THEOLOGIA
MORALIS UNIVERSA,
COMPLECTENS

OMNIA MORUM PRÆCEPTA,
& Principia Decisionis omnium CONSCIENTIÆ CASUUM, suis quæque momentis stabilita,

AD USUM

PAROCHORUM ET CONFESSARIORUM.

AUCTORE REV. PATRE

PAULO-GABRIELE ANTOINE,
Societatis JESU Presbytero, Sacræ Theologiæ Doctore, & Exprofessore.

PARS ALTERA
DE SACRAMENTIS, ET CENSURIS.

Accedunt in hac Parte Tractatus de Sacris Christianorum Ritibus, & eorumdem in Ecclesia Orientali varietate, deque Orientalis Ecclesiæ circa Sacramenta Disciplina, atque APPENDIX de damnata ab Apostolica Sede doctrina, & Notæ, seu additiones quamplurimæ, quas adjecit

P. FR. PHILIPPUS DE CARBONEANO
ORDINIS MINORUM REGUL. OBSERVANTIÆ.

ROMÆ, MDCCLVII.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

ET PROSTANT VENETIIS
APUD HÆREDES BALLEONIOS.

APPROBATIO

REVERENDISSIMI PATRIS
D. ALOYSII STAMPA OLIVETANI

Promovendorum ad Episcopatum Examinatoris, & in Collegio de Propaganda Fide Studiorum Praefecti.

OPus inscriptum *Theologia Moralis P. Gabrielis Antoine Soc. Jesu Presbyteri Pars altera de Sacramentis &c. Auctore P. F. Philippo de Carboneano Ord. Min. Regularis Observantiae plurimum auctum*, jussus à Reverendissimo P. F. Josepho Augustino Orsi Sacri Palatii Apostolici Magistro diligenter legi, tantumque absuit, ut quidquam in eo deprehenderim, quod Orthodoxae Religionis decretis, rectaeque morum institutioni repugnans esset, ut admiratus certè fuerim summam non Auctoris modo, sed etiam Adnotatorii in ethnicis rebus doctrinam & facultatem. Quamobrem cùm Ecclesiae Occidentis, multoque magis Orientis Clericis utilè in primis frugiferumque futurum prospiciam, dignum arbitror, quod in lucem edatur.

Datam ex Aedibus S. Franciscae Romanae die 5. Martii MDCCLVII.

D. Aloysius Stampa Abbas.

REIMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

F. M. de Rubeis Patriarcha Conſtantinop. Viceſg.

REIMPRIMATUR.

Fr. Vincentius Elena Ordinis Prædicatorum, Reverendiſſimi Patris Magiſtri Sacri Palatii Apoſtolici Socius.

INDEX

INDEX.

TRACTATUS

De Sacris Christianorum Ritibus.

TRACTATUS

De Sacramentis in genere.

TRACTATUS

De Baptismo.

TRACTATUS

De Confirmatione.

TRACTATUS

De Eucharistia.

TRACTATUS

De Pœnitentiæ Sacramento.

TRACTATUS

De Extrema Unctione.

TRACTATUS

De Ordine.

TRA-

TRACTATUS

De Matrimonio.

TRACTATUS

De Censuris, & Irregularitatibus.

TRA-

TRACTATUS DE SACRIS CHRISTIANORUM RITIBUS.

SACRORUM Rituum ſcientia, iis, quibus animarum cura concredita ſit, non ſolum utilis, ſed etiam neceſſaria eſt: Eccleſia enim Ritus, ſive cæremonias inſtituit, (hic enim de Sacramentis non agimus, quæ à Deo ſunt inſtituta) tum ut aptiorem, quo Deus exterius colendus ſit, modum demonſtraret, tum ut ſacra ordinate fierent, tum ut homines per ſenſus ad divinum cultum alliceret, tum etiam, ut ea ſenſibus objiceret, quæ vel Dei majeſtatem aliquo modo indicarent, aut in hominum memoriam revocarent collata humano generi beneficia, gratias, quas Sacramenta conferunt, ac divinas promiſſiones, ſive alia peculiaris Dei erga homines providentiæ argumenta, quibus fides, ſpes, & charitas, ſive interior Dei cultus in nobis foveri, & augeri valeat. Voluit præterea ut homines, hoc exteriore, internum cultum invicem ſignificando, ad vividius Deum colendum provocarentur, &, ut cæremonias uſurpando quas ipſa præſcripſiſſet facilius vanas, ſuperſtitioſaſque devitarent. Sunt itaque cæremoniæ veluti inſtrumenta quædam animarum Rectoribus ab Eccleſia tradita, & commendata, ut per ea facilius chriſtianos homines à via perditionis retrahant; atque ad æternæ ſalutis conſequutionem dirigant. Nequeunt verò Miniſtri iis ita uti, niſi ſciant, quid ſint, qua ſint auctoritate inſtitutæ, quo fine, & quæ menti contemplanda exhibeant. Sacrorum ergo Miniſtris ſcientia hæc maxime neceſſaria eſt, præſertim iis, quorum cura chriſtiani inter infideles hæreticoſque degentes regendi, atque inſtruendi ſint. Ii enim Eccleſiæ, inſtituendi ac præcipiendi Ritus auctoritatem, vindicare tenentur, inſtitutoſque veluti utiles ſanctoſque tueri, proponere, & explicare; ac ulterius cavere debent, ne infidelium ſuperſtitione, & hæreticorum erroribus inficiantur. Hac de cauſa SS. D. N. BENEDICTUS XIV. pro ſingulari, quam gerit Dominici gregis, cura, ſtudium hujuſmodi, quod ipſe mirifice excoluit, omnibus commendavit, voluitque ut publicæ in Urbe ſcholæ inſtituerentur: mihique injunxit, ut in Collegio de Propaganda Fide adoleſcentibus ad Sacras Miſſiones deſtinandis inſtitutiones de Sacris Eccleſiæ Ritibus traderem. Ne quidpiam ergo in Auctore noſtro deeſſet, quod ad Parochorum, Miſſionariorumque inſtructionem neceſſarium videretur, in hac nova operis editione, fuſius expoſui, atque explicavi, quæ Sacrorum Rituum naturam, diviſionem, ori-

ginem, utilitatem, varietatemque pertinerent. En autem ordo, quem in iis tradendis servavi.

In primo capite. Agitur de Rituum definitione & divisione.

In secundo. Regulæ nonnullæ proponuntur pro vanis superstitiosisque ritibus dignoscendis.

In tertio. De natura, origine, utilitate, & necessitate Sacrorum Rituum disputatur.

In quarto. Ea quæ ad exteriorem Ecclesiæ formam spectant exponuntur, & collata ipsi à Deo potestas asseritur, & vindicatur.

In quinto. Sophismata diluuntur Novatorum adversus Catholicæ Ecclesiæ cæremonias.

In sexto. De Ecclesiæ orientalis statu, deque Rituum in eadem varietate, tractatur.

In septimo. Historia recensetur eorum, quæ ab Apostolica Sede acta sunt, ut Orientalis Ecclesiæ Ritus vigeant, atque serventur.

In octavo. De obligatione quam quisque habet in semel suscepto Ritu permanendi.

In nono capite. Ritus indicantur, quos Apostolica Sedes proscripsit, & qui proscribendi videantur.

Denique septem alia adduntur capita, quæ appendicis loco cuique de Sacramentis in particulari Auctoris nostri tractatui subjiciuntur, in quibus orientalis Ecclesiæ circa Sacramenta disciplina declaratur.

CAPUT PRIMUM.

De Rituum definitione & divisione.

DE Christianorum Ritibus dicturi à Ritus definitione exordium sumimus. Ritus itaque sive cæremonia quæ idem in præsentia significat, *signum sensibile est, quod non natura sua, sed ex voluntate, & arbitrio instituentis cogitationem in nobis excitare debeat, quæ de officio nos moneat & in propositum finem dirigat*. Itaque actio ac cæremonia quælibet, quæ sensus nostros movendo ex vi suæ institutionis id menti nostræ considerandum offerat, ex cujus cognitione, vel mandatum quod urgeat, vel proprii status obligationem, vel receptum beneficium, vel promissionem, aut quidpiam aliud intelligamus, quo in propositum finem dirigamur, Ritus nominatur. Sic signum Crucis quo Christiani ex consuetudine ab Apostolis orta se signare solent, ac usus quoque etiam a primis temporibus ortus ferendæ Crucis, Christianorum Ritus appellantur. Primum enim memoriæ nostræ offerendo Christum pro nobis in Crucem actum, cognitionem in nobis parit, quæ fidem ac spem in nobis foveat; & charitatem, qua in propositum homini Christiano finem dirigimur. Crucis autem delatio monitum illud Christi meditandum nobis exhibet, ut post Gregorium Magnum, Nicolaus Papa I. in respons. ad Conf. Bulg. exposuit, quo Crucem ferre, ipsamque sequi jubemur: quo quidem monito *corpus nostrum per abstinentiam, corporisque cruciatum affligere, & per compassionem proximi necessitatem nostram putare admonemur*, inquit Magnus Gregorius.

Primam Ritus divisionem, finis, quo nos dirigit, suppeditat, atque ita, Ritus vel civilis est, vel sacer. Nam ut duplicem in hominibus in societate viventibus distinguimus finem, alterum in tranquillitate illa positum, quam in civitate exoptamus, alterum verò in æterna illa felicitate constitutum, quam in futura vita speramus; ita duplex rituum genus agnoscimus. Qui instituti sunt, ut ea hominum memoriæ offerant, quæ ad tranquillam ac beatam in societate vitam agendam ducant, civiles Ritus nominantur. Hujusmodi sunt sceptrum, corona, aliique splendidi ritus, qui in Regum inauguratione adhibentur, ut veluti ad sensus majestate Principum indicata, fortius subditorum animi ad obsequia præstanda moveantur. Item distinctæ Magistratuum vestes, Judiciorum solemnitates, aliæque cæremoniæ, quæ eo sunt institutæ fine in Republica, ut homines de officio moneant, aut affectus illos in iisdem excitent, atque foveant, quibus facilius constitutus in eæ ordo servari possit, ac optata tranquillitas obtineri.

Ritus vero, qui ita nos moveat, ut cognitionem in nobis excitet quæ ad legem servandam, Deumque colendum nos ducat, sacer sive religiosus erit. Atque huc spectant omnes exteriores Dei cultus actus, qui ad interiorem cultum augendum, Deique honorem & gloriam promovendam ex instituentis voluntate homines alliciunt, & provocant.

Cum sacri, tum civiles ritus, vel publici sunt vel privati. Qui vel ex consuetudine, vel ex privati hominis instituto à privatis hominibus in civili societate adhibentur, vel ad mutua inter privatos homines offi-

officia fovenda, vel ad conciliandam inter ipsos mutuam benevolentiam, dici possunt privati ritus civiles. Sacri vero ritus privati sunt, quos privatus sibi proponat, atque usurpet, ut eorum usu ea in mentem veniant, quæ interiorem Dei cultum fovere, vel augere valeant. Qui publica auctoritate instituti sunt ritus, ut in publicis functionibus societatis civilis usurpentur, sunt ritus publici civiles, ut ii quoque sacri ritus publici dicuntur, qui in publicum Religionis usum ab eo, cui jus competat erga sacra, sint instituti.

Sacri Ritus ex parte instituentis alii divini sunt, alii humani. Prioris generis sunt, quos Deus stabilivit; alterius verò, qui homines auctores habent. Cæremoniæ omnes, ac sacrificia veteris legis, nec non septem novæ legis Sacramenta à Christo Domino instituta, sunt Ritus divini. Ii vero, quos Ecclesia constituit, ut homines facilius à vitiis retraheret, ac per virtutis exercitium in Deum æternamque felicitatem dirigeret, humani ritus sacri nuncupantur.

Humani autem ritus dividi possunt in legitimos, atque illegitimos. Legitimi sunt, quos ii stabiliverint, quibus potestas insit præscribendi atque ordinandi ea, quæ ad Dei cultum pertineant. Illegitimi sunt, quos ille constituerit, qui potestate careat, quemque jura vetant ea stabilire, & ordinare, quæ ad Sacra pertineant. Hinc Novatorum Liturgiæ Laicorum hominum auctoritate confictæ, ac cæremoniæ omnes, quæ privata auctoritate sint institutæ, & publica Ecclesiæ auctoritate non probentur, pro publicis Ecclesiæ functionibus, & in Sacramentorum administratione, illegitimi ritus appellantur.

Nota. Qui ritus illegitimos adhibeant, non solum contra Ecclesiæ præceptum peccant, quo prohibentur alios præter probatos, & receptos in Ecclesia ritus in sacris functionibus usurpare, sed etiam hæreseos suspecti haberi possint, si illorum probare videantur opinionem, qui omnibus ministris jus instituendi & mutandi sacros ritus, competere arbitrentur; & hæretici sunt, qui hanc potestatem Laicis Principibus adjudicant.

Si rem sive causam materialem spectemus, Ritus aut personam spectant, aut tempus, aut modum, aut rem ipsam, nempe oleum, panem &c. Si causam formalem consideremus, nonnulli immediatè ad Dei cultum pertinent, ut sacrificium, oratio, adoratio, alii ad cultum disponunt, ut jejunium, & cælibatus; alii denique sunt divini cultus instrumenta, ut Templa, Calices, Aræ, &c.

Hactenus exposita generatim indicant, quinam esse debeant ritus, qui tuto in vero, ac ordinato Dei cultu adhibeantur. Superest ut de iis dicamus, quos veluti contrarios ac vero Dei cultui inimicos devitare, ac detestari oporteat. Ii vero sunt, qui inordinatum vitiosumque Dei cultum redoleant, ac foveant, & superstitiosi nominantur. Sunt autem triplicis generis, scilicet falsi, superflui sive vani, & idololatrici.

Falsi ritus sunt, qui cognitionem in mente excitent ex qua falsum judicium, vel falsus cultus sequatur. Hujusmodi sunt hac nostra ætate veteris legis cæremoniæ, circumcisio, immolatio agni &c. quæ venturum Christum vi institutionis significant. Earum itaque usus juxta vim, & potestatem quam habent, ad falso credendum induceret, non adhuc venisse, sed venturum esse Christum. Item Sacrificium Eucharisticum vel Absolutio Sacramentalis à Laico homine peracta, falsus ritus esset, quia homines duceret ad credendum Sacerdotem esse, qui non sit Sacerdos, & Sacramenta perfici Eucharistiæ, & pœnitentiæ, quæ non perficerentur, & ad falsum Dei cultum exhibendum. Rursus falsa miracula, sive per imagines indicata, sive alio modo publicata, falsæ revelationes, falsæ reliquiæ, ac indulgentiæ confictæ ad populi etiam devotionem promovendam, & Dei gloriæ augendæ causa, sunt falsi Ritus, quorum usus, Deo, qui summa veritas est & in veritate adorandus maximam injuriam irrogant, & Religioni plurimum nocent; quia mendacio eam promovendo, cum impostura confundit, & quia occasionem præbent vera etiam miracula, verasque revelationes in dubium revocandi, & aspernandi. Denique inter falsos ritus omnes illæ cæremoniæ numerantur, quæ falsum aliquo modo designant atque suadent, cujusmodi esset etiam ritus, qui veluti publica auctoritate institutus adhiberetur, qui tamen nonnisi à privato auctoritatem non habente, constitutus esset, cujusmodi esset oratio, vel cæremonia aliqua in Missa usurpata, quæ à privato viro excogitata esset.

Hæc omnia Christianos omnes graviter dedecent, qui Deum verum in veritate colere jubentur; & Deo injuriam maximam afferunt, cujus honorem & gloriam in mendaciis & imposturis collocarent. Hinc maxi-

ma semper in iis præcavendis Ecclesiæ cura fuit. Concilium Laodicenum can. 34. *anathema sint*, inquit, *qui ad Pseudo-Martyres accesserint*. In Capitularibus Caroli Magni statuitur, ut falsa *nomina Martyrum & incerta Sanctorum memoriæ non venerentur*; & in variis Conciliis stabilitum est, *ut nullæ falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuantur*. Videatur Concil. Trident. sess. 25. cap. *de invocatione, & veneratione, & Reliquiis Sanctorum, & Sacris Imaginibus*, ubi, *statuit Sancta Synodus, nemini licere ullo in loco, vel Ecclesia etiam quomodolibet exempta, ullam insolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit, nulla etiam admittenda esse nova miracula, nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem cognoscente, & approbante Episcopo, qui simul ac de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati consentanea judicaverit. Quod si aliquis dubius, aut difficilis abusus sit extirpandus, vel omnino aliqua de iis rebus gravior quæstio incidat, metropolitani, & comprovincialium Episcoporum in Concilio Provinciali sententiam expectet; ita tamen, ut nihil, inconsulto Sanctissimo Romano Pontifice, novum, aut hactenus in Ecclesia inusitatum decernatur*.

Superflui & vani ritus sunt, qui nec à Deo, vel Ecclesia sint instituti, nec communi fidelium usu recepti, & inutiles prorsus sint ad interiorem Dei Cultum fovendum, & excitandum. Itaque ritus, qui nil conferat ad Dei honorem, gloriamque augendam, ad interioris Spiritus devotionem, atque virtutis exercitium superfluus est.

Hinc nolle sacrum audire, nisi Sacerdos celebret, cui sit nomen Joannes, vel qui habeat figuram Christi, vel qui ante solis ortum, aut certo adhibito cereorum numero, sacrum faciat, est superfluum Cultum adhibere: Id quoque contingeret si quis bis *alleluja*, aut *Pater noster* diceret, cum semel recitare deberet. Horum rituum usus, seclufo scandalo, & contemptu, venialis culpa est.

Idololatrici ritus sunt, qui ad exteriorem idolorum cultum, sive idololatriæ usum pertinent. Est autem idololatriæ duplicis generis, altera perfecta, & imperfecta altera. Perfecta est Idololatria, qua Idolo, quod verus Deus habeatur, honor defertur: imperfecta vero est dum debitus Deo honor creaturæ, quæ creatura existimetur, tribuitur. Itaque omnes cæremoniæ, quæ vel in Idoli honorem adhibentur, vel creaturæ Dei honorem tribuant, Idololatrici ritus appellantur; Ritus ergo, quorum usus expressam, vel tacitam Dæmonis invocationem præ se ferant, omnes superstitiosi sunt, & ad idololatriam imperfectam referuntur. Inter hos primo loco recensetur divinatio, qua quis expressa, vel tacita Dæmonis invocatione res cognoscere curat, vel contingentes & libere futuras, vel ita occultas, ut naturali virtute deprehendere nequeat. Expresse Dæmonem invocat, qui vel verbis & signis pactum cum eo init, vel saltem facto aliquid usurpat per quod scit, aut credit Dæmonem cooperari. Implicitè verò sive tacite cum Dæmone paciscitur, qui vanis & inutilibus utitur ad aliquid cognoscendum, vel efficiendum, neque enim necesse est, ut aliquando pactio præcesserit, sat enim est vana, & improportionata hæc adhibere, ut Dæmon sese immisceat, etsi iis utens invocandi voluntatem non habeat. Nam cum improportionata & vana adhibeat, quæ nec à Deo, neque à bonis Angelis instituta sunt, optatum effectum nonnisi à Dæmone expectare potest: accedit etiam quod omnes divinationis species ab Idololatris Dæmonum cultoribus, imo ab ipso Dæmone originem trahunt. Undenam sunt oniromanria, sive divinatio per somnium, præstigium quo variis apparitionibus Dæmon oculos perstringit, aruspicium, quod per exta fit animalium, Geomantia quæ per figuram in terra, Hydromantia, quæ per figuram in aqua fit, Aeromantia in aere, ac Piromantia in igne, nisi ab Idololatra gente, & à Dæmone ipso superstitionis auctore? At hæc plerumque expressam invocationem habent, & negromantia continentur. Adsunt præterea Astrologia, qua per situm, & motum siderum, res contingentes, & libere futuræ divinantur, auspicium, quo per signa volucrum, augurium per signa animalium, omen, quo per fortuitum signum, & sortilegium, quo per sortes divinare præsumitur, quæ etiam divinationis species à superstitione, & Dæmone ortæ sunt, ideoque tacitam semper ipsius invocationem præseferunt. Hæc verò à gravi culpa quis excuset? quis non videt gravem Deo injuriam afferre, qui ad Dæmonem confugiat ipsius inimicum, eique divinum quemdam tribuat honorem, expectando illius ope, quod Dei unice virtute & auxilio scire atque obtinere potest?

Neque à peccato excusari possent, etsi pro-

protestantur nolle nullum cum Dæmone commercium habere. Nam contra protestationem agerent, dum per media, quæ nec à Deo, nec à bonis Angelis, sed à Dæmone inventa sunt, cujusque unice opem expectare possunt, futura vel occulta cognoscere curant: Nec etiam excusantur, qui utilia credant ob experimenta jam facta; quia illa Dæmonis ope facile fuisse præsumitur.

Nota 1. Astrorum motu, ac situ, & cantu, incessuque, ac motibus avium, aliorumque animalium uti possumus ad effectus naturales & necessarios, nec libere futuros prænoscendos: nemo superstitionis accusat eos, qui astrologia, & animalium certo motu, aut imminentem pluviam, aut ventum, aut aliam aeris mutationem conjiciunt, atque prædicant. Hæc enim, quandam cum iis motibus connexionem habent, & ex retroactis observationibus, aliquando conjecturis assequi, & quandoque certo etiam prænunciare possumus. Superstitionis autem sunt plenæ divinationes illæ, quæ ad effectus agnoscendos prænunciandosque adhibentur qui contingenter, ac libere futuri sint, vel ad ea detegenda, & cognoscenda, quæ sint occulta, per ea, quæ ad hæc cognoscenda sint omnino improportionata, ut esset, v. gr. Usus sortium in aperitione libri, vel jactu taxillorum, pro alicujus occultæ, vel futuræ rei cognitione comparanda.

Nota 2. Somnia etiam, quæ nil ordinarie sunt nisi confusæ quædam cogitationes ex occasione motuum cerebri ortæ, ad futura, & occulta divinanda adhibentur. Si animadvertamus, hæc à libero tumultuantium spirituum motu rerum imagines excitante, atque menti exhibente, proficisci, facilè intelligemus inepta ea esse, & improportionata ad res futuras, arcanasque cognoscendas. Scimus verò Deum iis quandoque usum ut hominibus vel futura præmonstraret, vel arcana reseraret, ut de Abimelecho, Jacobo, Labano, Josepho, Pharaone, Salomone, Nabuchodonosor, Daniele, Juda Machabæo, aliisque divinæ scripturæ testantur. At constat etiam Dæmonem in iis se immiscere consuevisse, atque partem Idololatricæ superstitionis in iis fuisse collocatam. Hinc Deus Levitici 19. somnia, cum auguriis improbat: *Non augurabimini*, inquiens, *nec observabitis somnia*, & Deuter. 18. *non inveniatur in te, qui observet somnia*. Audi Gregorium Magnum lib. 8. mor. cap. 13. dicentem: *Somnia nisi plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam hæc vir sapiens indicaret dicens*: Multos errare fecerunt somnia & illusiones vanæ, *vel certe*, Non augurabimini, nec observabitis somnia. *Quibus profecto verbis cujus sint detestationis ostenditur, quæ auguriis conjunguntur*.

Dum somnia sint à Deo iis fidem indubiam habere tenemur, si id certò constet, aut certò putetur. Dum verò dubium sit, num ea sint à Deo, credere iis neutiquam debemus; dum enim somnia Deus immittit, certam etiam præbet indicia, quibus dubitatio omnis excludatur; alioquin divina hæc monitio suo frustraretur effectu, neque certa, atque indubia immissi divinitus somnii regula esse potest, quod somnium ad bonum impellat, alacrem promptumque relinquunt animum ad pietatis opera, cum hujusmodi somnia passim in iis contingere debeant ipsa agente natura, qui Dei amore fervent: jugique Dei meditatione exercentur. Horum enim imaginationem, nulla turbante causa occurrente, somnia hæc sua sponte sequuntur. Eodem modo de somniis, quæ depravata perversorum hominum imaginatio efficiat, philosophari oportet; neque enim Dæmoni erit tribuendum, quod in perversa imaginatione sui causam habeat. Hæc de somniis generatim: dum verò ad divinationem referuntur, tunc caute est procedendum; neque Deo, nisi certo omninò constet, sunt tribuenda, ne occasio præbeatur malo spiritui, per ambigua illa signa, perfectionis viam sectantes decipiendi. Quamobrem optima regula erit, ut nisi omnino explorata sit divina somnii causa, divinationes, quæ inde fiunt, omninò rejiciantur, ac veluti incertæ contemnantur.

Cùm divinatio per somnia fit per media natura sua improportionata, atque à superstitione diabolica originem trahat, nemo non videt, graviter peccare, tacitamque cum Dæmone pactionem inire, qui variis modis somnia procurarent, ut inde futurorum cognitionem hauriant. Inter quos Femellas illas constituo, quæ in Ludo Genuensi, vulgo *Lotto*, lucrari cupientes, in lecto subtus caput notulam numerorum, qui extrahi debeant, apponunt, ut somniando, quinam ex urnula extrahi debeant numeri, divinent. Quis non videt has absolutionis incapaces esse, dum in hujus exercendæ superstitionis proposito persistant? Atque eadem culpa teneri contendo, qui librum, quem *Artis* vocant, in quo modus indicatur divinandi hujusmodi numeros per

per somnia, aut vendunt, aut spargunt, aut secum retinent, ut ipsi aliique eo utantur. Nam ii omnes illicitæ superstitioni operam, aut occasionem dant: nec à mortali culpa excusantur, qui somniis inde sequentibus, ac interpretationi juxta illum librum se fidem non habere protestantur; quia rem illicitam & superstitiosam agunt; quia aliis, simplicioribus præsertim, scandalo sunt, seu occasio in superstitione perseverandi; quia causam adhibent, cujus effectum à solo Dæmone sperare possunt, & quia ex sacra illa auri fame, qua ducuntur, ac fortasse etiam Dæmonis suggestione, vix fieri potest, ut fidem aliquam non adhibeant, unde majorem lucri spem concipiant, quàm si alia via numeros selegissent. Atque hæc de divinatione. Vid. Auct. Tract. de Virt. Relig. c. 5.

Alii superstitionis ritus, vel ad magiam spectant, quæ mira facere contendit, non humana industria, quæ naturalis dicitur, & est licita; sed ope Dæmonis, & ad vanam observantiam. Magia dum exercetur ad meram ostentationem, & commodum proprium, vel alienum suum retinet nomen; dum verò ut alteri noceat fit, maleficium appellatur. Contra hanc omnia jura clamant, & est semper gravissimum peccatum, cum invocationem, pactionem, & societatem saltem implicitam præseferat cum Dæmone, quæ Deo gravissima injuria est, & in ejus contemptum cedit: quia homo relicto Deo rerum omnium auctore, ad Dæmonem ipsius hostem, honoremque divinum affectantem confugit. Vide Auct. loc. cit. ubi etiam, quæ ad vanam observantiam pertinent explicantur. Nos verò finem facimus, regulas indicando, quæ superstitiosos ritus clare demonstrent, ex quibus, quæ ad vanam observantiam pertinent, facile intelliguntur.

CAPUT II.

Regulæ explicantur, quibus facilius, superstitiosi Ritus cognosci queant.

Ut fidei depositum intactum, illibatumque servaretur, præcipua semper Ecclesiæ cura omni tempore fuit, ut vel umbra, etiam superstitionis ex hominum mentibus radicitus extirparetur. Huc spectant celebriorum Patrum conatus, plurimorum Conciliorum canones, Illustriorum Ecclesiæ Pastorum documenta pastoralia, Insigniorumque Theologorum de vitanda superstitione argumenta. At hæc satis non fuere, ut ex inferis ortus, malignique spiritus artibus auctus, ac perversa hominum voluntate enutritus, superstitionis ignis penitus extingueretur. Viget enim, viget adhuc, & non modo apud Idololatras gentes, sed etiam apud Christianorum plerosque aliquod antiquæ superstitionis vestigium reperitur. Quamobrem necessarium duximus certas hic subnectere regulas, quibus tuto cognosci queat, quæ ceremoniæ sint, quæ superstitionem redoleant.

Regula prima.

Ritus seu actio qualibet, quæ in iis circumstantiis adhibeatur, in quibus certò constet nullam habere naturalem virtutem ad effectum producendum, qui speratur, illicita & superstitiosa habenda est.

Regula hæc ex Sancto Thoma deprompta est, qui 2. 2. qu. 96. art. 2. in Corp. docet eos, qui rem adhibeant ad producendum effectum, quem norunt naturali virtute sua producere non posse, illam adhibere, non ut causam, sed tantum ut signum, ideoque semper ad pactum se conferre, quod vel explicite, aut tacite cum Dæmone inierunt. Atque hinc infertur I. Superstitiosam esse artem *notoriam*, qua ad scientiam repente & sine studio acquirendam, res adhibentur, quæ ineptæ sunt ad scientiam conferendam, & quæ nonnisi pro signis haberi possint, quæ invisibilem causam ad illius collationem moveant: ut verba ignota, certæ preces, certarum figurarum inspectio, vel potio aliqua &c. II. Superstitiosa esse improportionata quædam media; quæ ad morbos hominum, vel animalium curandos adhibentur, ut certa signa, verba ignota, cæremoniæ inanes, certæ figuræ, numeri characteresque incogniti &c. Item usus aliquarum rerum naturalium, quibus inania, & vana quædam veluti necessaria adjungantur; ut est usus herbæ collectæ in vigilia Sancti Joannis Baptistæ, pro curandis nonnullis morbis &c. neque enim constat diei illi vim esse inditam communicandi herbis particularem virtutem. Rursus gestare amuleta, ligaturas, involucra falsis characteribus consignata contra vulnera, vel subitam mortem, ne possint lædi, vel ne sanguis effluat, vel ad conciliandam indivisibilitatem, amorem, fortunam, nocumenta, & maleficia. Verbo dicam quidquid non habet nisi rationem signi ex instituto hominum ad effectum comparatum, qui speretur, si rationabiliter effectus ille à Deo expectari non possit,

possit, superstitiosum, & illicitum est. Atque hinc altera eruitur regula.

Regula secunda.

Superstitiosa est & illicita, quacumque actio sive caeremonia, cujus effectus vel à natura, aut à Deo rationabiliter expectari non possit. Regulam hanc Theologica facultas Parisiensis suppeditat, articulo 3. censuræ, quam edidit anno 1396. per hæc verba: *Intendimus pactum esse implicitum in omni observatione superstitiosa, cujus effectus non debet à Deo, vel à natura rationabiliter expectari.* Eruitur etiam ex Gersone, atque ex Martino Arelatensi, qui in tractatu de erroribus circa artem magiæ & articulis reprobatis juxta Sanctorum Patrum, & præsertim Augustini sententiam, ait: *Observatio ad faciendum aliquem effectum, qui rationabiliter expectari non potest à Deo miraculose operante, nec à causis naturalibus, debet apud Christianos haberi superstitiosa, & suspecta de secreto pacto implicito vel expresso cum Dæmonibus. Ista est Doctrina Sanctorum Doctorum & nominatim Augustini in locis pluribus.*

Atque hinc patet à superstitione liberari non posse fœminarum carminatricum benedictiones, & preces, quæ ad morbos depellendos adhibentur, unctiones unguenti armarii, quibus ferrum ungitur, ut absens percussus curetur, & id genus alia, in quibus optatus effectus à natura rei, quæ applicatur, rationabiliter expectari non potest, nec causa adest ulla, qua prudenter judicemus effectum illum Deum miraculose producturum esse. Unde enim scimus aut prudenter conjicimus fœminis illis, illique unguento vim inesse, quæ Deum moveat ad effectum illum miraculose faciendum? Itaque ex benedictionibus unctionibusque illis nonnisi per occultam Dæmonis actionem effectus haberi potest, si sequatur, ac nonnisi ex tacita cum illo pactione operari potest. Huc quoque spectat superstitiosa illorum fides, qui in numero *tredecim* malam veluti qualitatem fingentes, putant nefas esse tredecim homines in eadem mensa sedere, futurum alioquin, ut eorum unus, aut eodem anno moriatur, aut instar Judæ proditor fit futurus. Quis enim huic numero malignam hanc indidit virtutem? Regula hæc locum non habet in iis, quæ à Deo sunt instituta, à cujus promissione & virtute speratur effectus. Sunt autem cæremoniæ aliquæ, quæ utiliter adhibentur, etsi non sunt à Deo institutæ, dum constet ab Ecclesia esse præscriptas, quæ à Deo instituendi Ritus potestatem habuit. Ex quo tertia eruitur.

Regula tertia.

Superstitiosum est, si aliquid ad effectum producendum adhibeatur, quem expectare non possumus, nec à naturali rei applicatæ virtute, neque ab institutione divina, neque ex præscripto Ecclesiæ, quæ id ad effectum illum obtinendum ordinaverit.

Regula ex variis Conciliis deducta est. Proferam tantum verba duorum Conciliorum Meclinensium, quorum alterum anno 1570. alterum verò 1607. celebratum fuit: In illo *Tit. de Superst.* hæc habentur: *cum rectè moneat Sacrosancta Synodus Tridentina, ut omnis superstitio tollatur, docet hæc Synodus omnem illum rerum usum esse superstitiosum, qui sine verbo Dei, & Ecclesiæ doctrina fit, proscriptis aliquibus ritibus & observantiis, quarum rationabilis causa reddi non potest, & fiducia in eis collocatur certò expectandi aliquem eventum, qui sine illis viribus ex Sanctorum intercessione non speraretur, aut quæ in cultu Sanctorum ex temeritate, aut quadam levitate potius, quam pietate, & vera in Deum religione, fieri videntur.* In altero vero *Tit. 19. de superst.* legitur, *& quoniam rudis populus sæpe ex ignorantia superstitionibus inquinatur, Parochi subditos suos diligenter de illis doceant, & inter cætera, superstitiosum esse expectare quemcumque effectum à quacumque re, quam res illa, nec ex institutione divina, nec ex ordinatione & approbatione Ecclesiæ producere potest.* Ex hac regula lata patet ad cognoscendas superstitiones via. Ex ea enim constat, licitum esse res naturales ad effectus producendos applicare, quos naturaliter producere possint; ac licitum itidem res applicare ad effectus obtinendos, quos illæ natura sua producere nequeant, Deus, vel Ecclesia, res illas usurpari voluerit, ut optatum effectum habeamus, ut ex. gr. res & verba, quibus Sacramenta constant, pro obtinenda gratia; vel preces, benedictiones, ac aliæ præscriptæ ab Ecclesia cæremoniæ pro illis effectis, quos ex earum usu speramus. Dum enim constitutas per Ecclesiam cæremonias adhibemus ad effectum etiam obtinendum, qui naturalem illarum virtutem non sequatur, certum est nos effectum non aliunde quam à Deo sperare, atque ad illum obti-

nendum media adhibere ab Ecclesia, cui Deus hanc potestatem fecit, instituta, &, quæ ob assistentiam quam semper habet Spiritus Sancti in iis designandis errare non potest, ideoque nec superstitionem præcipere, aut fovere.

Neque dubitare possumus, qui hanc Deus Ecclesiæ suæ potestatem concesserit. Matthæi enim 10. convocatis duodecim discipulis suis, dedit illis Jesus, *potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem*. Et Lucæ 10. v. 19. *Ecce*, inquit septuaginta duos discipulos alloquens, *dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit*. Hac vero potestate uti sine cæremoniis non poterant; àc cæremonias revera nonnullas constituisse, exorcismi pro depellendis malis spiritibus ab ipsa Apostolorum ætate in Ecclesia usurpati, rem exploratam faciunt. Illam vero potestatem in Apostolis, ac septuaginta discipulis, datam fuisse Ecclesiæ Pastoribus, tum ex eo constat, quod semper in Ecclesia necessaria esset dæmonis depellendi potestas, quia semper is *circuit quærens, quem devoret*, tum etiam ex perpetua, & constanti Ecclesiæ traditione comprobatur. Hac enim docemur, impositionem manuum ad curandos infirmos, & ab Apostolis adhibitam fuisse, & durasse ad quintum usque Ecclesiæ sæculum, ut agendo de Ministro confirmationis ex auctoritate Inocentii I. ostendemus; ac deinde scimus in usu semper fuisse exorcismos pro expellendis malignis spiritibus, aliasque cæremonias. Atque hæc obiter diximus: nam de hac Ecclesiæ potestate *capite quinto* ex professo tractabitur.

Itaque dum rem ad effectum producendum adhibeamus, quæ cum virtutem illum producendi non habeat, solam rationem signi habere possit, si à Deo vel Ecclesia id institutum non sit, dum ex illius applicatione effectum consequi certò speremus, id non aliunde, quam à dæmone expectare possumus, ideoque tacitam, vel expressam cum illo pactionem continet.

Id ex dictis satis perspicuè liquet. Sed quo facilius res tanti momenti cognoscatur, novis etiam momentis comprobamus. Facultas Parisiensis anno 1398. hunc inter alios de superstitione articulum definivit. *In quacumque superstitiosa actione, ex qua effectus expectatur, quem neque à rei, quam applicamus, natura, neque à Deo rationabiliter sperare possumus, tacita cum dæmone pactio intercedit*. Id etiam docent S. Thomas 2. 2. q. 96. art. 2. Gerson Tract. de error. circa Magiam, Dionysius Carthusianus, Guillelmus Parisiensis, Theologi denique omnes, atque ratio, quam afferunt, rem plane demonstrat. Nam dum res ad effectum producendum applicatur, quæ apta ad illum producendum virtute careat, effectus ille nonnisi ab alia causa expectari potest. At non possumus effectum illum ex Deo sperare, neque ex Angelis ejus Ministris, dum res illa à Deo ad illum effectum producendum destinata non sit, neque ab Ecclesia pro illo divinitus obtinendo instituta; quis enim rationabiliter à Deo certo expectabit effectum ex rei applicatione, quam ineptam agnoscit? Superest ergo, ut à solo maligno spiritu, à cujus unice institutione vis, quæ præsumitur, pendere potest, effectus ille expectetur. Pactio ergo saltem tacita cum illo intercedit. Accedit etiam quod actio illa vana, natura sua inutilis, ex dæmonis suggestione excogitata præsumitur; nam ab Ecclesia & à Deo vanum superfluumque cultum vetante, prohibita est. Ergo contra Dei voluntatem adhibetur, & contra Dei voluntatem instituitur. Quis ergo dubitet, quin suggerente dæmone inventa fuerit, & quin ex tacito cum eo inito pacto ac societate adhibeatur? *Quod si hæ superstitiosæ inveniuntur virtutis alicujus tanto perniciosiora sunt secundum Augustinum, quanto sunt ad seducendum validiora. Ille siquidem effectus, cum neque à miraculo vero, neque à causa naturali fieri cognoscatur, ut à seductoribus dæmoniis proveniat consequens est. A seductoribus autem fallacibus, à patre mendacii, ab hoste crudelissimo, quid boni, quid veri, quid commodi speres, tu videris*. Ita Gerson. *de erroribus circa artem magicam, & art. reprobatis 3. dicto*.

Vanus hic atque inutilis usus pluribus potest contingere modis. Primo, si effectus procuretur adjunctis nonnullis vanis & inutilibus, quæ ad effectus productionem necessaria putentur: ut v. gr. verba nonnulla sacræ Scripturæ, vel ecclesiastica, quæ sint certa forma, ac modo quodam particulari conscripta, vel certa hora; & delatio herbæ, quæ sit certo temporis momento collecta. Hæc enim cum vana præsumptione adhibeantur tacitam illam pactionem præ se ferunt. Secundo dum recitantur aliqua Scripturæ verba pro effectu aliquo vano vel ex vana præsumptione optato, obtinendo; ex. gr. pro movendo, agitandoque annulo ad filium appenso,

fo, pro incantandis canibus &c. Vide quæ de annulo illo superstitioso scribit Cardinalis Cajetanus in Summ. v. *Incantatio*. *Sciant*, inquit, *lectores quod volui, non experiri, sed convincere hujusmodi diabolicam institutionem ad effectus vanos propter utilitatem fidelium. Accepto namque filo & annulo, protestatus sum quod versum illum sacrum Deo vero, cui à Psalmista dirigitur, dicebam, & non tanquam institutum ad movendum annulum, & sic dixi versum illum, & annulus non est motus. Ut hinc cognoscant omnes, quod tunc diabolus movet annulum, dum versus ille dicitur ei, ut ipse instituit*. Idem de iis dicito, qui Scripturæ verba adhibent pro incantandis canibus; tunc enim juxta diaboli institutionem adhibentur.

Tertio, hæc intercedit tacita pactio, dum ad effectus obtinendos, quos natura sua res applicata producere valeat, adduntur characteres, ac vana quædam signa ut securius habeatur effectus; ut dum quis pro corporis purgatione medicinam sumere nollet nisi certæ figuræ vase contentam, in quo priores alphabeti litteræ descriptæ essent. Quarto, dum certa incognita verba adhibeantur, pro effectu obtinendo; vel dum ex alicujus oratione à privatis conficta, in qua certa hebraica, vel græca verba habeantur, supernaturalis effectus certo expectetur; tunc enim vana præsumptione effectus ille speratur, quem nonnisi dæmon, cujus suggestione vana illa cæremonia inventa fuit atque adhibetur, producere potest. Quod quidem attente notandum est, ne sub prætextu cultus divini aut alicujus Sancti, dæmoni honor obsequiumque deferatur. Oblata mihi fuit paucis ab hinc annis quædam in honorem Sancti Patritii conficta oratio, qua in nonnullis parum ab Urbe dissitis locis utebantur ad benedicendam aquam, cujus usu certo credebant; statim à quocumque ex veneno derivato morbo, hominem, sive bestiam liberatum iri, etiamsi in distans esset, modo alter saltem ipsius nomine aquam illam præparatam biberet. Quis vero non videt vanam hanc credulitatem, quæ non ex Dei promissione neque ex institutione Ecclesiæ, sed contra expositam ab Ecclesia doctrinam est, ex dæmone originem trahere; ideoque effectum illum nonnisi à Dæmone expectari? sed neque oratio ipsa superstitione caret; habet enim: *per hæc sanctissima nomina Eloi ✠ Adonai ✠ & Sabaoth ✠* atque ita occasionem præbet certo expectandi effectum illum ob indita ut falso putant, illis nominibus virtutem. Quinto denique, dum verba quæ pro effectu extraordinario adhibentur, falsi quidpiam contineant, vel dum preces in quibus vis magna statuatur, incertis apocryphisque historiis refertæ sint; Cum expectari nequeat à Deo, qui summa veritas est, ex falsitate certus effectus. *Superstitiosum est*, inquit Cardinalis le Camus Episcopus Gratianopolitanus, *in orationibus historias apocryphas, fabulosas, incertasque miscere*. Atque hæc satis visa sunt ad superstitiones dignoscendas, & ad varios detegendos modos, quibus tacita cum dæmone pactio instituitur.

CAPUT III.

De natura, origine, utilitate ac necessitate Sacrorum Rituum.

SAcrorum Rituum naturam, originem, ac necessitatem, non indicare tantum; sed etiam demonstrare operæ pretium duximus; quamobrem variis propositionibus rem explicabimus. Esto itaque.

PROPOSITIO I.

Sacer Ritus esse non potest actus illicitus.

NAM eo fine institui debent sacri Ritus, ut iis Dei cultus in hominibus augeatur: debent enim ex instituentis determinatione ea per sensus menti offerre, quæ hominis erga Deum obsequium concilient & augeant. Per actum autem illicitum, qui de se malus sit, vel aliqua lege prohibitus, Dei cultus & gloria non augetur, sed ei injuria fit, ejusque gloria præcepti transgressione contemnitur. Atque hinc liquet, jure meritoque damnari ab Apostolica Sede festivas gratulationes, quæ solemni ritu in prima puellarum purgatione fieri solent in Regno Madurensi, aliisque finitimis regionibus, quod pudori, & honestatis legibus adversentur; & detestandos esse obscœnos nonnullos ritus, quos in nuptiis celebrandis usurpari solere apud Hottentottos, gentem maxime barbaram, & nonnullos Orientales, Historici nonnulli testantur.

PROPOSITIO II.

Ritus sacri eadem, qua instituti sunt, auctoritate, mutari possunt.

Etenim Ritus non natura sua, sed instituentis voluntate ac determinatione, ca significant, quæ ad fovendum, augendumque Dei cultum alliciant, & moveant. Igitur tota eorum vis ab instituentis arbitrio pendet: ergo instituentis voluntate Ritus significatu privari potest, atque res alia, sive alius actus, ad id significandum assumi.

PROPOSITIO III.

Si Ritus ex hominum abusu ad superstitionem, vel hæresim fovendam adhibeatur, aut in Dei injuriam cedat, prudenti œconomia mutatur, & quandoque etiam aboletur.

Nam Sacri Ritus non solum non possunt esse perniciosi, sed nec etiam inutiles, ut ex definitionibus liquet. Igitur dum homines iis abutuntur, ut superstitionem vel hæresim foveant, aut si eorum usu injuria Deo fiat, sive ex hominum malitia, sive alia de causa, prudenti œconomia mutantur, & abolentur. Ob abusus Ecclesia e medio sustulit *Agapas*, convivia, scilicet, Christianæ charitatis fovendæ causa primis Ecclesiæ temporibus instituta. Eadem œconomia usus est S. Gregorius Magnus, dum in Hispania trinam immersionem, quæ in Baptismo ex antiqua consuetudine adhibebatur, auferri permisit, quia ea Ariani abutebantur ad docendum divinas personas natura & gradu esse distinctas, ut constat ex ep. 41. quæ est ad Leandrum Hispaniæ Episcopum. Eadem de causa alii in Latina Ecclesia mutati, ac sublati sunt Ritus. A Constantiensi & Tridentina Synodo usus calicis laicis interdictus fuit, quod ob ingentem communicantium numerum, passim Christi Sanguis spargeretur, & alia occurrerent, quæ divino Sacramento, atque Deo injuriosa essent. Et, ut alia omittam, ablatis justis de causis Diaconissis, disciplina quoque mutata fuit baptizandi per immersionem, ut fœminarum pudori consuleretur.

PROPOSITIO IV.

Ritus legitima auctoritate institutus vel comprobatus, si in Dei cultum, & gloriam augendam referatur, licite & utiliter adhibetur, licet antea Ritus fuerit falsæ religionis, & idololatræ gentis.

Nam Ritus ratione illius, quod menti offert, & quo homo in finem aliquem dirigitur, vel vitiosus, aut utilis est: ergo si Ritus, quo idolum celebratur, mutato significatu & objecto, ad augendum Dei cultum, ejusque gloriam amplificandam referatur, licitus, utilisque erit. Quod enim de se malum non sit, licitè usurpatur; utiliter verò quidquid in Dei gloriam referatur. Actus autem nulla lege prohibitus, quem Hæreticus, vel Idololatra superstitioso cultu Ritum constituat, de se malus non est, sed solum ratione objecti & finis, in quem dirigitur: si ergo in Dei gloriam dirigatur, ac Dei obsequii causa adhibeatur, licitus, & utilis erit, nec amplius Hæretici, vel Idololatræ Ritus erit, sed Orthodoxæ Ecclesiæ cæremonia. Sic cæremoniæ nonnullæ, quas Mosem ex Ægyptiis depromsisse, eruditis nonnullis visum est, determinatæ ex divina, qua Moses ducebatur, inspiratione, ad significandum Christum venturum, divinæ deinceps cæremoniæ dictæ sunt: Baptismus, quo Judæi Proselytos suos initiare solebant, postquam à Christo Domino Ritus Christianorum, & Sacramentum novæ legis constitutus est, non amplius Baptismus Hebræorum, sed Christianæ religionis Ritus, & Sacramentum appellatum est: Processiones denique ab Arianis institutæ, ut religiosæ pietatis famam ac splendorem affectantes, precibus, & hymnis, quos hincinde per vias, & plateas canebant, imperitum vulgum in turpissimi erroris societatem protraherent, postquam ab Orthodoxis in publicam veritatis contestationem ac in Dei laudem, & gloriam fieri cœperunt, utiles, sanctæque Ecclesiæ Catholicæ cæremoniæ factæ sunt. Vide Soc. lib. VI. Hist. Eccles. cap. 8. & lib. VII. cap. XXIII. & Sozom. Hist. Eccles. lib. VIII. c. 8.

Atque hinc patet, turpissime eos falli Novatores, qui ut Catholicæ Ecclesiæ Ritus contemnant, & damnent, satis esse putant, ostendere, atque clamare, vel a Sinagoga, aut à Gentium superstitione originem trahere. Ritus enim, non ex eo quod retroactis temporibus fuit, nec ex fine, quo tunc adhibe-

hibebatur, sed ex eo, quod in præsentia menti considerandum offert, & ex fine, quo usurpatur, metiri debet. Igitur, si actus, si templum, si vestis, vel aliud quidpiam, quo Gentes Idolorum cultus ornandi, fovendi, exercendique causa usæ sint, ab Orthodoxa Ecclesia adhibeatur, vel ut exteriori pompa sensibus indicata Dei majestate, & rerum omnium dominio, fortius homines moveat ad obsequium, vel ut in memoriam revocet collata humano generi beneficia, vel ut exteriori obsequio Dei cultum foveat, & augeat, vel denique, ut alio modo Dei honor & gloria augeatur, quid est, quod reprehendi, quod damnari possit? Præterea quid mali est, Ritibus uti vicinitatem habentibus cum veteris Testamenti cæremoniis? Hæ enim designabant futurum Christum, nostri vero Ritus jam venisse indicant, dum v. gr. luminaria adhibentur ad significandam patefactam lucem Evangelii; thurificatio ad ostendendum odorem gratiæ à Christo manantem; vestes, quæ commemorandæ Dominicæ Passioni serviant. Hæc de Rituum natura. Venio nunc ad originem.

PROPOSITIO V.

Exterior Dei cultus & Ritus sacri nonnisi à Deo originem habent.

EA enim, quæ Deus homines docuit, ex Deo originem trahunt; exteriorem autem Dei cultum, ritusque, qui interiorem foveant, & augeant, Deus ipse homines docuit. Patet id, primum ex eo, quod exterior Dei cultus cum hominibus cœperit; ut ex sacrificiis constat, quæ Cain & Abel Deo obtulerunt, Genes. cap. 4. Deinde, quia omni ætate nationes omnes cultum externum, Ritusque sacros adhibuere, idque vel ex eo, quod hujusmodi Dei colendi rationem à majoribus acceperint, quos Deus docuerat; vel quod Deus ipse per rectam rationem, id omnes homines doceat. Præterea constat, iridem constituisse signum fœderis, ipsum inter & terram initi, Genes. cap. 9. Circumcisionem statuisse signum pacti cum Abramo initi, ejusque semine: Ac plures per Mosem præscripsisse Ritus, qui, aut collata beneficia Hebrææ genti, aut factas promissiones menti offerrent. Denique humano generi post diluvium præcepit, ne carnem cum sanguine comederent, ut non tam faciles essent homines ad homicidia, & sanguinis effusionem, sicut ante diluvium fuerant, quemadmodum interpretes quamplurimi exponunt; Hebræo populo per Mosem cæremonias præscripsit: Atque in plenitudine temporis, æterno ipsius Filio homine facto, Baptismum, sacram Cœnam, manuum impositionem, aliosque Sacros Ritus stabilivit, de quibus sequenti capite dicemus. Dubitari ergo non potest, quin Sacri Ritus ex Deo originem trahant.

PROPOSITIO VI.

Sacri Ritus in hac providentia non solum sunt utiles, sed etiam necessarii.

PRopositio hæc ex iis, quæ superiori propositione demonstravimus, facilè patet. Cum enim Deus omni ætate exteriorem cultum, Ritusque sacros homines docuerit, ac servandos quoque præceperit, argumentum est, non solum utile, sed etiam necessarium esse, ut homines ex anima & corpore constantes, etiam exterius per corpus Deo obsequium exhibeant, &, ut per sensus ad Deum colendum alliciantur, & determinentur. Quo autem res clarior fiat, utramque Propositionis partem paucis demonstrabo. Ad primam quod attinet, nemo non videt, sacros Ritus esse hominibus quam maxime utiles; Ii enim ea sensibus offerre debent, quæ homines ad Deum colendum moveant & alliciant, quæque apta sint ad augendum in eis interiorem Dei cultum, eosque in æternam beatitudinem dirigendos. Altera vero pars, ex modo liquet, quo Deus suam erga homines providentiam exercet. Licet enim ita homines regere potuerit, ut interius lumine suo eos docendo, & dirigendo per verum cultum, ad supernæ beatitudinis consequutionem perduceret; tamen per visibilia ad invisibilium suarum perfectionum cognitionem nos ducit, ut docet Apostolus, & per factam ad sensus per Prophetas, & Apostolos revelationem, quæ credenda, quæque nobis agenda sunt, manifestavit, modumque indicavit, quo ei servire, cultumque exhibere debeamus. Voluit ergo Deus, ut in hac providentia hominibus per sensus tum credenda, tum agenda proponerentur. Ergo juxta hunc providentiæ ordinem, necesse est, ut homines per sensus excitentur, & alliciantur ad Deum colendum. Ut enim fides esse debet ex auditu, ita per auditum, & alios sensus ad cultum Dei provocari, & allici debent: Eo vel magis, quod hominum plerique, vix alia ratione, quam per sensus determinari, ac moveri possunt ad

Deum

Deum colendum? Accedit etiam, quod homines in societate viventes invicem moveri & provocari debeant ad Dei cultum. Id vero, qua ratione fiet, si exterior cultus, sacrique Ritus e medio tollantur?

CAPUT IV.

De Christianæ Ecclesiæ Ritibus, ubi præcipui circa eosdem errores Hæreticorum, qui sunt hac ætate nostra in Occidentali Ecclesia, recensentur, & confutantur.

EXplicata Sacrorum Rituum natura, origine, & utilitate, de Ritibus dicendum est, quos vera Christi Ecclesia præscribit, servandosque præcipit. Itaque in hoc capite agemus de exteriori Dei cultu, ac Ritibus in universum, & exponemus Catholicæ Ecclesiæ sistema circa sacrorum Rituum disciplinam. Plures sunt hoc tempore in Occidentali Ecclesia hæreses, quarum quælibet plures habet circa sacros Ritus errores. Omnes Catholicam Romanam Ecclesiam novitatis, & superstitionis insimulant, ejusque auctoritatem, cujus sententia e fidelium communione dejecti sunt, contemnunt & negant. Sed invicem dissident, tum in designando novitatis initio, tum in exteriori cultu reprehendendo atque damnando. Sociniani, & qui iis proxime accedunt Remonstrantes, Apostolorum ætate Ecclesiam Christi mutari, ac depravari cœpisse, tum circa dogmata, tum circa disciplinam, effutiunt. Calviniani à secundo, Lutherani vero, aliique à tertio, vel quarto Ecclesiæ sæculo variationis, & novitatis initium sumunt. Sociniani, Remonstrantes, & Calviniani, exteriorem Dei cultum, ut Christianæ Religionis simplicitati contrarium, detestantur, contra vero Anglicani Hierarchiam Ecclesiasticam, exteriorem Catholicorum in pluribus similem cultum, ac cæremonias bene multas usurpant, & probant. Lutherani Ritus adiaphoros putant, & contra aliorum hæresim, Christi Salvatoris Imaginem in Ecclesiis detinendam esse contendunt. Variant etiam in iis indicandis, quæ superstitionem in exteriori Ecclesiæ nostræ cultu redoleant, ut invicem pugnant circa dogmata fidei. Ita Deus Ecclesiæ suæ manifestat, eos superbiæ, dissidii, errorisque spiritu duci.

Hujusmodi errores confutaturi, ostendemus primo, exteriorem Dei cultum Christianæ Religionis humilitati, & simplicitati non adversari; Secundo, in Christi Ecclesia inesse instituendi Ritus potestatem; tertio, potestatem hanc cum auctoritate præcipiendi, condendique Leges esse conjunctam; quarto, hanc potestatem non inesse in Magistratibus, atque Principibus; quinto sed in Ecclesiæ Pastoribus; denique, Pastorum omnium jurisdictionem Romani Pontificis auctoritati esse subjectam.

PROPOSITIO I.

Exterior Catholicæ Ecclesiæ cultus Christianæ Religionis simplicitati non adversatur.

UT, quæ sunt nota, ab iis quæ Novatores in dubium revocant, secernantur, tria principia constituo, quæ ab ipsis quoque Hæreticis unanimi consensu probantur. Primum, ea quæ ad statuendum atque servandum in divino Cultu ordinem & decorum utilia sint, non esse Christianæ Religionis humilitati, atque simplicitati contraria. Nam recta ratio docet in omnibus, sed præsertim in Dei Cultu ordinem decorumque servari oportere; & Paulus 1. ad Corinth. cap. 14. vers. ultim. jubet, *ut omnia, honeste, & secundum ordinem fiant*. Plures autem cæremoniæ, quibus exterior Catholicæ Ecclesiæ Cultus continetur, ad ordinem decorumque in sacro Cultu servandum quam maxime conferunt, ut easdem expendenti, manifestum fit.

Deinde statuo, Christianam Religionem non prohibere sacrorum Rituum usum. Nam præterquam quod hujusmodi prohibitio, nec à Christo Domino, nec ab Apostolis ullibi facta legitur, ipsi quoque Novatores fatentur, Christum constituisse Baptismum, ut sacrum Ritum, quo homines novum hominem induerent, atque Christianæ Religioni initiarentur; & sacram Cœnam, quam perpetuo ab Ecclesia in sui commemorationem fieri debere mandavit: nec inficiantur, Apostolos ad indicandum gratiam, aliaque Sancti Spiritus dona, quæ hominibus conferebantur, manuum impositionem, aliasque cæremonias adhibuisse.

Denique, *omnia illa quæ cum virtute nobis præscripta conjunctionem aliquam habent, & ad ejus perfectionem faciunt, & solo fine suscipiuntur, ut aptiores & promptiores simus ad colendum Deum*, optime cum Christiana Religione cohærere, fatetur Limborchius ipse Arminianus Theol. Christiana lib. v. cap. 75. num. 15. At, quæ cæremonia est in exteriori Catholicorum cultu, quæ si eo fine usurpetur,

petur, quo adhiberi jubet Romana Ecclesia, cum virtute nobis præscripta conjuncta non sit, vel ad virtutis perfectionem, Deique cultum augendum non referatur? Imò, si qua sit cæremonia, quæ apta non sit fovere, & augere interiorem Dei cultum, quo Deum in spiritu, & veritate diligimus atque colimus, tum ab Ecclesia, tum ab omnibus Theologis nostris, tanquam inutilis & superflua rejicitur, & damnatur. Atque hæc notata sunt, ut palam cuique fiat hæreticorum impudentia, dum Romanam Ecclesiam calumniantur, quod Cultum omnem divinum, hominis sanctitatem, ac totam æternæ salutis spem, in exteriori Cultu, & cæremoniarum usu constituat. Venio nunc ad demonstrationem.

Quidquid ad servandum in divino Cultu ordinem & decorum, & ad interiorem in nobis Dei cultum augendum utile sit, Christianæ Religionis humilitati, atque simplicitati non adversatur: quippe quæ cordis, seu spiritus humilitatem, & simplicitatem commendat, nec ullibi vetat exteriores actus qui simplici atque humili corde divini Cultus causa fiant. Ritus autem, quibus exterior Catholicæ Ecclesiæ cultus continetur, vel ad servandum in divino cultu, seu sacrorum confectione, & administratione ordinem & decorum, vel ad virtutis exercitium, aut ad interiorem Dei Cultum augendum referri debent, juxta Catholicæ Ecclesiæ institutionem atque doctrinam. Hæc enim inutiles & superfluos Ritus, ut superstitiosos damnat, atque abusus, si qui sint in cæremoniarum praxi, Pastorum diligentia omnino removendos præcipit, Videat. Concil. Tridentin. Sessione 22. *Decreto de observand. & evitand. in celebratione Missæ*. Et sess. 25. *de invocatione, veneratione &c.*

Et sane quis neget, plerosque Ritus Catholicæ Ecclesiæ ad Sacrorum Ordinem & decorum pertinere? Exterior pompa maxime confert tum ad decorum in sacris functionibus servandum, tum ad alliciendos homines ad publicum Dei cultum, tum ad debitam Deo ejusque divino cultui venerationem conciliandam, tum denique ad ostendendum hominibus Dei majestatem, supremumque dominium, cujus consideratione cordis humilitas, & simplicitas fovetur, & augetur. Opera, quæ Ecclesia præcipit, sunt veræ virtutis exercitium, vel ad virtutis exercitium disponunt, si eo fiant fine, quo ipsa præscribit. Nam vel sunt actus religionis & virtutis, ut auditio Sacri, Sacramentorum susceptio &c. vel ad exercendam virtutem disponunt & juvant, ut jejunia, cœlibatus &c. Promissiones denique & Dei beneficia, quæ per Ritus plerosque menti contemplanda offeruntur, ad fidem, spem, & charitatem augendam destinantur.

Ajunt vero, exteriorem Romanæ Ecclesiæ cultum, mundi pompam redolere, quæ potius superbiæ fastum, quàm cordis humilitatem fovet, & auget.

At, si non mundi, sed Religionis ac Dei causa fiunt, cur mundanæ pompæ dicuntur? Si Ecclesia cum Christo docet, hæc sine humilitate & simplicitate cordis fieri non debere, si pompæ illæ ac splendidi ritus, Dei Majestatem ad sensus ostendendo, cordis humilitatem ac simplicitatem fovent & augent, quo jure, ut affectus mundani damnantur? Numquid Deus mundanas pompas probavit, dum auctoritate comprobavit sua, splendidum ornatum, vestes, & alia pretiosa divini Cultus instrumenta, quæ in Hierosolymitano templo adhibebantur? Non ita sane visum est Sanctis Ecclesiæ Patribus, qui ea ætate floruere, in qua reddita jam Ecclesiæ pace, Principum muinficentia ita exterior Dei cultus exornari potuit. Videantur Cyrillus Cath. 24. Ambrosius lib. 2. de Off. cap. 21. Gregor. Nazianz. Oratione 11. in Laud. Gorgon. Hieronymus Epist. 34 ad Heliodorum, & 2. ad Nepotianum; Patres denique omnes quarti, & quinti Ecclesiæ sæculi. Ii enim summis laudibus extollunt illorum pietatem & religionem, qui sumptus maximos impenderant in ornandis Christianorum Templis, comparandisque pretiosis Sacerdotum vestibus, atque aliis divini Cultus instrumentis. Numquid Novatoribus ætatis nostræ magis exploratum est quod Christianæ religioni contrarium sit, quam Patribus illis, quibus trium priorum sæculorum traditio ignota esse non potuit, quique tanto studio, ac fervore fidei puritatem, ac disciplinæ nitorem in Ecclesia conservare conati sunt. Hactenus quoad ornatum Templorum, pretiosa divini cultus instrumenta, splendidumque Ecclesiasticarum functionum apparatum.

Venio nunc ad cæremonias, quæ in Sacramentorum administratione adhibentur. Non video qua fronte has Christianæ Religionis simplicitati adversari pertendant. Nam hæ adeo antiquæ sunt, ut nonnisi ex Apostolis repeti queant. Sunt enim saltem magis præcipuæ Ecclesiæ Orientali, & Occidentali communes; ac in Oriente vigent quoque apud Græcos, Jacobitas, Nestorianosque à multis sæculis e Romanæ Ecclesiæ communione sepa-

separatos. Quamobrem initio quinti sæculi fuisse cæremonias totius Ecclesiæ per universum diffusæ certo cognoscimus. At cùm non constet generali quadam totius Ecclesiæ sanctione fuisse institutas; quis non videat nonnisi ab Apostolis & Apostolicis viris originem habere potuisse, à quibus per universum constitutæ Ecclesiæ veluti à communi fonte descendunt? Vero autem simile non est pugnantia cum Christi Religione Apostolos docere, atque inculcare voluisse. Rursus cæremoniæ Baptismi, idem de aliis dicendum, ea menti offerunt, quæ Christianam fidem deceant, eamdemque foveant, & augeant. Exorcismi significant libertatem à Dæmone, quam per Christum acquirimus, ab renunciationes Satanæ de Officio hominis Christiani Baptizatum monent, immersio Christi sepulturam memoriæ offert, & ut alia mittam, salivæ usus Christi miraculum indicando, quo cæco sputo visum reddidit, docet nos Baptismum lumen afferre, quo cœlestem veritatem percipiamus. Hæc vero Christianæ fidei, spei, atque charitati non nocent, sed prosunt.

Dicent, nefas esse, Christianos ad egena & infirma mundi elementa revocare, scilicet, externis Ritibus quidquam menti offerentibus, puerorum instar ad credendum, & Deum colendum allicere & trahere. Hæc enim propria veteris legis œconomia erat, quæ fuit per Evangelii libertatem sublata. *Lex illa*, inquit Apostolus ad Galat. cap. 3. *Pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur. At ubi fides jam venit, non sumus sub pædagogo*, idest, non trahimur amplius per cæremonias ad credendum, Deumque colendum.

Sed nemo dicet, cæremonias, qua ratione Ecclesia præscribit, usurpatas, egena appellari posse, & infirma mundi elementa. Hæ enim, ut dixi, ad augendum in nobis interiorem Dei Cultum referri debent, neque spes salutis nostræ in exterioris earumdem cortice & usu ponenda est. Hoc sensu Apostolus veteris legis cæremonias egena & infirma mundi elementa appellavit, non vero quatenus excitabant, & fovebant in hominibus fidem in Christum venturum; qua fide Abrahamum justificatum fuisse, capite illo docet, ubi etiam eos, qui ex fide sunt, omnes filios Abrahæ appellat. Infirma quoque & egena elementa vocavit, postquam fides illa venit, quam fovere debebant. Hac de causa dixerat, *ubi venit fides*, hoc est Christus, quem futurum cæremoniæ illæ significabant, *jam non sumus sub pædagogo*, nempe sub cæremoniis illis, quæ homines puerorum instar per sensus ad credendum Christum futurum excitabant. Itaque veteris legis cæremoniæ, nuda, egena & infirma mundi elementa factæ sunt, postquam eæ fuere destitutæ virtute, qua salutarem fidem in hominum cordibus excitabant. Egena quoque & infirma elementa vocavit, quæ superstitionis & idololatriæ causa adhibentur, eadem epist. cap. 4. v. 8. & 10. nullibi vero scribit, nefas esse Christianis; Ritibus uti, qui menti offerant, quæ Christus pro nobis gessit, collata nobis à Deo beneficia, vel quidquam aliud, quo hominis erga Deum amor & cultus foveri & augeri queat. Imo Pauli ætate jam cœperat usus signi Crucis ad revocandum in memoriam Christum in Crucem pro nobis actum; trina immersio in Baptismo ad significandum Christi Corpus triduo fuisse sepultum; festum Paschatis, Pentecostes, ac etiam cujuslibet diei Dominici ad memoriam recolendam Christi resurrectionis, adventus Spiritus Sancti &c. Et præter alios Ritus, quos infra indicabimus, constat in precandi modo, tum Paulum, tum Apostolos reliquos imitatos fuisse Judæos.

PROPOSITIO II.

In Christi Ecclesia vera inest instituendorum Rituum potestas.

Hic pro comperto habemus, Christum Dominum septem instituisse Sacramenta; idque à nostris Theologis adversus Novatores abunde demonstratum, statuimus. Contendimus vero, Ecclesiæ potestatem fuisse concessam instituendi Ritus, tum in Sacramentorum administratione usurpandos, quibus non modo ordini & decori sacræ functionis consuletur, sed etiam gratiæ indicarentur, quas homines per hujusmodi Sacramenta reciperent, tum etiam, quibus locus, tempus, & modus divini Cultus præscriberetur, vel ea hominibus offerrentur, quibus virtutum exercitium facilius fieret, denique gloria & cultus amplificari posset. Id vero facile demonstratur.

Primum, quia Deus Ecclesiæ suæ animarum curam concredidit, voluitque, ut eas regeret, atque in æternæ felicitatis consequutionem dirigeret. Necesse ergo est, ut tantam ei dederit auctoritatem, quanta ad hujusmodi directionem necessaria est. Neque enim Deus vult finem, quin media ad finem

com-

comparandum necessaria suppeditet: Ad id vero necessaria est potestas instituendi Ritus, quibus hominibus ea per sensus offerat, quæ, vel Dei majestatem, vel Dei beneficia aut gratias, quas nobis concedit in memoriam revocando, ad adorandum & diligendum Deum, & ad pietatem colendam, excirent atque determinent; sive ut clarius loquar., necessaria est Ecclesiæ potestas ea hominibus suggerendi & proponendi, quæ utilia sunt ad beatitudinis consequutionem; sunt autem Ritus utiles, imò in hac providentia etiam necessarii, ut in postrema superioris capitis propositione demonstravimus.

Deinde Christus Dominus Joannis cap. 6. exemplo præmonstravit suo cæremoniarum usum, dum luto usus est, ut cœco Siloes visum restitueret. Atque huic similes instituendi cæremonias fecisse Ecclesiæ suæ potestatem facile patet. Nam Matth. 22. & Lucæ 10. Apostolis, discipulisque fugandi Dæmones, sanandique morbos potestatem concessit, ergo & auctoritatem instituendi cæremonias, quas in hujusmodi potestatis usu adhiberent. Ejusmodi sunt impositio manuum, qua Ananias usus est ad curandum Saulum recenter ad Christi fidem conversum, de qua in actis Apostolorum, atque exorcismi ad expellendos Dæmones, insufflationes, aliique ritus, quos eùm semper, ac ubique terrarum Ecclesia usurpaverit; nonnisi Apostolis referre possumus acceptos. Rursus annon Apostoli fuere Christi Ministri, ac Mysteriorum Dei dispensatores ut habetur ad Corinth. 2. cap. quarto? Quis ergo credat auctoritatem à Deo non accepisse necessariam ad hujusmodi obeundum ministerium? At hæc secum potestatem ferebat ordinandi disponendique sacras functiones, instituendi que cæremonias ad ea menti offerenda destinatas, quæ mysteria, atque beneficia memoriæ offerrent, quæ fidelibus contemplanda essent. Hinc Apostolus Paulus, in supra laudata Epistola, Augustino teste in Epist. ad Januarium, Corinthiis pollicetur, se ordinem modumque dispositurum fuisse, quo Eucharistia sumenda esset, dum ad ipsos venisset: *Cætera*, inquiens, *cùm venero disponam*. Eadem habet Trident. Syn. sess. 13. c. 2.

Præterea, Ecclesia semper potestate instituendi Ritus usa est, adeoque eam à Christo Domino accepit: neque enim est verisimile Apostolos, eorumque discipulos potestatem usurpare voluisse, quam à Deo non habuerint. Plures instituisse Ritus Apostolos, ex constanti & perpetua omnium sæculorum traditione constat. Ex Apostolis enim originem ducunt nonnulli dies festi, scilicet Paschatis, Ascensionis Christi in Cœlum, Pentecostes, ac dies Dominicus; jejunia nonnulla, puta antepaschale, ac fortasse etiam quartæ & sextæ feriæ jejunium; item mos ille, quo prohibemur, Eucharistiam sumere non jejunii; aliique liturgiarum preces, trina immersio, insufflationes, unctionesque, & aliæ tum Baptismi, tum aliorum Sacramentorum cæremoniæ, quas Ecclesia ubique ac semper usurpavit, nec scimus ab aliis accepisse, quam ex Apostolis, unde fides, Ritusque per universum orbem à primis Ecclesiæ temporibus propagati, originem trahunt, ut Augustinus Epist. 54. aliàs 118. ad Januarium invicte demonstrat. Ritus antea dictos, indicatos legimus à Justino prope finem Apologiæ ad Antoninum Pium, ubi etiam commemorat sacros Christianorum Conventus, concionum, precumque ordinem, benedictionem Antistitum, aquæ vinique oblationes, ac sacræ Liturgiæ cæremonias: Ab Irenæo, Athenagora, Tertulliano lib. de cor. milit. cap. 3. lib. de Bapt. & alibi, à Cypriano Epist. ad Magnum, & Clemente Alexandrino, aliisque trium priorum sæculorum Patribus; atque eorum plerosque præscriptos habemus in Constitutionibus, & Canonibus, qui Apostolorum nomine circumferuntur, in quibus Ecclesiæ disciplinam contineri, quæ ab Apostolis & Apostolicis viris orta, pro Ecclesiæ regula primis temporibus habita sit, nemo negare potest.

Constat etiam, Ecclesiam deficiente miraculorum copia, ac primorum Christianorum fervore, progressu temporis Ritus auxisse, ut frequentius in hominum memoriam Dei gratias ac beneficia, & majestatem revocando, pietatis in eisdem fervorem excitaret, eosque fortius ad Dei cultum percelleret. Auctos ita fuisse Ecclesiæ Ritus, testantur Patres quarti & quinti sæculi; Sacramentaria tum Gregorii Magni, tum aliorum, qui à septimo sæculo apud Latinos scripserunt; ac Euchologia, quibus a mille & amplius annis utuntur Græci.

PROPOSITIO III.

Hujusmodi Ecclesia potestas cum auctoritate conjuncta est ferendi leges.

ID facile ex eo patet, quia potestas hæc Ecclesiæ omnino necessaria est. Ut enim regat atque in æternam felicitatem dirigat homi-

hominem, qui & veram erga Deum pietatem, & suam in eo beatitudinem neglectui habere propensus est, necesse est, ea præcipere possit, quæ homines ab iis removeant & distrahant, quæ huic comparandæ felicitati impedimento sint, & quæ istius consequutionem faciliorem faciant. Si enim in eo, qui civili societati præsit, necessaria est ferendæ legis potestas, qua homines ad præscriptos Civitatis & Imperii fines legibus dirigantur; cur in ea societate necessaria non erit, quæ Deo ipso jubente homines in infinite præstantiorem finem, hoc est, in æternam felicitatem dirigere debet? Sicut enim sine civilibus legibus, quæ impedimenta removeant, ac faciliorem reddant observationem legis naturalis, optata tranquillitas in societate haberi non potest; ita sine legibus, quæ removeant ea, quæ impedimento sint, ac promptiores homines reddant ad servanda divina præcepta, ad virtutum exercitium, & Dei cultum, difficile admodum, ac ne vix quidem regi ac dirigi possunt animæ in æternam beatitudinem. Cum nemo neget hanc Deum dedisse summis imperantibus potestatem, quod medium sit ad tranquillitatem illam procurandam, quæ est imperii finis; quis neget, eandem potestatem dedisse iis, quos animarum constituit Rectores, voluitque, ut eas per apta media in summum bonum, cujus unice possessione beati sumus, dirigerent?

Sed non desunt in Scriptura argumenta, quibus hanc ex Deo accepisse potestatem demonstretur. Nam Christus, quos Apostolos discipulosque suos delegerat, docere jussit, omnes Gentes, Matth. cap. ult. Ac eorum, qui credere in Christum vellent, Pastores, declaravit, dum Petro dixit, *Pasce oves meas*. Joann. 21 *Deinde Claves dedit eis Regni Cœlorum*, Matth. 16. Solvendi, ac ligandi potestatem, ac facultatem dimittendi peccata Matth. 18. Ubi vero ligandi, solvendique potestatem fecit, declaravit, peccantem fratrem, qui post trinam monitionem Ecclesiæ parere noluerit, (id enim significant verba illa *si Ecclesiam non audiveris*) habendum esse veluti *Ethnicum & Publicanum*, hoc est, veluti à communione & fidelium societate dejectum. Pastoris vero ovium curam habentis, allegoria, juxta scripturarum phrasim supremam significat potestatem, 2. Reg. 5. & 1. Paralip. 11. v. 2. ubi *Pasce*, inquit Dominus, *Populum meum Israel, & tu eris Princeps super eum*. Et potestas clavium summam itidem potestatem designat. Nam Isai. 22. cum Deus à Sobna in Eliacim summam potestatem transtulit, ait, *vade, ingredere ad eum, qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam præpositum templi, & dices ad eum: quid tu hic? expellam te de statione tua & de ministerio tuo deponam te, & vocabo servum meum Eliacim: & induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & potestatem tuam dabo in manu ejus, & dabo clavem domus David super humeros ejus: & aperiet, & non erit, qui claudat, & claudet, & non erit qui aperiat*. Dubitari autem non potest, quin Deus pastores, quos in Ecclesia posuit *ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi*, ad Ephes. 11. semper in Ecclesia futuros esse vellet, & quin semper apud eos illam clavium potestatem esse voluerit, quod pro regendis suis ovibus tradidit. Itaque si Christus, dum Ecclesiam fundavit, ministros quos in ea posuit Pastores declaravit, ac pastores, qui claves haberent Regni Cœlorum, qui ligarent, ac solverent, qui e societate expellerent suo inobedientes; quis dubitet, quin summam eis dederit potestatem, quæ pastoritio munere, ac clavium traditione conferri hominibus à Deo consuevit?

Imò hanc contulisse Christus ipse declarat Lucæ 10. v. 16. dum Apostolis dicit, *qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit*: Audire vero latine apud Tullium, Quintilianum, & Alphonsum Jurisconsultum *L. arbiter. ex compromisso, digest. de recept. arbit.* ut Græce ἀκύειν, sive ὑπακύειν, & Hebraice *sciamah* idem sonat ac obtemperare, & præcipienti parere. Itaque in ipsum Christum contumax est, qui Ecclesiæ jussa observare detrectet. Ergo quæ statuit ac præcepit Ecclesia, per factam ipsi à Jesu potestatem constituit & præcipit. Quamobrem Apostolus Paulus ad Hebr. XIII. v. 17. postquam præpositos appellavit animarum Pastores, *obedite*, inquit, *præpositis vestris & subjacete eis*.

Denique annon constat ex eadem Scriptura, & constanti atque perpetua traditione, Apostolos, eorumque successores, jure pastoritio atque accepta à Christo potestate clavium, usos semper fuisse, in iis, quæ ad fidem & disciplinam Ecclesiæ, vel ad tollenda scandala pertinerent? De iis enim rebus, Leges ab Apostolis, tum singulis, tum communi consilio constitutas, tota pene sacræ historiæ series evincit; hujusmodi autem constitutiones partim scriptæ, partim non scriptæ fuerunt. Nota res est ex Apostolorum

actis,

actis, quæ pro subrogando Apostolo in locum Judæ, & pro institutione diaconorum in curam viduarum egerint, ac celeberrima illa Lex de qua cap. 15. quæ pro decernenda orta de legalibus controversia constituta fuit per hæc verba: *Visum est Spiritui Sancto & nobis nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.* In iisdem actis, cap. 16. memoratur S. Paulum Siriam & Ciliciam perambulasse, *confirmans Ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum, & Seniorum:* τὰς διατάξεις, idest, *Constitutiones.* Accedit etiam quod statim subnectitur de eodem Paulo atque Timotheo: *cùm autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis, & Senioribus, qui erant Hierosolymis.* Ubi Glossographus post veteres omnes Ecclesiæ uniusque Doctores *dogmata* rectè interpretatur *statuta*. Mitto præcepta circa mores, tum publicos tum privatos, quæ passim in Apostolorum scriptis occurrunt. Quis ignorat pro regenda Ecclesia plura verba constituisse, quæ litteris non sunt consignata? Id sanè indicat Apostolus dum 1. ad Corinth. 11. se cætera, quæ ad disciplinam spectarent dispositurum pollicetur, & dum 2. ad Thessalon. 2. ait: state, *& tenete Traditiones, quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolam.* Hæ traditiones in græco textu vocantur παραδόσεις, id est præcepta. Ecquis neget ab hujusmodi præceptis ortum ducere jejunia nonnulla, ac cæremonias quamplurimas semper & ubique in Ecclesia servatas, veluti suprema quadam lege institutas. Præterea Paulus incestuosum Corinthium tradidit Sathanæ, aliosque improbos Ecclesiæ communione privavit, atque è fidelium societate dejecit.

Neque solùm Apostoli, sed eorum etiam successores hac eadem potestate Leges ad Ecclesiæ disciplinam moderandam tulerunt. Quis enim ignorat tribus etiam prioribus sæculis canones ab Ecclesiæ Pastoribus fuisse conditos, quos veluti Leges venerarentur? De iis enim Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Cyprianus, & Eusebius in sua hist. Eccles. passim meminere. Nec solido fundamento eorum caret opinio, qui plerosque canones, & constitutiones, quæ Apostolorum nomine circumferuntur, à latis antiquis illis temporibus ab Ecclesia legibus deprompta fuisse, tuentur: Imò si Apostolis accepta referenda non sint, quæ in illis statuta sunt, pleraque saltem, ab eorum fuisse successoribus primis sæculis constituta, asserere oportet. Quæ cùm ita se habeant, nullus superesse videtur dubitationi locus, quin Christus Ecclesiam instituendo suam, ei vim, seu facultatem fecerit, qua Leges ferret ad Dei cultum, ad retrahendos homines à vitiis, eosque ad virtutis exercitium alliciendos necessarias. Videndum itaque, in quo hæc resideat potestas. Occurrunt statim Novatores, Grotius præsertim, & Puffendorfius, qui summis Imperantibus hæc unicè jura competere impudentissimè asserunt. Hos refellit

PROPOSITIO IV.

Potestas circa sacra à Deo Ecclesiæ concessa non inest in sæculi Principibus.

D*Emonst.* Nemo negat potuisse Christum Dominum Ecclesiæ jura, sive illius regendæ potestatem summis Imperantibus tradere, aut eam ita constituere potuisse, ut tota imperio subjecta esset atque à supremo Principe regeretur. Imò cùm cujusque sit hominis cor in manu ejus, & quocumque velit trahat illud, Reges ipsos poterat Apostolos, Pastores, Rectoresque Ecclesiæ suæ eligere ac destinare. Sed non ita fecit. Nam Apostolos elegit duodecim, ac deinde discipulos septuaginta duos, ut eos qui suam vellent fidem profiteri, in illam societatem cooptarent, in qua ipsi, Christi potestate atque nomine, Pastores essent, ligandi solvendique, ac clavium potestatem haberent. Hos ad omnes Gentes misit, atque ad Reges ipsos & Præsides, ut hos etiam si vellent, Christi oves facerent, atque potestati ipsis concreditæ quoad Dei cultum, æternæque salutis consequutionem subjectos declararent. Et sanè annon ut Populus, ita Principes, ac Reges ad oves spectant, quas ii regere debeant, quibus Christus dixit: *Pasce oves meas?* Ii sanè, quoad spiritualia & æternæ salutis consequutionem, omnibus Christi ovibus dominari debent, ac leges præscribere, qui ligandi, & solvendi atque clavium potestatem acceperunt. Sed videamus, quænam fuerit illorum Regum, ac summorum Principum sententia, qui omnium primi Christianam religionem suscepere, & quâ ratione à viris illis sanctis, qui Christianam iisdem demonstraverunt doctrinam, Ecclesia, ejusque forma atque jura exposita fuerunt. Verisimile non est aut Principes jura pati voluisse imperii ipsis debita violari, ut Sanctos illos Antistites eam vo-

voluisse sibi in Reges & Principes potestatem usurpare, quam Christus non dedisset, & quæ odiosam Principibus Christi Religionem reddere potuisset. Constantinus omnium primus Christianorum Imperator, teste Eusebio lib. 3. de vita Constantini cap. 10. in Concilio Nicæno non prius assedit, quàm Episcopi, ut sederet annuissent. Et absoluto Concilio Epistolam misit ad omnes Ecclesias, quam idem Eusebius ibidem refert, in cujus fine hæc leguntur: *Quæ cùm ita sint, cœlestem gratiam, & divinum mandatum libenter suscipite. Quidquid enim in sanctis Episcoporum Conciliis geritur, id omne ad divinam referendum esse voluntatem*. Theodosius Junior in Epist. ad Synodum Ephesinam *nefas est*, inquit, *qui sanctissimorum Episcoporum catalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis, & consultationibus sese immiscere*. Similia habet Martianus Imperator L. nem. cap. de Summa Trinitate & fide Catholica. Et omnium legum peritissimus Justinianus novell. 83. leges civiles dixit non præcedere, sed sequi oportere leges Ecclesiasticas, *secundùm sacras*, inquiens, *& divinas regulas* (ita canones appellat) *quas etiam nostræ leges sequi non dedignantur*: & in Authentica Constit. cxxiii. cap. 7. hæc habet: *si Ecclesiasticum negotium sit, nullam communionem habent civiles magistratus cum ea disceptatione, sed religiosissimi Episcopi secundùm sacros canones finem imponunt*. Ut alios verò prætereamus, unus sufficiat Basilius Imperator, qui in viii. Synodo ita loquitur: *De vobis autem Laicis, tam qui in dignitatibus, quàm qui absolutè conversamini, quid amplius dicam non habeo, quàm quia nullo modo vobis licet de Ecclesiasticis causis sermonem movere, neque penitus resistere integritati Ecclesiæ, & universali Synodo adversari. Hoc enim investigare & quærere Patriarcharum, Pontificum & Sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui ligandi & solvendi potestatem habent, qui Ecclesiasticas & cœlestes adepti sunt claves: non nostrum qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel à ligamento solvi egemus*, Tom. 8. Concil. pag. 1154. Vides ergo non unum, sed plures, & quotquot de christiana religione rectè sensere Principes, ita Christianam fidem professos fuisse, ut Ecclesiam instar Reipublicæ à Christo institutam crederent, in qua ipsi oves, Ministri verò quibus claves traditæ fuere Regni Cœlorum, Pastores essent.

Sed rem clariorem faciunt editi hac de re Ecclesiæ Canones, Patrumque illorum sententiæ, qui primis Christianis Principibus Christi fidem exposuere. Quis credat sanctissimos illos Pastores, qui Principes illos vel recenter ad fidem conversos, vel qui subditos plerosque haberent Idololatras ac Christiani nominis infensissimos hostes, in Christiana religione instituendos susceperant, vel in conciliis edere voluisse Canones, aut ea palam illis inculcare, quæ jura à Deo illis concessa turbarent & infringerent, & quæ contra divinam institutionem eosdem Ecclesiæ tribunali, ac Senatui subjectos facerent? Igitur Patres illi persuasi esse debuere eam fuisse Christi Ecclesiæ formam, eaque jura, quæ ipsi explicarent. Neque credibile est priorum temporum Antistites, qui fuere patientiæ, humilitatis, & charitatis exemplar, & qui dum Pastoris munus susciperent sese paratos ostendebant ad subeundum pro Christi fide ac veritate martyrium, superbiæ quodam fastu jus sibi usurpare voluisse, quod ex Deo non accepissent & onus voluisse indebitum Principibus summis imponere. At ii omnes unanimi consensu tradidere Laicos etiam Principes ac Reges oves esse, quæ Ecclesiæ Pastoribus subsint, & in iis quæ ad fidem & religionis disciplinam spectant, parere debeant. Ex Canonibus autem nonnullos tantùm referam. Gratianus *distinct.* x. *cap.* vii. hunc refert ad Imperatores Constantinopolitanos directum. *Libenter accipitis, quòd lex Christi sacerdotali vos subjecit potestati, atque istis tribunalibus subdit. Dedit enim & nobis potestatem: dedit & principatum multo perfectiorem Principatibus vestris*. Gelasius Papa ad Anastasium Imperatorem distinct. xcvi. can. 10. *Duo sunt, Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur: auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas: in quibus tanto gravius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regibus in divino sunt reddituri examine rationem*. Gregorius Magnus ad Episcopum Metensem dist. 69. can. 9. *Quis dubitet Sacerdotes Christi Regum & Principum omnium fidelium patres, & magistros censeri? Nonnè miserabilis insania esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subjugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subjicere, à quo credit, non solùm in terra, sed etiam in cœlis se ligari posse, & solvi?*

Venio nunc ad Patres, atque rem ab Ignatio exordior viro Apostolico, atque Joannis Apostoli discipulo. Is antequam Principes essent, qui Christianam doctrinam profiterentur,

tur, in epiſtola ad Philadelphios hæc ſcribit: *Principes ſubditi eſtote Cæſari, milites principibus, Diaconi Presbyteris, Presbyteri & Diaconi atque omnis Clerus, ſimul cum omni populo, & Militibus, atque Principibus, ſed & Cæſares obediant Epiſcopo, Epiſcopus verò Chriſto, ſicut Patri Chriſtus: & unitas per omnia ſervetur.* S. Athanaſius in epiſtola ad ſolitariam vitam agentes, ita Oſium Cordubenſem Conſtantinum Magnum in Nicæna Synodo allocutum fuiſſe ſcribit: *Deſine quæſo, Imperator: ne te miſceas Eccleſiaſticis: neque nobis in hoc genere præcipe: ſed potiùs ea à nobis diſce. Tibi Deus imperium commiſit: nobis, quæ ſunt Eccleſiæ, concredidit. Et quemadmodum qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave ne, quæ ſunt Eccleſiæ, ad te trahens, magno crimini obnoxius fias.* Poſt hæc Oſii verba Athanaſius inde ſubnectit: *Quando à condito ævo auditum eſt, quòd judicium Eccleſiæ auctoritatem ſuam ab Imperatore accepit? aut quando umquam hoc pro judicio agnitum eſt?* S. Ambroſius epiſt. 33. Sic Valentinianum Imperatorem affatus eſt: *Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea, quæ divina ſunt imperiale aliquod jus habere, noli te extollere, ſi vis diutius imperare. Eſto Deo ſubditus; Scriptum eſt enim*: quæ Dei Deo, quæ Cæſaris Cæſari. *Ad Imperatorem palatia, ad Sacerdotem Eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum.* Habes itaque antiquiores Patres non ſolùm exponentes Eccleſiæ jura penes Sacerdotes eſſe, ſed & principes ipſos ne iis ſeſe immiſcerent prohibentes, ac divinam illis minitantes vindictam, dum ea ſibi uſurpare pertenderent. Quæ cùm ita ſe habeant, quis non videat Novatores illos, qui ſummis imperantibus jus erga ſacra impudentiſſima adulatione adjudicant, fundatam à Chriſto Eccleſiam penitus evertere, atque deſtruere?

PROPOSITIO V.

Poteſtas erga ſacra, ſive jus ferendi Leges ad Dei cultum & Eccleſiæ diſciplinam pertinentes à Chriſto Eccleſiæ ſuæ collatum in ſolis Epiſcopis reſidet, qui jure divino Presbyteris, aliiſque Miniſtris Superiores ſunt.

Utraque propoſitionis pars, vel ex iis quæ hactenus ſunt diſputata facilè comprobari poſſet. Sed ut in re maximi momenti nil intactum remaneat, rem hìc luculentiùs exponere, ac novis argumentis demonſtrare operæ pretium eſſe exiſtimavimus. Itaque pars prior in hunc modum demonſtratur. In iis poteſtas ineſt regendæ Eccleſiæ, Eccleſiaſticaſque Leges condendi, qui à noſtra ætate ad exordium uſque Religionis chriſtianæ eam ſemper veluti à Chriſto ſibi traditam exercuerunt. Hac enim via, & datam à Chriſto poteſtatem, & genus hominum in quo eamdem collocaverit, certo cognoſcimus. Epiſcopi verò ſive Eccleſiarum Paſtores ritu à Chriſto inſtituto ordinati, à noſtra ætate uſque ad Apoſtolos, per quos Chriſtus fundavit Eccleſiam, poteſtate, quam à Chriſto accepiſſe certo crediderunt, Eccleſiam rexere, Legeſque ad ejus diſciplinam ſpectantes condiderunt. De Epiſcopis, qui modò in Occidente ſunt, & communionem ſervant cum Eccleſia Romana, id vocari nequit in dubium, cùm inter fidei articulos habeant poteſtatem hanc ex Deo habuiſſe per legitimam ordinationem, & cum ea ſinguli in ſuis exerceant Diœceſibus, & communi conſilio in Conciliis: Græci quoque illi, qui ſchiſma ſectantur auctore Photio incœptum, abſolutum verò à Michaeli Cerulario, Jacobitæ ſive Syri, ſive Armeni, ſive Cophti, ſive Abyſſini, qui Dioſcorum ſequuntur in Chalcedonenſi Synodo damnatum & ex Eccleſiæ ſinu depulſum, ac Neſtoriani, qui in Chaldæa, Perſide, atque in variis Provinciis Indiæ Orientalis hæreſim Neſtorii in Epheſina Synodo anno 431. damnatam tuentur, ii, inquam, omnes in Syria, Ægypto, Æthyopia, Armenia, Chaldæa, Perſide, aliiſque remotis regionibus Epiſcopos habent, qui ſe hanc per legitimam ordinationem è Deo accepiſse poteſtatem credunt, eamque exercent. Id verò palam facit undecimo, octavo, imò & quinto Eccleſiæ ſæculo fuiſse in toto terrarum orbe Epiſcopos, qui hanc ſibi adjudicarent poteſtatem, eam-

que à Deo esse certo existimarent. Fac enim deinceps hanc sibi usurpare cœpisse auctoritatem! Vel omnes uno eodemque tempore unanimi consensu in id consenserunt, vel una prius in Ecclesia hæc usurpari jura cœperunt, in cujus deinde sententiam aliæ successu temporis venere. Quis verò convenisse refert Episcopos omnes non solùm locorum distantia, & linguarum varietate, sed & omnimoda communione invicem separatos, qui de re hac deliberarent, omnesque in hanc sibi usurpandam potestatem conspirarent? Fieri ne id potuit, quin ulla tam numerosi conventus, tamque mirabilis consensionis memoria remanserit? Neque credibile est unam Ecclesiam hanc sibi tribuere cœpisse potestatem, quàm aliæ deinceps sint imitatæ. Nam præterquam quod hujus novitatis nullum vestigium adest; quænam hæc fuit? Latina? Quis verò credat novitatem hanc nullo Episcoporum, ac Principe nullo obsistente, & reclamante, in universam latinam Ecclesiam induci potuisse? Quis dicat Græcos immani odio Latinos horrentes, Armenios, Cophtos, Abyssinos, Nestorianosque veluti hæreticos ab illis damnatos, voluisse, ac potuisse sine ulla oppositione novitatem ab illa excogitatam amplecti, & quidem tanta circumspectione, ut ne uni quidem vel Ecclesiastico, aut prophano Scriptori res nota fuerit, ut scriptis consignaretur? Itaque necesse est asserere ac omninò pro comperto habere, non aliam fuisse quinto sæculo de auctoritate & potestate Episcoporum universæ Ecclesiæ fidem, atque sententiam, quàm ea, quæ in Romana, in Græca, ac in tota Orientali Ecclesia nostra hac ætate viget. At, eandem sibi inesse credidere, ac usurpavere potestatem Episcopi omnes quarti, ac trium priorum sæculorum. Notæ enim sunt leges sive canones à totius orbis Episcopis conditi in Concilio Constantinopolitano I. anno 381. & Nicæno I. anno 325. Nec opus est verbis, ut ostendatur, eadem potestate sacros Antistites usos fuisse illo eodem sæculo in Gallia, in Hispaniis, in Africa, & in Asia, cùm sint omnibus noti canones Conciliorum Carthaginensium, Arelatensium, Elliberitani, Antiocheni, Neocæsariensis, Sardicensis &c. Sed ne novatores nostri Lutherani, Calvinianı, hujusce surfuris reliqui, fingant, hoc sæculo, in quo pax Ecclesiæ concessa fuit, Ecclesiæ Pastores hanc superbo quodam fastu sibi vindicare, ac usurpare cœpisse potestatem, in medium proferemus priorum sæculorum exempla. Mitto Concilia celebrata in Africa sub Agrippino, & Cypriano, in Asia sub Firmiliano Cæsareæ Episcopo, & quæ Stephanus in Causa rebaptizantium egit, aliaque Concilia, in quibus canones pro Ecclesia regenda conditi fuere. Eusebius lib. 5. histor. Eccles. cap. 24. & 27. scribit à Victore Romano Pontifice sub finem sæculi secundi Theodorum Bizantinum coriarium, de Christo malè sentientem, ejectum ex Ecclesia fuisse, ortamque de tempore celebrandi Paschatis controversiam, indictis cum Romæ, tum alibi Synodis, compositam ab eodem, ac Asiaticos Judaico more luna 14. Pascha celebrare perseverantes, à communione segregasse; Constitutiones denique ac canones, qui Apostolorum nomine circumferuntur, partim ex Apostolicis regulis, partim ex decretis Synodorum primis temporibus ab Episcopis celebratarum, originem trahere, celebriorum Auctorum opinio est. Quæ sanè ostendunt ab hac ætate nostra, ad Apostolos usque Episcopos semper potestatem exercuisse decernendi disciplinam, Ecclesiæque Leges condendi, ac certo credidisse Christum hanc eis pollicitum fuisse, ac per legitimam manuum impositionem contulisse. Id autem satis superque esset ad rem conficiendam, cùm verisimile non sit tot doctos sanctissimosque viros, qui Ecclesiis præfuere: aut potestatem quam non haberent superbia, & ambitione quadam tribuere sibi voluisse, aut jura ignorasse, quæ sibi competerent. Sed opus non est conjectutis. Nam Scriptura ipsa rem extra omnem controversiam ponit. Hæc enim, ut supra ex Paulo notavimus, positos esse à Deo in Ecclesia Pastores, ait: Ecclesiæ autem Pastores semper & ubique habiti sunt Episcopi, quos Actorum 20. spiritum Sanctum posuisse legimus, *ut regerent Ecclesiam suam*. Potestas autem, quam loquimur, pastorum est, quibus pascendi Christi oves munus concreditum est; quibusque ligandi, & solvendi, claviumque potestas promissa fuit. Atque hinc Richerii quoque refellitur hæresis, qui toti Ecclesiæ potestatem clavium collatam finxit, Petro verò, Apostolis, & Episcopis, instrumentaliter, & ministerialiter tantùm, seu quoad executionem.

Venio nunc ad alteram partem. Et quamquam ex hucusque disputatis facilè patet Episcopos jure divino esse non solùm Christiana plebe, sed etiam Presbyteris, & Diaconis superiores, tamen ut in re maximi momenti nil prætereamus, quod ad perspicuam illius dilucidationem conferat, no-

vam

vam demonstrationem afferemus. Principio verò animadverto, ex supra allatis argumentis ostendi eamdem fuisse ab exordio, ac nunc est Ecclesiæ formam, nec variationis initium designari à Novatoribus posse; quibus quidem si addatur Epiphanium hæresi 75. & Augustinum de Hæret. num. 53. Aerium inter hæreticos recensere, quòd asseruerit *Presbyterum ab Episcopo nulla differentia debere discerni*, ac hæreticos deinceps ob hanc opinionem VVicleffum, Calvinum, aliosque fuisse ab Ecclesia declaratos, facilè intelligetur, Ecclesiam credidisse semper habere Episcopos à Deo auctoritatem, potestatemque, qua Diaconis, Presbyterisque præsint. Nam Novatores nostræ assertionis novitatem, imò & initium assignare nequeunt; nos verò demonstramus illorum sententiam, cùm primum innotuit continuò erroneam, hæreticamque habitam fuisse, atque damnatam. Sed videamus alia argumenta.

Occurrit primo loco ipsum Episcopi nomen, quòd cùm ab *ἐπὶ*, *super* & *σκοπέω*, *considero*, aut, *speculor*, originem trahat, idem sonat, ac *superinspector*, & *speculator*. Episcopi nomine in veteri testamento appellabatur, qui Leviticis præesset. Esdræ 2. c. 11. 22. Ab Ethnicis Diis suis, quos universarum rerum Rectores putabant istud idem nomen fuisse tributum, ostendit in annot. ad 1. canon. Apostolicum Beveregius testimoniis Homeri, Plutarchi, & Herodiani; ubi observavit etiam *Episcopos* nominari consuevisse viros, qui rebus administrandis præficerentur, idque ex Plutarcho in Numa, & Cicerone lib. 7. epist. 11. ad Atticum. Itaque vel ex ipso Episcopi nomine constat his committi populorum ac fidelium regimen & præfecturam, quod ipse Paulus demonstravit, dum act. 20. vers. 28. Ecclesiæ Rectoribus dixit: *attendite vobis & universo Gregi in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. In Apocalypsi capite 2. Episcopi vocantur *Angeli* Ecclesiarum, non alia de causa, nisi quia Evangelium annunciabant, & eminenti præditi erant auctoritate, Angeli enim Dei Nuncii sunt, & inter res creatas principem locum tenent. Itaque vel ipsum nomen dignitatem auctoritatemque designat.

Deinde ritus ipse quo ab Ecclesiæ exordio Episcopi promoveri ad hujusmodi ordinem consueverunt, Presbyteris gradu, dignitate, ac potestate superiores esse demonstrat. Presbyter ab uno Episcopo, Episcopus verò à duobus, vel tribus aliis ordinari debet; Id verò, ex consuetudine semper ac ubique recepta, & ex antiqua ab Apostolis orta Lege. Hanc enim inculcatam legimus can. 21. Concil. Arausicani, can. 4. Concil. Arelatensis, canon. 4. Concilii Nicæni I. atque canone primo illorum, qui Apostolici appellantur, ex eo, quod inter antiquas, Apostolicas quoque nonnullas constitutiones complectantur, inter quas Legem de ordinando Episcopo à duobus vel tribus aliis, jure meritoque recensemus. Tum, quia, cùm hæc semper, ac ubique locorum viguerit, nec ex nova totius Ecclesiæ determinatione post Apostolorum ætatem constituta ostendatur, ex ipsis Apostolis derivata præsumitur, tum etiam quia hac fuisse ratione ordinatum Timotheum Paulus prima ad ipsum data Epistola per hæc verba significat: *noli negligere gratiam, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii*: Quæ sanè verba, præmissa perpetua illa, & constanti totius Ecclesiæ consuetudine de Episcopo à duobus, vel tribus aliis ordinandos, satis aptè interpretantur de electione & deputatione Timothei ad Episcopatum per prophetiam, & de gratia quam in susceptione ordinis accepit ab Episcopis cum impositione manuum collati: Nam Episcoporum cœtus, & collegium passim presbyterium appellatur; imò cùm presbyterium Ecclesiæ senatum exprimat, nisi aptiùs dici posse videtur ad cœtum Episcoporum designandum. Si Ecclesia viventibus Apostolis ritu quodam splendidiori, ac nobiliori, Episcopos ordinari præcepit, horum ordinem presbyteratu digniorem, altioremque habuit, Episcoposque à Deo Presbyteris superiores constitutos ostendit.

Ac ita revera esse jurisdictio illa demonstrat, quam semper, ac ubique in presbyteros exercuere. Nam presbyteri à primis temporibus vetitum fuit de una in aliam Parœciam migrare absque proprii Episcopi permissione, canon. 12. Apostol. ac omnia ad nutum Episcopi administrare jubentur, canone 34. quod & Tertullianus quoque asserit lib. de Bapt. cap. 17. Rursus jus eis competit ordinandi Presbyteros, aliosque Ministros, ut veterum omnium Scriptorum, omniumque antiquorum canonum consensu constat. Quamobrem hoc veluti certo & explorato principio constituto, Epiphanius adversus Aerianos concludebat Episcopos à Deo Presbyteris superiores esse constitutos, quod Episcopi potestatem acceperint crean-

creandi presbyteros, non verò contra: & Athanasius Ischarum accusatorem suum presbyterum fuisse negabat, quia a Colluto ordinem susceperat, qui non erat Episcopus. Itaque si Episcopis nomen inditum est, quo juxta Hebræorum, Græcorum, Latinorumque loquendi rationem, is indicatur, qui sacrorum supremus sit moderator, quique aliis ministris præsit, si ritus quo in hujusmodi ordinem cooptatur eorum supra presbyteros dignitatem significat, si jus ab exordio Ecclesiæ habuit ordinandi, ac veluti sibi filios creandi presbyteros; si Presbyteris aliisque Ministris veluti subditis imperavit, perspicuum argumentum est, Episcopos à Deo institutos fuisse, ac ea donatos auctoritate, & potestate, qua plebi, Ministris, Presbyterisque præsint, & quoad regimen Ecclesiæ dominentur. Hinc à Dionysio Areopag. de Ecclesiast. Hierarc. cap. 5. Episcopus divinus Pontifex, cui presbyteri pareant, & ab Auctore Constit. Apostol. lib. 2. cap. 18. & 26. Episcopus, dicitur, qui omnium curam egerit, vocaturque credentium *Dux*, *Princeps*, *Rex*, atque *Dynasta*. Quis ergo dubitet, quin Episcopi sint, quibus jus pascendi, ligandi, ac solvendi, claviumque potestas concessa sit? Ita sanè, qui quinto, & quarto Ecclesiæ sæculo scripserunt, sentiebant, quam ob rem Aeriani oppositum docentes veluti novatores, ac hæretici ab omnibus habiti sunt, atque damnati; Ac eamdem fuisse antiquorum Patrum fidem facile patet. Africanam Ecclesiam id pro comperto semper habuisse, fidem faciunt Tertullianus, & Cyprianus. Ille lib. de Bapt. capite 17. *Dandi Baptismi habet jus summus Sacerdos, Deinde Presbyteri, & Diaconi non tamen sine Episcopi auctoritate, propter Ecclesiæ honorem, quo salvo salva pax est.* Alter verò in Carthaginensi synodo, cui ipse præfuit, veluti rem omnibus exploratam asseruit, *Apostolis nos successimus eadem potestate Ecclesiam Dei gubernantes*: Epistol. 27. docet, *Ecclesiam super Episcopos esse constitutam*; & epist. 65. ad Rogatianum *Meminisse autem Diaconi debent; quoniam Apostolos, id est, Episcopos Dominus elegit*. Palestinæ, ac Alexandrinæ Ecclesiæ eamdem fuisse sententiam, Origenes, & Clemens Alexandrinus testantur: nam ille homil. 2. in Jerem. de se loquens presbytero, ait, *plus à me exigi quàm à Diaconis, ab iis verò plus quàm à laicis, plus rursus ab his, quibus, & super Diaconos, & super Presbyteros commissum est regimen, & principatus Ecclesiasticus*. Clemens autem lib. 3. Pædagogi cap. 12. *alia præcepta*, inquit, *data sunt Episcopis, alia Diaconis*. Et lib. 6. Strom. *Et hic quoque in Ecclesia sunt progressiones Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum*. Accedunt etiam acta S. Ignatii Martyris edita ab Usserio, & Ruinartio, quæ habent, num. 4. *Honorabant enim Sanctum per Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, Asiæ civitates, & Ecclesiæ*: Ep. Ecclesiæ Smirnen. de Martyr. Policapi, in qua Smirnensis Episcopus S. Martyr appellatur: & demum indiculi catalogum exhibentes Episcoporum, qui Apostolis successere, ab Irenæo, Tertulliano de Prescript. Optato contra Donat. & Eusebio editi; in quibus cum Irenæo omnes sentiunt, Episcopos Apostolorum esse successores, ab iis ordinatos esse, eorumque *ordinatione*, & *successione* veritatem conservatam, & ad nos derivatam. Vide lib. 3. adv. hær. Quid plura? Ignatius quoque adest vir Apostolicus, & qui Joannis Apostoli consuetudine usus fuerat. Is Epist. ad Magnesianos num. 6. Episcopum præesse Ecclesiis ac Dei locum tenere, ad Trallianos n. 3. Eidem credentes subjectos esse oportere *tamquam Jesu Christo*, & ad Philadelphienses, ait: *attendite Episcopo, & Presbyterio, & Diaconis*: ac infra, *sine Episcopo nihil facite*. Quæ cùm ita sint, nemo non videt, omni ætate ac ubique terrarum semper in Ecclesia fuisse Diaconos, ac Presbyteros, præter plebem, qui Episcopo veluti supremo Rectori subjecti essent, ac Episcopos habitos semper esse veluti Apostolorum successores & tanquam ii, qui suscepta ex Deo ab Apostolis, & ab iis ad eos derivata auctoritate, & potestate Ecclesiam Dei rexerunt. Annon hæc satis superque sunt ad demonstrandum constitutam à Deo esse Hierarchiam Ecclesiasticam, ac Episcoporum ordinem, qui dignitate & potestate cæteris præemineret? Sed quæ scriptura habet, rem extra omnem controvertiam ponunt. Mitto Apocalypsis loca, quibus Episcopos præfectos fuisse Ecclesiis declaratur, quibusque sublimi Angelorum nomine eorum præstantia, ac auctoritas significatur; unus enim tantùm textus Actor. 20. ad rem conficiendam sufficiet. *Attendite vobis*, inquit Paulus Ecclesiæ Pastoribus, *& universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Cùm omnium sæculorum Scriptores memoriæ prodiderint à Spiritu Sancto Episcopos per ordinationem jus pastoritium potestatemque habere; cùm omnes ubique gentium Episcopi hanc semper crediderint accepisse

in

in ordinatione auctoritatem, potestatemque; quis dubitet, quin textus ille designet Deum Ecclesiam instituisse suam, cum Hierarchia, quam loquimur, & in qua Episcopi jus regendi ab ipso derivatum haberent?

Nec ullum nobis negotium facessunt novatorum adversus tam apertam veritatem sophismata. Ajunt enim scripturam apertè docere eosdem fuisse Apostolorum ætate Episcopos, atque Presbyteros, cùm Presbyteri Episcopi, ac ii vicissim Presbyteri passim vocentur. Addunt præterea Clementem Romanum, Chrysostomum, & Hieronymum non agnovisse inter Episcopos, atque Presbyteros in primæva institutione discrimen. Sed hæc facilè corruunt, si animadvertemus.

Primo, quid Episcopi, quid Presbyteri, quid Diaconi nomen significet. De Episcopo diximus supra, ad Diaconum, & Presbyterum quod spectat Διακόνος Græcè, idem sonat ac Latinè *Minister*. Πρεσβύτερ verò idem ac Latinè *Senior*, quod aliquando ætatis, quandoque honoris, & dignitatis nomen est. Nam ad honores dignitatesque eligi solent, qui ætate rerumque gerendarum experientia cæteris præstent; quam ob rem Romani prudentiores ad rem publicam administrandam præfectos Patres *seniores*, eorumque collegium *senatum* appellare consueverunt. Hoc posito munia expendentes Episcopi facilè intelligemus, eos Christi, & Ecclesiæ ministros fuisse, ac Senatum illum constituisse Ecclesiæ, cujus auctoritate, & consilio omnia moderarentur. Igitur si aliquando Diaconi, sive ministri appellarentur aptè aliquod eorum munus explicaretur, atque Seniorum vocabulo aptè itidem judicaretur viros esse, quorum cœtus stabilitum à Christo pro regenda Ecclesia Senatum denotet. Itaque demus aliquando Apostolos, veteresque scriptores Ministros, sive Diaconos, & Seniores, hoc est, Presbyteros vocasse Episcopos: quis inde inferat tres non fuisse in Ecclesia ordines, & Episcopos eosdem fuisse ac simplices Presbyteros & Diaconos? Constans, & perpetua omnium sæculorum traditio, ac scriptura ipsa apertè docet tres hujusmodi ordines in Ecclesia fuisse: poterant ergo Episcopi ob ministerium, quod exercerent, vel Senatum, quem constituerent, Ecclesiæ Ministri, ac Seniorum nomine donari, quin ab eadem excluderentur Ecclesia inferiores Diaconorum, & Presbyterorum ordines; non secùs ac Barnabas, Andronicus, Junias, aliique à Paulo Apostoli appellantur, ob munia, quæ subjere, quin nos eo gant Apostolorum numerum augere. Mirum id non erit iis, qui statuant tunc rem fuisse omnibus exploratam, quo casu, ex promiscua illa appellatione nulla oriri poterat confusio; ut in præsentia apud Catholicos nulla ambiguitas, ac confusio nulla occurreret, si Episcopi, vel Ecclesiæ ministri, aut Presbyteri nomine in data aliqua occasione, appellarentur, ut passim contingit. Imò ne quidem demonstratæ assertioni obesse posset, etsi ostenderetur, aliquando Presbyteros, vel Diaconos, superinspectores seu Episcopos fuisse vocatos, cùm munus aliquando iis demandari potuerit, ob quod speculatores, inspectoresque dici potuissent. Hinc Theophilactus in Epist. ad Philip. scribit etiam Presbyteros dici Episcopos posse, *quod etiam ipsi populum inspiciunt, ut purgent, & illuminent; sed alia esse Episcopi officia, non enim Presbyteri ordinant*. Itaque ex hujusmodi nominibus in personæ dignitatem cadentibus, non in munia, quæ exercerent, ordinis discrimen argumentamur; quo in sensu semper diversos à Deo in Ecclesia institutos ordines designarunt.

Deinde si statum spectemus nascentis Ecclesiæ, haud difficilè erit conjicere Apostolos in novis constabiliendis Ecclesiis Episcopos tantùm cum Diaconis constituisse, qui crescente deinde fidelium numero, atque Ecclesia exigente, Presbyteros ordinarent, quos vel minoribus urbibus destinarent, aut juxta eorum gradum in Ministerii partem adsciscerent. Quo quidem ab Apostolo ad Tit. I. v. 4. indicatum arbitror, cùm dixit: *Hujus rei gratia constitui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per civitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi*. Nec quidpiam asserere vetat, plures quoque in una eademque Urbe, dum idoneos viros reperissent, ordinare consuevisse Episcopos, ut paratos haberent idoneos Antistites, pro novis, quas fundarent, Ecclesiis. Quid ergo prohibet hac nos via scripturæ textus exponere, in quibus Episcopi tantùm cum Diaconis mentio occurrit, ut Epistol. ad Timoth. cap. 3. & alibi, & ubi plures in eadem Urbe recensentur Episcopi, ut ad Philipp. III. v. 1. & Act. xx. Hæc sanè attenta Ecclesiæ illius ætatis conditione, & ætate illa, in qua nondum institutæ essent Diœceses, verisimilia videntur. Cur ergo ad illorum scripturæ locorum expositionem afferri non poterunt, quæ Puritani opponunt?

Hæc ad scripturam, quod attinet. Eadem ratione exponi possunt, quæ ex Clemente Ro-

Romano objiciunt, qui in Epist. ad Corinth. num. 42. scribit Apostolos per regiones constituisse viros probatæ fidei *in Episcopos, & Diaconos eorum, qui credituri essent*. Eo vel magis, quia in eadem Epist. Presbyteros ab Episcopis apertè distinguit. Nam numer. 1. mandat ut reverentiam exhibeamus Ecclesiæ *præsulibus, & honorem Presbyteris*, num. 21. *Præpositos nostros revereamur, & Presbyteros nostros honoremus*, & num. 49. hæc scribit: *Summo Sacerdoti sua munera tributa sunt, & Sacerdotibus locus proprius assignatus est, & Levitis sua ministeria incumbunt, & homo Laicus præceptis laicis constringitur*. De Chrysostomo pauca dicenda sunt, is enim nil aliud contendit, nisi Episcopos Presbyteros, & Diaconos aliquando appellatos fuisse, Hom. 1. in Epist. ad Philip. & 11. in 1. ad Timoth. & sua quoque ætate Episcopos nonnullos scribere consuevisse *compresbytero, & Condiacono nostro &c.* Discrimen verò aliquod inter eosdem statuit, ac Episcopis ordinandi jus tribuit, quod negat Presbyteris. Etiam Hieronymus eadem habet Epistol. ad Evagrium, dum dicit, *quid enim facit Episcopus, excepta ordinatione, quod Presbyter non faciat?* Dum verò ad Diaconorum petulantiam coercendam asserie: initio Ecclesiæ communi consilio Episcopos, & Presbyteros omnia rexisse, *postea verò unum fuisse electum qui cæteris superponeretur*, innuit tantùm Presbyteros ab Episcopis in solicitudinis partem initio admissos fuisse, ut Apostoli, Seniores in solicitudinis partem vocaverant; postea verò crescente fidelium numero satius duxisse ad schismata removenda cæteris unum præficere, ita ut plura Episcopus statueret, ac præciperet, Presbyteris inconsultis. Sed quid ambigua unius Hieronymi sententia tam perspicuæ veritati obesse potest? præsertim cùm ea Scripturæ expositione nitatur, quæ ex superiùs à nobis notatis omninò dubia, & incerta demonstratur.

Itaque Christus ita Ecclesiam instituit suam, ut hæc plebe constaret, quæ ovium nomine designatur, ac ministris, & Presbyteris, qui etiam Pastoribus subesset, quos Episcopos posuit ad regendam Ecclesiam, quibusque etiam Legis ferendæ potestatem fecit. At hic eorum occurrit oppositio, qui Optati, & Chrysost. auctoritatem urgent asserentium, Ecclesiam instar Collegii esse in republica; unde inferunt non alia ei competere jura, quàm quæ Cujacius, Gottifredus, aliique Jurisconsulti Collegiis competere exponunt. Sed quorsum hæc? Annon Optatus, & Chrysostomus fatentur, Ecclesiæ Pastoribus à Deo jus circa sacra, & pro decernenda Ecclesiæ disciplina, concessum? Nil ergo ex horum sententia auctoritati obest Ecclesiæ, eam instar Collegii in republica constituere, dum illius collegii naturam servet, quod Christus instituit, in quod & Principes, & Reges cooptari possint, ac cooptati, oves fiant Pastoribus eorumque Legibus subditæ. Hic non de nominis appellatione, sed de jure, quod fit à Deo Ecclesiæ concessum, deque præscripta ab ipso Ecclesiæ forma disputamus. At Deus Apostolos delegit, & discipulos, ac Episcopos Apostolorum successores. Hos omnium, quotquot Christi fidem suscepturi essent, curam habere voluit, eaque iisdem jura dedit, quibus pro locorum, & temporum varietate Leges aptas conderent ad spirituale bonum promovendum, pœnas in transgressores sancirent, ac contumaces è communione dejiterent. Dum hæc sarta tecta manent, parum obest, quin in republica esse dicatur, quin appelletur Collegium: Qua appellatione donari hoc sensu poterit, quod Christiani in hoc terrarum orbe, & in republica, peregrinorum instar, eorum more vivant, qui cursum absolvere studeant, ut virtutum apparatu instructi ad optatam patriam perveniant, cùm eorum sit finis æternæ felicitatis, & gloriæ consequutio.

PROPOSITIO VI.

Suprema in Ecclesia potestas in Romano Pontifice Petri Successore residet, ejusque auctoritati omnium Episcoporum jurisdictio subjecta est.

Propositio hæc variis argumentis adversus Novatores, & Schismaticos à Theologis demonstratur. Nos verò, cùm eo unicè fine de ea tractemus, ut notum sit, in quo resideat suprema erga sacros Ritus in Ecclesia potestas, atque ut clarè sit explicatum orthodoxum circa hujusmodi disciplinam Systema, indicabimus tantùm, unum vel alterum momentum, quo dogmatica hujusmodi assertio demonstrari solet. Primum itaque constat, Romanum Pontificem Petri successorem esse, tum quod nullus umquam fuerit Episcopus præter Romanum, qui se Petri successorem prædicaverit; tum etiam quia id exploratum est ex perpetua & constanti omnium sæculorum traditione, scilicet, ex Irenæo lib. 3. capit. 3. Tertulliano

no lib. de præscript. cap. 36. Cypriano lib. 1. Epistola 3. Epiphanio hæresi 27. Augustino, aliisque. Constat verò ex Sacris litteris, Petrum peculiari prærogativa fuisse donatum, per quam in Fratres, hoc est, in Episcopos omnes jurisdictionem habuit. Christus enim non solum populi, sed etiam fratrum ei curam commisit, dum Lucæ cap. 22. v. 32. ait: *rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Dum Joannis 21. v. 15. & seqq. eum jubet non solum agnos, sed etiam oves pascere, hoc est, non solum populum, sed etiam fratres sive Episcopos, ut Chrysostomus in hunc locum interpretatur, & post ipsum Theophil. & Bernardus lib. 2. de consideratione. Dum denique Matth. 16. v. 18. & seqq. inquit, *tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni Cœlorum & quodcumque ligaveris super terram &c.* Non est qui non videat, hic ob singularem à Petro factam de Christi divinitate confessionem singulare ei privilegium fuisse collatum, in eo situm, ut Christi Ecclesia supra ipsum tamquam supra firmam petram fundanda ac stabilienda esset: ut Petro eam regente, portæ inferi prævalere non possent; & ut denique in omnes omninò jurisdictionem haberet, quæ singulari ei concessa Clavium potestate designatur. Ne verò ullus ambigendi sit locus, notare hic necesse est, Christum Syriacè locutum dixisse Petro: tu es cepha, hoc est petra, & petra quoque legitur in textu græco; quamobrem dubitari non potest, quin Petrum, petram voluerit esse illam, supra quam Ecclesia fundata est. Deinde notum est, hanc jurisdictionem, quæ Petro collata fuit, ut necessariam ad conservandam in Ecclesia Fidei, cultus, & disciplinæ unitatem & ordinem, Romanos Pontifices semper exercuisse. Patet id ex eo, quod initio secundi sæculi Marcio Hæreticus à proprio Episcopo in Ponto excommunicatus, Apostolicam Sedem adierit, ut illius auctoritate Ecclesiæ communioni restitueretur: quod circa finem ejusdem sæculi, orta in Asia controversia circa diem, quo Pascha celebrandum esset, causa delata sit ad Victorem Romanum Pontificem, ut ipsius auctoritate scandala ex Ecclesia amoverentur, ac circa hujusmodi disciplinæ caput unitas in Ecclesiis omnibus conservaretur; quod denique tertio Ecclesiæ sæculo, contendentibus Firmiliano in Asia, & Cypriano in Africa, Baptizatos ab Hæreticis esse iterum baptizandos, Stephanus Romanus Pontifex eos ad servandam hac de re antiquam traditionem, etiam excommunicationis minis obligare voluerit.

Hæc satis sunt ad ostendendam jurisdictionem, quam Romanus Pontifex in Petri persona, cujus Successor est, accepit, etiam tribùs prioribus sæculis, ut rerum circumstantiæ ferebant, in universam Ecclesiam exercuisse. Hujus autem rei luculentiora, & frequentiora suppetunt in sequentibus sæculis exempla. Hinc in primis in Oriente celebratis Conciliis omnium Patrum consensu, tamquam Primas, & Ecclesiæ caput, & supremus Rector habitus est, ut ex eorumdem actis liquet; &, ut alia mittam, in Florentina Synodo, Græcis etiam consentientibus, decretum prodiit, quod sequitur: *definimus Sanctam Apostolicam Fidem, & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificem Successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium*.

Atque hinc patet, solum Romanum Pontificem posse universæ Ecclesiæ præscribere Ritus, atque stabilitos & universim receptos, mutare, aut circa eorumdem usum dispensare. Reliqui vero Episcopi, etsi dispensare, vel mutare possint ordinaria auctoritate Ritus, quos ipsi, vel eorum prædecessores in usum propriæ diœceseos constituere, ut jejunia, dies festos, processiones &c. tamen circa Ritus, vel ab Apostolica Sede constitutos, vel in Conciliis Generalibus præscriptos, aut Ecclesiæ universæ Orientalis, vel Occidentalis usu, & consuetudine comprobatos, nihil nisi ex delegatione, seu concessione Apostolicæ Sedis innovare possunt. Vide ea, quæ in appendice de legibus disputavimus. Quamobrem Conc. Trid. sess. VII. cap. 14. can. 13. ait: *Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ Ritus, in solemni Sacramentorum administratione usurpari consuetos: aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, Anathema sit*.

Igitur ex Ecclesiæ præcepto in solemni Sacramentorum administratione quisque tenetur Ritus receptos & approbatos adhibere. Quamobrem graviter peccant, qui eosdem omittunt: Si etiam contemnant, vehementer hæreseos suspecti habendi sunt; Hæretici vero si contendant & teneant, sine peccato omitti posse pro libito, vel à quolibet

Mini-

Ministro mutari. Jure itaque meritoque Apostolica Sedes Missionarios illos improbavit, atque reprehendit, qui in Madurensi, eique finitimis Regnis, vel ex præsumpta cujusdam Episcopi dispensatione, aut propria auctoritate in solemni Baptismi administratione omittebant insufflationes, salivam, unctionesque, quod hujusmodi gentes antedictas cæremonias horrerent. Ritè autem omittuntur durante dispensatione Apostolicæ Sedis, quam ad imitationem suorum Prædecessorum, etiam Sanctissimus D. N. BENEDICTUS XIV. ad decennium concessit, ut infra indicabimus.

CAPUT V.

Romana atque Catholica Ecclesiæ Ritus à superstitionis nota vindicantur.

Ritus superstitiosi sunt, vel superflui sive vani, vel falsi, aut idololatrici, ut nobiscum Novatores fatentur. Romana autem atque Catholica Ecclesia, nec probat, nec usurpari patitur Ritus, qui ad unam ex illis tribus superstitionis speciebus referantur. Nam Ritus hujusmodi damnat, atque animarum Pastoribus præcipit & inculcat, ut circa sacras cæremonias populum christianum instruant, ne ex abusu inutiles fiant: atque omnes ex Ecclesiæ institutione, & eo fine adhibitæ, quo ipsa cæremoniis uti præscribit, ea quæ verè Deus revelavit menti offerunt, & ad Dei gloriam semper referuntur. Id legentibus Rituales libros, quos Ecclesia probat, fit illico manifestum: quippe in iis nulla præscribitur actio, quæ ordinata & decens non sit, atque apta ad ea menti offerenda, quæ per ipsam Ecclesia significare vult: nullæ sunt preces, quæ ad Deum ut supremum rerum omnium largitorem, non referantur. Si ita Ritus nostros expenderent Novatores, non adeo faciles essent ad damnandas distinctas sacrorum Ministrorum vestes, cantum in psallendo, vernaculæ linguæ usum in Sacris liturgiis, candelarum usum, thurificationes, lustralem aquam, *Agnus Dei &c.* quæ sacramentalia vocantur, consecrationem Ecclesiæ & Altarium, benedictiones, seu baptismos, ut vocant, Campanarum, & alia hujus generis.

Sed videamus quàm sint hac in re inepti Novatores. Quis ignorat sacras vestes ad gloriam decoremque divini cultus pertinentes in veteri testamento commendari? Videatur Exod. 28. 1. Reg. 2. Neque in Christi Ecclesia recenter inventas esse, jure clamant. Nam Nazianzenus orat. 2. *sacerdotalem stolam*, Concilium Laodicenum psallentis Clerici *orarium*, & Eusebius H. E. cap. 24. ex Policrate Ephesino. Pontificale refert πέταλον, hoc est, vitam sive laminam appellatum, quo Joannes Apostolus utebatur. Rursus Stephanus ad Pontificatum evectus, jussit, ut Sacerdotes & Levitæ *vestibus sacris* uterentur. Sigebertus arguit Vandalos ad annum 451. quia vestes sibi fecerant *ex sacris palliis, & vestibus*, ac similia de Genserico illorum Rege narrat Victor Vitensis. Sacra vestimenta laudant Hincmarus, Ratherius Veronensis, Cyrillus Hierosolymitanus apud Sozomenum lib. 4. cap. 24. aliique. Extat præterea vetus pictura in cœmeterio Priscillæ exprimens S. Pii I. & Pastoris Presbyteri sacra indumenta, ut videre est apud Aringhum Rom. Subter. Tom. 2. pag. 305. & Blanchinium in not. ad Anastasium. Ciampinus quoque in disquisitione de duobus emblematibus sacras vestes delineat ex vitreo orbiculo ætatis, ut ipse opinatur, duorum Philipporum, qui Consules fuere ann. 247. sedente Fabiano in Cathedra Petri.

Neque Psalmodiam, & cantica, quæ adhibemus, jure reprehendunt. An non legimus apud Paulum ad Ephes. vers. 19. *loquentes vobismetipsis in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes, & psallantes in cordibus vestris Domino?* In quæ verba Hieronymus habet *sic cantet servus Christi, ut non vox canentis, sed verba placeant, quæ leguntur.* Rursus quis ignorat cantum alternatim in Ecclesia à primis temporibus usurpari cœpisse? Id Ignatium instituisse in Antiochena Ecclesia habetur in actis Martyrum ab Usserio, & Ruinartio editis pag. 8. scribitque Socrates lib. 16. cap. 8. Auctor verò qq. ad Orth. inter opera Justini edit. Peironii pag. 60. ait, *retentum* in Ecclesia cantum, *quoniam movet animam ad ardentem cupiditatem rei, quæ in cantibus delectat, sedat motus, qui in carne excitentur.* Augustinus lib. 9. Conf. cap. 7. Ambrosium laudat quod secundum morem Orientalium instituerit, ut psalmi, & hymni canerentur, *ne populus mœroris tædio contabesceret.* Ut alia verò mittam, Lucianus ipse in Philopatro conviciatur Christianis *ad hymnos tota nocte decantandos vigilantibus*; Et C. Plinius in Epistola ad Trajanum, de qua Tertullianus cap. 2. Apolog. Euseb. lib. 3. cap. 33. & Hieronymus in Chronico, refert de Christianis, *quod soliti essent ante lucem conveni-*

venire, *carmenque Christo*, *quasi Deo*, *dicere secum invicem*. Adeo hæc clara sunt, ut Novatores in dubium revocare non possint. Ne vero abusus qui in hujusmodi cantibus occurrunt vitio nobis vertant, sciant necesse est, Romanam Ecclesiam docere, hortarique Episcopos omnes, ut quoad fieri possit, abusus hujusmodi de medio tollantur. *Hoc*, inquit BENEDICTUS XIV. de Synodo Diœcef. lib. XI. cap. 7. *Hoc proculdubio ad Episcopi officium pertinet*, *ut Synodalibus decretis Ecclesiasticæ musicæ rationem*, *quatenus in Diœcesi sua opus esse cognoverit*, *ad certas regulas exigat*, *atque componat*, *ut corda fidelium ad pietatem excitet*, *non aures solus*, *sicut fit in theatris*, *inani voluptate demulceat*. Videatur integrum caput, in quo Encyclica ab ipso edita ac tom. 3. Bull. num. 3. impressa laudatur: usus deinde improbatur eorum, qui sine necessitate, ac solo Ecclesiæ in cantu serviendi fine evitantur; atque hominum cantum, aliqua in Ecclesia tolerari asseritur, quæ tolli non possent, quin Pastores, quibus *populorum amor ad munus suum utiliter gerendum maximè necessarius est*, *eorum animos à se ultro abalienare*, *sibique molestias & offensiones sine causa parere velle videantur*. Porro in encyclica illa Episcopis ditionis Ecclesiasticæ jubet, ut *organo*, *aliisque nonnullis instrumentis retentis*, *ea dumtaxat ab Ecclesiarum choris eliminare studeant*, *quæ theatralibus ludis potius*, *quam sacris locis & actionibus*, *convenire videntur*.

Sed ajunt, quorsum psallere, ac sacras liturgias incognita lingua celebrare? Quid enim inde fructus ac spiritualis alimenti plebs Christiana percipiet, quæ verborum sensum non tenet? At facilè patet Novatores hæc objicientes antiquam, & universalem Ecclesiæ consuetudinem ignorare. Nam exploratum est, ex iis quæ de Orientalium ritibus disputaturi sumus, non solum Latinos, sed etiam Orientales omnes psallendo, ac sacra perficiendo linguam, quæ vernacula non est adhibere. Græci, Armeni, Syri, Chaldæi, Cophti, Æthyopes, Orientales denique omnes ab antiquis temporibus lingua sacra faciunt, quæ vernacula non est. Imo facilè quoque ostendi potest, vel à primis temporibus id fuisse in more positum: Nam cum Latina tantum, & Græca lingua universim sacra fierent Apostolorum ætate, ac sequentibus inde temporibus, quis dicat in tota Africa Romano subdita Imperio, Latinam linguam, qua sacra ibi fiebant, populo, plebique fuisse cognitam? aut notam fuisse toti plebi Orientis Græcam linguam, quæ generatim in regionibus illis adhibebatur? Aliud itaque est de privatis, aliud de publicis orationibus afferendum. Dum de privatis loquimur, conveniens est, ut quisque proprio, ac sibi explorato idiomate loquatur, sed ubi de publicis agitur, satius est publico uti ore, atque Ecclesiæ spiritu duci, quam certo scimus nobiliori intentione dirigi, sublimioribusque verbis loqui, quam possit excogitare universorum hominum ingenium, vel eloquentia. Rursus semper fuere in Ecclesia Pastores, qui ex officio explicare populo tenerentur, quæ in publicis Ecclesiæ functionibus repræsentantur, & fiunt. Nec defuerunt Ecclesiæ causæ, quæ ad hanc servandam disciplinam impulerint. Prima est, ut facilius unitas servetur, quæ linguarum varietate, ob maximam quæ inde sequeretur confusionem facilè perderetur. Et sane quæ confusio non esset, si omnes, qui Romanæ Ecclesiæ ritum servant, patrium sermonem adhibetent? Ubi tum esset mutua illa in sacris communio inter Hispanos, Gallos, Germanos, Polonos, Italosque, quæ in præsentia viget? Secunda causa fuit, quia vernaculæ linguæ ob aliarum gentium incursiones mutationi, ac perpetuæ vicissitudini subsunt, in sacris autem, has novitates admittere, non convenit, ob simpliciores, qui novitatibus facilè turbantur. Atque hinc tertia quoque causa patet, quia ex tot, quæ fierent sacrorum librorum versiones, vix novitates, dissidia, errorefque caveri possent, quæ res passim inde sequuntur. Hæc itaque in causa fuere Ecclesiæ, ut antiqua, & quæ variationi non subsit lingua à ministris sacra fierent, quibus tamen præcipit, ut Populis, quæ scitu sunt necessaria, explicarent.

Quoad cereorum usum, sat erit afferre, quæ Hieronymus adversus Vigilantium disputavit lib. 2. *Quicumque*, ait, *accendunt cereos*, *secundum fidem suam habent mercedem*. *Quandò legendum est Evangelium*, *accenduntur luminaria jam sole rutilante*, *non utique ad fugandas tenebras*, *sed ad signum lætitiæ demonstrandum*. *Unde & virgines illæ Evangelicæ semper habent accensas lampades suas*. *Et ad Apostolos dicitur*. *Sint lumbi vestri præcincti*, *& lucernæ ardentes in manibus vestris*. Itaque non ad fugandum tenebras tantum, sed in typum spiritualis luminis, & ad ostendendum lumen nobis ex Evangelio datum, unde spiritualis lætitia est, cerei

cerei adhibentur; & quidem ab ipsis Ecclesiæ incunabulis, ut ex Nazianzeno contra Julianum invectiva 2. aliisque antiquis Scriptoribus constat.

De thuris usu pauca dicemus. Hujus rei exempla passim in veteri Testamento occurrunt, ex novo vero Lucæ 1. & Apocal. 8. Atque à Christianis adhiberi solet, ut orationis est symbolum, divinique cultus. Hujusce usus mentio fit can. 3. Apost. à Dionysio de Eccl. Hierarchia cap. 3. in Act. 3. Concil. Chalced. ab Ambrosio lib. 1. in Lucam; & ex eo constat etiam quod antiqua sint in Ecclesia Thymiamateria, seu Thuribula, cùm Anastasius in Sylvestro dicat duo aurea dedisse Constantinum Lateranensi Basilicæ.

Aspersio lustralis aquæ, quæ interioris ablutionis est symbolum, & per Ecclesiæ preces sanctificata plurimum valet, ad dæmonem expellendum, obtinendamque supernam benedictionem, instituta ab Apostolis, ostenditur à Baronio, Bona, Bellarmino, & Blanchino in notis Tom. 2. Anastas. pag. 83. Illius mentió habetur lib. VII. cap. 44. Constit. Apostol. apud Synesium epist. 121. Theodoret. lib. 10. cap. 21. Hist. Eccl. ubi narrat, à Marcello Apamanorum Episcopo sparsa aqua benedicta fugatos fuisse dæmones, & apud Hieron. in Hilarione 2. part. Tom. IV. ubi refert dissipatas ejusdem aquæ adspersione Ethnici Aurigæ præstigias. Hæc satis sunt ad ostendendum semper, ac ubique obtinuisse. Sed quid, si dicamus de novo fuisse ab Ecclesia institutam? Satis enim superque probavimus hanc à Christo inditam ei esse potestatem.

Ad alias benedictiones, quod spectat, satis notæ sunt in antiqua disciplina *Eulogiæ*, panes scilicet benedicti, quos in communionis tesseram fideles invicem mittebant; Cujus rei mentio occurrit in canon. 24. Concil. Laodiceni, in lib. 1. de peccator. merit. & remis. apud Augustinum, & in Sulpicii Severi Histor. in Sancti Paulini Epistolis, aliisque antiquis Ecclesiæ monumentis.

Cinerum quoque, palmarum, cereorumque benedictiones antiqua Ecclesia commemorat. Scilicet, usus cinerum in iis adspergendis, qui publicam pœnitentiam agerent, memoria extat apud Tertullianum, Cyprianum, Ambrosium, & in canon. 63. Concil. Agathensis. Quid ergo mali est, horum usu mortis memoriam homini offerre, atque ita ad pœnitentiam excitare? Palmarum benedictio, quarum usu triumphalis Salvatoris nostri ingressus ad Urbem Hierusalem in memoriam revocatur, & quæ pro pacis gratiæque symbolis habentur, octavo certè sæculo antiquior est, cum hujus cæremoniæ memoria extet in Sacramentario Gregorii Magni, ac in vetusto quodam Kalendario à Martenio edito, cujus sententia codex ante quintum sæculum exaratus censetur, mentio fiat *Dominica in Palmas*. Cerei quoque Paschalis usus & benedictio ex antiquis ad nos derivavit. Sigebertus in Chronico, Leo Ostiensis, Amalarius, Rupertus, & alii Zosimum Papam paulo post initium quinti sæculi institutorem faciunt; sed recte observat Baronius ad ann. 418. hujus cerei usum Zosimo antiquiorem fuisse, cum Anastasius, ac Liber Pontificalis tradant constituisse Zosimum, ut cereus, qui accendi tantum solebat in Basilicis, benediceretur, ac adhiberetur in Parœciis. Accenditur Paschalis cereus ob memoriam resurrectionis Christi, Concil. Toletan. IV. & ob Evangelicæ fidei & gratiæ splendorem.

Superest nunc ut pauca dicamus de cereis benedictis Agni imaginem præseferentibus, qui vulgo *Agnus Dei* vocantur. Hujusmodi imagines *Agni* ex cera pura & virginea confectæ Symbolum habentur Agni Immaculati Christi Jesu, qui absque ulla contagione ex Virgine prodiit. Non immoramur in eorum demonstranda antiquitate, etsi scimus Vincentium Bonardum, Gretserum lib. 2. de benedictione, aliosque quinto sæculo antiquiores esse demonstrare; Sat enim nobis est à pluribus sæculis in usu esse, atque à Summis Pontificibus solemniter benedici, ac maxima cum devotione à fidelibus suscipi solere, ob Symbolum Christi Jesu, quod exhibet, & quia à Summis Pontificibus benedicuntur, ac fidelibus commendantur, ut ob Ecclesiæ preces benedictionesque eorum delatione ex Christo imperii Dæmonis eversore se maximum adversus Dæmonis insidias habere confidant præsidium. Si caussam institutionis, quam Baronius affert, expendamus, nil hac cæremoniæ institutione prudentius Ecclesiam agere potuisse, comperiemus. *Christianos*, inquit ille, *ex Bullis Ethnicorum, quas parvulis suis fascini avertendi caussa appendebant, occasionem sumpsisse ut recens baptizatos Bullis, sed sacris insignirent superstitione in Religionem mutata*. Hæc institutionis caussa fuit; nec iis agnis vim ullam intimam esse credimus, sed quidquid ex illorum delatione optamus, ex Christo, cujus præ se ima-

imaginem ferunt, & ex publicis Ecclesiæ precibus institutaque ab ipsa cæremonia, obtinere confidimus. Quid in hoc superstitionis est? Ecclesiæ sanè hujusmodi instituendi cæremonias jus à Deo concessum esse demonstravimus, atque æqua & sancta fuit ejusdem in hac institutione œconomia. Maximum Ecclesiæ præsertim Romanæ semper studium fuit, ut BENEDICTUS XIV. lib. XIII. de Synodo Diœcesana cap. 17. observavit, *ut publicis offensionibus & scandalis consultissimum aliquando remedium adhiberet, studens criminosis quibusdam actionibus alias substituere rectas cœlestique præmio dignas; atque ita Religionem impietati subrogavit, sanctaque metamorphosi inducta, quod improbabantum erat immutavit. Nemo non scit, quid essent lupercalia, quæ ab Evangelio, ut ferebatur, instituta mense Februario celebrabantur. Ut autem probabilis fert opinio, à S. Gelasio I. Pontifice Sæculo V. proscripta fuerunt, subrogata in ipsorum locum pia supplicatione, quæ Festo die Purificationis B. M. V. ab Ecclesia habetur*. Atque hinc alterius quoque cereorum benedictionis origo detegitur, illius usus cum institutione, tum etiam objecto atque fine rectus ac sanctus demonstratur.

Præcipua eorum argumenta ad quatuor capita facilè revocantur. Primum, quod cæremoniarum pleræque ex Synagoga, aut ex Idololatra gente originem trahant. Præterea, quia ut ostendit Claudius Vert, vestes, cerei, thura, & alia id generis ex necessitate, vel usu locorum primum fuerunt usurpata, ac deinceps veluti cæremoniæ habita sine institutione ulla. Deinde, quod earum quamplurimæ ad augendum interiorem Dei cultum nullo modo conferant, adeoque inutiles sint, plures vero omnino falsæ, cujusmodi sunt illæ, quæ vel Purgatorium, vel transubstantiationem, aut aliæ, quæ dogmata significant, quæ ipsi respuunt. Denique Idololatriam saltem imperfectam inesse putant, in usu & cultu sacrarum imaginum, & reliquiarum, atque in invocatione Sanctorum.

Sed si, ut par est, exponatur doctrina, quam Orthodoxa tradit Ecclesia, hujusmodi sophismata illico corruunt. Ad primum quod spectat, satis superque ostendimus *Propos. IV. cap. I.* sacros Ritus superstitionis insimulari non posse, quod antea superstitiosi cultus cæremoniæ fuerint, si deinceps legitima auctoritate, mutato significato & fine, ad obsequium, cultumque veri Dei promovendum, augendumque referantur. Ex objecto enim & fine sacri ritus metiri debent. Ita verò præscribi atque usurpari ab Orthodoxa Ecclesia cæremonias, quæ antea vel ab Hebræis, vel à gentibus adhibebantur, eas rite expendenti, manifestum fit.

Ad secundum, ajo, turpiter erravisse Claudium Vertium, si putavit nullam omnino fuisse in Ecclesiasticis cæremoniis mysticam, & symbolicam significationem, sed ob Ministrorum commodum, locorumque consuetudinem fuisse institutas; ferri verò ipsius opinionem posse, si contendat prædictis ex causis nonnullas originem habuisse, sed retentas deinceps, ac in Sacrorum usu conservatas, ob mysticam symbolicamque, quæ eisdem deinceps accesserit ex instituto Ecclesiæ significationem. Quæ quidem significatio in omnibus adest, ac plerumque per preces exprimitur, cum quibus conjungi debent, aliquando indicatur in rubricis, quæ eorumdem usum præscribunt, quandoque vero ipsæmet actiones à Sacris ministris expressæ cogitationes in Christianorum mentibus excitant divinum cultum foventes.

Ad tertium respondemus. Catholicam Ecclesiam, Ritus qui inutiles seu supervacanei sint, omnino damnare, atque animarum Pastoribus præcipere, ut supra etiam innuimus, ut Christianum populum circa sacros ritus instruant, ne ex negligentia vel abusu inutiles vanique fiant. Neque falsos Ritus Ecclesia nostra probat. Quippe dogmata illa, quæ Novatores respuunt, quæque Ecclesia cæremoniis suis Fidelibus credenda inculcat, ab ipsis Apostolis, ex qua ipsa descendit, & à quibus Fidei depositum habuit, accepit, & ante duo sæcula etiam Novatorum hominum majores eadem dogmata cum Ecclesia profitebantur, quæ revera dicitur, & est Apostolica, non vero Reformata, vel Calviniana, vel Anglicana, vel Lutherana, aut alio denique nomine appellata, quo Novatorum sectæ designantur.

Venio nunc ad tertium caput. Neque circa usum cultumque sacrarum imaginum, & reliquiarum, ac invocationem Sanctorum quidquam occurrit, quod jure Novatores reprehendere valeant, si rite intelligant doctrinam, quam Catholica exponit Ecclesia. Incipiamus ab imaginum usu. Sacras imagines vocamus, imagines Christi, Deiparæ & sanctorum hominum, aut eas, quæ exprimant Angelos, Æternum Patrem, aut Spiritum Sanctum ea forma, sub qua Pro-

pho-

phetis, vel aliis sanctis hominibus sacræ Scripturæ apparuisse indicant. In iis verò quid est, quod reprehendi possit? Non imago ipsa, quippe de se mala non est, nec lege ulla prohibita. Non usus: nam in memoriam revocant hominum Christum Dominum, & ea quæ Christus pro nobis egit; aut Sanctissimam ipsius Matrem, vel sanctos homines, quos Deus ob insignes virtutes cœlesti gloria donaverit; aut denique Sacræ Scripturæ historias, in quibus ea narrantur quæ apparitiones in figura corporea vel Dei, aut Angelorum exhibent, vel quæ Deus pro nostra salute fecit. Quid in iis Novatores reprehendendum offendunt? An non utiles sunt cogitationes, quas in hominum mentibus excitant? Nemo sane negat utiles esse Reipublicæ imagines, quæ antiquas historias exprimant, quarum memoria regendæ reipublicæ utilis sit, & quæ res gestas designent illorum hominum, qui fuerunt de eadem republica optime meriti, ut cives ad illos imitandos provocentur. Cur ergo utiles non erunt imagines, quæ hominum memoriæ offerant facta à Deo, sub certa figura apparente, sive per Angelos suos humana forma donatos, revelationes, aut collata humano generi beneficia; quæque considerationi nostræ subjiciant Christum Salvatorem nostrum, Matrem ipsius, sanctosque homines, qui nobis exhibent veræ virtutis exempla, qui nos movent ad fidem illam profitendam, pro cujus defensione subjere supplicia, quique spem in nobis fovent illius beatitudinis, quam ii divina gratia, veluti laborum mercedem sunt consequuti? En imaginum usus, ut Romana Ecclesia præscribit. Videatur Tridentina Synodus Sess. 25. *Illud vero*, inquit, *diligenter doceant Episcopi, per historias mysteriorum nostræ redemptionis, picturis, vel aliis similitudinibus expressas, erudiri, & confirmari populum in articulis fidei commemorandis, & assiduè recolendis; tum verò ex omnibus sacris imaginibus magnum fructum percipi; non solum, quia admonetur populus beneficiorum & munerum, quæ à Christo sibi collata sunt; sed etiam, quia Dei per Sanctos miracula & salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur; ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem vitam moresque suos componant, excitenturque ad adorandum, ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam.*

Ajunt verò imaginum cultum idololatriam esse, ideoque illarum usum illicitum, quod ad idololatriam provocet. At injuria id asserunt. Sacrarum enim imaginum cultus, qua ratione à Tridentina Synodo præscribitur, omni superstitionis suspicione caret. Nam hæc mandat Ecclesiæ Pastoribus, *ut fideles diligenter instruant, docentes eos; imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præsertim habendas & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impertiendam, non quod credatur inesse aliqua in iis Divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ; Vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in Idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant; ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur, id quod Conciliorum, præsertim vero secundæ Nicenæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum.* Quæ cùm ita se habeant, ubi est Idololatria, vel etiam superstitionis umbra in cultu, quem Romana Ecclesia sacris imaginibus deferendum esse docet? Hoc enim cultu, non imagines, non divinitatem, aut vim aliquam, quæ in imagine fingatur, sed id veneramur & colimus, quod imagines menti cognoscendum exhibent; scilicet, Christum Dominum, Deiparam, Angelos, Sanctosque homines, qui cum Christo in Cœlis regnant; motivum autem nostri cultus in Deipara, in Angelis, Sanctisque hominibus non est naturæ quædam proprietas sive conditio, sed gratia Dei, qua Sancti fiunt & Deo chari, sed dignitas, excellentia, aut supernaturalis prærogativa, qua à Deo exornantur ac veneratione digni fiunt. Quamobrem nostri cultus objectum, ut vocant, formale, est Dei gratia atque supernum divinæ liberalitatis donum, quo fit, ut hac veneratione & cultu, Deus ipse glorificetur, qui hac de causa gloriosus dicitur in Sanctis suis. Igitur cultus quo Deiparam, Angelos, Sanctosque homines veneramur, ad Deum ipsum refertur, qui eo glorificatur. At veri Dei cultus superstitione caret. Item Templa, & Altaria non Sanctis hominibus, sed Deo dicamus in honorem Sanctorum, quos ipse gratia, & gloria sua honore dignos fecit.

Eadem ratione à superstitione vindicamus cultum, quo Sanctorum reliquias prosequimur. Ait Tridentina Synodus, loco supra citato: *Sanctorum quoque Martyrum, & aliorum*

rum cum Christo viventium sancta corpora, quæ viva membra fuerunt Christi, & templum Spiritus Sancti ab ipso ad æternam vitam suscitanda & glorificanda, à fidelibus veneranda esse, per quæ multa beneficia à Deo hominibus præstantur. Colimus ergo Sanctorum corpora, quòd fuerint in hac vita viva Christi membra, & templum Spiritus Sancti, ut ait Apostolus I. ad Cor. cap. 3. v. 16. quòdque ad æternam vitam suscitanda, & glorificanda sint, ac multa per ea beneficia hominibus præstentur. Quid verò est in hujusmodi cultu, quod ad augendum hominis erga Deum amorem, ad fovendam fidem & spem, & ad glorificandum Deum non referatur? In quo ergo sita est superstitionis suspicio?

Docet propterea Catholica Ecclesia in supra citata Synodo, *Sanctos unà cum Christo regnantes, orationes suas pro hominibus Deo offerre; bonum, atque utile esse suppliciter eos invocare; & ob beneficia impetranda à Deo per Filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum, qui solus noster Redemptor & Salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere.* Nos hic non suscepimus demonstrandum, Sanctos cum Christo in Cœlis regnare, nostrarum precum conscios esse, atque Deo nostras orationes offerre; id enim pro certo habemus, & tum ex Scriptura, tum ex constanti omnium sæculorum traditione à nostris Theologis luculenter ostenditur; sed eorum invocationem omni superstitione carere demonstramus. Nam confugere ad eorum orationes & opem, ob obtinenda à Deo per Jesum Christum Filium ejus beneficia, non est eis divinam prærogativam, vel honorem, qui superstitiosus sit, tribuere. Ipsos enim spectamus ut homines Dei gratia cœlesti gloria præditos, ac ejusdem Dei amicos constitutos, qui perfecta illa, quam habent, charitate ducti pro hominibus Deo orationes suas offerunt, quique scientia illa, quam Deum intuendo habent; tum nos, tum nostras petitiones agnoscunt, atque ad impetranda pro nobis à Deo beneficia per Filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum, moventur, dum suppliciter eos invocamus. Hanc autem invocationem, non necessariam, sed utilem dumtaxat asserimus. In iis autem perspicuum est, nos Sanctis hominibus in cœlis cum Christo regnantibus nec divinam aliquam prærogativam, nec indebitum honorem tribuere, sed eosdem considerare, ut Dei amicos cœlesti gloria donatos, qui, ut Sacræ litteræ describunt, sunt ante thronum Dei, eique serviunt, ac pro nobis orant.

Nota. Ex iis, quæ diximus, abunde patet, injuria Novatores Sanctorum hominum cultum superstitionis accusare. Sed ut clarius pateat quantum Romana Ecclesia superstitiones horreat, & abusus omnes, qui in Divino cultu occurrere possint, paucis indicabo, quæ in eadem Synodo Tridentina pro præcavendis abusibus circa sacras imagines, Sanctorumque cultum, stabilita sunt. Primo itaque universim mandat, ut si qui abusus in has sanctas & salutares observationes irrepserint, omninò tollantur, *itaut nulla falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes, statuantur. Quod si aliquando historia & narrationes Sacræ Scripturæ, cùm id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit, doceatur populus, non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, aut figuris exprimi possit.* Secundo, ut *omnis superstitio in Sanctorum invocatione, reliquiarum veneratione, & imaginum sacro usu tollatur, omnis turpis quæstus eliminetur, omnis denique lascivia vitetur, ita ut procaci venustate imagines non pingantur, nec ornentur, & Sanctorum celebratione, ac Reliquiarum visitatione homines ad commessationes, atque ebrietates non abutantur, quasi festi dies in honorem Sanctorum per luxum ac lasciviam agantur.* Tertio præcipit, ut tanta circa hæc diligentia & cura ab Episcopis adhibeatur, *ut nihil inordinatum, aut præpostere, & tumultuarie accommodatum, nihil prophanum, nihilque inhonestum appareat.* Quarto denique, ut fidelius hæc omnia serventur, statuit, *nemini licere ullo in loco vel Ecclesia, insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit, nulla etiam admittenda esse nova miracula, nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente & approbante Episcopo, qui simul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati & pietati consentanea judicaverit. Quod si aliquis dubius, aut difficilis abusus sit extirpandus, vel omnino aliqua de iis rebus gravior quæstio incidat, Episcopus antequam controversiam dirimat, Metropolitani, & comprovincialium Episcoporum, in Concilio Provinciali sententiam exspectet; ita tamen, ut nihil, inconsulto Sanctissimo Romano Pontifice, novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum decernatur.*

C A-

CAPUT VI.

De Ecclesia Orientalis Ritibus, eorumque varietate.

IN superiori capite exteriorem cultum, ritusque Catholicæ Ecclesiæ ab Hæreticorum, qui in Occidente sunt, criminationibus vindicavimus. Nunc de Orientalis Ecclesiæ Ritibus dicemus. Idque in tribus distinctis paragraphis: in primo Orientalem Ecclesiam universim describemus; in altero Schismaticorum & Hæreticorum, qui in ea sunt, tum Sectas, tum præcipuos errores indicabimus; in tertio verò varios, qui in Ecclesia Orientali sunt Ritus, exponemus.

§. I.

Describitur generatim Orientalis Ecclesia.

IN Orientali Ecclesia ab Apostolorum ætate Alexandrinus, & Antiochenus Antistites, post Romanum Pontificem, reliquis universi Orbis Episcopis, honore ac prærogativis præeminuerunt. Nam in Nicæna Synodo omnium generalium prima anno 325. celebrata Canone VI. statutum fuit, ut antiqua consuetudo servaretur circa Alexandrinos & Antiochenos Episcopos, qui Summi Metropolitani appellati sunt. Leo autem Magnus circa medium V. sæculi epist. 53. quæ est ad Anatolium, scribit hujusmodi consuetudinem ex Apostolo Petro originem trahere. Neque id in controversiam revocari potest; nam explorata res est, Alexandrinam Ecclesiam Apostolum Petrum per Marcum, Antiochenam vero per seipsum fundasse. Itaque cum Nicæna Synodus definierit, ex antiqua ab Apostolis orta consuetudine antedictos Episcopos reliquos superare, perspicuum fit, præeminentiam, ac jurisdictionem hujusmodi, ex Petro Apostolorum Principe accepisse.

Ut in Concilio Nicæno primo hujusmodi Antistites appellati fuerunt summi Metropolitani; ita in prima Synodo Ephesina vocati fuerunt Archiepiscopi, & in Constantinopolitana prima Exarchi Diœceseos. Tempore autem inter Constantinopolitanum, & Chalcedonense Concilium intermedio, nuncupari cœperunt Patriarchæ, quod nomen ex Synagoga in Ecclesiam deductum, primum in Theodosii ad Valentinianum Imperatorem epistola, Leoni I. Romano Pontifici tributum fuit, ac deinde in Chalcedonensi Synodo, Alexandrino quoque, & Antiocheno Antistiti. Iis additus postea fuit Constantinopolitanus Episcopus, qui postquam in hac Urbe Sedem suam Imperator constituit, in magno honore haberi cœpit apud Orientales, ac consuetudine, accedente etiam Principum favore, jus Metropolitani Diœceseos Ponti, Asiæ, & Thraciæ sibi usurpaverat. Demum eadem prærogativa Hierosolymitano Antistiti concessa fuit ob Apostolicæ Sedis honorem, quæ prima Episcopum habuisset.

Quamquam Patriarcha Constantinopolitanus Alexandrino & Antiocheno posterior est, nec ipsius Sedes cum Alexandrinà & Antiochena comparari potest: & licet Romanus Pontifex diutius rejecerit XXVIII. Canonem Chalcedonensem, quo ei jus Patriarchicum conferebatur, nec nisi ab Innocent. III. initio tertiidecimi sæculi, ut Patriarcha sit agnitus; tamen undecimo sæculo vastissimam sibi jurisdictionem usurpaverat. Nam sub se habebat Metropolitanos sexaginta quinque, Archiepiscopos independentes, quibus nulli subjecti erant Episcopi triginta quatuor, & Episcopos sexcentum & amplius, ut refert Leo Allatius ex Nilo Doxapatrio Græco Scriptore. Sed everso deinceps Græcorum Imperio, ac restitutis, quas in Calabria & Sicilia Romano Pontifici usurpaverat, Provinciis, valdè imminutus est eorum numerus. Ipsius enim jurisdictioni subjecti sunt Episcopi circiter centum quinquaginta, inter quos sunt viginti quinque Metropolitani, quorum plerique suffraganeis carent. Provinciæ, in quas jurisdictionem exercet, sunt quæ sequuntur: Asia minor, Insulæ Maris Ægæi, Thracia, Græcia, Valachia, Moldavia, Servia, Mingrelia, atque Circassia. Nonnulli quoque Græci, qui in Moscovia sunt, aliquem ei honorem deferunt, licet magno Basilide imperante proprium ibi constituerint sibi Patriarcham.

Tres ante recensiti Patriarchæ cum Episcopis ac Christianis reliquis, qui Orthodoxam fidem profiterentur in Ephesina & Chalcedonensi Synodis definitam, contra Nestorium, Eutychetem, atque Dioscorum, à Nestorianis, & Eutychianis sive Jacobitis, appellati sunt Melchitæ seu Regalistæ, quod Imperatores præsertim Marcianus Orientalibus omnibus fidem in duobus illis Conciliis definitam edictis suis inculcaverint. Igitur Melchitæ nomen excogitatum fuit ab Hæreticis

ticis ad conflandam invidiam in Orthodoxos, qui definita in Conciliis illis dogmata profitebantur. Sed postquam Patriarchæ atque Episcopi ferme omnes græci ritus Schismati, erroribusque Græcorum adhæserunt: Melchitarum nomine appelare solemus Orthodoxos Græcos, qui scilicet Romano Pontifici subsunt. Reliquos vero Photianos dicimus.

Alexandrinus Patriarcha Græcus Schismaticus Sedem in Cahira habet, jurisdictionem verò exercet in varias Africæ & Arabiæ Provincias; Antiochenus Damasci sedet, Græcisque præest suis in Soria, Mesopotamia, & Caramantia degentibus; Hiesolymitanus denique Palestinis, atque iis Arabiæ Ecclesiis præest, quæ sunt Palæstinæ finitimæ. Ii cum subjectis sibi Episcopis Græcum ritum servant, ac Græca lingua & etiam Arabica celebrant officia Sacramentorum omnium. Jn eorum communione sunt Syri multi, qui Syriace sacrá celebrant.

Ac præter hos, qui, ut dixi, Schismatici sunt, adest nunc Melchitarum Patriarcha Antiochenus, qui cum reliquis græci ritus sibi subjectis Orthodoxam fidem profitetur, atque Romano Pontifici obtemperat. Adest epistola SS. D. N. BENEDICTI XIV. tom. 1. Bullar. pag. 290. ad Cyrillum Patriarcham Antiochenum Græcorum Melchitarum, & omnes ejusdem ritus Catholicos Episcopos eidem Patriarchæ subjectos, in qua plura circa Ritus ac ejusdem Patriarchæ jurisdictionem decernuntur. Pag. quoque 312. alia ad eundem Patriarcham data legitur epistola, cum qua eidem pallium transmissum fuit. In actis autem Consistorialibus pro concessione dicti pallii, quæ leguntur tom. 2. Bull. in append. pag. 21. inquit SS. Pontifex, *Præest Cyrillus noster genti Melchitarum, quæ hodie Catholicos in genti numero complectitur, quaque à decem Episcopis qui ipsum tanquam legitimum Patriarcham venerantur, & colunt, provide gubernatur.*

Nomen Patriarchæ Antiocheni, habet quoque Maronitarum Patriarcha, qui modo est Simon Evvodius ex Archiepiscopo Damasceno Patriarcha renunciatus à BENEDICTO XIV. ut ex litteris constat ad eundem datis die 16. Martii 1743. *Nuper ad nos &c.* Metropolitanorum, & Episcoporum Maronitarum sedes & limites ita describuntur in appendice Synodi Montis Libani, quæ appendix inserta legitur Constitutioni BENEDICTI XIV. *Apostolicam prædecessorum &c.* En verba: *Patriarcha Antiochia, ac totius nationis Maronitarum sedem habet in Monte Libano in Cœnobio, quod Canubiense dicitur: sub eo erant Archiepiscopi, & Episcopi sequentes. I. Tyri. II. Damasci. III. Cypri. IV. Aleppi. V. Beryti. VI. Tripolis. VII. Botri. VIII. Aco, seu Ptolemaidis. IX. Laodicea. X. Apamea. XI. Arca. XII. Edem. XIII. Sarepta. XIV. Paneadis. XV. Listra, seu Bybli, XVI. Neapolis. Sed in Synodo Montis Libani die 30. Septembris 1736. decreverunt Patres, ut Maronitarum Diœceses imposterum ad octo tantum redigerentur, salvo Reverendissimo Domino Patriarcha Episcopos nonnullos titulares ordinandi potestate; Videlicet I. Aleppi, seu Berœa, & adjacentium locorum. II. Tripolis: Hujus Pontificis jurisdictio extenditur à Tripoli & Jania ad Arcam Balaneam, Aradum Orthosiadem, Gabalum, Laodiceam, usque ad fines Aleppi. III. Bybli & Botri: hujus jurisdictio extenditur in Diœceses Bybli & Botri, Acura, Dairalamari, & Regionis Bisaraja. IV. Heliopolis, seu Baalbech: hujus jurisdictio extenditur in Diœceses Heliopolis, Phathucha in Byblensis Regionis confinio, & dimidia partis ditionis Gazirensis, cujus caput Gusta, & Gazir. V. Damasci, hujus jurisdictio extenditur in Diœcesim Damascenam, nec non ampliatur ad alteram dimidiam partem ditionis Gazirensis, cujus caput est Agelton, complectitur præterea Bascontam Zuccharabam, & Zabbugam. VI. Cypri, hujus jurisdictio complectitur universa Insula illius Castella, ac præterea in Chesroe Regione habet Bacafajam, Beth-schebabam, earumque Villas, necnon Villas Caccoenia usque ad Pontem Beryti. VII. Beryti, hujus jurisdictio extenditur à Beryto usque ad Mathatam, & Giordam, & Algarbam, & Sciacharam Mathana, & usque ad Pontem Fluvii Cadi, seu Tamyris. VIII. Tyri, & Sidonis; hujus jurisdictio complectitur Sidonem, Tyrum, earumque Villas, nec non Supb Bacaam, Vallem Taina, & adjacentes Teny à Fluvio Tamyri, usque ad Sanctam Civitatem Hierusalem nos subscripti hanc Diœcesim distributionem approbamus. Datum in Sancta nostra Synodo in Monasterio Deiparæ de Loaisa die 30. Septembris 1736. Joseph Petrus Patriarcha Antiochia. Gabriel Sarepta. Simeon Damasci. Abdalla Beryti. Elias Arca. Basilius Tripolis. Philippus Lystra. Stephanus Botri. Gabriel Aco. Joannes Laodicea. Ignatius Tyri. Gabriel Aleppi. Michael Paneadis. Tobias Cypri.*

Jacobitæ quoque duorum Patriarchatuum titulos servaverunt, Alexandrini scilicet, atque Antiocheni. Alexandrinam vero Diœcesim ita obtinuerunt, ut Orthodoxis & plures essent quodammodo, & auctoritate superiores. Nam ex quo Arabes Ægyptum subjecerunt, omnes ferme Græci profugientes vacuam Alexandriæ Ecclesiam hæreticis reliquerunt. Nativi Ægyptii ad Jacobitarum hæresim propensissimi, eam ubique amplexi sunt, atque in Thebaide, omnes Christiani eam intra paucos annos acceperunt. In Nubia & Æthiopia cum Sacerdotes, & Episcopos à Jacobitis ordinatos haberent, Jacobitæ quoque intra unius sæculi spatium facti sunt. Iidem cum ex veteri quodam jure Patriarcharum Alexandrinorum, Palæstinam suæ fe.di vellent esse subjectam, Hierosolymis Metropolitam ordinaverunt. Hanc autem præ reliquis sectis, quæ vel omninò interciderunt, vel adhuc supersunt, prærogativam habet Jacobitica, quod Episcoporum non interruptam successionem hucusque conservat, ab illis ordinatorum, qui in Ecclesia Catholica manuum impositionem acceperant, quales erant Dioscorus, & Dioscori Successores. Ita quamvis hæretici, & abscissi ab Ecclesia, validam tamen ordinationem habebant, cum impositionem manuum accepissent ab Episcopis legitime prius ordinatis. *Notum est enim*, inquit Renaudotius, diss. de Patriarcha Alexandrino, *pulso Dioscoro, Orthodoxos ejus loco Patriarchas constituisse, quos Jacobitæ pro intrusis & prædonibus habent. Illo defuncto, ejus sequaces Timotheum Ælurum substituerunt, qui occiso Proterio, Cathedram occupavit, ejectusque & restitutus sub Basilisco tyranno, & Zenone, qui Dioscorianis favebant, eam per viginti duos annos retinuit, secundum Severi & aliorum Jacobitarum sententiam. Timotheo, Petrus Mogus, Athanasius, Joannes alter, Dioscorus junior, Timotheus, Theodosius, Petrus Damianus, Anastasius, Andronicus successerunt, atque huic Benjamin cujus anno duodecimo, Jesu Christi 640. Alexandria ab Arabibus capta est, statimque Benjamin ejectus, & in Monasteriis latitans, restitutus est Sedi suæ, atque omnem, pulsis Orthodoxis Græcis, ipsoque Georgio Patriarcha, qui Constantinopolim fugit, Ecclesiasticam auctoritatem obtinuit. Ut autem certa est ea, quam fuse explicavimus in historia Patriarchali Jacobitarum Patriarcharum à Dioscoro ad Benjaminum, itaque quoque certissima est hodiernorum Alexandrinorum Antistitum ex eadem secta, ad Benjaminum usque successio.* Hæc notanda esse censui, quod paucis ab hinc annis litteras à quodam Missionario ex Ægypto scriptas legerim, in quibus asserebatur Cophtos Jacobitas legitimis Episcopis carere. Hactenus dicta perspicuè demonstrant, Jacobitarum Patriarcham Alexandrinum succedere Dioscoro, auctoritate Chalcedonensis Synodi ex illa Sede pulso; Græcum vero Orthodoxis Patriarchis, qui post Proterium in locum Dioscori suffectum, eadem Sede fuerunt. Licet enim pulso ab Arabibus Gregorio anno 640. ut supra ex Renaudotio adnotavimus, Græci per annos nonaginta non habuerint hanc Patriarchalem dignitatem, eam tamen iterum obtinuere anno 780. atque deinceps suo quoque Melchitæ Patriarchas semper habuerunt, quorum legitimus Successor est Græcus, quem supra diximus, in Urbe Cahira Sedem tenere. Patriarcha Jacobitarum vocatur quoque Patriarcha Cophtorum; licet nomen Copht, non sectam, sed nationem indicet, quæ Cophticæ lingua sacra celebrat. Ejusdem Jurisdictionem, tituli, quibus à suis donari solet, designant. Hos ita exprimunt. *Pater N. Sanctissimus Archiepiscopus magnæ Urbis Alexandriæ, & Potestati Babylonis, & Nomorum Ægypti, Thebaidis Pentapolisque Africanæ, regionisque Æthiopiæ & Axumitarum, Nubiæque, & Macaureos, regionisque superioris.* Horum explicationem, vide apud Renaud. diss. cit.

Jacobitæ habent quoque Patriarcham Antiochenum, quem ut legitimum Severi successorem agnoscunt omnes Syri Monophysitæ: Illius amplissima auctoritas est, vocaturque inter eos, *Papa Orientis*. Plures Metropolitani, Episcopi, ac Monachi bene multi sunt eidem subjecti. Inter Metropolitanos, seu Archiepiscopos recensentur, Hierosolymitanus, Damascenus, Edessenus, Cyprius &c. Præter hos habebant etiam olim suæ auctoritati subjectos alios secundi generis Patriarchas, quos Catholicos appellant, quorum alter Persidis, alter Armeniæ Patriarcha diceretur. Sed ii jam à longo tempore nullam in eo jurisdictionem agnoscunt ac tanquam supremi Armenæ gentis Patriarchæ habentur.

Armeni non minus ac Jacobitæ late diffusi sunt per Orientem, imò eorum plerique sunt etiam in Occidente. Sunt enim in utraque Armenia majore scilicet, atque minore, in Perside, Mesopotamia, Palæstina, Georgia, aliisque bene multis Orien-

tis

tis Provinciis. In Occidente verò præter eos, qui commercii causa in variis locis degunt, quamplurimi sunt in Russia Polonica, eique finitimis Provinciis. In Oriente ab anno fortasse 505. ex quo propriam aram struunt, duos antedictos Patriarchas sive Catholicos habent: antea enim ex Cæsariense Antistite Metropolitam accipere solebant. Prioris sedis est Ararat Majoris Armeniæ Urbs, sed residere solet in Monasterio Etzmiazim, eique parent viginti sex Archiepiscopi, Episcopi vero septuaginta quinque, ut ex testimonio Uscanii Armenii Episcopi, istius Patriarchæ Vicarii, qui id Riccardo Simonio narravit Parisiis anno 1670. refert Brunus *dissert.* 10. quæ est de Liturgia Armen. *art.* 1. Alter manet Cis, quæ minoris Armeniæ Urbs est, ac præest Episcopis circiter triginta. Priori subest Episcopus, sive Patriarcha Constantinopolitanus ejusdem gentis; huic verò Hierosolymitanus, & is qui Aleppi residet. Ii quos dixi, Schismatici sunt. Sed habent quoque Armeni Orthodoxos Episcopos. Qui Aleppi sedem habet, sed modo vitandæ persecutionis causa in Monte Libano commoratur, Patriarchæ titulum, ac jurisdictionem habet. Plures ei subjecti sunt Episcopi, inter quos adest Edessæ Episcopus, qui nunc Romæ manet. Qui in Russia, Polonia, atque iis finitimis locis degunt, Catholico Archiepiscopo subsunt, qui Leopoli residet. Et præter Archiepiscopum Naxiavensem, qui à quarto decimo sæculo desumi semper solet ex inclyto Prædicatorum Ordine, quique iis præest, qui auctore Bartholomæo Parvo ejusdem Ordinis, Joanne XXII. Ecclesiam regente, cum Orthodoxa Fide latinum quoque ritum susceperunt, ut §. 3. hujus capitis exponemus; plures alii Armeni Catholici sunt in variis Provinciis, qui Latinorum Missionariorum curæ concrediti sunt, quorum opera Catholicam Fidem susceperunt.

Alii quoque sunt in Oriente, qui Patriarchas habent, quos Catholicos vocant. In Mingrelia Græcus Schismaticus Patriarcha residet, quem Catholicum vocant, cui Episcopi aliquot subjiciuntur, quos Principes ex Monachis seligere solent, qui *Beri* nuncupantur.

At celebrior est Patriarcha, qui eodem nomine donatur apud Chaldæos. Nestoriani ex Romano Imperio pulsi, ad Persarum limites, aut in eorum Provinciis sedes fixerunt. Hinc post annos satis multos, cum Ecclesiam Seleuciæ Parthorum invasissent; quæ quidem ex nuper instituta sub Justiniano Catholici dignitate novam auctoritatem consequuta erat, eam suæ religionis Cathedram primariam esse voluerunt; atque inde nullum majorem titulum quam *Catholici Seleuciæ, & Ctesiphontis* Patriarchis suis veteribus attribuerunt. Hujusmodi Patriarcha, qui deinceps apud Mosulam residere consuevit, quintodecimo sæculo tantam, ac tam vastam jurisdictionem exercebat in Assyria, Mesopotamia, Chaldæa, Perside, ac etiam in Indiis Orientalibus, ut tredecim Metropolitanos, & Episcopos bene multos sibi subjectos haberet, ac tercentum mille recenserentur, quæ eidem obtemperarent, familiæ; ut scribit Petrus Stroza *in expositione Fidei, & tractat. de dogmat. Chaldæorum.*

Is enim hæc de Nestorianis eorumque Patriarcha eodem in libro scribit. Nestorianorum autem Patriarcha Ecclesiæ Babylonis præest, ejusque residentiæ locus est Monasterium ad oppidum Musul, in vicinis antiquæ Ninivis, ut ajunt, ædificatum. Dissident inter se Jacobitæ, atque Nestoriani odio implacabili, sed Nestoriani, numero atque opibus præstant, quorum ad trecenta millia, & amplius domorum recensentur: cum familiæ Jacobitarum numero octaginta millia non excedant. Itaque Patriarchæ Nestorianorum amplissima est auctoritas, eaque in Indiam se extendit. Nam Chaldæi, qui Goæ, Cocchini, Angamalæ, atque in Insula S. Thomæ ante adventum Patrum Societatis Jesu reperiebantur, omnes pariter professione Nestoriani obediebant Patriarchæ Babylonis. Nunc quidem magna eorum pars studio, ac diligentia Jesuitarum, ad Ecclesiam Sanctam Catholicam reversa Summum Pontificem colit. Defunctoque nuper Metropolitano Chaldæo, successorem ab Apostolica Sede suscepit Archiepiscopum Angamalensem à Clemente VIII. ex Societate Jesu ordinatum. Ante Pontificatum Julii III. nomen hujus Patriarchæ ignotum pene nostris fuisse videtur: neque de ipso, neque de Chaldæorum natione mentionem ullam factam fuisse in Pontificum Romanorum monumentis reperio. Sedente vero Julio III. cum nonnulli ex Chaldæis Nestorianis se ab obedientia Patriarchæ subtraxissent, detestataque Nestoriana hæresi, in communionem venissent Catholicæ Ecclesiæ; illis Summus Pontifex, ut postulaverant, Patriarcham ordinavit, eundem quem

 ipsi

ipsi hac de causa legaverant, Simonem Sulacham ordinis Sancti Pachomii Monachum. Is cum Patriarchali pallio, atque titulo Patriarchæ Assyriorum Orientalium ad suos rediit; & Charement, sive Amed residens, Archiepiscopos, & Episcopos, ac Sacerdotes quamplurimos ordinavit. Sic igitur Chaldæorum natio uni Patriarchæ Babylonis usque ad illa tempora subjecta, in duas partes divisa fuit. Sulacha deinde à Turcis, adversariorum opera, ut fertur, e vivis sublato, sufficitur in ejus locum Abdjesu ejusdem ordinis Monachus, vir mirificæ eruditionis, linguarum varietate, & Sacrarum litterarum notitia, de quo in vita Pii IV. præclara fit mentio, cujus Pontificatu Romam venit pro confirmatione, qui & Tridentino Concilio interfuit. Ejus autem effigies depicta conspicitur in Aula Regia Palatii Vaticani inter Cardinales, ceterosque Prælatos Alexandro III. assistens, Imperatorem Fridericum pœnitentem Venetiis recipienti. Plurimum quidem profecit Abdjesu, multosque ex Nestorianis ad Ecclesiam Catholicam convertit; acceptamque ab Apostolica Sede auctoritatem valde propagavit, quam ejus Successores postea conservare sibi, aut nescierunt, aut non potuerunt. Nam qui ei successit Ahathalla, & ipse Monachus ejusdem ordinis, parum vixit. Et Denha Simon postea ex Archiepiscopo Gelu, & Seert factus Patriarcha, nec ætate neque doctrina idoneus tanto muneri; tempore, quo Episcopus Sidoniensis in Orientem profectus est Nuncius Apostolicus, relicto Charamet, ubi alii Patriarchæ Orientalium Assyriorum resederant, in Provinciam Zeinalbech secesserat ad fines Persidis, potentiæ cedens Patriarchæ Babylonis. Quo loco etiam hodie manet ejus successor, Simon quoque, & ipse vocatus, existimatione ac numero subjectorum, ut accepimus, prædecessoribus longe inferior; itaut Patriarchæ Babylonis status nunc videatur in pristinum restitutus, æmulo sponte sua quasi in exilium relegato. Igitur qui modo Sedem Babylonis obtinet, Marelia Chaldæorum Patriarcha multo minus, quam prædecessores sui domestico dissidio laborat, subjectamque ejus obedientiæ nationem pacifice gubernat: Metropolitis, & Episcopis, Cleroque non modo obtemperantibus ei, sed ipsum valde diligentibus. Hæc ille, quibus statum exhibet Chaldæorum Ecclesiæ circa initium sæculi XVII. Hac nostra ætate pauci admodum in Indiis Orientalibus occurrunt, atque ob facilem eorum ad Mahumedanismum defectionem, vix quadraginta millia hominum sibi subjectos habet Patriarcha Nestorianus, qui in Urbe Ninive sive Mosulæ residet. Ac longe minor eorum est numerus, qui Patriarchæ Catholico Diarbekir commoranti, subsunt. Is vero Josephus est hoc nomine tertius. Nunciatum fuerat Mamachio à Carmelitis nonnullis, ut ipse scribit tom. 2. orig. & Ant. Christ. lib. 2. cap. 5. *Patriarcham Nestorianorum conjungi nobiscum societate communionis velle, secum autem una XL circiter hominum millia ad orthodoxam religionem perducturum. Imo vero*, inquit ipse, *litteras Patriarcha ad Sacram congregationem scripsit, quibus etiam, atque etiam orat, atque obsecrat, ad se ut ministri mittantur*. Attributa utique ea pars Dominicanis est, missique initio fere anni 1750. Cajetanus Codileonicus, & Corradius Turrianus docti ex illo instituto viri; Sed mutata fortasse Patriarchæ voluntate nec optata illa, quæ sperabatur conversio, contigit, nec spes certa affulget, qua prudenter existimetur brevi saltem futura.

Præter eos, quos dixi, ad Orientalem Ecclesiam ratione originis & Rituum pertinere dicimus, non solum Græcos, qui in Moscovia, Valachia, Bulgaria, Hungaria, alisque iis finitimis Provinciis degunt, atque Ruthenos, quos supra nominavimus; sed etiam Græcos & Albanenses, qui in ditione ecclesiastica, & in reliquis Italiæ partibus, ejusque Insulis adjacentibus, sive orti, sive aliunde advecti incolæ commorantur. Ii scilicet, qui grassantibus jamdudum per totum Orientem, tum barbarorum infidelium immanitate, tum etiam Schismaticorum perfidia, ex Græcia, Epiro, Albania, aliisque Asiæ regionibus, ad Italiam, eique adjacentes insulas, tanquam ad fidei, & tranquillitatis portum confugientes, ibidem sedes ac domicilium collocaverunt; & tam ipsi, quam eorum filii Græcorum mores, instituta, ritus & consuetudines à Græcis progenitoribus sibi traditas studiose, enixeque servare pergunt; ita tamen ut debitam Romanæ Ecclesiæ obedientiam ac devotionem omnino profiteantur. Ut iis præsto sint ministri, à quibus juxta proprium ritum sacramenta recipiant, & ne ad Schismaticos Episcopos pro ordinatione cogantur confugere, Clemens VIII. anno 1595. constituit, Romæ habendum esse Episcopum Græcum Catholicum, qui Græcos Episcopis Latinis Italiæ, & adjacentium insularum subjectos,

ini-

initiaret; Clemens vero XII. anno 1735. ut Italo-Græcorum in utraque Sicilia commorantium, commodius consuleret, alterum ejusdem Græci ritus Episcopum in Seminario Corsino à se in Calabria erecto, propter Græcorum hujusmodi ordinationes, manere jussit, quorum laudatissimum institutum confirmavit, & innovavit SS. D. N. BENEDICTUS XIV. Constit. *Etsi Pastoralis* tom. I. Bullar. pag. 167.

§ II.

De Schismaticorum, Hæreticorumque Sectis quæ in Orientali Ecclesia sunt: deque præcipuis earumdem erroribus.

QUum non adeo facile sit, errores omnes detegere, in quos Orientales postquam ab Apostolicæ Sedis communione sejuncti sunt, vel superbiæ, & erroris spiritu ducti, aut ignorantia, inciderunt: eos unice explicandos suscipimus, qui proprii sint cujusque sectæ, ac magis præcipui; Schismaticorum autem Sectæ, quæ in Oriente occurrunt, ad tres facilè revocantur, scilicet, Nestorianorum, Jacobitarum, & Photianorum. Nestoriani à Nestorio nomen, erroresque mutuati sunt. Præcipuus eorum error in eo situs est, ut negent Beatam Virginem esse Dei Matrem, quod in Christo Domino duas inesse personas putent; alteram hominis ex Maria Virgine nati, alteram verò Dei Filii ex æterno geniti, quæ in homine ex Virgine nato veluti in Templo inhabitet. Hinc ajunt, Beatam Virginem Christiparam, non verò Deiparam appellandam esse, atque unionem Dei, & hominis in Christo, esse per voluntatum conjunctionem, & dignitatis participationem, non secundum naturam, & personam. Hujusmodi errorem, qui damnatus fuit in prima Ephesina Synodo anno 431. docuisse revera Nestorium, ac ipsius Sectatores tueri, ex liturgiis aliisque Nestorianorum libris facilè demonstrare est contra Basnagium, aliosque Novatores, qui Nestorium ejusque Sectatores ab omni errore vindicare contendunt. Vide Liturgiam, quæ celebratur quinquies in anno, scilicet, in Epiphania, in vigilia S. Joannis Baptistæ, in vigilia Doctorum Græcorum, feria quarta Hebdomadæ supplicationis Ninives, & in Paschate. *Extitisse porro istam Liturgiam antiquitus apud Nestorianos præter codices manuscriptos, testantur Auctores Syri, atque inter eos Hebedjesu, qui eum recenset, ut etiam Echellensis ejus meminit*, inquit Renaud. in not. ad hanc Litur. In ea autem hæc leguntur de Dei Filio: *Semetipsum exinanivit, & similitudinem servi accepit, hominem perfectum ex anima rationali intelligente & immortali, & corpore mortali hominum, & conjunxit illum sibi, univitque secum in gloria, potestate; & honore, ex natura sua passibilem*. Videantur etiam Nestorianorum libri. Elias Catholicus eo nomine tertius, in expositione Fidei, quam scripsit, cum esset Metropolita Nisibenus, & in disputatione cum Viziro Abulkacimo, & in alio opere ait: *Verbum Æternum productum à Sapientia Creatoris, quod Filius appellatur, estque una Personarum trium, habitavit, seu illapsus est, homini assumpto ex Maria Virgine, mediante potentia intellectuali; unitumque illi est per unionem potestatis, benevolentiæ, voluntatis, honoris, & repræsentationis*. Ita etiam Ebneltaib, Amrus Matthæi Filius, & alii fere omnes, quorum scripta ad nos pervenere. Denique videatur Lectionarium Persicum ad usum Nestorianorum, ubi hæc verba, *æqualem se faciens Deo*, explicantur, *secundum honorem, dignitatem, & potentiam*. Itaque perspicuum est, Nestorium ejusque Sectatores errorem propugnare, quem Summus Pontifex Celestinus, & Ephesina Synodus damnavit. Clarissimus Assemannus in Bibliotheca Orientali alios Nestorianorum errores recenset, quos nos de Sacramentis agendo indicabimus. Unum vero prætetire non possumus, scilicet, eorum plerosque negare originale peccatum, quem errorem verisimile est à Theodoro Mopsuesteno mutuasse, quod in maximo honore apud Nestorianos habeatur. Ii sunt magis præcipui Nestorianorum errores. Errant præterea cum Hæreticis omnibus, quod Romani Pontificis primatum negent, atque Orthodoxæ Ecclesiæ auctoritatem contemnant. Nicænam Synodum primam, ac primam Constantinopolitanam pro legitimis habent, sed præter viginti canones, qui in Nicæna illa conditi fuerunt, eidem perperam tribuunt canones omnes, qui in canonum, qui *Arabici* vulgo dicuntur, collectionibus reperiuntur. Rejiciunt primam Ephesinam Synodum, & Concilia omnia generalia, quæ deinceps tum in Oriente, tum in Occidente celebrata sunt.

Altera Hæreticorum Secta, quæ in Oriente est, Jacobitarum dicitur. Hæc Dioscori errores tuetur, ejusque Sectatores Jacobitæ appellantur à Jacobo, quem Nicephorus & alii

alii *Zanzalum*, idest, vilem appellant, Arabes vero *Baradaum*, sive *Baradatum*, qui cum aliis circa medium sexti sæculi Monophytarum hæresim per totum Orientem dissseminavit, & plurimos in tota Syria & Mesopotamia præsertim, Episcopos, Sacerdotes, & Diaconos ordinavit. Eodem fere tempore in eandem cum Jacobitis abiere hæresim Armeni, qui in Tibenensi Conventu circa annum 554. damnarunt Chalcedonensis Synodi decreta, ac si plena Nestorianorum errorum, & impietatis essent Dioscori errores amplexati sunt. Quo factum est, ut hujusmodi hæresis per majorem Orientis partem propagata sit. Sunt qui putent, hos Eutychianorum errorem tueri, iique non vulgares modo, & nullius auctoritatis scriptores, sed etiam doctissimi, ut Joannes Morinus, Auctor Perpetuitatis Catholicæ Ecclesiæ fidei circa Eucharistiæ Sacramentum, aliique. Id vero minus recte, cum Jacobitæ Eutychi anathema pronuncient. Ita enim statuunt, illum eodem quo Apollinarius errore laborasse, atque adeo Christum habuisse de Cœlo Corpus, quod nostro consubstantiale non esset, sed phantasticum. Commixtionem quoque naturarum, confusionem & alterationem, quam Eutychiani adstruebant in Christo, rejiciunt. Sed Christum Dominum licet ex duabus naturis unum agnoscant; tamen non ut Ecclesia Catholica in unitate personæ, sed in unitate naturæ unum illum profitentur, atque consubstantialem Patri secundum humanitatem, & cum Dioscoro Calcedonense Concilium damnant, quod duas in Christo naturas post unionem stabilierit, & Leoni Romano Pontifici, cujus epistola ad Flavianum in Concilio probata fuerat, anathema dicunt.

Post duodecim aut tredecim annos à Chalcedonensi Synodo Jacobitæ, auctore Petro Fullone, addidere Trisagio, his scilicet verbis, *Sanctus Deus*, *Sanctus fortis*, *Sanctus Immortalis*, hæc alia, *qui crucifixus est pro nobis*. Quæ quidem additio tanquam Monophysitarum tessera habita deinceps fuit à Jacobitis Syris, Ægyptiis, & Armenis, atque tum ob hanc causam, tum quod divinam naturam trium personarum videatur indicare passibilem esse, à Felice III. Romano Pontifice improbata; ac pluries deinceps ab Apostolica Sede damnata fuit.

Imo & eorum quoque interpretatio rejecta fuit, qui non ad tres divinas Personas, sive ad divinam iisdem communem naturam, sed ad solum Filium Trisagium illud referri contenderent. Videatur qua ratione rem narret in Encyclica ad Missionarios per Orientem deputatos BENEDICTUS XIV. num. 29. ubi hæc habet „ Cum Petrus Fullo, cognomento Gnaphæus, fautor hæresis Apollinaristarum, qui Theopaschitæ appellantur, ausus fuisset Trisagio hæc verba superaddere *Qui Crucifixus es pro nobis*; sicuti fuse commemorat Theodorus Lector lib. 1. Collectaneorum, & cum nonnullæ Orientis Ecclesiæ, ac potissimum Syrorum, & Armenorum, opera cujusdam Jacobi Syri, teste Nicephoro lib. 18. cap. 52. additamentum hujusmodi recepissent, haud prætermiserunt Romani Pontifices, pro ea, quam in similibus adhibere consueverunt, vigili cura, & solicitudine, inolescenti errori se opponere, factamque Trisagio additionem interdicere; rejicientes interpretationem, qua, Trisagium ipsum referendo ad solam Filii personam, non vero ad tres Divinas personas, omnem erroris suspicionem adimi jactabatur; Tum quia periculum semper supererat adhærendi dogmati hæretico; tum quia humanæ mentis præsumptio ad solum Christum referre minime poterat Hymnum ab Angelis in honorem Sanctissimæ Trinitatis decantatum, sicuti Lupus recte expendit *In notis ad Can. 81. Trullanum*, ubi, postquam retulerat, à Felice III. & Romana Synodo damnatam fuisse additionem Trisagio factam, ita subdit: *Hymnum soli Divinæ Trinitati à Sanctis semper Angelis adcantatum, Ecclesia ab ipso Deo ac eisdem Sanctis Angelis in puero laudato traditum, malorum Regis Urbi impendentium depulsione confirmatum, ac in eodem sensu & ratione comprobatum à plena Synodo Chalcedonensi, constanter asseverant*, (loquitur de Episcopis tum in prædicto Concilio congregatis, tum de aliis additamentum Trisagio factum respuentibus) *humana præsumptione non potuisse ad solum Christum detorqueri*. S. Gregorius VII. eodem religionis studio ipsam additionem improbavit in sua epistola prima lib. 8. scripta ad Archiepiscopum, sive Patriarcham Armenorum. Idem præstitit Gregorius XIII. in nonnullis suis epistolis datis in forma Brevis ad Patriarcham Maronitarum die 14. Februarii anno 1577. In Congregatione autem Propagandæ fidei, habita die 30. Januarii anno 1635. cum examini subjecta fuisset Armenorum Liturgia, atque inter cetera accuratiori disquisitione fuisset expensum, utrum additio inducta Trisagio tolerari posset, ob indicatam causam, quod illa

illa ad solam Filii personam relationem habere posse videretur: responsum fuit, id non esse permittendum, additionem omnino expungendam. „

Syri hac unice additione in Liturgiis errorem designant aut erroris saltem suspicionem produnt; Ægyptii verò addunt etiam expressè post unionem in Christo unam tantum inesse naturam. Et Armeni à miscendo cum vino aquam in missa abstinent, ne duplicem in Christo naturam profiteri videantur. Huic particulares nonnulli Armeni Doctores, plures alios errores addiderunt, ut videre est apud Galanum, aliosque, ex iis nonnullos nos de Sacramentis agendo indicabimus. Jacobitæ omnes tria priora generalia Concilia suscipiunt ac venerantur, scilicet Nicænum primum, primum Constantinopolitanum, & Ephesinum primum; rejiciunt vero, atque damnant Calcedonensem Synodum, & quotquot deinceps celebrata sunt Concilia cum in Orientali, tum in Occidentali Ecclesia. Nonnulla quoque fidei dogmata, quæ in Conciliis in Occidente celebratis definita sunt, eorum plerique respuunt; sed errores hujusmodi videntur potius à Photianis reliquis Orientalibus communicati.

Schisma Græcorum Photianum dicitur, quod nono Ecclesiæ sæculo, Patriarcha Constantinopolitano Photio, cœperit, ob dissidium Latinos inter & Græcos, circa processionem Spiritus Sancti à Patre Filioque, & additionem particulæ *Filioque* in Latina Ecclesia Nicæno Symbolo factam atque ab Apostolica Sede deinceps probatam; licet absolutum non fuerit, nisi sub Michaele Cerulario circa annum 1054. Constantinopolitani deinceps Patriarchæ alios quoque tres Græcos Patriarchas in Schisma erroresque traxere suos. Præcipui Photianorum errores sunt, qui sequuntur. Primo, negant Romanum Pontificem esse visibile totius Ecclesiæ caput, cui Pastores omnes subesse debeant, ac Concilia omnia respuunt & damnant, quæ in Occidente celebrata sunt. Secundo, licet fateantur Spiritum Sanctum esse Deum, ac Personam à Patre & Filio distinctam, quæ procedat ex Patre; negant tamen etiam ex Filio procedere, ac Romanam damnant Ecclesiam, quod Symbolo particulam *Filioque* addiderit. Tertio, negant dari Purgatorium, & justorum animas, quibus nihil luendum superfit, ante extremi judicii diem clara Dei visione donari. Quarto, licitum esse putant, dare uxori libellum repudii, & ad alias nuptias transire, atque adeo Matrimonium dissolubile esse credunt. Quintò, eorum plerique negant, fornicationem esse peccatum. Sexto, in eo quoque nonnulli errant quòd tertias & quartas nuptias pro illicitis omnino habeant; nec desunt, qui usuras licitas esse credant. Alii eorumdem errores in eo consistunt, quod Latinæ Ecclesiæ disciplinam, quæ cum Græca non consentiat, contemnant, atque tamquam illicitam & malam detestentur. Ajunt itaque, primo, Latinam Ecclesiam errare, quod Eucharistiam in Azymo conficiat, & quod hujusmodi pane perfici posse credat. Secundo, quod Sabbato jejunet. Tertio, quod Eucharistiam sub unica tantum specie Laicis administret. Quarto, quod Confirmationem à Baptismo sejungat. Quinto, quod sanguinis & suffocati usum tanquam licitum permittat. Reprehendunt etiam eamdem Ecclesiam, quod à septuagesima usque ad Pascha in sacris officiis omittat *Alleluja*, & quod Ritus alios, qui Græcis conformes non sunt, adhibeat, & probet. Imò non defuere inter eos, qui vel baptizatos à Latinis sine trina immersione iterum baptizandos esse docuerint; vel saltem nefas esse, trinam in baptismo immersionem omittere, crediderint. Plures quoque inter eos in Palamitarum errorem abierunt, qui docent, *particulas Divinitatis, Divinitatemque ipsam aliquam inter ea quæ videntur, viderive possunt, recenseri*, ut ait Papadopoli in Prænot. Mystag. resp. 2. sect. 6. pag. 114.

§ III.

De propriis Orientalis Ecclesiæ Ritibus, eorumque varietate.

Quamquam in Ecclesia Orientali plures sunt Sectæ, quæ à multis sæculis à Romana Ecclesia separatæ, nullam cum ea communionem habuerunt; tamen circa exteriorem Dei cultum ac disciplinam, eamdem cum Romana Ecclesia doctrinam profitentur. Omnes enim Ecclesiæ auctoritatem agnoscunt, Ritus instituendi, ac ea præcipiendi, quæ ad disciplinam pertineant: Omnes septem Sacramenta admittunt: Omnes Sanctos invocant, Angelosque, ac tum eos, tum eorumdem reliquias, & imagines cultu aliquo prosequuntur: Omnes dies festos & jejunia servant, ac præceptum ab Ecclesia ciborum delectum: Omnes missæ Sacrificium admittunt, quod propriis induti vestibus

Sacerdotes celebrent: habent omnes Monachos, qui castitatem voveant, nec ulla Secta est, quæ cælibes Episcopos non habeat. Quæ quidem satis superque videntur ad convincendum novitatis & falsitatis hæreticos illos, quos superiori capite nominavi. Dissidet autem à Latinis Orientalium circa Sacros Ritus disciplina, primum ratione linguæ, quam in sacris celebrandis officiis usurpant. Deinde, quod Orientales proprias liturgias habeant, ac propria Euchologia, quæ ceremonias in Sacramentorum administratione adhibendas in nonnullis à Latina Ecclesia diversas, præscribant. Præterea in ordine divinorum officiorum, quæ ab Ecclesiasticis recitantur. Item ratione disciplinæ circa jejunia. Denique ex eo Orientales à Latinis dissident, quod juxta eorum disciplinam simplices Presbyteri unicam & virginem uxorem habere possint, quam ante sacrorum Ordinum susceptionem duxerint.

Prima atque omnium antiquissima Ecclesiæ divisio est in Latinam, & Græcam. Hæc autem non aliunde ortum habuit, quam ex lingua, qua sacra officia celebrarentur. Latina non solum Romanam & reliquas Occidentis Ecclesias, sed etiam Africanam, quæ eadem ac istæ utebatur lingua, designat. Græca verò omnes Orientales Ecclesias complectitur, quibus, si paucas excipias, quæ Syriace fortasse celebrabant, & Ægyptiacè, Græca lingua communis erat. Qua de causa Orientalis Ecclesiæ Ritus universim Ritus Ecclesiæ Græcæ appellari solent; atque omnes origine Græci reputantur, licet mutationem aliquam subierint, post quam alia lingua sacra fieri cœperunt. Ecclesia Armena, quæ à Græca Cæsareæ Ecclesia cum Episcopo disciplinam acceperat, initio quinti sæculi, tum sacra Biblia, tum alios ad sacrorum disciplinam pertinentes libros propria lingua scriptos habere, ac in sacris peragendis usurpare cœpit. Atque eadem lingua, quæ vernacula non est, sed doctis tantum cognita, etiam nunc Armeni utuntur. Circa finem ejusdem sæculi, cum Nestoriani, omnes prope Mesopotamiæ Ecclesias occupassent, amisso Græcæ linguæ usu, illam quoque in Sacris Officiis celebrandis omisserunt, Syriacaque sola uti cœperunt. Cùm Arabica ubique passim obtinuisset, itaut soli Eruditi Syriacè scirent; & plebs illiterata, imo Ecclesiastici ipsi, nonnisi adhibito studio, Syriacam linguam intelligerent, ea tamen ratio tanti visa non fuit, ut antiqua consuetudo aboleretur, & vernaculè sacra fierent. Unde hucusque apud Ecclesias omnes Nestorianas & Chaldæas quoque Catholicorum, non aliter, quam Syriacè celebrare solent. Imò cum Nestoriani à quinto sæculo plurimas in Perside Ecclesias fundassent, ubi Syriacæ linguæ usus nullus erat, eam tamen in sacris celebrandis retinuerunt. Plebi tamen ita consuluerunt, ut lectionaria, quibus Epistolæ & Evangelia de circulo anni continebantur, Persicè interpretata essent. Eadem lingua usi sunt, atque utuntur in aliis, quas in Tartaria, & Purquestania, & aliis Indiarum Orientalium partibus habent, Ecclesiis. Syriacam quoque linguam adhibere cœperunt Jacobitæ quoque, postquam Antiochenum sibi usurpavere Patriarchatum. Licet enim verisimile sit, nonnullas in ea regione fuisse Ecclesias, quæ Syriaca lingua uterentur; tamen explorata res est, IV. & V. sæculo Antiochiæ græce celebrare consuevisse; atque constat, quas hujusmodi Jacobitæ habent Liturgias, ex Græco in Syriacum sermonem esse translatas: quippe in iis plura Græca vocabula occurrunt, & formulæ nonnullæ Græci sermonis, quæ clare ostendunt, ex græcis fontibus originem trahere; ut observavit Brunùs tom. 2. dis. 11. quæ est de Liturgiis Syrorum. Hac eadem lingua, quæ à multis sæculis vernacula amplius non est, utuntur quoque Syri Melchitæ, & Maronitæ.

Qui vero in Ægypto sunt Jacobitæ, non Syriacam, sed Cophticam lingnam adhibent. Sunt qui contendant, semper fuisse in Ægypto Ecclesias, quæ hac lingua, olim hujusmodi genti vernacula uterentur. Sed utcumque se res habeat, negari non potest, quin antea Alexandrina, & aliæ quoque bene multæ Ægypti Ecclesiæ Græcam linguam usurpaverint. Renaudotius enim ex antiquissimis Ægyptiorum glossariis hæc refert verba, quæ ex præfatione deprompta sunt unius ejusmodi glossarum collectionis: *antiquum morem fuisse, ut sectiones ex scripturis legerentur græce, sequereturque cophtica interpretatio, idque factum, antequam ulla omnino apud Christianos foret Arabicæ linguæ cognitio. Sed per universam Ægyptum, antiquitus Christiani legebant sectionem græce, eamque cophtice explicabant, & postea aliam, sicut nunc, legunt sectionem cophticam, & eam arabice interpretantur*: Igitur linguæ græcæ usus, qui modo penes illos paucos viget, qui Græco Alexandrino Patriarchæ subsunt, fuit antea, tum Alexandriæ, tum in plerisque saltem Ægypti Ecclesiis, & nonnisi postquam Jacobitarum schis-

ſchiſma prævaluit. Alexandriæ ac in tota Ægypto cophtice celebratum eſt. An id factum ſit, quod invaſa à Saracenis Ægypto, poſt aliquot annos Græca lingua omnino eſſet incognita, ut viſum eſt Renaudotio; ſive quod Jacobitæ cum Græcis, quos incredibili odio proſequebantur, convenire amplius non vellent, noſtrum non eſt in præſentia inveſtigare. Cum lingua hæc populo, qui arabice loquitur, nota non ſit, poſtquam Scriptura ſive Evangelium vel à Sacerdote celebrante, vel à Diacono lectum ſit, vulgaris, ſeu arabica interpretatio legi ſolet.

Æthyopes ſive Abyſſini, qui à Patriarcha Cophto Jacobitarum cum Metropolita, quem accipere ſolent, Cophticæ Eccleſiæ diſciplinam, & Jacobitarum errores mutuati ſunt, Æthyopica lingua ſacra faciunt, quæ tamen eſt à populari diverſa.

Ii, quos dixi, lingua, ritu, & diſciplina à Græcis diſſident: quippe cæremonias in pleriſque diverſas habent, ac canones omnes non recipiunt, quibus græcorum diſciplina continetur, ut ex ſuperiori paragrapho liquet. Adſunt vero alii, qui græcum ritum & diſciplinam ſervant, ſed in Sacris Officiis peculiari lingua utuntur. Scilicet, Colchi, nunc Mangrelenſes, & Iberi, ſive Georgiani ritum & diſciplinam græcam tenent, ſed ſuo quiſque idiomate ſacra facit. Illirici ſeu Sclavoni in ſervia, Miſnia, Bulgaria &c. illyrice ſive Sclavonice celebrant; Moſcovitæ vero & Rutheni, Ruthenam linguam parum à Sclavonica diſſidentem adhibent. Reliqui Orientalis Eccleſiæ Ritum ſervantes græca lingua utuntur. Scilicet Græco-Itali, Græci Melchitæ Orthodoxi, Schiſmatici omnes, qui Patriarchis Græcis Conſtantinopolitano, Alexandrino, & Hieroſolymitano obtemperant, & alii.

Ex hactenus dictis perſpicuum eſt; illuſtriores Orientis Eccleſias Sacra Officia, lingua, quæ vernacula non ſit, celebrare. Quamobrem Orientalis Eccleſiæ exemplo, atque uſu manifeſtæ falſitatis & calumniæ convincuntur ætatis noſtræ Novatores, qui Romanæ Eccleſiæ vitio vertunt, quod ſacra officia vernacula lingua non celebret. Nam ex hoc liquet, Eccleſiam ubique terrarum, tum retroactis temporibus, tum etiam nunc credere, ſatis proviſum eſſe plebi, ſi à ſacris miniſtris, tum Scripturæ, tum liturgiarum myſteria interpretentur; nec ſemper expedire, ut, mutata in regione aliqua populari lingua, Eccleſiæ etiam lingua variari debeat; tum, ut cum diſciplina, fidei unitas conſervetur, tum etiam, ut novitates illæ vitentur, & confuſiones, quæ novas ſacrorum librorum verſiones ſequerentur. Et ſane, unde nam factum eſt, ut inter tot, qui in Occidenre ſunt, Hæreticos, nulla ſit fidei, & diſciplinæ unitas, ſed confuſio maxima, niſi ex hac, quam ſibi uſurpare auſi ſunt, libertate? Hæc quantum ad linguarum veritatem quas orthodoxa probat, vel uſurpat Eccleſia in Oriente.

Diſſident etiam Orientales, tum à Latinis, tum inter ſe ob Liturgias, & Rituales libros, quos habent. Liturgias vocamus Sacra Officia publica Eccleſiarum auctoritate conſcripta, atque earumdem uſu comprobata, quibus preces, & ritus ad conſecrandam, & adminiſtrandam Euchariſtiam continentur. Libros vero, qui vel aliorum Sacramentorum, vel alia Eccleſiaſtica officia præſcribant, Rituales appellamus, Græci vero Euchologium, quod nil aliud eſt, quam collectio Eccleſiaſticarum precum, & benedictionum, ideoque ut Goarius explicat Rituale ſive manuale, aut Sacerdotale, & Pontificale commode appellari poteſt. Hic non Inquirimus, num ſacræ Liturgiæ, quas Græci, Syri, ſive Orthodoxi, ſive Neſtoriani, ſive Jacobitæ, atque Cophti, & Æthyopes habent, iis Auctoribus acceptæ ſint referendæ, quorum præ ſe nomen ferunt; num primis Eccleſiæ ſæculis litteris conſignatæ fuerint; nec quot unaquæque Orientis Eccleſia Liturgias habeat, quotque libros, quibus Eccleſiaſtica Officia continentur. Hæc enim eruditis inveſtiganda relinquimus. Nobis enim ſat erit oſtendere, omnes Orientalium Liturgias, non ſecus. ac Latinas, eam perficiendæ, atque adminiſtrandæ Euchariſtiæ formam continere, quam à primis temporibus Chriſti Eccleſia adhibere conſuevit; Orientales, tum à Latinis, tum etiam invicem, Ritibus tantum qui mere cæremoniales ſint diſſidere: ac denique nonnulla notare, quæ obſervatu digna videntur, tum Liturgias, tum reliquos Orientalium libros ab iis emendari queant erroribus, qui Schiſmaticorum malitia in eoſdem irrepſerint.

Ita inter ſe Liturgiæ omnes conveniunt tum Orientales tum Occidentales, ut ab uno fonte, Apoſtolorum ſcilicet exemplo & præceptis ad omnes Eccleſias permanaſſe certiſſime agnoſcantur. Neque aliunde tanta in Divinis Myſteriis celebrandis conformitas eſſe poteſt, quanta eſt in Liturgiis, quas ab antiquis temporibus tum Occidentis, tum Orientis Eccleſia uſurpat, quam ex com-

Sacerdotes celebrent: habent omnes Monachos, qui castitatem voveant, nec ulla Secta est, quæ cælibes Episcopos non habeat. Quæ quidem satis superque videntur ad convincendum novitatis & falsitatis hæreticos illos, quos superiori capite nominavi. Dissidet autem à Latinis Orientalium circa Sacros Ritus disciplina, primum ratione linguæ, quam in sacris celebrandis officiis usurpant. Deinde, quod Orientales proprias liturgias habeant, ac propria Euchologia, quæ ceremonias in Sacramentorum administratione adhibendas in nonnullis à Latina Ecclesia diversas, præscribant. Præterea in ordine divinorum officiorum, quæ ab Ecclesiasticis recitantur. Item ratione disciplinæ circa jejunia. Denique ex eo Orientales à Latinis dissident, quod juxta eorum disciplinam simplices Presbyteri unicam & virginem uxorem habere possint, quam ante sacrorum Ordinum susceptionem duxerint.

Prima atque omnium antiquissima Ecclesiæ divisio est in Latinam, & Græcam. Hæc autem non aliunde ortum habuit, quam ex lingua, qua sacra officia celebrarentur. Latina non solum Romanam & reliquas Occidentis Ecclesias, sed etiam Africanam, quæ eadem ac istæ utebatur lingua, designat. Græca verò omnes Orientales Ecclesias complectitur, quibus, si paucas excipias, quæ Syriace fortasse celebrabant, & Ægyptiacè, Græca lingua communis erat. Qua de causa Orientalis Ecclesiæ Ritus universim Ritus Ecclesiæ Græcæ appellari solent; atque omnes origine Græci reputantur, licet mutationem aliquam subierint, post quam alia lingua sacra fieri cœperunt. Ecclesia Armena, quæ à Græca Cæsareæ Ecclesia cum Episcopo disciplinam acceperat, initio quinti sæculi, tum sacra Biblia, tum alios ad sacrorum disciplinam pertinentes libros propria lingua scriptos habere, ac in sacris peragendis usurpare cœpit. Atque eadem lingua, quæ vernacula non est, sed doctis tantum cognita, etiam nunc Armeni utuntur. Circa finem ejusdem sæculi, cum Nestoriani, omnes prope Mesopotamiæ Ecclesias occupassent, amisso Græcæ linguæ usu, illam quoque in Sacris Officiis celebrandis omiserunt, Syriacaque sola uti cœperunt. Cùm Arabica ubique passim obtinuisset, itaut soli Eruditi Syriacè scirent; & plebs illiterata, imo Ecclesiastici ipsi, nonnisi adhibito studio, Syriacam linguam intelligerent, ea tamen ratio tanti visa non fuit, ut antiqua consuetudo aboleretur, & vernaculè sacra fierent. Unde hucusque apud Ecclesias omnes Nestorianas & Chaldæas quoque Catholicorum, non aliter, quam Syriacè celebrare solent. Imò cum Nestoriani à quinto sæculo plurimas in Perside Ecclesias fundassent, ubi Syriacæ linguæ usus nullus erat, eam tamen in sacris celebrandis retinuerunt. Plebi tamen ita consuluerunt, ut lectionaria, quibus Epistolæ & Evangelia de circulo anni continebantur, Persicè interpretata essent. Eadem lingua usi sunt, atque utuntur in aliis, quas in Tartaria, & Purquestania, & aliis Indiarum Orientalium partibus habent, Ecclesiis. Syriacam quoque linguam adhibere cœperunt Jacobitæ quoque, postquam Antiochenum sibi usurpavere Patriarchatum. Licet enim verisimile sit, nonnullas in ea regione fuisse Ecclesias, quæ Syriaca lingua uterentur; tamen explorata res est, IV. & V. sæculo Antiochiæ græce celebrare consuevisse; atque constat, quas hujusmodi Jacobitæ habent Liturgias, ex Græco in Syriacum sermonem esse translatas; quippe in iis plura Græca vocabula occurrunt, & formulæ nonnullæ Græci sermonis, quæ clare ostendunt, ex græcis fontibus originem trahere; ut observavit Brunùs tom. 2. dis. 11. quæ est de Liturgiis Syrorum. Hac eadem lingua, quæ à multis sæculis vernacula amplius non est, utuntur quoque Syri Melchitæ, & Maronitæ.

Qui vero in Ægypto sunt Jacobitæ, non Syriacam, sed Cophticam lingnam adhibent. Sunt qui contendant, semper fuisse in Ægypto Ecclesias, quæ hac lingua, olim hujusmodi genti vernacula uterentur. Sed utcumque se res habeat, negari non potest, quin antea Alexandrina, & aliæ quoque bene multæ Ægypti Ecclesiæ Græcam linguam usurpaverint. Renaudotius enim ex antiquissimis Ægyptiorum glossariis hæc refert verba, quæ ex præfatione deprompta sunt unius ejusmodi glossarum collectionis: *antiquum morem fuisse, ut lectiones ex scripturis legerentur græce, sequereturque cophtica interpretatio, idque factum, antequam ulla omnino apud Christianos foret Arabicæ linguæ cognitio. Sed per universam Ægyptum, antiquitus Christiani legebant lectionem græce, eamque cophtice explicabant, & postea aliam, sicut nunc, legunt lectionem cophticam, & eam arabice interpretantur*: Igitur linguæ græcæ usus, qui modo penes illos paucos viget, qui Græco Alexandrino Patriarchæ subsunt, fuit antea, tum Alexandriæ, tum in plerisque saltem Ægypti Ecclesiis, & nonnisi postquam Jacobitarum schis-

schisma prævaluit Alexandriæ ac in tota Ægypto cophtice celebratum est. An id factum sit, quod invasa à Saracenis Ægypto, post aliquot annos Græca lingua omnino esset incognita, ut visum est Renaudotio; sive quod Jacobitæ cum Græcis, quos incredibili odio prosequebantur, convenire amplius non vellent, nostrum non est in præsentia investigare. Cum lingua hæc populo, qui arabice loquitur, nota non sit, postquam Scriptura sive Evangelium vel à Sacerdote celebrante, vel à Diacono lectum sit, vulgaris, seu arabica interpretatio legi solet.

Æthyopes sive Abyssini, qui à Patriarcha Cophto Jacobitarum cum Metropolita, quem accipere solent, Cophticæ Ecclesiæ disciplinam, & Jacobitarum errores mutuati sunt, Æthyopica lingua sacra faciunt, quæ tamen est à populari diversa.

Ii, quos dixi, lingua, ritu, & disciplina à Græcis dissident: quippe cæremonias in plerisque diversas habent, ac canones omnes non recipiunt, quibus græcorum disciplina continetur, ut ex superiori paragrapho liquet. Adsunt vero alii, qui græcum ritum & disciplinam servant, sed in Sacris Officiis peculiari lingua utuntur. Scilicet, Colchi, nunc Mangrelenses, & Iberi, sive Georgiani ritum & disciplinam græcam tenent, sed suo quisque idiomate sacra facit. Illirici seu Sclavoni in servia, Misnia, Bulgaria &c. illyrice sive Sclavonice celebrant; Moscovitæ vero & Rutheni, Ruthenam linguam parum à Sclavonica dissidentem adhibent. Reliqui Orientalis Ecclesiæ Ritum servantes græca lingua utuntur. Scilicet Græco-Itali, Græci Melchitæ Orthodoxi, Schismatici omnes, qui Patriarchis Græcis Constantinopolitano, Alexandrino, & Hierosolymitano obtemperant, & alii.

Ex hactenus dictis perspicuum est; illustriores Orientis Ecclesias Sacra Officia, lingua, quæ vernacula non sit, celebrare. Quamobrem Orientalis Ecclesiæ exemplo, atque usu manifestæ falsitatis & calumniæ convincuntur ætatis nostræ Novatores, qui Romanæ Ecclesiæ vitio vertunt, quod sacra officia vernacula lingua non celebret. Nam ex hoc liquet, Ecclesiam ubique terrarum, tum retroactis temporibus, tum etiam nunc credere, satis provisum esse plebi, si à sacris ministris, tum Scripturæ, tum liturgiarum mysteria interpretentur; nec semper expedire, ut, mutata in regione aliqua populari lingua, Ecclesiæ etiam lingua variari debeat; tum, ut cum disciplina, fidei unitas conservetur, tum etiam, ut novitates illæ vitentur, & confusiones, quæ novas sacrorum librorum versiones sequerentur. Et sane, unde nam factum est, ut inter tot, qui in Occidente sunt, Hæreticos, nulla sit fidei, & disciplinæ unitas, sed confusio maxima, nisi ex hac, quam sibi usurpare ausi sunt, libertate? Hæc quantum ad linguarum veritatem quas orthodoxa probat, vel usurpat Ecclesia in Oriente.

Dissident etiam Orientales, tum à Latinis, tum inter se ob Liturgias, & Rituales libros, quos habent. Liturgias vocamus Sacra Officia publica Ecclesiarum auctoritate conscripta, atque earumdem usu comprobata, quibus preces, & ritus ad consecrandam, & administrandam Eucharistiam continentur. Libros vero, qui vel aliorum Sacramentorum, vel alia Ecclesiastica officia præscribant, Rituales appellamus, Græci vero Euchologium, quod nil aliud est, quam collectio Ecclesiasticarum precum, & benedictionum, ideoque ut Goarius explicat Rituale sive manuale, aut Sacerdotale, & Pontificale commode appellari potest. Hic non inquirimus, num sacræ Liturgiæ, quas Græci, Syri, sive Orthodoxi, sive Nestoriani, sive Jacobitæ, atque Cophti, & Æthyopes habent, iis Auctoribus acceptæ sint referendæ, quorum præ se nomen ferunt; num primis Ecclesiæ sæculis litteris consignatæ fuerint; nec quot unaquæque Orientis Ecclesia Liturgias habeat, quotque libros, quibus Ecclesiastica Officia continentur. Hæc enim eruditis investiganda relinquimus. Nobis enim sat erit ostendere, omnes Orientalium Liturgias, non secus ac Latinas, eam perficiendæ, atque administrandæ Eucharistiæ formam continere, quam à primis temporibus Christi Ecclesia adhibere consuevit; Orientales, tum à Latinis, tum etiam invicem, Ritibus tantum qui mere cæremoniales sint dissidere: ac denique nonnulla notare, quæ observatu digna videntur, ut tum Liturgias, tum reliquos Orientalium libros ab iis emendari queant erroribus, qui Schismaticorum malitia in eosdem irrepserint.

Ita inter se Liturgiæ omnes conveniunt tum Orientales tum Occidentales, ut ab uno fonte, Apostolorum scilicet exemplo & præceptis ad omnes Ecclesias permanasse certissime agnoscantur. Neque aliunde tanta in Divinis Mysteriis celebrandis conformitas esse potest, quanta est in Liturgiis, quas ab antiquis temporibus tum Occidentis, tum Orientis Ecclesia usurpat, quam ex

com-

communi, ac nota traditione nasci potuit. Ita vero invicem convenire Liturgias omnes, quas diximus, tum legentibus illico fit manifestum, tum etiam ex partibus liquet, quibus constant. Omnes à Sacerdotibus Sacram Eucharistiam fieri præscribunt, qui sacra vasa, eaque pretiosa, & vestes itidem sacras adhibeant, & in Altari celebrent, quod omnibus in magna veneratione est: omnes exhibent præparatorias Orationes & cæremonias, scripturarum lectiones, psalmorum cantus, orationes pro vivis & defunctis, memoriam Sanctorum, osculum pacis, Præfationem, quæ initium anaphoræ propriæ dictæ, sive Canonis est, orationes pro donorum oblatione, recitationem historiæ institutionis Euchatistiæ cum Christi verbis, quæ ejusdem nomine à Sacerdote proferantur, invocationem Spiritus Sancti, orationem Dominicam, fractionem Hostiæ, atque ejusdem Communionem, ac confessionem Corporis, & Sanguinis ejusdem Domini nostri Jesu Christi. Tanta conformitas, in tot loco dissitis, ac communione à multis sæculis separatis Ecclesiis, non aliunde oriri potuit, quam ex communi per antiquos Patres ab Apostolis accepta traditione. Atque hinc patet, Liturgias omnes, quæ sunt apud Orientales in usu, non modo inter se, sed etiam cum Latinis ad rei substantiam, quod spectat, omnino convenire. Itaque Rituum diversitas, quæ in iis inest, tota est circa Ritus, qui mere cæremoniales dicuntur, & circa formulas, & ordinem precum, ac circa alia, quæ institutam à Patribus perficiendæ Eucharistiæ formam non variant. Sed licet ita se habeat hæc Rituum diversitas, tamen quisque ex Ecclesiæ præcepto eos adhibere tenetur, qui in propria Ecclesia, usu recepti, & consuetudine comprobati sint. Nonnulla, quæ ad hujusmodi differentiam spectant, in Appendice ad Tractatum de Eucharistia indicabimus, ubi de materia & forma, Ministro, & subjecto hujus Sacramenti ac cæremoniis nonnullis agemus. Interim nonnulla de Liturgicis, ac Ritualibus libris Orientalium dicemus.

Cum Hæreticorum, Schismaticorumque malitia tum in Liturgias, tum in alios Orientalium libros errores irrepserint, circa eorumdem emendationem ac usum, duæ quæ sequuntur observandæ sunt regulæ. PRIMA: *phrases, quæ exprimere possint hæreses, quæ in illis locis vigeant, sunt omnino tollendæ*: Hinc à Nestorianorum libris non solum expungi debent dictiones illæ, quæ indicare videntur duas inesse in Christo Personas, quarum una in altera inhabitet, vel cum altera conjuncta sit per amorem, ac per honoris, potentiæ, dignitatisque communicationem; sed etiam verba illa, quibus Beata Virgo Christi Mater appelletur; ibi enim Christiparæ nomen pro Nestorianismi tessera habetur, illiusque usus prohibitus omnino censendus est; sicuti in Antiochena Synodo, circa finem tertii sæculi prohibitum fuisse à nonnullis asseritur, appellare Dei Filium, seu Verbum *Omousion* Patri, quod à Paulo Samosateno, ejusque Sectatoribus hujusmodi verbum adhiberetur ad indicandum Filium non esse à Patre distinctam personam; & in Ephesina Synodo Mariam appellari Christiparam, quia hac voce Nestoriana hæresis ab Hæreticis significabatur, aut occultabatur. Ex Jacobitarum vero libris non solum tolli debent verba illa, quibus una in Christo natura post unionem designari videatur; sed etiam additio illa facta Trisagio, quam supra diximus, quæ Jacobiticæ hæreseos aliquando habita est tessera, ac vehementer Jacobitæ hæreseos suspicionem ingerit. Imo hac de causa Armeni cogendi sunt ad miscendam cum vino aquam in Missa, quod fama fit, ab hujusmodi mixtione abstinere, ne duplicem in Christo naturam post unionem profiteri videantur. ALTERA REGULA: *ex omnibus Liturgiis Orientalibus, ubi Sanctorum memoria celebratur, expungi debent nomina Schismaticorum, & Hæreticorum*. Nam præterquam quod falsi inter sanctos recenseantur, qui extra Ecclesiæ communionem obierunt; memoria hæc Schismatis, sive Hæreseos professio est. Sunt autem nomina hæc vel Nestorii, vel Dioscori, vel Severi, aut aliorum, qui in hæresi, sive Schismate mortui sunt.

In iisdem Liturgiis Schismatici, vel Hæretici Patriarchæ, sive Episcopi commemoratio fieri non potest. Nam id esset cum iisdem in divinis communicare, ac probare quodammodo Schisma, vel Hæresim. Imo in iis locis Romani Pontificis commemoratio fieri omnino debet: tum quia hæc commemoratio tessera est communionis cum eodem Pontifice; tum etiam quia ibi necessaria est ad tollendam Schismatis suspicionem, & ad fidem illam profitendam, quam Schismatici negando primatum Summi Pontificis, contemnunt. Huc spectat monitum primum, quod BENEDICTUS XIV. in prima de nova Euchologii Græci editione Epistola proponit. *Sciendum est*, inquit, *quod Sacerdotes*,

qui

qui Euchologio sunt usuri, nosse debent Ecclesiasticos Sanctorum Patrum Canones, & Catholicæ Ecclesiæ Constitutiones, ne divina administrantes Sacramenta, aliaque peragentes officia, errare comperiantur. Cum igitur in Sacra Liturgia commemorationes fieri soleant, oportet primum quidem Romani Pontificis commemorationem agi, deinde proprii Episcopi, & Patriarchæ, dummodo Catholici sint. Quod si alter eorum, vel ambo sint Schismatici, sive Hæretici, eorum commemoratio nequaquam fiat. Id autem decreto consonum est Congregat. habitæ 1. Maji anno 1746. ac à Pontifice Maximo probato, quo instructionem hanc Euchologio præmittenda præcipiebatur. Omnes Latini sive Ambrosianum sive Mozarabicum, sive alium quemcumque Ritum habentes, in Missa Romani Pontificis commemorationem faciunt, quod argumentum est antiquam esse, & à primis deductam temporibus hanc in Latina Ecclesia consuetudinem. In Græca quoque Ecclesia à multis sæculis hanc fieri consuevisse commemorationem, & nonnisi orto schismate sublatam, facile conjicimus. Nam Romanus Pontifex Acacium Constantinopolitanum Antistitem communione privavit, quod anno 484. inaudito ad eam diem temeritatis excessu Felicis III. Romani Pontificis nomen e diptychis abraserit, cujus damnationi Græca quoque Ecclesia subscripsit sub Hormisda Pontifice, ac Justino Imperatore. Erat itaque in Sacris diptychis Romani Pontificis nomen; pro eo ergo nominatim orabant Græci inter Missarum solemnia. Quod quidem magis, magisque comprobatur ex eo, quod Michael Cerularius Photiani schismatis instaurator, ad alios Patriarchas Orientis scripserit ut videre est apud Cotelerium *tom. 2. monument. Eccl. Græcæ num. 9. pag.* 140. ac miratus sit, quod nomen Romani Pontificis in Sacris diptychis recenserent: cui Petrus Patriarcha Antiochenus ita respondit Epistola ab eodem Cotelerio in citato opere relata. *Ad hæc ego quoque testis sum omni exceptione major, aliique mecum plures eorum, qui in Ecclesia præcellunt, quod sub beata memoria Patriarcha Antiochiæ Domno Joanne Papa Romæ, ipse etiam Joannes nominatus, in Sacris Diptychis referetur. Constantinopolim præterea ante hos annos quadraginta quinque ingressus, reperi, sub sancta memoria Patriarcha Domno Sergio, prædictum Papam in Sacra Missa cum aliis Patriarchis referri.* Accedit etiam post natum in Græcis schisma numquam agi cœptum de unione cum Romana Ecclesia instauranda, nisi ea in antecessum admissa conditio fuerit, ut Sacræ Liturgiæ Romani Pontificis commemoratio insereretur. Hanc sane conditionem Michaeli Palæologo ann. 1163. unionem optanti, Urbanus IV. proposuit, teste Niceta lib. 5. cap. 2. eandemque conditionem proposuit in Concilio Lugdunensi anno 1275. Beatus Gregorius X. eamque à Græcis admissam fuisse, ac exequutioni demandatam, asserit Pachymeres lib. 5. cap. 3.2. ubi ait, *Ex hoc Legatorum adventu pacem factam referentium, duo consecuta sunt, vi prius conventorum, exauctoratio Patriarchæ, & Papæ in Sacro commemoratio publica.* Id etiam in Folentina Synodo actum fuisse, testatur quoque Sylvester Sguropulus schismaticus scriptor *in histor. Concil. Florentini sess. 10. cap. 12.* Eademque præmissa conditione tentata iterum fuit concordia à Constantino, dum ad Nicolaum V. Legatos pro ea iterum obtinenda, misit. Hujus autem commemorationis necessitas ex eo patet, quia hæc membrorum cum Ecclesiæ Capite, communionis est tessera. Hinc Apostolica Sedes Græco-Italis imperavit, Constit. *Etsi Pastoralis*, ut hanc commemorationem facerent: Et à variis Orientalis Ritus Christianis in Synodis id constitutum legimus. In Synodo Zamosciæ à Ruthenis habita 1710. & in ea, quæ in Monte Libano à Maronitis celebrata fuit anno 1736. in qua tit. de Symb. Fidei num. 12. habetur. *Sanctissimi Romani Pontificis commemorationem, tam in Missis, quam in divinis officiis, ante Reverendissimi Domini Patriarchæ nomen, ut hactenus consuevimus celebrare, non omittamus.*

In Liturgiis Cophticis, & aliorum Orientalium tolerari non possunt preces pro Principibus quas ita exprimant, ut se orare dicant pro Orthodoxis, & Fidelibus Principibus, si hoc nomine designare velint Principes Jacobiticæ, vel Nestorianæ sectæ, secus vero si pro vere Orthodoxis Principibus orare contendant. Imo si hac intentione orent, permittendæ sunt orationes quoque illæ, in quibus se orare ajunt *pro Principibus nostris*, cum hujusmodi preces ad Catholicos Principes dirigantur: ut testati sunt Cophti. Hic vero notare necesse est, aliud esse orare ut Infideles, ac etiam Hæretici, fidei lumen, aliaque bona obtineant, quæ iisdem ad animæ salutem prodesse possint, aliud eorum in Missa commemorationem facere. Primum licet, ac Ecclesia etiam Latina in feria sexta in Parasceve exemplo comprobat suo: atque

hoc

hoc sensu intelligendi sunt Patres, qui cum Tertulliano *ad Scapulam cap. 2.* Antiquos Christianos pro Imperatoribus sacrificasse scribunt; neque enim aliud Imperatoribus optasse credimus nisi verum bonum, ac æternæ salutis consecutionem, quæ Christianæ Religionis est finis. Alterum vero nec nunc, nec primis temporibus licuit. Nam commemoratio, de qua loquimur, Communionis tessera est. Quis vero dicat in divinis, cum Hæreticis, aut Infidelibus Ecclesiæ communicare licere? Itaque horum in Sacris commemorationem facere non licet. Id vero non obstat, quominus in Græcis, aliorumque Orientalium Liturgiis commemoratio relinquatur Imperatoris, & Regum, cum orationes mentis proposito dirigantur; cumque Orientales omnes pluries professi sint, *se hoc semper propositum animo habere, ut pro Orthodoxis Principibus*, ac Christianis Regibus orent. De Cophtis, supra diximus; de Græcis vero Catholicis testatur id Goarius *in not. ad Euchol. Græc. pag. 38.*

Præter ea, quæ notata sunt, tria observanda occurrunt, quæ Apostolica Sedes circa Ecclesiasticos Orientalium libros constituit, tum ut Schismaticorum errores præcaveantur, tum etiam ut sarta atque tecta servetur derivata ex antiquis Patribus disciplina. BENEDICTUS XIV. Const. *Et si Pastoralis* quæ est pro Italo-Græcis, §.6. num. 18. hæc habet; *Quia in Ecclesiasticis Græcorum libris nonnulli errores irrepsere, quibus primævam Ecclesiæ Græcæ puritatem fraude potissimum, ac dolo Schismaticorum corruptam esse, Orthodoxi dolent: Ideo pastoralem Latinorum Ordinariorum, in quorum Diœcesibus iidem Græci & Albanenses degunt, vigilantiam per præsentes nostras litteras excitamus, ut omni studio curent, non aliis Græcos ipsos, seu Albanenses tam Prælatos ac Presbyteros sæculares, quam Regulares Ecclesiasticis libris in Sacramentorum administratione, & Missis, divinisque officiis celebrandis uti, nisi iis, qui per congregationem à Sancta Sede Apostolica emendationi librorum hujusmodi deputatam, correcti, typisque impressi fuerint.* Deinde *Constit.* cujus initium est *Demandatam*, quæ est de Ritibus Melchitarum §. 11. ait, *Ut autem à Sacerdotibus Græco-Melchitis sacris Mysteriis peragendis una, & eadem cæremoniarum ratio, iidemque ritus serventur, & ne aliqua sensim in iisdem obrepat difformitas, mandavimus typis Congregationis de Propaganda Fide imprimi Missale ad usum illorum Ecclesiæ, juxta rubricas remotissima antiquitate firmatas; quod, absoluta editione sacrorum librorum Ritus Cophtici, qui sub prelo sunt, incessanter impleri curabimus.* Denique §. 21. ejusdem Constit. de Monachis agens Græco-Melchitis, inquit, *Nullius vero generis libros aut folia sine prævia approbatione, & licentia Episcopi Diœcesani, & Patriarchæ prædictorum edere possint, atque insuper nullum de rebus sacris librum aut folium publici juris faciant inconsulta Sede Apostolica. Quod si novas sacrorum librorum ab eadem Sancta Sede jam probatorum editiones fieri contingat, onus erit Patriarchæ, & Episcoporum Catholicorum, inspicere, ne illa in re discordent ab editionibus approbatis.*

Hæc quoad Ecclesiasticos Orientalium libros, quibus addendum censemus, prodiisse jam summa cura, ac numeris omnibus absolutum Euchologium Græcorum ann. 1754. typis Congreg. de Propag. Fide ejusque usum omnibus à summo Pontifice BENEDICTO XIV. commendari.

Venio nunc ad disciplinam indicandam, quam in sacris Liturgiis celebrandis à Latinis diversam habent. Jam dixi, de iis quæ ad Eucharistiæ materiam & formam, Ministrum, atque subjectum spectant, plura me dicturum esse in appendice ad tractatum de Eucharistia. Hic itaque nonnulla unice exponam de loco, in quo sacrum fieri debet; de Missis, quæ eodem die in uno Altari celebrari queant; deque Præsanctificatorum Missa juxta Orientalium Ritum statis temporibus celebranda; atque ea explicabo, quæ sunt ab Apostolica Sede definita.

A primis Ecclesiæ temporibus Altaria, in quibus Eucharistia celebrari debet, Episcopi benedictione consecrari solent, atque hujusmodi consecrationem necessariam esse, ut licite sacrum fiat, Ecclesiæ omnes, tum Orientis, tum Occidentis unanimi consensu asserunt. A multis sæculis diversa est Latinæ à Græca Ecclesia disciplina. In Ecclesia Latina incruentum Missæ sacrificium celebrari neutiquam potest, nisi super Altari, quod vel totum rite consecratum fuerit, vel saltem superimpositum habeat consecratum lapidem, qui *tabula Altaris* nuncupatur. Græca autem Ecclesia à pluribus sæculis, ubi Altare solemni consecratione totum dedicatum non fuerit, loco lapideæ hujusmodi tabulæ, super Altaris mensa aptare solent Linteum quoddam Episcopali benedictione consecratum, in cujus angulis Sanctorum Reliquiæ reconditæ sunt, quodque vocatur *Antimension*, & super ipso sacra mysteria conficiuntur,

tur. Numquam Apostolica Sedes hunc Orientalis Ecclesiæ Ritum improbavit; sed eum non solum in partibus Orientis, verum etiam in ipsa Italia Græcis, & Albanensibus observare permisit, ut videre est tum in Clementis VIII. instrutione; tum etiam in Constitutione sæpe à nobis laudata *Etsi Pastoralis*. Latinis vero super Græcorum Antimensiis Missas celebrare vetitum est mox citata Constitutione §. VI. ubi num. 17. hæc habentur: *Si Græci velint accipere Altaria portatilia ab Episcopis Latinis consecrata, bene erit; sin minus tolerentur eorum Antimensia, sive Throni super altaria lapidea ponendi, cum celebrant*. Et num. 59. *Latinis Presbyteris Latino Ritu in Græcorum Catholicorum Ecclesiis celebrantibus, si careant proprio Altari portatili lapideo, super Antimensiis, seu Thronis Græcorum fratrum facere non liceat*. At SS. D.N. BENEDICTUS XIV. anno 1751. Constit. quæ incipit *Imposita nobis*, justis de causis concessit Missionariis, aliisque Sacerdotibus Latinis in tota Russia Polonica commorantibus, ut, *in Ecclesiis Ruthenorum unitorum, deficientibus lapideis Altarium Tabulis rite consecratis, super sacris eorumdem Ruthenorum Antimensiis Missarum sacrificia celebrare, atque etiam ut in hujusmodi celebratione eorumdem calicibus stanneis uti libere & licite possint & valeant*.

Nota. Clemens VIII. anno 1602. permisit, ut *Sacerdotes Rutheni, non Schismatici in Ecclesiis Catholicorum Ritus Latini, Altaribus Calicibus, & vestibus sacris eorumdem Catholicorum uti, & Missam celebrare possint in casu necessitatis, ac etiam solum devotionis causa, dummodo Ritu Rutheno celebrent. Et contra Sacerdotes Ritus Latini in Ecclesiis Ruthenorum non Schismaticorum, Altaribus, & Calicibus, ac vestibus sacris uti, & Missam celebrare valeant, Ritu tamen Latino; dummodo predicta serventur seclusa omni scandalo, & de licentia Prælatorum, & Rectorum ipsarum Ecclesiarum*.

Tum in Oriente tum in Occidente antiqua consuetudo erat, ut in una Ecclesia unicum Altare inesset, in quo semel tantum in die celebraretur. Hæc vero consuetudo jamdiu in Ecclesia Latina mutata est; quippe à pluribus sæculis plura in Ecclesia qualibet Altaria habet, atque in uno eodemque plura eodem die sacrificia celebrat. At in Oriente, si Maronitas excipias, paucosque alios, qui non à multis annis Latinorum Sacerdotum morem imitantur, omnes ferme antiquam consuetudinem servant. Quam quidem consuetudinem ex universæ Ecclesiæ consensu derivatam, nonnisi Apostolicæ Sedis auctoritas mutare potest. Hæc autem permittit Græcis Presbyteris, qui in Italia, Insulisque ei adjacentibus degunt, ut si velint, morem servent ex antiquissimo, & hactenus servato Ritu derivatum, nonnisi semel in die per unum Sacerdotem in Parochialibus Ecclesiis celebrandi; Concedit tamen ut in suis Parochialibus vel aliis Ecclesiis, præter Altare majus, alia etiam minora Altaria habeantur, in quibus sibi liceat pro Sacerdotum numerò plures in die Missas celebrare. Constit. *Etsi Pastoralis* §. 6. num. 8. & 9. At Græco-Melchitis postulantibus, ut ad satisfaciendum pietati Sacerdotum, & multiplicibus fidelium Oblationibus, prædictum ritum antiquitate commendatum immutari permitteret, & in Ecclesiis Libani, & Anti-Libani plures Missas eodem die super eodem Altari offerendi Sacerdotibus fieret potestas, BENEDICTUS XIV. Constit. *Demandatam*, petitioni minime indulgendum censuit. Permisit tamen juxta Decretum latum die 31. Martii 1729. *ab aliquibus ex Venerabil. Fratribus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus negotiis Propagandæ Fidei præpositis, ut alia Altaria in loco Ecclesiæ apte erigi possint. Si autem Altarium numerus Celebrantium, & offerentium multitudini non respondeat, liceat pluribus Sacerdotibus, ubi hujusmodi consuetudo viget, super eodem Altari una cum Episcopo, vel alio Sacerdote sacrificium peragente, concelebrare; ita tamen ut sacris vestibus more Celebrantium induti, unusquisque totam Liturgiam integrè recitet, & Verba Consecrationis proferat, perinde ac si sacrosanctum Sacrificium singulatim conficeret*.

Hujusmodi autem sacrificium singuli Sacerdotes juxta mentem eorum, qui voluntariæ oblationes exhibent, licitè valeant applicare. Quod si secunda, & ulteriores Oblationes pro ejusdem Sacrificii applicatione superaddantur, Sacerdos, qui eas receperit, semper teneatur monere Fideles posteriore loco offerentes, de aliis oblationibus ad eumdem finem acceptis, & nisi iidem Offerentes unica Missa celebratione se voti compotes fore declarent, sciat se unico sacrificio plurium voluntati minimè satisfacturum; eorum verò mentem, qui pro sacrificio obtulerunt, nunquam à Sacerdotibus impletum iri declaramus per solam adjectionem Particularum, & commemorationem, quæ in Panis præparatione ante Missæ Sacrificium fieri solet: cum omnino neces-

necessaria sit integra concelebratio: nisi de eorumdem offerentium voluntate aliter fiat.

Ex Græco & Orientali hoc Ritu, inquit idem Sanctissimus Pontifex Epist. Encycl. ad Mission. per Orien. deputatos, *nonnulli occasionem arripuerunt revocandi in dubium, an privatis Missis, quæ ab uno Sacerdote celebrantur, in Orientali, & Græca Ecclesia locus esse possit, cum in Græcis Templis unicum Altare existat, unicum ad illud Missæ Sacrificium offeratur, & Sacerdotes cum Episcopo celebrent, aut cum Sacerdote qui primi Presbyteri munere fungitur.* At privatæ etiam Missæ usum juxta Orientalis Ecclesiæ disciplinam, ex can. 32. Concilii Trullani, & ex notis quibus illum Balsamon explicavit, satis valide vindicatur, atque ideo frequentis Sacerdotum cum Episcopo celebrationis Ritus, & intacta pariter privatarum Missarum consuetudo in Orientali Ecclesia permansit. In commodum vero Sacerdotum, qui privatum Missæ Sacrificium offerre cupiunt, salva semper consuetudine, ut ad unum Altare unum tantummodo Sacrificium in dies singulos offeratur, Græci constituerunt *Paracclesias*, de quibus Allatius in Epist. ad Joannem Morinum loquitur. Sunt autem *Paracclesia* Oratoria quædam Ecclesiæ contigua, in quibus Altare inest, in quo Sacerdos celebret, qui in alio ubi alter celebraverit, Sacrum facere nequit. Refert quoque Goarius unam Templi Græcorum formam, in qua secundum altare reperitur, in usum Latinorum Sacerdotum positum. Ex quo constat non solum Græcos privatas Missas probare, sed & Latinos in Græcorum Ecclesiis, ac Orientales in Latinorum Altaribus, ubi proprium desit, celebrare posse, quin ea rituum permixtio sequatur, quæ vetita est, sed *urbanitatis officia ita exerceantur, vel potius præcepta implentur æquitatem cujusdam juris expostulantis, ut non habenti opportunum locum, ad ea peragenda, quæ jure aliquo præstare jubetur, locus ipse libenti animo concedatur.* Ut concludit idem Pontifex in eadem Encyclica n. 42.

Est etiam in more positum apud Orientales præsertim Græcos, ut in feriis quadragesimæ, exceptis diebus Sabbati & Dominicæ, non nisi Præsanctificatorum Missa celebretur; quæ ei similis est, quam Latina Ecclesia semel in anno feria sexta in Parasceve celebrat. Scilicet, in qua non consecratur Hostia, sed antecedentibus diebus præsanctificata sive consecrata adhibetur. A Græcis sacra dona die Dominico consecrata singulis Quadragesimæ feriis, exceptis tamen Sabbatis, feria quinta in Cœna Domini, festo Annunciationis B. M. Virginis, & aliis, si quæ sint solemnitates, in quibus celebrari debeat, solent adhiberi. Patriarcha Antiochenus Græco-Melchita petiit ab Apostolica Sede, ut in prædictis quadragesimæ feriis Sacerdotibus sui Ritus integrum Sacrificium peragendi facultatem concederet. Sed SS. D. N. BENEDICTUS XIV. petitionem rejecit, mandavitque, his de rebus *veteres Ecclesiæ Græcæ Rubricas omnino servari, earumque executionem Sacerdotibus inculcari; Eliminata tamen ab opinione vulgi inepta credulitate, qua nonnulli arbitrari dicuntur Sacerdotem utentem indumentis, & supellectilibus, quibus alius Sacerdos eodem die usus est, jejunii observantiam infringere.*

Græcis verò & Albanensibus, quos sæpe diximus in cit. Constit. *Etsi &c.* indulsit, *ut tempore jejunii quadragesimalis, quo, exceptis Dominicis, Sabbatis, & nonnullis solemnioribus festivitatibus, ex antiquo more nonnisi Missa Præsanctificatorum celebratur, servato tamen, nec prætermisso in Parochialibus Ecclesiis Præsanctificatorum Ritu, in aliis Altaribus, seu Ecclesiis, sive Cappellis, pro sua ac Fidelium Populorum devotione, Missas integras quibuslibet hebdomadæ diebus, ac præsertim cum dies Festi de præcepto Latinæ Ecclesiæ occurrunt, quos observare tenentur, excepto postremo majoris hebdomadæ triduo celebrare possint, & valeant.*

Nota 1. Ægyptii seu Cophti Ecclesiam non nisi sine calceis ingredi fas esse credunt. Contra vero Nestoriani non solum nefas esse putant sine calceis Ecclesiam ingredi; sed eam pollui arbitrantur, si quis cum calceis ingrediatur. Imo pollui ajunt Altaria, si Presbyteri, & Clerici non jejuni, aut mulieres, laicique homines ad eadem accedant; Hæ autem, atque iis similes ineptæ credulitates videntur.

Nota 2. Nestorianorum nonnulli quotidianas Missas damnarunt. Sed si attendamus ad antiquam Ecclesiæ disciplinam & ad ea, quæ diximus, facile erroris convincuntur. In variis enim Ecclesiis primis sæculis diversa fuit; atque Augustinus, & Chrysostomus Missæ quotidianæ usum probarunt. Augustinus epistol. 54. novæ editionis ad Januarium: *Alibi nullus dies prætermittitur quo non offeratur: Alibi Sabbato tantum, & Dominico, alibi tantum Dominico.* Chrysostimus homil. 3. in epist. ad Ephes. *Frustra habetur quotidiana oblatio, frustra stamus ad Altare, nemo est, qui semel participet,*

Nota 3.

Nota 3. Varia fuit etiam olim circa horam celebrandæ Liturgiæ disciplina; nimirum nocturnum tempus, matutinum, hora tertia, sexta, nona, & post Vesperas, ut refert Martene lib. 1. *de antiquis Ecclesiæ Ritibus*. Id verò observatione dignum est, ne Orientales ob hanc rationem reprehendantur. Hinc Sacra Congreg. Suprem. Inquis. 22. Aprilis 1682. Missionariis Capuccinis inter Maronitas degentibus permisit, ut in quadragesima juxta ipsorum Ritum tertia hora post meridiem celebrare possent.

Diversa quoque est Latina ab Orientalis Ecclesiæ disciplina, tum circa horas Canonicas, quas Ecclesiastici recitare debent, tum circa dies festos, quos celebrant. Ad Canonicas horas, quod spectat, modo errores præcaveantur, qui in eorumdem libros ex Schismaticorum dolo irrepserint, nec quidquam occurrat, quod in Hæreticorum vel Schismaticorum hominum honorem cedat, proprium quisque Ritum tuto sequitur. Illorum vero Orientalium opinio, qui Diaconos, Presbyteros, Monachosque ad recitandum extra chorum Canonicas horas non obligant, probari neutiquam potest. Tum quia ex antiqua cum Orientalis, tum Occidentalis Ecclesiæ consuetudine constat, Ecclesiam eos quoque ad recitandum officium obligare voluisse, qui Choro non intersint. Tum etiam quia Orientales Ecclesiæ, penes quas vigent adhuc instituta majorum, hanc obligationem fatentur; ut Græci, Syri, Armeni, aliique, quod argumentum est, apud nonnullos ex solo abusu contrariam consuetudinem ortam esse, Ecclesia non consentiente. Tum denique, quia refert Thomas à Jesu, Gregorium XIII. Romanum Pontificem ad dubia à Maronitarum Patriarcha proposita respondisse: *Tenentur etiam omnes ordinati ad horas Canonicas, saltem illi Nationi consuetas, non solum Beneficiati, sed etiam, qui sunt in sacris sine beneficio*. Si ex iis nonnulli juxta proprium Ritum aliud officium habeant recitandum in Choro, aliud vero extra Chorum, ut de Syris testatur Joseph. Simon. Assem. diss. *de Monophysitis*, non dubito, quin muneri satisfaciant suo, dum justis de causis à Choro absentes, aliud officium recitent.

Quoad Sanctorum festos ex Orientalibus soli Maronitæ Gregorianum Kalendarium recepere. Sed quæ huc spectant, vide in append. ad tract. de legibus. Circa solemnes festivitates servanda est Eugenii IV. Constit. quæ tom. 1. Bull. est ordine 19. In ea vero hæc habentur: *Cum inter alia sit etiam cum ipsis Armenis disputatum, quibus diebus Festivitates Annunciationis B. M. Virginis, Nativitatis B. Joannis Baptistæ, & consequenter Nativitatis, & Circumcisionis D. N. J. C. ac Præsentationis ejusdem in Templo, seu Purificationis B. V. Mariæ celebrari debeant, satisque dilucide veritas patefacta fuerit, tam SS. PP. testimoniis, quam consuetudine Ecclesiæ Romanæ, & omnium aliarum universaliter apud Latinos & Græcos; ne igitur in tantis celebritatibus dispar sit Christianorum Ritus, unde perturbandæ charitatis occasio posset oriri, decernimus tamquam veritati, & rationi consentaneum, & juxta totius reliqui orbis observantiam, ut ipsi etiam Armeni Festum Annunciationis B. M. V. die 25. Martii, Nativitatis B. Joannis Baptistæ 24. Junii, Nativitatis vero secundum carnem Salvatoris 25. Decembris, Circumcisionis ejusdem 1. Januarii, Epiphaniæ 6. ejusdem Januarii; Præsentationis D. in Templo, seu Purificationis Dei Genitricis 2. Februarii debeant solemniter celebrare*.

De Orientalium circa jejunium disciplina plura disputavimus in appendice ad tractatum de jejunio, atque satis explicavimus Græcorum ritum, & obligationem, qua quisque tenetur juxta propriæ Ecclesiæ consuetudinem jejunare. Hic autem ubi veluti in propria Sede, de diversa, quæ in variis Orientis Ecclesiis viget jejunandi disciplina tractamus, ea exponimus quæ sunt sibi prætermissa. A Mengrellensibus exordium sumimus, qui licet propria lingua in Sacris peragendis utantur; Græcum tamen Ritum servant. Ii quatuor quadragesimas habent, ut scribit Verricellus quæst. 3. sect. 1. Prima ante Pascha, quæ incipit à quinquagesima: Altera post Pentecosten: Tertia ante Virginis Assumptionem, eaque initium sumit à die prima Augusti: Quarta Adventus Domini per quadraginta dies. Nonnisi post solis occasum, Græco more, cœnant, quamvis interdiu, sicut & Græci, nullo scrupulo ducant, fructus aliquos comedere: A carnibus abstinent, imo per tres hebdomadæ dies etiam à piscibus. In majori hebdomada vinum non gustant; & nobiles quoque mulieres tota ea hebdomada, quamvis excessiva sint frigora, nudis pedibus incedunt, & tribus ejus ultimis diebus nihil omnino cibi accipiunt. Severissimæ sunt apud eos jejunii leges, nec in abstinentia à carnibus pro ætate, aut lethali infirmitate conceditur dispensatio; Græcorum Patrum præcepta observantes, ex quibus Sanctus Basilius *in orat. de jejunio* ait:

Ne

Ne quis se excludat à numero jejunantium, in quo omne hominum genus, omnis ætas, omnes dignitatum formæ censentur. Ita citatus Auctor, qui longo tempore in regione illa commoratus est.

Syrorum Jacobitarum jejunia ita describit Gregorius Barhebræus ab Assem. relatus, *tom. 2. Bibliothecæ Orient. pag.* 304. Quinque sunt jejunia celeberrima populo Syrorum, præter feriam quartam & sextam. Primum jejunium Quadragesimæ: Alterum Apostolorum: Tertium Migrationis, sive Assumptionis B. M. V. Quartum Nativitatis: Quintum denique Niniviticum. Et jejunium quidem Quadragesimæ cum illud hebdomada Passionis salutaris subsequatur, octo supra quadraginta diebus absolvitur. Apostolorum verò jejunium à feria secunda post Pentecosten usque ad vigesimam nonam diem Junii, in qua festivitas Petri & Pauli celebratur, Occidentales observant; Orientales vero usque ad complementum quinquaginta dierum. Jejunium autem Migrationis à Kalendis Augusti ad decimamquintam usque diem protrahitur. At jejunium Nativitatis sunt qui à quintadecima Novembris auspicantur; alii à Kalendis Decembris inchoant; nonnulli verò à decima Decembris per duas hebdomadas observant. Denique jejunium Ninivitarum à feria secunda, quæ tribus hebdomadis Quadragesimale jejunium præcedit, usque ad feriæ quintæ matutinum observant Orientales; Occidentale verò usque ad matutinum Sabbati. Notat hic Cl. Assem. nomine Orientalium venire hic Jacobitas in Assyria & Mesopotamia sub Mafriani potestate constitutos; Orientalium verò alios Jacobitas, qui in eadem Mesopotamia & in Syria propriè dicta, & in Phœnicia, atque Cilicia, & Palestina, & Armenia sub jurisdictione Patriarchæ ejusdem gentis vivunt. Iis citatus Auctor Canonem addit Cyriaci Patriarchæ de jejunio feriæ quartæ & sextæ in hæc verba: *Presbytero, aut Diacono, aut sexus utriusque fideli, qui vigesimum ætatis annum excedit, fas non esto solvendi jejunium feria quarta & sexta, exceptis quinquaginta diebus Pentecostes, præterquam si morbo aut pressura, aut vi aliqua detentus sit, aut mulier gravida, vel lactans.*

Syri Nestoriani ab iis, quo diximus, haud multum dissident in jejunii disciplina. Præter ferias quartas & sextas, quibus per anni circulum jejunant, septem jejunia Orientales Nestoriani colunt, ut ex antiquo eorumdem auctore refert cit. Assem. Primum jejunium Quadragesimæ per septem integras hebdomadas, à Dominica, quam illi ingressus jejunii, nos verò Quinquagesimæ dicimus. In hujusmodi jejunio ab aliis Orientalibus dissident, quod Sabbatis quoque & Dominicis jejunent. Alterum jejunium Apostolorum vocatur, per totidem hebdomadas à feria secunda post Pentecosten usque ad primam Æstatis, quæ septima est à Pentecoste, & in qua festum duodecim Apostolorum celebrant. Tertium jejunium migrationis B. V. ut supra. Quartum jejunium Eliæ, seu Crucis per hebdomadas septem, à Dominica prima Eliæ, quæ quartam Æstatis sequitur, usque ad feriam sextam quartæ hebdomadæ Crucis, seu septimæ Eliæ. Quintum jejunium Nativitatis, seu Annunciationis, per quatuor hebdomadas, à Dominica prima Annunciationis, quæ proximior est Kalendis Decembris, usque ad diem vigesimam quintam ejusdem mensis, in qua Nativitas Christi celebratur. Sextum jejunium Niniviticum, seu Rogationis per tres dies à feria secunda tertiæ ante Jejunium Quadragesimale hebdomadæ usque ad matutinum feriæ quintæ ejusdem hebdomadæ. Septimum denique jejunium Virginum, tribus post Festum Epiphaniæ diebus. Quæ quidem jejunia, exceptis Quadragesimali, Assumptionis, & Ninivitico, aliter hodie à Nestorianis fiunt: Nam jejunium Crucis, seu Eliæ, & jejunium Virginum omnino sublata sunt: Jejunium vero Apostolorum à feria secunda post Pentecosten usque ad vigesimam nonam Junii, hoc est, usque ad Festum Apostolorum producitur: Jejunnium Nativitatis, seu Annunciationis, à Kalendis Decembris ususque ad diem 25. ejusdem exclusive. Imo Ebedjesus Sobensis ex Gabrielis Metropolitæ Bassorensis auctoritate ostendit, sæculares seu laicos ad jejunia Apostolorum, Eliæ, & Annunciationis nequaquam adigi; secus verò Monachos, quos ait, ex consuetudine jejunare totum quidem jejunium Annunciationis, duas tantum hebdomadas jejunii Eliæ, & Apostolorum.

Nota 1. Tam Nestoriani, quam Orientales Jacobitæ juxta morem à majoribus acceptum, jejunium feriæ quartæ & sextæ (idem de aliis) à Vespere exeuntis feriæ quartæ & quintæ inchoant, idemque exeuntis feriæ quartæ & sextæ vesperæ solvunt: idem, ab occasu ad occasum solis perducunt. Non vero ut Latini, Græci, & alii Orientales à media nocte ad mediam noctem protrahunt. Id vero notari debet, ne ob consuetudinem rite ex majoribus derivatam, reprehendantur;

(non

(non enim plus Nestorianis jejunant, qui à cibis abstinent à media nocte ad mediam noctem, sive à matutino ad matutinum, vel à meridie ad meridiem); Et ut tollantur abusus, si qui sint, in iis partibus, circa hujusmodi jejunii disciplinam.

Nota 2. Nestoriani non modo inchoant jejunium in die Dominico, sed etiam omnibus Dominicis & Sabbatis quadragesimæ jejunant: Hinc Abrahamus Abraza Patriarcha, Barhebræo teste, præcepit, ut in Sabbatis & Dominicis jejunii quadragesimalis sub vesperam Liturgia celebraretur, quod à Gregorio Patriarcha ante institutum fuisse affirmat Georgius Abelensis. In hoc autem Nestoriani tum ab universæ Ecclesiæ disciplina, quæ vetat die Dominico jejunare, tum ab Orientalis Ecclesiæ more recedunt, quæ solo majoris hebdomadæ Sabbato jejunare solet. Hujus autem mutationis causam, hanc fuisse refert Barhebræus, quòd cùm Catholico significatum fuisset, quosdam die Dominica, accepta oblatione, inde egressos, in quodam horto lautum convivium instruxisse, legem ipse constituerit, qua prohibebatur Dominicis & Sabbatis per diem fieri oblationem, ac vespertinis horis eam celebrari præcipiebatur.

Nota 3. Jejunia Ninivitarum, & Virginum ortum ducunt à supplicationibus, quas Episcopi, dum Populi calamitatibus premerentur, indixerunt. Primum itaque Ninivitarum jejunium dictum est, quòd Episcopus, cùm Populus peste affligeretur, indictis supplicationibus, Ninivitarum usus fit exemplo; tum ut Populum moveret Ninivitarum instar ad pœnitentiam agendum in cinere & cilicio; tum etiam ut in eo excitaret, atque foveret spem divinæ illius miserationis, quam experti sunt Ninivitæ. Alterum verò jejunium Virginum appellatur, quod ex supplicationibus originem habeat, ea occasione indictis, in quâ Rex Arabum, sive ut alii malunt, Persarum ex Urbe Hirta quadraginta Virgines ut sibi adducerentur imperaverat. Ob beneficia, sive gratias, quas per illas supplicationes obtinuerunt, statuere, ut quolibet anno jejunia hujusmodi celebrentur. Vide Asseman. tom. 2. Bibliot. Orient. pag. 425. & sequent. ubi advertit merito ex hac ratione confutandos esse Recentiores nonnullos, qui in Artziburio Armeniorum (quod idem cum Jejunio Ninivitico Syrorum est) errores, hæresesque comminiscuntur.

Cophti, & Æthyopes, qui eorum disciplinam sequuntur, præter jejunium feriæ quartæ, & feriæ sextæ, tribus diebus post Dominicam septuagesimæ jejunare solent; ac præter quadragesimam, quam à feria secunda post quinquagesimam auspicantur, jejunia colunt, adventus, scilicet, quòd Festum Nativitatis D. N. J. C. præcedit. Assumptionis B. M. V. à prima Augusti ad quartadecimam *inclusivè*, & Sanctorum Apostolorum quod exordium sumit à die, qui Festum Pentecostes subsequitur, protrahiturque usque ad Festum Apostolorum, quòd 29. Junii celebratur. Ita rem narrant Monachi Ritus Cophti, qui Romæ in Cœnobio Sancti Stephani, vulgò *de Mori*, commorantur, in supplici libello, quem SS. D. N. BENEDICTO XIV. exhibuerunt, quoque dispensationem obtinuere, qua permittitur, tum iisdem Monachis, tum aliis in eodem Sancti Stephani Monasterio commorantibus, *ut non ad alia jejunia teneantur, quàm ad jejunia quadragesimæ à feria quarta Cinerum usque ad Pascha Resurrectionis, & à die Lunæ post Dominicam primam Adventus, usque ad Natale Domini, & ad reliquas vigilias, & quatuor anni tempora juxta morem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ*: ea tamen lege, ut indultum nonnisi ipsis in urbe, aut in aliis Italiæ partibus degentibus, suffragetur, nec ullo modo ad Orientales partes extendatur.

Armeni non ubique eadem jejunia servant. Quamobrem præter ea, quæ in citata appendice notavi, nonnulla hic observare operæ pretium duxi, quæ ex epistola deprompsi ad Illustrissimum Lercarium Sacr. Congregat. de Propaganda Fide à secretis, missa; in qua Armenorum jejunia describuntur, qui Constantinopoleos commorantur. Sunt autem quæ sequuntur. Primò, omnes Armeni tum catholici, tum hæretici à feria secunda quinquagesimæ, quadragesimalis jejunii exordium sumunt, hæretici verò à piscibus abstinent, catholici utuntur. Secundò, feria quarta, & sexta non servant unicam comestionem, sed tum orthodoxi, tum hæretici à carnibus, & lacticiniis abstinent; hæretici verò etiam à piscibus. Si in hujusmodi dies incidat Festum Nativitatis D. N. J. C. omnes carnibus vescuntur; sicut etiam à Paschate ad Ascensionem; licet hoc tempore catholicorum nonnulli, ne scandalo sint, à carnibus aliquando abstineant. Tertiò, Hæretici ante Nativitatis Festum, quod die octava Januarii celebrant, septem diebus jejunant, atque in vigilia jejunium ad vesperam usque protrahunt,

tum sacrum faciunt, ac deinde cœnant, utunturque in ea lacticiniis, & ovis. At catholici in vigilia dumtaxat Nativitatis, cujus Festum diverso ab hæreticis die celebrant, jejunare solent, ac etiam à piscibus abstinent: Missam verò, quam juxta proprium ritum celebrare deberent, vitandæ perfectionis causa, plerumque omittunt. Ante Epiphaniam verò ut hæretici, ita & ipsi septem diebus jejunant. Quartò, Festum Assumptionis B. M. V. semper die Dominico celebrant, & die lunæ ad Sabbatum usque, quo die lacticiniis utuntur, jejunare solent: eadem ratione jejunia servant, quæ præcedunt Festum Transfigurationis, & Festum Exaltationis Sanctæ Crucis. Quintò, à feria secunda post Pentecosten ad feriam sextam jejunium colunt, quod vocant Sancti Eliæ, ejusdemque rationis sunt alia jejunia, Sancti Gregorii Illuminatoris, Sancti Jacobi Episcopi, Sancti Sergii Martyris, ac Sancti Gregorii, quem Thaumaturgum appellant, in quibus à feria secunda ad sextam jejunant; Sabbato verò antevertente Festo, quòd die dominico semper celebratur, comedunt etiam carnes. In iis hæretici unicam comestionem servant, quam ad vesperam protrahunt; meridiè verò parum tantùm cibi sumunt, & in comestione pisces non respuunt; Catholici verò solam abstinentiam à carnibus, & lacticiniis servant.

Nota. In iis, quæ narrata sunt, quatuor observare necesse est. Primò, Armenos juxta proprium Ritum Missam quandoque ad vesperam usque protrahere nonnullis jejunii diebus. Id verò reprehendi nequit; imò & Græcis ipsis in Italia commorantibus Constitutione pluries citata, *Etsi Pastoralis*, permissum est. Usus autem lacticiniorum, & ovorum in cœna, quam post Missam Vigiliæ Nativitatis, aut etiam Sabbati Sancti habere solent, permitti non potest, si Latinorum, Græcorumque more à media nocte jejunii exordium sumant; hoc enim in casu lacticinia, & ova, ac fortasse etiam pisces Armenorum disciplina prohibet. At si jejunium à solis occasu cum aliis, quos supra diximus, auspicantur, contra jejunii disciplinam non peccant, si lacticiniis, ovisque, ac etiam carne post solis occasum utantur; tunc enim jejunii dies omninò transiit. Nec dubito, quin ex hac jejunandi ratione usus hujusmodi initium habuerit: mutato verò jejunii initio, usus ille abusus evasit, adeoque tollendus est. Secundò, etiam Catholicis abstinendum esse à piscibus feria quarta, & sexta, ac iis quadragesimæ diebus, in quibus hæretici abstinent. Id enim non est hæreticorum inventum; sed Armenæ, imò Orientalis Ecclesiæ disciplina, quam Catholici majori quàm hæretici studio, ac fervore custodire, atque servare debent, ne hæreticis scandalo sint, aut occasionem præbeant Orthodoxos depravatæ disciplinæ accusandi. Tertiò, à Paschate ad Ascensionem, secluso scandalo, non teneri ad jejunium feriæ quartæ, & sextæ, cùm ex antiqua disciplina, ut alibi notavimus, plures Orientales Ecclesiæ, hoc tempore jejunia non servent. Quartò, Sabbati diebus extra quadragesimam, in quibus jejunare non soleant, sed lacticinia, ac etiam carnes sumere, ad jejunium, vel alias abstinentias adigi non debent; cùm enim Orientalis Ecclesia excepto Sabbato Majoris hebdomadæ in ejusmodi diebus jejunium præcipere non soleat, jure meritoque præsumitur illam consuetudinem ex hac disciplina originem trahere.

De abstinentia à piscibus, quam Syri Armenique servare debent, plura disserit, ac decernit in supra citata Encyclica BENEDICTUS XIV. num. 47. *Syri*, inquit, *Armenique Catholici, juxta ipsorum Ritum, ab esu piscium jejunii tempore abstinent; verùm cùm Latinos iis vesci conspiciant, & caeteroquin impossibile, vel saltem difficillimum asseratur, eos temperare posse à piscibus, quibus latinos iis vesci intuentur, ideò tamquam rationi consentaneum proponitur, ut Missionariis facultas tribuatur cum iis dispensandi, cautè tamen, omnique secluso scandalo, & pie aliquo opere in locum abstinentiæ à piscibus subrogato. Aptissimus hic fieret locus disserendi de vetustate jejunii apud Orientales, ejusque lege, licet severiori, exactissimè tamen semper servata; sed ne longiores simus: quam par est, id unum dicimus Apostolicam Sedem toti s Patriarchis obstitisse, quoties veterem rigorem jejunii suis subditis praescripti relaxare voluerunt. Petrus Marronitarum Patriarcha, Archiepiscopis & Episcopis sibi subjectis, carnibus vesci Laicorum more indulsit, licet juxta veterem disciplinam carnibus abstinerent; universo autem populo Quadragesima tempore pisces edere, vinumque bibere permisit, quamvis id illis esset prohibitum. Sed Pontifex Paulus V. datis ad Patriarcham Petri successorem Litteris Apostolicis in forma Brevis die 9. Martii 1610. jussit, ut abrogatis iis, quæ Petrus Patriarcha concesserat, res in pristinum statum restituerentur. In Pontificatu nostro ad examen revoca-*

vocata est nimia facilitas atque indulgentia Euthymii Archiepiscopi Tyri, & Sidonis, & Cyrilli Patriarchæ Antiocheni erga Græcos Melchitas; fuitque improbata; ut patet ex Constitutione nostra Demandatam 87. §. 6. Bullarii nostri tom. 1. Nos hujusmodi innovationem, & abstinentiarum relaxationem, & coarctationem, in nimium detrimentum veteris Græcarum Ecclesiarum disciplinæ vergere judicantes, licet alioquin, deficiente auctoritate Apostolicæ Sedis, nullius roboris, esse dignoscantur, eas tamen auctoritate nostra expressè revocamus, & nullum effectum in posterum habere, neque ullatenus executioni mandari, sed omnia in pristinum restitui debere jubemus, atque insuper in toto tractu Patriarchatus Antiocheni laudabilem consuetudinem à Majoribus derivatam, abstinendi etiam qualibet feria quarta, & sexta per annum ab esu carnium, quæ ab aliis quoque finitimis populis ejusdem Græci Ritus exactè custoditur, indistinctè servari præcipimus. *Incongruum verò est asserere, ideò dispensationem concedendam esse, vel potius dispensandi generalem facultatem, quòd nempè Orientales aspicientes Latinos vesci piscibus tempore jejunii, exinde facilè adducantur, ut ipsi non quidem ex aliquo contemptu, sed naturæ fragilitate victi, piscibus, jejunii diebus, utantur: hoc nempè argumento, si quid illud valeret, in primis omnimoda induceretur Rituum confusio; deinde, si illius ratio haberetur, illud et iam consequeretur, ut Latini inspicientes Græcos peculiaribus quibusdam vivere institutis, quæ Latinis minimè permittuntur, imò inhibentur, dispensationem petere possent, ut sibi liceret ea facere, quæ à Græcis fieri intuentur; profitentes se Latinum quidem Ritum suscipere, sed ob naturæ fragilitatem eum diutius servare non posse.*

Nota 2. Jejunium Sabbati vetitum fuit ab Ecclesia, quod Manichæi, aliique hæretici qui Deum malum hujus Mundi conditorem, atque colendi Sabbati auctorem fuisse fabulabantur, Sabbato jejunandum statuerint, ut publica mæstitia odium ostenderetur erga Deum colendi Sabbati auctorem, qui malus rem pessimam fecisset, Rerum hanc Machinam tot malis obnoxiam, tot sceleribus obligatam. Vid. Epiphanium hæresi 14. Ex Canonibus hac occasione editis, quibus præcipitur, non nisi Sabbato majoris hebdomadæ jejunandum, Græcorum, aliorumque Orientalium disciplina pendet. At lex illa numquam in Romana Ecclesia recepta fuit, quæ ex Apostolica traditione semper in memoriam Christi sepulturæ Sabbati jejunium coluit: cujus rei testes sunt locupletissimi Hieronymi epist. 28. August. epist. 86. Concilium Eliberitanum can. 4. & Joannes Cassianus Chrysostomi discipulus collat. 3. quibus addimus Innocent. I. in Epistol. ad Decentium Eugub. Episcop. cap. 4. Nicol. I. ad Consul. Bulg. qui sub Sylvestro ortam hac de re controversiam scribit, definiturque, ut nullus deinceps contra hujusmodi statutum *venire, aut mutire præsumeret*. Quare, ut Romana Ecclesia non improbat, sed laudat Orientalis Ecclesiæ consuetudinem ex iis Canonibus ortam, qui dum hæretici in Oriente præsertim, Sabbati jejunio abuterentur, conditi fuerunt; ita Græci, aliique Orientales Romanæ Ecclesiæ morem probare, ac commendare tenentur, quod cùm ei nulla devirandi ejusmodi jejunii occasio fuerit, traditionem quam nonnulli ajunt ex Apostolo Petro derivatam, servaverit.

Hæc quantum ad Orientalium jejunia, quæ ad rem hanc pertinent, reliqua in appendice explicantur, quæ in Missionariorum usum post Tractatum *De jejunio Ecclesiastico* addita est. A jejunio ad ciborum delectum, ut res ordine exponatur, gradum facimus. Nam etiam in hoc Orientalium, à Latinæ Ecclesiæ disciplina dissidet. Græci enim à sanguine, & suffocato abstinendum putant, ac distinguentes inter mundos, immundosque cibos ad normam Mosaicæ legis putant sine culpa ad Christi Corporis Sanguinisque communionem accedere non posse, qui immundi quidpiam comederit, aut contrectaverit, nisi benedictione præmissa, quæ in eorum Euchologio præscribitur. Alii quoque Orientales saltem, quoad abstinentiam à Sanguine & suffocato eodem modo opinantur, Armenis Orthodoxis exceptis, (Nam qui Vartanum sequuntur, à quibusdam cibis abstinent) qui in unione cum Ecclesia Romana acceptanda hanc Græcorum consuetudinem se relinquere professi sunt. In collationibus enim pro hac ineunda unione habitis, hæc Gulanus refert tom. 2. de Concil. Eccles. Armen. cum Rom. *Patres Armeni tum Sisiensis, tum Adanensis Concilii, cum Romana Ecclesia suam concilantes, approbaverunt Epistolam dogmaticam Gregorii Armeniæ Patriarchæ ad Regem Haytonem, ubi hebraica illa ciborum discretio his verbis refellebatur. Cibos autem immundos, præcipuè, qui ad pauperum manus obiter veniunt, omnes, ut inquit Paulus, in* no-

nomine Domini purificatæ halere jubemus, quas & orationibus benedici docuit Dominus Nierses, nimirum Chelajensis, qui similiter Armeniæ Doctor, & Patriarcha fuerat. Hic verò antequam ad Græcorum morem expendendum descendam, necessarium puto, Apostolicæ Sedis sententiam exponere. Pluries verò ab ea decreta hac de re prodiere. Gregorius II. in Capitulari suo ad Bavaros misso, capit. 7. ait: *Nihil in perceptione ciborum judicetur immundum, nisi quod fuerit idolis immolatum, quia juxta quod Magisterio Apostolico docetur, omnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.* Nicol. I. ad Consult. Bulg. numer. 43. *omne animal*, inquit, *cujus cibus minimè Corpori nocivus esse probatur, comedi non prohibetur.* Extat prætereà decretum in Florentina Synodo pro Jacobitis editum, quòd: *Romana*, inquit, *Ecclesia firmiter credit, profitetur, & prædicat, omnem Creaturam Dei bonam, nihilque rejiciendum, quòd cum gratiarum actione percipitur, quia, juxta verbum Domini, non quod intrat in os coinquinat hominem; illamque Mosaicæ Legis ciborum mundorum, & immundorum differentiam, ad cæremonialia asserit pertinere, quæ surgente Evangelio, transierunt. Nullam itaque cibi naturam condemnandam esse denunciat, quam societas admittit humana, nec inter animalia discernendum per quemcumque sive virum, sive Mulierem, & quorumque genere mortis intereant, quamvis pro salute Corporis, pro virtutis exercitio, pro regulari & Ecclesiastica disciplina possint, & debeant non negata dimitti, quia juxta Apostolum, omnia licent, sed non omnia expediunt.* Accedit etiam professio fidei, quam ex præscripto Urbani Papæ VIII. Orientales emittere tenentur, in qua, hæc leguntur: *Item legalia veteris Testamenti, seu Mosaicæ Legis cæremonias, Sacra; Sacrificia, & Sacramenta D.N.Jesu Christo adveniente cessasse, & post promulgatum Evangelium sine peccato observari non posse, ejusdem etiam Legis veteris ciborum mundorum, & immundorum differentiam, ad cæremonialia pertinere, quæ surgente Evangelio, transierunt. Illa etiam Apostolorum prohibitionem ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, illi tempori congruisse, ut inter Judæos & Gentiles dissensionis materia tolleretur, cujus Apostolicæ prohibitionis causa cessante, etiam cessavit effectus.*

Quæ cùm ita se habeant apertè Apostolicæ Sedis sententiæ contradicunt, qui etiam nunc vigere ajunt latam per Mosem legem de mundorum immundorumque differentia, & Apostolicum decretum de abstinendo à sanguine & suffocato. Cùm fuerit illa per Christum sublata, istud verò œconomiæ causa ad tempus stabilitum. Vide Paulum 1. ad Corinth. 8. ubi docet secluso scandalo, etiam tum Fideles immolatitiis uti potuisse, & quidquid *in Macello venit, quia Domini est terra, & plenitudo ejus.* Ostendit ergo ad tempus, atque œconomiæ causa Apostolos decretum de hujusmodi abstinentia edidisse. Errant itaque Græci si credant, aut vigere adhuc discrimen inter munda, & immunda veteri lege constitutum, aut ex Apostolico, & Scripturæ præcepto ut habetur in Trullano can. 67. *à sanguine, & suffocato esse abstinendum.* Consuetudo autem hæc, de medio sublato errore, permitti potest, dum scilicet non ob Apostolicum, quod amplius non viget, præceptum, sed ut obsequium novæ ex Ecclesiæ consuetudine derivatæ legi præstent, à sanguine & suffocato abstinent. Nam Ecclesia potest etiam cæremonias veteris legis fine, ac objecto variato, in proprium usum convertere, ut supra nos demonstravimus, ideoque in obsequium, memoriamque primi ab Apostolis editi decreti, potuit etiam tacito consensu suo consuetudinem probando legem de hujusmodi abstinentia ferre. Qua quidem ratione etiam undecimo Ecclesiæ sæculo plures latinæ Ecclesiæ hujusmodi abstinentiam servabant; ut scribit Humbertus Cardinalis ac Sylvæ candidæ Episcopus in Dialogo contra Græcorum calumnias edito. Neque benedictiones illæ sunt reprehendendæ, quas Græci Sacerdotes adhibent juxta eorum Euchologii præscriptum erga eos, qui tetigerint vel immundi quidpiam comederint, etiamsi res illas respiciant, quæ in lege veteri subjectum erant præceptorum cæremonialium; *dummodò quidquid ab eis fit, non eo animo fiat, ut veteris jam abolitæ legis præceptis pareatur, sed ut obsequium præstetur, aut novæ Ecclesiasticæ Legi, vel canonicæ consuetudini, diuturni & continui temporis observantia roboratæ*, inquit BENEDICTUS XIV. in citata Constit. Euchologio præmittenda.

Venio nunc ad postremum disciplinæ caput, in quo Latina ab Orientali dissidet Ecclesia, quòd in Cælibatu Clericorum situm esse diximus. Orientalis Ecclesia non secus ac Latina à primis sæculis suos semper habuit Monachos, qui castitatem voverent, atque Episcopos etiam nunc nonnisi cœlibes habet.

habet. Imò cùm Nestorianorum, Jacobitarumque nonnulli, Monachis, Episcopisque uxores permiserint, non solùm à reliquis Orientalibus, sed etiam ab aliis earumdem sectarum Episcopis, tamquam disciplinæ, & Ecclesiæ contemptores habiti sunt. Quamvis antiquissimo tempore ad augendam Clericalis militiæ sanctitatem utraque Ecclesia Occidentalis, & Orientalis æquè præscripserit, nedum Presbyteros, sed alios etiam in Sacris Ordinibus constitutos in perpetuo cœlibatu versari debere, & hanc custodiendæ castitatis obligationem numquam remiserit aliarum mater, & Magistra Romana Ecclesia; Secus tamen contigit tractu temporis in Orientali Ecclesia, quæ Diaconis ac Presbyteris sæcularibus uxorem permittit; unicam tamen, eamque Virginem. Nam eorum disciplina præcipit cum Apostolo Paulo 1. ad Timotheum cap. 3. *ut Diaconi sint unius uxoris viri*; ac vetat *bigamiam tum propriam*, quæ ex secundo matrimonio profluit, tum etiam *similitudinariam* ex primo matrimonio ortam cum vidua, vel corrupta contracto: Canones Apostolici 17. & 18. & canon. 3. Concilii Trullani, cujus auctoritas licet in Ecclesia Occidentali recepta non sit, illam tamen Orientalis Ecclesia suscipit, & veneratur. Quamquam Orientalis Ecclesiæ canones ita constituunt, & licet iisdem canonibus ætas præscripta sit, antequam nefas sit, quemque sacris ordinibus initiari; tamen partim ignorantia, partim hæreticorum malitia factum est, ut, neglecta omninò Ecclesiæ disciplina, apud Jacobitas præsertim Cophtos, ac Nestorianos quamplurimos, Pueri paucorum annorum sacro Diaconatus ordine initientur, qui post susceptum ordinem non solùm nubunt, sed ad secundas quoque, atque tertias nuptias transeunt. De iis verò plura dicemus dum de Orientalium disciplina circa Ordinem, & Matrimonium tractabimus, ubi ea distinctè exponemus, quæ hac super re constituta, & explicata sunt à SS. D. N. BENEDICTO XIV. in duabus Pastoralibus Instructionibus super nonnullis dubiis circa Cophtorum Ritum editis.

Hæc satis visa sunt ad discrimen ostendendum, quòd Latinam inter aut Orientalem Ecclesiam intercedit, & quo nonnullæ invicem dissident Orientis Ecclesiæ: Inter has autem unam prætermisi, quæ extensione parva, sed gloria maxima est. Hæc in Naxivanicnsi majoris Armeniæ Provincia sita est, & à quartadecimi sæculi initio in quo à Bartholomæo Parvo Ordinis Prædicatorum stabilita fuit, Fidem Orthodoxam, cum Latino Ritu Dominicanorum more, quem Armena lingua servat, intactam custodivit. Archiepiscopus, qui è Dominicanorum familia semper delectus est, Sedem habet in Oppido Abraner, habetque sub se decem circiter Oppida, in quibus Dominicanorum ejusdem Ritus Cœnobia nonnulla extant.

CAPUT VII.

De Apostolicæ Sedis œconomia in disciplinæ unitate tuenda ac procuranda, & in tolerandis diversis aliarum Ecclesiarum præsertim Orientalium Ritibus.

Inter cætera argumenta, quæ Apostolicam Sedem Ecclesiarum omnium Principem, Magistram, ac Matrem esse demonstrant, præcipuum sibi vindicat locum prudens illa œconomia, qua disciplinæ unitatem quoad fieri potuit conservare, Apostolica instituta fatta tecta custodire, ac novitatibus, ut rerum temporumque circumstantiæ ferebant, obsidere studuit: & qua Ritus varios, qui fidei morumque integritati noxii non essent, non solùm patienter substinuit, sed ubi ex Majorum institutis ortos agnoverit, vetuit etiam ne aliorum auctoritate immutarentur, ac ab omnibus servari mandavit. Qua quidem agendi ratione, cùm acceptam à Christo Domino in Ecclesiam universam potestatem, tum debitum Apostolicis ordinationibus obsequium, tum denique illum erga Christianos omnes amorem significavit, quo veluti pia eorumdem Mater, ita disciplinæ inter eos unitatem procuravit, ut in iis, quæ cùm fidei honestatisque regula cohæreant, illorum ingenio, ac voluntati indulserit, qui in ritibus variis à Majoribus acceptis enutriti, haud facilè potuissent ad omnimodam disciplinæ unitatem revocari. Hujusmodi agendi rationem Petrus Romanis Pontifiibus ipsius successoribus præmonstravit. Is enim patienter in Hebræis recenter ad Christi fidem conversis tulit nonnullarum cæremoniarum usum, quas à Deo eorum Majores acceperant, quod haud facilè esset homines tanta cum veneratione in illis enutritos ab earum usu divellere, ac in Hierosolymitano Concilio, ut dissidiis occasionem præcluderet, mutuamque inter novos Christianos pacem foveret, Legem constituit, qua ad tempus etiam ii, qui è gen-

gentibus ad Christum venerant, à sanguine, & suffocato, immolatisque abstinete, jubebantur. Atque ut facilè posset, quam ipse aut solus, aut ex aliorum etiam Apostolorum consilio, disposuerat sacrorum ordinem, Ecclesiis omnibus præscribere, & exhibere, primum, Antiochiæ sedem posuit suam, ibique septem mansit annis; quòd inde facilè esset disciplinam illam ad omnes Asiæ Ecclesias transmittere; deinde Marcum in eadem à se institutum disciplina, Alexandriam misit, ex qua Urbe facilè Ecclesiis Ægypti, ac Africæ reliquis, eadem tradere poterat instituta; ac demum Antiochia Romam ipse venit, ibique perpetuo Sedem suam esse voluit; tum ut facilè posset in tota quoque Occidentali Ecclesia eamdem disciplinam stabilire, tum etiam quia præsto inde esse poterat ad novas, dum opus esset, instructiones suppeditandas constitutis à se Antiochiæ, & Alexandriæ Metropolitis. Hinc autem ortam reor mirabilem illam in Ecclesiis omnibus consensionem in præcipuis Ritibus, quos semper & ubique servatos legimus in perficienda Eucharistia, in aliorum Sacramentorum administratione, ac in aliis quamplurimis Ecclesiasticæ disciplinæ Capitibus.

Romanorum Pontificum Petri successorum prima ac maxima semper cura fuit, ut stabilitam ab Apostolis disciplinam in Ecclesiis omnibus custodirent. Quam ob rem à primis temporibus ad hæc usque tempora numquam passi sunt, ut quæ illa contenta essent, abolerentur; Et non nisi ex gravissimis causis trinæ Immersionis in Baptismo usum, calicisque à Laicis in recipienda Eucharistia sumptionem, ac iis similia immutari permiserunt. Hujusmodi autem solicitudinis luculentissima exempla suppetunt, tum in antiqua, tum in recentiori Ecclesiastica historia. Cùm esset ab Apostolis constitutum, Ecclesiisque à Petro traditum, ut Pascha nonnisi Dominico die celebraretur, sicut Eusebius lib. 5. cap. 23. Socrates lib. 5. cap. 21. aliique antiqui Scriptores memoriæ prodiderunt, statim ac Romanis Pontificibus innotuit fuisse nonnullas in Asia Ecclesias, quæ luna quartadecima Martii in quemcumque hebdomadæ diem caderet, illud celebrarent, Apostolicam disciplinam etiam in Ecclesiis illis restituere curarunt. Anicetus rem cum Policarpo amicè tractavit; Victor verò illius successor Concilio Romæ habito circa 198. jussit, *ne alio, quàm Dominico die Mysterium Resurrectionis celebraretur*, & Policratem aliosque Asianos obtemperare detrectantes excommunicavit; etsi hortatu ac precibus Irenæi Lugdunensis Episcopi excommunicationis deinde effectum suspendit. Zephyrinus quoque, qui Victori successit, tum ob falsa nonnulla dogmata, tum ob violatam Apostolicam disciplinam Montanistas damnavit, qui *ad omne pæne delictum Ecclesiæ fores obserabant, ac scelerata putabant iterata connugia, & Christianis secus ac Apostolica disciplina præscribebat tres in anno Quadragesimas* proponebant, *quasi tres passi sint Salvatores*, inquit Hieronymus Epistol. 54. Stephanus quoque Romanus Pontifex circa medium tertii Sæculi, cùm Firmilianus in Asia, & Cyprianus in Africa baptizatos ab hæreticis iterum baptizandos esse contenderent, *nihil adversus traditionem, quæ jam inde ab ultimis temporibus obtinuerat, innovandum ratus, gravissimè id tulit*, ait Eusebius lib. 7. capit. 3. Imò *abstinendos illos putavit, quòd priscam consuetudinem convellere conarentur*, ut Augustinus scribit lib. 1. de Baptismo cap. 25. Habes itaque ex satis notis antiquæ Ecclesiæ monumentis, Apostolicam Sedem etiam tribus prioribus sæculis in universam Ecclesiam acceptam à Christo potestatem exercuisse, ac traditionem, & disciplinam, quæ ex Apostolis esset, adhibitis etiam Ecclesiasticis pœnis, in Asia quoque, in Africa, ac ubique gentium sartam tectam custodire studuisse. Cujus quidem sollicitudinis sequentium quoque sæculorum historia, toties exempla suggerit, quoties Apostolicæ Sedi significatum fuisse asserit, fuisse inter Christianos homines, qui vel Apostolicam traditionem contemnerent, aut Ritus usurpare neglexisent, quos Apostolica disciplina stabilivit; ut ex iis perspicuum fiet, quæ de Ritibus ab Apostolica Sede proscriptis cap. IX. disputabimus. Ita suum de disciplinæ unitate servanda desiderium ac studium semper demonstravit.

Sed impedire non potuit, quominus novi, ac varii in diversis Ecclesiis Ritus instituerentur. Nam cùm difficillimis primis Ecclesiæ temporibus, nec Episcopis omnibus facilè esset Apostolicæ Sedi exponere, quæ pro locorum, & temporum circumstantiis novæ instituendæ viderentur cæremoniæ, aut disciplinæ Ecclesiasticæ ordinationes; Nec facilè itidem esset Apostolicæ Sedi nova disciplinæ capita, quæ stabilire expediret, Ecclesiis omnibus proponere, neque expediens videretur Episcoporum hac de re jurisdictionem limitare, eorum arbitrio relictum

ctum est, novas cæremonias addere, ac sacrorum disciplinam moderari. Ne verò ex nimia rituum, ac disciplinæ varietate confusio oriretur, plurimorum Episcoporum Concilia passim celebrabantur, in quibus *altiora quæque in commune tractabantur*, ut Tertullianus scribit lib. de Jejunio cap. 13. Ex hujusmodi Conciliis tribus prioribus Ecclesiæ sæculis celebratis, pleraque eorum deprompta sunt, quæ in Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis habentur, ut est à quampluribus eruditis Viris observatum. Ad antiquam hujusmodi consuetudinem attendisse videtur Magna Nicæna Synodus, dum Can. 5. bis in anno hujusmodi Concilia celebrari decrevit. Quod quidem Decretum innovatum deinceps fuit in Antiochena Synodo sub Julio I. Can. 20. in Arausicana I. sub Leone Magno can. 29. &c. In iis verò de Sacrorum ordine, ac disciplinæ unitate procuranda actum fuisse, constat, ex S. Leone in Epistola ad Episcopos Siciliæ, ex Conciliis Epaunense, & Gerundiense, circa sexti sæculi initium celebratis, & ex Braccarensi Synodo anni 563. Atque hinc patet undenam diversi in Ecclesia orti sint Ritus, quorum magna erat etiam in Latina Ecclesia varietas, quinto, ac sequentibus sæculis, ut ex Epistola Innocent. I. ad Decentium Eugubinum Episcopum, ex Epistola Gregorii Magni ad Augustinum, quem in Angliam miserat, aliisque Scriptoribus sexti, atque septimi sæculi, intelligimus. Quarto quoque & tertio sæculo fuisse in Ecclesiis Rituum varietatem, qui salva pace veluti majorum instituta, susciperentur, ac pro lege haberentur, jam scripserant, Augustinus Epistola ad Casulanum, Hieronymus Epist. 29. ubi, ait, *unaquæque Provincia abundet in sensu suo, & præcepta majorum leges Apostolicas esse arbitretur*; Et Firmilianus, qui circa medium tertii sæculi hæc ad Cyprianum scripsit: *Circa multa divinæ rei Sacramenta sunt apud illos* (hoc est Romanos) *aliqua diversitates, nec observantur illic, quæ Hierosolymis observantur*. Et infra: *Multa pro auctorum diversitate variantur, neque tamen propter hoc ab Ecclesiæ catholicæ pace, & unitate discessum est*.

In hac rituum varietate substinenda maximè enituit Apostolicæ Sedis œconomia. Nam etsi unitatem optaverit, tamen numquam passa est, ut ritus illi tollerentur, qui à Viris aut instituti, aut commendati essent maximæ apud populos venerationis. Hinc in Latina Ecclesia, ubi cum Romanorum Pontificum diligentia, tum aliarum Ecclesiarum in Apostolica Sede imitanda studio, Ritus pene ad unitatem redactus est; viget adhuc Ambrosianus Ritus in Mediolanensi Ecclesia, & *Mozarabus* in nonnullis Hispaniarum Parœciis, quòd hujusmodi Ritus antiquitate, & auctorum sanctitate commendati in maxima veneratione apud gentes illas habeantur. Sed circa Orientales ac præsertim Græcos œconomia hæc Apostolicæ Sedis mirabilis semper fuit. Cùm enim novisset Græcos majorum institutis summoperè addictos haud facilè induci ad proprium Ritum deserendum, non solùm in eodem illos permanere voluit, sed plurima etiam maximæ in Ritum illum venerationis argumenta præbuit. Qua quidem agendi ratione discretionem, moderationem, ac clementiam significavit suam, in eos, qui dissidii spiritu incitati Latinorum Ritus improbabant.

Hujus autem rei historiam à Nicolao I. sub cujus pontificatu Photianum schisma cœpit, exordiemur. Is Itaque epist. 2. ad Photium hæc scribit: *De consuetudinibus, quas nobis opponere visi estis, scribentes per diversas Ecclesias, diversas esse consuetudines, si illis canonica non obsistit auctoritas, pro qua obviare debeamus, nihil judicamus, vel resistimus*. Schisma sub Photio inchoatum Michaele Cerulario auctore circa medium undecimi sæculi ea animi contentione tantoque fuit odio ab impio schismatico absolutum, ut Latinorum Ecclesias, quæ Constantinopoli, Alexandriæ, & in Patriarchatu Hierosolymitano erant, in quibus Sacra Latino Ritu fierent, observari jusserit. Leo verò IX. Romanus Pontifex, missis ad illum pro extirpando schismate Legatis, inter alia, hæc scripsit: *Ecce in hac parte Romana Ecclesia, quanto discretior, moderatior, & clementior vobis est, siquidem cùm intra & extra Romam plurima Græcorum Monasteria reperiantur, sive Ecclesia; nullus eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur à paterna traditione, sive sua consuetudine, quin potius suadetur atque admonetur eam observare. Scit Sancta Romana Ecclesia quia nihil obsunt saluti credentium diversa pro loco, & tempore consuetudines quando una Fides per dilectionem operans bona quæ potest, uni Deo commendat omnes*.

Initio Sæculi decimi tertii, cùm Latini in potestatem suam Constantinopolim redegissent, & Summus Pontifex Innocentius III. decrevisset Patriarcham Latinum in ea Civitate constituere, cui non solùm Latini, sed

etiam Græci obtemperarent; nihilominus palam declarare non prætermisit, nullum se velle Græcis ritibus inferre detrimentum, nisi, quæ fortè consuetudines, inter eos receptæ, periculum animarum parerent, aut Ecclesiasticæ honestati adversarentur. En decretalia verba, quæ habentur, tum tom. 7. Coll. Concil. Harduini pag. 22. tum etiam *in Cap. licet, de Baptism. Licet Græcos diebus nostris ad obedientiam Sedis Apostolicæ revertentes, fovere, & honorare velimus, mores ac ritus eorum, quantum cum Domino possumus, sustinendo, in his tamen illis deferre, nec volumus, nec debemus, quæ periculum generant animarum, & Ecclesiasticæ derogant honestati*. Iisdem usus est verbis Honorius III. in Epistola ad Regem Cypri, dum indulsit, ut in nonnullis illius Regni Civitatibus duo essent Episcopi, Latinus unus, alter Græcus. Eadem fere verba usurpavit Innocentius IV. tum in Epist. ad Danielem Russiæ Regem, quam Raynaldus refert ad annum 1247. qua Ritum Ruthenum probavit, tum etiam in ea quam ad Othonem misit Cardinalem Tusculanum Sedis Apostolicæ Legatum in Insula Cypri. Idemque Pontifex mittens Laurentium Minoritam Apostolicum Legatum ad Græcos, qui in Regno Cypri erant, & ad Orientales omnes, qui in Patriarchatibus Antiocheno, & Hierosolymitano morabantur, mandavit ipsi: *Quatenus Græcos illarum partium, quocumque nomine censerentur, auctoritate Apostolica protegens, turbari eos violentiis, vel quibuscumque molestiis non permitteret, & i[n]jurias quaslibet & offensas, à Latinis eisdem illatas, plenariè faceret emendari, ac Latinis ipsis districtè praeciperet, ut à similibus de cætero penitus conquiescerent*. Alexander IV. de Synodo verba faciens à Latino Episcopo in Regno Cypri celebranda, in quam Ecclesiastici quoque Græci Ritus Episcopo illi subjecti convenire debuerant, Episcopo indicit ut Græcos cogeret, *recipere, & observare Synodalia statuta, quæ tamen Græcorum Ritibus fidei Catholicæ non adversis, & à Romana Ecclesia toleratis non obviarent*. Nec minor fuit sequentibus sæculis Apostolicæ Sedis cura in Orientalium Ritibus tolerandis, ac conservandis. Dum in Lugdunensi, & Florentino., aliisque Conciliis de Græcorum unione cùm Romana Ecclesia actum est, ea semper conditio apposita fuit, ut illis liberum rituum exercitium permitteretur. Hinc Leo X. & Clemens VII. constitutiones edidere, quæ in Græcorum Enchiridio Beneventi edito reperiuntur, in quibus vehementer Latini nonnulli increpantur, qui in Græcia reprehendebant, quæ in Concilio Florentino eisdem permissa fuerant, scilicet, quòd Sacrificium offerrent in fermentato, uxorem ducerent, antequam sacris ordinibus initiarentur, eamque post susceptos ordines sacros retinerent, quodque Eucharistiam sub utraque specie etiam Pueris exhiberent. Pari studio Pius IV. Gregorius XIII. Clemens VIII. Paulus V. aliique Romani Pontifices Ritus illos custodire curarunt, ut ex eorum Constit. liquet, præsertim ex sæpe laudatis Constitut. BENEDICTI XIV. Fuisse verò de Græco, & Orientali Ritu servando vehementer sollicitos, satis superque probant, *Ecclesiæ quas diversis temporibus Romani Pontifices Græcis, Maronitis, Armenis, Cophtis, Melchitis in Urbe addixerunt, quæque etiamnum extant, & patent, ut sacras functiones in ipsis, juxta Ritum suum singuli expleant*, ut inquit BENEDICTUS XIV. in Encyclica *ad Mission. per Orien. deputatos*. Ubi addit etiam: *Opportunè hic quoque referri posset, quemadmodum Clemens Papa VIII. in sua Constitutione 241. §. 7. veteris Bullarii, Græcum Episcopum Romæ constituit, ut Italo-Græcis Latinas Diœceses incolentibus Ordinem juxta Græcorum Ritum conferret; deinde verò alium à Clemente XII. proximo prædecessore nostro, in Sua Constit. incipien.* Etsi Pastoralis, *fuisse superadditum Græcum Episcopum, qui fixam in Bisinianensi Diœcesi Sedem habet, ut Italo-Græcis Ordines conferat, ne qui longius ab Urbe distant, longum iter aggredi cogantur, ut Ordines ab Episcopo Græco Romæ degente, juxta allatam Clementis VIII. Constit. suscipiant; ac ne ipsis quidem Episcopis Catholicis Maronitarum, Cophtorum, & Melchitarum, qui aliquando Romæ versantur, denegari facultatem conferendi Ordines juxta Ritum suum, nationis suæ hominibus, dummodo idonei reperiantur*. Accedit etiam vetitum à Romanis Pontificibus esse quibuscumque etiam Episcopali, & Patriarchali dignitate præfulgentibus, aut quidpiam Ritibus Orientalium detrahere, aut innovare, vel aliquid introducere, quod integram exactamque eorumdem observantiam immutet ut videre est in Constit. sæpe à Nobis citata *Demandatam &c.* Ac maximis etiam expensis procuratum est ab iisdem Pontificibus, ut ab omni expurgati errore Orientalium libri Romæ Typis Congregationis de Propaganda Fide ederentur. Et præter Missalia Cophticum, Maroniticum, Illyricum &c. novissimè Græcorum Euchologium accuratissima editione vulgatum vidimus.

Ne

Ne vero quidpiam intentatum relinquerent, quo suum in Orientales amorem significarent, & quo mutuam eos inter atque Latinos unionem foverent, Orientalibus nonnullis aliquos Latinorum Ritus servare permisit, ac nonnullos ex Orientalibus in proprium usum transtulit. Armeni, & Maronitæ, qui Orientalium Ritum servant, veterem consuetudinem sequuti propriis Episcopis perspectam, & approbatam, Eucharistiam non in fermentato pane, ut Orientalium reliqui, sed in azymo conficiunt. Quam quidem consuetudinem, quod ex veteribus ortam noverit, Apostolica Sedes nunquam improbavit. Imò Bessarionis Cardinalis petitioni ob hujusmodi exemplum indulsit, ut etiam in Abbatia Cryptæ Ferratæ, quæ primum eidem Cardinali commendata fuerat, Græci Monachi in illa degentes in azymo consecrarent. Idem quoque servatur in Ecclesia Collegiata Sanctæ Mariæ de *Grafeo* nuncupata, sita in Messanensi Diœcesi, licet ipsius Clerus Ritum Græcum retineat. Similiter nonnullis ab hinc sæculis Maronitæ, Pontificales, ac Sacerdotales vestes adhibent ejusdem plane formæ quam Latinus Ritus præscribit; & in Concilio Libanensi habito anno 1736. unanimi consensu subsecuta quoque Apostolica approbatione, iidem Maronitæ, quoad præsanctificatorum Missam Latinum Ritum amplexi sunt, illam tantummodo feria sexta in Parasceve celebrantes; ut habet BENEDICTUS XIV. in laudata Encyclica numer. 31. Ex Græca autem disciplina in Latinæ Ecclesiæ usum transtulit Ritum recitandi Constantinopolitanum Symbolum in Sacra Missa, ut ex Toletano Concilio anni 589. colligitur: Canone enim secundo decretum fuit *ut secundum formam Orientalium Ecclesiarum* per omnes Ecclesias Hispaniæ, & Gallaciæ Symbolum illud recitetur: Item consuetudo adorandi Sanctam Crucem feria sexta in Parasceve; usus etiam Trisagii *Sanctus Deus*, *Sanctus fortis*, *Sanctus Immortalis miserere nobis*, in eadem sexta feria, & Aquæ benedictio in privilegio Epiphaniæ ex Orientali in Ecclesiam Latinam translata sunt; ut in eadem Encyclica ostendit Sapientissimus Pontifex. Hæc vero satis, meo judicio, demonstrant Apostolicæ Sedis studium in fidei, derivatæque ab Apostolis disciplinæ unitate servanda, ac mirabilem quoque œconomiam, quo aliarum Ecclesiarum Ritus substituit, honoravit, atque ab omni errore immunes custodire curavit. Supercst nunc, ut ipsius leges exponamus, quibus cuique proprios servare mandavit, ac semel susceptos deserere vetuit.

CAPUT VIII.

De obligatione, quam quisque habet, in suscepto Ritu permanendi.

Ritus nomine intelligimus disciplinam Ecclesiæ auctoritate stabilitam, vel usu & consuetudine eadem auctoritate comprobatam. Hæc autem, ut ex auctoritatibus liquet, quas circa finem superioris capitis citavimus ex Hieronymo, Augustino, & ex pluribus Romanis Pontificibus, semper tanquam Ecclesiæ lex habita est. Præterea capite quarto demonstratum est, Christi Ecclesiam potestatem habere instituendi ac præcipiendi Ritus: ex quo clare consequitur, instituros Ecclesiæ auctoritate Ritus, ac consuetudines eadem auctoritate comprobatas, vim legis habere, ut ex iis, quæ in tractatu de legibus disputata sunt, est omnino exploratum. Ritus verò, qui in Orientali Ecclesia vigent, aut publica auctoritate Ecclesiarum instituti sunt, aut sunt consuetudines eadem auctoritate comprobatæ, & etiam Apostolicæ Sedis decretis roboratæ, quippe quæ probat Ritus, mores, & consuetudines omnis Orientalis Ecclesiæ, quæ Orthodoxæ Fidei non adversentur, & periculum secum non ferant animarum. Ergo Ritus illi, quibus Orientalium Ecclesiarum disciplina continetur, leges sunt publica Ecclesiæ auctoritate stabilitæ. Hujusmodi autem legibus Fideles omnes obligantur, omnes Episcopi, & Patriarchæ omnes; ac is tantum ab eis dispensare potest, qui universæ Ecclesiæ præest, Romanus Pontifex. Vide appendicem ad tractatum de legibus q. 4.

Atque hinc patet. Primo, liberum non esse cuique susceptum Ritum deserere, atque ad alium transire; cum nemo possit legem illam deserere, cui subjectus est. Secundò, unius Ecclesiæ Ritum sequentes, non posse sine gravi culpa alterius Ecclesiæ Ritum contemnere; veram enim Ecclesiæ legem contemnerent, & disciplinam illam, quæ licet à propriæ Ecclesiæ disciplina diversa sit, tamen in eundem finem, hoc est, in æternam beatitudinem diversa via Fideles dirigit. Tertiò, non posse Episcopos, ac multo minus Missionarios, Orientalibus proprii Ritus mutationem consulere, nec eam ullo modo probare, sive admittere, inconsulta Apostolica Sede. Quamobrem SS. D. N. Const.

Const. sæpe cit. *Demandatam*, in virtute sanctæ obedientiæ Maronitarum Episcopis vetat, *ne quocumque prætextu, aut obtentu, rebus spiritualibus Nationis Græco-Melchitarum, in iis, quæ spectant ad Jurisdictionem, & auctoritatem illius Patriarchæ, Episcoporum, & Parochorum, se ingerere audeant, neve eorum subditis transitum à Græco ad Maroniticum Ritum suadere, vel eos, qui sponte transire vellent, nisi forte peculiaris à Romano Pontifice licentia intervenirer, acceptare præsumant*. Et Missionariis præcipit, *Ne aliquid iisdem suggerere, aut suadere audeant, quod illorum contemptum, atque imminutionem inducere possit; multoque minus auctoritate propria aliquid circa illa innovare, aut etiam super iisdem aliquam dispensationem concedere, vel admittere præsumant. Alioquin* (inquit), *præter districtam, quam Deo, Nobis, suisque superioribus (quos de urgenda hujus Decreti observantia peculiariter oneramus) rationem reddent, sciant se harum Litterarum vigore privationem vocis activæ, & passivæ, & inhabilitationem ad quemcumque gradum, & officium in suis respective Ordinibus, Institutis, & Congregationibus, ipso facto incursuros*. In Encyclica sæpe à nobis citata numer. 21. idem Summus Pontifex declarat eadem ratione ab Apostolica Sede prohiberi Ruthenorum transitum ad Latinum Ritum, sive Ecclesiastici sint, sive Laici: Græcis vero in Italia degentibus sub Episcopis Latinis, si Laici sint, cùm Episcopi permissione transitus ad Latinum Ritum permittitur, non verò si sint Ecclesiastici, quibus Apostolicæ Sedis dispensatio necessaria est, ut Ritum mutare valeant.

Hactenus explicata generatim ostendunt obligationem in semel suscepto Ritu permanendi. Nunc ad particularia veniendum est, ac primum de iis agemus, qui proprii Ritus Episcopo subsunt, atque in ipsius Ecclesia degunt: Deinde de iis Orientalibus, qui in Ecclesiis vivunt, quibus Latini Episcopi præsunt: Denique de Latinis, qui in Orientalium Episcoporum Diœcesibus commorantur.

§. I.

De obligatione, quam habent manendi in suscepto Ritu Orientales, qui ejusdem Ritus Episcopis subsunt.

Quamquam ex iis, quæ supra dicta sunt manifestum est, illos, qui in proprii Ritus Ecclesia versentur, obligatos esse ad permanendum in eodem Ritu, nec eum mutare posse sine suprema Apostolicæ Sedis auctoritate, quæ ad alium transire permittat; tamen ea hic indicare operæ pretium duxi, quæ sunt ab Apostolica Sede definita, ex quibus particulares, quæ hac super re occurrere possunt difficultates, facilè solvuntur. Ea unicè afferemus, quæ in supracitata Constitutione *Demandatam &c.* pro Græcis-Melchitis BENEDICTUS XIV. decrevit; ex quibus facilè colligere est, quid de aliis quoque Orientalibus sit sentiendum.

Primo itaque, prohibentur Græci ad Maroniticum Ritum transire sine peculiari Romani Pontificis licentia; atque eodem modo prohibetur transitus ad Latinum Ritum, ut supra dictum est.

Secundo de iis, quos *Latinizantes* appellant, nimirum, qui à Græcis parentibus progeniti, deficientibus Græcis Sacerdotibus, Latino Ritu à Latinis ad hunc diem baptizati fuerunt, eumque Ritum hactenus tenuerunt, quorum magnus numerus Damasci inveniri perhibetur, neque satis hucusque definitum fuit, cui potissimum Ritui addicti esse deberent: *statuitur, & declaratur*, ut coram persona ab ipso Summo Pontifice deputanda, semel profiteri debeant, in quo Ritu vivere malint; in eoque imposterum omni variandi facultate adempta, perseverare teneantur.

Tertio statuitur, ut Filii, qui ab hujusmodi parentibus post emissam ab illis prædictam declarationem nascentur; nec non ii, qui jam nati sunt, sed nondum ad usum rationis pervenerunt, sequantur conditionem parentum, si conjuges unum eumdemque Ritum elegerint; sin minus, Patris Ritum sequantur.

Quarto si quos imposterum Græcos, necessitate cogente, ob defectum Parochi catholici Ritus Græci, baptismum, aut alia Sacramenta à Latino Presbytero recipere eveniat; illi non ideo censendi erunt Latinum Ritum suscepisse; sed, omni dubitatione sublata, Ritum Græcum, in quo orti sunt, observare teneantur. Et eum quidem, durante prædicta necessitate, in omnibus rebus, quibus possunt, & præcipue in jejuniorum observatione, retineant; in reliquis vero integre resumant & prosequantur, statim ac Episcopus aut Parochus Græcus supervenerit.

Quinto decernitur, ne Missionarii Latini, quos

quos in Episcoporum adjutorium & levamen Apostolica Sedes in eas regiones mittit, utendo facultatibus sibi concessis, eorumdem Episcoporum jurisdictioni præjudicium inferant, & numerum subditorum imminuant: atque statuitur, & declaratur, *licere tantummodo Fratribus Ordinis Minorum S. Francisci Custodiæ Terræ Sanctæ Parochialia munia obire circa Græcos-Melchitas, eisque Sacramenta administrare in iis locorum & temporum circumstantiis, quibus omnino deficiat modus habendi Parochum, aut alium Antistitem Græci Ritus; quo casu prædicti Fratres emolumenta legitimo jure debita percipere licitè valeant, & à jurisdictione Antiocheni Patriarchæ nullatenus ipsi dependeant; Sed huic dumtaxat petenti teneantur singulis annis notulam tradere animarum Græci Ritus in ea Civitate, seu loco existentium, utpote quæ in reliquis eidem Patriarchæ omnino subesse intelligantur; Cujus curæ committitur, ut pro sui muneris implemento, ubicumque opus fuerit, Catholici Parochi copia suppetat, quo præfati Græci-Melchitæ Sacramenta Græco Ritu recipere queant.*

Nota. Ex hactenus dictis colligitur, primo, ubi sunt plures Episcopi, qui in iisdem locis subditos proprii Ritus habeant, ut sunt in Patriarchatu Antiocheno, Maronitæ, & Græco-Melchitæ, quemlibet eorum in eos tantum jurisdictionem habere, qui proprium Ritum sequuntur, nec alterum posse alieni Ritus Fideles ad proprium Ritum suscipiendum attrahere, ac multo minus admittere. Secundo, Missionarios in eos, qui sunt Latini Ritus, jurisdictionem exercere, tanquam in subditos, qui nullo modo dependent à jurisdictione Episcoporum, qui sunt Ritus Orientalis.

Tertio, Missionarios, Christianos Orientis, qui velint Schisma vel hæresim ejurare, non posse hortari ad mutandum Ritum, nec ad Latinum Ritum admittere, sed eosdem in proprio Ritu relinquere debere, ac Catholico ejusdem Ritus Episcopo, si adsit, subjectos. Quarto, quod spectat ad Christianos Orientalis Ritus, Missionarios in adjutorium & levamen Episcoporum destinatos esse, nec quidpiam facere posse, quod in illorum jurisdictionis præjudicium cedat: Quamobrem tenentur iisdem Episcopis ostendere, se ab Apostolica Sede illuc missos esse, sed jurisdictionem non ab Episcopis illis, sed ab Apostolica Sede habent, cujus exercitium nequeunt dicti Episcopi sine causa, & inconsulta Apostolica Sede impedire. Ex decret. Sac. Cong. de Propaganda Fide 5. Decembris 1645.

§. II.

De obligatione, quam habent manendi in suscepto Ritu Orientales, qui in Latinorum Ecclesiis degunt.

ET si ii, qui in societatem aliquam cooptantur, statim illius legibus subjiciuntur, qua fortasse de causa dicere solitus erat Augustinus, *ad quam Ecclesiam veneris, ejus morem conserva*; tamen ut quandoque homines ex Principum liberalitate in alieno quoque dominio proprias servare leges sinuntur, ita Ecclesia non solum passa est, sed etiam voluit, ut Latini in Orientalium, & Orientales in Latinorum Ecclesiis proprium Ritum conservarent; tum ut suam erga Ritus omnes venerationem ostenderet; tum quod exploratum haberet, homines ita in susceptam à majoribus disciplinam ferri, ut grave nimis sit eamdem deserere: Tum demum quia, hac seclusa lege, maxima oriri posset confusio. Leges autem hac de re ab Apostolica Sede latæ, sunt Constitutiones Innocent. IV. pro Græcis, qui in Regno Cypri Latinis Episcopis subjecti erant, & Leonis X. Clementis VII. Pauli III. Julii III. Pii IV. & V. & Gregorii XIII. Clementis VIII. & BENEDICTI XIV. pro Italo-Græcis. Nemo autem rem distinctius exposuit BENEDICTO XIV. qui Const. *Etsi Pastoralis*, aliorum Pontificum hac de re decreta confirmavit, & explicavit, ac alia etiam, quæ opportuna visa sunt, definivit.

Primo itaque permittit, Græcos, & Albanenses in Italia vel alibi sub Episcopis Latinis degentes in proprio Ritu manere; ac eos, qui sunt *Ecclesiastici in quocumque Ordine minori, vel etiam majori constituti, seculares, vel Regulares, à Ritu Græco ad Latinum sine expressa Sedis Apostolicæ licentia transire non posse; Laicos verò, ut ad Ritum Latinum transire possint, Episcopum Diœcesanum posse pro sua prudentia permittere; non tamen communitati Græcorum, sive Albanensium hujusmodi sine Apostolicæ Sedis licentia, sed solum privatis personis, attenta uniuscujusque necessitate.*

Secundo. Statuit. *Infantes natos ex patre & matre Græcis, Ritu Græco, nisi aliter parentes, accedente Ordinarii consensu, voluerint, baptizari debere.*

Tertio. *Natos vero ex Patre Latino, & Matre*

Matre Græca, Latinis esse ceremoniis baptizandos, proles enim sequi omnino debet Patris Ritum, si sit Latinus.

Quarto. *Si vero Pater sit Græcus, & Mater Latina, liberum esse eidem Patri, ut proles, vel Ritu Græco baptizetur, vel etiam ritu Latino, si uxor Latina prævaluerit, idest, si in gratiam uxoris Latinæ consenserit Græcus Pater, ut Latino Ritu baptizetur.*

Quinto. *Infantes ad ejus Parochiæ jurisdictionem pertinere, cujus Ritus sunt baptizati, cum per baptismum fiat susceptí Ritus Græci, vel Latini professio; itaut ad Latinum Ritum spectent qui Latinis ceremoniis baptizati fuerint, qui vero Ritu Græco Sacramentum baptismi susceperint, in Græcorum numero sunt habendi; adeoque si ante usum rationis decesserint, à proprio, cujus Ritu baptizati sunt, Parocho, & in propria Parochia sunt jure communi sepeliendi, nisi iis Baptismus collatus fuerit, vel ob gravem necessitatem, cum nimirum morti proximi fuerint, nec haberi potuerit proprii Parochi, vel Ritus copia, vel ex dispensatione Apostolica, cum videlicet facultas data fuerit, ut latinè quidem baptizentur, sed in suo Ritu Græco permaneant; In iis enim casibus non censentur à proprio ad alium Ritum transiisse. Post usum vero rationis idem dicendum, nisi quis in alieni Ritus Ecclesia sepeliri cupiat: si quis enim Græco Ritu baptizatus, in Latina Ecclesia, vel Latine Baptismate initiatus, in Ecclesia Græca sepulturam eligat, juris regulæ sunt servandæ: nimirum cadaver extra propriam Parochiam à proprio Parocho esse associandum, quarta funerali ei minime imminuta, & ubi tumulandum est cadaver, ibi à Parocho illius Ecclesiæ sive Latinæ sive Græcæ sunt exequiæ celebrandæ.*

Sexto. *Quando verò Infantibus prædictis, seu etiam adultis, exequiæ Ritu Græco, & in Ecclesia Græca, ut præfertur, jure communi sunt celebrandæ, tunc nullum jus habet Latinus Parochus interessendi cum Græco Parocho, nec partem aliquam stolæ percipiendi; similiter nullum jus competit Parocho Græco, quando exequiæ in Ecclesia Latina, & per Latinum Parochum sunt peragendæ, sed servanda sunt utrobique statuta de juribus Parochorum, circa sepulturam eorum, qui ad propriam Parochiam spectant.*

Septimo. *Quem Ritum semel in baptismo sunt professi, sive Latinum, sive Græcum, in eo institui, & educari debent, nec ad alium possunt transire, si latinum semel susceperint. Ritus enim Latinus propter suam præstantiam, eo quod sit Ritus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ omnium Ecclesiarum matris, & magistræ, sic supra Græcum Ritum prævalet, maximè in Italicis regionibus, ubi Latinis Episcopis Græci subjecti sunt, ut non modo ab ipso ad Græcum transitus nullatenus permittatur; verum etiam à Græcis semel assumptus, absque Apostolica dispensatione deserri nequeat.* Hinc Maritus Latinus Uxoris Græcæ Ritum sequi non potest, nec Latina Uxor mariti Græci. Græcus vero maritus potest, si velit, Ritum Uxoris Latinæ sequi: & Græca itidem Uxor mariti Latini, post cujus obitum ad ritum Græcum redire nequit.

Præter hæc, quæ §. 2. & 8. citata Constitut. sunt explicata, §. 9. præscribitur, qua ratione Græcus Ritus in Italia, & insulis adjacentibus sit observandus. At primo quidem, Græcis ipsis, & Albanensibus Ritus Græci inter Latinos degentibus, tam Prælatis, Parochis, & Presbyteris sæcularibus, quam Regularibus, & Laicis, ut suis Ritibus, atque observantiis, & consuetudinibus uti, ac illos, & illas observare, Missasque & Divina Officia secundum eorum antiquam consuetudinem celebrare libere, ac licitè possint, concedit, & indulget. Sic verò id ipsis permissum esse declarat, *ut quæ à Fidelibus in diœcesi, ubi ipsi habitant, universim, & sine ullo Personarum, & Rituum discrimine, juxta sacros Canones servanda sunt, ad eadem etiam ipsi, non obstante Rituum diversitate, obligati censeantur.* Cujusmodi sunt, Kalendarii Gregoriani observatio, de quo diximus in appendice ad tract. de legibus; Summi Pontificis, & Ordinarii Loci in Missis, ac divinis officiis commemoratio; non vero Patriarcharum, & Antistitum Orientalium; quibus addere liceat commemoratio Græci Catholici Antistitis, ubi ex licentia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii Loci, Pontificalia exercere permittitur; subjecto etiam Constitutionibus Apostolicis contra sollicitantes, ut loco supra citato, diximus: denique dies festos de præcepto Latinæ, ubi degunt, Ecclesiæ servare tenentur.

Secundo. *Ad observationem vero jejuniorum, & vigiliarum ejusdem Latinæ Ecclesiæ, si tota Loci Græcorum communitas, vel potior Laicorum pars cum Parochis, & Presbyteris conjunctim induci posset, optimum esset; idque absque alia Sedis Apostolicæ dispensatione, arbitrio Ordinariorum relinquitur Latinorum;*

Non

Non tamen ad id cogi debent, si velint Ritum suum in jejuniis, sequi; cum ipsi qualibet hebdomada, feria quarta, & feria sexta, ut asseritur, soleant jejunare; neque privatis personis fas sit, ubi Parochiam Græcam habent: ibi, *contra proprium Ritum, Latinorum more jejunia, & vigilias servare; sed omnes vel Græcè cum Græcis, vel Latinè cum Latinis jejunent. Ubi verò propriam Parochiam non habent, ibi liberè, & licitè possunt in omnibus Latino ritui sese conformare, sive Laici sint, sive Presbyteri, excepto Græco Ritu, qui in Missis, ac divinis officiis à Presbyteris est servandus.*

Tertio. *Ubi Parochiam Græcam habent, tolerandus est apud Græcos esus carnium die Sabbati, si sine scandalo fieri potest, in locis autem ipsorum, & inter eos tantum.*

Quarto. *Prohibentur tamen Græci suis Famulis Latinis cibos vetitos apponere, sive die Sabbati, sive alio quocumque tempore, quando prædictis Græcis carnes comedere licet, sive alio quocumque tempore, quo Latini debent ab illis abstinere; Latini enim famuli Græcorum, Latinum Ritum servare tenentur.*

Quinto, *Tolerandum est, ut ad jejunium eodem die Sabbati in quadragesima, excepto uno Sabbato Sancto, ex antiqua traditione, non teneantur, sed dumtaxat ad abstinentiam. In jejuniis quoque biduanis., vel triduanis, vel alias à Diœcesanis, vel in Jubilæis à Summo Pontifice Romano indictis, dies Sabbati, in eis comprehensus, vel præscriptus, in alium diem pro Græcorum plebe ab ipsis Diœcesanis Apostolica Auctoritate permittitur commutari.* Vide append. ad tr. de jejunio.

Sexto. Mandat, ne plebibus Italo-Græcis præficiantur Sacerdotes à Latino Diœcesano Episcopo ordinati, qui Latino Ritu ministrent; sed Græci, vel Albanenses, Catholici tamen sive Advenæ, sive Indigenæ, Græco Ritu viventes: & ne Presbyteri Latini, nisi specialis per ipsos Græcos vocati, se immisceant Græcorum functionibus. Prohibentur quoque Clerici, Presbyterique Græci in Latinorum Ecclesiis Missas, & alia Divina officia, cum solemnitatibus, & cantu celebrare, nisi Episcopus, cujus jurisdictioni subjiciuntur, vel ejus in spiritualibus Vicarius Generalis licentiam concedat; quam tamen rite concedere valeant, etiamsi nulla præcisa necessitas adsit, sed aliqua tantum spiritualis utilitas inde speretur.

Septimo. Præcipit, ut in præcedentiis Clericorum Latinorum, & Græcorum, *nisi consuetudo aliter obtineat, non attendatur Ritus Græci, & Latini diversitas, sed tempus ordinationis prædictorum Clericorum, vel qualitas Ecclesiastica dignitatis, si aliquid eorum ea insigniti reperiantur, vel cætera qualitates, quæ jure suo in solemnitatibus Ecclesiasticis principem locum sibi vindicare solent.*

Octavo. Ita Græcos Ritus servare permittit, ut Latinorum Episcoporum, in quorum Diœcesi degunt jurisdictioni subjecti ita censeantur; *ut non obstantibus quibuscumque exemptionibus, & privilegiis dictis Græcis, eorumque Prælatis, Rectoribus, Abbatibus & aliis tam Sancti Basilii, & alterius Ordinis Regularibus, qui privatam vitam degunt, nec in congregationem sint redacti, quam sæcularibus, ac etiam Laicis Personis quocumque nomine nuncupatis; ita Latinis Ordinariis Locorum quæ habitant debent esse subjecti, ut ipsi Locorum Ordinarii quascumque eorumdem Græcorum, & Albanensium Ecclesias, Monasteria, Prioratus, alia Pia Loca, tam sæcularia, quam cujusvis Ordinis Regularia, eorumque Prælatos, etiamsi Episcopali, Archiepiscopali, ac majori dignitate præfulgeant; necnon Abbates, Rectores, Ministros, & quasvis alias ejusdem Nationis personas in suis Civitatibus, & Diœcesibus consistentes, quoties opus fuerit, visitare, ac in illis suam ordinariam jurisdictionem, plenamque, & omnimodam auctoritatem, in iis quæ Dei cultum, Sacramentorum administrationem, ac animarum salutem, hæresumque extirpationem concernunt, exercere, & exequi liberè, & licitè valeant &c.*

Nono. *Ubi vero duo essent Episcopi ejusdem loci à Sancta Sede Apostolica deputati, unus Latinus, alter Græcus (quemadmodum in Calabriæ partibus, & in Sicilia olim fuisse perhibentur, & nunc in quibusdam Græciæ Insulis existunt.) Episcopus Latinus de Personis Ecclesiasticis, & Sæcularibus Græcis, ac de jurisdictione Episcopi Græci, vel aliis quibuscumque ad Episcopum Græcum quomodolibet spectantibus, nullatenus se intromittere præsumat; sed Episcopus Latinus Latinorum, Episcopus vero Græcus Græcorum dumtaxat curam, & jurisdictionem respective habeant, & exerceant. Id, quod de Episcopis Græcis pro Ordinatione Italo-Græcorum, Romæ, vel in Calabria per Sedem Apostolicam constitutis, intelli-*

gen-

gendum non est, cùm facultatibus ordinariorum careant.

Decimo. *In Diœcesi, ubi Latini, & Græci inhabitant, & solum Archiepiscopum, sive Episcopum Latinum Ordinarium habens, dictus Archiepiscopus, sive Episcopus, circa negotia, & causas dictorum Græcorum, Vicarium Græcum ipsis Græcis gratum, vel per ipsos Græcos eligendum (ex quo Græcus Vir melius Græcos mores novit, quàm Latinus) ipsorum stipendio, & salario retinendum deputet; & in causis appellationis ad Metropolitanum, qui forsan Græcus non esset, dictus Metropolitanus similiter in dictis causis Judicem Græcum deputare teneatur*. Reliqua indicabimus, dum de singulis Sacramentis agemus.

Nota. Ad conservandam pacem inter Armenos unitos Regni Poloniæ, & ob alias gravissimas causas, Sacra Congregatio de Propaganda Fide annuente Sanctissimo, decrevit, ne de cætero Armenis unitis sive laicis, sive Ecclesiasticis Sæcularibus, quàm Regularibus ad Latinum Ritum, quacumque de causa sine speciali Sedis Apostolicæ licentia transire liceat: & proinde omnibus Archiepiscopis, Episcopis, & officialibus Armenorum unitorum districte præcipiendo mandavit, ne deinceps licentias pro hujusmodi transitu subditis suis, cujuscumque gradus, & conditionis existant, concedere præsumant: & Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Prælatis Latinis, & eorum Officialibus, ne deinceps Armenos prædictos unitos ad Latinum Ritum transire volentes quovis prætextu, aut causa, etiam cum licentia Armenorum Prælatorum suorum recipere audeant sub pœna nullitatis actus. Die 2. Aprilis 1669.

§. III.

De obligatione, qua Latini in proprio Ritu permanere tenentur.

PLura sunt, quæ peculiarem in Latinis permanendi in proprio Ritu obligationem demonstrant. Primum, quod Latinus Ritus sit Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ omnium Ecclesiarum est Mater, atque magistra; Deinde, quod Clemens VIII. aliique Romani Pontifices, ac præsertim BENEDICTUS XIV. utraque à nobis supra citata Constitutione, semper expresse prohibuerint Latinos ad Græcum Ritum transire. Denique, in partibus Orientis, ubi hæc Latini Ritus mutatio contingere posset, si paucos excipias, omnes ferme Schismatici, vel Hæretici sunt; adeoque si Latini ad Græcum, vel alium Orientalem Ritum transirent, sese periculo exponerent labendi in hæresim; quia Ritus hujusmodi suscipiendo cogerentur saltem progressu temporis Sacramenta recipere, ac verbum Dei ab Orientalibus Sacerdotibus audire ut plurimum Hæreticis, & Schismaticis, à quibus facile in errorem induci possent, ut argumentatur Verricellus Titul. III. de Leg. quæst. 81.

Hinc cùm Pater Albertinus Societatis Jesu Missionarius in Insulis maris Ægæi, in quibus omnes Græcum Ritum sequuntur, dubium proposuisset Sac. Congreg. quod sequitur. *An possint absolvi fideles Ritus Latini, qui transierint ad Ritum Græcum, & in illo vivunt, comedendo carnes die Sabbati, ac per omnia Ritum servant Græcorum*, die 7. Julii 1639. responsum fuit: *Posse absolvi nisi intendant perseverare in Ritu Græco, sine dispensatione; nisi justa necessitas excuset.*

Atque hinc sequitur primò, Missionarios à Sac. Congregatione ad Orientales destinatos teneri ad omnia Latinorum jejunia servanda, sicut etiam reliqua, quæ Latinæ Ecclesiæ disciplina præcipit; cùm sine Apostolicæ Sedis dispensatione Latinæ Ecclesiæ Ritum mutare nequeant. Errat ergo Pasqualigus, ut est etiam à Verricello notatum, dum ait, Missionarios inter Orientales degentes, non teneri ad jejunia, quæ extra Quadragesimam Latini servant, quod hæc apud Orientales non vigeant, ac fortasse nunquam viguerint. Nam præterquam quod Latinum Ritum, qua parte possunt, omnino servare tenentur, ut ex Romanorum Pontificum decretis liquet, tum in citatis à nobis Constitutionibus, tum etiam Sacrarum Congregationum definitionibus, pluries declaratum est, Latinos in Oriente degentes, vigilias, aliaque propria Latinæ Ecclesiæ jejunia servare debere.

Sequitur secundò, non recte sentire Thomam à Jesu, dum de Conversione omnium gentium lib. 6. cap. 8. vers. 2. ait: *Sæculares domicilium habentes in Ecclesia Græca, vel alia Schismaticorum, quales nunc sunt Lusitani multi in interiori Æthiopia, posse se consuetudini accommodare & debere; maxime si sit scandalum, nisi aliàs vellent ipsi in omnibus Latino more vivere, habeantque ministros Ecclesiæ Latinæ: nam tunc certum est nullatenus teneri.* Etenim ex generali con-

consuetudine totius Orbis Christiani, nullus obligatur proprium Ritum deserere, quod nimis durum sit, antiquos mores mutare, quamobrem ne Orientales quidem, qui inter Latinos degunt, proprium Ritum mutare coguntur. Nec video in hoc scandalum esse posse ullum, cùm hæc consuetudo notissima sit, ut ex Leonis IX. epistola liquet, quæ est ad Michaelem Patriarcham Constantinopolitanum, cujusque verba nos supra retulimus. Præterea à Romanis Pontificibus expresè vetitus est transitus à Latino ad alium Ritum; imo ne Latinæ quidem uxori ad Græcum viri Ritum transire permittitur. Pro iis ergo ea tenenda erit regula, quam BENEDICTUS XIV. Constit. *Demandatam* pro Græco-Melchitis præscripsit: scilicet, ubi Latinus necessitate cogente, ob defectum Parochi, & alterius Sacerdotis proprii Ritus, baptismum, aut alia Sacramenta ab Orientali Presbytero recipere eveniat; ille non ideo censendus erit Orientalem Ritum suscepisse; sed omni dubitatione sublata, Ritum Latinum observare debebit: Eumque, durante prædicta necessitate, in omnibus rebus, quibus potest, & præcipue in jejuniorum observatione, retinere; in omnibus vero integre reassumere tenebitur statim ac Episcopus, aut Parochus proprii Ritus advenerit.

Sequitur tertiò, non teneri Latinos, qui in Oriente versantur, & si ibi perpetuum domicilium stabilierint, jejunia Orientalium more servare. Ecclesia enim neminem ad jejunia diversarum Ecclesiarum simul cogit. Curare vero debent, ne aliis præsertim pusillis scandalo sint.

Nota. Cùm lex quæ obligat ad manendum in proprio Ritu, sit lex Ecclesiastica, quæ cum gravissimo incommodo neminem obligare præsumitur: scilicet in iis circumstantiis, in quibus pia Ecclesia mater, filios suos non obligaret, dari potest casus, in quo sine peccato aliquis Ritum mutet suum. Ut e. g. si uxor Latina in Oriente degens, nequeat virum Græcum ad Latinum Ritum trahere, nec cum eo possit pacem servare, si Græco more non vivat, imo gravissima ei molestia sit, poterit etiam sine culpa Græcum Ritum sequi; ut etiam à Theologis deputatis in Congregatione Romæ habita coram Eminentissimo Card. de Cremona die 7. Julii 1639. definitum fuisse refert Verricellus tit. 3. q. 82. Ad permanendum vero in hoc Græco Ritu, necesse semper esset petere dispensationem à S. Sede Apostolica, quam petere tenetur si potest.

Nota. 2. Si maritus ex. gr. Græcus, Latinæ uxori molestus sit, in contemptum Latini Ritus, quem servat, eamque ad hunc contemnendum obligare velit, tenetur hæc potius mortem subire, quàm obtemperare viro; quia cùm id cedat in Catholicæ Fidei contemptum, grave esset contra Fidei confessionem peccatum. Vide ea, quæ in tract. de leg. sunt ab Auctore hac de re explicata. Tunc vero Ecclesia contemneretur, cùm vir Græcus Latinæ Ecclesiæ ritum malum esse assereret, in eoque homines æternam salutem consequi non posse; vel cùm Ecclesiæ, aut Apostolicæ Sedis auctoritatem, legemque sperneret, qua præcipit eum etiam Latinam Græci Viri uxorem servare oportere; Ecclesiam vero non contemneret, si uxori molestus esset, eamque derideret, quod Græcum suum Ritum prædiligeret, in eoque ob austeriora, quæ servantur jejunia, aut alia, plus Omnipotenti Deo hominem placere posse, affirmaret: id enim non esset Romanam Ecclesiam contemnere, ut patet *ex capit. Novit. 12. dist.*

Nota 3. Nulla Rituum permixtio, quæ vetita sit, haberetur, si deficiente proprii Ritus Ecclesia, aut Latinus Minister cum plebe sui Ritus in Ecclesia Orientalium, aut Orientalis in Latinorum Ecclesia, Sacrificium Missæ, aliasque Ecclesiasticas functiones celebraret, *sed urbanitatis officia exercerentur, vel potius præcepta implerentur æquitativi cujusdam juris, exposcentis, ut non habenti opportunum locum ad ea peragenda, quæ jure aliquo præstare jubetur, locus ipsi libenti animo concedatur*. Vid. cit. Encycl.

CAPUT IX.

De Ritibus Apostolicæ Sedis auctoritate proscriptis, deque iis, qui rejiciendi videantur.

NOn omnes hic recensendos suscipimus Ritus, quos Apostolica Sedes etiam ab antiquis temporibus damnaverit; sed eos tantum, quos in regionibus, in quibus hac ætate nostra sacræ missiones vigent, adhiberi, aut tolerari posse prohibuit. Primum vero eos indicabimus, quos in Indiis Orientalibus, præsertim apud Sinenses, & Malabares nec usurpari, nec ferri ullo modo posse definivit. Deinde eos, quos damnavit in Constitut. quam edidit BENEDICTUS XIV. pro Regno Serviæ, eique finitimis

timis

timis regionibus. Ac demum illos, qui in aliis missionum partibus tolerari non posse videantur.

§. I.

De proscriptis Ritibus Sinensibus, & Malabaricis.

AD Sinenses, quod attinet, Ritus indicamus Apostolicæ Sedis decretis pluries damnatos, quorumque proscriptionem Clemens XI. Const. quæ incipit *Ex illa die*, & BENEDICTUS XIV. ea, cujus initium est, *Ex quo singulari*, comprobaverunt. Primo itaque statuitur. *Cum Deus Optimus Maximus congrue apud Sinas vocabulis Europæis exprimi nequeat, ad eundem vero verum Deum significandum, vocabulum* Tien Chù, *hoc est Cœli Dominus, quod à Sinensibus Missionariis, & Fidelibus longo, ac probato usu receptum esse dignoscitur, admittendum esse: nomina vero* Tien *Cœlum, &* Xang Tì *Supremus Imperator, penitus rejicienda.*

Secundo. *Idcirco Tabellas cum inscriptione Sinica* King Tien, *Cœlum colito, in Ecclesiis Christianorum appendi, seu jam appensas inibi retineri, permittendum non esse.*

Tertiò. *Nulla de causa permittendum esse Christifidelibus, quod præsint, ministrent, aut intersint solemnibus sacrificiis, seu oblationibus, quæ à Sinensibus in utroque æquinoctio cujuscumque anni Confucio, & Progenitoribus defunctis fieri solent, tanquam superstitione imbutis. Similiter nec esse permittendum, quod in Ædibus Confucii, quæ Sinico nomine* Miao *appellantur, iidem Christifideles exerceant, ac peragant cæremonias, Ritus, & oblationes, quæ in honorem ejusdem Confucii fiunt, tum singulis mensibus in Novilunio, & Plenilunio à Mandarinis, seu primariis Magistratibus, antequam dignitatem adeant, seu saltem post ejus possessionem adeptam, qui postquam ad gradus sunt admissi, è vestigio ad Templum, seu ædem Confucii se conferunt.*

Quartò. *Non esse permittendum Christianis in Templis, seu Ædibus Progenitoribus dicatis, oblationes minus solemnes eisdem facere, nec in illis ministrare, aut quomodolibet inservire, vel alios Ritus, & Cæremonias peragere, nec oblationes hujusmodi, Ritus, & Cæremonias coram Progenitorum Tabellis, in privatis domibus, sive in eorumdem Progenitorum sepulchris, sive antequam defuncti sepulturæ tradantur, in eorum honorem fieri consuetos, una cum Gentilibus, vel seorsim ab illis peragere, eisque ministrare aut interesse.* Imo, cum omnibus hinc inde perpensis *prædicta omnia ita peragi comperta sint, ut à superstitione separari nequeat, Christianæ Religionis cultoribus, nequidem permitti possunt, præmissa publica, aut secreta protestatione, se non religioso, sed civili, ac politico tantum cultu erga defunctos illa præstare, nec ab eis quidquam petere, aut sperare.*

Quinto. *Permittendum non esse Christifidelibus, Tabellas defunctorum Progenitorum in suis privatis Domibus retinere, juxta illarum partium morem, hoc est cum inscriptione Sinica, quæ Thronus seu Sedes Spiritus, vel Animæ N. significetur; imò nec cum alia, quæ Sedes, seu Thronus, adeoque idem ac priori, licet magis contracta, inscriptione designari videatur. Quo vero ad Tabellas solo defuncti nomine inscriptas, tolerari posse illarum usum, dummodo in eis conficiendis omittantur omnia, quæ superstitionem redolent, & seclusto scandalo, hoc est, dummodo qui Christiani non sunt, arbitrari non possint, Tabellas hujusmodi à Christianis retineri ea mente, qua ipsi illas retinent, nec non adjecta insuper declaratione ad latus ipsarum Tabellarum apponenda, quæ, & quæ sit Christianorum de defunctis fides, & qualis filiorum, ac nepotum erga progenitores pietas esse debeat enuncietur.*

Venio ad Malabaricos. Primo prohibentur in baptizandis tam pueris, quam Adultis omittere Sacramentalia, jubenturque omnia palam adhibere, *& signanter salivam, sal, & insufflationes, quæ ex Apostolica traditione Catholica Ecclesia recipit, & ab recondita in iis sacris cæremoniis divinæ erga nos bonitatis mysteria, sanctè, & inviolabiliter custodire.* Ac Missionarii gravis negligentiæ arguuntur, quod recursum non habuerint ad Apostolicam Sedem pro obtinenda facultate dispensandi circa usum prædictorum Sacramentalium, declaraturque, male se gessisse Episcopos, concedendo hujusmodi dispensationem inconsulta Apostolica Sede. Hæc dispensatio concessa fuit ad decennium à Clemente XII. atque ad aliud decennium prorogata à SS. D. N. BENEDICTO XIV. anno 1744. *omnibus tamen Missionariis districte præcipiendo, ut hac dispensatione benigne à S. Sede indulta, nonnisi certis in casibus & cum gravis id necessitas postulabit, de quo*

eorum

eorum conscientia oneratur, utantur, nec nisi in prædictis casibus saliva usum in administratione baptismatis possint omittere, & occultas adhibere insufflationes; modo ii, qui se baptizandos offerunt, in ea non sint opinione, ut credant salivam, atque insufflationes hujusmodi ineptam esse, atque indecentem Sacramentalis Ritus materiam, qui enim adeo falsa, atque distorta persuasione imbuti essent, tamquam indigni, & incapaces Sacramenti Baptismatis licite suscipiendi, ab eo repellendi essent.

Secundo, statuitur ne Christianis nomina imponant Idolorum, vel falsæ sectæ Pœnitentium, atque *curent, quantum fieri potest, ut*, juxta laudabilem Ecclesiæ consuetudinem baptizando à Baptizante nomen imponatur alicujus Sancti in Martyrologio Romano descripti.

Tertiò, monentur, ne Baptisma Infantium ex Christianis parentibus ortorum, diu protrahatur, non sine maximo dictorum Infanctium salutis discrimine; *Sed sacrorum Canonum memores, terminum breviorem, quam fieri possit, attentis circumstantiis, Genitoribus præsignent, graviter conscientiam eorum onerantes, nisi filios intra præfixum tempus ad Ecclesiam deferant Sacro Fonte abluendos.*

Quarto, prohibetur contrahi matrimoninm juxta morem regionis ab Infantibus sex, aut septem annorum, *ex Genitorum consensu, qui Matrimonium indissolubile de præsenti contrahant per impositionem Taly, seu aurea Tessera nuptialis Uxoris collo pensilis, & ne hujusmodi matrimonia irrita inter Christianos fiant, neque sponsos ita conjunctos cohabitare sinant, donec completa legitima ætate, & explorato eorum consensu, in faciem Ecclesiæ, verum & Canonicum matrimonium contraxerint, juxta formam à Concilio Tridentino præscriptam in locis, in quibus decretum* dicti Concilii in cap. 1. sess. 24. de Refor. Matrim. *publicatum est, & imposterum publicabitur, neque ejus observantia sit impossibilis.*

Quinto, prohibentur Christianæ mulieres ad collum appensum deferre *Taly*, quod imaginem licet informem præsefert Pulleyaris, seu Pyllejaris Idoli nuptialibus cæremoniis præpositi, *& ne Uxores innuptæ videantur, uti poterunt aliæ Taly, vel Sanctissimæ Crucis, vel D. N. Jesu Christi, vel B. M. V. Vel alia quavis Religiosa Imagine ornato.*

Sexto, declaratur, superstitione non carere funiculum centum & octo filis compositum, & croceo succo delinitum, quo plerique dictum *Taly* appendunt; quamobrem *prohibetur dictorum filiorum numerus, & unctio.*

Septimo, interdicuntur cæremoniæ Nuptiales juxta harum Regionum morem, *cum undique noxia Gentilitatis labe scateant, & difficillimum sit, eas à superstitiosis expurgare.* Quamobrem Missionariis, eorumque superioribus injungitur, ut novis adhibitis diligentiis, superstitiosa omnis à dictis cæremoniis expungant, *& signanter, præter statutas in hac materia ab iisdem Missionariis reformationes, ramus arboris Aresciomara omnino auferatur, ferculorum numerus, non minus ac cibi præscripta qualitas varietur: circuli super caput sponsorum ad tollenda maleficia ommittantur: & quod de ferculis dictum est, de luteis vasis ibidem adhiberi solitis dictum, & prohibitum intelligatur.*

Octavo, *Fructus vulgo dictus Cocco, ex cujus fractione prosperitatis, vel infortunii auspicia Gentiles temere ducunt, vel omnino à Christianorum nuptiis rejiciatur, vel saltem, si illum comedere velint, non publice, sed secreto, & extra solemnitatem aperiatur ab iis, qui Evangelica luce edocti, ab hujusmodi auspiciorum deliramento sunt immunes.*

Nono, *Decernitur, non licere Animarum Pastoribus, nec per seipsos, nec per Cathechistas, nec per alios quoscumque mulieribus menstruali morbo laborantibus prohibere accessum ad Ecclesiam, vel ad Confessarium, durante dicta infirmitate, & dicta purificationis tempore.*

Decimo, prohibentur festivæ gratulationes, quæ in prima puellarum purgatione ibi fieri solent, Missionariisque injungitur, *ut non solum eas, verum etiam Genitores moneant, quam dissona sit virginei pudoris legibus ejusmodi obscœna consuetudo, quæ à Gentilium impudentia videtur inducta, ut ita, labefactatæ puellarum verecundia, eas effrenate ad libidinem provocare valeant.*

Undecimo, statuitur ne hominibus abjectæ & infimæ conditionis, vulgo dictis *Pareas*, qui Christiani sint, desideranda relinquatur in infirmitate copia confessarii: & ne, ingravescentibus morbis cum gravissimo vitæ corporalis periculo, ii æternæ consulere cogantur, *Missionariis præcipitur, ne infirmos hujusmodi conditionis ad Ecclesiam deferendos expectent, sed consulitus Domos ubi ægrotant, prò viribus petant ad eos invisendos, ac piis sermonibus & precibus, Sacramentorumque pabulo recreandos, atque* de-

demum eos in extremo vitæ discrimine constitutos sancto infirmorum Oleo deliniant absque personarum aut sexus acceptione, damnaturque expresse quæcumque praxis huic Christianæ pietatis officio contraria. Præterea monentur iidem Missionarii, ne *ad Baptismum admittant Indos, qui in ea sunt opinione, Pareas, à Deo esse reprobatos, & ideo nullam posse sperare salutem, nisi eam opinionem deposuerint*.

Duodecimo, prohibentur Christiani Tympanorum pulsatores, Tibicines, vel alterius cujuscumque instrumenti musici sonatores, *ne imposterum audeant, nec in Pagodis, nec extra, tum occasione sacrificiorum, tum quarumcumque solemnitatum superstitioso cultu imbutarum, sonare, aut canere sub pœna excommunicationis latæ sententiæ; de qua Missionarii non solum eos monere tenebuntur, verum etiam illam omnino executioni demandare, & contrafacientes ab Ecclesia expellere, donec ex corde resipiscant, & publicis pœnitentiæ signis patratum scandalum emendaverint*.

Tertiodecimo, *declaratur Pontificiam Constitutionem Gregorii Papæ XV. Incipien.* Romanæ Sedis Antistes, *ad petitionem PP. Societatis Jesu editam, quæ indigenis Christifidelibus lavacra non alia occasione, & fine, quam corporis reficiendi, & à naturalibus sordibus mundandi, ab Apostolica Sede permittuntur, interdictis tempore, & modo, quibus à Gentilibus adhiberi solent, atque afficere Evangelicos Operarios, quibus propterea non liceat sub quacumque alia causa, & fine, etiam ad effectum, ut existimentur Saniasi, seu Brachmanes præ cæteris dediti hujusmodi ablutionibus, illis uti, præsertim statutis eorum horis, & ante, vel immediate post quamcumque sacram functionem*.

Quartodecimo, prohibetur, *cineres ex Vaccæ stercore confectos, & impiam Gentilium pœnitentiam à Rutren institutam redolentes benedicere, eosque fronti Sacro Chrismate delinita impingere, sive quacumque alia signa albi, vel rubei coloris, quibus Indi superstitiosissimi in fronte, vel in pectore, aut in alia quavis corporis parte utuntur, deferre;* præcipitur vero, *ut Sancta Ecclesia consuetudo, piique Ritus Cineres benedicendi, illisque Christianorum caput Cruce signandi ad humanæ infirmitatis memoriam recolendam, religiose serventur, tempore, ac modo ab Ecclesia præscripto, scilicet feria quarta Cinerum, & non alias*. Hæc tum ab aliis Summis Pontificibus, tum à BENEDICTO XIV. Constit. quæ incipit: *Omnium sollicitudinum*, definita sunt.

§. II.

Recensentur ea, quæ proscripta sunt in Const. BENEDICTI XIV. Inter Omnigenas, *quæ est pro Incolis Regni Serviæ, & finitimarum Regionum*.

PRimo universim prohibet, ne ad occultandam Christianæ Religionis professionem Christiani quidquam faciant, quod præ se professionem ferat Mahumeticæ sectæ, scilicet, ne Circumcisionem suscipiant: nomina Turcica, quorum nec memores esse deberent per labia sua assumant: abominanda infidelium Templa, quæ *Moschæas* vocant, frequentent; neve Ecclesiasticorum jejuniorum dies carnium esu prophanent, eo fine, ut Mahumetani credantur. *Quod hæc omnia, & si fides Christi in corde teneatur, fieri nequeant sine Mahumethis errorum simulatione*.

Secundo, damnat usum sepeliendi Christianorum cadavera in Turcarum sepulturis, cum Turcarum assistentia, & Mahumetanis ritibus.

Tertio, qui hujusmodi decretis non pareant, incapaces declarantur Sacramentorum in vita, & si impœnitentes decesserint, suffragiorum post mortem, pœnisque subjiciuntur Canonicis Ministri illi, qui hos ad Sacramenta admittere præsumant.

Quarto, à Sacramentis quoque arcendæ jubentur mulieres, quæ nuptiarum nomine in Turcarum contubernium admissæ, vitam ibi agant ab omni religionis exercitio remotam, etiamsi interius se fidem profiteri asserant, *quia fides sine operibus mortua est*.

Quinto, dum mulieres antea dictæ filios Parochis baptizandos exhibeant, si eorum vitæ periculum imminere videatur, sacro lavacro abluere non dubitent, admonitis matribus, ut si filii convaluerint, ipso in Christiana Religione sedulo educare procurent. Siero Filii validi sint, nihil Pontifex Summus expresse decernit, sed hortatur ministros, ut invocato cum gemitibus lumine Spiritus Sancti, juxta illius dictatum, & prudentiæ suæ dictamina se gerant. Hos vero, *si ad baptismum admitti posse crediderint, matribus inculcare jubentur, districtam obligationem, quam habent hujusmodi Ecclesiæ Filiis, si ad rationis usum pervenerint, notam facere veritatem Dei, eos-*

dem-

demque in disciplina, & correptione domini educare.

Sexto. Irrita atque nulla declarat matrimonia, quæ vel coram solo Turcarum Judice, *Caddì* dicto, vel per solos sponsos, & non ad præscriptum contrahuntur Concilii Tridentini, quod in illis partibus publicatum, usuque receptum est: atque adeo, eos, qui ita contraxerint, si convivant, tanquam in illicito concubinatu versari, arcendosque à Sacramentorum communione, *nisi de præterito pœnitentiam agant, & justo matrimonio in facie Ecclesiæ jungantur.*

Septimo, *Matrimonio à fidelibus rite contracto eisdem minime permittit, ne quidem ob causam Uxorum à Turcarum raptu servandarum, idem coram Caddì per Procuratorem Turcico ritu renovare; nisi tamen mahumetanus nuptiarum ritus sit mere civilis, & nullam Mahumetis invocationem, aut aliud quodcumque superstitionis genus includat.*

Octavo, Proclamationes à Tridentino statutas, quæ in Concilio Albano Parochis Serviæ præscribuntur, adempta dispensandi facultate extra urgentis necessitatis occasionem, eùm fieri potest, observari præcipit.

Nono, declarat non dissolvi matrimonium per Uxoris fugam, & nuptias ab ea cum Turcis contractas; adeoque si vir deinceps nupserit, in concubinatu versari. Nec Sacramentorum capaces esse mulieres Christianas, vel vi à Turcis raptas, vel à puellis nuptas, quamdiu in hoc concubinatu versentur, etiamsi à Turcis justæ Uxoris loco habeantur.

Decimo, jubet Episcopis, & Missionariis, ne facultatibus sibi ab Apostolica Sede communicatis, inconsulto, vel erga immerentes utantur, neve terminos suæ potestatis transiliant; quamobrem vetat, dispensationem ullam concedi mahumetanos ritus simulantibus, *vel iis in casibus, quibus matrimonia juxta Ritum Ecclesiæ Catholicæ, & validè, & sanctè celebranda non esse praviderint.* Atque monet inter facultates eis communicatas, non reperiri facultatem *dispensandi super impedimento justitiæ publicæ honestatis, proveniente ex matrimonio rato, quod alias inter alterutram partem, & alterius consanguineum in primo gradu, intercesserit; sed ante consummationem, vel morte, vel aliter legitime solutum fuerit.*

Undecimo, præcipit *in celebratione nuptiarum observari tempora ab Ecclesia præscripta:* non vetat vero iis temporibus nuptiis interesse officii causa, quæ à Turcis celebrentur, si sine scandalo, & Creatoris injuria fiat, ac dummodo in iisdem nihil fiat, quod superstitionem redoleat.

Duodecimo, vetat cognationis spiritualis gradus ultra illos extendi, quos Tridentina Synodus præscripsit; declaratque nullam cognationem oriri *ex assistentia matrimonio præstita, etiam ad contrahentium invitationem, sicut nec inter eos, à quibus capilli pueris primo tondentur.*

Tertiodecimo, retineri præcipit Missalis, Ritualis, Cæremonialisque Romani usum, rejectis Ritibus, & precationibus aliunde petitis: cæremonias Baptismi, vel non omitti, vel cito suppleri; atque aquam Baptisterii juxta ritum Romanum benedici, & in Baptismo adhiberi.

Quartodecimo, in sepeliendis cadaveribus omnes Turcarum superstitiones devitari jubet, *à quibus profecto originem trahunt superstitiosi quidam Ritus, veluti lotiones, qua incenso Thure, & certarum precum recitatione, quæ à Catholica improbantur Ecclesia, peraguntur.*

§. III.

De reliquis Ritibus, qui vel proscripit sunt, vel rejiciendi videantur.

HActenus Ritus recensuimus, qui proscripti sunt in Constitutionibus, quæ circa Ritus Sinenses & Malabaricos, ac circa abusus illos, prodierunt, qui in Christianam religionem irrepserant in Regno Serviæ finitimisque Regionibus. Nunc abusus illos recensebimus, quos Auctores apud alias gentes vigere referunt. Initium autem sumimus ab Abessinis, dicemusque de reliquis ordine.

Abessini, seu Æthyopes Circumcisionem adhibent, quam apud Ægyptios quoque nonnullos, in usu esse Auctores testantur. Supremæ Inquisitionis decreto anno 1637. statutum fuit; *non esse quocumque prætextu tolerandam Circumcisionem. Pastores vero corrigere oportere subditos, quantum possunt, contumacesque arcendos esse à communione.* Et quidem jure atque merito: nam Circumcisio ab hujusmodi gente adhibetur, vel ut Hebræorum aut Mahumetanorum cæremonia est, vel ut Christum, qui circumcisus fuit, imitentur, sive, ut alii malunt, in signum honoris & nobilitatis, ut ostendant se ex Davidica gente originem trahere. Ac

nullo ex iis modis Circumcisio licita esse potest: Ut enim Hebræorum, vel Mahumetanorum est cæremonia, Ritus falsus est, vel falsæ religionis tessera, ut ex dictis liquet: A Christo Domino adhibita fuit, ut cæremonia legalis; hæc autem cæremonia Christianis prohibita est. Hinc S. Thomas in 4. dist. 1. quæst. 2. art. 5. quæst. 3. ad tertium, ait: *non posse honestari usum Circumcisionis ex quocumque fine honesto, quia ex prohibitione factus est malus: Et actus malus non honestatur propter bonam intentionem*. Igitur ne quidem in signum nobilitatis usurpari poterit.

Nota. Si verum est, quod nonnulli narrant, Ægyptios nonnullos tum masculos tum fœminas circumcidere, natura id exigente, quæ sine Circumcisione ad propria obeunda munia inepta foret, nihil reprehendi poterit, sed curandum unice erit, ne ex hac Circumcisione scandalum alii patiantur; neve superstitionem involvat.

Refert Thomas à Jesu Abessinos in festo Epiphaniæ quolibet anno post benedictionem aquæ mares fœminasque ter in aquam mergere prolata etiam baptismatis forma. Hæc etiam cæremonia abusus est. Abluere enim hominem proferendo baptismatis à Christo instituti formam, vel est baptismum conferre, aut baptismum simulare. Nefas autem est baptismum à Christo Domino institutum aut iterare, aut fingere. Ajunt: se id facere in memoriam baptismatis Christi. At etsi liceat vel simplici ablutione, vel alia ex arbitrio instituta cæremonia, Christi baptismum in memoriam revocare, nullo modo licitum esse potest pro hac cæremonia Sacramentum usurpare à Christo Domino pro animarum regeneratione institutum, quod iterari non liceat, quodque sine injuria fingi, seu simulari non possit.

Ægyptii, ac Syrorum plerique in eo errore versantur, ut ante determinatum tempus, hoc est ante definitum certum dierum numerum, nefas putent parvulos baptizare; quamobrem plures perire sinunt sine necessario ad salutem consequendam remedio. Accedit etiam, quod falso credant, nunquam licere Laicis baptizare, aut validum non esse collatum ab ipsis baptisma. Sed de iis infra.

Supra citatus Thomas a Jesu, inter Jacobitas nonnullos esse refert, qui Baptizatorum fronti ferro candenti crucem imprimunt. Hæc autem cæremonia omnino rejicienda videtur. Nam præterquam quod arduum reddit omnibus ad salutem necessarium remedium, Seleucianorum redolere videtur hæresim ab Ecclesia damnatam, quæ etiam igne homines baptizandos esse contendebat.

Inter Syros quoque Nestorianos plures vigere abusus, ritusque damnandos narrat Assemanus in sua Orientali Bibliotheca: scilicet, horum nonnulli Baptismati Circumcisionem addunt; & qui peccatum originale negant, dum pueros baptizant, Exorcismos ommittunt, quos Adultis tantum convenire posse arbitrantur, in quibus reperiri potest peccatum. Rursus pueros morti proximos solo oleo consignant: ac inter eos nonnulli sunt, qui eos iterum baptizant, qui alia aqua, præter eam, quæ oleo unctionis consecrata fuerit, baptizati sint. Inepte pariter credunt, pollui aquam baptismatis, sacrum oleum, vasa sacra, & alia hujusmodi, si à Laicis, vel à Sacerdotibus, qui jejuni non sint, tangantur: item pollui quoque credunt Altaria, si ad ea vel mulieres, vel Laici, aut Clerici Sacerdotesque non-jejunii accedant; imo & Ecclesiam ipsam, si quis in eam sine calceis ingrediatur. At vanæ ineptæque credulitates sunt, ut vana credulitas appellatur Constitutione supracitata *Demandatam &c.* fides illa Græcorum, qui putant jejunium frangere Sacerdotes, si dum sacrum faciunt vestibus utantur, quas antea alter Sacerdos adhibuerit, vel si in Altari celebrent, in quo eodem die Sacerdos alter celebraverit. Hæ itaque hisque similes cæremoniæ, quæ ad Dei augendum promovendumque cultum non conferunt, sed ineptas potius in hominibus credulitates foveant, sunt omnino à sacris Officiis rejiciendæ; ut quisque ex iis, quæ *cap. I. & II.* disputavimus, facilè intelligere poterit.

Armeni Schismatici, ut capite sexto diximus, dum sacrum faciunt, aquam cum vino non miscent, eaque omissione Jacobiticam hæresim profiteri creduntur. Hinc Apostolica Sedes numquam Armenis, qui ad unionem cum Ecclesia Romana venerint, permittere voluit, licet enixe petierint, ut ad vitandam Schismaticorum persecutionem, aut alia de causa aquæ cum vino mixtionem in Missæ sacrificio omitterent; sed præcepit semper, ut juxta Ecclesiæ præceptum, dum sacrum faciant, aquam cum vino misceant, idque non in *Sacristia*, nec clanculum, sed palam & publicè, ut in eorum Missali ab Apostolica Sede probato præscribitur. Extant hac de re decreta Sa-

cæ

cræ Congregat. de P. F. 30. Januarii 1635. & Supremæ Inquisitionis 1740. Ejusdem Congregat. de P. F. decreto 30. Januarii 1635. statutum fuit : non licere Armenis ad Romanam Communionem venientibus, Trisagio, quo uti solent in sacris Officiis, addere, *qui passus est pro nobis*. Vide quæ hac de re explicavimus *cap.* VI. ubi de Jacobitis egimus.

Antequam Græcorum ritus improbatos, suspectosque recenseam, nonnulla indicare operæ pretium duco, quæ Nicolaus Papa I. *in respons. ad consult. Bulg.* superstitiosa, aut superstitionis suspecta declaravit. Primum itaque ad ciborum delectum, quod spectat, veluti superstitiosam rejecit illorum opinionem, qui ut *animalia sive volatilia* comederent, inquirendum putabant num ferro, aut ictu hominis percussa mortua essent, quod nefas crederent ictu percussa, ac sine sanguinis effusione occisa comedere, num. XC. Distinctionem quoque inter munda, & immunda animalia, de medio per Evangelium sublatam fuisse declaravit num. XLIII. ideoque sine superstitione servari non potuisse, si aut natura sua quædam immunda putarentur, aut vigere adhuc crederetur latam per Mosem legem. Addit etiam num. LVII. ferri neutiquam potuisse frivolam illorum Græcorum credulitatem, qui sine peccato comedi non potuisse opinarentur mactata ab Eunuchis animalia. Deinde observationes diei, & horarum in incipiendis, exercendisque negotiis, ut incantationes, & joca, ac carmina, & nonnulla auguria exercere, pompas, operationesque diaboli esse declaravit, quibus in Baptismo abrenunciavimus. Rursus usum lapidis, quo ad corporis sanitatem recuperandam uti consueverant antequam Christiani essent, veluti superstitiosum prohibuit n. LXII. Item morem aperiendi clausum codicem particula ligni, qua aperitione scire se posse putabant, quod cuperent num. LXXVII. Ac demum delationem ligaturæ e gutture pendentis pro infirmitate curanda, ac phylacteria, veluti dæmoniacis inventa versutiis rejecit atque damnavit.

Inter proscriptos Græcorum abusus in sacris cæremoniis, nonnulli falsi ritus occurrunt, quos Cardinalis de Torres Archiepiscopus Montis Regalis in quadam Diœcesana Synodo damnavit. Primum itaque usum interdixit *Sinaxarii* quod recitare solebant post lectionem sextam Sabbati ante Dominicam sexagesimæ, quia error in eo continebatur jam ab Ecclesia damnatus de animabus non recipiendis in cœlum, neque ad æternas ablegandis pœnas ante extremi judicii diem. Deinde vetuit ne officium fieret impii Gregorii Palamæ Archiepiscopi Thessalonicensis. Ac demum acclamationes quasdam censura perstrinxit, quibus eidem Palamæ, ac scelestissimo Photio plaudebant, ut refert BENEDICTUS XIV. de Synodo Diœc. lib. 6. cap. 3.

Præter ea, quæ diximus, nonnulla quoque recensere placuit, quæ ab Apostolica Sede statuta sunt pro tollendis nonnullis, qui apud Græcos vigent, abusibus, quo facilius sacri Ministri possunt certam sibi constituere regulam, qua abusus reliquos cognoscere, eosque e medio tollere valeant. Primo itaque statutum est, ne Sacerdotes celebrare audeant, quin, dum opus sit, Sacramentalem confessionem juxta Tridentinæ Synodi præscriptum antea præmiserint ; & ne Pueris Altari servientibus Eucharistia concedatur, quin ii, qui ratione polleant, eamdem confessionem præmiserint. Secundo, ne permittatur mulieribus Altari servire sive administrare. Tertio, ne Monachi, vel alii iter agentes, aut ut à periculis liberentur, sive ex alio prætextu sacram ad collum appensam secum ferant Eucharistiam, neve eamdem domi, sive in propria cella retineant. Quarto, non esse Eucharistiam toto anno in Ecclesia servandam, & si in fine anni habeatur, consumi oportere ; ac tollendum omnino abusum tundendi, vel miscendi cum sacro Oleo, ac iterum coquendi, vel alias exsiccandi species Eucharisticas feria V. in Cœna Domini, ut deinceps asserventur. Quinto, ut Sacramentum Eucharisticum, quod pro infirmis conservatur in Ecclesiis singulis octo diebus, aut saltem quindecim renovetur. Sexto, ne viri, & uxoris simul, & eodem tempore confessio ab eodem Sacerdote excipiatur. Alia recensebimus, dum de Sacramentis tractabimus. Huc etiam spectant, quæ diximus in appendice ad tractatum de Fide, & in ea, quæ est de communione in divinis cum Hæreticis.

Nota. Hæc pauca circa proscriptos ab Apostolica Sede Ritus, abususque damnatos indicasse sufficiat. Ex iis enim facilè est cuique intelligere, Apostolicam Sedem damnare Ritus omnes, qui vel idololatriam, vel hæresim redoleant, sive ex animo, sive simulate adhibeantur, ac eos, qui vani, inutilesque sint ; & abusus omnes proscribere, qui in Sacramentorum administratione ubique gentium occurant ; hoc est Ritus

tus consuetudinesque, quæ cum debita Sacramentis veneratione minimè cohæreant. Quamobrem in appendice ad tractatum de Legibus diximus, Constitutiones omnes Romanorum Pontificum, quæ iis de rebus editæ sint, ac deinceps fient, ad Orientales quoque pertinere; licet pœnæ Ecclesiasticæ, quæ in eisdem Constitutionibus statuuntur, eos tantum quandoque afficiant, quos expresse nominant.

TRACTATUS
DE SACRAMENTIS
IN GENERE.
CAPUT PRIMUM.

De natura Sacramentorum Novæ Legis.

Quæst. I. Quid, & quotuplex est Sacramentum?

Resp. Sacramentum genericè sumptum, est signum sensibile gratiæ sanctificantis permanenter à Deo institutum. Sacramentum vero novæ Legis est signum sensibile, permanenter à Christo institutum ad significandam & producendam gratiam sanctificantem ex opere operato. Unde in ex maxime differt à Sacramentis antiquæ Legis, quod hæc non causarent gratiam ex opere operato, sed tantum illam significarent nobis dandam per Passionem Christi, ut docet Concil. Florentinum.

Sacramenta novæ Legis sunt septem, non plura, nec pauciora, videlicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, & Matrimonium. *Conc. Trid. sess. 7. can. 1.*

Quæst. II. *Quibusnam Sacramenta essentialiter perficiuntur?*

Resp. Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum. Concil. Florentin. in decreto de Sacrament. & constat etiam ex Traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ.

Porro materia Sacramenti dicitur id, quod in Sacramento minus perfecte significat ejus effectum: unde debet determinari per aliud ad eum perfecte significandum. Duplex est materia, nempe remota, & proxima. Materia remota est res, quæ adhibetur, ut Aqua in Baptismo. Proxima est usus seu applicatio talis rei, ut Ablutio. Forma verò est aliquid sensibile, quod clarius effectum Sacramenti indicat & determinat, ac perficit significationem materiæ obscuram, nec satis determinatam. Verba autem strictè sumpta, seu vocalia, sunt forma essentialis in omnibus Sacramentis, saltem præter Matrimonium, quod juxta communem sententiam potest perfici sine benedictione Sacerdotis, sed sola scriptura, vel nutu exprimente mutuum consensum, quæ sunt verba virtualia, in quantum sunt expressiva consensus, & sufficiunt in contractibus: quia, cum hoc Sacramentum consistat edæquate in contractu matrimoniali, quem Christus evexit ad esse Sacramenti, nihil ad ejus valorem requiritur, nisi quod ad legitimum contractum necessarium est. Unde in decreto citato dicitur Matrimonium effici mutuo contrahentium consensu *regulariter* per verba de præsenti expresso. Aliud est de ceteris, ut constat ex Traditione, & praxi Ecclesiæ.

Quæst. III. *Qualis unio inter materiam, & formam requiritur ad valorem Sacramenti?*

Resp. Requiritur utriusque coexistentia, seu simultas moralis, quæ secundum significationem verborum formæ, & qualitatem actionis, per quam Sacramentum fit, sufficiat tum ad veritatem formæ, tum ut verba censeantur cadere super talem materiam, & cum illa unum totale signum constituere. Sic in Baptismo requiritur talis conjunctio, ut dum minister verba profert, censeatur moraliter etiam lavare. Hæc autem unio moralis sufficit, quia Sacramentum est compositum quoddam morale, conficiendum ab hominibus; ideoque more humano; & major non est sæpe possibilis moraliter: unde si exigeretur, Sacramenta sæpe irrita forent.

Porro hæc unio diversa est pro diversitate Sacramentorum: nam requiritur major in Baptismo, ob formam exprimentem ablutionem actualem, & major in confectione Eucharistiæ, cum forma sit demonstrativa Corporis Christi sub accidentibus panis, & vini, quorum substantiam destruit.

Sacramentum vero Pœnitentiæ non exigit tam strictam unionem; quia institutum est per modum judicii, in quo sententia non sem-

semper statim sequitur causæ examen. In Matrimonio unius consensus potest alterius consensum tamdiu sequi, quamdiu hic moraliter perseverare censetur, sicut in aliis contractibus, quia fundatur in natura contractus. Tamen quoad praxim materia & forma, quantum fieri potest, simul sunt conjungendæ.

Quæst. IV. *Quænam mutatio materiæ, vel formæ irritat Sacramentum?*

Resp. Quævis mutatio substantialis in materia vel forma invalidat Sacramentum: quia tollit materiam, vel formam, quam Christus instituit. Accidentalis vero non irritat, quia cum tali mutatione manent materia & forma, quales Christus instituit. Sed circa hoc observanda sunt sequentia.

1. Mutatio materiæ est substantialis, quando materia, nomine & re, secundum communem æstimationem, & usum differt ab ea, quam Christus instituit, & Ecclesia usurpat; ita ut in ordine ad usus humanos, & prout sub tali nomine usurpatur, sit notabilis varietas: ut si in Baptismo adhibeatur vinum loco aquæ. Mutatio est accidentalis, quando materia est eadem, re & nomine cum ea, quam Christus instituit; sed non adhibetur eodem modo, quo Ecclesia adhibet, ut si in Baptismo adhibeatur sine necessitate aqua cœnosa, vel non benedicta.

2. Mutatio formæ est substantialis, quando vel non adhibentur verba vocalia, ubi essentialiter requiruntur, ut reipsa requiruntur in omnibus, excepto Matrimonio; vel si verba vocalia sic mutantur, ut non maneat sensus à Christo institutus, [ac determinatus tanquam necessarius. Quævis vero formæ mutatio, qua non destruitur sensus à Christo institutus, est accidentalis.

Quænam autem materia, vel quæ verba requirantur ad essentiam Sacramenti, cognoscimus ex usu & doctrina Ecclesiæ, quæ cum sit *columna ac firmamentum veritatis*, non potest errare in iis, quæ ad fidem, bonos mores, ad Sacramenta, & generalem disciplinam, ac Dei cultum pertinent.

3. Sensus verborum in æquivocatione ab intentione proferentis pendet. Hinc hæc forma: *Ego te baptizo in nomine parentis &c.* habet bonum sensum, si proferens per tò *parentis*, patrem intelligat, malum si matrem. Sed extra æquivocationem sensus verborum non pendet ab intentione proferentis. Hinc valebat baptismus Arianorum quamvis circa formam male sentirent, quia illam recte pronuntiabant. Econtra ille non baptizaret valide, qui uteretur verbis nihil significantibus, vel aliquid aliud, etsi per illa intenderet verum sensum; quia in actione publica, qualis est Baptismus, verba significant secundum communem & usitatam acceptionem.

4. Mutatio verborum sex modis fieri potest, nimirum per additionem, vel detractionem alicujus vocis, positionem unius vocis loco alterius; corruptionem alicujus vocis, detrahendo, vel mutando aliquam syllabam; transpositionem, & interruptionem; pronuntiando scilicet unam partem formæ, ac deinde quiescendo per aliquod tempus, vel loquendo aliquid aliud, & demum perficiendo formæ prolationem. Quoties igitur aliquo ex modis illis ita mutantur verba, ut pereat sensus à Christo intentus, mutatur substantialiter vera forma: secus, si hic sensus maneat. Hinc verba corrupte pronuntiata ex imperitia, balbutie, linguæ præcipitantia, aliove simili vitio, non tollunt sensum substantialem, si adhuc sic proferantur, ut omnibus spectatis eundem sensum animis audientium ingenerent, quem recte prolata: secus, si fiat contrarium. Sic hæc corruptio verborum ex sola ignorantia linguæ prolatorum, *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta*, non destruit verum sensum; unde Zacharias Papa, cap. 86. de consecr. dist. 4. declaravit, Baptismum sic collatum sine animo introducendi errorem, valuisse; alioqui enim censeretur non intendisse facere id, quod facit vera Ecclesia. Quisque tamen tenetur diligentiam magnam adhibere, ut formam Sacramentorum recte, integrè, & distincte pronunciet, tum ob reverentiam Sacramento debitam, tum etiam ob periculum corruptionis.

5. Interuptio destruit verum sensum, ideoque substantiam formæ, quoties tollit unitatem moralem formæ, ut si quis dicat: *Ego te baptizo*, nec nisi recitato uno Psalmo prosequatur, *in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti*; Secus, si non tollat. Hinc verborum interruptio, quæ tam brevis est, ut morali judicio verba adhuc faciant unam orationem, non adimit sensum formæ, ut si baptizans, postquam dixit, *Ego te baptizo*, tussiat, vel aliis dicat, *silete*, ac deinde addat, *In nomine Patris, &c.* Qualis autem & quanta interruptio tollat unitatem moralem orationis, hoc debet æstimari secundum judicium prudens, ex circumstantiis, modo, ac duratione interruptionis; nam res moralis, qualis est ista, ex

ex prudenti æstimatione pendet. Illicita tamen est quævis interruptio facta sine necessitate, cum sit contra usum Ecclesiæ, & reverentiam Sacramento debitam.

Quæst. V. *Quale est peccatum mutare materiam vel formam?*

Resp. 1. Mutare alterutram substantialiter, est peccatum mortale. 1. Contra religionem; nam est gravis irreverentia in Christum auctorem Sacramentorum, agendo contra ejus institutionem in re gravi, eamque pervertendo, nec ponendo omnia, quæ voluit poni ad gratiam efficiendam; estque ipso facto irrisio quædam rei maxime sacræ. 2. Contra charitatem, voluntarie privando proximum gravi bono spirituali. 3. Contra justitiam: nam hoc ipso quod quis ministrare vult, tacite promittit, & se obligat ad administrandum, sicuti res exigit, & in utilitatem suscipientis.

Resp. 2. Est etiam mortale, alterutram mutare accidentaliter, si mutatio sit notabilis & absque necessitate, ex Conc. Trident. sess. 7. can. 13. Quia fieret contra præceptum Ecclesiæ, & usum ejus vim legis habentem, in re gravi ad religionem pertinente. Unde Missale Romanum, *de defect.* ait, eum gravissime peccaturum, qui aliquid formæ Eucharistiæ adderet, quod tamen significationem non mutaret. Imo quamvis mutatio sit in se levis, si fiat ex contemptu, vel ex animo inducendi usum contrarium ritui Ecclesiæ, aut ex simili intentione schismatica; nam tunc contemnitur Ecclesia, & Spiritus Sanctus, quo regitur, & cujus instinctu res illas instituit. Item si fiat cum scandalo, aut periculo errandi circa substantialia. Ita passim Doctores, qui addunt, mutationem accidentalem, his seclusis, posse esse venialem ob levitatem materiæ.

Quæst. 6. *An liceat aliquando uti materia aut forma dubia, vel probabili tantum in Sacramentis?*

Resp. 1. Extra necessitatem proximi tenemur semper sub mortali in iis, quæ pertinent ad efficaciam, vel valorem Sacramenti sequi in praxi sententiam tutiorem probabilem, relicta opposita etiam probabiliore. Ita Suarez, & alii. Quia alioquin exponeretur sine necessitate Sacramentum periculo nullitatis: nam valor & efficacia Sacramenti pendet à sola institutione Christi, & nullatenus ab opinione hominum quantumvis probabili, quæ immutare & supplere non potest id, quod Christus voluit esse necessarium ad valorem & effectum Sacramenti. Nec ignorantia invincibilis, licet excuset à culpa, potest defectum rei ad valorem actus requisitæ supplere. Ergo si opinio etsi probabilior, falsa sit, ut potest esse, & ni reipsa ponantur & adsint omnia, quæ Christus instituit ac exigit, Sacramentum erit invalidum & sine effectu.

Quare qui utitur materia, vel forma non certa, quando potest certam adhibere, peccat mortaliter, 1. Contra religionem, sine necessitate exponendo Sacramentum periculo nullitatis, & inefficaciæ: quod gravis est irreverentia in Christum ejus auctorem, ejus nomine exercendo actionem eo modo, quo probabile est, non posse habere effectum, nec rationem Sacramentalem, ideoque esse inanem. Estque per se quidam contemptus, seu irrisio rerum divinarum. 2. Contra charitatem: nam sine justa causa exponit proximum jacturæ maximi boni, quod percipitur ex Sacramento valido, cum possit illi talem fructum certo conferre. 3. Contra justitiam, præsertim si sit Pastor: nam proximus habet eius, ut Sacramentum sibi modo, quantum fieri potest, certo & infallibili administretur, eo ipso quod se ad illud suscipiendum submittit; & Sacerdos hoc ipso, quod ministrare vult, se obligat tacitè ad dandum quod petitur, Sacramentum scilicet certò validum, alioquin alius quæreretur.

Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem. *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, vel periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.*

Resp. 2. Tenetur sub mortali suscipiens sequi in praxi sententiam tutiorem probabilem, relicta opposita, etsi vere probabili, in iis quæ ex parte ipsius requiruntur ad valorem, vel effectum Sacramenti. Qui aliàs exponeret Sacramentum periculo nullitatis, vel inefficaciæ, ob rationem allatam, quod est grave sacrilegium; nam sicuti reddere Sacramentum nullum, aut illud effectu suo privare, est gravis irreverentia in Christum, cum Sacramentum sit moraliter actio Christi; ita & se exponere periculo id faciendi, & utrumque eodem præcepto religionis prohibetur.

Respond. 2. Tenemur in necessitate extrema proximi illi administrare Sacramentum

cum

cum materia, vel dispositione probabili tantum, vel etiam dubia, dum certa haberi non potest. Nam lex charitatis præcipit, ut in extrema necessitate proximi illi opitulemur meliori modo, quo possumus: sed medium probabile, vel dubium melius est nullo. Nec tunc fit irreverentia Christo, vel Sacramento; quia cum Christus illud instituerit pro hominum salute, vult ut magis provideamus securitati salutis proximi, quàm Sacramenti, dum utriusque periculum vitari nequit. Quare in tali necessitate vult, ut succurramus proximo, etiam cum periculo nullitatis Sacramenti, adhibendo tamen probabiliorem tutioremque materiam, quæ adhiberi potest. Et vero lex charitatis prævalet religioni.

Porro hoc locum habet dumtaxat in Sacramentis, quæ sunt de necessitate medii, nempe Baptismo & Pœnitentia. Quia non licet Sacramentum ullum exponere periculo nullitatis, nisi cum alioqui homo exponeretur damnationis æternæ periculo. Hinc numquam licet adhibere materiam dubiam in Eucharistia, Ordine, &c.

Quæst. VII. *An licet supra eandem materiam repetere formam?*

Resp. Non licet, nisi sit dubium rationabile de validitate formæ jam prolatæ, vel de ejus prolatione. Quia tunc frustra adhiberetur altera formæ prolatio cum irreverentia Sacramenti. Quod si tale dubium adsit, debet forma iterari sub conditione ne, Sacramentum maneat irritum, cum illius irreverentia, ac damno proximi. Dubium autem imprudens, quale solet esse in scrupulosis, non sufficit, sed contemnendum est. Mortale quippe est ex se, formam Sacramenti sine necessitate super eadem materia repetere; quia hæc secunda forma est inutilis, nec sine virtuali & interpretativa irrisione sic frustra proferri potest.

CAPUT II.

De Ministro Sacramentorum.

HOc nomine intelligitur idoneus effector Sacramenti. Constat, solos homines ratione utentes esse ministros Sacramentorum ordinarios: nam eos solos Christos ad hoc munus designavit. Non omnes tamen homines possunt esse omnium ministri; nam laici non possunt valide efficere nisi Baptismum & Matrimonium, ut constat ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ.

Quæst. I. *An requiritur intentio faciendi Sacramentum?*

Nota. Consentiunt omnes Catholici, 1. Non requiri intentionem explicitam conferendi gratiam: quia Sacramentum agit ut causa necessaria, quæ indiget sola applicatione, non autem ut applicans cogitet de effectu. Et alioqui nullus esset Baptismus collatus ab hæretico, negante gratiam per illum conferri.

2. Non sufficere intentionem ponendi ritum externum Sacramenti quomodocumque, etiam jocose & irrisorie: nam hic error Lutheri à Leone X. & à Concil. Trident. damnatus est.

3. Certum esse, teneri ministrum sub mortali habere internam volitionem verè faciendi Sacramentum, seu id quod facit Ecclesia, vel id quod instituit Christus, saltem confusam & implicitam: quia illicitum est in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore. Sed sententia asserens talem intentionem requiri ad valorem, est tutior, imo sola tuta, & saltem probabilior, aut tam probabilis quam negans, quæ non est tuta: nam cum possit esse falsa, eam sequens committit se periculo faciendi Sacramentum nullum.

4. Ad valorem Sacramenti non requiri intentionem faciendi, quod facit Ecclesia Romana, quamvis sola sit vera Ecclesia Christi; sed sufficere intentionem faciendi, quod facit vera Ecclesia, quæcumque illa sit, imo faciendi quod facit Ecclesia aliqua particularis, v. g. Lutherana, modo putetur vera, quamvis reipsa sit falsa. Quia tunc est intentio implicita ac virtualis faciendi, quod facit vera Ecclesia; neque error speculativus circa veram Ecclesiam, ut nec circa efficaciam & effectum, aut institutionem Sacramenti, impedit hujus valorem ex parte ministri; nam hæreticus vere baptizat, & tamen non credit Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam.

Resp. Ad valorem Sacramenti requiritur intentio verè & serio faciendi Sacramentum, saltem implicita & generalis, qua minister intendat facere id, quod Ecclesia moraliter facit per ritum externum, vel quod Christus instituit; nec sufficit intentio ponendi exterius dumtaxat ritum externum, ut aliqui dicunt.

Prob. 1. Ex Concilio Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Hæc omnia Sacramenta* (Novæ legis) *tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis*

bis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia. Quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum. Ergo ex Concilio ad efficiendum Sacramentum requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia, materiam scilicet & formam adhibendo per suos ministros. Sed id quod Ecclesia facit, materiam & formam adhibendo per suos ministros, est Sacramentum. Ergo ex Concilio ad efficiendum Sacramentum requiritur intentio illius faciendi. Quod etiam patet ex §. sequenti, ubi dicit, quemlibet etiam paganum & hæreticum valide baptizare, *dummodo formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia*, immediate scilicet. Quibus verbis præter voluntatem ponendi ritum externum, requirit etiam intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, & hæc duo inter se distinguit. Ergo intendere facere quod facit Ecclesia, non est præcise velle ponere ritum externum; sed est velle illum ponere, ut religiosum & Sacramentalem, seu ut signum institutum ad significandam & efficiendam gratiam.

Prob. 2. Concil. Trident. sess. 7. can. 11. *Si quis dixerit in ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit*. Sed Ecclesia per suos ministros facit Sacramentum, & non tantum ponit ritum externum. Ergo requiritur intentio faciendi Sacramentum, seu actionem Sacramentalem.

Item Concil. Trident. per intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit, quod facit Ecclesia immediate nomine & authoritate Christi: ideoque intelligit quod facit Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo. Sed Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo facit significationem & efficaciam Sacramentalem, sicut per potentiam naturalem facit ritum externum. Ergo cum Trident. Concil. definit, requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit requiri intentionem faciendi significationem & efficaciam Sacramentalem, seu ritum externum ut Sacramentum, intentionem, inquam, saltem generalem & confusam.

Præterea Concil. Trident. sess. 14. cap. 6. declarat, pœnitentem non esse vere & coram Deo absolutum, *si sacerdoti animus serio agendi, & verè absolvendi desit*. Ergo ad validam absolutionem, præter intentionem serio ponendi ritum externum, seu proferendi verba absolutionis, requirit intentionem verè absolvendi; nam hæc duo manifeste distinguit. Intentio autem vere absolvendi est intentio vere conferendi Sacramentum Pœnitentiæ. At eadem est ratio de omnibus aliis Sacramentis. Ergo in omnibus Sacramentis requiritur intentio faciendi Sacramentum. Quare Suarez tom. 3. in 3. part. S. Thom. quæst. 64. disp. 13. sect. 2. sic ait: *Existimo contrariam sententiam non posse jam* (post definitionem Trident. Concil.) *tuto defendi, nec sine errore*.

Prob. 3. Auctoritate Summi Pontificis Alexandri VII. qui damnavit hanc propositionem: *Valet Baptismus collatus à ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: Non intendo facere quod facit Ecclesia*. Ergo sine nullitate Sacramenti non potest excludi intentio interna faciendi, quod facit Ecclesia, quamvis ponatur omnis ritus externus. At si ad valorem Sacramenti, præter positionem omnis ritus externi, non requiritur intentio interna faciendi quod facit Ecclesia, hæc intentio potest positive excludi sine nullitate Sacramenti; nam exclusio ejus, quod non requiritur ad valorem Sacramenti, non potest illud irritare: cum valeat Sacramentum sine positione & cum exclusione eorum, quæ ad ejus valorem non requiruntur. Ergo ad valorem Sacramenti Baptismi, ideoque aliorum omnium præter positionem omnis ritus externi, requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia. Atqui per intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligitur intentio interna faciendi Sacramentum: nam non intelligitur intentio ponendi ritum externum, cum in propositione damnata jam supponatur hæc intentio; siquidem agitur de ministro, *qui omnem ritum externum, formamque Baptismi observat*, libere, scilicet, & voluntarie, proindeque habet voluntatem observandi omnem ritum externum.

Prob. 4. Ratione. Quia Christus Sacramentorum ministros instituit, non ut meros nuncios deferentes voluntatem Domini, sed ut veros ministros, qui libere utantur potestate ministeriali sibi data. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, ait Paulus, 1. Corinth. 4. Atqui minister non utitur libere potestate ministeriali, nisi velit ea uti; & non vult ea uti, nisi cum vult per illam producere effectum sibi proprium, nempe Sacramentum; quod est sane effectus proprius potestatis mini-

ministerialis circa Sacramenta: sicut nemo vult uti potestate naturali, nisi cum vult per illam producere effectum ipsi proprium. Ergo.

Præterea confectio Sacramenti est actio moralis Sacramentalis: nam Christus sic instituit Sacramenta, ut procedant ex potestate data ministris tamquam actiones eorum morales, ita ut dicantur verè remittere peccata, absolvere, consecrare &c. ut, Joann. cap. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Et, Luc. cap. 22. *Hoc facite in meam commemorationem &c.* At actio moralis Sacramentalis debet esse intenta ut talis. Ergo.

(✠) *Nota*. Vide citat. opus de Synodo Diœcesana lib. VII. cap. 4. in quo perspicue exponitur discrimen, quod versatur inter Novatorum hæresim, ac orthodoxas opiniones, atque concluditur, probatam ab Auth. nostro opinionem probabiliorem esse illam, quam cum Catherino plures Theologi tuentur, sequentibus verbis: *Verum, utut hæc res coram Deo se habeat, nulla usque adhuc de ea emanavit expressa Apostolicæ Sedis definitio. Quamvis igitur communior sit sententia exigens in Ministro intentionem, vel actualem, vel virtualem faciendi, non solum ritum externum, sed id, quod Christus instituit, seu quod facit Ecclesia, & hæc veluti tutior sit omnino servanda in praxi; non est tamen Episcopi, priorem opinionem reprobare, atque ad hanc posteriorem, etiam theorice tuendam, suos Diœcesanos adigere: causas quippe majores, difficilioresque quæstiones, Fidem, aut disciplinam spectantes, ad Apostolicam Sedem deferendas, statuit perpetua Ecclesiæ consuetudo ab Innocentio III. in cap. Majores de Baptismo confirmata. Quare, si constet, quempiam, aut Baptismum contulisse, aut aliud Sacramentum, ex iis, quæ iterari nequeunt, administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi, quod facit Ecclesia, urgente quidem necessitate, erit Sacramentum iterum sub conditione perficiendum; si autem res moram patiatur, Sedis Apostolicæ oraculum erit exquirendum, quemadmodum ad Severum Scholasticum Constantinopolitanum faciendum scripsit Ferrandus Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus in difficili quæstione, qua tunc Ecclesia fatigabatur, doctis, indoctisque in varias partes scissis, inquiens:* Interrogava, vir prudentissime, si quid veritatis cupis audire, principaliter Apostolicæ Sedis Antistitem, cujus sana doctrina constat judicio veritatis, & fulcitur munimine auctoritatis (*tom. 9. Biblioth. PP. pag. 509.*) *quod semel monitum volumus, ut regula sit, etiam pro aliis controversiis, quas mox commemorabimus.*)

Quæst. II. *Qualis debet esse intentio Ministri?*

Nota. Intentio est actus voluntatis deliberatus, quo quis aliquid intendit seu vult assequi. Sive est volitio alicujus finis. Hic per intentionem intelligitur volitio faciendi Sacramentum, ex quocumque motivo procedat. Dividitur, 1. In explicitam, seu expressam, qua aliquid in se distinctè cognitum volumus, & in implicitam, seu confusam, qua aliquid solum confuse cognitum volumus, volendo scilicet aliquid, sub quo, vel in quo continetur. 2. In actualem, virtualem, habitualem, & interpretativam.

Intentio actualis est ea, qua quis dum conficit Sacramentum, actu cogitat de Sacramento faciendo, & simul vult illud conficere.

Intentio virtualis est voluntas formalis faciendi Sacramentum præterita, vi cujus fit Sacramentum mediante una, vel multiplici actione ad illud ordinata, manante à tali intentione, licet tunc mens de Sacramento non cogitet. Dicitur virtualis, quia ex virtute illius licet præteritæ fit Sacramentum. Talis est intentio in Sacerdote, qui ex voluntate actuali consecrandi induit se vestibus sacris, Missam inchoat, sed paulo post distrahitur, prosequitur tamen Missam, & consecrat cum distractione.

Intentio mere habitualis est intentio mere præterita, non retractata, quæ jam neque in se, neque in sua virtute, vel aliquo effectu à se relicto existit. Vel juxta aliquos est habitus ex pluribus confectionibus Sacramentorum acquisitus, tribuens voluntati facilitatem & propensionem ad similes actus in posterum exercendos: sive est inclinatio ac facilitas orta ex tali habitu.

Interpretativa est illa, quæ nec est nec fuit, sed esset, si ejus objectum proponeretur voluntati: unde est tantum dispositio voluntatis ad intentionem eliciendam, si ei proponeretur.

Resp. 1. Ad valorem Sacramenti non requiritur expressa & distincta intentio faciendi Sacramentum, sed sufficit confusa & implicita, qua quis intendat facere id, quod facit Ecclesia Christi, aut quod Christus instituit, aut quod vidit per parochum fieri, aut quod Christiani faciunt. Constat ex praxi Ecclesiæ, quæ non rebaptizat eos, qui baptiza-

ferre Sacramentum sub quavis conditione etiam de præsenti & præterito, etsi posita: quia hoc est contra usum Ecclesiæ, & contra reverentiam Sacramento debitam; nam est quædam negatio. At licet in dubio prudenti de valore Baptismi, ex cap. 2. *de Bapt.*

Valet tamen Sacramentum, excepto Matrimonio, si error sit solum speculativus circa personam; verbi gratia, si absolvas Petrum putans esse Paulum; quia ordinarie est & semper esse debet intentio conferendi Sacramentum personæ præsenti: quam proinde intentionem servare quisque censetur, nisi eam expresse excludat. Et si tunc practice minister intentionem applicat determinatè ei, qui præsens adest. Si vero intendas præcisè absolvere Paulum excludendo alias personas, absolutio non valet, quia circa aliam personam non exercetur potestas ministerialis; cum ejus exercitium pendeat ab intentione ministri, qui illam non exercet: nisi circa personam circa quam vult illam exercere.

Excipe Matrimonium, quia ejus valori obstat error circa personam, eo quod obstet valori contractus, in quo Sacramentum fundatur.

Quæst. IV. *An valeat Sacramentum, quando minister habet duas intentiones contrarias, quarum una repugnat ejus valori?*

Resp. Validum est, si debita intentio prævaleat intentioni, quæ repugnat valori Sacramenti: quia tunc sola intentio prævalens est efficax, & altera est inefficax ac mera displicentia. Secus, si intentio contraria prævaleat, ob eandem rationem. Quod si utraque sit æqualis, minister nihil efficit: quia æqualiter vult facere & non facere Sacramentum; ideoque non vult efficaciter illud facere. Porrò illa intentio prævalet alteri, quæ est magis absoluta, & aliam expelleret, si rem intentam impediret.

Quæst. V. *An ad valorem Sacramenti requiritur fides & sanctitas in Ministro?*

Resp. Neg. Fide constat. 1. Ex Traditione, & consuetudine perpetua Ecclesiæ, præsertim Romanæ a tempore Apostolorum, quæ neminem unquam ritè ab hæretico, adeoque fictè & sanctitate destituto, baptizatum rebaptizavit. Hancque praxim ab Apostolis manasse constat; cum neque alicujus Romani Pontificis decreto, neque generalis alicujus Concilii canone instituta aliquando fuerit, sed ab initio viguerit in tota Ecclesia. 2. Ex Concil. Trident. sess. 7. can. 4. de Baptismo. 3. Quia virtus Sacramenti est, & agit ex meritis solius Christi, qui per ministrum tanquam instrumentum, illud conficit; & potestas conficiendi Sacramenta est gratia gratis data, quæ compossibilis est cum peccato. 4. Alioqui cum fides, vel probitas sæpe in multis desit, sæpe Sacramenta exponerentur nullitati cum ingenti animarum damno: & sic Christus parum Ecclesiæ suæ providisset.

Hinc error ministri circa sensum formæ, non expressus in forma, verbi gratia, quod Filius non sit æqualis Patri, non impedit valorem Baptismi ab Ariano collati. Quia non mutatur formæ significatio, quæ non ex privato cujusque arbitrio, sed ex communi usu in Ecclesia recepto petitur. Præterea ex Concil. Florent. tria solum requiruntur ad valorem Sacramenti ex parte ministri, nimirum ut adhibeat materiam & formam debitas, & habeat intentionem faciendi, quod Christus instituit, vel Ecclesia facit.

Quæst. VI. *An minister tenetur esse in statu gratiæ, dum Sacramentum conficit vel ministrat?*

Nota. Aliud est conficere, aliud administrare Eucharistiam. Sed in aliis Sacramentis ipsa confectio est simul ministratio.

Resp. 1. Qui Sacramentum in peccato mortali conficit vel ministrat, tamquam minister ad id consecratus, vel specialiter ab Ecclesia deputatus, per se loquendo peccat mortaliter. *Ita omnes.* Quia 1. Ex Tit. 1. dispensator Dei debet esse sine crimine. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiat S. Augustinus, lib. 2. contra Parmen. cap. 10. *Omnia Sacramenta, cum obsint indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus.* 3. Ex cap. ult. 15. quæst. 8. ubi Nicolaus I. ait: *Mali bona administrando, se tantummodo lædunt.* Et ex cap. ult. de cohab. cleric. ubi Gregorius IX. declarat, *constare, quemlibet pro mortali peccato, quoad seipsum esse suspensum.* 4. Ex Rituali Romano *impure & indigne Sacramenta ministrantes in æternæ mortis reatum incurrunt. Sacerdos ergo si fuerit peccati mortalis sibi conscius (quod absit) ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde pœniteat. Sed si habeat copiam confessarii, & temporis locique ratio ferat, convenit confiteri.* 5. Quia talis gravem irreverentiam irrogat Christo, cujus ut ministri principalis personam gerit; & sancta indigne tractat in re gravi: ergo grave sacrilegium admittit. Item per se gravissima est indecentia ac irreverentia, actionem sanctissimam, quæ est

est moraliter actio Christi, & collativa gratiæ sanctificantis, qua homo consors naturæ divinæ & filius Dei adoptivus efficitur, exercere in immunditia peccati, & inimicitia Dei. Adde quod sacerdos sit publicus Ecclesiæ minister à Christo institutus, & gratia ordinationis donatus, ut Sacramenta fidelibus digne ministret: ergo ratione status & ordinis sui, ideoque ex proprio officio tenetur digne ministrare.

Idem dicunt Vasquez, De Lugo, & alii contra multos de Ministro non consecrato, v. gr. laico baptizante in necessitate. Tum quia textus allati, & Patres generatim omnes ministrantes comprehendunt, nec distinguunt inter ordinatum, & non ordinatum, solemniter ministrantem: tum quia est gravis irreverentia in Christum, quod hostis ejus & mancipium diaboli agat in nomine & persona Christi, ejusque merita applicet: tum quia jure naturali & divino sancta sancte à quolibet tractanda sunt, & quidem sub gravi in re gravi. Sacramentum autem, quod laicus in necessitate ministrat, est res eximiè sancta & speciali modo consecrata, & ad gratiam sanctificantem efficiendam instituta, estque moraliter actio Christi, ut ministri principalis. Ergo tractari debet specialiter sancte. At non tractat sancte, sed indigne ac irreverenter, qui illud ministrat in peccato mortali.

Hinc Confessor, quamvis confessiones continenter audiat, tot peccata mortalia admittit, quot homines absolvit; nam tot Sacramenta numero distincta ministrat, & absolutio singulorum est actio externa per se sufficienter consummata. Multi tamen censent, talem tunc unicum mortale admittere, sed eo gravius, quo plures absolvit.

Dixi, *per se loquendo*. Quia minister per accidens excusari potest à mortali ob repentinam & inopinatam necessitatem ita urgentem, ut non relinquat spatium eliciendæ contritionis, ut si sit periculum, ne quis moriatur sine baptismo, vel sine absolutione, dum sacerdos occuparetur in eliciendo actu contritionis.

Resp. 2. Sacerdos vel Diaconus distribuens Corpus Christi in peccato mortali, peccat mortaliter. *Ita communiter*. Prob. 1. Ex textibus supra citatis. 2. Hæc dispensatio est sacrum & gravissimum ministerium, ad quod sancte administrandum minister est specialiter consecratus, & specialem gratiam accipit. 3. Talis gravem irreverentiam admittit in Christum, sanctissimum ejus corpus dispensando, & merita communicando in statu, in quo scit se esse Christi hostem & diaboli mancipium. Igitur *mundamini qui fertis vasa Domini*, Isai. 52. Imo ipsum Dominum.

Hinc talis tot mortalia committit, quot hominibus etiam continuate Eucharistiam distribuit; quia tot sunt objecta totalia, & tot sunt indignæ distributiones completæ & numero distinctæ. Multi tamen docent, hunc unius mortalis peccati reum esse, sed eo gravioris, quo pluribus Eucharistiam distribuit. Item triplicis malitiæ mortalis in confessione aperiendæ reus est sacerdos, qui in mortali celebrat, & seipsum communicat; scilicet indignæ confectionis, malæ ministrationis, & indignæ susceptionis, non minus quàm si alteri indigne ministraret, & ab altero indigne susciperet, ut notat Suarez.

Quæst. VII. *An Diaconus & Subdiaconus peccent mortaliter, dum in peccato mortali propria ordinis ministeria obeunt, verbi gratia, canendo solemniter Evangelium, vel Epistolam?*

Resp. Affirmant Sylvester, Cajetanus, Toletus, & alii. Probant 1. Ex cap. ultim. *de temp. ordin.* ubi Gregorius IX. ait, Sacerdotes & alios clericos criminosos occultos, *si non pœnituerint, monendos esse, & sub interminatione divini judicii obsestandos, ut in testimonium suæ damnationis, in susceptis etiam ordinibus non ministrent*. 2. Ex S. Thom. in 4. dist. 24. quæst. 1. art. 3. quæst. 5. ibi: *Lex* (naturalis) *præcipit, ut homo juste ea, quæ sunt justa, exequatur; & ideo quicumque homo, quod sibi competit ex ordine, facit indigne, quod justum est, injuste exequitur, contra præceptum legis* (naturalis) *facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicumque autem peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium, quin illud indigne faciat: unde patet quod mortaliter peccat*. 3. Quia eorum ministerium proxime accedit ad SS. Eucharistiam conficiendam, & ad illud specialiter deputati ac consecrati sunt. Alii tamen plures docent esse dumtaxat veniale, quia censent, materiam non esse adeo gravem, ut sit grave sacrilegium; cùm illa ministeria nec sanctitatem ex opere operato conferant, nec sint moraliter actiones Christi, nec ejus nomine fiant. Irreverentia autem est major vel minor pro majore, vel minore sanctitate actionis sacræ, quæ exercetur in peccato. Ad cap. cit. respondent, Gregorium nihil in specie determinasse, quam grave peccatum sit, singulos ordines

dines exercere in mortali, ideoque ex materia subjecta æstimandum id esse, & velle solum quod sit peccatum grave ex genere suo, vel loqui non de singulis functionibus sed de exercitio suorum ordinum toto & integro, quod totum sine mortali esse non poterat, quia juxta antiquos Canones, qui nunc etiam aliquando observantur, ministri altaris communicabant in Missa solemni de manu celebrantis.

Suarez vero docet, quod si quis haberet animum hos ordines sæpe exercendi in malo statu, aut hanc haberet consuetudinem, non esset excusandus à mortali. Quia illud propositum, vel consuetudo videretur oriri ex quodam contemptu formali vel virtuali, & quia illud objectum ita sumptum videtur satis grave.

Sed quid de exercente in malo statu functiones minorum ordinum, Acolythi, Lectoris, Ostiarii &c.

Resp. Ex communi sententia, non peccat mortaliter. Quia illæ functiones sunt remotæ à proprio actu sacrificandi, & censentur officia imperfecta respectu sacri ministerii, & nunc sæpissime à laicis exercentur. Peccat tamen venialiter, dum in solemni ac publico ritu eas exercet, quia proprie est actus ordinis, ad quem est consecratus.

Quæst. VIII. *An peccat mortaliter minister conficiendo in peccato mortali Sacramentalia?*

Resp. Episcopus peccat mortaliter conficiendo in tali statu chrisma & oleum infirmorum. Quia istæ consecrationes, seu benedictiones fiunt à ministro ad id consecrato, & sunt gravis momenti: nam per illas fit materia Confirmationis & Extremæ unctionis, in quibus gratia confertur partialiter intuitu materiæ sic consecratæ, cùm chrisma & oleum non sint materia Sacramenti, nisi ut benedicta seu consecrata. Item illis actionibus se Christi ministrum exhibet, ejusque personam immediate sustinet, ideoque gravem injuriam infert Christo, illas actiones exercendo in statu peccati: nam ejus dignitatem ac sanctitatem graviter lædit. Conficiendo vero in mortali reliqua Sacramentalia, qualia sunt consecratio templi, benedictio Abbatis, vestium sacerdotalium, aquæ lustralis, cinerum &c. peccat saltem venialiter, quia est aliqua indecentia ac irreverentia, si absque sanctitate obeat illa munia, quæ ordinem sacrum specialiter requirunt. Non est tamen juxta multos mortale, quia hæ actiones non conferunt immediate & ex opere operato sanctitatem animæ, nec sunt moraliter actiones Christi, sicut Sacramenta.

Quæst. IX. *An tenetur minister ritus accidentales in Ecclesia usitatos in Sacramentis diligenter servare?*

Resp. Affirm. *Prob.* 1. Ex Concil. Trident. sess. 7. can. 13. *Si quis dixerit receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit.* 2. Ob Ecclesiæ præceptum, & consuetudinem vim legis habentem: nam Ecclesia præscribens modum administrandi Sacramenta, illum servari jubet: aliàs nihil esset firmum & stabile in cultu divino. Et hæc obligatio ex genere suo gravis est, utpote de re ad virtutem religionis pertinente: nam illi ritus sunt actiones religiosæ ad decentem Sacramentorum administrationem, ad devotionem excitandam, ad sacram significationem ab Ecclesia institutæ. Unde si sine necessitate urgente aliquid omittitur, est mortale in re gravi, & veniale in levi. Est tamen semper mortale, vel minimam cæremoniam omittere ex contemptu, judicando illam esse vel inanem, vel ineptam, aut aliquid simile, quia gravis fit injuria Ecclesiæ, & Spiritui sancto, à quo regitur.

Quæst. X. *An grave sacrilegium committit, qui tentat conficere Sacramentum, cujus conficiendi potestate caret?*

Resp. Affirm. Quia 1. gravem irreverentiam Christo infert, volendo gerere ejus personam, & ejus nomine aliquid valde sacrum agere, cùm non sit ab eo deputatus. 2. Facto suo falsam doctrinam profitetur. 3. Proximum in re decipit.

Quæst. XI. *An licet aliquando simulare Sacramentum?*

Resp. 1. Nunquam licet sub mortali simulare administrationem Sacramenti. *Prob.* 1. Ex cap. 7. *de celebrat. Miss.* ubi dicitur gravius peccare, qui simulat celebrationem Missæ, quàm si in statu peccati celebraret, quamvis peccaret. 2. Quia Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Urgens metus gravis est justa causa Sacramentorum administrationem simulandi*. 3. Gravis est irreverentia Christum, ita abuti verbis ac rebus sacris ab eo institutis ad verum Sacramentum, & reipsa est illudere Christo, cujus personam simulator se agere exterius fingit. 4. Est reale mendacium in re gravissima; exer-

exercite enim & suo facto talis dicit, se nomine & persona Christi, verbi gratia, absolvere baptizare, cum sciat hoc non fieri.

Resp. 2. Item semper est mortale simulare susceptionem Sacramenti. Qua defectus intentionis veræ illud suscipiendi impedit effectum cujusvis Sacramenti, etiam Eucharistiæ; imo valorem sex aliorum, quæ consistunt in actione transeunte: nam ad horum valorem & Eucharistiæ effectum requiritur in adulto suscipiente vera intentio saltem habitualis suscipiendi. At est grave sacrilegium reddere irritum, vel inutile Sacramentum; est enim gravis irreverentia in Christum ejus auctorem.

Hinc ad vitandum quodvis malum, non licet sub mortali scienter ministrare etiam consentienti, vel recipere hostiam non consecratam pro consecrata. Quia per se malum est, scienter proponere alteri puram creaturam adorandam cultu divino, & ponere per se causam idololatriæ etiam materialis. Tunc autem hostia non consecrata exponetur adorationi tum adstantium, qui committent idololatriam materialem, tum illius qui cum externa reverentia illam hostiam suscipiet, sicque scienter admittet idololatriam externam; quod est intrinsece malum, sicuti est adolere thus coram idolo, quamvis interius tantum intendas te pascere ejus odore, quia nempe tunc exhibetur illi cultus externus.

Quæst. XII. *An licet conferre Sacramentum indigno, seu non rite disposito ad ejus effectum?*

Resp. Qui tali scienter, vel imprudenter confert, per se loquendo, peccat mortaliter. Quia 1. quilibet dispensator tenetur fideliter & prudenter dispensare juxta voluntatem domini sui, ex 1. Corinth. 4. *Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur*. Ergo peccat graviter, qui in re gravi dispensat infideliter, & contra voluntatem domini sui: at ministrans Sacramentum indigno, aliquid gravissimum dispensat infideliter, & contra voluntatem Christi id vetantis, Matth. 7. *Nolite dare Sanctum canibus*. 2. Sacramentum indigne, irreverenter & contra ejus exigentiam tractat, qui scienter illud ministrat indigno, nisi in casu speciali infra excipiendo, in quo Christus voluit dari. Sacramenta enim exigunt non defraudari suo effectu, ideoque non suscipi ab iis, qui non possunt consequi gratiam. 3. Talis minister cooperatur receptioni sacrilegæ suscipientis: nam nulla potest esse major cooperatio ad recipiendum, quam ipsa datio voluntaria & sine obligatione facta. Unde & agit contra obligationem proprii officii in re gravi & juvat alium ad peccandum. Quod etiam verum est de ministro non consecrato ut laico baptizante, quamvis minister consecratus majorem obligationem habeat. Nam qui dispensat, eo ipso tenetur fideliter ac prudenter dispensare, & alias cooperatur peccato alterius.

Hinc 1. tenetur minister providere, ut suscipiens habeat dispositiones ad Sacramentum licite & utiliter suscipiendum. Neque sufficit quod non scias esse indignum; sed debes posse prudenter saltem præsumere, quod sit dignus: alioqui non es prudens & fidelis dispensator, & committeres te periculo ministrandi indigno, & privandi Sacramentum ejus effectu saltem primario, nempe gratia sanctificante. In illa autem diligentia & cautione adhibenda attendi debet natura cujusque Sacramenti, praxis Ecclesiæ, commune judicium proborum ac prudentum. Sic in Sacramento Pœnitentiæ requiritur accuratior notitia dispositionis; quia confessor est judex in causa Dei, qui debet examinare conscientiam pœnitentis, & ejus dignitatem, vel indignitatem, ut possit debite ferre sententiam; & quia dispositio pœnitentis requiritur ad valorem Sacramenti. Item Sacramenta, quæ statum constituunt pluribus obligationibus obnoxium, ut Baptismus, Ordo, Matrimonium, exigunt majorem probationem dispositionis.

Hinc 2. non licet dare Eucharistiam neque peccatori publico sive occulte, sive publice petenti, nisi sufficientia dederit veræ conversionis signa, & scandalum publicum sustulerit: nam sine nova ejus infamia potest consuli reverentiæ Sacramenti. Neque peccatori occulto, sed petenti occulte, vel solum coram iis qui ejus indignitatem norunt, cum possit sine scandalo & ejus infamia denegari, ex Rituali Rom. Idque juxta varios, etiam ejus indignitas ex sola confessione nota sit, modo nullus alius adsit; quia tunc nulla fit revelatio confessionis, nec ullum ei infertur gravamen, sicut si denegares ensem ei, à quo scis ex confessione esse te perimendum. Sed multi id negant, quia tunc esset quædam virtualis exprobratio & commemoratio peccati: quod jure divino graviter illi est illicitum.

Dixi, *per se loquendo*. Nam peccatori occulto publice petenti, Eucharistia dari debet ex praxi Ecclesiæ & Christi, qui Judæ

eam

eam dedit. Nam Christus vult, ut in tali casu detur, ne infametur proximus; & quia alioqui sequerentur gravia scandala, & incommoda ac perturbationes. Unde tunc minister non cooperatur moraliter peccato alterius, quia dispensat ex obligatione, nec exterior receptio Sacramenti, ad quam cooperatur miinistrans, est per se mala, sed solùm habet adjunctam malitiam per accidens, ex prava dispositione suscipientis, & posset esse bona, si recipiens vellet.

Porrò crimen censetur publicum, quando quis de eo juridicè convictus est; vel cùm admissum est in loco publico, ita ut nulla tergiversatione celari possit; vel cùm ejus fama ex sufficientibus indiciis orta jam pervenit ad multos, brevi ad alios perventura.

Quæst. XIII. *An licet petere, vel recipere Sacramentum ab indigno Ministro?*

Nota. Minister indignus alius est toleratus, qui licet peccator sit, tamen neque nominatim per sententiam declaratus est excommunicatus vel suspensus, neque est notorius clerici percussor. Alius non toleratus, qui scilicet nominatim denuntiatus est excommunicatus, aut suspensus, vel est notorius clerici percussor.

Resp. 1. Non licet petere, aut accipere Sacramentum à ministro non tolerato, præter Baptismum, & juxta multos Pœnitentiam in articulo mortis. Quia 1. Ecclesia prohibet communicationem cum non tolerato, præsertim in sacris. 2. Non licet petere ab alio id quod ipse sine peccato præstare nequit; nam hoc esset eum inducere ad peccatum. At minister non toleratus, non potest sine peccato Sacramenta ministrare, saltem extra necessitatem proximi, cùm id ei graviter Ecclesia vetet. Neque etiam licet ab alio accipere id, quod non potest sine peccato dare: nam alias cooperareris ejus peccato; quænam enim major potest esse cooperatio dationi illicitæ, quàm acceptio, sine qua datio executione caret?

Excepi Baptismum in articulo mortis, quia minister non toleratus potest tunc illum licitè ministrare in defectum aliorum, si nempe conteratur, & faciat quod in se est, ut à censuris absolvatur: & sic tunc potest ab eo licitè per se accipi, ut docet S. Aug. lib. 6. de Bapt. cap. 5.

Resp. 2. Jure divino naturali non licet petere, nec accipere Sacramentum à ministro malo tolerato, quem moraliter constat peccaturum ministrando, si adsit alius probus. Quia 1. ex lege charitatis in Deum & proximum, quisque tenetur impedire peccatum proximi, quantum potest saltem sine gravi suo incommodo, seu damno. Ergo nisi adsit aliqua necessitas, tenetur non recipere Sacramentum ab eo qui peccaturus est conferendo. 2. Petens, vel accipiens Sacramentum à malo ministro in tali casu, dat ei sine justa causa occasionem peccandi, & moraliter cooperatur ejus peccato, cùm hoc facilè impedire posset. Et quamvis ille paratus esset ministrare, tamen hic & nunc non peccaret, seu hanc malam voluntatem non exequeretur, nec hoc numero sacrilegium admitteret, te non petente, vel non accipiente.

Resp. 3. Per se loquendo licet petere & accipere Sacramentum à ministro tolerato, si alius probus desit, & adsit justa & gravis causa, seu aliqua necessitas, ut si instet præceptum confitendi, aut sumendi Eucharistiam quindena Paschali: si quis sit in statu peccati mortalis, nec possit, aut saltem sine gravi incommodo adiri alius minister. *Probat.* 1. Ex can. ult. 25. q. 8. & cap. *Vestram*, de cohabit. cleric. 2. Ex constitut. Martini V. *Ad evitandam*, in Concilio Constantiensi edita, ibi: *Indulgemus quod nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis vel extra, prætextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, à jure, vel ab homine generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare.* 3. Quia res honesta licitè peti & accipi potest ab eo, qui potest hic & nunc eam dignè præstare, licet prævideatur peccaturus, modo adsit justa causa non impediendi ejus peccatum, ut patet in petente mutuum ab usurario ob necessitatem. Minister autem toleratus requisitus potest conteri, & obtinere absolutionem à censura. Qui si faciat quod in se est, ut eam obtineat, nec tamen obtinere possit; tunc juxta multos non peccabit, si requisitus & contritus ministret Sacramentum habenti jus illud petendi, quia tunc tenetur illud administrare; vel ex justitia, si sit pastor; vel ex charitate, si petens sit in necessitate saltem gravi. Si verò malè ministret, id ejus malitiæ, non petitioni imputandum est; nec charitas obligat ad impediendum cum gravi suo damno peccatum proximi, quod ipsemet potest facilè vitare.

Dixi: *per se loquendo*. Nam extra casum extremæ, aut saltem gravissimæ necessitatis non licet petere nec accipere Sacramentum à ministro tolerato, apertè errorem aliquem ab

ab Ecclesia damnatum profitente, vel judicio Ecclesiæ in materia fidei renitente. Nam alioqui crearetur scandalum ac periculum perversionis fidelium, & conciliaretur auctoritas errori.

CAPUT III.

De dispositione necessaria in recipiente Sacramentum.

Quæst. I. Q*uænam dispositio requiritur in subjecto ad valorem Sacramenti?*

Nota 1. Subjectum Sacramenti est is, qui illud recipit, & est capax ejus effectum recipiendi. Agitur hìc de solis adultis; nam in infantibus & perpetuo amentibus nihil requiritur, ut patet ex perpetua Traditione, & praxi Ecclesiæ, secundùm quam baptizantur infantes. Et verò si necessarius esset aliquis actus propriæ voluntatis, non possent salvari.

Nota 2. Certum est, Baptismum susceptum requiri ad valorem aliorum Sacramentorum: tum quia est *fundamentum & janua reliquorum* cap. 2. *de cognat. spirit. in 6.* & ex Concilio Florentino: *Vitæ spiritualis janua est, per ipsum membra Christi, ac de corpore efficimur Ecclesiæ*. Tum quia Concilium Nicænum I. capit. 19. statuit, ut clerici invalidè baptizati rebaptizentur, & iterum ordinentur. Idem habetur, cap. 1. *de Presbyt. non bapt.*

Resp. 1. In adulto recipiente Sacramentum ad ejus valorem necesse est, ut non habeat voluntatem contrariam ejus receptioni, excepta Eucharistia, quæ consistit in re permanente, & subsistit extra usum. Constat, tum ex sensu & praxi Ecclesiæ, tum ex cap. *Majores*, *de Bapt.* ubi Innocentius III. ait: *Ille verò qui numquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti*. Imò requiritur positiva aliqua voluntas recipiendi Sacramentum. *Ita communiter*. Prob. 1. Ex cap. 77. *de consecr.* dist. 4. Et ex Concil. Carthag. IV. c. 76. & Arauf. I. c. 12. quæ ad Baptismum conferendum ægrotis voluntatem suam significare non valentibus, exigunt testimonium aliorum, quo constet, eos prius voluisse baptizari. 2. Ex praxi Ecclesiæ. 3. Ex Rituali Romano exigente ad Baptismum adulti desiderium Baptismi. Quòd etiam à fortiori requiritur in aliis Sacramentis, quæ non sunt tam necessaria quàm Baptismus. Ratio est institutio Christi, qui convenienter voluit, ut nullus adultus, qui rationis usum habuit, sanctitatem, vel ejus augmentum acciperet, nisi ipse consentiat in suam sanctificationem, ac proinde noluit, ut Sacramenta, quæ ad sanctitatem dandam vel augendam instituit, adulto sine suo consensu valerent. Nam ex Concilio Trident. sess. 6. cap. 7. Justificatio est *sanctificatio & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum*. Hinc S. Thomas 3. part. quæst. 68. artic. 7. ait: *Si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, non esset baptizandus.*

Resp. 2. In recipiente Sacramentum ad ejus valorem sufficit intentio habitualis, seu voluntas illud recipiendi præterita, non retractata, exceptis duobus. *Probat.* 1. Ex Conciliis & Rituali supradictis præcipientibus ut baptizetur moribundus sensibus & ratione destitutus, modò constet de præterita ejus voluntate. 2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ non reiterat Baptismum & Ordines iis, qui illa susceperunt in mortali & in hæresi, sed cum sola voluntate recipiendi, etsi præterita.

Excipe Pœnitentiam, quia actus pœnitentis sunt ejus materia; & Matrimonium, quia ad valorem contractus requiritur consensus saltem virtualis.

Quæst. II. *Quænam dispositio requiritur ad effectum Sacramenti?*

Nota. Effectus communis omnibus Sacramentis duplex est. Primus est gratia sanctificans, seu habitualis, major vel minor pro dispositione subjecti; & confertur eo instanti, quo Sacramentum sumitur. Secundus sunt gratiæ actuales, quæ intuitu Sacramenti suscepti opportuno tempore conferuntur ad obtinendum finem proprium cujusque Sacramenti, nisi suscipiens illis se postea indignum reddat peccatis suis, vel obicem ponat: unde vocantur Gratiæ Sacramentales. Præter hos effectus, tria, scilicet Baptismus, Confirmatio, & Ordo characterem imprimunt, ideoque iterari nequeunt.

Resp. 1. Ad characterem recipiendum sufficit voluntas habitualis recipiendi Sacramentum. Nam hæc sufficit ad valorem Sacramenti respectu recipientis; & dispositio quæ sufficit ad valorem Sacramenti, sufficit quoque ad impressionem characteris.

Resp. 2. Ad gratiam sanctificantem recipiendam in quinque Sacramentis vivorum, præter intentionem habitualem requiritur status gratiæ, non autem in aliis duobus,

quæ

quæ mortuorum dicuntur, nempe Baptismo & Pœnitentia, in quibus aliæ dispositiones requiruntur. Quia priora instituta sunt ad conferendum augmentum gratiæ sanctificantis, alia verò ad eam dandam: ac proinde priora per se & ex institutione sua, saltem primaria, supponunt & exigunt gratiam jam acceptam, ut illam augeant; nam augetur id, quod jam adest; alia verò non.

Hinc qui sibi conscius est peccati mortalis, graviter tenetur sibi gratiæ statum comparare antequam recipiat Sacramentum vivorum. Nam est grave sacrilegium ponere obicem gratiæ; cùm enim Christus instituerit Sacramenta, ut essent efficacia gratiæ signa, qui illa recipit ponendo obicem gratiæ, quantum in se est, inanem & falsam reddit eorum significationem, & abutitur institutione Christi, cui facto suo illudit.

Sed an talis tenetur confiteri, quantumvis sibi perfectè contritus videatur.

Resp. Id certum est de Eucharistia: de aliis aliqui etiam affirmant, longe plures de jure communi negant. Quia 1. Concil. Trid. sess. 13. cap. 7. docet, solum ob Eucharistiæ perceptionem præcipi confessionem, nulla facta mentione aliorum. Et sess. 24. cap. 1. solùm hortatur sponsos, ut ante matrimonium confiteantur. 2. Ex Pontificali Romano: *Adulti deberent prius peccata confiteri, & postea confirmari, vel saltem peccata, quæ admiserunt, doleant.* Non est autem major obligatio in aliis. 3. Rituale Romanum dicit solùm de Sacerdote mortalis culpa sibi conscio: *Ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde pœniteat: sed si habeat copiam confessarii, & temporis locique ratio ferat, convenit confiteri.* 4. Quia non reperitur tale præceptum divinum, vel humanum saltem commune in ordine ad alia Sacramenta suscipienda. Tamen confessio videtur ex institutione Christi præponi debere Extremæ Unctioni, cùm hæc sit Pœnitentiæ completum.

Cæterum cùm Sacramentum Pœnitentiæ majorem certitudinem gratiæ, & meliorem dispositionem conferat, sufficiens est causa semper confessionis præmittendæ; hæcque est communis fidelium praxis: *Cùm Sacramenta administramus, aut percipimus, toties confessio prætermittenda non est*, ait Catech. Rom. p. 2. c. 7. n. 59.

Resp. 3. Ad gratias actuales Sacramentales, quas nempe Deus singulis Sacramentis ad finem cujusque proprium assequendum innexuit, recipiendas, duo requiruntur. 1. Ut eo tempore, quo homo ea auxilia recepturus est, sit in statu gratiæ: nam hic effectus non datur, nisi ut conjunctus gratiæ sanctificanti; & qui est in peccato redditur indignus supernaturalibus donis: unde in illo statu nullum habet jus ad talia auxilia. 2. Ut iis non ponatur obex per dispositionem actualem ipsi repugnantem.

Resp. 4. Præter voluntatem recipiendi Sacramentum, & statum gratiæ, reverentia Sacramento debita exigit devotionem actualem, quæ quantò major erit, tantò uberior fructus percipitur; nam Sacramenta gratiam conferunt secundùm propriam cujusque dispositionem. Ex Concil. Trid. sess. 6. cap. 7.

TRACTATUS
DE BAPTISMO.

Baptismus est Sacramentum ad spiritualem regenerationem à Christo institutum, consistens in ablutione per aquam naturalem, & prolatione horum verborum, aut æquivalentium: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Quæst. I. *Quænam est materia Baptismi?*

Resp. 1. Materia remota est aqua vera naturalis, seu elementaris. Fide constat, 1. Ex Joann. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* 2. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ. 3. Ex Concil. Later. Florent. & Trid. sess. 7. can. 2.

Sed observa. 1. Sufficit aqua elementaris propriè dicta, quamvis rebus aliis sit tantulum permixta, modò usum communem & æstimationem aquæ retineat. Hinc valet Baptismus in aqua fontana, pluviali, marina, sive frigida, sive calida, quamvis sit turbida, lutulenta, sulphurata, ferruginea, modò non sit corrupta. Item aqua resoluta ex nive, grandine, aut glacie, vel ex panno madido, aut luto expressa: quia hæc sunt aqua naturalis. Imò juxta S. Thom. in lixivio. At non valet in vino lymphato, saliva, sputo, lacrymis, sudore, aliove simili humore: in cervisia, ptisana, jusculo, in liquore ex vitibus defluente, aut ex herbis floribusve expresso, vel in aqua rosacea, ex S. Thoma 3. p. q. 65. art. 4. ad 5. Nam ista non sunt aqua propriè dicta & elementaris. Neque valet in glacie, nive, pruina, & similibus nondum resolutis; nam in hoc statu non sunt aqua naturalis & usualis,

quæ scilicet etiamnum retineat aquæ usum, & possit proximè abluere corpus: alioqui non verificaretur forma: *Ego te baptizo*, hoc est, abluo. Idem dic de aqua, cujus tanta sit permixtio, ut potius censeatur corpus mixtum, quàm aqua.

2. In articulo mortis, quando haberi non potest materia certa, debent adhiberi qualiscumque dubia, sub hac conditione, *Si hæc materia sit sufficiens*, & ad hoc sufficit etiam tenuis probabilitas; quia in necessitate subveniendum est saluti proximi omni modo meliori quo potest. Hinc in extrema necessitate, juxta multos, baptizare teneris in aqua ex sale resoluto, in cervisia admodum tenui &c. ita tamen ut si sic baptizatus supervixerit, rebaptizari debeat sub hac conditione: *Si non es baptizatus*.

3. Extra necessitatem non licet sub mortali baptizare nisi in aqua benedicta, quæ in fonte Baptismali servatur, propter præceptum & usum Ecclesiæ, & reverentiam Sacramento debitam.

Resp. 2. Materia proxima est ablutio, seu applicatio aquæ immediatè, & successivè ad corpus Baptizandi. Constat 1. ex Ephes. 5. *Mundans lavacro aquæ in verbo vitæ*. 2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, & verbis formæ.

Nota. Ablutio non idem est, ac expurgatio, seu emundatio; nam hæc est effectus ablutionis, & potest esse sine illa.

Quæst. II. *Quæ & qualis ablutio requiritur ad valorem Baptismi?*

Resp. 1. Sufficit qualibet ablutio, sive fiat per infusionem, sive per aspersionem, sive per immersionem: nam qualibet est vera ablutio. In praxi tamen servari debet modus in unaquaque Ecclesia usitatus.

Resp. 2. Necesse est illam corporis partem ablui, & tantam aquæ quantitatem adhiberi, ut ideo corpus dicatur propriè & simpliciter ablutum. Ad quod sufficit, ut caput sit ablutum, ut constat ex praxi Ecclesiæ Latinæ, quia caput est præcipua corporis pars, & sensuum sedes, in qua proinde manifestatur principium vitæ animalis.

An etiam sufficiat ablutio alterius partis notabilis, ut brachii, pectoris &c. controvertitur; & licet communius affirment, tamen hoc non est certum. Quare graviter peccaret, qui extra casum necessitatis non ablueret caput; nam exponeret Sacramentum periculo nullitatis. Hinc Rituale Rom. præscribit, ut si infans in necessitate baptizetur in alio membro, postea rebaptizetur sub conditione, *Si non es baptizatus*. Multo minus certum est, sufficere quantulamcumque partem corporis ablui, quod tamen non pauci tenent: unde extra necessitatem hoc non licet, & baptismus sic in necessitate collatus reiterari debet sub conditione.

(✠) *Nota*. In lib. VII. de Synodo Diœcesana cap. 5. quæstionem hanc fusim pertractat SS. D. N. BENEDICTUS XIV. ubi statuit, Primò, *Certum esse, Infantem in matris utero ita latitantem, ut nulla ejus pars aqua perfundi queat, baptizari non posse, nec ei quidquam prodesse, quod nonnulli Hæretici olim sunt arbitrati, si ejus loco, matris corpus abluatur, quemadmodum* lib. 6. *contra Julianum* cap. 14. *disertè tradit Augustinus*.

Secundò controversiam expendit: *an, reserato materni uteri ostio, quod puerperii initio contingit, validè baptizetur infans, cujus corpusculum, etsi nulla parte in lucem prodierit, aqua nihilominus, saltem per siphunculum tingi possit*, atque explicatis variis hac de re opinionibus, indicatisque præcipuis, quibus obnixæ sunt, argumentis, concludit: *Ultimum hujus controversiæ judicium à Sede Apostolica esse proferendum, ac tutius esse, ut Episcopus illud expectet, nec quidquam interim suis constitutionibus inserat, quo implexæ istius quæstionis decisionem sibi arrogasse videatur. Ad Parochos verò pertinere obstetrices instruere; ut cùm casus evenerit, in quo Infantem, nulla adhuc sui parte editum, mox decessurum prudenter timeant, illum baptizent sub conditione, sub qua pariter erit iterum baptizandus, si periculum evadat, & foras prodeat*.

Tertiò. De infante agit, qui aliquam sui partem ex utero emisit, ac statuit esse baptizandum; nec iterandum deinde baptismum, si caput emerserit; ad alias partes quod attinet, ita habet: *Cùm itaque hæc controversia hactenus indecisa remaneat, uti scitè animadvertit Cardinalis de Rohan in sua Rituali Argentinensi* ad tit. de Bapt. §. 5. *inquiens: Utrum ratus sit Baptismus*, non in capite, sed in aliqua alia corporis parte collatus, multi non immeritò dubitant, *idcircò cavere debet Episcopus, ne in sua Synodo aliquid, quoad eam decernat; sed id solùm curabit, ut Parochi, cæterique, quorum interest, illud exactè exequantur, quod in Romano Rituali præscribitur, sicuti optimè animadvertit citatus Gibertus* in consultat. Canonic. de Sacramento Baptismi, consult. 12. *ubi Synodos affert, Rituali Romano conformes, ejusque vestigiis inhærentes*.

Resp. 3. Necesse est, ut aqua immediatè tangat corpus baptizandi, quia ad veram ablutionem requiritur contractus physicus, & immediata aquæ applicatio ad id, quod abluitur. Hinc non sufficit aquam applicari panniculis, nec utero materno, in quo detinetur infans, nec secundinæ, quæ est pellicula, qua subinde involuti nascuntur infantes: nam non est pars corporis, sed ejus involucrum. Imò juxta multos nullus est Baptismus, si soli capilli abluantur; quia non sunt strictè pars corporis, & illorum ablutio non videtur sufficere, ut propter eam dici possit corpus ablutum. Igitur in praxi sub gravi curandum est, ut aqua ad cutem perveniat, & ea aquæ copia adhibenda, ut qui baptizatur, meritò & secundùm communem hominum æstimationem censeatur ablutus.

Item ad veram ablutionem requiritur, ut partes aquæ applicentur motu successivo partibus corporis: nam aqua contenta in vase, quamvis illud tangat, non dicitur illud abluere.

Porrò *si mater pregnans mortua fuerit, fœtus quamprimum cautè extrahatur, ac si vivus fuerit, baptizetur*. Rituale Romanum.

Quæst. III. *An ad valorem Baptismi requiritur trina infusio vel immersio?*

Resp. Unica sufficit. Constat, 1. Ex c. *De trina*, de consecr. dist. 4. Et ex praxi Ecclesiæ, quæ sæpe unicam adhibuit. 2. Quia unica sufficit ad veram ablutionem. Cæterum in praxi minister tenetur servare suæ Ecclesiæ consuetudinem, & curare ut singulæ ablutiones singularum SS. Trinitatis personarum invocationi respondeant, ut Ritualia præscribunt; item ne forma totaliter perficiatur, antequam perfecta sit ablutio totalis, ne scilicet aliqua pars illius ablutionis reddatur inutilis.

Quæst. IV. *An dum Baptismus sit per immersionem, requiritur emersio ad ejus valorem?*

Resp. Non pauci affirmant, sed plures alii negant. Quia ad veram ablutionem requiritur solùm immediata & successiva aquæ ad corpus applicatio, orta ex motu locali, vel aquæ supra corpus, ut fit in effusione & aspersione; vel corporis super aquam, ut fit in immersione: sive postea fiat emersio, sive non. Hinc inferunt, validum esse Baptismum infantis, quem quis in flumen aut puteum projicit animo eum baptizandi, & simul submergendi; modò formam debitam proferat, antequam infans aquis suffocetur: quia tunc adsunt materia, forma, & intentio requisita ad valorem Baptismi.

Porrò certum est, non licere infantem sic projicere, etiamsi aliter baptizari nequeat, & timeatur statim moriturus: quia hoc esset directè occidere innocentem; nam hæc immersio per se ac directè est occisiva infantis; ablutionem autem per accidens ex sola intentione mergentis dirigitur.

Nota. Item qui profert formam, debet abluere; alioqui forma esset falsa, ideoque Baptismus nullus.

Quæst. V. *Quænam est forma Baptismi?*

Resp. 1. Hæc est: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Ita Concil. Florentin. & Rituale Romanum addens, hæc verba uno & eodem tempore, quo fit ablutio, esse pronuntianda.

Resp. 2. Ad valorem Baptismi exprimi debent ablutio actualis, seu ablutio ut actu exercita, & persona baptizandi, ita ut hæ voces *Baptizo te*, vel æquivalentes sint de essentia formæ. Constat, 1. Ex perpetua Traditione, & praxi Ecclesiæ ita interpretantis verba Christi: *Baptizantes eos*. 2. Ex cap. 1. *de Baptismo*, ubi Alexander III. ait: *Si quis puerum ter in aqua immerserit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Et non dixerit: ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen, non est puer baptizatus*. 3. Ex Concil. Florent. in Decreto pro Armenis. Hinc Alexander VIII. damnavit hanc propositionem: *Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: In nomine Patris &c. prætermissis illis, Ego te baptizo*.

Resp. 3. Necessariæ quoque sunt hæ voces: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Constat, 1. Ex Matth. cap. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Quæ verba ex sensu Ecclesiæ continent formam Baptismi. 2. Ex Patribus apud Bell. & alios. 3. Ex c. *Si revera*, de consecr. dist. 4. Ubi Pelagius Papa jubet, hæreticos solummodò in nomine Christi baptizatos, iterum baptizari in nomine Trinitatis. Et, c. *In Synodo*, ead. ubi Zacharias Papa asserit eum, qui sine invocatione Trinitatis baptizatus est, Sacramentum regenerationis non habere. Per Trinitatem intelliguntur tres personæ distinctè invocatæ, secundùm usum Ecclesiæ & præceptum Christi, ut etiam ibidem explicatur, 4. Ex Concil. Nicæno I. can. 19. jubente Paulianistas rebaptizari, quia scilicet non

non baptizabantur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut docet Innocentius I. Epist. 2. & ex Concil. Lateranens. IV. c. 1. ubi Sacramentum Baptismi sic explicat, nempe, *quòd ad Dei invocationem & individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus Sancti consecratur in aqua*. Item ex Concil. Florent. 5. Quia cùm Baptismus sit *fidei Sacramentum*, cap. 4. *de Bapt.* debet in eo confitendo fieri expressa mentio Trinitatis, quæ est primarium objectum fidei & fundamentum salutis.

Hinc non valet Baptismus, verb. gr. 1. Si dicatur *In nomine Trinitatis: In nomine Dei unius & trini*, vel: *In nomine trium personarum Trinitatis*. Quia requiritur distincta expressio singularum personarum, & quidem secundùm eas rationes, quibus constituuntur, & inter se distinguuntur, nempe secundùm proprietates Personales, seu relationes Paternitatis, Filiationis, & Spirationis passivæ. 2. Si dicatur *In nominibus*, quia non exprimitur essentiæ unitas, cujus expressio est essentialis formæ, ut semper intellexit Ecclesia. Et vero tam necessaria est ad salutem professio unitatis Dei, quàm Trinitatis personarum, quæ necessariò exprimenda sunt.

Dubiæ autem sunt hæ formæ: *In virtute*, vel *auctoritate*, vel *sub invocatione Patris &c.* Item *In nomine Patris, in nomine Filii, & in nomine Spiritus Sancti*; & *In nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis ab utroque*. Imò S. Thom. 3. part. quæst. 66. art. 5. ad 7. docet, in aliis nominibus quàm Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, non perfici Sacramentum.

Resp. 4. Non est de essentia formæ, ut exprimatur minister saltem expresè. Nam Concil. Flor. approbat hanc Græcorum formam: *Baptizatur talis servus Christi in nomine &c. vel baptizatur manibus meis talis in nomine Patris &c.*

Quæst. VI. *An Baptismus iterari potest?*

Resp. 1. Est de fide Baptismum validè susceptum nunquam posse iterari. 1. Ex Eph. 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma*. 2. Ex Traditione & praxi Ecclesiæ. 3. Ex Symbolo, *Confiteor unum Baptisma*. 4. Ex Concil. Florent. & ex Concil. Trident. sess. 7. can. 11. Unde Baptismi iteratio est grave sacrilegium, tam ex parte dantis, quàm recipientis scienter, ex cap. 108. & 118. de consecr. dist. 4. Quia fit contra institutionem Christi, applicando Sacramentum subjecto incapaci; & per hoc significatur, Christum esse denuò morti ac sepulturæ obnoxium, ex Hebr. 6. cùm per Baptismum commoriamur & consepeliamur Christo, Rom. 6.

Resp. 2. Iterari debet Baptismus sub conditione, dum post diligentem inquisitionem dubitatur an Baptismus sit datus. Constat ex S. Leone, in Can. 112. & 113. de consecrat. dist. 4. & aliis Canonibus, & ex cap. 2. *de Bapt.* ubi Alexander III. ait: *De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præmissis: baptizatus es, non te baptizo: Sed si nondum baptizatus es, Ego te baptizo &c.* idque sive dubium sit positivum, quia scilicet sunt rationes in utramque partem probabiles; sive sit negativum, quia scilicet nulla sunt indicia ad judicandum hominem esse baptizatum, cap. *Parvulos*, de consecr. dist. 4. Ratio est, quia aliàs homo probabili periculo damnationis exponeretur ob carentiam Baptismi; & aliunde talis necessitas impedit omnem irreverentiam in Sacramentum, quod propter salutem hominum institutum est.

Idem dic, si sit probabile dubium, an Baptismus datus sit cum sufficienti materia, vel forma, vel intentione. Nam tunc æquè periclitatur salus hominis; & Canones qui expressè loquuntur de dubio facti, intelligendi etiam sunt de dubio juris, quod est hic æquivalenter dubium facti: qui enim dubitat an Baptismus sit datus cum legitima materia, vel forma, vel intentione, æquivalenter dubitat an sit verè datus. Unde S. Gregorius lib. 12. epist. 31. ait: *Ne tali dubitatio ruina fidelibus fiat, quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur ritè peractum.*

Hinc sic rebaptizandi sunt infantes expositi, si non habeant schedulam, aut aliam notam collati Baptismi testem. Imò juxta multos, & varia Concilia, & Rituale Tullense, etiamsi habeant, si re diligenter investigata, nihil certi aliunde reperiatur. Quia illa schedula, aliave nota ab ignoto, ideoque incertæ fidei auctore apposita non sufficit ad certitudinem moralem, quam tamen requirunt Canones ad non rebaptizandum. Hinc Concil. Carthaginens. V. c. *Placuit* dist. 4. de consecrat. ait: *Placuit de infantibus quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos.* Et verò charitas obligat ad suppeditandum proximo medium salutis necessarium, nisi constet jam adhibitum fuisse; alioqui ejus salus æterna morali periculo committeretur.

Dixi,

Dixi, *sub conditione*, ut vitetur periculum irreverentiæ, & reiterationis Baptismi verè suscepti.

(✠) *Nota*. De forma Baptismatis, alteriusve Sacramenti characterem imprimentis, ex professo agitur in laudato Opere de Synodo lib. VII. cap. 6. ubi cùm plura scitu digna, & quæ in vulgaribus Theologis plerumque desiderantur, explicata sint, omnia excerpsimus, ac Auctoris quæstioni addidimus. Hanc formulam, inquit, *à Scholasticis esse adinventam, & in Ecclesiam invectam, plerique viri eruditi existimarunt; sed eos toto cœlo aberrasse, ait Martene* de antiquis Ecclesiæ ritibus tom. 1. lib. 1. cap. 1. art. 16. num. 10. *Siquidem longè ante Scholasticos, S. Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus in suis statutis circa annum 745. conditis*, & tom. 9. *Spicilegii à Luca Dacherio editis*, cap. 28. *hæc habet*. Si de aliquibus dubium sit, utrum sint baptizati, absque ullo scrupulo baptizentur; his tamen verbis præmissis: Non te rebaptizo, sed si nondum es baptizatus, Ego te baptizo; *Idemque, ac totidem ferè verbis statutum legimus* Capitular. lib. 6. cap. 184. *apud Balutium* tom. 1. pag. 654. *è quibus idem decretum excerpsit, ac suæ Canonum collectioni*. sub tit. 11. cap. 17. *inseruit Isaac Episcopus Lingonensis, apud Harduinum* collect. Concil. tom. 5. col. 447 *Licet porrò, ante sæculum* VIII. *prædicta conditionatæ formulæ expressam mentionem in Conciliis, & Patribus non inveniamus, quemadmodum, præter laudatum Martene, observarunt Juvenin.* de Sacram. dissert. 1. quæst. 3. cap. 5. artic. 1. & *Tournely* prælect. tom. 6. de Sacram. in genere quæst. 1. art. 6. edit. Venet. pag. 38. & 39. *non rectè tamen inde intulit Natalis Alexander* histor. Eccles. sæcul. IV. cap. 4. artic. 12. *illam non fuisse in usu; quinimò ex antiqua, & constanti Ecclesiæ praxi oppositum colligi putamus, quod hac ratiocinatione ostendimus, perpetuum Catholicæ Fidei dogma fuit, unicum esse Baptisma; juxta illud Apostoli* ad Ephes. 4. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma, *quod propterea semel ritè collatum, sine gravi piaculo iterari posse, semper Ecclesia negavit, uti constat ex* Can. 47. Apostolor. *juxta versionem Dionysii*, & Can. 3. *Concilii Valentini ann.* 397. & Canon. 38. *Concilii Carthaginensis* III. *anni* 397. *quibus in locis temere rebaptizantes gravibus subduntur pœnis, & Ecclesiastica communione privantur. At eadem Ecclesia, quæ ita docuit, eos nihilominus, de quibus dubitatur, an essent in Christo regenerati, incunctanter baptizandos, præcepit; quòd innumeris testimoniis comprobatur: Sæculo III. disputatum fuit de Baptismo Clinicorum, num scilicet validum esset Baptisma per aspersionem datum ægrotis in lecto decumbentibus: consulitur Cyprianus, respondet Sanctus Doctor* epist. 76. ad Magnum, *validum quidem sibi illud videri; iis autem, qui dubitabant auctorem se esse, ut illud iterum conferrent*: Si aliquis existimat (*ait Cyprianus*) eos nihil consequutos eo quod aqua salutari tantùm perfusi sunt, sed inanes, & vacui sunt, non decipiantur, ut, si incommodum languoris evaserint, & convaluerint, baptizentur. *Sæculo V. à Legatis Maurorum interrogantur Patres Concilii Carthaginensis VI. anni* 401. *quid agendum foret de pueris, quos an baptizati essent, nemo certò sciret, ad quod responderunt Patres* Canon. 6. (collect. Hard. tom. 1. col. 987.) Placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certissimi testes, qui, eos baptizatos esse, sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt idonei de traditis sibi Sacramentis respondere, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos, ne illa trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari; *eumdemque Canonem renovarunt Synodus Africana anni* 401. & *alia Synodus Carthaginensis sub Bonifacio Episcopo anno* 525. *Idem ad Rusticum Narbonensem, atque iterum ad Neonam Episcopum Ravennatem rescripsit Leo Magnus; ad hæc autem præcedentium Conciliorum, & Patrum decreta allusit Gregorius II. cùm de eadem re interrogatus à Bonifacio Episcopo*, epist. 2. num. 9. (tom. 3. collect. Harduin. col. 1859.) *respondit*: De parvulis, qui à parentibus subtracti sunt, & an baptizati, an non, ignorant, quia interrogasti: hos ut baptizare debeas, secundùm Patrum traditionem, si non fuerit, qui testificetur, ratio exposcit. *Jam verò cùm ex his, aliisque similibus testimoniis à laudato Martene prolatis luculenter pateat, antiquum atque ipsi Ecclesiæ coævum usum fuisse, eos baptizare, de quibus dubitabatur, num, per regenerationis lavacrum, ab originali culpa essent expiati, ne dicamus Ecclesiam in eumdem incidisse Rebaptizantium errorem, quem toties detestata erat, & damnaverat, necesse est existimare, non aliter in ea dubietate Baptismum conferri voluisse, quàm sub tacita, & mente concepta conditione*: Si nondum es legitimè baptizatus. *Hæc autem conditio, quæ prius mente tantùm concipiebatur, cœpit sæculo* VIII. *in ipsa Baptismi formâ exprimi, &*

pronuntiari ; quam quidem disciplinam multis jam in locis receptam , Alexander III. saeculo XII. *non solùm approbavit , sed ubique servandam edixit* in cap. 2. de Baptismo , *inquiens :* De quibus dubium est , an baptizati fuerint, baptizentur, his verbis præmissis : Si baptizatus es , non te baptizo , sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo &c. *eamdem sanctionem confirmavit Joannes XXII. apud Odericum Rainaldum* ad annum 1333. num. 42.

2. *Non ideò tamen , quòd per præfatam conditionem periculum evitetur rebaptizandi , qui jam semel fuerit legitimè baptizatus , est illa passim , & temere adhibenda , sed tunc solùm ea uti licebit , cùm prudens , & probabilis subest dubitatio , an quis fuerit baptizatus , nec diligenti præmissa indagatione , potuit rei veritas innotescere , quemadmodum scitè perpendit Scotus* in 4. dist. 3. quæst. unic. artic. 9. §. Circa hanc absolutionem , *ubi à sacrilegio non excusat , neque ab irregularitate absolvit Sacerdotem sub conditione rebaptizantem , quem , scit , domi baptizatum , & nihil est , quod collatum ei Baptisma rationabiliter suspectum reddat . Quare minimè sectanda sunt exempla , quæ congesserunt Gobat* tom. 1. tract. 2. sect. 3. & *Marin.* Theolog. tom. 3. tract. 19. disput. 1. sect. 8. num. 140. *ubi plures sub conditione baptizatos narrant , qui , ob merum scrupulum , non tam dubitabant , quàm imprudenter suspicabantur , se non esse ritè baptizatos , quam quidem conditionatam Sacramenti iterationem , ob consequutos , seu potius apprehensos effectus , quietis conscientiarum , iidem Auctores videntur approbare , sed potius aures præbenda sunt Estio* in 4. distinct. 4. §. 15. *hac ad rem adnotanti* : Sciendum est non quamcumque levem in contrarium suspicionem , vel scrupulum debere sufficere ad hoc , ut sub conditione quis hoc pacto baptizetur , sed requiri dubitationem probabilem: Ea autem probabilis dubitatio est , quæ facta etiam diligenti indagine , discuti non potest , itaut nec moralis certitudo facti haberi queat , *Imò verius obtemperandum est Catechismo Romano* part. 2. de Sacramento Baptismi num. 57. *ubi de forma conditionata ait* : Ea Baptismi forma ex Alexandri Papæ auctoritate in illis tantùm permittitur , de quibus , re diligenter discussa , dubium relinquitur , an Baptismum susceperint , aliter verò numquam fas est , etiam cum adjunctione , Baptismum alicui iterum administrare.

3. *Quæ hucusque diximus , copiosius adhuc , & clarius à Nobis exposita , pluribusque Sacræ Congregationis Concilii responsis confirmata fuere* in nostra Notific. 84. *ubi non solùm ex ejusdem sacræ Congregationis sententia ostendimus , non esse Baptismum , ne sub conditione quidem , iterandum , cùm nulla occurrit prudens ratio dubitandi de prioris Baptismi validitate , sed etiam ab irregularitate iterantibus Baptisma inflicta ab Alexandro III.* in cap. Ex litterarum , de Apostatis , & iterantibus Baptisma , *non eximi probavimus , qui , ob solum apprehensum priorem Baptismi vitium , nullaque præmissa veritatis indagatione , illud denuo sub conditione conferunt , quibus certò sciunt , jam semel antea fuisse collatum . Etenim quamquam plures Doctores istiusmodi sub conditione rebaptizantes à gravi culpa , atque ab irregularitate absolvant , eo quod per adjectam conditionem satis consultum existiment reverentiæ debitæ Sacramento , ad quod conficiendum non aliter fertur intentio Ministri , nisi si ritè confectum non fuerit aliud antea administratum ; hæc tamen sententia rejicitur à Catechismo Romano* citato loco , *ubi reprobantur asserentes* , nullum scelus admitti, si quemvis sine delectu , cum adjunctione illa (*videlicet conditionis*) baptizent , *eidemque opinioni refragatur auctoritas S. Caroli , in cujus instructionibus inter Acta Ecclesiæ Mediolanensis* pag. 497. *hæc de forma conditionata habentur* ; Qua forma utitur , cùm infans , aliusve , qui Baptismo offertur , re diligenter perquisita , dubium relinquitur , aut certè non apparet , eum baptizatum esse, ut de expositis inventisque parvulis dubitari , atque ignorari sæpenumero solet . Quòd si , re accuratè investigata , exploratum habuerit , illum, forma servata , baptizatum esse, caveat omninò , ne hanc sub conditione baptizanti formam adhibeant , cùm sacrilegium committat , si contrafecerit, & illud impedimentum contrahat , quòd sacri Canones Irregularitatem vocant.

4. *In alia itidem nostra* Notificat. 8. *hanc eamdem materiam tractantes diximus , cum Cardinali Albitio* de inconstantia in Fide cap. 33. à num. 14. usque ad 16. *improbandas esse Synodos , in quibus generalim , atque indistinctè , iterum sub conditione : in Ecclesia baptizari jubentur , quicumque privatim fuere ab obstetricibus domi baptizati . De hisce Synodis , ac Ritualibus idem decernentibus , agit Holzman* in sua Theologia morali tom. 2. tractat. 2. cap. 2. art. 2. *qui , licet*

eorum

eorumdem *Auctores*, *hoc nomine excuset*, *quod scilicet dubium illis visum fuerit Baptisma ab obstetrice collatum*; *fatetur nihilominus*, *minus cautè*, *ac nimium indefinitè eos loquutos*, *cum debuerint potius rerum circumstantias distinguere*, *easque determinare*, *quæ incertam reddunt validitatem collati Baptismi*, *quem propterea tunc oporteat sub conditione iterari*. *Enim vero si obstetrices de Sacramenti materia*, *forma*, & *necessaria in Ministro intentione*, *sint legitimè edoctæ*, *sicuti Nos* in citat. Notific. 8. *eas per Parochos solerter edoceri jussimus*, *priusquam ad obstetricum officium exercendum admittantur*, *eæque in specialis eventu*, *quo Baptisma periclitanti infanti privatim contulerint*, *ab eodem Parocho interrogatæ*, *omnia ritè à se adhibita*, *testentur*, *quæ ad Sacramentum validè conficiendum requiruntur*, *nulla sanè subest probabilis ratio*, *cur Baptismus debeat*, *aut licitè possit*, *sub conditione repeti*. *Scimus utique in aliis Synodis relatis à Giberto*, cit. tom. 2. consult. Canonicar consult. 16. *cautum reperiri*, *ne plena fides habeatur solius obstetricis testimonio*, *nisi comprobetur assertione aliorum*, *qui Baptismo præsentes fuerint*; *Verum quanquam ex plurium attestatione*, *major profectò hauriatur rei gestæ certitudo*, *attamen sacri Canones sufficienter probatam habent collationem Baptismatis per unicum testem*, *præcipuè si is testificetur de facto proprio*, *hoc est si affirmet illud guisse a se legitimè administratum*, *nec quidquam in contrarium occurrat*, *quo illius testimonio fidem detrahat*, *uti disertè decernitur* in can. 110. & 112. de consecrat. dist. 4. & cap. Nuper de testibus, *ubi Interpretes omnes*.

5. *Aliud est*, *cum collati Baptismi testimonium præbetur à persona incerta*: *Etenim cum*, *juxta rescritum Imperatoris Hadriani ad Junium Rufinum*, *Proconsulem Macedoniæ*, *relatum à Callistrato in l. Testium* 3. *ff. de Testib.* Testibus non Testimoniis sit credendum, *non debemus rem adeo gravem committere fidei personæ ignotæ*, *cujus qualitates*, *uti Callistratus* in citat. leg. *faciendum monet*, *explorare non possumus*. *Quare Sacra Congregatio Concilii interrogata*, *an iterum baptizandi essent infantes*, *vulgo* expositi *ad Hospitale S. Spiritus in Saxia de Urbe delati*, *etiam si habeant collo appensam schedulam attestantem*, *eos fuisse Baptismate ablutos*, *Die* 15. *Januarii* 1724. *respondit*, *esse denuo baptizandos*, *sub conditione*, *nisi certa habeatur notitia personæ*; *à qua schedula sit exarata*, *aut aliunde indubitatum desumatur indicium Baptismatis ritè eidem collati*, *quod Nos* in cit. nostra Notific. 8. *animadvertimus*, & *videre est* in Thesaur. Resolut. tom. 2. pag. 412. & tom. 3. pag. 2.

6. *In eadem sententia fuerant Patres Concilii Provincialis Tolesani habiti à Cardinali Francisco de Jojosa anno* 1590. *in cujus* p. 2. *decernitur*: Cum projectis, expositisque puerulis, licet affixa reperiatur schedula, quæ eos baptizatos esse testetur, in id tamen, an verè factum sit, Parochi diligenter inquirent: si certi nihil compererint in scripto chartulæ nomine, eos sub conditione baptizabunt (to. 10. collect. Hard. col. 1798.) *Cumque minorem fidem collati Baptismatis*, *quam schedula incerti Auctoris faciant alia signa exposito infanti apposita*, *puta sal*, *ideo rectissime à Richardo Poor Episcopo Sarum*, *cautum legitur*: Si vero pueros cum sale, vel sine sale expositos contingat inveniri, baptizentur, *sub conditione tamen*, *ut statim ibidem expilcatur* tom. 2. Conc. Britan. Henrinc. Spelman. pag. 143.

7. *Itaque si Episcopus in sua Synodo loqui velit de Sacramentorum forma conditionata*, *quod profectò nedum utile*, *sed quandoque etiam necessarium reputamus*, *omnia præ oculis habeat*, *quæ hactenus enarravimus*, *atque ad eorum normam congruam formet instructionem ad quam Parochi in illa adhibenda se debeant conformare*. *Quod si diœcesi præsit*, *in qua sæpè contingat*, *baptizatos ab Hæreticis*, *ejurata hæresi*, *qua erant imbuti*, *in Catholica Ecclesia gremium sese recipere*; & *dubitetur*, *uti alicubi dubitatum scimus*, *an ii iterum sint*, *sub conditione baptizandi*, *antequam*, *in re admodum sanè gravi* & *ardua*, *quidquam decernat*, *diligenter investiget oportet*, *num in illa Hæreticorum secta*, *de qua agitur*, *aliquid innovatum fuerint circa Baptismi materiam*, & *formam a Christo Domino institutas*; *Si enim utrumque ab ejusdem sectæ Pseudo Ministris ritè adhiberi deprehenderit*, *non potest permittere*, *ut Baptismus ullo pacto iteretur*, *quin veniat in suspicionem erroris Rebaptizantium à S. Stephano I. atque uti affirmat Augustinus* (lib. 2. cap. 8. de Baptismo contra Donatistas) *a Concilio Plenario proscripti*, *sive ejusmodi Concilium fuerit Arelatense I. sive magnum Nicænum*, *de quo litigant Eruditi*; *si autem certo compererit*, *aut baptizandi corpus ab illis non perfundi aqua naturali*, *aut formam pronuntiari*, *sine expressa invocatione Sanctissimæ Trinitatis*, *sive alia ratione ab illa diversam* quam

quam Christus instituit, Baptismum absolutè renovari jubeat, ob non adhibitam quippe legitimam formam Can. 8. *Concilii Laodiceni* (tom. 1. collect. Hard. col. 781.) *rebaptizandos decrevit Hæreticos Montanistas; & Gregorius Magnus* lib. 11. indict. 4. epist. 67. (tom. 2. oper. col. 1167.) *scribens ad Episcopos Iberos, universim statuit:* Hi vero Hæretici, qui in Trinitatis nomine minime baptizantur . . . cùm ad sanctam Ecclesiam veniunt, baptizentur, quia Baptismum non fuit, quod in errore positi in Sanctæ Trinitatis nomine minimè susceperunt. *Hæc sapienter respexit Cardinalis de Rohan in suo Rituali Argentinensi, ad* tit. de Baptismo, *cùm ait:* Baptizati ab iis Hæreticis, qui rectam baptizandi formam non retinent, denuo absolute baptizari debent: *Quòd si denique diligenti præmissa perquisitione, rei veritatem certo assequi nequiverit, & dubia sibi atque incerta remaneat validitas Baptismatis ab Hæretico Ministro suscepti, illud utique erit sub conditione repetendum, quod* in cit. nostra Notific. 84. *declaratum diximus à Sacra Congregatione Concilii, quæ interrogata,* An, & in quibus casibus baptizati ab Hæreticis debeant sub conditione rebaptizari, si ad Fidem Catholicam convertantur. *Die 27. Martii 1683. respondit, non esse rebaptizandos,* nisi adsit dubium probabile invaliditatis Baptismi.

8. *Rationabiliter porro Patribus Concilii Provincialis Melchliniensis anni 1607. incertum saltem, & dubium visum est Baptisma collatum ab Hæreticis Hollandiæ, finitimarumque regionum, apud quos mos invaluerat, ut uno aquam fundente, alter Sacramenti formam pronuntiaret, ac propterea juste illud iterandum decrevere* tit. 3. cap. 6. Et quia frequens experientia docet, modernos Hæreticos sæpe contra receptam Ecclesiæ consuetudinem, & antiquissimam traditionem baptizare, uno aquam fundente, alio formam ipsam pronunciante: ab Hæreticis (qui non sunt ad baptizandum admittendi, ubi aliquis Catholicus præsto est) baptizati similiter sub conditione baptizentur (collect. Hard. tom. 10. col. 1943.) *cujus quidem Concilii sanctionem tuto sectari possunt, & debent aliorum Ecclesiarum Præsules, à quibus sint Ecclesiæ reconciliandi Hæretici iis in locis baptizati, ubi eumdem erroneum baptismi ritum plerumque adhiberi non ex incerto rumore, sed ex fide dignis testimoniis acceperint, atque ideo merito suspicentur, eodem modo fuisse etiam illos baptizatos; qui in Catholicorum numerum petunt aggregari, quod eam ob causam cum Hæreticis Angliæ faciendum, docuere Sylvius* in 3. part. quæst. 66. artic. 9. *Cardinalis de Lugo* in respons. moral. lib. 1. dub. 2. num. 3. *Gobat* tract. 2. num. 392. *Laurentius Neessen* tract. 2. de Baptismo dub. 5. *Ludovicus Michon* in casibus de Sacram. cas. 8. *& Lacroix* lib. 6. part. 1. n. 322.

9. *Caveat tamen Episcopus, ne incertam & dubiam pronuntiet Baptismi validitatem, hoc tantum nomine, quod hæreticus Minister, à quo fuit collatus, cùm non credat per regenerationis lavacrum deleri peccata, illud non contulerit in remissionem peccatorum, atque ideo non habuerit intentionem illud conficiendi, prout à Christo Domino est institutum: Siquidem cùm in Galliis disputatum olim fuerit, an, ob prædictam rationem, rebaptizandi essent baptizati à Calvinistis, S. Pius V. ad quem controversia delata est, minimè rebaptizandos definivit: Sacramenti enim validitati non officit privatus Ministri error, cui prævalet generalis ejusdem Ministri intentio faciendi, quod Christus instituit, seu quod fit in vera Christi Ecclesia, quemadmodum testantur Acta Concilii Ebroicensis anni 1576. ubi hæc ad rem adnotantur:* Ante decisionem Apostolicæ Sedis Romanæ, licuit fortasse cuique in suo sensu abundare. Verum quoniam post debitam de hac difficultate disputationem, felic. record. Pius V. definivit, verum esse Baptisma, quo uterentur Calvinistæ adhibentes formam & materiam à Christo institutam, cum intentione generali faciendi, quod Christus instituit, licet errarent in particulari interpretatione, & singulari intentione, ut alii fere omnes Hæretici errarunt, vel circa intelligentiam formæ baptismalis, vel circa aliquem ejus effectum: ob id baptizatos ab ipsis Calvinistis, non iterum tingendos sub conditione &c. Hinc interdicimus omnibus Curatis, & Presbyteris sub pœna suspensionis ipso facto à Divinis, ne allatos ad se pueros, jam baptizatos à Calvinistis, audeant iterum tingere sub illa conditione. *Alia similia Synodorum statuta legi possunt apud Grancolas* in antiquo Sacramentario Ecclesiæ, (part. 2. pag. 153. & seqq.)

Quæst. VII. *An & quomodo Baptismus est necessarius?*

Resp. 1. Baptismus in re, vel in voto necessarius est omnibus necessitate medii ad salutem, ex Joann. 3. *Nisi quis renatus fuerit &c.* ex Traditione, ex Concil. Tridentin. sess. 6. cap. 4. & sess. 7. can. 5. Infantibus

vero

vero extra martyrium necessarium est in re, cùm sint incapaces voti, seu desiderii Baptismi in actu charitatis perfectæ contenti.

Porro illud est necessarium in re, quod secundum se necessario & absolutè adhiberi debet, ita ut nihil sit, quod ejus vicem suppleat. Illud est necessarium saltem in voto, quod necessario debet adhiberi vel secundum se, vel in ejus defectum, secundum aliquid ejus vicem tenens propter suam eminentiam, & ejus votum vel explicitum, vel implicitum continens.

Resp. 2. Adulti sufficienter instructi tenentur jure divino suscipere Baptismum, statim atque moraliter possunt cum debitis dispositionibus, ita ut non diu differant. Tum quia quisque tenetur ex charitate adhibere media ad salutem necessaria; tum quisque tenetur ex præcepto Christi ingredi Ecclesiam per Baptismum, qui est ejus janua, & fidem suam profiteri. Quæ præcepta per se obligant ad non diu differendam eorum observationem.

Resp. 3. Parentes tenentur graviter Baptismum liberis suis procurare brevi post eorum nativitatem tempore, ita ut mortaliter peccent, si diutius id differant; Quia consuetudo universalis Ecclesiæ baptizandi parvulos brevi post eorum nativitatem tempore habet vim legis graviter obligantis ob materiæ gravitatem & ex decretis particularium Ecclesiarum ad id tenentur intra triduum, vel quatriduum, prout ab Ecclesia propria præscribitur. Et vero in teneris infantibus semper est aliquod subitæ mortis periculum.

Quæst. VIII. *Quinam est minister idoneus Baptismi?*

Resp. 1. Quilibet homo viator ratione utens potest in quovis casu validè baptizare. Constat ex Concil. Trid. Gener. Later. IV. cap. *Firmiter*, definiente, *Baptismum tam parvulis, quàm adultis in forma Ecclesiæ a quocumque ritè collatum proficere ad salutem*. Et ex Traditione & praxi Ecclesiæ nunquam rebaptizantis a quovis ritè baptizatum. Nemo tamen potest se ipsum baptizare, cap. 4. *de Bapt.* Nam requiritur distinctio inter generantem & genitum spiritualiter: & Christus Ministrum & subjectum baptismi apertè distinguit his verbis, Matth. ult. *Docete omnes gentes baptizantes eos &c.*

Resp. 2. Solus Sacerdos sive sit Episcopus, sive Presbyter, est ordinarius Baptismi minister: Diaconus vero tantum extraordinarius. *Prob.* Ex Concil. Florent. in Decreto de Sacram. ibi: *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare. In casu autem necessitatis non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam Laicus, vel mulier, imo etiam paganus, & hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia.*

Quare extra necessitatem, sub mortali baptizari non licet, nisi soli Sacerdoti: & quidem juxta omnes, pastori, vel ejus delegato; quia potestas & jus admittendi ad Ecclesiam pertinent ad pastorem, qui præest illi Ecclesiæ particulari, cui baptizatus aggregatur. Homo autem per Baptismum recipitur in Ecclesiam, & fit ejus membrum. At mortale est, jus alienum propriam auctoritate usurpare in re gravi, præsertim contra debitam gubernationem, ordinem, & usum Ecclesiæ.

Resp. 3. In casu necessitatis quilibet tenetur baptizare: nam quisque tenetur lege charitatis subvenire proximo necessitatem patienti, nisi alius adsit qui possit & velit subvenire. Tunc tamen si plures adsint, præferri debet Diacono Sacerdos, ille Subdiacono, hic inferioribus clericis, clericus laico, vir fœminæ, fidelis infideli, non excommunicatus excommunicato: nam reverentia Sacramento debita exigit, ut digniores præferantur, per se loquendo. Quare mortale est, si sine causa justa non præferatur Sacerdos non Sacerdoti, fidelis non baptizato, non excommunicatus excommunicato, Diaconos non Diacono: nam tunc fit gravis irreverentia in Sacramentum. Inversio autem ordinis quoad alios, juxta multos est solum venialis, quia irreverentia non censetur gravis.

Dixi, *per se loquendo*: quia per accidens potest hic ordo inverti; nam ex Rituali Romano mulier præferri debet viro, vel ratione majoris peritiæ ad baptizandum, vel ratione honestatis ac pudoris, ut si infans ob periculum vitæ imminens sit baptizandus, antequam totaliter ex utero prodierit. *Quapropter curare debet Parocus, ut fideles præsertim obstetrices rectum baptizandi ritum probe teneant, & servent*, ait Rituale Rom. Et hæ ad id graviter tenentur ex charitate & officio, ideoque ex justitia propter pericula sæpe contingentia partu. Porro pater & mater prohibentur propriam prolem baptizare, nisi in articulo mortis, & deficiente alio.

Nota. Mortale est extra necessitatem bapti-

ptizare sine solemnitate & extra Ecclesiam, præter filium Regis aut principis. *Clement. de Bapt.* Quia Ecclesia ob honorem sacramenti solemnitates graviter præcipit.

Quæst. IX. *An unus minister potest simul plures baptizare?*

Resp. In casu urgentis necessitatis potest, nam hoc non repugnat institutioni Christi, neque per hoc mutatur substantialiter forma Ecclesiæ, dicendo scilicet; *Ego vos Baptizo &c.* quia plurale non est nisi singulare geminatum.

Quæst. X. *An idem potest à pluribus baptizari?*

Resp. Neg. Nam hoc est contra usum Ecclesiæ, imo & contra institutionem Christi, qui sicut unus est, ita voluit, unum esse in unoquoque baptizando ministrum. Unde non valeret baptismus, si plures dicerent: *Nos te baptizamus in nomine Patris &c.* Ita S. Thom. 3. part. quæst. 67. art. 6.

Quæst. XI. *Quid dicendum de Patrinis?*

Resp. 1. Ex perpetua Ecclesiæ consuetudine vim legis habente, & manante ex Apostolica Traditione, debet sub mortali adhiberi in Baptismo solemni susceptor, seu patrinus, vel susceptrix, seu matrina. Unus autem tantum sive vir, sive mulier, vel ad summum unus & una adhibeantur, ex decreto Conc. Trid. sess. 24. cap. 2.

Resp. 2. Patrini officium est, 1. Offerre baptizandum baptizanti. 2. Respondere pro baptizando, si is per se nequeat. 3. Tenere illum dum baptizatur. 4. Levare de fonte. 5. Eum suscipere de manu baptizantis. 6. Tenetur sub mortali tum ob solemnem suam sponsionem in suscipiendo hoc officio, tum ex præcepto Ecclesiæ curare, ut baptizatus in rebus fidei, & doctrina Christiana rectè erudiatur, & christiane vivat, si alii id non præstent, ex cap. *Vos ante*, de consecr. dist. 4. Ex variis Conciliis, & Catechismo, & Rituali Romano. Et ab hac cura paterna, quam debet illius gerere, dicitur patrinus, quia censetur, quasi spiritualis pater suscepti. Et ideo inducta est cognatio spiritualis. Hinc Sanct. Thomas, 3. part. quæst. 67. art. 8. ait; *Unusquisque obligatur ad exequendum officium, quod accepit. Dictum est autem, quod ille, qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium pædagogi; & ideo obligatur ad habendam curam de ipso, si necessitas immineret; sicut eo tempore & loco in quo baptizati inter infideles nutriuntur. Sed ubi nutriuntur inter catholicos Christianos, satis possunt ab hac cura excusari, præsumendo quod a suis parentibus diligenter instruantur. Si tamen quocumque modo sentirent contrarium, tenerentur secundum modum, saluti spiritualium filiorum curam impendere.*

Resp. 3. Ab officio patrini excluduntur carentes rationis usu, non baptizati, hæretici, publice criminosi aut infames, vel excommunicati, & ignorantes fidei rudimenta. Quia hi non sunt idonei ad curam gerendam baptizati circa fidem ac mores. Item monachi & Abbates, cap. 103. *de consecr.* dist. 4. & generatim Religiosi omnes, & Sanctimoniales, ex Rituali Romano.

Graviter etiam prohibentur parentes propriam prolem suscipere, nisi in necessitate, cap. 1. & 4. caus. 30. quæst. 1. Nam alius bebet esse pater carnalis, alius spiritualis. Et quia baptizans contrahit spiritualem cognationem cum parentibus baptizati, quæ usum matrimonii impediret. Quæ tamen non contrahitur, si id fiat in casu necessitatis.

Quæst. XII. *An potest baptizari infans nondum natus, vel monstrum?*

Resp. 1. Infans in utero materno ita conclusus, ut aqua immediatè perfundi nequeat, non est capax Baptismi, quia non potest vere ablui. Nec sufficit, si corpus matris abluatur; quia infans est persona distincta à matre, ac proinde ea abluta non potest censeri vere ablutus. Quod si per fistulam, aut alio artificio possit aqua ad illum pertingere, juxta varios valide baptizari potest, quia talis infans est homo viator, cui debite applicari potest materia & forma; tamen Rituale Rom. dicit generatim: *Nemo in utero matris clausus baptizari debet.*

Resp. 2. Si infans nondum perfecte natus caput emiserit, & periculum mortis immineat baptizetur in capite; nec postea si vivus evaserit, erit rebaptizandus. At sit illud membrum emiserit, quod vitalem indicet motum, in illo, si periculum impendeat, baptizetur; & tunc si natus vixerit, erit sub conditione baptizandus: *Si non es baptizatus, Ego te baptizo, in nomine Patris &c.* Ita Rituale Romanum.

Resp. 3. Si monstrum habet plura capita, & plura pectora, tunc totidem sunt animæ, & homines distincti: unde singuli seorum sunt baptizandi. Si non est certum in monstro esse duas personas, ut quia duo capita, & duo pectora non habet bene distincta, tunc debet primum unus absolute baptizari,

& po-

& postea alter sub hac conditione. *Si non es baptizatus, Ego te baptizo &c.* Si vero dubium sit, an homo sit, an brutum, baptizetur sub conditione: *Si tu es homo, Ego te &c.* Monstrum autem, quod humanam speciem nullatenus præsefert, non debet baptizari. Rituale Romanum.

Quæst. XIII. *An infidelium filii baptizari possunt invitis parentibus?*

Resp. 1. Validè baptizari posse constat, cùm independenter à consensu parentum adesse possint omnia ad valorem baptismi requisita, nimirum materia, forma, & debita intentio ministri. Non enim scriptum est: *Nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate*; *sed*, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto*, ait S. Augustinus epist. 23.

Resp. 2. Filii hæreticorum, & apostatarum possunt licitè baptizari invitis parentibus. Quia parentes per Baptismum fiunt Ecclesiæ subditi, ideoque cogi possunt ad servandas ejus leges, inter quas est lex deferendi in Ecclesiam liberos baptizandos. Ergo iis possunt subtrahi, ut baptizentur, & rebus fidei, cum adoleverint, instruantur. Non essent tamen subtrahendi, si ideo religio periclitaretur, dum parentes subjecti sunt principibus infidelibus; nam debet permitti minus malum, ut vitetur majus.

Resp. 3. Infantes mancipiorum possunt & debent ipsis invitis baptizari, si eorum domini christiani sint. Quia tales infantes sunt illorum, sicut ipsi parentes: unde domini habent jus illos subtrahendi parentibus, & de iis tamquam de suis pro arbitrio disponendi; ac proinde possunt curare eos baptizari, & in fide erudiri ac educari, atque ad id saltem ex charitate tenentur.

Resp. 4. Extra certum mortis periculum, non licet baptizare infantes infidelium invitis parentibus, qui principibus infidelibus subjecti sunt. Quia vel infans subtraheretur parentibus, & tunc fieret illis injuria; cùm parentes habeant jus naturale retinendi apud se, & educandi liberos nondum rationis compotes, nec propriam voluntatem habentes. Vel illis relinquetur, & tunc Baptismus manifesto periculo prophanationis, & baptizatus periculo apostasiæ exponetur; cùm constet eum in infidelitate educandum.

Si tamen vel sola mater esset christiana, infans invito patre infideli, subjecto Principi Christiano licitè baptizaretur, ex Conc. Tolet. IV. cap. 63. Nam ipsa habet jus instituendæ prolis; & præferenda est voluntas justa injustæ in favorem prolis.

Idem quod supra dicunt Theologi cum S. Thoma contra Scotistas, etiamsi parentes infideles subjecti sint civiliter christiano principi. Quia 1. ratio allata hic etiam valet: nam hæc subjectio non adimit parentibus jus educandi, & retinendi apud se liberos suos. 2. Potestas sæcularis non se extendit ad supernaturalia, qualis est susceptio Baptismi. Ecclesia vero nullam habet jurisdictionem in non baptizatos. Quare non potest principibus ullam potestatem concedere in non baptizatos, sicut potest concedere in baptizatos. 3. Ex usu constanti Ecclesiæ, quæ numquam egit apud Principes etiam religiosissimos, ut cogerent infideles sibi subjectos ad Baptismum suscipiendum, aut curarent omnes infantes subditos baptizari, ut notat Sanctus Thomas.

Dixi *infantes*: Nam baptizandi sunt pueri rationis compotes, qui hoc petunt, cùm sint sui juris in negotio salutis. Sed tunc debent egredi è domo paterna, si alter christianè vivere nequeant.

Resp. 5. In evidenti periculo mortis, infantes infidelium baptizari debent, etiam invitis parentibus. Quia tunc nec auferuntur à parentibus, nec Baptismus prophanationi exponitur, cùm infans paulo post sit moriturus, & aliunde urget præceptum charitatis. Sed id fiat, si potest, insciis parentibus, ad vitandam perturbationem. Idem extendit Layman ad filios infidelium perpetuo amentes, ob eamdem rationem.

Sed quid si infans reipsa baptizatus sit invitis, vel insciis parentibus, & postea adolescat.

Resp. Secluso periculo religionis christianæ & scandali, abstrahendus est à parentibus, ut erudiatur in fide christiana. Quia per Baptismum Ecclesia acquisivit jurisdictionem in eum, ac jus ad eum christianè instituendum; & ipse contraxit obligationem addiscendæ & servandæ legis christianæ, quod præstare nequit apud parentes.

Dixi, *secluso &c.* Quia bonum religionis, & multorum præferri debet bono privato.

Quæst. XIV. *Quinam sunt effectus Baptismi?*

Resp. Hi: 1. Tollit omnem culpam & pœnam, si non adsit obex. 2. Confert ex opere operato gratiam sanctificantem, & virtutes infusas. 3. Ejus intuitu conferuntur suo tempore gratiæ actuales fini suo accommodatæ, nimirum ad sanctè & christiane

ftianè vivendum, ut decet filios Dei adoptivos, Dei hæredes, & cohæredes Christi. 4. Imprimit characterem indelebilem. 5. Constituit membrum Ecclesiæ, ejusque potestati subjicit. 6. Tribuit capacitatem recipiendi alia Sacramenta, & jus ad illa, cæteraque Ecclesiæ bona communia. 7. Inducit obligationem servandi mandata Dei & Ecclesiæ, atque vitam christianam, seu consentaneam doctrinæ & exemplo Christi traducendi.

Quæst. XV. *Quanam dispositiones requiruntur in adultis ad recipiendam gratiam Baptismi?*

Resp. 1. Si adultus præter peccatum originale habeat alia actualia mortalia; ad ejus justificationem per Baptismum, ex Concilio Tridentino sess. 6. capitul. 6. requiruntur hi actus. 1. Fides, qua explicitè credat existentiam unius Dei remuneratoris, mysteria Trinitatis & Incarnationis, & generatim vera esse, quæ divinitus revelata & promissa sunt, & in primis à Deo justificari impium per merita Christi: nam horum fides explicita est necessaria necessitate medii. 2. Spes justificationis & vitæ æternæ. 3. Dilectio, qua Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiat. 4. Propositum efficax servandi omnia mandata, & christianè vivendi. Nam adultus non potest admitti ad Dei amicitiam, nisi in eam consentiat; nec potest in illam sincerè consentire, nisi velle omnia facere, quæ ad istam amicitiam servandam, & mutuum amorem significandum necessaria sunt. 6. Voluntas recipiendi Baptismum. 7. Pœnitentia, seu dolor de peccatis commissis, cum proposito non peccandi de cætero, ex Actor. 2. *Agite pœnitentiam, & baptizatur unusquisque vestrum*. Et verò æquum est, ut qui voluntate propria Deum offendit, in ejus amicitiam non recipiatur sine peccatorum retractatione & dolore. Hæc autem pœnitentia debet esse supernaturalis, absoluta, universalis, efficax, & incompossibilis cum ullo affectu ad mortale, & appretiativè summa. Non tamen requiritur perfecta contritio: nam cùm Baptismus sit institutus ad remittendùm peccatum originale, & alia actualia ante ipsum commissa, non prærequirit dispositionem, quæ hunc effectum pariat: alioqui semper præsupponeret ac prææxigeret effectum, ad quem conferendum institutus est.

Resp. 2. Ad justificationem adulti habentis solùm originale peccatum (si hoc esse potest) iidem actus requiruntur, excepta contritione, quæ solum potest esse de peccatis personalibus, voluntate scilicet physicè propria commissis.

Resp. 3. Si adultus jam justificatus sit per contritionem, seu charitatem perfectam, ut recipiat augmentum gratiæ in Baptismo, requiritur voluntas Baptismum recipiendi ex motivo aliquo supernaturali; nam ad gratiam recipiendam, requiritur consensus illi accommodatus. Sed hæc voluntas sufficit, cùm jam præcesserint fides, spes, contritio & charitas.

Nota. Qui sine debitis dispositionibus, sed cum voluntate Baptismi suscipiendi baptizatur, non recipit gratiam, sed tamen Baptismus est validus, & postea reviviscit, seu efficit gratiam, sublato per contritionem perfectam, vel per Pœnitentiæ Sacramentum obice.

(+) *Nota*. In epistolà SS. D. N. BENEDICTI XIV. ad Archiepiscopum Tarsensem, quæ est de Hebræorum Baptismate, plures casus solvuntur, quorum solutio maximam huic tractatui lucem afferre potest. Quamobrem non præcipua ejusdem capita, ut in altera editione, sed casus singulos eorumque solutiones referre constitui. Itaque principio statuit nefas esse Hebræorum infantes reluctante parentum arbitrio baptizare, ac tum ad casus descendit, in quibus eos baptizare liceat.

§. I.

De infantibus in extremo vitæ periculo constitutis.

Cum id eveniat, ut ab aliquo Christiano Hebræorum puer morti proximus reperiatur, rem oppido laudabilem, Deoque gratam is certè efficiet, qui salutem puero aqua lustrali præbeat immortalem. Inter cætera Congregationis Sancti Officii decreta unum extat latum postridiè Kalend. Novembris anno 1678, cujus verba hæc sunt „ Cùm filius Hebræorum consignatus fuisset Nutrici Christianæ in deficientia Nutricum Hebræarum, dum esset proximus morti, fuit baptizatus, & Sacra Congregatio declaravit, prædictum puerum fuisse licitè baptizatum „. *Cum quo convenit alterum emanatum die* 18. *Februarii an.* 1705. *quæstioni respondens. felic. mem. Præsulis Caroli Maigrot; illud autem est hujusmodi*: An filii infantes Infidelium possint baptizari invitis Parentibus? Eminentissimi, audito voto DD. Consultorum, dixerunt, non licere, nisi in arti-

articulo mortis. *Gobat* in Theologia experimentali tractatu 2. cas. 11. num. 329. *maximè commendat virum Religiosum de Societate Jesu, qui cùm vi quasi coactus Mahumetani domum ingressus esset, veluti Medicus, ejus puellam morti proximam invisurus, eam clanè baptizavit, quin id pater cognoverit; quæ quidem puella post menses aliquos ex hac vita emigrans ad Cœlum feliciter evolavit. Conveniunt quoque in eamdem sententiam Suarez* in tertiam partem S. Thomæ disput. 78. quæst. 25. art. 3. §. Ex his autem. *Beccanus* de Sacram. Baptismi cap. 10. quæst. 7. numer. 7. *Hurtadus* de Sacram. Bapt. disput. 3. diff. 3. *Azorius* part. 1. lib. 8. cap. 25. q. 10. *Castrus Palaus* tract. 19. disput. unic. de Baptism. punct. 9. num. 16. *Paschal.* de viribus patriæ potestatis part. 1. num. 11. *Barbosa* in Canon. Judæorum 18. quæst. 1. num. 3. *Ad hanc rem præclare facit epistola S. Francisci Xaverii* pag. 67. *Romæ typis edita, in qua confirmans Patrem Franciscum Henricum, quod quæreretur, paucos à se Infideles in Indiis ad veri Numinis cultum revocari, sic scribit*,, Plus itaque proficis, quàm tu putas, infantes diligentissimè conquisitos per Baptismum Cœlo parturiendo. *Nam certum est, Xaverium hìc loqui de Indorum infantibus extremum vitæ agentibus, quos Pater Franciscus Henricus ritè ac licitè baptizabat*,,. At memento, te octo mensibus, quibus isthic versaris, plures animas conservasse moribundis infantibus baptizandis.

§. II.

De infantibus expositis.

SI item eveniret, ut puer aliquis Hebræus projectus esset, atque à Parentibus derelictus, *communis omnium sententia est, pluribus quoque confirmata judiciis, eum baptizari oportere, reclamantibus etiam, repetentibusque parentibus, ut rectè docent Azorius* Instit. Moral. part. 1. lib. 8. cap. 25. quæst. 5. *Ricciol.* Lucubrat. lib. 2. cap. 32. numer. 30. *Clericatus* de Jurisdictione, discord. 17. numer. 12. *Sessa* de Judæis cap. 31. num. 110. & seqq. *At Hebræorum parentes patriam se in filios habere potestatem contendunt, nec planè injuria. Compertum est patriam potestatem neque ad jus divinum positivum, neque ad jus naturale, neque ad jus gentium pertinere, sed* juris, *ut ajunt*, humani Romani *esse; Cùm autem Civitate Romana Antoninus Imperator omnes Imperio Romano subjectos donaverit, juxta ea, quæ leguntur* in l. in Orbe Romano, *quæque in aliis exemplaribus incipiunt* in urbe Roma ff. de statu hominum, *& Hebræi Imperio Romano tunc essent subditi, hoc ipsis argumentum suppeditat pro patria in filios potestate. Sic disserit.* Abbas in cap. cit. ex lit. num. 3. de convers. Infid. Judæus habet filium in potestate, & est ratio; quia Judæi contrahunt justas nuptias, sunt sub Romano Imperio, & sic gaudent legibus Imperialibus. *Sed itidem planè constat, prædictam patriam potestatem tunc certo amitti, cùm filius derelinquitur, projiciturque juxta responsum Gregorii IX.* cap. 1. de Infantibus, & languidis expositis, *cujus hæc sunt verba:* Si à Patre, sive ab alio, sciente ipso, aut ratum habente (relegato pietatis officio,) infans expositus extitit, hoc ipso à potestate fuit patria liberatus.

Animadvertendum tamen est, cum infantem non inter projectos, expositosque adnumerandum, quem sine Patre, sine Matre, nullo comite, aut per urbem, aut extra Hebræorum vicum temere vagantem inveneris, sed quem in loco publico solum, derelictum, abjectum, atque omni cura, & spe destitutum offenderis, is absque dubio projectus, is sanè expositus censendus est.

§. III.

Declarationes circa casus præmissos.

POstquam casus magis obvios exposuimus, in quibus nostra hæc regula prohibet, Hebræorum infantes, invitis parentibus, baptizari, aliquas insuper declarationes addimus ad hanc regulam pertinentes, quarum hæc prima est: si parentes desint, infantes vero alicujus Hebræi tutelæ commissi fuerint, eos sine tutoris assensu licitè baptizari nullo modo posse, cùm omnis parentum potestas ad tutores pervenerit. Sic Azorius* Instit. Moral. part. 1. lib. 8. cap. 28. quæst. 9. *Thomas à Jesu* de Convers. gent. pag. 212. *Sessa de Jud.* c. 25. num. 32. *alios præterea Doctores eadem sentire non ignoramus, à quibus recensendis brevitatis gratia supersedemus.*

Secunda est, si Pater Christianæ Militiæ nomen daret, juberetque, infantem filium baptizari, eum quidem, vel Matre Hebræa dissentiente baptizandum esse, cùm filius non sub Matris, sed sub Patris potestate sit habendus, juxta textum in lege Nulla ff. de suis & legitimis hæredibus, *&* in §. de fœminæ, Instit. tit. de adoptionibus, *quod quidem*

dem ad verbum statuit Gregorius IX. in sua Decretali ad Argentina Episcopum scripta, & relata in cap. ex litteris, de conversione Infidelium.

Tertia est, quamvis Mater, filios sui juris non habeat, tamen ad Christi fidem si accedet, & infantem efferat baptizandum, tametsi Pater Hebraus reclamet, eum nihilominus aqua baptismatis abluendum esse. Ita cum ceteris Azorius verba facit in loco præfato quæst. 3. ubi de communi fidei bono agitur nulla habenda est ratio patriæ potestatis, quam leges, & jura Romana sanxerunt: & propterea mater fidelis, quamvis ei jus civile patriam potestatem non tribuat, jus habet ad baptismum filium offerendi. *Huic quidem sententiæ favet prædicta Decretalis Gregorii IX. in qua licet loquatur de patria potestate in eo casu, quem explicabat, Patris nempe Christiani filium aquis lustralibus efferentis, Matre Hebræa perperam discrepante: statuit tamen sententiæ sua in favore fidei fundamentum:* In favorem maximè fidei Christianæ respondemus, patri eumdem puerum assignandum: *favor autem fidei in utroque casu valere plurimum jure debet.*

Quarta est, quod si pro certo habeatur, parentum voluntatem esse infantium baptismati necessariam, quoniam sub appellatione parentum locum quoque habet paternus avus, ut observatur in l. justa interpretatione 201. ubi Glossa in verbo avus ff. de verb. signif. *cum eo, quod amplius legi potest* in discept. 977. num. 4. Gratiani. *Hinc necessario sequitur, ut si paternus avus Catholicam Fidem amplexus sit, ac nepotem ferat ad sacri lavacri Fontem quamvis, mortuo jam Patre, mater Hebræa repugnet, tamen infans sit absque dubio baptizandus. Martinus Navarrus vir Sacrorum Canonum doctrina excellens, cùm hic Romæ casus hujusmodi evenisset, plus valere contendebat Matris dissensum, ut videre licet in ejus* cons. 4. lib. 3. de conversione Infidelium. *Contra eum scripsit Præsul Rutilius Benzoni; Pontifex autem Gregorius XIII. pro avo sententiam tulit, ut ipse refert in suo* Speculo Episcoporum lib. 1. quæst. 9. dub. 1. *ubi testatur, hebræo infanti baptismum se contulisse. Quamobrem in fine Consilii Navarri hæc leguntur* „ Advertendum autem, contra opinionem latam sententiam, infantemque traditum fuisse avo christiano, & demum baptizatum, perseveraretque adhuc in fide „. *Hujusce facti Marchinus etiam testis est*, de Bello Divino part. 1. cap. 2. *Non desunt alia judicata, quorum vi avus ad fidem conversus præferri debet, non solum si Mater, sed etiam si Pater dissentiat, & quamvis ambo pariter protestentur, se se filiâ baptismati non assentiri, ut videri potest in* cit. discept. 977. Gratiani, *cum præter favorem Religionis, qui maximi habendus est, argumenti loco etiam esse debeat* Text. in Can. Patrem 32. quæst. 3. *ubi in neptis nuptiis, avi sententia patris judicio anteponitur, cum avus liber, pater autem servus existit* „ Patrem puellæ Ecclesiæ nostræ famulum, avum vero ejus liberis ortum constat esse natalibus, & ideo avi magis electionem de conjunctione neptis, quàm patris ejus, cujus nullo modo liberum potest esse arbitrium, decernimus attendi. Quia ergo electione avi huic ista nupsisse probatur, hanc constat legitimè esse populatam „.

§. IV.

De Patre Hebræo, qui se Religionem Catholicam amplecti velle prædicet, ac se filiosque baptizandos offerat, postea vero sui se consilii pœniteat, abnuatque filium baptizari.

ID Mantuæ evenit, ubi Hebræus quidam non modo cum viro perhonorificum dignitatis gradum tenente, sed ipso etiam cum Duce id rei gessit. Duos habebat infantes liberos, totidemque pueros, atque uxorem, cùmque deinceps ad Christi fidem accedere recusasset, Ducisque spem frustratus esset, res ad examen deducta est in Congregatione Sancti Officii, ac Pontifex die 24. Septembris anni 1699. *statuit ea fieri, quæ sequuntur* „ Sanctissimus, auditis votis Eminentissimorum, decrevit, quod duo filii infantes, alter scilicet triennis, alter quinquennis baptizentur. Alii, nempe filius octo annorum, & filia duodecim collocentur in domo Catechumenorum, si ea Mantuæ adsit; sin minus apud piam honestamque personam, ad effectum explorandi ipsorum voluntatem, eosque instruendi. Uxoris quoque in loco à filiis separato exploretur voluntas. Patrem vero, & Maritum respectivè, quia à proposito suscipiendæ fidei Christianæ recessit, non esse cogendum, sed contra eum posse procedi, prout de jure „. *Id ferme accidit, Augustæ Taurinorum, ubi cùm Hebræus quidam Religionem Catholicam amplecti nollet, postquam id se facturum promiserat, cùmque instaret, ut filiola, quam baptizandam obtulerat, ideoque à Matre Hebræa jam ablatam Christiana* nutri-

nutrici lactandam dederat, in potestatem rediret suam: Congregationis Sancti Officii auctoritate Romæ sancitum fuit, ut puellula Christianos penes esset, & ad sacrum regenerationis Fontem elevaretur, quod videri potest apud Bessam cap. 51. num. 98. *Hoc autem prudenter statutum est, ne scilicet parentes Hebræi, quibuscum summa æquitate apud Christianos agitur, eo impudentiæ deveniant, ut & nos, & Ecclesiam audeant irridere.*

§. V.

De Infidelibus, qui Baptismum recipiunt ob bonum aliquod temporale.

S*Unt quoque aliqui infideles, suos infantes Christianis offerre soliti, ut aquis salubribus abluantur, non tamen Christi ut stipendia mereantur, neque ut originalis culpa eorum ex animæ deleatur: sed id faciunt indigna quadam superstitione ducti, quod nempe Baptismi beneficio existimant, eosdem à malignis spiritibus, à fœtore, aut morbo aliquo liberandos. Sanctus Augustinus* in epistola ad Bonifacium Episcopum tom. 2. typis Patrum S. Mauri n. 5. *de hac re ita disserit*, Nec illud Te moveat, quod quidem non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spirituali ad vitam regenerentur æternam, sed quod eos putant hoc remedio temporalem retinere, vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria, & verba Sacramentorum, sine quibus consecrari parvulus non potest. „ *Mens quippe non infantem baptisme offerentis, sed baptizantis est serio considerанda*; „ At non parentum, sed ministrorum mens est spectanda; hi enim si bona, & recta mente voluerunt exequi, quod Ecclesia postulat, omnino baptismum validè contulerunt „. *Verba sunt Arcudii* lib. de concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis lib. 1. cap. 12.

Res ad examen revocata fuit in Synodo habita anno 1148. *sub Patriarcha Luca, de qua Synodo sermonem habet Balsamon* super Canone 84. Trullano. *Agareni quidam Synodo adfuerunt, qui ut baptismum reciperent, invitati illico responderunt; sese jam pridem Sacro Baptismate initiatos; nam id in more suam apud gentem esse dixerunt, infantes vix natos, ad Sacerdotes Catholicos deferri solitos, ac baptizari:* „ Non tamen admissi fuerunt; audierat enim (*prædictus scilicet Patriarcha*) quod Baptismus, quem infideles à Christianis petunt, non bona affectione, & Orthodoxo proposito petitur, sed propter corporalem medicinam. Persuasum est enim Agarenis, fore ut sui liberi à dæmone vexentur, & tanquam canes male oleant, nisi baptismum Christianum assequantur „. *Verba sunt Balsamonis e Græco sermone in Latinum versa à Cardinale Baronio ad ann.* 1148. *unde significari videtur, illius Concilii Patres Baptismum ratum, ac validum nequaquam existimasse.* Propositum fuit hac de re dubium supremæ Inquisitioni, ejusque decreto in hunc modum solutum die 6. Septembris 1625. Sacra Congregatio universalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo, relatis litteris Episcopi Antibarensis, in quibus supplicabat pro solutione infrascripti dubii: An cum Sacerdotes à Turcis, ut baptizent eorum filios, non ut Christianos efficiant, sed pro corporali salute, ut liberentur à fœtore, comitiali morbo, maleficiorum periculo, & Lupis, an in tali casu possint saltem fictè eos baptizare, adhibita baptismi materia sine debita forma? Respondit negative, quia Baptismus est janua Sacramentorum, ac protestatio fidei, nec ullo modo fingi potest. *Neque hoc loco prætermittendum est, vigesimam nonam inter propositiones ab Innocent. XI. damnatas die* 2. *Martii* 1679. *esse hujusmodi:* „ Urgens metus gravis est justa causa Sacramentorum administrationem simulandi.

§. VI.

Non esse conferendum baptismum ubi adsit periculum perversionis.

I*N Congregatione Sancti Officii habita die* 3. *Maji* 1703. decretum fuit, *Baptismum conferre infantibus non licere, qui filii Infidelium essent, atque de eorum potestate mansuri. Hoc tamen decretum eos excepit pueros, qui gravissime ægrotantes vitæ periclitarentur.* „ Non licere, si sint filii Infidelium, & in potestate eorum relinquendi, seclusio tamen mortis imminentis periculo... *Licere autem, si filii quidem Barbarorum sint, sed jam Christi militum, dum tamen, aut à viris Apostolicis illic degentibus, aut ab ipsis parentibus, de Sancta Religionis preceptis, ac mysteriis edoceantur, cum adoleverint.* Licere verò, si sint filii barbarorum baptizatorum; curandum tamen

per Missionarios, ac per ipsomet eorum parentes, ut cum ad annos discretionis pervenerint, à se, vel ab aliis instruantur, præsertim in illis regionibus, si non prævideatur in promptu adfuturos *Ministros* Evangelicos, qui in hoc parentum commode supplere possint defectum. *In Servis audivimus pauperculas esse mulieres Christianas inito cum Turcis matrimonii vinculo copulatas, quæ cum filium pariunt, eum Sacerdotibus offerunt, ut baptizetur. Idcirco postulatum fuit, qui debeant in casu hujusmodi sese gerere Sacerdotes? De hac re decretum habetur in nostro Bull.* n. 89. §. 8. *ubi apparet, conferendum esse baptismum, si constet mortem oblato puero imminere:* Istarum vero filios, quos Parochis baptizandos exhibent, ubi eorum vitæ periculum imminere videatur, sacro lavacro abluere prædicti Parochi minimè dubitent, admonitis matribus, ut si convaluerint, ipsos in Christiana Religione sedulo educare curent; *Si nullum adsit vitæ periculum, certa regula generalis statuta non est, cum oporteat diligenter omnes expendere circumstantias, & præsertim*, vel eos in Evangelicæ legis, & fidei cultu perseveraturos, vel Christiana educatione ab ejusmodi matribus fundatos, Mahumetani Patris impietatem secuturos esse. *Si Sacerdotes postquam pie, & religiosè hoc negotium Deo commendaverint, æquum bonumque existiment, prædictos infantulos baptizare, id quidem facerent, matres tamen enixè admonerent de gravissimo, quo tenentur munere filios de Christiana Religione sedulò edocendi.*

§. VII.

In casibus illicitis collatum Baptismum validum esse.

HUjus rei plures Sacrarum Congregationum solutiones affert, ex iis unam proferam ex Congreg. S. Officii habita die 30. Martii 1638. circa Baptismum datum parvulæ puellæ annorum trium circiter filiæ Hebræorum à Faustina Christiana invitis parentibus, Eminentissimi Domini censuerunt, parvulam puellam esse vere baptizatam, concurrente materia, forma, & intentione; Baptismum probari unico teste; & quamvis filii Hebræorum non possint invitis parentibus baptizari, si tamen de facto baptizentur, valere Baptismum, & characterem imprimi, & filiam baptizatam penes Christianos alendam, mulierem baptizantem acriter monendam, ut in posterum caveat è similibus; notificandum vero populo, non licere invitis parentibus filios Hebræorum baptizare, quia licet finis sit bonus, media non sunt licita, præsertim stante Bulla Julii III. imponente pœnam mille ducatorum, & suspensionem baptizantibus filios Hebræorum invitis parentibus.

Nota. Dum dicitur Baptismum unius testimonio comprobari, *intelligendum est, dummodo testi aut Mari, aut fœmina, fides adhiberi prudenter possit, aut eidem si testatur qui baptizavit; hic siquidem se ipsum asserens Baptismum Hebræo infantulo ministrasse, non rem modo ab se gestam, sed etiam pœna dignissimum suo ipse testimonio confirmaret.* Sunt verba ejusdem Pontificis, qui alium quoque refert casum in Congregatione Concilii propositum, & resolutum die 15. Januarii 1724. de infantulis projectis, qui ad Xenodochium feruntur chartam collo suspensam præseferentibus, in qua scriptum legitur jam Baptismum eisdem fuisse collatum. Resolutio hæc fuit: *Si non lateret, qui chartulam scripserat, eidemque fides tuto præstari posset, tunc infantem ut baptizatum habendum, ac ne baptismo quidem initiandum sub conditione.*

Altera Constitutionis pars de adultorum baptismate agit, ac primo statuit puerum sui compotem, & quodammodo adultum censeri, dum septennium compleverit, regulariter loquendo, sed hac in re, *certissima regula est*, inquit, *quod si citra illam ætatem certò constat, puerum fidei Catechismis instructum satis intelligere, quidnam sit baptizari, & quemadmodum sit professio Christianæ legis, baptizandus est, quoniam ætas ad contrahendum matrimonium lege humana statuitur; lex autem divina baptismi neutiquam ab humano dependet.*

Secundo. Si de perfecto rationis usu dubitetur, monet, Sacramentum esse differendum, sed hoc qui postulat, retinendum esse, ac sic interea informandum, ut idoneus accedat baptismati postmodum suscipiendo.

Tertio. Si quis adultus ad salutis fontem accesserit voluntate animatus accipiendi, non quodcumque lavacrum, sed unice Ecclesiæ proprium ac peculiare, baptismum esse validum dubitari non posse.

Quarto. Si quis baptismum accipiens præsenti voluntate careat, quam alias tamen habuerit, talis suscipiendæ lotionis, qualis in Ecclesia frequentatur; tunc examinare oportere, utrum voluntas antecedens, nunquam deinceps retractata, adhuc moraliter perseveret. Nam ubi nulla præcesserit retractatio, & mo-

& moraliter perdurare intentio videatur, est certe validum Sacramentum.

Quinto. Si nulla sit dubitatio, planeque constet ac luce clarius, adulto baptismum accipiendi nullam prorsus fuisse voluntatem, aut intentionem, nil restare aliud, quam eumdem & hortari & admonere, ut ritè id faciat quod jam irrite fecit, & suscipiat absolutè ac liberè Sacramentum, at si obstinate repugnet, tum nihil aliud superesse, nisi ut remittatur. Si autem res in dubio sit, nec intelligi possit, retinendum esse, baptizandumque sub conditione. Qui verò ita baptizati sint, omnino Fidem Catholicam observare tenentur.

Sexto. Si denuncient Hebræum serio petiisse Baptismum, aut duo testes singulares, aut unus tantummodo, sed fide dignus, & omnem citra dubitationem idoneus, & multo magis si adminiculis suffultus; tunc habito testium vel testis examine, non oportere Hebræum ad Catechumenos ducere, sed Judex Catholicus, qui Romæ est Vicesgerens pro tempore, ejus voluntatem extra vicum, vel domi suæ, vel in Templo aliquo semel atque iterum, aut etiam pluries explorabit, ut Hebræi consilio clarè perspecto & cognito, eum tuto jubeat, aut ad vicum remitti, aut Catechumenis recenseri.

Septimo demum. Virum aut sponsum Hebræum Christi legem amplexum jure optimo oblationem facere suæ vel uxoris aut sponsæ, in quam jus à Legibus, & authoritatem sibi concessum habet. Facta vero hæc oblatio, nec sane potest, nec omnino debet à Christifidelibus recusari, qui tenentur nulli parcere diligentiæ, nullique studio, ut Christiana veritas jam viro, aut sponso cognita, uxori quoque aut sponsæ lucem afferat, ac salutem: eo vel maxime, quod Romani Pontifices licet Judæis vim fieri quoad Religionem severe prohibeant; palam tamen significant, nihil sibi antiquius esse, optabilius nihil, quam ut iidem aliquando e tenebris ad lucem, ab errore ad veritatem veniant; ideo semel in singulas hebdomadas iis publicè Evangelium annuntiari, eosdemque jubent sacris hisce Concionibus interesse, *ut apparet* in Constitut. 1. Nicolai III. & Constit. 106. Gregorii XIII.

APPENDIX.

De orientalis Ecclesiæ in Baptismo conferendo disciplina.

Licet Orientalis Ecclesia Orthodoxam fidem circa septem Sacramenta sartam tectamque servaverit; tamen in eorumdem administratione cæremonias nonnullas adhibet, quæ à Latinæ Ecclesiæ ritibus differunt. Imo Schismaticorum ignorantia ac odio, quo feruntur in Latinam Ecclesiam, cujus sententia damnati sunt, factum est, ut circa hujusmodi cæremonias in errores nonnullos abierint. Tum probatos eorumdem ritus, quos Apostolica Sedes, etsi à latinis diversos, servandos permittit; tum præcavendos errores explicandos suscipio; in iis vero recensendis ordinem in scholis receptum servabo. Primum itaque de materia, tum de forma, ac demum de Ministro, & subjecto, deque ceremoniis reliquis pertractabo.

§. I.

De materia Baptismi.

Res & verba, quibus Sacramenta constant, materiæ ac formæ nomine designantur; quæ vocabula ex Arabum philosophia in Theologiam traducta à XII. sæculo cum in Occidentali, tum in Orientali Ecclesia usurpari cœperunt. Baptismi materia est naturalis aqua, ut Orthodoxa fides docet. Circa modum, quo in Baptismo aqua hujusmodi adhibetur, Græci Orientalesque à Latinis diffident. Primo, quia Latini in solemni Baptismo aquam adhibere tenentur, quæ eodem anno in Sabbatho Sancto Paschatis, vel Sabbatho Pentecostes benedicta sit, quæque in fonte mundo nitida, & pura diligenter conservari debet: Græci vero aquam adhibent, quæ ab eodem Sacerdote, qui baptizat, dum baptizaturus sit, benedicitur; ut eorum Euchologia præscribunt. Nec molestandi sunt inquit, BENEDICTUS XIV. Const. *Etsi Pastoralis. Si non utantur aqua baptismali, quæ à Parochis latinis juxta morem Romanæ Ecclesiæ adhibetur.*

Secundo. Quia Latini frigidam, Græci autem calidam aquam baptizando adhibent. Calidæ aquæ usus ex eo apud Græcos ortus videtur, ut opinatur Goarius, quod frigida pueri tenelli corpus nimio dolore per-

ſtringeret; ſed progreſſu temporis, ut Sacer Baptiſmi ritus habitus eſt; ut conſtat ex Canone Synodi provincialis ſub Germano Amathuntis Archiepiſcopo celebratæ, quo ſtatuitur: *in aqua frigida baptizare non oportet, ſed in calida, manifeſtante nimirum calida gratia Baptiſmi fervorem: ſi vero neceſſitas urgeat, fiat & in frigida*. Neque hanc ob rem reprehendi poſſunt, ut ex ſuprà citata Conſtitutione liquet. Cavendum vero eſt, ne ex ignorantia ſuperſtitioſe credant, Baptiſmum aqua calida collatum uberiorem gratiam conferre, aut non rectè frigida adminiſtrari.

Tertio. Græca à Latina Eccleſia diſſidet, quia in Latina Eccleſia modus baptizandi per trinam immerſionem à XIII. ſæculo mutatus eſt; in Græca vero, imo in tota fere Orientali Eccleſia adhuc viget. Circa hujuſmodi ritum Photianorum plerique errore non carent. Vitio enim vertunt Latinis, quod per adſperſionem, vel infuſionem baptizent, eoſque ut derideant, *Adſperſos* vocare ſolent: atque trinam immerſionem vel ad Baptiſmi eſſentiam pertinere, vel ex Chriſti præcepto adhibendam eſſe arbitrantur. Hujuſmodi errores, qui ex cœco illo odio, quo in Latinorum cæremonias XI. & XII. ſæculo ferebantur originem trahunt, eccleſiaſticarum rerum ignorantia in iiſdem fovit. Leges enim Eccleſiæ, & antiqui Canones, qui Baptiſmi modum præſcribunt, pro divino præcepto habent, quo Baptiſmi eſſentia præſcribatur. Sed facilè eſt errores hujuſmodi detegere, ac refutare; nam Chriſtus Dominus Baptiſma inſtituit: Baptiſma autem lotionem ſignificat, ut ex ipſis Photianis teſtantur Balſamon *in meditat. de Sacramentis*, Ariſtenus *in explicat. de Sacram. C. de Baptiſmo*, Hieremias Patriarcha Conſtantinopolitanus *in 2. expoſit. fidei ad Germanos*, & alii, quos refert Rhodinus in *Orat. 1. de Sacram.* Lotio autem non per ſolam immerſionem, ſed etiam per infuſionem, & adſperſionem fit, ut conſtat ex vaticinio Danielis (cap. 4. verſ. 22.) prædicentis Nabucodonoſor fore, *ut rore Cæli infunderetur*, hoc eſt lavaretur; & ex pſalm. 50. verſ. 9. *aſperges me hyſſopo, & mundabor, lavabis me, & ſuper nivem dealbabor*. Imo Cyprianus, aliique Patres verba hæc, quæ habentur Ezech. 36. verſ. 29. *aſpergam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus veſtris*, ad Baptiſma, quod Chriſtus inſtituit, ſpectare docuerunt. Et Eccleſia ratum ſemper habuit Baptiſma Clinicorum, eorum ſcilicet, qui infirmitate præpediti in lecto per aquæ adſperſionem baptizabantur: hujus rei teſtes ſunt, præter Cyprianum alioſque Patres, Concilia Neoceſarienſe, Laodicenum, Antiſiodorenſe, & alia. Præterea ex Apoſtolorum actis caput 2. & 4. facilè colligitur, Apoſtolos per infuſionem, ſive adſperſionem baptizaſſe; ibi enim legitur: una die tria, altera quinque hominum millia baptizaſſe. Id vero non niſi per aquæ infuſionem, ſive adſperſionem fieri potuiſſe videtur. Sed quid opus eſt verbis? Photiani ipſi infuſione baptizant. Teſtatur id Goarius in not. ad officium Baptiſmi, imo Neophytus Rhodinus, & Græcus, & in Græcia diu verſatus, ita Græcorum Baptiſma deſcribit *in Synopſi doctr. Chriſt.* ubi de Baptiſ. *Ter aquam ſuper eum, qui baptizatur, infundimus, ut S. Trinitatem, in cujus nomine baptizamur, declaremus*. Vides ergo à Græcis quoque infuſione Baptiſmum conferri, ac ſaniores inter eos perinde habere infuſione, ac immerſione baptizare. Quare citatus Rhodinus eodem loco infuſiones, immerſiones vocat, dum ſubdit, *& ut inſuper tribus illis immerſionibus mortem, ſepulturam, reſurrectionemque Chriſti profiteamur*. Hinc Prodromus de interpr. ad 50. can. Apoſt. hunc in modum Coreſii ſtultitiam damnat: *Sunt, qui adeo neceſſarias immerſiones exiſtiment, ut dicant, non conferri Baptiſmum, non immerſo illo, qui venit ad Baptiſterium. Errant hi tamen, quando id apertè canon minimè jubet. Id immerſionem non ad conſtitutionem Sacramenti decernit, ſed ad ejuſdem perfectionem, ut triduo ſepultum Chriſti Corpus commemoret. Fit enim verum Baptiſma per aqua conſecratæ infuſionem; & quocumque modo hominem contingat unda ſacra, recitans divina verba cum invocatione Triadis, eum baptizabis. Hoc autem ſcitu perutile, ne cui Baptiſmatis in neceſſitate deſit auxilium. Et docenda hoc ipſum obſtetrices, ut in nativitate periclitantem puellum norint ſalutaribus undis intingere, quocumque in membro prodeunte illum tangentes aqua cum ſacris verbis. Et ſi quidem caput contingant, aut pectus, & ſimilia, non iteratur Baptiſmus, ſed in Eccleſia, quæ defuere, ſupplentur ad perfectionem. Quod ſi tetigerit aliud aliquod membrum, ſuperſtes Infans iterum baptizatur, quo ſit ſecurior: nam anceps eſt Sacramentum*. Refert Papadopoli *prænot. Myſtag.* reſponſ. 5. ſeſſ. 3. hanc Prodromi ſententiam, imo ipſius verba approbaſſe publica

ta auctoritate, sex Patriarcharum Synodica, Catholicorum Nicephori, Methodii, & Veccii; Schismaticorum Nicolai Muzalonis, Georgii Xiphilini, & Philothei Palamitæ, quos refert accuratè, ac laudat Canonarcha; eademque recepisse Photium, & post eum, Aristenum, Balsamonem, Leonem Numodotem, & Georgium Syncellum.

Nec trina immersio, aut infusio, vel ad Baptismi essentiam pertinet, vel ex Christi præcepto adhibenda est. Lotio enim, quam Christus instituit, etiam unica infusione, aut immersione habetur; trina autem infusio sive immersio non ad substantiam Baptismatis seu lotionis, sed ad modum spectat. Christus Dominus Apostolis præcepit, ut baptizarent, sive ablnerent gentes *in nomine Patris &c.* nec ullibi modum præscripsit, Ecclesia vero ritus instituendo, quibus Sacramenta perfici, & administrari deberent, immersionem primis temporibus adhiberi voluit ad Christi sepulturam indicandam, trinam vero, vel immersionem, aut infusionem, ut tres inesse in una divina natura Personas Baptizandis demonstraret. Id satis superque ad ostendendum ex Ecclesiæ institutione. & præcepto trinam demersionem originem trahere. Sed quo clarior res Photianis evadat, legere poterunt antiquos PP. Cyrillum Hierosolymitanum cath. mystag. Basilium in lib. de Spirit. Sanct. cap. 27. & Dionysium Areopagitam de Eccles. Hierarch. cap. 2. qui trinam immersionem ex Ecclesiæ consuetudine, institutione, aut præcepto repetunt; atque alios scriptores Græcos, quos supra laudavimus.

Photianorum error ex prava interpretatione 50. canon. Apost. & can. 7. II. Gener. Synodi derivatur. In priori canone deponendum esse decernitur Episcopum, vel Presbyterum semel in Christi morte demergentem; in altero verò, iterum baptizandos Eunomianos unica immersione tingentes. At quis non videt ex iis perperam deduci immersionem trinam ad Baptismi essentiam pertinere? Notas res est, eos, qui tunc una immersione in Christi morte baptizabant, invocationem Trinitatis omisisse, quæ est ad hujusmodi Sacramenti constitutionem necessaria. De Eunomianis id asserit Theodoretus lib. 4. de Hæreticor. Fabulis cap. 3. ubi ait, *Eunomius sancti etiam Baptismatis legem olim à Domino, & Apostolis traditam evertit, & contrariam sanxit, non oportere inquiens, ter illum mergere, qui baptizatur, nec invocare Trinitatem, sed semel baptizare in Christi mortem.* Et can. Apostolicus hanc affert causam pœnæ in eos constitutæ, qui semel mergerent; *Non enim dixit Dominus in morte mea baptizate, sed, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; Vide ergo, eos, qui semel demergebant ætate illa, qua citati canones conditi fuere, stabilitam à Christo Baptismatis formulam omisisse; quam ob rem nullum, irritumque erat ab ipsis collatum Baptisma; Et contra Christi legem peccabant, qui baptizandum præceperat *in Nomine Patris &c.* ac contra legem ab Apostolis latam, quia trina immersio statuebatur.

Nota. Ubi viget adhuc consuetudo baptizandi per immersionem trinam, quæ in Latina Ecclesia ad XIII. usque sæculum perduravit, contra Ecclesiæ præceptum peccant, qui eam sine necessitate omittunt; quod propriæ Ecclesiæ ritum non servent. Ita verò trina sive immersio, sive infusio fieri debet, ut ad uniuscujusque Personæ divinæ invocationem baptizandus semel immergatur, nec sine gravi peccato ter repeti potest integra forma; tunc enim Baptisma, quod sine sacrilegio reiterari nequit, iteraretur. Hinc ex Armenorum ritualibus delenda omnino sunt verba ista, quæ formulæ baptismatis præmittuntur, *dicens ter sic Baptizatur &c.* ut optimè observat Galanus.

§ II.

De Forma.

Græcorum Baptismi forma hæc est: *Baptizatur N. in Nominè Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Hujus formulæ mentionem facit Chrysostomus, eaque reperitur in Euchologiis à mille & amplius annis exaratis, Florentina Synodus tum hanc, tum etiam aliam formam, quæ incipit *Baptizetur N. in nomine &c.* approbavit.

Igitur utraque forma Græci validè, ac licitè Baptisma conficiunt. Discrimen Orientalis à Latinæ Ecclesiæ forma, ex eo nonnulli ortum esse arbitrantur, quod Orientales Patres ut Novatianis, qui in magna copia in Oriente versabantur, occasionem prætiperent docendi, fidem Ministri necessariam esse ad Baptismi valorem, prudenti œconomia constituerint, ut Ministri baptizantes non amplius dicerent, *Ego te baptizo &c. sed baptizatur &c.* Alii vero putant, Orientales verbum illud, quo baptizandi actio designatur, ex sequentibus Christi verbi deduxisse, *baptizabi-*

zabimini non post multos hos dies; Latinos verò ex istis, *euntes baptizate omnes gentes &c.*

In nonnullis Græcorum euchologiis ita Baptismi forma legitur, ut ad cujusque Personæ Trinitatis invocatione additum sit *Amen*: baptizatur N. *in nomine Patris Amen*, *& Filii Amen &c.* Hæc autem additio, vel ex Severi rituali deprompta est; vel ex eo ortum habuit, quod ad uniuscujusque personæ invocationem, Diaconus aut alii respondere consueverint *Amen*. Dubitari non potest, quin hac forma validè Baptisma conficiatur; imò Supr. Inquis. decreto 10. Martii 1590. ratum habitum est Baptisma à Rascianis ita collatum: *Baptizetur N. in nomine Patri, Amen, in nomine Filii Amen, & in nomine Spiritus Sancti Amen*. Sed ut optime advertit Goarius, verbum illud *Amen* in medio formæ positum, (idem dicendum de replicatione, quæ fit in forma Rascianorum vocabuli *in nomine*) omnino tollendum videtur. Nefas enim est in medio verborum, quæ Christus stabilivit pro Baptismatis forma, dictionem aliquam interponere. *Sed solum ut ea Christus enunciavit, ita & Sacerdos eloqui tenetur*; ut inquit Neophytus Rhodinus in Synopsi vernacula, *Ultimum vero, Amen, subjungi nihil prohibet, quia jam Sacramenti forma completa dignoscitur*, subdit citatus Auctor.

Armenorum Baptismi forma ita ex eorumdem libris à Galano recensetur: *Servus Christi sponte veniens ad Baptismum baptizatur nunc per me in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Christi Sanguine redemptus, à peccati subjectione liberatus es, cohæres Christi factus, & templum Spiritus Sancti. Hac ter dicens immergat eum in aquam, sepeliens peccatum originis; quo significatur triduum sepultura Christi*. Verricellus hanc aliam refert usurpatam Armenis formam: *dicantur hujusmodi verba ter cum appositione aqua super caput baptizandi N. Servus Jesu Christi, qui à sua infantia venit sponte ad Baptismum, baptizat nunc manus mea, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Vel baptizet nunc manus mea, in nomine Patris: baptizet nunc manus mea, in nomine Filii: baptizet nunc manus mea, in nomine Spiritus Sancti*. Quamquam prædictis formulis, quibus Ministri actio exprimitur, ac Trinitatis invocatio continetur, validè Sacramentum perficiatur, ut decretis Congreg. Sanct. Offic. Sept. 1633. tamen optandum est, ut Armeni Græcorum formula utantur, quam eorum Patres à Gregorio Illuminatore accepisse testatur Vartanus à Galano citatus tom. 3. cap. de Baptis. Reprehendenda verò sunt in iis, quæ diximus: Primo, rubrica illa, qua præscribitur formam ter esse repetendam; tum enim Baptisma reiteraretur, ut supra diximus: Secundo, verba illa *sponte veniens*; nam ea Schismaticorum plerique falso putant necessarie exprimenda esse in forma Baptismatis, quod in ea explicari debeat baptizandi hominis intentio. Ab iis ergo præripiendam occasionem fovendi hujusmodi errorem, verba illa omnino tollenda videntur, ut optimè advertit Galanus: Tertiò: ob rationem, quam supra attulimus, auferenda quoque est replicatio illorum verborum, *baptizet nunc manus mea in nomine &c. verbo enim Christi, ut ea Christus enunciavit, ita & Sacerdos alloqui tenetur*.

Circa Chaldæorum Baptismi formam anno 1630. magna controversia fuit, quod vox *Eemad* quæ adhibetur, dum baptizatur Masculus, & vox *Eemadas*, quæ usurpatur, dum baptizatur fœmina, significet tempus præteritum, juxta nonnullorum interpretationem; & post quinque Congregationes, sex, quæ sequuntur regulæ approbatæ fuerunt. Prima. Baptismus collatus per verbum præteriti temporis ad significandam actionem præteritam, & non eam, quæ per Ministrum exercetur, tunc, quando baptizat, etiam cum invocatione Sanctissimæ Trinitatis, & aquæ naturalis ablutione, immersione, vel adspersione, non est verus Baptismus. Secunda, esset tamen verus Baptismus collatus per verbum indifferens ad præteritum Indicativi, & præsens Imperativi, si baptizans uteretur illo pro præsenti Imperativi; si cætera adsint recta, nempe intentio, in aquam naturalem immersio, ablutio vel adspersio cum Sanctissimæ Trinitatis expressa invocatione. Tertia, idem dicendum, quando Minister utens verbo indifferenti, ut supra, nihil cogitans de præterito vel de præsenti virtualem autem intentionem haberet utendi illo verbo meliori modo, quo potest, etiamsi crederet vocem significantem, vel exprimentem actum, qui per Ministrum exercetur, esse præteriti temporis, retenta tamen intentione faciendi quod Christus instituit, vel observat Ecclesia, Christianusve populus, & non alligandi formæ significationem suæ privatæ credulitati. Quarta, si baptizans uteretur verbo præteriti temporis ad significandum actum, qui per ipsum Ministrum exercetur, quando baptizat, cæteraque requisita adessent, esset Baptismus, si apud nationem illam vel clerum esset usu-

acci-

accipiendi vocem illam præteriti ad significandum actionem illam præsentem. Quinta, est etiam verus Baptismus si quis ex ignorantia linguæ infringendo verba absque animo introducendi errorem aut hæresim, proferat vocem præteriti pro præsenti, si tanta sit inter vocem præteriti, & præsentis similitudo, ut facilis sit lapsus ab una voce ad aliam, prudentesque viri judicent communiter baptizantem vocem præteriti pro præsenti corruptè prolatam supposuisse, & prolata voce concipiant actionem præsentem sufficientem significari. Sexta, ad tollendam tamen in hujus tam necessarii Sacramenti omnem ambiguitatem, vel erroris occasionem, admoneantur in posterum Chaldæi dum baptizant, uti verbo præsentis Indicativi, aut saltem Imperativi; vel si velint uti verbo indifferenti ad præteritum & præsens, accipiant illud in significatione præsentis.

Hæc Congregationum decreta fuere. Et quidem recentiores Chaldæi tutius duxerunt formam antiquam in hanc aliam mutare: *Ego te baptizo, Serve Christi talis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: ut constat ex Ritualibus libris à Josepho I. Patriarcha descriptis, qui extant in Bibliotheca Vaticana. Alii Syriacam, seu Græcam formam imitari cœperunt in hunc modum: in Baptismo masculorum. (*Aamed*) *baptizatur talis in nomine Patris, & Filii &c.* in Baptismo fœminarum (*Aamda*) *baptizatur talis in nomine Patris, & Filii &c.* Ita Assem. tom. 3. Bibl. Orien. par. 2. pag. 251.

Mengrellenses Baptismi Sacramentum hoc modo conferunt. Paratur convivium in cella vinaria, in qua baptizandus est infans, ad eum locum accedit Sacerdos, & ibi ante epulas induitur sacris vestibus, deinde ex Græco Rituali, multa nimia velocitate legens percurrit preces, inter quas Baptismi formulam necessariam, perinde ac si una esset ex precibus Græco ritu pronunciat, Iberico idiomate, sicut & cæteras preces, his verbis. *Baptizetur N. in nomine Enatelighens Gmona Gmerti N. Sacchelita Patris Amen, & Filii Amen, & Spiritus Sancti Amen. Mamisatà Amin, Tzesita Amin, Tzulis Smindisita Amin.* Cum autem Sacerdos profert Baptismi formam, tunc infans, nec à Sacerdote, nec ab alio abluitur; sed Sacerdos expletis precibus exuit se sacris vestibus, & discedit; post cujus discessum, infans suis vestibus exuitur, & à Patrino toto corpore inungitur sacro Chrismate, quod *Myron* vocant, postea à circumstantibus, magno intervallo à formæ prolatione, infans totus aqua abluitur; Ita rem à se millies visam refert D. Archangelus Lamberti in relatione Cholchidis cap. 22. inquit Verricellus q. 3. de Bapt. tit. 4. sect. 1.

Nota. In antedicto baptizandi modo præterquamquod non servantur cæremoniæ ab Orientali Ecclesia præscriptæ, nec ordo ille, quem Sacramenti reverentia postulat, duplici ex capite nullum, irritumque esse Baptisma deprehenditur. Scilicet, quod Ministri unitas desit, quæ ad Sacramenti Baptismatis valorem necessaria est, ut docent S. Thomas *3. p. q. 67. art. 6. ad 3.* Scotus *in 4. dist. 6. quæst. 2. §. de secundo*, S. Bonaventura *in 4. dist. 5. art. 1. quæst. 1.* quos omnes ferrè Theologi sequuntur, contra Cajetanum, Marsilium, & Rubeum. Nam in illo Baptismo unus profert verba, alter abluit: Et quod in Baptismo illa desit moralis conjunctio inter materiam, & formam; longè enim postquam à Sacerdote prolata sint formulæ verba, baptizandus abluitur. Nemo autem negat, moralem hanc conjunctionem esse ad Baptisma necessariam. Quamvis enim communis Doctorum opinio sit, ut animadvertit Verricellus, non obesse Baptismati parvulam moram inter materiam & formam, omnes tamen asserunt, irritum esse si mora tempus excedat, quo pronunciaretur oratio dominica: hac vero longe major est mora illa, quæ inter materiam, & formam intercedit in Iberorum Baptismate. *Hinc Sacra Congregatio*; inquit citatus Verricellus, Iberos, sive Mengrellenses *iterum baptizandos esse decrevit, sub conditione tamen, quia plerumque contingere poterit, ritè esse baptizatos, vel quia Græci Sacerdotes eos baptizarunt, qui sane ritè baptizant, vel quia idem Iberus Sacerdos potest debita prolata formæ abluere nulla interjecta mora, quæ conjunctionem moralem inter materiam, & formam excludat.*

§. III.

De Baptismatis Ministro, atque Subjecto.

QUæ ad Baptismatis Ministrum, & subjectum spectant sufficienter videntur exposita ab Auctore quæst. VII. & VIII. & in Epist. BENEDICTI XIV. à nobis supra relata quæ est de Baptismate Hebræorum. Quamobrem abusus, erroresque dumtaxat, qui circa rem hanc in Orientali Ecclesia vigent, indicabimus. Photianorum nonnulli in ea versantur hæresi, inquit Arcudius, ut credant nefas omninò esse Laicis hominibus ba-

baptizare etiam in extrema hominis, aut Infantis necessitate. In eodem errore sunt Armeni, ut testatur Galanus, Cophti, & Abessini, ut refert Thomas à Jesu, & etiam Syrorum Nestorianorum plerique, ut scribit Assemanus loco supra citato pag. 266. ubi ait: *Hunc errorem ex imperitia, scrupulo, & religione provenire existimo, quod Presbyterum credant esse solum Ministrum Baptismi; laicis verò ne in necessitate quidem licere hoc munere persungi, ut de Græcis recentioribus notavit Cl. Arcudius de concordia utriusque Ecclesiæ in septem Sacramentorum administratione lib. 1. cap. 11.*

Huic similem errorem habent Orientalium nonnulli circa Baptismi subjectum; credunt enim Pueros nonnisi post aliquot dies, aut nonnisi statis temporibus baptizandos esse; ex quo fit, ut complures sine Baptismo decedant. Hic error ab eodem, quo prior fonte manavit. Nam ut ex imperitia non distinguentes inter ordinarium, & extraordinarium Ministrum, Laicis ne in necessitate quidem licere Baptisma conferre crediderunt, ita ante statutum per canones solemnis Baptismatis tempus numquam conferri posse censuerunt. Sacrorum Ministrorum munus est, hunc ex Orientalium mentibus depellere errorem. Id verò facile est si observetur; *Primo*, verisimile non esse Christum Dominum, qui Baptisma tantæ necessitatis esse voluit, ut qui ex eo renatus non sit, intrare nequeat in Regnum Cœlorum, potestatem non fecisse hominum cuique, ut necessitate urgente illud conferat. Nisi enim hominum quisque baptizare posset, infantes plurimi necessariè sine Baptismo perirent. Quo verò modo eorum saluti consultum esset, ab eo, *qui vult omnes homines salvos fieri? Secundo*. Ecclesiam agnovisse semper etiam in Laicis jus baptizandi: extat hac de re Tertulliani assertio, qui circa finem II. vel initium III. sæculi in lib. de Bapt. scripsit. *Et Laicis jus est baptizandi*; Can. 38. Concilii Illiberitani circa initium IV. sæculi coacti, quo statuitur, peregrè navigantes etiam à Laicis esse baptizandos, si sacri Ministri desint: idem testatur Hieron. in dialogo contra Luciferianos, August. lib. 2. contra Julianum, Conc. Cartag. IV. cui ipsemet Augustinus interfuit; Patres denique omnes tum Græci, tum Latini, atque etiam doctiores inter Græcos, Orientalesque Auctores, ut videre est in Prodromo §. 1. citato, *Tertio*, teneri quemlibet rigoroso charitatis præcepto, proximo in extrema necessitate constituto succurrere; gravem vero, imo gravissimam esse necessitatem pueri nondum baptizati in extremo vitæ periculo positi, quippe mors ei imminet æterna, nisi sacro lavacro regeneretur. Vid. Auct. nostrum quæst. sup. cit.

Nota. Qui Adultos baptizent graviter peccant, si eos antea non instruant, ea ratione, quam diximus in append. ad tractatum de legibus. Nam & Sacramentum injuriæ exponerent maximæ ob periculum perversionis illius, qui nondum instructus baptizatus fuerit: Et contra perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, ac Christi præceptum agerent, quo jubemur prius docere eos, qui sunt baptizandi; Matth. c. ult. Hæc autem instructio, sine necessitate committi nequit Laicis hominibus, ne stabilita in Ecclesia hierarchia subvertatur; ut censuisse refert Verricellus, Theologos, quibus à Sac. Congr. de Propag. Fide hujus dubii solutio commissa fuit.

§. IV.

De cæremoniis ad Baptisma pertinentibus.

Occidentales, Orientalesque fatentur, Ecclesiam Apostolorum ætate statuisse, ut baptisma seclusa necessitate, cæremoniis nonnullis ac precibus administraretur aptis, tum ad conciliandam Sacramento venerationem, tum ad beneficia indicanda, quæ Deus per illud confert, tum demum ad offerendum hominum memoriæ, eorum, qui Christianæ Religioni initiantur, officia. Has cæremonias ex Ecclesiæ præcepto adhibendas, vel citò supplendas esse, si gravi de causa omittantur; utraque Ecclesia docet, atque Apostolica Sedes, tum alias pluries, tum etiam Const. *Inter omnigenas* à nobis supra citata, inculcavit. Facilè autem est demonstrare contra Calvinianos aliosque ætatis nostræ novatores, consecrationem aquarum & olei, unctiones, exorcismos, insufflationes, ritusque alios Baptismi ex Apostolis originem trahere. Il enim tum in Occidente, tum etiam in Oriente vigent, etiam in iis sectis, quæ à v. sæculo ab Orthodoxa Ecclesia sejunctæ sunt, ut sunt Nestoriani; eorumque mentio occurrit, tum in Constitutionibus Apostolicis, quas Beveregius scripsisse putat Clementem Alexandrinum circa finem II. sæculi; tum in Nazianzeni, Cyrilli, Tertulliani, Cypriani, Augustini, aliorumque antiquiorum Patrum operibus, qui de Baptismo tractarunt, nec constat vel ab aliquo totius Orbis Concilio, aut alio modo fuisse præscriptas, ut dispersæ per universum orbem.

bem Ecclesiæ ad eos recipiendos obligari potuerint: ergo ex Apostolis sunt, à quibus disciplina pendet, quæ semper in universa Ecclesia viguit. Venio nunc ad explicandam Orientalis Ecclesiæ disciplinam.

Orientalibus, ut permissum esse diximus §. 1. aquam consecrare non Latinorum more, sed juxta proprium Ritum, qui præscribit benedicendam esse à Sacerdote dum baptizaturus sit, ita quoque permissum est, ut olea, quibus Baptizandorum corpora unguntur, Presbyteri non accipiant ab Episcopis, ut Latinæ Ecclesiæ disciplina jubet; *cum hujusmodi olea ab eis in ipsa oleoram & Sacramentoram exhibitione, ex veteri ritu conficiantur, seu benedicantur*, ut legitur in Constit. *Etsi Pastoralis*; ubi hæc quoque de unctionibus habentur: *Circa unctiones, quæ in Baptismo fiunt, licet Innocent. IV. Græcis in Regno Cypri commorantibus injunxerit, sequi morem Ecclesiæ Romanæ, si tamen Presbyteri Albanenses ritus ungendi pectus, & dorsi medium, aures, pedes, atque manus, in Euchologio descriptum servare voluerint, ubi non est contraria consuetudo, non sunt impediendi. Ritus autem seu consuetudo, quam habere dicuntur Græci Orientales, ungendi per totum baptizandorum corpora, si alicubi tolli, vel removeri sine scandalo non potest, cum sive fiat, sive non, quantum ad Baptismi efficaciam vel effectum non multum referat, in iisdem toleretur.*

Nota. Georgius Arbelensis Scriptor Syrius Nestorianus, ut refert Assem. tom. 3. part. 2. Bibl. Orient. quæsito 42. irritum censet *Baptisma si aqua alio oleo, præter oleum unctionis benedictum fuerit*. Timotheus quoque II. Patriarcha substantialem partem Baptismi existimat esse *oleum benedictum*. Idem Arbelensis arbitratur aquam baptismalem, oleumque benedictum pollui, iterumque consecrari debere, si Laicus vel Presbyter non jejunus ea tetigerit, vel Baptisterium intraverit, quæsito 14. item eadem pollui censet, iterumque consecranda esse, si iis admixtum fuerit, vel ea tetigerit *oleum gratiæ*, id est *oleum infirmorum*, quæsito 44. & 45. Idem Arbelensis affirmat, inchoatum Baptismo ritum in alterum diem à Sacerdote differri debere, si advertat matrem pueri, vel puerum jejunum non esse, quæsito 34. Errores, ac vanæ ejusmodi credulitates facile deteguntur & confutantur, si ad ea, quæ tum de Baptismo, tum de sacris ritibus disputavimus, attendatur.

Exorcismi, Satanæ abrenunciationes, & insufflationes, tum à Græcis, tum ab Orientalibus reliquis adhibentur. Nestorianorum verò plerique, exorcismos & Satanæ abrenunciationem omittunt contra suorum majorum disciplinam, quia negantes cum Theodoro Mopsuesteno originariam culpam, exorcismos, abrenunciationem, & alia id generis adultis quidem, sed non pueris convenire posse putant. Atque hinc fit, ut credant, pueros sine baptismo decedentes æterna gloria donari. *Pueros vero morti proximos solo oleo consignant, si vere absque ista olei consignatione eos mori contigerit, quinquaginta dierum continentia parentibus decernitur*. Georg. Arbel. quæsito 20.

Græci saliva quoque utuntur, aliasque cæremonias nostris similes habent. Has tum ipsi, tum alii Orientales juxta propria Euchologia servare debent, nec sine Apostolicæ Sedis dispensatione possunt omittere. Ii vero, qui has cæremonias spernant, ineptasque habeant, quæ in Sacramentorum administratione usurpentur sunt Baptismatis suscipiendi incapaces, ex declaratione Apostolicæ Sedis, ut cap. v. §. 1. de Sacr. Christ. Ritib. exposuimus.

Nota. Cum quisque teneatur propriæ Ecclesiæ ritum servare, si qui sunt Orientales, qui cæremoniam aliquam, sive aliquod Sacramentale v. gr. *Salem* juxta proprium Rituale adhibere non soleant, Constitutionibus illis quæ sunt de ritibus Magdurensibus, quo ad hanc partem non obligantur. Nam hæ Latinorum rituum observationem præcipiunt; ad omnes vero spectant ea parte, qua debitam Ecclesiæ cæremoniis venerationem præcipiunt.

Orientalium plerique solent post Baptisma Confirmationem, ac Eucharistiam etiam parvulis administrare. Id vero Græco-Italis, & Albanensibus Const. *Etsi Pastoralis*; interdicitur: prohibentur enim presbyteri Baptizantes confirmare, §. 2. num. 1. & num. 7. hæc habentur: *Cum administratio Sacramenti Eucharistiæ, quod sub una, vel sub utraque specie Infantibus in Baptismo, & pueris in Missa solent Græci exhibere, nihil contra fidem, bonosque mores contineat (dummodo iidem Græci credant, firmiterque teneant, Communionem hujusmodi non esse necessariam ad salutem, & Baptismum sine Communione valide, ac licitè posse administrari); quia tamen ad decentiam, & reverentiam Sacramenti magis expedit, si illud eisdem denegetur: propterea ne Græci, vel Albanensis Græci Ritus Eucharistiæ Sacramentum sub una, vel sub utraque specie Infan-*

Infantibus rationis usu carentibus in Baptismo, nec pueris in missa ministrent, interdicimus, ac prohibemus. Id etiam vetitum fuit Maronitis in Synodo ann. 1736. in Monte libano coacta, atque Apostolicæ Sedis auctoritate confirmata ann. 1741. Ii ergo contra Ecclesiæ præceptum agerent, si baptizando, pueris Confirmationem illico, ac Eucharistiam administrarent.

At hujusmodi consuetudinem Apostolica Sedes in aliis Orientalibus tolerat, atque permittit; ut constat tum ex supra citatis verbis; tum etiam ex iis, quæ alibi ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. celebrato attulimus; ubi probantur mores, consuetudinesque Græcorum, aliorumque Orientalium, quæ neque fidei, neque honestati adversentur: At mos Confirmandi, ac Eucharistiam administrandi pueris illico post Baptisma antiquior laudato Concilio, neque fidei, neque honestati contrarius est. Imo etiam in Latina Ecclesia quandoque viguit: Nam in Sacramentario, quod Gregorio Magno adjudicatur, habetur, *non prohibentur Infantes lactari ante sacram Communionem, si necesse fuerit*: Et in ordine Romano, quem eruditorum plerique paulo post Gregorii Sacramentarium scriptum existimant, Baptizatis pueris ab Episcopo Confirmationem, & Eucharistiam conferri consuevisse perhibetur. Quamobrem Tridentina Synodus sess. 22. c. 4. ait, *Parvulos ante rationis usum nulla obligari necessitate ad hoc Sacramentum suscipiendum, nec tamen damnandam esse antiquitatem, si eum morem aliquando servarit*. Hæc adnotare necessarium duxi, ne ob ejusmodi consuetudinem à Nostris erroris insimulentur, vel reprehendantur Orientales.

Curandum vero est, ut ex nonnullorum Orientalium mentibus pravæ hac de re opiniones tollantur. Neque enim dici potest Confirmationem ad Baptismi essentiam pertinere, ut Heretici nonnulli Armeni, teste Galano, arbitrantur; neque Eucharistiam necessariam esse parvulis ad salutem, ut opinari creduntur Syri nonnulli: neque de jure divino hæc tria Sacramenta esse conjungenda: Qui enim ita sentiunt in manifesta hæresi versantur. Nam Orthodoxa fides docet, atque Ecclesia semper professa est, eos, qui vel à Laicis in casu necessitatis, vel à Diacono ex commissione, sive de licentia Episcopi, juxta præscriptum Canonem Ecclesiæ Græcæ, & Tertulliani doctrinam, baptizati sint, verum Sacramentum regenerationis recipere, fierique æternæ gloriæ capaces, & hæredes: Tunc vero confertur solius baptismatis Sacramentum. De Laicis patet, ac constat etiam de Diaconis; quia certum est diaconos numquam potuisse Confirmationem conferre, neque Eucharistiam conficere: Ergo dum ab iis baptisma conferebatur absente Sacerdote, & Episcopo, alia duo Sacramenta conferri non poterant. Pluries vero collatum fuisse colligimus ex eo, quod Canones antiqui, & Tertullianus asserant, Baptismi Ministrum Episcopum, vel de licentia Episcopi Presbyterum, vel Diaconum. Sed res explorata est ex historia Ecclesiastica, & ex iis, quæ Hieronym. in dialogo contra Lucifer. ait, ut infra dicemus.

Ut Latini reprehendere nequeunt Orientales, ita Orientales Latinos arguere non debent, quod antiquam disciplinam mutaverint. Nam usus conjungendi tria hæc Sacramenta ex eo ortus est, quod antiquis temporibus, in quibus statis diebus, hoc est, in Pascha, Pentecoste, ac etiam Epiphania, vel aliis in solemnitatibus, baptizabatur, qui solemni baptismo initiabantur omnes ferme essent adulti, quibus tria Sacramenta successive conferebantur; Quo factum est, ut in officiis Sacramentorum, hæc tria conjuncta ponerentur; Et cum hujusmodi officiis diu Ecclesia usa sit in Sacramentorum administratione, per plura sæcula etiam pueris solemne Baptisma suscipientibus duo alia Sacramenta tribuere consuevit. At Ecclesia Latina, dum sine Fidelium scandalo, & commotione disciplina mutari potuit, satius duxit, tria hæc Sacramenta sejungere, ac Confirmationem tunc tantum conferre cum homines ad rationis usum pervenerint; Eucharistiam vero tunc tantum cum homines distinguere potuerit inter spiritualem, ac materialem cibum, atque tanti Sacramenti efficaciam intelligere. Vide infra de Confirmatione, & Eucharistia.

TRACTATUS
DE CONFIRMATIONE.

I. Confirmatio est Sacramentum à Christo institutum, quo baptizati corroborantur ad fidem firmiter tenendam, & fortiter profitendam.

II. Ejus materia remota *est Chrisma confectum ex oleo & balsamo per Episcopum benedictio*.

ﬅv. Concil. Florent. in decret. de Sacram. Materia proxima est unctio chrismatis in fronte per manum Episcopi facta in formam crucis; quæ chrismatis unctio est vera manus impositio. Forma autem, ex Concil. Florent. est hæc. *Signo te signo Crucis, & Confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

III. Minister ordinarius est solus Episcopus, ex Concil. Tridentin. sess. 7. can. 7. & Florentin. hæc addente: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, ex rationabili & urgente admodum causa simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis Sacramentum.* Quare simplex Sacerdos ex commissione Papæ, potest validè ac licitè confirmare.

IV. Hujus effectus sunt. 1. Augmentum gratiæ sanctificantis, & virtutum ei annexarum. 2. Auxilia quædam specialia ad fidem fortiter profitendam cum quovis periculo, & ad superandas tentationes contra illam. 3. Character.

V. Confirmationis capaces sunt omnes & soli baptizati, etiam infantes, quibus primis Ecclesiæ sæculis conferebatur. Nunc tamen in Ecclesia Latina differtur usque ad usum rationis, ad majorem reverentiam hujus Sacramenti, & majorem utilitatem suscipientis ob actualem devotionem. Expedit autem pueros tempestivè confirmari antequam innocentia baptismali excidant, modo suscepti Sacramenti non iterandi meminisse possint, ejusque excellentiam & utilitatem agnoscant.

VI. Patrinus adhiberi debet ex lege, seu consuetudine Ecclesiæ, quæ in variis canonibus exprimitur. Et quidem unus tantum, sive vir, sive mulier, cap. *Non plures*, de consecrat. dist. 4. circa quod nihil innovavit Concil. Trident. debetque esse confirmatus, seu confirmata, cap. *In baptismate*, eod. tit.

Quæst. I. *An quilibet adultus teneatur Confirmationem recipere data opportunitate?*

Resp. Multi negant; sed Toletus & alii affirmant & probant. 1. Ex cura & sollicitudine Apostolorum, Actor. 8. ut baptizatis conferretur. 2. Ex cap. *Omnes* de consecr. dist. 5. *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum Sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni christiani inveniantur.* Et ex S. Cyprian. epist. 72. *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut accepto chrismate, id est unctione, esse unctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit.* 3. Ex Concil. Laodicen. can. 48. *Quod oporteat eos, qui baptizantur, chrisma Ecclesiæ accipere.* Ex Concil. Mediolan. IV. sub S. Carolo. *Si quis neglexerit* (ejus susceptionem) *Canonicis subjaceat disciplinis.* At negligit qui data opportunitate non suscipit, ut per se & ex contextu patet. Et ex Contil. Rhemensi ann. 1583. *Moneant parochi, Sacramentum Confirmationis non debere negligi, vel prætermitti à verè Christianis.* 4. Ex canonibus pœnitentialibus, qui trium annorum pœnitentiam imponunt parentibus, quorum negligentia filius sine Confirmatione decesserit. 5. Quia hoc Sacramentum institutum est, ut medium per se certum & ordinarium ad dandum robur, & perfectionem vitæ christianæ, & non solum ad fidem coram tyrannis fortiter profitendam; sed etiam ad vincendas tentationes contra fidem, à quibus nemo adultus immunis est. Ergo Christus voluit ut ab omnibus susciperetur; & qui illud cum potest, non suscipit, non satis consulit saluti suæ, sed illam ac auxilium divinum negligere meritò censetur: ergo peccat.

Certè apud omnes constat, esse saltem culpam venialem hoc Sacramentum tunc omittere, cum talis omissio sit irrationabilis quædam prodigalitas spiritualis. Mortale verò si omittatur sive ex contemptu, ut si quis illud, aut ejus effectum parvi facit, vel vile aut puerile existimet se illi subjicere: sive cum scandalo, ut si quis ita se publicè gerat, ut aliis exhibeat speciem contemptus.

Item constat Episcopum teneri sub mortali illud non raro administrare: nam cum sit pastor animarum, tenetur illis ex officio perse subministrare media, quæ Christus instituit ad earum salutem, vel perfectionem, ac spiritalem utilitatem, per ipsum suppeditanda.

APPENDIX.

De Orientalis Ecclesiæ circa Confirmationem disciplina.

ORientalis Ecclesia Confirmationem esse Sacramentum à Baptismo diversum una cum Orthodoxis adversus ætatis nostræ Novatores ultro fatetur. De Græcis nemo dubitat: quippe id manifestum fit ex eorum Eucholo giis, ex testimonio Symeonis Thessalonicensis, Georgii Protosyncelli, Hieremiæ Patriarchæ Constantinopolitani, aliorumque de re Sacramentaria Scriptorum; atque ex damnatione confessionis Cyrilli Lucar, in qua ex Sacramentorum numero Confirmatio

exple-

explodebatur. Quam confessionem refutavit Constantinopolitana Ecclesia anno 1635. Synodus Beraeensis 1638. Leucosiensis 1668. & Hierosolymitana ann. 1672. De Nestorianis quoque constat; *Quidquid enim sit de praxi seu potius errore recentiorum, ex libris eorum ostendi potest utrumque Sacramentum* (hoc est Baptisma, & Confirmationem) *apud illos extare, vel saltem extitisse*, inquit Assem. dissert. de Syris Nestorianis pagin. 273. tom. 3. part. 2. Bibl. Orient. Nam in eorum Rituali Baptismi, & apud Eliam Ambarensem centuria 4. carm. 3. apud Georgium Arbelensem in lib. declarat Off. Ecclesiasticorum tract. 5. de Bapt. cap. 5. & apud alios Scriptores rectam de Sacramento Confirmationis fidem, expositam legimus. De Syris Maronitis quoque res est explorata: Cophti quoque, & Abessini illud retinent, ut Jacobitae Syri, aliaeque Syriaci Ritus gentes. Inter Armenos, quamvis Haeretici nonnulli cum Vartano Confirmationem soleant cum Baptismo confundere; tamen ex eorumdem libris palam est, Confirmationem haberi pro vero Sacramento, quo Spiritus Sancti robur, & fortitudo baptizatis confertur, ut Christianam fidem firmiter teneant, animoque invicto profiteantur, ut ex iis, quae infra dicemus, apparebit. Imo Auctor de fidei perpetuitate refert professionem fidei Uscani Episcopi Erivanensis, Jacobi Armenorum Patriarchae, & Onuphrii Archiepiscopi Ametensis, in qua Confirmationem verum esse à Christo Domino institutum Sacramentum testantur. Igitur modum tantum explicandum suscipimus, quo ritè juxta propriae Ecclesiae consuetudinem ab Orientalibus ministrari oporteat.

§ I.

De Materia.

Circa hujus Sacramenti Materiam, missas facimus Scholasticorum lites, quae ad eruditionem potius, quam usum spectare videntur, ea tantum explicaturi, quae ad validè, ac licitè Sacramentum hoc perficiendum, desiderantur. Primo vero, statuimus, reprehendi non posse Orientales, quod in hoc conficiendo Sacramento manuum impositionem, ab ea, quae fit in consignatione frontis diversam non adhibeant, quidquid nonnulli eruditi cum Syrmondo contra opinentur. Quamquam enim Apostoli manus impositione confirmarunt, ut legitur Act. 8. eaque usi sunt Episcopi eorum Successores, quemadmodum testantur Firmil. Epistol. 75. Inter Cyprianicas, Cyprian. Epistol. 73. Tertullian. lib. de Bapt. cap. 8. aliique Patres; tamen negari non potest manuum impositionem, quae necessaria sit, ipsa frontis consignatione contineri. Patet id ex lib. 3. Constitut. Apostol. cap. 15. ubi Confirmationis ritus ita describitur, *In manus impositione caput ipsius*, (hoc est baptizati) *unget Episcopus*; hic enim illius unicè impositionis manus mentio occurrit, qua Baptizatus ungitur. Hinc Innocentius III. cap. *cum venisset*, inquit: *Per frontis Chrismationem manus impositio designatur, quae alio modo dicitur Confirmatio*. Innocentius IV. Epistol. ad Othonem Cardinalem Apostolicae Sedis in Regno Cypri Legatum, *manuum impositionem*, scribit, *frontis Confirmatio repraesentat*. Et Eugenius IV. in decreto pro Armenis, ait, *Loco illius manus impositionis* (de qua Act. VIII.) *datur in Ecclesia Confirmatio*. Ergo rite Confirmatio perficitur etiamsi alia à frontis consignatione distincta manus impositio non adhibeatur.

Praeter hanc manuum impositionem etiam unctio necessaria est hujus Sacramenti materia. Istius unctionis mentio occurrit in Scriptura. 2. ad Corinth. 1. vers. 21. *Qui confirmat nos Christus, & qui unxit nos Deus, qui signavit nos, & dedit pignus Spiritus Sancti in cordibus nostris*: quae verba Confirmationis Sacramentum designare, tradunt Cyrillus Hierosolym. Ambrosius, Theodoretus, Primasius; atque hujusmodi unctionis, ut ex Apostolis, & Christo Domino derivatae mentionem faciunt, Irenaeus lib. 1. contra haer. cap. 18. Auct. Constit. Apost. lib. 3. cap. 16. Dionysius Areopagita de Eccl. Hierarchia cap. 2. Theophilus Antiochenus, Tertullianus, Cyprianus, Patres denique omnes tum Latini tum Graeci, atque omnes tum Occidentalis, tum Orientalis Ecclesiae Rituales libri, sive antiqui sive recentiores, qui unctionis modum praescribunt.

Unctio haec, ut ex Florentino Concil. definitum habemus, ex Chrismate fieri debet, *confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiae, & balsamo, quod odorem significat bonae famae, per Episcopum benedicto*. Oleum unanimi, consensu Theologi asserunt debere esse olivarum; Addendum vero esse balsamum ex praecepto negari non potest. Nam praeterquam quod id exprimitur in supra citato Eugenii IV. decreto, omnia Euchologia Graecorum, omnes Rituales, Patresque

omnes

omnes Græci, atque Latini, oleo cum balsamo admixto facrum Chrifma perficiendum effe docent. Num vero balsamum oleo misceri debeat neceffitate Sacramenti, diffentiunt invicem Theologi; neque controverfia Ecclefiæ judicio definita eft. Concilium enim Florentinum, inquit Bellar. lib. 2. de Conf. *non expreffit, quomodo requiratur balsamum, sed dixit materiam esse oleum cum balsamo, ut etiam dixerat, in Eucharistia materiam esse vinum cum aqua, & tamen fatentur omnes aquam non ita esse de essentia, ut fine ea fit irritum Sacramentum*. At quamquam Ecclefia non damnavit eorum opinionem, qui putant balsamum ad hujus Sacramenti essentiam non pertinere; tamen cum fupra laudatis ex decreto Armenorum verbis, materia dicatur Chrifma ex oleo confectum & balsamo; cum Patres omnes, qui unctionis hujusmodi meminerint, vel balsamum expresse defignaverint, vel fatis illud indicaverint appellando unctionis materiam Chrifma, Unguentum, & *Myron*, cum denique in Euchologiis omnibus, omnibusque Ritualibus etiam balsamum pro principi materiæ parte hujus Sacramenti præfcribatur, quafi certo constitui poffe videtur balsamum ad Sacramenti effentiam pertinere: atque adeo collatum fine balsamo Sacramentum effe irritum, & iterandum; id vero fieri debet fub conditione quod contraria opinio ab Ecclefia non fit damnata, & a Bellarmino, Natale Alexandro, aliifque doctiffimis viris propugnetur. Non eft neceffarium balsamum Syriacum, & Palæftinum, fed fufficit Indicum, quod accidentariè tantum ab illo differt ex peritiffimorum medicorum atteftatione, ut afferunt, Bafilius Pontius part. 2. cap. 1. Vanroy q. 4. affirmavitque Paulus III. Et adnotavit Sylvius in q. 72. art. 2. Lupus in Confut. v. Calumniæ Photianæ, & BENEDICTUS XIV. not. 183. in fer. v. Maj. hebd.

Latini oleo atque balsamo Chrifma conficiunt, nec eis licet quidpiam aliud addere; Græci vero, aliique Orientales, præter vinum, alias quoque fragrantium rerum fpecies Chrifmati admifcent; Græci ut ex eorum Pontificali ab Ifacio Habert notis illuftrato, circa finem, & ex Goario p. 636. liquet, ultra vinum triginta tres alias fragrantium rerum fpecies adhibent; alii vero Orientales pauciores. Id vero notatum volo, ne hanc ob rem Orientales reprehendantur, ut Galanus vir licet doctiffimus, reprehendit Armenos ob vini mixtionem. Antiquam enim effe, ac probatam hujus mixtionis confuetudinem, tum Græcorum Euchologia demonftrant, tum Græci Patres docent. Dionyfius enim loco fupracitato expreffe vini meminit, ac tum ipfe, tum Bafilius, tum alii teftantur oleo & balsamo odora etiam nonnulla aromata fuiffe permixta; fapienter autem ac magna cum ratione à Patribus in Synodo Zamofciæ ann. 1720. §. 2. *de Confir.* animadverfum fuit, quidquid herbarum Balsamo adjiciatur, cavendum effe, *ut maxima pars chrifmatis* femper *fit oleum Balsamo mixtum*. Vide Epift. Benedicti XIV. fæpe laudatam.

Chrifma confecratum effe debet ab Epifcopo ut §. 3. dicemus. Lis eft inter Theologos, num confecratio hæc ad Sacramenti valorem, aut ex præcepto neceffaria fit. Cum noftra non fit, controverfiam dirimere, fed ea præfcribere, quæ ad tuto Sacramentum perficiendum defiderantur certo ftatuimus, non licere Confirmationem Chrifmate non confecrato conferre, atque ita collatum, dubium effe, & fub *conditione* iterandum Sacramentum, ob communiorem fententiam, quæ nullum irritumque effe tuetur, fi fine confecrato Chrifmate conferatur.

Neque Chrifma tantum, fed illius applicatio, quæ materia proxima vocatur, confideranda eft, ut, quæ ad rite Sacramentum hoc conficiendum requiruntur, fint explicata. Unctio hæc fit in fronte, eaque chriftiani homines monentur, non effe eis erubefcendum nomen Chrifti coram omnibus confiteri juxta robur & vim, quam à Spiritu Sancto in hujus Sacramenti fufceptione recipiunt: Ad perficiendum Sacramentum neceffaria eft; tum quia hac unctione manus impofitio, qua utebantur Apoftoli, dum baptizatis Spiritum Sanctum tribuebant, comprehenditur, aut faltem repræfentatur, ut fupra innuimus; tum etiam quia Ecclefia femper frontis unctione hujufmodi Sacramentum contulit. Patet ex lib. 3. Conft. Apoftol. cap. fupra citato, ex Tertulliano lib. 3. contra Marcionem, ubi Confirmationem vocat *Signaculum frontium*, ex Cyrillo cath. 3. ex Innocentio I. in Epift. ad Decentium, ex Concil. II. Gen. can. 7. ex Patribus reliquis, atque ex conftanti, & perpetuo omnium Ecclefiarum ufu. Igitur unctio hæc ad Sacramenti effentiam pertinet.

In frontis unctione fignum Crucis fieri debere Græcorum Euchologia, ac Latinorum Rituales præfcribunt. Hujus ritus mentio occurrit in Conft. Apoft. lib. 3. cit. In Epiftol. 73. Cypriani, & apud Patres fere omnes,

omnes, qui de hac unctione scripserunt; quamobrem ex Apostolis originem trahere haud immerito conjicimus. S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, Bellarminus, aliique ad Sacramenti essentiam spectare arbitrantur; alii vero, & quidem doctissimi viri cæremoniam esse ajunt ab Ecclesia Apostolorum ætate præscriptam, quia non ad substantiam, sed ad modum conferendi Sacramenti spectat; constat autem administrandi Sacramenti modum ab Ecclesia esse stabilitum. Sed ut ut res se habeat, certum est graviter peccare, qui hoc Crucis signum ungendo non adhibeant, tum quod contra Ecclesiæ præceptum agant, tum quod Sacramentum administrando tutiorem sequi teneatur opinionem, tum denique, quia suspectum redderent Sacramentum ob gravissimorum Theologorum auctoritatem, qui signum Crucis ad Confirmationis essentiam pertinere, docent; & quia signum Crucis unctione perficiendum in forma à Florentina Synodo præscripta per hæc verba exprimitur, *signo te signo Crucis*. Quamobrem dubium saltem esset sine eo administrarum Sacramentum, ac *sub conditione* iterandum.

In Orientalium Confirmationis forma non exprimitur signum Crucis; ungendum vero esse baptizatum in fronte signo Crucis omnes Rituales præscribunt; & designat etiam Græca vox *σφραγὶς* in Græcorum forma posita, quæ latinè *Signaculum* redditur. A Græcis non solum frons, sed etiam oculi, nares, os, & aures ungi solent; atque in Euchologiis nonnullis, adduntur etiam aliæ partes, hoc est, interior manuum vola, atque cor, sive pectus, & pedes; verum has desiderari in vetustissimis Euchologiis, tradunt Arcudius lib. 1. de Sacr. pag. 59. & Isac. Habert in Pontific. Græcorum pag. 709. Armeni quoque ungere solent frontem, oculos, aures, os, manus in vola, pectus, scapulas, atque pedes. Consuetudo ungendi plures partes in Ecclesia Orientali antiqua est: quippe istius consuetudinis mentio fit à Cyrillo Catechesi tertia, à Basilio, & à II. Synodo canone 7. Igitur nequeunt ob hujusmodi usum Orientales reprehendi, si credant solâ frontis consignatione hujus Sacramenti essentiam contineri, sed tenentur unctiones in eorum Ritualibus præscriptas eo præcepto adhibere, quo propriæ Ecclesiæ ritus servare obligantur.

Nota. Syri Nestoriani materiam Chrismatis solo oleo olivæ componunt: balsamum, aut alias aromatum species nequaquam admittunt. Ita Ebedejesus Sobensis, & Timotheus secundus cap. 3. de Baptis. sect. 12. cap. 13. & Joannes Zugbi in carm. de Bapt. & fermento, inquit, *in oleo olivæ tradiderunt nobis Apostoli cornu Baptismi, non in Myro* (seu unguento) *optimo, ut in Ecclesia Occidentis*. Ii ergo Balsamum omittendo, non solum suspectum Sacramentum reddunt, ut supra monuimus, sed etiam errant, Occidentales damnando, qui Chrisma ex oleo, & balsamo confectum adhibent.

§. II.

De Forma.

Florentina Synodus in decreto pro Armenis hanc, ait, esse Confirmationis formam, *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Hæc forma vera, propria, atque adæquata est; nam per hæc verba determinatur materia ad significandum & producendum effectum Sacramentalem; iisdemque verbis exprimitur robur, per quod ad spiritalem pugnam idonei reddimur, & in illorum prolatione signo Crucis, & Chrismate consignamur, tamquam Christianæ militiæ ordinati vexillo, fideique athletis adscripti. Quare Reginaldus Polus in lib. de Reformat. Angliæ, qui extat etiam in collect. Concil. tom. 14. ait in decreto Eugenii doctrinam hujus Sacramenti breviter, & dilucide fuisse explicatam. Igitur audiendi non sunt, qui præter hæc verba ad Confirmationis formam spectare arbitrantur etiam preces illas, quæ manuum impositioni respondent.

Quamquam ita res se habet, ac Latini omnes descriptam formulam usurpare tenentur etiam dum Græcos vel alterius Ritus homines confirment; tamen dubitari nequit, quin valida futura sit Confirmatio, licet unum, vel alterum usitatæ formulæ verbum omittatur, & quin Orientales juxta eorum formulas Confirmationem administrando validè, ac licitè Sacramentum perficiant. Utrumque paucis ostendemus. Et ut omnis tollatur scrupulus scholasticis illis, qui irritum fore Sacramentum putant si unum, vel alterum Eugenianæ formulæ verbum omittatur, licet verba adhibeantur, quibus hujus Sacramenti formæ substantia contineatur, nonnulla afferemus hujus Sacramenti formas antiquitus in Latina Ecclesia usurpatas. In Pontificali, quod inscribitur Egeberto, vertente

tente seculo VIII. exarato, hæc habetur formula, *accipe signum Sancte Crucis Chrismate salutis in Christo Jesu, in vitam æternam:* & deinceps, *confirmet te Deus Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus*. Gelasianum juxta Cod. Colbertinum, & Noviomensem, formulam habet istam, *signum Christi in vitam æternam*, addita pariter deprecatione, *confirmet te Deus &c.* In MS. Pictavien. octingentorum annorum, hæc describitur: *signet te Deus sigillo fidei suæ in confirmatione fidei*. In Pontificali Ecclesiæ Caturicensis ejusdem antiquitatis adinvenitur hæc alia, *confirmo, & consigno te in signum Sanctæ Crucis, in nomine Patris &c.* Cod. Moysacensis hanc habet pa rum absimilem, *Confirmo te signo Crucis in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti, in vitam æternam*. Atque hinc patet, Ecclesiam semper ratum habuisse hujusmodi Sacramentum, si verbis conferretur, quæ Sacrosanctum signaculum in Baptizato imprimi significarent, nec substantialiter differrent ab una aut altera prædictis formulis. Latini verò, ut dixi, tenentur nunc præscriptam in Florentina Synodo adhibere.

Venio nunc ad Orientales, atque incipio à Græcis. Confirmationis ritus ita in Euchologio à Goario edito describitur: *Baptizatos unguento sacro Sacerdos ungit: faciens Crucis signum primò*, in fronte dicens: *signaculum doni Spiritus Sancti*. In oculis dicens: *Unctio Spiritus Sancti*. In naribus dicens: *Unctio pignoris Spiritus Sancti*. In auribus dicens: *Unctio participationis vitæ æternæ*. In manuum vola interiore dicens: *Unctio Sancti Christi Dei, & signaculum insidiis liberum*. In corde tandem dicens: *Complementum doni Spiritus Sancti, thorax fidei, & veritatis*. Verba illa, *signaculum Spiritus Sancti* veram exhibent Confirmationis formam. Liquet id primum ex eo, quia, si formula ista non valeat, nulla jam superest in Oriente Confirmatio: etenim Græci etiam Orthodoxi nullam aliam agnoscunt, ut observat Goarius not. 31. in ord. Bapt. Deinde numquam Latini, nec in Florentino Concilio, hunc inter cæteros Græcorum recensuerunt errores, quod formula ista consignent; imò non aliam adhibent Romæ in templo Sancti Athanasii, id non ignorantes Pontifices. Præterea Arcudius lib. 2. cap. 7: demonstrat id authoritate Sanctorum Patrum, qui docent in Confirmatione imprimis Spiritus Sancti sigillum. Asterius Episcopus Amaseæ, qui floruit desinente seculo 3. apud Photium cod. 277. scribit, *datur signaculum Spiritus Sancti*. Dionysius cap. 2. de Eccles. Hierarch. Episcopum confirmantem appellat, *deificante unguento obsignantem*, Cyril. in fine Catech. 18. de confirmato ait, *signaculum datum est illi ex communicatione Spiritus Sancti*. Similia habent alii Græci Patres. Igitur cum hæc formula descripta reperiatur in Euchologiis à mille & amplius annis exaratis, cum similis sit formulis ab aliquibus latinis Ecclesiis usurpatis, ac supra à nobis recensitis, cumque characterem significet, quo ad pugnam insignitur Miles Christi adversus Spirituales nequitias, & donum Spiritus Sancti, quo corroboratur in fide, apta hujus Sacramenti forma habenda est, atque ritè à Græcis usurpatur.

Nota. BENEDITUS XIV. Epist. 2. *de nova Euchologii editione* hæc habet. *Forma Sacramenti Confirmationis in Græca Ecclesia, juxta communem receptamque sententiam, sequentibus verbis continetur:* signaculum Doni Spiritus Sancti; *quæ verba pronunciantur ab eo, qui Sacramentum ministrat, dum suscipientis fronti cum sacro Unguento Crucis signum imprimit, uti ex verbis Can. S. Concil. Constantinopolitani I. ritè perpensis infert Bessarion S. R. E. Cardinalis* in suo opusculo de Eucharistia, *quod extat in Bibliotheca Patrum* edit. Lugdun. T. 26. pag. 795. II. Oecumenica Synodus, verba, quæ sacrum Chrisma perficiunt, tradens in septimo canone, inquit: Obsignantes, hoc est, sacratissimo Chrismate eos Chrismantes, dicimus signum doni Spiritus Sancti: & hæc verba secundum eos, Chrismatis Sacramentum perficiunt. *Quamvis autem hæc Cardinalis Assertio oppugnata fuerit a Lupo* in notis ad Canonem 95. Concilii Trullani, *vix tamen erit, ut Lupi sententia plures inveniat suffragatores, præ sententia Cardinalis Bessarionis, ut optimè advertit Arcudius* lib. 2. cap. 7. *ubi post relatum Bessarionis effatum, hæc subdit*: Hactenus Bessarion; quo certe, quæ sunt in Ecclesia Orientalis circa Sacramentorum administrationem, præstantius callere poterat nemo. *Arcudio consentiunt Goarius, & Habert. omissis aliis, qui facile cumulari possent, satis hic erit afferere, quæ habentur in Synodo Zamosciæ, ubi agitur de Sacramento Confirmationis:* Forma, quam probata & Schismate ipso antiquiora laudant Euchologia, hæc est: *Signaculum doni Spiritus Sancti, Amen*: eaque semel dumtaxat, simul cum ipsa unctione proferri debet.

De Armenis major difficultas esse posset; quod in decreto pro his edito, forma, quam supra

supra indicavimus, proponatur. Sed cum non constet, Apostolicam Sedem deinceps coegisse Armenos ad mutandum hac in re ritum, ac formam illam in Confirmatione usurpandam, facile conjicimus proposuisse quidem Eugenium formulam illam, qua reliquis aptius Orthodoxa de Confirmatione doctrina exprimitur, sed noluisse eos ad proprii ritus mutationem obligare. Cum enim hominibus nimis durum sit, susceptas ex majoribus consuetudines, probatosque propriæ Ecclesiæ ritus deserere, numquam Apostolica Sedes ad hos mutandos Orientales cogere voluit, ut patet ex iis, quæ cap. IX. de Sacr. Christ. ritibus disputavimus. In Armenorum Ritualibus ita confirmationem administrandam esse præscribitur: *consignet Chrismate, primum frontem dicens*: unguentum suave in nomine Jesu Christi effusum est super te, signaculum donorum cœlestium, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Sciendum est autem in unctione hujus tantum primi membri invocandam esse Divinam Trinitatem. Deinde oculos dicens*: Unctio Sanctificationis, quæ in nomine Jesu Christi illuminet oculos tuos, ne umquam obdormias in morte. *Nares, dicens*: Unctio Sanctificationis, quæ in nomine Jesu Christi fiat tibi odor suavitatis in vitam. *Os, dicens*: Unctio Sanctificationis, quæ in nomine Jesu Christi fit tibi oris custodia, & ostium munitum labiorum tuorum. *Manus, in vola dicens*: Unctio Sanctificationis, quæ in nomine Jesu Christi, fit tibi causa bonorum operum. *Pectus, dicens*: Unctio divina, quæ in nomine Jesu Christi, cor mundum confirmet in te, & spiritum rectum innovet in visceribus tuis. *Scapulas, dicens*: Unctio divina, quæ in nomine Jesu Christi, fit tibi scutum munitionis, in quo possis tela nequissimi extinguere. *Pedes, dicens*: Unctio divina, quæ in nomine Jesu Christi, dirigat gressus tuos in vitam æternam. Dubitari nequit, quin verbis illis, quæ frontis consignationi respondet, vera Confirmationis formula contineatur. Nam præterquam quod *signaculum donorum cœlestium* formulæ substantiam exprimit, quam adhibent Græci, effusio quoque unguenti designatur super Baptizatum, quæ verba Confirmationis actionem significant; quo fit ut hæc formula Græcorum forma fit Latinæ similior.

In Rituali Severi Alexandrini, hanc confirmationis formulam legimus: *Chrismate Sancto, suavitate odoris Christi Dei, sigillo veræ fidei, complemento pignoris Spiritus Sancti, obsignatur N. in nomine Patris, Amen: & Filii, Amen, & Spiritus Sancti, ad vitam sæculorum, Amen*. Ex iis, quæ dicta sunt, facile quisque intelliget, etiam illis verbis veram Confirmationis formam contineri; adeoque vere perfici Sacramentum.

Habent quoque Syri Nestoriani propriam Confirmationis formulam. In ordine absolutionis apostatarum & receptionis Hæreticorum, quem Jesujabus Catholicus composuit Sacramenti Chrismatis, seu Confirmationis luculentum habemus testimonium, his verbis, inquit Assemanus tom. supra citato pag. 176. *Si autem sua voluntate fidem deseruit, indiget consignatione Baptismi, atque trina consignatione illam perficit, prima quidem, quæ in prædicta laudatione fit: altera vero, quæ in fine orationis manus impositione peragitur: tertia demum cum illo Sancto Oleo in fronte pollice consignat, dicens: Consignatur talis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti qua in re*, inquit Vir Cl. *Nestoriani præscriptam à Concilio II. Oecumenico Chrismatis Confirmationis formam observant*. Ita confirmando, non dubito quin debitam formam adhibeant: cum verba illa apta sint ad materiam determinandam, atque spiritualem Sacramenti effectum designandum. Sed ex supra relatis verbis apparet, Nestorianos ex prava 7. Canonis secundæ Synodi intelligentia duplicem hausisse errorem, alterum ipsis peculiarem, alterum vero Photianis quoque communem. Nam censent contra totius Ecclesiæ fidem, omnes Apostatas, Hæreticosque omnes ad Ecclesiam redeuntes iterum baptizandos esse; cum tamen Synodus solos Eunomianos, Montanistas, & Sabellianos iterum baptizandos decrevit, quod stabilitam à Christo formam baptizando non usurparent. De Eunomianis jam dixi in append. ad tract. de Bapt. de Montanistis, id asserit Basil. Epist. can. 1. cap. 1. per hæc verba. *Quamnam habent rationem, verum eorum baptisma judicari, qui in Patrem, & Filium, & Montanum Priscillianve baptizant? non enim sunt, baptizati, qui non in ea, quæ nobis sunt tradita baptizati sunt*. Eadem asserit Theophilact. in Lucam De Sabellianis quoque jure meritoque conjicimus Baptismi formam variasse, aptamque ad exprimendum eorum errorem circa Trinitatem adhibuisse, cum canon, iis nominatis, subdat, *qui idem esse Patrem & Filium docent, & alia quædam perniciosa faciunt*. Igitur Canone illo eos tantum iterum baptizandos esse decernitur, qui debita verborum formula baptizati non fuerint. Item si Confirma-

tio-

tionem in recipiendis Hæreticis adhibeant, ut Sacramentum conferre velint, nefariæ hæreseos labe carere non posſunt, inquit Goarius pag. 699. Nam Orthodoxa fides docet Confirmationem, ut Baptiſma, & Ordo, characterem imprimere, ac iterari non posſe. Ii ergo duo errores à Syris ſunt præcavendi. Goarius verò non improbat morem recipiendi hæreticos ad Eccleſiam redeuntes, juxta præſcriptum illius canonis, quem ex Epiſtola Methodii Patriarchæ de ſuſcipiendis hæreticis, cum aliis viris doctis depromptum exiſtimat, ſi eo animo adhibeatur unctio ac verba illa proferantur, ut non ad Sacramentum perficiendum, ſed ad puram Eccleſiæ cæremoniam referantur, & reſtringantur: *nimirum ut hac ſignorum exteriori repetitione, aut amiſſa gratia, quam receperant in Confirmatione, aut nunquam accepta propter hæreſim memores fierent*. Hinc eruditi quamplurimi, ac etiam ipſe BENEDICTUS XIV. in tractatu de Synodo Diœceſana infra laudando, cenſent in antea dicto Canone non agi de Confirmatione, ſed cæremoniam indicatam deſignari; in Epiſtola verò I. pro nova Euchologii editione tollenda docet ab illa cæremonia verba illa *Signaculum &c.* ut infra dicemus §. III. *Not.* 2. Vide Goar. loco cit. ubi plura de hac cæremonia, de ipſius origine, & uſu in Eccleſia Græca, diſſerit.

Itaque immeritò ex ſupra citatis Syrorum verbis uſurpatam ipſis Confirmationis formam colligimus; cùm nil ſimile legere ſit in iis locis, in quibus de ungendis, & confirmandis baptizatis agitur. Renaudotius tom. 2. Liturg. Orient. pag. 644. de forma Chriſmatis apud Neſtorianos hæc habet: *Ut apud Græcos confertur Chriſma, dicendo* ſignaculum doni Spiritus Sancti, *ita Neſtoriano ritu per hæc verba* Pignus Spiritus Sancti, *ut diſcimus ex ordine Baptiſmatis Syriaco Mar Jeſujab Catholici, quem habemus deſcriptum ex Codice Eliæ Sacerdotis*. Non nego in illis verbis Confirmationis formam conſtitui poſse, cùm ſimilibus verbis paſſim Sancti Patres, Confirmationis effectum ſignificaverint: at falſum eſt, à Neſtorianis haberi pro Confirmationis formula; primum, quia non in frontis conſignatione, ſed ad manuum impoſitionem recitantur: deinde, quia recitantur tantum, dum unus fuerit baptizatus, non verò dum fuerint plures; tum enim loco precum quæ incipiunt: *Pignus Spiritus Sancti, quod accepiſti*, in Rituali à Renaudotio citatò aliæ præſcribuntur, quarum initium eſt, *magna ſunt Domine*; denique quia preces iſtæ à Neſtorianis referuntur ad ſuſceptam per Baptiſmum gratiam; non verò ad manuum impoſitionis, ſive frontis conſignationis effectum, ut optimè notat Aſſem. & ut eaſdem legenti ſit illico manifeſtum. Igitur non in illis verbis, ſed potius in iis, quæ frontis conſignationi poſt Baptiſma factæ reſpondent, Confirmationis forma inquirenda eſt. Ait Timotheus II. Patriarcha cap. 3. de Sacramentis ſect. 19. *in Baptiſmate tres conſignationes fieri*; primam, dum Sacerdos dicit *ſignatur talis in nomine Patris &c.* alteram, dum dicit *ungitur talis in nomine Patris &c.* tertiam verò poſt Baptiſmum, dum dicit, *baptizatus eſt, & perfectus eſt talis in nomine Patris &c.* De hac poſtrema conſignatione hæc ſubjungit. *Tertia, eademque poſtrema conſignatio, perfectio eſt in Spiritu Sancto, qua in Baptiſmo Domini Noſtri contigit: atque eſt conſummata perfectio*. Igitur ſi penes Neſtorianos eſſet Confirmationis forma potius in verbis illis, *baptizatus eſt, & perfectus &c.* quam in iis, quæ Renaudotius deſignavit, collocanda eſſet; cùm per tertiam illam conſignationem, perfectionem illam Spiritus Sancti deſignare velle videantur, qua Sacro Chriſmate ſignati donantur. Sed licet hæc ſatis ſint ad oſtendendum Neſtorianos habuiſſe aliquando verum Confirmationis Sacramentum: videtur tamen aut ignorantia, aut Hæreticorum malitia Confirmationis Sacramentum in cæremoniam eſſe mutatum, quæ proclamatio quædam in Baptizatum dici poſſit. *Mihi videtur*, inquit Aſſem. ſupra cit. *non tam eſſe formam Confirmationis, quam ad eam proclamationem accedere, quæ apud Syros fieri ſolet ſupra ordinatos in Diaconos, vel Presbyteros*. Ordinatus eſt in Eccleſia Sancta talis Diaconus, vel Presbyter &c. in nomine Patris &c. *Veluti Neſtoriani Pontifices dicunt ſupra ordinatis in Diaconos, Presbyteros & Epiſcopos*: Separatus eſt, Sanctificatus eſt, Conſecratus eſt talis &c. *Quod edictum ſeu publicatio peracta ordinationis potius eſt, quàm forma. Ita & Græci quum octavo poſt Baptiſma die puerum abluiſſent, dicunt*: Baptizatus es, illuminatus es, unguento unctus es, ſanctificatus, & ablutus es in nomine Patris &c.

§. III.

De Ministro.

ORdinarius Confirmationis Minister est solus Episcopus. Res definita est in Concilio Constantiensi contra VVicleffum, in Florentino in decreto pro Armenis, atque in Tridentino sess. 7. canon. 7. per hæc verba: *Si quis dixerit Sanctæ Confirmationis Ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit*. Sed ut appareat tum Novatores, tum etiam Photianos, aliosque Orientis Hæreticos in manifesto errore versari, id muneris simplici Sacerdoti committentes, paucis demonstrabo, ita semper credidisse Ecclesiam. Nota res est ex Actis Apostolorum cap. 8. Petrum, & Joannem missos fuisse in Samariam, ut baptizatos à Philippo Diacono per manus impositionem confirmarent; id verò ea de causa factum fuisse, quod confirmandi munus solis Apostolis, atque Episcopis eorumdem Successoribus à Christo Domino concreditum fuerit. Ex Græcis Patribus testantur Chrysostom. homil. 18. in Acta Apostol. Oecumenius in Acta pag. 77. & Isidorus Pelusiota Epist. 450. ad Antiochum. Apostolica Sedes semper id docuit: constat id ex Epist. Cornelii Papæ ad Fabium Antiochenum relata ab Eusebio lib. 6. Hist. Ecclesiast. circa medium 3. sæculi scripta; & ut mittam Epistolam Leonis I. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ, atque Gregorii Magni ad Januarium, sat erit referre verba Innocentii I. in Epist. ad Decentium Eugubinum Episcopum, in qua cap. 3. num. 6. legitur: *De consignandis verò infantibus manifestum est, non ab alio, quàm ab Episcopo fieri licere. Nam Presbyteri licet secundi sint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hoc autem Pontificium solis deberi Episcopis, ut vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solùm consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verum & illa lectio Actuum Apostolorum, quæ asserit, Petrum, & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum Sanctum; Nam Presbyteris, sive extra Episcopum, sive præsente Episcopo, cùm baptizant, Chrismate baptizatos ungere licet*, (hic sermo est de unctione, quæ fit ante Baptismum, de qua supra diximus) *sed quod ab Episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis cùm tradunt Paracletum*. Adest etiam testimonium Hieronym. in Dialog. contra Luciferianos c. 4. *Non abnuo*, inquiens, *hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros, & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem Sancti Spiritus manum impositurus excurrat*. August. eadem habet lib. xv. de Trin. c. 26. Atque hinc palam fit, Romanam Ecclesiam, quæ reliquarum est mater & magistra, semper docuisse, Ordinarium hujus Sacramenti ministrum esse Episcopum, atque eandem fidem primis sæculis habuisse Ecclesias Africæ, in quibus erat Augustinus; Palestinæ, ubi scripsit Hieronym. aliasque Orientis Ecclesias, ut constat ex Auctore Const. Apostolicarum, Chrysostomo, Isidoro Pelusiota, aliisque supra citatis. Quamobrem contra majorum fidem Photiani, Armenorumque nonnulli censent, simplices Presbyteros Ordinarios esse hujus Sacramenti Ministros.

Nota 1. Præter manuum impositionem, qua baptizati confirmabantur, fuisse primis Ecclesiæ sæculis, aliam manuum impositionem, quæ non *confirmatoria*, *sed curatoria* esset. Hujusmodi fuit impositio illa manuum, qua per Ananiam Apostolorum discipulum Paulo, antequam baptizatus esset, visus restitutus est; *Act.* IX. *v.* 17. eandem adhibitam fuisse etiam ætate Innoc. I. ad curandos Energumenos, docet ipse Pontifex in supra laudata Epistola cap. 6. num. 9. ubi eam ex Episcopi delegatione fieri permisit etiam Diacono; inquiens, *de his verò baptizatis, qui postea à dæmonio, vitio aliquo, vel peccato interveniente, arripiuntur, est sollicita dilectio tua, si à Presbytero vel Diacono possint, aut debeant designari. Quod hoc nisi Episcopus præceperit, non licet. Nam manus eis imponenda non est, nisi Episcopus auctoritatem dederit id efficiendi*. Hic sermo non est de Confirmationis Sacramento, quod ætate illa statim post baptisma conferebatur, sed de ritu, quo eis succurrebatur, qui à dæmonio post susceptum Baptisma, essent arrepti, ut post Morinum, & Petrum Constant, advertit BENEDICTUS XIV. de Synodo Diœcesana lib. 7. cap. 7. num. 3.

Nota 2. Consignationem illam frontis, de qua Canon VII. secundæ Synodi, sive potius Methodius Patriarcha Constantinopolitanus, ex cujus Epistola fuit ille formatus, ut Beveregius, Goarius, aliique putant, non fuisse Confirmationis Sacramentum, sed meram Ecclesiasticam cæremoniam, in reconciliandis hæreticis à V. saltem sæculo in Ecclesia Orientali usurpatam; ut constat ex verbis

bis Epannensis Concilii sub Simmacho celebrati anno 509. *Presbytero propter salutem animarum, quam in cunctis optamus desperatis in lecto recumbentibus Hæreticis, si conversionem subitam petant, Chrismate subvenire permittimus: quod etiam omnes conversu ri, si sani sunt, ab Episcopo noverint expetendum.* *Cùm fidei desertor*, inquit Goarius pag. 699. *per lapsum in hæresim, aut in nefariam sectam consensum, fidem quam in Confirmatione prædicandam propugnandamque modis omnibus pollicitus fuerat, denatumque sibi Spiritum Sanctum abjiciat, conculcet, extinguat, ut & illam renovet, & Dei Spiritum in se revocet, quasi Confirmationem (quæ tamen denuò repeti nequit) exposceret, ejus signa cæremoniasque suscipit, & hoc pacto Confirmationis gratiam, & effectum, prius deperditum in fuorum animis reparare, Orientalis Ecclesia adinvenit. Non ita tamen ut afferenti velim, ritum hunc ex se propriaque virtute posse opus tam sublime & arduum (quale est in anima reparatio gratia pro solito Sacramentorum virtuti connexa) producere: quid namque ad gratiam restituendam imbecillius, Cæremonia humanitus adinventa, & instituta? Sed quod vel Ecclesia precibus, vel Sacerdotis meritis, vel conversi humilitate, vel tandem, ut satius dicam, pœnitentia simul semper adjuncta, vi & potentia infidelitatis defectus omnis resarciatur, sanctitasque cuncta per Confirmationem adveniens, rursum per iteratum ejus ritum concedatur: qui quia Confirmationem imitatur, & ad Confirmationis effectum reparandum tendit, ad eam pertinere ex Sanctis Patribus potest afferi: quia verò pœnitentia dimissionem, & infidelitatis Confessionem adjunctam habet, & ad eam à mente obliterandam operatur, merè reconciliativum esse profiteor.* Igitur damnandi non sunt Græci quod hanc Cæremoniam in Hæreticis reconciliandis adhibeant; & quod eadem Cæremonia à simplici quoque Sacerdote in iis casibus, in quibus reconciliandi Hæreticos facultatem habet, usurpetur; sed potius monendi, hanc simplicem esse Ecclesiæ ritum, non Sacramentum.

Hinc verò notare oportet BENEDICTUM XIV. in supra cit. Epist. 1. de nova Euchologii editione, admonere in illa cæremonia, qua per unctionem Chrismatis Hæretici reconciliantur, non esse usurpanda verba illa, *signaculum doni Spiritus Sancti*; quæ formulam Confirmationis constituunt. Atque verba illa Methodii decreto, atque Euchologiis addita fuisse à Schismaticis, ex eo demonstrat; quia decretum illud relatum habemus à Baronio ad ann. Christi 842. quin præ se verba illa ferat *signaculum &c.* & quia eadem verba desiderantur in celeberrimo Euchologio Cryptæ Ferratæ; & in aliis quamplurimis, quæ inspexit & recognovit Vir summa fide dignus Matthæus Chariophylus Cydonius, quemadmodum refert Arcudius lib. 2. de Confirmat. cap. 18. Nec conjectura deest, quæ verba illa à Schismaticis Euchologiis nonnullis addita demonstret; Nam iis à Theodoro Balsamone persuasum fuit, ut si quis Latinus ad Græcos commigraret, huic Sacramentum Confirmationis denuò conferendum esset; ut Gregorius testatur Protosyncellus in apologia adversus Marcum Ephesinum; Horum itaque fraude post impium consilium in aliqua Euchologia verba illa irrepserunt *signaculum doni Spiritus Sancti*, quæ in oratione pro reconciliandis pœnitentibus habebantur; *sed in Congregationibus super correptione Euchologii habitis tam sub Urbano VIII. quàm nostris hisce temporibus*, inquit Summus Pontifex, *nobis annuentibus, decretum fuit, ut in Euchologio, quod correctum typis edendum erat, Ritus reconciliationis pœnitentium ad eam planè formam exigeretur, quæ descriptum legitur in Euchologio Cryptæ Ferratæ: id quod est factum. Quum in Congregat. habita 7. Januarii* 1748. *in qua actum est* de corrigendo ritu reconciliandi Apostatas ad formam in decreto Methodii traditam, per unctionem scilicet, qua ii unguntur qui suscipiunt Baptismum, ac decretum fuit tollenda verba *Signaculum &c.* quæ in paucis solummodò iisque recentibus Euchologiis reperiuntur. Quod confirmatum fuit in Congreg. hab. 18. Februarii ejusdem anni, decretumque pontificia auctoritate roboratum fuit.

Gravis olim exarsit inter doctores controversia, an, ex speciali delegatione Romani Pontificis, possit simplex Sacerdos saltem Chrismate jam consecrato, Sacramentum Confirmationis administrare. Sed cùm innumera ex Ecclesiastica historia hujus delegationis exempla suppetant; cumque hanc facultatem BENED. ipse XIV. fecerit Patri Custodi & Guardiano Sancti Sepulchri Ordinis Minorum de Observantia, Patri Jacobo Cremesit Ordinis Minorum strictioris Observantiæ Præfecto Missionum in Ægypto, atque aliis, *non videtur hodie fas esse potestatem, de qua olim disceptabatur, Summo Pontifici abjudicare.*

Dubitari etiam solet, an Chrismatis consecra-

secratio, quæ munus Episcopi est, ut definitum fuit in II. & III. Carthaginensi Synodo, per delegationem Romani Pontificis simplici Sacerdote fieri possit. Licet id eadem ratione fieri posse videatur, qua simplici presbytero confirmare permittitur; & licet hujus quoque commissionis nonnulla habeantur exempla; tamen hæc paucissima sunt, atque ut plurimum non aliter à Summis Pontificibus permissum est simplicibus Sacerdotibus Sacramentum Confirmationis administrare: nisi sub expressa conditione adhibendi Chrisma non à se, sed ab Episcopo consecratum, *quare insuetum foret, hac etiam prærogativa Episcopalis Ordinis propria inferiorum Presbyterum exornare*, inquit citatus Pontifex cap. 8. ubi subdit etiam: *accedit, nullam esse necessitatem, hanc potestatem faciendi simplici Presbytero: is quippe quocumque se conferat, potest secum deferre Chrisma ab Episcopo acceptum: & siquidem à sacris Canonibus, præcipuè can. Litteris*, de Consecrat. dist. 3. *& can. si quis de alio*, de Consecrat. dist. 4. *vetitus est usus Chrismatis ante annum benedicti, satis erit ut ab hoc positivo Ecclesiæ præcepto, Summi Pontificis auctoritate, eximatur, sicuti Nos*, in cit. nostra Constir. 16. *ab eodem absolvimus prædictum Custodem Sancti Sepulchri, si in loco degat, ubi novi Chrismatis non suppetat copia*.

Major controversia est, num potestas, quam summo Pontifici asseruimus, cuilibet Episcopo competat. Sed quidquid sit de hac difficili, & valdè implexa controversia, inquit idem Pontifex laudato cap. 8. num. 7. *omninò in confesso est, irritam nunc fore Confirmationem a simplici Presbytero Latino ex sola Episcopi delegatione collatam, quia Sedes Apostolica id juris sibi unitè reservavit; quam quidem reservationem non tantùm à consuetudine in tota Ecclesia Latina jamdiu recepta, tacitè inductam arbitramur, sicuti opinatur Juenin. citato loc. & Tournely* de Sacramento Confirmat. quæst. 3 art. 2. *sed jam ante IX. sæculum expressè factam colligimus ex Flodoardo* lib. 3. histor. Eccles. Rhemensis. capit. 17. *ubi narrat Nicolaum I. ad Hincmarum, & ceteros Archiepiscopos, atque Episcopos, in Regno Caroli constitutos scripsisse*, Græcorum Imperatores & Orientales Episcopos calumniari Sanctam Romanam Ecclesiam, imo omnem Ecclesiam, quæ Latina utitur lingua...... quia Presbyteros sortiri conjuges prohibemus, & quoniam eosdem Presbyteros Chrismate linire baptizatorum frontes inhibemus; *Posita autem reservatione facultatis, de qua est sermo, à Summo Pontifice sibi facta, nec licitè, nec validè potest Episcopus Latinus illa uti: nam quamvis confirmare sit actus Ordinis Episcopalis, cujus firmitas, & validitas à Pontificis nutu non pendet; delegare tamen simplici Presbytero potestatem exercendi ejusmodi actum, potius ad jurisdictionem, quàm ad Ordinem pertinet; Episcopi verò jurisdictio, sive sit immediatè à Christo Domino, sive à Summo Pontifice, ita semper huic subest, ut consentientibus omnibus Catholicis, ejusdem auctoritate & imperio limitari, atque ex legitima causa omninò auferri possit. Illud etiam ad rem facit, quod modo audivimus à D. Thoma, nempè delegationem, de qua est sermo, esse actum potestatis, & jurisdictionis supremæ à Christo Domino soli suo in terris Vicario commissæ. Quamobrem Clemens VI. priusquam ad Catholicam Communionem reciperet Consolatorem Armenorum Patriarcham, certior fieri voluit, an cum Ecclesia Romana sentiret, etiam in hisce articulis expressis in Apostolicis litteris ad eumdem Patriarcham datis, quæ habentur apud Raynaldum* ad ann. 1351. num. 12. nimirum: Primò de consecratione Chrismatis, si credis, quòd per nullum Sacerdotem, qui non est Episcopus, potest Chrisma ritè, & debitè consecrari. Secundò, si credis, quòd Sacramentum Confirmationis per alium, quàm per Episcopum, non potest ex officio ordinariè ministrari. Tertiò, si credis, quòd solùm per Romanum Pontificem plenitudinem potestatis habentem possit dispensatio Sacramenti Confirmationis Presbyteris, qui non sunt Episcopi, committi. Quartò, si credis, quòd Chrismati per quoscumque Sacerdotes, qui non sunt Episcopi, neque à Romano Pontifice super hoc commissionem, seu concessionem aliquam receperunt, iterum per Episcopum, vel Episcopos sint Chrismandi. *Quæ verba perpendanr oportet, qui potestatem, de qua differimus, Episcopis attribuunt.*

Dicendum nunc superest de Orientalibus, quorum Presbyteri pueris post baptisma Confirmationem conferunt. Negari non potest, hanc consuetudinem in Orientali Ecclesia antiquam esse, ac longè Photiano Schismate vetustiorem. De Græcis id luculenter ostendunt Morinus. differtat. 2. de Sacramento Confirmat. & Lucas Holstenius dissert. 1. de Ministro Confirmat. apud Græcos: Eumdemque usum invaluisse apud alias Orientales Ecclesias, testantur Ambrosiaster in Comment. in Epist. Pauli ad cap. 4. Epist.

ad

ad Ephesios v. 12. inquiens: *Apud Ægyptum Presbyteri consignant, si præsens non sit Episcopus*; & Auctor. qq. vet. & nov. testament. quæst. 101. in appendice ad 1. part. tom. 3. oper. S. Augustini: *In Alexandria & per totam Ægyptum, si desit Episcopus, consignat Presbyter*, quibus in locis verbum *consignat* non merum ritum, sed veram Confirmationem denotare, tamquam indubitatum ponit Christianus Lupus tom. 2. pagin. 1424. Nos hic, missis, quæ in scholis à Theologis disputari solent, Orientales in duas classes distribuemus, scilicet in eos, quorum Presbyteri ex tacita & præsumpta Sedis Apostolicæ dispensatione validè ac licitè hujusmodi Sacramentum administrant; & in eos, quibus sit hæc facultas sublata.

Cùm ex iis, quæ supra ostendimus, abundè constat, sat esse Romani Pontificis delegationem, ut Presbyteri ritè Sacramentum hoc administrent, facilè quisque conjiciet, Presbyteros, qui ex tolerantia, atque ex Romanorum Pontificum indulgentia & permissione confirment, quæ satis sit ad tacitam delegationem indicandam, validè ac licitè confirmare. Hanc ob rem in Florentina Synodo, in qua hujusmodi controversia, cum Græcis agitata fuit, à Latinis Patribus Græcorum Presbyterorum Confirmatio rata existimata fuit, ut ait Gregorius Protosyncellus, qui eidem Synodo interfuit, tamquam Legatus Patriarchæ Alexandrini, & postea creatus fuit Patriarcha Constantinopolitanus, scribens contra Epistolam Marci Ephesini: *Deinde, patientia quadam & facilitate Sedis Apostolicæ factum est*, inquit BENEDICTUS XIV. Constitut. *inter solicitas* tom. 1. Bullarii pag. 513. *ut unum & alterum Sacramentum*, Baptisma scilicet & Confirmatio, *ab eodem Sacerdote in Oriente Græcis conferretur. Nec defuere idcircò Theologi, qui hujusmodi tolerantiæ vestem & imaginem tacitæ dispensationis obducerent*. Eodem ibi modo loquitur de Cophtis. Eadem Apostolica Sedes probavit Synodum Ruthenorum celebratam Zamosciæ ann. 1720. in qua hæc leguntur: *Sacramentum Confirmationis à Christo Domino institutum, quod Parochi in Orientali Ecclesia extraordinario jure, & delegata ab Episcopo facultate, ex Apostolicæ Sedis dispensatione, statim post Baptismum administrare solent in genere visibilium signaculorum, sacrosanctum est, ut ipse Baptismus, illudque nefas est iterare, propterea quòd indelebilem characterem imprimit*. Atque eamdem consuetudinem tolerat & permittit in Armenis, Syris, Chaldæisque. Ii ergo reprehendi nequeunt, quod per simplices Presbyteros Confirmationem administrent. Nec Missionarii, atque privati Theologi sine gravi injuria possunt collatum ab iis Sacramentum irritum declarare. Permissum tamen est Guardiano Terræ Sanctæ, ut legitur Const. *Demandatam &c. in Civitate Hierosolymitana, & in iis locis, ubi Episcopus Græcus Catholicus jure suo, & in propria Diœcesi non residet, conferre* sub conditione *Sacramentum Confirmationis Græcis à simplici Sacerdote confirmatis, ac sponte ab eodem confirmari petentibus*. Ex quo deducere est etiam alios, qui jus confirmandi habeant, posse confirmatos à simplicibus Presbyteris Orientalibus, *sub conditione* iterum confirmare, dum id sponte petant. Hæc autem permissio conferendi *sub conditione* Confirmationem confirmatis a simplicibus Presbyteris, dum eam petant, ideo ab Apostolica Sede fieri videtur, quia delegatio Apostolicæ Sedis expresse Presbyteris illis facta non est, & quia nondum proscripta est illorum opinio, qui de horum Confirmationis valore dubitant.

Ubi vero hæc tolerantia, ac delegationis præsumptio deest, ibi certum est nullum esse à simplici Presbytero collatum Confirmationis Sacramentum; Deest autem hæc præsumptio in iis, quibus id Sedes Apostolica interdixit.

Certum est, vetitum esse Latinis etiam inter Orientales degentibus 1. tum quia expressè jubentur servare ubique proprios mores, & ritus; tum etiam quia Innoc. III. in sua Decretali, quæ apud Balutium extat tom. 2. Epist. pag. 480. Latinorum Sacerdotum abusum, qui Constantinopoleos Græcorum more Confirmationem conferre audebant, compescuit, prohibuitque, *ne talia de cetero sua temeritate præsumerent*. Est etiam notum Nicolaum I. voluisse, ut Bulgari, qui Confirmationem susceperant à Sacerdotibus illuc à Photio missis iterum consignarentur: Sive id fecerit, quod Sacerdotes illi jure ordinario eam conferre præsumpserint; sive quod à Photio *Mœcho*, & invasore missi fuerint, ut loquebantur Apostolici legati, sive demum quia Bulgaria pertinebat ad Patriarchatum Occidentalem, quod pluribus ostendit Lupus tom. 2. pag. 1404. & seq. Certum est in iis cessare præsumptionem illam, quæ ex tolerantia Sedis Apostolicæ consurgit. 3. Constat Innoc. IV. in Epist. ad Cardinalem Legatum in Regno Cypri prohibuisse Græcis Sacerdotibus ibidem degentibus Sacramen-

mentum confirmationis administrare. 4. In Synodo Nationali Maronitarum coacta in Monte Libano 1736. & à BENEDICTO XIV. confirmata anno 1741. hæc ad rem edita sunt decreta, videlicet cap. 2. de Sacramento Baptismi can. 15. *Majores nostri, sicut & cæteri Orientalium Ecclesiarum filii, statim post Baptismum tam infantes, quàm adultos consueverunt Sacro Chrismate perungere, atque adeò Sacramentum Confirmationis illis conferre; idque per simplices Sacerdotes etiam, quibus Patriarchæ, & Episcopi hanc facultatem concesserant, quemadmodum ex Ritualibus apparet. Quia verò Patriarchæ nostri, ut eo, quo par est, obsequio Romanis Pontificibus, qui frequentes ad illos hac de re litteras dederant, morem gererent, Latino ritui consentientes, decreverunt, ut deinceps nemo, nisi Episcopali dignitate præditus, Sacramentum Confirmationis administraret; ideò mandamus, ac præcipimus omnibus Parochis, Archipresbyteris, Chorepiscopis, cæterisque dignitate Episcopali carentibus, ne audeant in posterum Baptizati frontem Sacro Chrismate perungere, & verba illa, quæ ad Confirmationis Sacramentum, adeoque ad Episcopum tamquam ordinarium illius Ministrum spectant, recitare; Sed illis omissis, intingant pellicem in Sacro Chrismate, & ungant Baptizatum in summitate Capitis in modum Crucis, dicentes Orationem ex Rituali Romano desumptam, quæ sequitur: Deus omnipotens, Pater Domini Nostri Jesu Christi &c. Si verò adfuerit Episcopus, & ipse, vel simplex Presbyter, adultum quempiam baptizaverit, poterit idem Episcopus post Baptismum, si velit (ac præcipuè, cùm contigerit ab illo baptizari adultum, sive infantem in mortis periculo constitutum) prosequi cætera, quæ ad collationem Sacramenti Confirmationis in Rituali pertinent; ita tamen, ut Patrinus, vel Matrina adhibeatur, & nomen Confirmati in libro ad id destinato à Parocho vel Episcopo adnotetur. Hinc in Rituali, quod auctoritate Reverendissimi Domini Patriarchæ propediem est edendum, ante illa verba, quibus juxta ritum nostrum, Confirmationis Sacramentum confertur, apponenda est admonitio ad simplices Sacerdotes, cum supradicta Oratione, Deus omnipotens &c. & altera admonitio ad Episcopos cum ritu conferendi Sacramentum Confirmationis, quem omninò à ritu Baptismi distingui, & separari præcipimus.* Et cap. 4. de Sacram. Confirmat. can. 2. *Quia verò tam in nostra, quàm in reliquis Orientalibus Ecclesiis, antiquus mos obtinuerat, ut statim post Baptismum etiam Sacramentum Confirmationis conferretur, quemadmodum & in Ritualibus continetur, & à Concilio Laodiceno his verbis præscribitur: Quod oportet eos, qui illuminantur, post Baptismum inungi Supercælesti Chrismate, & esse regni Christi participes. Hac tamen in re servandum præcipimus, ac mandamus, quod dudum à Reverendissimis Dominis Patriarchis injunctum est, nosque supra de Baptismo monuimus, ne simplices Sacerdotes de cætero præsumant hoc Sacramentum administrare; Sed illud Episcopi dumtaxat conferant, illum Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi canonem præ oculis habentes: Si quis dixerit Sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.* 5. Clemens VIII. anno 1595. & BENEDICTUS XIV. Constit. *Etsi Pastoralis*, Presbyteris Italo Græcis expressè interdixerunt, ne baptizatos Chrismate consignent. Atque in citata Constit. ad rem hanc statuitur, I. *Episcopus sub conditione, & cum cautela eos confirmare debet, de quibus verosimilius dubitari potest, utrum ab Episcopis Græcis ordinem Baptismi juxta eorum Euchologium servantibus, fuerint baptizati.* II. *Idem dicendum si Episcopus Latinus ex dispensatione Apostolica Græcum aliquem ordinaverit, qui à Presbytero Græco in Italia, vel adjacentibus Insulis fuerit baptizatus, nec constat, illum ab aliquo Episcopo, sive Latino, sive Græco, Chrismate in fronte fuisse consignatum; debet nimirum illum antea absolutè confirmare; sub conditione autem, si verisimiliter dubium esse possit, an ab Episcopo Græco fuerit baptizatus.* III. *Quamvis confirmati à simplici Sacerdote cogendi non sunt ejusmodi Confirmationis Sacramentum ab Episcopo suscipere, si ex tali coactione scandala oriri possent: cùm Sacramentum Confirmationis ejusmodi necessitatem non habeat, ut sine eo salvus quis esse non possit; monendi tamen sunt ab Ordinariis locorum, eos gravis peccati reatu teneri, si cùm possint ad Confirmationem accedere, illam renuunt, ac negligunt.* IV. *Ubi Græcus Catholicus Episcopus haberi potest, prout habetur constitutus in Collegio Corsino Italo-Græcorum in Calabria, curent omninò Latini Ordinarii, ut ab illo potius Græcis cæremoniis juxta Græcorum Euchologium, quàm à se Latino ritu viventibus Chrismate à Latinis Episcopis accepto ministretur, ne scilicet Ecclesiarum ritus, quoad fieri potest, misceantur.*

§. IV.

§. IV.

De Confirmationis subjecto.

OMnes Orthodoxi fatentur, Confirmationis subjectum esse hominem baptizatum. Orientales verò à Latinis dissident, quòd illicò post baptisma etiam parvulis Confirmationem administrant. Contemporanea hæc utriusque Sacramenti collatio, iis permissa est in quibus Apostolica Sedes tolerat, ut etiam per simplices Sacerdotes Sacrum Chrisma conferatur; neque hac de causa reprehendi possunt. Hæc enim consuetudo, ut supra diximus, etiam in Latina Ecclesia aliquando viguit. At Latina ac Romana Ecclesia aliarum Mater atque Magistra, mutata hac consuetudine, consultius duxit, *ut renatis fonte Baptismatis conferretur Sacramentum Confirmationis in ea solùm ætate, in qua fideles, evacuatis quæ erant parvuli, intelligerent tantum inter se differre Baptismum & Confirmationem, quantùm in naturali vita distat generatio ab incremento; seque per Baptismum fuisse quidem ad militiam receptos, per Confirmationem verò ad pugnam roboratos, & ad perferendos agones per gratiam instructos. Ex quo fit, ut rigidè animadverti in eos oporteat, si qui fortè Sanctioris hujus disciplinæ instituta refugerent aut contemnerent*. Ita BENEDICTUS XIV. Constitut. *Et quamvis tempore* tom. 1. Bullar. pag. 513. Hanc Latinæ Ecclesiæ disciplinam ii omnes servare debent, quibus supra prohibitum esse diximus per simplices Sacerdotes Confirmationem administrare, ut colligitur tum ex antea citata Const. tum ex ea quæ incipit *Etsi Pastoralis* §. 2. n. 1.

Nota 1. Ferri nullo modo posse, ut ii, qui contemporaneè Baptismum & Confirmationem juxta propriæ Ecclesiæ morem, administrare & recipere solent, Baptisma ritu Latino, & seorsim à Confirmatione collatum, acerbo alienoque animo perhorrescant; ac multo minus, ut credant, duo hæc Sacramenta invicem sejungi non posse. Ii enim in duplici versarentur errore, quorum alter in contemptu Latini Ritus, alter verò in opinione illa consisteret, qua crederent, duo hæc Sacramenta invicem separari non posse. Iis ostendendum esset, Ecclesiam semper licitum existimavisse Confirmationem à Baptismate separare, ut supra ostendimus; atque Romanam Ecclesiam utilius censuisse, Confirmationem differre, quoadusque Pueri rationis usum assequantur.

Nota 2. Quamquam eos, qui Confirmationem à Baptismo sejungere debent, non deceat pueris administrare ante usum rationis, ut Cathechismus præscribit Concilii Tridentini jussu S. Pii V. editus; tamen dum pueri sint morti proximi, eis conferri poterit etiam ante septennium; *ut confirmati decedentes, majorem gloriam consequantur, sicut & hi majorem obtinent gratiam*, juxta S. Thomæ doctrinam 3. p. q. 73. art. 8. ad 4. Et si Episcopus, vel propter sui ingravescentem ætatem, vel propter locorum distantiam à Civitate, aut propter itineris difficultatem expediens judicaverit pueros etiam ante septennium consignare, poterit id licitè facere, ut ait BENEDICTUS XIV. de Synodo Dioec. lib. VII. cap. 10. ubi advertit, id fieri debere sine ulla acceptione personarum.

TRACTATUS
DE EUCHARISTIA.

EUcharistia est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus panis & vini, ad spiritualem animæ refectionem à Christo institutum.

CAPUT PRIMUM.

De Materia, & Forma Eucharistiæ.

Quæst. I. QUænam est materia necessaria, ex qua conficitur Eucharistia?

Resp. 1. Est panis triticeus, & vinum de vite. *Prob.* 1. Ex perpetua Ecclesiæ Traditione & praxi. 2. Ex Conciliis præsertim Lateran. IV. cap. *Firmiter*. Tridentin. sess. 13. cap. 4. can. 2. & Florentino, ibi: *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet*. 3. Quia Christus instituens Eucharistiam, non aliam materiam adhibuit. Matth. 26. eamque ut necessariam præcepit his verbis, *Hoc facite &c.* Luc. 22. & 1. Cor. 11. Præterea panis triticeus solus est, qui dicatur simpliciter panis, alii non vocantur panes nisi cum addito, nec adhibentur nisi in ejus defectum. Item vinum simpliciter est vinum de vite usuale. At ex Scriptura & Conciliis materia Eucharistiæ est panis & vinum simpliciter.

Hinc 1. Non potest validè consecrari panis con-

confectus ex oriza, avena, hordeo, milio &c. vel ex leguminibus, radicibus herbarum, aut fructibus arborum: item ex tritico non puro, sed mixto, v. gr. hordeo, vel avena, si quantitas tritici non sit notabiliter major: nam aliàs panis non esset simpliciter triticeus. Quare Missale Rom. *de defectibus*, ait: *Si panis non sit triticeus, vel si triticeus admixtus sit granis alterius generis in tanta quantitate, ut non maneat panis triticeus, vel sit aliequi corruptus non conficitur Sacramentum*. Secus si farina alterius materiæ sit in tam parva quantitate, ut panis morali æstimatione censeatur adhuc triticeus. Reverentia tamen Sacramento debita exigit, ut panis sit ex puro tritico, & valdè albus.

Licitè verò consecrari non potest panis confectus ex grano, de quo dubitatur an sit verum triticum. Nam in Sacramentis, quæ non sunt de necessitate medii, numquam licet adhibere materiam non certam; alioqui sine necessitate urgente exponerentur nullitati. Species autem grani, de quibus præsertim aliqui dubitant an sint triticum, seu siligo, seu segale & spelta. Nam quamvis S. Thomas senserit siliginem esse triticum, quia quandoque ex tritico in malis terris generatur; multi tamen id negant, quia quandoque etiam ex tritico nascitur avena: potestque res unius speciei propter diversas dispositiones, & causas degenerare in rem alterius speciei.

Hinc 2. Non potest validè consecrari: 1. Liquor expressus ex pomis, piris, cerasis &c. 2. Omphacium, *du verjûs*, quia necdum habet naturam vini. 3. Acetum, quia non est amplius vinum, & fit ex corruptione substantiali vini. 4. Succus intra uvas maturas adhuc contentus, aut vinum in pane, vel alia simili materia contentum; quia in tali statu non habet rationem vini usualis. 5. Vinum aromatibus ita conditum, ut morali æstimatione speciem vini amiserit. Secus, si alteratio sit exigua, quamvis illicitè consecratur.

Econtra validè consecratur. 1. Mustum, seu vinum ex uvis maturis recens expressum, cùm jam habeat naturam vini, quamvis hoc sit prohibitum, quia est impurum ob admixtas fæces, ac proinde indecens. In necessitate tamen, juxta S. Thom. 3. p. quæst. 74. art. 6. ad 3. licitè consecratur. 2. Vinum congelatum, sed postea resolutum, modo per gelu non fuerit corruptum. Vinum autem actu congelatum, & non resolutum est materia incerta, quare si forte in hyeme vinum in Calice congeletur, debet per ignem resolvi, priusquam consecretur; sed ejus congelatio, quantum potest, impediri debet.

Resp. 2. Ad valorem Sacramenti requiritur, ut panis sit confectus ex farina triticea aqua naturali diluta, & igne cocta. Nam sic conficitur panis simpliciter dictus & usualis, aliorumque ciborum comes, qualem Christus instituit.

Hinc non possunt validè consecrari. 1. Liba, placentæ, & similia confecta ex farina triticea mixta lacte, butyro, ovis, melle, saccharo, aliisque liquoribus ab aqua naturali specie differentibus; nisi forte liquores isti admixti aquæ naturali, essent in exigua quantitate, ita ut aqua plurimum prædominaretur. Illicitum tamen est consecrare panem triticeum mixtum quacumque re, grano, vel liquore, etsi in parva quantitate; quia est contra usum Ecclesiæ, & reverentiam Sacramenti postulantis materiam omninò puram. 2. Massa cruda, seu pasta; quia non est panis usualis, nec cibus hominum. Si autem farina sit diluta aqua rosacea, dubium est, an sit valida materia, ut habet Missale Romanum.

Porrò ex præcepto & usu Ecclesiæ panis consecrandus apud Latinos debet esse figura orbiculari & integra.

Nota. Nulla videtur posse occurrere causa moraliter sufficiens ad conficiendam Eucharistiam, nisi in materia certa, inquit Suares, quia huic Sacramento summa reverentia debetur; & aliunde non est necesarium necessitate medii in re ad salutem.

Quæst. II. *An panis tam azymus quàm fermentatus est materia valida?*

Resp. Affirmat. Ex Concil. Florentin. in decreto unionis; ibi: *Definimus in azymo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici: Sacerdotesque in altero ipsum Domini Corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ sive Occidentalis, sive Orientalis consuetudinem*. Ratio est, quia uterque est panis verus, & simpliciter dictus, & sic in Scriptura; nam uterque fit ex farina triticea, aqua naturali subacta, ac puro igne coquitur, habetque proprium usum panis.

Latini tamen tenentur sub mortali consecrare azymum, Græci verò fermentatum, singuli juxta Ecclesiæ suæ ritum: nam ita præcepit Concil. Florentin. citat. & utriusque Ecclesiæ consuetudo antiquissima, obtinens vim legis graviter obligantis, utpote de re gravi. Hinc cap. ultim. *de Celebrat.* Sacerdos quidam Latinus jubetur privari in per-

petuum

peccatum officio & beneficio, quod in fermentato consecrasset in defectum azymi. Quare in hoc nulla dispensat necessitas, ne Viatici quidem pro infirmo consecrandi: nam ad tanti Mysterii majorem reverentiam interest, modo ac ritu convenienti semper confici. Præceptum quippe divinum circa Viaticum non obligat, nisi quando id fieri potest modo convenienti, & cum debitis circumstantiis.

Nota. Quamvis multi dicant, Sacerdotem Latinum iter agentem per Græciam licitè uti fermentato, & Græcum azymo in Occidente, in iis scilicet locis, ubi non sunt Ecclesiæ sui ritus; quia ex S. August. epist. ad Januar. licet cuique facere, quod in ea Ecclesia, in quam venit, invenerit, modo non adversetur divino mandato; si tamen inter Latinos sint aliquæ Ecclesiæ Græcorum, & inter Græcos aliquæ Latinorum, in his tenetur unusquisque suæ Ecclesiæ ritum servare; quia hoc ipso quod ibi templum habent, perinde est quod sacrificium, ac si essent in sua patria. Nec licet Latino in Ecclesia Græcorum inter Latinos sita celebrare in fermentato; quia hoc est speciale privilegium Græcis in Ecclesia concessum.

Quæst. III. *An & quanta aqua admisceri debet?*

Resp. 1. Ex præcepto Ecclesiæ aqua elementaris ante consecrationem vino admisceri debet, Constat ex Concil. Florent. supra citat. & Trident. sess. 22. cap. 7. ibi: *Monet S. Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo misceant, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur; tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cum aquæ in Apocalypsi Beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur*. Hoc præceptum sub mortali obligat, quia licet materia sit in se levis, est tamen gravis ratione finis & significationis; nam apponitur aqua ad repræsentandam unionem populi fidelis cum suo capite Christo, atque etiam unionem humanitatis cum Verbo. Hæc tamen admixtio aquæ non est de necessitate Sacramenti: ita Missale Rom. Et Conc. Trid. solum dicit, hanc esse præceptam ab Ecclesia.

Resp. 2. Aqua vino miscenda debet esse modicissima. Quia 1. ita Concil. Florentinum statuit, & fert usus Ecclesiæ. 2. Ut ait Concil. Tribur. Can. 19. sic melius significatur majestas Christi per vinum designata, & populi fragilitas per aquam repræsentata. 3. Hoc est tutius: nam (ut ait S. Thomas) vinum aliquando ita debile est, ut per aquam in magna quantitate, licet minore, facilè corrumpatur. Sufficit autem una aquæ gutta sensibilis; cum ad signum sensibile, & significationem convenientem sufficiat. Ad validam verò consecrationem necesse est, ut major sit quantitas vini quam aquæ, quia materia calicis est solum vinum usuale. At tale non esset, si vinum aquæ non prædominaretur, & res mixta non esset potius vinum quam aqua. Quare cap. 13. *de celebr. Miss.* dicitur perniciosus abusus, quod plus aquæ quam vini in calicem infunditur.

Resp. 3. Hæc mixtio necessario fieri debet, 1. Tempore Missæ, & in ipso sacro calice: nam alioqui non esset cæremonia sacra, nec sacram significationem haberet, 2. Ante calicis oblationem ob Ecclesiæ usum: unde graviter peccaret, qui eam tunc omitteret. Quod si illa mixtio ante calicis oblationem facta non fuisset, fieri debet ante calicis consecrationem; nam usque ad illam subsistit ratio & tempus præcepti ac significationis, non post, quia tunc prohibetur, & cessat tempus, ex Missal. Roman. tit. *de defect.* ibi: *Si celebrans ante consecrationem calicis advertat, non fuisse appositam aquam, statim ponat eam... si id advertat post consecrationem calicis, nullo modo apponat, quia non est de necessitate Sacramenti*.

Quæst. IV. *An ut utraque hæc materia validè consecretur, debeat esse moraliter præsens consecranti?*

Resp. Affirm. Quia 1. ita fert Traditio & praxis Ecclesiæ in facto Christi fundata: Christus enim consecravit materiam præsentem, & non dedit potestatem Apostolis faciendi, nisi quod ipse fecerat, 2. Id exigit veritas formæ, quæ continet pronomen demonstrativum, *Hoc*, *Hic*: nihil enim demonstrari potest ad sensum nisi sit moraliter præsens. 3. Alioqui Sacerdos posset totum panem, qui nunc in hac urbe, vel tota regione existit, consecrare.

At sufficit moralis præsentia; nam hæc sufficit ad veritatem formæ. Ad moralem autem præsentiam materiæ, ex communi hæc requiruntur. 1. Ut consecrans sciat materiam ibi esse. 2. Ut materia sensu aliquo quo percipi possit, non tamen necesse est, ut in se videatur, vel tangatur à Sacerdote; sed sufficit in eo loco sita sit, in quo à consecrante possit sensu percipi, sive in se, sive in alio, ut in suo toto, vel proximo continen-

tinente, aut vase ad illam continendam destinato. Sic hostiæ, quæ latent sub aliis multis in cumulo, censentur Sacerdoti præsentes: nam id censetur moraliter præsens, quod potest demonstrari humano modo ad sensum, per pronomen, *Hic*, *Hoc*, independenter ab omni alio signo. 3. Ut sit propinqua, qualis debet esse res, quæ velut in usum humanum assumenda, demonstrari potest pronomine, *hic* vel *hoc*: alioqui non esset præsens more humano. Sed cum definiri nequeat quænam absolutè requiratur propinquitas, in re incerta servari debet praxis Ecclesiæ non consecrantis nisi materiam valdè pro pinquam. Item materia debet esse coram Sacerdote, alioqui non posset demonstrari per ly *hoc*, strictè sumptum, per quod debet significari res præsens independenter a circumstantiis, & ab omni alio nutu & signo. *Requiritur ut materia consecranda, in actu consecrationis sit coram sacerdote*, ait Missale Rom. *de defect.*

Hinc non potest validè consecrari materia licet vicina, si sit à tergo, vel sub mappa, vel post parietem, aut aliud corpus opacum, quod non habet rationem thecæ, seu vasis proximè illam continentis: nam tunc non est moraliter præsens consecranti, nec ullo sensu demonstrabilis. E contra hostiæ in pyxide, seu ciborio clauso contentæ consecrantur, si ad eas dirigatur intentio; quia ad moralem præsentiam rei sufficit, quod proximum ejus continens ad illam continendam destinatum, sit præsens: quemadmodum vinum in lagena clausum censetur moraliter præsens, & demonstrabile ei, cui lagena est præsens; quia ratione continentis proximi contentum præsens est, & demonstratur.

Quædam circa hoc dubia sic resolvit recentior Theologus. 1. Si hostiæ non sint in ipso altari, sed alicubi prope illud, v. g. si in Credentia ex oblivione sint relictæ: probabiliter non consecrantur, quamvis Sacerdos ante habuerit intentionem eas consecrandi. Tum quia non videntur connaturaliter designari per ly *hoc*: tum quia præsumi non debet Sacerdos voluisse intentionem suam extendere ad eas contra praxim & præceptum Ecclesiæ consecrandas in eo loco, in quo non possunt sine gravi culpa consecrari.

2. Si sint positæ quidem in altari, sed alicubi extra corporale ad latus, res est dubia, & maximè pendet ab intentione Sacerdotis. At si positæ sint, non quidem supra corporale, sed prope illud v. g. à parte Evangelii inter librum & corporale, videntur consecratæ, quamvis Rubricæ præscribant, ut ponantur supra corporale, sicut verè consecrantur in ciborio clausæ super corporali posito, licet Rubrica præcipiat, tunc aperiri in ipsa consecratione, sicut in prima oblatione: nam possunt sufficienter demonstrari per ly *hoc*.

3. Guttæ vini, quæ calici separatim à toto adhærent extrinsecus, non consecrantur: cum enim consecrari licitè non possint, præsumi non debet Sacerdos intendere earum consecrationem. De iis vero quæ intra cuppam sunt separatæ à toto, variant sententiæ: unde pro praxi expedit, ut Sacerdos semel pro semper intendat non consecrare nisi id quod est præcisè continuum.

4. Sacerdos de vera hostiarum consecratione rationabiliter incertus, vel dubius, debet eas sumere post Sanguinem: vel si nimis multæ sunt, rogare alium Sacerdotem, ut in suo sacro, dum unam aut alteram hostiam absolutè consecrat, simul eas intendat consecrare sub conditione, si non sint consecratæ; vel id ipse dic sequenti in suo sacro faciat. Quod si dubium sit de valore consecrationis alterutrius materiæ pro sacrificio constitutæ, debent iterum verba consecrationis super illam materiam proferri sub conditione; & si dubium sit de valore materiæ, v. g. quia præsumitur vinum esse acetum, vel aqua plurima vino mixta, debet certam aliam consecrare, ne sacrificium imperfectum relinquat, & post Communionem sumere materiam dubiam.

Quæst. V. *An ad validam consecrationem necesse est; ut materia consecranda determinetur in particulari per intentionem Sacerdotis?*

Resp. Affirm. Quia 1. Missale Roman. *de defectibus* sic habet: *Si quis habeat coram se undecim hostias, & intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, non consecrat, quia requiritur intentio. Secus, si putans quidem esse decem, tamen omnes voluit consecrare, quas coram se habebat; nam tunc omnes erunt consecratæ, atque ideo quilibet Sacerdos talem intentionem habere debet, scilicet consecrandi omnes, quas ante se ad consecrandum positas habet.* 2. Quia actiones sunt circa singularia determinata: ergo intentio Ministri, quæ est causa practica consecrationis, ferri debet circa materiam determinatam. 3. Cum forma Eucharistiæ sit demonstrativa, exigit determinationem rei demonstrandæ; res enim indetermi-

nata

nata demonstrari nequit. Non est tamen necesse, singulas hostias designari quoad numerum, sed sufficit eas designari in toto objecto quod proponitur, v. gr. ut Sacerdos intendat consecrare omnes hostias præsentes, etsi ignoret illarum numerum, vel circa illum erret, ut patet ex Rubrica cit. Imo si plures hostias habeat, quam sumere statuerat, omnes consecrantur; quia omnes sunt ei moraliter præsentes, & intendit consecrare id, quod præsens est. Nec error speculativus tollit intentionem absolutam consecrandi materiam præsentem, quam ut debitam censetur habere implicitè, nisi eam expresse excludat. Hinc *si putans se tenere unam hostiam, post consecrationem invenerit fuisse duas simul junctas, in sumptione sumat simul utramque*. Missal. Rom.

Quæst. VI. *An quævis minutissima materia potest valide consecrari?*

Resp. Affirm. modo sit sensu perceptibilis: nam talis materia potest esse signum sensibile, & per verba consecrationis ad sensum demonstrari. At si particulæ panis, vel vini, ita sint exiguæ, ut nequeant naturaliter sensu percipi, non possunt validè consecrari. Quia non possunt demostrari præsentes in ordine ad sensus, prout exigunt voces *Hic* & *Hoc*, & quia Sacramentum debet esse signum sensibile. Non potest autem fieri consecratio, quin conficiatur Sacramentum.

Quæst. VII. *An potest validè consecrari materia in maxima quantitate?*

Resp. Affirm. modo sit secundum se totam moraliter præsens consecranti. *Ita communiter*. Quia 1. Christus nullam certam quantitatem definivit, & absolutè dedit Sacerdotibus potestatem consecrandi panem & vinum absque limitatione ad certam aliquam quantitatem. 2. Quantacumque sit materiæ quantitas præsens, designari potest per pronomen *Hoc*, & verificatur forma. Non licet tamen majorem quantitatem consecrare, quam tempore opportuno possit absumi, quia periculum esset ne species putrescerent. Quod si consecretur nimis magna quantitas cum injuria Sacramenti, erit abusus potestatis à Christo concessæ, qui non impedit substantiam Sacramenti.

Quæst. VIII. *An panis sine vino, vel vinum sine pane consecrari potest?*

Resp. 1. Non potest licitè, Quia 1. Christus præcepit, ut utraque materia consecraretur, per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, 1. Corint. 11. Sic enim Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. interpretatur. 2. Eucharistiæ institutio exigit utriusque consecrationem. Nam Eucharistia, ut est Sacramentum, instituta est ad modum & signum integri convivii, quod cibo & potu perficitur; & ut est Sacrificium, est incruenta ac mystica immolatio Christi constituti modo quodam mortuo sub speciebus per consecrationem, & expressa repræsentatio Sacrificii cruenti, quod per realem separationem sanguinis à corpore in cruce peractum est. Sed ad hoc necesse est, ut ambæ materiæ consecrentur, & sub illarum speciebus Corpus & Sanguis mysticè separentur, & expresse repræsententur, ut separata fuerunt in Cruce: unde ex institutione divina consecratio utriusque speciei est de Sacrificii substantia & integritate. Hoc autem Sacramentum non conficitur nisi in Sacrificio: Igitur institutio Eucharistiæ, quæ est juris divini, ac proinde jus divinum, exigit utriusque materiæ consecrationem. 2. Ecclesia id prohibet, ut patet ex ejus usu, & Missali Romano, *de defect.*

Resp. 2. Validè tamen una materia sine alia consecratur. Quia 1. Christus prius tempore per verba de præsenti consecravit unam materiam, quam alteram: sic etiam Sacerdos consecrat, & hostiam adorandam populo proponit ante vini consecrationem. Quare si Sacerdos per impotentiam, vel malitiam non consecraret vinum, non ideo efficeret, ut species panis consecrata non esset verè consecrata. 2. Veritas & consecratio formæ, per quam consecratur una species, est absoluta, & independens ab altera forma consecratoria alterius speciei, ac proinde exigit, ut Christus sit statim sub tali specie consecrata independenter ab altera; alioqui forma esset falsa.

Quæst. IX. *Quænam est forma Eucharistiæ?*

Resp. Quisque graviter tenetur proferre totam formam, quæ in canone legitur, ob usum & præceptum Ecclesiæ in re tam gravi. Forma pro consecratione panis, hæc est: *Hoc est enim corpus meum*; pro vino ista: *Hic est enim Calix Sanguinis mei, novi & æterni Testamenti, Mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Verba autem essentialia formæ debent proferri assertivè, seu cum intentione affirmandi id quod significant: nam ex Patribus & Conc. Florent. Sacerdos ea profert ex persona Christi, seu ut gerens personam Christi; & debet per illa intendere consecrare ac efficere quod significant.

Resp. 2.

Resp. 2. Ad validam consecrationem certum est requiri hæc verba; *Hoc est corpus meum*; *Hic est Calix Sanguinis mei:* aut illis æquivalentia, quæ significent clarè ac distinctè conversionem panis in corpus Christi, & vini in Sanguinem: verba enim non efficiunt nisi id quod significant. Horum autem sensus est: Hoc contentum sub his speciebus, est Corpus meum, est Sanguis meus.

Hinc invalida est consecratio, 1. Si pro ly *hoc*, diceretur *illud*, quia ly *illud* non demonstrat rem præsentem. 2. Si dicatur *ibi* vel *hic* adverbialiter, quia voces illæ significant tantum Corpus esse in pane, vel Sanguinem in vino; non autem veram conversionem panis in corpus, aut vini in Sanguinem. 3. Si pro ly *Corpus* dicatur *Caro*. quia corpus plus significat quam caro: corpus enim est totum integrale constans non solum ex carne, sed etiam ex ossibus, nervis &c. 4. Si dicatur, *Hoc Corpus est meum*: nam transpositio illa mutat sensum verborum Christi: 5. Si dicatur, *Hoc est Corpus Christi:* quia hinc modus loquendi longè diversus est, & hæc verba non proferuntur ex Christi persona.

Resp. 3. Hæc verba, *Hoc est Corpus meum*, *Hic est Calix Sanguinis mei*, aut illis æquivalentia, ad validam consecrationem secundum communem Doctorum sententiam sufficiunt; & probant, 1. Ex Patribus, qui nulla alia verba pro forma assignant. 2. Quia ista verba perfectè significant præsentiam Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus panis & vini: verba autem formæ, utpote practica, efficiunt id, quod perfecte significant.

Nota. Ambrosius Caterinus, Christophorus à Capite Fontium, Doctissimus Touteus Monachus Benedictinus editor Operum Cyrilli Hierosolymitani, P. Brunus in explicatione Liturgiæ Armenorum, ac alii pauci Catholici viri ad perficiendam Eucharistiam necessariam quoque existimant invocationem Spiritus Sancti. Hi vero confutantur in appendice. Vide §. *de forma*.

CAPUT II.

De præcepto Eucharistiæ, ejus effectu, & dispositione.

Quæst. I. An *extet præceptum sumendi Eucharistiam?*

Resp. 1. Extat præceptum divinum aliquando eam sumendi. Patet ex Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis &c. non habebitis vitam in vobis*. Et ex Conc. Trid. sess. 13. cap. 2. *Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tamquam spiritualem animarum cibum &c* quod ad omnes spectat. Hoc præceptum ex communi sententia adultos obligat, 1. Pluries in vita: nam ex Conc. Tridentin. loc. cit. Eucharistia instituta est per modum cibi spiritualis, quo anima nutriatur & confortetur, & necessaria ex præcepto ut cibus: ergo non rarò ex præcepto sumenda est. Christus tamen non determinavit frequentiam sumptionum, sed reliquit determinandam ab Ecclesia, quando fidelium necessitas id exigeret. 2. Obligat in quovis probabili mortis periculo, ut in gravi morbo, instante conflictu, difficili partu, periculosa navigatione, incisione &c. Constat tum ex consuetudine totius Ecclesiæ, ministrandi Eucharistiam omnibus in periculo mortis versantibus, & eam in hunc finem sollicitè asservandi, semper, & ubique observata, quæ ostendit id ex Traditione Apostolorum a Christo edoctorum manasse. Tum quia nunquam potest esse magis necessitas hujus cibi instituti ad conservandam & roborandam vitam spiritualem contra tentationes ac difficultates, quam in periculo mortis, in quo solent esse graviores, & ex qua pendet ultimo æternitas, & imminet ultima lucta eum hoste ad decidendum de salute æterna.

Pluries autem in eodem morbo Viaticum dari potest, modo dies decem ab altera viatici sumptione intercesserint. Ita Rituale Parisiense.

Resp. 2. Omnes & singuli fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, tenentur singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta præceptum sanctæ Matris Ecclesiæ. Ita Concil. Tridentin. sess. 14. can. 9. ubi hoc negantes anathematizat. Et ex Conc. gener. Later. IV. cap. *Omnis*, de Pœnit. & Rem. ibi: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti: & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum: nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens christiana careat sepultura*. Circa quod observanda sunt sequentia.

1. Pue-

1. Pueri tenentur ad Communionem, quando habent sufficientem usum rationis ad discernendum Corpus Christi ab aliis cibis, & illud reverenter ac devote sumendum sunt idonei; quod aliis citius, nempe circa an. XIV. contingit; licet pueri prius censeantur obligari ad confessionem, quia ad Communionem plus requiritur discretionis & devotionis ac reverentiæ. Nam ita Ecclesiæ consuetudo interpretatur præcepta Confessionis, & Communionis pro materia subjecta; & Eucharistiæ dignitas singularis exigit maturiorem ætatem, & majorem discretionem, ut possit convenienti devotione ac reverentia sumi. Quare ætas, qua urget obligatio communionis, est intra annum X. vel XII. & XIV. ita ut nemo ultra differat si sit sufficienter instructus, & rectè dispositus: quia saltem communiter neque ante X. incipit, neque ultra XIV. differtur plenior usus rationis requisitus. In periculo tamen mortis, puero capaci confessionis, & sufficienter instructo, dandum est Eucharistiæ Viaticum: nam in eo periculo versatur, in quo expectare non potest tempus commodius ad Eucharistiam cum meliori dispositione recipiendam, ut præcepto divino satisfaciat; & aliunde potest reverenter sumere, & probare se sufficienter per confessionem, ne indignè sumat.

2. Per Pascha, ex Eugenio IV. Bulla *Pia digna*, & usu Ecclesiæ, intelligitur tota quindena à dominica Palmarum ad dominicam in Albis inclusivè. Tamen in variis locis sive ex consuetudine, sive ex privilegio, sive ex necessitate, plus temporis conceditur.

3. Communio Paschalis fieri debet in propria Parochia, & sumenda de manu proprii Sacerdotis, vel ejus delegati. Constat ex Ritualibus & variis Synodis, & ex consuetudine vim legis habente, & ita interpretante canonem Concilii Lateranensis. Unde sacra Congregatio Cardinal. declaravit anno 1682. seculares non satisfacere præcepto Ecclesiastico per Communionem factam in Ecclesiis Regularium. Sacerdotes tamen seculares ex consuetudine satisfaciunt celebrando in Ecclesia, cui addicti sunt per suas functiones.

4. Vagabundi tenentur Eucharistiam suscipere in ea parochia, in qua eo tempore versantur; nam ibi sunt vere subditi, & non habent alium certum parochum, vel pastorem; unde ibi censentur habere domicilium eo modo, quod illius sunt capaces. Ita Suarez, l. 9. instit. Sac. c. 3. ubi idem ut verius censet de peregrinis; quia reputantur tanquam incolæ illius loci, in quo tempore paschali inveniuntur, ut declaravit Eugenius IV. & Parochus illius loci est proprius eorum Sacerdos; nisi tamen ipsius parochi interveniat licentia saltem tacita, quæ ex consuetudine innotescit.

5. Confessor potest ex justa causa Communionem Paschalem pœnitentis ultra quindenam differre, ex Concil. Lateran. cap. *Omnis* cit. imo tenetur, si judicet differendam esse absolutionem: enim vero cum Communio pendeat ab absolutione, qui potest ac debet hanc differre, potest quoque ac debet illam.

6. Huic præcepto communicandi non satisfit per Communionem sacrilegam. Nam 1. Innoc. XI. oppositum damnavit. 2. Ecclesiæ expressit in præcepto modum excludentem Communionem sacrilegam: nam cap. *Omnis* præcepit, ut omnes suscipiant *reverenter*, ideoque non sacrilegè. Præceptum autem non servatur, nisi servetur modus præcepti in ipso præcepto expressus, cum ipse præcipiatur. 3. Præceptum Ecclesiæ est determinatio præcepti divini de sumptione Eucharistiæ pia ac fructuosa, qua anima alatur, & ejus vita confortetur ac augeatur, ex 1. Corinth. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.* Et ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. *Sumi voluit Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipse vivet propter me &c.*

7. Qui ante quindenam in sua parochia Eucharistiam sumpsit, tenetur iterum sub mortali eam ibi sumere intra quindenam. Nam quando per præceptum determinatur tempus, non impletur saltem integrè, nisi eo tempore: sicut qui die Sabbati audivit Missam, non est immunis ab obligatione eam audiendi die sequenti. Præterea non satisfecit præcepto Eucharistiam *in Paschate* suscipiendi. *Hinc ægrotis parochialibus, etiamsi Communionem extra præscriptos Paschales dies sumpserint, in Paschalibus diebus illam deferet, ac ministrabit* (parochus) ait Rituale Roman.

8. Qui intra quindenam non communicavit, tenetur adhuc postea intra eumdem annum quamprimum communicare. Quia hoc præceptum non est sicut præceptum jejunandi, vel audiendi Missam tali die, sed continet virtualiter duo præcepta, alterum com-

communicandi semel saltem in anno, alterum in Paschate: ita ut Communio annua primariò propter se præcipiatur ad implendum præceptum divinum sæpe in vita communicandi, nec alligetur Paschæ, sicut Sacri auditio affixa est diei festo. Quod satis indicant hæc verba legis Conc. Lateran. *ad minus in Pascha*, & ista Concil. Tridentin. *Singulis annis saltem in Paschate*. Et vero Ecclesia debuit, exigente fidelium negligentia, determinare tempus observandi præceptum divinum communicandi pluries in vita, ideoque & obligare ad communionem post Pascha eos, qui in Paschate omisissent. Ergo cum adhuc servari possit præceptum Ecclesiæ quantum ad id, quod est magis principale, durat obligatio toto anno, donec impleatur.

Imò juxta Suarez, Azor, Reginald, & alios, est obligatio continua communicandi quamprimum moraliter fieri potest post Pascha, ita ut semper nova culpa admittatur, quoties data opportunitate non impletur. Quia tempus Paschæ non est tantum determinatum propter solemnitatem, & majorem congruentiam hujus temporis, sed etiam ne diutius differatur communio; unde præceptum est affirmativum, quatenus præcipit Communionem; & simul implicitè negativum; quatenus prohibet ejus dilationem ultra Pascha: & probant etiam ex usu Ecclesiæ; nam qui communionem omisit, censuris & minis compellitur, ut quamprimum communicet. Aliud est de auditione Sacri, quæ præcipuè præcipitur ob diem sacrum, & in illius honorem, tanquam onus affixum diei; sic ut eo transacto non obliget, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Sicut ergo cum tributum exigitur in certum diem, eo transacto, statim semper solvi debet, ita &c. Hinc qui toto anno non communicavit, tenetur in confessione dicere, quoties id per annum omisit, cum posset commodè communicare, nam toties peccavit.

Sed Delugo docet, tunc remanere obligationem communicandi, non quidem statim post Pascha, sed solum ante finem anni; quia, inquit, cum præceptum communicandi in Paschate nequeat jam observari, nec proinde obliget; solum manet obligatio alterius præcepti, communicandi saltem semel in anno; hoc autem non obligat ad communicandum hoc mense potius, quam illo, sed ad communicandum semel hoc anno. Addit, censuram infligi solum propter transgressionem præteritam præcepti, quod obligabat sub censura infligenda à prælato, qui non vult eam exequi, nisi in eos, qui statim non communicaverint.

9. Qui prævidet se non habiturum opportunitatem communicandi in Paschate, nec postea hoc anno, tenetur prævenire. Quia tenetur singulis annis communicare: obligatio autem quæ cadit in totum tempus impleri debet initio, si in decursu, vel in fine impleri nequeat: nam urget in ea temporis parte, qua potest impleri; ut patet in præcepto audiendi Missam, quam tenetur primo mane audire, qui postea non poterit, quia præceptum obligat pro illo die: prout impleri potuerit. Qui vero tempus prævenit, tenetur denuo communicare, si postea possit, in Paschate; quia non satisfecit huic alteri obligationi communicandi in ipso Paschate, & jam potest ei satisfacere.

10. Ad veram Communionem necesse est, ut Eucharistia per os in stomachum trajiciatur, & in eo recipiatur, nam hoc requiritur ad veram manducationem & sumptionem alimenti. Unde si quis tamdiu teneret hostiam in ore, ut in eo dissolverentur species, aut si moreretur antequam in stomacum descendisset, reipsa non communicasset, nec reciperet gratiam.

Nota. Non licet plusquam semel eodem die communicare, ut constat ex omnium consensu, ex consuetudine vim legis habente, & ex cap. 3. de celebr. & cap. *Sufficit*, de consecr. dist. 1. Qui canones licet loquantur de solo Sacerdote, tamen ab omnibus extenduntur ad laicalem Communionem, & merito: nam facilius Sacerdoti ob utilitatem totius Ecclesiæ permitti potest bis celebrare. Ratio prohibitionis est reverentia tanto Sacramento debita, & ut aptius repræsentaretur unica Christi mors, quæ semel contigit. Hinc si quis eo die, quo communicavit, incidat in periculum imminens mortis, juxta Doctores omnes, aut ferè omnes, inquit Delugo, non ei licet iterum eadem die communicare: quia nunquam licet bis communicare eadem die extra Missam, nisi quando propter reverentiam Eucharistiæ necesse est, ut ab aliquo consumatur. Neque tunc est necessitas secundæ Communionis: talis enim satisfecit præcepto divino communicandi in fine vitæ, nam communicavit tempore proximo morti, ac proinde moraliter censetur communicasse in periculo mortis, licet id ignoraret. Rituale tamen Merense contrarium docet.

(✝) *Nota*. Ad Eucharistiæ administratio-

tionem, quod attinet, duo capita occurrunt in citato Opere de Synodo lib. VII. quorum in priori; quod ordine est IX. de Viatico agitur, exhibendo, vel non exhibendo ei, qui post perceptam mane Sanctissimam Eucharistiam eadem die prudenter timetur moriturus, atque recensitis hinc inde opinionibus, statuitur, *in tanta opinionum varietate, auctorumque discrepantia, integrum esse Parocho, eam sententiam amplecti, quæ sibi magis arriserit, quin fiat reus violati Statuti Synodalis, quod certe non potuit casum istum extraordinarium respicere. Neque fas esse Episcopo, aut in Parochum animadvertere, qui præfato ægrotanti Viaticum denegavit; aut quidquam de ejusmodi controversia in sua Synodo decernere, ne videatur sibi arrogare partes Judicis, inter gravissimos, hac super re, secum contendentes Theologos.*

In altero vero capite, quod est duodecimum. Primo. *Haud leviter delinquere*, ait, *qui pueros etiam duodennes, & perspicacis ingenii, sinunt ex hac vita migrare, sine Viatico, hanc unam ob causam, quia scilicet numquam ante, Parochorum certe incuria, & oscitantia, Eucharisticum panem degustarint*, atque probare quodammodo videtur Suaresii sententiam, qui docet, *omnibus, qui sunt doli capaces, positis in vitæ discrimine, illud esse ex divino præcepto porrigendum*. Secundo. *Posse*, ait, *& interdum debere Episcopum constituere, ne Parochi veniant Sanctissimam Eucharistiam iterato deferre ad ægrotos, qui etiamsi perseverante eodem morbi periculo, idem sæpius, per modum Viatici, cum naturale jejunium servare nequeant, percipere cupiunt*. Tertio. *De frequenti communione*, monet, *ut caveat Episcopus, ne aut universim improbet, aut omnibus indiscriminatim suadeat, quotidianum ad sacram Mensam accessum*. Deinde ex decreto ad litem de frequenti Communione præcidendam, jubente ac approbante Innocentio XI. *die 22. Februarii* 1679. promulgato, hæc verba trascribit. *In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut à frequenti, aut quotidiana sacræ Communionis sumptione, unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis quid singulis permittendum, per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet, illudque omnino provideat, ut nemo à sacro Convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur, & nihilominus det operam, ut unusquisque digne pro devotionis, & præparationis modo, rarius, aut crebrius Dominici Corporis suavitatem degustet....: Proderit etiam præter Parochorum, & Confessariorum diligentiam, opera quoque Concionatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut cum Fideles ad sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accesserint, statim de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant, generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiorem, aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem, devoto studio, excitantur, debere, sive laici negotiatores sint, sive conjugati, sive quicumque alii, suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini judicii formidine, discant cœlestem Mensam, in qua Christus est, revereri; & si quando se minus paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad majorem præparationem accingere.* Denique concludit. *Si itaque in Synodo instituatur sermo de frequenti, aut etiam quotidiano sanctissimæ Eucharistiæ usu, non est deviandum ab hujus decreti semita, sed si qua Parochis tradenda sit instructio, curandum est, ut hæc illi adamussim respondeat: præcipue vero monendi sunt Confessarii, ne frequentem ad Eucharistiam accessum iis aut suadeant, aut permittant, qui in gravia peccata sæpe labuntur, nec de pœnitentia peragenda, suaque vita emendanda sunt solliciti; sicuti nec illis, qui, etsi gravia evitent crimina, voluntatem tamen habent venialibus inhærentem; qua de re legendi sunt S. Franciscus Salesius* Philotæa p. 2. c. 20. *& Joannes Taulerus* serm. 4. in festo Ven. Sacramenti.)

Quæst. II. *Quinam sunt Eucharistiæ effectus?*

Resp. Hi. Primus & principalis est nutritio & confortatio animæ, ac augmentatio in vita spirituali, nimirum gratia sanctificante & charitate, ex Joann. 6. *Caro mea verè est cibus &c.* Ex Concil. Florent. in decreto de Sacram. ibi: *Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est quod per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur, omnemque effectum, quem materialis cibus & potus, quoad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando, & delectando; Sacramentum hoc quoad vitam operatur spiritualem: in quo gratam Salvatoris nostri recensemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.* Et ex Concil. Tridentin. sess. 13. cap. 2. *Sumi autem*

voluit

voluit (Christus) *Sacramentum hoc tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius qui dixit: qui manducat me & ipse vivet propter me; & tanquam antidotum, quo liberemus à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur.*

Hæc autem nutritio & confortatio spiritualis consistit partim in augmento gratiæ habitualis, partim in gratiis actualibus uberioribus, quæ suo tempore in tuitu Eucharistiæ perceptæ dantur, ad charitatem conservandam & augendam per opera meritoria; nisi tamen gratiis illis per peccata etiam venialia deliberatè vel frequenter commissa obex postea apponatur.

Secundus liberat à peccatis venialibus. Conc. Trid.

Tertius præservat à mortalibus. Concil. Tridentin. cap. 2. cit. per gratias scilicet actuales, quæ illius intuitu dantur ad superandas tentationes, & servanda mandata, cum urgent; & mediante illa præservatione operatur perseverantiam in gratia, & per eam gloriæ consecutionem, juxta Joann. 6. *Qui manducat hunc panem vivet in æternum*; sit tamen homo gratiis illius non resistat.

Quartus est delectatio spiritualis, ex Concil. Florentin. sup. cit. & ex Concil. Viennens. Clement. *de reliquiis &c.* ibi: *In quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suavitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur.* Sed hæc delectatio spiritualis sæpe non est sensibilis, & impeditur per negligentiam, teporem, distractionem communicantis, vel affectum ad delectationes terrenas.

Quintus imminuit concupiscentiæ fomitem, tum augendo charitatem; nam ex S. Augustino augmentum charitatis est diminutio cupiditatis; tum per gratias actuales, quibus excitantur pii motus contrarii motibus concupiscentiæ.

Denique Eucharistia influit in gloriosam resurrectionem corporum, in quantum Deus ad vivificanda ista corpora movetur per conjunctionem, quam habuerunt cum vivificatrice Christi carne, ex Joann. 7. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; & ego resuscitabo eum in novissimo die.*

Ex quibus patet, quam utilis & expetenda sit frequens Eucharistiæ sumptio, modo fiat cum debitis dispositionibus.

Quæst. III. *Quænam dispositiones ex parte animæ requiruntur ad Eucharistiam?*

Resp. 1. Sub mortali requiritur status gratiæ. *Prob.* 1. Ex 1. Corinth. 11. *Quicumque manducaverit indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini ..... Judicium sibi manducat, non dijudicans Corpus Domini.* Sed qui est in peccato mortali, manducat indignè. Ergo. 2. Ex Concil. Trident. sess. 13. c. 7. ibi: *Si non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sanctè; certè, quo magis sanctitas & divinitas cœlestis hujus Sacramenti viro christiano comperta est, eo diligentius cavere ille debet, ne absque magna reverentia & sanctitate ad id participandum accedat, præsertim cum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat, &c.* Quia peccator gravem injuriam ac irreverentiam admittit in Christum, eum suscipiendo in statu inimicitiæ & peccati, quod ei infinitè displicet: & quantum in se est, falsam reddendo significationem tanti Sacramenti, illudque effectu suo privando: nam cùm sit institutum per modum cibi & potus, ad augendam, roborandam & conservandam spiritualem vitam animæ, quæ est gratia sanctificans & charitas, illam præsupponit: nec enim cibus datur, aut prodest mortuo. Quod sacrilegium gravissimum est: nam eo gravius est sacrilegium, quo persona, vel res sacra, quæ indignè tractatur, sanctior est.

Porrò S. Franciscus Salesius, in sua introduct. tum immunitatem ab omni peccato mortali & ab omni affectu ad quodvis veniale, tum magnum desiderium communicandi exigit ad communicandum octavo quoque die.

Resp. 2. Qui sibi conscius est peccati mortalis, per se loquendo ante Communionem tenetur jure divino confiteri. Constat ex Concil. Tridentin. sess. 13. cap. 7. in hunc sensum explicante hæc verba Apostol. 1. Corinth. 11. *Probet seipsum homo.* Et canon. 11. ubi ait: *declarat Sancta Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessariò præmittendam esse confessionem Sacramentalem.*

Dixi *per se loquendo*: nam si urget necessitas communicandi, & desit copia confessoris, sufficit & requiritur contritio perfecta, ex eodem cap. 7. & praxi fidelium. Quia cum finis intentus, nempe status gratiæ requisitus ad Eucharistiam, possit etiam absque confessione obtineri per contritionem perfectam, non debuit præceptum tunc confitendi

di ita strictè obligare, ut nulla prorsus necessitas excusaret. Hæc necessitas urgere, ex communi sententia censetur. 1. Quando morituro viaticum dare debet, & deest hostia consecrata : 2. Si Sacrificium, vel Communio sine gravi infamia aut scandalo omitti nequit, ex Missali Romano *de defectibus*. 3. Cum post consecrationem Sacerdos meminit peccati mortalis, ex Missali Romano. 4. Juxta multos, quando parochus die festo debet celebrare, nec potest alium substituere.

Porro Sacerdos qui in tali necessitate celebravit non confessus, tenetur postea quamprimum confiteri. Ita præcipit Conc. Trid. cap. 7. sic: *Quod si necessitate urgente Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur*. Id est, ut explicat Missale Romanum. *Cum primum poterit, debet confiteri*. Circa quod Alexander VII. damnavit has duas Propositiones 38. *Mandatum Concil. Tridentini Sacerdoti Sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum*. 39. *Illa particula (quamprimum) intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur*. Quare confiteri tenetur statim, atque habuerit copiam confessoris, etiam ipso die celebrationis, si sine magno incommodo possit. Dilatio autem licet parva quoad tempus, est magna relate ad finem præcepti, proinde mortalis, ob periculum celebrandi iterum sine confessione. Copia autem confessoris censetur deesse, cum absque gravi incommodo, seu damno adiri nequit.

Nota. Qui jam confessus est, seu inculpate omisit mortale, tenetur illud confiteri ante Communionem, si absque gravi scandalo & infamiæ periculo possit (quale dicitur esse plerumque, si jam sacræ mensæ adstaret) & hæc est praxis fidelium: nam est præceptum divinum confitendi ante communionem omnia mortalia, quæ quis recordatur, ex Conc. Trid. sess. 13. cap. 7. & can. 11. unde oppositum fuit expunctum in S. Fidei Tribunali Hispano.

Resp. 3. Requiritur, ut cum magna devotione & reverentia sumatur Eucharistia. Ita S. Thom. 3. part. quæst. 80. art. 10. & per se patet: nam id summa Christi majestas tanto cum amore se totum creaturæ communicantis omnino exigit. Præterea devotio actualis requiritur ad aliquos effectus secundarios recipiendos: quamvis enim, secundum S. Thomam & communem sententiam, ad recipiendum augmentum gratiæ sanctificantis sufficiat status gratiæ, eo quod solum peccatum mortale sit obex gratiæ sanctificantis, quippe quæ cum veniali consistere potest, & Sacramenta ex opere operato gratiam conferant non ponenti obicem; tamen devotio actualis necessaria est ad recipiendum dulcedinem spiritualem, fervorem, & majus augmentum gratiæ habitualis, multasque gratias actuales speciales: nam Sacramenta ad modum causæ necessariæ efficiunt plus aut minus pro perfectiore aut imperfectiore dispositione subjecti, ex Conc. Trid. sess. 6. c. 7. unde solus defectus devotionis actualis, secluso contemptu & scandalo, est grave veniale. Item ad remissionem venialium prærequiritur dispositio omnis affectus ad illa, & displicentia aliqua saltem virtualis illorum: Hinc Filliucius hæc ait: Qui ex consuetudine multa venialia committit, & sentit se gravatum eorum conscientia, & hic si sine dolore eorum accedat, videtur peccare venialiter: quia ponit obicem aliquibus effectibus, ut eorum remissioni & fervori charitatis; & quia est aliqua irreverentia.

Resp. 4. Devotio actualis, quam exigit Eucharistia, postulat, ut cum fide viva, spe firma, charitate ardenti, & magna humilitate suscipiatur, atque etiam ut conjuges ab actu conjugali se abstineant saltem die Communionis: quia hic actus propter delectationem carnalem mentem deprimit, distrahit, & à spiritualibus avocat; & raro ob corruptionem naturæ sine culpa veniali exercetur, præsertim ab exigente. Si tamen actus ille fiat solum prolis gignendæ vel reddendi debiti causa, non impedit Communionem, ex S. Gregor. in cap. *Vir* 33. q. 4. Nam licet in copula intercedat voluptas & corporalis immunditia, tamen cum hæc accidant ob bonum finem, nec voluptas intenta sit, honestas finis hanc indecentiam compensat, & impedit, ne mens tantum deprimatur ac distrahatur. Qui vero ob voluptatem copulam exigit, regulariter venialem culpam admittit contra religionem, si eo die communicet, quia voluptas in eo actu quæsita mentem absorbet, & multum deprimit ac distrahit, ineptamque orationi reddit, & sic impedit devotionem actualem. Ita communiter, ut constat ex Sanchez.

Dixi *regulariter*. Quia possunt subesse aliquæ justæ causæ, ob quas Communio tunc licita sit post elicitam de culpa contritionem, ut Jubilæus, scandalum vitandum &c.

A fortiori qui pollutionem voluntariam, aliud

aliud grave peccatum admisit, non debet statim, etsi contritus & absolutus, Eucharistiam sumere, nisi urgeat aliqua necessitas, & aliud confessario videatur, ut ait Missale Roman. tum ob indecentiam, tum quia talis non potest statim devotionem actualem debitam habere, propter distractionem, cogitationem turpium, recordationem delectationis obscœnæ, & infirmitatem ex peccato relictam. Imò ex quadam decentia ab Eucharistia abstinendum est ob pollutionem nocturnam involuntariam, dum mentem perturbat ac distrahit, nisi videatur à dæmone ad Communionem impediendam, procurata, vel nisi adsit aliqua necessitas, vel singularis utilitas aut scandalum ex omissione timeatur. S. Th. 3. p. q. 80. art. 7.

Nota. Devotio, reverentia, & gratitudo Christo debitæ exigunt, aliquod tempus poni post communionem in gratiarum actione, pia occupatione animæ cum Christo, per actus fidei, spei, charitatis &c. & teste S. Theresia illud tempus est pretiosissimum ac saluberrimum, proinde non ita contrahendum. Non licet autem statim post communionem expuere ob periculum & irreverentiam. Præterea S. Carolus, Actor. p. 4. in instruct. Euchar. monet eos qui Eucharistiam susceperunt, *ut animi cogitationes, sensus omnes, & linguam cohibeant: abstineantque præcipue eo die à verbis otiosis, cogitationibus inanibus, sed in sanctis meditationibus, precibus divinorum officiorum frequentandis, aliisque pietatis officiis atque operibus versentur ....& curent à sui intima custodia non alienari.*

Quæst. IV. *Quanam ex parte corporis necessaria est dispositio?*

Resp. 1. Jure naturali requiritur exterior habitus, & corporis compositio, quæ internam animi reverentiam & devotionem exhibeat: nam debetur huic Sacramento non solum interna, sed etiam externa veneratio summa, & adoratio, cùm Christus mediis speciebus sensibili quodam modo in eo existat, & tractetur. Non licet autem communicare, si sit periculum evomendi, ob gravem irreverentiam.

Porro quoad sordes corporeas, id docet Delugo, etsi secundum se non impediant à Communione saltem in occulto, cùm Eucharistia sit solum cibus animæ, cujus munditiès exigitur: decentia tamen & reverentia tanto Sacramento debita exigit, ut si sordes ejusmodi facilè possint auferri, auferantur. Item si brevi cessabunt, & potest commode differri communio, aliquando semel aut iterum differatur. Quando tamen longius durant, vel mere occultæ sunt, ut contingit in menstruo, non est cur aliquis alimonia cœlesti privetur.

Resp. 2. Ex lege Ecclesiastica & consuetudine constanti vim legis habente, requiritur sub mortali jejunium naturale, consistens in eo quod nihil omnino per modum cibi vel potus vel medicinæ à media nocte præcedente, ab ore in stomachum trajiciatur. Constat. 1. Ex sensu & praxi Ecclesiæ. 2. Ex S. Augustino, epist. 118. *Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani priùs dominicum Corpus intraret, quàm exteri cibi: Nam ideo per universum orbem mos iste servatur.* Hancque consuetudinem docet ab Apostolis manasse. Enimvero semper servata fuit, nec ab ullo Concilio, vel Papa instituta fuit; at (ut ait S. Aug. ibid.) *Si quid tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit, disputare, insolentissima insania est.* 3. Ex c. 5. de celebr. & ex Conc. Carthag. III. Can. 29. Tolet. VII. Can. 2. & Constantiensi, sess. 13. ubi. *Sacrorum Canonum auctoritas, & Ecclesiæ approbata consuetudo servavit & servat, quod hujusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neque à fidelibus recipi non jejunis: nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis, à jure vel Ecclesia concesso, vel admisso.*

In hoc non datur levitas materiæ, ut constat ex Ecclesiæ sensu, & consuetudine, quæ est optima legum interpres, & ex Concil. Tolet. VII. cap. 2. & Missali Romano *de defect.* ubi ait: *Si quis non jejunus post mediam noctem, etiam post sumptionem solius aquæ, vel alterius potus aut cibi, per modum etiam medicinæ, & quantùcumque parva quantitate, non potest communicare, nec celebrare.* Idque tum ob reverentiam & honorem Eucharistiæ, ut cœlestis ille cibus præponatur cuilibet cibo & potui terreno & ut fideles assuescant discernere inter hunc divinum cibum, & alios communes; tum ob spiritualem significationem, quod Christus debeat esse primus ac primarius eorum cibus, & in cordibus primò fundari. Et vero quælibet sumptio est contra principale prohibitum; nam prohibetur Communio post sumptionem cujuslibet rei per modum cibi; vel potûs, vel medicinæ.

Observa 1. Cùm hoc præceptum sit mere positivum, non obligat his casibus ab Ecclesia expresse vel tacite exceptis, in quibus,

vel necessitas hominis, vel reverentia Sacramenti aliud exigit. 1. Cùm in probabili articulo mortis Viaticum sumendum est ei, qui jejunus sine gravi incommodo communicare nequit. Nec tunc differendum est post mediam noctem, ut statim æger illud jejunus recipiat: nam id non fert usus Ecclesiæ ob nimiam difficultatem, & ob Sacramenti reverentiam; eo quippe tempore non potest sæpe cum debito decore, comitatu, & securitate deferri. Non licet tamen Sacerdoti non jejuno celebrare ad dandum Viaticum moribundo, sicut nec consecrare in fermentato, vel sine vestibus sacris, aut omisso ritu sacrificii: nam consuetudo Ecclesiæ ita interpretatur præceptum divinum Viatici sumendi, scilicet ut non debeat dari, nisi quando dari potest secundùm ritum & ordinem ab Ecclesia præscriptum in Eucharistia conficienda & ministranda, & modo convenienti ac in debitis circumstantiis. Et vero cùm Eucharistia non sit absolutè necessaria ad salutem, major habenda est ratio reverentiæ ei debitæ, & uniformitatis servandæ in ritu sacrificii, quàm utilitatis privatæ proximi; nam communi necessitati Ecclesia satis providit præcipiendo, Eucharistiam in Sacrario asservari ad Viaticum. Ob casum autem ratum lex generalis, & uniformitas in ritu ommitti non debet. 2. Quando perficiendum est sacrificium, ut cum Sacerdote post consecrationem deficiente, non adest nisi Sacerdos non jejunus, qui illud absolvat. Item cum Sacerdos advertit in calice non fuisse nisi aquam, cujus jam partem sumpsit; tunc enim debet consecrare vinum, & consecratum sumere: vel cùm post consecrationem recordatur se non esse jejunum: nam lex divina faciendi sacrificium perfectum ac integrum prævalet legi Ecclesiasticæ de jejunio. Quod si Sacerdos ante consecrationem advertat se non esse jejunum, tenetur recedere, si potest sine gravi scandalo. 3. Quando post ablutionem relictæ sunt reliquiæ aliquæ in hac Missa consecratæ, etsi magnæ sint, dum facilè recondi nequeunt in pixide & Sacrario: nam ad idem sacrificium spectant, & sumuntur per modum unius refectionis. Non licet tamen tunc sumere particulas alterius sacrificii, quæ sunt in ciborio ad illud expurgandum. 4. Si periculum sit, ne alioqui Eucharistia ab infidelibus prophanetur: nam lex divina obligat ad impedienda sacrilegia, cùm impediri possunt; & quod in reverentiam Eucharistiæ statutum est non debet obligare ad non impediendam ejus prophanationem & irreverentiam.

Observa 2. Jejunio naturali, ideoque Communioni, numquam obstant ea, quæ per modum salivæ, vel respirationis in stomachum decidunt, ut reliquiæ minimæ vini aut aquæ, quibus os abluitur, mixtæ condensiori salivæ; & reliquiæ ciborum dentibus adhærentes, ac postea casu trajectæ. *Si reliquia cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt Communionem, cùm non transglutiantur per modum cibi, sed per modum saliva. Idem dicendum, si lavando os, deglutiatur stilla aquæ præter intentionem*, ait Missale Roman. Ita sanguis vel humor e capite defluens, & juxta varios culex, aut floccus nivis per respirationem attractus, non obstant jejunio naturali, nec proinde Communioni: nam ista non sumuntur per modum cibi, vel potus, vel medicinæ. Secus, si saccarum, glycirriza, vel quid simile, quod sensim in ore liquescit simul cum saliva in stomachum decidat, licet ante mediam noctem sumptum fuerit; quia quod sic liquescit non deglutitur per modum salivæ, sed censetur esse id quod principalius trajicitur. Et tunc est continuata comestio cibi, quæ fit per continuam liquefactionem & trajectionem. Idem dic de reliquiis cibi, quæ data opera trajiciuntur, nam tunc non possunt dici per modum salivæ deglutiri, sed vere comeduntur. S. Th. 3. p. qu. 80. ad 4. S. Antonin. & Paludan. Ita etiam Vasquez, Delugo &c. & Suarez dicit ut securiorem eligendam.

An autem quæ à stomacho nec alterari nec digeri possunt secundum ullam sui partem, ut lapillus, globulus plumbeus, frustum ligni &c. impediant Communionem, si deglutiantur? Alii affirmant; quia sumptio cujuslibet rei prohibetur, ut fideles intelligant, cuilibet rei creatæ hunc cibum esse præponendum. Alii probabilius negant; eo quod non habent rationem cibi, vel potus, vel medicinæ. *De his verò quæ sumuntur per modum gustationis sicut coqui faciunt, qui cibum & potum supra linguam ponunt solum ad probandum, & statim projiciunt, videtur quod non impediant* (Communionem;) *sicut si quis vellit probare num sit aqua, vel vinum album, quod sibi ministratur. Quia non est cibus nec potus, ex quo deglutitur*, ait S. Antonin. 3. part. tit. 13. c. 9. §. 8. Addit, neque impediri si aliquæ horum particulæ mixtæ salivæ præter intentionem descenderent, ut dictum est de reliquiis aquæ, cùm os abluitur.

Obs. 3. Post cibum paulo ante mediam no-

ctem sumptum non requiritur somnus, aut cibi digestio ad communicandum. Missal. Rom.

Quæst. V. *Quinam licite possunt Eucharistiam dispensare?*

Resp. 1. Soli Sacerdoti competit potestas ordinaria dispensandi Eucharistiam, ex Concil. Tridentin. sess. 13. cap. 8. Nam hæc commissa est iis solis, qui possunt illam conficere, & ad quos spectant illa Christi verba: *Hoc facite in meam commemorationem*. Tamen ex ejus commissione potest Diaconus illam ministrare, ut constat ex praxi veteris Ecclesiæ; non autem Subdiaconus, ut constat ex communi doctorum consensu, & universali consuetudine Ecclesiæ. Et vero Diaconus habet ex sua ordinatione in ordine ad hanc functionem aliquid plus, quam alii clerici inferiores; non quod habeat ex sua ordinatione potestatem distribuendi, sed quia consecratur peculiariter in ministrum immediatum Sacerdotis, & supremum inter ministros, atque adeo ad ministrandum & serviendum Sacerdoti in rebus superioribus & dignioribus, quarum præcipua est distributio Eucharistiæ. Verum ex usu præsenti Diaconi id non possunt sine licentia Episcopi ob justam causam, nisi in necessitate dandi Viaticum.

Resp. 2. Sacerdoti non licet Eucharistiam ministrare sine jurisdictione ordinaria, vel delegata, aut privilegio; quia pastorum munus proprium est pascere, quod fit per Sacramenta. Unde mortale est id facere sine jurisdictione vel facultate saltem generali & interpretativa; nam est propria auctoritate usurpare jus alienum in re gravi contra debitam gubernationem, & ordinem Ecclesiæ. Idem die de aliis Sacramentis. Si tamen pastor absit, vel præsens non possit dare Viaticum ægro, nunc quilibet Sacerdos, & eo deficiente Diaconus potest ac debet ministrare. Nam tunc præsumitur voluntas Episcopi, vel Papæ, cum Eucharistia fit tunc jure divino præcepta, & maximè utilis sit, imo aliquo modo necessaria ad vires spirituales in illo periculoso agone comparandas neque enim jurisdictio requiritur ad ministrandam Eucharistiam, tamquam aliquid pertinens ad substantiam ministrationis Pœnitentiæ, sed solum ad debitum ordinem, & modum servandum in gubernatione populi Christiani. Unde ad illud, non ad hoc sufficit voluntas præsumpta. Nam ex consuetudine & consensu tacito Episcoporum quivis Sacerdos etiam sæcularis sine ulla parochi expressa licentia, quibusvis petentibus Eucharistiam extra tempus paschale in Ecclesiis administrant.

Nota. Est mortale Eucharistiam sub utraque specie panis & vini dare, ex Concil. Constantiensi, & ex recepta consuetudine vim legis habente, & approbata à Concil. Trid. sess. 21. c. 2. Item eam distribuere sine stola, superpelliceo, vel alba, quia est contra reverentiam ei debitam, & præceptum Ecclesiæ.

Porrò à sacra Communione *arcendi sunt publicè indigni, quales sunt excommunicati, interdicti, manifesteque infames, ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, sortilegi, blasphemi, & alii ejus generis publici peccatores: nisi de eorum pœnitentia & emendatione constet, & publico scandalo prius satisfecerint. Occultos vero peccatores, si occultè petant, & non eos emendatos agnoverint, repellant: non autem si publice petant; & sine scandalo ipsos præterire nequeant*. Ita Rituale Romanum.

CAPUT III.

De Missa Sacrificio.

Quæst. I. *AN Eucharistia est verum sacrificium?*

Resp. Affirm. Est de fide, ex Conc. Trid. sess. 22. can. 1. 2. & 3. Ratio est, quia sacrificium propriè dictum est oblatio externa substantiæ sensibilis, per ejus realem immutationem facta Deo in testificationem supremi dominii Dei in omnes creaturas, & harum ad eum subjectionis. At hæc omnia conveniunt Eucharistiæ: nam per eam offertur Deo Corpus & Sanguis Christi, quæ sunt sufficienter sensibilia per species consecratas, & per actionem sacrificantis immutantur, quatenus per eam ponuntur Corpus & Sanguis sub speciebus corruptibilibus in statu realiter diverso, & inepto ad usus naturales ac humanos corporis & sanguinis, atque tendente ad destructionem seu desitionem, quatenus speciebus corruptis necessario ibi desinunt esse Corpus & Sanguis Christi. Quæ quidem mutatio realis est destructio quædam moralis sufficiens ad rationem sacrificii, & æquivalens physicæ destructioni. Atque hæc oblatio fit ex institutione Christi ad agnitionem supremi Dei in res omnes dominii, quod nempe sit ipse auctor supremus rerum omnium, dominus vitæ & necis, ad cujus gloriam omnia referri debeant. Et vero cum sacrificium sit actus re-

ligionis perfectissimus, quo Deo cultus ipsi soli proprius ac debitus exhibetur, non debuit eo carere vera ac perfectissima religio.

Nota. Sacrificium Missæ est simul, 1. Latreuticum seu honorarium, in quantum offertur Deo in agnitionem supremi ejus dominii. 2. Eucharisticum, in quantum fit in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis. 3. Propitiatorium, quatenus offertur, & valet ad remissionem peccatorum, & pœnæ eis debitæ. 4. Impetratorium, quatenus fit & valet ad impetranda à Deo beneficia.

Quæst. II. *Quinam sunt sacrificii Missæ effectus?*

Resp. 1. Ut propitiatorium, confert iis, pro quibus offertur, remissionem peccatorum mortalium & venialium quoad culpam, & pœnam temporalem peccatis condonatis debitam, ex Conc. Trident. sess. 22. cap. 2. docente, *Sacrificium istud esse vere propitiatorium,.... Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit*. Et, can. 3. *Si quis dixerit, Missæ sacrificium soli prodesse sumenti: neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit*. Producit autem immediatè remissionem pœnæ temporalis, peccatis quoad culpam remissis, debitæ, idque plus aut minus pro voluntate Dei, & devotioni subjecti. Remissionem vero peccatorum quoad culpam producit solum mediatè, quatenus ejus intuitu conferuntur gratiæ actuales, quibus peccator, pro quo oblatum est, excitatur & perducitur ab pœnitentiam sufficientem cum Sacramento in re vel in voto suscepto ad justificationem. Quia tamen sæpe homo iis gratiis resistit, ideo non semper hic effectus obtinetur.

Resp. 2. Ut impetratorium est, habet vim impetrandi omnia genera beneficiorum etiam temporalium, quatenus ad salutem conducunt, sed secundum dispositionem divinæ providentiæ: nam hoc sacrificium continet Christum, & ejus merita hanc vim habentia.

Obs. 1. Hos effectus patit sacrificium Missæ ex opere operato; quia non conferuntur ex opere operantis, & quia Christus est non solum victima, sed etiam offerens principalis. 2. Ut Missa specialiter prosit uni potius quam alteri, requiritur applicatio à Sacerdote facta. Sufficit, si ante Missam adfuerit intentio eam applicandi tali, nec fuerit retractata. Ut autem is, pro quo offertur, accipiat gratias actuales, sufficit si non habeat voluntatem contrariam. At ut recipiat remissionem pœnæ temporalis, requiritur status gratiæ, & ut peccata, quorum pœna remittitur, sint ante remissa quoad culpam. 3. Ex communi sententia offerri potest pro conversione infidelium & hæreticorum, & excommunicatorum, modo non nominentur in orationibus.

Quæst. III. *An Sacerdotes teneantur aliquando celebrare?*

Resp. Omnes tenentur jure divino sub mortali. *Probat*. 1. Ex Luc. 22: *Hoc facite in meam commemorationem*. Quibus verbis ut Conc. Trid. sess. 22. cap. 1. testatur, Christus Apostolis eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit. 2. Quia Sacerdotes omnes in sua ordinatione accipiunt non solum potestatem, sed etiam munus & officium sacrificandi per se illi annexum, ex illo, Hebr. 5. *Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat sacrificia*. At quisque munus susceptum exequi tenetur graviter in re gravi, ut in hac; & uti potestate sibi concessa in honorem Dei & utilitatem proximi: patet ex damnatione servi inutilis ob talentum absconditum, Matth. 25. Quare S. Thom. 3. p. quæst. 82. art. 10. ait, quod Sacerdos etiamsi curam animarum non habeat, *celebrare tenetur in præcipuis festis*.

Tenetur etiam jure Ecclesiastico; nam Conc. Later. IV. c. *Dolentes*, de celebrat. inter peccata Sacerdotum recenset, quod vix quater in anno celebrent, & addit; *Hoc igitur & similia sub pœna suspensionis inhibemus*. Et Conc. Trid. sess. 23. cap. 14. sic statuit circa quoslibet Sacerdotes: *Curet Episcopus, ut ii saltem diebus dominicis, & festis solemnibus; si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent*. In Ecclesiis vero Cathedralibus, Collegialibus & Conventualibus quotidie celebrari Missa debet sub mortali saltem ab aliquo, præsertim ex usu Ecclesiæ vim legis habente, vel etiam ex fundatione.

Quæst. IV. *Quando, quoties, ubi, & qua hora celebrare licet?*

Resp. 1. Quolibet die celebrare licet, excepta feria sexta majoris hebdomadæ; feria vero quinta & sabbato ejusdem Missa privata vulgo dici non potest, sed unica publica seu solemnis in singulis Ecclesiis. Ita praxis Ecclesiæ decretis Pontificum firmata. In

Diœcesi tamen Tullensi plures celebrantur Missæ privatæ feria quinta, ut populus satisfaciat obligationi audiendi Sacrum eo die impositæ.

Resp. 2. Non licet nunc plures Missas eodem die dicere, præterquam in Natali Domini, & in casu necessitatis cum licentia Episcopi, dum idem Sacerdos duas habet Parochias, ex c. 3. *de celebr.* & ex consuetudine vim legis habente.

Resp. 3. Secluso privilegio non licet sub mortali, ob materiæ gravitatem, celebrare nisi in loco consecrato, vel authoritate Episcopi benedicto, vel in oratorio ad divinum tantum cultum dedicato, & per Episcopum designato. Ex Concil. Trident. sess. 22. & c. 22. *de consecr.* dist. 1. Idque confert ad reverentiam tanto mysterio debitam, & ad fidelium devotionem augendam. Excipitur casus necessitatis publicæ, dum Ecclesia est diruta, ne populus Sacro careat; vel deest, ut in castris, & in littore maris, c. 30. ead. Imo nunc in mari celebratur ex licentia Papæ.

Resp. 4. Jure communi, Missa non debet ante auroram absolvi, nec post meridiem inchoari, ex Missali Romano, & consuetudine generali. Excipitur. 1. Missa Nativitatis Domini. 2. Casus necessitatis conficiendi Eucharistiam pro Viatico. 3. Ex consuetudine, vel tacita licentia in pluribus locis hora antevertitur, vel differtur; & in hyeme in gratiam opificum vel similium pluribus horis ante solis ortum celebratur. Porrò per auroram intelligitur prima lucis irradiatio, quæ excepto tempore utriusque æquinoctii durat per horam cum dimidia, & aliquando per duas horas pro diversis mensibus. Unde una horá & dimidia ante solis ortum sacrificare licet. Dicunt multi, licere uno & altero quadrante post meridiem inchoare Missam, ex causa rationabili, v. gr. ob supplicationem, vel concionem publicam protractam ultra meridiem.

Quæst. V. *Quænam requiruntur ad celebrandum?*

Resp. Sub mortali, requiritur, 1. Lapideum altare ab Episcopo consecratum, fixum, aut portatile, tam amplum, ut hostiam & majorem partem calicis capiat, ut docet Missale Roman. Portatile amittit suam consecrationem, cum nulla pars confracti lapidis calicem cum patena capere potest. Fixum suam perdit, tum per fractionem illam notabilem, tum etiam per separationem e loco suo, sive basi, cap. 3. *de consecrat.* Disputant, an reliquiæ Sanctorum sint necessariæ ad consecrationem altaris, & an si loculus, seu sigillum continens reliquias frangatur, aut auferantur reliquiæ, altare consecrationem amittat.

2. In altari tres mappæ ab Episcopo, vel alio habente potestatem benedictæ; superiori saltem oblonga, quæ usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata, quæ pro duabus habetur, ex Rubric. Missal. & ex cap. 27. dist. 2. de consecr.

3. Calix & patena consecrata ab Episcopo, vel alio ex privilegio Papæ, debent esse ex auro, aut argento, vel cogente paupertate ex stanno. cap. 44. & 45. de consecr. dist. 1. & Missale Romanum ait: *Debet esse vel aureus, vel argenteus, vel saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, & simul cum patena itidem inaurata.* Calix amittit suam consecrationem, ideoque non licet eo uti, 1. Dum cuppa calicis fixi separatur à pede per fractionem; quia consecratio cadit in totum calicem per modum unius indivisibiliter: secus, si pes sit tornatilis, nam tunc consecratio cadit in solam cuppam. 2. Si interior cuppæ superficies denuo inauretur; quia aliam habet superficiem non consecratam, quæ tamen debet esse consecrata ob contactum immediatum Eucharistiæ: idem dic de patena. Neutrum tamen amittit consecrationem, etsi perdat paulatim aurum, quo inauratum est, quia id quod remanet erat consecratum: neque si quis ea sacrilege adhibuisset in usus prophanos; vel si ab aurifice resarciatur, modo nulla fiat fractio notabilis, aut mutatio superficiei interioris cuppæ, vel patenæ: nam id nullibi jus statuit.

4. Corporale lineum mundum, benedictum ab Episcopo, vel alio potestatem habente, sufficiens ad commode continendum calicem & hostiam. cap. 47. *de consecrat.* dist. 1. Item palla similiter benedicta & linea, saltem qua parte calicem tangit; & purificatorium lineum.

5. Lumen, ex cap. ult. *de celebr.* Ex Missali Romano, & consuetudine requiruntur duo luminaria cerea, tamen in casu necessitatis unum, imo juxta aliquos aliud lumen ex alia materia.

6. Crucifixus exsculptus, nisi expositum sit SS. Sacramentum.

(✠) *Nota.* BENEDICTUS XIV. in Epistola ad omnes Episcopos ditionis Ecclesiasticæ Tom. 2. Bull. pag. 125. ait. Primo,

mo, *illud permittere nullatenus possumus, quod Missæ Sacrificium in iis Altaribus celebretur, quæ careant imagine Crucifixi, vel ipsa incommode statuatur ante Presbyterum celebrantem, vel ita tenuis & exigua sit, ut ipsius Sacerdotis, & Populi assistentis oculos pene effugiat:* Atque subdit, *certissimum esse, violari leges Ecclesiæ, si exigua solum Imago Crucifixi præfigatur minori Tabulæ, vel statua Sancti, qui superadditur*. Secundo, *sine Imagine Crucifixi, quæ pendeat e Cruce, rem divinam fieri non posse, nisi necessitas intervenerit*. Tertio non esse necessarium Crucifixum, *dummodo Crucifixus in majori Tabula Altaris, vel pictus, vel celatus, primum locum obtineat, præ cæteris omnibus, quæ in eadem Tabula exprimuntur*. Quarto non sufficere parvam Crucem; quæ Tabernaculo præfigitur, juxta Decretum Cong. Sac. Rit. ann. 1663. *Crux parva cum imagine Crucifixi posita super Tabernaculum, in quo asservatur inclusum Sanctissimum Sacramentum in Altari, non est sufficiens in Missa, sed poni debet alia Crux in medio candelabrorum*. Quinto, circa obligationem ponendi Crucem in Altari, in quo fit Sanctissimum Sacramentum expositum, dum in eo celebretur, ait, servanda esse Decreta prudenter, sapienterque edita à Sacrorum Rit. Congreg. nempe, *ut qualibet Ecclesia, vel Diœcesis suam retineat consuetudinem; itaut nihil immutetur in ea Diœcesi, ubi Crux in Altari constitui soleat, dum Missa celebratur, etiamsi sacra Eucharistia publice prostet: neque nova disciplina excitetur in ea Diœcesi, ubi contraria hujusce rei consuetudo jampridem invaluerit*.

7. Missale, nam est instrumentum necessarium; memoria enim labilis est, & non licet in actione tam sacra se exponere periculo errandi, vel omittendi aliquid.

8. Vestes benedictæ ab Episcopo, vel alio habente hoc privilegium, nempe amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, & casula: ita ut si quid horum desit, omittenda sit Missa: quia actio, quæ debito modo fieri nequit, potius omittenda est, quam indecenter exercenda. Ista amittunt suam benedictionem per lacerationem seu fractionem, & imminutionem notabilem; per quam desinunt esse apta ad usum suum: ut si albæ manica separetur, si cingulum ita rumpatur, ut nulla pars ad cingendum sufficiat, nam hæc manet benedicta ob retentam aptitudinem ad usum proprium. Item totum cingulum manet benedictum & aptum si antequam frangatur, remedium adhibeatur connexione fortiori partium, etiamsi per nodum. Secundum S. Antonium & alios licet uti stola pro manipulo vel cingulo, & manipulo pro stola, si sit satis longus, quando aliter fieri nequit; quia hæc omnia sunt benedicta, & apta ad talem usum. Si priusquam figura vestis destruatur, ad eam reficiendam assuantur paulatim aliqua, etsi ea non sint benedicta, eadem vestis moraliter benedicta manet, nam accessorium non tollit principale, sed ejus naturam sequitur; nisi tanta huic accessio fiat, ut possit pene novum censeri.

9. Minister, isque masculus, non femina, ex Missali Rom. & cap. 1. de cohab. cler. ibi: *Nulla femina ad altare præsumat accedere, aut presbytero ministrare*.

Hæc autem omnia requiruntur sub mortali, ob Ecclesiæ præceptum, & universalem consuetudinem vim legis habentem in re gravi, utpote pertinente ad reverentiam Eucharistiæ, & debitum modum sacrificandi, saltem si haberi possunt.

Quæst. VI. *Quænam circa Missæ celebrationem observanda sunt?*

Resp. Sequentia 1. Nihil licet addere vel detrahere iis, quæ in Missali præscripta sunt, ut vetat Conc. Trid. sess. 22. & S. Pius V. in virtute sanctæ obedientiæ præcipit, ut Missa juxta ritum, modum ac normam Missalis Romani legatur, & ne quis in celebratione Missæ alias cæremonias vel preces, quam quæ hoc Missali continentur, addere, vel recitare præsumat. Quod intellige, *salvis Ecclesiarum usibus*: nam quædam diœceses habent Missale proprium, & in aliquibus diversum à Romano. Item Urbanus VIII. mandavit in omnibus & per omnia servari ab omnibus ubique rubricas Missalis Romani, ut videre est initio ejusdem Missalis. Quæ obligatio ex genere suo gravis est, cum sit imposita in virtute sanctæ obedientiæ, & de re ad cultum divinum pertinente. Unde illam violare est mortale, vel veniale, pro quantitate, vel qualitate rei aut actionis omissæ vel mutatæ, gravis vero in Canone. Sic mortalis est omissio elevationis hostiæ consecratæ, immissionis particulæ hostiæ in calicem, oblationis panis vel vini, Epistolæ vel Evangelii, &c. In additione vero levitas materiæ raro locum habere potest, ob injuriam quæ infertur Ecclesiæ usurpando potestatem ei propriam statuendi ea, quæ ad ritum celebrandi pertinent, qui in Ecclesia uniformis esse debet; & ob periculum superstitionis ac erroris. Imo quæ de se venialia essent, ut v. g. ex negli-

gentia omittere *Gloria in Excelsis*, vel *Credo*, vel unum aut alterum *Sanctum* in Canone, vel aliquam cervicis inclinationem aut genuflexionem &c. Hæc, inquam, & similia evadunt mortalia, si adsit contemptus, vel inde grave scandalum sequatur; vel si fiant ex consuetudine, aut habituali ac voluntaria indevotione seu negligentia; nam tunc adest contemptus saltem interpretativus. Item mortale est, aliquid vel leve omittere aut mutare, ex intentione errorem vel novum ritum introducendi, ut faciunt hujus ætatis novatores, Missæ secreta alta voce proferentes, & hoc suo facto damnantes Ecclesiæ Romanæ Ritum, contra Conc. Trid. sess. 21. can. 9. ubi ait, *Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissa voce pars Canonis, & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse; anathema sit*. Sacerdos vero qui tanta celeritate Missam celebrat, præsertim ex consuetudine, ut vix integrum horæ quadrantem in ejus celebratione impendat, mortaliter peccat tum propter gravem irreverentiam tanto Sacrificio illatam, tum propter populi scandalum, tum etiam propter contemptum saltem interpretativum, quasi esset actio levissimi momenti, à qua ad alias graviores properandum sit.

Hæc autem omnia ut diligenter vitentur meminerit Sacerdos horum Conc. Trid. verborum, sess. 22. in Decr. de observ. & evit. in celebr. Missæ: *Quanta cura adhibenda sit, ut Sacrosanctum Missæ Sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis existimare poterit, qui cogitarit; maledictum in sacris litteris eum vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod si necessario fatemur, nullum aliud opus adeo sanctum ac divinum à Christifidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum mysterium, quo vivifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur: satis etiam apparet, omnem operam & diligentiam in eo ponendam esse, ut quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis specie peragatur ...... Edicto & pœnis propositis caveant* (Episcopi) *ne Sacerdotes alii quam debitis horis celebrent, ne vel ritus alios, aut alias cæremonias & preces in Missarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ, ac frequenti & laudabili usu receptæ fuerint*.

2. Preces pro singulis vestibus in Missali præscriptæ nequeunt sine peccato omitti, ex communi sensu & praxi piorum, eamque omissionem esse culpam venialem, docet communis sententia; Secus de precibus, quæ dicuntur *Præparatio ad Missam*; nam in Missali proponuntur pro opportunitate Sacerdotis recitandæ, quod præceptum non sonat.

3. Non licet celebrare tecto capite, c. 57. *de consecrat.* dist. 1. vel cum pileolo sine licentia, eaque Papæ, ex Decreto Urbani VIII. in Missali; item sine veste talari & calceis, ex Missali Rom.

4. Tenetur Sacerdos perfectè ac integrè tantum ministerium exequi; proinde diligenter præcavere omnes defectus etiam accidentales. Si tamen aliquid omissum est non ita grave, ordinariè non est supplendum iterando aliquid, vel præpostero ordine dicendo aut faciendo. Quia id ordinariè perturbationem & scandalum populi affert, & ista accidentalia ad decorem & reverentiam non juvant, dum non fiunt suo tempore, debitoque ordine. Si vero aliquis defectus substantialis circa materiam, vel formam, vel integritatem Sacrificii commissum sit, debet suppleri; quia facere Sacrificium mutilum & imperfectum est contra præceptum Christi. *Quod si valde probabiliter dubitat, se aliquid essentiale formæ omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione*. Missale Rom.

5. Nunquam licet directè intendere mutilationem Sacrificii, ita ut non liceat ob metum mortis intentatæ consecrare solum panem ad communicandum infirmum, prævidendo vinum defecturum: quia talis intentio, cum repugnet præcepto divino negativo, est intrinsecè mala. At excusant Sacerdotem, qui post consecratam hostiam, ob evidens ac inopinatum & urgens mortis periculum eam consumeret, & consecratione calicis omissa fugeret: quia tunc non intendit, sed solum permittit imperfectionem sacrificii ob extremam necessitatem. Si tamen inde scandalum, vel contemptus religionis sequeretur, teneretur sacrificium perficere cum quovis periculo.

6. Missam inchoatam abrumpere non licet sine justa causa, qualis est administratio Baptismi vel Pœnitentiæ in necessitate, Concio vel promulgatio edictorum Ecclesiæ ante oblationem &c. ut fert usus. Qui autem Missam inchoavit, tenentur sub mortali illam absolvere, cap. *Nihil*, 7. quæst. 1. & c. *de consecr.* dist. 1. nisi excusetur ob impotentiam subito evenientem ex mentis deliquio, gravi infirmitate &c. Sed tunc si redire & pro-

prosequi nequeat, & consecratio facta sit, alius Sacerdos debet Sacrum perficere, cap. *Illud*, 7. quæst. 1. nam sacrificium non debet relinqui imperfectum. Imò tenetur Sacerdos cessare, si ante consecrationem se culpæ mortalis reum, vel censura ligatum, vel non jejunum esse recordetur, & nullum timeatur scandalum. Quod si absque gravi scandalo cessare nequeat, elicita perfecta contritione Sacrum perficiat. Item cessare tenetur, si ante cœptum Canonem Ecclesia violetur, vel excommunicatus non toleratus ex ea egredi nolit. *Quod si timeatur incursus hostium, vel alluvionis, vel ruina loci, ubi celebratur, ante consecrationem dimittatur Missa: post consecrationem vero Sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacramenti, omissis omnibus aliis.* Missale Rom. *de defect.*

7. In requisitis ad Sacrificium, indecentia & immundities notabilis est mortalis ob gravem irreverentiam contra præceptum tum naturale & divinum, quo res sacræ decenter ac reverenter tractari debent; tum Ecclesiasticum, cap. ult. *de custod. Euchar.* Ex Conc. gener. Later. IV. ibi: *Præcipimus ut oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in Sacris sordes negligere, quæ dedecent etiam in prophanis.* Unde ex Missali Romano vestimenta sacra *non debent esse lacera, aut scissa, sed integra, & decenter munda ac pulchra.* Contra quod graviter peccant ii, quibus incumbit horum custodia, vel obligatio ea suppeditandi; & superiores qui ista non curant.

8. Linteamina & vestimenta sacra & vela detrita, & jam ad proprium usum inepta, debent igne consumi, & eorum cineres in piscinam projici; nec licet ea in usus prophanos convertere, vel vendere, c. *Altari*, de consecr. dist. 1. Sicut nec ligna & lapides Ecclesiæ dirutæ, vel altaris; nam lex generalis est: *Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum.* Reg. 51. jur. in 6. Vasa tamen sacra igne transmutata possunt ob necessitatem pauperum vendi, & sic usibus prophanis deservire. Quæ verò usibus prophanis deservierunt, possunt in usus sacros, forma eorum mutata, converti; sic Paganorum delubra in templa conversa sunt.

9. Vas, in quo Eucharistia asservatur, debet esse consecratum, ex Missali Rom. præscribere, ut hostiæ consecrandæ ponantur vel supra corporale, vel in vase aliquo benedicto: & ideo extat ejus benedictio specialis in Rit. Rom. cum aliis. Nam (ut ait S. Thom. 3. part. quæst. 83. art. 3.) reverentia hujus Sacramenti exigit, ut à nulla re contingatur, nisi consecrata. Idem dic de lunula, quæ debet esse ex auro, aut argento.

10. Sacra vasa etsi vacua, quæ Corpus & Sanguinem Christi contingunt, vel Chrismate uncta sunt, tangere non licet laicis, nec feminis etiam religiosis, sed solis ministris sacratis, cap. 41. *de consecr.* dist. 1. c. *Sacratas*, dist. 23. Quod si tangat sine contemptu, ex communi sententia erit solum culpa venialis; imo nulla, si subest aliqua necessitas, vel causa honesta. Quandiu verò vasa continent Corpus, vel Sanguinem Christi, nemo sine mortali, præter Sacerdotem & Diaconum, potest ea contingere, sine absoluta necessitate, ex c. 26. dist. 23. quia res est gravissima. Iisdem non licet corporalia & purificatoria tangere, antequam à Sacerdote, vel Diacono laventur, ex c. 40. *de consecr.* dist. 1. quia Corpus, vel Sanguinem Christi contingunt. Omnibus autem laicis licet alias vestes & pallas benedictas tangere cum debita reverentia; quia Eucharistiam immediate non contingunt, nec sacro Chrismate unctæ sunt.

Quæst. VII. *Quænam observanda sunt circa stipendium Missarum?*

Resp. Sequentia 1. Licet stipendium justum pro Missa accipere, non quidem ut pretium, quod esset simoniacum, sed in sustentationem: nam æquum est, ut qui in commodum alterius occupatus est, ab eo sustentetur, habita ratione temporis, quo sic occupatur, & status occupati. Stipendium autem justum est illud, quod lege, vel consuetudine approbata constitutum est: nam licet stipendium illud non sit verè pretium, tamen servat proportionem pretii, quatenus in ea servanda est ratio justitiæ. Sicut ergo illud est justum pretium, quod est lege taxatum, vel communiter consuetudine receptum; ita etiam stipendium. Quare qui amplius exigit, vel accipit, tenetur restituere; cum ille excessus non sit debitus, nec sponte ac liberaliter dari censeatur. Hinc si quis amplius ultro offerat ex ignorantia justi stipendii, monendus est: si vero taxationem noverit, censetur excessum liberaliter dare.

2. Cum datur stipendium ut celebrentur Missæ in tali numero, in tali loco, vel tempore, pro tali causa &c. Hæc omnia ex justitia servari debent: nam dans non vult transferre dominium stipendii, nisi sub hac conditione: & alter recipiens, hoc ipso se obligat ad id omne, quod petitur. Hinc pec-

peccat graviter Sacerdos, si diu differat: nam interea magno spirituali fructu injustè privat eos, quorum debitor est. Imo tenetur ad restitutionem, si ideo Missa non profuerit ad specialem intentionem ejus qui stipendium dedit, v. gr. ad aliquem successum, cujus occasio ante celebrationem perierit; nam defraudavit intentionem ob quam stipendium datum est. Idcirco non ei licet plura stipendia accipere pro totidem Missis, quas prævidet non posse celebrari, nisi post longum tempus, si offerens expressè in id non consentiat; Nam alioqui sæpè contingeret, illas non posse amplius dici propter causam ab offerente intentam, v. gr. pro infirmo, qui ante morietur, pro vincenda tentatione, pro felici exitu negotii, pro aliquo alio beneficio, quod postea obtineri non poterit.

3. Non licet anticipare dicere Missam pro iis, qui sibi primum offerent stipendium. Nam 1. id est contra usum Ecclesiæ, & prohibitum à S. Congregatione Cardinalium authoritate Pauli V. 2. Dans stipendium intendit, ut post datum Missa sibi applicetur: tum quia sæpe alias non potest obtineri finis intentus, ut cum petitur in remissionem peccatorum postea commissorum: tum ut melius se disponat ad effectum sacrificii accipiendum. 3. Deus sicut neque punit neque remunerat anticipate ex his quæ prævidet futura; ita nec confert anticipatè effectum Sacramenti, aut Sacrificii.

4. Qui stipendium majus solito pro Missis accepit, tenetur integrum dare iis, quibus Missas celebrandas committit, nec potest partem sibi retinere. Nam 1. Sine justo titulo partem illam retineret; nam non eis gratis ac liberaliter donata est, sed intentio dantis est, ut celebrans totum stipendium recipiat, cui proinde totum debetur. Nec accipiens comparavit illius stipendii dominium, nisi cum obligatione, ut vel ipsemet sacrificet, vel alteri sacrificanti pro sustentatione stipendium largiatur. 2. Hoc sapit turpe lucrum. 3. Urbanus VIII. id expresse vetuit decreto *Cum sæpe*: & Alexander VII. damnavit hanc propositionem. *Post decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.*

5. Non licet pro una Missa accipere plura stipendia, nec pluribus acceptis licet una Missa satisfacere: nam qui dant stipendia, intendunt tot pro se fieri, & specialia sibi applicari sacrificia, & solum sub hac tacita conditione dant. Ideo Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre, neque etiam contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissio ne etiam juramento firmata danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.* Quamvis enim unius Missæ valor sit infinitus secundum rem quam continet, nempe Christum & ejus merita, est tamen limitatus secundum applicationem. Christi enim merita quamvis infinita, non applicantur secundum sui infinitatem, sed finito modo, quem Deus definivit.

Imo qui stipendia diversa singula justo minore, sive ab uno, sive à pluribus accepit pro pluribus Missis, non potest illa ad justum pretium reducere, & per pauciora sacra satisfacere: nam hoc ipso quod acceptat stipendia minora, censetur juri suo cedere, & reliquum condonare; taciteque promittit se totidem Sacra dicturum. Sed gravis est obligatio servandi pacta, alias rueret fides in societate humana. Unde S. Congregatio authoritate Urbani VIII. sibi specialiter attributa præcepit Sacerdotibus, ut tot Missas pro pluribus stipendiis incongruis celebrent, quot pro illis præscriptæ sunt, *ita ut alioquin suæ obligationi non satisfaciant, quin imo graviter peccent, & ad restitutionem teneantur*, in Bullario, tom. IV. pag. 88. quia nempe stipendium sub hac conditione ac'onere datum & acceptum est.

6. Qui ab aliquo stipendium accepit, non ei licet ab aliquo quidquam accipere, ut ei applicet in eadem Missa eam fructus partem, quæ ipsi Sacerdoti contingit. Nam 1. Hoc repugnat praxi Ecclesiæ, & sensui ac intentioni fidelium. 2. Hoc ipso quod Sacri applicatio alteri debita est ex justitia, ei debiti sunt omnes fructus, quorum est capax. 3. Fructus ille nequit alteri applicari. 4. Alexander VII. damnavit hanc propositionem. *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem: idque post decretum* Urbani VIII.

7. S. Congregatio confirmante Urbano VIII. declaravit, *Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare, ratione beneficii, seu capellæ, legati, aut salarii, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere*, in Bullario, tom. IV. part. 91. Et vero aliàs acciperetur duplicatum stipendium pro una

una & eadem Missa, nam fructus beneficii habent rationem stipendii, Hinc Canonici & Capellani tenentur applicare fundatori soli Missas, quas ex fundatione tenentur celebrare, talis quippe fuit intentio fundatoris, etiamsi eam non expresserit. Nam hæc est praxis communis, quæ est optima fundationum sicut legum interpres; & ubi aliud non constat, præsumptio est pro fundatore; in dubio enim quisque præsumitur sibi optime consulere voluisse.

(✠) *Nota*. His quæ de Sacrificio Missæ ab Auth. sunt exposita, addenda nonnulla sunt, quæ à SS. D. N. BENEDICTO XIV. vel definita sunt, vel clarius explicata.

Const. 22. incip. *Quanta cura* tom. 1. Bullarii *pag*. 56. sub pœna censurarum, quarum absolutio Romano Pontifici reservatur, prohibentur mercimonia super eleemosyna Missarum, hoc est, qui eleemosynas colligunt in iis locis, in quibus stipendia, sive eleemosyna pro Missis sunt pretii majoris; Missas vero celebrare curant in locis, in quibus pro minori pretio celebrari soleant: si Laici sint, excommunicationem, si vero Clerici, vel Sacerdotes, suspensionem à solo Romano Pontifice absolvendam incurrant.

In lib. v. de Synodo Diœcesana cap. VIII. *num*. 9. legitur, quod Patres Concilii Toletani, ad coercendam Sacerdotum avaritiam, ann. 1324. vetuerunt, ne ullus Sacerdos quidquam, vel minimum, pro Missa, ex pacto exigeret, sed eleemosyna contentus esset, quæ ei sponte offerretur. Et, *num*. 10. quod Episcopi, ut Tridentino Concilio obtemperent, atque importunas, & immoderatas eleemosynarum exactiones impediant, debent in sua quisque diœcesi, Missarum stipem taxare, ultra quam nemo, quidquam exigere valeat.

Cap. autem IX. *num*. 2. Porro si ultra eleemosynam ab Episcopo taxatam, plus Sacerdos celebraturus exigat, non solum peccat contra legem Ecclesiæ, verum etiam justitiam commutativam lædit: quibus additur, quod ex decreto Sacr. Congregat. Concilii, etiam Regulares taxæ stare debent ab Episcopo constitutæ. Vide duo citata capita, & cap. x. in quibus plura tractantur erudite.

Vide item lib. VII. cap. 60. 64. & 70. in quibus inter alia docetur, Primo. Non esse permittendum, ut quisquam Missam celebret capite cooperto, ne coma quidem fictitia *cap*. 60. *num*. 1. Secundo: Missæ Parochiali diebus festis interesse olim fideles debuisse; nunc vero cuique integrum esse Missam audire quocumque die in quacumque Ecclesia, atque ita satisfieri præcepto, dummodo non in Cappella, aut Oratorio privato audiatur cap. 64. *num*. 3. *ad* 12. Tertio Missas, pro quibus celebrandis in determinata Ecclesia, oblatæ sint eleemosynæ, posse ex indulto Episcopi in alia Ecclesia celebrari, si nequeant in illa cap. 70. *num*. 4.

8. Sacr. Congregatio apud Fagnanum declaravit; eum, qui accepit stipendium ad celebrandam Missam pro mortuo, & aliud stipendium ad celebrandum pro alio, v. g. infirmo, non satisfacere unica Missa utrique obligationi, applicando fructum satisfactorium mortuo, & impetratorium infirmo. Et vero cum Missa pro aliquo celebrari debet, ei totus fructus, cujus est capax, applicari debet. Fructus autem impetratorius prodest mortuis: nam pœnæ peccatis debitæ remitti possunt, non solum per modum, seu viam satisfactionis, sed etiam per modum impetrationis.

9. Obligatus ad celebrandum in tali Ecclesia, vel altari peccat mortaliter si sine justa & gravi causa alibi celebret; quia in re gravi defraudat fundatorem, vel dantem stipendium. *Necesse est ut defuncti dispositio modis omnibus conservetur*, ait S. Gregor. epistol. 20. l. 9. Quod si Capellanus impeditur à celebrando per paucos dies, juxta multos non tenetur supplere per alium, vel compensare: quia non præsumitur hanc fuisse mentem fundatoris, cum nequidem famulis ob eam causam stipendium minui soleat. Secus, si pluribus diebus sit impeditus.

10. Beneficiatus non potest propria authoritate imminuere numerum Missarum olim constitutum, etiamsi ob imminutionem redituum, vel valoris pecuniæ non accipiatur stipendium sufficiens. Sed recurrendum est ad Episcopum, ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 4. imo ad Papam, ex decreto Urbani VIII. ubi illud viget.

Quæst. VIII. *Quænam observanda sunt circa Ecclesiæ pollutionem, reconciliationem, & exsecrationem?*

Resp. 1. Est mortale celebrare Missam, vel officia divina, vel mortuum sepelire in Ecclesia polluta nec reconciliata, vel interdicta, vel execrata: quia est contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi ad religionem pertinente. Nulla tamen ideo contrahitur censura, vel irregularitas, cum nulla sit in jure expressa. Hinc si sacerdote celebrante Ecclesia notorie polluatur, tenetur inter-

intermittere Missam, si nondum Canonem inchoavit: nam hoc inchoato debet perfici Missa. Ita Missale Rom. Jam enim posita est proxima præparatio ad consecrationem.

Resp. 2. Ecclesia polluitur, seu violatur, ita ut indigeat reconciliatione. 1. Per injuriosam humani sanguinis effusionem, quæ vox copiam sanguinis indicat, cap. ult. *de consecr. Eccles.* & cap. unic. eod. tit. in 6.

2. Per homicidium voluntarium & injuriosum, licet factum sine effuso sanguine, ut per venenum, strangulationem &c. cap. 4. *de consecrat.* & can. 29. de consecr. dist. 1. Unde non polluitur Ecclesia ob inculpabilem occisionem, ut si fiat ab homine mente capto. Requiritur autem ut vulnus sit receptum in Ecclesia: unde si quis extra percussus, ad eam confugiat, ibique moriatur, vel sanguinem plurimum effundat, non polluitur. At polluitur si vulnere ibi accepto, saucius foras exeat, & extra Ecclesiam moriatur, vel sanguinem effundat, vel si vulneretur in Ecclesia ab existente extra eam jactu lapidis, vel explosione catapultæ.

3. Per qualemcumque humani seminis effusionem voluntariam, cap. ultim. *de consecrat. Eccles.* & c. 20. *de consecrat.* dist. 1. Etiam secundum omnes per actum conjugalem: nam verba legis generalia sunt; & *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*

4. Per sepulturam excommunicati non tolerati, cap. 7. *de consecrat. Eccles.* Secundum multos non polluitur ob sepulturam hæretici notorii, in locis scilicet, ubi hæretici Catholicis permixti tolerantur, si non sit nominatim denuntiatus, quamvis illicita sit, ex cap. 2. *de hæretic.* in 6.

5. Per sepulturam infidelis non baptizati, cap. 27. & 28. *de consecrat.* dist. 1. & proinde infantis non baptizati, contra aliquos hoc de infante negantes: quamvis omnes fateantur esse mortale illos ibi sepelire, & inde cadavera illa si possint, extrahenda esse: nam est vere infidelis non baptizatus.

Obj. 1. Nomine Ecclesiæ quoad hunc effectum non intelligi Oratoria in domibus privatis etsi ab Episcopo designata ad celebrandum: nam jura loquuntur solum de Ecclesiis. At secundum varios intelliguntur loca publica, ut eremitoria aliqua, hospitalia, & similia, quæ nec consecrata nec benedicta sunt, sed deputata ab Episcopo ad hoc ut in iis publice celebretur, in quibus nequeunt corpora infidelium sepeliri; quia hæc loca comprehenduntur nomine Ecclesiæ, cum ita communiter appellentur. At quælibet Ecclesia, etsi nec consecrata, nec benedicta, secundum illos polluitur, ex cap. ult. *de consecrat. Eccles.* & cap. 10. *de immunit. &c.*

2. Cæmeterium benedictum polluitur iisdem modis, quibus Ecclesia, ita ut mortale sit in eo sepelire; & eodem modo reconciliatur.

3. Uterque locus non indiget reconciliatione, quæ est actus publicus, nisi factum publice constet, & notorium sit; ità ut nulla tergiversatione celari possit: nec sufficit quod per duos, vel tres testes probari queat.

4. Etsi isti actus sint occulti, sunt tamen vera sacrilegia, utpote ab Ecclesia prohibiti ob reverentiam loco sacro debitam. Et vero si illi actus postea fiant notorii, Ecclesia eget reconciliatione: ergo ante notorietatem jam erant sacrilegi & contra prohibitionem Ecclesiæ; non enim tales incipiunt esse, dum publici fiunt. *Ita communiter.*

5. Ecclesia non censetur polluta, si aliquid ex dictis contigerit supra Ecclesiæ fornicem vel tectum, vel in cameris adhærentibus, in turri, vel subterraneo specu, qui non sit ad sepulturam, vel secundum multos in Sacristia. Quia hæc non pertinent ad Ecclesiæ corpus, nec cultui divino deputantur: ac proinde tunc non committitur sacrilegium. Secus de cappellis, quia sunt partes Ecclesiæ, & ad sacrilegium destinatæ sunt.

6. Polluta Ecclesia polluuntur simul altaria, imo & cœmeterium, si sit ei contiguum. Quia accessorium sequitur conditionem principalis, ex reg. 42. jur. in 6. Secus, si ab eo remotum fuerit. At polluto cœmeterio, non ideo polluitur Ecclesia: nam minus non trahit ad se majus, nec accessorium principale, cap. unic. *de consecrat. Eccles. vel Alt. in 6.*

Resp. 3. Ecclesiæ pollutio tollitur ejusdem reconciliatione. Si fuerit tantum benedicta, potest reconciliari cum aqua benedicta communi per simplicem sacerdotem ex licentia Episcopi. Si consecrata sit, reconciliari potest à solo Episcopo, cap. 9. *de consecrat. Eccles.* idque ritu in Pontificali præscripto.

Porro non reconciliatur præcise per celebrationem Missæ, etiam bona fide factam: *ita Delugo, Azorius, Layman, & alii.* Tum quia per illam Ecclesia non consecratur. Tum quia consecratio & reconciliatio, cum sint jure canonico institutæ, debent fieri per ritus à canonibus præscriptos; ac nullus

lus canon ista per celebrationem Missæ perfici statuit.

Resp. 4. Ecclesia exsecratur, seu amittit suam consecrationem, ita ut denuò consecrari debeat, si parietes Ecclesiæ secundum majorem partem destruantur, aut corruant; vel omnis eorum crusta, aut major saltem pars simul auferatur, ex can. 20. *de consecrat.* dist. 1. juncto cap. *Ligneis*, de consecrat. Secus, si parietes paulatim & successivè destruantur ac reficiantur; quia semper manere censetur idem numero templum: modo tamen pars, quæ additur, non sit major, quia id quod majus est censetur ad se trahere quod minus est. Neque si tectum solum corruat, quia consecratio est potissimum in parietibus, & exterioribus crustis, ubi linitio & cruces fiunt, ex cit. *Juribus*. Porrò exsecrata Ecclesia, non ideo exsecrantur altaria, nec vicissim.

APPENDIX.

De Orientalis Ecclesiæ circa Eucharistiam disciplina.

§ I.

De Materia.

Materiam Eucharistiæ Orientales omnes fatentur esse panem triticeum (Artotyrtæ enim sive Caseum, vel lac cum pane adhibentes jam fuere ab universa Ecclesia damnati Concil. Carthag. III. & Constantin. ann. 680.) ac vinum de vite; diffident vero tum à Latinis tum invicem circa panis qualitatem. Nam eorum plerique solo fermentato, nonnulli vero cum Latinis azymo pane utuntur. Primum dicemus de iis, qui azymum adhibent, tum de aliis.

Azymo pane utuntur Æthyopes sive Abessini feria quinta in cœna domini, ut Christum imitentur, qui in azymis Eucharistiam confecit. Ita rem narrat Ludolf. in coment. hist. Æthyopiæ, ac quidam Presbyter e Provincia Zeva Regni Æthyopiæ, & Monachus Ordinis S. Antonii, in declaratione coram amplissimis Cardinalibus facta ann. 1594. rogatus: *an Æthyopes celebrent in pane fermentato, vel in azymo, & quid sentiant de celebrante in azymo? Respondit, Æthyopes in fermentato celebrant, & illi, qui in azymo celebrant conficiunt etiam. Et nos in tota Æthyopia feria quinta in cœna Domini singulis annis in hujus rei memoriam in azymis celebramus.* Chaldæi, qui in Malabria sunt, ex quo Latini in illas regiones penetrarunt, azymum adhibere solent. In Concilio Diamperiensi anno 1599. statutum fuit, ut in azymo tantum consecrarent; ac etiam antea, teste Josepho Indo *navigat. novi orbis c.* 134. dum id consequi possent, azymo utebantur, hoc est, dum in Latinorum Ecclesiis celebrarent, ut scribit Assem. tom. 3. Bibl. Orient. part. 2. pag. 290. Ex Græcis Monachi Cryptæ Ferratæ, & Presbyteri Collegiatæ S. Mariæ *de Grafeo* nuncupatæ ex pontificia dispensatione azymum panem adhibent.

Apud Armenos, & Maronitas azymorum usus vetustissimus est. Non desunt Auctores, qui censeant per plura sæcula, tum in Occidente, tum in Oriente promiscuum fuisse azymi ac fermentati usum, ac Armenos, & Maronitas ex iis esse, quibus ab antiquo placuit azymum potius ad Christi imitationem, quam fermentatum adhibere. Sed, utut se res habeat, certum est, Armenos, & Maronitas à mille & amplius annis azymum adhibere. Galanus tom. 1. Concil. Eccles. Armen. de Joanne Armenorum Patriarcha scribit. *Hic jussu Homaris Saracenorum Ducis, & auxilio Calipha Babylonis Synodum congregavit in urbe Monascherti in confinibus Haiicania Provinciæ, ubi convenientibus cum Armenis sex Assiriis Episcopis definita fuit in Christo una natura, una voluntas, & una operatio, fueruntque à sacris ablata mysteriis fermentum & aqua.* Constat vero Homarum Saracenorum ducem regnare cepisse ann. 634. atque occupata Arabia, Damasco, Hierosolyma, ac tota Assiria obiisse ann. 644. quamobrem jure atque merito conjicimus, circa annum 640. interdictam Synodum fuisse coactam. Igitur plusquam quinquaginta annos ante Trullanum Concilium ann. 692. celebratum, decretum de usurpandis azymis ab Armenis editum fuit. Brunus vero opinatur sex illos Assirios Episcopos, qui Synodo supranominatæ interfuere, usum consecrandi in azymo apud Maronitas statuisse. Quamquam in Trullana Synodo Canone 32. damnati sunt Armeni, quod aquam cum vino in sacro calice non miscerent; tamen ob azymi usum non fuere reprehensi, vel quia Patribus illis exploratum erat plures alias Ecclesias azymum tunc consuevisse usurpare; vel quod norint facile respondere potuisse Armenos, id se statuisse, ut Christum, qui in azymo Eucharistiam instituit, imitarentur; ut ait Brunus dissert. de Liturgia Armenorum. Neque id mirum videri iis poterit,

terit, qui animadvertant Photium, qui multo leviora Latinis objecerat, nullam circa azyma movisse litem. Nam ex Rabano Mauro qui ante Photianum schisma, quod cœpit ann. 866. e vivis excessit, scilicet ann. 856. & ex Alcuino, qui eodem sæculo vixit, exploratum est, Latinam Ecclesiam Photii ætate azymo pane uti consuevisse. Photius verò id in Latinis non reprehendit, quod ea, qua pollebant antiquitatum Ecclesiasticarum eruditione, apprimè cognosceret, antiquam hanc Latinorum consuetudinem gravissimis fuisse rationibus obnixam, ac totius Ecclesiæ judicio & Christi exemplo comprobatam.

Sed post duo circiter sæcula Græci rerum Ecclesiasticarum imperiti odio illo, quod in dies in eisdem erga Latinos crescebat, incitati, azymorum usum damnare cœperunt. Michael Cærularius Patriarcha Constantinopolitanus omnium primus Latinorum azyma damnavit, ineptamque esse Eucharistiæ materiam constituit: Atque eodem fere tempore duo illa adversus Armenos prodiere scripta, quæ refert Cotelerus in notis ad Constit. Apostol. lib. 2. cap. 14. & lib. 5. cap. 13. quorum alterum, quod sancto Niconi tribui solet, inscribitur, *de impia pessimorum Armenorum Religione*; alterum verò *Renunciatio Hæreticorum Armeniorum, quomodo debeant anathematizari, cùm ad fidem Orthodoxam redeunt*, in quibus operibus Armeni ob azymorum usum damnantur. Si conjecturis uti velimus, haud difficile nobis erit, hujusmodi Græcorum erroris originem detegere, atque explicare. Cum Canone lxx. ex iis qui Apostolorum nomine circumferuntur, Canone xi. Trullanæ Synodi, alisque Orientalis Ecclesiæ Canonibus, Orthodoxi azyma à Judæis accipere, ac Judæorum azyma comedere prohibeantur, ab hujusmodi prohibitione Græci rerum Ecclesiasticarum imperiti, dum immoderato quodam studio reprehendendi ac damnandi Latinos ferrentur, occasionem nacti sunt damnandi azymorum usum, ac statuendi, azyma ineptam esse Eucharistiæ materiam. Liquet id ex nota, quam xi. Trullanæ Synodi canoni adjecit Matthæus Blast. Quamquam ea quæ exposita sunt satis superque ostendere videntur, utramque Ecclesiam censuisse semper aptam esse Eucharistiæ materiam triticeum panem, sive is azymus sit, sive fermentatus; tamen ut clarior fiat orthodoxa hac de re fides in Florentina Synodo inculcata, per hæc verba, *definimus in azymo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici: Sacerdotesque in altero ipsum Domini Corpus conficere debere: unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ sive Occidentalis sive Orientalis consuetudinem*, paucis demonstrabimus adversus Photianos ac Syros Nestorianos nonnullos, etiam panem azymum aptissimam esse hujus Sacramenti materiam.

Primùm, quia panis ille, quem universa Ecclesia semper habuit pro apta Eucharistiæ materia, aptissima est hujus Sacramenti materia. At ita se habet azymus panis; ipsius enim usus antiquus est in nonnullis Orientalibus Ecclesiis, ut supra ostendimus, antiquior vero in Ecclesia Latina: non solum enim constat ex Rabano Mauro; & Alcuino supra citatis ante VIII. sæculum omnium Latinorum Ecclesias in Azymo celebrasse; sed Leo Papa IX. in Epistola ad Michaelem Constantinopolitanum Archiepiscopum scripta ann. 1054. cap. 5. scribit: *Ecce jam post mille ac ferme viginti à Passione Salvatoris Nostri annos incipit per vos discere Romana Ecclesia, qualiter memoria passionis sit recolenda*: & Cardinalis Humbertus, *Vestra duplicitas suo fermento contenta Romanæ & Latinæ simplicitati azymum extorquere nequit*, & infra *à prima scilicet Ecclesia ad hæc moderna tempora, sicut ab Apostolis accepit, fideliter retinuit*. Similia habent Gregorius VII. & Innocentius III. de Myst. Missæ cap. 2. ubi ait, *ab ipsis ergo Beatis Apostolis Petro & Paulo, quos & vivos habuit, & defunctos custodit, hunc Sacrificii ritum accepit Romana Ecclesia, quem hactenus inviolabili cultu servavit*. Nec ante Michaelem Cærularium, qui furore potius incitatus, quàm ratione ductus, azyma damnavit, Scriptorem invenire est aut Latinum aut Græcum, qui azymorum usum improbaverit; quod quidem argumentum esse videtur luculentissimum, ante Michaelem utramque Ecclesiam azymi ac fermentati usum juxta Ecclesiarum consuetudinem approbasse.

Deinde quis neget, panem, quo usus est Christus, dum Eucharistiam instituit, aptissimam esse hujus Sacramenti materiam? Constat vero Christum in azymo consecrasse ex ipsa circumstantia, in qua Sacramentum instituit: ad vesperam enim primi mensis diei XIV. dum Judæi Pascha celebrabant, nefas erat fermentatum panem usurpare. Nam Exodi XII. vers. 15. hæc habentur: *Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentatum in domibus vestris: quicumque comederit fermentatum peribit anima illius de Israel, à primo die usque ad diem*

septi-

septimum: atque aliunde ex Evangelio liquet Christum Pascha celebravisse ut Legem adimpleret. Negari autem nequit Christum instituisse Eucharistiam in cœna illa, quam habuit cum discipulis prima die azymorum ad vesperam: nam Marci XIV. vers. 12. *Primo die azymorum quando Pascha immolabant*, sive ut legit Syriaca versio, *quando sacrificabant Judæi Pascha*, *dicunt ei discipuli*: *quò vis eamus & paremus tibi*, *ut manduces Pascha?* Et vers. 24. *manducantibus illis*, *accepit Jesus panem*: *& benedixit*, *fregit*, *& dedit eis*, & ait, *sumite*. *Hoc est corpus meum*. Lucas vero cap. XXII. vers. 7. ait, *venit autem dies azymorum*, *in qua necesse erat occidi Pascha*, & postea subdit, *cùm facta esset hora*, hoc est juxta Legis præscriptum, *discubuit*, *& duodecim Apostoli cum eo*, ac deinde, *& accepto pane gratias egit*, *& fregit &c.* Igitur Christus panem accepit, voluitque esse corpus suum, quem Judæi adhibebant, dum die prima azymorum Pascha celebrarent; panis autem hujusmodi erat azymus, ut est ex Scriptura manifestum.

Denique Christus Dominus Eucharistiæ materiam voluit esse panem; panis autem nomine venit tum azymus tum fermentatus. Nam ut omittam quod pluribus probatum est ex Cornelio Celso, Plinio, Galeno, aliisque antiquis prophanis Scriptoribus, illis temporibus communem & vulgarem panem fuisse sive azymum sive fermentatum; Ex ipsa Scriptura patet, nomine panis tum azymum tum fermentatum venire: sic Geneseos XVIII. vers. 6. & 19. vers. 3. panes, quos apud Abraham & Lot dicuntur Angeli comedisse, quique infermentati erant, appellatos legimus, *panes subcinericios* ἀ τὺν ἐγκρύφιας. Ac passim eadem Scriptura panes propositionis commemorat, eosque græca voce ἄρτος designat, quos ex Levitico XI. vers. 5. constat, fuisse absque fermento; ita Exodi XXV. vers. 30. & Matthæi XII. vers. 4. Hinc Theodoretus jam suo tempore ad v. 4. cap. 10. Danielis, inscitiæ eos arguit, qui panem azymum panis, nomen mereri negant, & subjicit *panis enim vocatur & fermentatus & infermentatus*. Ergo si Christus panem esse voluit Eucharistiæ materiam, sive azymus sit sive fermentatus, apta erit ad Eucharistiam perficiendam materia.

Opponunt Photiani nonnulla sophismata. Primum ex Græco vocabulo ἄρτος, quod azymum panem exprimere nequit: nam *artos*, inquit Cærularius, *interpretatur elevatus*, *& sursum portatus à fermento*, *ex sale calorem & elevationem habens*. Deinde, quod azyma cùm insipida sint, vivificum Eucharistiæ effectum significare non possint, & cùm symbola sint tristitiæ & doloris, quæ Judæis semel in anno usurpanda erant in memoriam miseriarum, quas in deserto passi fuerant, in Eucharistia adhiberi nequeunt, quæ est lætitiæ signum. Præterea, quod Melchisedech, cujus Sacrificium Eucharistiæ figura erat, non azymum, sed fermentatum panem obtulerit. Demum, quod Ecclesia, ut ex supra citatis Canonibus liquet, semper Judæorum azyma prohibuerit, quodque Evangelio promulgato Judæorum cæremoniæ inter quas usus azymorum recensetur, prorsus abolitæ sint. Hæc sunt Photianorum sophismata, quibus probare contendunt azymum esse ineptam Eucharistiæ materiam.

Sed videamus, quàm inepta & imbecillia sint. Ad primum quod spectat in hunc modum Card. Humbertus respondit: *illud quoque*, *quod azymum negantes panem esse*, *per etymologiam ejus nominis*, *quod est artos*, *conamini nos vincere*, *sciatis omnino vanum*, *& puerile*, *quia*, *& à linguarum peritis diversa etymologia dantur ex uno nomine secundum humanum placitum magis*, *quàm secundum naturam rerum*. Accedit etiam, quod aliam hujus nominis explicationem tradant Eustathius, Hallandius in Bibliotheca Photii, Svicerus, & alii, nec unum reperire est eruditum virum, qui Cærularii ethymon probet. Præterea jam supra ostendimus vocabulum ἄρτος in Scriptura adhiberi ad significandum quoque azymum panem, idque confirmari potest ex iis quæ habentur Lucæ XXIV. vers. 40. ubi panis, quem fregit Christus coram discipulis euntibus in Emmaus, qui erat proculdubio azymus ἄρτος appellatur.

Ad alterum dicimus, inter materiam ex qua Sacramenta constant, & effectum quem producunt, debere utique analogiam aliquam intercedere: sed necesse non esse ut in singulis materiæ qualitatibus analogia hæc reperiatur. Panis autem sive azymus sit, sive fermentatus corpus alit, ac vires auget; quod & Eucharistia in anima efficit.

Deinde azyma fuere Judæis doloris signum, sed etiam gaudium indicabant: ut enim dolores significabant, quos fuerant in deserto perpessi, ita & gaudium, quo afficiebantur ex memoria suæ è manibus Ægyptiorum liberationis. Non absimili ratione Eucharistia cùm ob fidelium oculos ponat Christi mortem, quidpiam triste præteritum significat,

lati-

erit, qui animadvertant Photium, qui multo leviora Latinis objecerat, nullam circa azyma movisse litem. Nam ex Rabano Mauro qui ante Photianum schisma, quod cœpit ann. 866. e vivis excessit, scilicet ann. 856. & ex Alcuino, qui eodem sæculo vixit, exploratum est, Latinam Ecclesiam Photii ætate azymo pane uti consuevisse. Photius vero id in Latinis non reprehendit, quod ea, qua pollebant antiquitatum Ecclesiasticarum eruditione, apprimè cognosceret, antiquam hanc Latinorum consuetudinem gravissimis fuisse rationibus obnixam, ac totius Ecclesiæ judicio & Christi exemplo comprobatam.

Sed post duo circiter sæcula Græci rerum Ecclesiasticarum imperiti odio illo, quod in dies in eisdem erga Latinos crescebat, incitati, azymorum usum damnare cœperunt. Michael Cærularius Patriarcha Constantinopolitanus omnium primus Latinorum azyma damnavit, ineptamque esse Eucharistiæ materiam constituit. Atque eodem fere tempore duo illa adversus Armenos prodiere scripta, quæ refert Cotelerus in notis ad Consti ut. Apostol. lib. 2. cap. 14. & lib. 5. cap. 13. quorum alterum, quod sancto Niconi tribui solet, inscribitur, *de impia pessimorum Armenorum Religione*; alterum verò *Renunciatio Hæreticorum Armeniorum, quomodo debeant anathematizari, cùm ad fidem Orthodoxam redeunt*, in quibus operibus Armeni ob azymorum usum damnantur. Si conjecturis uti velimus, haud difficile nobis erit, hujusmodi Græcorum erroris originem detegere, atque explicare. Cum Canone lxx. ex iis qui Apostolorum nomine circumferuntur, Canone xi. Trullanæ Synodi, aliisque Orientalis Ecclesiæ Canonibus, Orthodoxi azyma à Judæis accipere, ac Judæorum azyma comedere prohibeantur, ab hujusmodi prohibitione Græci rerum Ecclesiasticarum imperiti, dum immoderato quodam studio reprehendendi ac damnandi Latinos ferrentur, occasionem nacti sunt damnandi azymorum usum, ac statuendi, azyma ineptam esse Eucharistiæ materiam. Liquet id ex nota, quam xi. Trullanæ Synodi canoni adjecit Matthæus Blast. Quamquam ea quæ exposita sunt satis superque ostendere videntur, utramque Ecclesiam censuisse semper aptam esse Eucharistiæ materiam triticeum panem, sive is azymus sit, sive fermentatus; tamen ut clarior fiat orthodoxa hæc de re fides in Florentina Synodo inculcata, per hæc verba, *definimus in azymo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici; Sacerdotesque in altero ipsum Domini Corpus conficere debere: unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ sive Occidentalis sive Orientalis consuetudinem*, paucis demonstrabimus adversus Photianos ac Syros Nestorianos nonnullos, etiam panem azymum aptissimam esse hujus Sacramenti materiam.

Primùm, quia panis ille, quem universa Ecclesia semper habuit pro apta Euchatistiæ materia, aptissima est hujus Sacramenti materia. At ita se habet azymus panis; ipsius enim usus antiquus est in nonnullis Orientalibus Ecclesiis, ut supra ostendimus, antiquior vero in Ecclesia Latina: non solum enim constat ex Rabano Mauro; & Alcuino supra citatis ante VIII. sæculum omnium Latinorum Ecclesias in Azymo celebrasse; sed Leo Papa IX. in Epistola ad Michaelem Constantinopolitanum Archiepiscopum scripta ann. 1054. cap. 5. scribit: *Ecce jam post mille ac ferme viginti à Passione Salvatoris Nostri annos incipit per vos discere Romana Ecclesia, qualiter memoria passionis sit recolenda*: & Cardinalis Humbertus, *Vestra duplicitas suo fermento contenta Romanæ & Latinæ simplicitati azymum extorquere nequit*, & infra *à prima scilicet Ecclesia ad hæc moderna tempora, sicut ab Apostolis accepit, fideliter retinuit*. Similia habent Grægorius VII. & Innocentius III. de Myst. Missæ cap. 2. ubi ait, *ab ipsis ergo Beatis Apostolis Petro & Paulo, quos & vivos habuit, & defunctos custodit, hunc Sacrificii ritum accepit Romana Ecclesia, quem hactenus inviolabili cultu servavit*. Nec ante Michaelem Cærularium, qui furore potius incitatus, quàm ratione ductus, azyma damnavit, Scriptorem invenire est aut Latinum aut Græcum, qui azymorum usum improbaverit; quod quidem argumentum esse videtur luculentissimum, ante Michaelem utramque Ecclesiam azymi ac fermenti usum juxta Ecclesiarum consuetudinem approbasse.

Deinde quis neget, panem, quo usus est Christus, dum Eucharistiam instituit, aptissimam esse hujus Sacramenti materiam? Constat vero Christum in azymo consecrasse ex ipsa circumstantia, in qua Sacramentum instituit: ad vesperam enim primi mensis diei XIV. dum Judæi Pascha celebrabant, nefas erat fermentatum panem usurpare. Nam Exodi XII. vers. 15. hæc habentur: *Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentatum in domibus vestris: quicumque comederit fermentatum peribit anima illius de Israel, à primo die usque ad diem septi-*

septimum: atque alunde ex Evangelio habetur Christum Pascha celebrasse ut Legem adimpleret. Negari autem nequit Christum instituisse Eucharistiam in coena illa, quam habuit cum discipulis prima die azymorum ad vesperam: nam Marci XIV. vers. 12. *Primo die azymorum quando Pascha immolabant*, sive ut legit Syriaca versio, *quando sacrificabant Judæi Pascha, dicunt ei discipuli: quò vis eamus & paremus tibi, ut manduces Pascha?* Et vers. 24. *manducantibus illis, accepit Jesus panem: & benedixit, fregit, & dedit eis*, & ait, *sumite. Hoc est corpus meum*. Lucas vero cap. XXII. vers. 7. ait, *venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha*, & postea subdit, *cùm facta esset hora*, hoc est juxta Legis præscriptum, *discubuit, & duodecim Apostoli cum eo*, ac deinde, *& accepto pane gratias egit, & fregit &c.* Igitur Christus panem accepit, voluitque esse corpus suum, quem Judæi adhibebant, dum die prima azymorum Pascha celebrarent; panis autem hujusmodi erat azymus, ut est ex Scriptura manifestum.

Denique Christus Dominus Eucharistiæ materiam voluit esse panem; panis autem nomine venit tum azymus tum fermentatus. Nam ut omittam quod pluribus probatum est ex Cornelio Celso, Plinio, Galeno, aliisque antiquis prophanis Scriptoribus, illis temporibus communem & vulgarem panem fuisse sive azymum sive fermentatum; Ex ipsa Scriptura patet, nomine panis tum azymum tum fermentatum venire: sic Geneseos XVIII. vers. 6. & 19. vers. 3. panes, quos apud Abraham & Lot dicuntur Angeli comedisse, quique infermentati erant, appellatos legimus, *panes subcinericios* ἐγκρυφίας. Ac passim eadem Scriptura panes propositionis commemorat, eosque græca voce ἄρτος designat, quos ex Levitico XI. vers. 5. constat, fuisse absque fermento; ita Exodi XXV. vers. 30. & Matthæi XII. vers. 4. Hinc Theodoretus jam suo tempore ad v. 4. cap. 10. Danielis, inscitiæ eos arguit, qui panem azymum panis nomen mereri negant, & subjicit *panis enim vocatur & fermentatus & infermentatus*. Ergo si Christus panem esse voluit Eucharistiæ materiam, sive azymus sit sive fermentatus, apta erit ad Eucharistiam perficiendam materia.

Opponunt Photiani nonnulla sophismata. Primum ex Græco vocabulo ἄρτος azymum panem exprimere ne[...] *[...]* , inquit Cærularius, [...]

[...] *& fusum* [...]
[...] *& ...* [...]
azyma cùm [...]
[...] effectum [...]
symbola sint [...]
semel in anno [...]
veterum, quæ [...]
in Eucharistia adhiberi [...]
[...] signum. Præterea [...]
cujus Sacrificium Eucharistiæ [...]
non azymum, sed fermentatum [...]
[...]. Demum, quod [...]
[...] Canonibus [...]
azyma prohibuerit, [...]
[...] Judæorum [...]
usus azymorum [...]
sint. Hæc sunt [...]
quibus probare [...]
ptam Eucharistiæ [...]

Sed videamus, [...]
sint. Ad primum [...]
dum Card. Humbertus [...]
que, quod azymum [...]
etymologiam [...]
nomini nos [...]
& puerile, quia [...]
versa etymologia [...]
dum humanum [...]
dum naturam [...]
aliam hujus [...]
Eustathius, [...]
rii, Svicerus, [...]
eruditum virum [...]
bet. Præterea [...]
lum ἄρτος in [...]
candum quoque [...]
firmari potest [...]
vers. 40. ubi [...]
tam discipulis [...]
proculdubio [...]

Ad alterum [...]
qua Sacramenta [...]
productum, [...]
intercedere: sed [...]
gulis materia [...]
periatur. [...]
fermentatum [...]
quod & Ecclesia [...]

Deinde [...]
sed [...]
lore [...]
p[...]

[...]moram facit in La[...]
[...]nt proprii Ritus Ec[...]

[...]num Sacerdos Lati[...]
[...]ac Græcus in Lati[...]
[...]aristiam juxta loci

[...]de obligatione ma[...]
[...]itu disputavimus,
[...]s etiam in Orien[...]
[...] renetur proprium
[...]æcus in Latinorum
[...]m retinet, quin
[...]ica Sede mutare
[...]n in Latinorum lo[...]
[...] Græcorum teneri
[...]ndum, dum Eu[...]
[...]ue enim, ut ibi
[...]ct lex illa Eccle[...]
[...]ue Ritum servare
[...]nem servandi pro[...]
[...]one Eucharistiæ,
[...] Ecclesiæ leges.
[...]tina Synodo attu[...]
[...]nstit. incip. *Romani*
[...]56. in qua hæc le[...]
[...]resbyteris tam Græ[...]
[...]ute sancta obedien[...]
[...] Presbyteri Græci,
[...]ore, & Latino Græ[...]
[...]arum, aut facultatem[...]
[...]extu Missas, & alia
[...]aut celebrari facere
[...]CTUS XIV. Constit.
[...]num. 10. Prædecesso[...]
[...]odi legem inculcans,
[...]emus, etiam sub pœ[...]
[...] divinis, ne Presby[...]
[...]& Latini Græco ritu,
[...], & facultatum Mis[...]
[...]officia, Græci Latino
[...]co ritu celebrandi, ab
[...]ejus Legatis, ac etiam
[...]pro tempore existente ob[...]
[...]Missas, & alia divi[...]
[...]vel celebrari facere pra[...]
[...]ohibet ne Latinus Paro[...]
[...] Ciborio cum Particulis
[...]ati pro Communione Græ[...]
[...]chus Græcus sub specie
[...]unione Latinorum *in quo[...]*
[...] Altari retineat, jubet[...]
[...]ue Sacerdos nonnisi in suo
[...] Latino ritu Eucharistiam
[...]. Præterea ne Laici La[...]
[...]nem sub specie fermentati

à Presbyteris Græcis recipiant omninò interdicit; Græcis tamen Laicis permittit, *ut ubi propriam Parochiam non habent, possint, si velint, in Ecclesia Latina Eucharistiam sub specie azymi à Sacerdotibus Latinis sumere.* Hæc pro Græcis in Italia degentibus statuta sunt.

Atque hinc patet, *Primò* errare *Ledesmam* à Verricello citatum, qui censet teneri Latinum per Græcorum regionem transeuntem Græco more celebrare, ac Græcum Latino ritu in locis Latinorum: Nam antedictæ Constitutiones sunt pro Græcis, qui sub Latinis Episcopis degunt, atque adeò in Latinorum locis. *Secundò* errare *Suaresium*, *Vasquesium*, aliosque, apud Verricellum Tit. VIII. q. 188. qui asserunt Sacerdotem Græcum, qui perpetuum inter Latinos Domicilium stabilierit, teneri ad celebrandum Latino ritu; Nam Ecclesia præcipit, proprium ritum sine Apostolicæ Sedis dispensatione mutare non posse, jubetque etiam eos, qui in Italia sub Latinis Episcopis fixum domicilium habent, proprio more Missas, aliaque divina officia celebrare debere. *Tertiò*, errare quoque Verricellum ipsum, dum loco citato ait, posse Latinum Græco more, Græcum verò Latino ritu celebrare in locis, in quibus proprii Ritus Ecclesiæ non adsint, quòd possit sese loci consuetudini accommodare. Nam Ecclesia præcipit cuique proprium ritum ubique servare, ut diximus cap. IV. ac districtius jubet, Sacerdotem quemque juxta propriæ Ecclesiæ consuetudinem ubique terrarum Missas celebrare debere. Neque Augustini consilium, quod habetur Epist. 118. ad Januar. quoque mores eorum quibuscum vivimus sequi monemur, ad rem facit; Nam si quisque morem sequi posset Ecclesiæ in quam deveniat, posset pro libitu ritum semel susceptum deserere, illumque amplecti, quem Ecclesia teneat, in quam venit: Id verò Apostolicæ Sedis auctoritate prohibitum est. Deinde Augustini regula ad consuetudines legesque illas spectat, quæ à loco pendeant, quibus subjici debet quicumque in loco ubi vigeant, versetur. At obligatio manendi in suscepto ritu, illumque servandi qua ratione possit, & celebrandi Missas, & officia juxta propriæ Ecclesiæ morem personas afficit, quæ suscipiendo Baptisma, vel Ordines, ex Ecclesiæ lege adstricti sunt ad perseverandum in suscepto ritu, ac more propriæ Ecclesiæ celebrandum. Vide in cap. IV. quæ diximus de obligatione, quam quisque habet manendi in semel suscepto ritu.

Ex iis optimè concludit Verricellus, non licere Sacerdoti Latino uti fermentato in Ecclesia Græca, nec Græco in Ecclesia Latina azymo, etsi Populus diu deberet Sacrificio privari, & proximus absque Viatico decedere. Quia utilitas communis privatorum commodis præferenda est; ad communem verò utilitatem pertinet Ecclesiæ servare præscriptos ritus: & quia præceptum sumendæ Eucharistiæ in articulo mortis, & audiendi Sacri in diebus festis non obligat nisi dum Sacrum celebrari possit, servatis legibus, ac ritibus ab Ecclesia stabilitis. Igitur, ut Sacerdos non jejunus celebrare nequit pro communicando moribundo, vel ut populus audiat sacrum die festi; ita Sacerdos Latinus nequit in fermentato consecrare, contra Ecclesiæ præceptum, ut populus sacrum audiat, vel ut morti proximus Eucharistiam sumat.

In parando fermentato pane ad altaris sacrificium destinato magna est Orientalium cura, & diligentia: De Græcis scribens Christophorus Angelus homo ritus Græcanici peritus libello, quem Græcè vulgavit, de præsenti Ecclesiæ suæ statu, *panem*, inquit, *accipiet Sacerdos, quem vir, vel mulier aliqua, modo purus idem, mundaque eadem fuerit die antecedente paravit .... antequam verò panis ille excoquatur, signaculum illi prius ligno aliquo cui litteræ hæ insculptæ, Jesus-Christus vincit, imprimunt.* Nec minor est apud Ruthenos diligentia, ut testatur Guagninus. Æthyopes etiam mirabili quadam arte, & cura panem hunc præparant, teste Francisco Alvarez, Peregrinationum Æthyopiæ cap. 11. Jacobitæ denique, & Nestoriani non secus ac Græci, Syrique Melchitæ magno studio oblatitios fermentatos panes parare solent; fabulantur verò Nestoriani vetus fermentum, quo ad panem hunc præparandum utuntur, se ex majorum traditione ab Apostolis accepisse. Ad figuram quod spectat Græci ut plurimum non rotundant, sed in quatuor ramos ad modum crucis extendunt, inquit Allatius; Orientales reliqui peculiari solent ac mystica hunc panem figura donare.

Plerique solent oleum cum sale fermentato pani admiscere; qua quidem mixtione, si oleum panis naturam non mutet, inepta materia non fit. Consuetudo hæc apud Nestorianos, & Jacobitas ex eo orta videtur, quod oleo uti cœperint, ut faciliùs massæ sigillum imprimerent, eamque coctam feliciùs è trixorio contraherent; sed progressu temporis ab imperita gente fortasse etiam ut ritus sacer

hæc

hæc olei admixtio habita est. Extat hac de re decretum Congregat. particularis de P. F. quod sequitur: *Relata instantia Adeodati Archiepiscopi Damasci, & ejusdem nationis Jacobitarum, pro facultate celebrandi Missam Ritu Chaldaico cum Missali Maronitarum, & una ex Liturgiis, quæ in eodem Missali fuerunt à Sede Apostolica approbatæ, introductoque in Congregationem prædicto Archiepiscopo, & mediante interprete de pluribus circa materiam Sanctissimæ Eucharistiæ interrogato, Congregatio censuit, si Sanctissimo placuerit, facultatem petitam esse Oratori concedendam, injuncto illi præcepto, ne oleum adhibeat, cùm durior fieri possit massa, in eaque sine oleo, ut Græci faciunt, formam, seu sigillum cum crucibus, & punctis duodecim Apostolorum, &* lxxii. *discipulorum significantibus imprimi, & in Clibano coqui loco frixorii, in quo Jacobitæ suas solent hostias oleo litas coquere. Præterea Congregat. jussit, ut dictus Archiepiscopus præsentibus Magistro Sacri Palatii, & Secretario Ingole cum massa fermentata & oleo more suæ nationis, hostiam conficeret, ut posset experimento comprehendi, an oleum dictam massam ingrediatur, quod sequenti die idem Archiepiscopus fecit. Nam delata massa fermentata, oleo sinistram manum unxit, ut posset ab ea liberè separari, & formam ligneam similiter unxit, in qua erant prædictæ cruces & puncta pro sigillo imprimendo, ex quibus actionibus idem Magister Sacri Palatii manifestè cognovit, oleum non ingredi massam, & à Jacobitis adhiberi ob solas duas rationes, ut scilicet imprimi posset sigillum, & massa in frixorio coqui; censuit tamen idem Magister standum esse in decretis, ut sine oleo massa durior effecta, fiat ab Archiepiscopo hostia, nam sigillum facilè imprimi poterit, si massa modica aspergatur farina, & deinde in Clibano coquatur*. Sacra Congregat. de P. F. 22. Junii 1633. Atque hinc patet meritò doctissimum P. Berti de Theolog. disc. lib. 33. cap. v. Thesi 2. reprehendere Jacobitas ob olei in oblatione mixtionem, non verò eos, qui parum salis pani admisceant, tum ad conciliandum eidem saporem, tum etiam ob mysticam aliquam significationem; nam mixtio salis, panis naturam non mutat, nec quidpiam Sacramenti venerationi contrarium secum fert: quamobrem tolerari debet, ubi ex antiquo tempore usurpari soleat: dum verò hanc mixtionem necessariam non habeant.

Altera materiæ Eucharistiæ pars est vinum de vite; Sive album, sive rubrum, sive alterius coloris sit, apta materia est, cùm non color, sed substantia liquoris ex uvis vitis expressi à Christo Domino stabilita sit hujus Sacramenti materia. Quod quidem notandum duxi, ut quisque intelligat Moscovitas in manifesto versari errore, si credant, ut Auctores nonnulli referunt, solum vinum rubrum aptam esse Eucharistiæ materiam. De vino duo discutienda offert dubia Orientalis Ecclesia, alterum scilicet consuetudo, quæ in Æthyopia, & apud Syros nonnullos viget, de adhibendo, ob vini penuriam, liquore ex uvis passis expresso, alterum verò Armeniorum error, qui censent nefas esse vino modicum aquæ miscere; quibus & tertium addemus, de aqua fervente, quam Græci peracta jam consecratione in calicem mittunt.

Quæris 1. Utrum liquor ex uvis passis, & zebibo expressus licitè, ac validè in Eucharistia perficienda usurpetur.

Nota 1. Fagundez præcept. 3. lib. 2. cap. 3. ita scribit: *Scio in Æthyopia ex defectu vini assumere Catholicos, & Patres nostræ Societatis uvas non ita passas, & eas aquæ superinfundere, quoadusque lactescant, & postea exprimunt, ex quibus fit vinum, in quo consecrant, satis generosum, & primus Auctor hujus rei fuit sanctissimus Vir Andreas de Oviedo Patriarcha ejusdem Æthyopiæ.*

Nota 2. Anno 1703. die 14. Februarii propositum fuit dubium à P. Josepho de Hierusalem Ordin. Min. Strictæ Observ. ac Missionibus Æthyopiæ Præfecto, an liceat Missionariis celebrare cum vino ex *zebibo*, vel uvis passis expresso, ut in Regionibus illis fieri solet. *Sanctissimus auditis votis Eminentissimorum mandavit exquiri prius per R. P. D. Assessorem à dicto P. Josepho quo præcisè modo conficiatur vinum ex uvis passis, vel zebibo, in Æthyopia, & postea iterum formari, & proponi idem quæsitum cum dicta expressione vel declaratione ante DD. Consultores, & successivè in Congregatione coram Sanctitate sua habenda*. Responsum deinde fuit à supra dicto P. vinum hujusmodi in hunc fieri modum: sumuntur ex. g. 4. lib. Zebibi, franguntur, atque in apto vase tunduntur, ac deinde totidem frigidæ aquæ libræ in idem vas infunduntur, eaque in infusione servantur per sex, octo, vel ad summum decem horas; extrahitur postea zebibi vel uvæ passæ materia, eaque ab exteriori aqua purgata, aut panno stringitur, vel torculari premitur. Liquor inde expressus vinum est, quo sine ulteriori diligentia, utuntur, dum celebrant. Hac præmissa explicatione fuit ire-

rum propositum dubium, *ac lectis quoque relationibus, & rationibus Patris Joannis Damasceni Consultoris, nec non variis experimentis factis pro eruendo dicto vino, Sanctissimus auditis votis Eminentissimorum* dixit, *licere, dummodò liquor extrahendus à zebibo vel uvis passis ex colore, odore, & gustu dignoscatur esse verum vinum* Sacr. Congr. S. Off. 22. Julii 1706.

Resp. Iis præmissis ubi vinum desit, ut revera deest in Regionibus illis, in quibus hoc utuntur liquore, validè, ac licitè usurpatur, si tamen ex colore, odore, atque sapore censeri possit verum vinum. Nam liquor ex uvis de vite extractus esset, atque iis qualitatibus deprehenderetur, uvas illas passas, vel zebibum ex decoctione non mutavisse uvæ naturam. Quamobrem probare non possum Vericelli responsionem, qui negativè respondendum censet, *quia zebibum est adeò decoctum ab igne, ut non possit ex eo confici simpliciter vinum, sed vinum secundum quid, cum addito, nempè vinum coctum, seu sapa*: nam zebibum uva est; ignis verò, vel solis calore exsiccata, si post infusionem in aqua, liquorem exprimat, qui colorem, odorem, saporemque servet vini; non video, cur verum vinum censeri nequeat, quod accidentario tantum ab alio differat.

Quæres 2. An loco vini in utraque purificatione ubi magna sit vini penuria licitè adhiberi possit tantùm aqua.

Resp. Sac. Congreg. S. Off. 14. Julii 1707. ad hujusmodi quæsitum propositum ab Episcopo Quebecensi, respondit, *citra maximam vini penuriam, servandas esse pro viribus Rubricas Missalis Romani, præsertim in purificatione, seu prima ablutione*. Dum verò tanta sit vini penuria, ut nisi Sacerdotes aqua tantùm uterentur in purificatione coacti essent pluries ad non celebrandum, adhibere posse solam aquam, declaravit Cong. de P. F. in responsione ad dubia proposita à Missionariis Sinensibus die 23. Januarii 1665.

Vino parum aquæ miscet, tum Occidentis, tum Orientis Ecclesia. In Occidente id omittunt Luterani, Calvinianique quod consuetudo sit non à Christo, sed ab hominibus orta, quodque præceptum, quod orthodoxa inculcat Ecclesia Evangelicæ puritati, ac libertati adversetur. In Oriente verò aquæ mixtione rejiciunt Armeni. Ii in Conciliabulo supra citato Monophysitas illos imitati sunt, quos Brunus appellatos fuisse censet Julianitas, & Gajanitas, qui ut Anastasius Sinaita renunciatus Antiochiæ Patriarcha anno 561. scribit, *vinum merum sine aqua offerunt, ut ex inde deprehendantur confiteri Christum nuda, & simplici deitate constare*. Facilè autem est demonstrare Ecclesiam ad Christi imitationem Apostolorum ætate statuisse, ut vino parum aquæ misceretur, idque habitum semper fuisse, ut Ecclesiæ præceptum. Christum Dominum vino parum aquæ miscuisse ex eo liquet, quòd dum Pascha celebraret more Judæorum Eucharistiam instituerit; ut etiam Armeni, ac alii Hæretici fatentur; At Judæi calicem paschalem aqua temperare solebant, ut constat ex Misna jod benedictione 7. ex Rabi Maimonide, aliisque, & ex vulgari eorumdem antiquo more Proverbiorum cap. 9. & Apocalypseos c. 18. Deinde Christum Dominum aqua calicem temperasse, testatus est Irenæus circa medium II. sæculi lib. 4. advers. hæres. cap. 57. inquiens: *Accipiens Dominus panem, suum esse corpus confitebatur, & temperamentum calicis suum sanguinem confirmavit*; lib. autem V. cap. 2. *temperamentum calicis mixtum calicem vocat*, inquit Massuettus: & Cyprianus Epist. 63. ad Cœcilium III. sæculò scripsit, *invenimus calicem mixtum fuisse, quem Dominus obtulit*, hoc est in calice vino aquam fuisse mixtam, ut ipse ibidem explicat. Ergo primis sæculis Ecclesia credebat, Christum aqua vinum temperasse. Morem autem hunc fuisse imitatum, testatur Justinus Apologia 2. *deinde*, inquiens, *ei, qui Fratribus præest, offertur panis, & poculum aqua, & vini*, testatur quoque Auctor Constitutionum Apostolicarum lib. 8. cap. 12. de Christo dicens: *similiter calicem miscuit ex vino, & aqua, sanctificavit &c.* Et ut mittam alios Patres, omnes antiquæ Liturgiæ Jacobi, Chrysostomi &c. hujus mixtionis ritum præscribunt; illumque servandum præcepere Concilia, Carthaginense III. ann. 397. celebratum, Trullanum supra citatum; Florentinum, & Tridentinum, quod sess. 22. cap. 7. ait, *monet deinde sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quòd Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia è latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cùm aqua in Apocalypsi Beati Joannis Populi dicantur, ipsius populi fidelis cùm capite Christo unio repræsentatur*. Cùm res ita se habeat, palam est, Ecclesiam consuevisse semper & ubique vino modicum aquæ miscere, idque non pro re indifferenti, sed præcepta habuisse.

Græci

Græci præter frigidam aquam, quàm ante consecrationem solent vino miscere, ante Eucharistiæ sumptionem ferventem aquam infundunt in calicem, *ut scilicet sanguis, & aqua quæ fluxerunt à Sancto latere Domini, & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi tempore salutaris passionis ejus, vivifica esse confiet, veluti ex vivifico deificato corpore vivifica*; ait Balsamon in Resp. ad quæsita Marci Patriarchæ Alexandrini. Mixtio hæc damnari non potest; tum quod antiqua sit, ac à Sanctis Patribus commendata: Nam præscribitur in Liturgiis Basilii, & Chrysostomi, ac laudatur à Nisseno orat. catech. c. 37. à Theodoreto dialogo primo inscripto, *Immutabilis*, à Damasceno lib. 4. cap. 14. atque ab aliis Patribus: Tum etiam quia, Const. *Etsi Pastoralis* §. VI. num. 2. Græco-Italis *permittitur, facta jam consecratione, antequam Sacerdos communicet, juxta ritum in Liturgia præscriptum, aquam ferventem, sed tepidam in sacrum calicem infundere*. Quamquam id Græcis permissum est; tamen errore non carent Photiani, qui Latinos, ac Orientales mixtionem hanc omittentes erroris accusant; Nam ritum omittendo, particulari Ecclesiæ præscriptum, non negant, nec improbant id, quòd Ecclesia per illum ritum significare contendit, ut illi perperam arbitrantur.

§. II.

De Forma.

De forma Eucharistiæ ex Orientalium Liturgiis Missionariorum gratia disputaturus, plura, quæ sunt à nostro Auctore prætermissa, & quæ in vulgaribus Theologis desiderantur, proponere, atque explicare cogor. Primum enim Christi verba quibus unicè Eucharistia conficitur, & quorum ne unum quidem sine gravi culpa omittere fas est, aliter in aliis Liturgiis se habent, ac in nostra latina, & in plerisque verba nonnulla desunt ex iis, quæ nos in Calicis consecratione usurpamus. Deinde in illis post Evangelica, & Christi verba, invocatio habetur Spiritus Sancti, quæ preces in omnibus Liturgiis connexas habet, quibus Sacerdos Deum rogat, ut super oblata dona mittat Spiritum Sanctum, qui super illa descendens, panem in Corpus, & vinum in Christi Sanguinem tramutet. Denique tres apud Syros Jacobitas Liturgiæ reperiuntur, in quibus Christi verba desiderantur, quarum prima est, quæ Petro Apostolorum Principi tribui solet, altera Xisti Papæ, ac tertia Dionysii Metropolitæ Adimeni, dicitur. Atque hinc tria oriuntur dubita. 1. Num Orientales omnes Christi verba ad consecrandum Eucharistiam necessaria existiment? 2. Num necessariam saltem petent una cum Christi verbis invocationem, ut Eucharistia perficiatur? 3. Num Orientales Christi verba teneantur recitare, ac in Liturgiis ponere, ea ratione, qua in canone Latinorum reperiuntur? Hujus autem quæstionis necessitas ex eo pendet, quia communis apud Theologos nostros opinio est, non posse sine gravi culpa ex verbis illis vel unum omitti; & quia nonnulli Thomistæ putant omnia, quæ in Calicis consecratione nos adhibemus, verba, esse ad consecrandum necessaria. Accedit etiam fuisse nonnullos, qui hac de causa non solùm Orientales reprehendere, sed earum Liturgias sua corrigere auctoritate ausi sint.

Inter Orientales circa hujusmodi controversiam, minora fuere, ac inter Latinos dissidia. Nam omnes semper fassi sunt ac etiam nunc fatentur, Christi verba *Hoc est Corpus meum, &c. Hic est sanguis meus*, esse ad Eucharistiam consecrandam necessaria; & sine ipsis perfici non posse. Item unanimi semper consensu docuerunt, præter Christi verba preces quoque nonnullas in Eucharistia conficienda semper adhibitas fuisse, ac sine precibus fieri non posse: quæ quidem sententia omnibus Patribus, ac Theologis omnibus probata est; cùm nec unquam hujusmodi sacrificium sine precibus fieri consueverit, nec fieri licitè in ullo casu possit. At Nicolaus Cabasilas, & post ipsum Marcus Ephesinus, aliique pauci, non solis Christi verbis, sed etiam invocatione Spiritus Sancti, sive precibus ea comprehensis, Eucharistiæ Sacramentum confici tradiderunt: En Marci Ephesini verba: *Divina munera*, inquit, *non solùm recitatione verborum Dominicorum sanctificantur, sed & Sacerdotis quæ sequitur precatione & benedictione per virtutem Spiritus Sancti*. Scilicet, verba Christi ut ipse exponit *per modum narrationis sunt, nosque ad memoriam rei quæ tunc gesta fuit, revocant, & vim quasi immittunt in dona proposita, ut transformentur; precatio verò quæ postea consequitur, & benedictio Sacerdotis revera transmutat, quæ jam erant dona in ipsum prototypum Corpus & Sanguinem Domini*. Huic opinioni occasionem dedit invocatio, quam in Orientalium Liturgiis Evangelica, & Christi verba consequi, asserimus, & nonnullæ haud bene intellectæ Patrum sententiæ, quæ per Christi verba

ba & orationem hujusmodi Sacramentum fieri pronunciant.

Duo quoque apud Latinos fuere XVI. sæculo viri eruditione, & doctrina celebres, qui in Cabasillæ abiere opinionem alter è Dominicanorum, è Franciscanorum familia alter. Scilicet, Ambrosius Catharinus Ordinis Prædicat. & Christophorus à Capite fontium Ordinis Minor. Generalis Minister ac postea Archiepiscopus Cæsariensis. Ii enim ut Novatorum circa verba Christi cavillationes & argutias devitarent ac penitus everterent, planioremque facerent Catholici dogmatis de Eucharistiæ consecratione, explicationem, & intelligentiam, rati sunt, Eucharistiam Christum benedictione prius consecrasse, ac benedictione illa, pane in Corpus suum transmutato, accepisse illud in manibus, ac dedisse discipulis, dicendo: *Hoc est corpus meum*; atque eadem ratione calicem consecrasse. Sacerdotes verò deinceps Eucharistiam confecisse docuere per orationem evangelicis verbis præmissam in Latinorum Liturgiis, quæ incipit, *quam oblationem*, *tu Deus &c.* evangelica verò, & Christi verba, narrativè tantùm proferre, non significativè & effectivè, licet ex Christi mandato necessariè sint pronuntianda. *Fit ergo*, inquit Catharinus, *Christi Corpus, propter orationem præmissam, & ex vi pacti; & sic defenditur mos Græcorum*. Pactum verò in eo situ arbitrabatur, quod Christus promiserit toties se præsentem in Eucharistia adfuturum, quoties Sacerdos verba sua *Hoc est Corpus meum &c.* ea ratione, ac ordine, & modo pronunciaverit, quo ipse pronuncianda constituerit. Itaque ut Christus benedictione consecravit, ita oratione consecrat Sacerdos, qua rogat, ut panis fiat Corpus Christi, & vinum sanguis; & ut Christus dicendo *Hoc est Corpus meum*, Corpus suum id esse demonstravit, illudque discipulis præbere ostendit; ita Sacerdos facit. Hoc autem discriminis Christophorum inter ac Catharinum intercessit, quòd hic interna tantùm, ille verò externa quoque benedictione ac ministerio sacerdotali Christum consecrasse asseruerit.

Horum opiniones damnatis ab Apostolica Sede Opusculis, quibus tradebantur, veluti sepultæ jacuere, sed hoc eodem sæculo à Gallis nonnullis excitatæ, magno argumentorum apparatu expositæ, ac propugnatæ fuere à Petro *Le-Brun* in expositione Liturgiæ Armenorum, & ab Antonio Augustino *Toutèe* diss. 3. præmissa operibus S. Cyrilli. Ii verò in hanc se abiisse opinionem testati sunt ne dogma Catholicum de *Transubstantiatione*, validissimo illo argumento privaretur quòd ex invocatione desumitur, quæ in Orientalium Liturgiis reperitur. Fuere ii ex professo confutati à P. Bougantio Jesuita, ab Ursio, Meratio, Georgio, Assemanno juniore, aliisque. Hæc quantum ad opinionem à Cabasilla excogitatam.

Inter Latinos verò aliæ quoque occurrunt hac de re opiniones, quas recensere, ac confutare necesse est, ut systema hac de re absolutum exhibeamus. Innocentius III. in opere de Mysteriis Missæ, quod ante Pontificatum ediderat, lib. 4. cap. 6. ait: *Dici potest, quòd Christus divina virtute confecit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent. Ipse namque per se virtute propria benedixit, nos autem ex illa virtute, quam indidit verbis*. In eandem sententiam abiere Durandus Mimatensis lib. 4. de divinis officiis, aliique, quos Catharinus, & à Capite Fontium laudant ac veluti propriæ opinionis assertores proponunt.

Ajunt nonnulli Scotum in 4. dist. 8. q. 2. ad 2. docuisse, hæc verba, *Hoc est Corpus meum*, *Hic est sanguis meus* ad consecrationem non sufficere, sed præcedentia necessariè addenda esse, alioquin verba illa ad personam loquentis, non ad Christum, cujus nomine proferuntur, referrentur; sed Mastrius, Frassenius, Hennius, aliique celebriores Scotistæ, Scotum à communi sententia non recessisse, demonstraverunt.

Rursus quamplures Theologi sunt qui contendant S. Thomam omnia verba, quæ à Latinis in Calicis consecratione recitantur, necessaria existimasse ad conficiendum hoc Sacramentum, pro qua opinione pugnant Gonetus, Capisuccus, Natalis Alexander, aliique Thomistæ.

Armacanus ait lib. 9. quæst. Armenorum cap. 3. hæc esse in consecratione Calicis necessaria, *Hic est Calix sanguinis mei, novi, & æterni testamenti*, non verò reliqua. Alii, Marsilio teste, addendum putant, *mysterium fidei*. Hæc quantum ad opinionum historiam. Antequam ad rem definiendam descendamus operæ pretium esse arbitror, Evangelica, & Christi verba referre, qua ratione in probatis Liturgiis recitantur, ut inde facilius intelligamus, quæ fuerit hac de re Ecclesiæ à primis temporibus sententia. Mitto verò tres illas Liturgias, quas supra dixi, in quibus Christi verba desunt. Cùm enim omnium sit, ac fuerit semper Orientalium sententia, hæc esse omninò saltem ex Christi præcepto ad con-

consecrandum, necessaria, omissio illa, vel amanuensium incuriæ tribuenda est, vel ea de causa fuere in iis illa prætermissa verba, quod ea Sacerdotes memoria tenerent, ac recitarent.

En itaque verba juxta formulas à Martenio collectas. In Liturgia Jacobi ita forma hæc exprimitur: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis frangitur & datur in remissionem peccatorum. Hic est sanguis meum novi testamenti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum.* Addit Liturgia S. Marci post pronomen *Hoc*, & , *Hic* particulam *enim*. In Constit. Apost. lib. VIII. cap. 17. hæc forma reperitur: *Hoc est Corpus meum, quod pro multis frangitur in remissionem peccatorum. Hic est sanguis meus, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum.* In Liturgiis SS. Basilii, & Chrysostomi post *sanguis meus*, additur, *novi testamenti*; ac similis est Liturgia Cyrilli. Æthyopes utrique formulæ addunt, *Amen*. Mozarabes hac utuntur: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hic est Calix novi testamenti in meo sanguine, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* In Libris Sacramentorum, qui præ se Ambrosii nomen ferunt ita legitur: *Hoc est enim Corpus meum quod pro multis confringetur. Hic est enim sanguis meus.* Sacramentarium denique Gregorii Magni, Missale Romanum, Ambrosianum, & Indorum (hic addendum erat post correctionem) hanc habent formam: *Hoc est enim Corpus meum. Hic est enim calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium fidei: qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* In Liturgia Communi, sive canone universali Æthyopum habetur: *Hic panis est Corpus meum, quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum, Amen. Hic est Calix sanguinis mei, qui pro vobis effundetur pro redemptione multorum, Amen.* Iisdem fere verbis aliæ Orientalium Liturgiæ eandem exhibent formam. Facile vero patet undenam eorum sit orta varietas, si ea observentur, quomodo ab Evangelistis recenseantur. Apud Matth. legitur, *Hoc est Corpus meum. Hic est enim Sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*; Apud Marcum utroque in loco omittitur particula *enim*. Apud Lucam: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur; Hic calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Paulus autem I. ad Cor. II. ita illa refert: *Hoc est Corpus meum. Hic Calix novum testamentum est in meo sanguine.*

Has ergo formas recensui easque cum Christi verbis comparavi, quæ apud Evangelistas leguntur, ut inde clarè appareat, non posse Orientales reprehendi, quod in forma eorum desit particula *enim*, & quod in consecratione calicis non omnia adhibeant verba, quæ apud nos usurpantur. Atque inde duo quoque alia certo inferenda videntur: Primum Christi verba, quæ in Orientalium Liturgiis leguntur, esse ab Evangelistis deprompta, quod sanè, satis superque esse potest ad illorum Theologorum detegendam imperitiam, & temeritatem, qui corrigere, & ea augere propria ac privata auctoritate sua conati sunt: Quis enim sine temeritate verba ex Evangelio deprompta, Patrum auctoritate commendata, & Liturgiarum usu à primis seculis comprobata, emendare, ac mutare audeat? Deinde ritè ac licitè Orientales per illa verba consecrare, nec cogi posse ad alia, quæ in liturgia nostra reperiuntur addenda. Quibus accedit etiam ex iis nos posse tuto concludere, non aliis esse inditam vim consecrandi verbis, quàm istis: *Hoc est Corpus meum, Hic est sanguis meus*, vel *Hic est Calix sanguinis mei*, non solùm ob communem Theologorum sententiam Tridentini Concilii auctoritate comprobatam, quod verba Sacramentorum formam constituentia efficere docet, quod significant; ut est etiam à nostro Auctore probatum, sed præterea, quia hæc unicè sunt verba, quæ à Patribus omnibus commendantur, ac in omnibus reperiuntur liturgiis, quod argumentum est, fuisse hæc semper, & ubique veluti necessaria ad consecrandum reputata, alia verò historicè, & ex præcepto tantùm Ecclesiæ adhibita. Hìc tamen moneo præceptum hujusmodi cùm de re gravissima sit gravem obligationem inducere, quo fit, ut graviter peccet, qui vel unum ex iis, quæ in jam prolatis Liturgiis habentur, liberè prætermittat. Venio nunc ad nostrum hac de re systema per propositiones explicandum.

PROPOSITIO I.

Christus verbis usus est, non interna tantùm benedictione dum Eucharistiam consecravit.

Primùm hæc assertio inde probari potest, quòd Sacerdotes ea ratione consecrent, qua Christus hujusmodi Sacramentum in institutione, perfecit: Iis enim, quod prior ipse fecisset, deinceps facere præcepit, cùm dixit: *hoc facite in meam commemorationem*.

Sacerdotes verò per verba consecrant; & quidem ita consecrant ut verba Christi, Christi nomine, ac veluti illius personam gerentes, pronuncient, dicendo, non *Hoc est Corpus* Christi, sed *Hoc est Corpus meum*. Hic, quid nostra consecratio est, inquiebat Chrysostomus Hom. 83. in Matth. nisi illius repetitio, quam Christus peregit?

Deinde Christus Sacramentum instituens, qua Deus, & conficiens, qua homo erat, Sacramentalem ritum instituere, ac adhibere debuit, scilicet materiam, & formam adhibere, junctis scilicet pani verbis; *accedens* enim *verbum ad elementum fit Sacramentum*, inquit August. Tract. 80. in Joann. Accedunt præterea auctoritates Sanctorum Patrum, quas infra recensebimus. Hinc Tridentina Synodus sess. 13. cap. 1. ita de Eucharistia loquitur: *Hoc admirabile Sacramentum in ultima cœna instituit, cùm post panis vinique benedictionem, se suum Corpus præbere, ac suum sanguinem disertis verbis testatus est, quæ verba à Sanctis Evangelistis commemorata, à Divo Paulo postea repetita sunt*. Satis hìc indicant Tridentini Patres post benedictionem panis vinique, verba proferendo, instituisse, ac perfecisse Eucharistiam.

At inquiunt, benedictio idem ac consecratio est, quam ob rem Paulus 1. ad Cor. 10. vers. 14. *Calicem benedictionis*, vinum consecratum appellavit: & dum Christus dixit, *Hoc est Corpus meum*, jam antea panem in suum fuisse Corpus trasmutatum significavit: ergo per præmissam benedictionem ab Evangelistis commemoratam, dum dixere: *accepit panem benedixit &c.*

Sed levis est momenti hæc conjectura. Cùm enim Christus Sacramentum instituerit, & confecerit, illudque nobis ad sui intentionem perficiendum mandaverit, & verba adhibuisse, ut Sacramenti natura exposcit, & verba talia, quæ rem significatam efficerent, præsumendum est. Quæ sola præsumptio plus quàm illa conjectura, valet. At præterea verba ipsa ab Evangelistis commemorata habemus, quæ id significant, quod in Eucharistia fit, quæ semper fuere à Sacerdotibus usurpata, quæque adhibuisse Christum, testantur veteres Patres, ac omnium Ecclesiarum traditio comprobat. Itaque benedictio, & gratiarum actio ritus fuere à Christo institutioni Eucharistiæ præmissi, non consecratio: id ostendit vox aoristica in Evangelica historia usurpata εὐλογήσας, idest, *cùm benedixisset*, & εὐχαριστήσας, scilicet, *cùm gratias egisset*, quæ præteritum tempus significant; liquet etiam ex eo, quia Christus in ultima cœna ritus servavit Judæorum, qui cœnæ benedictionem præmittebant, & panem cum gratiarum actione frangebant. Hinc Estius, aliique viri gravissimi improbabile omninò putant opinionem, quæ benedictione Christum consecrasse autumat, & in 1. ad Cor. cap. 1. post Jansenium observat, Jesum magna aggressurum miracula in Cœlum oculos elevare, ac Patri gratias agere consuevisse, ut præstitit suscitaturus Lazarum, & panes multiplicaturus. Rursus non desunt, qui eisdem verbis benedictionem & consecrationem à Christo peractam putent, quòd passim Patres consecrationem, & *mysticam benedictionem* indiscriminatim accipiant: ut S. Thom. 3. p. q. 78. art. 1. ac alii post ipsum; & revera, quòd consecratur cœlesti benedictione repletur. Si autem iis opponas fuisse benedictionem consecrationi præmissam, respondent, non semper Evangelistas res narrare, quo gestæ sunt ordine, ut pluries observavit Aug. lib. *de Cons. Evang.* Ad tollendam verò æquivocationem necesse est duplicem distinguere benedictionem, alteram pro oratione usurpatam sacris muneribus consecrandis facta, quàm Christum more Judæorum Pascha celebrando, præmisisse puto, & quam à consecratione diversam habeo; alteram verò, quæ mystica dona immutat, redditque sancta, benedicta, vivifica, quæ ipsa consecratio est, quam innuit Paulus loco supra laudato.

Nota. Etsi vera est hæc nostra sententia, ut ego arbitror, præsertim ob Tridentini supra relata verba, ac Concilii Florentini decretum, quo verba, quibus *Christus hoc Sacramentum confecit* hujus Sacramenti forma declarantur; tamen nulla Ecclesiæ aperta definitio adest, quæ oppositam opinionem proscripserit. Id testantur, Ambrosius Catharinus in fine opusculi. 2. Alphonsus Salmeron, circa finem Tract. 13. Juvenin. Tournely, Du Hamelius, Berti, aliique. Nec est verisimile Ecclesiam voluisse damnare opinionem, ad facilius refutandos Hæreticos excogitatam, & quam Innocentius III. supra citatus probabilem asseruerat, ac propugnant Guido Bononiensis, Durandus, aliique à Catharino, & Capite fontium recensiti.

PROPOSITIO II.

EUcharistiæ forma Christi verbis continetur, *Hoc est &c. Hic est Calix &c.*

Hæc propositio, quæ paucos ex Orientalibus, ex Latinis verò minores adversarios habet,

habet, potest primum ex eo demonstrari, quod verba, quibus Sacramenta fiunt à Deo, qui vim ipsis indidit sunt instituta: At præter verba illa *Hoc est &c.* ubi sunt verba, quæ Deus pro Eucharistia conficienda, determinaverit? Hæc solum sacri Scriptores commemorant, hæc unicè Christi ac divina verba esse tradidere Patres, ac ea tantum ex iis, quæ consecrationi necessaria habentur sacræ Liturgiæ à Christo determinata asserunt. Quis enim est, qui Spiritus Sancti invocationem, precesque, à Christo adhibitas, institutas, commendatas scripserit? Eccur potius preces illas ab Ecclesiam humana institutas auctoritate non dicimus? Discurre per officia Sacramentorum omnium cum Orientalis, tum Occidentalis Ecclesiæ, in omnibus reperies invocationes precesque, quibus Ministri rogant ut Deus per Spiritum Sanctum suum, gratiam illam conferat, quam per illa se collaturum promisit Sacramenta. In iis preces illæ ab Ecclesia institutæ generatim creduntur, ac à forma Sacramentorum omnino diversæ habentur, imo & vere perfici Sacramentum sine illis firmissime creditur. Cur ergo uni Eucharistiæ hæ preces necessariæ putantur? Verum est Eucharistiam, quæ necessitatis Sacramentum non est, non posse, ut Baptisma, & pœnitentia in ullo casu licitè sine illis confici, quo sensu est à Patribus nonnullis assertum sine precibus non fieri. At inde nefas est concludere formam constituere. Sed videamus, quid utriusque Ecclesiæ Patres, quid traditio Ecclesiarum, quidve Liturgiæ ipsæ nos doceant.

Incipio à Latinis. Tertullianus lib. IV. contra Marcionem cap. 40. ait, *Accepit panem, & distributum discipulis Corpus illum suum fecit dicendo: Hoc est Corpus meum.* Apud Cyprianum Auct. sermon. de Cœna Dom. ait: *Ex quo à Domino dictum est, hoc facite in meam commemorationem, hæc est caro mea: Hic est sanguis meus, quotiescumque his verbis, & hac fide actum est, panis ille substantialis, & Calix solemni benedictione sacratus, ad totius hominis vitam salutemque proficit.* Ambrosinus lib. de Myst. cap. 9. num. 52. *quod si tantum*, inquit, *valuit humana benedictio, ut naturam converteret, quid dicimus de ipsa consecratione divina, ubi verba ipsa Domini Salvatoris operantur?* & num. 54. sequitur, *ipse clamat Dominus Jesus: Hoc est Corpus meum. Ante benedictionem verborum cœlestium alia species nominatur, post consecrationem Corpus significatur.* Eadem vel ipse, aut quisquis est Auctor Libror. de Sacram. qui Ambrosii nomine circumferuntur, lib. IV. c. 4. n. 14. ait, scribens, *sermo Christi hoc conficit Sacramentum*, & n. 19. *fit sanguis consecratione verbi cœlestis*; cap. 5. n. 23. *antequam consecretur, panis est, ubi autem verba Christi accesserint, Corpus est Christi.* Ne autem putent orationem ab Ambrosio verba Christi nuncupari, audi ipsum loco citato de Myst. ita loquentem, *Ipse clamat Dominus Jesus, Hoc est Corpus meum*, & IV. de Sacr. c. 5. n. 21. *Illa verba Evangelista sunt usque ad. Accipite: Inde verba sunt Christi.* N. vero 14. *Consecratio autem, quibus verbis est, & cujus sermonibus? Domini Jesu. Nam reliqua omnia, quæ dicuntur in superioribus, à Sacerdote dicuntur, laudes Deo deferuntur, oratio petitur pro populo, pro regibus, pro ceteris. Ubi venitur, ut conficiatur Venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus utitur Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi.* S. August. serm. de divers. 227. alias 83. inquit, *Panis ille quem videtis in Altari, sanctificatus per verbum Dei, Corpus est Christi. Calix ille, imo quod habet Calix sanctificatum per verbum Dei, sanguis est Christi*; Verbum autem Dei est sermo ille Christi, Hoc est &c. ut ex Ambrosio, aliisque Patribus apertè constat. Hic notare juvat Amb. loco cit. de Myst. c. 6. dicere, per benedictionem panem consecrari, sive illius *naturam mutari*; & Aug. lib. 3. de Trin. c. 4. asserere, *Eucharistiam prece mystica consecratam*, ubi uterque verbis Christi precum, vel benedictionis nomen tribuit. Euseb. Emiss. Hom. in Ramis palmarum, *dixit*, inquit Christus, *tunc per se, & modo per suos Ministros, Hoc est Corpus meum: & tanta est ejus verbi virtus & efficacia, ut statim fiat, quod dicitur.* Ita Auctor quoque loquitur serm. 28. *de verbis Domini*, qui Augustino tribuitur, & Sermonis 5. de Paschate, qui nomine Eusebii Emisseni circumfertur. Quibus addimus Pascasium lib. *de Corpore, & sanguine Domini* cap. 12. & cap. 15. Remigium Antissiodorensem, Stephanum Eduensem, aliosque á Martenio citatos; Ex quibus sufficienter probamus universalem Patrum Latinorum cujusque ætatis sententiam, satis etiam significatam, & explicatam in Conciliis Florentino, & Tridentino, occasionem dedisse Rubricæ jussu Pii V. Missali Romano præmissæ, quæ tit. *de defectu panis*, hæc habet, *Si celebrans ante consecrationem, adverterit hostiam esse corruptam, aut non esse triticeam, remota illa hostia, aliam ponat,*

nat, & facta oblatione, saltem mente concepta, prosequatur ab eo loco ubi desivit. Si adverterit post consecrationem, etiam post illius hostiæ sumptionem, posita alia, faciat oblationem ut supra, & à consecratione incipiat, scilicet illis verbis, qui pridie &c. Quod si hoc contingat post sumptionem sanguinis, apponi debet rursus novus panis, & vinum cum aqua, & facta prius oblatione ut supra, Sacerdos consecret, incipiendo ab illis verbis, qui pridie &c. Quæ sane innuunt sine precibus, & invocatione, Latinæ Ecclesiæ judicio, Eucharistiam consecrari. Venio nunc ad Græcos Patres: Primo loco afferemus Justinum Martyrem. Et verba ex Apolog. 2. circa finem deprompta, ubi Eucharistiam consecrari, ait, *δι᾽ εὐχῆς λόγου* per orationem verbi, nomine autem *εὐχὴν* non effusam deprecationem, sed expressam à Christo Dei Verbo, animi sententiam, verbis designat, cum paulo post, Verbi orationem sive deprecationem, illam fuisse asserat, quæ in Evangelio reperitur, nempe, *Hoc est Corpus meum, Hic est sanguis meus*: Atque hic notent velim Adversarii, *εὐχῆς*, seu *precationem*, vel orationem Græcos Patres illam Christi orationem vocare, qua dixit, *Hoc est Corpus meum*, sive quod vox illa quamlibet animi sententiam verbis expressam significare quoque valeat, ut nonnulli censent, sive, quod eo animo verba illa prolata, quo Christus eadem pronunciavit, eam præ se mentis humiliationem, ac desiderium, voluntatemque ferant, quæ proferentem vere precantem constituat. Irenæus, qui paulo post Justinum seculo II. scripsit, lib. IV. adv. Hæres. 32. in edit. vero Massuet. 17. num. 5. aperte ait, Dominum vertisse in Corpus suum creaturam panis, dum dixit, *Hoc est Corpus meum*. Et lib. V. cap. 2. num. 3. de pane, & vino, inquit, *& percipientia Dei verbum Eucharistia fiunt*. Vides ergo Irenæum verbum Dei appellare verba Christi supra relata, quæ verba lib. IV. cap. 33. antiquæ Edit. *invocationem Dei* appellaverat, dum dixerunt, *panis percipiens invocationem Dei .... est Eucharistia*. Sed audiamus Gregorium Nyssenum, qui clarius exponit, quid hic *verbi* nomine veniat apud antiquos Patres Græcos: Orat. Catech. cap. 37. de pane ita loquitur, *statim per verbum in Corpus mutatur, ut dictum est, à Verbo, Hoc est Corpus meum*. Origenes quoque in Matth. ad hæc verba, *quod intrat in os &c.* Eucharistiam vocat *Cibum per verbum Dei & precationem sanctificatum seu consecratum*, ubi sane totam Liturgiam designat, quæ preces complectitur & verbum Dei seu Christi verba, hoc nomine designantur. Nazianz. Oration. 2. de Pasch. ait, Prolatis verbis à Sacerdote, *Hoc est Corpus meum, qui non credit esse Corpus Christi certe fidem derogat*. Epiphan. in Ancorato, *voluit*, inquit, *Christus per gratiam dicere, Hoc est Corpus meum, & nemo non habet fidem sermoni*. Ne vero nimis in longum orationem protraham, tres tantum addam ex Græcis Patribus. Chrysostomus magni apud Orientales nominis, Homil. 2. in 2. Epist. ad Timoth. demonstrat, eandem esse oblationem Christi, ac Sacerdotis, quia iisdem ii utuntur verbis, ac Christus est usus: *quemadmodum*, inquit, *verba, quæ protulit Christus, eadem sunt, quæ Sacerdos nunc quoque pronunciat, ita & oblatio eadem est*. Et lib. de Proditione Judæ, habet, *Hoc meum est Corpus*, inquit *Sacerdos: Hoc verbum proposita in aliam formam convertit*; accedit etiam pluries Chrysostomum dixisse Sacerdotes Eucharistiam conficientes ita se gerere, *tanquam Christi personam induti, & quasi ipse esset, qui diceret, & faceret*. Quare? Quia nomine Christi dicunt; *Hoc est Corpus meum*, & Christi virtute semel verbis illis concessa Eucharistiam perficiunt. Similia habet Damascenus lib. 4. de Fide Orthod. cap. 13. ait enim, *In principio dixit*, Deus, *producat terra herbam virentem, & ad hanc usque diem accedente imbre, divino præcepto impulsa, & roborata, fœtus suos profert. Dixit perinde Deus, Hoc est Corpus meum*, &, *Hic est sanguis meus, & hoc facite in meam commemorationem: idque omnipotenti ejus præcepto, donec veniat, efficitur*. Ubi explicat fieri hæc per indivisibilem Spiritus Sancti operationem, quam per invocationem Ecclesia significat, ut nos infra ostendemus. Joannes Phurnes apud Allatium de Conf. Occidental. & Oriental. Eccles. cap. XV. in Epist. de Ritualibus in communione immutatis, ait, *Panem benedictionis videbimus ab Apostolis sanctificatum illis tantummodo verbis, Hoc est &c.* En Græcos Patres.

Discurramus nunc per universas Orientis Ecclesias, quarum unanimis hac de re consensus, rem potest extra controversiam omnem collocare. Ad Syros, quod spectat, sive Nestorianos, sive Jacobitas, sive Orthodoxos, supervacaneum duco, eorum in medium proferre testimonia, quorum longam seriem videre est, apud Assemannum in Biblioth. Orientali, ejusque Nepotem, qui eru-

ditam

ditam de hoc argumento dissertationem edidit, ac doctissimum P. Societatis Jesu in dissertatione præfixa secundo Operum S. Ephrem Tomo. Ii enim ostendunt penes hujusmodi gentem inauditam esse Cabasilianam opinionem; ac Auctores omnes, dum verba designant, quibus hoc fit Sacramentum, Christi verba recensere; licet plures ex iis sint, qui dum velint in *Missa* Eucharistiam confici, significare, soleant quandoque asserere, per Christi verba, & Sacerdotum preces, aut invocationem perfici; quod nemo negat. Quo ad Armenos attinet quos tanto studio Brunus in suam trahere conatur sententiam. Adest Concilium ab iis coactum an. 1342. in quo palam omnes professi sunt, hujus Sacramenti formam, esse Christi verba, ut legere est apud Martene Tom. VII. Collect. Anecdot. Adsunt præterea Fidei confessiones, quæ tom. 3. de perpetuitate fidei circa Euchar. recensentur, in quibus solis Christi verbis vim consecrandi tribuitur. Harum altera ab eorum Patriarcha, quatuor Episcopis, & nonnullis Præsbyteris Alippi edita fuit ann. 1668. altera vero Romæ à Patriarcha Hariadour. Similia exponunt aliæ fidei Professiones in eodem recensitæ opere, nempe professio fidei Ecclesiæ Damascenæ, & Matthæi Patriarchæ Alexandrini Cophtorum, in cujus fidei confessione Ægyptiorum, atque Æthiopum omnium sententia declaratur de consecratione solis Christi verbis perficienda. Græcorum quoque in eodem insunt opere fidei professiones, idem declarantes, scilicet: Metropolitæ Gazæ; nonnullorum Moscoviticæ Ecclesiæ Presbyterorum, Nicolai Spadarii, aliorumque, qui in toto Moscoviæ imperio istam consecrandæ Eucharistiæ rationem explicari declararunt. Mitto Georgium Coresium, Gabrielem Philadelphæ formam hujus Sacramenti Christi verba statuentem, & Photianos quamplurimos, quos Papadopoli recensuit. Unum sufficiat Palamiticum Concilium, cujus acta Jassis in Moldavia recussa fuere an. 1698. In eo novitatis accusatur atque damnatur Cabasiliana opinio, per hæc verba: *damnatur novitas opinionum*, quam invexit in *Ecclesiam Nicolaus Cabasila, qui tribuit consecrationem sacrorum donorum precibus, quod nec dictum fuit ab aliquo SS. PP. nec ab ullo canone ordinatum, nec consentit cum placitis Ecclesiæ, qua implorat adventum spiritus sancti precibus, non ad panem Corpus, & vinum Sanguinem omnino efficiendum, sed ut redundet in utilitatem nostram*. Sed ut appareat ante Nicolaum Cabasilam inauditam fuisse, in medium proferamus Græcos Patres, qui Florentino interfuere Concilio. Archiepiscopus Nicænus suo, & aliorum Ecclesiam Orientalem repræsentantium Patrum, nomine, coram Eugenio P. M. ac tota Synodo *volumus*, inquit, *adhærere sententiis Sanctorum Patrum, & rationibus, spretis humanis inventis*, Cabasiliana scilicet opinione, de qua disputatur: Et Julianus Cardinalis S. Sabinæ referens Patribus, quæ post disceptationem Græcos inter atque Latinos à sex deputatis pro expositione illorum, quæ definienda essent, de Consecrationis Eucharistiæ forma, dixit, *Græci confessi sunt auditis nostris rationibus, quod semper tenuerunt, quod solis verbis Dominicis conficeretur, & quod putarent anathema, qui aliud crederet*. Fuit institutum ut hoc poneretur in definitione: *dixerunt, quod hoc non erat necessarium, imo si hoc poneretur, Ecclesia ipsorum reciperet ignominiam, ac si hactenus tenuisset aliud. Unde cum semper fuerimus concordes in hoc, definitio non debet fieri nisi dubiis, & sumus parati confiteri, quod tenemus sicuti vos, quod in verbis solis Dominicis conficitur*. Si hæc, quæ Græci in Florentina Synodo exposuerunt, cum iis conferantur, quæ supra indicavimus, satis notum esse arbitror, non minus in Occidente, quam in Oriente, veluti Novatores habitos esse Cabasilianæ opinionis propugnatores. Ex Orientalibus allata jam monumenta probant; quod vero ad Latinos attinet, addere quoque possumus, Catharini, & a Capite fontium opera, fuisse statim Sedis Apostolicæ auctoritate proscripta: Touttætum vero, atque Brunum novitate opinionis plures commovisse in Gallia, & in Italia, qui ex professo eorum opinionem, ut novam, ac etiam temerariam, ut Assemanus junior publice Romæ asseruit & propugnavit, refutaverunt. Hæc sanè rem maxime suspectam faciunt. Quid vero, si Patrum addantur, supra relatæ, auctoritates?

Sed, inquit Brunus, Antiqui Patres uno fatentur ore, per verba Christi ac per preces Eucharistiam consecrari; & Liturgiæ omnes Spiritus Sancti invocationem habent, qua Deus rogatur ut panem vinumque transmutet, quæ apud Orientales sequitur verba Christi, apud Latinos vero præmittitur, habeturque in oratione illa, quæ incipit, *Quam oblationem tu Deus &c.* Opinio ergo illa, inquit, de solis dominicis verbis Eucharistiam conficientibus recens est, & post undecimum seculum scholasticorum cerebro conficta,

ficta, qui traducto ex Arabum philosophia in Theologiam materiæ, ac formæ vocabulo, ac juxta à se excogitatum systema res mentientes formæ nomen ad sola Christi verba restrinxerunt. Sed quis hominem tam inepte philosophantem ferat? Nam credibile non est in re tanti momenti, & quæ Presbyteris omnibus ignota esse non poterat, quamque Episcopis omnibus statuere debemus omnino exploratam, potuisse scholasticos novam opinionem excogitare, quæ partem tollendo necessariæ formulæ potuisset eo tendere ut nullum conficeretur Sacramentum, nemine protsus reclamante. Ac multo minus credibile est tam brevi tempore hanc fuisse per Occidentem, & Orientem ita sparsam, ut eam apertis ulnis amplexi sint omnes. Itane Græcos erga Latinos affectos fingamus, ut ipso Schismatis fervore, statim ac à Latinis nova, ac eorum majoribus contraria de Eucharistiæ confectione, sententia, excogitata fuit, eam omnes amplexi sint, nullo penitus contradicente? Tam bardi erant Sacerdotes, tam stupidi Episcopi, ut passi sint omnes sine contradictione, in scholis tradi, ac palam doceri, opinionem, quæ opposita esset sententiæ, quam illi didicere dum sacrum suscepere Presbyteratum; & quam isti docere debuerunt, eos, qui ad ordinem hunc promoverentur? neque enim præsumi potest Presbyteros, ac multo minus Episcopos, id ignorasse. Imo cum per plura sæcula circa Sacramentorum formulas disciplina viguerit arcani, ut Schelstratius, aliique viri docti demonstraverunt, potius ex tradita ore ab Episcopis, Presbyterisque doctrina, forma Sacramentorum, & præsertim Eucharistiæ, quod quotidie ab ipsis conficiendum erat, quam ex scripto traditis monumentis, colligenda videtur. Quamobrem, cum postquam propriis vocabilis hujus, & cujusque Sacramenti forma designari cœpit, verba tantum Christi hoc nomine appellata ubique fuerint, præsumendum est, hanc fuisse traditam à Majoribus sententiam.

Sed expendamus sophismata. Primum vero statuo. Eucharistiam in Missa confici, quæ verbis Christi, & precibus constat; quamobrem, ut dici solet in Missa conficeratur Eucharistia, ita potest asseri per Orationem fieri, & verba Christi, quia verba Christi, sine reliquis Orationibus nunquam in Eucharistia perficienda adhibentur: Deinde, Formæ Sacramentorum, Invocationis orationis, & Precum nomine à Patribus designantur: Tertullianus, Cyprianus, & Ambrosius invocationis nomine donatunt verba quibus conficitur Baptisma: Irenæus, & Firmilianus invocationem dixerunt verba Christi quibus fit Eucharistia, eademque Origenes appellavit preces, ut Huetius in Origenianis observat. Imo quæ Latini verba Sacramenti vocant, Græci passim nominant orationem & invocationem: Hinc Gabriel Philadelp. inquit, *Forma Baptismi est invocatio SS. Trinitatis*. Atque hinc liquet, Patres aliquando invocationis precumque nomine ipsa Christi verba designasse, quandoque vero, innuere voluisse, ea quæ Christi verba, quibus unice vim trasmutandi inesse docuerunt, in sacra Liturgia, vel præcedunt, & subsequuntur.

Quoniam vero ad invocationem nos provocat, quæ in Liturgiis reperitur. Principio, ajo, non constare invocationem fuisse a Christo domino institutam, atque præceptam. Nam cum constet, invocationes, quæ in aliorum Sacramentorum administratione adhibentur, fuisse omnes Ecclesiæ auctoritate institutas, id quoque in hac invocatione, præsumendum est. Et jure atque merito, missa enim Gregorii magni auctoritate, ex qua colligunt nonnulli Apostolos sola Evangelica historia, cum Christi verbis, & Dominica oratione consecrasse, doctissimus Maffejus ex Irenæi fragmento probat secundo Ecclesiæ sæculo non fuisse invocationem hanc in omnibus Ecclesiis receptum, atque in Missalibus Gallicanis à Mabilonio editis desiderari, ac in antiquis nonnullis liturgiis deesse. Quid ergo præsidii habet in illa invocatione cabasiliana opinio? Expendamus vero Liturgias ipsas Orientalium. I. In iis præscribitur, ut Sacerdos, cum ad evangelica verba pervenerit, recitata submissa voce & cursim institutionis historia, Christi verba distinctè, & elata voce proferat, ut populus magnum opus effici, moneatur; imo in ea, quæ Marci dicitur, Diaconus populum hortatur, ut enixè oret; ac refert Maffejus ex viris fide dignis, Orientales dum ea proferuntur, caput dimittere, & venerari, atque eos, qui rem magis cognoscunt secum ipsos Christum præsentem fieri, profiteri. Quod quidem vel in ipsis Cophtorum Liturgiis præscriptum videtur, quæ populo acclamandum præcipiunt. *Amen*. Hanc autem acclamationem institutam ab Ecclesia fuisse, ut Fideles Eucharistiam suscipiendo, eam Christi Corpus esse profiterentur, docuere Cornelius Papa in Epistol. ad Fabium Antiochenum, Cyrillus Cathec. 23. Hieronym.

nym. Epist. ad Pamach., & Ambrosius, qui refert a Fidelibus adhiberi quoque consuevisse ad significandum jam fuisse consecrationem peractam; sed quid illa apud Ægyptios acclamatio significet, non opus est ex Antiquis monumentis argumentari; Æthyopes enim, qui ex Ægyptiis disciplinam, ac Liturgias accepere, quique simpliciorem antiquam servavere fidem, ita solent acclamationem exprimere; Postquam Populus acclamaverit. *Amen*. Post Christi verbi prolationem, subdit, *credimus*, *certo scimus*, *Laudamus te Domine Deus noster*, *Hoc est vere*, *& ita credimus Corpus tuum*.

Ut vero appareat, nil ex illa nos posse invocatione, argumentari; hic observare juvabit; nullum reperiri nequidem apud Orientales Sacramentorum officium, in quo præter formam, qua Sacramentum fit, preces non occurant, etiam post Sacramenti confectionem recitandæ, in quibus Deus rogatur pro gratia, quam per illud Sacramentum confert. In Baptismo Deum orant, qui Severi Antioch. ordine utuntur, ut sanctificet hominem, etiam postquam baptizatus, & sanctificatus est. In Confirmatione oratur, ut Confirmatum Deus confirmet, & perficiat; idem occurrit in Ordinato, in quo rogatur Deus, ut illi auctoritatem & potestatem conferat; & in administratione Sacramenti pœnitentiæ post quam per absolutionem peccata remissa creduntur pœnitenti, Sacerdos orat, *ut passio Christi &c. possit illi in remissionem peccatorum &c.* Item in oratione pro defunctis Ecclesia rogat, ne absorbeat eorum animas Tartarus. Sicut ergo hæ invocationes, precesque ex institutione Ecclesiæ ad monumentum referuntur, vel in quo confertur Sacramentum, aut transitus hominis ex hac vita: cur invocatio illa, quæ post consecrationem in Liturgiis Orientalium recitatur, ad illud instans referri non poterit, quo per Christi verba sacra dona transmutantur? Accipe verba Episcopi Ostunensis in scholiis in Costitut. Apostolicas. *Constans, & perpetua fuit omnium Patrum sententia verbis Domini tantum mysterium administrari, quod vero hoc loco dicitur* (loquitur de invocatione) *ad superiora verba respectum habet, & ad illa referri debet: Ut enim quæ ante consecrationem dicuntur, ad oblationem Corporis, & Sanguinis Christi dirigenda sunt, sic quæ post consecrationem mystice precatur, & facit Sacerdos, ad unum peracta consecrationis actum tribuuntur. Sacerdos ante consecrationem tenens manu Patenam & Calicem dicit se offerre Hostiam immaculatam pro peccatis, & Calicem salutaris. Quæ actio respondet oblationi Corporis & Sanguinis faciendæ tunc anticipatione quadam Sacerdotis mente, atque proposito concepta. Ita post consecratam Eucharistiam, invocatur Spiritus Sanctus illorum munerum Sanctificator, & peracti operis una cum Patre, & Filio effector. Quæ invocatio non est separanda a prima actione, qua Sacerdos verba Domini proferens, panem & vinum consecravit; sed ad eundem actum revocari debet. Imo ad idem temporis momentum, quo illa admirabilis conversio facta est: Nam cum omnia simul, atque uno tempore fieri non possint, ordine ac temporis intervallo disponuntur. Quæ vere sermone, & tempore dividuntur, cogitatione, & intelligentia sunt in unum conjungenda*. Dici quoque potest per invocationem illam, quam Græci Patres Concilii Florentini respondere dixerunt Latinæ preci incipienti *jube hæc perferri pro manus &c.*, Deum rogari, *ut fint Christi Corpus communicantibus in purgationem animæ*; ut Græci illi Patres fassi sunt, & ut etiam in Liturgiis nonnullis indicatur, in quibus dicitur ut panis *Christi Corpus suscipientibus fiat*, hoc est, ut. prosit tanquam verus spiritualis ac divinus cibus.

Quod spectat ad Argumentum ex voce *Antytipa* desumptum, ajo, in Liturgia Basilii post Christi verba, sed ante invocationem Spiritus Sancti, oblata dona, appellari *Antytipa* Corporis & Sanguinis Christi, hoc est, figuram Corporis & Sanguinis Christi: Sed inde Cabasiliani non recte deducunt non esse per Christi verba in Corpus & Sanguinem Christi transmutata. Nam certo constat à Patribus species panis & vini post consecrationem appellari *Antytipa Corporis & Sanguinis Christi*, quod species illæ sint symbola Corporis Christi, non absentis, sed præsentis, & sub iisdem latentis, & quod figura sint Corporis Christi, ut fuit in Cruce. Ita Cyrillus Catech. 5. Nazianzenus orat. 11. Macarius, aliique ab Arcudio & Allatio relati. Deinde in Basiliana Liturgia dum Sacra dona *Antytipa* vocantur, ad tempus illud referuntur, in quo ante Christi verborum prolationem oblata fuere. Ita enim latine reddita sunt a græcæ linguæ peritis Basilii verba: *Et nos qui proposuimus Antytipa Corporis, & Sanguinis tui*, hoc est, qui obtulimus panem & vinum, quæ figura sunt Corporis & Sanguinis tui.

Huic solutioni favent etiam Damascenus.

Joan-

Joannes & Epiphanius, qui, ut ait Tournelius de Sacr. Euch. Art. VIII. nobis significant, vocem illam *Antytipa*, referendam esse ad tempus antecedens prolationem verborum Sacramentalium, licet post illam ordine collocetur in Liturgia.

Nota. Orientales nonnulli scriptores præsertim Syri causam quoque afferunt, ob quam invocatio Spiritus Sancti in Orientalium Liturgiis post Eucharistiæ institutionis historiam & Christi verba, collocata sit, licet per eam postuletur, ut id fiat, quod divina virtute per Christi verba fieri debet: censent enim ibi esse posita, ut in sacra Liturgia divinas personas invocando, ordo habeatur, quem invicem servant. Hinc primum Æterni Patris ut Creatoris, & rerum omnium Conservatoris, deinde Æterni Filii, qui homo factus Eucharistiam instituit, cujusque verbis à Sacerdote ejus gerente personam prolatis, Eucharistia consecratur; ac postremo loco Spiritus Sancti mentio, & invocatio occurrit, cui secreta actio, in qua prolatione Christi verborum transmutantur oblata, & Sacramenti effectus tribuuntur.

Nota. Quamquam erroris notam vitare nequeant, qui Christi verba nullo modo ad Eucharistiæ consecrationem pertinere arbitrantur, & sine ipsis quoque Eucharistiam fieri posse docent; tamen nostrum non est damnare opinionem illorum, qui præter illa verba, etiam invocationem necessariam esse censent, ut Sacramentum fiat. Nam horum opinionem, quam Biunus, Toutæus, ac nonnulli alii Catholici tuentur, Ecclesia nondum proscripsit.

PROPOSITIO III.

HÆc tantum verba sunt consecrationi necessaria, & essentialia: *Hoc est Corpus meum; Hic est Sanguis meus*, vel *Hic est Calix Sanguinis mei*.

Hujus propositionis demonstratione clarius fiet, nil in Orientalium deesse Liturgiis, quod sit ad Eucharistiam conficiendam necessarium; ac non posse Missionarios, Theologos, atque etiam Episcopos ea propria auctoritate Liturgiis addere, quæ in nostra Latina in Calicis consecratione recitantur. Neque nova sunt afferenda momenta, ut demonstratio pateat: Nam relatæ superius Patrum auctoritates rem extra controversiam ponunt. Omnes enim vim consecrandi Christi verbis inditam à Deo fuisse asserunt; quæ verba à Sacerdote in ipsius Christi persona prolata, id efficiunt, quod significant. Ita Justinus, Irenæus, Chrysostomus, Epiphanius, Damascenus; & ex Latinis Tertullianus, Ambrosius, Augustinus, aliique. Significant vero Christi Corpus, & Sanguinem verba, quæ nos exposuimus, dum nomine Christi, ac veluti in persona ipsius à Sacerdote proferuntur, ut est exploratum. Accedit etiam, Patres, quos nominavimus, aperte asserere per illa tantum verba consecrari, cum illa tantum recenseant, dum ea referunt quæ Eucharistiam perficiunt. Idemque Florentinum Concilium judicasse, cum dixit, fieri Eucharistiam Christi verbis; & Tridentinum, dum docuit, vi verborum in hostia Corpus Christi reperiri, Sanguinem vero concomitanter, in Calice vero *Sanguinem*, & concomitanter Corpus &c. Quæ sane verba perspicue ostendunt, Christi verba *assertive* pronunciata id efficere, quod significant. Rursus illa verba, *Qui pridie &c. Accipiens Calicem &c.* non Christi, sed Evangelistarum sunt; & particula *enim* nexum tantum orationis designat, illa vero alia *accipite*, & *comedite* usum Sacramenti commemorant, sicut alia *quod pro vobis frangetur*, vel *effundetur* Sacramenti effectum repræsentant, & Christi passionem alia denique *novi & æterni &c.* in plerisque Liturgiis desunt.

Quis ergo dicat Evangelistarum verba, ac alia, quorum nulla apud Patres mentio est; & quæ in plerisque Liturgiis desunt, ad essentiam consecrationis pertinere? Nemo enim non videt Evangelistarum verba ad historiam rei gestæ spectare; quæ ex gravi præcepto sunt adhibenda, quia ostendunt Sacerdotem Christi personam gerere, ejusque nomine consecratoria verba proferre, sed ad rem proficiendam, quæ verbis significetur, neutiquam pertinere.

Neque vero dicant Scotistarum nonnulli esse illa Evangelistarum verba omnino necessaria; quia hac unica ratione ostendi potest, Christi personam gerere, Consecrantem; & quia alioquin non Christi, sed suum Corpus designaret; dum ait, *Hoc est Corpus meum*. Nam si Sacerdos eo animi proposito ac voluntate verba à Christo, pro hoc conficiendo Sacramento, stabilita, proferat, ut velit id efficere, quod Christus perfecit, fierique à Sacerdote ejus nomine agente, mandavit; si in Christi persona cujus ministerium gerit, dicere contendat, *Hoc est Corpus meum*, quid aliud necessarium est ad determinandum, ut non de proprio, sed de Christi

Cor-

Corpore, loquatur, dum ait, *Hoc est Corpus meum*? Verba enim à Christo Sacramentorum formulæ constituta, dum à Ministro eo animo applicentur, ut facere velit, quod Christus instituit, & quod facit Ecclesia, satis sunt ad Sacramenta conficienda juxta decretum Synodi Florentinæ: Quare ergo verba Christi hac ratione prolata non sufficient ad consecrandum? Patres enim eamdem istis verbis, ac formæ aliorum Sacramentorum vim perficiendi Sacramentum, tribuerunt. Itaque sicut in aliis Sacramentis, ita & in hoc *intentio* Ministri, qua consecrare vult, quaque nomine Christi *assertive*, & *significative*, illa verba profert, satis superque est ad Sacramentum perficiendum, & ad significandum non propriam, sed Christi personam gerere, dum dicit, *Hoc est Corpus meum*. Non negamus in Rubrica *de defectibus Missæ* supra à nobis relata præscribi, ut defectus materiæ panis, qui peracta jam consecratione cognoscatur, ita suppleatur, ut adhibita apta materia, Sacerdos consecrationem à verbis *Qui pridie*, exordiatur. Jubet id Ecclesia fortasse ea quoque de causa, ut etiam per verba Evangelica exprimatur Sacerdotem, Christi personam gerere; At numquam docuit, verba illa, vel ad formæ essentiam pertinere, aut ex Christi mandato, necessariò esse pronuncianda, ut consecratio fiat, sed semper docuit, solis verbis Christi, hujus Sacramenti formam contineri.

Superest modo, ut difficultatem explicemus, quam Thomistarum opinio suggerit de Calicis consecratione neque enim hæc tantum verba: *Hic est Calix meus*, aut similia, ad consecrandum sufficere autumant; sed omnia necessaria esse, quæ in canone nostro leguntur. Quia S. Thom. lect. 6. in cap. 11. Epist. 1. ad Corinth. ait, per illa tantum verba probabilius esse non fieri consecrationem: Et quia S. Pius V. e Cajetani operibus assertionem huic Thomisticæ opinioni contrariam jussit expungi.

At hæc tanti momenti non sunt, ut dubiam ac suspectam reddant assertionem nostram: Primum, quia opinio hæc necessaria quoque putat verba illa *Mysterium fidei*, quæ ab Evangelistis, & plerisque Liturgiis maximæ auctoritatis omittuntur. Deinde, quia Patres, dum verba recensent consecrationis Calicis, hæc tantum commemorant. *Hic est Sanguis meus*, vel *Hic est Calix Sanguinis mei*: demum, quia Tridentini Patres dum decrevere in Calice vi verborum inesse Sanguinem Christi, communem sequi visi sunt Theologorum assertionem, quæ statuit verba Sacramenti *significativa* esse, ac efficere, quod significant. Ex quo jure meritoque conjicimus sola illa verba, quæ perfectam & completam Sanguinis Christi præsentis significationem exhibent, non secus ac illa alia, *Hoc est Corpus meum*, Christi Corporis, ad Calicis consecrationem sufficere.

Dicimus vero S. Pium V. jussisse e Cajetani operibus assertionem expungi, quæ S. Thomæ injuriam irrogabat, cum assereret opinionem illam S. Thomæ contrariam esse, de hoc vero *nihil curandum*, ut ex Gotti, refert P. Berti. Ad S. vero Doctorem quod attinet, quem plures in nostram trahunt sententiam, ajo, vel de formæ integritate loquuntur, ut loquitur etiam Catechismus Romanus; vel asserere voluisse, verba illa *Novi & æterni testamenti &c.* esse de *essentia formæ*, non ut subjecta materia consecretur, sed ad exprimendam Sanguinis effusionem, atque passionem Christi, ut doctissimus P. Berti observavit.

Nota. Diximus sæpe in superioribus propositionibus verba Christi *significative*, & *assertive*, non historice tantum esse proferenda, secus ac Novatores arbitrantur. Hic autem animadvertere necesse est, antiquam Patrum, ac Orientalis Ecclesiæ consuetudinem verba illa alta voce pronunciandi, assertioni nostræ neutiquam adversari. Nam alta voce antiquitus proferebantur, ac nunc etiam apud Orientales, ut populus respondendo, *Amen*, fidei confessionem de Corporis Christi præsentia, exprimat, ut Ambrosius exponit lib. de Myst. cap. 9. Addo Orientalem Ecclesiam Evangelica verba submissa, elata vero voce Christi verba pronunciare, ut hac separatione doceat, se consecrationis verba, ut *efficientia* id quod significant proferre. Verba itaque Christi *narrative* seu historice Sacerdos profert quatenus historiam commemorat Institutionis, *significative* vero, prout induens Christi personam, ipsius Christi nomine atque vice eadem proferendo supremа virtute præsens fidei Corpus Christi demonstrat.

§. III. De

§. III.

De Eucharistia, ejusque Ministro, & subjecto.

Eucharistia Sacramentum est Corporis, & Sanguinis Christi sub speciebus panis & vini. Hoc est, panis & vinum per verba a Sacerdote Christi personam agente prolata, in Christi Corpus & Sanguinem transmutantur, nihilque remanet substantiæ panis, & vini. Quæ nostris sensibus panem & vinum exhibent, a Lateranensi, Florentina, & Tridentina Synodo appellantur species panis & vini; a Constantiensi Synodo, ac Theologorum plerisque accidentia panis & vini; a Patribus apparentiæ, umbræ, figuræ, & velamina panis & vini; imo Theodoretus, & Gelasius panis naturam appellavere, quod instar principii sint, ex quo motus oriuntur qui in nostris sensibus fiunt. Hæ appellationes sunt Latinis, Orientalibusque communes, Quid vero sint species & apparentiæ, sive accidentia hujusmodi, quæstio est, quæ ad Philosophos potius, quam ad Theologos spectat. Nobis sat est indicare, Deo, qui omnipotenti virtute sua per verba Christi panem in Corpus, & vinum in Sanguinem transmutat, non deesse modum vel conservandi species panis & vini, aut eorumdem accidentia, vel efficiendi in nobis alio modo sensationem panis & vini.

Quum fides Orthodoxa doceat, sub hujusmodi speciebus divinum esse Christi Corpus & Sanguinem, manifestum est, Sacramentum illud maximam a nobis exigere venerationem. Atque adeò decenter esse asservandum, custodiendum, deferendum ad infirmos, ac suscipiendum. Hinc Apostolica Sedes etiam Orientalibus inculcat, quæ ad istius Sacramenti venerationem spectant Conciliorum decreta: Et cum acceperit vigere nonnullos apud Græcos abusus, præcepit, 1. ut Sacerdotes frequenter ad poenitentiæ Sacramentum accedant, cum præsertim divinum sacrificium sint peracturi; nec communicandos esse pueros rationis usu pollentes, ac altari servientes, nisi præmissa Sacramentali confessione: 2. tollendum esse abusum tundendi, vel exsiccandi species Eucaristicas, ut Sacramentum asservetur: 3. Eucharistiam, quæ asservatur pro infirmis, octo, vel saltem singulis quindecim diebus esse renovandam: 4. Non asservandam toto anno, & quæ asservata fuerit, sumendam: 5. Ne Monachi iter agentes Eucharistiam secum ferant, neve eam vitandi periculi causa in privatis Domibus asservent: 6. Ut unusquisque Sacerdos in aureo, vel argenteo solum, aut saltem stamneo Calice sacrificet, habens Thronos, seu corporale de lino, candidum, & nitidum, & Altare mundis vestimentis opertum, vel decenti paratu ornatum: idem dicito de sacris Sacerdotis vestibus: 7. Ne mulieres Altari servire permittantur Const. *Etsi Pastoralis*. Ut ii, quos dici abusus tollendi, omnino sunt, ex Apostolicæ Sedis decreto; ita & mores, sive consuetudines aliæ, si quæ sint in Orientali Ecclesia quæ cum debita Eucharistiæ Corporis & Sanguinis Domini veneratione minime cohæreant, sunt omnino removendæ: ut v. g. mos, qui in Iberia sive Mengrellia viget tundendi Eucharistiam, eamque oleo Baptismatis miscendi, quo deinceps a Patrino totum Baptizati Corpus ungitur, & iis similes, illis Ecclesiæ legibus, quibus prohibentur consuetudines debitæ Sacramentis venerationi contrariæ, ac præcipitur Sancta sancte, ac decenter tractanda esse, censeri debent proscripti. Cavendum vero Missionariis, aliisque sacris Ministris omnino erit, ne temere mores damnent, qui sint Latinis contrarii, quique apud Latinos pro indecentibus haberentur. Cujus quidem rei nonnulla afferemus exempla.

Primo, Græci, Rutheni, Ætyopes, aliique Orientales sacrum facturi sacra dona parant, eaque Græci præsertim & Rutheni, in minoris Altari, quod iis *Prothesis* dicitur, præparant: ex hoc, Græci dum hymnus Cherubicus canitur, aliis vero juxta propriæ Ecclesiæ ritum statuto tempore, ad Altare majus deferunt accensis cereis, cum thuribulo, ac veneratione magna totius populi, qui pronus oblata adorare videtur. Non defuere ex nostris, qui hanc cæremoniam superstitionis, ac idololatriæ insimulaverint; quod crederent gentem illam veluti Sacramentum oblatum panem, vinumque venerari. At injuria: nam ii fatentur, non alium se cultum exhibere, quàm eum, qui debetur materiæ Deo oblatæ, pro sacrificio præparatæ, sanctæ mensæ addictæ, a Sacerdote benedictæ, & quæ necessario converti debeat in Christi Corpus, remanentibus ipsius speciebus; monentque dandum ei non esse latriæ cultum. Hæc autem & cæremonia est usu comprobata, & cultum relativum tantum præfefert, qui donis debetur, quæ *antytipa* sunt Corporis, & Sanguinis Christi. Nil ergo in hoc reprehendi potest; sed Gens rudis est instruenda, ne dona

dona illa, ut Christi Corpus & Sanguinem veneretur.

Secundo, Græci, ut auctor est Gabriel Philadelphiensis, ex traditione majorum particulas in sacro disco reponunt, easque non consecrant, sed consecratam hostiam tangere curant; atque offeruut in honorem B. M. V. S. Joan Bapt. &c. Hac etiam de causa superstitionis damnati fuere à Latinorum nonnullis. Injuria tamen: Etenim has nec consecrari credunt, nec ut Dominicum Corpus distribuunt, sed quod Deo fuerint in Sanctorum honorem oblatæ, quodque sacram tetigerint Eucharistiam, per participationem quandam sanctitatem accipere, ac devoto animi affectu suscipiendas esse, docent: Neque id adeo facile privatus ante Ecclesiæ judicium damnare potest, cùm nullam præ se superstitionem ferat.

Sed ut omnia, quæ ad rem hanc pertinent ex Orientali disciplina exponamus, ea hic addimus, quæ à BENEDICTO XIV. in explicatione tertii moniti Græcorum Euchologio præmissi, exposita sunt, Duos, inquit, habet Græcorum Liturgia ingressus alterum majorem, minorem alterum nuncupatum. Minor est ille, quo sacri Evangelii codex infertur; major autem ille est, quo sacra dona, nimirum panis & vinum, non adhuc consecrata à parvo Altari seu mensa, quæ *Prothesis* dicitur, super quam præparata fuerant, supplicationis ordine instructo, ad sacrum Altare deferuntur. In majori ingressu ritus hujusmodi observatur, ut panis in patena obtectus velo supra caput deferatur, vel à Diacono, vel à Sacerdote; à Diacono scilicet, quando solemne officium missæ celebratur, cum assistentia & ministerio Diaconi: Tunc enim hic sinistra manu patenam cum pane supra caput sustinet, dextera vero Sacerdotem thurificat, qui Calicem cum vino utraque manu gestat; si vero Sacerdos sine Diacono celebret, tunc à Lectore thus adoletur, Sacerdos autem supra caput suum sinistra manu sustinet, dextera autem sacrum Calicem ad pectus defert. Ad hunc igitur majorem ingressum contingit, ut populus inclinetur, seu, pro vario regionum more, in terram procumbat, ac fronte humum feriat, perinde ac si sub speciebus panis & vini, licet nondum consecrati, Corpus & Sanguis Christi Domini contineretur, *Populus passim, in Græcia quidem valde dimisse se inclinat, neque enim genua flectere vult, ne imitari videatur Latinos, quamvis extra diem Dominicum; in Russia vero prosternit se,* Antoine, Theol. Moral. Pars Alt. *terram fronte percutit, ac veluti præsentem in ea oblatione Cœlorum Regem alloquitur, & adorat.* Ait Arcud. lib. 3. cap. 19. Christianus Lupus part. 3. suorum operum suprà Concil. ritum describit majoris ingressus, quando Patriarcha, aut Metropolita celebrant Magñ in vocabulario Eccl. verbo, *Prothesis*, singillatim describit quæcumque fiebant ab Imperatore sacræ Synaxi adstante, eo die, quo imperii coronam assumebat. Goarius in not. ad Lirurg. Christ. n. 110. totam actionem ingressus majoris accuratissime exponit. Idemque fit à Bona. Quæcumque vero ea occasione à Græcis fiunt, eadem similiter aguntur ab Armenis, Cophtis, Æthyopibus, ac Syris Jacobitis, ut Brunus, Renaud. aliique referunt. Quin etiam in hac Romana urbe in festo S. Athanasii, videre est Græcos in sua Ecclesia, ea omnia facientes, quæ supra recensuimus.

Perspectum est Græcos ad normam can. 52. Trullani, *in omnibus sancta quadragesimæ jejunii diebus, præter quam Sabbato, & dominica, & Sancto Annunciationis die, sacrum facere Præsanctificatorum Mysterium*: Dum missam itaque Sacerdos in quadragesima celebrat diebus, quibus celebrare liceat, unam quidem hostiam consecrat, & sumit, alteram vero consecratam reponit; quam quidem in tot particulas dividit, quot numerantur subsequentes dies, quibus præsanctificatorum missa celebranda est, in qua seipsum, & alios, si qui sint communicantes Eucharistico Pane antea consecrato Sacerdos communicat, ut rem describit Allatius in prolegom. ad Gabrielem Naudæu *de Missa Præsancl.* Hac etiam occasione per Ecclesiam solemni ritu proceditur, Diacono sacram Pyxidem, in qua Sacramentum sub specie panis continetur supra caput deferente, Sacerdote autem manibus gestante Calicem, cum vino aqua mixto, non quidem consecrato, sed tantum benedicto: Et quoniam non semper à Sacerdote missa cum assistentia Diaconi celebratur, si solus Sacerdos celebrat, ipse sinistra manu defert Pyxidem capiti impositam, dextera autem Calicem sustinet; atque ita à parvo Altari ad Aram majorem progreditur; uti testatur Arcudius lib. 3. cap. 58. Tunc vero non omittit Populus genua flectere, pectus tundere, aliisque idonei actibus consecratum panem delatum, ut supra dictum est adorare. Ab hoc ritu nonnulli ortam putant ex ignorantia quadam, adorationem quæ fit in majori ingressu.

quam ob rem eam damnavere Nicolaus Cabalisas in expos. Liturg. Arcudius deinceps lib. 3. cit. c. 19. aliique. Imo Patres Concilii Zamosciæ an. 1720. decr. de Cel. Miss. §. 4. non dubitavere interdicere, *ne fiant genuflexiones, seu Capitis inclinationes dum transfertur panis oblationis à minori ad majus Altare, pro consecrationis tempore offertorii*, & voluerunt, ut Parochi *Populum hac de re moneant, ne periculo idololatriæ exponatur*. Horum Patrum decretum Pontifex non improbat; recenset vero, quid ea causa in Congregationibus Romæ de Orientalibus cæremoniis habitis, determinatum sit, ac statuit exclusum fuisse eorum temperamentum, qui ritum hunc tollendum existimaverunt: quum in Congreg. super. correctione Euchologii habita die 5. Septembris 1745. quæstione proposita, *an abolendus, seu emendandus foret Ritus ingressus majoris, omnibus mature discussis, constitutum fuerit, nihil esse innovandum. Idque subinde auctoritate nostra firmatum extitit. Placuit tamen*, sequitur Summus Pontifex, *consilium prudenter exhibitum, ut moneantur Episcopi aliique curam animarum gerentes, ut rudem populum docere non prætermittant, quod dum sacra dona à Prothesi ad Aram majorem transferuntur solemni ritu, cum ea nondum sint consecrata, sub earum speciebus nequaquam existit Corpus, & Sanguis Domini nostri Jesu Christi, prout futurum erit post consecrationem, ideoque exteriores illi venerationis actus, qui erga præfata dona nondum consecrata exhibentur, non ea ratione peraguntur, ut cultus Latriæ soli Deo debitus iisdem præstetur, sed ut inferioris speciei cultus exerceatur cujus objectum est futura transubstantiatio eorumdem donorum in Corpus & Sanguinem Domini Nostri Jesu Christi*. Id quod à nobis supra expositum, & inculcatum fuerat, quod vel ipse Pontifex paulo infra laudare non dedignatur.

Agit deinceps Pontifex Max. de panis divisione, quam in minore mensa, seu Prothesi Orientales faciunt, cujus pars major, ut Deo Omnipotenti debitus adhibeatur cultus offertur, reliquæ vero *minores*, quæ *Merides* vocantur, omnipotenti itidem offeruntur, sed earum una in honorem B. M. V. altera in honorem S. Joannis Bapt. SS. Apostolorum, aliorumque Sanctorum quorum etiam nomina à Sacerdote recensentur, alia pro vivis quorum etiam nomina recitantur; alia pro defunctis, qui pariter nominatim commemorantur: alia in honorem illius Sancti cujus festus dies celebratur; relicta ceteroquin Sacerdoti facultate offerendi specialiter sacrificium pro illa, aut illis, quos ipse maluerit. Hujusmodi Ritum jam diu viguisse probatur ex Dyptico Irenes Augustæ, edito à Patre Montfaucon Tom. I. Analect. Græc. cap. 34. Si vero Episcopus, aut Presbyter primam celebrantis personam sustinens, cum aliis Sacerdotibus concelebret, & Diaconi quoque in officio ministrantes assistant, non modo quilibet Sacerdos, sed unusquisque etiam ex Diaconis, Hostiam unam majorem offert, simulque minores particulas, seu *Merides*; ex quibus si quæ demum supersunt à celebrante seu celebrantibus non consummatæ, ea distribuuntur adstantibus, qui Eucharisticæ communionis participes fieri petunt. De hoc ritu quæstio in Florentina Synodo instituta fuit, sed cum Archiepiscopus Mitylinensis propositis interrogationibus aptè satisfecisset; nil fuit innovatum. Simeon Thessalonicensis in suo tractatu de Sacramentis visus est dubitare de particularum consecratione: sed cum super omnes eadem à Sacerdote proferatur verborum forma, dubitatio irrationabilis fuit.

Dubitatum inter catholicos fuit, de diaconali, quam diximus, oblatione; Atque Arcudius, aliique putavere eam tollendam omnino esse; quia Diaconis offerre ad Altare oblationem sacri canones interdicunt. Sed etsi canones sacram oblationem fieri prohibeant à diaconis, quæ in sacro Altari à solo Sacerdote fit; nunquam vero damnant oblationem, quæ in mensa, sive Prothesi fieri ab antiquis temporibus etiam ab ipsis consuevit. Hinc in Congreg. pro Orient. ritibus habita 3. Januarii 1745. proposita quæstione, *Utrum tollenda esset oblatio, quæ à diaconis fit ad Prothesim*, rescriptum fuit, *nihil esse innovandum*: ac rescriptum Pontificia auctoritate comprobatum fuit.

Tertio, Latina Ecclesia, ac Orientales pleræque venerationis causa prohibent, ne Eucharistia cooperto capite celebretur. At cum in Sinensi, eique finitimis regnis *detecto capite manere, vel operari non sit reverentia, sed irreverentia, & scandalum generet non devotionem*, Romani Pontifices permissere Missionariis, cooperto decenti pileo capite celebrare, ac Neophytis Eucharistiam recipere, quoadusque Gens illa ita edocta fuerit, ut ritus Romanæ Ecclesiæ non abhorreat. Ex Breve Clem. X. 23. Decembris 1673. & aliis. Quamobrem non adeo facile damnandi erunt, si qui sint in Oriente

te

æ Patriarchæ, vel alii, qui operto capite sacram Eucharistiam celebrent, vel distribuant. Nam in iis deesse potest irreverentia, cum sit res indifferens. Hinc Assem. infert, injuria à Josepho II. damnatos esse Patriarchas Nestorianorum, quod cooperto capite Eucharistiam, vel celebrent, vel recipiant, vel administrent. Nam scribit Balsamon. lib. 7. juris Orient. *Alexandrinum Patriarcham rem divinam facere mitra caput obvolutum*, alios verò Orientales aperto capite. Et Monachi omnes S. Antonii Abbatis, sive Cophti, sive Abisini, sive *Syri Maronitæ cucullam monasticam in Liturgiæ celebratione, & in ipsa Eucharistiæ consecratione, vel perceptione retinent*; idque ex præscripto S. Pachomii Abbatis, Regula 91. eamque regulam refert Cl. Assem. diss. de Syr. Nest. p. 306. part. 2. Bibl. Orient. Itaque, ubi viget usus celebrandi, ac recipiendi Eucharistiam detecto capite, ex Ecclesiæ præcepto id est servandum, à quo præcepto sola Apostolica Sedes dispensare valet; ubi vero contraria vigeat ex majorum traditione consuetudo, nihil est, nisi ex Apostolicæ Sedis decreto, immutandum.

Quarto, Thomas à Jesu lib. VII. de Conversione omnium Gentium cap. 2. inter errores, quorum Nestorianos accusat, hunc refert, *Clerici omnes apud Chaldæos, & etiam illi Laici, qui alios devotione excedunt, sacram Dominici Corporis communionem in manibus propriis recipientes, sub utraque specie communicantur; cæteri verò Laici Corpus Domini sanguine intinctum assumunt.* At in iis nil est, quod reprehendere possit: non morem sacram Eucharistiam recipiendi in manibus: nam consuetudo hæc in Ecclesia antiqua est, æque in aliis quoque Ecclesiis diu viguit. Dionysius Alexandrinus in Epistola ad Xystum Papam apud Eusebium lib. VII. hist. Eccl. cap. 9. ait, *qui ad sacram mensam adstiterit, & manus ad suscipiendum sacrum cibum porrexerit*. Basil. in Epist. ad Cæsariam Patriciam *in Ecclesia*, inquit, *Sacerdos particulam tradit, detinet eorum eam cum omni libertate is, qui suscipit, ac ita ori admovet manu propria*: Cyrillus Catech. 5. Damascenus lib. 4. de fide Orth. cap. 14. aliique Græci Scriptores tradidere, communem fuisse Ecclesiæ Græcæ morem tradendi Dominicum Corpus in communicantium manibus usque ad octavum seculum, à quo tempore adhiberi cœpit cochlear, quo communicantibus, vivificum alimentum elargiuntur. Apud Nestorianos vero antiquus usus viget porrigendi in manus Eucharistiam, & Calicem ori admovendi: *rarus vero, & à recentioribus quibusdam Presbyteris, Missionariorum hortatu, usurpatus mos est, communionem Corporis in os communicantium tradendi*, inquit Asseman. loco citat. Quamobrem injuria hac de causa damnantur.

Ac multo minus damnari debent ob Communionem sub utraque specie, quæ Latinæ quoque Ecclesiæ per plura secula communis fuit, quæque in universo Oriente viget. Imo & iis, qui in Italia sunt Græcis, in illis locis, in quibus ejusmodi ritus introductus est, & ad præsentem usque diem servatur ac viget, permittitur: *ita tamen, ut sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi firmiter credant, ac propterea, quoad fructum attinet nulla gratia ad salutem necessaria eos fraudari, qui unam speciem solam accipiunt: ubi vero præfatus ritus consuetudine hactenus receptus non est, Episcopis, quorum jurisdictioni* Græci subjiciuntur, *cura sit, ne imposterum admittatur*, inquit BENEDICTUS XIV. Constit. *Etsi Pastoralis*.

Nota. Circa Communionem sub utraque specie cavendum est, ne Orientales errent, aut credendo sub una tantum specie integrum Christum non suscipi, aut damnando Latinæ Ecclesiæ morem, aut tenendo divinum adesse preceptum de communicando sub utraque specie.

Quinto. Orientales etiam Pueris ante rationis usum, imo statim post Baptisma distribuunt. Consuetudo hæc, ut supra notavi, viguit olim, & in Latina Ecclesia, atque Apostolica Sedes in iisdem Orientalibus, iis exceptis, qui sub Latinis Episcopis degunt, permittit, ac tolerat. Cavendum vero quàm maxime, ne in puerorum communione quidquam occurrat, quo Sacramento injuria fiat, eaque hæresis e nonnullorum Orientalium mentibus eliminanda est, qua credunt, sine Eucharistiæ susceptione baptizatos pueros æternam assequi non posse beatitudinem.

Hic ex Encyclica sæpe laudata, hæc addimus, Quibusdam Ecclesiæ seculis usus obtinuit, ut post Baptismum illico pueris Sacramentum Eucharistiæ administraretur; non quod id necessarium crederetur, sed ex mero ritu, ac vigente consuetudine; ut ex Tridentino Concilio eruitur Sess. 21. cap. 4. & magis etiam comprobatur ex eo, quod damnatum Armeniorum errorem à Benedi-

cto XII. etiam Raynaldus recenseat, quo putabant ad æternam puerorum salutem, & Baptismi iis collati validitatem, post confirmationis Sacramentum, Eucharistiam etiam iisdem esse administrandam. In Occidentali Ecclesia à quadrigentis & amplius ab hinc annis hæc consuetudo cessavit. Apud Orientales vero Melchitas, Syros Armenos, & Cophtos viget adhuc; atque etiam apud Græcos hæc disciplina servatur, inquit Arcudius lib. 3. de Sacr. Euch. cap. 11. sed aliqui ex ipsis paulatim eam deseruerunt, propter incommoda, quæ in præbenda pueris post Baptismum Eucharistia sequebantur. In Synodo etiam habita in Monte Libano 18. Sept. an. 1596. Patriarcha Maronitarum Sergio, can. 7. decretum fuit, ut caverent deinceps Sacerdotes universi, *ne quemquam ante rationis usum ad communionem Eucharistiam admitterent*. Idemque statuere PP. Concilii Zamosciæ an. 1720. §. 3. de Eucharistia, & Concilii Maronitarum in Monte Libano celebrati an. 1736. Quod etiam inculcatur Italo-Græcis Const. *Etsi Pastoralis &c.*

De Communione quoque sub utraque specie, nonnulla habet, quæ eruditionis causa, addimus. In Collegio Græcorum Romæ à Gregorio XIII. erecto, in quo Græcus ritus servatur juxta Collegii Const. ab Urbano VIII. Confirmatas, Alumni debent quintadecima quaque die, necnon festis diebus solemnibus, & singulis Adventus, & Quadragesimæ Dominicis, Latino ritu servato. In festis vero solemnioribus videlicet Paschatis, Pentecostes, & Nativitatis Domini, jubentur Eucharistiam Græco ritu suscipere, hoc est in fermentato, Sanguine intinto, ad quam rem perficiendam Sacerdos utitur parvo cochleari, quod infert in os suscipientis Eucharistiam, qui Ritus servatur etiam, cum Græcis reliquis, qui prædictis diebus ad solemne missæ sacrificium conveniunt, aut qui aliis per annum diebus in Ecclesia Græci Collegii sibi Eucharistiam ritu græco administrari deposcunt. Italo vero Græcis in sæpe citata Const. *Etsi Pastoralis*, solum in illis locis Communio sub utraque specie permittitur, in quibus Ritus adhuc viget, in reliquis vero prohibetur. Gregorius XIII. Maronitarum Patriarchæ rescripsit, *Laici à Communione sub utraque specie pedetentim artendi sunt, totus enim Christus sub una specie continetur, & in usu Calicis magnum est periculum effusionis*, ut refert Thom. à Jesu *de Conv. Omn. Gen.* pag. 486. Hinc in Libanen. Concilio an. 1736. part. 2. num. 21. hujusmodi consilio inhærentes decrevere: *Ne Laico, vel Clerico in minoribus Ordinibus constituto communio sub utraque specie tradatur; sed sub una tantum, panis nimirum. At Diaconis, ut Hostiam Sanguinem intinctam à Sacerdotibus, in solemni præsertim missa accipere possint, & valeant*, permiserunt, *modo absit cochlearis usus, quem omnino abrogandum statuerunt.*

Sexto. Cùm in Tridentina Synodo sess. XIII. cap. 8. statutum sit, *ut Laici à Sacerdotibus communionem accipiant, Sacerdotes autem celebrantes seipsos communicent*, id servati debet in utraque Ecclesia, ubi hæc consuetudo jam vigeat, sicubi vero antiquo more à Diaconis, jubente Episcopo vel Presbytero, aut Eucharistia, vel Calix fidelibus tribui soleat, ut ab Orientalibus nonnullis fieri solere fertur, ii damnandi non sunt, cùm hæc consuetudo ab antiquis Patribus trahat originem.

§. IV.

De Sacra Liturgia, sive Missa.

Habes ex Auctore, quid Missæ nomine veniat, & ex iis, quæ nos de Orientalium rituum varietate disputavimus, facile intelliges, idem esse apud Orientales Liturgiam, ac penes Latinos Missam. Plura ibi de Orientalium circa Missam disciplina exposuimus; sed hic in gratiam præsertim Missionariorum nonnulla addimus, quæ scitu necessaria videntur, quæque per varia quæsita exponemus.

Quæres 1. Utrum Sacerdos carens Missali lingua sui ritus exarato, alterius linguæ Missali uti possit, proprio tamen ritu servato?

Resp. 1. Id neutiquam licere; obligatione enim illa, qua quisque propriæ Ecclesiæ ritum sequi tenetur, adstringimur etiam ad servandam in sacris faciendis linguam, quæ propria sit ritus, quem tenemus. Hinc Sacra Congregatio de P. F. die 30. Apr. 1631. petentibus Missionariis Georgiæ facultatem celebrandi Missam ritu latino in Idiomate Georgiano vel Armeno, respondit, *illam pro nunc concedendam non esse, nisi esset medium ad convertendos Georgianos potissimum*. Ex quo manifestum fit, sine Apostolicæ Sedis dispensatione nefas esse aliena lingua sacrum celebrare; prudenter vero se gerere Missionarios, si facultatem hanc petant, dum ex ea plurimum prodesse posse sperent ani-

ma-

marum saluti, vel Hæreticorum conversioni. Quamobrem; *Petentibus Fratribus Carmelitis discalceatis, ut Sacerdotibus sui Ordinis, qui in Regno Persiæ existunt, & in futurum existent, liceat Missam in lingua Arabica celebrare: Sanctissimus in Christo Pater & Dominus Noster divina Providentia Urbanus Papa VIII. auditis Fratrum suorum S. R. E. Cardinalium Congregationis de P. F. sententiis, ad consolationem populorum, qui in eo Regno Catholicam Fidem nuper susceperunt, Sacerdotibus prædictis licentiam petitam concessit cum infrascriptis conditionibus, videlicet: ut Ritus Latinus in celebratione Missarum retineatur, ut Missale Romanum in lingua Arabica litterali translatum in Urbe prius approbetur, & denique ut semel tantum singulis diebus in unaquaque illius Regni Ecclesia, in prædicta lingua celebrare liceat, non obstantibus &c.* S. C. de P. F. die 27. Aprilis 1624.

Resp. 2. Contra Carolum Franciscum à Breno ne quidem necessitate urgente, scilicet ne infirmus sine Viatico decedat, aut populus die festo Missa careat, licere vulgari aut alieno idiomate sacrum facere. Ecclesia enim vulgaris linguæ usum in sacris faciendis prohibet, ac unumquemque proprie ritu sacra celebrare jubet. Publicum autem Ecclesiæ bonum exigit, ut ipsius leges, quibus præsertim modus sacrificandi præscribitur, à sacris Ministris religiosè serventur. At privati commodum est, vel sacrum Viaticum suscipere, aut sacrum die festo audire, ut 2. §. ex Verricello diximus; ubi addidimus etiam, præceptum audiendi Sacri, aut recipiendi Viatici non obligare Fideles, nisi dum Sacrificium juxta præscriptos ab Ecclesia ritus perfici possit. Ecquis dicat, posse publicam Ecclesiæ legem contemni, quæ scilicet ad publicum ministerium spectet, ut privati eorum obligationi satisfacere possint?

Quæres 2. Utrum Missionariis liceat in Hæreticorum & Schismaticorum Ecclesiis celebrare?

Resp. 1. *Negative, quia datur Missionariis usus altaris portatilis, & facultate benedicendi paramenta, ideo non est necesse ut ipsi in præfatis Ecclesiis celebrent vel Schismaticorum vestibus utantur*, ita censuerunt Theologi cujusdam particularis Congregationis habitæ Romæ 7. Maii 1631. super dubiis Missionarium Cappucinorum Orientis in Palatio Em. Pamphilii. Vide append. *de Commun. in divinis cum Hæreticis*.

Resp. 2. In Ecclesiis Catholicorum ab Hæreticis occupatis, id licere constat ex decreto Cong. sup. Inquisi. die 13. Junii 1634. quo affirmativè responsum fuit ad dubium, quod sequitur: *An in Ecclesiis Catholicorum Rethiæ ab Hæreticis occupatis, Missionarii possint sua exercitia continuare?* Ac certis conditionibus licet etiam cum dispensatione in aliis Hæreticorum Ecclesiis, ut liquet ex sequenti decreto: *Sanctissimus Dominus Noster D. Clemens divina Providentia Papa XI. in particulari audientia mihi Commissario S. Officii data dixit, quod ad facilius promovendam Schismaticorum, & Infidelium conversionem, illosque alliciendos ad Fidem Catholicam amplectendam sacrarum Caremoniarum intuitu, benignè indulsit Patri Præfecto, seu Viceprafecto Missionariorum pro tempore in Æthyopia existentibus, ut pro eorum arbitrio, & conscientia dispensare possint cum iisdem Missionariis, eisque facultatem concedere, celebrandi Sacrosanctum Missæ Sacrificium Catholico Romano ritu super Altari in Templis Hæreticorum, seu Schismaticorum in Æthyopia; ita ut eadem Altaria non inserviant, nisi pro nudis tabulis & more Catholicorum dispensantur cum sacrato Lapide, Mappis, Sanctissimi Missæ Sacrificii Ritu prædicto, nunquam tamen generaliter, sed in casibus particularibus, in quibus alia loca commodiora non suppetant, ut urgens sit necessitas ad facilius dictam conversionem promovendam, & insuper ad Catholicorum consolationem, aliisque justis, & urgentissimis de causis, indicandis ab eisdem Patre Præfecto seu Viceprafecto Missionariorum, super quibus eorum conscientiam oneravit*. Die 12. Aprilis 1704.

Quæres 3. An Missionariis, quibus concessus est altaris portatilis usus, licitum sit in privatis domibus celebrare?

Resp. Ex decreto Sac. Cong. de P. F. super rebus Sinarum, & Indiarum Orientalium die 14. Decemb. 1668. non licere celebrare in domo infirmi, si Viaticum saltem occulte ad infirmum deferri possit; licere vero, si nec publice nec occultè deferri valeat, vel in domo infirmi, vel saltem in viciniori Domo sacrum peragere, *si locus decens sit, ne infirmus Viatico privetur*. Dum autem Ecclesia careat, vel in propria domo oratorio sive capella, licere iis sentio in privatorum domibus sacrum peragere, dum locus decens sit, & cum eorum facultas limitata non sit, sive respectu particularis loci sublata; quod ex facultatibus, quas habent, metiri debent.

Quæres 4. An vigore solius facultatis celebrandi Missam in quocumque loco decenti, Missionariis concessæ, possit licitè sacrosanctum Missæ sacrificium ab ipsis celebrari, sicut à quibusdam infor[illegible]n, singulis diebus dominicis, & festis celebratur super Mare in navibus prope littus appulsis, absque præsentia alterius Sacerdotis, qui Calicem post Consecrationem firmum custodiat ad penitus evitandum effusionis periculum, ut Doctores opinantes requirunt?

Resp. Nullo modo licere Cappucinis, nec Minoribus Observantiæ, neve quibuscumque aliis celebrare, vel mandare, & permittere celebrari Missam in navibus, quia omnino est prohibitum. S. C. particularis de P. F. die 29. Januarii 1667.

Nota. Orientales, ut diximus cap. III. pag. 477. antiquam consuetudinem servant, hoc est, unicum in Ecclesia Altare habent, unicumque in eo sacrum in die celebrant. Ex hiis, quæ ibi diximus, exploratum est ab hac consuetudine, sive ab orta inde obligatione nonnisi ex Romani Pontificis dispensatione liberari posse; quam dispensationem, uti ibi ostendimus, Græco Melchitæ ex parte obtinuerunt, ampliorem vero Græco-Itali.

Orientales omnes vel Altaria consecrata, vel quæ saltem super impositum habeant sacratum lapidem servant, cujus defectu Græci uti solent *Antimensio*. Super *Antimension* nefas est Latinis, ac alterius quoque ritus gentibus, qui hunc morem non habeant, sine dispensatione Sedis Apostolicæ, celebrare. Nulli autem vetitum esse arbitror super sacrata Orientalium Altaria celebrare, dummodo tamen lex servetur de uno super unico Altari celebrando sacro, ac etiam si fieri possit, juxta celebrantis ritus ornetur, ut in Const. pro Italo-Græcis exprimitur. At sicubi paramentorum mutatio scandolo esse possit, vel habeatur pro Orientalis ritus contemptu, non dubito, quin validè celebretur à Latino quoque in Altari Orientalium more parato.

Habent etiam Orientales circa tempus celebrandi peculiarem disciplinam. Maronitæ jejunii tempore in quadragesima missam ad tres horas post meridiem celebrare solent, moremque ipsorum imitari permisit Missionariis Cappucinis ibidem degentibus Sac. Congreg. 22. Aprillis 1682. Nestoriani feria v. in Cœna Domini post solis occasum celebrant, & Sabbatis, ac Dominicis quadragesimalibus post horas vespertinas. Modo universæ Ecclesiæ legem de præmittendo sacræ communioni jejunio servent, reprehendi nequeunt, sicut nec Armeni, & si qui sint alii Orientales, qui celebrent in sabbato sancto, vel aliis diebus post solis occasum, cum antiquam consuetudinem sequantur. Sicut quisque rite sequitur propriam circa horam celebrandi consuetudinem, quæ probata sit, ita contra consuetudinem, ac Ecclesiæ legem celebrationis tempus immutando ac pervertendo, Sacerdotes peccant. Neque circa hoc dispensare potest, nisi summus Pontifex, qui justis de causis facultatem concessit Missionariis Sinensibus celebrandi tribus ante auroram horis contra Latinæ Ecclesiæ disciplinam, 23. Novembris 1665. Scilicet, ut Fideles, quos Magistratus Gentiles Religionem exercere prohibebant, possent confiteri, Eucharistiam sumere, ac deinceps antequam dies elucesceret ad proprias domos tuto redire.

Quæres 5. An licet Sacerdoti Catholico eleemosynam à Schismaticis, vel Hæreticis accipere pro Missa juxta eorum intentionem celebranda?

Resp. Non licere. Primum, quia nefas est cum iis in divinis communicare, ut alibi à nobis est demonstratum, & ut decernitur à Concilio Lateranensi V. sess. XI. §. *Statuimus insuper*. Sacerdos vero cum iis communicat, pro quibus Missæ sacrificium applicat, quos sacrificii participes esse vult, atque ii qui eleemosynam dant, sacrificium sibi communicari cupiunt, eo modo, quo fieret, si sacrum faciendum committerent Sacerdotibus propriæ sectæ, cum quibus communicare contendunt. Deinde Sacerdos dum juxta offerentis eleemosynam voluntatem sacrificium celebrat, ut publicus Ecclesiæ Minister se gerit, ac Ecclesiæ nomine pro iis orat, qui eleemosynam sint elargiti, ejusque illis suffragia impertitur: Ecclesia vero hanc suffragiorum communionem Schismaticis, Hæreticis, & excommunicatis omnino prohibet, cap. *Anobis* de sentent. excommun.

Quæres 6. An Presbyteri Orientales conjugati dum celebraturi sint, abstinere debeant ab uxoribus & quamdiu?

Resp. Esse omnino abstinendum non solum nocte antecedente sacri celebrationem, sed insuper aliquot dies juxta cujusque Ecclesiæ Canones & disciplinam, cujus transgressio numquam gravi culpa caret. Circa dierum numerum quisque propriæ Ecclesiæ ritum servare tenetur. Quod spectat ad Armenos, en dubium Sacræ Congregat. propo-

positum à Carmelitis Discalceatis Missionariis in Persia, ejusque responsio. *An Presbyteris Armenis conjugatis moderandum sit tempus abstinentia ab uxoribus; quadraginta scilicet dierum ante, & totidem post Missa celebrationem ab eorum Ritu prafixum & determinatum? Resp. nihil esse invocandum, & Episcopus curet pro sui Pastoralis Officii munere, ut Presbyteri conjugati catholici Armeni ritum suum observent.* C. S. Off. die 14. Maji 1705. Pro Græco-Italis Clemens VIII. ac deinceps BENEDICTUS XIV. Ecclesiæ Græcæ Canones inculcando, habent. *Presbyter Gracus conjugatus antequam ad sacrum sacrificium, seu sanctam Missam celebrandam accedat, vel per hebdomadam, vel per triduum ab uxore curet abstinere.* Si spectentur Canones Ecclesiæ Orientalis nihil in iis frequentius inculcatur, quàm continentia iis, qui Eucharistiam suscipere, vel sacra tractare debeant, ac etiam quadragesimalis jejunii tempore; sed quot dies ab uxore abstinere debeat Presbyter, qui fit celebraturus, in iis expressum non legimus. Balsamon vero refert *à sanctissimo Patriarcha Luca de hoc interrogato Synodaliter fuisse pronunciatum, tribus ante diebus à corporali congressu abstinere debere conjuges, qui sunt divinorum Sacramentorum futuri participes. Quin & sponsos, qui ipso nuptiarum die, post sanctam communionem congrediuntur, pœna subjecit.* Vide exp. can. 4. Conc. Carthag. juxta ordinem, quem habent can. in collectione Eccl. Orient Ex hoc perspicuum fit, juxta Orientalis Ecclesiæ disciplinam, Presbyterum ad minus tribus diebus ante celebrationem à conjugali congressu abstinere debere, ut licitè celebret, quam abstinentiam illius Ecclesiæ Canones etiam in Laicis olim exigebatur. Hinc Balsamon ipse notat in expositione alterius Canonis, compati non posse uxoris usum cum quotidiana Sacri celebratione secundum Orientalis Ecclesiæ Canones.

TRACTATUS DE POENITENTIÆ SACRAMENTO.

POEnitentia sumitur vel pro virtute, vel pro Sacramento. Sumpta pro virtute, est virtus inclinans peccatorem ad dolorem ac detestationem de peccato commisso, quatenùs est offensa Dei, & ad efficax propositum vitandi peccatum, & satisfaciendi justitiæ divinæ. Est aliqua justitiæ commutativæ species: nam qui per suum peccatum injuriam Deo intulit, debet eam per satisfactionem compensare, si non ad æqualitatem, cujus est incapax, saltem quantum potest, & Deus exigit. Actus virtutis Pœnitentiæ sunt contritio & satisfactio, de quibus, infrà.

Pœnitentia sumpta pro Sacramento, ut hic sumitur, est Sacramentum à Christo institutum ad peccata post Baptismum commissa remittenda per actus pœnitentis, & absolutionem Sacerdotis. Esse necessariam necessitate medii in re vel in voto, constat ex Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata &c.* & ex Conc. Trid. sess. XIV. c. 2. ibi: *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentia lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.*

CAPUT PRIMUM.

De Materia Sacramenti Pœnitentia.

DUplex est, remota & proxima. Materia remota, & circa quam destruendam versatur, sunt omnia peccata post Baptismum admissa. Materia proxima, & ex qua componitur, sunt actus pœnitentis, nempe contritio perfecta vel imperfecta, confessio, & satisfactio; quæ partes materiales dicuntur, ex Conc. Trid. sess. 14. can. 4. *Si quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti Pœnitentia, videlicet contritionem, confessionem, & satisfactionem, qua tres Pœnitentia partes dicuntur, anathema sit.* Differt autem tamen satisfactio actualis ab aliis, quod fit tantum pars integralis. Nam datur absolutio, & hoc Sacramentum conficitur, & confert gratiam justificantem ante satisfactionem impletam: at nulla res potest esse fine tota sua essentia. Contritio verò, & confessio sunt partes essentiales. Satisfaciendi tamen propositum necessario requiritur in contritione.

ARTICULUS PRIMUS.

De Contritione.

Quæst. I. QUid est Contritio, & quotuplex?

Resp. 1. Contritio genericè sumpta est animi

nimi dolor ac detestatio de peccato commissⅹo cum proposito non peccandi de cætero. Concil. Trident. sess. 14. c. 4. Ut autem valeat ad remissionem mortalium, sive intra, sive extra Sacramentum necessario debet esse interna, supernaturalis, universalis, efficax, & appretiativè summa.

Resp. 2. Dividitur in perfectam, & imperfectam. Contritio perfecta est ea, quæ concipitur ex actu, seu motivo charitatis perfectæ, unde est dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero propter Deum super omnia dilectum propter se, hoc est, propter infinitam amabilitatem suam. Imperfecta, quæ attritio dicitur, est ea, quæ ex alio motivo supernaturali, quam charitatis concipitur, ut ex peccati turpitudine, vel ex gehennæ & pœnarum metu. Conc. Trid. *supra*. Quare differunt specie, cum habeant diversa motiva. Differunt etiam ex parte effectus, nam perfecta Deo reconciliat extra Sacramentum cum ejus voto, non imperfecta: quoad cætera conveniunt.

Quæst. II. *An contritio perfecta semper justificat extra Sacramentum, per modum scilicet dispositionis ultimæ, licet non sine voto Sacramenti?*

Resp. Affirm. *Prob.* 1. Ex Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam, &c. vita vivet.* 2. Conc. Trid. sess. 14. c. 4. Docet, *etsi contritionem hanc aliquando charitatem perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare prius, quàm hoc Sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.* 3. Quia S. Pius V. & Gregorius XIII. damnavit hanc Baji propositionem: *Per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum vero voto percipiendi Sacramentum, non remittitur crimen extra casum necessitatis aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.*

Imo quilibet actus charitatis perfectæ, quem contritio perfecta includit, & qui dicitur contritio virtualis, absolute sufficit extra Sacramentum ad justificationem, sine dolore & proposito formali, ut constat 1. Ex Script. Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo.* Joan. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo; & ego diligam eum, &c.*

2. Ex Patribus id passim asserentibus.

3. Quia damnatæ sunt hæ Baji propositiones.

31. *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* 70. *Homo existens in peccato mortali, potest habere veram charitatem.*

4. Quia perfecta Dei dilectio est perfecta conversio ad Deum. Tamen actus charitatis perfectæ non reconciliat hominem Deo sine voto contritionis & Sacramenti, quod in illo virtualiter & implicite includitur, nec sine obligatione eliciendi postea contritionem formalem de iisdem mortalibus jam remissis, & eadem confitendi.

Quæst. III. *An Contritio est necessaria?*

Resp. 1. Contritio formalis, vel virtualis sufficiens ad remissionem peccati mortalis est necessaria necessitate medii ad salutem. *Probat.* 1. Ex Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Et Act. 111. *Pœnitemini & convertimini, ut deleantur peccata vestra.* 2. Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 1. & c. 4. Ratio est, quia sine illa, etiam inculpate omissa, obtineri nequit remissio peccati mortalis, nec proinde salus. Contritio autem sufficiens ad remissionem mortalium est contritio perfecta, vel attritio ex amore Dei inchoato, seu imperfecto cum Sacramento, ut infra dicam.

Dixi; *vel virtualis*. Quia actus charitatis perfectæ sufficit ad justificationem, etiam sine dolore formali, & esse potest in eo qui non cogitat de peccatis; estque pœnitentia virtualis, quia efficaciter ad contritionem movet eum, qui de peccatis cogitat, & habet vim reconciliandi cum Deo extra Sacramenta.

Resp. 2. Contritio formalis est etiam necessaria necessitate præcepti. Nam 1. extat præceptum speciale divinum eliciendi contritionem formalem; ut constat ex Matth. xv. & Act. 11. *Pœnitentiam agite.* 2. Omnia media ad salutem necessaria, directè & ratione sui à Deo præcipiuntur: sed contritio formalis est medium à Deo constitutum, ut necessarium ad reconciliationem cum eo, ut docet Conc. Trid. sess. 14. c. 4. *Fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* 3. Ratione sui præceptæ est lege cujusdam justitiæ ad Deum, ex qua tenemur, quantum in nobis est, resarcire injuriam Deo illatam, modo ex natura rei convenienti, & à Deo instituto, qualis est dolor & propositum efficax. Hinc peccator, qui elicuit actum charitatis perfectæ, tenetur adhuc contritionem formalem elicere; & omissio contritionis præcepto est specialc peccatum contra virtutem Pœnitentiæ.

Observa. Contritio, quæ necessaria est necessitate tum medii, tum præcepti, debet reconciliare peccatorem cum Deo: ac proinde est

est Contritio perfecta extra Sacramentum, & saltem attritio conjuncta cum amore Dei imperfecto seu amore spei, in Sacramento. Nam contritio non exigitur nisi ad placandum Deum, ad divinam injuriam, quantum fieri potest, compensandam, & ad reconciliandum hominem cum Deo.

Quæst. IV. *Quandonam præceptum contritionis obliget?*

Resp. Tenemur jure divino & naturali ad non differendam saltem notabiliter contritionem sufficientem ad justificationem post mortale admissum, ita ut notabilis ejus dilatio sit novum peccatum mortale. *Prob.* 1. Ex Eccles. 5. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Item Christus, Matth. 24. & 25. Marc. 13. Luc. 12. jubet nos semper vigilare & paratos esse ad mortem. Sed hoc præceptum violat qui notabili tempore manet in statu peccati; nam non vigilat, nec paratus est. 2. Ex Patribus, qui passim longam Pœnitentiæ dilationem graviter increpant. 3. Notabilis dilatio contritionis, quæ a Deo statuta est ad satisfaciendum ejus offensæ, ejusque amicitiam recipiendam, est graviter injuriosa Deo: nam est violatio juris divini exigentis reparationem injuriæ Deo illatæ sine notabili mora. Idem quippe jus obligans ad compensationem injuriæ simul obligat ad illam non differendam saltem notabiliter, ut patet in injuriis humanis. Præterea tempore notabili non curare de reconciliatione cum Deo ineunda, & permanere voluntarie in inimicitia Dei, dum ab eo sollicitatis ad redeundum in gratiam, est secundum æstimationem prudentum virtualiter amicitiam divinam contemnere. 4. Gravis est inordinatio voluntarie notabili tempore sejungi, & habitualiter averti a fine ultimo, ut rem magis ex morali quodam judicio quam ex subtili disquisitione expendenti facile patebit. 5. Per talem dilationem peccator exponit se periculo labendi in novum peccatum: nam ex communi Patrum & Doctorum doctrina, homo non potest diu in peccato mortali versari, quin iterum in novum mortale incidat. *Peccatum quod Pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit*, ait S. Greg. lib. 11. mor. c. 9. Hinc illud Eccl. 3. *Peccator adjiciet ad peccandum.* Et verò (ut ait Delugo) hæc est voluntatis natura, ut quisque operetur juxta id, quod amat & intendit, nec diu eligere possit media difficilia adfinem alium, quem minus amat.

Quare notabilis dilatio contritionis est peccatum mortale contra virtutem Pœnitentiæ, & contra charitatem, vetantem contemptum quemlibet divinæ amicitiæ. Quænam autem dilatio notabilis censeatur, ut sufficiat ad mortale, ex morali judicio æstimandum est, opportunitate, periculis, tentationibus, & aliis circumstantiis spectatis.

Cæterum secundum omnes contritionis præceptum obligat per se in quovis probabili periculo mortis: quia cum post mortem observari nequeat, homo se committeret periculo illud non observandi. Per accidens verò obligat quoties quis Sacramentum aliquod vult ministrare, vel suscipere, quia ex virtute religionis tenetur sancta sanctè tractare, & proinde sibi comparare statum gratiæ. Item quando necessaria judicatur ad superandam tentationem, vel avertendam calamitatem publicam.

Resp. 2. Quisque tenetur lege naturali divina elicere contritionem perfectam in articulo mortis. Ita communius. Quia recta ratio dictat in negotio salutis æternæ, eo tempore quo exacto defectus fit irreparabilis, adhibendam esse viam tutiorem, & omnem securitatem moraliter possibilem, qualis est omni adulto contritio perfecta. Nam nemo certò scit se immunem esse ab omni mortali, nec se liberandum esse per contritionem imperfectam cum Sacramento; quia potest tibi deesse baptismus, sine quo nemo est capax alterius Sacramenti; posset Confessarius non esse ritè ordinatus, caruisse intentione necessaria &c. Nec satis est elicere amorem Dei perfectum, dum occurrunt animo peccata; nam tunc ex præcepto elici debet contritio formalis, ut dixi.

Quæst. V. *An ad remissionem venialium etiam in justo, requiratur aliqua pœnitentia seu displicentia, ac retractatio vel formalis, vel saltem virtualis.*

Resp. Affirm. Ita communiter cum S. Th. 3. part. quæst. 86. art. 1. *Prob.* 1. Ex Script. quæ asserit indistinctè & generaliter contritionem esse necessariam ad remissionem peccatorum. 2. ex S. August. epist. 48. *Nec quemquam putes à quocumque seu magno seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire.* Et serm. 1. in Psalm. 58. *Iniquitas omnis parva magnave sit, puniatur necesse est aut ab ipso homine pœnitente, aut à Deo vindicante: nam & quem pœnitet, punit seipsum .. ... Non potest impunitum relinqui peccatum.* 3. Sapientiæ & justitiæ divinæ planè convenit, ut omnis Dei offensa propria

volun-

voluntate admissa, sine retractatione ac displicentia saltem virtuali non remittatur. Ergo rectè creditur Deus, qui connaturalem rerum exigentiam ac convenientiam semper servat, statuisse, ut peccata etiam venialia non condonarentur sine aliqua eorum Pœnitentia saltem virtuali; quæ consistit in actu supernaturali virtutis alicujus, vi cujus displiceret illud peccatum, si memoriæ occurreret.

Quæst. VI. *Quanam contritio requiritur & sufficit ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ?*

Resp. 1. Ad valorem & effectum Sacramenti requiritur contritio formalis, interna, supernaturalis, universalis respectu mortalium, efficax, & appretiativè summa. Itaque debet esse. 1. Formalis, qualis generatim descripta est, nempe quæ sit animi dolor ac detestatio formalis de peccatis commissis, cum proposito non peccandi de cætero, ex Conc. Trid. sect. 14. cap. 4. Nam contritio est pars necessaria Sacramenti, ex can. 4. Item saltem in praxi requiritur, præter dolorem, etiam propositum formale & expressum; nam non est certum sufficere virtuale: imò Conc. Florentinum explicando contritionem requisitam, expresse commemorat dolorem & propositum, & illa tanquam duo requirit. Et a Concil. Tridentino contritio definitur. *Animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* At definitur per partes essentiales, alioqui dolor & detestatio non essent etiam partes essentiales: nam Conc. non requirit simpliciter propositum, & particula *cum* significat conjunctionem &c. Hinc non sufficit perfecta dilectio, quia non est contritio formalis, sed solum virtualis.

2. Interna, ex Joel. 2. *Scindite corda vestra*: nam est enim animi dolor, alioqui non esset contritio, sed merum simulacrum contritionis, quo Deus, qui intuetur cor, decipi non potest. At non necesse est, ut contritio sit sensibilis: nam ex Conc. Trid. est animi dolor. Animus autem mentem & voluntatem, non appetitum sensitivum significat. Sæpe tamen sensibilis est, quia sæpe ex ea oritur motus appetitus sensitivi.

3. Supernaturalis, hoc est, facta ex motivo supernaturali per auxilium gratiæ. Ex Conc. Trid. sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus in adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Et vero dispositio debet esse proportionata formæ; & ejusdem ordinis cum illa: forma autem, nempe gratia sanctificans, est supernaturalis; ergo contritio, quæ est dispositio ad illam, debet quoque esse supernaturalis. Quare peccator humilibus ac crebris precibus contritionis gratiam a Deo per Christi merita petat his verbis, Jer. 31. *Converte me & convertar: quia tu Dominus Deus meus.*

4. Universalis, ita ut dolor se extendat ad omnia mortalia admissa, & adsit propositum omnia omnino mortalia imposterum vitandi, propter motivum omnibus etiam oblitis commune, ex Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, vita vivet.* Nam unum mortale non potest remitti sine omnibus aliis, cùm per quodlibet avertamur a Deo, & nullum remittatur sine infusione gratiæ sanctificantis, quæ est incompossibilis cum omni mortali. Ergo ut contritio valeat ad remissionem mortalium, debet valere ad remissionem omnium. Non potest autem valere ad remissionem omnium mortalium, nisi virtualiter saltem & implicitè ad omnia se extendat, per rationem omnibus communem, ut patet. Hinc Concilium gener. Later. II. cap. 22. ait: *Falsam pœnitentiam esse constat, cum spretis pluribus, de uno solo pœnitentia agitur, aut cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Unde scriptum est, (Qui totam legem observaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus) scilicet quantum ad vitam æternam; sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in uno tantum maneat, æterna vitæ januam non intrabit &c.*

5. Efficax & absoluta, ita ut excludat omnem affectum ad quodvis mortale, & contineat propositum firmum servandi omnia mandata, & adhibendi omnia media ad fugam peccati, & mandatorum observationem necessaria, cujusmodi sunt destructio causarum peccati, fuga occasionis proximæ, cupiditatum ac sensuum mortificatio, oratio crebra, &c. Nam Conc. Trid. sess. 14. cap. 4. requirit propositum non peccandi de cætero, hoc est, numquam peccandi, ideoque semper servandi omnia mandata saltem graviter obligantia. Præterea vera Pœnitentia, seu contritio est vera conversio cordis ad Deum, quæ non potest esse sine odio efficaci peccati, & amore efficaci justitiæ, ex Conc. Tridens. sess. 14. cap. 4. *Declarat S. Synodus hanc contritionem* (necessariam quovis tempore ad impetrandum veniam peccatorum) *non solum cessationem a peccato, & vita no-*

va propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud, Ezec. 18. *Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum & spiritum novum*. Certe contritio, quæ cor novum & spiritum novum facere debet, est maxime efficax.

Ad efficaciam contritionis pertinet etiam voluntas faciendi quidquid Deus requirit ad destructionem peccati, nempe confitendi, satisfaciendi &c.

6. Appretiative summa, ita ut homo oderit ac detestetur peccatum supra omnia alia mala, sitque paratus omni bono carere, & quodvis malum pati, potius quam peccare mortaliter, & Dei amicitiam rebus omnibus præferat. Nam contritio necessaria ad justificationem, & conversio ad Deum ex toto corde, totalitate appretiationis, juxta illud, Joel. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro*. Et. Deut. 4. *Cùm quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum; si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ*. Enim vero sicut Deus est summum bonum, ideoque supra omnia diligendus: ita peccatum, quod est Dei offensa, & ejus amicitia ac professione privat hominem, est summum malum, ideoque summe detestandum ac vitandum.

7. Ut sit cum spe veniæ conjuncta. *Vide* Conc. Trident.

Porro contritio debet esse talis reipsa & non solum opinione. Nam, ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 3. & Can. 4. est pars Sacramenti Pœnitentiæ. Sed pars Sacramenti realis & veri, debet esse vera & realis, & non tantum existimata; nostra enim existimatio nihil ponit in re. Cùm ergo res esse nequeat sine omnibus suis partibus essentialibus veris, nec etiam Pœnitentiæ Sacramentum potest esse sine aliqua contritione vera, qualis a Deo requiritur.

Resp. 2. Ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam requiritur insuper, ut talis contritio includat aliquem Dei amorem, non tamen qui extra Sacramentum justificet *Prob.* 1. Ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 6. ubi agens de dispositionibus ad justificationem in Baptismo requisitis, sic ait: *Illumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet*. Quanto magis talis amor requiritur in Sacramento Pœnitentiæ, quæ ex Conc. Trid. est laboriosus Baptismus? ex 2. Auctoritate Cleri Gallicani, ann. 1700. ita docentis. *Et, quidem de dilectione Dei sicut ad Sacramentum Baptismi in adultis, ita ad Sacramentum Pœnitentiæ, quæ est laboriosus baptismus, requisita, ne necessariam doctrinam omittamus, hæc duo in primis ex S. Synodo Tridentina, monenda, & docenda, esse duximus: Primum, ne quis putet in utroque Sacramento requiri ut præviam contritionem eam, quæ sit charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, antequam actu suscipiatur, hominem Deo reconciliet. Alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento securum se esse, si præter fidei & spei actus, non incipiat diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem. Neque vero satis adimpleri potest utrique Sacramento necessarium vitæ novæ inchoandæ ac servandi mandata divina propositum, si pœnitens primi & maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat; nec sit saltem animo ita præparato, ut ad illud exequendum, divina opitulante gratia, sese excitet ac provocet*. 3. Quia ex Script. Patribus, & Conc. Trident. ad justificationem omnem adulti requiritur vera conversio ad Deum; vera autem conversio ad Deum includit aliquem Dei amorem. 4. Homo per peccatum mortale avertitur à Deo & convertitur ad creaturam, ponendo in ea suam beatitudinem seu suum finem ultimum. Ergo ut se ad Deum verè convertat, & peccati remissionem obtineat, debet non solùm averti à creatura, sed etiam converti ad Deum, ipsum super omnia amando, saltem ut suum summum bonum, & suam beatitudinem. Præterea homo non potest esse ita dispositus, ut nullum bonum appetat & amet, in quo ultimo conquiescat & suam beatitudinem ponat. Ergo si jam non amat, nec expetit bonum creatum, in quo ultimo conquiescat & beatitudinem suam ponat, ut exigit vera conversio secundùm omnes, necesse est ut in Deo tamquam fine ultimo suam beatitudinem ponat, ideoque Deum ut suum summum bonum super omnia amet. 5. Dispositio ad reconciliationem in Sacramento requisita, debet esse medium huic obtinendæ accomodatum, quod non præsupponat necessario effectum Sacramenti. Sed talis est attritio cum aliquo Dei amore appretiativè summo, qui non sit charitas perfecta, cùm hæc sola reconciliet extra Sacramentum. 6. Ubi agitur de valore Sacramenti, non licet sequi opinionem probabilem tantùm, relicta tutiore. At sententia asserens necessitatem amoris Dei non per se justi-

quam ob rem eam damnavere Nicolaus Cabalilas in expos. Liturg. Arcudius deinceps lib. 3. cit. c. 19. aliique. Imo Patres Concilii Zamosciæ an. 1720. decr. de Cel. Miss. §. 4. non dubitavere interdicere, *ne fiant genuflexiones, seu Capitis inclinationes dum transfertur panis oblationis à minori ad majus Altare, pro consecrationis tempore offertorii*, & voluerunt, ut Parochi *Populum hac de re moneant, ne periculo idololatriæ exponatur*. Horum Patrum decretum Pontifex non improbat; recenset vero, quid ea causa in Congregationibus Romæ de Orientalibus cæremoniis habitis, determinatum sit, ac statuit exclusum fuisse eorum temperamentum, qui ritum hunc tollendum existimaverunt: quum in Congreg. super correctione Euchologii habita die 5. Septembris 1745. quæstione proposita, *an abolendus, seu emendandus foret Ritus ingressus majoris, omnibus mature discussis, constitutum fuerit, nihil esse innovandum. Idque subinde auctoritate nostra firmatum extitit. Placuit tamen*, sequitur Summus Pontifex, *consilium prudenter exhibitum, ut monerentur Episcopi aliique curam animarum gerentes, ut rudem populum docere non prætermittant, quod dum sacra dona à Prothesi ad Aram majorem transferuntur solemni ritu, cum ea nondum sint consecrata, sub earum speciebus nequaquam existit Corpus, & Sanguis Domini nostri Jesu Christi, prout futurum erit post consecrationem, ideoque exteriores illi venerationis actus, qui erga præfata dona nondum consecrata exhibentur, non ea ratione peraguntur, ut cultus Latriæ soli Deo debitus iisdem præstetur, sed ut inferioris speciei cultus exerceatur cujus objectum est futura transubstantiatio eorumdem donorum in Corpus & Sanguinem Domini Nostri Jesu Christi*. Id quod à nobis supra expositum, & inculcatum fuerat, quod vel ipse Pontifex paulo infra laudare non dedignatur.

Agit deinceps Pontifex Max. de panis divisione, quam in minore mensa, seu Prothesi Orientales faciunt, cujus pars major, ut Deo Omnipotenti debitus adhibeatur cultus offertur, reliquæ vero *minores*, quæ *Merides* vocantur, omnipotenti itidem offeruntur, sed earum una in honorem B. M. V. altera in honorem S. Joannis Bapt. SS. Apostolorum, aliorumque Sanctorum quorum etiam nomina à Sacerdote recensentur, alia pro vivis quorum etiam nomina recitantur; alia pro defunctis, qui pariter nominatim commemorantur: alia in honorem illius Sancti cujus festus dies celebratur; relicta ceteroquin Sacerdoti facultate offerendi specialiter sacrificium pro illa, aut illis, quos ipse maluerit. Hujusmodi Ritum jam diu viguisse probatur ex Dyptico Irenes Augustæ, edito à Patre Montfaucon Tom. I. Analect. Græc. cap. 34. Si vero Episcopus, aut Presbyter primam celebrantis personam sustinens, cum aliis Sacerdotibus concelebret, & Diaconi quoque in officio ministrantes assistant, non modo quilibet Sacerdos, sed unusquisque etiam ex Diaconis, Hostiam unam majorem offert, simulque minores particulas, seu *Merides*; ex quibus si quæ demum supersunt à celebrante seu celebrantibus non consummatæ, eæ distribuuntur adstantibus, qui Eucharisticæ communionis participes fieri petunt. De hoc ritu quæstio in Florentina Synodo instituta fuit, sed cum Archiepiscopus Mitylinensis propositis interrogationibus aptè satisfecisset; nil fuit innovatum. Simeon Thessalonicensis in suo tractatu de Sacramentis visus est dubitare de particularum consecratione; sed cum super omnes eadem à Sacerdote proferatur verborum forma, dubitatio irrationabilis fuit.

Dubitatum inter catholicos fuit, de diaconali, quam diximus, oblatione; Atque Arcudius, aliique putavere eam tollendam omnino esse; quia Diaconis offerre ad Altare oblationem sacri canones interdicunt. Sed etsi canones sacram oblationem fieri prohibeant à diaconis, quæ in sacro Altari à solo Sacerdote fit; nunquam vero damnant oblationem, quæ in mensa, sive Prothesi fieri ab antiquis temporibus etiam ab ipsis consuevit. Hinc in Congreg. pro Orient. ritibus habita 3. Januarii 1745. proposita quæstione, *Utrum tollenda esset oblatio, quæ à diaconis fit ad Prothesim*, rescriptum fuit, *nihil esse innovandum*: ac rescriptum Pontificia auctoritate comprobatum fuit.

Tertio, Latina Ecclesia, ac Orientales pleræque venerationis causa prohibent, ne Eucharistia cooperto capite celebretur. At cum in Sinensi, eique finitimis regnis *detecto capite manere, vel operari non sit reverentia, sed irreverentia, & scandalum generet non devotionem*, Romani Pontifices permissere Missionariis, cooperto decenti pileo capite celebrare, ac Neophytis Eucharistiam recipere, quoadusque Gens illa ita edocta fuerit, ut ritus Romanæ Ecclesiæ non abhorreat. Ex Breve Clem. X. 23. Decembris 1673. & aliis. Quamobrem non adeo facile damnandi erunt, si qui sint in Oriente

næ Patriarchæ, vel alii, qui operto capite sacram Eucharistiam celebrent, vel distribuant. Nam in iis deesse potest irreverentia, cum sit res indifferens. Hinc Assem. infert, injuria à Josepho II. damnatos esse Patriarchas Nestorianorum, quod cooperto capite Eucharistiam, vel celebrent, vel recipiant, vel administrent. Nam scribit Balsamon. lib. 7. juris Orient. *Alexandrinum Patriarcham rem divinam facere mitra caput obvolutum*, alios verò Orientales aperto capite. Et Monachi omnes S. Antonii Abbatis, sive Cophti, sive Abisini, sive *Syri Maronitæ cucullam monasticam in Liturgia celebratione, & in ipsa Eucharistiæ consecratione, vel perceptione retinent*; idque ex præscripto S. Pachomii Abbatis, Regula 91. eamque regulam refert Cl. Assem. diss. de Syr. Nest. p. 306. part. 2. Bibl. Orient. Itaque, ubi viget usus celebrandi, ac recipiendi Eucharistiam detecto capite, ex Ecclesiæ præcepto id est servandum, à quo præcepto sola Apostolica Sedes dispensare valet; ubi vero contraria vigeat ex majorum traditione consuetudo, nihil est, nisi ex Apostolicæ Sedis decreto, immutandum.

Quarto, Thomas à Jesu lib. VII. de Conversione omnium Gentium cap. 2. inter errores, quorum Nestorianos accusat, hunc refert, *Clerici omnes apud Chaldæos, & etiam illi Laici, qui alios devotione excedunt, sacram Dominici Corporis communionem in manibus propriis recipiantes, sub utraque specie communicantur; cæteri verò laici Corpus Domini sanguine intinctum assumunt*. At in iis nil est, quod reprehendere possit: non morem sacram Eucharistiam recipiendi in manibus: nam consuetudo hæc in Ecclesia antiqua est, atque in aliis quoque Ecclesiis diu viguit. Dionysius Alexandrinus in Epistola ad Xystum Papam apud Eusebium lib. VII. hist. Eccl. cap. 9. ait, *qui ad sacram mensam adstiterit, & manus ad suscipiendum sacrum cibum porrexerit*. Basil. in Epist. ad Cæsariam Patriciam *in Ecclesia*, inquit, *Sacerdos particulam tradit, detinet eorum eam cum omni libertate is, qui suscipit, ac ita ori admovet manu propria*: Cyrillus Catech. 5. Damascenus lib. 4. de fide Orth. cap. 14. aliique Græci Scriptores tradidere, communem fuisse Ecclesiæ Græcæ morem tradendi Dominicum Corpus in communicantium manibus usque ad octavum seculum, à quo tempore adhiberi cœpit cochlear, quo communicantibus, vivificum alimentum elargiuntur. Apud Nestorianos vero antiquus usus viget porrigendi in manus Eucharistiam, & Calicem ori admovendi: *rarus vero, & à recentioribus quibusdam Presbyteris, Missionariorum hortatu, usurpatus mos est, communionem Corporis in os communicantium tradendi*, inquit Asseman. loco citat. Quamobrem injuria hac de causa damnantur.

Ac multo minus damnari debent ob Communionem sub utraque specie, quæ Latinæ quoque Ecclesiæ per plura secula communis fuit, quæque in universo Oriente viget. Imo & iis, qui in Italia sunt Græcis, in illis locis, in quibus ejusmodi ritus introductus est, & ad præsentem usque diem servatur ac viget, permittitur: *ita tamen, ut sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi firmiter credant, ac propterea, quoad fructum attinet nulla gratia ad salutem necessaria eos fraudari, qui unam speciem solam accipiunt: ubi vero præfatus ritus consuetudine hactenus receptus non est, Episcopis, quorum jurisdictioni* Græci subjiciuntur, *cura sit, ne imposterum admittatur*, inquit BENEDICTUS XIV. Constit. *Etsi Pastoralis*.

Nota. Circa Communionem sub utraque specie cavendum est, ne Orientales errent, aut credendo sub una tantum specie integrum Christum non suscipi, aut damnando Latinæ Ecclesiæ morem, aut tenendo divinum adesse præceptum de communicando sub utraque specie.

Quinto. Orientales etiam Pueris ante rationis usum, imo statim post Baptisma distribuunt. Consuetudo hæc, ut supra notavi, viguit olim, & in Latina Ecclesia, atque Apostolica Sedes in iisdem Orientalibus, iis exceptis, qui sub Latinis Episcopis degunt, permittit, ac tolerat. Cavendum vero quàm maxime, ne in puerorum communione quidquam occurrat, quo Sacramento injuria fiat, eaque hæresis e nonnullorum Orientalium mentibus eliminanda est, qua credunt, sine Eucharistiæ susceptione baptizatos pueros æternam assequi non posse beatitudinem.

Hìc ex Encyclica sæpe laudata, hæc addimus, Quibusdam Ecclesiæ seculis usus obtinuit, ut post Baptismum illico pueris Sacramentum Eucharistiæ administraretur; non quod id necessarium crederetur, sed ex mero ritu, ac vigente consuetudine; ut ex Tridentino Concilio eruitur Sess. 21. cap. 4. & magis etiam comprobatur ex eo, quod damnatum Armeniorum errorem à Benedi-

cto XII. etiam Raynaldus recenseat, quo putabant ad æternam puerorum salutem, & Baptismi iis collati validitatem, post confirmationis Sacramentum, Eucharistiam etiam iisdem esse administrandam. In Occidentali Ecclesia à quadrigentis & amplius ab hinc annis hæc consuetudo cessavit. Apud Orientales vero Melchitas, Syros Armenos, & Cophtos viget adhuc; atque etiam apud Græcos hæc disciplina servatur, inquit Arcudius lib. 3. de Sacr. Euch. cap. 11. sed aliqui ex ipsis paulatim eam deseruerunt, propter incommoda, quæ in præbenda pueris post Baptismum Eucharistia sequebantur. In Synodo etiam habita in Monte Libano 18. Sept. an. 1596. Patriarcha Maronitarum Sergio, can. 7. decretum fuit, ut caverent deinceps Sacerdotes universi, *ne quemquam ante rationis usum ad communionem Eucharistiam admitterent*. Idemque statuere PP. Concilii Zamoſciæ an. 1720. §. 3. de Eucharistia, & Concilii Maronitarum in Monte Libano celebrati an. 1736. Quod etiam inculcatur Italo-Græcis Const. *Etsi Pastoralis &c.*

De Communione quoque sub utraque specie, nonnulla habet, quæ eruditionis causa, addimus. In Collegio Græcorum Romæ à Gregorio XIII. erecto, in quo Græcus ritus servatur juxta Collegii Const. ab Urbano VIII. Confirmatas, Alumni debent quintadecima quaque die, necnon festis diebus solemnibus, & singulis Adventus, & Quadragesimæ Dominicis, Latino ritu servato. In festis vero solemnioribus videlicet Paschatis, Pentecostes, & Nativitatis Domini, jubentur Eucharistiam Græco ritu suscipere, hoc est in fermentato, Sanguine intinto, ad quam rem perficiendam Sacerdos utitur parvo cochleari, quod infert in os suscipientis Eucharistiam, qui Ritus servatur etiam, cum Græcis reliquis, qui prædictis diebus ad solemne missæ sacrificium conveniunt, aut qui aliis per annum diebus in Ecclesia Græci Collegii sibi Eucharistiam ritu græco administrari deposcunt. Italo vero Græcis in sæpe citata Const. *Etsi Pastoralis*, solum in illis locis Communio sub utraque specie permittitur, in quibus Ritus adhuc viget, in reliquis vero prohibetur. Gregorius XIII. Maronitarum Patriarchæ rescripsit, *Laici à Communione sub utraque specie pedetentim arcendi sunt, totus enim Christus sub una specie continetur, & in usu Calicis magnum est periculum effusionis*, ut refert Thom. à Jesu de Conv. Omn. Gen. pag. 486. Hinc in Libanen. Concilio an. 1736. part. 2. num. 21. hujusmodi consilio inhærentes decrevere: *Ne Laico, vel Clerico in minoribus Ordinibus constituto communio sub utraque specie tradatur; sed sub una tantum, panis nimirum. At Diaconis, ut Hostiam Sanguinem intinctam à Sacerdotibus, in solemni præsertim missa accipere possint, & valeant*, permiserunt, *modo absque cochlearis usu*, *quem omnino abrogandum statuerunt*.

Sexto. Cum in Tridentina Synodo sess. XIII. cap. 8. statutum sit, *ut Laici à Sacerdotibus communionem accipiant*; *Sacerdotes autem celebrantes seipsos communicent*; id servari debet in utraque Ecclesia, ubi hæc consuetudo jam vigeat, sicubi vero antiquo more à Diaconis, jubente Episcopo vel Presbytero, aut Eucharistia, vel Calix fidelibus tribui soleat, ut ab Orientalibus nonnullis fieri solere fertur, ii damnandi non sunt, cum hæc consuetudo ab antiquis Patribus trahat originem.

§. IV.

De Sacra Liturgia, sive Missa.

HAbes ex Auctore, quid Missæ nomine veniat, & ex iis, quæ nos de Orientalium rituum varietate disputavimus, facile intelliges, idem esse apud Orientales Liturgiam, ac penes Latinos Missam. Plura ibi de Orientalium circa Missam disciplina exposuimus; sed hic in gratiam præsertim Missionariorum nonnulla addimus, quæ scitu necessaria videntur, quæque per varia quæsita exponemus.

Quæres 1. Utrum Sacerdos carens Missali lingua sui ritus exarato, alterius linguæ Missali uti possit, proprio tamen ritu servato?

Resp. 1. Id neutiquam licere; obligatione enim illa, qua quisque propriæ Ecclesiæ ritum sequi tenetur, adstringimur etiam ad servandam in sacris faciendis linguam, quæ propria sit ritus, quem tenemus. Hinc Sacra Congregatio de P. F. die 30. Apr. 1631. petentibus Missionariis Georgiæ facultatem celebrandi Missam ritu latino in Idiomate Georgiano vel Armeno, respondit: *illam pro nunc concedendam non esse, nisi esset medium ad convertendos Georgianos potissimum*. Ex quo manifestum fit, sine Apostolicæ Sedis dispensatione nefas esse aliena lingua sacrum celebrare; prudenter vero se gerere Missionarios, si facultatem hanc petant, dum ex ea plurimum prodesse posse sperent anima-

marum saluti, vel Hæreticorum conversioni. Quamobrem; *Petentibus Fratribus Carmelitis discalceatis, ut Sacerdotibus sui Ordinis, qui in Regno Persiæ existunt, & in futurum existent, liceat Missam in lingua Arabica celebrare: Sanctissimus in Christo Pater & Dominus Noster divina Providentia Urbanus Papa VIII. auditis Fratrum suorum S. R. E. Cardinalium Congregationis de P. F. sententiis, ad consolationem populorum, qui in eo Regno Catholicam Fidem nuper susceperunt, Sacerdotibus prædictis licentiam petitam concessit cum infrascriptis conditionibus, videlicet: ut Ritus Latinus in celebratione Missarum retineatur, ut Missale Romanum in lingua Arabica litterali translatum in Urbe prius approbetur, & denique ut semel tantum singulis diebus in unaquaque illius Regni Ecclesia, in prædicta lingua celebrare liceat, non obstantibus &c.* S. C. de P. F. die 27. Aprilis 1624.

Resp. 2. Contra Carolum Franciscum à Breno ne quidem necessitate urgente, scilicet ne infirmus fine Viatico decedat, aut populus die festo Missa careat, licere vulgari aut alieno idiomate sacrum facere. Ecclesia enim vulgaris linguæ usum in sacris faciendis prohibet, ac unumquemque proprie ritu sacra celebrare jubet. Publicum autem Ecclesiæ bonum exigit, ut ipsius leges, quibus præsertim modus sacrificandi præscribitur, à sacris Ministris religiosè serventur. At privati commodum est, vel sacrum Viaticum suscipere, aut sacrum die festo audire, ut 2. §. ex Verricello diximus; ubi addidimus etiam, præceptum audiendi Sacri, aut recipiendi Viatici non obligare Fideles, nisi dum Sacrificium juxta præscriptos ab Ecclesia ritus perfici possit. Ecquis dicat, posse publicam Ecclesiæ legem contemni, quæ scilicet ad publicum ministerium spectet, ut privati eorum obligationi satisfacere possint?

Quæres 2. Utrum Missionariis liceat in Hæreticorum & Schismaticorum Ecclesiis celebrare?

Resp. 1. *Negative, quia datur Missionariis usus altaris portatilis, & facultate benedicendi paramenta, ideo non est necesse ut ipsi in præfatis Ecclesiis celebrent vel Schismaticorum vestibus utantur*, ita censuerunt Theologi cujusdam particularis Congregationis habitæ Romæ 7. Maii 1631. super dubiis Missionarium Cappucinorum Orientis in Palatio Em. Pamphilii. Vide append. *de Commun. in divinis cum Hæreticis*.

Resp. 2. In Ecclesiis Catholicorum ab Hæreticis occupatis, id licere constat ex decreto Cong. sup. Inquisi. die 13. Junii 1634. quo affirmativè responsum fuit ad dubium, quod sequitur: *An in Ecclesiis Catholicorum Rethia ab Hæreticis occupatis, Missionarii possint sua exercitia continuare?* Ac certis conditionibus licet etiam cum dispensatione in aliis Hæreticorum Ecclesiis, ut liquet ex sequenti decreto: *Sanctissimus Dominus Noster D. Clemens divina Providentia Papa XI. in particulari audientia mihi Commissario S. Officii data dixit, quod ad facilius promovendam Schismaticorum, & Infidelium conversionem, illosque alliciendos ad Fidem Catholicam amplectendam sacrarum Caremoniarum intuitu, benignè indulsit Patri Præfecto, seu Vicepræfecto Missionariorum pro tempore in Æthyopia existentibus, ut pro eorum arbitrio, & conscientia dispensare possint cum iisdem Missionariis, eisque facultatem concedere, celebrandi Sacrosanctum Missæ Sacrificium Catholico Romano ritu super Altari in Templis Hæreticorum, seu Schismaticorum in Æthyopia; ita ut eadem Altaria non inserviant, nisi pro nudis tabulis & more Catholicorum dispenantur cum sacrato Lapide, Mappis, Sanctissimi Missæ Sacrificii Ritu prædicto, nunquam tamen generaliter, sed in casibus particularibus, in quibus alia loca commodiora non suppetant, ut urgens sit necessitas ad facilius dictam conversionem promovendam, & insuper ad Catholicorum consolationem, aliisque justis, & urgentissimis de causis, indicandis ab eisdem Patre Præfecto seu Viceprafecto Missionariorum, super quibus eorum conscientiam oneravit.* Die 12. Aprilis 1704.

Quæres 3. An Missionariis, quibus concessus est altaris portatilis usus, licitum sit in privatis domibus celebrare?

Resp. Ex decreto Sac. Cong. de P. F. super rebus Sinarum, & Indiarum Orientalium die 14. Decemb. 1668. non licere celebrare in domo infirmi, si Viaticum saltem occulte ad infirmum deferri possit; licere vero, si nec publice nec occultè deferri valeat, vel in domo infirmi, vel saltem in viciniori Domo sacrum peragere, *si locus decens sit, ne infirmus Viatico privetur*. Dum autem Ecclesia careat, vel in propria domo oratorio sive capella, licere iis sentio in privatorum domibus sacrum peragere, dum locus decens sit, & cum eorum facultas limitata non sit, sive respectu particularis loci sublata; quod ex facultatibus, quas habent, metiri debent.

Quæres 4. An vigore solius facultatis celebrandi Missam in quocumque loco decenti, Missionariis concessæ, possit licitè sacrosanctum Missæ sacrificium ab ipsis celebrari, sicut à quibusdam inform[illegible], singulis diebus dominicis, & festis celebratur super Mare in navibus prope littus appulsis, absque præsentia alterius Sacerdotis, qui Calicem post Consecrationem firmum custodiat ad penitus evitandum effusionis periculum, ut Doctores opinantes requirunt?

Resp. Nullo modo licere Cappucinis, nec Minoribus Observantiæ, neve quibuscumque aliis celebrare, vel mandare, & permittere celebrari Missam in navibus, quia omnino est prohibitum. S. C. particularis de P. F. die 29. Januarii 1667.

Nota. Orientales, ut diximus cap. III. pag. 477. antiquam consuetudinem servant, hoc est, unicum in Ecclesia Altare habent, unicumque in eo sacrum in die celebrant. Ex hiis, quæ ibi diximus, exploratum est ab hac consuetudine, sive ab orta inde obligatione nonnisi ex Romani Pontificis dispensatione liberari posse; quam dispensationem, uti ibi ostendimus, Græco Melchitæ ex parte obtinuerunt, ampliorem vero Græco-Itali.

Orientales omnes vel Altaria consecrata, vel quæ saltem super impositum habeant sacratum lapidem servant, cujus defectu Græci uti solent *Antimensio*. Super *Antimension* nefas est Latinis, ac alterius quoque ritus gentibus, qui hunc morem non habeant, sine dispensatione Sedis Apostolicæ, celebrare. Nulli autem vetitum esse arbitror super sacrata Orientalium Altaria celebrare, dummodo tamen lex servetur de uno super unico Altari celebrando sacro, ac etiam si fieri possit, juxta celebrantis ritus ornetur, ut in Const. pro Italo-Græcis exprimitur. At sicubi paramentorum mutatio scandolo esse possit, vel habeatur pro Orientalis ritus contemptu, non dubito, quin validè celebretur à Latino quoque in Altari Orientalium more parato.

Habent etiam Orientales circa tempus celebrandi peculiarem disciplinam. Maronitæ jejunii tempore in quadragesima missam ad tres horas post meridiem celebrare solent, moremque ipsorum imitari permisit Missionariis Cappucinis ibidem degentibus Sac. Congreg. 22. Aprillis 1682. Nestoriani feria v. in Cœna Domini post solis occasum celebrant, & Sabbatis, ac Dominicis quadragesimalibus post horas vespertinas. Modo universæ Ecclesiæ legem de præmittendo sacræ communioni jejunio servent, reprehendi nequeunt, sicut nec Armeni, & si qui sint alii Orientales, qui celebrent in sabbato sancto, vel aliis diebus post solis occasum, cum antiquam consuetudinem sequantur. Sicut quisque rite sequitur propriam circa horam celebrandi consuetudinem, quæ probata sit, ita contra consuetudinem, ac Ecclesiæ legem celebrationis tempus immutando ac pervertendo, Sacerdotes peccant. Neque circa hoc dispensare potest, nisi summus Pontifex, qui justis de causis facultatem concessit Missionariis Sinensibus celebrandi tribus ante auroram horis contra Latinæ Ecclesiæ disciplinam, 23. Novembris 1665. Scilicet, ut Fideles, quos Magistratus Gentiles Religionem exercere prohibebant, possent confiteri, Eucharistiam sumere, ac deinceps antequam dies elucesceret ad proprias domos tuto redire.

Quæres 5. An licet Sacerdoti Catholico eleemosynam à Schismaticis, vel Hæreticis accipere pro Missa juxta eorum intentionem celebranda?

Resp. Non licere. Primum, quia nefas est cum iis in divinis communicare, ut alibi à nobis est demonstratum, & ut decernitur à Concilio Lateranensi V. sess. XI. §. *Statuimus insuper*. Sacerdos vero cum iis communicat, pro quibus Missæ sacrificium applicat, quos sacrificii participes esse vult, atque ii qui eleemosynam dant, sacrificium sibi communicari cupiunt, eo modo, quo fieret, si sacrum faciendum committerent Sacerdotibus propriæ sectæ, cum quibus communicare contendunt. Deinde Sacerdos dum juxta offerentis eleemosynam voluntatem sacrificium celebrat, ut publicus Ecclesiæ Minister se gerit, ac Ecclesiæ nomine pro iis orat, qui eleemosynam sint elargiti, ejusque illis suffragia impertitur: Ecclesia vero hanc suffragiorum communionem Schismaticis, Hæreticis, & excommunicatis omnino prohibet, cap. *Anobis* de sentent. excommun.

Quæres 6. An Presbyteri Orientales conjugati dum celebraturi sint, abstinere debeant ab uxoribus & quamdiu?

Resp. Esse omnino abstinendum non solum nocte antecedente sacri celebrationem, sed insuper aliquot dies juxta cujusque Ecclesiæ Canones & disciplinam, cujus transgressio numquam gravi culpa caret. Circa dierum numerum quisque propriæ Ecclesiæ ritum servare tenetur. Quod spectat ad Armenos, en dubium Sacræ Congregat. propo-

positum à Carmelitis Discalceatis Missionariis in Persia, ejusque responsio. *An Presbyteris Armenis conjugatis moderandum sit tempus abstinentiæ ab uxoribus; quadraginta scilicet dierum ante, & totidem post Missæ celebrationem eorum Ritu præfixum & determinatum? Resp. nihil esse invocandum, & Episcopus curet pro sui Pastoralis Officii munere, ut Presbyteri conjugati catholici Armeni ritum suum observent.* C. S. Off. die 14. Maji 1705. Pro Græco-Italis Clemens VIII. ac deinceps BENEDICTUS XIV. Ecclesiæ Græcæ Canones inculcando, habent. *Presbyter Græcus conjugatus antequam ad sacrum sacrificium, seu sanctam Missam celebrandam accedat, vel per hebdomadam, vel per triduum ab uxore curet abstinere.* Si spectentur Canones Ecclesiæ Orientalis nihil in iis frequentius inculcatur, quàm continentia iis, qui Eucharistiam suscipere, vel sacra tractare debeant, ac etiam quadragesimalis jejunii tempore; sed quot dies ab uxore abstinere debeat Presbyter, qui sit celebraturus, in iis expressum non legimus. Balsamon vero refert *à sanctissimo Patriarcha Luca de hoc interrogato Synodaliter fuisse pronunciatum, tribus ante diebus à corporali congressu abstinere debere conjuges, qui sunt divinorum Sacramentorum futuri participes. Quin & sponsos, qui ipso nuptiarum die, post sanctam communionem congrediuntur, pœnæ subjecit.* Vide exp. can. 4. Conc. Carthag. juxta ordinem, quem habent can. in collectione Eccl. Orient Ex hoc perspicuum fit, juxta Orientalis Ecclesiæ disciplinam, Presbyterum ad minus tribus diebus ante celebrationem à conjugali congressu abstinere debere, ut licitè celebret, quam abstinentiam illius Ecclesiæ Canones etiam in Laicis olim exigebatur. Hinc Balsamon ipse notat in expositione alterius Canonis, compati non posse uxoris usum cum quotidiana Sacri celebratione secundum Orientalis Ecclesiæ Canones.

TRACTATUS
DE POENITENTIÆ SACRAMENTO.

POEnitentia sumitur vel pro virtute, vel pro Sacramento. Sumpta pro virtute, est virtus inclinans peccatorem ad dolorem ac detestationem de peccato commisso, quatenus est offensa Dei, & ad efficax propositum vitandi peccatum, & satisfaciendi justitiæ divinæ. Est aliqua justitiæ commutativæ species: nam qui per suum peccatum injuriam Deo intulit, debet eam per satisfactionem compensare, si non ad æqualitatem, cujus est incapax, saltem quantum potest, & Deus exigit. Actus virtutis Pœnitentiæ sunt contritio & satisfactio, de quibus, infrà.

Pœnitentia sumpta pro Sacramento, ut hic sumitur, est Sacramentum à Christo institutum ad peccata post Baptismum commissa remittenda per actus pœnitentis, & absolutionem Sacerdotis. Esse necessariam necessitate medii in re vel in voto, constat ex Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata &c.* & ex Conc. Trid. sess. XIV. c. 2. ibi: *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.*

CAPUT PRIMUM.

De Materia Sacramenti Pœnitentiæ.

DUplex est, remota & proxima. Materia remota, & circa quam destruendam versatur, sunt omnia peccata post Baptismum admissa. Materia proxima, & ex qua componitur, sunt actus pœnitentis, nempe contritio perfecta vel imperfecta, confessio, & satisfactio; quæ partes materiales dicuntur, ex Conc. Trid. sess. 14. can. 4. *Si quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet contritionem, confessionem, & satisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes dicuntur, anathema sit.* Differt autem tamen satisfactio actualis ab aliis, quod sit tantum pars integralis. Nam datur absolutio, & hoc Sacramentum conficitur, & confert gratiam justificantem ante satisfactionem impletam; at nulla res potest esse sine tota sua essentia. Contritio verò, & confessio sunt partes essentiales. Satisfaciendi tamen propositum necessario requiritur in contritione.

ARTICULUS PRIMUS.

De Contritione.

Quæst. I. QUid est Contritio, & quotuplex?

Resp. 1. Contritio genericè sumpta est animi

nimi dolor ac detestatio de peccato commissо cum proposito non peccandi de cætero. Concil. Trident. sess. 14. c. 4. Ut autem valeat ad remissionem mortalium, sive intra, sive extra Sacramentum necessario debet esse interna, supernaturalis, universalis, efficax, & appretiativè summa.

Resp. 2. Dividitur in perfectam, & imperfectam. Contritio perfecta est ea, quæ concipitur ex actu, seu motivo charitatis perfectæ, unde est dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero propter Deum super omnia dilectum propter se, hoc est, propter infinitam amabilitatem suam. Imperfecta, quæ attritio dicitur, est ea, quæ ex alio motivo supernaturali, quam charitatis concipitur, ut ex peccati turpitudine, vel ex gehennæ & pœnarum metu. Conc. Trid. *supra*. Quare differunt specie, cum habeant diversa motiva. Differunt etiam ex parte effectus, nam perfecta Deo reconciliat extra Sacramentum cum ejus voto, non imperfecta: quoad cætera conveniunt.

Quæst. II. *An contritio perfecta semper justificat extra Sacramentum, per modum scilicet dispositionis ultimæ, licet non sine voto Sacramenti?*

Resp. Affirm. *Prob.* 1. Ex Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam, &c. vita vivet*. 2. Conc. Trid. sess. 14. c. 4. Docet, *etsi contritionem hanc aliquando charitatem perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare prius, quàm hoc Sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam*. 3. Quia S. Pius V. & Gregorius XIII. damnavit hanc Baji propositionem: *Per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum vero voto percipiendi Sacramentum, non remittitur crimen extra casum necessitatis aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti*.

Imo quilibet actus charitatis perfectæ, quem contritio perfecta includit, & qui dicitur contritio virtualis, absolute sufficit extra Sacramentum ad justificationem, sine dolore & proposito formali, ut constat 1. Ex Script. Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo*. Joan. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo; & ego diligam eum, &c.*

2. Ex Patribus id passim asserentibus.

3. Quia damnatæ sunt hæ Baji propositiones.

32. *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum*. 70. *Homo existens in peccato mortali, potest habere veram charitatem*.

4. Quia perfecta Dei dilectio est perfecta conversio ad Deum. Tamen actus charitatis perfectæ non reconciliat hominem Deo sine voto contritionis & Sacramenti, quod in illo virtualiter & implicite includitur, nec sine obligatione eliciendi postea contritionem formalem de iisdem mortalibus jam remissis, & eadem confitendi.

Quæst. III. *An Contritio est necessaria?*

Resp. 1. Contritio formalis, vel virtualis sufficiens ad remissionem peccati mortalis est necessaria necessitate medii ad salutem. *Probat.* 1. Ex Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis*. Et Act. III. *Pœnitemini & convertimini, ut deleantur peccata vestra*. 2. Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 1. & c. 4. Ratio est, quia sine illa, etiam inculpate omissa, obtineri nequit remissio peccati mortalis, nec proinde salus. Contritio autem sufficiens ad remissionem mortalium est contritio perfecta, vel attritio ex amore Dei inchoato, seu imperfecto cum Sacramento, ut infra dicam.

Dixi; *vel virtualis*. Quia actus charitatis perfectæ sufficit ad justificationem, etiam sine dolore formali, & esse potest in eo qui non cogitat de peccatis; estque pœnitentia virtualis, quia efficaciter ad contritionem movet eum, qui de peccatis cogitat, & habet vim reconciliandi cum Deo extra Sacramenta.

Resp. 2. Contritio formalis est etiam necessaria necessitate præcepti. Nam 1. extat præceptum speciale divinum eliciendi contritionem formalem; ut constat ex Matth. IV. & Act. II. *Pœnitentiam agite*. 2. Omnia media ad salutem necessaria, directe & ratione sui à Deo præcipiuntur: sed contritio formalis est medium à Deo constitutum, ut necessarium ad reconciliationem cum eo, ut docet Conc. Trid. sess. 14. c. 4. *Fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius*. 3. Ratione sui præcepta est lege cujusdam justitiæ ad Deum, ex qua tenemur, quantum in nobis est, resarcire injuriam Deo illatam, modo ex natura rei convenienti, & à Deo instituto, qualis est dolor & propositum efficax. Hinc peccator, qui elicuit actum charitatis perfectæ, tenetur adhuc contritionem formalem elicere; & omissio contritionis præcepto est speciale peccatum contra virtutem Pœnitentiæ.

Observa. Contritio, quæ necessaria est necessitate tum medii, tum præcepti, debet reconciliare peccatorem cum Deo: ac proinde est

est Contritio perfecta extra Sacramentum, & saltem attritio conjuncta cum amore Dei imperfecto seu amore spei, in Sacramento. Nam contritio non exigitur nisi ad placandum Deum, ad divinam injuriam, quantum fieri potest, compensandam, & ad reconciliandum hominem cum Deo.

Quæst. IV. *Quandonam præceptum contritionis obliget?*

Resp. Tenemur jure divino & naturali ad non differendam saltem notabiliter contritionem sufficientem ad justificationem post mortale admissum, ita ut notabilis ejus dilatio sit novum peccatum mortale. *Prob.* 1. Ex Eccles. 5. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Item Christus, Matth. 24. & 25. Marc. 13. Luc. 12. jubet nos semper vigilare & paratos esse ad mortem. Sed hoc præceptum violat qui notabili tempore manet in statu peccati; nam non vigilat, nec paratus est. 2. Ex Patribus, qui passim longam Pœnitentiæ dilationem graviter increpant. 3. Notabilis dilatio contritionis, quæ a Deo statuta est ad satisfaciendum ejus offensæ, ejusque amicitiam recipiendam, est graviter injuriosa Deo: nam est violatio juris divini exigentis reparationem injuriæ Deo illatæ sine notabili mora. Idem quippe jus obligans ad compensationem injuriæ simul obligat ad illam non differendam saltem notabiliter, ut patet in injuriis humanis. Præterea tempore notabili non curare de reconciliatione cum Deo ineunda, & permanere voluntarie in inimicitia Dei, dum ab eo sollicitaris ad redeundum in gratiam, est secundum æstimationem prudentum virtualiter amicitiam divinam contemnere. 4. Gravis est inordinatio voluntarie notabili tempore sejungi, & habitualiter averti a fine ultimo, ut rem magis ex morali quodam judicio quam ex subtili disquisitione expendenti facile patebit. 5. Per talem dilationem peccator exponit se periculo labendi in novum peccatum: nam ex communi Patrum & Doctorum doctrina, homo non potest diu in peccato mortali versari, quin iterum in novum mortale incidat. *Peccatum quod Pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit*, ait S. Greg. lib. XXV. mor. c. 9. Hinc illud Eccl. 3. *Peccator adjiciet ad peccandum.* Et verò (ut ait Delugo) hæc est voluntatis natura, ut quisque operetur juxta id, quod amat & intendit, nec diu eligere possit media difficilia adfinem alium, quem minus amat.

Quare notabilis dilatio contritionis est peccatum mortale contra virtutem Pœnitentiæ, & contra charitatem, vetantem contemptum quemlibet divinæ amicitiæ. Quænam autem dilatio notabilis censeatur, ut sufficiat ad mortale, ex morali judicio æstimandum est, opportunitate, periculis, tentationibus, & aliis circumstantiis spectatis.

Cæterum secundum omnes contritionis præceptum obligat per se in quovis probabili periculo mortis: quia cum post mortem observari nequeat, homo se committeret periculo illud non observandi. Per accidens verò obligat quoties quis Sacramentum aliquod vult ministrare, vel suscipere, quia ex virtute religionis tenetur sancta sanctè tractare, & proinde sibi comparare statum gratiæ. Item quando necessaria judicatur ad superandam tentationem, vel avertendam calamitatem publicam.

Resp. 2. Quisque tenetur lege naturali divina elicere contritionem perfectam in articulo mortis. Ita communius. Quia recta ratio dictat in negotio salutis æternæ, eo tempore quo exacto defectus sit irreparabilis, adhibendam esse viam tutiorem, & omnem securitatem moraliter possibilem, qualis est omni adulto contritio perfecta. Nam nemo certò scit se immunem esse ab omni mortali, nec se liberandum esse per contritionem imperfectam cum Sacramento; quia potest tibi deesse baptismus, sine quo nemo est capax alterius Sacramenti; posset Confessarius non esse ritè ordinatus, caruisse intentione necessaria &c. Nec satis est elicere amorem Dei perfectum, dum occurrunt animo peccata; nam tunc ex præcepto elici debet contritio formalis, ut dixi.

Quæst. V. *An ad remissionem venialium etiam in justo, requiratur aliqua pœnitentia seu displicentia, ac retractatio vel formalis, vel saltem virtualis.*

Resp. Affirm. Ita communiter cum S. Th. 3. part. quæst. 86. art. 1. *Prob.* 1. Ex Script. quæ asserit indistinctè & generaliter contritionem esse necessariam ad remissionem peccatorum. 2. ex S. August. epist. 48. *Nec quemquam putes à quocumque seu magno seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire.* Et serm. 1. in Psalm. 58. *Iniquitas omnis parva magnave sit, puniatur necesse est aut ab ipso homine pœnitente, aut à Deo vindicante: nam & quem pœnitet, punit seipsum .... Non potest impunitum relinqui peccatum.* 3. Sapientiæ & justitiæ divinæ planè convenit, ut omnis Dei offensa propria voluntate

vel propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud, Ezec. 18. *Projicite à vobis omnes iniquitates vestras; in quibus praevaricati estis, & facite vobis cor novum & spiritum novum*. Certe contritio, quae cor novum & spiritum novum facere debet, est maxime efficax.

Ad efficaciam contritionis pertinet etiam voluntas faciendi quidquid Deus requirit ad destructionem peccati, nempe confitendi, satisfaciendi &c.

6. Appretiative summa, ita ut homo oderit ac detestetur peccatum supra omnia alia mala, sitque paratus omni bono carere, & quodvis malum pati, potius quam peccare mortaliter, & Dei amicitiam rebus omnibus praeferat. Nam contritio necessaria ad justificationem, & conversio ad Deum ex toto corde, totalitate appretiationis, juxta illud, Joel. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro*. Et. Deut. 4. *Cùm quaesieris Dominum Deum tuum, invenies eum; si tamen toto corde quaesieris, & tota tribulatione animae*. Enim vero sicut Deus est summum bonum, ideoque supra omnia diligendus: ita peccatum, quod est Dei offensa, & ejus amicitia ac professione privat hominem, est summum malum, ideoque summe detestandum ac vitandum.

7. Ut sit cum spe veniae conjuncta. *Vide* Conc. Trident.

Porro contritio debet esse talis reipsa & non solum opinione. Nam, ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 3. & Can. 4. est pars Sacramenti Poenitentiae. Sed pars Sacramenti realis & veri, debet esse vera & realis, & non tantum existimata; nostra enim existimatio nihil ponit in re. Cùm ergo res esse nequeat sine omnibus suis partibus essentialibus veris, nec etiam Poenitentiae Sacramentum potest esse sine aliqua contritione vera, qualis a Deo requiritur.

Resp. 2. Ad justificationem in Sacramento Poenitentiae obtinendam requiritur insuper, ut talis contritio includat aliquem Dei amorem, non tamen qui extra Sacramentum justificet *Prob.* 1. Ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 6. ubi agens de dispositionibus ad justificationem in Baptismo requisitis, sic ait: *Illumque tamquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam poenitentiam, quam ante baptismum agi oportet*. Quanto magis talis amor requiritur in Sacramento Poenitentiae, quae ex Conc. Trid. est laboriosus Baptismus? ex 2. Auctoritate Cleri Gallicani, ann. 1700. ita docentis. *Et, quidem de dilectione Dei sicut ad Sacramentum Baptismi in adultis, ita ad Sacramentum Poenitentiae, quae est laboriosus baptismus, requisita, ne necessariam doctrinam omittamus, haec duo in primis ex S. Synodo Tridentina, monenda, & docenda, esse duximus: Primum, ne quis putet in utroque Sacramento requiri ut praeviam contritionem eam, quae sit charitate perfecta, & quae cum voto Sacramenti, antequam actu suscipiatur, hominem Deo reconciliet. Alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento securum se esse, si praeter fidei & spei actus, non incipiat diligere Deum tanquam omnis justitiae fontem.. Neque vero satis adimpleri potest utrique Sacramento necessarium vitae novae inchoandae ac servandi mandata divina propositum, si poenitens primi & maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat; nec sit saltem animo ita praeparato, ut ad illud exequendum, divina opitulante gratia, sese excitet ac provocet*. 3. Quia ex Script. Patribus, & Conc. Trident. ad justificationem omnem adulti requiritur vera conversio ad Deum; vera autem conversio ad Deum includit aliquem Dei amorem. 4. Homo per peccatum mortale avertitur à Deo & convertitur ad creaturam, ponendo in ea suam beatitudinem seu suum finem ultimum. Ergo ut se ad Deum verè convertat, & peccati remissionem obtineat, debet non solùm averti à creatura, sed etiam converti ad Deum, ipsum super omnia amando, saltem ut suum summum bonum, & suam beatitudinem. Praeterea homo non potest esse ita dispositus, ut nullum bonum appetat & amet, in quo ultimo conquiescat & suam beatitudinem ponat. Ergo si jam non amat, nec expetit bonum creatum, in quo ultimo conquiescat & beatitudinem suam ponat, ut exigit vera conversio secundùm omnes, necesse est ut in Deo tamquam fine ultimo suam beatitudinem ponat, ideoque Deum ut suum summum bonum super omnia amet. 5. Dispositio ad reconciliationem in Sacramento requisita, debet esse medium huic obtinendae accomodatum, quod non praesupponat necessario effectum Sacramenti. Sed talis est attritio cum aliquo Dei amore appretiativè summo, qui non sit charitas perfecta, cùm haec sola reconciliet extra Sacramentum. 6. Ubi agitur de valore Sacramenti, non licet sequi opinionem probabilem tantùm, relicta tutiore. At sententia asserens necessitatem amoris Dei non per se justi-

justificativi, est saltem tutior, ut patet; & negans non est certa, ut constat tum ex dictis, tum quia Alexander VII. æque vetuit utramque censura notari; impugnaturque a multis. Ergo in praxi non licet opinionem negantem sequi.

Porro amor ille spei, seu concupiscentiæ necessitate quadam naturali conjunctus est, cum aliquo benevolentiæ affectu & amore erga Deum propter se, quamvis non appretiative summo ex motivo charitatis: nam Deus amari super omnia non potest ut summum nostrum bonum, seu ut nobis summe bonus, quin etiam aliquatenus ametur propter se, seu ut est in se bonus, licet non super omnia ex hoc motivo, sed præcisè ex motivo spei, seu concupiscentiæ.

(+) *Nota*. Circa controversiam de Attritione, vel Contritione Confessioni præmittenda, lege cap. 13. libri VII. laudati Operis de Synodo Diœcesana, ubi hujusce quæstionis historia luculenter describitur, eaque præmissa; concluditur. *Cum itaque versemur in quæstione ab Ecclesia hactenus non definita, jure ac merito Alexander VII. die 5. Maii 1667. sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, Sedi Apostolicæ reservatæ præcepit*: „ Cunctis, & singulis Fidelibus ..... ut si deinceps de materia Attritionis scribent, vel libros, aut scripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel alio quovis modo Pœnitentes, aut Scholares, cæterosque erudient, non audeant alicujus Theologicæ censuræ, alteriusve injuriæ, aut contumeliæ nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei, in præfata Attritione, ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem, donec a Sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum „. *Caveant proinde Episcopi, ne in suis Synodis, aut in Instructione Sacerdotum, quam Synodis quandoque attexunt, aliquid decernant, aut de Attritionis mere servilis ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficientia, aut de amoris saltem initialis necessitate. Adhuc quippe sub Judice lis est: adhuc impune pro una, & altera sententia dimicatur. Paucis ante annis Cardinalis Gottus* Theolog. tom. 3. in 3. part. D. Thomæ; quæst. 4. de Contritione, dub. 4. §. 1. *sententiam propugnavit non requirentem in Pœnitente amorem Dei, ne initialem quidem, ad justificationis gratiam in Sacramentum Pœnitentiæ assequendam: Hac ipsa in Urbe opera, & curâ P. Caroli Jacobi Romilli Ord. Min. Convent. Generalis Magistri, typis recusum est opus Claudi Grasses inscriptum*: Scotus Accademicus, *cujus Auctor* tom. 10. pag. 563. *strenue defendit Attritionem ex solo metu pœnarum, & gehennæ, atque ex amore concupiscentiæ, seu affectu spei, conceptam, modo supernaturalis sit, omnemque excludat voluntatem peccandi, esse sufficientem dispositionem ad Sacramenti Pœnitentiæ fructum in se derivandum. Contra vero Cardinalis Denhoff Episcopus Cæsenatensis*, in sua instructione Pastorali, Pœnit. Sacram. pag. 33., *aliqualem amorem in Attritione requirit, ut sit sufficiens Sacramenti Pœnitentiæ materia: Franciscus Maria Campioni anno 1698. doctam elucubravit dissertationem Theologico Scholasticam, in qua totis viribus conatus est demonstrare necessitatem aliqualis amoris Dei, saltem imperfecti, & initialis, ad impetrandam gratiam in Sacramentis, quæ dicuntur* Mortuorum: *& laudatus Petrus Lambertus le Drou, Episcopus Porphyriensis, Apostolici Sacrarii Præfectus., cum per Urbem evulgatam vidisset dissertationem a Bartholomeo Rivio, ejusdem sui Augustiniani Instituti Theologo, exaratam, in qua Auctor deterrat pro sufficientia Attritionis, omnis Charitatis expertis, ad valide, & cum fructu recipiendum Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ, eidem statim contradictorem se præbuit, aliisque editis dissertationibus, fau. mem. Clementis XI. nuncupatis, nullum non adhibuit argumentum, quod aptum putaverit ad prædictam opinionem refellendam; contendens, Attritionem mere servilem, ne a Sacramento quidem vires sortiri, quibus valeat hominem proxime disponere ad Dei gratiam, vel primo obtinendam, vel amissam recuperandam. Hinc recte intulit Berti* Theolog. tom. VII. lib. 34. cap. 5. *nihil hactenus a Sede Apostolica de hac quæstione decisum, se libertatem cuique datam, ex præfatis opinionibus eam eligendi, & docendi, quam maluerit*.

Sed non ideo prohibentur Episcopi Confessarios monere, ut Pœnitentes ad veram, & perfectam Contritionem hortentur & excitent: id siquidem faciendum suadent, etiam præcipui Auctores, qui pro sufficientia doloris, ex solo metu gehennæ, steterunt, uti Suarez, Gamachæus, Comitolus, quorum testimonia supra retulimus. Et quod magis est, ita fieri præcipit Rituale Romanum, jussu Pauli V. editum, Confessarie injungens, ut audita Pœnitentis Sacramentali Confessione ejusque peccatis diligenter expensis „ Opportunas correctiones, ac monitiones, prout opus esse viderit, paterna charitate adhibeat, & ad dolorem

lorem, & Contritionem efficacibus verbis adducere conetur; *cui consonat Rituale Argentinense, editum à Cardinali de Rohan.* tit. de Poenit. §. 1. *ubi hæc habentur:* „ Cæterum Pœnitentes suos admonere non cessent Confessarii, ne se putent securos in Sacramenti Pœnitentiæ perceptione, si præter Fidei & Spei actus, non incipiant diligere Deum, tanquam omnis justitiæ fontem, ut loquitur sacrosancta Tridentina Synodus „.

Resp. 3. Contritio necessario debet elici ante absolutionem: alioqui absolutio, quæ forma est, non applicaretur materiæ essentiali, quæ sunt contritio & confessio; & sic Sacramentum nullum esset, & absolutio inanis: nam sine pœnitentia non remittuntur peccata. Imo monendi sunt pœnitentes, ut contritionem confessioni semper præmittant: tum quia alioqui periculum esset, ne ante absolutionem non eliceretur: tum quia secundum aliquos confessio manare debet ex contritione, ut sit accusatio dolorosa, aliàs futura mera peccatorum historica narratio; & ut reddat contritionem sensibilem. Unde monent pœnitentem, qui sine contritione confessus fuisset, debere post contritionem elicitam dicere: *Ego me accuso de peccatis declaratis*; vel confessario quærenti, an non se iterum accuset de peccatis illis, respondere: *Ita*. Nam ubi agitur de Sacramentorum valore, tenemur sequi partem tutiorem, quamvis esset minus probabilis. Ob hanc rationem in praxi elici debet contritio ex intentione confessionis, vel absolutionis; & qui nihil cogitans de confessione contritionem elicuit, debet aliam denuò elicere. Quia est tutius, & probabile est id requiri, ut aliqui docent: tum quia pars debet referri ad compartem, & illi moraliter uniri, ut totum cum illa constituat: tum quia contritio sine relatione ad Sacramentum non esset actio Sacramentalis. Et quamvis fortè contrarium, quod docet Delugo, esset probabilius, tamen non est omnino certum.

Nota. In praxi requiritur nova contritio, quoties datur nova absolutio: quia oppositum non est omninò certum, & nova forma exigit novam materiam proximam. Quare si quis statim post absolutionem recordans mortale, illud addat, debet ante novam absolutionem renovare contritionem.

Resp. 4. Attritio concepta ex metu gehennæ includens amorem Dei appretiativè summum, etsi non perfectum, cum spe veniæ, sufficit absolute ad justificationem in Sacramento impetrandam, si habeat alias conditiones supra requisitas.

Prob. Quia non requiritur contritio charitate perfecta, quæ semper justificat extra Sacramentum: nam si requireretur, Sacramentum Pœnitentiæ in re susceptum, nunquam peccatores reconciliaret; imo nec reconciliare posset, sed semper reconciliatos exigeret; cùm contritio perfecta semper reconciliet. At absurdum est, quod Sacramentum in re *pro fidelibus Deo reconciliandis à Christo institutum*, qualis est Pœnitentia, ex Concil. Trident. sess. 14. can. 1. nunquam reconciliare possit, sed semper exigat & supponat jam reconciliatos. Nam absurdum est, instituere medium ad alium finem obtinendum, quod semper necessario præsupponat jam consecutionem finis. Præterea Sacramentum Pœnitentiæ non esset Sacramentum nisi vivorum.

Cæterum quoad praxim: pœnitentes semper adducendi sunt ad eliciendam contritionem perfectam: tum quia est actus Deo gratior & pœnitenti utilior, & qui supplebit defectus, qui possent esse ex parte ministri, vel sui, ut si non esset vere baptizatus: tum quia actus charitatis sæpissime in vita ex præcepto eliciendus est.

Quæst. VII. *An est mortale confiteri sola venialia sine contritione formali & efficaci saltem de aliquo?*

Resp. Affirm. *Ita communiter*. Quia tunc redditur forma nulla, & Sacramentum nullum ac sine effectu, defectu materiæ essentialis. Contritio enim vera & efficax est pars materialis & essentialis Sacramenti. Est autem grave sacrilegium, reddere voluntariè Sacramentum nullum, & sine effectu, & gravis irreverentia, facere ut verba Christi ab eo instituta, ejus nomine debitè prolata, qualia sunt verba formæ, applicentur frustra, & quasi irrisorie. Non est tamen mortale, non habere contritionem de omnibus venialibus, quæ in confessione dicuntur, modo habeatur de aliquo; quia id non est necesse ad valorem & effectum Sacramenti, cùm unum veniale possit remitti sine alio, & gratia sanctificans possit subsistere cum venialibus. Nec tunc gravis irreverentia infertur Sacramento, cùm aliunde ponatur materia valida; quamvis sit aliqua irreverentia & mendacium, confiteri aliquod veniale, de quo non doleas: nam ut ait Suarez, confitens peccatum, hoc ipso exercite dicit, se dolere de eo, & velle ab eo absolvi.

ARTICULUS II.

De Confessione.

NOta. Confessio Sacramentalis est propriorum peccatorum accusatio, facta Sacerdoti legitimo judici, ad eorum remissionem virtute clavium Ecclesiæ obtinendam. Cujus dotes sexdecim recensentur his versibus.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda & discreta, lubens, verecunda,
Integra, secreta, & lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Quæst. I. *An jure divino præcepta sit confessio Sacramentalis omnium & singulorum mortalium post baptismum commissorum?*

Resp. Affirm. Fide constat. 1. Ex Joann. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quibus verbis Christus confert Apostolis, & eorum in Sacerdotio successoribus judiciariam potestatem remittendi peccata, & illa retinendi, exercendam rectè, & prudenter. At hæc potestas non potest recte & prudenter exerceri, nisi audita prius causa per confessionem; nec possent peccata retineri absolutè si fideles non tenerentur comparere in eorum judicio. Unde præceptum divinum confessionis includitur in ipsa Sacramenti institutione. 2. Ex perpetua traditione. 3. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. *Universa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse à Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis jure divino necessariam existere &c.* Imo confessio illa est necessaria necessitate medii in re vel in voto, quatenus est pars Sacramenti sic necessarii.

Quæst. II. *Quandonam hoc præceptum obligat?*

Resp. Obligat per se. 1. In quovis mortis periculo, ut gravi morbo, difficili partu, navigatione periculosa, instante conflictu &c. Concil. Mediol. V. sub S. Carolo. Nam alioqui homo se committeret periculo nunquam servandi tale præceptum. Præterea in mortis periculo adhiberi debent media omnia ad salutem necessaria, qualis est confessio post lapsum in mortalem culpam. 2. Etiam sæpe per vitam extra mortis periculum, tum quia peccator per se & independenter à mortis periculo tenetur ad Pœnitentiam secundum leges à Deo institutas, tum quia Sacramentum Pœnitentiæ à Deo institutum est non solum ad remittendum peccata commissa, sed etiam ad præcavenda & impedienda futura. Ergo Christus voluit, ut peccatores illud sæpius in vita reciperent. Præterea qui præcipit aliquid, nec determinat tempus, vult illud non differri nimis diu, nec expectari tempus extremum.

Obligat vero per accidens, seu ratione alterius præcepti. 1. Quoties Eucharistia sumenda est. 2. Quando est medium necessarium moraliter ad superandam tentationem aliquam, vel ad vitanda peccata.

Sed an obligat statim post mortale admissum, data videlicet prima opportunitate?

Resp. Plurimi negant; quia Ecclesia, quæ determinavit præceptum divinum confitendi, obligat tantum ad confessionem annuam, & alias obligando tantum ad semel per annum confitendum, dedisset occasionem transgrediendi præceptum divinum. Quare volunt posse expectari tempus Communionis paschalis. *Differre confessionem usque ad hoc tempus* (Paschæ) *per se loquendo licitum est: sed per accidens potest fieri illicitum, puta si immineat aliquis articulus, in quo confessio requiratur*, ait S. Thom. Quodlib. 1. art. 11. & Sylvius id confirmat: quia, inquit, Cathecumeni non tenentur ad statim suscipiendum baptismum. Imo Ecclesia olim vetuit, ne unquam adulti extra casum necessitatis urgentis baptizarentur, nisi in vigilia Paschæ, vel Pentecostes.

Alii cum S. Bonaventura in 4. distinct. 17. quæst. 2. docent, hoc præceptum obligare, quando opportune potest impleri, moraliter loquendo, & major opportunitas temporis, loci, & Sacerdotis ad confitendum expectari prudenter non potest. 1. Quia præcepta affirmativa, quæ per se sæpe obligant in vita, obligant saltem pro temporibus ex prudenti judicio determinandis. At obligatio præcepti confitendi determinatur prudenter ad tempus, quo opportune impleri potest, & major opportunitas expectari nequit. 2. Pœnitentiæ Sacramentum est remedium ad peccata tollenda & præcavenda à Christo institutum ac præceptum. Prudentia autem dictat remedia, quæ aliquando necessaria sunt, adhibenda esse tum, cum adhiberi opportunius nequeunt. Dicunt autem Ecclesiam non intendisse determinare adæquate omne tempus, quo præceptum divinum obligat per se, nec dare licentiam differendi, sed solum pro-

prohibere negligentiam & dilationem ultra annum, & ideo addidisse in suo praecepto, *saltem semel in anno*: sicut etiam cum prohibet, ne quis ultra annum in excommunicatione maneat, non dat licentiam in illa toto anno permanendi.

Quaest. III. *An ex praecepto divino teneamur confiteri mortalium numerum, species, & circumstantias?*

Nota. Circumstantia moralis est affectio, seu conditio actus humani, ad ejus bonitatem vel malitiam conducens. Circumstantiae septem recensentur hoc versu:

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Aliae mutant speciem, hoc est, dant actui novam speciem peccati: ut si percutiatur Clericus, circumstantia personae addit injustitiae peccato malitiam sacrilegii, ob oppositionem cum religione. Huc etiam pertinent circumstantiae, quae efficiunt peccatum mortale, quod alioqui fieret veniale, ut circumstantia patris in contumelia, quae in alium illata censeretur levis culpa: item quantitas materiae. Nam mortale & veniale sunt diversae speciei Theologicae, etiamsi sint ejusdem speciei moralis, ut grave & leve furtum. Aliae vero non mutant speciem, sed peccatum intra eandem speciem notabiliter aggravant, vel minuunt, ut major, vel minor quantitas mortalis, duratio, intentio &c. Aliae demum multiplicant peccatum intra eandem speciem, ut numerus personarum, quas laeseris &c.

Porro circumstantia mutat speciem, cum propter illam actus habet disconvenientiam cum natura rationali & lege divina notabiliter diversam, vel oppositionem cum diversis specie praeceptis, aut virtutibus, vel modum oppositionis cum eadem virtute notabiliter diversum.

Resp. 1. Poenitens jure divino tenetur confiteri distincte omnia & singula mortalia, quoad numerum, species & circumstantias peccati speciem mutantes, prout sunt in conscientia. Fide constat, ex Concil. Tridant. sess. 14. cap. 7. *Si quis dixerit in Sacramento Poenitentiae, ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti praemeditatione habeatur, etiam occulta, & circumstantias, quae peccati speciem mutant....... anathema sit.*

Dixi *species*. Nam ex loco cit. omnia & singula mortalia exprimi debent. Tò *omnia* indicat species, & tò *singula* numerum. Item circumstantiae speciem mutantes declarandae sint; ergo à fortiori ipsae species propter quas illae declarari debent. Ratio est, quia peccatum aperiendum est ob malitiam; ergo distinctae specie malitiae, etiam distincte declarari debent.

Nota. Qui non potest determinare praecisè numerum suorum peccatorum, tenetur exprimere eorum numerum cum aliqua latitudine verisimiliore, dicendo, v. gr. Commisi hoc peccatum decies, plus minus. Quod si propter lapsuum multitudinem nequidem possit sic numerum exprimere, interrogandus est ex quo tempore talem consuetudinem habuerit, & quoties circiter per diem, vel hebdomadam, vel mensem consueverit talem culpam admittere; ut sic, quantum fieri potest, numerus peccatorum confessario innotescat: an non etiam aliquo tempore frequentius, alio rarius illa commiserit. Qui verò aliquandiu in aliqua mala voluntate, verbi gratia, hominem occidendi remansit, tenetur exprimere quantum moraliter fieri potest, numerum actuum intra illud tempus iteratorum; nec satisfacit dicendo, habitualiter perseverari per mensem in voluntate occidendi, fornicandi. Quare confessor ab eo quaerere debet, an & quoties singulis diebus, hebdomadis, malam illam voluntatem iterarit, & quafierit modum illam exequendi.

Resp. 2. Numerus personarum, quae sunt objectum peccati, & quantitas materiae, debent in confessione exprimi. Quia sunt aliquid se tenens ex parte objecti peccati, & ad illud pertinens, & constituens actum in suo esse individuali: ideoque aperiri debet, ut cognoscatur substantia actus individua: nec peccatum potest sufficienter exprimi, non expresso toto objecto. Imo numerus personarum multiplicat numerum peccatorum. Hinc declarandus est numerus personarum, quas uno actu oderis, uno actu laeseris, aut occideris, vel quibus uno facto, aut dicto scandalum praebueris, vel de quibus, aut coram quibus uno sermone detraxeris &c.

Resp. 3. Poenitens tenetur etiam declarare circumstantias, quae intra eandem speciem aggravant notabiliter peccatum, seu malitiam moralem illi addunt, Suarez, Sanchez, & alii communius. *Prob.* 1. Ex cap. *Consideret*, de penitent. dist. 1. & ex Catechismo Romano, & ex S. Carolo, in Instruct. Confess. 2. Ex praxi Ecclesiae, quae aliquando

do reservat peccata propter circumstantiam aggravantem, ut constat ex multis Pœnitentialibus Ritualibus tum antiquis, tum recentioribus. Non reservantur autem, nisi ea, quæ sunt de necessitate confessionis. 3. Quia rationes, quas affert Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. pro obligatione confitendi circumstantias speciem mutantes, nimirum *quod sine illis peccata ipsa, neque à pœnitentibus integre exponantur, nec judicibus innotescant; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, & pœnam quam oportet pro illis pœnitentibus imponere*, valent etiam pro circumstantiis aggravantibus; unde Concil. Trident. implicite & virtualiter docet, illas aperiri debere. Nam sine his neque peccatum integre exponitur, nec innotescit Sacerdoti, cùm supprimatur malitia moralis, quam illæ addunt, & per quam peccatum fit virtualiter ac æquivalenter duplex numero, vel triplex. Neque etiam Sacerdos potest sine illis rectè censere de peccatorum gravitate, nec pœnam proportionatam imponere; cùm non cognoscat gravitatem malitiæ moralem, quam peccatum habet ex circumstantia, ob quam est multo majori pœna dignum, & quæ notabiliter variat judicium Confessoris; Igitur rectitudo & æquitas judicii illius à Christo requisita, circumstantiæ aggravantis confessionem exigit. 4. Ex Concil. Trident. can. 7. omnia & singula mortalia etiam intra eamdem speciem declaranda sunt. At circumstantiæ moraliter aggravantes sunt multa peccata virtualiter & æquivalenter, sive actus cum sua circumstantia moraliter aggravante est multiplex virtualiter peccatum intra eamdem speciem: nam circumstantiam moraliter aggravans addit actui gradum malitiæ moralis. In moribus autem multiplicitas virtualis & physica perinde se habent.

Ratio autem horum à priori est voluntas Christi instituentis hoc peccatorum remedium per modum judicii primario reconciliativi ac sanativi, & secundario punitivi, cujus rectum exercitium ejusmodi confessionem exigit.

Dices. Si hoc ita esset, Concil. Trident. Id definisset expresse. *Resp.* Nego. Quia Concilium voluit solum damnare expressos errores hæreticorum, contra quos ejus doctrina est accurata. Sed in illorum damnatione multa docuit, ex quibus colligitur quid sit sentiendum circa quæstiones inter Catholicos controversas, licet eas expresse definire noluerit.

Nota. Pœnitens debet etiam declarare circumstantias necessarias ad cognoscendum suum statum, suam dispositionem & necessitatem spiritualem, ut si sit implicatus consuetudine peccandi, vel in occasione peccati versetur. Nam hæc cognitio necessaria est Confessario, medico ejus spirituali, ut remedia apta suggerat.

Resp. 4. Pœnitens tenetur etiam declarare circumstantias notabiliter minuentes gravitatem peccati, sive efficiant ne peccatum sit mortale, sive ne mortale habeat nonam malitiam mortalem: quia alioqui Confessor deciperetur in re gravi, & non posset rectè judicare de gravitate peccati, & pœnæ imponendæ.

Nota. Peccata debent sic aperiri, ut Confessor ea intelligat: nam ex Concil. Trident. Deus jubet peccata declarari eo modo, quo Sacerdos possit de iis rectè judicare, & satisfactionem convenientem, ac remedia opportuna præscribere. Et sic præcipitur confessio, quæ à Sacerdote distinctè intelligatur, aliàs inanis esset. Quare si intelligas Confessorem ob distractionem, vel surditatem, vel quamlibet aliam causam, non percepisse aliqua peccata prout illa nosti, teneris illa repetere. Quod si nescias, quænam sint illa, debes confessionem totam repetere, cùm de singulis prudenter possis dubitare.

Quæst. IV. *An actus externus exprimi debeat?*

Resp. Affirm. *Prob.* 1. Ex communi sensu Doctorum, & praxi fidelium. 2. Actus externus facit moraliter cum actu interno unum actum completum, & unum peccatum totale, & reipsa prohibetur per legem. Christus autem voluit explicari totum peccatum completum in genere moris. 3. Sine confessione actus externi, non satis declaratur actus interni efficacia, intentio, extensio, duratio, nec proinde tota ejus gravitas innotescit. 4. Nisi declaretur actus externus, Sacerdos non potest, ut par est, fungi officio suo. Nam non satis cognosceret statum pœnitentis, quæ remedia danda, quæ satisfactiones, vel obligationes imponendæ essent: actus enim externus obnoxius est censuris, irregularitati, & variis obligationibus, quibus immunis est actus mere internus. 5. Actus externus scandalum parit, non internus. 6. Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Qui habuit copulam cum soluta satisfacit confessionis præcepto, dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.*

Quæst. V.

Quæst. V. *An exprimi debeat effectus mali, qui ex actu externo secutus est?*

Resp. Affirmat. Quia talis effectus sequitur ex actu externo liberè posito, & meritò imputatur ad culpam ei, qui causam liberè posuit, & in qua fuit prævisus, vel prævideri potuit. Præterea pertinet quodammodo ad objectum peccati, estque liber & malus à libertate & malitia voluntatis, à qua procedit. Adde quod ejus declaratio sæpe necessaria est, ut Confessor cognoscat statum pœnitentis, & an contraxerit aliquam censuram, vel irregularitatem, vel obligationem restituendi, &c. Hinc qui propinavit alteri venenum, ex quo mors secuta est, tenetur declarare mortem inde secutam esse.

Quæst. VI. *An pœnitens aliquando tenetur detegere in confessione complicem?*

Nota. Constat id non licere, si pœnitens possit aliter peccatum suum sufficienter exprimere; vel sine gravi incommodo possit adire confessarium, cui complex sit ignotus; vel peccatum aliàs sit ritè confessus: & tunc faciat confessionem generalem, quia in his casibus sine justa causa proximum infamaret, quod nunquam licet. Quare Confessor tenetur prohibere pœnitentem, quem animadvertit ad id paratum esse, & arguere, cùm revelat peccatum alterius sine justa causa. Item pœnitens debet per aliquod tempus, si commodè potest, differre confessionem, ut habeat alium confessarium, cui complex sit ignotus, nisi urgeat præceptum confitendi, vel communicandi. Non tamen tenetur differre per longum tempus, præsertim si sit in peccato mortali, vel si omissio cum aliqua nota foret; vel interruptio communionis ei gravis esset, quæ dilatio ex prudenti judicio definienda est.

Resp. Pœnitens tenetur manifestare complicem, seu socium criminis, dum aliter non potest peccati proprii speciem, vel gravitatem moralem aperire, nec potest differre commodè confessionem, nec adire confessarium, cui complex ignotus sit. Ita S. Bern. de forma honestæ vitæ, SS. Thom. Bonav. & Antonin. Suarez, Vasquez, & alii. Quia 1. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 1. Christus integram peccatorum confessionem secundùm suas species, & totam suam gravitatem moralem universaliter præcipit. Ergo ad eam tenetur pœnitens, non obstante infamia sive propria, sive alterius, quæ per se apud eundem confessorem sequitur ex confessione necessaria: nam qui vult aliquid, illud vult etiam non obstante incommodo, quod per se ex eo sequitur, vel ei conjunctum est. Et verò pœnitens ad integritatem illam tenetur cum propria infamia alterius, cùm ejus peccati declaratio necessario est ad integrè proprium confitendum; nam ex natura rei plus requiritur ad obligandum aliquem ut seipsum infamet, quàm ad obligandum ut alterius crimen aperiat; aliquando enim possum patefacere crimen alienum ad vitandum aliquod malum meum temporale injustum, licet ideò non obligari ad crimen meum detegendum.

Ratio propter quam ex Concil. Trid. cit. Christus præcepit integram peccatorum confessionem, scilicet ut Sacerdos possit prudenter judicare, punire, curare, &c. non minus probat integritatem confessionis fieri debere cum notitia complicis ad hos fines necessaria, quàm cum propria infamia pœnitentis. Præterea inter Christianos complex suo facto tacitè renunciat juri, quod habet ad servandam famam, sciens necessitatem confitendi peccata.

Hinc pœnitens, qui cum unica sorore suo nota confessario commisit incestum, tenetur confiteri incestum in tali gradu.

In eadem hypothesi pœnitens tenetur detegere personam, quæ fuit objectum peccati, licet inculpabiliter, ex quo tamen in illam redundat aliqua infamia apud confessarium, ut si quis sorori, quamvis omnino invitæ & reluctanti, stuprum intulisset. Nam hic eadem ratio valet; præceptum enim integritatis confessionis obligat pœnitentem ad detegendum defectum al quem occultum proprium infamen, licet inculpabilem, si id necessarium sit ad exprimendum sufficienter suum peccatum, ut si occulte illegitimus sit, & sine dispensatione susceperit Ordines.

Observa. Licet etiam patefacere complicem, quando hoc necesse est, ut media idonea suggerantur pœnitenti, quibus à proxima occasione peccati liberetur, vel ut pœnitens doceatur, qua ratione satisfacere possit obligationi justitiæ, aut charitatis, qua tenetur avertere grave malum imminens communitati, vel complici, vel alicui tertio. Quia tunc subest rationabilis causa detegendi; & quia alteri aperire peccatum occultum proximi extra confessionem notum, non est malum nisi dum fit sine justa ac rationabili causa, vel ex intentione illum infamandi.

(✠) *Nota.* De Sacramento Pœnitentiæ, quod est ad Complices in peccatis, duæ occurrunt SS. D. N. BENEDICTI XIV. Con-

stitutiones. Prior, quæ incipit *Suprema omnium Ecclesiarum*, extat in Vol. I. Bullarii p. 535. Altera cujus initium est, *Ubi primum*, habetur Volum. II. pag. 54. Utramque exposuit, & commentariis illustravit vir Cl. Ludovicus Antonius Muratori. Ex quo & regulas Confessariis præscriptas, & nonnulla, quæ clarè Pontificias Constitutiones declarant, excerpsimus, atque Auctori, qui hac in re ob nimiam brevitatem est obscurus, addidimus.

I. Inquirere nomen Pœnitentis non licet, neque ejus habitationem, aliasve ejus qualitates, & circumstantias, quæ personam illius detegant sine ulla rationabili causa. Rectè respondit quædam mulier de suo nomine interrogata: nomen meum peccatum non est. Ob hujusmodi curiositatem proculdubio peccaret Sacerdos.

II. Non licet pœnitentibus nomen Complicis revelare; ejus enim est peccata sua, non aliena, accusare. Peccato non caret, eoque interdum gravi, qui famæ proximi sine ulla necessitate detrahit. Nam tu æquo animo ferres, si quis infamiam tuam alteri proderet? Tu ergo præsta erga alios id, quod ab aliis erga te præstitum cupis.

III. Si quis spontè, ex simplicitate tamen, & ignorantia, complicis nomen in confessione detegit, uti rudibus è vulgo hominibus interdum evenit, non peccat. Monendus tamen est: ut in posterum abstineat.

IV. Quicumque justo aliquo titulo spontè Complicem in confessione revelat, nullum incurrit peccatum. Justus exempli causa titulus est, ut petatur consilium ad dirumpendam pravam aliquam consuetudinem, ad consulendum famæ propriæ, cui minatur insultum Complex, si à peccando desistatur, atque aliæ hujusmodi causæ. Potior est enim tutela conscientiæ & famæ nostræ, quàm alterius.

V. Nomen Complicis sibi sive per ignorantiam, sive justo titulo revelatum: sub sigillo confessionis Sacerdos retinere debet.

VI. Inter Theologos anceps disputatio est, an oblata spontè à pœnitente licentia revelandi Complicis, ea uti Confessarius possit ad correctionem ejusdem Complicis, atque ad alia officia in utilitatem illius, aut Pœnitentis derivanda. Et quidem tot heic diversi casus occurrere possunt, in quibus tam prudènter, quam imprudenter ejusmodi licentia uti Confessarius potest, ut certa statui heic regula nequeat. Sed infra hac de re sermo recurret.

VII. Ad integritatem confessionis licitè potest, ac debet Sacerdos pœnitentem interrogare de Complice, quum videlicet occurrere possit circumstantia aggravans, & speciem peccati mutans. Neque enim exempli causa sufficit confiteri commissum carnale peccatum, sed simul aperiendum est, an adulterium, aut sacrilegium, aut incestus intercesserit.

VIII. Confessarius in hoc casu interrogans, si nomen quoque, aut domum, aut alia signa exquireret à pœnitente, per quæ sibi persona Complicis revelaretur, graviter peccaret. Suo enim debito satis pœnitens fecit, aperiendo circumstantiam peccati; & dum cætera ritè concurrant, absolvendus est. Ulterior Confessarii interrogatio ad peccaminosam curiositatem est referenda, neque ad eam respondere pœnitens tenetur; imò ex complurium Theologorum sententia peccaret, si revelaret ob præceptum non infamandi proximum.

IX. Ubi ex necessitate integritatis confessionis pœnitens animadvertit, fieri non posse, quin Confessarius Complicem cognitus sit, puta si res fuit cum sorore, aut uxore fratris; tunc ex sententia quorumdam gravium Theologorum obligatur ad quærendum, & adeundum alium Confessarium, cui ignotus sit Complex. Verùm graves alii Theologi sentiunt, consilium hoc esse, non verò præceptum.

X. Accidere interdum potest, ut adigendus sit pœnitens ad revelandum Complicem, quum namque agitur de gravibus malis vitandis, quæ in perniciem Reipublicæ vergere possunt, sicuti accideret, si Principis vita periclitaretur, si aqua mortifera populo propinaretur, aut ex farina, cui gypsum mixtum foret, panis publicus conficeretur. Ut impediatur, si fieri potest, hoc malum, obligatur pœnitens ad exquirendum consilium Confessarii, qui pro sua prudentia aut per se, aut per ipsum pœnitentem remedia conquirat. Nisi revelare velit pœnitens, minime est absolvendus; nam ex lege non minus justitiæ, quàm charitatis, tenetur ille pro virili curare, ut in tuto sit publica salus. De damno vitando, quòd privatæ alicui personæ imminere potest, non loquor; nam ferè semper suppressis Complicum nominibus, consilium præbere potest Sacerdos.

XI. Graviter peccat Confessarius, qui aut blandis artibus, aut minis haurire, aut extorquere à pœnitentibus nomina Complicum absque

absque justâ necessitate velit. Gravius etiam delinquit, si ob negatam revelationem absolvere poenitentiam recuset. Non enim licet infamiam proximi ex legibus Detractionis investigare; neque ad eam prodendam obligatione ulla constringitur poenitens; imò, si præcisa necessitate revelaret, ex multorum sententia reum se peccati faceret.

XII. Neque gravis peccati reatum effugeret Sacerdos, si revelatione Complicis exigeret, ut per operam suam correptio, & correctio illius præstaretur. Nam Confessarii munus tantummodò est curare vulnera poenitentis, non verò aliena; exquirere peccata poenitentis, non aliena. Neque is tenetur ad eos corripiendos, qui crimina sua sibi revelare nolunt; imò cavere debet à corripiendo ob scandala, quæ inde facilè consequerentur.

Quod attinet ad primam Constitutionem; In primis, *inquit*, animadvertendum est, quòd heic damnatur omnis Confessariorum curiositas, quæ necessaria, aut utilis non sit poenitentibus. Hoc est, eis interdicitur quacumque arte exquirere nomen & habitationem Complicis, & præcipuè puniendus dicitur, qui minis, & negata absolutione notitiam hanc exculpere conetur. Itaque perversa, & perniciosa decernitur Confessariorum illorum praxis, *qui à Poenitentibus, socii hujusmodi, seu Complicis nomen exquirunt, atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conantur, sed quod detestabilius est, denuntiata quoque, nisi revelent, absolutionis Sacramentalis negatione, prorsus adigunt, atque compellunt; imò etiam Complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigunt designari*. Quibus verbis praxis eorum proscribitur, qui nullum justum titulum habentes Complicum nomina scrutantur, & indebitæ curiositatis reos se statuunt. Neque enim Sapientissimus Pontifex damnationem ad eos casus extendit, in quibus aut integritas confessionis, aut publica necessitas, aut poenitentis ipsius conscientia exigit, ut poenitens Complicem revelet. Quod cùm accidit, ipsum poenitentem hortari; interdum etiam adigere potest ad revelandum, omisso tamen nomine, & loco habitationis, si fieri potest. At quandoquidem nonnulli causam hanc interrogandi de Complice præferebant, videlicet ut ipsum postea corriperent, atque in ejus utilitatem hujusmodi revelatione uterentur: casum hunc præcipuè disertis verbis se damnare Pontifex profitetur, ita ut in posterum, quamvis etiam non palliata, sed in bonum finem excogitata ea causa adhibeatur, nulli Confessario liceat inquirere nomina Complicum. Sunt verba Decreti: *Quam illi quidem intolerandam imprudentiam, tum procurandæ Complicis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso prætextu colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitant*. Quod sanè decretum, quàm justum sit, & disciplinæ Ecclesiasticæ conforme, nemo non intelligit. Ecquando enim sine necessitate infamiam alterius occultam prodere fas est? Imò aut incautè, aut malitiosè detectam resarcire, si per nos commodè licet, jubemur. Deinde quum Sacerdotes teneantur monere poenitentes, ut sua quidem, non verò aliena crimina confiteantur: quid est quòd ipsi postea sibi potestatem usurpent extorquendi à poenitentibus aliorum peccata? At hoc, inquiunt, rectâ intentione exquirimus, atque ut complicem quoque ad meliorem frugem deducamus. Sed nulla tibi est obligatio corripiendi, nisi quos confessio reos in sacro Tribunali statuit. Contra tibi obligatio est servandi sub sigillo, quæ tibi in confessione revelantur, sive poenitentis sint, sive aliorum. Præterea indebitis hisce interrogationibus poenitentes à Sacramento deterres, dum eos prodere cogis id, quod ipsi à detegendo abhorrent, neque ulla obligatione detegendi tenentur. Gravioris etiam peccati reum te facis, quotiescumque ob negatam Complicis revelationem poenitenti absolutionem negas. Dum suo munere functus fuerit poenitens, & peccata sua detestatus, eadem plene fuerit confessus cum proposito non peccandi, neque agitur de recidivis, de occasione proxima, aut de poenitentibus diu in coeno gravium peccatorum volutatis, id juris absolutionem poenitens acquisivit, ut sine gravi injuria, & contemptu, atque abusu Sacramenti Confessarius denegare eandem non possit. Ad hæc quisquis ex notitia Complicis in confessione habita, quamquam licentia poenitentis confisus, Complicem corrigendum suscipit, scandalis non paucis obnoxius est. Indignatur enim quicumque secreta sua crimina detecta videt, suæque famæ vulnus illatum apud Confessarium. In querelas igitur is facilè erumpat, & sigillum Sacramentale fractum suspicetur; & sacerdotem veluti proditorem tanti Sacramenti exclamet: quæ certè in perniciem Religionis vergere possunt. At quantò graviores tragoedias excitabit Complex, ubi resciverit, non

non spontè factam, sed extortam fuisse in confessione revelationem sui nominis, atque licentiam revelatione illa utendi? Nam sine hac licentia fracti sigilli reus foret Sacerdos. Igitur intolerandæ imprudentiæ, & zeli sine scientia facinus hìc habes. Deinde tametsi sine dolo malo, & in bonum tantummodò finem Complicis nomen Confessarius detegendum curaret, fieri non posset, quin hominum malitia id tentatum arbitraretur in pravum aliquem finem, ex quo non levis invidia, atque odium adversus ipsum Sacramentum conciperetur. Et sanè quum inter tot probos Ecclesiæ Ministros vix fieri possit, quin aliquis interdum à concupiscentia in transversum agatur, & in venenum convertere possit, quæ Christus Dominus in medicinam nostram instituit; satis ejusmodi periculum foret, ut omninò præcluderetur in posterum aditus ejusmodi interrogationibus, minime ad Sacramentum necessariis, & tam facilè scandala, & perniciem animarum parituris. Propterea sapientissimè Summus Pontifex in Decretali addidit: *Nec fieri potuit, quin ea de causa & obloquutiones, & scandala, & non Ministrorum tantùm, sed sacri etiam ipsius ministerii odium, & animarum ingens perturbatio in populo fideli exorta sint.*

In alterius verò Constit. comment. iterum, *ait*, configitur quæcumque perversa Confessariorum curiositas, ac præcipuè negantium absolutionem renuentibus revelare Complicem; eosque à Sacra Inquisitione puniendos Sancta Sedes decernit: *Dummodò tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis conjunctus sit ac convestitus, quæ sic agentem Confessarium de adhæsione ad prædictam reprobatam praxim, tamquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddant.* Si ejusmodi circumstantiæ desint, deferendus non erit ille ad Inquisitionis Tribunal. Non desunt sanè Confessarii simplicitate laborantes, qui melius conscientiæ pœnitentis se prospicere posse aliquando putent, si nomen Complicis audiant. Fieri potest, ut nulla malitiæ suspicio in ipsos cadat: quod non difficilè prospici potest. Quum exempli causa de furtis, de fraudibus, de periclitante alicujus honore agitur: tunc bonus Confessarius (imprudenter fortasse) exquirat Complicis nomen, consilium, ut sibi videtur, opportunum daturus. Hic tamen illius error ad cognitionem Inquisitorum non pertinet. Idem infra aliis discretis verbis inculcat Pontifex inquiens: *Quòd Confessarii de Complicis nomine perperam interrogantis, absolutionemque ni sibi deregatur, denegantis actum contingat ejusmodi esse, ut quamvis imprudens, & malus, simplex tamen quidam, & nudus actus fuerit, idest iis circumstantiis destitutus, quæ de prava credulitate, vel de mala adhæsione ad praxim in sæpe dicto nostro Brevi reprobatam, tamquam illicitam, eumdem Confessarium suspectum reddant: tunc istiusmodi delictum, neque denuntiationis oneri, neque Sancti Officii prædicti cognitioni subjectum erit; sed de illo cognoscere, atque in delinquentem Confessarium per suspensionem ab audiendis confessionibus, vel alias canonicas, & legitimas pœnas pro delicti modo animadvertere ad locorum Ordinarios in sua cujuscumque diœcesi omninò spectabit.* Rectissimè hæc; nam ea, quæ errorem, aut suspicionem erroris contra dogmata Fidei, aut opiniones scandalosas, & perniciosas, à Sede Apostolica damnatas, minime continent, ab Inquisitionis jurisdictione semota sunt. Æquissimus verò Pontifex nihil voluit imminutum de Ordinaria jurisdictione Episcoporum, quam tamen læsam ab Inquisitore Generali iidem, ut supra vidimus, expostulabant.

Itaque si quis cognoverit, quemquam è Confessariis deliquisse modis in Pontificio Brevi expressis, obligatur ad illum denuntiandum Sancto Officio intra terminum triginta dierum, tunc solùm quum circumstantiæ occurrunt, quæ indicent, aut justæ suspicioni locum præbeant, Confessarium credere licitam hujusmodi interrogationem, quæ intrinsecè illicita sit, nisi fortè legitima aliqua causa interrogandi, de qua supra egimus, intercedat. Ad hoc etiam, ut denunciatio facienda sit Sancto Officio, exigit Pontifex, ut Confessarius Sacramentalem absolutionem pœnitenti denegarit. Exceptionem alteram nunc accipe. *Verumtamen*, subdit Pontifex, *ab hujusmodi onere justis de causis eximi volumus, & eximimus personam ipsam Pœnitentem dumtaxat in causa propria, idest in casu, quo suum peccatum confitens, à Confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen Complicis in eodem peccato; tunc enim pœnitentem hujusmodi ab obligatione eumdem Confessarium denuntiandi liberamus. Sed quando aliunde, quam ex propria, ut dictum est, confessione, noverit Confessarium aliquo ex superius enumeratis, & Sancto Officio denuntiandis modis deliquisse; tunc eum, & ipse denuntiare ex ista aliunde habita notitia teneatur.*

Quæst. VII.

Quæst. VII. *An peccata dubia debeant aperiri in confessione?*

Resp. Affirm. Si dubium sit cum fundamento, sive dubites an mortaliter peccaveris, sive an confessus fueris peccatum, quod certo scis esse mortale. Ita Suarez, Sanchez, Delugo, Valent. &c. Et videtur communis sententia. *Prob.* 1. Ex sensu & praxi fidelium, cujus initium dignosci nequit: quare ab ipsis Apostolis à Christo, vel Spiritu Sancto edoctis manavit. 2. Ex ipsa natura Sacramenti per modum Tribunalis instituti, in quo cùm Christus constituerit Sacerdotes tanquam Vicarios Dei pro remissione peccatorum obtinenda, voluit ut ea omnia peccata ad eos deferrentur, pro quibus præcepta erat contritio perfecta, qualia sunt non solum mortalia certa, sed etiam dubia. 3. Non confitendo illa, exponis te periculo non confitendi omnia mortalia, contra præceptum divinum. 4. Possessio stat pro lege confitendi, à qua Concil. Trident. sola venialia excipit. 5. Ex Concil. Trident. peccata, quæ sunt in conscientia debent declarari: at dubia, ut dubia, sunt in conscientia, & remitti debent saltem ut dubia, & proinde cognosci ut talia. Confirmatur ex S. Thoma quæst. 6. supplementi art. 4. ad 3. ubi ait: *Quando aliquis dubitat de aliquo peccato, an sit mortale, tenetur illud confiteri dubitatione manente. Quia qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitabat esse peccatum mortale, peccat mortaliter, discrimini se committens. Et similiter periculo se committit, qui de hoc, quod dubitat esse mortale, negligit confiteri: non tamen debet asserere illud mortale esse, sed dubitative loqui, & judicium Sacerdotis expectare, cujus est discernere lepram & lepram.*

Porro lex confessionis non est odiosa, sed favorabilis, cùm sit à Christo instituta ad salutem animarum, & ad peccata commissa delenda, ac futura præcavenda.

Hinc 1. Qui certo judicat se peccasse mortaliter, sed dubitat an peccatum illud confessus fuerit, tenetur illud confiteri: quia non potest prudenter judicare se certæ obligationi confitendi integre satisfecisse.

Hinc 2. Qui scit se commisisse peccatum aliquod, sed dubitat sit ne mortale, an veniale, tenetur hoc peccatum confiteri. Nam non potest prudenter judicare, se non peccasse mortaliter: ac proinde omittens confessionem illius peccati, exponeret se periculo non faciendi confessionem integram.

Hinc 3. Qui post diligens examen dubitat an aliquod peccatum, quod scit esse mortale, admiserit, tenetur illud confiteri. Nam is non potest judicare prudenter, se non admisisse tale peccatum; ac proinde si illud non confiteatur, exponit se imprudenter periculo non faciendi confessionem integram. Item is non vult sufficienter, & quantum est in se, satisfacere obligationi confitendi omnia mortalia.

Observa 1. Peccata dubia declaranda sunt ut dubia, sicut certa ut certa. Qui mortale ut dubium confessus est, si postea certo norit illud à se commissum esse, tenetur iterum illud confiteri certum; quia ex institutione Christi pœnitens tenetur omnia mortalia confiteri prout sunt in ejus conscientia, & eo modo, quo Sacerdos rectè censere possit de eorum gravitate, & pœna convenienti imponenda. E contra qui peccatum ut dubium confessus est, quod postea cognoscit se non commisisse, non tenetur in sequenti confessione id aperire: quia carentia peccati non est materia confessionis. 2. Qui non habet peccata nisi dubia, tenetur confiteri peccatum aliquod certum, saltem veniale, licet antea remissum, ne exponatur Sacramentum periculo nullitatis.

Quæst. VIII. *An peccata mortalia ex oblivione, vel ob justam aliam causam omissa, debeant declarari in sequenti confessione?*

Resp. Affirm. Quia 1. ita est generalis fidelium persuasio, & praxis. 2. Ex Concil. Trid. sess. 14. c. 7. necessarium est jure divino, confiteri omnia & singula mortalia post baptismum commissa, quorum memoria habeatur. 3. Ex S. Thom. in 4. dist. 21. q. 2. aret 2. ad 1. quodlibet mortale debet subjici sententiæ Sacerdotis, ut pro eo imponat satisfactionem convenientem. 4. Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans vitæ periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.*

Item qui tantum confuse, & generice mortalia peccata confessus est, eo quod distinctum eorum numerum & speciem non recordaretur, tenetur postea in sequenti confessione, si recordetur, eorum numerum distinctum & speciem confiteri. Quia est præceptum divinum confitendi distincte omnia & singula mortalia quoad numerum & speciem, quod is nondum observavit.

Quæst. IX. *An qui aliquam circumstantiam in confessione aperiendam oblitus est, tenetur postea confiteri iterum peccatum, ad quod illa circumstantia pertinet?*

Resp. Affirm. Si tota malitia hujus circumstantiæ nequeat exprimi sine declaratione peccati, quia tunc hujus declaratio per se necessaria est ad circumstantiam aperiendam.

Quæst. X. *Quanam integritas ad valorem & effectum Sacramenti requiratur?*

Nota. Duplex distinguitur confessionis integritas, materialis, & formalis. Confessio materialiter integra, est accusatio omnium mortalium commissorum quoad numerum, species, & circumstantias declarandas. Confessio formaliter integra est accusatio eorum dumtaxat mortalium, quæ pœnitens potest & debet declarare in iis circumstantiis, in quibus versatur.

Resp. 1. Per se loquendo integritas confessionis ad valorem Sacramenti requisita exigit, ut quantum moraliter fieri potest, declarentur. 1. Omnia peccata mortalia tam occulta & interna, quàm externa & publica, etiamsi aliunde essent nota Confessario; neque enim notitia Confessarii, sed confessio pœnitentis est pars Sacramenti. 2. Eorum numerus. 3. Omnes species morales. 4. Omnes circumstantiæ, tum quæ speciem mutant, tum quæ solum addunt malitiam moralem ejusdem speciei. 5. Ipsi actus externi, & effectus mali ac damna inde secuta. 6. Peccatum complicis, & persona quæ fuit objectum peccati, dum aliter proprium peccatum sufficienter exponi nequit. 7. Omnia mortalia dubia. *Prob.* Quia, ut probavi, horum omnium declaratio præcepta est à Christo, qui instituit Sacramentum Pœnitentiæ per modum judicii reconciliativi & punitivi, in quo videlicet non solum reus absolvatur, sed etiam convenienter puniatur, & contra relapsum præmuniatur. Talis autem judicii rectitudo & æquitas exigit cognitionem adæquatam causæ, quantum moraliter haberi potest.

Hinc qui sine justa causa aliquod mortale, vel circumstantiam necessariam scienter celat; facit confessionem nullam & sacrilegam, ex Concil. Trident. cap. 5. ibi: *Qui scienter aliqua retinent, nihil divina bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt*. Quare non solum illud mortale sacrilegium, sed etiam omnia alia mortalia, quæ confessus est, tenetur iterum singillatim confiteri: nam ex præcepto Christi omnia peccata subjici debent validæ absolutioni.

Resp. 2. Integritas materialis non requiritur absolute, quia sæpe est impossibilis cognitio omnium omnino mortalium, etiam post diligens examen. At ex Concil. Trid. cap. 5. *impium est, confessionem, qua præcipitur, impossibilem dicere, aut carnificinam conscientiarum appellare*.

Resp. 3. Absolute sufficit integritas formalis. Quia confessio formaliter tantum integra, est ea, in qua ex gravi justa causa, vel oblivione inculpabili omittuntur aliqua peccata. At talis confessio sufficit; nam secundum Doctores omnes, variæ sunt causæ excusantes à confessione omnium mortalium, quæ generatim ad impotentiam physicam & moralem revocantur; quia Christus noluit, ut Sacramentum Pœnitentiæ institutum in gratiam Fidelium lapsorum, & ut medium ad justificationem necessarium, foret illis non solum absolute, sed etiam moraliter impossibile, ob damnum aliquod valde grave confessioni extrinsecum.

Hinc à confessione integra materialiter excusantur. 1. Qui ex oblivione inculpabili, vel ignorantia invincibili aliquod mortale omittunt. 2. Muti, si per gestus, scripturam, vel alia signa nequeant omnia declarare. 3. Qui versantur in periculo moriendi ante absolutionem, nisi mox detur; tunc enim auditis aliquot, absolvendi sunt. 4. Cum in naufragii periculo imminenti, vel instante pugna, nequeunt omnes integre confiteri; tunc sufficit confessio confusa, quia omnes simul significant se peccasse, dolere de peccatis, & velle absolvi. Imo tunc poterunt simul absolvi, si necesse sit, per hanc formulam: *Ego vos absolvo ab omnibus censuris & peccatis*. Si tamen unusquisque potest saltem aliquod peccatum in particulari confiteri privatim, ad id tenetur. 5. Ii, quorum idioma nonnisi ex parte intelligi potest à confessario, si nequeant alteri confiteri, sitque necessitas confitendi, vel juxta aliquos urgeat præceptum annuæ confessionis. 6. Sacerdos, dum peccatum suum confiteri nequit absque fractione sigilli confessionis. 7. Quicumque confiteri nequit aliquod peccatum sine gravi damno confessioni extrinseco, temporali, vel spirituali, sive proprio, sive etiam alieno: nam lex charitatis obligat ad diligendum proximum sicut nos ipsos, & proinde ad vitandum ejus damnum; ut si prudenter timeas, ne confessarius, qui solus haberi potest, frangat sigillum, vel ex tua confessione sumat occasionem peccandi, vel graviter nocendi proximo. Sed tunc requiritur justa causa confitendi hic & nunc tali confessario, ut præceptum confitendi, vel necessitas celebrandi ad vitandum grave scandalum, aut infamiam; alioqui adeundus est alius confessor, vel differenda confessio, si commode dif-

differri queat. Item si infirmi vires periclitentur in accuratiori peccatorum declaratione, vel si integra confessio laborantis morbo valde contagioso à longe audiri nequit, nec prope sine periculo maximo mortis confessoris, tunc audito uno, aut altero peccato potest absolvi. At magnus populi concursus, die Indulgentiæ, vel festivitatis magnæ ut Paschatis, per se præcise non excusat ab integritate confessionis; quia tunc non adest sufficiens necessitas dimidiandæ confessionis; & maximi inde abusus ac magna incommoda orirentur. Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis, v. gr. potest contingere in die alicujus magnæ festivitatis, aut indulgentiæ.*

Porro semper remanet obligatio confitendi peccata omissa, sublato impedimento.

Dixi, *Confessioni extrinseco*: Nam incommodum confessioni velut intrinsecum, seu natum sequi ex ipsa confessione, ut confusio pœnitentis, vel jactura bonæ opinionis apud confessarium, non excusat: aliàs nullum esset præceptum confessionis, nec per se obligaret.

Resp. 4. Ad valorem Sacramenti requiritur confessionis integritas respectu ejusdem Sacerdotis & ejusdem absolutionis: ita ut omnia mortalia, quæ sunt in conscientia, necessario declaranda sint eidem Sacerdoti, & in ordine ad eamdem absolutionem. Est de fide, & constat. *Prob.* 1. Ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ nunc cernitur, & cujus initium cum ignoretur, nec ostendi possit, ab ipsius Christi præcepto repetendum est. 2. Ex Concil. Later. IV. c. *omnis*. 3. Ex Conc. Florent. in Decreto, docentibus omnia peccata eidem Sacerdoti declaranda esse; & in hoc jus divinum dumtaxat explicant. 4. Ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 5. declarant confessionem, in qua pœnitens aliquod peccatum Sacerdoti reticet, esse nullam: *qui scienter*, inquit, *aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt*. Non dicit *Sacerdotes*. Ratio est voluntas Christi, qui omnia peccata subjecit judiciali sententiæ Sacerdotis. Sententiæ autem æquitas ac rectitudo exigit cognitionem adæquatam causæ, in quam fertur. Unde cum sententia absolutionis feratur in omnia peccata mortalia (nam unum sine alio remitti nequit) prærequirit, quantum fieri potest, cognitionem omnium mortalium.

Quæst. XI. *An pœnitens tenetur diligens examen præmittere confessioni?*

Resp. Affirm. *Prob.* 1. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. dicente, præcipi confessionem omnium mortalium. *Quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent ..... & à pœnitentibus exigi, ut postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum mortaliter offendisse meminerit.* 2. Qui præcipit actum, simul præcipit etiam media ad illum necessaria. At diligens examen est necessarium ad confitenda omnia peccata. Ea autem diligentia adhiberi debet, *quam in rebus gravissimis ponere solemus*, ait Catechism. Roman. & quæ moraliter sufficiat ad cognoscenda peccata omissa, consideratis capacitate, & memoria pœnitentis, diuturnitate temporis ab ultima valida confessione transacti, multitudine & qualitate negotiorum, obligationum, occasionum, & consuetudine peccandi, aliisque circumstantiis. Quare non æquale in omnibus requiritur examen, sed in aliis brevius, in aliis longius.

Quæst. XII. *Quandonam iterari debeat Confessio?*

Resp. Quoties fuit nulla, sive culpabiliter, sive inculpabiliter; sive ex parte pœnitentis defectu doloris, vel propositi sufficientis, & integritatis formalis, vel ob notabilem negligentiam in excutienda conscientia, nisi confessor eam suppleverit: sive ex parte confessarii defectu potestatis aut intentionis requisitæ. Quia in his casibus Sacramentum fuit nullum, & sic peccata non fuerunt per illud remissa. Omnia autem peccata mortalia debent subjici potestati clavium, & remitti per Sacramentum Pœnitentiæ, ideoque per confessionem, & contritionem debitam, & absolutionem validam. Idem dic, si dubium sit, an confessio irrita fuerit: nam præcepto certo non satisfit per dubiam executionem, & in dubio pars tutior eligi debet.

Sed an is, qui fecit confessionem aliquam invalidam, tenetur cum illa omnes subsequentes iterare?

Resp. Tenetur, si ea fecit cum conscientia confessionis invalidæ, quia revera sunt omnes invalidæ, ob defectum essentialem. At si post unam confessionem invalidam, postea fecit aliam cum debita dispositione, & bona fide procedens, præcedentis defectus nullam habens memoriam; non tenetur, inquit Sylvius, has repetere, sed solum illam, vel illas, quas fecit cum conscientia defectus: quia illæ aliæ fuerunt validæ,

 cum

cùm habuerint omnia necessaria ad bonam confessionem.

Quæst. XIII. *An est mortale mentiri in confessione?*

Resp. 1. Mortale sacrilegium est omne mendacium in materia confessionis necessaria, ut si pœnitens falso neget, se commisisse mortale nondum legitime confessum, vel circumstantiam necessariam; vel si neget aliquid aliud grave, quod interrogatus à confessario tenetur aperire, qualis est peccandi consuetudo, dispositio præsens &c. Nam tunc in re gravi ad Sacramentum, vel ejus rectam administrationem pertinente, decipit judicem suum, & medicum à Christo institutum, ut secundum cognitionem per confessionem partam, & pœnas peccatis proportionatas imponat, & remedia opportuna præscribat. Idem dic, si contra conscientiam falso afferat se commisisse mortale: quia judicem suum in re gravi ad judicium Sacramentale pertinente & necessaria decipit, & per illam additionem in re gravi ejus judicium pervertit. Secus, si verum putat.

Item mortaliter peccat, qui in confessione generali falso asserit, se jam peccata aliqua mortalia confessum fuisse. Quia in re gravi & necessaria decipit Confessarium, qui putat mortalia illa jam declarata & remissa fuisse, nec jam esse materiam necessariam Sacramenti; unde non potest prudenter pœnam convenientem pro illis statuere: nam non eadem pœna pro peccatis mortalibus nondum sacramentaliter remissis, quæ pro peccatis sic jam remissis, imponi debet.

Resp. 2. Mendacium in materia non necessaria, hoc est, quæ non sit sub mortali declaranda, ut sunt peccata venialia, vel mortalia jam legitime confessa & remissa, quorum cognitio non est necessaria ad recte administrandum Sacramentum, est ex communi sententia solum veniale. Quia tunc non decipitur graviter judex in ordine ad debitum judicium, cùm materia non sit necessaria, nec spectet ad substantiam judicii necessarii; est tamen veniale gravius ob irreverentiam Sacramenti. Esset autem mortale, si aliunde non daretur materia valida Sacramenti; nam tunc irrita redderetur absolutio.

Quæst. XIV. *An peccata venialia sint materia sufficiens confessionis, licet non necessaria?*

Resp. Affirm. Ita Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. *Venialia quamquam recte & utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.* Nam Christus dedit sacerdotibus potestatem remittendi generatim omnia peccata, quæ remitti possunt Joann. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Porro extra casum necessitatis non sunt confitenda venialia tantum in genere, sed debet aliquod addi in specie, tantum v. gr. aliquod mendacium, tum quia est contra praxim fidelium, tum quia accusatio & judicium per se loquendo fieri debent circa materiam in specie determinatam. Ita Suarez, & alii communius.

Quæst. XV. *An quævis peccata jam remissa per absolutionem sint semper materia sufficiens nova confessionis?*

Resp. Affirm. *Communis & certa sententia est*, inquit Suarez. *Prob.* 1. Ex extravag. Benedicti XI. de privil. Ubi ait, eadem peccata iteratò confiteri salubre esse. 2. Quia peccata jam remissa possunt esse materia contritionis & confessionis, atque possunt adhuc remitti remissione priorem confirmante per novam gratiam; & Christus remittendi potestatem non restrinxit ad unum actum remissionis, propter majorem utilitatem animarum. 3. Ex piorum ac doctorum hominum usu Ecclesiæ noto, nec reprehenso, quæ probatio valet; nam hunc adhibet Concil. Trid. supr. cit. ad probandum valorem confessionis venialium.

Nota. Confessor dubitans, an ea, quæ pœnitens confitetur, sint peccata etiam venialia, non potest eum absolvere. Quia non licet applicare formam materiæ dubiæ, alioqui exponeretur Sacramentum periculo nullitatis; sola autem peccata sunt materia remota pœnitentiæ. Quare ut detur materia certa, curare debet, ut pœnitens confiteatur peccatum certum jam aliàs remissum, & illud in contritione includat.

Quæst. XVI. *An confessio necessaria fieri debeat voce?*

Resp. 1. Id non est essentiâ Sacramenti, sed confessio potest valide fieri nutibus, gestibus, vel scripto, si desit facultas loquendi. Constat 1. Ex praxi Ecclesiæ, quæ mutos, & moribundos vocis usû destitutos, per nutus vel alia signa confitentes absolvit. Et ex Rituali Romano docente, moribundum vocis usû destitutum absolvendum esse. 2. Quia Christus solum præcipit confessionem, qua peccata declarentur Sacerdoti ut judici; quod sufficienter fieri potest per nutus, vel scripturam.

Resp. 2. Non licet absque necessitate aliter quam voce confiteri. Constat 1. Ex com-

communi Theologorum consensu. 2. Ex consuetudine Ecclesiæ vim legis obtinente, & obligante graviter, utpote de re spectante ad convenientem modum perficiendi Sacramentum; nam verba sunt aliis signis longe aptiora ad significandum, & ex S. Augustino tenent in significando principatum. 3. Ex Concil. Florentino requirente confessionem oris; & ex Benedicto XI. in Extravag. *inter cunctas*, de privileg. ibi. *Nisi articulus necessitatis occurrat, Sacerdoti facienda oris confessio exigitur*. Et vero alia signa non sunt inducta, nisi in supplementum verborum vocalium. *Ex institutione Ecclesiæ tenetur homo, qui potest, ut verbo confiteatur; non solum propter hoc, ut ore confitens magis erubescat, & qui ore peccavit, ore purgetur; sed etiam quia semper in omnibus Sacramentis accipitur id, cujus est communior usus. Unde & in manifestatione peccatorum convenit uti verbis, quibus homines communius & expressius suos conceptus significare consueverunt*. Ita S. Thomas Quodlib. 1. q. 6. art. 1.

Resp. 3. Qui voce non potest, tenetur aliis signis, etiam scripto confiteri, etiam extra mortis periculum. Quia præceptum confitendi obligat saltem, cùm sine gravi damno confessionis extrinseco observari potest. Sed hic modus confitendi nullum damnum, saltem grave, affert. Neque scriptura est per se instrumentum publicationi obnoxium, & potest statim comburi, vel lacerari.

Quæst. XVII. *An excusetur à confessione, qui confiteri nequit nisi per interpretem?*

Nota. Ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 5. neque est necessarium jure divino, ut confessio publice fiat, sed valet confessio secreta & auricularis: neque à Christo prohibitus est modus publice confitendi. Unde ex communi sententia valet confessio, sive secretò, sive publicè fiat; nam ad valorem Sacramenti solum requiritur accusatio peccatorum facta Sacerdoti ut judici: hæc autem potest esse utroque hoc modo.

Resp. Multi docent, neminem ex vi præcepti confessionis obligari ad confitendum per interpretem, licet rectè possit, eo quod Christus nos non obligarit ad declaranda peccata, nisi soli Sacerdoti absolutionis ministro; nec ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. Christus præcepit, ut peccata declararentur publice, id est, coram aliis. Præterea Concil. Later. IV. præcipit solum, ut poenitens omnia sua solus peccata confiteatur Sacerdoti.

Tamen S. Thom. in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 4. quæst. 3. postquam dixit: *In eo, qui usum linguæ non habet, sicut mutus, vel qui est alterius linguæ, sufficit quod per scriptum, aut nutum, aut interpretem confiteatur, quia non exigitur ab homine plus quam possit*: ait generatim: *Quando non possumus uno modo, debemus secundùm quod possumus confiteri*. Certe ad id tenemur saltem ex præcepto charitatis propriæ, si alioqui diu abstinendum esset à confessione. Quia tunc periculum esset diu permanendi in peccato, cùm difficile sit, nec ita frequens, habere contritionem perfectam; hæcque obligatio maxime urget in periculo mortis, ubi tenemur omnia media tutiora adhibere ad salutem consequendam. Non pauci autem dicunt, sufficere tunc confiteri per interpretem aliquod dumtaxat peccatum, accusando se de cæteris in generali: nam integra peccatorum confessio præcepta est, dum moraliter fieri potest soli Sacerdoti. Sed Delugo docet, præceptum divinum obligare ad confitendum in articulo mortis omnia mortalia per interpretem, eo quod manifestatio peccati apud duos sigillo obstrictos non sit detrimentum ita grave, ut propter illud præceptum divinum confitendi omnia mortalia prorsus omittatur, & non tantum differatur. Neque talis confessio potest censeri publica, sicut neque est publica confessio, qua idem peccatum reservatum manifestatur superiori & inferiori. Additque ob eandem rationem nos teneri in articulo mortis confiteri omnia mortalia, etiamsi sciremus Sacerdotem aliquod revelaturum alteri, si nullum aliud malum timeatur, nisi mera notitia peccati manens in uno alio, qui tali notitia in nullius præjudicium possit uti. Et hoc puto servandum in praxi.

Quæst. XVIII. *An confessio sacerdoti præsenti necessario fieri debeat?*

Resp. Affirm. *Prob.* 1. Ex usu totius Ecclesiæ. 2. Ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 2. Christus eos, qui se post baptismum crimine aliquo contaminantur, *ante hoc Tribunal* (Sacramenti Poenitentiæ) *tanquam reos sisti voluit*. Ergo ex institutione Christi ad validam absolutionem requiritur, ut poenitens coram sacerdote judice sistatur, & personaliter compareat. 3. Ex Decreto Clementis VIII. dato ann. 1602. quo hanc propositionem, scilicet *licere per litteras, seu internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere*, ad minus uti falsam,

sam, temerariam, & scandalosam damnavit, ac prohibuit. Quod intelligendum est non solum conjunctim, nempe quoad confessionem & absolutionem simul, sed etiam divisim, nempe quoad alterutram, ut postea declaravit ipse Clemens, & Paulus V. 4. Quia debita hujus Sacramenti administratio per se loquendo id exigit. Nam ut Sacerdos poenitentem absolvat, per se loquendo, debet habere moralem certitudinem de integritate confessionis, &debitâ dispositione, ac contritione poenitentis. Hanc autem certitudinem habere non potest, nisi poenitentem confitentem audiat. Dico, *per se loquendo*, quia per accidens, nempe in articulo mortis, confessio facta sacerdoti absenti est licita & valida, quando aliter fieri non potest. Nam sacerdos potest & debet absolvere moribundum sensibus destitutum, qui ipso absente absolutionem petit.

Quæst. XIX. *Quænam observanda sunt circa præceptum Ecclesiasticum confessionis?*

Resp. Sequentia, 1. Hoc præceptum obligat omnes fideles adultos ad confitendum saltem semel in anno, ex Conc. gen. Lateran. IV. cap. 21. ibi; *Omnis utriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti*. Idque sub mortali, ut patet tum ex gravitate materiæ, tum ex poena adjuncta: *Alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens christiana careat sepultura*. Nomine proprii Sacerdotis intelligitur quidem Parochus, sed sine exclusione Episcoporum, & Sacerdotum ab iis delegatorum. Nam Episcopi eandem & longe majorem jurisdictionem habent in parochianos, suntque pastores ipsorum parochianorum: quare hic canon intelligitur salvo jure Episcoporum.

2. Præcipitur confessio valida, sacramentalis, & apta ad reconciliationem cum Deo, ideoque per absolutionem validam terminata. Nam ex Concil. Trid. cap. 5. Ecclesia id præcepit, ut præceptum divinum confessionis saltem semel in anno impleretur; ac proinde non aliam confessionem præcipit, quam Deus; at Deus præcipit confessionem validam, ac dolorosam, quam sequatur absolutio. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propositionem, *Qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ*.

3. Qui toto anno confessionem omisit, tenetur confiteri prima die anni sequentis, si potest, aut prima data opportunitate, & continuè, donec impleverit; alioqui peccat deinceps, & toties quidem, quoties potest commodè confiteri, & omittit. Nam Ecclesia absolutè præcipit confessionem annuam primariò propter se, prohibetque ejus dilationem ultra annum: ita ut annus designetur non ad finiendam, sed ad sollicitandam obligationem jure divino impositam, & ut terminus ultra quem remaneat obligatio; ut patet ex his verbis Conc. Tridentin. *Saltem semel in anno*; lex enim Ecclesiæ lata fuit, ut fidel es non nimium differrent observationem præcepti divini. Ergo qui elapso anno statim non confitetur, violat præceptum, continuo tenetur confiteri; perinde ac qui non solvit censum annuum, solvere continuè tenetur, transacto anno.

Item ex vi hujus præcepti tenentur fideles anticipare confessionem in quavis parte anni; si prævideant, fore ut, omissa illa occasione, nequeant postea toto illo anno confiteri, v. g. ex longa navigatione, vel peregrinatione per terras infidelium. Quia hoc præceptum non terminatur ad finem anni, sed obligat ad confitendum saltem semel in anno: quæ obligatio currit toto anno, ideoque in illo complenda. At si homo positus in illa occasione non confiteatur statim, non implebit præceptum in anno, seu obligationem annuam.

4. Quamvis hoc præcepto certum anni tempus confitendi non statuatur, tamen consuetudo invaluit confitendi intra Quadragesimam, vel quindenam paschalem, approbata à Conc. Trident. Quare juxta multos annus pro servando hoc præcepto computatur ab una quindena Paschali ad aliam; & ita fert fidelium praxis; & reipsa solum eo tempore pastores confessionem à fidelibus exigere solent.

5. Poena interdicti à Conc. Later. statuta in omittente annuam confessionem, vel paschalem communionem, est solum sententiæ ferendæ, uti verba indicant. Quare ad eam imponendam requiritur authoritas Ordinarii, cum parochi careant jurisdictione in foro externo.

Sed an teneantur hoc præcepto, qui solius culpæ venialis sibi conscii sunt?

Resp. Multi negant, quia 1. Conc. Later. & Trident. præcipiunt confessionem omnium peccatorum: ergo non loquuntur de venialibus, 2. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. Ecclesia solum statuit, ut divinum præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus observaretur: at præceptum divinum

non

non obligat ad confitendum venialia, ex eodem cap. 6.

Affirmant Richard. Alensis, Sanctus Bonaventura, Sylvester, Fagnanus, & aliqui recentiores: quia alioqui minæ interdicti per canonem intentatæ inutiles forent; nam fideles causarentur se sibi non esse conscios mortalium: unde ut præceptum divinum ab omnibus religiosè servaretur, Ecclesia præcepit, ut omnes & singuli, licet sibi solorum venialium conscii, semel in anno confiterentur.

S. Thomas hanc opinionem ita amplectitur, ut oppositam non rejiciat: nam, in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 1. quæst. 3. ad 3. sic ait: *Dicendum, quod ex vi Sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione Ecclesiæ, quando non habet alia, quæ confiteatur: Vel potest dici secundum quosdam, quod ex decretali prædicta non obligantur nisi illi, qui habent peccata mortalia; quod patet ex hoc quod dicit, quia debet omnia peccata confiteri, quod de venialibus intelligi non potest . . . . . & hoc etiam ille, qui non habet mortalia, non tenetur ad confessionem venialium; sed sufficit ad præceptum Ecclesiæ implendum, ut se Sacerdoti repræsentet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur.*

ARTICULUS III.

De Satisfactione.

Quæst. I. **A**N, *& qualem satisfactionem imponere tenetur Confessarius?*

Nota 1. Satisfactio hic sumitur pro voluntaria sui ipsius punitione, ad compensandam injuriam Deo per peccatum illatam. Duplex est, nempe sacramentalis, de qua hic agitur; & non Sacramentalis, quæ fit non solum piis ac laboriosis operibus spontè susceptis, sed etiam malis ac ærumnis hujus vitæ à Deo inflictis, & patienter toleratis, ut docet Concil. Trident. sess. 14. cap. 9.

Nota 2. Satisfactio Sacramentalis est poenitentia, seu actio una, vel multiplex, bona & poenalis, à Sacerdote judice legitimè imposita, ad puniendam ac reparandam injuriam Deo illatam, vel etiam ad præcavendam futuram. Cum autem homini carnali & ad malum propenso opus quodlibet bonum sit poenale, utpote ejus naturæ corruptæ contrarium: ideo omnis actus virtutis etiam merè internus, in satisfactionem imponi potest. Satisfactio Sacramentalis alia est vindicativa, quæ datur præcisè ad præterita peccata vindicanda, & alia medicinalis, quæ datur præcipue ad præcavenda futura in posterum. Sæpe autem eadem actio utrumque præstare potest.

Porrò cum satisfactio à confessario imposita, fit pars integralis Sacramenti, & in ea operetur vis clavium, *amplius valet ad expiandum peccatum, quam si proprio arbitrio homo faceret idem opus.* S. Thom. Quodlib. 3. quæst. 14. ob uberiorem meritorum Christi applicationem. Item plus, aut minus poenæ temporalis ex opere operato remittit, prout gravior, vel levior est, & majore, vel minore devotione peragitur.

Resp. 1. Confessarius tenetur satisfactionem imponere poenitenti valenti illam exequi. Constat, 1. Ex Concil. Tridentin. sess. 14. cap. 8. & ex Traditione ac perpetua praxi Ecclesiæ. 2. Quia satisfactio est pars integralis Sacramenti, ex Concil. Trident. can. 4. At minister quantum potest tenetur procurare integritatem Sacramenti. 3. Ut judex æquitatem servare debet: unde cum judicet inter Deum & hominem, sicut debet absolvere hominem rectè dispositum, ita curare debet, ut homo satisfaciat Deo; & ut medicus tenetur curare vulnera poenitentis. Quare gravis est obligatio satisfactionem aliquam imponendi pro mortali; imò etiam juxta multos pro solis venialibus, aut mortalibus jam alias confessis; quia gravis videtur irreverentia, Sacramentum voluntariè privare sua integritate, seu parte integrali.

Dixi *valenti &c.* Nam absolutio sine impositione poenitentiæ danda est moribundo, qui inter confitendum sensuum usu & cognitione privatur, ut constat ex praxi Ecclesiæ.

Resp. 2. Confessarius tenetur imponere satisfactiones convenientes & salutares, tum vindicativas, tum medicinales, proportionatas numero ac gravitati peccatorum, & poenitentis facultati ac dispositioni. Constat ex Patribus & multis Conciliis, & præsertim ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 8. ibi. *Debent Sacerdotes quantum Spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & poenitentium facultate, salutares & convenientes satisfactiones injungere; ne si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum poenitentibus agant; levissima quadam opera pro gravissimis delictis injungendo, alie-*

norum

norum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem: nam claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent. Ratio est quia Confessarius à Christo institutus est, tum ut judex non solum solvens, sed etiam ligans seu vindicans, servata æquitate, ut ibi docet Concil. Tridentin. ac proinde debet servare æquitatem in pœnis præscribendis: tum ut medicus, qui pœnitentis morbos ac vulnera curet, & morborum causas tollat, ut constat ex Patribus, Conciliis variis, ac præsertim ex Concil. general. Lateran. IV. cap. *Omnis*, ubi ait: *Sacerdos sit discretus & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens peccatoris circumstantias, & peccati, quibus prudenter intelligat, quale illi debeat præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum*. Hinc patet, hanc obligationem esse ex genere suo gravem, cùm ad integritatem Sacramenti, officium Confessarii, & pœnitentis emendationem ac profectum, ac divinæ offensæ reparationem pertineat.

Observa 1. Salutares & convenientes satisfactiones, quas justitia divina exigit, generatim sunt, ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. illæ, quæ *magnopere à peccato revocant, & quasi fræno quodam coercent, cautioresque ac vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt: medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus malè vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt...... & quibus, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, conformes efficimur, certissimam inde arrham habentes, quod si compatimur, & conglorificabimur*.

2. Satisfactiones medicinales convenientes sunt eæ, quæ peccatorum causas ac radices resecant, malos habitus tollunt, pravas cupiditates coercent, occasiones peccandi removent, vitia curant, & pœnitentis emendationem ac profectum pariunt. Tales sunt actus virtutum interni, & externi vitiis pœnitentis oppositi: contraria enim contrariis curantur. Quare Rituale Roman. ait: *Contrarias peccatis pœnitentias injungat, velut avaris eleemosynas, libidinosis jejunia vel alias carnis afflictiones, superbis humilitatis officia, desidiosis devotionis studia, &c.* Item crebra oratio, sed præsertim matutina & serotina quotidiana; examen quotidianum conscientiæ, auditio quotidiana Missæ, meditationes, præsertim passionis Christi, & extremorum; lectiones librorum spiritualium, auditio concionum; frequens confessio, cura singularis vitium capitale emendandi; fuga otii, occasionum peccandi, voluptatum, & delectationum inutilium, utilis collocatio temporis suo statui congruens, & ordo actionum cujusque diei suis obligationibus accommodatus; sensuum & cupiditatum mortificatio; crebri actus fidei, spei, charitatis, contritionis, & aliarum virtutum, vitiis & pravis cupiditatibus contrariarum, cogitatio præsentiæ Dei, omnia ubique & semper inspicientis, devotio singularis erga B. Virginem, quæ consistat tum in ejus invocatione, tum in imitatione mirabilium ejus virtutum; confessio generalis annua, secessus per aliquot dies ad vacandum exercitiis spiritualibus secundùm rationem à S. Ignatio traditam &c. Mensura autem satisfactionum medicinalium est necessitas & infirmitas pœnitentis; nec unquam imminui debent, cùm satisfactiones illæ sint remedia ad peccatorum fugam, pœnitentis emendationem ac profectum necessaria: unde in his integritatem & severitatem adhibere debet Confessarius, ait Suarez. Quare Confessarius naturam & causam, seu radicem ac motivum peccatorum pœnitentis prius investiget & inquirat, ut remedia eorum emendationi apta apponat.

3. Satisfactiones vindicativæ seu pœnales, ut sint salutares & convenientes, debent esse proportionatæ non solum multitudini & gravitati peccatorum, sed etiam facultati, conditioni, & dispositionibus pœnitentis; ita ut in iis imponendis habeatur ratio ejus infirmitatis, valetudinis, laboris, status, officiorum, paupertatis, & prout prudentia & charitas suggerent. Neque enim salutares sunt pœnitentiæ tam graves ac diuturnæ, ut spectata pœnitentis fragilitate, periculum sit, ne eas omittat; nam tunc in ejus exitium verterentur, in hoc autem Sacramento magis intenditur emendatio & salus pœnitentis, quàm satisfactio pro pœna. Si ergo expediat ad bonum spirituale pœnitentis, potest imponi levior pœna, quàm mereatur, idque tandem cedit in majorem Dei gloriam, qui vult præcipue curationem pœnitentis. Quare S. Antonin. 3. p. tit. 16. c. 21. ait: *Debet Confessarius dare talem pœnitentiam, quam*

quam credat verisimiliter illum implere; ne ipsam violando, deterius ei contingat. Et S. Carolus, in instruct. confess. monet, non debere imponi tam gravem ac diuturnam satisfactionem, ut poenitens ei obsequi recuset, aut acceptatam integre non impleat, nec ordinariè injungenda esse jejunia iis, qui vitæ subsidia labore manuum parant. Confessarius igitur poenitentem interroget, *an possit pœnitentiam sibi injunctam peragere: alioquin eam pro sua prudentia immutet, aut minuat*, ait Rituale Parisiense. Tunc autem monendum est, leviorem poenitentiam imponi quam mereantur ejus peccata, ut ipse moveatur vel ad majorem petendam, vel ad alias ultro sumendas, cum melius dispositus erit.

Porro mensuram pœnæ judicio Ecclesiæ peccatis debitæ indicant canones Pœnitentiales, quos proinde scire debet sacerdos. Nam licet pœnæ per illos statutæ, spectata facultate & infirmitate pœnitentis, minuendæ sint; tamen sæpe pœnitentibus proponendæ sunt, quo magis criminum gravitatem cognoscant, indeque fiant ad pœnitentiam acceptandam promptiores. Ita S. Carolus in Instruct. confess.

4. Satisfactio ante absolutionem imponenda est, tum ut exploretur debita pœnitentis dispositio, & voluntas faciendi fructus dignos pœnitentiæ: tum quia ordo judicii & justitiæ vindicativæ postulat, ut prius pœnitens satisfactionem spondeat & acceptet, quam absolvatur. Si tamen forte sacerdos absolutionem prætermisisset, tenetur eam postea injungere.

Sed an confessarius debet habere distinctam singulorum peccatorum memoriam, dum imponit satisfactionem?

Respondet Sylvius, satis esse sic audire, & intelligere omnia, quando dicuntur, ut in satisfactione injungenda sufficienter meminerit status pœnitentis, ad eam competenter injungendam. Et vero sæpe impossibile est, saltem moraliter, ut confessarius distincte singula tunc meminerit.

Quæst. II. *Quænam opera in pœnitentiam imponenda sunt?*

Resp. Ex Patribus, ex Conc. Florent. & Trid. sess. 6. c. 14. tria sunt præcipua, ad quæ cætera revocantur, nempe jejunia, eleemosynæ, orationes: nam hæc sunt satisfactiones pœnales simul & medicinales. Per jejunium intelligitur omnis corporis afflictatio, & voluptatum sensuum etiam licitarum privatio, nam species ibi ponitur pro genere; per eleemosynam omne opus misericordiæ tum spiritualis, tum corporalis; per orationem omnis actus religionis & pietatis in Deum, ut Dei laudes, piæ meditationes ac lectiones, auditio Missæ & concionum, susceptio Sacramentorum, examen conscientiæ, oblatio actionum suarum Deo facta ad ejus gloriam, actus fidei, spei, charitatis, contritionis &c.

Quæst. III. *An imponi possunt opera aliunde præcepta?*

Resp. Non possunt sola licite imponi, si pœnitens possit alia præstare. *Prob.* Ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. *Satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem*. At opera jam aliunde præcepta nequeunt esse ad vindictam & castigationem peccatorum præteritorum: nam etiamsi nulla peccata commisisset pœnitens, teneretur illa præstare, nec illis iterum impositis puniri censetur. Idcirco restitutio injuriæ, & damni compensatio, fuga occasionis peccandi non sunt satisfactiones vindicativæ.

Porro confessarius censendus est imposuisse opus non aliunde præceptum, nisi aliud exprimat, vel ex circumstantia colligi queat, nam hæc rationabilis ejus intentio. Quare si simpliciter imponat jejunium, pœnitens non satisfacit jejunando uno die, in quo ex præcepto Ecclesiæ, vel ex voto tenetur.

Quæst. IV. *An imponi debet pœnitentia publica?*

Resp. 1. *Pro peccatis occultis quantumvis gravibus manifestam pœnitentiam non imponat*, ait Rituale Rom. Nam esset improportionata, & contra usum Ecclesiæ, & quodammodo infamativa pœnitentis.

Resp. 2. Imponenda est pœnitentia publica pro peccatis publicis. Ita Concil. Trid. sess. 24. cap. 8. *Apostolus monet, publice peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotosque fuisse non dubitandum: huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publice injungi oportet, ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire*. Nec tunc, inquit S. Thomas, confessarius sed

sed poenitens ipse satisfactionem implendo, manifestat suum peccatum, jam alias patratum, & inducitur tantum ad id, quod ex se facere debet ad scandalum tollendum.

Sine tamen Episcopi consilio & auctoritate imponi debet poenitentia publica cum certa solemnitate peragenda, ut standi ad fores Ecclesiæ cum cereo accenso &c. Sed quivis confessarius potest & debet injungere satisfactiones, quæ sine solemnitate peragantur coram iis, qui scandalum passi sunt, dum aliter nequit, & jubere ut retractent sermones contra fidem, bonos mores, religionem, vel calumnias coram iis, qui audierunt &c. Nam scandalum necessario tolli debet.

Quæst. V. *An confessarius potest in pœnitentiam medicinalem imponere pœnitenti aliquid, ex quo oriatur suspicio vel etiam notitia peccati pœnitentis?*

Resp. Suarez, disp. 33. sect. 7. si medium illud sit necessarium ad vitandum relapsum, posse sacerdotem illud præcipere poenitenti, v. gr. ut dimittat tale officium, vel hanc domum, aut aliquid simile; & ipsum poenitentem teneri obedire, quod si noluerit, dimittendum sine absolutione. Quo in casu nulla est sigilli fractio: quia si aliquid fit, totum est ex consensu & voluntate poenitentis. Neque est gravamen aut onus contra sigillum, quod ille consensus per præceptum vel per comminationem negandi absolutionem extorqueatur; quia supposita vera necessitate, illud præceptum non tam imponitur à confessario, quam declaratur poenitenti obligatio, quam in se ipso habet; & ideo comminatio illa justa est, imo & necessaria, quia non potest aliter confessarius debito modo fungi suo munere. Ita Suarez. Neque tunc est revelatio confessionis; sed ipsemet poenitens, ut suæ obligationi satisfaciat, seipsum voluntarie prodit.

Quæst. VI. *An potest injungi satisfactio applicanda aliis, v. g. defunctis?*

Resp. Affirm. Quia tunc non applicatur aliis satisfactio secundum valorem quem habet ex opere operato, sed secundum eum quem habet ex opere operantis. Præterea actus ipse charitatis, quo quis applicat aliis satisfactionem sui operis, habet vim satisfactivam: hanc enim habet omne opus meritorium.

Quæst. VIII. *An pœnitens tenetur acceptare & implere pœnitentiam rationabilem injunctam?*

Resp. Affirm. 1. Quia Sacerdos habet potestatem judicialem non solum solvendi, sed etiam ligandi seu obligandi per impositionem poenitentiæ, ex Concil. Tridentin. cap. 8. cit. Imo habet obligationem imponendi convenientem satisfactionem, ut ostendi. At talis potestas & obligatio non potest esse in Sacerdote sine obligatione in reo talem satisfactionem injunctam acceptandi & exequendi: hæc enim sunt correlativa, & alioqui Sacerdotis potestas vindicativa esset inefficax. 2. Ex Concil. Lateran. cap. *Omnis*, ibi: *Omnia sua peccata confiteatur fideliter, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere.* 3. Quilibet subditus tenetur obedire judici & superiori justam sententiam ferenti. At Sacerdos, cui poenitens per confessionem se subjecit, imponit poenitentiam, ut superior & judex; & tunc fungitur vice Christi, ejusque nomine ac authoritate ligat, sicut absolvit. 4. Ex Concil. Trident. sess. 14. can. 4. Satisfactio est pars Sacramenti, nempe integralis, & à Deo requiritur ad plenam ac perfectam peccatorum remissionem. Poenitens autem tenetur servare integritatem Sacramenti, præsertim cum ad illud concurrat. Quare hæc obligatio ex genere suo gravis est, cum ejus materia pertineat ad religionem & justitiam divinam.

Nec excusatur poenitens, eo quod velit alium adire: nam non licet poenitenti sine justa causa Sacramentum inchoatum relinquere, & effugere Sacerdotis justum judicium, cui se jam subjecit. Poenitens quidem ante confessionem poterat alteri confiteri: sed facta confessione tali Sacerdoti, hic jam fungitur vice Christi, ejusque auctoritate ligat: *Nam claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent*, ait Concil. Tridentin. sess. 14. cap. 8.

Hinc mortaliter peccat, qui poenitentiam pro mortali impositam, vel notabilem ejus partem culpabiliter omittit; nam qui tenetur aliquid præstare, ad id obligatur per se sub mortali, si res gravis sit. Quod si sit levis, & imposita pro solis venialibus, vel mortalibus jam alias confessis, secundum multos est dumtaxat veniale illam omittere, secluso contemptu & scandalo: quia completio integralis patris per materiam levem non obligat nisi leviter pro ratione materiæ. Aliqui tamen putant esse mortale: quia gravis irreverentia Sacramento infertur, illud privando tota sua integritate & complemento

non

non accidentali. Et quamvis hæc materia secundum se sit levis, tamen gravis censetur respectu Sacramenti, cum sit ejus tota pars integralis. Delugo fatetur, esse mortale omittere satisfactionem pro solis venialibus impositam, si hæc gravis sit, v. g. jejunium, quia obligatio eam implendi oritur à potestate judicis, & res præcepta est gravis, & capax præcepti gravis.

Imo si Confessarius leviorem pœnitentiam imposuisset, pœnitens tenetur supplere: nam lege divina tenemur satisfacere Deo in hac vita etiam pro pœna temporali peccatis quoad culpam remissis debita, ut constat, 1. Ex Joel 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu, & in planctu*. Per jejunium intelligitur omne opus pœnale. Item, ex Matth. 3. *Pœnitentiam agite*. Et Luc. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ*. Quæ duo ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 14. non solum contritionem & vitæ emendationem significant, sed etiam, *satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, alia pia spiritualis vitæ exercitia pro pœna temporali, quæ non tota semper, ut in Baptismo, dimittitur*. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Hieronymus, in cap. 2. Jerem. *Peccata gravia gravioribus tormentis indigent*. 2. Ex præcepto naturali & divino virtutibus pœnitentiæ tenemur, quantum possumus, Deo plene satisfacere in hac vita pro injuriis ipsi illatis. Nam ipsa ratio dictat, Deo non minus, quam hominibus plane satisfaciendum esse, quam primum fieri potest moraliter. Hæcque obligatio gravis est pro mortalibus.

Porro ex Concil. Tridentin. sess. 14. cap. 9. satisfacimus Deo non solum piis ac laboriosis operibus a Sacerdote injunctis, vel sponte susceptis, sed etiam malis ac ærumnis hujus vitæ patienter propter Deum toleratis.

Dixi *rationabilem*. Nam si clavis erret, ut ajunt, hoc est, si imponatur satisfactio irrationabilis ob nimiam gravitatem & diuturnitatem, potest pœnitens illam recusare, & alium confessarium adire.

Quæst. VIII. *Quandonam pœnitens tenetur implere pœnitentiam?*

Resp. Tenetur tempore à confessario præscripto: nam circumstantia temporis in præcepto includitur. Dilatio tamen satisfactionis ad paucos dies, etsi sine necessitate, potest esse tantum venialis, nisi ad finem injunctæ pœnitentiæ magni referat, illam impletam esse tempore præfinito, v. g. ad superandas tentationes urgentes. Quod si confessarius nullum tempus determinavit, tenetur pœnitens satisfactionem implere, quam primum commode potest; itaut peccet mortaliter, si illam ex gravi negligentia diu differat. Nam integritas Sacramenti, & ratio debiti justæ satisfactionis ac medicinæ, & rationabilis intentio confessarii executionem celerem exigunt.

Qui autem pœnitentiam quocumque modo distulit, tenetur eam postea quam primum potest persolvere. Nam dilatio solutionis debiti ultra terminum non liberat debitorem onere illud solvendi, & intentio confessarii est, ut satisfactio absolutè fiat; tempus vero præfinitur solum ad non differendam solutionem.

Quæst. IX. *Quomodo, & in quo statu impleri debeat satisfactio?*

Resp. 1. Satisfactio impleri debet ex motivo pio ac supernaturali, & fine affectu ad mortale. Quia satisfactio Sacramentalis est pars integralis Sacramenti, & actus virtutis pœnitentiæ præceptus ad compensationem quandam injuriæ divinæ: ergo debet esse actio moraliter bona, supernaturalis, elicita saltem ex motivo placandi Deum, ejusque injuriam compensandi. Quæ voluntas est incompossibilis cum affectu ad mortale.

Resp. 2. Qui pœnitentiam in peccato mortali exequitur, peccat saltem venialiter. Quia Sacramenti partem indigne suscipit; & ponit obicem effectui, nempe remissioni pœnæ temporalis; quæ est effectus secundarius, pendens à primario, nempe gratia sanctificante. Tamen ex communiori sententia talis non tenetur postea satisfactionem repetere, eo quod substantiam præcepti impleverit; & quia in Ecclesia veteri sæpe exigebatur saltem magna ex parte executio satisfactionis ante absolutionem, ac proinde ante remissionem peccatorum saltem ordinarie: nam perfecta contritio talis est infrequens. Imo juxta multos, sicut pœnitentiæ ante absolutionem implendæ jussu confessarii, reatum pœnæ temporalis tollunt, cum peccatum postea per absolutionem remissum fuerit; ita pœnæ post absolutionem peragendæ, etiamsi in peccato postea superveniente impletæ fuerint, tamen sublato per justificationem obice suum effectum assequentur.

Quæst. X. *An pœnitentia à confessore imposita possit in aliam mutari?*

Resp. 1. Non potest à pœnitente propria authoritate mutari, etiam in aliud opus me-

melius: tum quia nulla satisfactio potest esse Sacramentalis, nisi imponatur à Ministro Sacramenti: tum quia reus non potest mutare sententiam judicis, nec subditus opus præscriptum à superiore. Item ab alio Sacerdote mutari nequit, si fuerit conveniens nec nimis acerba: cum imposita sit, clave non errante, per actum potestatis ligandi.

Resp. 2. Ob justam causam mutari potest in aliam convenientem, 1. Ab ipso confessario, qui illam imposuit: nam hoc sæpe potest expedire ab bonum animarum, ad quod hoc judicium ordinatur; & tunc non erit necesse repetere priorem confessionem, si tempus, à quo facta est, sit adeo breve, ut moraliter censeatur idem judicium; & Sacerdos adhuc recordetur statum pœnitentis: sed hoc fieri debet in alia confessione, quia est actus judicialis, & usus clavium, qui non nisi in Sacramento exercetur. Quod si confessarius non recordetur amplius peccatorum, pro quibus priorem pœnitentiam imposuit, requiritur nova eorum confessio: quia impositio alterius pœnitentiæ est actus jurisdictionis, qui fit à judice ut Judex est: ergo debet procedere cum notitia causæ.

2. Id etiam potest quivis alius confessarius, si satisfactiones impositæ sint irrationabiles, & contra prudentiæ regulas, & minime convenientes. Quia Sacerdos non habet potestatem tales injungendi, nec proinde ad eas obligandi pœnitentem: ideoque mutari possunt ab alio, qui in eodem tribunali idem potest ac prior judex, cui succedit. Sed tunc necesse est, ut apud ipsum fiat nova confessio peccatorum, pro quibus imposita est pœnitentia: quia pœnitentiæ commutatio est impositio pœnitentiæ loco prioris, ideoque actus judicii Sacramentalis; alioqui pœnitentia mutata non esset Sacramentalis. At ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. tale judicium non potest nisi causa distincte cognita, & in sacro tribunali recte exerceri: neque enim Sacerdos habet potestatem ligandi, seu imponendi satisfactionem Sacramentalem, nisi prout exercet judicium & potestatem clavium, præcedente legitima accusatione sibi facta. Hinc confessarius pœnitentiam ab alio impositam commutare nequit sine nova peccatorum absolutione: nam non potest exercere judicium Sacramentale, quin totum Sacramentum conficiat: unde etiam ex parte pœnitentis requiritur nova contritio. Cæterum ne prius Sacramentum sua integritate privetur, relinquendum est aliquid ex priore pœnitentia præstandum.

Quæst. XI. *An pœnitentia potest pro alium persolvi?*

Resp. Neg. Quia 1. Satisfactio imponitur pœnitenti per ipsum, non per alium persolvenda. Nam ipsemet reus debet pœnam debitam subire, & cum culpa sit personalis, personalis quoque debetur pro ea satisfactio. 2. Ex Concil. Trident. materia & partes Sacramenti sunt tres actus pœnitentis, nempe contritio, confessio, & satisfactio: ergo satisfactio, quæ est pars materialis Sacramenti, debet esse actus ipsius pœnitentis, non alterius; sicut nec contritio, vel confessio alterius potest esse materia in hoc Sacramento. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Pœnitens propria auctoritate substituerere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.*

Quæst. XII. *An necesse est ex præcepto, seu institutione Christi, ut satisfactio ante absolutionem semper impleatur?*

Resp. Nego. *Prob.* 1. Ex usu nunc in Ecclesia à pluribus sæculis recepto. Ecclesia autem præsens, non minus quam antiqua à Spiritu Sancto regitur; nec unquam errare potest in rebus ad fidem, mores, disciplinam generalem, & administrationem Sacramentorum pertinentibus, juxta illud. Matth. 28. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Ex usu antiquæ Ecclesiæ, in qua pœnitentes ante pœnitentiam impletam absolvebantur, ut quando imminebat persecutio, aut aliud mortis periculum. Ex Sixto IV. qui, ut falsam & erroneam damnavit hanc Petri de Osma propositionem: *Non peracta pœnitentia confitentes absolvi non debere.* Et ex Alexandro VIII. qui tres has propositiones damnavit. 16. *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni, induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ; sed ipsa Christi lex & præscriptio, natura rei id quodammodo dictante.* 17. *Per illam praxim mox absolvendi, ordo pœnitentiæ est inversus.* 18. *Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.* Ratio est, quia satisfactio est tantum pars integralis, & complementum Sacramenti Pœnitentiæ. Pars autem integralis non debet necessario præmitti essentiali ejusdem rei; & sine illa stat tota assentia compositi, ut patet in physicis, sic dentes non nascuntur infantibus, nisi aliquot post ortum

ortum mensibus, à fortiori in rebus moralibus.

Sed unum aliquando potest confessor obligare pœnitentem ad implendam pœnitentiam sive ex parte, sive ex toto ante absolutionem?

Resp. Affirm. Nam nec Christus, nec Ecclesia id prohibuerunt, quando prudentia dictat id expedire. Imo ad id obligari debet pœnitens, quando est periculum, ne absolutione accepta pœnitentiam omittat; vel si hoc necessarium sit, aut valde expediat curationi pœnitentis, vel si Sacerdos nequeat aliter judicare de dispositione pœnitentis. Ita Suarez, & Delugo, qui disp. 14. sect. 10. sic ait: *Ex communi doctrina Theologorum potest aliquando obligare pœnitentem ad implendam pœnitentiam ante absolutionem, per modum medicinæ, quando judicat id necessarium, vel utile pœnitenti, ex eo quod soleat facile promittere pœnitentias, vel ut confessarius certus sit de pœnitentia impleta, vel ob alios fines.*

APPENDIX.

Referuntur præcipui Canones Pœnitentiales secundum ordinem Decalogi, ex variis Conciliis, & libris pœnitentiariis collecti in Instr. Sancti Caroli.

Circa I. Decalogi Præceptum.

Qui à fide desciverit, pœnitentiam aget annis decem.

Qui auguriis & divinationibus servierit, quive cantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annis septem.

Respiciens furta in astrolabio, pœnitens erit annis duobus.

Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit, pœnitens erit duos annos.

Qui magos consuluerit, in pœnitentia erit annis quinque.

Circa II. Præceptum.

Quicumque sciens perjuravit, XL. dies in pane & aqua, & septem sequentes annos pœniteat, & numquam sit sine pœnitentia; & numquam in testimonium recipiatur; & post hac communionem percipiat.

Qui perjurium in Ecclesia fecerit, pœnitentiam aget annos decem.

Si quis Deum, vel B. Virginem, vel aliquem Sanctum publice blasphemaverit, pro foribus Ecclesiæ diebus Dominicis septem, in manifesto, dum missarum solemnia aguntur, stet; ultimoque ex illis die, sine pallio & calceamentis, ligatur corrigia circa collum; septemque præcedentibus feriis sextis in pane & aqua jejunet, Ecclesiam nullo modo tunc ingressurus: singulis item illis septem diebus Dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest; alioquin alia pœnitentia afficiatur. Recusans Ecclesiæ ingressu interdicatur, in obitu Ecclesiastica careat sepultura.

Qui votum simplex violaverit, pœniteat tribus annis.

Circa III. Præceptum.

Qui opus aliquod servile die dominico, festove fecerit, pœnitentiam aget tres dies in pane & aqua.

Si quis jejunia à Sancta Ecclesia indicta violaverit, pœnitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

Qui in Quadragesima jejunium violaverit, pro uno die pœnitentiam aget dies septem.

In Quadragesima carne sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet, ac præterea à carne abstineat.

Circa IV. Præceptum.

Qui parentibus maledixerit, XL. dies pœnitens sit in pane & aqua.

Qui parentes injurias affecerit tres annos.

Qui percusserit annos septem.

Si quis contra Episcopum, Pastorem, & Patrem suum insurrexerit, in Monasterio omnibus diebus vitæ suæ pœnitentiam aget.

Si quis Episcopi, aut ministrorum ejus, vel Parochi sui præcepta contempserit, vel irriserit, pœnitentiam aget dies XL. in pane & aqua.

Circa V. Præceptum.

Qui presbyterum occiderit, pœniteat XII. annis.

Si quis patrem, aut matrem, fratrem, ac sororem occiderit, toto vitæ suæ tempore non suscipiat Corpus Domini, nisi in obitu: abstineat à carne & vino, dum vixerit: jejunet secunda, & quarta, & sexta feria.

Si quis hominem occiderit, ad januam Ecclesiæ semper erit, & in obitu communionem recipiet.

Qui homicidii author fuit, ob consilium quod dedit, pœnitentiam aget XL. dies in pane & aqua, cum septem sequentibus annis.

Si qua mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam aget annos tres; si nolens, quadragesimas tres.

Qui nolens filium oppresserit; pœnitentiam aget dies XL. in pane & aqua, oleribus ac leguminibus: abstinebit ab uxore totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias: tres præterea quadragesimas in anno observabit.

Qui sceleris occultandi causa filium necarit, pœnitentiam aget annos decem.

Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, pœnitentiam aget annos tres.

Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum praciderit, pœnitentiam aget anno per legitimas ferias.

Si quis illum proximo dederit, nec nocuerit: tridui pœnitentiam aget in pane & aqua.

Circa VI. Præceptum.

Si laicus solutus cum fœmina soluta concubuerit, pœnitens erit tres annos.

Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, pœnitentiam aget XX. dies.

Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit XL. dies.

Qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut filiam spiritualem violaverit, perpetuam pœnitentiam aget.

Qui incestum fecerit (non ita enormem) *pœnitens erit XII. annis.*

Qui moniales violaverit, pœnitens sit annis decem.

Si qua mulier cerusa, aliove pigmento se oblinit, ut aliis viris placeat, pœnitentiam aget annos tres.

Si presbyter cognovit filiam suam spiritualem, quam scilicet baptizavit, vel quæ sibi confessa fuit, debet pœnitentiam agere duodecim annis. Et si crimen sit manifestum, debet deponi, & peregrinando XII. annis pœniteat, & postea Monasterium intret tota vita sua moraturus ibidem.

Pro adulterio septennii & decennii pœnitentia imponitur. Pro osculo, seu amplexu impudico triginta dierum pœnitentia statuitur.

Circa VII. Præceptum.

Si quis furtum de re minori fecerit, pœnitentiam aget annum unum.

Qui furatus est aliquid de Ecclesia supellectili, thesauro, vel pecuniam Ecclesiasticam, oblationesve Ecclesiæ factas, pœnitens erit annos septem.

Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum restituet, & pœnitentiam aget dies XX. in pane & aqua.

Qui usuras accipit, rapinam facit, pœnitentiam aget annis tribus, uno in pane & aqua.

Circa VIII. Præceptum.

Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque.

Falsarius in pane & aqua pœnitentiam agat quandiu vivit.

Si quis de proximo detraxerit, pœnitens erit dies septem in pane & aqua.

Circa IX. & X. Præceptum.

Rem alienam nefariè concupiscens, avarusque, pœnitens erit tribus annis.

Si quis concupiscit fornicari, si Episcopus, pœnitens erit annos septem; si presbyter, quinque, si Diaconus vel monachus, tres: si clericus aut laicus, annos duos.

(✠) *Nota* 1. De origine & usu canonum Pœnitentialium BENEDICT. XIV. lib. III. de Synodo Diœcesana c. 62. hæc docet. „ Tanta diligentia Majores nostri disquirebant; quæ unicuique peccato esset imponenda pœnitentia, ut si enormes aliquod audiretur perpetratum crimen, quod, vel ratione adjectæ circumstantiæ quamdam peculiarem, & graviorem redoleret nequitiam, & turpitudinem, simul statim convenirent Episcopi ad deliberandum, quo pœnitentiæ genere esset illud expiandum; reque mature discussa, ac tandem deliberata, singuli parœciis suis, quod communi consensu statutum fuerat, significabant; hujus vetustissimæ Ecclesiæ praxis locupletissimus testis est Cyprianus multis in epistolis, præcipue *epist.* 14. 18. 35. & 62. eamque pluribus monumentis comprobat doctissimus Morinus *de Pœnit. lib.* IV. *c.* 17. & *lib.* VI. *cap.* 14. & 15. Tanti præterea momenti negotium æstimabatur, ut peccatores dignam, suoque reatui æquam subirent pœnitentiam, ut interdum etiam Romani Pontificis ea de re exquireretur sententia; & quandoque ad eumdem ipse reus remitteretur dijudicandus, qua, & quanta pœnitentia à Deo, atque ab Ecclesia reconciliationem consequi mereretur. Theodobertus Francorum Rex Vigilium Papam interrogavit, qua pœnitentia plectendus esset, qui fratris sui uxorem duxerat; cui interrogationi Vigilius satisfecit epistola ad Cæsarium Arelatensem Epis-

Episcopum, quam habemus *tom. 1. Concil. Galliæ pag. 249.* In Concilio Lemovicensi anni 1031. (*collect. Harduin. tom. 6. p. 1. col. 891.*) decretum est: *Si Episcopus Parochianum suum cum testibus, vel litteris Apostolicis ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis fieri solet reatibus, in quibus Episcopi ad dignam hæsitant pœnitentiam exponendam, hic talis licenter à Papa remedium sumere potest*, ibidemque circa finem, factum narratur cujusdam Militis Vasconis, qui, jubente Vasconum Duce Sancio, seniorem suum occiderat, sed postea pœnitentia ductus Episcopum adiit, à quo hoc accepit responsum: *Nescio tibi consilium ferre pœnitentiæ, sed vade quantocyus ad Papam Romanum. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo: si te ille abjecerit, nec à me, nec ab aliquo invenies pœnitentiam.*

2. Quam autem, aut Episcopi, aut Pontifices Maximi certo crimini semel imponendam statuerunt, pœnitentia in codicem referebatur, qui *Liber Pœnitentialis* est nuncupatus, ut deinceps regula esset ad quam inferiores Sacerdotes se conformarent: & nequisquam ab ea recederet Episcopus in sua Synodo, atque in Diœcesis visitatione id potissimum investigabat, an quilibet Presbyter librum haberet Pœnitentialem, suæ diœcesis proprium, & an secundum quod ibi præscriptum erat pro modo culpæ pœnitentiam injungeret. Dicimus id ex Burchardo; apud quem *lib. 1. post cap. 94.* inter ea, quæ Episcopi in Diœcesanis Synodis quærere debent hoc *interrogat.* XVIII. continetur: *Est aliquis, qui modum pœnitentiæ sibi injunctum non custodierit?* Atque ex Regione suam canonum collectionem à modo exordiente visitandi ecclesias, ubi *cap. 89.* hæc singulis Presbyteris ab Episcopo, aut Archidiacono facienda proponitur interrogatio; *Si habent Pœnitentiale Romanum, vel à Theodoro Episcopo, vel à Ven. Presbytero Beda editum, ut secundum quod ibi scriptum est, interroget Confitentes, ut Confessor modum pœnitentiæ imponat.*

3. Multi ex hisce libris Pœnitentialibus ab Episcopis exarati perierunt; Atque utinam ille extaret, quem accuratissime conscripserat Cyprianus, ut ipsemet *epist. 52. ad Antonianum* testatur: inde enim exactissimæ priscorum Patrum in puniendis peccatis diligentiæ luculentum haberemus testimonium: sed licet plures ex illis desiderentur, plures tamen, sapientissimo Dei consilio, ad nos pervenerunt, ut ex illis discamus, quinam fuerit in Ecclesia Catholica veræ pœnitentiæ spiritus. Antonius Augustinus ad suam juris canonici epitomem antiquum attexuit Pœnitentiale Romanum, in novem titulos distributum, in quibus varia recensentur criminum genera, atque ex Conciliis, Summorum Pontificum epistolis, ac Patrum sententiis, pœnitentiæ describuntur pro singulis imponendæ, & fortasse hic liber ille idem est, quem Nicolaus I. se misisse scribit ad Bulgaros, in responsione ad eorum quæsita *cap. 75. Judicium Pœnitentiæ, quod postulatis, Episcopi nostri, quos in patriam vestram misimus, scriptum secum utique deferent; aut certe Episcopus, qui in vobis ordinabitur, hoc, cum oportuerit, exhibebit* (*tom. v. collect. Hard. col. 378.*) Post Gratiani Decretum, in editione Romana habentur canones pœnitentiales, desumpti ex Summa Astensi, eosdemque canones à mendis purgatos, qui Librariorum incuria in eos irrepserant, laudatus Antonius Augustinus adjecit Pœnitentialibus, Romano, Bedæ, & Rabani, opportunis & eruditis notis à se exornatis. Alios antiquos libros Pœnitentiales in lucem protulit Morinus *in append. ad tract. de Pœnit.* Alios evulgavit Martene *tom. 2. de antiquis Ecclesiæ ritibus.* Liber *de remedio peccatorum*, Ven. Bedæ, & *Capitulare* Theodulphi Archiepiscopi Aurelianensis, publici juris fecit Baluzius *tom. VII. miscellaneor. p. 11.* Muratorius binos Pœnitentiales ex Italicis deprompsit bibliothecis, alterum scilicet ex codice Mss. Capituli Canonicorum Veronensium, alterum ex codicibus Mss. monasterii Bobiensis atque ambos edidit *tom. v. antiq. Ital. med. ævi, dissert. 68.* S. Carolus Borromæus non solum vulgatos canones Pœnitentiales, sed innumeros alios ex antiquis Conciliis, aliisque libris Pœnitentialibus in unum collegit, per decem distribuit Decalogi præcepta, eorumque lectionem summopere Sacerdotibus commendavit; Eamdemque vero S. Caroli collectionem ad Sacerdotum Pœnitentiæ Sacramentum administrantium instructionem, denuo typis Romanis imprimi jussit Gaspar Cardinalis Carpineus, tempore Pontificatus Innocentii XII. cujus erat in Urbe Vicarius.

4. Jam vero si Episcopus in sua Synodo antiquos canones Pœnitentiales renovaret, suisque Constitutionibus annecteret, animo inducendi Confessarios ad pœnitentias imponendas, quæ pro unoquoque crimine sunt in illis præscriptæ, non solum rigidissimæ

Ethices sectatorem se ostenderet, sed rem plane impossibilem attentaret: Etenim hac nostra lutulenta ætate, qua fideles à pristino morum nitore, & sanctitate defecerunt, tot interdum gravissimis onerati ad Sacramentale forum quidam accedunt, ut si iisdem, secundum antiquos canones Pœnitentiales foret injungenda pœnitentia, hæc ad tot annos esset protrahenda, qui integrum eorumdem vitæ cursum non exæquarent modo, sed excederent, quod *in cit. differt.* bene ponderavit Muratorius.

5. At si Episcopus suis Synodalibus Constitutionibus canones inserat Pœnitentiales, vel eorumdem studium, & cognitionem Sacerdotibus suadeat, aut etiam præcipiat, non ut illos, jam à multis sæculis obsoletos ad usum revocet; sed duntaxat, ut eorum dem notitia Confessariis prodesse queat ad aliqualem proportionem servandam inter diversas peccatorum species, & pœnitentiam pro singulis imponendam; Ac præterea, ut iidem Confessarii inde argumentum desumant ad aperiendum Pœnitentibus admissorum scelerum gravitatem, quæ tam longa, tam aspera, tamque formidanda vindicta etiam in hac vita ab Ecclesia coercebantur; si inquam, hoc tantum consilio, id ab Episcopo fiat, statim Constitutiones Synodales inclamare, turbas ciere, Clerum & populum adversus eas concitare, quod aliquando factum scimus, res plane intolerabilis est, atque à nullo cordato viro ferenda. Enimvero quam reprehensionem meretur Episcopus, qui plurium & sanctitate, & doctrina præstantium Præsulum vestigia premit? Quid à S.Carolo hac in re gestum fuerit, jam audivimus; Quid alii fecerint Antistites, mox subnectemus.

6. In famigeratis Constitutionibus Matthæi Giberti Episcopi Veronensis, Ecclesiasticæ disciplinæ ante Tridentinam Synodum Instauratoris solertissimi, *cap. 18. tit. 6.* statuitur: *Confessarii canones Pœnitentiales quasi quasdam regula edisccant .... ut sciant illos postea sapienter, & discreta moderari, secundum peccati circumstantias, & Contritionis qualitatem*; Joannes Franciscus Bonhominus Vercellarum Episcopus, qui floruit post Tridentinum, in suis generalibus decretis Ecclesiasticæ reformationis *pag. 213.* loquens de Confessario, ait: *Canonesque item Pœnitentiales memoria teneat, ut singulis criminibus congruam satisfactionem injungere valeat, simulque ipsis Pœnitentibus, ut promptius, ac libentius, quod jussi erunt, ipsi præstent, diligenter exponat, quam benigne hodie Ecclesia sancta gravissimas antiquarum canonum pœnas in mitiores commutandas esse censuerit*; Hoc ipsum à Catechismo Romano ad titulum *de Pœnit.* hisce verbis insinuatur: *Ut Pœnitentes suorum scelerum gravitatem magis agnoscant, opera pretium erit eis interdum significare, qua pœna quibusdam delictis, ex veterum canonum præscripto, qui Pœnitentiales vocantur, constituta sint*. In Concilio Provinciali Florentino habito anno 1518. atque à Leone X. confirmato, *pag. 120. & seqq.* integri referuntur antiqui canones Pœnitentiales, quibus hæc præfiguntur verba: *Hi sunt Pœnitentiales canones, quos hic in fine subnectendos duximus ad sublevandum simplicium Clericorum imperitiam, ut cum viderint, certam à jure pœnitentiam imponi, ipsi melius arbitrium suum informare possint, quomodo attentis confessione, fletu, lacrymis, & dolore, & dispositione, & facultate Confitentium, pœnitentias salubriter moderari possint; nam qualitas temporum nostrorum, in quibus non solum merita, sed & corpora defecerunt, non patitur rigorem antiquorum canonum permanere, sed necesse est illum à discreto Sacerdotis judicio temperari*; In Synodo Amerina habita an. 1595. ab Episcopo Antonio Maria Gratiano *cap. 146.* legitur: *Pœnitentialium canonum jure impositas singulis sceleribus pœnas, pœnitentiasque nosse Confessoribus perutile fuerit, cum id ex iis ipsi melius, certiusque statuere valeant, quæ cuique peccato definienda pœnitentia sit, tum ut Pœnitentes ipsi à Confessoribus de prisci moris severitate edocti, quanto nunc benignius cum illis sancta mater Ecclesia agat, intelligentes, hanc saltem ei gratiam referant, ut peccatorum consuetudine ob id diligentius abstineant*; In Synodo Pragensi celebrata anno 1605. & jussu Cardinalis Episcopi de Harracrecusi anno 1650. *tit. de Pœnit.* dicitur: *Confessarii canones Pœnitentiales memoria mandent, ut singulis criminibus congruam satisfactionem injungant*; In Synodo Osnabrugensi anni 1628. *cap. 17.* habetur: *Requiritur in Sacerdote scientia canonum Pœnitentialium*, Similes Episcoporum Italiæ Synodales Constitutiones recensentur à Genetto *tom. IV. Theolog. moral. tract. 6. cap. 7.* videlicet Cosmæ de Torres Episcopi Perusini, Cardinalis Jacobi Sabelli Archiepiscopi Beneventati, Cardinalis Joannis Baptistæ Leonii Episcopi Ferrariensis, Ven. Servi Dei Cardinalis Pauli de Aresio Episcopi Placentini, Cardinalis Bonifacii Cajetani Ar-

echie-

chiepiscopi Tarentini, Cardinalis Cybo, sacri Collegii Decani Episcopi Veliterni, Cardinalis Jacobi Boncompagni Archiepiscopi Bononiensis Decessoris nostri.

7. Quæ autem hucusque dicta sunt de Pœnitentialium canonum utilitate pluribus argumentis confirmat Cardinalis de Aguirre *ad canon.* 11. *&* 12. Concilii Toletani III. *tom.* 11. *collect. maxim. Concil. Hispaniar.* eaque nituntur etiam auctoritate D. Thomæ, qui *Quodlib.* 3. *q.* 13. *art.* 1. docet quidem, non esse nunc pœnitentiam præscribendam ad exactam normam antiquorum canonum, sed simul expedire ait, ut Confessarius pœnitenti significet, quanta pœnitentia pro singulis ab ipso perpetratis flagitiis expiandis, esset olim ab Ecclesia definita: *Videtur satis conveniens, quòd Sacerdos non oneret Pœnitentem gravi pondere satisfactionis: quia sicut parvus ignis à multis lignis superpositis de facile extinguitur ita posset contingere, quòd parvus affectus Contritionis in Pœnitente nuper excitatus, propter grave onus satisfactionis extingueretur, peccatore totaliter desperante. Unde melius est, quod Sacerdos Pœnitenti indicet, quanta pœnitentia esset sibi pro peccatis injungenda, & injungat sibi nihilominus aliquid, quòd Pœnitens tolerabiliter ferat, ex cujus impletione assuefiat, ut majora impleat, quæ etiam Sacerdos sibi injungere non attentasset; & hæc, quæ præter injunctionem facit, accipiunt majorem vim expiationis culpæ præteritæ, ex illa generali injunctione, qua Sacerdos dicit: Quidquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum.*

CAPUT II.

De forma Sacramenti Pœnitentiæ, seu Absolutione.

I. Circa modum absolvendi sic habet Rituale Romanum auctoritate Pauli V. editum. *Cum pœnitentem absolvere voluerit, injuncta ei prius & ab eo accepta pœnitentia salutari, primo dicit:*

Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen.

Deinde dextera versus pœnitentem elevata dicit:

Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & misericors Dominus. Amen.

Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges. *Deinde.* Ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

Passio Domini nostri Jesu Christi, merita Beatæ Mariæ Virginis, omnium Sanctorum & quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.

Monet omittendam esse vocem, *suspensionis*, si pœnitens sit laicus, & addit in confessionibus frequentioribus, & brevioribus omitti posse *Misereatur &c.* & satis esse dicere, *Dominus noster Jesus Christus &c.* ut supra usque ad illud *Passio Domini &c.* Urgente verò gravi aliqua necessitate in periculo mortis, breviter dici posse: *Ego te absolvo ab omnibus censuris & peccatis, in nomine Patris &c.*

III. Forma absolutionis consistit in his verbis: *Ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

Quare preces & verba, quæ hanc formam antecedunt & subsequuntur, non sunt de illius essentia, ut constat ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 3. Item quamvis omnia verba illa ex præcepto exprimi debeant, tamen aliqua non sunt de essentia formæ, ut ista *Ego, tuis, Amen.* Sed circa alia dissentiunt Theologi, nam alii ad totam essentiam assignant hæc duo: *Absolvo te*, quæ saltem secundùm omnes requiruntur: quia necessaria sunt ad significandum effectum primarium Sacramenti, nempè absolutionem. Absolutio autem est sententia judicialis, quæ necessario ad reum dirigitur; & sic pronomen *Te* exprimi debet. Alii insuper exigunt voces, *à peccatis*. Imò aliqui, pauci illi quidem addunt etiam: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, sed falso principio nixi, nempè quia putant formam Sacramenti esse deprecativam.

III. Absolutio data sub conditione de præsenti, vel de præterito valet, si illa sit præsens, vel impleta: quia tunc Sacramentum, & effectus non suspenditur. Sed sic collata sine necessitate, graviter est illicita; est enim contra reverentiam Sacramenti, & usum Ecclesiæ. Item illicitè apponitur conditio, quæ necessario præsupponi debet, ut si dicas: *Ego te absolvo, si habeas veram contritionem, vel voluntatem restituendi: si habeo potestatem absolvendi &c.* Quia con-

conditio, quæ semper necessaria est, & ex natura Sacramenti præsupponi debet, inutiliter ac otiosè, ideoque contra reverentiam Sacramento debitam apponitur. Si autem dubitetur, utrum pœnitens adhuc vivat, vel an Sacerdos verba absolutionis protulerit, secundùm multos danda est absolutio sub hac conditione: *Si tu es capax*, vel *si non es absolutus*, *Ego te absolvo*, *&c.* ut fit in Baptismo.

Absolutio autem data sub conditione de futuro, est nulla. Quia tunc intentio absolvendi, & absolutio non existit absolutè, sed suspenditur, ac proinde nihil efficit: nam non est in potestate Sacerdotis suspendere Sacramentum & ejus effectum, cùm sacramenta producant id quod significant, & significant gratiam præsentem dari. Hinc non valet absolutio sic data: *Si restitueris*: *si pœnitentiam impleveris*, *Absolvo te*.

IV. Invalida est absolutio data absenti, ut constat. 1. Ex praxi Ecclesiæ, in qua numquam moribundis absentibus datur, etsi sine ea morituris. 2. Ex forma absolutionis, quæ subjectum per ly *te*, designat præsens, ideoque falsa esset, si foret absens, & quæ forma necessario verbis vocalibus constat: nemo autem ad absentem utitur verbis vocalibus.

V. Mortale est, absolvere aliquem à peccatis, antequam sit absolutus ab excommunicatione contracta: nam Ecclesia graviter prohibet, ne excommunicatus ullum Sacramentum recipiat. Quare is non est verè absolutus ob carentiam contritionis, & sacrilegium mortale, quod admittit recipiendo Sacramentum contra prohibitionem Ecclesiæ.

VI. Ad repetendam absolutionem requiritur nova confessio: nam super eadem confessione non potest absque sacrilegio repeti absolutio: quia caderet super materiam nullam, ideoque irrita esset. Potest tamen repeti super diversa confessione etiam eorumdem peccatorum: quia confessio est materia proxima, peccata autem remota: unde absolutio cadet super novam materiam proximam.

CAPUT III.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS PRIMUS.

De potestate requisita in Ministro Pœnitentiæ.

Quæst. I. AN *requiritur jurisdictio ad absolvendum?*

Nota 1. Jurisdictio generatim est potestas regendi, seu ferendi sententiam in subditos. Duplex est; nempè in foro interno & externo. Jurisdictio in foro interno seu pœnitentiæ, de qua hic agitur, est potestas absolvendi, ligandi, & obligandi subditos confessos in tribunali pœnitentiæ sacramentalis. Jurisdictio in foro externo est potestas ferendi leges ac censuras, imponendi pœnas Ecclesiasticas etiam publicas, vel ab iis dispensandi ac liberandi, & regendi subditos per hæc omnia, & quoad politiam externam. Utraque jurisdictio subdividitur in ordinariam & delegatam. Jurisdictio in foro interno ordinaria est ea, quæ alicui competit ratione officii habentis annexam curam animarum, qualem habet Papa in omnes fideles, Episcopi in suos diœcesanos, Parochi in suos parochianos, superiores religiosorum in suos subditos.

Delegata est ea, quæ committitur sacerdori ab eo, qui habet ordinariam. Et acquiritur per expressam, vel tacitam concessionem: nam delegatio est unus ex actibus jurisdictionis ordinariæ. Ad consensum autem tacitum requiritur scientia ejus quod agitur: unde non est tacita concessio sine notitia prælati.

Nota 2. Jurisdictio delegata non expirat per delegantis mortem, aut dimissionem, si sine ulla temporis limitatione ab illo data fuit, nec revocata ab eo, vel illius successore aut superiore. Nam delegatio est gratia facta confessario, cui statim acquiritur: at gratia facta non expirat per mortem concedentis; nam gratia, seu beneficium superioris debet esse mansurum. *Regul. Jur.* 16. *in* 6.

Nota 3. Qui habet potestatem delegatam, non potest eam subdelegare, nisi hoc ei specialiter concessum sit: quo casu, non suo, sed delegantis nomine censetur subdelegare. Quia delegatus eam solam potestatem habet, quæ ei conceditur: at concedi-

ceditur ei solùm quoad suam personam potestas exercendi jurisdictionem, non item alteri committendi, nisi aliud exprimatur: nam hæ duæ facultates diversæ sunt & distinctæ.

Resp. Ad absolvendum, præter potestatem sacerdotalem requiritur jurisdictio. Constat ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. *Quoniam igitur natura & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei, & verissimum esse synodus hac confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem.* Ratio est, quia absolutio est sententia judiciaria, ad cujus valorem requiritur jurisdictio in eo, qui judicat, & subjectio in eo, qui judicatur.

Quæst. II. *An aliquando Ecclesia supplet defectum jurisdictionis in sacerdote?*

Resp. Affirm. Modo hæc duo simul adsint. 1. Titulus coloratus, hoc est, titulus habens speciem veri tituli, cùm tamen reipsa nullus sit: qualis est collatio beneficii parochialis, sed invalida propter occultum aliquem defectum, ver. grat. propter occultam simoniam. Error communis, itaut communiter ac publicè quis existimetur verum habere titulum & jurisdictionem; si enim ex errore unius aut alterius tantùm putaretur sacerdos habere jurisdictionem, quam non habet, invalida esset absolutio: quia tunc non est sufficiens ratio, ob quam Ecclesia censeatur conferre jurisdictionem: cùm hoc non sit necessarium ob bonum commune, quod non exigit, ut Ecclesia prospiciat quibusvis casibus privatæ singulorum ignorantiæ.

Ecclesia autem supplet illum occultum defectum, concedendo extraordinariè sacerdoti jurisdictionem transeunter pro singulis actibus: eo quod bonum commune id exigat ad impedienda multa gravia damna ac scandala, quæ ex invaliditate actuum orirentur, argumento ex *L. Barbarius*, §. *de offic. prætor.* Talis tamen minister peccat graviter, quia usurpat jurisdictionem, quam scit se antecedenter non habere, & hoc est ei graviter prohibitum.

Quæst. III. *An præter potestatem ordinis & jurisdictionis requiritur approbatio in confessario tam regulari, quàm sæculari non habente beneficium, cui animarum cura sit annexa?*

Resp. Affirm. Nam ita statuit Conc. Trid. sess. 23. cap. 15. *Quamvis presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant, decernit tamen S. Synodus nullum etiam Regularem posse confessiones sæcularium, etiam sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegio & consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus.*

Circa quod decretum observanda sunt sequentia:

1. Approbatio est consensus & facultas Episcopi, ut confessarii munus exerceat is, quem ad id idoneum judicat. Sensus autem decreti Concilii Trident. est, quòd sine illa approbatione nullus possit non solùm licitè, sed etiam validè audire confessiones, ut expressè declaravit Sacra Congregatio Cardinalium, & constat ex sensu ac praxi Ecclesiæ, atque ex scopo Concilii, & ex his ejus verbis: *Nullum posse confessiones audire, nec ad id idoneum reputari*. Nam Tò *posse* simpliciter & absolutè ibi dictum, intelligitur tum validè tum licitè: & qui non reputatur idoneus simpliciter ad administrandum Sacramentum, is sanè non potest illud validè administrare. Porrò Ecclesia id potuit statuere: quia cùm jurisdictio ad valorem absolutionis necessaria tribuatur ab Ecclesia, potuit illa hanc conditionem apponere, ut necessariam ad jurisdictionem accipiendam, & validè exercendam; ita ut sine approbatione sacerdos non curatus sit incapax jurisdictionis recipiendæ vel exercendæ, adeoque absolvendi validè.

2. Hoc habet vim etiam in Gallia: nam hoc statutum in Gallia receptum & promulgatum fuit, ut constat ex multis Conciliis particularibus, & ex Comitiis generalibus Cleri Gallicani ann. 1625. 1635. 1645. Præterea hæc propositio: *Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut sæcularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cùm id in Gallia receptum non sit, præter quam in decisionibus fidei*, ab Alexandro VII. anno 1679. damnata fuit ut falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim & schisma inducens, Conc. Trid. & Sedi Apostolicæ injuriosa. Idem declaravit Clemens X. Constit. *Superna*.

3. Non sufficit approbatio petita, & injustè denegata; quia Concil. Trid. requirit, ut obtineatur; & injusta recusatio approbationis non est approbatio. Nec jam amplius

valent privilegia in contrarium allegata, cùm Concil. Tridentin. & Summi Pontifices derogaverint privilegiis quibuscumque huic decreto contrariis. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Satisfacit præcepto confessionis annuæ, qui confitetur regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato*. Et istam: *Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere confessarium simplicem sacerdotem non approbatum ab Ordinario*.

4. Decretum Concilii Tridentini restringitur ad Confessiones sæcularium, etiam sacerdotum, non religiosorum. Quare ad audiendas confessiones religiosorum non requiritur Episcopi approbatio; sed illi possunt confiteri iisdem, quibus ante Concil. Trid. per sua statuta, vel jus commune poterant; cùm Conc. circa illos nihil innovet. Nunc tamen ad audiendas confessiones Monialium, etiam Regularibus subjectarum, requiritur Episcopi diœcesani approbatio, ex Constit. Gregor. XV. *Inscrutabili*, & Constit. 7. Clemens X.

Porrò Religiosi unius ordinis non possunt audire confessiones religiosorum alterius ordinis sine facultate superiorum ipsius pœnitentis; quia Papa concessione sua generali jurisdictionis in omnes fideles non intendit derogare statutis religionum, ex quibus varii religiosi non possunt confiteri, nisi confessariis à suis superioribus designatis. Quare religiosi à domo sua absentes intelligant ex superioribus suis, vel ex statutis religionis suæ, vel ex recepta consuetudine, quibusnam confiteri possint. Quòd si circa hoc nec superior, nec religio aliquid statuerint, censetur permittere, ut confiteantur cuilibet sacerdoti approbato, si non habeant socium sui ordinis sacerdotem.

5. Requiritur approbatio Episcopi loci, in quo audiuntur confessiones, ita ut approbatus in una diœcesi, non possit in alia audire confessiones sine approbatione Episcopi diœcesani. Constat ex Ecclesiæ praxi, quæ est optima legum interpres; ex numero plurali, quo utitur Conc. Trid. ut significet in diversis diœcesibus diversas requiri Episcoporum approbationes, ex Clemente X. const. *Superna*, & ex Alexandro VII. qui oppositum damnavit anno 1659. Enim verò approbatio est actus jurisdictionis: at actus auctoritatis, & jurisdictionis non excedit sphæram auctoritatis, nec proinde limites diœcesis.

6. Hoc decretum non spectat habentes beneficium, annexam habens curam animarum. nam censentur approbari hoc ipso, quod tale beneficium eis confertur; Sed parochus resignato suo beneficio jam neminem validè absolvere potest sine approbatione: quia jam non habet parochiale beneficium.

Quæst. IV. *An sufficit jurisdictio, vel approbatio sub ratihabitione futura, vel præsumpta, seu interpretativa, cùm nempè judicatur concedenda si peteretur.*

Resp. Nego. Quia ex Concil. Trident. ad valorem absolutionis requiritur jurisdictio, & approbatio actu & absolutè existens, & jam obtenta, ad quam requiritur consensus actualis signo aliquo externo declaratus. Et verò jurisdictio & approbatio requiruntur ad substantiam ac valorem absolutionis: at nulla res existit, nisi actu existant omnia, quæ ad ejus substantiam pertinent. Neque hic valet ista regula juris, in 6. *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari*. Nam hæc regula solùm habet locum in actibus, quorum valor in futurum suspendi potest: at valor absolutionis præsentis suspendi nequit; valor enim Sacramentorum pendere nequit ab actione de futuro.

Quæst. V. *An sufficit jurisdictio & approbatio probabilis tantùm?*

Resp. Non sufficit ad licitè absolvendum, sed requiritur certa. Quia extra casum necessitatis non licet administrare sacramentum cum opinione tantùm probabili eorum, quæ ad ejus valorem requiruntur: alioqui Sacramentum periculo nullitatis sine necessitate exponeretur, quod est grave sacrilegium. Imò neque sufficit ad validè absolvendum, si jurisdictio, vel approbatio re ipsa non existat: nam tunc deest aliquid ad valorem absolutionis requisitum. Nec tunc Ecclesia supplet hunc defectum, sed solùm dum titulus est coloratus, & error communis.

Quæst. VI. *An confessor regularis approbatus in una diœcesi, potest absolvere in ea subditos alterius diœcesis, pro qua non est approbatus?*

Resp. Potest, etiam à casibus ibi reservatis, sed non reservatis in diœcesi, in qua est approbatus, nisi eos noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim migrasse. Ita declaravit Clemens X. Constitut. *Superna*, his verbis: *Posse autem regularem Confessorem in ea diœcesi, in qua est approbatus confluentes ex alia diœcesi à peccatis in ipsa reservatis; non autem in illa, ubi ibidem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem*

dum pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse. Idem dicunt de Sacerdote seculari approbato ob tacitum Episcoporum consensum communi consuetudine confirmatum.

Hinc mercatores, litigantes, milites, peregrinantes, &c. possunt absolvi à confessariis loci, ubi confitentur: nam hi jure communi, vel ex consuetudine tacite à superioribus approbata, sunt veluti subditi Episcopi loci, in quo versantur, quantum ad sacramenta, excepto ordine. Quod si casus non sit reservatus in diœcesi pœnitentis, sed solum in diœcesi confessarii, hic non potest illum absolvere: nam per reservationem ei sublata est potestas absolvendi à tali peccato. Præterea reus debet judicari secundum leges & consuetudines loci, in quo judicatur. Idque totum constat etiam ex recepta consuetudine.

Quæst. VII. *An parochus potest subditos audire, & absolvere in aliqua diœcesi, in qua non est approbatus?*

Resp. Ex communi sententia, potest etiam licite, modo id fiat absque scandalo. Quia habet ordinariam in proprium subditum jurisdictionem ab approbatione non pendentem: jurisdictio autem in foro pœnitentiæ, cum sit voluntaria, non contentiosa, nec requirat strepitum fori, exerceri potest extra proprium territorium.

Quæst. VIII. *An secularis vel regularis approbatus generaliter in una diœcesi, potest valide absolvere in alia diœcesi subditum diœcesis, in qua est approbatus?*

Resp. Neg. Ita Clemens X. constit. *Superna*, ubi decernit: *Religiosos ab Episcopo ad confessiones secularium in sua diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia diœcesi eas absque Episcopi diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus episcopi, à quo ipsi religiosi jam fuerant approbati*. Nam jurisdictio delegata pendet in sui exercitio ab approbatione Episcopi loci, in quo audiuntur confessiones.

Quæst. IX. *An parochus extra parochiam suam potest valide absolvere subditos alterius parochiæ, cum facultate proprii talium parochi?*

Resp. Non potest sine licentia Episcopi expressa, vel tacita. Nam parochus unius parochiæ non fit parochus subditorum alterius parochiæ per delegationem proprii illorum parochi; & parochorum jurisdictio pendet ab episcopo, qui potest iis auferre potestatem delegandi eos, quos judicat minus aptos audiendis quorumlibet confessionibus. Licentia autem expressa est, cum scripto, vel verbis conceditur: tacita vero cum episcopus non contradicit consuetudini, quam scit vigere circa auditionem ejusmodi confessionum.

Quæst. X. *An generaliter approbatus ad audiendas confessiones secularium, censetur approbatus pro audiendis confessionibus monialium, sive Ordinario, sive Regularibus subjectarum, si non fuerint nominatim exceptæ?*

Resp. Nego. Nam ita fert usus, & ita declaravit Clemen. X. constit. *Superna*, his verbis: *& generaliter approbatos ab episcopo ad audiendas personarum secularium confessiones nequaquam censeri approbatos ad audiendas confessiones monialium sibi subjectarum, sed egere quoad hoc speciali episcopi approbatione; atque approbatos pro audiendis confessionibus monialium unius monasterii, minime audire posse confessiones monialium alterius monasterii. Itidem confessores extraordinarios semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad monialium confessiones pro una vice audiendas, haud posse expleta deputatione in vim approbationis hujusmodi illarum confessiones audire, sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit*.

Quæst. XI. *An regulares egent approbatione Ordinarii ad audiendas confessiones suorum famulorum secularium?*

Resp. Clemens X. constit. cit. declaravit: *in monasteriis ac etiam collegiis, ubi juxta instituta regularia vivitur, posse tam prælatos regulares, quam confessores regularium eorundem monasteriorum seu collegiorum, audire confessiones illorum secularium, qui inibi sunt de familia, & continui commensales; non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt*.

Quæst. XII. *An Episcopus potest valide limitare approbationem quoad tempus, locum & personas?*

Resp. Affirm. Constant. 1. Ex praxi quotidiana. 2. Alexandr. VII. ann. 1659. in causa Andegavensis Episcopi, & Regularium, ut falsam & erroneam damnavit hanc propositionem: *Non possunt Episcopi limitare seu restringere approbationes, quas regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ulla ex parte revocare*. 3. Quia habens approbationem etsi injuste restrictam ad tempus, locum, vel personas, revera caret approbatione pro alio tempore, loco, & pro aliis personis;

soni; unde non potest valide absolvere in tali loco, tempore, & tales personas, pro quibus non est approbatus. At sine approbatione actu existente invalida est absolutio.

Quando autem ad tempus limitatum data fuit approbatio, cessat statim per se exacto termino: nam approbatio durare nequit ultra tempus præscriptum ab eo, à cujus voluntate pendet. Hinc nova opus est.

Nota. Clerus Gallicanus ann. 1700. damnavit hanc propositionem. *In ministro pœnitentiæ requiritur etiam approbatio ordinarii, quæ potest limitari, sed non revocari sine causa.*

Quæst. XIII: *An sacerdos non approbatus potest absolvere à venialibus?*

Resp. Non potest saltem licitè, ex decreto Innocentii XI. edito ann. 1679. *Non permittant* (Episcopi) *ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Si confessarii etiam regulares, aut quicumque alii secus egerint, sciant, Deo Opt. Max. rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum & Ordinariorum justam & rigorosam animadversionem in contra facientes, etiam regulares, etiam Societatis Jesu.* Imo neque etiam validè posse videtur, quia Sacerdos vi ordinationis non habet jurisdictionem, neque subditos etiam solorum venialium reos. Nemo autem potest absolvere à peccatis sine jurisdictione ordinaria, vel delegata, ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. cum absolutio sit actus judicialis, qui non potest exerceri, nisi in subditos; & jurisdictio delegata valide exerceri nequit sine approbatione.

(✠) *Nota*. In fine hujus articuli indicandæ essent duæ Constit. quarum altera, quæ tom. 1. Bullarii est ordine 20. edita fuit Kalendis Junii 1741. altera vero, quæ in eodem vol. est 120. data fuit 6. Idus Februarii 1745. quibus Confessarii absolvere prohibentur socios proprii criminis in iis, quæ sunt contra sextum Decalogi præceptum. At quod hujusmodi quæstio in Authore desideretur, & luculenter tractata sit in cap. 14. lib. VII. de Synodo Diœcesana, integram transcripsimus, atque huic articulo adjecimus.

1. *Ut jam, post dispositionem requisitam in pœnitente, aliquid de Confessarii jurisdictione, quod ad propositum pertinent, dicamus, unum animadversione dignum censemus. Quamvis Sacramentum Pœnitentiæ sit à Christo Domino institutum per modum judicii, & nemo esse queat Judex in causa propria, nihilominus communiter existimant Theologi, duce D. Thoma, sola spectata natura Sacramenti, posse Confessarium sui criminis socium, à secum perpetrato peccato, cujuscumque speciei illud sit, in foro Sacramentali absolvere: Siquidem tunc, non de propria, sed aliena culpa judicium profert; neque, seclusa legum prohibitione, repugnat, ut quis Judicis personam assumens, de commisso ab altero delicto sententiam dicat, licet ejusdem delicti ipse, tanquam privatus particeps fuerit. Ita D. Thomas* in supplem. part. 3. quæst. 20. art. 1. ad 1. Ad primum ergo dicendum, quod in tali casu nec Sacerdos debet audire confessionem mulieris, cum qua peccavit, de illo peccato: sed debet ad alium mittere, nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad Superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculum, tum quia est minor verecundia, si tamen absolveret, absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit, quod non debet esse in eodem crimine; intelligendum est, secundum congruitatem, non secundum necessitatem Sacramenti. *An vero non solum valide, sed etiam licite id fiat, non consentiunt Auctores. Aliquam certe labem in ea confessione D. Thomam agnovisse, ex citatis ejusdem verbis palam est. & S. Petrus Damiani* opusc. VII. cap. 7. *adeo vehementer in eamdem confessionem invehitur, ut certe videatur, illam non solum illicitam reputare, sed tanquam irritam rejicere; Ait enim:* „ Legis præceptum est, ut cum quis lepra perfunditur, Sacerdotibus ostendatur; tunc autem non Sacerdotibus, sed leproso potius ostenditur, cum immundus immundo peractam communem nequitiam confitetur. Sed cum confessio utique manifestatio sit: quid, obsecro, manifestat, qui audienti cognitum narrat? Aut quo pacto confessio illa dicenda est, cui nihil à confitente manifestatur, nisi quod jampridem ab audiente cognoscitur? Et qui sociali vinculo peractæ iniquitatis adstringitur, qua lege, quo jure, alterum poterit ligare, vel solvere? Frustra enim alium quis solvere nititur, qui & ipse vinculis irretitur „. *His ex Theologis Moralibus assentitur Stephanus Fagundez* in secundum præceptum Ecclesiæ lib. 4. cap. 3. num. 35. *ubi gravis culpæ reum facit Sacerdotem, excipientem confessionem suæ concubinæ. At ex adverso Silvester* in Summ. p. 1. V. Confessio 1. num. 17. *Joannes Sanchez* tom. 16. in opere, cui titulus *Heteroclita spiritualia*, pag. 128. *La Croix* tom. 2. pag. 227. *aliique affirmant;*

com-

confessionem factam Complici, tam ex parte pœnitentis, quam ex parte Confessarii, culpa vacare, modo uterque à perpetrato crimine abhorreant, & longe absit periculum novi consensus in illud.

2. *Et tamen in multis Synodis decretum est, nedum illicitam, sed inanem pariter, nullam, atque irritam fore absolutionem, datam à Sacerdote socio sui criminis, adversus sextum Decalogi præceptum: ita quippe statutum legimus in Synodo Leodiensi ann.* 1662. pag. 72. *in Veliterna sub Cardinali Cybo anno* 1698. pag. 36. *in Synodo Fulginatensi, sub Episcopo Baptistello anno* 1722. pag. 76. *in Bononiensi, sub Cardinali Jacobo Boncompagno* lib. 2. cap. 6. *in Anconitana sub Cardinali Massejo anno* 1738. pag. 11. *atque in Synodo Lucana, quam refert Roncaglia* in sua morali Theologia tom. 2. tract. 19. cap. 3. *Numquid igitur prædicti Episcopi peccarunt contra regulam, quam hucusque inculcavimus, & elucidavimus, nihil in Synodo decernendi de rebus dubiis, atque inter Theologos controversis, materiam præcipue Sacramentorum respicientibus?*

3. *Nihil illos peccasse ex eorumdem statutis deprehendimus: illi siquidem non deciderunt quæstionem, an Confessarius, generali cæteroquin jurisdictione instructus, valide, & licite pœnitentem absolvat à crimine secum perpetrato; sed eumdem privarunt jurisdictione seu facultate absolvendi sui socium, seu complicem in peccato impudicitiæ. Quam vero sapienter & sancte id præstiterint, ex iis fas est judicare, quæ Doctores de hac re agentes mature ponderarunt. Atque, ut ea prætermittamus, quæ à S. Petro Damiani, & D. Thoma nuper audivimus, Basilius Pontius* de matrim. lib. VII. cap. 38. num. 3. *illata mentione confessionis, de qua agimus, gravia mala describit, atque exaggerat, quæ ex ea proveniunt, præcipue cum Confessarius in Sacramentali foro fœminam audit, cum qua non semel tantum, & diu antea peccavit, sed in turpi contubernio perseverat. Verjuuys* tom. 9. art. 5. *affirmat, longa experientia compertum, ejusmodi confessiones plerumque sacrilegas esse, novisque peccatis fœdatas; Theophilus Rainaudus, quamvis* cit. loc. *eamdem confessionem in se licitam dixerit, periculosam tamen fatetur; & Natalis Alexander* Theolog. dogm. & moral. tom. 4. cap. 5. art. 9. reg. 67. *hæc ad rem adnotavit.* „ Vix contingit, ut peccatores, qui apud ipsos hujusmodi crimen deponunt, sinceram, illius pœnitentiam agant; Vix contingit, ut criminosi illi Sacerdotes salutaria dent consilia, & convenientem satisfactionis modum præscribant, & si peccata sint impudicitiæ, periculum est, ne nova cum pœnitenti, tum Sacerdoti in ipsa confessione, peccati nascatur occasio „. *Quare S. Carolus Borromæus, ne sordidis hisce maculis illud fœdaretur Sacramentum, quo Christi sanguine perfundimur, ut à peccatorum lepra mundemur, in sua Synodo Diœcesana* XI. (Act. Eccles. Mediolan. part. 2. pag. 409.) *Confessariis generatim, atque universim facultatem interdixit, sui cujuscumque criminis socium, seu quoquomodo participem, absolvendi:* „ Confessario, (*inquit*) qui cujuscumque criminis etiam minimi socius, particepsve ullo modo fuit, munere interdictum sit confessionis eorum audiendæ, quos illius socios habuerit....... Nec verò absolutio, si quam impertierit, ullius roboris sit, sed irrita planè, ac rescissa, nullaque omninò, tamquam ab eo impertita, qui jurisdictionis & facultatis expers est. Et verò si quis Confessarius culpæ socius, particepsve aliquid contra ausus fuerit, excommunicationis sententiam statim subeat: cujus vinculo irretitus, ab alio Sacerdote, nisi à nobis, absolvi non possit.

4. *Quamquam autem hæc sanctissimi Præsulis statuta, etiam generatim, uti sonant, sint summoperè commendanda, & quilibet Antistitum sanctè queat eorumdem vestigiis insistere; negari tamen haud potest, majorem quamdam, & graviorem inhonestatem in eo adesse, ut Sacerdos illius personæ confessionem excipiat, cum qua impudicitiæ scelus admisit, ac proinde statim ac Nos ad Petri Cathedram evecti, totius Dominici gregis curam suscepimus, universali lege ediximus, ne ullus Confessarius* „ extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, confessionem sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi, ipso jure, quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam „ *ut legi potest in nostris Apostolicis litteris datis Kalendis Junii* 1741. *quæ extant in nostrarum Constitutionum* volum. 1. Constit. 20. *Ut porrò conscientiarum tranquillitati consuleremus, aliis similibus litteris datis die* 8. *Februarii* 1745. *quæ habentur in* eodem volum. Const. 120. *declaravimus, ad rem, de qua agimus, perinde esse, nullum*

adesse Sacerdotem ; præter illum , cum quo pœnitens inhoneste peccavit , aut eum tantum adesse , quem idem pœnitens , constitutus in mortis articulo eligere nequit , sine periculo se ipsum infamandi , aliisque malam sui suspicionem ingerendi ; atque ideo , in eo rerum statu , non prohiberi , diximus , Sacerdotem , suæ impudicitiæ complicem absolvere ; eumdem tamen simul monuimus , ne prædictæ infamiæ , aut scandali pericula sibi confingat , quæ revera absint ; quinimo volumus , ut ea , cum potest , anteverat , & removeat ; secus enim pœnas non effugiet , in nostra prima Constitutione , inobedientibus inflictas .

Quænam verò sint hujusmodi pœnæ , vide Const. incip. Sacramentum Pœnitentiæ , *ad calcem hujus Tractatus oppositam .*

ARTICULUS II.

De casibus reservatis .

CAsuum seu peccatorum reservatio , est subtractio potestatis absolvendi à certis peccatis , salva potestate absolvendi ab aliis. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. Et can. 2. constat à Papa pro tota Ecclesia , & ab Episcopis pro sua diœcesi reservari posse peccata , à quibus alii non possint valide absolvere sine potestate ab illis delegata . Ratio est , quia ad valide absolvendum requiritur jurisdictio , quæ cum sit penes dispositionem Ecclesiæ , potest ab ea restringi , negari , & subtrahi .

Quæst. I. *Quænam requiruntur , ut peccatum censeatur reservatum ?*

Resp. Ex praxi Ecclesiæ tria requiruntur , 1. Ut sit mortale , nam venialia non reservantur cum non sit materia confessionis . 2. Ut sit externum ; nam licet peccata mere interna possint absolute reservari , cum ad ea remittenda requiratur jurisdictio , quæ potest à Prælatis Ecclesiæ restringi & denegari ; tamen reipsa sola externa communiter reservantur : quia hæc reservatio ordinarie sufficit ad bonum regimen animarum . Ut autem peccatum externum censeatur reservatum , non sufficit quod habeat mortalem malitiam ex actu interno ; sed insuper requiritur , ut ipsa actio externa habeat malitiæ gravitatem . Nam reservatio præcipue cadit in actum externum malum , ac proinde requirit actum externum mortaliter malum ex objecto . Et sicut sola voluntas interna non reservatur , ita nec quando non procedit in actum externum habentem ex se gravem malitiam . Hinc si furtum in loco sacro esset reservatum , & aliquis aliquid leve haud sufficiens ad mortale surripuisset , ex voluntate aliquid notabile surripiendi , si occurrisset , tale furtum etsi mortale , reservatum non esset . 3. Ut peccatum sit consummatum , nisi aliud in statuto exprimatur . Quia reservatio , cum sit quid odiosum seu onerosum , est strictæ interpretationis . Hinc reservata fornicatione , vel homicidio , non reservatur voluntas interna fornicandi , etiam adhibitio externo conatu , nisi fuerit copula carnalis ; nec percussio gravis ex animo occidendi , nisi sequatur mors . Dixi , *nisi aliud exprimatur* . Nam aliquando reservantur etiam actus non consummati , sic sola provocatio ad duellum , & ejusdem acceptatio expresse reservantur , etiamsi non sequatur conflictus .

Sunt qui docent , peccata impuberum non esse reservata , nisi exprimantur : quia in ipsis non reperitur necessitas Episcopalis correctionis . Hoc tamen pendet ab Episcoporum arbitrio : quare eorum intentio ab ipsis exquirendam est : nam cum impuberes possint esse subjecti censuris , quidni & reservationi ? Porro contrahitur reservatio etiam invincibiliter ignorata : nam non est proprie pœna , nec contumaciam requirit , ut censura .

Quæst. II. *An peccata dubia censeantur reservata ?*

Resp. Negant plurimi , in dubio facti . Quia reservatio cum sit odiosa , debet restringi ad casus certos , non extendi ad dubios . Ideoque reservata ebrietate , intelligi debet ebrietas certa , quæ sola est ebrietas simpliciter & absolute . Hinc qui admisit peccatum ex suo genere reservatum , sed dubitat , an cum advertentia vel consensu sufficienti ad mortale , non incurrit in reservationem .

At in dubio juris , cum nempe dubitatur , an peccatum mortale pœnitentis sit reservatum , confessarius non potest ab eo absolvere , nisi superior expresserit , se nolle in tali dubio reservare . Nam hoc ipso quod constat peccatum esse materiam reservationis , sed dubitatur an superior illud reservavit , tunc dubium est de potestate ab eo absolvendi : non licet autem absolvere cum potestate dubia . Adde quod Clemens VIII. prohibuerit omnibus confessariis etiam privilegiatis in Italia degentibus , *ne quis eorum sub prætextu privilegiorum , ab ullo ex casibus clare vel dubie in Bulla* In Cœna Domini *legi solita contentis , vel alias quomodocumque Sedi Appostolicæ reservatis vel reservandis absolvat .*

Quæst. III.

Quæst. III. *Quinam absolvere possunt à reservatis?*

Resp. 1. Ipse reservans, vel ejus successor, aut superior in hoc foro erga eosdem subditos, & quivis alius, qui ab illis hanc facultatem obtinuit. Nam reservans reservando retinuit pro se jurisdictionem, & successor habet eandem cum illo potestatem: superior vero potest id omne, quod potest inferior.

Resp. 2. Ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. Episcopi possunt suos subditos in foro conscientiæ absolvere ab omnibus peccatis Papæ reservatis occultis, nec ad forum contentiosum deductis. Possunt etiam ab aliis, quando subditi propter legitimum impedimentum non possunt Papam adire, ex cap. 6. *de sent. excomm.* ne videlicet ex dilatione absolutionis periculum immineat animarum.

Resp. 3. Quilibet Sacerdos etiam non approbatus, & excommunicatus saltem toleratus, potest quoslibet in articulo mortis absolvere à quibusvis peccatis & censuris in defectum Sacerdotis approbati. Constat ex praxi Ecclesiæ, & ex Rituali Romano, quod sic habet: *Si periculum mortis immineat, approbatusque desit confessarius, quilibet Sacerdos potest à quibuscumque censuris & peccatis absolvere*. Nam tunc Ecclesia hanc potestatem omnibus Sacerdotibus, etiam excommunicatis, saltem toleratis censetur concedere, & revera concedit, ne pereant animæ defectu absolutionis validæ, tunc præsertim adeo necessariæ.

Dixi *in defectum* &c. Nam si facile haberi possit Sacerdos approbatus, alter non poterit absolvere, ut docet S. Carolus in Instruct. confess. quia hæc potestas concessa est ob necessitatem moribundi; nec est periculum, dum facile absolvi potest à Sacerdote approbato, & habente jurisdictionem expeditam. Quare Rituale Romanum præter periculum mortis ad hoc requirit defectum Sacerdotis approbati.

Porro omnes Sacerdotes approbati tunc æque possunt de omnibus mortalibus absolvere, & sic per se loquendo quoad valorem absolutionis nullus est inter illos ordo servandus, quia in articulo mortis nulla est reservatio, ut docet Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. his verbis: *Pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.*

Circa hoc observanda sunt sequentia:

1. Multi docent, posse tunc moribundum absolvi à Sacerdote excommunicato non tolerato, & hæretico, in defectum alterius: quia Concil. Trident. dicit *omnes Sacerdotes posse*. Sed hoc negant alii cum Fagnano, qui, in cap. *Non est vobis*, de sponsal. testatur Sacr. Congregationem Cardinalium Conc. Trident. interpretum, inter quos caput fuit Card. Moronus, qui paulo ante fuerat Legatus Apostolicus in Concilio, cujus proinde mentem probe norat, declarasse verba Concilii restringi ad Sacerdotes in unitate Ecclesiæ viventes, & habiles ac capaces jurisdictionis exercendæ, quales non sunt excommunicati non tolerati, & hæretici ac schismatici notorii. Et vero, inquit, in Ecclesia Dei non fuit semper custoditum, ut præcisi ab unitate Ecclesiæ possint absolvere in casu necessitatis; cum imo potius certum sit, ex communi sententia eorum, qui ante Concilium scripserunt, non potuisse. Toletus docet, hæreticos & schismaticos, supple notorios, id non posse secundum communem sententiam quia Ecclesia noluit eis dare jurisdictionem ob periculum perversionis fidelium, sed putat alios posse.

2. Per articulum mortis hic intelligitur grave ac mortale mortis periculum. Nam ista ex usu Ecclesiæ in hac materia pro eodem usurpantur, ut constat ex Rit. Roman. Quia pia mater Ecclesia non censetur velle quemquam exponi periculo probabili damnationis. Et in articulo stricto mortis, quando jam vita desperata est, sæpe, imo fere semper fieri nequit confessio.

3. Absolutus à peccatis reservatis non tenetur postea, si convaluerit, adire superiorem, vel ejus delegatum. Quia, cum in illo articulo nulla sit reservatio, quivis Sacerdos habet tunc potestatem à quibuslibet peccatis etiam alioqui reservatis absolvendi directè, & sine onere illa confitendi superiori. Secus de censuris.

Quæst. IV. *An regulares privilegiati habentes potestatem absolvendi à casibus Papæ reservatis, possunt ideo absolvere à casibus Episcopo reservatis, sine facultate Episcopi?*

Resp. Nego. Ita expresse declaravit Clemens X. Constit. *Superna*. Et Alexand. VII. oppositum damnavit.

Quæst. V. *An Sacerdos approbatus carens potestate absolvendi à reservatis, potest aliquando directe absolvere à non reservatis, & indirecte à reservatis?*

Resp. Circa hoc duplex est sententia. Prima,

ma, quæ est communis, docet id posse in duobus casibus. 1. Si pœnitens inculpate oblitus est aliquod reservatum, vel si bona fide illud confiteatur Sacerdoti non advertenti esse reservatum. Quia alioqui si illud in perpetuum oblivisceretur, vel semper uteretur eodem confessario, nunquam accepturus esset absolutionem extra articulum mortis; & sic posset perire occasione reservationis, cum multi moriantur sine absolutione accepta in articulo mortis. Unde merito censetur Ecclesia tunc dare potestatem absolvendi directe à non reservatis, & indirecte à reservatis, cum onere postea reservata confitendi Sacerdoti habenti potestatem in illa. Quam sententiam S. Carolus tenendam proponit in sua diœcesi, in qua proinde dat hanc potestatem. Volunt autem, Episcopos censeri eandem potestatem concedere hoc ipso quod non contradicunt sententiæ communi id afferenti, quam ignorare nequeunt. 2. Si Sacerdos habens reservata, nequeat omittere celebrationem Sacri sine gravi scandalo, nec adsit Confessor habens potestatem in reservata. Quia cum quilibet sibi peccati mortalis conscius teneatur confessionem præmittere Communioni, credibile non est, Ecclesiam sic instituisse reservationem, ut tunc à peccatis absolvi nequeat, directe quidem à non reservatis, & indirectè à reservatis, malleque eum cum incerta contritione non confessum celebrare, quàm confessionem Communioni præmittere. Tunc autem docent, necessariam esse confessionem peccatorum omnium etiam reservatorum, quia scilicet sine illa status pœnitentis nequit sufficienter innotescere confessario, ut satisfactionem debitam imponat, & opportuna remedia suggerat. Item remanere obligationem peccata reservata iterum confitendi alteri confessario habenti potestatem in illa.

Secunda sententia negat, in ullo casu extra mortis periculum posse. Quia peccata non reservata remitti nequeunt sine reservato: nam unum mortale sine alio remitti non potest. At in nullo casu extra mortis articulum peccatum reservatum potest per confessarium carentem potestate in reservata remitti etiam indirectè. Quia 1. Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. ait, Sacerdotes extra articulum mortis nihil posse in casibus reservatis. 2. Si Confessor carens potestate in reservata posset in aliquo casu extra articulum mortis indirectè ab illis absolvere, potest à fortiori in articulo mortis, & ita absque ratione Concil. Tridentinum declarat, nullam esse reservationem in articulo mortis, ne quis occasione illius pereat: manente enim reservatione etiam pro articulo mortis, poterit adhuc pœnitens absolvi ab omnibus peccatis à quovis Sacerdote, directe quidem à non reservatis, & indirecte à reservatis, atque ita reservatio nulli poterit esse occasio pereundi. Unde ulterius satius erit, reservationem manere, quàm tolli pro articulo mortis; sic enim melius prospicitur vigori disciplinæ sine periculo salutis animarum. 3. Cum adest peccatum reservatum, tota causa ad superiorem judicem devolvitur: ergo nihil in ea potest inferior.

Jam vero fatentur, pœnitentem, qui reservatum aliquod peccatum in perpetuum oblitus est, numquam accepturum absolutionem peccatorum à Sacerdote carente potestate in reservata; posse tamen in articulo mortis à quocumque absolvi; quia tunc cessat omnis reservatio. Non ideo tamen timendum esse ejus saluti, quia si bona fide faciat quod in se est cum auxilio gratiæ, benignitas divina ei prospiciet, aut procurando ei confessarium habentem potestatem in reservata, aut ei impertiendo gratiam contritionis, & charitatis perfectæ. Dicunt autem, Sacerdotem, qui in necessitate celebrandi nequit confiteri, nisi carenti potestate circa reservata, censeri, non habere copiam Confessoris; ideoque teneri, tunc elicere solum contritionem perfectam, & postea confiteri habenti potestatem absolvendi à reservatis.

Porro consentiunt omnes, inferiorem non posse licite, sine necessitate cogente, absolvere à non reservatis, remittendo pœnitentem ad superiorem pro reservatis. Quia integritas est de jure divino, & non debet prætermitti sine cogente necessitate.

Quæst. VI. *An si quis confessus habenti potestatem circa reservata, omiserit ex oblivione inculpabili peccatum aliquod reservatum, hoc ipso sublata sit reservatio peccati illius, ita ut possit postea directe ob eo absolvi, per quemvis confessarium approbatum?*

Resp. Cum non sit certum, tunc reservationem tolli, in praxi debet pœnitens peccatum reservatum oblivione omissum confiteri habenti potestatem in reservata, ut ab eo directe seu secundum se absolvatur. Idque videtur exigere finis reservationis, qui est, ut conveniens medicina, & satisfactio à superiore vel ejus delegato pro tali peccato imponatur. Excipe si tempore Jubilæi omnia præstitisset, quæ illud ad consequendum præscribuntur: nam tunc Papa Jubilæi gratia tollit

lit

lit omnem reservationem respectu illorum, qui volunt illud lucrari, & vere contriti ac valide confessi sunt.

Quæst. VII. *An quis reservata cum aliis integre confessus habenti potestatem in illa, ab eo absolvatur, licet invalide quoad remissionem peccatorum ob suam indispositionem, tamen liberatur à reservatione, ita ut absolvi possit à quovis approbato?*

Resp. Nego etiamsi confiteatur superiori ordinario. Quia superior intra Sacramentum non intendit absolvere à reservatis, nisi per absolutionem Sacramentalem, quæ cum sit nulla, nihil efficit. Quod si confiteatur habenti potestatem tantum delegatam, adhuc certius est, tunc non tolli reservationem. Quia delegatus non potest reservationem tollere, nisi intra Sacramentum, ac proinde per solam absolutionem Sacramentalem validam; non enim potest illam tollere dando pœnitenti facultatem confitendi reservata Sacerdoti carenti potestate circa illa; quia hoc faciendo subdelegaret; at delegatus nequit subdelegare.

Quæst. VIII. *An superior potest audire sola reservata, & absolvere ab illis pœnitentem, eum remittendo ad alium, ut absolvatur à non reservatis?*

Resp. Nego. Quia confessio omnium mortalium, quæ pœnitens potest hic & nunc confiteri, est præcepta jure divino ad absolutionem, ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. Ergo non est in potestate superioris, ut dimidietur. Quod si ei non vacat omnia audire, potest auditis solis reservatis remittere pœnitentem ad inferiorem de omnibus ab eo absolvendum, & taxare, si velit, pro iis pœnitentiam, & præscribere remedia adhibenda. Quo casu non absolvit proprie, sed tollit reservationem. Valeret tamen talis absolutio à solis reservatis, si pœnitens sit recte dispositus & in bona fide. Quia tunc adsunt materia & forma Sacramenti, & aliunde defectus integritatis confessionis non est culpabilis ex parte pœnitentis, ut suppono. Ergo tunc nihil deest ad veritatem & effectum Sacramenti.

(✠) *Nota*. Recensentur casus Romano Pontifici reservati, quorum index in Authore desideratur.

Casus 20. reservati in Bulla Cœnæ Domini.

1. Hæretici cujuscumque sectæ, eorumdem receptatores, fautores, defensores, eorumdem libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, scienter legentes, retinentes, imprimentes, defendentes: & schismatici.

2. Appellantes ab ordinationibus, seu mandatis Romani Pontificis, ad futurum Concilium, eorumque fautores.

3. Piratæ, cursarii, ac latrunculi maritimi discurrentes mare Romani Pontificis, præcipue à Monte Argentario usque ad Terracinam, ac eorum fautores, receptatores, & defensores.

4. Naufragorum Christianorum cujuscumque generis bona, etiam in littoribus inventa, surripientes.

5. Imponentes nova pedagia, & gabellas, vel eas augentes, præterquam in casibus à jure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia, permissis.

6. Falsificantes litteras Apostolicas, aut falso fabricantes.

7. Deferentes arma, aut alia usui bellico idonea ad Turcas, & alios Christiani nominis inimicos, vel hæreticos, per Sanctæ Sedis sententiam expresse, & nominatim declaratos. Vel ad Christianæ Reipubl. aut Catholicæ Religionis statum pertinentia in ejusdem damnum illis annunciantes.

8. Impedientes eos, qui victualia aut, alia necessaria Romam convehunt.

9. Ad Sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes, sua vel aliorum opera lædentes, vel sine jurisdictione vexantes in Curia Romana commorantes.

10. Romipetas, & peregrinos, etiam in Urbe morantes, vel recedentes, lædentes, & in his dantes auxilium, consilium, vel favorem.

11. Interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos, vel Nuncios, aut eos à suis Diœcesibus, Territoriis, Terris, seu Dominiis ejicientes, necnon ea mandantes, vel rata habentes, seu præstantes eis auxilium, consilium, vel favorem.

12. Occidentes, quovis modo percutientes, aut bonis spoliantes, per se, vel per alios, eos, qui pro negotiis suis ad Romanam Curiam recurrunt; aut eorumdem Advocatos, Procuratores, Agentes, Auditores, vel Judices super dictis causis deputatos.

13. Appellantes à gravamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum, ad laicam potestatem.

14. Exe-

14. Executionem litterarum Apostolicarum, aut aliarum expeditionum impedientes, & prohibentes ad gratias impetrandas accedentes.

15. Judices sæculares, qui Ecclesiasticas personas trahunt ad sua tribunalia, quique Ecclesiasticam libertatem tollunt, aut in aliquo perturbant.

16. Impedientes Prælatos, ne sua jurisdictione utantur, quique illorum, & Delegatorum judicia eludentes, ad Curiam sæcularem recurrunt, aut contra illos decernunt, atque in his præstantes auxilium.

17. Usurpantes jurisdictiones, fructus, redditus, & proventus ad Sedem Apostolicam, & quascumque Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes, vel ea sequestrantes.

18. Imponentes decimas, & alia onera personis Ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis, aut eorum fructibus.

19. Judices, & quilibet ministri, aut executores sæculares, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus, contra personas Ecclesiasticas.

20. Occupantes, invadentes, aut detinentes bona, aut terras Ecclesiæ Romanæ immediate, vel mediate subjecta, & illius jurisdictionem usurpantes.

Hi casus sunt desumpti ex ipsa Bulla Cœnæ, ut *in Bullario tom.* 4. *&* 6.

Alii sex casus extra Urbem, & intra Italiam Summo Pontifici reservati.

1. Violatio immunitatis Ecclesiasticæ circa confugientes ad Ecclesias.

2. Violatio clausuræ Monialium ad malum finem.

3. Injectio manus violantæ in Clericum.

4. Provocatio, & pugna in duello.

5. Simonia realis scienter contracta.

6. Confidentia beneficialis.

His accedunt casus à SS. D. N. BENEDICTO XIV. Romano Pontifici reservati, quos nos ex ipsius Constit. propriis in locis indicavimus.

Articulus III.

De obligationibus Confessarii.

Ejus dotes comprehenduntur his versibus:

Sit probus, & fortis confessor, sitque peritus,
Discretus, patiens, mitis, pius, atque fidelis.

De quibus consule libros de officiis confessarii, & præsertim S. Carolum de instruct. Confessarii, Loart. Fornarium &c.

Quæst. 1. *Quænam scientia requiritur in confessario?*

Nota. Agitur hìc de scientia requisita ex parte confessarii ad licitam absolutionem. Ad validam autem requiritur secundum omnes, teste Suarez, ut sciat absolutionem proferre, & cognoscere regulariter moralem actum, saltem sub communi ratione peccati mortalis aut venialis, secundum generalem eorum rationem ac distinctionem. Quia sine tali scientia homo non potest humano modo exercere hoc judicium. Sed addit Suarez, ignorantiam horum rarissimam esse, & fere impossibilem in eo, qui ratione utitur, & in Ecclesia versatur, vultque confessiones audire.

Resp. 1. Generatim, cum triplex sit confessoris munus, judicis, medici, & doctoris animarum, tenetur sub mortali scire ea, quæ ad hæc munera recte obeunda requiruntur. Nam qui tenetur graviter ad finem, tenetur etiam graviter ad media necessaria. Confessor autem tenetur graviter munus suum, utpote gravissimum, & in quo agitur de offensa Dei vindicanda, de reconciliandis Deo peccatoribus, de justificatione, ac salute hominum procuranda, de curandis animæ morbis, & vitiis emendandis, recte exequi. Ergo tenetur etiam sub gravi scientiam ad id necessariam habere. *Imprimis* (inquit Rituale Roman.) *meminerit confessarius, se judicis, pariter & medici personam sustinere, ac divina justitia simul & misericordia ministrum à Deo constitutum esse, ut tanquam arbiter inter Deum & homines, honori divino, & animarum saluti consulat.*

Quare juxta omnes mortaliter peccat, qui sine debita scientia munus audiendi confessiones, etiam ex sola charitate, vel obedientia suscipit. Nam jure divino naturali quisque tenetur habere scientiam muneris, quod suscipit exercendum, præsertim ergo alios.

Præter ea talis se exponit periculo evidenti male fungendi tanto munere cum injuria Sacramenti, & damno proximi ac detrimento animarum. *Si quis autem ignorat, ignorabitur*. 1. Corinth. 14. Neque enim obedientia, aut Episcopi approbatio, etsi bona fide per examen facta, excusat: quia non dat scientiam ex natura rei debitam, nec supplet ejus defectum. Neque ignorantia eum excusare potest: quia nemo debet suscipere & exercere officium, cujus nequit

omnia

omnia munia recte obire: aliàs se exponit periculo errandi, & male obeundi cum damno aliorum. *Va vobis, duces cæci*, Matth. 23. *Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo magisterium pastorale suscipitur in magna temeritate; quoniam ars est artium regimen animarum*, ait S. Gregor. pastor. cur. p. 1. cap. 1.

Hinc etiam qui ignarum Confessarium scienter eligit, peccat mortaliter, cùm cooperetur ejus peccato, & malæ administrationi Sacramenti; ideoque ejus confessio est invalida. *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt*. Matth. 5.

Resp. 2. Confessor, ut apud omnes, & ex dictis constat, tenetur scire, 1. Ea omnia quæ ad valorem, substantiam, integritatem & effectum hujus Sacramenti, ejusque licitam administrationem, tam ex parte sui, quàm ex parte pœnitentis requiruntur. 2. Præcepta Dei & Ecclesiæ, obligationes communes, & proprias statuum, varias peccatorum species, multiplicationem numericam, circumstantias, quæ mutant speciem, vel notabiliter aggravant, & principia discernendi inter mortalia & venialia: imo quænam sunt peccata mortalia, & venialia in singulis præceptis, saltem communi & ordinario modo. Item quinam sunt actus invalidi, & solum illiciti; *Oportet enim ut sciat cognoscere quidquid debet judicare: judiciaria enim potestas hoc postulat, ut quod debet judicare, discernat*, cap. 1. dist. 6. *de pœnit.* Alloqui non posset esse debita judicii æquitas. 3. Casus reservatos, censuras & excommunicationes, quæ vigent, impedimenta matrimonii, conditiones contractuum, causas restitutionis, radices, & occasiones peccatorum, remedia peccatis vitandi, & vitiis emendandis apta, & satisfactiones salutares ac convenientes. 4. *Nulli Sacerdotum liceat Canones ignorare, nec quicquam facere, quod Patrum possit regulis obviare*, ait Cælest. Papa, cap. *Nulli*. dist. 38. Non tamen tenetur tam perfectam istorum omnium notitiam habere, ut possit semper ex tempore, & per se ipsum omnes occurrentes dubitationes solvere; sed sufficit, ut id possit in communiter accidentibus, & sciat communia, & de difficilioribus sciat saltem dubitare; intelligatque principia decisionum generalia, & legendo, aut peritiores consulendo investigare possit, quid facto opus sit. Neque etiam tenetur de singulis peccatis, quæ declarantur, positive judicare esse mortalia vel non; hoc enim in multis difficile est, & controversum: sed sufficit ut singula audiat, prout gesta sunt, & de illis judicet secundum principia communia certa, & remedium idoneum apponat, ne iterentur peccata quæ dubitat esse mortalia. Uno verbo, Confessor debet habere scientiam Theologiæ Moralis, saltem mediocrem & competentem.

Porro major scientia requiritur pro uno loco, quàm pro alio, pro Urbe mercatoria, aulica, &c. quàm pro pago; major pro audiendis viris, judicibus, hominibus forensibus, aliisque habentibus casus magis implicatos, quàm pro fœminis, pueris, &c. Hinc Confessarii, qui quoslibet pœnitentes audire sunt parati, majore, quàm alii, scientia pollere debent.

Ex dictis recte colligit Filliucius, peccare mortaliter non solum Confessarium, qui prædicta scientia caret, sed etiam Superiorem, qui ei tribuit facultatem Confessiones audiendi, atque etiam ipsum pœnitentem, qui scienter eligit Confessorem ig-rantem respectu ipsius, cùm consentiat & cooperetur peccato Confessarii: ideoque talem pœnitentem esse indispositum, & teneri confessiones iterare. Confessio tamen bona fide facta Sacerdoti ignaro, est valida; quia ex parte pœnitentis intervenit integra confessio, & debita dispositio, & ex parte Sacerdotis intervenit aliqua cognitio & perceptio illius, quæ licet non sit accurata, tamen sufficit, ut cognoscat illam esse sufficientem materiam hujus Sacramenti. Ita Suarez.

Quæst. II. *An & quomodo tenetur Confessor pœnitentem examinare?*

Resp. Tenetur examinare de specie, numero, circumstantiis peccatorum, eorumque causis, habitu & occasionibus proximis, quoties rationabiliter præsumit ista non sufficienter declarari, vel de hoc dubitat. Item debet interrogare, an sciat res fidei, præcepta Dei & Ecclesiæ, & status sui obligationes, quoties dubitat, an pœnitens ista calleat; demum scrutari dispositiones & conscientiam pœnitentis, *quasi medicus vulnus, & judex causas*, ait S. Thom. in 4. dist. 19. *Prob.* 1. Ex Concil. Later. gen. IV. cap. 21. *Sacerdos autem sit discretus & cautus; diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati*. 2. Ut minister Sacramenti tenetur curare, ut integritas materiæ Sacramenti à Christo requisita ponatur, quantum moraliter potest; & ut judex ac medicus tenetur sibi comparare cognitionem necessariam ad ferendum rectum ac in-

tegrum judicium de peccatis, & statu poenitentis, ad illum cum Deo reconciliandum, ad imponendam satisfactionem peccatis, & ejus facultati congruentem, & ad praescribenda remedia cautioni ac emendationi poenitentis apta. Et vero judex non potest licite proferre sententiam, nisi prius plene cognoscat totum statum causae, & personae quam debet absolvere. Haec autem inquisitio debet esse discreta & moderata, ne sit vana, curiosa, periculosa, reddatque Sacramentum nimis grave & odiosum. Pro quo

Observa 1. Non omnes eodem modo interrogandi sunt, sed modo cuique accommodato. Sic caeteris paribus magis examinandi sunt minus periti, quàm periti ac timorati; item qui raro confitentur, quàm qui frequentius.

2. Saepe necesse est, interrogare poenitentes de statu, officio, tempore ultimae confessionis, & omissione obligationum iis propriarum, de consuetudine, occasione, & caussis ac motivis peccatorum, de impletione poenitentiae injunctae. Non sunt autem interrogandi, nisi de peccatis, quae potuerunt verisimiliter ab illis committi: ideo prius intelligat confessor aetatem, sexum, conditionem, statum, munus poenitentis, & prudenter ac moderate eum interroget de peccatis, quae a personis talis aetatis, sexus, conditionis, status, professionis admitti solent. De nomine non percontetur, nec inutilia quaerunt umquam, nec sibi narrari patiatur.

3. Debet curare, ut poenitens in confessione generali exprimat, quaenam mortalia necdum confessus sit: nam aliàs nec posset discernere materiam necessariam ab alia, nec imponere, ut tenetur, satisfactionem proportionatam ac debitam pro illis, pro quibus nondum imposita est; sed daret justo leviorem, falsò putans jam pro illis debitam injunctam fuisse.

4. Cautio magna adhiberi debet in inquisitione de peccatis luxuriae, ne scandalizetur poenitens; & mala, quae ignorat, doceatur cum periculo ea deinde patrandi. Quare quaerendum est generaliter, num menti irrepserit turpis aliqua cogitatio, num opere vel voluntate aliquid contra castitatem admiserit, num circa aliquid conscientia ipsum existimulet? Si affirmet, ulterius interrogetur, a generalibus gradatim descendendo ad particularia: secus si neget.

5. Confessarius confitentem non objurget, nisi finita confessione; neque interpellet, nisi opus fuerit aliquid melius intelligere. Ita Rituale Roman. addens. *Audita confessione, perpendens peccatorum magnitudinem ac multitudinem, pro eorum gravitate ac poenitentis conditione, opportunas correptiones ac monitiones, prout opus esse viderit, paterna charitate adhibebit, & ad dolorem & contritionem efficacibus verbis adducere conabitur, atque ad vitam emendandam, ac melius instituendam inducet, remediaque peccatorum tradet. Postremo salutarem & convenientem satisfactionem, quantum spiritus & prudentia suggesserit, injungat, habita ratione status, conditionis, sexus, & aetatis, & item dispositionis poenitentium, videatque ne pro peccatis gravibus levissimas poenitentias imponat &c.*

Quare confessarius debet habere in promptu varia motiva ex Scriptura praesertim, & Patribus deprompta ad excitandum in poenitentibus peccatorum dolorem ac odium efficax, vitae christianae propositum, & amorem Dei, secundum poenitentium dispositiones, proposita peccati foeditate, gravitate poenarum aeternarum, & praesertim Dei bonitate, magnitudine, ac amabilitate infinita &c. Et poenitentes ad perfectam contritionem eliciendam verbis efficacibus adducat.

Sed an poenitens confessario interroganti tenetur aperire pravam consuetudinem, malos habitus, cupiditates, tentationes, occasiones peccati, dispositiones, obligationes proprias, statum, conditionem, munus?

Resp. Affirm. Ita communiter. Quia confessarius, cum sit judex & medicus, habet jus cognoscendi, & inquirendi ea omnia; quorum notitia necessaria est ad recte judicandum de peccatis, statu, morbis, necessitate, ac dispositione poenitentis, & ad praescribenda remedia ejus emendationi ac curationi apta, qualis est praedictorum & similium notitia. Ac proinde poenitens tenetur ad ista sincere & clare respondere; nullum enim esset jus in confessario interrogandi, si non esset in poenitente obligatio ad interrogata respondendi. Et verò confessarius est judex proferens sententiam non solum circa illa peccata, quae audit, sed etiam circa personam, quam dum sacramentaliter absolvit, judicat, illam debere reconciliari cum Deo, & quantum ex se est, reconciliat: ad hoc autem oportet, ut cognoscat plenè totum statum conscientiae poenitentis, ad videndum, an sit aliquid, quod obstet ejusmodi reconciliationi. Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem. *Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.*

Quaest.

Quæst. III. *An confessarius teneatur admonere pœnitentem de ejus erroribus, & eum docere?*

Resp. 1. Si error seu ignorantia sit vincibilis & culpabilis, tenetur confessarius eum docere id, quod culpabiliter ignorat. Quia quamdiu talis ignorantia perseverat, pœnitens est indispositus; cum ipsa sit peccatum, & causa peccati. Confessor autem ut doctor tenetur erudire pœnitentem, & ut medicus tollere causam & occasionem peccandi, veritatem docendo. Idque etiamsi tunc non speretur fructus; quia ea admonitio proderit, ut pœnitens edoctus cognoscat malum statum, in quo est, & forte aliquando resipiscet, & exstimulabit conscientia. Item tenetur corrigere errorem, qui est pœnitenti perniciosus, & causa peccandi, puta si putet esse illicitum, quod ei revera licitum est.

Resp. 2. Si error, vel ignorantia sit inculpabilis ac invincibilis, docendus est pœnitens. 1. Si ex eo sequatur aliquod grave malum vel scandalum publicum, etiamsi inde timeatur malum pœnitentis: nam malum privatum permitti debet, ut vitetur publicum. 2. Si error vergat in damnum injustum proximi. Quod si pœnitens restituere, aut abstinere à contractu aut opere injusto nolit, non debet absolvi: quia est indispositus; cum nolit obligationem sibi notam exequi, vel nolit intelligere, ut bene agat. 3. Si pœnitens dubitet de suo errore, vel interroget Confessarium: nam tunc taciturnitas esset tacita erroris approbatio, & confirmaret pœnitentem in errore. 4. Si ex errore sequatur malum occultum inculpatè ignotum, ut si putat matrimonium suum esse validum, & tale publice habeatur, quod tamen invalidum est ob impedimentum occultum, notum ipsi Confessario; modo monitio profutura videatur, nec ex ea scandalum timeatur. Quia Confessor est Dei minister, & judex, doctor, ac medicus pœnitentis. Ergo tenetur curare, ut leges serventur, instruere pœnitentem, & impedire peccatum etiam materiale, dum nullum majus malum timetur: nam error per se quoddam malum est, & plerumque alia mala invehit. Si tamen probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale pœnitentis, vel grave scandalum, & damnum innocentibus, puta liberis; differenda est monitio, donec hoc periculum sit sublatum, & petenda dispensatio, ex cap. 9. *de consang. & affinit.* ubi Innocentius III. consultus de matrimonio invalido contracto, respondet: *Dissimulare poteris, ut remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere.* Nam cum Dei offensio per ignorantiam invincibilem vitetur, illud materiale malum recte permittitur ad impedienda graviora mala.

Quæst. IV. *An confessor possit se conformare sententiæ pœnitentis minus probabili, & minus tutæ contra propriam probabiliorem & tutiorem?*

Resp. Nego. Quia confessarius in tribunali pœnitentiæ est superior, doctor & Judex; pœnitens vero inferior & reus. Ac proinde confessarius debet judicare secundum propriam sententiam prudentem, & conscientiam, non ad arbitrium rei, quem tunc docere debet. Præterea non licet sequi opinionem minus probabilem & minus tutam. Quare pœnitens volens eam in praxi sequi, est indispositus. Potest tamen absolvi pœnitens eruditus, volens sequi opinionem suam, quam bona fide post diligentem veritatis inquisitionem putat esse multo probabiliorem, etsi confessarius sciat multis aliis talem videri, nec sit evidens esse minus probabilem. Quia pœnitenti licet agere secundum conscientiam prudenter formatam; ideoque tunc censetur bene dispositus.

Quæst. V. *An & quibus Confessor tenetur denegare, vel differre absolutionem?*

Resp. 1. Tenetur denegare iis omnibus, quos cognoscit carere contritione ac dispositione debita; alioquì grave sacrilegium admitteret: nam ex communi sententia faceret Sacramentum nullum, dando absolutionem invalidam & inutilem defectu materiæ debitæ. Et secundum Scotistas faceret Sacramentum inutile: ut pote destitutum effectu suo, ob defectum dispositionis necessariò requisitæ ad illum. Quare Rituale Rom. ait: *Videat diligenter Sacerdos, quando, & quibus conferenda, vel neganda, vel differenda sit absolutio: ne absolvat eos, qui talis beneficii sunt incapaces: quales sunt, qui nulla dant signa doloris, qui odia & inimicitias deponere, aut aliena, si possunt, restituere, aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata derelinquere, & vitam in melius emendare nolunt, aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publice satisfaciant, & scandalum tollant &c.* Igitur secundum hoc principium certum, & doctrinam Patrum, Canonum, & S. Caroli, in instruct. Confessar. absolutio denegari debet.

1. Iis, qui nolunt rem alienam restituere, debita solvere, vel honorem aut famam læsam, aut quodlibet aliud damnum illatum resarcire, cum possunt, aut dare operam, ut facultatem ista præstandi, si non habeant, comparent.

2. Qui non curant tollere habitum peccandi, ut si non adhibeant remedia necessaria a Confessario aliàs præscripta, vel aliunde cognita. Nam carent proposito efficaci emendationis, quod exigit destructionem causarum peccati: nulla autem propior est habitu.

3. Qui uti renuunt remediis, quæ a Confessario judicantur necessaria ad emendationem, vel impositas pœnas meritas, & eorum facultati accommodatas persolvere nolunt.

4. Qui retinet voluntatem, duellum, data occasione, offerendi vel acceptandi, aut aliud peccatum mortale admittendi.

5. Qui inimicitias & odia deponere, injuriam acceptam condonare, vel reconciliari nolunt, offensorem sincerè propter Deum non amant, nec parati sunt pro illo orare, ei benevolentiæ signa communia exhibere, & in necessitate subvenire. *Falsa fit pœnitentia si odium in corde gestetur, aut si offensor cuilibet non satisfaciat, aut si offendenti offensus non indulgeat*, ait Conc. gen. Later. II. can. 22.

6. Qui nolunt corrigere luxum, & sumptus superfluos in cibo, potu, vestitu, ornatu, conviviis, famulatu, &c. qui ad mortale pertingant: ut si propter illos contrahantur debita, quæ solvi nequeant; si stipendia famulorum, aut operariorum, vel alia debita non solvantur; si eleemosynæ debita omittantur, &c. vel si inde scandalum oriatur.

7. Qui occasionem proximam peccandi deserere nolunt. Unde Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimo directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit*. Hinc S. Carolus, in instruct. cit. monet, non esse absolvendos eos, qui vitam in otio agunt, vel malorum consortium, aut cauponam frequentant, vel choreas (vulgo *Ballo*) adeunt, nisi habeant firmum propositum ab his deinceps abstinendi. Idem dic de comœdiis amatoriis, & aliis spectaculis periculosis.

8. Ii, qui occasionem peccandi aliis præbent, nisi efficaciter desistere statuerint, quales sunt, qui componunt, imprimunt, dant, vel vendunt libros amatorios, vel contra fidem, aut bonos mores; qui domum aleatoribus præbent; qui comœdias periculosas exhibent; item fœminæ, quæ pectus nudum gestant; nec excusantur, ob consuetudinem: nam (ut ait S. Antoninus) *Valde turpis & impudicus est talis usus; & ideo non servandus. Non sequaris turbam ad faciendum malum*, Exod. 23. &c. Item qui comœdias periculosas exhibent, *de Theatricis placuit, eos, quamdiu agunt, a communione separari*, ait Concil. Arelatense II. ann. 452. can. 20. Ergo tamdiu absolvi non debent &c.

9. Qui nolunt abstinere ab usura, superstitionibus, artibus, commerciis, aut contractibus illicitis, aut à quovis alio opere malo. Ratio horum omnium est, quia ejusmodi homines carent proposito efficaci servandi omnia mandata, & vitandi peccatum mortale, ejusque occasiones proximas; ideoque contritione.

10. Qui ignorant res necessarias ad salutem necessitate medii, ut mysteria SS. Trinitatis & Incarnationis, beatitudinem æternam justis perseverantibus rependendam, pœnas æternas peccatoribus paratas. Nam sine horum fide explicita nemo adultus justificari potest. Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei; etiamsi per ignorantiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini*. Hinc nequeunt validè absolvi, nisi prius ista didicerint. Idem dic de actu contritionis, cùm sit de necessitate Sacramenti.

Qui autem ignorant ea, quæ sunt solum necessaria necessitate præcepti, ut aliqua alia fidei dogmata, vel mandata aliqua Dei aut Ecclesiæ, vel obligationes sui status, ac conditionis proprias, debent hæc doceri ante absolutionem, si pauca horum ignorent, quæ brevi tempore discere queant, sin minùs differenda est absolutio, donec ea omnia didicerint, si jam moniti neglexerunt discere; quia sunt in habitu negligentiæ culpabilis, cùm teneantur graviter ista scire, & tamdiu actu peccant, quamdiu ea non ediscunt, cùm possunt. Nec Confessarius potest prudenter credere, eos hanc obligationem postea impleturos, eo quod id promittant, cùm jam fidem datam fefellerint. Quod si nondum fuerint moniti, poterunt, si nihil aliud impediat, absolvi,

præ-

præmissa instructione de his saltem rebus, quæ sunt de necessitate medii & Sacramenti; & imposita obligatione alias quamprimum edisendi. Ita S. Carolus in instr. Confessar. addens neque absolvi debere Patres & Matres familias, & qui liberos suos aut domesticos horum notitia imbuere per se vel per alios non curant: vel non invigilant, ut iidem Dei & Ecclesiæ præcepta observent, aut (quod pejus est) eorum observationem impediunt; vel retinent domesticos, qui sunt aliis scandalo, nec se emendant. Si tamen spondeant ista se præstituros, & nondum de iis moniti fuerint, poterunt absolvi: secus, si jam moniti omiserunt, donec emendationem operibus probaverint.

Resp. 2. Extra articulum mortis, Confessarius tenetur generatim differre absolutionem iis, quorum dubia ei apparet contritio ac dispositio debita, & quos non potest prudenter judicare, habere debitum dolorem, ac propositum efficax ac universale non peccandi, donec adsint sufficientia conversionis veræ, ac contritionis debitæ signa. Nam alioqui sine necessitate & temerè exponeret Sacramentum periculo nullitatis, & privationis effectus, applicando formam materiæ dubiæ, nec moraliter certæ, & subjecto dubie disposito, & sic committeret grave sacrilegium. Nam vera contritio ex communi sententia, est materia proxima, & per se essentialis Sacramenti; & ex Scotistis est saltem dispositio necessaria ad ejus effectum. *Confessor.* (inquit Suarez, disp. 32. sect. 2.) *tenetur justitiam & Religionem in ejus administratione servare; quia & judicium & actionem sacram exercet. Cui muneri ut satisfaciat, unum ex præcipuis est, ut dispositionem conscientiæ pœnitentis sufficienter agnoscat. Est enim præcipuum hujus materiæ fundamentum, non posse Confessorem, licitè pœnitentem absolvere, nisi ille sit bene dispositus ad absolutionem suscipiendam. Primo, quia non potest ipse absolvere, nisi quem Christus etiam absolvit; gerit enim vices Christi, & quæ ipse solvit in terris, debent soluta manere & in cœlis; alias clavis errabit, & minister illa abutetur, & peccabit. Secundo, quia tenentur ministri Sacramentorum non dare illa indignis. Tertiò, quia est judex, & tenetur justum judicium facere. Ex quo fit, priusquam absolvat, necesse esse, ut prudenter judicet, pœnitentem esse dispositum: quia alias se exponeret periculo errandi, & sine sufficienti cognitione operaretur.* Præterea Confessarius debet esse dispensator fidelis ac prudens applicationis meritorum Christi, & Sacramentum gratiæ collativum prudenter & sanctè administrare. Ergo citra necessitatem seu articulum mortis, non ei licet administrare hoc Sacramentum cum materia, vel dispositione, quæ prudenter judicari nequeat vera, ac sufficiens ad valorem, & effectum Sacramenti. Contritio autem dubia, aut quæ non est probabilius vera, quam falsa, non potest prudenter judicari vera ac sufficiens. Et quamvis pœnitenti credi debeat in iis, de quibus se accusat, cum Confessarius nequeat ejus peccata, nisi ex ipso cognoscere; non sufficit tamen testimonium pœnitentis, asserentis se esse contritum, dum aliunde adest ratio dubitandi de veritate ejus contritionis, & debitæ dispositionis; nam ipse & seipsum, & Confessarium decipere potest, ut notat S. Gregor. pastor. cur. p. 1. c. 9. ibi: *Sæpe sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare, quod non amat; de mundi autem gloria non amare, quod amat.* Et, in 1. Reg. cap. 6. ait: *In fructu, non in foliis, aut ramis pœnitentià cognoscenda est. Quasi arbor bona voluntas bona. Confessionis ergo verba, quid sunt aliud nisi folia?* Quare S. Carolus, in instruct. Confess. quas Clerus Gallicanus præcipit, ut ab omnibus Sacerdotibus accuratè serventur, ait: *Absolutio, donec emendatio perspiciatur, differre debet his, qui licet se peccatum dimissuros polliceantur, ab illo tamen non separandos Confessarius probabiliter judicabit.*

Resp. 3. Extra periculum mortis, juxta principia tradita, & doctrinam S. Caroli, in instruct. Confess. tenetur Confessarius speciatim differre absolutionem, præsertim.

I. Implicatis consuetudine peccandi mortaliter, qui nondum efficaciter conati sunt eam emendare, licet emendationem promittant; donec vitiosum habitum sic vicerint, ut periculum proximum seu probabile peccandi sublatum sit. Quia 1. vera conversio consuetudinarii est valde rara, ac perdifficilis, nec brevi tempore fieri solet, ut constat ex Patribus, & experientia: ergo prius operibus probari debet, ut possit prudenter credi. 2. Prava consuetudo est occasio proxima peccandi, & eo pejor quod interna est. 3. Dilatio absolutionis est medium moraliter necessarium ad pravi habitus emendationem, cum experientia constet, eum sine dilatione illa communiter non emendari. Confessarius autem, ut medicus spiritualis, tenetur adhibere remedia ad pœnitentis emendationem apta & moraliter ne-

cessaria. 4. Gratia Sacramentalis exponeretur morali periculo proximæ destructionis, cum graviori damno pœnitentis: nam dum durat malus habitus, homo est in periculo proximo statim & sæpe peccandi, cum habitus ille propensionem maximam, & necessitatem moralem peccandi pariat. Confessarius autem, ut minister Sacramenti, citra necessitatem non debet conferre gratiam, quam prudenter judicat brevi amittendam, nisi eam differat; & ut medicus debet curare, ut sanitas, quam offert, non tam cito amittatur, sed sit moraliter saltem stabilis: imprudenter enim ageret medicus, qui statim daret remedium, quod prudenter judicaret allaturum sanitatem, brevi cum majore damno amittendam, si statim detur, cum moraliter stabilem afferre, & morbum curare possit, si differatur. *Quod facile sanatur, non multum cavetur: ex difficultate autem sanationum erit diligentior custodia receptæ sanitatis*, ait S. August. in Psalm. 6. Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.*

II. Recidivis, seu iis, qui post plures Confessiones pluries relapsi sunt in eadem peccata. Tum quia qui plures fidem datam fefellerunt, non possunt nisi ex operibus prudenter judicari, habere verum, & efficax propositum; tum quia recidivorum pœnitentiæ semper à Patribus existimatæ sunt saltem valde suspectæ, & dubiæ. Quare S. Isidorus, in cap. 11. *de pœnit.* dist. 3. ait: *irrisor est, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet*. At (ut docet Delugo disp. 14. sect. 10.) *certum est, quando dilatio necessaria est ad explorandum firmum propositum pœnitentis, de quo non satis constat: debere differri absolutionem*. Præterea recidivi sine absolutionis dilatione emendari non solent, adeoque dilatio est remedium ipsis moraliter necessarium. *Non esset tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi*, ait Bellarmin. serm. 8. de Adventu. Rituale Tullense excipit eos, qui relapsi sunt raro, & solum ex vi tentationis, vel occasionis urgentis non quæsitæ nec prævisæ.

III. Iis, qui aliena retinent, vel injuriam in fama, honore, vel aliis bonis intulere, donec satisfecerint si possunt, quamvis promittant, se statim satisfacturos, si jam semel admoniti id omiserunt. Ita S. Carolus, in instruct. Confess. & Concil. Mediol. I. Item is, qui commercia illicita, vel artes prohibitas, aut occasionem peccandi voluntariam non dimisere, donec deseruerint: & generatim iis, qui obligationem aliquam gravem, & urgentem non impleverunt ex negligentia, donec impleverint, si jam semel aut bis moniti fuerint, vel id promiserint. Quia propositum, quod nunc faciunt, non potest prudenter judicari magis efficax esse, quàm prius factum. Et aliàs relinquerentur in probabili periculo peccandi ut antea; cujus probabilitatem facit fidei prius datæ violatio, & difficultas ista præstandi. Imo si res restituenda gravissimi sit momenti; non debet ordinariè absolvi pœnitens, donec restituerit, si potest, quamvis antea monitus non fuerit: nam alioquin relinquerentur in gravi periculo non restituendi, ob difficultatem talis restitutionis, & propensionem magnam differendi.

IV. Qui inveteratas inimicitias exercent cum proximo, donec se ei reconciliaverint; vel etiamsi inveteratæ non sint, contra fidem datam nondum redierunt cum eo in gratiam, nec publica dederunt signa reconciliationis, ad tollendum publicæ inimicitiæ scandalum; vel qui primi proximum offenderunt, & nolunt primi eum adire, & ei satisfacere, ut tenentur.

V. Qui publicum scandalum dederunt, donec illud sustulerint, ut docet Rituale Roman. Quare is, cujus peccata publica fuerint, non est absolvendus, antequam publice appareat emendatus: aliàs absolutio esset scandalosa.

VI. Adolescentibus, qui vitam otiosam agunt, vel studia notabiliter negligere solent, donec emendati appareant. Idem dic de omnibus, qui munus suum graviter negligere consueverunt.

VII. Qui in examinanda conscientia graviter negligentes fuerint, donec melius examinarint, & se ad contritionem melius excitarint. S. Carolus. Nam talis negligentia indicat defectum debitæ contritionis, ad quam obtinendam indigent tempore aliquo, precibus, & aliis mediis. Si tamen diligentiam bona fide adhibuerint, sed non sufficientem, charitas postulat, ut Confessarius interrogando, hunc defectum suppleat, & pœnitentem adjuvet, ac disponat ad veram contritionem, præsertim si sint rustici & rudes, qui in primis adjuvandi sunt: nam de iis præsumitur, licet millies se examinent, non

fore

foré magis paratos, quàm ſi ab ipſo Confeſſario breviter examinentur.

VIII. Verſantibus in peccati occaſione proxima, ut infra dicam.

Nota 1. Pœnitens non debet ordinariè remitti ultra xv. dies. Nam æger non debet à medico diu derelinqui, ſed ſæpius adjuvari; & aliàs periculum eſſet, ne pœnitens animo cadat, ac deſperet. Quod ſi poſt tale tempus nondum ſufficienter diſpoſitus inveniatur, adhuc remittetur cum ſolatio, hortatione, & ſuggeſtione mediorum magis efficacium, donec talis judicetur.

Nota 2. Conſuetudinariis & recidivis præſcribenda ſunt remedia ſuæ emendationi apta: qualia ſunt oratio quotidiana, matutina ac ſerotina, crebra opera miſericordiæ, auditio Miſſæ, opera virtutum vitiis ac propenſionibus pravis contrariarum, ſui demiſſio ac diffidentia, fiducia in Deum, frequens confeſſio apud eumdem confeſſarium pium & prudentem, meditatio motivorum vitandi peccatum, lectio piorum librorum, celeris repulſio pravæ cogitationis, aut motionis; aliqua punitio quoties tale peccatum committitur, ut jejunium, largitio eleemoſynæ, aliqua oratio, &c. examen conſcientiæ quotidianum, & præſertim particulare, hoc modo: Mane eliciatur propoſitum vitandi tale peccatum, & Deo offeratur cum petitione gratiæ. Quoties commiſſum fuerit illud peccatum, ſtatim eliciatur contritio cum aliqua punitione; & ſaltem ſero examinetur conſcientia de illo. Quod ſi fuerit commiſſum, eliciatur contritio, fiatque aliqua ſatisfactio: ſin minus Deo gratiæ agantur.

Quæſt. IV. *Quomodo confeſſarius ſe gerere debet erga eos, qui verſantur in occaſione proxima peccati?*

Nota 1. Occaſio peccati eſt id omne, quod ad peccatum allicit, ſive ex natura ſua, ſive ex parte pœnitentis fragilis. Dividitur in proximam & remotam. Proxima eſt ea, quæ affert morale, ſeu probabile periculum peccandi, ſive eſt ea, in qua quis veriſimiliter eſt peccaturus. Remota, quæ non affert tale periculum. Remotam non tenemur fugere, alioqui deberemus omnes de mundo exire, ex 1. Cor. 5. *Quoniam creatura Dei in odium facta ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium*. Sap. 14.

Nota 2. Occaſio proxima peccati duplex eſt, nempe per ſe, & per accidens. Occaſio proxima per ſe eſt ea, quæ per ſe ſic eſt apta inducere homines in peccatum mortale, ut ſpectata communi hominum fragilitate ac corruptione, multi in ea veriſimiliter peccaturi ſint; aut quia in ea multi ſæpe peccant: cujuſmodi ſunt, cum ea perſona habitare, cum qua ſoleas peccare; familiaritas inter adoleſcentes & puellas, aſpectus minus pudici &c. Occaſio proxima per accidens eſt, quæ non habet vim inducendi communiter homines in peccatum, ſed tantum aliquos ratione ſpecialis illorum fragilitatis & diſpoſitionis, ita ut prudenter timeatur, ne in ea peccent.

Nota 3. Utraque occaſio proxima peccati ſubdividitur in voluntariam, & involuntariam. Voluntaria eſt ea, quæ deſeri poteſt etiam ſine graviſſimo incommodo. Involuntaria ſeu neceſſaria eſt ea, quæ vel phyſice; vel moraliter deſeri non poteſt. Et ſic alia eſt involuntaria ſeu neceſſaria phyſice, quæ nullo modo pendet à voluntate, ut deſeratur; ut ſi quis in carcere aut triremi vinctus ſit cum flagitioſo; & alia involuntaria, ſeu neceſſaria moraliter, quæ deſeri nequit, ſine peccato, vel damno temporali graviſſimo; ut militia reſpectu militis in ea frequenter peccantis, cui abeundi facultas recuſatur; non enim poteſt deſerere militiam invito duce, cui ex juſtitia obſtrictus eſt; vel munus ſeu officium, quo quidem ſine peccato dimitti poteſt, ſed non ſine damno graviſſimo; v. gr. jactura ſui ſtatus, vel bonorum, vel famæ.

Reſp. 1. Confeſſarius non poteſt licite nec valide abſolvere pœnitentem, qui non vult ſtatim removere, & fugere occaſionem proximam, etiam per accidens, ſi poſſit licite & ſine gravi ſuo damno. Ita omnes cum S. Carolo. Quia talis caret propoſito efficaci non amplius peccandi, & ſervandi mandata omnia: nam hoc propoſitum includit voluntatem deſtruendi & fugiendi cauſas ac pericula peccati. Imo talis actu peccat mortaliter; nam ſecundum omnes quiſque tenetur ſub mortali removere & vitare occaſionem proximam, ſeu probabile periculum peccandi mortaliter, cum poteſt. Quia 1. Eccl. 3. *Qui amat periculum, in illo peribit*. Sed qui non removet, nec fugit probabile periculum peccandi, cum poteſt, illud amat, ſeu eligit. 2. Qui non removet, nec fugit probabile periculum peccandi, cum poteſt moraliter, is vult ſaltem virtualiter, implicite & interpretative ipſum peccatum. 3. Præceptum prohibens peccatum, ſimul vetat velle id, quod proxime ac moraliter conjunctum eſt cum peccato, & id ex quo veriſimiliter judi-

judicatur secuturum peccatum; nam præceptum debet esse efficax per se. Ergo qui non vitat, cum potest, probabile periculum peccati, peccat contra præceptum prohibens illud peccatum. Quare, ut ait *Delugo*, in moralibus se exponere periculo peccandi, & peccare, sunt idem. 4. Dei amicitiam, & animæ salutem contemnit, qui ejus perdendæ periculum probabile non vitat cum potest, sed voluntarie subit. 5. Innocent. XI. damnavit has propositiones. 61. *Proxima occasio peccati non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.* 63. *Licitum est quærere directe causam proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi.* Et Alexander VII. damnavit istam: *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad delectamentum concubinarii, vulgo regalo, dum deficiente illo, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.* 6. Ex S. Gregor. homil. 24. in Evangel. *Quæ ad peccatum implicant, ad hæc necesse est, ut post conversionem animus non recurrat.*

Porro ut quis teneatur vitare occasionem peccandi, non necesse est, ut in ea frequenter peccaverit; sed sufficit ut verisimiliter in ea sit peccaturus. Nam peccat, qui se probabili seu verisimili periculo peccandi exponit. Unde S. Carolus in instruct. Confessar. occasiones vitandas dicit *esse ex facta, quæ etiamsi per se licent, tamen probabiliter timetur, ne is qui confitetur, in eadem ipsa, quæ olim admisit, peccata relapsurus sit, si in iis remaneat.* Et Tolet. l. 3. cap. 18. ait: *Probabiles occasiones peccandi sunt omnino extirpandæ.* Enimvero ut effectus malus censeatur indirecte & interpretative voluntarius in causa, necesse non est, ut ex ea frequenter sequatur; sed satis est, quod cognoscatur, vel cognosci possit, & debeat, secuturus verisimiliter, ut constat ex cap. ult. *de injur.* ubi Gregorius IX. docet, imputari damnum ei, qui fecit aliquid, ex quo probabiliter illud sequi posse, scire potuit ac debuit, *Nec ignorantia*, inquit, *te excusat si scire debuisti ex facto tuo, injuriam verisimiliter posse contingere, vel jacturam.*

Resp. 2. Si pœnitens promittit se quamprimum relicturum talem occasionem, ei differri debet absolutio extra periculum mortis, donec eam deseruerit, si jam monitus non dimiserit, vel si diu in ea permanserit & peccaverit, vel si occasio illa urgens sit, & multum ad peccatum alliciat; nisi confessarius prudenter judicet, se posse fidem adhibere pœnitenti. Nam pœnitentis infirmitas & instabilitas adjuvanda est absolutionis dilatione, qua sæpe pœnitentes magis moventur, quàm aliis motivis, & aliàs relinquerentur in periculo eam non deferendi. Ita S. Carolus in instruct. Confessar. ibi: *Pœnitentem in aliqua ex his occasionibus aut similibus, si urgens sit illa occasio, ut qui concubinam, v. g. aleret, non debet sine dubio confessarius absolvere, nisi hanc occasionem antea sustulerit. Pro aliis vero occasionibus, quales sunt alea vacatio, aspectus minus pudici, colloquia &c. non absolvatur, nisi eas dimittere pœnitens polliceatur. Quod si jam aliàs id pollicitus sit, nec emendatus fuerit, absolutio tamdiu differatur, donec emendationem agnoverit.* Deinde sic monet confessarium: *Oportet eum severiorem esse, rigidioremque circa eas actiones & exercitia, quæ reipsa inutilia sunt, ante tamen propensionem ad malum, & sæpe ac facile pertrahunt ad diversa peccata. Hujusmodi sunt choreis interesse, cum blasphemis versari sæpius, aut rixæ deditis, popinas frequentare, indulgere otio, & id genus alia, quæ consuetudinem afferunt peccandi mortaliter. Nam absolutionem non debet impertiri, quin his omnibus renuntiet pœnitens, spondeatque ab iis abstinere diligenter. Si tamen confessarius prudenter judicet, se posse fidem adhibere pœnitenti promittenti eorum fugam, semel iterumque poterit absolutionem indulgere, ea tamen semper lege, ut si in iis diutius immoretur, eam postea differat, donec certis & evidentibus indiciis constet, illum ab his occasionibus esse segregatum.*

Resp. 3. Si pœnitens versetur in occasione proxima, quam non potest omnino, aut saltem sine peccato dimittere, quamvis appareat contritus, ei ordinarie differenda est absolutio, donec sublatum sit periculum proximum, seu probabile in ea peccandi, atque ita occasio ex proxima facta sit remota. Nam sine absolutionis dilatione pœnitentes in tali occasione a relapsu efficaciter averti non solent; & aliàs exponerentur periculo amittendi brevi gratiam Sacramentalem. Interea autem præscribenda sunt media contra relapsum idonea, quæ tollant proximitatem occasionis, seu periculi peccandi, vel detrahendo objecto vim proximam alliciendi ad peccatum, vel apponendo impedimentum casualitatis ejus. Ut si famulus, v. gr. qui non potest ab hero facultatem

abeundi

abeundi obtinere, peccaret sæpè cum ancilla; debet ei præscribi, ut quantum fieri potest, nunquam solus cum illa versetur, colloquatur, nec in eam oculos figat, nulla ei amicitiæ signa det; ut se bonis cogitationibus armet, oret &c.

Resp. 4. Si pœnitens versetur in occasione proxima etiam per accidens, quæ deseri nequeat sine gravissimo damno temporali; ei ordinarie differenda est absolutio, præscriptis mediis contra relapsum aptis, donec emendatus appareat, & occasio illa desierit esse respectu illius periculum proximum peccandi, si remediis adhibitis putetur non peccaturus. Prius itaque tentanda est emendatio absolutionis dilatione, qua pœnitentes efficaciter moveri solent ad præscripta remedia diligenter adhibenda. Ita S. Carolus in instruct. Confess. addens: *Si vero absolutionem differre non possit, quin pœnitentem exponat gravi infamiæ periculo; tum si contrarium certis quibusdam notis videat, aut ita mente affectum, ut ad omnia remedia paratus sit, quæ ad illius emendationem necessaria judicaverit prudens Sacerdos, tunc aptiora præscribet & utiliora: puta, ut solus cum sola numquam conveniat; imponet & preces, & corporis macerationem aliquam, & in primis frequentem confessionis usum, similiaque exercitia, quæ si in se recipiat, tunc debebit eum confessarius absolvere.*

Quod si mediis ad emendationem adhibitis adhuc peccet, ut antea tunc per negationem absolutionis cogendus erit pœnitens ad deserendam illam occasionem cum quantocumque damno temporali. Ita S. Carolus, ibidem. Nam tunc ipse pœnitens tenetur sub mortali eam dimittere, etiam cum bonorum, famæ, & status jactura, juxta illud Christi præceptum tunc urgens: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projicie abs te; expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te &c.* Idest, res charissimæ & utilissimæ dimittendæ sunt ad vitandam occasionem proximam peccati. Et vero peccatorem tam fragilem, & remedia adversus relapsum præscripta sæpius frustra expertum, velle adhuc permanere in tali occasione, est mortaliter illum velle peccare; enim vult aliquid cum peccato moraliter conjunctum, etsi solum respective ad se ipsum, censetur velle ipsum peccatum. Unde Concil. general. Lateran. II. can. 22. *Falsa etiam fit pœnitentia, cum pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet.* Igitur tunc dimitti debet officium, munus, ars, mercatura &c. si perseveret esse occasio peccandi.

Quæst. VII. *An Confessarius tenetur absolvere eum, quem prudenter judicat esse contritum, & recte dispositum?*

Resp. Tenetur, nisi aliunde sit justa causa differendi absolutionem. Nam nisi adsit aliunde talis causa, pœnitens vere contritus & integre confessus habet jus ad absolutionem. Idque exigit ratio judicii justi reconciliativi, & æquitas, ac pactum implicitum inter confessorem, & pœnitentem; debet enim judex audita causa judicare, & absolvere reum absolutione dignum, nisi adsit justa causa differendi. Præterea sine justa causa exponeretur pœnitens periculo remanendi in statu peccati mortalis, cum incertum sit, an elicuerit perfectam contritionem; & sic subiret periculum jacturæ operum meritoriorum.

Dixi: *Nisi sit aliunde justa causa &c.*

Nam si confessarius ex speciali pœnitentis infirmitate, & circumstantiis occasionum, quas vitare nequit, vel aliunde prudenter timeat, ne brevi relabatur, vel ne non satisfaciat alicui obligationi urgenti, nisi dilatione absolutionis efficacius à relapsis avertatur, exciteturque ad citius satisfaciendum suis obligationibus, potest & debet differre absolutionem. Confessarius quippe, ut minister Sacramenti, debet non solum valide illud administrare, sed etiam providere, ut gratia per illud collata conservetur, nec statim amittatur; & ut medicus tenetur adhibere media ad sanitatem stabilem procurandam ac conservandam apta. Nec pœnitens est tunc rationabiler invitus, cum id cedat in ejus bonum, & absolutio ei statim non expediat. Ita *Delugo*, disp. 14. sect. 10. ubi docet, veram & communem sententiam esse, quod possit esse causa rationabilis aliquando differendi absolutionem absque consensu pœnitentis; licet ipse aliunde credatur probabiliter esse nunc dispositum: nam *licet*, inquit, *pœnitens legitime dispositus, confessione facta, habeat jus ad absolutionem; non tamen habet jus ad hoc, ut statim proferatur sententia: potest enim judex arbitrari quomodo & quando debeat utilius proferri sententia........ Ergo quando merito timet pœnitentem nunc absolutum facilè relapsurum statim in eadem crimina, nisi ipsa difficulta-*

ta & dilatione absolutionis melius agnoscat gravitatem peccati, & necessitatem emendationis; poterit differre absolutionem, ut pœnitens admonitus non maneat in tanto periculo reincidentiæ, quantum alias subiret..... Ratio à priori est, quia confessarius est non solum judex, sed etiam medicus. Unde sicut in pœnitentia imponenda ita exercet officium judicis punientis, ut debeat simul exercere officium medici curantis, atque adeo procurare, quod impositio pœnitentiæ fiat in utilitatem, & medicinam pœnitentis, quo reddatur magis cautus, & fortior contra tentationes; sic in proferenda absolutione, licet principaliter exerceat munus judicis absolventis pœnitentem dispositum, debet tamen simul procurare ut medicus, in ipsâ absolutione curationem pœnitentis, eo videlicet modo absolvendo, qui magis cedat in utilitatem & remedium ægroti: ad utrumque enim habet jus confessarius, nec potest prohiberi à pœnitente, ne in ipsa absolutione utrumque exerceat. Et addit, sententiæ huic communi adstipulari experientiam multorum pœnitentium, qui hoc remedio brevi tempore solent curari.

Non tamen diu differri debet absolutio contrito. Nam hoc esset contra finem Sacramenti, quippe quod institutum est non solum ad remissionem peccatorum commissorum, sed etiam ad futurorum vitationem per gratias actuales, quæ intuitu Sacramenti suscepti dantur in hunc finem.

Quæst. VII. *Quomodo confessarius debet se gerere erga moribundos?*

Resp. 1. Si moribundus usu rationis & sensuum sit præditus, debet Sacerdos curare, ut integre, quantum potest moraliter, confiteatur, & vere conteratur; ut eliciat actus fidei, spei & charitatis perfectæ, qui tunc obligant; ut satisfaciat suis omnibus obligationibus, præsertim justitiæ & charitatis erga proximum &c. & ad hæc omnia excitare atque adjuvare. Item debet dare illi pœnitentiam, quam tunc implere facile possit, ut actus patientiæ, & indicere aliam peccatis proportionatam, quam implere teneatur si convaluerit, ut docet Rituale Rom.

Resp. 2. Quivis moribundus, qui, absente Sacerdote, absolutionem petiit, vel signa doloris aut voluntatis confitendi dedit, & postea adveniente Sacerdote omni sensuum usu destituitur, debet absolvi. Constat, 1: Ex praxi Ecclesiæ. 2. Ex Concilio Carthaginens. IV. can. 76. & Arausi. I. can. 12. & ex Rituali Romano auctoritate Pauli V. edito, & ab eo toti Ecclesiæ proposito tamquam continente *sinceros Ecclesiæ Catholicæ ritus*, quod sic habet: *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat, nutibus & signis conetur Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcumque, vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium sive per se, sive alios ostenderit, absolvendus est.* 3. Quia voluntas confitendi exterius significata, est confessio, seu accusatio sui generica & sensibilis, quæ in extrema necessitate sufficit. Nam qui significat, se velle confiteri, vel petit confessarium, hoc ipso exterius confitetur se esse peccatorem, & velle absolvi, ideoque etiam præsumitur esse contritus. Signum autem doloris, quod in periculo mortis editur, censeri debet ad Sacramentalem absolutionem directum, cum in tali statu fideles optimum animæ suæ remedium exoptare soleant; ideoque etiam voluntatem confitendi implicite significat. Ratio est voluntas Christi, qui noluit hoc Sacramentum ad salutem necessarium sæpe impossibile effectum, cum est maxime necessarium, scilicet in articulo mortis.

Sed pro praxi, Sacerdos à tali moribundo conetur elicere aliquod peccatum in specie, & signum doloris. Quod si id fieri nequit, curet ut in moribundi præsentia aliquis testetur, eum dedisse signa doloris, vel desiderii confitendi. Quod si neque hoc fieri possit, tenetur illum absolvere, si ab aliquo ante adventum suum audierit, eum dedisse signum doloris, aut petiisse confessorem; nam dum non agitur de damno tertii, creditur uni testi. Nec obstant Concilia & Rituale Rom. utentia numero plurali, quia intelligi debent in sensu distributivo, non collectivo, sic cum dicunt, animam defuncti posse juvari aliorum fidelium suffragiis, sensus est distributivus, quod singulorum suffragiis possit juvari.

Idem dic, si testis hoc tantum scierit relatione alterius. Nam notitia mediata, notitia est: & sufficit ad alios effectus, in quibus major certitudo requiritur, v. g. in Baptismo. Item quamvis signa illa moribundi dubia sint, ut visus sit tundere pectus, oculos ad cœlum tollere, aliquam imaginem devote respicere, absolvendus est; nam ista censeri debent relata ad absolutionem Sacramentalem; cum quilibet in articulo mortis censeatur, optimum animæ suæ remedium optare. Præterea in extrema ne-

cessi-

cessitate proximi tenemur ei subvenire meliori modo, quo fieri potest. Et cum Sacramentum sit ad salutem hominum institutum, satius est illud exponere periculo nullitatis, quam hominem periculo æternæ damnationis; nec hoc est contra ejus reverentiam, sed secundum ejus finem, si prout potest, conferatur in extremo periculo salutis.

Resp. 3. Magna controversia est, an absolvi possit moribundus omni sensuum, & rationis usu destitutus, qui nulla signa externa doloris, vel desiderii confitendi dedit coram aliquo.

Plurimi docent, eum non posse valide absolvi; nec proinde etiam licite, quamvis constet, ipsum christiane vixisse. Quia 1. S. Leo, Concilia Carthag. & Arauf. citat. & Rituale Roman. dum statuunt moribundum absolvendum esse, expresse addunt hanc conditionem: Si aliqua signa poenitentiæ dederit. Ergo eo ipso significant, non esse absolvendum, deficiente tali signo. 2. Nullum est Sacramentum Poenitentiæ sine confessione Sacramentali, cum hæc confessio sit ejus pars essentialis: sed in hac hypothesi nulla est confessio Sacramentalis: Ergo. *Probant min.* Confessio Sacramentalis est sensibilis accusatio peccati admissi, ordinata ad absolutionem Sacerdotis. Nam hoc Sacramentum est judicium sensibile, quod proinde includere debet accusationem externam ac sensibilem, quæ reddat sensibilem dolorem internum; & materia Sacramenti debet esse sensibilis, cum Sacramentum sit quoddam totum sensibile. At in hac hypothesi deest accusatio sensibilis, & ordinata ad absolutionem: neque enim vita prius christiane transacta, est moribundo hic & nunc accusatio sui ad absolutionem ordinata post peccatum commissum. Requiritur autem ex parte poenitentis post peccatum commissum aliqua voluntas sensibiliter manifestata, qua se accuset, vel certe imploret officium judicis; alioqui proferretur sententia sine ullo processu. Dico: *Post peccatum*. Nam ridiculum esset, quod quis hodie se vellet accusare de peccato cras committendo, ut cras ab eo absolvatur vi hujus accusationis.

Alii vero non pauci, & tota Facultas Lovaniensis, teste Havermano, contendunt, talem moribundum absolvi posse sub conditione, ideoque debere, modo christiane vixerit vel post peccatum poenitentiæ agendæ tempus habuerit: si enim in ipso actu criminis, v. g. in ebrietate, vel duello sensuum usu privetur, facilè concedunt, non esse absolvendum, cum constet esse indispositum. *Probant* 1. ex S. Augustino, lib. 2. de adulter. conjug. cap. 28. ubi ait: *Ego non solum alios catechumenos, verum etiam ipsos, qui viventium conjugiis copulati retinent adulterina consortia, cum salvos corpore in his permanentes non admittamus ad Baptismum; tamen si desperati, & intra se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum ceteris lavacro regenerationis abluatur. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinæ carnis illecebra usque ad baptismum statuerant detineri? .... Quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet Mater Ecclesia.* Sed priores respondent S. Doctorem supponere moribundum petiisse prius poenitentiam, sicut catechumenos baptismum, unde eum vocat poenitentem; & catechumenos dedisse aliquod doloris signum, v. g. nutu, percussione pectoris &c. Alioqui frustra dixisset: *Si intra se pœnitentes jacuerint*; nam si nullum poenitentiæ signum præbuerint: unde intra se poenitentes esse noscemus? 2. *Probant* ex Sacerdotali Romano Venetiis, anno 1560. excuso, ubi dicitur, talem moribundum esse absolvendum, *si bene vivebat, & frequentabat confessionem & communionem*. Item ex statutis synodalibus Ecclesiæ Lemoviceensis, & ex memoriali confessorum, edito Bononiæ jussu Archiepiscopi Bononiensis, qui postea factus Summus Pontifex Gregorius XV. opinionem non mutavit, sed etiam in suo quondam Archiepiscopatu in praxim redigi permisit. *Probant* 3. Quia quoties est materia dubia, vel probabiliter præsumpta in moribundo sensibus destituto, hic potest absolvi saltem sub conditione: nam tunc nulla irrogatur irreverentia Sacramento ob necessitatem proximi. At in tali moribundo reperitur talis materia, nempe contritio & confessio generica ac confusa, probabiliter ex aliquo signo externo præsumpta, vel dubia. Nam vita christiane acta, est signum externum probabile, vel saltem dubium doloris, & voluntatis confitendi saltem paulò ante privationem usus sensuum elicitæ, & ad absolutionem sufficienter directum in tali necessitate; cum enim fidelis quisque ideo christiane vivat, ut pie ac christiane moriatur, implicite saltem vitam suam christianam dirigit ad suscipiendam

dam

dam in mortis articulo Sacramenta. Item vita christiane transacta est ratio præsumendi, istum moribundum revera dedisse in hoc morbo aliquod signum externum doloris in ordine ad absolutionem, v. g. pectus tutudisse, oculos in cœlum sustulisse, Deum orasse &c. imò etiamnum internam contritionem ac voluntatem confitendi elicere, & conari manifestare omnibus, quibus potest, signis externis, omnibus videlicet motibus corporis sui, aut certe contrarium non constat. Unde inferunt, tunc haberi signum externum contritionis, & voluntatis confitendi saltem probabiliter præsumptum aut dubium ideoque sufficiens ad absolutionem conditionatam in tali necessitate.

Jam vero si talis potest absolvi, eum absolvere tenetur Sacerdos. Nam quisque ex lege charitatis tenetur proximo in extremo periculo subvenire meliori modo, quo potest, afferendo saltem opem dubiam, quæ melior est nulla, si certam afferre nequit.

Ad id quod objicitur, nempe duo Concilia sua citata, & Rituale Romanum exigere signum aliquod pœnitentiæ, respondent, ea loqui de eo, quod certum erat, & haberi debet quantum fieri potest. Præterea in hoc casu præsumitur signum externum pœnitentiæ.

Circa hoc Rituale Tullense hæc ait: Donec Ecclesia de hac difficultate deciderit, poterunt confessarii sequi in praxi id, quod favorabilius est saluti ejusmodi moribundorum, & eos absolvere, si semper christiane vixerint.

Quæst. IX. *Ad quid tenetur Confessarius propter defectum in Sacramentum admissum?*

Resp. Si invalide adsolvit pœnitentem à censuris vel peccatis reservatis, tenetur saltem, si commode potest, illum monere, ut sibi quærat remedium ab alio; vel obtenta à superiore facultate illum absolvendi, pœnitentem præsentem post iteratam contritionem absolvere. Si vero pœnitentem induxit in aliquem errorem, ex quo sequitur violatio præcepti alicujus, dicendo non extare tale præceptum, tenetur monere pœnitentem: alioqui esset causa, cur is præceptum violaret, & quisque tenetur tollere causam mali, quam posuit etiam inculpate. Item si ex omissione monitionis, & silentio confessarii, moveatur pœnitens ad credendum licitum id, quod est illicitum, tenetur confessarius postea eum monere: quia quisque tenetur curare, ne alii ex sua actione, vel etiam ex non omissione scandalum accipiant, & ne moveantur ad violandum etiam materialiter præcepta. *Delugo*. Et quia reparari debet omisso periculosa rei ex officio debitæ. Non potest autem confessarius pœnitentem monere extra tribunal pœnitentiæ sine ejus facultate expressa.

Quæst. X. *Ad quid tenetur confessarius propter defectum circa restitutionem?*

Resp. 1. Si sine tua culpa deobligasti pœnitentem à restitutione, ad quam tenebatur, vel obligasti, ad quam non tenebatur, teneris ex justitia errorem dedocere. Nam quisque tenetur ex justitia impedire, ne sua actione etiam inculpabili pariat alteri damnum: alioqui cognito errore, tenetur de damno; proximus enim jus habet, ne damnum à quoquam quovis modo patiatur.

Resp. 2. Si ex malitia, vel ignorantia vincibili, aut gravi negligentia considerandi, dixisti pœnitenti, eum non teneri ad restitutionem, ad quam reipsa tenetur, teneris errorem dedocere. Quod si non dedoces, vel si pœnitens interea factus est impotens ad restituendum, qui alioqui restituisset, teneris ipse restituere illi tertio. Nam violasti jus, quod ille habebat, ne impedires restitutionem ei debitam, & consilio tuo es causa efficax ejus damni. Si vero pœnitens possit adhuc restituere, sufficit, quod eum moneas de ejus obligatione: nam tua monitione sufficienter tollis causam damni inferendi, quam posueras: unde si pœnitens non restituat ex malitia, id tibi imputari nequit, cum jam non sis causa damni.

Resp. 3. Si ex ignorantia vel negligentia culpabili omisisti solum admonere pœnitentem de obligatione restituendi, teneris eum postea admonere. Sed juxta multos non teneris ipse restituere, si pœnitens sit interea factus impotens ad restituendum; imo etiamsi non moneas eum de restitutione facienda, saltem nisi ex officio habeas curam animarum. Quia confessarius præcisè ut confessarius, non tenetur ex justitia impedire damnum ejus, cui debetur restitutio; ac proinde omittendo monitionem non peccat contra jus creditoris, sed tantum contra bonum spirituale pœnitentis: confessarius enim nullam justitiæ obligationem, nec officium habet in ordine ad creditorem, sed tantum in ordine ad pœnitentem; nec tenetur ex officio procurare bonum temporale aliorum, sed solum spirituale bonum pœnitentis; nec est hujus caput politicum, sicut prælatus respectu suorum subditorum. Omittens autem, aut tacens non tenetur de damno non impedito,

dito, nisi ei, cujus damnum tenetur ex justitia impedire. Itaque hac in re non est par ratio confessarii, & judicis prophani: nam hic tenetur ex officio bonum aliorum spectante servare jus omnium, tamquam persona publica constituta ad procurandum bonum temporale, & jus aliorum; Confessarius autem obligatur soli pœnitenti in foro pœnitentiæ: quia hoc forum ac judicium privatum est, & institutum in bonum pœnitentis.

Dixi: *saltem nisi ex officio habeas curam animarum*, ut sunt Episcopi & Parochi, quos teneri tunc ad restitutionem valde probabile esse censet Lesius; quia cùm isti sint superiores, ex officio tenentur regere subditos, & pro modo suæ gubernationis impedire, ne aliis damnum inferant, ac proinde tenentur curare, si commode possint, ut restitutionem faciant. Ejusdem enim rationis est damnum inferre, & illatum nolle resarcire.

Resp. 4. Si pœnitentem culpabiliter, hoc est, ex malitia, vel ex ignorantia vincibili, vel gravi negligentia considerandi, obligasti ad restitutionem, ad quam non tenebatur, teneris ex justitia errorem retractare. Quod si jam restituit, teneris damnum illud ipsi resarcire. Nam illius fuisti causa efficax & injusta tuo falso consilio, ex cap. ult. de *injur.* Item teneris pœnitenti de damno, si tua omissione culpabili fuisti causa, cur ipse restitueret id, ad quod non tenebatur: nam tale damnum oritur ex omissione monitionis ei debitæ ex officio erga eum, ideoque ex justitia debitæ.

Quæst. XI. *An Sacerdotes non habentes curam animarum teneantur audire confessiones, si sint idonei & approbati?*

Resp. 1. Tenentur ex charitate sub mortali, etiam cum periculo vitæ, audire confessiones cujuslibet existentis in extrema necessitate salutis, qui scilicet salvari nequeat sine opera Confessoris. Nam quisque tenetur ex charitate salutem æternam proximi præferre vitæ suæ corporali, tenetur enim vitæ suæ corporali præferre salutem propriam: ergo salutem proximi, quem sicut seipsum diligere tenetur.

Resp. 2. Tenentur etiam ex charitate sub mortali audire confessiones hominum in gravi necessitate spirituali existentium, ut in periculo mortis, si alius desit, & id possint saltem sine gravi damno & vitæ periculo. Nam charitas obligat ad succurrendum proximo in gravi necessitate, cùm id fieri potest, saltem sine gravi incommodo & damno. Imo *Suarez* hic disp. 32. sect. 1. docet, quemlibet Sacerdotem teneri ex charitate, audire confessiones etiam cum periculo propriæ vitæ corporalis, si vita spiritualis, seu salus proximi periclitetur, & non sit alius qui subveniat: nam licet in rigore possit proximus per contritionem perfectam salvari, tamen magno morali periculo exponitur, quando sine alio medio relinquitur.

Certe secundum communem sententiam, in necessitate gravi spirituali communitatis, ut si peste grassante ob carentiam Sacerdotis morerentur communiter absque confessione, Sacerdos privatus tenetur sub mortali etiam cum periculo vitæ, audire confessiones, si alii non subveniant. Quia gravis necessitas spiritualis communitatis, licet non extrema, est per se gravissimum malum, cui merito succurri debet cum jactura vitæ privati, & quia vix fieri potest, ut talis necessitas non sit conjuncta cum necessitate extrema aliorum. *Delugo*.

Resp. 3. Extra necessitatem gravem tenentur, quando facile possunt, & utilitas proximi magna id exigit. Ex 1. Petr. 4. *Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.* Nam sine culpa non possunt ex negligentia inutilem reddere potestatem absolvendi, in utilitatem proximi acceptam.

CAPUT II.

De Sigillo Confessionis.

Sigillum illud est religiosa obligatio servandi in quovis casu secretum circa ea, quæ ex confessione Sacramentali cognita sunt.

Quæst. I. *Quæ & quanta est obligatio Sigilli Confessionis?*

Resp. 1. Secretum confessionis obligat, 1. Jure naturali, quo generatim tenemur, non revelare secretum commissum, & promissum etiam implicitè, præsertim cum damno aut infamia alterius. In confessione autem intercedit tacita pactio inter Confessorem & pœnitentem: nam hic peccata sua declarat sub conditione tacita secreti, quod Confessarius tacitè spondet hoc ipso, quod audit confessionem. 2. Lege divina speciali positiva, imo & naturali supposita institutione confessionis Sacramentalis, quam ex

natura rei consequitur, ne scilicet revelatione secreti confessio reddatur onerosa & odiosa, & sic ab illa homines avertantur. 3. Lege Ecclesiastica, vetante revelationem sigilli sub gravissimis poenis, lata in Concil. general. Lateranen. IV. cap. 21. ibi: *Caveat omnino, ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem; sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.*

Hinc in violatione sigilli reperitur malitia injustitiæ erga pœnitentem, & sacrilegii ob irreverentiam in sacramentum; quæ malitia sacrilegii semper est ex se mortalis, nec potest esse venialis ex levitate materiæ: ita ut sit mortale, vel unum veniale in particulari revelare. Nam minima infractio sigilli graviter injuriosa est sacramento, cum illud reddat odiosum, & avertat à confessione, & revelatio venialis culpæ à confessione venialium deterreret.

Resp. 2. Hæc obligatio tanta est, ut nullo prorsus casu, vel ad tormenta quælibet, & mortem vitandam liceat secretum confessionis revelare, sine expresso consensu pœnitentis, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Quia Christus dum hoc sacramentum instituit, & pœnitentes obligavit ad confitendum omnia mortalia, simul obligavit confessarium ad confessionis secretum numquam violandum quavis de causa. Nam si liceret aliquo casu detegere cognita ex confessione, confessio fieret odiosa, & ab ea homines averterentur: quod est maximum malum commune, gravius damno vitæ, cum confessio sit medium salutis non solum utilissimum, sed etiam necessarium. Semper enim pœnitens timeret, ne occurreret ille casus, vel ne confessarius eam necessitatem apprehenderet, & revelaret ejus peccatum, præsertim cum multi hac licentia ex imprudentia facilè abuti possunt. Hinc, cap. *de pœnit.* dist. 6. dicitur, nefas esse aliquid revelare etiam pro aliquo scandalo vitando. Quare obligatio servandi secretum confessionis longe major est & arctior, quam obligatio secreti naturalis, quod aliquando aperiri debet, dum ejus revelatio necessaria est ad impediendum malum innocentis, vel reipublicæ.

Dixi. 1. *Sine consensu pœnitentis*. Nam eo sponte dato licet justa de causa uti notitia in confessione acquisita. Quia cum obligatio sigilli sit in favorem pœnitentis, potest is juri suo cedere, & dare facultatem revelandi aliquid in confessione declaratum; potestque per alium facere, quod potest per se ipsum. Et aliquando ad id tenetur, v. g. ad avertendum damnum reipub. vel tertii; ac proinde si eam deneget, non debet absolvi, cum sit indispositus.

Dixi. 2. *Expresso*. Nam non sufficit consensus præsumptus, vel interpretativus, ut cum confessarius judicat, pœnitentem facultatem concessurum, si peteretur. Quia si non requireretur expressus consensus, confessio redderetur valde odiosa & onerosa; sæpe enim multi confessarii ex imprudentia putarent, ejusmodi revelationem esse gratam pœnitenti, cum tamen valde displiceret; sicque merito timerent pœnitentes, ne aliquo casu ex simili præsumptione peccata sua proderentur. Unde graviter peccat confessarius contra sigillum, si plura peccata, aut pluribus aperiat, quam pœnitens expressè consensit; vel si facultatem illam injuria aut fraude ab eo extorquet, falso ei persuadendo, illum teneri hanc concedere, aut quid simile. Item non sufficit, quod teneatur concedere, si reipsa non concedat, nam nihilominus redderetur confessio odiosa.

Quæst. II. *Quanam sigilli secreto continentur?*

Resp. Ea omnia, quæ per Confessionem deteguntur, scilicet omnia peccata tum mortalia, tum venialia, tum interna & occulta, quam externa & publica, eorumque circumstantiæ: item tentationes, vitia, cupiditates, indispositio imperfectiones, defectus naturales etiam inculpabiles, scrupulositas, & ignorantia pœnitentis; defectus natalium, peccatum complicis, materia ac objectum peccati; persona quæ est objectum, causa, circumstantia, vel occasio peccati, aut aliter; item quæcumque à pœnitente dicta sunt ad pleniorem peccatorum, conscientiæ ac dispositionis suæ manifestationem, sive reipsa, sive ex falsa ejus opinione ad eam manifestationem pertineant, vel utilia sint, etiamsi ad alios spectent; & alia quælibet, quæ pœnitens non vult, ut detegantur. Ratio est, quia revelatio quorumvis istorum redderet Confessionem odiosam, cum molestiam, vel infamiam, vel dedecus inferre nota sit pœnitenti, præsertim cum multi nesciant discernere, quæ sunt ac debeant dici, aut omitti in Confessione. Imo juxta Conink,

sink, & alios, poenitentis defectus, quos Confessarius ex ipso modo confitendi colligere potest, cadunt sub sigillum, ita ut illud violet, si dicat, poenitentem esse scrupulosum, impertinentiis, & næniis tempus conterere, esse morosum, & his similia. Nam hoc aptum est reddere Confessionem odiosam; ideoque in praxi vitandum.

Quæst. III. *Quomodo violatur sigillum Confessionis?*

Resp. Dupliciter. 1. Directe, revelando expresse aliquid ex sola Confessione cognitum. 2. Indirecte, aliquid dicendo aut faciendo; ex quo quis cognoscere vel suspicari possit, peccatum vel defectum poenitentis aut aliorum, aut quævis per confessionem cognita, ex quibus poenitenti, aut aliis pudor, molestia, dedecus, damnum, vel quodlibet gravamen sequi posset; etiamsi audiens id aliunde sciat. Quæ omnia seddunt Confessionem odiosam.

Hinc secretum Confessionis violat. 1. Qui dicit de aliquo etiam mortuo, quod commiserit aliquod mortale, vel plura venialia, vel tale veniale in particulari, v. g. mendacium, Non tamen qui dicit præcisè, Petrum sibi confessum esse aliquid veniale indeterminate; nam hoc ex ipso actu Confessionis patet: qui enim confitetur, hoc ipso attestatur, se aliquod saltem veniale admisisse. Sed ne hoc quidem dicendum est ob periculum scandali: Dixi: *Etiam mortuo*. Nam revelatio cognitorum ex Confessione, etiam post mortem poenitentis redderet Confessionem valde onerosam, ac odiosam; cum homines sint valde solliciti, ne etiam post mortem infamentur.

2. Qui unum præ aliis, quos audivit, laudans dicit, eum sola venialia admisisse; nam inde alii facile in suspicionem culpæ mortalis adducuntur.

3. Qui dicto vel facto peccatum poenitentis aliis etsi jam aliunde scientibus manifestat.

4. Qui dixit aliquod grave peccatum committi in tali Monasterio, vel Capitulo. Nam hoc parit infamiam communitati, redditque Confessionem odiosam. Item qui dicit in loco illo, præsertim angusto, ubi Confessiones audivit, esse multos fures, adulteros, luxuriosos, aut injustos &c. vel in tali loco talia, & talia committi solere, & præsertim si hoc aliunde non constet, nec sit publicum. Nam hoc infamiam loci, seu communitatis parit, quæ in singulos redundat.

5. Qui auditis paucorum Confessionibus, dicit, se tale peccatum audivisse, non nominata persona. Jam enim singuli ex illa relatione aliquid suspicionis contra se patiuntur, vel qui peccata per Confessionem cognita ita narrant, ut audientes possint aliquo modo conjicere vel suspicari, quinam ea commiserint.

6. Qui dicit se non absolvisse talem; remisisse ad tale tempus, vel ei dedisse talem poenitentiam, ex qua colligatur peccatum mortale saltem in genere; vel qui de Titio fure notorio dicit, eum sua furta contritione magna sibi confessum esse.

7. Duo Confessarii, qui inter se colloquuntur de peccatis poenitentis, etiamsi is utrique eadem peccata confessus fuerit.

8. Qui alta voce, vel alio modo a circumstantibus intelligibili, arguit poenitentem, nam hoc ipso indicat gravitatem materiæ, quam audit.

9. Utendo notitia per Confessionem parta sine licentia, & cum gravamine poenitentis, vel cum ejus licentia, sed extorta, nec sponte data. Porro potest violari sigillum non solum verbis, sed etiam factis, & aliis signis, ut constat ex Conc. Later. citato.

Nota 1. Quamvis non violet sigillum, qui præcisè refert peccata in Confessione audita, personam & locum nullo modo designando, sic, ut audientes ne leviter quidem suspicari possint, quinam ea commiserint; tamen recte monent non esse dicendum. *Hæc peccata audivi in Confessione*. Quia audientes, præsertim Laici, facile scandalizantur, suspicantes violari sigillum, & quandoque periculum est, ne ex imprudentia lædatur sigillum, & deveniatur in suspicionem personæ, imo hoc prohibitum esse à Concil. Lateran. cap. *Omnis*, nisi in necessitate petendi consilium, docet Fagnanus. Quia Concilium solum permittit de peccato audito, absque ulla expressione personæ, & caute consulere sub hac conditione, *Si prudentiori consilio indiguerit*: ergo extra hanc indigentiam id non licet.

Nota 2. Quamvis liceat Confessario loqui de rebus, quas aliunde novit, quia nihil cadit sub sigillum, nisi quod cognitum est ex Sacramentali Confessione, & ut ex ea cognitum sive immediate, sive mediate, violat tamen sigillum, si aliquid amplius vel certius affirmet, quam extra Confessionem novit.

Nota 3. In consilio captando omittendæ sunt circumstantiæ loci, temporis, & aliæ inu-

correpto se illud extra Sacramentum accepisse, ne illud ei odiosum fiat.

Porrò ne confessarius facilè pœnitenti alios accusanti, præsertim fœminæ credat, nec onus monendi in se suscipiat sine necessitate. Nam sæpè vel ex malitia, vel ex errore innocentes accusantur.

Quæst. VI. *Quid respondere debet confessarius, dum interrogatur de cognitis in confessione?*

Resp. 1. Confessarius de his interrogatus etiam à judice, debet secundùm aliquos dicere, quæstionem esse injustam & sacrilegam, ad quam nefas sit respondere. Sed quid id plerumque non sufficit ad tollendam omnem suspicionem, alii docent, eum debere simpliciter affirmare, etiam cum juramento, si opus sit, se nescire pœnitentem tale scelus commisisse. Nec tunc utitur æquivocatione, aut restrictione, nec mentitur; quia respondet in sensu interrogationis, inquit Delugo: interrogatio enim est, aut debet esse, an sciat peccatum ea scientia, quæ humani convictus legibus subjiciatur, & deservire possit ad illud dicendum, de qua scientia interrogant homines, & de illa intelligi potest responsio. *Homo* (inquit S. Thom. in 4. dist. 21. q. 3. articul. 1. ad 3.) *non adducitur in testimonium, nisi ut homo; & ideò absque læsione conscientiæ potest jurare, se nescire, quod scit tantum ut Deus*, idest, ut Dei vices specialiter agens. Et S. Antoninus 3. part. tit. 17. cap. 22. ait: *Si non potest alio modo declinare iniquum judicium, potest respondere: Nihil inde scio, quia subintelligitur, ut homo; & nihil scio etiam per confessionem, quod intelligitur tibi revelandum*. Alii dicunt, istam responsionem, *Nescio*, in talibus circumstantiis apud prudentes nihil aliud significare, quàm me nihil scire, quod subjiciatur humani convictus legibus. Nam notitia rerum ea confessione sacramentali hausta, non est scientia naturalis ordinis, quam quis habeat ut homo, & quæ pertineat ad usum humani convictus ac societatis, quæ inter homines per mutuum sermonem fovetur; quare humanæ societatis legibus nullatenus subjicitur. Malitia autem propria mendacii in eo potissimum posita est, quod per illud peccatur contra leges humanæ, seu rationalis societatis.

Si autem judex quærat, num confessionem Petri audieris; respondere debes te audivisse. At si quærat, num tale peccatum confessus fuerit, respondere debes, secundùm aliquos, istam interrogationem esse injustam, impiam, & responso indignam: secundùm alios, te nihil tale audivisse, scilicet auditione eorum, quæ licet revelare, velut hominem.

Resp. 2. Confessarius interrogatus an pœnitentes absolverit, respondere debet, se officio functum esse, non autem absolvisse; alioqui enim id affirmans de uno & non de altero, indicaret denegatam absolutionem; & sic indirectè revelaret pœnitentis indispositionem, aut peccatum reservatum: Quare eadem debet esse responsio pro omnibus pœnitentibus, quos absolvit, & quos non absolvit. Hinc dum danda sunt testimonia confessionis auditæ, debet Confessarius testari solùm se audivisse confessionem talis.

Porrò etsi regulariter ita respondendum sit, non potest tamen damnari confessarius, qui dicit, se aliquem absolvisse, quando nullum est periculum pro aliis, quia hoc nullo modo est contra sigillum, nec potest reddere confessionem odiosam. Quòd si Sacerdos vocetur in jus à pœnitente, ut rationem reddat denegatæ absolutionis, testari debet, se nullum in hac exigenda ratione superiorem agnoscere præter Deum.

Quæst. VII. *Ex qua confessione contrahitur obligatio sigilli?*

Resp. Contrahitur ex omni & sola confessione sacramentali. Confessio autem censetur sacramentalis in ordine ad inducendam obligationem sigilli, quæ ex intentione se accusandi secundùm institutionem Christi, in ordine ad absolutionem aliquando obtinendam fit ei, qui bona fide creditur judex legitimus, etiamsi non sequatur vera absolutio, quavis de causa. Hoc enim necessarium est ad securitatem Sacramenti.

Hinc sigillum obligat, 1. Etiamsi confessio facta sit Laico, vel Sacerdoti non approbato, quem pœnitens bona fide putat esse Sacerdotem & legitimum judicem. Nam defectus hujus obligationis cederet in detrimentum confessionis validæ, quæ inde minus secura redderetur, propter periculum, ne quis malitiosè fingat se Sacerdotem approbatum, aut se esse putet, cùm non sit. 2. Etiamsi Sacerdos non habeat intentionem conficiendi Sacramentum & absolvendi. Alioqui pœnitentes possent facilè decipi, & metus hujus deceptionis multos deterreret à confessione, obesetque securitati Sacramenti. 3. Etiamsi pœnitens confiteatur sine contritione & voluntate recipiendi absolutionem;

sed

sed tamen cum intentione se Sacerdoti tamquam Dei ministro subjiciendi, & accusandi, vel ut ab eo aliquo modo adjuvetur, & dirigatur in ordine ad id, quod deesse judicat, ut possit absolutionem aliquando obtinere. Nam ex communi sententia, talis confessio quoad effectum inducendi sigillum, est Sacramentalis, licet non sufficiat ad valorem Sacramenti.

Econtra non contrahitur obligatio sigilli ex confessione, quæ fit solùm ex intentione irridendi, decipiendi, vel inducendi confessarium in peccatum; aut si extra tribunal quis dicat, se, id quod narraturus est, committere sigillo confessionis. Quia obligatio sigilli est annexa soli confessioni institutæ à Christo, vel ei cujus revelatio in confessionis à Christo institutæ detrimentum cederet.

Hinc oritur solum obligatio secreti naturalis ex eo quod aliquis committens secretum Sacerdoti, dicat se illud ei committere sub secreto confessionis, & Sacerdos sic admittat. S. Thom. in 4. dist. 32. quæst. 3. art. 1. quæst. 3. ad 2. Nam secretum confessionis religiosum, soli confessioni proprium est. Addit Sylvius, hanc admissionem non carere irreverentia Sacramenti, cùm nullum arcanum possit secreto confessionis æquiparari.

Quæst. VIII. *Quinam contrahunt obligationem sigilli?*

Resp. Ii omnes, qui immediate vel mediate, licite vel illicite habent ex confessione sacramentali notitiam rei cadentis sub sigillum. Nam ii omnes tenentur secreta servare ea, quorum revelatio redderet confessionem onerosam ac odiosam, & ab ea homines deterreret. At si homines scirent, aliquos tales posse aliqua ex confessione cognita revelare, aversarentur confessionem, & ab ea averterentur. Præterea *cùm quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo*, regul. jur. 39. in 6. & res cum onere suo transit ad quoscumque pervenit.

Igitur securitas ac reverentia Sacramento debita exigit, ut quævis notitia per confessionem solam quovis modo parta numquam possit communicari sine expressa licentia pœnitentis, ne sacramentum reddatur difficilius & odiosum.

Hinc obligatione sigilli tenentur, 1. Ipse confessarius etiam fictus, sed per errorem legitimus existimatus: nam confessio tunc ex intentione pœnitentis est sacramentalis. 2. Ii omnes, qui peccatum pœnitentis, dum confitetur, audierunt, sive culpabiliter, propius accedendo animo audiendi (quod est mortale ob injuriam gravem illatam Sacramento & pœnitenti,) sive inculpate & præter voluntatem. 3. Superior, à quo extra sacramentum petitur facultas absolvendi à casu reservato. 4. Interpres, ut organum medium, per quod facta est confessio. 5. Qui per examen disponit alium ad confessionem, & qui consulitur, an & quomodo hoc vel illud teneatur confiteri, quamvis alteri fiat confessio. 6. Is qui consulitur à confessario, etiam cum licentia pœnitentis: alioqui valde odiosum & grave esse pœnitentibus concedere facultatem consulendi alium, (sæpe necessarium est ad bonum pœnitentis, & rectam Sacramenti administrationem,) si ille alius non obligaretur sigillo. Item is, cui confessarius pœnitentem manifestavit ex consensu pœnitentis. 7. Ii omnes, qui aliquid didicerunt etiam mediate ab ipso confessario, aut quovis alio ad sigillum obligato. 8. Qui peccata pœnitentis in charta descripta legit, dum pœnitens ex scripto confitetur: is enim se habet, ut ille qui furtim audit confitentem. Qui autem ante, vel post, & extra confessionem chartam peccata continentem reperit, peccat graviter si legat, & secundùm multos obligatur sigillo: quia peccata in charta scripta ordinantur ad confessionem sacramentalem rite perficiendam; idque ut favorabilius Sacramento tenendum est.

Quæst. IX. *An pœnitens etiam obligatur sigillo respectu confessarii?*

Resp. Nego. Quia obligatio sigilli est solùm in favorem pœnitentis, ut securè ac confidenter peccata sua & conscientiam aperiat, sicut tenetur secundùm institutionem Christi: non autem in favorem confessarii, qui non tenetur ex institutione Christi peccata sua pœnitenti aperire; & sic non eget obligatione sigilli circa ea, quæ debet dicere pœnitenti.

Pœnitens tamen habet obligationem secreti naturalis circa ea, quæ revelare nequit sine injusto damno confessarii, aut contra rationabilem ejus voluntatem; *propter quod peccant*, inquit Gerson in Regul. moral. regul. 134. *si non excusat eos ignorantia, illi, qui pœnitentias suas, & ea quæ Sacerdos eis dixit, passim dicunt, & qui etiam super hoc inquirunt, quoniam talia per indirectum causant aliquando irrisionem Sacerdotis, aut confessi culpam*. At si confessarius aliquid dixerit, vel fecerit, quod vergat in da-

judicatur secuturum peccatum ; nam præceptum debet esse efficax per se. Ergo qui non vitat, cum potest, probabile periculum peccati, peccat contra præceptum prohibens illud peccatum. Quare, ut ait *Delugo*, in moralibus se exponere periculo peccandi, & peccare, sunt idem. 4. Dei amicitiam, & animæ salutem contemnit, qui ejus perdendæ periculum probabile non vitat cum potest, sed voluntarie subit. 5. Innocent. XI. damnavit has propositiones. 61. *Proxima occasio peccati non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit*. 63. *Licitum est quærere directe causam proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi*. Et Alexander VII. damnavit istam: *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad delectamentum concubinarii, vulgo regalo, dum deficiente illo, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur*. 6. Ex S. Gregor. homil. 24. in Evangel. *Quæ ad peccatum implicant, ad hæc necesse est, ut post conversionem animus non recurrat*.

Porro ut quis teneatur vitare occasionem peccandi, non necesse est, ut in ea frequenter peccaverit; sed sufficit ut verisimiliter in ea sit peccaturus. Nam peccat, qui se probabili seu verisimili periculo peccandi exponit. Unde S. Carolus in instruct. Confessar. occasiones vitandas dicit *esse ex facta, quæ etiamsi per se liceant, tamen probabiliter timetur, ne is qui confitetur, in eadem ipsa, quæ olim admisit, peccata relapsurus sit, si in iis remaneat*. Et Tolet. l. 3. cap. 18. ait: *Probabiles occasiones peccandi sunt omnino extirpandæ*. Enimvero ut effectus malus censeatur indirecte & interpretative voluntarius in causa, necesse non est, ut ex ea frequenter sequatur; sed satis est, quod cognoscatur, vel cognosci possit, & debeat, secuturus verisimiliter, ut constat ex cap. ult. *de injur.* ubi Gregorius IX. docet, imputari damnum ei, qui fecit aliquid, ex quo probabiliter illud sequi posse, scire potuit ac debuit, *Nec ignorantia*, inquit, *te excusat si scire debuisti ex facto tuo, injuriam verisimiliter posse contingere, vel jacturam*.

Resp. 2. Si pœnitens promittit se quamprimum relicturum talem occasionem, ei differri debet absolutio extra periculum mortis, donec eam deseruerit, si jam monitus non dimiserit, vel si diu in ea permanserit & peccaverit, vel si occasio illa urgens sit, & multum ad peccatum alliciat; nisi confessarius prudenter judicet, se posse fidem adhibere pœnitenti. Nam pœnitentis infirmitas & instabilitas adjuvanda est absolutionis dilatione, qua sæpe pœnitentes magis moventur, quàm aliis motivis, & aliàs relinquerentur in periculo eam non deferendi. Ita S. Carolus in instruct. Confessar. ibi: *Pœnitentem in aliqua ex his occasionibus aut similibus, si urgens sit illa occasio, ut qui concubinam, v. g. aleret, non debet sine dubio confessarius absolvere, nisi hanc occasionem antea sustulerit. Pro aliis vero occasionibus, quales sunt alea vacatio, aspectus minus pudici, colloquia &c. non absolvatur, nisi eas dimittere pœnitens polliceatur. Quod si jam aliàs id pollicitus sit, nec emendatus fuerit, absolutio tamdiu differatur, donec emendationem agnoverit*. Deinde sic monet confessarium: *Oportet eum severiorem esse, rigidioremque circa eas actiones & exercitia, quæ reipsa inutilia sunt, ante tamen propensionem ad malum, & sæpe ac facile pertrahunt ad diversa peccata. Hujusmodi sunt choreis interesse, cum blasphemis versari sæpius, aut vino deditis, popinas frequentare, indulgere otio, & id genus alia, quæ consuetudinem afferunt peccandi mortaliter. Nam absolutionem non debet impertiri, quin his omnibus renuntiet pœnitens, spondeatque ab iis abstinere diligenter. Si tamen confessarius prudenter judicet, se posse fidem adhibere pœnitenti promittenti eorum fugam, semel iterumque poterit absolutionem indulgere, ea tamen semper lege, ut si in iis diutius immoretur, eam postea differat, donec certis & evidentibus indiciis constet, illum ab his occasionibus esse segregatum*.

Resp. 3. Si pœnitens versetur in occasione proxima, quam non potest omnino, aut saltem sine peccato dimittere, quamvis appareat contritus, ei ordinarie differenda est absolutio, donec sublatum sit periculum proximum, seu probabile in ea peccandi, atque ita occasio ex proxima facta sit remota. Nam sine absolutionis dilatione pœnitentes in tali occasione a relapsu efficaciter averti non solent; & aliàs exponerentur periculo amittendi brevi gratiam Sacramentalem. Interea autem præscribenda sunt media contra relapsum idonea, quæ tollant proximitatem occasionis, seu periculi peccandi, vel detrahendo objecto vim proximam alliciendi ad peccatum, vel apponendo impedimentum casualitatis ejus. Ut si famulus, v. gr. qui non potest ab hero facultatem

abeundi

abeundi obtinere, peccaret sæpè cum ancilla; debet ei præscribi, ut quantum fieri potest, nunquam solus cum illa versetur, colloquatur, nec in eam oculos figat, nulla ei amicitiæ signa det; ut se bonis cogitationibus armet, oret &c.

Resp. 4. Si pœnitens versetur in occasione proxima etiam per accidens, quæ deseri nequeat sine gravissimo damno temporali; ei ordinarie differenda est absolutio, præscriptis mediis contra relapsum aptis, donec emendatus appareat, & occasio illa desierit esse respectu illius periculum proximum peccandi, si remediis adhibitis putetur non peccaturus. Prius itaque tentanda est emendatio absolutionis dilatione, qua pœnitentes efficaciter moveri solent ad præscripta remedia diligenter adhibenda. Ita S. Carolus in instruct. Confess. addens: *Si vero absolutionem differre non possit, quin pœnitentem exponat gravi infamiæ periculo; tum si contrarium certis quibusdam notis videat, aut ita mente affectum, ut ad omnia remedia paratus sit, quæ ad illius emendationem necessaria judicaverit prudens Sacerdos, tunc aptiora præscribat & utiliora: puta, ut solus cum sola numquam conveniat; imponet & preces, & corporis macerationem aliquam, & in primis frequentem confessionis usum, similiaque exercitia, quæ si in se recipiat, tunc debebit eum confessarius absolvere.*

Quod si mediis ad emendationem adhibitis adhuc peccet, ut antea tunc per negationem absolutionis cogendus erit pœnitens ad deserendam illam occasionem cum quantocumque damno temporali. Ita S. Carolus, ibidem. Nam tunc ipse pœnitens tenetur sub mortali eam dimittere, etiam cum bonorum, famæ, & status jactura, juxta illud Christi præceptum tunc urgens: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projicie abs te; expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te &c.* Idest, res charissimæ & utilissimæ dimittendæ sunt ad vitandam occasionem proximam peccati. Et vero peccatorem tam fragilem, & remedia adversus relapsum præscripta sæpius frustra expertum, velle adhuc permanere in tali occasione, est mortaliter illum velle peccare; enim vult aliquid cum peccato moraliter conjunctum, etsi solum respective ad se ipsum, censetur velle ipsum peccatum. Unde Concil. general. Lateran. II. can. 22. *Falsa etiam fit pœnitentia, cum pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet.* Igitur tunc dimitti debet officium, munus, ars, mercatura &c. si perseveret esse occasio peccandi.

Quæst. VII. *An Confessarius tenetur absolvere eum, quem prudenter judicat esse contritum, & recte dispositum?*

Resp. Tenetur, nisi aliunde sit justa causa differendi absolutionem. Nam nisi adsit aliunde talis causa, pœnitens vere contritus & integre confessus habet jus ad absolutionem. Idque exigit ratio judicii justi reconciliativi, & æquitas, ac pactum implicitum inter confessorem, & pœnitentem; debet enim judex audita causa judicare, & absolvere reum absolutione dignum, nisi adsit justa causa differendi. Præterea sine justa causa exponeretur pœnitens periculo remanendi in statu peccati mortalis, cum incertum sit, an elicuerit perfectam contritionem; & sic subiret periculum jacturæ operum meritoriorum.

Dixi: *Nisi sit aliunde justa causa &c.*

Nam si confessarius ex speciali pœnitentis infirmitate, & circumstantiis occasionum, quas vitare nequit, vel aliunde prudenter timeat, ne brevi relabatur, vel ne non satisfaciat alicui obligationi urgenti, nisi dilatione absolutionis efficacius à relapsis avertatur, exciteturque ad citius satisfaciendum suis obligationibus, potest & debet differre absolutionem. Confessarius quippe, ut minister Sacramenti, debet non solum valide illud administrare, sed etiam providere, ut gratia per illud collata conservetur, nec statim amittatur; & ut medicus tenetur adhibere media ad sanitatem stabilem procurandam ac conservandam apta. Nec pœnitens est tunc rationabiler invitus, cum id cedat in ejus bonum, & absolutio ei statim non expediat. Ita *Delugo*, disp. 14. sect. 10. ubi docet, veram & communem sententiam esse, quod possit esse causa rationabilis aliquando differendi absolutionem absque consensu pœnitentis; licet ipse aliunde credatur probabiliter esse nunc dispositum: nam *licet*, inquit, *pœnitens legitime dispositus, confessione facta, habeat jus ad absolutionem, non tamen habet jus ad hoc, ut statim proferatur sententia: potest enim judex arbitrari quomodo & quando debeat utilius proferri sententia........Ergo quando merito timet, pœnitentem nunc absolutum facilè relapsurum statim in eadem crimina, nisi ipse difficulta-*

te & dilatione absolutionis melius agnoscat gravitatem peccati, & necessitatem emendationis; poterit differre absolutionem, ut pœnitens admonitus non maneat in tanto periculo reincidentiæ, quantum alias subiret..... Ratio à priori est, quia confessarius est non solum judex, sed etiam medicus. Unde sicut in pœnitentia imponenda ita exercet officium judicis punientis, ut debeat simul exercere officium medici curantis, atque adeo procurare, quod impositio pœnitentiæ fit in utilitatem, & medicinam pœnitentis, quo reddatur magis cautus, & fortis contra tentationes; sic in preferenda absolutione, licet principaliter exerceat munus judicis absolventis pœnitentem dispositum, debet tamen simul procurare ut medicus, in ipsa absolutione curationem pœnitentis, eo videlicet modo absolvendo, qui magis cedat in utilitatem & remedium ægroti: ad utrumque enim habet jus confessarius: nec potest prohiberi à pœnitente, ne in ipsa absolutione utrumque exerceat. Et addit, sententiæ huic communi adstipulari experientiam multorum pœnitentium, qui hoc remedio brevi tempore solent curari.

Non tamen diu differri debet absolutio contrito. Nam hoc esset contra finem Sacramenti, quippe quod institutum est non solum ad remissionem peccatorum commissorum, sed etiam ad futurorum vitationem per gratias actuales, quæ intuitu Sacramenti suscepti dantur in hunc finem.

Quæst. VII. *Quomodo confessarius debet se gerere erga moribundos?*

Resp. 1. Si moribundus usu rationis & sensuum sit praditus, debet Sacerdos curare, ut integre, quantum potest moraliter, confiteatur, & vere conteratur; ut eliciat actus fidei, spei & charitatis perfectæ, qui tunc obligant; ut satisfaciat suis omnibus obligationibus, præsertim justitiæ & charitatis erga proximum &c. & ad hæc omnia excitare atque adjuvare. Item debet dare illi pœnitentiam, quam tunc implere facile possit, ut actus patientiæ, & indicere aliam peccatis proportionatam, quam implere teneatur si convaluerit, ut docet Rituale Rom.

Resp. 2. Quivis moribundus, qui, absente Sacerdote, absolutionem petiit, vel signa doloris aut voluntatis confitendi dedit, & postea adveniente Sacerdote omni sensuum usu destituitur, debet absolvi. Constat, 1. Ex praxi Ecclesiæ. 2. Ex Concilio Carthaginens. IV. can. 76. & Arauf. I. can. 12. & ex Rituali Romano auctoritate Pauli V. edito, & ab eo toti Ecclesiæ proposito; tamquam continente sinceros *Ecclesiæ Catholicæ ritus*, quod sic habet: *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum defitiat, nutibus & signis conetur Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcumque, vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium sive per se, sive alios ostenderit, absolvendus est.* 3. Quia voluntas confitendi exterius significata, est confessio, seu accusatio sui generica & sensibilis, quæ in extrema necessitate sufficit. Nam qui significat, se velle confiteri, vel petit confessarium, hoc ipso exterius confitetur se esse peccatorem, & velle absolvi, ideoque etiam præsumitur esse contritus. Signum autem doloris, quod in periculo mortis editur, censeri debet ad Sacramentalem absolutionem directum, cum in tali statu fideles optimum animæ suæ remedium exoptare soleant; ideoque etiam voluntatem confitendi implicite significat. Ratio est voluntas Christi, qui noluit hoc Sacramentum ad salutem necessarium, sæpe impossibile effectum, cum est maxime necessarium, scilicet in articulo mortis.

Sed pro praxi, Sacerdos à tali moribundo conetur elicere aliquod peccatum in specie, & signum doloris. Quod si id fieri nequit, curet ut in moribundi præsentia aliquis testetur, eum dedisse signa doloris, vel desiderii confitendi. Quod si neque hoc fieri possit, tenetur illum absolvere, si ab aliquo ante adventum suum audierit, eum dedisse signum doloris, aut petiisse confessorem: nam dum non agitur de damno tertii, creditur uni testi. Nec obstant Concilia & Rituale Rom. utentia numero plurali, quia intelligi debent in sensu distributivo, non collectivo, sic cum dicunt, animam defuncti posse juvari aliorum fidelium suffragiis; sensus est distributivus, quod singulorum suffragiis possit juvari.

Idem dic, si testis hoc tantum sciérit relatione alterius. Nam notitia mediata, notitia est: & sufficit ad alios effectus, in quibus major certitudo requiritur; v. g. in Baptismo. Item quamvis signa illa moribundi dubia sint, ut visus sit tundere pectus, oculos ad cœlum tollere, aliquam imaginem devote respicere, absolvendus est; nam ista censeri debent relata ad absolutionem Sacramentalem; cum quilibet in articulo mortis censeatur, optimum animæ suæ remedium optare. Præterea in extrema ne-

cessi-

cessitate proximi tenemur ei subvenire meliori modo, quo fieri potest. Et cum Sacramentum fit ad salutem hominum institutum, fatius est illud exponere periculo nullitatis, quam hominem periculo æternæ damnationis; nec hoc est contra ejus reverentiam, sed secundum ejus finem, si prout potest, conferatur in extremo periculo salutis.

Resp. 3. Magna controversia est, an absolvi possit moribundus omni sensuum, & rationis usu destitutus, qui nulla signa externa doloris, vel desiderii confitendi dedit coram aliquo.

Plurimi docent, eum non posse valide absolvi; nec proinde etiam licite, quamvis constet, ipsum christiane vixisse. Quia 1. S. Leo, Concilia Carthag. & Arauf. citat. & Rituale Roman. dum statuunt moribundum absolvendum esse, expresse addunt hanc conditionem: Si aliqua signa pœnitentiæ dederit. Ergo eo ipso significant, non esse absolvendum, deficiente tali signo. 2. Nullum est Sacramentum Pœnitentiæ sine confessione Sacramentali, cum hæc confessio sit ejus pars essentialis: sed in hac hypothesi nulla est confessio Sacramentalis: Ergo. *Probant min.* Confessio Sacramentalis est sensibilis accusatio peccati admissi, ordinata ad absolutionem Sacerdotis. Nam hoc Sacramentum est judicium sensibile, quod proinde includere debet accusationem externam ac sensibilem, quæ reddat sensibilem dolorem internum; & materia Sacramenti debet esse sensibilis, cum Sacramentum sit quoddam totum sensibile. At in hac hypothesi deest accusatio sensibilis, & ordinata ad absolutionem: neque enim vita prius christiane transacta, est moribundo hic & nunc accusatio sui ad absolutionem ordinata post peccatum commissum. Requiritur autem ex parte pœnitentis post peccatum commissum aliqua voluntas sensibiliter manifestata, qua se accuset, vel certe imploret officium judicis; alioqui proferretur sententia sine ullo processu. Dico: *Post peccatum*. Nam ridiculum esset, quod quis hodie se vellet accusare de peccato cras committendo, ut cras ab eo absolvatur vi hujus accusationis.

Alii vero non pauci, & tota Facultas Lovaniensis, teste Havermano, contendunt, talem moribundum absolvi posse sub conditione, ideoque debere, modo christiane vixerit vel post peccatum pœnitentiæ agendæ tempus habuerit: si enim in ipso actu criminis, v. g. in ebrietate, vel duello sensuum usu privetur, facilè concedunt, non esse absolvendum, cum constet esse indispositum. *Probant* 1. ex S. Augustino, lib. 1. de adulter. conjug. cap. 28. ubi ait: *Ego non solum alios catechumenos, verum etiam ipsos, qui viventium conjugiis copulati retinent adulterina consortia, cum salvos corpore in his permanentes non admittamus ad Baptismum; tamen si desperati, & intra se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum cæteris lavacro regenerationis abluatur. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinæ carnis illecebra usque ad baptismum statuerant detineri? ...... Quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire vellet debet Mater Ecclesia.* Sed priores respondent S. Doctorem supponere moribundum petiisse prius pœnitentiam, sicut catechumenos baptismum, unde eum vocat pœnitentem; & catechumenos dedisse aliquod doloris signum, v. g. nutu, percussione pectoris &c. Alioqui frustra dixisset: *Si intra se pœnitentes jacuerint*; nam si nullum pœnitentiæ signum præbuerint: unde intra se pœnitentes esse noscemus? 2. *Probant* ex Sacerdotali Romano Venetiis, anno 1560. excuso, ubi dicitur, talem moribundum esse absolvendum, *si bene vivebat, & frequentabat confessionem & communionem.* Item ex statutis synodalibus Ecclesiæ Lemovicensis, & ex memoriali confessorum, edito Bononiæ jussu Archiepiscopi Bononiensis, qui postea factus Summus Pontifex Gregorius XV. opinionem non mutavit, sed etiam in suo quondam Archiepiscopatu in praxim redigi permisit. *Probant* 3. Quia quoties est materia dubia, vel probabiliter præsumpta in moribundo sensibus destituto, hic potest absolvi saltem sub conditione: nam tunc nulla irrogatur irreverentia Sacramento ob necessitatem proximi. At in tali moribundo reperitur talis materia, nempe contritio & confessio generica ac confusa, probabiliter ex aliquo signo externo præsumpta, vel dubia. Nam vita christiane acta, est signum externum probabile, vel saltem dubium doloris, & voluntatis confitendi saltem paulò ante privationem usus sensuum elicitæ, & ad absolutionem sufficienter directum in tali necessitate; cum enim fidelis quisque ideo christiane vivat, ut pie ac christiane moriatur, implicite saltem vitam suam christianam dirigit ad suscipiendam

dam

dam in mortis articulo Sacramenta. Item vita christiane transacta est ratio præsumendi, istum moribundum revera dedisse in hoc morbo aliquod signum externum doloris in ordine ad absolutionem, v. g. pectus tutudisse, oculos in cœlum sustulisse, Deum orasse &c. imò etiamnum internam contritionem ac voluntatem confitendi elicere, & conari manifestare omnibus, quibus potest, signis externis, omnibus videlicet motibus corporis sui, aut certe contrarium non constat. Unde inferunt, tunc haberi signum externum contritionis, & voluntatis confitendi saltem probabiliter præsumptum aut dubium ideoque sufficiens ad absolutionem conditionatam in tali necessitate.

Jam vero si talis potest absolvi, eum absolvere tenetur Sacerdos. Nam quisque ex lege charitatis tenetur proximo in extremo periculo subvenire meliori modo, quo potest, afferendo saltem opem dubiam, quæ melior est nulla, si certam afferre nequit.

Ad id quod objicitur, nempe duo Concilia sua citata, & Rituale Romanum exigere signum aliquod pœnitentiæ, respondent, ea loqui de eo, quod certum erat, & haberi debet quantum fieri potest. Præterea in hoc casu præsumitur signum externum pœnitentiæ.

Circa hoc Rituale Tullense hæc ait: Donec Ecclesia de hac difficultate deciderit, poterunt confessarii sequi in praxi id, quod favorabilius est saluti ejusmodi moribundorum, & eos absolvere, si semper christiane vixerint.

Quæst. IX. *Ad quid tenetur Confessarius propter defectum in Sacramentum admissum?*

Resp. Si invalide absolvit pœnitentem à censuris vel peccatis reservatis, tenetur saltem, si commode potest, illum monere, ut sibi quærat remedium ab alio; vel obtenta à superiore facultate illum absolvendi, pœnitentem præsentem post iteratam contritionem absolvere. Si vero pœnitentem induxit in aliquem errorem, ex quo sequitur violatio præcepti alicujus, dicendo non extare tale præceptum, tenetur monere pœnitentem: alioqui esset causa, cur is præceptum violaret, & quisque tenetur tollere causam mali, quam posuit etiam inculpate. Item si ex omissione monitionis, & silentio confessarii, moveatur pœnitens ad credendum licitum id, quod est illicitum, tenetur confessarius postea eum monere: quia quisque tenetur curare, ne alii ex sua actione, vel etiam ex non omissione scandalum accipiant, & ne moveantur ad violandum etiam materialiter præcepta. *Delugo*. Et quia reparari debet omissio periculosa rei ex officio debitæ. Non potest autem confessarius pœnitentem monere extra tribunal pœnitentiæ sine ejus facultate expressa.

Quæst. X. *Ad quid tenetur confessarius propter defectum circa restitutionem?*

Resp. 1. Si sine tua culpa deobligasti pœnitentem à restitutione, ad quam tenebatur, vel obligasti, ad quam non tenebatur, teneris ex justitia errorem dedocere. Nam quisque tenetur ex justitia impedire, ne sua actione etiam inculpabili pariat alteri damnum: alioqui cognito errore, tenetur de damno; proximus enim jus habet, ne damnum à quoquam quovis modo patiatur.

Resp. 2. Si ex malitia, vel ignorantia vincibili, aut gravi negligentia considerandi, dixisti pœnitenti, eum non teneri ad restitutionem, ad quam reipsa tenetur, teneris errorem dedocere. Quod si non dedoces, vel si pœnitens interea factus est impotens ad restituendum, qui alioqui restituisset, teneris ipse restituere illi tertio. Nam violasti jus, quod ille habebat, ne impedires restitutionem ei debitam, & consilio tuo es causa efficax ejus damni. Si vero pœnitens possit adhuc restituere, sufficit, quod eum moneas de ejus obligatione: nam tua monitione sufficienter tollis causam damni inferendi, quam posueras: unde si pœnitens non restituat ex malitia, id tibi imputari nequit, cum jam non sis causa damni.

Resp. 3. Si ex ignorantia vel negligentia culpabili omisisti solum admonere pœnitentem de obligatione restituendi, teneris eum postea admonere. Sed juxta multos non teneris ipse restituere, si pœnitens sit interea factus impotens ad restituendum; imo etiamsi non moneas eum de restitutione facienda, saltem nisi ex officio habeas curam animarum. Quia confessarius præcisè ut confessarius, non tenetur ex justitia impedire damnum ejus, cui debetur restitutio; ac proinde omittendo monitionem non peccat contra jus creditoris, sed tantum contra bonum spirituale pœnitentis: confessarius enim nullam justitiæ obligationem, nec officium habet in ordine ad creditorem, sed tantum in ordine ad pœnitentem; nec tenetur ex officio procurare bonum temporale aliorum, sed solum spirituale bonum pœnitentis; nec est hujus caput politicum, sicut prælatus respectu suorum subditorum. Omittens autem, aut taceas non tenetur de damno non impedito,

dito, nisi ei, cujus damnum tenetur ex justitia impedire. Itaque hac in re non est par ratio confessarii, & judicis prophani: nam hic tenetur ex officio bonum aliorum spectante servare jus omnium, tamquam persona publica constituta ad procurandum bonum temporale, & jus aliorum; Confessarius autem obligatur soli poenitenti in foro poenitentiæ: quia hoc forum ac judicium privatum est, & institutum in bonum poenitentis.

Dixi: *saltem nisi ex officio habeas curam animarum*, ut sunt Episcopi & Parochi, quos teneri tunc ad restitutionem valde probabile esse censet Lesius; quia cùm isti sint superiores, ex officio tenentur regere subditos, & pro modo suæ gubernationis impedire, ne aliis damnum inferant, ac proinde tenentur curare, si commode possint, ut restitutionem faciant. Ejusdem enim rationis est damnum inferre, & illatum nolle resarcire.

Resp. 4. Si poenitentem culpabiliter, hoc est, ex malitia, vel ex ignorantia vincibili, vel gravi negligentia considerandi, obligasti ad restitutionem, ad quam non tenebatur, teneris ex justitia errorem retractare. Quod si jam restituit, teneris damnum illud ipsi resarcire. Nam illius fuisti causa efficax & injusta tuo falso consilio, ex cap. ult. de *injur.* Item teneris poenitenti de damno, si tua omissione culpabili fuisti causa, cur ipse restitueret id, ad quod non tenebatur: nam tale damnum oritur ex omissione monitionis ei debitæ ex officio erga eum, ideoque ex justitia debitæ.

Quæst. XI. *An Sacerdotes non habentes curam animarum teneantur audire confessiones, si sint idonei & approbati?*

Resp. 1. Tenentur ex charitate sub mortali, etiam cum periculo vitæ, audire confessiones cujuslibet existentis in extrema necessitate salutis, qui scilicet salvari nequeat sine opera Confessoris. Nam quisque tenetur ex charitate salutem æternam proximi præferre vitæ suæ corporali, tenetur enim vitæ suæ corporali præferre salutem propriam: ergo salutem proximi, quem sicut seipsum diligere tenetur.

Resp. 2. Tenentur etiam ex charitate sub mortali audire confessiones hominum in gravi necessitate spirituali existentium, ut in periculo mortis, si alius desit, & id possint saltem sine gravi damno & vitæ periculo. Nam charitas obligat ad succurrendum proximo in gravi necessitate, cùm id fieri potest, saltem sine gravi incommodo & damno. Imo *Suarez* hìc disp. 32. sect. 1. docet, quemlibet Sacerdotem teneri ex charitate, audire confessiones etiam cum periculo propriæ vitæ corporalis, si vita spiritualis, seu salus proximi periclitetur, & non sit alius qui subveniat: nam licet in rigore possit proximus per contritionem perfectam salvari, tamen magno morali periculo exponitur, quando sine alio medio relinquitur.

Certe secundum communem sententiam, in necessitate gravi spirituali communitatis, ut si peste grassante ob carentiam Sacerdotis morerentur communiter absque confessione, Sacerdos privatus tenetur sub mortali etiam cum periculo vitæ, audire confessiones, si alii non subveniant. Quia gravis necessitas spiritualis communitatis, licet non extrema, est per se gravissimum malum, cui merito succurri debet cum jactura vitæ privati, & quia vix fieri potest, ut talis necessitas non sit conjuncta cum necessitate extrema aliorum. *Deluge.*

Resp. 3. Extra necessitatem gravem tenentur, quando facile possunt, & utilitas proximi magna id exigit. Ex 1. Petr. 4. *Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.* Nam sine culpa non possunt ex negligentia inutilem reddere potestatem absolvendi, in utilitatem proximi acceptam.

CAPUT II.

De Sigillo Confessionis.

Sigillum illud est religiosa obligatio servandi in quovis casu secretum circa ea, quæ ex confessione Sacramentali cognita sunt.

Quæst. I. *Quæ & quanta sit obligatio Sigilli Confessionis?*

Resp. 1. Secretum confessionis obligat, 1. Jure naturali, quo generatim tenemur, non revelare secretum commissum, & promissum etiam implicitè, præsertim cum damno aut infamia alterius. In confessione autem intercedit tacita pactio inter Confessorem & poenitentem: nam hic peccata sua declarat sub conditione tacita secreti, quod Confessarius tacitè spondet hoc ipso, quod audit confessionem. 2. Lege divina speciali positiva, imo & naturali supposita institutione confessionis Sacramentalis, quam ex natu-

natura rei consequitur, ne scilicet revelatione secreti confessio reddatur onerosa & odiosa, & sic ab illa homines avertantur. 3. Lege Ecclesiastica, vetante revelationem sigilli sub gravissimis pœnis, lata in Concil. general. Lateranen. IV. cap. 21. ibi: *Caveat omnino, ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem; sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.*

Hinc in violatione sigilli reperitur malitia injustitiæ erga pœnitentem, & sacrilegii ob irreverentiam in sacramentum; quæ malitia sacrilegii semper est ex se mortalis, nec potest esse venialis ex levitate materiæ: ita ut sit mortale, vel unum veniale in particulari revelare. Nam minima infractio sigilli graviter injuriosa est sacramento, cum illud reddat odiosum, & avertat à confessione, & revelatio venialis culpæ à confessione venialium deterreret.

Resp. 2. Hæc obligatio tanta est, ut nullo prorsus casu, vel ad tormenta qualibet, & mortem vitandam liceat secretum confessionis revelare, sine expresso consensu pœnitentis, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Quia Christus dum hoc sacramentum instituit, & pœnitentes obligavit ad confitendum omnia mortalia, simul obligavit confessarium ad confessionis secretum numquam violandum quavis de causa. Nam si liceret aliquo casu detegere cognita ex confessione, confessio fieret odiosa, & ab ea homines averterentur: quod est maximum malum commune, gravius damno vitæ, cum confessio sit medium salutis non solum utilissimum, sed etiam necessarium. Semper enim pœnitens timeret, ne occurreret ille casus, vel ne confessarius eam necessitatem apprehenderet, & revelaret ejus peccatum, præsertim cum multi hac licentia ex imprudentia facilè abuti possunt. Hinc, cap. *de pœnit.* dist. 6. dicitur, nefas esse aliquid revelare etiam pro aliquo scandalo vitando. Quare obligatio servandi secretum confessionis longe major est & arctior, quam obligatio secreti naturalis, quod aliquando aperiri debet, dum ejus revelatio necessaria est ad impediendum malum innocentis, vel reipublicæ.

Dixi. 1. *Sine consensu pœnitentis*. Nam eo sponte dato licet justa de causa uti notitia in confessione acquisita. Quia cum obligatio sigilli sit in favorem pœnitentis, potest is juri suo cedere, & dare facultatem revelandi aliquid in confessione declaratum; potestque per alium facere, quod potest per se ipsum. Et aliquando ad id tenetur, v. g. ad avertendum damnum reipub. vel tertii; ac proinde si eam deneget, non debet absolvi, cum sit indispositus.

Dixi. 2. *Expresso*. Nam non sufficit consensus præsumptus, vel interpretativus, ut cum confessarius judicat, pœnitentem facultatem concessurum, si peteretur. Quia si non requireretur expressus consensus, confessio redderetur valde odiosa & onerosa; sæpe enim multi confessarii ex imprudentia putarent, ejusmodi revelationem esse gratam pœnitenti, cum tamen valde displiceret; sicque merito timerent pœnitentes, ne aliquo casu ex simili præsumptione peccata sua proderentur. Unde graviter peccat confessarius contra sigillum, si plura peccata, aut pluribus aperiat, quam pœnitens expressè consensit; vel si facultatem illam injuria aut fraude ab eo extorquet, falso ei persuadendo, illum teneri hanc concedere, aut quid simile. Item non sufficit, quod teneatur concedere, si reipsa non concedat, nam nihilominus redderetur confessio odiosa.

Quæst. II. *Quanam sigilli secreto continentur?*

Resp. Ea omnia, quæ per Confessionem deteguntur, scilicet omnia peccata tum mortalia, tum venialia, tum interna & occulta, quam externa & publica, eorumque circumstantiæ: item tentationes, vitia, cupiditates, indispositio imperfectiones, defectus naturales etiam inculpabiles, scrupulositas, & ignorantia pœnitentis; defectus natalium, peccatum complicis, materia ac objectum peccati; persona quæ est objectum, causa, circumstantia, vel occasio peccati, aut aliter; item quæcumque à pœnitente dicta sunt ad pleniorem peccatorum, conscientiæ ac dispositionis suæ manifestationem, sive reipsa, sive ex falsa ejus opinione ad eam manifestationem pertineant, vel utilia sint, etiamsi ad alios spectent; & alia quælibet, quæ pœnitens non vult, ut detegantur. Ratio est, quia revelatio quorumvis istorum redderet Confessionem odiosam, cum molestiam, vel infamiam, vel dedecus inferre nota sit pœnitenti, præsertim cum multi nesciant discernere, quæ sint ac debeant dici, aut omitti in Confessione. Imo juxta Co-

nitk,

tink, & alios, poenitentis defectus, quos Confessarius ex ipso modo confitendi colligere potest, cadunt sub sigillum, ita ut illud violet, si dicat, poenitentem esse scrupulosum, impertinentiis, & næniis tempus conterere, esse morosum, & his similia. Nam hoc aptum est reddere Confessionem odiosam; ideoque in praxi vitandum.

Quæst. III. *Quomodo violatur sigillum Confessionis?*

Resp. Dupliciter. 1. Directe, revelando expresse aliquid ex sola Confessione cognitum. 2. Indirecte, aliquid dicendo aut faciendo; ex quo quis cognoscere vel suspicari possit, peccatum vel defectum poenitentis aut aliorum, aut quævis per confessionem cognita, ex quibus poenitenti, aut aliis pudor, molestia, dedecus, damnum, vel quodlibet gravamen sequi posset; etiamsi audiens id aliunde sciat. Quæ omnia reddunt Confessionem odiosam.

Hinc secretum Confessionis violat. 1. Qui dicit de aliquo etiam mortuo, quod commiserit aliquod mortale, vel plura venialia, vel tale veniale in particulari, v. g. mendacium, Non tamen qui dicit præcisè, Petrum sibi confessum esse aliquid veniale indeterminate; nam hoc ex ipso actu Confessionis patet: qui enim confitetur, hoc ipso attestatur, se aliquod saltem veniale admisisse. Sed ne hoc quidem dicendum est ob periculum scandali: Dixi: *Etiam mortuo*. Nam revelatio cognitorum ex Confessione, etiam post mortem poenitentis redderet Confessionem valde onerosam, ac odiosam; cum homines sint valde solliciti, ne etiam post mortem infamentur.

2. Qui unum præ aliis, quos audivit, laudans dicit, eum sola venialia admisisse; nam inde alii facile in suspicionem culpæ mortalis adducuntur.

3. Qui dicto vel facto peccatum poenitentis aliis etsi jam aliunde scientibus manifestat.

4. Qui dixit aliquod grave peccatum committi in tali Monasterio, vel Capitulo. Nam hoc parit infamiam communitati, redditque Confessionem odiosam. Item qui dicit in loco illo, præsertim angusto, ubi Confessiones audivit, esse multos fures, adulteros, luxuriosos, aut injustos &c. vel in tali loco talia, & talia committi solere, & præsertim si hoc aliunde non constet, nec sit publicum. Nam hoc infamiam loci, seu communitatis parit, quæ in singulos redundat.

5. Qui auditis paucorum Confessionibus, dicit, se tale peccatum audivisse, non nominata persona. Jam enim singuli ex illa relatione aliquid suspicionis contra se patiuntur, vel qui peccata per Confessionem cognita ita narrant, ut audientes possint aliquo modo conjicere vel suspicari, quinam ea commiserint.

6. Qui dicit se non absolvisse talem; remisisse ad tale tempus, vel ei dedisse talem poenitentiam, ex qua colligatur peccatum mortale saltem in genere; vel qui de Titio fure notorio dicit, eum sua furta contritione magna sibi confessum esse.

7. Duo Confessarii, qui inter se colloquuntur de peccatis poenitentis, etiamsi is utrique eadem peccata confessus fuerit.

8. Qui alta voce, vel alio modo a circumstantibus intelligibili, arguit poenitentem, nam hoc ipso indicat gravitatem materiæ, quam audit.

9. Utendo notitia per Confessionem parta sine licentia, & cum gravamine poenitentis, vel cum ejus licentia, sed extorta, nec sponte data. Porro potest violari sigillum non solum verbis, sed etiam factis, & aliis signis, ut constat ex Conc. Later. citato.

Nota 1. Quamvis non violet sigillum, qui præcisè refert peccata in Confessione audita, personam & locum nullo modo designando, sic, ut audientes ne leviter quidem suspicari possint, quinam ea commiserint; tamen recte monent non esse dicendum. *Hæc peccata audivi in Confessione*. Quia audientes, præsertim Laici, facile scandalizantur, suspicantes violari sigillum, & quandoque periculum est, ne ex imprudentia lædatur sigillum, & deveniatur in suspicionem personæ. Imo hoc prohibitum esse à Concil. Lateran. cap. *Omnis*, nisi in necessitate petendi consilium, docet Fagnanus. Quia Concilium solum permittit de peccato audito, absque ulla expressione personæ, & caute consulere sub hac conditione, *Si prudentiori consilio indiguerit*: ergo extra hanc indigentiam id non licet.

Nota 2. Quamvis liceat Confessario loqui de rebus, quas aliunde novit, quia nihil cadit sub sigillum, nisi quod cognitum est ex Sacramentali Confessione, & ut ex ea cognitum sive immediate, sive mediate, violat tamen sigillum, si aliquid amplius vel certius affirmet, quam extra Confessionem novit.

Nota 3. In consilio captando omittendæ sunt circumstantiæ loci, temporis, & aliæ inu-

inutiles, ne facile innotescat pœnitens. Quòd si sine periculo revelationis consilium peti nequeat, tunc non licet petere sine venia expressa pœnitentis.

Quæst. IV. *An licet Confessario loqui cum ipso pœnitente de auditis in Confessione?*

Resp. Non licet extra Confessionem absque ejus expressa licentia, quam pœnitens tenetur dare, cùm id necesse est ad supplendum aliquem defectum, vel errorem dedocendum. Ita Sanctus Carolus in instruct. Confessarior. Quia aliàs hoc molestam, & odiosam redderet Confessionem: nam pudorem injicit, & exprobationem quamdam continere solet. At id omne, quod Confessionem odiosam ac molestam reddere potest, est graviter à Christo prohibitum.

Hanc licentiam censeri dari à pœnitente docet Delugo, quando ipse interrogat, vel loquitur cum Confessario de aliquo, quod dixit in Confessione. Imo si statim post impositam satisfactionem, ac datam absolutionem Confessarius judicet aliquid addendum circa dicta in Confessione, potest id facere, quamdiu pœnitens est in Confessionario. Quia id spectat ad complementum judicii Sacramentalis, quod adhuc censetur durare, & cujus actus sunt absolvere, punire, consulere, monere, corrigere, ligare, & similia; & quia moraliter non censetur extra Confessionem, quod in continenti dicitur in Confessionario. Item potest sequentibus Confessionibus pœnitentem admonere de defectu aliquo in prioribus admisso, de negligentia se emendandi, de frequentia relapsuum &c. & uti notitia per priores Confessiones parta ad specialia monita, ac fortiora remedia suggerenda. Quia loquitur in eodem foro Sacramentali, in quo Sacerdos ad bene curandum pœnitentem debet considerare etiam peccata præterita, quæ indicant passionem vehementem, vel consuetudinem, vel aliquid aliud consideratione dignum, ad melius cognoscendum statum pœnitentis: idque pertinet ad officium judicis, ac medici, quod tunc exercet. Et tunc agit, ut Dei vicarius, ac proinde potest uti notitia, quam ut talis habet.

Quod si pœnitens extra tribunal facultatem loquendi de re necessaria ad Confessionem pertinente deneget Confessario, juxta multos non licet eum monere. Nam tunc Confessarius revera loqueretur extra Confessionem, cùm judicium jam moraliter finitum sit. At est regula generalis, quod Confessarius de Confessione sine licentia pœnitentis loqui non potest extra Confessionem. Et verò si sigillum non obligaret ad non loquendum cum pœnitente in eo casu, non esset necessitas petendi licentiam: nam licentia pœnitentis non requiritur, nisi propter sigillum, quam tamen necessitatem petitionis nemo negat. Quare licentia negata tacere debet Confessarius, & jam satisfecit suo muneri.

Quæst. V. *An licet extra Confessionem uti notitia per Confessionem acquisita?*

Resp. 1. Licet uti cum licentia expressa pœnitentis sponte ab ipso in ipsius vel alterius utilitatem data. Quia ratio sigilli est, ne Confessio reddatur odiosa: at tunc non potest inde Confessio reddi odiosa, cùm quisque sciat, suam sibi relinqui libertatem concedendi, vel negandi licentiam, & eam pro arbitrio limitandi. Et tunc pœnitens ponit conditionem, qua posita, præceptum divinum non obligat: nam solum erat præceptum non revelandi, nec utendi notitia illa sine licentia expressa pœnitentis. Tenetur autem pœnitens permittere usum istius notitiæ, quoties necessarius est ad bonum commune, ad tollendam occasionem peccati, ad avertendum grave damnum spirituale vel temporale alicujus privati, & alia, quæ justitia vel charitas exigit: alioquì absolutione indignus est.

Resp. 2. Nunquam licet sine expressa licentia uti tali notitia, cum quavis directa aut indirecta revelatione cognitorum in Confessione, & ex qua oriri possit suspicio usus talis notitiæ. Quia qualibet revelatio etiam indirecta sine expressa venia pœnitentis est violatio secreti Confessionis, & reddit Confessionem odiosam, & onerosam.

Resp. 3. Neque licet sine expressa licentia uti tali notitia, cum qualicumque pœnitentis gravamine etiam temporali, etsi aliunde non injusto, & seclusa quacumque revelatione; quamvis multo majus gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequeretur. *Prob.* 1. Ex decreto à Sac. Congregatione generalis Inquisitionis auctoritate Innocentii XI. edito, & Romæ affixo, an 1682. quo prohibetur hæc propositio, & ejus praxis: *Scientia ex Confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, nisi aliud multo gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur. Addita deinde explicatione sive limitatione, quod sit intelligenda de usu scientiæ ex Confessione*

acquisita cùm gravamine pœnitentis, seclusa quacumque revelatione, atque in casu, quo multo gravius gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequeretur. Hanc dictam propositionem, quatenùs admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis, etiam cum dictâ explicatione sive limitatione, præsenti decreto prohibent &c. 2. Clemens VIII. & Urbanus VIII. prohibuerunt Regularibus, ne hac notitia utantur ad exteriorem gubernationem. 3. Quia ille omnis usus notitiæ per Confessionem partæ illicitus est: qui si cognosceretur à pœnitente esse licitus, redderet illi Confessionem odiosam: nam talis usus à Sacramento avertit, & Christus vetuit ne unquam redderetur odiosum. At si pœnitens sciret, licere Confessario, ipsis non advertentibus, uti notitia Confessionis ad aliquid ipsis grave ac molestum, redderetur illis Confessio odiosa, & semper id timerent. Et verò si non licet uti notitia cum gravamine aliquo pœnitentis, advertentis talem usum, nec etiam licet, quamvis id non advertat: si enim antecedenter pœnitens sciret, posse Confessorem uti occultè illa notitia contra pœnitentem, hic avocaretur non minus, sed potius magis à Confessione peccati, quàm si sciret, eum posse tale quid facere, advertente ipso pœnitente. Nam magis lædunt illa, quorum causas scimus, quibus faciliùs possumus adhibere remedium per causam contrariam, ut notat Delugo.

Nec obstat, quòd tum nulla esset revelatio Confessionis. Quia sigillum obligat Confessorem non solùm ad non revelandum peccatum pœnitentis, sed etiam ad vitandum id omne extra Confessionem, quod eam redderet odiosam, & difficilem pœnitentibus; & ad continendam taliter notitiam illam, ut numquam possit adhiberi contra ipsum pœnitentem expresè non consentientem. Sic peccat contra sigillum, qui cum pœnitente loquitur de peccato ejus, licet nihil prorsus revelet. Ratio enim, & obligatio sigilli est, ne confessio difficilior, gravior ac molestior reddatur, & sic odiosa fiat, & homines ab ea deterreantur. Unde scientia ex Confessione parta perinde se habet, ac si non esset in ordine ad omnem usum, qui Confessionem difficiliorem, seu molestiorem redderet.

Hinc non licet Confessario pœnitentem secretò punire, male habere &c. Item Rituale Tullense monet, ne Parochus deneget testimonium bonæ vitæ, & probitatis ei, cujus vita exterius est rectè instituta, sed quem Confessione scit esse improbum, vel benedictionem nuptialem iis, quos ex sola Confessione scit contraxisse impedimentum dirimens ob crimen; ne moneat parentes, ut diligenter invigilent filiæ, cujus libidinem ex sola Confessione novit; ne amoveat Vicarium, ludimagistrum &c. à suo munere ob crimina ex sola Confessione nota.

Resp. 4. Ex communi sententia, licitus est usus notitiæ ex Confessione acquisitæ, qui fit sine ullo pœnitentis gravamine, & sine qualicumque revelatione tum directâ tum indirectâ cognitorum in Confessione, nec potest reddere Confessionem difficiliorem, & odiosam. Quia Christus illum solum usum prohibuit, qui redderet Confessionem magis onerosam ac difficilem pœnitenti, & ab illa fideles averteret, cùm obligatio sigilli à Christo imposita sit, ne Confessio redderetur magis gravis ac molesta pœnitentibus, quàm per se sit.

Hinc licet Confessario sæpius orare pro pœnitente, consulere libros, imò & doctores super peccatis in Confessione auditis, emendare suam negligentiam, vel nimiam severitatem, quam ex Confessione intelligit aliis nocere &c. modo non detur occasio suspicandi pœnitenti, vel aliis. Item licet fugere locum, ubi insidias sibi parari, & abstinere à sacrificio in quo necandum se veneno didicit ex Confessione, modo præter pœnitentem nemo advertere possit, id fieri ex usu notitiæ per Confessionem partæ. Quia hoc non potest ullum gravamen afferre pœnitenti, nec reddere Sacramentum odiosum, nec revelare Confessionem. Secùs, si alier inde colligat, pœnitentem ista declarasse, ac ideo ei succenseat, & noceat.

Resp. 5. Confessarius cum licentia expressa pœnitentis debet uti notitia peccati complicis vel alterius, ex sola Confessione parta, quando necesse est ad impediendum grave damnum spirituale, vel etiam temporale injustum pœnitentis, vel ipsius complicis, vel aliorum, ita ut nequeat impediri, nisi Confessarius moneat prudenter ipsum reum, vel superiorem tamquam partem. Nam tunc nec violatur sigillum, nec fit injuria complici, & tenemur ex charitate impedire malum proximi, cùm sine peccato, & gravi incommodo possumus. Sed tunc Confessarius hortetur pœnitentem, ut extra Confessionem alienum peccatum ei aperiat, ut tanto liberiùs peccati notitia uti possit, & dicere cor-

concepto se illud extra Sacramentum accepisse, ne illud ei odiosum fiat.

Porrò ne confessarius facilè pœnitenti alios accusanti, præsertim fœminæ credat, nec onus monendi in se suscipiat sine necessitate. Nam sæpè vel ex malitia, vel ex errore innocentes accusantur.

Quæst. VI. *Quid respondere debet confessarius, dum interrogatur de cognitis in confessione?*

Resp. 1. Confessarius de his interrogatus etiam à judice, debet secundùm aliquos dicere, quæstionem esse injustam & sacrilegam, ad quam nefas sit respondere. Sed quid id plerumque non sufficit ad tollendam omnem suspicionem, alii docent, eum debere simpliciter affirmare, etiam cum juramento, si opus sit, se nescire pœnitentem tale scelus commisisse. Nec tunc utitur æquivocatione, aut restrictione, nec mentitur; quia respondet in sensu interrogationis, inquit Delugo: interrogatio enim est, aut debet esse, an sciat peccatum ea scientia, quæ humani convictus legibus subjiciatur, & deservire possit ad illud dicendum, & de qua scientia interrogant homines, & de illa intelligi potest responsio. *Homo* (inquit S. Thom. in 4. dist. 21. q. 3. articul. 1. ad 3.) *non adducitur in testimonium, nisi ut homo; & ideò absque læsione conscientiæ potest jurare, se nescire, quod scit tantum ut Deus*, idest, ut Dei vices specialiter agens. Et S. Antoninus 3. part. tit. 17. cap. 21. ait: *Si non potest alio modo declinare iniquum judicium, potest respondere: Nihil inde scio, quia subintelligitur, ut homo; & nihil scio etiam per confessionem, quod intelligitur tibi revelandum.* Alii dicunt, istam responsionem, *Nescio*, in talibus circumstantiis apud prudentes nihil aliud significare, quàm me nihil scire, quod subjiciatur humani convictus legibus. Nam notitia rerum ea confessione sacramentali hausta, non est scientia naturalis ordinis, quam quis habeat ut homo, & quæ pertineat ad usum humani convictus ac societatis, quæ inter homines per mutuum sermonem fovetur; quare humanæ societatis legibus nullatenus subjicitur. Malitia autem propria mendacii in eo potissimum posita est, quod per illud peccetur contra leges humanæ, seu rationalis societatis.

Si autem judex quærat, num confessionem Petri audieris; respondere debes te audivisse. At si quærat, num tale peccatum confessus fuerit, respondere debes, secundùm aliquos, istam interrogationem esse injustam, impiam, & responso indignam: secundùm alios, te nihil tale audivisse, scilicet auditione eorum, quæ licet revelare, velut hominem.

Resp. 2. Confessarius interrogatus an pœnitentes absolverit, respondere debet, se officio functum esse, non autem absolvisse; alioqui enim id affirmans de uno & non de altero, indicaret denegatam absolutionem; & sic indirectè revelaret pœnitentis indispositionem, aut peccatum reservatum: Quare eadem debet esse responsio pro omnibus pœnitentibus, quos absolvit, & quos non absolvit. Hinc dum danda sunt testimonia confessionis auditæ, debet Confessarius testari solùm se audivisse confessionem illis.

Porrò etsi regulariter ita respondendum sit, non potest tamen damnari confessarius, qui dicit, se aliquem absolvisse, quando nullum est periculum pro aliis, quia hoc nullo modo est contra sigillum, nec potest reddere confessionem odiosam. Quòd si Sacerdos vocetur in jus à pœnitente, ut rationem reddat denegatæ absolutionis, testari debet, se nullum in hac exigenda ratione superiorem agnoscere præter Deum.

Quæst. VII. *Ex qua confessione contrahitur obligatio sigilli?*

Resp. Contrahitur ex omni & sola confessione sacramentali. Confessio autem censetur sacramentalis in ordine ad inducendam obligationem sigilli, quæ ex intentione se accusandi secundùm institutionem Christi, in ordine ad absolutionem aliquando obtinendam fit ei, qui bona fide creditur judex legitimus, etiamsi non sequatur vera absolutio, quavis de causa. Hoc enim necessarium est ad securitatem Sacramenti.

Hinc sigillum obligat, 1. Etiamsi confessio facta sit Laico, vel Sacerdoti non approbato, quem pœnitens bona fide putat esse Sacerdotem & legitimum judicem. Nam defectus hujus obligationis cederet in detrimentum confessionis validæ, quæ inde minus secura redderetur, propter periculum, ne quis malitiosè fingat se Sacerdotem approbatum, aut se esse putet, cùm non sit. 2. Etiamsi Sacerdos non habeat intentionem conficiendi Sacramentum & absolvendi. Alioqui pœnitentes possent facilè decipi, & metus hujus deceptionis multos deterreret à confessione, obessetque securitati Sacramenti. 3. Etiamsi pœnitens confiteatur sine contritione & voluntate recipiendi absolutionem;

sed tamen cum intentione se Sacerdoti tamquam Dei ministro subjiciendi, & accusandi, vel ut ab eo aliquo modo adjuvetur, & dirigatur in ordine ad id, quod deesse judicat, ut possit absolutionem aliquando obtinere. Nam ex communi sententia, talis confessio quoad effectum inducendi sigillum, est Sacramentalis, licet non sufficiat ad valorem Sacramenti.

Econtra non contrahitur obligatio sigilli ex confessione, quæ fit solùm ex intentione irridendi, decipiendi, vel inducendi confessarium in peccatum; aut si extra tribunal quis dicat, se, id quod narraturus est, committere sigillo confessionis. Quia obligatio sigilli est annexa soli confessioni institutæ à Christo, vel ei cujus revelatio in confessionis à Christo institutæ detrimentum cederet.

Hinc oritur solum obligatio secreti naturalis ex eo quod aliquis committens secretum Sacerdoti, dicat se illud ei committere sub secreto confessionis, & Sacerdos sic admittat. S. Thom. in 4. dist. 32. quæst. 3. art. 1. quæst. 3. ad 2. Nam secretum confessionis religiosum, soli confessioni proprium est. Addit Sylvius, hanc admissionem non carere irreverentia Sacramenti, cùm nullum arcanum possit secreto confessionis æquiparari.

Quæst. VIII. *Quinam contrahunt obligationem sigilli?*

Resp. Ii omnes, qui immediate vel mediate, licite vel illicite habent ex confessione sacramentali notitiam rei cadentis sub sigillum. Nam ii omnes tenentur secreta servare ea, quorum revelatio redderet confessionem onerosam ac odiosam, & ab ea homines deterreret. At si homines scirent, aliquos tales posse aliqua ex confessione cognita revelare, aversarentur confessionem, & ab ea averterentur. Præterea *cùm quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo*, regul. jur. 39. in 6. & res cum onere suo transit ad quoscumque pervenit.

Igitur securitas ac reverentia Sacramento debita exigit, ut quævis notitia per confessionem solam quovis modo parta numquam possit communicari sine expressa licentia poenitentis, ne sacramentum reddatur difficilius & odiosum.

Hinc obligatione sigilli tenentur, 1. Ipse confessarius etiam fictus, sed per errorem legitimus existimatus: nam confessio tunc ex intentione poenitentis est sacramentalis. 2. Ii omnes, qui peccatum poenitentis, dum confitetur, audierunt, sive culpabiliter, propius accedendo animo audiendi (quod est mortale ob injuriam gravem illatam Sacramento & poenitenti,) sive inculpate & præter voluntatem. 3. Superior, à quo extra sacramentum petitur facultas absolvendi à casu reservato. 4. Interpres, ut organum medium, per quod facta est confessio. 5. Qui per examen disponit alium ad confessionem, & qui consulitur, an & quomodo hoc vel illud teneatur confiteri, quamvis alteri fiat confessio. 6. Is qui consulitur à confessario, etiam cum licentia poenitentis: alioqui valde odiosum & grave esse poenitentibus concedere facultatem consulendi alium, (sæpe necessarium est ad bonum poenitentis, & rectam Sacramenti administrationem,) si ille alius non obligaretur sigillo. Item is, cui confessarius poenitentem manifestavit ex consensu poenitentis. 7. Ii omnes, qui aliquid didicerunt etiam mediate ab ipso confessario, aut quovis alio ad sigillum obligato. 8. Qui peccata poenitentis in charta descripta legit, dum poenitens ex scripto confitetur: is enim se habet, ut ille qui furtim audit confitentem. Qui autem ante, vel post, & extra confessionem chartam peccata continentem reperit, peccat graviter si legat, & secundùm multos obligatur sigillo: quia peccata in charta scripta ordinantur ad confessionem sacramentalem rite perficiendam; idque ut favorabilius Sacramento tenendum est.

Quæst. IX. *An poenitens etiam obligatur sigillo respectu confessarii?*

Resp. Nego. Quia obligatio sigilli est solùm in favorem poenitentis, ut securè ac confidenter peccata sua & conscientiam aperiat, sicut tenetur secundùm institutionem Christi: non autem in favorem confessarii, qui non tenetur ex institutione Christi peccata sua poenitenti aperire; & sic non eget obligatione sigilli circa ea, quæ debet dicere poenitenti.

Poenitens tamen habet obligationem secreti naturalis circa ea, quæ revelare nequit sine injusto damno confessarii, aut contra rationabilem ejus voluntatem; *propter quod peccant*, inquit Gerson in Regul. moral. regul. 134. *si non excusat eos ignorantia, illi, qui poenitentias suas, & ea quæ Sacerdos eis dixit, passim dicunt, & qui etiam super hoc inquirunt, quoniam talia per indirectum causant aliquando irrisionem Sacerdotis, aut confessi culpam*. At si confessarius aliquid dixerit, vel fecerit, quod vergat in damnum

mnum commune, vel privatum, ut si hæresim doceat, si sollicitet ad turpia, vel si existat aliud grave periculum ruinæ spiritualis, sive confessarii, sive alterius; pœnitens tenetur ex lege charitatis ista denuntiare Prælato, si aliter malum certo impedire nequit. Imò Gregorius XV. Bulla 34. præcipit pœnitentibus, ut denuntient Inquisitoribus, vel locorum Ordinariis Confessarios, qui personas quascumque *ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda, in actu sacramentalis confessionis, sive antea, vel post immediate, seu occasione, vel prætextu confessionis hujusmodi, etiam ipsa confessione non secuta, sive extra occasionem confessionis in confessionario, aut in loco quocumque, ubi confessiones sacramentales audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos & inhonestos sermones, sive tractatus habuerint*. Mandatque omnibus Confessariis, ut pœnitentes, quos noverint, fuisse ab aliis modo supra dicto sollicitatos, de obligatione eos denuntiandi. Unde ad hoc tenentur omnes, ubi hoc decretum viget; imò & alii, si alias isti nefarii Confessarii prævideantur non emendandi; nam tunc lex charitatis erga illos & alios seducendos obligat ad tale crimen impediendum hac denunciatione, si non adsit alia via efficax.

APPENDIX.

De Sollicitatione.

IN tractatu de Pœnitentia nihil Auctor habet de pœnis, quibus Confessarii subjiciuntur, qui pœnitentes ad inhonesta, & turpia sollicitaverint, deque obligatione pœnitentium, qua tenentur Confessarios sollicitantes denuntiare Inquisitoribus, vel Ordinariis, sive eorumdem Vicariis. Quamobrem, cùm editæ hac de re à Romanis Pontificibus Constitutiones, à SS. D. N. BENEDICTO XIV. confirmatæ, & ampliatæ sint; Constitut. quæ incipit, *Sacramentum Pœnitentiæ*, vol. I. Bullar. pag. 50. cùmque hæc Constitutio regula esse debeat Confessariis in hujusmodi materia, integram referemus. Quo autem clarior res sit, & ut faciliùs Sacerdotes, quæ sunt ibi constituta, memoriæ mandare, iisque uti valeant, ad dignoscendum, quibus in casibus Confessarii sollicitationis sint rei, ac pœnitentes ad denuntiandum obligentur; Notas eidem Constitutioni subjiciemus, particulas singulas distinctè exponemus, atque ad particulares casus applicabimus.

CONSTITUTIO.

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

SAcramentum Pœnitentiæ, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ, tabulam Sancti Patres aptè nuncuparunt. Nos licet immerentes ad universi Dominici gregis curam superna dispositione vocati, omne studium, & Pastoralem sollicitudinem adhibere tenemur, ne quod post amissam Baptismi innocentiam datum est divina benignitate perfugium, per Dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perversè utentium malitiam, naufragis, ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium; & quod in salutem, & curationem Animarum, à Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, exsecrabilis scelestorum quorumdam Sacerdotum improbitate, in earum perniciem, atque interitum vertatur.

§. 1. *Dudum quidem à fel. recordat. Gregorio Papa XV. Prædecessore Nostro per suas litteras in forma Brevium sub datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die xxx. Augusti MDCXXII. Pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscumque Sacerdotes audiendis confessionibus deputatos, ad turpia, & inhonesta sollicitantes; & deinceps successivis temporibus, ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem, plura subinde à Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium adversùs hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum sub die xi. mensis Februarii Anni Domini MDCLXI. prodierunt Decreta, & à record. mem. Alexandro PP. VII. pariter Prædecessore Nostro in Congregatione Generali Sanct. Romanæ Universalis Inquisitionis die xxiv. Septembris MDCLXV. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones, sexta videlicet, & septima, huc revocanda, damnata, & prohibita fuerunt; Nos itaque maturè perpendentes quanti momenti sit, ad æternam animarum salutem ea ubique exactè observari, & quanti ad infirmas oves curandas, & decorem Sanctæ Ecclesiæ Dei retinendum intersit, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ Sacramento nefariè abutentes, Pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicinæ*

venenum porrigant, sed animo secum recolentes se à Christo Domino Præsides, & Judices animarum constitutos, ea sanctitate, quæ sublimitati, & dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent: Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostra, præfatas litteras hujusmodi, ac omnia, & singula decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanata, Apostolica Auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus; Atque etiam, quatenus opus sit, denuo committimus, & mandamus omnibus hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & Locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, & Locorum universi Orbis Christiani, in suis respectivè Diœcesibus, ut diligenter, omnique humano respectu postposito, inquirant, & procedant contra omnes, & singulos Sacerdotes tam Sæculares, quàm Regulares quomodolibet exemptos ac Sedi Apostolicæ immediatè subjectos, quorumcumque Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum, & cujuscumque Dignitatis, & Praeminentiæ, aut quovis Privilegio, & Indulto munitos, qui aliquem Pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel antè, vel immediatè post confessionem, vel occasione, aut prætextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in Confessionali, sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo, cum simulatione audiendi ibidem confessionem, ad inhonesta, & turpia solicitare, vel provocare, sive in verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam, tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint; & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiliter repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis, severè animadvertant, per condignas pœnas, juxta memoratam Gregorii Prædecessoris Nostri Constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: Dantes etiam, si opus sit, & rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei injuriosum remaneat, ob probationum defectum, impunitum, jam alias in præfata Constitutione tributam, procedendi cum Testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia & alia adminicula concurrant.

§. 2. Meminerint præterea omnes, & singuli Sacerdotes ad confessiones audiendas constituti, teneri se, ac obligari, suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, sedulo monere, juxta occurrentium casuum circumstantias, de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive Locorum Ordinariis prædictis, Personam, quæ sollicitationem commiserit, etiamsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem validè impertiendam careat, aut sollicitatio inter Confessarium, & Pœnitentem mutua fuerit, sive sollicitationi Pœnitens consenserit, sive consensum minimè præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit, aut sollicitatio a Confessario, non pro seipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter Confessarii, ne Pœnitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem prædictam ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cùm primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.

§. 3. Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui vel odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, & Ecclesiæ auctoritate contempta, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices falso sollicitationis insimulant: Ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coerceatur, quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsam innocentes Confessarios impiè calumniando, vel scelestè procurando, ut id ab aliis fiat, à quocumque Sacerdote quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, præterquam à Nobis, Nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam Nobis, & Successoribus prædictis reservamus, perpetuo careat.

§. 4. Demum magnopere cupientes à Sacerdotalis Judicii, & Sacri Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemptum, & Ecclesiæ injuriam longè submovere, & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, & quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam, Dæmonis potius, quàm Dei Ministri, loco eas per Sacramentum Creatori suo, ac nostro reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes, in profundum iniquitatis barathrum nefa-

nefariè submergunt, nonnullorum, Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & aliquorum in Theologia Magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus; hac Nostra in perpetuum valitura sanctione, quemadmodum à pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus, omnibus, & singulis Sacerdotibus, tam Sæcularibus, quàm Regularibus cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi alioquin ad confessiones excipiendas approbatis, & quovis Privilegio, & Indulto, etiam speciali expressione, & specialissima nota, & mentione digno suffultis, Auctoritate Apostolica, & Nostræ Potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui confessarii munus obire possit; Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam; adeò quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omninò sit, tamquam impertita à Sacerdote, qui jurisdictione, ac facultate ad validè absolvendum necessaria privatus existit, quam ei per præsentes has nostras adimere intendimus; Et nihilominus, si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, à qua absolvendi potestatem Nobis solis, Nostrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat.

§. 5. *Declarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vim cujuscumque Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appellatur Cruciatæ Sanctæ, aut alterius cujuslibet Indulti, confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem elargiri, cùm ad hunc effectum, & in hoc casu, nullus Confessarius, utpotè qui in hujusmodi peccati, & Pœnitentis genere, jurisdictione, ut præfertur, careat, & absolvendi facultate à Nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus, Apostolicis, præsertim, quæ nuncupantur Cruciatæ Sanctæ, vel Jubilæi Universalis, & plenarii, necnon quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis, & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis; Quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.*

§. 6. *Volumus demum, ac præcipimus, ut omnes Locorum Ordinarii, tam præsentes, quàm futuri pro tempore existentes, in approbatione Confessariorum, tam prædictam Constitutionem Gregorii Prædecessoris, quam præsentem hanc Nostram, ab omnibus Sacerdotibus approbandis attentè legi, & accuratè observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut Sacrum Ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei; Memores præterea sint, se locum tenere, ac vices obire Summi, atque æterni Sacerdotis, qui sanctus, innocens, impollutus, per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi. Sedulo igitur studeant diligenterque caveant, ne quærentibus, & pulsantibus, eorum culpa Cœlum claudatur, ne deperditæ oves ad Ovile Dominicum redire properantes eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur; ne prodigi Filii egentes, & saucii, ad cœlestem Patrem revertentes, nefaria eorum improbitate, gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, confodiantur.*

§. 7. *Ut autem præsentes Litteræ ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari, sicque publicatas, & affixas, omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent: utque ipsarum præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam im-*

impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in judicio, quàm extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

§. 8. *Nulli ergo omninò hominum liceat paginam hanc Nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Kalendis Junii, Pontificatus Nostri Anno I.*

N O T Æ.

1. In hac Const. num. 1. approbantur, & confirmantur, cum aliorum Romanorum Pontificum *litteræ*, tum etiam, *& singula decreta ad illarum interpretationem, & declarationem emanata*.

2. Confessarios verò pœnitentes ad inhonesta sollicitantes Inquisitoribus Hæreticæ pravitatis, tamquam hæreseos suspectos denunciandos esse statuere Paulus IV. 16. Aprilis 1561. Pius IV. 6. Aprilis 1564. Clemens VIII. 3. Decembris 1592. & Paulus V. 1608. Horum verò Pontificum Constitutiones, quæ pro Regnis dumtaxat Hispaniæ, Portugalliæ, & Algarbiorum editæ fuerunt, Gregorius XV. ea, quæ incipit *universi Dominici Gregis*, ad fideles omnes extendit, atque ampliavit; quippe constituit, denunciare quoque oportere Sacerdotes, qui, sive in Confessionali, sive in loco ad confessiones audiendas destinato, Confessionem simulantes, ad inhonesta sollicitaverint, sive inhonestos sermones habuerint, vel turpia tractaverint; præcepitque, ut Confessarii, pœnitentes de denunciandi obligatione, monerent.

3. Decreta supremæ Inquisitionis, quæ Benedictina Constitutione confirmantur, & quæ regulas certas exhibent pro solvendis in hujusmodi materia casibus, referuntur à Laurentio Cozza in dubiis selectis circa sollicitationem. Is itaque pagina 19. ait: *Paulum V. sub die 29. Novembris 1612. declarasse, quod etiam ex vi Constitutionis Pii IV. comprehenderentur sollicitantes masculos: & ita rescripsisse Cardinalem Melinum an. 1613. sub die 28. Februarii ad Petrum Castillo Inquisitorem Generalem Lusitaniæ*. Pag. 40. in Congreg. Generali Supremæ Inquisitionis die 11. Februarii 1661. declaratam fuisse improbabilem, opinionem, quæ asserit, denunciandum non esse confessarium, qui chartam ad venerem provocantem mulieri domi legendam tradiderit. Pag. 62. In eadem Congregatione improbatam fuisse opinionem, quæ ab onere denunciandi pœnitentem eximit, *si cum Confessario convenerit in simulatione confessionis, ut liberius de rebus inhonestis tractarent*. Pag. 65. ex decreto ejusdem Congreg. 25. Julii 1624. mulierem, quæ sollicitanti Sacerdoti consenserit, non teneri in denunciatione ad consensum suum aperiendum; teneri tamen ad denunciandum, etiamsi ipsa prius sollicitaverit, & ad consensum ipsa traxerit Confessarium. Pag. 32. die 21. Februarii 1661. improbatam fuisse opinionem illorum, qui contendebant, non esse denunciandos Sacerdotes, qui propter alterius sollicitationem abjuraverint. Pag. 174. decisum fuisse 17. Novembris 1624. *Confessarios sollicitantes non esse cogendos ad denunciandos seipsos*. Iis addimus sequens Pauli V. decretum 10. Julii 1614. *In Generali Congregat. S. R. Inq. habita in Palatio Apostolico coram SS. D. N. D. Paulo divina providentia Papa V. &c. facta relatione, quod multi Confessarii tractant cum mulieribus in Confessionali, extra occasionem* confessionis, de rebus inhonestis: *SS. decrevit, ut contra hujusmodi Confessarios procedatur in Sancto Officio*; & aliud coram Alexandro VII. 8. Julii 1660. quo decernitur, *teneri* pœnitentem ad denunciandum, *etiamsi nulla fraterna correctio, vel alia monitio præmissa fuerit*: atque etiam illud, quo 26. Julii 1628. definitum fuit *mulierem sollicitatam teneri ad denunciandum etiam si sciret spontè sollicitantem comparuisse*. Rursus die 22. Januarii 1717. Sacra Congr. S. Offic. respondens dubiis propositis à P. Carolo Josepho Spedia Præfecto Missionum in America, decrevit, mulieres sollicitatas non teneri ad denunciationem si Ministri Inquisitionis, & Vicarii Episcopi in longinquis Regionibus degentes, sine gravi incommodo adiri nequeant. Die 11. Maji 1707. eadem Sac. Cong. ait, Puella sollicitata, in simplicitate constituta, & absque notitia inhonestatis, tenetur denunciare Confessarium sollicitantem, postquam compos effecta fuerit, & notitiam præteritæ sollicitationis acquisierit.

Denique Fer. 5. die 5. Augusti 1745. = In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram SS. D. N. BENEDICTO Divina Providentia Papa XIV. & Eminentiss. ac Reverendiss. DD. R. E. Cardinalibus adversus hæreticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus à S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus D. N. solicitè animadvertens, quàm grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosancta Missæ Sacrificio, ac salutaris Pœnitentiæ Sacramento ad Animarum reparationem à Christo Domino institutis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur, decrevit, quod imposterum Sacerdotes tam Sæculares, quàm Regulares cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregationis, & Societatis etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione, aut prætextu, ad turpia Sollicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad sortilegia, præter pœnas à Jure, & Apostolicis Constitutionibus, ac signanter Sanctæ Memor. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem; Quodque ejusmodi Decretum significetur singulis cujuscumque Ordinis Superioribus, ac Præpositis, ad hoc ut de illo, sicuti & de prædictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta præscriptum in generali Decreto Supremæ Inquisitionis diei 15. Decembris 1633, semel saltem in Anno; idest Feria sexta post Octavam Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica Mensa, vel in Capitulo ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari Congressu suos Subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram Suprema Congregatione juratum Testimonium exhibeant.

4. Constitutiones hæ contra Sollicitantes in confessione editæ *in singulas Nationes universim vires suas extendunt, ac Latinos æquè, ac Græcos sua amplitudine comprehendunt*; Const. *Etsi Pastoralis*.

5. Hæ sunt propositiones ab Alexand. VII. 24. Septembris 1665. damnatæ. 1. *Confessarius, qui in Sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitare in Confessione, ac proinde non est denunciandus.* 2. *Modus evadendæ obligationis denunciandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante; hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi.*

6. Atque hæc sunt; ex quibus certæ, tutæque regulæ sunt deducendæ, quibus indicatur, qui denunciandi sint, quas ob caussas, quando & qua ratione denunciare oporteat. Esto itaque

Prima Regula. *Denunciandi sunt omnes & singuli Sacerdotes sive absolvendi jurisdictione, & auctoritate polleant, sive careant.*

Hujusmodi regula expressè legitur num. 1. & 2. Constitutionis. Quamobrem dubitari amplius non potest, quin simplex Sacerdos, is scilicet, qui ad validè absolvendum jurisdictione careat, denunciandus sit, si confessionem simulando, vel prætextu, aut occasione confessionis, modo infra explicando, sollicitaverit, vel inhonesta atque turpia tractaverit. Sed, quum nihil, sive in hac., sive in aliorum Pontificum Constitutionibus, vel supremæ Inquisitionis Decretis, statuatur, de denunciandis vel Clericis, vel Laicis, qui sollicitandi caussa confessionem simulaverint, vel confessionis prætextu sollicitaverint, non videtur probanda, quæ Gipsio tribuitur opinio, qui ut refert Cozza pag. 153. Clericos etiam Laicosque denunciandos esse contendebat, harumce legum virtute. Nam si juxta reg. 15. juris, *odia restringi, & favores convenit ampliari*, atque juxta reg. 49. *In pœnis benignior est interpretatio facienda*, manifestum est, pœnis subjiciendos non esse, qui in lege non designantur; sed excludi videntur. In iis ergo Constitutionibus, cùm soli Sacerdotes nominentur, ac denunciationis pœnis subdantur, Clerici, Laicique præsumuntur exclusi. At si ii Missam celebrarent, & sacramentalem confessionem audirent, ob alias Const. Inquisitorum judicio, ac pœnis gravissimis supponuntur, atque hanc ob rem denunciandi essent, ut debitas pœnas subirent.

Secunda. *Qui aliquem pœnitentem quæcumque persona illa sit, sive pro seipso, sive pro alia persona sollicitaverit.*

Habes hìc clarè definitum. Primò, denunciandum esse confessarium sive sollicitaverit feminam sive masculum, ut liquet, tum ex supra relato supremæ Inquisitionis Decreto, tum etiam ex Constitut. verbis; nam *rò* aliquem pœnitentem, quæcumque persona sit, innuit vel masculum, vel feminam. Deinde denunciandum quoque esse, qui non pro se, sed pro alia persona pœnitentem suscitaverit, seu ad turpia provocaverit, ut in Constit. n. 2. expressum est.

Ter-

Tertia. *In actu sacramentalis Confessionis, vel ante, vel immediate post.*

Qui eo temporis spatio ad turpia provocet, quod inter confessionis initium, & absolutionem intercedit, is sollicitare dicitur in actu confessionis. At quid sit sollicitare vel immediate ante, aut immediate post confessionem, non convenit inter Authores, ut videre est apud Cozzam dub. 21. pag. 95. Communior autem opinio, quæ meo judicio, vera est, atque fini legis omnino consentanea, asserit, vocabulum istud *immediate*, non pro physico, sed pro morali significato esse usurpandum, scilicet, non pro momento, quod nullo interjecto medio, vel præcedit, vel subsequitur confessionem, sed pro brevi illo temporis spatio, in quo, si quidpiam fiat, attentis circumstantiis, secundum communem loquendi modum, ac prudentum judicium, sive immediate ante vel immediate post confessionem, factum dicatur. Quare, qui mulierem patentem confessionem, sive ad confessionem peratam, & quam paulo post ad confessionem accessuram noverit, ad inhonesta incitaret, is immediate ante confessionem sollicitare diceretur, licet breve temporis intervallum provocantem actionem, confessionemque intercederet. Atque eandem ob causam, immediate post confessionem sollicitare diceretur, qui vel illico post absolutionem, vel in Ecclesia, cum primum e confessionali egreditur, mulierem ad turpia provocaret, sive chartam ei traderet ad venerem incitantem domi legendam. Imo communior opinio est, hac quoque lege comprehendi, qui pœnitentem deinceps sequatur, eamque, vel in itinere aut domi sollicitet. Is enim secundum prudentum judicium statim post confessionem sollicitasse diceretur; quia, cum primum potuit, præconceptum in confessione de sollicitando desiderium executioni demandavit. Sed indicati casus clarius comprehenduntur sub regula, quam subjicimus.

Quarta. *Vel occasione, aut prætextu confessionis.*

Occasio, & prætextus duo hic exprimunt, quæ sunt invicem distincta, atque omnino diversa. Nam confessionis occasione sollicitare, est ex confessione provocandi motivum sumere: prætextu vero confessionis sollicitat, qui confessionem prætexit, sive fingit, ac simulat, ut liberius vel inhonesta tractet, vel ad venerem invitet. Occasione confessionis tribus modis Confessarius sollicitare posse videtur. Primò: Dum ex expressa aut tacita confessionis petitione sollicitandi motivum sumit. Tum enim medicinam petenti, venenum, atque panem expectanti, scorpionem porrigit, juxta Const. allegorias; atque veneratione, demissione animi, confidentia, aliisque pœnitentis affectibus erga Sacramentum ac Christi Ministrum abutitur, quo facilius ad inhonesta incitet, adeoque denunciandus est. Secundo: ex confessione ipsa, hoc est, dum intelligendo, quæ cum aliis egit, vel facere optavit, aut ad venerem proclivitatem &c., occasionem mancipitur, vel verbis, vel signis ad inhonesta provocandi. Tertio demum, quum notitia utitur, quam ex confessione habuit, ad incitandum, & facilius movendum ad assensum. Ab hac enim notitia motum ad sollicitandum, manifestum est, ex ipsa confessione incitandi occasionem desumere. Sed ut pœnitens hanc ob causam denunciare teneatur, habeat necesse est certa indicia, quibus prudenter judicare possit, ex hujusmodi scientia sollicitandi motivum accepisse: nam si indicia hujusmodi desint, præsumi potest aliis ex causis motum fuisse ad sollicitandum. Suppetunt vero pœnitenti hujusmodi indicia, si confessarius brevi post confessionem tempore, pœnitentem sollicitet, veluti personam, quæ facile acquiescere soleat, vel natura sua ad hujusmodi actus propensa sit; &, si aut generalibus verbis, aut nutibus in sollicitando utatur, quibus indicare videatur, se scire, vel quid cum aliis egerit, vel quam alias ad hæc propensa fuerit, aut quidpiam iis simile, quod ex confessione noverit.

Quinta. *Vel etiam extra occasionem confessionis in Confessionali.*

Hac regula ii designantur, qui denunciandi sint ratione loci, in quo ad inhonesta aliquem provocent. Scilicet ii, qui in loco destinato ad sacri Pœnitentiæ ministerii exercitium, & ad absolvendos fideles a peccatis, etiam extra quamcumque confessionis occasionem, & simulationem, ad turpia sollicitant, vel inhonesta tractant. Constat id primum ex decreto Supremæ Inquisit. sub Paulo V. quod una cum aliis a SS. D. N. BENEDICTO XIV. approbatum, & confirmatum fuit; deinde ex eo, quod finis legis videatur hujusmodi pœnis Sacerdotes subjicere, quia in loco, ex quo fideles solutionem a culpis, ac animæ salutem quærunt, novis culpis ligare, atque in perditionem, & mortem æternam ducere student.

Sexta. *Sive in alio loco ad confessiones audien-*

diendas destinato, aut electo, cum simulatione audiendi ibidem Confessionem.

. Tria locorum genera distinguuntur, in quibus confessiones audiri solent. *Primus* inquit Felix Potest. tom. 11. p. 3. cap. 9. *est confessionale ordinarium, quod confici solet ex ligno, habens laminam ferream cum parvis foraminibus, quodque in Ecclesia collocatur.* Atque hujusmodi est, quod in superiori regula indicatur. *Secundus est locus quicumque ab illo distinctus, ubi confessiones audiuntur; tales sunt in domibus Religiosis Cellulæ quadam in primo claustro, aut in Sacristia,* atque hujusmodi confessionis locum designari, ait verbis illis, *sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato.* At si in hujusmodi cellulis confessionale, ut supra dictum est, constructum adsit, quod *formam habeat tribunalis ordinarii sacramentalis judicii*, tunc ad locum prioris generis pertinebit; ac sol licitans, sola loci circumstantia inspecta, denunciandus erit. Tertius locus est, quem Confessarius ad confessionem audiendam, pro suo arbitrio eligit: *Ita potest esse in Ecclesia, in foro, in domo, in agro, ubique:* atque hunc solum designant illa verba, *ad confessiones audiendas electo.*

Qui in prioris generis loco sollicitant, sunt juxta quintam regulam denunciandi; qui vero in locis secundi, & tertii generis, quæ loca destinata, aut electa dicuntur ad confessionem, sollicitaverint, tum tantum sunt denunciandi, cum vel confessiones audiunt, aut audire simulant. Hinc Confessarius e confessionali provocans mulierem, vel ante sedentem, vel transeuntem, vel rem aliquam indifferentem secum tractantem, aut cum ea inhonestos ibi sermones habens, denunciandus esset; non vero, si extra occasionem confessionis, vel ejusdem simulationis, in loco secundi, & tertii generis, eadem, vel similia ageret.

Septima. *Ad inhonesta, & turpia, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, tunc, aut postea legendam tentaverint.*

Quamquam omnia peccata inhonesta sunt, & turpia, quod in unoquoque finis honestus desideretur, ac turpitudo illa insit, quæ deformitate ad regulam morum continetur; tamen juxta communem loquendi modum, cum inhonesta, & turpia dicimus, venereos actus indicamus. Atque hoc sensu inhonesta, & turpia in Pontificiis Constitutionibus usurpantur, ut cum Theologi omnes fatentur, tum etiam constat ex eo, quod hujusmodi peccata legibus pœnisque illis statuendis motivum dederint, atque demum ex ipsa Inquisitionis praxi. Igitur harumce legum virtute, denunciandi non sunt, ad furtum, vel alia facinora, pœnitentes provocantes. At ob Sacramenti abusum, atque hæreseos suspicionem, ii quoque, legibus in hæreseos suspectos latis, Inquisitorum judicio subjiciuntur; quamobrem authores bene multi denunciandos esse tuentur, licet non denunciantes pœnas in hac Const. stabilitas non subeant.

Aliis Constitutionum particulis indicatur, denunciandos esse, qui provocant, incitant, sive alliciunt, verbis, aut signis &c. quæ, vel ex se, aut ex loci consuetudine, sive ad venereum conciliandum amorem, sive ad venereos actus inducant. *Signa sunt*, inquit Felix Potest. cap. 4. *oscula, tactus impudici etiam sui ipsius Confessarii, tactus manus pœnitentis sine causa, missi osculi manibus, studiosa compressio pedis, aut oculi, & similia signa amatoria, quibus amantes uti solent ad invitandum, aut alliciendum aliquam personam ad sui amorem. Quod est verum, etiamsi sollicitatio fiat per signa venialiter inhonesta, nempe levites indicativa amoris lascivi, quia licet tales actus sint ex se leves; ex circumstantia tamen Sacramenti, cum qua sunt conjuncti, sunt graves, & mortales.*

Litteræ quoque Amatoriæ traditæ etiam ut domi legantur sufficiens denunciandi motivum præbent, ut verbis constitutionis liquet. Sufficit autem litteras hujusmodi tales esse, quæ ad prophanum amorem alliciant.

Octava. *Aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint.*

Quemadmodum superioribus verbis eos denunciandos esse præcipitur, qui, vel in actu Sacramentalis confessionis, vel ante, aut immediate post, sive in Confessionali extra occasionem confessionis, vel alio in loco confessionem simulando, sollicitare, & provocare tentaverint; ita, hac regula, denunciandos esse præscribitur, quin in iisdem circumstantiis, cum pœnitentibus, sive cum iis, quibus cum confessionem simulaverint, illicitos, & inhonestos sermones aut tractatus habuerint. Ex quo apparet, non solum eos denunciare oportere, qui illicitis, inhonestisque sermonibus, ac tractatibus ad turpia sollicitaverint, seu provocare tentaverint; sed etiam illos, qui vel turpia verba proferant, vel illicitos, aut castitati contrarios

xios sermones habeant, sive de rebus tractent, quæ, vel turpes sint, aut pudori, honestatique adversentur, licet hujusmodi verbis aut tractatibus, nec sollicitare seu provocare contendant, nec ex parte poenitentis sollicitatio, & provocatio sequatur ulla. Rem ita ostendit Potest. cit. tom. III. cap. II. *sub his verbis comprehenduntur etiam sermones inhonesti sine provocatione; nam hæc clausula est distincta a priori* „ sollicitare, vel provocare tentaverint „ *& additur disjunctiva* aut, *quod non esset verum, imo clausula hæc esset superflua, si solum comprehenderet sermones inhonestos cum provocatione.*

Nona. *Denunciare oportet, etiamsi sollicitatio inter Confessarium, & Poenitentem mutua fuerit.*

Quum mutua sollicitatio sit, sive a poenitente incipiat, sive a confessario, ut est manifestum: ex hac regula clare deducitur, falsam, & improbatam omnino esse ab Apostolica Sede illorum opinionem, qui denunciandum non esse tuentur Confessarium, sollicitanti feminæ consentientem.

Decima. *Sive sollicitationi Poenitens consenserit, sive consensum minime præstiterit.*

Horum verborum sensus, atque regulæ hujusmodi usus ex supra dictis abunde patet. Hic vero in memoriam revocandum est supremæ Inquisitionis decretum *Nota* 2. indicatum, quo decernitur, poenitentem teneri ad denunciandum, non vero ad aperiendum præstitum sollicitationi consensum: ac decretum aliud ejusdem Congregationis sub die 27. Januarii 1613. *ubi decretum fuisse volunt nonnulli*, inquit Cozza pag. 91., *quod confessarius, qui mulierem poenitentem ante ejus pedes signo crucis munitam, sollicitat, dicens ei, nolle ei suam confessionem audire pro tunc, aut commodius sollicitet, sit denunciandus.*

Undecima. *Vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit.*

Non solum hic illorum proscribitur opinio, qui contendunt post triennium denunciandi obligationem cessare; sed innuitur etiam tandiu in poenitente denunciandi onus manere, quoad usque satisfecerit; Imo & eos quoque denunciare debere, qui vel ob ignorationem legis de denunciandis sollicitantibus, vel, quod non illico ob simplicitatem, sollicitati verba, aut nutus intellexerint, nonnisi post longum tempus agnoscunt, aut teneri ad denunciandum, vel sollicitatos fuisse.

Duodecima. *Aut sollicitatio a confessario, non pro seipso, sed pro alia persona peracta fuerit.*

Regula ex iis, quæ supra sunt explicata, clara est. Addimus autem hæc alia verba, quæ in Gregoriana Constitutione habentur: *qui ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis perpetranda sollicitaverunt*, ut confessarii intelligant, denunciandos esse sollicitantes cum pro se ipsis, tum pro aliis personis, tum etiam per alias personas.

Iis præmissis, monentur Confessarii, ut, *caveant diligenter, ne poenitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, Sacramentalem confessionem impertiant, nisi prius denunciationem prædictam ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.*

Ex iis manifestum est, omnes poenitentes gravi præcepto obligatos esse ad denunciandos sollicitantes Confessarios, nec sine gravi culpa id omittere posse. Agitur enim de re gravi, cujusmodi est Sacramenti abusus, ac de crimine, quod præ se suspicionem fert hæreseos.

Neque solum poenitens, sed ii quoque, qui vel sollicitantem Confessarium casu viderunt, vel audierunt, vel immediate aut ab ipso sollicitante Confessario, sive ex sollicitato poenitente sollicitationis scientiam habuerunt. Id universim Theologi ostendunt ex eo, quod hujusmodi Confessarii sint hæreseos suspecti, quodque testes quoque de immediato auditu, per Inquisitionis edicta suspectos de hæresi denunciare præcipiantur.

Quæstio dumtaxat est, num denunciare teneatur, qui idem ex levibus, ac suspectis personis audierit? Tutior vero, & communior opinio est, hos quoque denunciare debere. Quia, in causis ad sanctum Officium spectantibus admittuntur etiam testes inhabiles, excommunicati, perjurii, infames &c. nec privati est, sed Inquisitoris investigare, & decernere, num persona, ex qua audita fuit facta a Confessario sollicitatio, fide sit digna. Cujus quidem rei ratio est, quod hæreseos, aut hæreseos suspicionis crimen ita Christianæ reipublicæ perniciosum sit, ut ad illud extirpandum omnia adhibere oporteat media, atque adeo cujuscumque generis testes. Ad cohibendum verò hac in re calumniatores Sanctiss. D. N. BENEDICTUS XIV. in superiori Const. n. 3. poenas in calumniatores, sive falsos delatores constituit, ut ibi legere est.

Igi-

Igitur omnes pœnitentes, vel ex pœnitentibus audientes sollicitantem confessarium denunciare tenentur. Idque etiam si delictum occultum sit, ac sollicitans vir bonæ famæ ex decreto Alexandri VII. die 24. Sept. 1665. & etiamsi sciat sub sigillo naturali, jurejurando quoque confirmato; quia hoc ad privatum bonum, denunciatio vero hujus criminis ad publicum reipublicæ Christianæ bonum spectat, ac publicum bonum privato anteponendum est, neque juramentum de re mala tenet, ut ex Bord. argumentatur Felix Potest. cap. 12.

Persona sollicitata tenetur per seipsam denunciare, quia hæc obligatio est personalis, & si per alium denunciaret, denunciatio esset ex auditu alterius. Qui per Epistolam denunciant, nisi subscribant proprium nomen & cognomen, non satisfaciunt, ac sunt deinceps ab Inquisitores vocandi, ut iterum juridice deponant.

Si Mulieres nobiles sint, aut Puellæ, quæ denunciare debeant, ac vereantur ad Inquisitionis Tribunal accedere, monere debent per internuncium Inquisitorem, ut domum Notarium mittat ad suscipiendam denunciationem. Aptior vero internuncius est Confessarius, cui Inquisitor de sollicatione jam monitus committere potest, ut recipiat in scriptis juramento firmatam denunciationem, ex decreto Inquisit. Rom. jussu Urbani VIII. 27. Sept. 1624. qui quidem modus servari maxime debet in recipienda monialis denunciatione, ne res aliis monialibus manifestetur. Reliquæ patent ex ipsa Const. in qua pœnæ quoque in delinquentes statutæ, leguntur.

Nota. Qui in partibus Schismaticorum, Hæreticorum, & Mahumetanorum degunt, licet subjecti sint Constitutionibus contra sollicitantes, tamen in iis locorum circumstantiis, in quibus nulla spes adsit punitionis denunciati, atque mulieres sine periculo, & infamia denunciare nequeant, denunciatos vero facile pœnam declinare posse credatur, recurrendo, vel ad Episcopos schismaticos, vel ad Laicos Judices infideles, ex decreto Sacræ Congr. S. O. die 21. Febr. 1630, attentis supradictis causis absolvendi sunt, & liberandi ab hujusmodi onere denunciandi; moneri tamen debent, *ut cessantibus supranarratis periculis, & impedimentis, teneantur denunciare*.

APPENDIX.

De Indulgentiis.

Quæst. I. *Quid & quotuplex Indulgentia?*

Resp. 1. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis peccatis quoad culpam remissis debitæ, facta extra sacramenta & sacrificium per applicationem satisfactionum Christi & Sanctorum. Fide constat ex Concil. Trid. sess. 25. Indulgentiarum usum fidelibus maxime salutarem esse, easque concedendi potestatem in Ecclesia extare.

Resp. 2. Indulgentia alia est totalis seu plenaria, qua tota pœna temporalis remittitur; & alia partialis seu non plenaria, qua pars tantum pœnæ remittitur. Hæc dicitur aliquando Indulgentia unius anni, vel plurium, vel XL. dierum; per quam scilicet tantum de pœnis remittitur, quantum remitteret pœnitentia austera unius anni, vel plurium, aut XL. dierum, secundum antiquos canones facta.

Quæst. II. *Quinam habent potestatem concedendi Indulgentias?*

Resp. Papa potest jure divino indulgentias qualescumque in tota Ecclesia concedere; cum supremus sit Vicarius Christi, & supremum caput visibile Ecclesiæ. Supremo autem Principi competit potestas dispensandi thesaurum communem sine limitatione; Episcopi vero in sua diœcesi, & Archiepiscopi in tota sua provincia possunt jure communi concedere tantum indulgentias unius anni in dedicatione Ecclesiæ: & in anniversario dedicationis, vel alia ex causa, dierum dumtaxat XL. ex Concil. gener. Lateran. IV. cap. 62. Cardinales etiam non Episcopi dicuntur concedere indulgentias C. dierum, ex concessione Papæ, saltem tacita.

Nota. Hæc potestas est jurisdictionis, non ordinis. Hinc 1. potest competere, & delegari clerico non sacerdoti. 2. Indulgentiæ non possunt concedi, nisi subditis, cap. 4. *de pœnit. & remiss.* ubi ratio datur, quia sicuti a judice non suo ligari nemo potest, ita neque absolvi. Possunt tamen exempti lucrari indulgentias episcopales, cum in ea re favorabili possint se subjicere jurisdictioni Ordinarii, ne quorum in gratiam concessum est privilegium, in eorumdem dispendium cedat, ex reg. 61. jur. in 6. ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*.

Quæst. III.

Quæst. III. *Quænam requiruntur ad lucrandam Indulgentiam?*

Resp. Sequentia. I. Status gratiæ, saltem cùm ultimum opus completur. Quia tunc applicatur indulgentia, quæ illum exigit: nam inimico Dei, quamdiu in peccato existit, nulla fit remissio, etiam quoad pœnam temporalem. Inimicus enim Dei, & reus pœnæ æternæ non est subjectum aptum, cui remittatur aliqua pœna; & nulla est remissio nisi pro justo. Unde indulgentia numquam conceditur, nisi contritis & confessis, aut vere pœnitentibus. Imò aliqui putant necesse esse, ut omnia opera in Bulla injuncta perficiantur in statu gratiæ. Sed alii communiùs docent sufficere, quod bene fiant animo verè pœnitenti, & sine affectu ad mortale: Quia Pontifex in concessione non exigit, ut omnia opera præscripta fiant in statu gratiæ, & sine illo possunt esse utilia ad finem indulgentiæ. Requiritur tamen status gratiæ eo instanti, quo ultimum ex operibus per Bullam injunctis perficitur. Nam requiritur status gratiæ eo instanti, quo indulgentia applicatur. At indulgentia applicatur eo instanti, quo ultima conditio ponitur, seu instanti consummationis operum. Ergo eo instanti requiritur status gratiæ.

II. Omnia opera injuncta impleri debent integrè, in loco, & tempore, & ordine præscriptis, & propter finem præscriptum. Quia indulgentia non conceditur, nisi sub hac conditione: qua proinde non impleta, simpliciter nihil obtinetur. Et Indulgentia solum operatur secundùm intentionem concedentis expressam per verba concessionis. Hinc qui opus aliquod injunctum, vel partem ejus notabilem omittit, quamvis ex ignorantia aut oblivione invincibili, vel impotentia, nihil consequitur: quia simpliciter non implet conditionem, cui adstricta est indulgentia.

III. Ad consequendam indulgentiam plenariam omnium peccatorum, etiam venialium, requiritur detestatio omnium illorum, & depositio affectus ad quodlibet. Nam pœna peccato debita non remittitur sine culpa: nullum autem peccatum etiam veniale remittitur quoad culpam, sine detestatione seu displicentia saltem virtuali, & depositione affectus ad illud. Quàm pauci ergo indulgentiam plenariam integrè consequuntur!

Præter supradicta, Cajetanus, Navarrus, Reginaldus & alii docent, ad indulgentiam integrè consequendam requiri propositum, & sollicitudinem satisfaciendi Deo per satisfactiones congruas, & peccatis, ac facultati pœnitentis proportionatas; ita ut proportione hujus sollicitudinis tamquam dispositionis ad indulgentiæ effectum necessariæ percipiatur major indulgentiæ fructus. *Probant:* Quia 1. Extat divinum præceptum faciendi dignos fructus pœnitentiæ, à quo præcepto Ecclesia dispensare nequit. Et Conc. Trid. sess. 6. cap. 14. docet, generaliter pœnitentiam christiani lapsi, necessariò præter contritionem & confessionem continere satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, &c. At, inquiunt, valde enervaretur, & fere tolleretur satisfactio illa congrua, si indulgentia plenaria plurimorum peccatorum obtineretur præcisè per opera aliqua pauca non valde gravia, ut per visitationem Ecclesiæ, triduum jejunii, aliquam eleemosynam, & confessionem ac communionem. 2. Thesaurus indulgentiarum à Christo concessus est, non ad tollenda opera satisfactoria, cùm ea præceperit, aut ad fovendam negligentiam ac torporem fidelium; sed ad supplendam eorum impotentiam ac infirmitatem, aliàs, inquiunt, indulgentia redundaret non in ædificationem, sed in destructionem, fovendo negligentiam ac torporem in satisfaciendo pro peccatis, & minueret horrorem peccati. 3. Ex Gregor. VII. qui Lincolniensi Episcopo indulgentiam petenti concessit ea lege, ut pro viribus satisfaceret: *Absolutionem præterea peccatorum suorum*, inquit, *sicut rogasti, auctoritate Principum Apostolorum Petri & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus, si tamen bonis operibus inhærendo, commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris*, ut appareat, inquit Baronius hæc referens ad ann. 1073. *Sedis Apostolicæ indulgentiam illis communicari, qui quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt: non autem ignavis, otiosis, ac negligentia torpescentibus*. De his qui ita sentiunt, sic loquitur S. Antonin. 1. part. tit. 10. cap. 3. §. 3. *Nec credunt, quod propter has indulgentias generales minus teneatur agere pœnitentiam in hac vita; & horum dictum satis videtur concordare æquitati, ut notat Innocentius.*

Quæst. IV. *Quænam notanda sunt circa opera præscribi solita?*

Resp. Sequentia. 1. Dum in Bulla conceditur indulgentia *contritis & confessis*, ad eam lucrandam secundùm multos confessio non est necessaria habenti sola venialia: quia putant eam designari tantum ut medium ad

gra-

gratiam & remissionem culpæ. Sed alii multi dissentiunt, quia tunc confessio requiritur tamquam unum ex operibus præscriptis. Quare tutius est confiteri, idque consentaneum est praxi fidelium, præsertim tempore Jubilæi.

2. Oratio fieri debet per aliquod tempus in loco, tempore, & ex intentione designantis. Locus est ordinarie, ubi est indulgentia. Tempus est inter utrasque vesperas. Intentio est pax inter principes christianos, conversio infidelium, extirpatio hæresum, exaltatio S. Matris Ecclesiæ, bonum spirituale Papæ, nisi alia addantur. Secundum multos debet esse vocalis, nec valet, si fiat cum distractione voluntaria: nam talis oratio non est religiosa, nec apta ad impetrandum id, quod Papa intendit.

3. Modus servandi jejunium est ille, quem singulæ provinciæ servant tali tempore in aliis jejuniis.

4. Eleemosyna, si non determinetur per Bullam, fieri debet juxta regulas prudentiæ, & dictamen internum: ita ut non detur quid minimum, spectata facultate dantis, nam minima non sunt in consideratione.

5. Non satisfit per communionem sacrilegam: nam communio præscribitur, ut opus bonum, vivum & operativum gratiæ.

Quæst. V. *Quænam requiruntur ut indulgentiæ prosint Defunctis?*

Resp. Necesse est, 1. Ut pro illis in Bulla specialiter concedantur. Nam indulgentiæ non prosunt pluribus, nec aliis, quantum prima concessio; & tantum valent, quantum sonant. Nomine autem fidelium simpliciter in Bullis intelliguntur soli viventes, ut patet ex usu; quare quoties indulgentiæ ad mortuos extenduntur, expresse additur: *Fidelibus vivis & defunctis*. 2. Ut Fidelis vivens omnia opera injuncta rite perficiat ex intentione lucrandi indulgentiam pro mortuo, sitque in statu gratiæ, saltem cum ultimum opus impletur, atque indulgentiam applicet defuncto.

APPENDIX.

De Orientalis Ecclesiæ circa Pœnitentiam disciplina.

ORientalis Ecclesia orthodoxam fidem servavit, tum circa pœnitentiæ virtutem, tum circa Sacramentum. Tres esse pœnitentiæ partes, inter quas non solum cordis contritio, & oris confessio, sed etiam operis satisfactio recensetur, fatentur Gregorius Hieromonachus in Synopsi *Interrogatione de partibus pœnitentiæ, & quid sit satisfactio*; Gabriel Philadelphiensis de Sacramento Pœnitentiæ, ubi agit *de ejus partibus, & satisfactione*; Simeon Thessalonicensis in Opere *de septem Ecclesiæ Sacramentis*; Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus in primo ad Luteranos responso; & Confessio orthodoxa à quatuor Græcis Patriarchis adversus Luteranos edita *p.* 1. *interrogatione* 103. Et cum ii, tum alii Græci etiam Schismatici fatentur omnia peccata mortalia speciatim Patri spirituali esse confitenda.

Chaldæos quoque, ac Syros Nestorianos censuisse semper pœnitentiam Sacramentum esse, eamque peccatorum præ se confessionem ferre, debitamque satisfactionem, facilè patet. Nam Ebedjesus Sobensis in *libro Margaritæ part.* 4. *capit.* 1. inter Sacramenta recenset remissionem peccatorum: Josephus Indus *Navigatione novi Orbis* cap. 134. apud Nestorianos in usu fuisse testatur *Confessionem auricularem; confitentur*, inquiens, *ut nos*. Jesujabus Adjabenus Patriarca Ordinem pœnitentiæ composuit, eodem Sobensi teste, illumque commentariis illustravit. Timotheus II. Patriarcha in lib. *de Sacramentis* cap. 7. sect. 6. ut legere est apud Assem. tom. 3. Bib. Orient. part. 2. pag. 287. Res vero clarior fit ex eo, quod dum quidam Patriarcha Nestorianus, quem Assemannus ait, fuisse Simeonem Barmamam, auferre vellet peccatorum confessionem, contentio magna, atque cædes orta sit. *Erat quidem apud nos*, inquiunt Sulaka, & Josephus II. *consuetudo, ut revelaremus peccata nostra inter nos: sed surrexit violentus Tirannus, & abolevit eam; orta est cædes, & contentio, & cessare fecit illam*. Galanus vero de Sacramento pœnit. sect. 1. scribit, decrevisse Nestorianos, *ne quispiam deinceps alteri, quàm soli Deo peccata sua confiteretur: propterea quod ex revelatione cujusdam confessionis, cujus secretum Spahanensis nescio quis aperuerat, multæ inter ipsos Syros dissentiones, & homicidia venissent*. Confessionem in primis restituere studuit laudatus Sulaka, ejusque in Patriarchatu successor Abdiesus: deinde Missionarii Apostolici tam in Chaldæa & Perside, quàm in Indiis; Episcopi enim Doctoresque, qui in Chaldæa à Patriarcha Babylonico in Indias destinabantur, inter cæteros Nestorianorum errores, hunc etiam, confessionis scilicet auricularis horrorem, populis illis instillabant, ut scribit Antonius de Gou-

vea

vea in actis Alexii Menezii Archiepiscopi Goensis lib. 1. cap. 13., idemque Menezius testatur in Synodo Diamperiensi sess. 6. can. 1. Ita Assem loc. cit.

Syri quoque Jacobitæ, Cophti, & Æthiopes Sacramentum poenitentiæ à primis temporibus agnoverunt omnes, ac etiam nunc eorum plerique servant. Licet enim in Ægypto circa XII. sæculum tres Patriarchæ poenitentiæ Sacramentum abrogare constituerint; tamen semper suos habuit etiam ibi defensores. Nam adversus illam novitatem restitisse, ait Renaudotius, Marcum filium Elconbari, qui se se Marco opposuit filio Zaraæ; & postea Abussalos fratres duos, & alios non paucos: Atque eodem tempore Antiochenus Jacobitarum Patriarcha Michael necessitatem confessionis Sacramentalis, & Canonis, seu poenitentiæ canonicæ multis argumentis stabilivit in tractatu de præparatione ad Communionem. Hanc autem mutationem ita factam fuisse scribit laudatus Renaudotius in commentario *ad Liturgiam Copthicam S. Basilii*: Dum Sacerdos postquam Patriarchæ, Episcopis, Sacerdotibus, & Clero thus dedisset, Laicos circuitu per Ecclesiam facto incensaret, solebant Cophtitæ ejus precibus commendare se, simulque confiteri se peccatores, & confessionem quamdam verbis generalibus pronunciare, illi non absimilem, quam in Missa recitat Ecclesia Latina; Cum interea Sacerdos orationem diceret, quæ ad remissionem peccatorum pertinere videbatur; existimaverunt, eam non frustra pronunciari, ut similes absolutiones valere judicatæ sunt ad abolenda peccata, quæ per fragilitatem humanam, à piis etiam quotidie committuntur, atque hinc superstitio cœpit, quam ita subsequuta est poenitentiæ subversio. Sæculo undecimo, & sequenti ad sacrorum mysteriorum communionem admitti cœperunt gravissimorum criminum rei, qui ea Sacerdotibus confiteri, & *Canonem*, seu poenitentiam subire negligebant, cum, si disciplinam Ecclesiasticam erga eos exercuissent, timerent, ne calumniam ipsis aliquam obdurati peccatores apud Mahumedanos impingerent, aut fidem abnegarent. Sed alii longius progressi, ut inter alios Joannes filius Abugaleb Patriarcha Cophtitarum, & Marcus filius Zaraæ, confessionem, ut supra dixi, penitus sustulerunt; atque illo Alexandrinorum Sedem occupante, Michael Damiatensis opusculum insulsissimum edidit, quod tamen ex parte servatum est in collectione canonum Alexandrina, laudaturque ab Abulbricat, & Auctore scientiæ Ecclesiasticæ. Summa illius doctrinæ hæc fuit: Christus vetuit, ne magistros nobis constituamus super terram, cum unus sit ipse magister noster, neque Marcus Alexandrinæ Ecclesiæ fundator simile quidquam instituit: ex quo ineptus ille doctor firmissimum argumentum habere existimavit ad avertendam poenitentialem omnem disciplinam. *Itaque ex pessima illa institutione multi existimare coeperunt, sufficere ad expianda peccata, ut, cum Sacerdos thuribulum circumferret, inclamaretque à populo* Kyrie-eleison, *adjicerentur hæc verba post illud*, Domine miserere, *quod Arabice quoque dicitur multoties*, Suscipe Domine hoc incensum, quod offertur tibi à Sacerdote tuo pro peccatis nostris. *Tunc unusquisque animo revolvens peccata sua, ea secreto coram Deo confitebatur, atque ita illa sibi remitti stulte existimabat. Neque illis constitit superstitio: sed eandem fuerunt, qui posito coram se thuribulo domi, absque Sacerdotis ministerio, thus injicientes & fumo peccata sua immurmurantes illa sibi plene remissa crederent: quod ab Æthiopibus factum testatur Abuselab, & à Nestorianis Malabarensibus Historia Alexii Menesii Goensis Archiepiscopi. Illam brevem formulam agnoscendi se peccatores coram Deo, Confessionem vocant.*

Quæ hactenus exposita sunt, perspicuum faciunt, Sacramentum poenitentiæ agnitum fuisse, ac servatum à primis sæculis in universa Orientali Ecclesia, eosque, qui illud rejecere, habitos fuisse à reliquis tamquam Novatores, sive Hæreticos. Superest ergo ut videamus, quænam sit in hujusmodi Sacramenti administratione eorumdem disciplina.

§. I.

De iis, quæ ad materiam spectant.

POEnitentia in publicam dividi solet, & privatam. Publica poenitentia est, quæ Episcopo, vel Presbytero poenitentiario ad canonum normam decernente, publicè à confessis peccatoribus fiat: privata verò, quæ à Confessario poenitentis fidei, & conscientiæ privatim ac secreto peragenda committitur. Cum de Orientalibus dicturi simus, actiones, quibus publica poenitentia continebatur, ex Gabriele Philadelphiensi Græco Auctore describere placuit. Is *c. 10. de Sacr. Poenit.* loca varia, in quibus peccato-

catores pœnitentiam agerent, per actiones designans, ait, *Hæc sunt: Fletus, Auditio, Substratio, Consistentia, & Participatio.*

Fletus, inquit, *locus est extra portam Oratorii, in quo stant flentes, & peccatorum suorum à fidelibus intervenientibus, & exeuntibus postulant.*

Auditionis locus est intra portam Templi videlicet in Narthece, in quo stant Audientes, & hymnorum sanctarumque Scripturarum lectionem, & doctrinam audiunt.

Substrationis locus est intra Templum, in quo stant, qui substernuntur, qui cùm Catechumenis exeunte è Templo, cùm illud: quicumque Cathecumeni discedite, *à Diacono promulgatur.*

Consistentiæ locus est, in quo ii, qui pœnitentiam egerunt, idoneumque Canonem executi sunt, consistunt, & fidelibus comprecantur.

Participationis locus, in quo stant, qui fructus pœnitentiæ dignos fecerunt, & divinæ participant communioni cum reliquis, qui ea digni sunt.

Hæ sunt diversæ stationes, diversique pœnitentium gradus, in quibus pluribus etiam annis stare jubebantur, qui publicæ pœnitentiæ subjicerentur. Non solum autem publica, sed etiam privata, si gravia essent crimina, Episcopo vel Presbytero Pœnitentiario juxta præscriptum Canonum decernente, publica pœnitentia expiabantur. Ex arbitrio vero & voluntate Episcoporum pendebat, ut pœnitens per omnes, aut pauciores transiret pœnitentiæ gradus: Et Sacri Canones præcipiebant, ut Episcopi, sive Presbyteri pœnitentiarii hac œconomia uterentur, ne ex pœnitentiæ gradu, in quo peccatores stare juberentur, occulta illa crimina manifestarentur, quæ pœnitentibus infamiæ, & maximo damno esse possent. Hujusmodi usus adhuc octavo exeunte sæculo purus & integer perseverabat in Ecclesia Latina, ut constat ex Caroli Magni, & Ludovici Pii capitularibus, præsertim lib. V. cap. 136. Post medium sæculum nonum regnante Carolo Calvo tertius pœnitentiæ gradus antiquari cœpit, ut patet ex variis Summorum Pontificum Epistolis, & Conciliorum decretis, in quibus, ubi de publica pœnitentia agitur, fletus, auditio, & consistentia commemorantur. Imò & quartus ex tunc nonnihil relaxatus, concessa solemnibus saltem diebus pœnitentibus communione. Sequentibus vero sæculis sensim publica pœnitentia in Latina Ecclesia antiquum rigorem amisit, ac penitùs sublata fuit.

In Orientali vero Ecclesia longè antea publicæ pœnitentiæ disciplina immutata ac sublata fuerat. Nectarius enim Constantinopolitanus Episcopus renunciatus ann. 381., quem Episcopatum ad annum usque 397. tenuit, publicam pœnitentiam in Constantinopolitana Ecclesia è medio sustulit, ejusque morem deinceps imitatæ sunt aliæ Orientis Ecclesiæ. Quæ autem ab antiqua consuetudine detraxit, sive in ea abrogavit, ad sex summa capita revocari possunt, inquit Morinus lib. VI. de pœn. cap. 22. 1. Presbyterum confessionibus & pœnitentiis publicis præfectum sustulit. 2. Morem antiquum publicè enunciandi quædam crimina, quæ Presbyter ille monuerat, abrogavit. 3. Quotidianas manuum impositiones, & orationes super pœnitentes ab Apostolorum ætate fieri solitas, in quibus universum fere substrationis mysterium consistebat, interdixit. 4. Pœnitentiarum, sive pœnarum in confessione secreta impositarum executionem pœnitentium fidei commisit, ut eas quisque in seipsum pro contritionis zelo, & ardore, nemine conscio, aut judice exequeretur. 5. Hinc accusationes criminum à proximis commissorum apud Episcopum ex præcepto religionis factæ, & judicium pœnitentiæ de iis licet occultis publicè redditum, obsoleverunt. Unde præterea absolevit, seipsum de occultis criminibus accusandi festinatio & acceleratio, ne reus præventus & convictus multo severiori pœna plecteretur. Denique pœnitentiæ publicæ de criminibus occultis penitus abolitæ sunt.

Post hanc disciplinæ variationem hæc fuit, ac viget etiam apud plerasque Orientales Ecclesias disciplina. 1. Diligentissima, & minutissima peccatorum omnium secreta confessio. Hæc autem confessio, ut Allatius & Goarius scribunt, ita à Græcis fit, ut non genuflectant, sed sedeant cum reverentia, & capite operto peccata confitentes. Nec quemque movere debet hæc praxis, quæ viguit olim apud Latinos, ut antiquus Romanus Ordo, Alcuinus, aliique Rituales libri non pauci, Martene teste, describunt; quæque viget etiam apud Æthiopes, ut ex Joannis Boteri ad Antonium Cardinalem Carafam epistola liquet. 2. Diligens & accurata Sacerdotis interrogatio de his omnibus pœnitenti facta, ut præscribunt Pœnitentiales libri Joannis Jejunatoris Patriarchæ Constantinopolitani, qui Gregorii I. Pontificis coeta-

coetaneus erat, & Joannis Monachi, quem ajunt S. Basilii discipulum, eo tamen tempore multo posterioris, atque Libelli Simeonis Archiepiscopi Thessalonicensis, & Gabrielis Philadelphiæ Metropolitæ, de Sacramento Pœnitentiæ scripti. 3. Pœnitentiarum & pœnarum unicuique peccato secreta impositio, vel secundum Canones, vel saltem juxta approbatos Pœnitentiales libros, qui de Canonum severitate non admodum remittebant. 4. Absolutionis post confessionem, aut etiam pœnitentiæ impositionem concessio, sed Communionis Eucharisticæ, pro ratione criminum & pœnitentium ad agendam pœnitentiam fervore & zelo, in longum breviusve tempus dilatio. Observat etiam idem Morinus, duo ex antiquo rigore, publica pœnitentia sublata, in Oriente remansisse, scilicet, humilitatem, cum qua pœnitens quacumque dignitate fulgeret ad Sacerdotem accedere tenebatur; & morem, quo pœnitentes ob nonnulla crimina, ac ob inquinamenta etiam nonnulla naturalia in foro tantum conscientiæ obligabantur a Templo secedere, atque in Narthece subsistere, dum Missæ Sacrificium celebraretur, licet aliis concederetur, interesse officiis.

Pœnitentiam juxta Canones imponi solere a plerisque Orientalibus præsertim Græcis facile est demonstrare. Primum constat, Gregorii Magni ætate Joannem Jejunatorem Pœnitentialem librum edidisse, quem refert Morinus in fine Operis de Pœnitentia. Is pœnitentiæ canonicæ rigore mitigavit, quamobrem nimiæ accusatus ac reprehensus fuit indulgentiæ a Concilio Constantinopolitano circa finem undecimi sæculi celebrato; ab Harmenopulo qui eodem sæculo aut paulo post scripsit, & Leo Allatius lib. III. de Conc. Eccl. Orient. cum Occident. cap. 9. *pœnæ*, inquit, *pœnitentibus imposita, mitiores multo nunc sunt, quàm erant antea. A Joanne enim Nesteuta antiquus ille pœnarum rigor remissus est, licet id alii inter eos non probent*. Pœnitentiam juxta Canones imponendam esse docent Nicephorus Cartophylax epist. 3. quæ est de ligandi solvendique potestate: Simeon Thessalonicensis, qui inquit, *videant ne præter Canones dijudicent, ne quis præter Canones agens*: Germanus Amathuntis Episcopus in litteris, quibus Sacerdoti dat confessionem audiendi auctoritatem, ubi ait: Sacerdotem *juxta opera, in quibus peccaverunt, Canonem pœnitentibus imponere debere*: Gabriel Philadelphiensis Græcus recentissimus satisfactionem, c. 8. libri de Sacramentis vocat, *adimpletionem, & perfectionem Canonis, quem Pater spiritualis dedit peccatori secundum spiritualem sacrorum canonum pœnam*. Neophytus Rodinus Cyprius in libro, quem de confessione lingua Græca vulgari edidit, ait, *satisfactio est, ut faciat aliquis id quod sufficis, hoc est, illum canonem, quem ei dederit Pater spiritualis &c.* Hieremias Patriarcha CP. in primo responso ad Tubingenses Luteranos ad c. 11. testatur, pœnam seu medicinam peccatis dandam juxta canones: denique, missis Allatii, & Arcudii testimoniis, ita Goarius pag. 697. Græcorum disciplinam describit: *Patres spirituales sedentes, pœnitentes pro Exomologesis audiunt. Si leves & venia dignas pœnitentibus culpas deprehenderint, nullam adhibent solutionem, sed de pia, devotoque quodam opere exercendo monitum amice remittunt; si lethifera crimina detegunt, illa in Nomocanone juxta se posito examinant, censurarumque districtioni, prout legunt, cuncta subjiciunt, & tandem pœnitenti bene precantur, his atque aliis orationibus, aut in remedium præteriti delicti, vel in cautelam futuri compositis. Peccata tandem cuncta ad canonum rigorem examinata, pœnis in eis perlectis castigant, & emendant. Propterea que pœnitentiam impositam, ut canonibus præscriptam, solent ipsi κανόνα vocitare.* Et infra, *publica pœnitentia nulli licet amplius imponatur, aliquos tamen confessione expiatos a sacra communione per annum vel plures quandoque arcent. Hi non ita plene reconciliati privationem Eucharistiæ panis Eulogici communionis vices supplentis sumptione solantur; & sanguinis dominici sumendi loco, aquam in Theophaniis benedictam, diacono eam porrigente, communionis diebus Paschatis scilicet, Apostolorum Petri & Pauli, Assumptionis, & Christi Natalitiorum, summa cum religione hauriunt, & tandem oratione super eis recitata ex integro Ecclesiæ reconciliantur*. Pœnitentiæ Canonicæ Dionisius Barsalibi, Michael Antiochenus Patriarcha, aliique Syri, atque etiam Cophtici scriptores meminere, eandemque inculcaverunt.

Ubi disciplina hæc variata, ac mos obtinuerit, ut pro Sacerdotum arbitrio pœnitentiæ Latinorum more imponantur, certum est, non teneri confessarios ad normam illorum canonum pœnitentias præscribere; sed ubi vigeat adhuc canonum observantia, nefas esse censeo Confessariis, aliam pœni-

tentiam injungere præter eam, quam canones, sive Poenitentiales libri præscribant, nisi ii eamdem confessariorum arbitrio imponendam poenitentiam committant. Nam absolvendi facultatem sive jurisdictionem, quam ex Ecclesia, & ab Episcopis habent, ita exercere tenentur, ut Ecclesiæ lege obligati sint ad indicandam poenitentibus, quos absolvunt, poenam ab eadem Ecclesia determinatis criminibus designatam; & ut in Ecclesia Latina iis, qui ex occulto delicto in poenam incidunt irregularitatis vel suspensionis ab Ecclesia præscriptam, confessarius declarare debet poenam, in quam incidit; Ita in Ecclesiis, in quibus poenæ canonicæ in usu sunt, confessarius absolvendo poenitentes poenas his declarare debet, quas canones statuant pro peccatis, quæ confessi sint, subire oportere. En verba Hieremiæ Patriarchæ, Resp. 1. ad Lutetanos cap. 11. *quod attinet ad potestatem dimittendi peccata, ea non absolute data est, sed ea conditione, ut peccati pœnitens obediat, & consentiat illi, qui animæ suæ curam gerit, & veram pœnitentiam demonstret.*

Operum poenitentialium præcepta in tres generales species dividunt. In ea, quæ communionis Eucharistiæ privationem spectant, & ad istam privationem referuntur unius, vel plurium annorum mulctæ; unicum enim canonum poenitentialium studium, idque vehementissimum in id incumbere videtur, ne cui indigno Eucharistia præbeatur; & ideo post absolutionem, communionem diutissime differunt: deinde in ea, quæ jejuniorum & ciborum abstinentiam; ubi explicant, quibus diebus abstinendum sit, quibus remissius agendum, quibus non abstinendum: denique in ea, quæ preces & orationes singulis diebus recitandas. Episcoporum est poenitentias canonicas augere, vel minuere, qui solent etiam *diplomata quædam concedere a pœnis, & canonibus non plene adimpletis Pœnitentes eximentia, quæ chartæ condonativæ indulgentiarum vices apud Græcos obtinent*, inquit Goarius pag. 680.

Hactenus de poenitentia generatim egimus, & quoad Laicos homines; in Clericorum vero poenitentia tria sunt speciatim observanda. 1. Sacerdotem Clerici confessionem auditurum ab eo promissionem exigere ab officio cessaturum si crimina confiteatur, quæ canonis depositione, aut suspensione condemnant. 2. Clericum propter crimen sic secreto in confessionis auricularis tribunali depositum, aut suspensum, communione Eucharistica non privari, poena priore juxta canones crimini sufficiente. 3. Quoniam Clerici conjugati, etiam presbyteri ordinari solent, si resciverint uxores suas adulterio pollutas, eas dimittere tenentur, aut si iis commisceantur, ab officio Ecclesiastico cessare. Quæ ex iis emergunt dubia, infra proponemus. Hæc ad poenitentiæ materiam spectant, nunc dicendum.

§. II.

De forma.

Latina Ecclesia pro Sacramenti poenitentiæ forma habet hæc verba: *Ego te absolvo ab omnibus peccatis*: eamdem usurpandam proposuit Eugenius IV. Armenis in decreto, quod pro eorumdem instructione in Florentina Synodo edidit, voluitque Clemens VII., ut Græci in Italia Insulisque adjacentibus degentes, eadem uterentur, dum necessitate cogente, Latinos absolverent: hanc vero, vel ei valde similem Græcorum plerique, dum poenitentem statim ac confessus est, absolvunt, usurpant; Græci Calabri, Apuli & Siculi, in orationibus, quas poenitentes absolvendo proferunt, habent. *Ego vero condono tibi omnia peccata tua; In nomine Patris &c.*, vel, *insuper ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis quæcumque coram Deo, & mea indignitate confessus es. In nomine Patris &c.* Acceptaverunt quoque illas *Orientales nonnulli, & ut in usum actas memini quondam mihi ab ipsis ostensas; transcriptas vero, & quasi laudatas & receptas a quibusdam cum plerisque sui ritus orationibus recenter ad me misit multa mihi necessitudine conjunctus Georgius Coresius Ecclesiæ C. P. Theologus*, inquit Goarius p. 540. edit. Venetæ.

Ruthenos hanc adhibere consuevisse formulam refert Arcudius lib. IV. cap. 3. *divina gratia S. spiritus per me peccatorem, & minimum servum tuum habes condonata quæcumque peccasti*; in Rituali vero Metropolitæ Chioviensis post deprecationem Sacerdotem verba hæc pronunciare narrat: *Ego quoque Pater tuus spiritualis potestate mihi a Deo, & a superioribus meis concessa, te absolvo ab omnibus peccatis tuis.* Nunciatum vero est a Monachis nonnullis Ruthenis, hac nostra ætate Ruthenos fere omnes indicativam Latinorum formulam adhibere. Eadem forma universim utuntur Armeni, teste Galano, & Syri Maronitæ, Chaldæi,

aliique Orientales. Ex quo patet, totam fere Orientalem Ecclesiam præscriptam in decreto pro Armenis a Concilio Florentino edito absolutionis formam usurpare.

Quamquam hæc forma Romanæ Ecclesiæ maxime probatur, & laudato pro Armenis decreto præscripta est; tamen non adeo facile irritum, vel dubium declarandum est Poenitentiæ Sacramentum formula deprecativa a Græcis nonnullis, & ab aliis paucis Orientalibus usurpata. Hujusmodi formæ ita exprimuntur a Gabriele Philadelphiensi de Sacr. Poenit. c. 8. *Gratia sanctissimi Spiritus per humilitatem meam habet te condonatum, & absolutum.* In Officio eorum, qui peccata confitentur, a Goario latine reddito, Poenitentiarium poenitentem circa varia peccata interrogare præscribitur, ac deinde subditur. *Postquam minutim interrogaveris de singulis, assume indicem, & quale sit peccatum inquire, & cum hoc libro confer, ut quale sit peccatum dignoscas, & ista deinde subjunge.* Duæ deinceps recensentur Orationes, in quarum prima Sacerdos ait: *quæcumque commissima humilitati meæ narrasti, & quæcumque minus ex ignorantia, vel oblivione, qualecumque sit, exprimere non valuisti: condonet tibi Deus in præsenti, & in futuro.* In altera vero: *Ipse Deus, per me peccatorem in præsenti, & in futuro seculo tibi parcat.* Aliæ vero formæ habent, *absolvat te Deus &c., vel condonet, dimittat, remittat tibi Deus quæcumque peccasti.* Iis autem formis facile patet, ratum fieri Poenitentiæ Sacramentum. Primum, quia licet Græci aliique Orientales iis uterentur etiam Concilii Florentini tempore, ut ex eorumdem libris liquet; tamen Græcis, quos Patres ita absolvere notant, nihil dixere, eosque nihil de hac Sacramenti formula monitos abire permiserunt; quod argumentum est, nihil ab iis desiderandum, aut castigandum judicasse. Deinde Clemens VIII, & BENEDICTUS XIV. præcepere quidem Græcis sub Latinis Episcopis degentibus, ut dum Latinos in casu necessitatis absolvant, indicativa Latinorum formula utantur; sed nec deprecativam usurpare vetarunt, dum Græcos absolvant, nec indicativam adhibere jusserunt. Id vero numquam prætermisissent, si ratum non habuisset, vel censuisset suspectum Sacramentum formula deprecantibus verbis expressa administratum; denique in antea indicatis formulis absolventis Sacerdotis actio satis exprimitur: Id enim exprimi, dum Sacerdos ait; *Deus, vel gratia Sancti Spiritus dimittat, vel condonet tibi per me &c.*, nemo negabit. Quamvis hæc formula, inquit Goarius *deprecativa prima fronte appareat; absoluta nihilominus his dictionibus* δι᾽ ἐμοῦ per me, *redditur, auctoritatem a Deo acceptam, quam prius Minister memorabat, reo pœnitenti applicat, & indulgentiæ divinæ instrumentum, & causam subordinatam se prædicat.* Si vero Sacerdos non dicat *per me*, id subauditur: nam si dum Sacerdos Græcus baptizans, ait, baptizatur talis, subauditur *a me*, cur non subaudiemus Sacerdotis actionem, dum potestatem sese prius a Deo accepisse ait, ut revera dicit in quacumque oratione supra Poenitentem pronunciata, ac deinde subdit *absolvat te Deus?* Quis est, qui non subintelligat *per me?* Ministerium enim ipsum, quod tum Sacerdos exercet, satis superque denotat, eum ita sese exprimere. Deus per me Ministrum suum absolvat te ab omnibus peccatis. Igitur formulæ deprecativæ exprimunt Sacerdotis actionem, atque eam ita indicant, ut humilem submissumque eorumdem animum designet, quo Deum rogant, ut Sacramentum, quod ipse instituit, quodque nonnisi divina ipsius promissione, & virtute fit, perficiat. Atque hac de causa ab Irenæo, Justino, aliisque Patribus Sacramentorum formulæ passim preces, orationes, invocationesque appellantur.

Nota. 1. Etsi deprecativa forma satis est ad perficiendum Sacramentum Poenitentiæ; tamen dum Græci aliique Orientales Latinorum Confessionem excipiunt, eosque absolvunt, ex Clementis VIII, & BENEDICTI XIV. Constitutionibus, tenentur formam in Florentina Synodo præscriptam adhibere; ac laude digni habentur omnes Orientales, qui præter preces, quas juxta proprium ritum proferunt, eamdem quoque formam pronuncient.

Nota. 2. Refert Galanus loco supra citato Armenios nonnullos, dum poenitentes confitentur, ad singula peccata dicere: *Deus dimittit*, ac pro formula habere verba hæc: *Deus remittit peccata tua*, ubi advertit, & quidem optime, tolerari non posse morem pronunciandi formulam ad singula peccata; cum ea Sacramentum fiat, quod integram confessionem pro materia habet. Ad formam vero quod spectat, non dubito, quin ea vere perficiatur Sacramentum, subaudiatur *per me*, ac absolventis Sacerdotis actio designetur; teneri vero arbitror Armenios ad

eam usurpandam, quam iisdem Florentina Synodus proposuit, & inculcavit.

§. III.

De Ministro Pœnitentiæ.

HUjus Sacramenti Minister etiam juxta Orientalis Ecclesiæ canones est Episcopus, vel Presbyter, cui Episcopus absolvendi facultatem fecerit, hoc est, cui animarum curam commiserit, atque adeo subditos designaverit, in quos jurisdictionem absolvendo a peccatis exerceat. Atque in iisdem canonibus statutum est, præsertim XLVI. Carthaginensi, & XIV. Neocæsariensi, posse Sacerdotem quemque, absente Episcopo, vel alio Episcopo probato Presbytero, in mortis periculo constitutum absolvere. Reprehensione vero digni sunt Græci, teste Goario, quod *raros, eosque e Monasteriis maxime selectos* ἐντακτηρίους *Patres spirituales ad hoc onus admissos, litterisque* πιστωματικὰς *institutos exponant, quia Laicos Sacerdotes, quamvis erronee, non ita confidenter conveniunt, prout subindicat Balsamonis responsum* XIX. Huic errori occurrere voluisse videntur Clemens VIII. & BENEDICTUS XIV. qui in Const. *Etsi Pastoralis*, quod Clemens statuerat, per hæc verba inculcavit: *Sacerdotes quoque conjugati, aliique, quibus Parochiarum cura, vel Ecclesiarum Parochialium regimen per Episcopos suos committitur, licite, & libere possint Parochianorum suorum confessiones audire, ipsisque pœnitentiam injungere pro peccatis: quia cui licet, vel conceditur, quod est majus, competit quoque, nec negari convenit, quod est minus.*

Ad Confessariorum dotes, quod spectat, eaedem sunt, quæ in Orientalibus ac in Latinis desiderantur, scilicet probitas morum, sufficiens scientia, prudentia &c., quæ ab Auctore nostro recensentur. Hic vero notamus ab Apostolica Sede statutum esse, ne ulli *per Sacerdotes vel confessarios, pro satisfactione pœnitentiæ, unctio aliqua solummodo injungatur*: Atque tollendum esse abusum, ubi fit, *ut vir atque uxor simul, & eodem tempore eidem Presbytero confiteantur*. Nec ferri potest abusus, qui apud Photianos plerosque viget, de exigendo tamquam necessario confessarii testimonio, dum aliquis ad sacros ordines sit promovendus; non enim potest confessarius de iis quæ in confessione novit quidpiam testari, ut universa, tum Orientis, tum Occidentis Ecclesia semper docuit. Vide hac de re Papadopoli *respons.* VI. *sect.* VIII. in qua n. 5. ostendit; 1. *Jure Græcæ gentis Sacerdotem a confessionibus ad testimonium neque pro filio spiritali, neque contra eumdem recipi*: 2. *secretum sacræ Exhomologesis violari nullam ob causam posse*: 3. *Testimonium hujusmodi exitiosum ac stultum esse*. His præmissis, ac statuto etiam, Orientales ad Sacramentalem confessionem semel saltem in anno faciendam obligari ex Ecclesiæ præcepto, nonnullas circa hanc materiam quæstiones examinandas suscipio.

Quæst. I. *Utrum in Diœcesi, ubi permixti sunt Latini cum Græcis; vel Græci cum aliis diversi ritus, possit Latinus Græco, & Græcus vicissim Latino, aut alterius ritus Sacerdoti confiteri?*

Resp. 1. In casu necessitatis posse Presbyterum quemque, hominem etiam diversi ritus absolvere. Imo sentiunt Viri docti, inquit Melchior Canus, licitum esse etiam ab hæretico recipere pœnitentiam in articulo mortis, ut Petrus Paludanus 4. *dist.* 25. *quæst.* 1., Sylvester in verbo *Confessor* 1. §., & Joannes Major *dist.* 17., & Glossa *Extrav. de sponsalibus cap. non vobis*. Primum, quia probabilissimum est, quemlibet Sacerdotem in mortis articulo habere auctoritatem absolvendi jure divino. Deinde, quod si jure divino quilibet Sacerdos hanc potestatem non habeat, Ecclesia, cujus providentiæ commissum est consulere animarum saluti, cum pia mater sit, non est credenda filiis suis in articulo mortis deesse, adeoque eos cujuslibet Sacerdotis potestati subjicere, nec ulli voluisse in hoc necessitatis casu absolvendi facultatem adimere. Igitur dubitari non potest quin quisque, necessitate urgente, possit cujusvis ritus Presbyteris peccata sua confiteri. Græci autem, aliique Orientales, si qui sint, qui deprecativa forma absolvant, Apostolicæ Sedis præcepto, tenentur præter preces, quas juxta proprium ritum adhibent, etiam formam absolutionis a Florentina Synodo præscriptam, & a Latina Ecclesia usurpatam, adhibere. En verba Constitutionis *Etsi Pastoralis* §. V. de Sacr. Pœnit. num. 5. *In casu necessitatis Presbyteri Græci catholici possint Latinos absolvere; utantur tamen forma absolutionis in Concilio Generali Florentino præscripta, postea vero si voluerint, dicant orationem illam deprecativam, quam pro forma hujusmodi absolutionis dicere tantum consueverunt.*

Resp.

Resp. 2. Missionariis Latinis quisque licite confitetur, cujuscumque sit ritus, cum ii ab Apostolica Sede auctoritatem habeant in locis Missionum, atque in Episcoporum adjutorium, & levamen mittantur; Neque Episcopi prohibere possunt subditos, ne ad eosdem accedant. Hinc Sac. Cong. de P.F. 5. Decembris 1645.; *mandavit, moneri Patriarcham Maronitarum, eum non potuisse, nec debuisse, in præjudicium jurisdictionis Apostolicæ Sedis ferre excommunicationem in Maronitas, qui Sacramenta recipere voluerunt a Missionariis ejusdem Sanctæ Sedis: & propterea teneri eam revocare, & de causis ob quas Maronitæ non debeant a Missionariis recipere Sacramenta, Sacram Congregationem certiorem facere, quæ si opus fuerit, indemnitati Presbyterorum providebit.* Licet Missionarii possint horum confessiones excipere, non possunt tamen eos a casibus Episcopo reservatis absolvere, nisi obtenta ab eodem Episcopo facultate, ut pluries a S. Congr. decretum est.

Resp. 3. Episcopus Latinus, si in sua Dioecesi habeat Sacerdotes Græcos, vel alterius ritus orientalis, potest eos probare, ac destinare ad confessiones etiam Latinorum audiendas; Liquet id ex supra citata Const. num. 6. in quo habetur: *Extra vero casum necessitatis, si quos ex Presbyteris Albanensibus peritos, & ad confessiones omnium audiendas idoneos Ordinarius Latinus judicaverit, ut non solum Græcos, sed etiam Latinos ad se accedentes possint absolvere, id eorumdem Ordinariorum prudentiæ, & arbitrio relinquitur.* Et num. 1. *Presbyteri Seculares Græci ex Albania, vel aliis Orientis partibus advenientes; abjuratis schismate, & erroribus, atque in fide Catholica bene instructi, in Parochialibus, seu Curatis Ecclesiis Græcorum institui possunt.* Sicut Latini Episcopi Græcos in suis Dioecesibus degentes Sacerdotes possunt ad confessiones audiendas Latinorum destinare, ita Græci, aliique orientales Latinorum Presbyteros, si qui sint in eorum Dioecesi: atque ex hoc patet, falli omnino a Breno, qui *lib.* III. *cap.* 2. *quæst.* 20. censet, præceptum de servando proprio ritu violare Latinum, si Græco presbytero confiteatur a Dioecesano Catholico Episcopo ad confessiones omnium audiendas approbato: nam si Græcus ritum mutat, dum Latino sacerdoti peccata sua confitetur, cur Latinus ritum mutabit? Deinde si Græci, ut supra statui, dum Latinos absolvunt, utuntur, ac uti debent forma a Florentina Synodo præscripta, ubi est rituum diversitas? Ergo commentitiæ est ritus variatio.

Resp. 4. Si in Dioecesi alicujus Episcopi plures sint homines diversi ritus, licite confitentur Presbyteris ab Episcopo ad confessiones audiendas approbatis, etiamsi poenitentes diversum a confessario ritum servent. Id liquet, primum, ex consuetudine veteri usu comprobata, quæ, tum Romæ, tum in aliis locis viget; ubi Græci, Rutheni, Armeni, Syrii, & si qui alii occurrunt diversi a Latino ritus, presbyteris Latinis ab Episcopo approbatis confitentur. Deinde, quod hæc eadem consuetudo vigeat etiam apud Maronitas, quos tamen Supremæ Inquisitionis Decreto definitum est, *non esse inquietandos*, ut ex solutione dubii, quod sequitur, manifestum est: *An Sacerdotes Maronitæ approbati ab eorum Ordinariis ad audiendas confessiones possint indifferenter audire confessiones omnium Personarum cujuscumque Nationis, & ritus Orientalis, qui reperiuntur in illis partibus? Eminentissimi, audito voto DD. Consultorum, dixerunt: Maronitas non esse inquietandos.* S. C. S. O. die 5. Decembris 1715. Accedit etiam Decretum Congreg. de Propag. Fide ann. 1630., quo referente Cardinali Bandino, statutum fuit, *non debere Latinos Episcopos prohibere subditos suos, ne confessiones faciant cum Sacerdotibus Ruthenis unitis ab Ordinariis locorum approbatis: nec è contra Episcopos Ruthenos unitos subditos suos simili prohibitione ligare, ne Confessarios Latinos approbatos ad expianda peccata sua adeant: nam cum Rutheni uniti sint vere Catholici, ubi ritus diversitas non repugnat, discordias, & dissidia inter eos excitantes, vel nutrientes introducere inconveniens, & damnosum est.* Denique, quia in administratione Sacramenti Poenitentiæ, dum Orientales antedictam formulam usurpent, nulla est rituum diversitas, ac Ecclesia pia mater libertati favet Poenitentium, quo facilius eos ad peccatorum per confessionem expiationem alliciat. Difficultas major est circa Orientales, quorum plures sunt in eadem civitate Episcopi, qui in solos homines proprii ritus jurisdictionem habent, e. g. Aleppi Græcus Græcis, Syrus Syriacis, Maronita Maronitis, & Armenius antistes Armeniis præest. In iis si Episcopus facultatem Presbyteris limitatam concedat ad audiendas confessiones hominis proprii ritus, certum est non posse con-

confessarium absolvere diversi ritus homines: sicut approbatus ab Episcopo Latino ad audiendas confessiones Græcorum, vel Latinorum tantum, aut solum virorum, non potest eos, ad quos concessa facultas non se extendit, absolvere. At si limitata non sit facultas, & si lex non adsit particularis, vel consuetudo, quæ vim legis obtineat, qua pro conservanda inter homines diversi ritus pace, obligentur omnes proprii ritus confessarium adire, non video, cur quisque non possit Sacerdoti a proprio Episcopo approbato confiteri. Cum enim circa administrationem Sacramenti Pœnitentiæ nulla sit rituum diversitas, subditi illorum Episcoporum se habent, ut subditi Episcoporum, qui in diversis locis jurisdictionem exercent; subditi vero unius Episcopi licite accedunt ad Sacerdotes alterius Episcopi subditos, & in alia Diœcesi degentes, atque rite ab iis absolutionem accipiunt.

Quæst. II. *Utrum, & quomodo confessio fieri possit, & debeat per interpretem?*

Resp. 1. Explorata res est, extra casum necessitatis, & solum ob præceptum de quotanni confessione, neminem teneri ad confitendum per interpretem; cum soli Sacerdoti peccata nostra aperire teneamur: *omnia sua solus peccata confiteatur proprio Sacerdoti*, inquit Innoc. in cap. *omnis utriusque sexus tit. de pœnitentia*, videlicet insinuans, quod si solus confiteri nequit, confiteri non teneatur. Posse vero pœnitentem, si velit per interpretem confiteri nemo negat. Imo in articulo mortis non auderem omittere confessionem, si haberem interpretem, ait Canus *in Relectionibus de pœn. part.* 4. Hæc responsio Sacrarum Urbis Congregationem decretis consentanea est. In Congregatione particolari de P. F. decretum fuit: *quamvis durante Concilio Tridentino, nullo sit divino præcepto mandatum, nec satis consulto lege aliqua humana præcipi possit, ut delicta præsertim secreta publica confessione aperiantur; tamen visum est Patribus deputatis eidem sacræ Synodo inhærentibus, eos, qui volent sponte per interpretem confiteri, non debere per Vicarium Apostolicum Constantinopolitanum prohiberi, cum sufficiat præcavere abusus, & scandala, & curare, ut interpretes admoneantur de obligatione, quam habent servandi naturalis secreti.* Et proposito anni 1633. sequenti dubio: *Qua ratione se gerere debent Missionarii cum pœnitentibus, quorum idioma ignorant? S. Congr. die 10. Februarii 1668. respondit, Missionarii hortentur pœnitentes ignaros idiomatis Missionariorum ad adhibendum interpretem, per quem confiteantur omnia peccata: quod si hoc nolint, saltem confiteantur aliqua per interpretem, & reliqua per nutus & signa quantum possunt: quod si nulla velint per interpretem confiteri, confiteantur per signa & nutus omni meliori modo sicut fit cum mutis: sed Missionarii curent addiscere ex unaquaque lingua ibi usuali illa pauca verba, quæ sunt necessaria ad explicanda præcipua peccata contra Decalogum, & contra quinque præcepta Ecclesiæ.*

Nota. Dum ignorans Confessarii idioma renuat confiteri per interpretem, petat vero a Missionariis peccatorum absolutionem ob confessionem nutibus & signis dumtaxat factam vel faciendam, absolvi licite potest, ut Theologi docent, & ut ex solutione patet dubii quod sequitur: *Utrum in regionibus longinquis Catholicus multis annis inconfessus, & signis dumtaxat ob defectum idiomatis petens absolutionem peccatorum, possit absolvi absque ope interpretis? Eminentiss. approbarunt vota PP. Theologum, videlicet; non esse opus interprete in casu proposito, sicut etiam posse & debere absolutionem peccatorum impertiri exhibenti signa, quæ potest, dummodo sufficiant ad exprimendum aliquod peccatum in specie. In casu vero, quo quis conatur, quantum potest exhibere signa peccatorum in specie, nequeat autem omnino intelligi, absolvi posse per solam manifestationem peccatorum in genere.* Sacr. Congr. Sup. Inq. 28. Februarii 1633.

Quæst. III. *Utrum Græci confessarii possint ac debeant pœnitentibus juxta canones pœnitentiam injungere, & an eam pœnitentiam teneantur pœnitentes acceptare, aut acceptatam exequi?*

Quæstio hæc a Verricello de solo presbytero Græco proponitur, qui fornicationis, vel adulterii crimen confessus sit, cuique a Confessario pro pœnitentia injungatur, ut perpetuo a sacro altari abstineat. Censet vir doctus hoc in causa esse, ut Græci ac etiam Mengrellenses presbyteri numquam fere confiteantur; atque ut impedimentum hujusmodi amoveat, facilemque iis reddat ad pœnitentiæ Sacramentum accessum, statuit Confessarios hanc non posse presbyteris pœnitentiam injungere, presbyterosque pœnitentes posse eamdem recusare, & etiam acceptatam non exequi. Nos verò rem hanc, quæ magni momenti est, paullo diligentius expendere atque explicare decrevimus.

Cen-

Censet itaque, Græcorum canones, quibus ob fornicationem, & alia crimina Sacerdotes a sacris abstinere jubentur, non de infligenda in secreta confessione poenitentiæ, sed de poena illa esse intelligendos, quæ ab Ecclesiastico judice decernenda sit, dum crimen ad externum ipsius forum delatum sit. Primum, quia canones illi depositionis poenam constituunt, quæ a solo Judice in foro externo decernente imponi potest: deinde, quod lapsos deponendos, non vero excommunicandos esse decernant; quod argumentum est, de eo tribunali verba fieri, quod excommunicationis sententiam ferre possit, quæ in solo exteriori foro ferri potest. Præterea, quia, ut ex can. III. S. Basilii liquet, in constituenda, ac decernenda poenitentibus poenitentia, recepta consuetudo servanda est: consuetudo vero nunc viget in universa Ecclesia, ut in confessione secreta peccatorum, arbitrio Confessarii poenæ decernantur; quæ consuetudo decretis Concilii Florentini, ac Tridentini, ac jure canonico comprobata est. Demum, quia absurdissimum est, Sacerdotem e. g. fornicarium abstinendo ab altari, sese hujus criminis reum prodere.

At hæc tanti momenti non sunt, ut moveant me ad Verricellianæ opinioni subscribendum. Principio vero in memoriam sunt revocanda, quæ de Græcorum administrandæ poenitentiæ disciplina §. I. declaravi. Ex iis facile patet, Græcos sublata publica poenitentia, ita poenitentiæ Sacramentum administrare consuevisse, ac eorum plerosque solere adhuc, ut Sacerdotes juxta canones pro determinatis criminibus poenitentias decernere jubeantur; hac unice eis concessa potestate, ut poenæ, quæ in genuflexionibus, jejuniis, & orationibus consistunt, pro poenitentium majori, vel minori dispositione temperare, vel augere valeant, Nam facultas concedendi ante præscriptum a canonibus tempus Eucharisticam communionem solis Episcopis reservata est, qui solent literas condonativas concedere, ut ibi ex Goario adnotavi.

Deinde, fac ab Ecclesia ita concessam esse Presbyteris absolvendi facultatem, ut iis pro peccatorum qualitate indicaverit tempus, quo post receptam absolutionem poenitentes abstinere debeant ab Eucharistica communione, ut melius cognita peccatorum gravitate, poenitentia debita rite ad eam disponantur: atque etiam præcepisse, ut Confessarii poenitentibus declararent, sese ob commissa crimina in poenam illam incurrisse, qua obligantur statuto tempore a communione abstinere, quis neget Confessarios posse, ac debere ita poenam decernere? Hæc enim est veluti censura Ecclesiæ auctoritate præscripta, atque a Confessario ex ipsius Ecclesiæ præcepto poenitentibus declaranda. Ubi esset in poenitente rejicienda canonicæ poenæ a Confessario declaratæ, & inculcatæ libertas? Confessarius enim non arbitrio suo id decerneret, sed censuram indicaret, quam Ecclesia pro certis criminibus etiam occultis, stabilivit, eaque designaret, quibus eadem Ecclesia probari, & disponi voluit homines post nonnulla crimina ad Eucharisticam communionem. Atque hæc est disciplina, quæ in nonnullis Græcæ gentis Ecclesiis viget, in quibus ea lege facultas absolvendi Presbyteris conceditur, *ut juxta opera, in quibus homines peccaverunt, canonem ipsis imponant*, ut legere est in litteris, quibus Presbytero hæc facultas conceditur a Germano Amathuntis Episcopo, quas refert Morinus in fine Operis de poenitentia pag. 136. & ut liquet etiam, ex Hieremiæ Patriarchæ ad Luteranos responso: ubi ait, facultas absolvendi *non absolute concessa est, sed ea conditione, ut peccati poenitens obediat, & consentiat illi, qui animæ suæ curam gerit, & veram poenitentiam demonstret*: atque hæc quoad poenitentiam canonicam generatim.

Venio nunc ad eam, quam Clericis Presbyterique subire coguntur, de qua Verricellius unice differit. In ordine circa eos, qui peccata confitentur, observando a Joanne Patriarcha Jejunatore nuncupato conscripto, de quo §. I. diximus, quod a suis nimiæ sic indulgentiæ accusatus, hæc habentur: *Sacerdotes, & Episcopi, & Diaconi, qui in gradu sunt, ad confessionem suscipiendi non sunt, nisi secundum Deum securitatem eorum Confessoribus fecerint, quod si alicujus criminis rei sunt, quod eos a sacris ordinibus exercendis prohibeat, non amplius sacris ministrare audebunt. Ejusmodi enim non datur poenitentia, qualiscumque ea sit, sive cibi, sive potus, nequidem omnino a communione abstinentia; sed a sacro ministerio cessatio. Nihil autem abdicat sacerdotem Sacerdotii functione, nisi alteri mulieri præterquam suæ misceatur*. Hæc erat Græcæ Ecclesiæ disciplina initio septimi sæculi, quæ deinceps viguit, ac viget etiam nunc in Ecclesiis nonnullis, licet canonum rigor sit Episcoporum indulgentia aliqua ex parte temperatus. Archiepiscopus enim Trapezunti-

nus vir propè septuagenarius interrogatus à Morino dum Parisiis versaretur, *de praxi hodierna in Clericum vel Monachum in carnis vitium lapsum*, respondit: *si crimen publicum est, aut publice probatum, licet semel tantum perpetratum fuerit, Clericus ille deponitur. Si accusatus, sed non convictus, sese super res sacras jurejurando purgat, & innocentiam suam confirmat, publiceque tum communione fruitur. Si crimen occultum confessione secreta Sacerdoti aperit, semel bisve condonatur. Tertia vice a sacro Ministerio cesset severe injungit spiritualis Pater, nec aliter, quàm si cessaturum promiserit, absolutionem concedit.* Igitur Canonica pœnitentia erga Presbyteros Clericosque, quæ a sacris cessare jubeat viguit semper, ac etiam nunc viget penes plerosque Græcos: ergo si consuetudo in decernenda pœnitentia servanda sit, ut ex S. Basilio Verricellus probat, Presbyteri eam subeant pœnam necesse est, quam juxta canones decernere solent; neque enim jure Ecclesiastico Latinorum, & a Conciliis pro Latinis editis decretis, consuetudo hæc dici potest abrogata; quippe nec bonis moribus, & fidei, nec clericorum honestati adversatur, quo unice sensu Græcorum mores improbantur.

Hæc cum ita se habeant, en propositæ responsionis demonstratio: Græci habent jus canonicum, quod collectione canonum, qua ipsi utuntur, continetur, & cui tanquam Ecclesiæ legi subjiciuntur: ergo in pœnas peccando incidunt, quas hujusmodi jus præscribit, & quas subire oportere ab antiquis temporibus ad hanc usque ætatem eorumdem Ecclesia docuit. At canones præscribunt, eos Presbyteros, vel Diaconos, qui vel propriæ misceantur uxori, postquam norint hanc cum alio peccasse, idque ob similitudinariam etiam, in quam tum incidunt, bigamiam; vel propriam uxorem habentes cum alia peccant, ut ex ordine Joannis Jejunatoris liquet, perpetuo a sacris cessare debere; nec eorum confessionem posse Patrem spiritualem excipere, nisi spondeant paratos se esse ad obtemperandum Canonibus, si in peccata ceciderint, ob quæ a Sacris cessatio decreta sit. Ergo Græci presbyteri, ubi hæc consuetudo vigeat, non possunt hujusmodi pœnitentias rejicere; pœnæ enim sunt, in quas illico, postquam peccaverunt, inciderunt; non secus ac clericus vel presbyter Latinus secreto etiam occidendo in irregularitatem incidit, qua à sacro ministerio cessare obligatur: ergo ut Latinus confessarius hanc indicere deberet presbytero Latino, nec eum posset absolvere nisi sponderet a sacro abstinere, quoad usque ab illa sit censura legitima auctoritate solutus; ita Græci &c. Et ut Latini occultum istud crimen absolutionem petere solent, ac spiritualis pœnæ commutationem ab Apostolica Sede, nec pet pœnam, quam publice subeant, sese homicidii reos prodant; ita Græci, dum timeretur ex pœna secreto a confessario juxta canones inflicta, occulti criminis manifestatio, deberent ad proprios Episcopos recurrere, quibus canones hanc potestatem facere videntur, vel ut tutius agerent, aut ad Apostolicam Sedem, vel ad eos, quibus ab Apostolica Sede facultas ab hujusmodi censuris absolvendi concessa sit. Hujusmodi autem ad Apostolicam Sedem recursus necessarius videtur, quod Canones, ut apud Jejunatorem legere est, statuant numquam presbyteris ita peccantibus fieri debere sacrificandi potestatem, quibus verbis Episcopis absolvendi facultatem adempta quodammodo videtur.

Nota. Quæ hactenus dixi, locum unice habent in iis Ecclesiis, in quibus canonica pœnitentia vigeat, ac contraria consuetudine antea dicti canones abrogati non sint. Aboliti autem sunt in iis locis, in quibus Latinorum more pœnitentiæ Sacramentum administretur; vel consuetudine jam comprobata, sine pœnæ supradictæ, & quæ in fornicarios Clericos decernuntur in foro interno, immutatæ. De iis vero criminibus, ob quæ Clerici uxorati in bigamiam incidere videntur similitudinariam, dicam infra. Hic enim ea unice explicanda suscepi, quæ obligationem ostendunt, quam pœnitentes habent acceptandæ canonicæ juxta propriæ Ecclesiæ morem pœnitentiæ a Patre spirituali demonstratæ.

TRACTATUS

DE EXTREMA UNCTIONE.

EXtrema Unctio est Sacramentum à Christo institutum ad conferendum ægroto de vita periclitanti gratiam ad resistendum tentationibus, ferendum patienter dolores, & peccati reliquias abstergendas, atque etiam ad corporis sanitatem, si expediat, restituen-

tuendam, per unctionem olei benedicti, & orationem sacerdotis.

Quæst. I. *Quænam est materia & forma hujus Sacramenti?*

Resp. 1. Materia remota est oleum olivarum ab Episcopo benedictum. Conc. Trid. sess. 14. cap. 1. Renovari debet singulis annis, veteri exusto. Quod si periculum sit, ne intra annum deficiat, neque possit haberi aliud benedictum, benedicto admisceatur non benedictum in minori quantitate. *Ita Rituale Romanum*. Materia vero proxima est Unctio. Hæc ex usu Ecclesiæ & præcepto Ritualium, debet fieri in forma crucis, quod tamen non est essentiale; sicut neque ut fiat immediate pollice sacerdotis; nam pestis tempore unctio fieri potest bacillo.

(✠) *Nota*. Vide SS. D. N. Tractatum DE SINODO DIOCOESANA, in quo plura de Extrema Unctione scitu digna explicantur, quorum nonnulla brevibus indicamus. Libr. VII. cap. 16. nu. 3. de materia, ait: *Materia hujus Sacramenti est oleum simplex, saltem ex Ecclesiæ præcepto. Validitati tamen non obstat aliquid balsami admixtum, quod antiquitus factum quidam opinantur*. Et num. 4. *Oleum debet esse ab Episcopo benedictum. Dubitatur vero, num ex Christi institutione, an ex præcepto Ecclesiæ. De commissione Romani Pontificis potest a simplici Sacerdote præparari (ut fit apud Orientales.)*

Resp. 2. Forma est hæc deprecativa: *Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti. Amen*. Et sic de aliis sensibus. Ex Concil. Florent. & Trid. & Rit. Rom. Sunt qui putant hæc sola verba, *Per istam Unctionem indulgeat tibi Deus*, esse essentialia, eo quod effectus sacramenti sufficienter exprimant, quamvis cætera ex præcepto sint addenda.

(✠) *Nota*. Cap. 17. de Synodo citato Pontifex, ait: *Formam hujus Sacramenti non esse certis verbis à Christo præscriptam, ac deprecativa uti Latinos, & Græcos; sed in controversia esse, num sufficiat indicativa, & absoluta, quare cum nihil de ea definitum habeamus ab Ecclesia, non licere*, concludit, *in Synodo, vel Synodali instructione, ejusmodi quæstionem commemorare, sed dumtaxat injungendum esse Parochis, ut formam adhibeant in Rituali præscriptam, quæ certe sine gravi flagitio, non potest privata authoritate immutari*.

Quæst. II. *An essentiales sint Unctiones quinque sensuum?*

Nota. 1. Multi cum S. Thoma affirmant, & in Ecclesia Latina servantur: ac proinde in praxi adhiberi debent, quantum fieri potest, præsertim cum constet ea requiri ex præcepto. Non pauci tamen contendunt, ad valorem Sacramenti sufficere unicam in quacumque corporis parte; & Rituale Mechliniense à Facultate Lovaniensi approbatum præscribit: *In morbis contagiosis, & peste grassante, ut periculum vitetur, sufficere inungi sensus organum magis ad unctionem expositum, aut detectum, dicendo: Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, & gressum*. Rituale vero Parisiense sic habet: *Si non possit super infirmum fieri nisi unica unctio, ungatur oculus, vel aliud sensuum organum, & cæteris precibus prætermissis dicetur: Per istam sacri olei Unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per sensus*. Sed utut sit, certum est id non licere extra necessitatem.

Porro non est absolute necessarium, ut utrumque organum ejusdem sensus specifice sumpti, v. g. uterque oculus ungatur, (quamvis ob receptam consuetudinem id fieri debeat.) quia Unctio dicitur applicata alicui sensui, puta visui, cum facta fuerit in parte corporis, in quo sensus ille residet.

Pro praxi observa. 1. Ex præcepto saltem quinque corporis partes inungi debent, quæ sunt sensuum organa, nempe oculi, aures, os, & manus, quibus secundum usum communem & Rituale Romanum, adduntur pedes, licet pedum unctio non sit essentialis: unde in quibusdam locis omittitur. *Renum vero unctio in mulieribus, honestatis gratia semper omittitur, atque etiam in viris, quando infirmus commode moveri non potest, Sed sive in mulieribus, sive in viris, alia corporis pars pro renibus ungi non debet*. Ita Rituale Rom.

2. Si qui careat aliqua parte corporis ex iis, quæ inungi debent, *pars loco illi proxima inungatur eadem verborum forma*. Rituale Romanum. Ut si manibus careret, ungenda esset pars brachii proxima. Quod si omnino careret sensu aliquo, puta visu, debet tamen inungi secundum sensum illum, cum forma ei respondente; quia potuit appetere actus malos, qui per sensum illum perficiuntur.

3. *Dum oculos, aures, & alia corporis membra, quæ paria sunt, sacerdos ungit, caveat*

caveat ne altero ipsorum inungendo, sacramenti formam prius absolvat, quam ambo hujusmodi paria membra perunxerit. Rit. Romanum.

4. *Si dum inungitur infirmus decedat, Presbyter ultra non procedat. Quod si dubitet an vivat adhuc, unctionem prosequatur sub conditione pronuntiando formam dicens: Si vivis, per istam sanctam Unctionem &c.* Rit. Roman.

5. *In pestiferis uti licebit virga oblonga, oleo uncta, quæ deinde comburatur, aut servanda purgetur*, ait Manuale Cameracen.

(✠) *Nota*. Quum de unctionibus plura scitu digna, & necessaria habeantur, quæ in Auctore nostro desunt, integrum cap. 18. referimus: *Sed quoniam in decreto Eugenii, pro instructione Armenorum, in hujusce Sacramenti administratione septem unctiones fieri jubentur, videlicet*: In oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, vel loquutionem in manibus, propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem; *earumque singulis respondere debeat forma, tunc à Ministro pronuntianda, hoc est*: „ Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti „ *cum inunguntur oculi* „ quidquid per auditum deliquisti „ *cum inunguntur aures, & sic deinceps, quemadmodum fuse exponitur in Rituali Romano*: *hinc alia gravis suboritur controversia; utrum omnes prædictæ unctiones, & formæ prolationes sint de Sacramenti substantia, de qua controversia multa habentur in citata dissertatione*, de suprema Unctione *Benedicti de Gaetanis* cap. 8.

2. *Ultro Doctores omnes fatentur cum Suar.* tom. IV. in 3. p. disp. 40. sect. 2. n. 6. *duas postremas Unctiones, pedum scilicet, & renum, necessariam non esse, ad validam Sacramenti confectionem: tum quia non sunt in usu apud omnes Ecclesias; tum quia illa renum, honestatis, pudoris causa, semper omittitur in feminis, & interdum etiam in viris qui propter labefactatas corporis vires, morbique languores, dimoveri nequeunt sine gravi incommodo, quod adnotatur à Rituali Romano, atque à Cardinali Sanctorio* in suo Rituali *pag. 325. Haud difficulter quoque iidem admittunt, cæteras quinque sensuum unctiones, necessarias esse, necessitate præcepti, sed dissentiunt, & disputant, num etiam necessariæ sint necessitate Sacramenti. Antiquiores Scholastici existimarunt, omnes pertinere ad substantiam, & integritatem Sacramenti, quod ex singulis, tamquam ex suis partibus essentialibus constitui, atque integrari, sunt opinati. Ita* in 4. dist. 23. *docuerunt S. Bonaventura, Richardus, Paludanus, Scotus, quibus subscripsere Bellarminus* in extrem. Unct. lib. unic. cap. 10. *Gregorius de Valentia* tom. IV. disp. 4. quæst. 2. punct. 2. §. Secundo asserimus. *Gonetus* tom. v. p. 466. *aliique plurimi, præcipue ex Theologis moralibus, citatur etiam pro hac sententia Sanctus Thomas. Sed Auctor Supplem.* 3. part. quæst. 32. art. 6. *exponens Angelici Præceptoris mentem, dubitanter loquitur, inquiens* „ Illa unctio ab omnibus observatur, quæ fit ad quinque sensus, quasi de necessitate Sacramenti „ *& dubitanter quoque loquitur Suarez* cit. disput. 40. sect. 3. num. 16. *quamvis sequenti* disp. 41. sect. 2. in fin. *videtur in sententiam propendere, tunc temporis fere communiter à Scholasticis receptam*.

3. *Alii ex adverso validum censent extremæ Unctionis sacramentum, si vel una tantum inungatur corporis pars, unica prolata, mox referenda forma universali omnes sensus complectente; ita Sylvius* in supplement. quæst. 32. art. 6. quæst. 2. *Nicolaus Serarius* tract. de extrem. unction. cap. 7. *Becanus* in Summ. Theol. de Sacram. in specie cap. 27. quæst. 7. *Estius* in 4. dist. 23. §. 15. *Natalis Alexander* Theolog. dogmat. & moral. tom. 5. lib. 2. cap. 5. regul. 6. *Juvenin*. cit. dissert. 7. quæst. 3. cap. 2. *Tournely* cit. q. 2. art. 1. in fin. *Vanroy* in sua Theolog. moral. p. 4. tom. 2. de Sacram. tractat. de extrem. Unct. quæst. 3. *Pierre* quæst. Theolog. p. 6. quæst. 3. vers. Dico septimo, *aliique recentiores passim. Huic opinioni validissimum fundamentum præbet, diversa in unctionum numero disciplina, quam in diversis Ecclesiis, sua ætate viguisse affirmat Albertus Magnus* in 4. dist. 23. art. 16. *inquiens* „ Diversarum Ecclesiarum, & Ordinum, diversus est usus, quia in quibusdam Ecclesiis unguntur loca plura, in quibusdam pauciora „ *Atque, exordiendo ab Ecclesia Orientali, licet Græci, teste Arcudio* Concord. libr. v. cap. 7. *nunc inungant frontem, mentum, ambas genas, pectus, manus, & pedes: attamen ineunte sæculo* IX. *tres tantum unctiones, ab iisdem fieri consuevisse, asserit Theodulphus Aurelianus Episcopus*, Capitul. 2. apud Baluzium tom. VII. miscellan. *in Ecclesia vero Occidentali, invenimus quidem in S. Gregorii Sacramentario, edito à Menardo, præscriptas*

unctiones quinque sensuum ; at in codice Abbatis Rotaldi , illis additas legimus , unctionem colli , pectoris , & scapularum , in veteri Pontificali Prudentii Episcopi Tricassini ; imperatam insuper reperimus unctionem umbelici : seu loci , ubi plus dolor imminet ; *antiquus codex Turonensis , unctionem fieri mandat* „ in genibus quoque ; & in cruribus , suris , pedibus , ac plantis , & penè in omnibus membris, seu in loco, ubi plus dolor imminet „ *qua omnia videri possunt apud Morinum* in append. ad tract. de Pœnit. & *Martene* de antiq. Eccles. ritib. tom. 2. lib. 1. cap. 7. art. 8. num. 8. *Tanta autem in unctionum numero difformitas , non fuisse singularum Ecclesiarum arbitrio permissa , si certum earumdem numerum Sacramenti validitas exposceret.*

4. *Majus adhuc argumentum huic eidem opinioni suppeditant recentiora peculiarium Ecclesiarum Ritualia , unicam unctionem fieri permittentia , si omnes perfici nequeant : Siquidem Pastorale Mechliniense , cujus non levis est auctoritas, tum quia ab Academia Lovaniensi , anno 1588. approbatum , tum quia ab Octavo Frangipanio Episcopo Tricariensi , per Germaniam , ac Belgium Nuntio Apostolico , ad Diœcesis quoque Coloniensis usum protractum, hac de extrema Unctione statuit :* „ In morbis contagiosis, & peste grassante, ut periculum vitetur , sufficit inungi sensus organum magis ad unctionem expositum , ac detectum , dicendo : Per istam sanctam unctionem, & piissimam suam misericordiam , indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum , gustum, & tactum „ *In antiquo codice Remigio Rhemensi à Samlovio laudato , legitur ritus* abbreviatus *conferendi hujus Sacramenti , ubi unius pariter unctionis fit mentio . In Rituali Parisiensi prolato à Tournely* cit. art. 1. *Alcitur :* „ Si non possit super infirmum fieri , nisi unica unctio , ungatur oculus , vel aliud sensuum organum , & ceteris precibus prætermissis , dicatur : Per istam sacri Olei unctionem , & suam piissimam misericordiam , indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per sensus ; *eamdemque praxim approbant Cameracensis , Atrebatensis , aliarumque Ecclesiarum Manualia , apud citatum Natalem Alexandrum.*

5. *Sed quoniam neque de hac quæstione, quæ sane gravissima est , ulla hactenus ab Apostolica Sede prodiit sententia , non debet Episcopus in sua Synodo , aliquid de illa decernere , sed dumtaxat Parochos monebit , ut cum prudenter timent , ægrotum decessurum , priusquam omnes absolvantur quinque sensuum unctiones , unicum sensum inungant , formam universalem pronuntiando , quam ab allegatis Ritualibus audivimus . Quinimo in prædicto eventu consultius esse , ut caput , e quo omnium sensuum nervi descendunt , sub eadem forma universali inungatur non immerito advertit Coninck.* de Sacram. disput. 19. dub. 3. num. 2. *Ne vero Parochi hac libertate abutantur , expedit , ut Episcopus simul serio eosdem admoneat , à gravis culpa reatu non excusari , qui extra casum vera necessitatis , vel una ex quinque sensuum unctionibus prætermittit.*

Quæst. III. *Quis potest & debet ministrare hoc sacramentum?*

Resp. 1. Fide constat , solum Sacerdotem esse illius ministrum , ex Concil. Tridentin. sess. 14. can. 4. Valide autem conferri potest à quolibet sacerdote . Quia in tali ministerio jurisdictio non est essentialis sacramento, nec illius principium, sed est solum conditio necessaria, ut licitè fiat . Ac licitè ministratur de solo pastore proprio, vel alio de ejus licentia : nam administratio sacramenti est officium pastoris , quod usurpare propria auctoritate in materia gravi gravis culpa est ; cum id ei injuriosum sit , & repugnet recto regimini ac debito ordini. In casu tamen necessitatis , quo aliquis infirmus sine sacramento moriturus esset , quilibet sacerdos potest & debet ex charitate illud ministrare ; nam tunc Ecclesia hanc facultatem concedere censetur . Neque in Clement. 1. *de privileg.* ubi excommunicantur religiosi , qui sine licentia parochi illud sæcularibus conferunt , hic casus necessitatis comprehenditur ; alioqui esset in destructionem .

(✠) *Nota.* In citato lib. VII. De Synodo cap. 19. plura de hujus Sacramenti Ministro tractantur, ac statuitur : Primo , administrationem solis esse commissam Sacerdotibus ; atque unum sufficere ex definitione Alexandri III. *in cap. Quæsivit de verb. signific.* Secundo , quamquam unus sufficit , tamen plures olim in Ecclesia Latina adhibitos fuisse, constare ex pluribus antiquis Ritualibus, ac neminem ambigere , quin etiam nunc ratum sit , si à pluribus Sacerdotibus simul administretur , modo singuli diversos inungant infirmi sensus, ac quilibet congruentem unctioni formam pronunciet. Tertio , etiam spectata hodierna Ecclesiæ disciplina, nedum licitum, sed valde laudabile esse, ut uni Sacramentum administranti, alii plures assistant

Sacer-

Sacerdotes, ob rationem, quam adducit S. Thomas *cap. 75. lib. 4. contra Gent.* ubi ait: *Quia hoc Sacramentum perfectæ curationis effectum habet, & in eo requiritur copia gratiæ, competit huic Sacramento, ut multi Sacerdotes intersint; & ut oratio totius Ecclesiæ ad effectum hujus Sacramenti coadjuvet*. Quarto, refertur Græcorum consuetudo, qui septem afferunt sacerdotes, ac si septem præsto non sint, tres, quæ quidem consuetudo ab Ecclesia non improbatur, dummodo Græci nobiscum credant, sufficere unum Sacerdotem ad valide conferendum, ut videre est in ejusdem SS. D. N. Constitutione, quæ, in vol. 1. Bullarii est numer. 57. ubi habetur: *Nec refert, utrum eadem Extrema Unctio per unum, vel plures Presbyteros fiat, ubi ejusmodi viget consuetudo, dummodo credant, & asserant, illud Sacramentum, servata debita materia & forma, valide, & licitè confici ab uno presbytero. Idem Sacerdos materiam adhibere, formamque pronunciare respective debet, ac propterea qui ungit, idem dicat formam respondentem, nec alius ungat, & alius formam pronunciet.*

Resp. 2. Parochus, item superior Regularium tenetur ex justitia sub mortali Extremam Unctionem administrare per se vel per alium subditis suis. Quia tenetur ex officio fidelibus suæ curæ commissis ordinaria media salutis à Christo instituta, & in communi usu Ecclesiæ posita subministrare. Idque etiam cum vitæ periculo, si subditus pœnitentiam non receperit, nec possit recipere; quia fieri potest, ut Extrema unctio ei tunc ad salutem necessaria sit, si nimirum habeat tantum attritionem cum imperfecto Dei amore. *Qui autem peste affectus non est confessus, nec potest confiteri, pastor tenetur illi Extremam unctionem, etiam cum periculo vitæ dare*, ait Synodus Namurcensis, ann. 1639. tit. 14. cap. 10.

Quæst. IV. *Quinam sunt effectus hujus Sacramenti?*

Resp. Ex Jacob. v. & Conc. Trid. sess. 14. cap. 2. multiplex est. Primus ac præcipuus est gratia sanctificans, ut connotans gratias actuales ad alleviandum seu confortandum animam contra morbi molestias, & tentationes diaboli.

Secundus est abstersio reliquiarum peccati, quæ sunt non solum pœnæ peccatis debitæ, sed etiam anxietates, infirmitates, torpor seu languor ad bonum, angor, & timor, quæ ex peccatis commissis contrahuntur. Plus autem aut minus abstergit pro dispositione recipientis.

Tertius est peccatorum tum mortalium, tum venialium remissio. Nam si quæ supersint remittenda, remittit etiam quoad culpam: venialia quidem primario & per se, mortalia vero secundario, & per accidens in certis casibus. *Prob.* 1. Ex Jac. v. *Et si in peccatis sit, remittentur ei*. Ex Concil. Tridentin. sess. 14. cap. 2. *Res etenim hæc gratia est Spiritus Sancti, cujus unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit*. Ubi delicta distinguuntur à reliquiis peccati, & supponuntur non semper adesse in infirmo. 3. Ex forma ipsa, *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti*, quæ importat remissionem peccatorum, etiam quoad culpam.

Non tamen ideo Extrema unctio est Sacramentum mortuorum, nisi secundario, secundum quid, & cum addito restringente ad certos casus, in quibus solis remittit mortalia, nempe quando vel peccata non fuerint remissa per Sacramentum Pœnitentiæ propter occultum aliquem defectum; vel post confessionem commissa sunt, sed memoria exciderunt; vel homo propter privationem usus rationis, & sensuum, factus est incapax confessionis, nec antea habuit contritionem perfectam, sed tantum attritionem cum Dei amore imperfecto. Enimvero ex institutione Christi ad remissionem mortalium Pœnitentiæ Sacramentum præmitti debet Extremæ unctioni, si possit; quod si non possit, elicienda est contritio perfecta: Sed quia hæc difficilis est, & non raro abest, utriusque defectum supplet Extrema unctio: modo adsit attritio cum aliquo Dei amore, qualis requiritur in Sacramento Pœnitentiæ. Ex quo patet, quanti sit momenti Extremam unctionem recipere, cum illius ope salvari possit, qui alioqui fuisset damnatus, ut docet Sanct. Carolus in Instruct. de hoc Sacramento.

4. Sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, confert Conc. Trident. loco cit. quod etiam intellige secundum divinam providentiam, secundum quam non semper expedit turbari naturalem rerum ordinem, & causarum naturalium exigentiam frustrari. Quare hunc effectum impediunt, qui hoc Sacramentum non percipiunt, nisi cum morbus ita invaluit, ut jam sine miraculo sanari nequeat.

Quæst. V. *Quænam ad recipiendum valide, & cum fructu hoc Sacramentum requiruntur?*

Resp.

Resp. Sufficit in homine justo generalis illa voluntas recipiendi, qua unusquisque pœnitens, & bene dispositus vult frui omnibus remediis ad salutem suam necessariis vel utilibus à Christo institutis, quamdiu scilicet non est retractata. Constat ex Rituali Rom. & praxi Ecclesiæ illud conferentis improviso aliquo morbo oppressis, & sensuum ac rationis usu destitutis. Hanc autem voluntatem habere omnes Christiani præsumuntur. Ut tamen omnium venialium remissionem obtineat, requiritur saltem depositio affectus ab illa. Sed quia nemo scit an sit in statu gratiæ, & multa peccata occulta ex ignorantia aut inadvertentia culpabili committuntur, elicienda est ab omnibus contritio quàm potest perfectissima.

Adde quod ab homine rationis compote recipi debet magna cum fide, fiducia, humilitate, conformitate cum voluntate divina, reverentia.

Homo vero sibi mortalis culpæ conscius, præter voluntatem recipiendi Sacramentum, saltem illam generalem, & habitualem præmittere debet confessionem, si potest; vel si non potest, contritionem perfectam. *In quo illud in primis ex generali Ecclesiæ consuetudine observandum est, ut si tempus, & infirmi conditio permittat, ante Extremam unctionem, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta infirmis præbeantur*, ait Rit. Rom.

(✠) *Nota*. Vide hac de re cap. 23. DE SYNODO &c. in quo de ordine agitur, quo Extrema unctio infirmis sit administranda, & de reiteratione administrationis ejusdem Sacramenti. Et ad ordinem, quod spectat, apud veteres, *inquit*, aliquando consuetudinem fuisse, ut post pœnitentiam, & reconciliationem infirmorum, Extrema prius unctio, & deinde sacra Communio exhiberetur, ut ex antiquis Ritualibus constat; postea tamen ex generali consuetudine, quæ, & hodie universim in latina, & occidentali Ecclesia viget, factum esse, ut prius sacra Communio, postmodum vero Extremæ unctionis Sacramentum infirmis exhibeatur. Addit vero, nonnulla Ritualia permittere, ut Extrema unctio ante Viaticum conferatur, si ægrotus, ex pio desiderio, se melius ad Eucharistiam præparandi, ita secum fieri expostulet; *Sed quamquam hanc permissionem*, inquit, *non improbemus....... nihilominus in locis, in quibus hac non obsoleuit, vigetque disciplina a Concilii Tridentini Catechismo præscripta, non facile permittemus, ab hac recedi solum ad indulgendum privatæ, & peculiari infirmi devotioni, sed potius Parochis injungeremus, ut Extremam unctionem petentibus, ante Viaticum suaderent, tutius, & utilius fore, Ecclesiæ Romanæ ritui, ac usui, a majori parte Ecclesiæ Catholicæ jam recepto, se accomodare.*

Quod spectat ad reiterationem, decernit, pluries in diversis infirmitatibus ab eodem, rite suscipi, ac administrari debere; in eadem vero infirmitate, non esse reiterandum, nisi forte infirmitate remissa, iterum deinceps ingravescat, ac novum vitæ periculum accedat; imo Parochos monet, ne nimium scrupulose in hoc se gerant; sed si dubitent, an revera morbi status sit mutatus, seu num idem, vel diversum sit vitæ periculum in quo ægrotus versetur, ut ad Sacramenti iterationem propendant, eo quod hæc iteratio conformior sit veteri Ecclesiæ consuetudini, & per eam novum spirituale subsidium, & levamen infirmo obveniat.

Quæst. VI. *Quibusnam potest, & debet conferri Extrema Unctio?*

Resp. Iis solis, qui versantur in mortis periculo orto ex aliqua corporis infirmitate. Ex Jac. v. *Infirmatur quis &c.* Ex Concil. Florent. & Trid. sess. 14. cap. 3. Item iis solis, qui habuerunt aliquando usum rationis, ita ut dari non possit nec debeat infantibus, & nec perpetuo amentibus, ut constat ex praxi Ecclesiæ. Quia in istis locum habere non potest forma hujus Sacramenti: *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti*; cum fuerint incapaces peccati personalis. Et quia cum hoc Sacramentum sit consummativum pœnitentiæ, supponit eum cui confertur, esse capacem pœnitentiæ, tentationum, & peccatorum actualium: in remedium enim horum institutum est. Hinc Rituale Roman. ait: *Debet hoc Sacramentum infirmis præberi, qui cum ad usum rationis pervenerint, tam graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur, & iis, qui præ senio deficiunt, & in diem videntur morituri, etiam sine alia infirmitate* (cum hæc sit gravis infirmitas) .... *impœnitentibus vero, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, & excommunicatis, & nondum baptizatis penitus denegetur. Non ministretur etiam prælium inituris, aut navigationem, aut peregrinationem, aut alia pericula subituris, aut reis ultimo supplicio mox afficiendis, aut pueris rationis usum non habentibus*. At dari debet vulneratis lethaliter, aut iis qui

qui potarunt venenum; nam hi habent intra se causam proximam mortis, & sunt infirmi revera, undecumque infirmitas orta sit.

Observa 1. Non est expectandum donec infirmus sit morti proximus; sed dari debet Extrema unctio dum adhuc ratione utitur, ut majore cum reverentia, & utilitate recipiatur: unde Catechism. Roman. dicit, Parochos peccare mortaliter, dum eam differunt, donec infirmus privetur usu sensuum, & rationis, quamvis supposita dilatione teneantur dare infirmis usu rationis destitutis.

2. Debet dari infirmis petere non valentibus ob privationem usus sensuum vel rationis. Quia sufficit habitualis voluntas generalis recipiendi media salutis à Christo instituta, quam habent Christiani, dum alia Sacramenta suscipiunt, vel actus amoris aut spei eliciunt; nam talis voluntas est voluntas implicita recipiendi hoc Sacramentum; & tunc præsumendi sunt contriti, vel saltem attriti, nisi oppositum constet.

3. Extrema Unctio, cum non imprimat characterem, iterari potest, & debet in diversis morbis periculosis, non tamen in eodem, nisi infirmus convaluerit, & postea in novum periculum mortis relabatur. Concil. Trident. cap. cit. & Rituale Rom.

(✠) *Nota*. De subjecto Extremæ Unctionis tria capita habentur in cit. lib. VII. DE SYNODO; in primo, quod ordine est 20. statuitur, solos infirmos esse hujus Sacramenti capaces: *Quod quidem licet clare, & expresse non sit a Conciliis definitum, ex eorumdem tamen definitionibus legitime infertur: quoniam, Eugenius IV. definiens*, nisi infirmis, de quorum morte timetur, dari non debere, *sanos profecto exclusit*. *Et idem, quod Eugenius, sibi voluit Tridentinum, cum dixit, esse hanc Unctionem infirmis adhibendam*. Quamobrem, jure atque merito gravis erroris insimulari concludit, Græcos, si sanos sacro ungendos oleo, hujusmodi Sacramentum conficere contendunt; ac moneri Episcopos, ut severe interdicant, ne Græci, si qui sint in eorum diœcesibus, eam Unctionem loco satisfactionis per Confessarios imponendæ, pœnitentibus injungant, quod Const. 57. §. 5. vetitum fit, hujusmodi verbis: *Nulli per Sacerdotes, vel Confessarios pro satisfactione pœnitentiæ Unctio aliqua solummodo injungatur: infirmis vero, juxta verbum Jacobi Apostoli, unctio exhibeatur Extrema*. In duobus sequentibus capit. ea confirmat, & fusius probat, quæ sunt à nostro Auctore explicata; monet vero Episcopos, ut ex nonnullorum rudium hominum mente errorem evellere studeant, quo credunt, actum esse de vita illius, qui sit Sancto Oleo inunctus, ac solum ei superesse sepulchrum; quod inter ceteros, quos Sacra Unctio producit effectus, conferat etiam corporis valetudinem, si hæc conferat ad animæ salutem.

Quæst. VII. *An est obligatio recipiendi hoc Sacramentum?*

Resp. Constat esse grave peccatum, si omittatur cum scandalo aliorum, vel ex contemptu. *Nec vero tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere, & ipsius Spiritus Sancti injuria esse posset*. Concil. Trid. sess. 14. capit. 3. Sed controversia est de præcepto, præsertim divino, illud recipiendi. Hoc multi negant: at non pauci cum Toleto affirmant, & probant. 1. Ex Jacob. 5. *Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ &c.* Quæ vox videtur præceptum sonare, & Concil. Tridentin. sess. 14. cap. 3. ex iis verbis infert, hanc unctionem mandatum Dei, & promissionem gratiæ habere. 2. Ex Concil. Cabilon. II. cap. 48. *Secundum beati Apostoli Jacobi documentum, cui etiam documenta Patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, à presbyteris ungi debent*. Vox *debent* non exprimit merum consilium. Et ex Concil. Coloniensi anno 1539. *Est autem Unctio imponenda cum expositione mandati Apostolici*. 3. Ex praxi Ecclesiæ, quæ summa sollicitudine semper curavit, & curat, ut ab omnibus infirmis suscipiatur. Item ex fidelium consuetudine, & sensu: nam magnum scandalum paterentur, si viderent aliquem hoc Sacramentum recusare; quod certe non fieret, si nullam obligationem illius recipiendi agnoscerent. 4. Quia est contra curam debitam salutis propriæ omittere sine justa causa medium per se certum, & ordinarium, & *præsidium firmissimum* (ut ait Concil. Trident.) á Christo institutum ad roborandum contra diaboli tentationes, quæ graviores sunt sub finem vitæ, ut idem docet, & ad liberandam animam ab æternæ damnationis periculo, in quo tunc maxime versatur.

AP-

APPENDIX.

De Orientalis Ecclesiæ circa Extremam Unctionem disciplina.

Utraque Ecclesia Extremam unctionem, sive, ut Græci vocant, sacrum oleum, vel oleum infirmorum, ut Sacramentum à Christo Domino institutum, habuit semper, ac venerata est. Et sicut apud Latinos tanquam hæretici damnati sunt, qui unctionem hanc e Sacramentorum numero exploserunt; ita apud Orientales Armenorum nonnulli, qui Vartani susceperunt errores, ac alii plerique ex Syris Nestorianis tamquam Novatores habiti sunt, quod contra traditionem Majorum inter Sacramenta oleum infirmorum non recensuerint. Horum errores à Theologis nostris perspicue refutantur. Nos vero hic ea tantum exponemus, quæ ad disciplinam Orientalis Ecclesiæ pertinent, ac primo agemus de materia. 2. De forma. 3. De Ministro. 4. Tandem de hujus Sacramenti subjecto.

§. I.

De Materia.

Sicut in aliis, ita & in hoc Sacramento Theologi duplicem materiam distinguunt, scilicet, remotam, & proximam. Remota materia est oleum: Proxima vero unctio. Tridentina Synodus materiam, formam, ac ministrum hujus Sacramenti ex Jacobi Epistolæ verbis deduxit, quæ habentur cap. v. *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei. Quibus verbis*, inquit Synodus, *ut ex Apostolica traditione per manus accepta, Ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium Ministrum, & effectum hujus Sacramenti: intellexit enim Ecclesia, materiam esse oleum ab Episcopo benedictum, nam unctio aptissime Sancti Spiritus gratiam, qua invisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat; formam deinde esse illa verba: Per istam &c.* Quod Tridentina Synodus decrevit de materia hujus Sacramenti in oleo ab Episcopo benedicto constituta, antea in Florentina Synodo ab Eugenio IV. in Armenorum instructione, & ab Innocentio I. in sæpe citata ad Decentium Eugubinum Epistola circa v. sæculi initium definitum fuisse legimus. Monet vero BENEDICTUS XIV. in tractatu de *Synodo Diœcesana* libr. VIII. cap. 16. non obesse hujus Sacramenti valori factam huic oleo parum balsami admixtionem, *modo admixtio tanta non sit, ut destruat exteriorem olei speciem, itaut non amplius oleum, sed potius unguentum, aut alterius generis mixtum artificiale censeatur.* Quamobrem injuria Galanus Armenos ob parum balsami admixtionem erroris arguit; excusarem vero virum de Orthodoxa religione optime meritum, si nil aliud vellet, nisi satius esse purum juxta antiquum Ecclesiæ morem, ac Sacramenti institutionem, adhibendum esse oleum. Gravis vero est Syrorum Nestorianorum error, qui sublato hoc, quod antiquitus cum universa Ecclesia recipiebant, Sacramento, *loco olei olivæ, quod pro infirmis olim benedicebant, quum pro iis orare, manusque supra eos imponere decrevissent, nunc massam quandam componunt ex oleo, & aqua, & pulvere, seu reliquiis alicujus Sancti, quam vocant* Hanana, seu Taibutha, *idest Gratiam talis Sancti; eamque in cornu seu vase quodam conservant in Ecclesia pro infirmis usurpandam. Synodus Diamperien. sess. 8. cap. 17. Loco hujus olei, aquam benedictam in Ecclesiis Malabaricis reducendam præscribit.* Ita Assemanus.

Quamquam oleum hujusmodi ab Episcopo debeat esse benedictum, tamen nec irritum dicendum est Sacramentum à Græcis presbyteris cum oleo ab ipsis benedicto collatum, neque ea de causa reprehendi debent: Tum quod de Episcopi licentia, & conniventia, & tolerantia Sedis Apostolicæ id fieri possit, ut celebriores Theologi docent: Tum quod consuetudo hæc à mille & amplius annis in Græca Ecclesia obtineat, ut ex eorumdem Ritualibus probant Arcudius, & Goarius; vigueritque etiam apud Armenos, ut ex Epistola liquet Joannis XXII. ad Osinium eorumdem Regem: Tum demum quia à Clemente VIII. & BENEDICTO XIV. Const. *Etsi Pastoralis* pro Græcis, qui Episcopis Latinis subsunt, decretum est: *Non sunt cogendi presbyteri Græci olea sancta præter Chrisma ab Episcopis Latinis Diœcesanis accipere, cum hujusmodi olea ab eis in ipsa oleorum, & Sacramenti exhibitione, ex veteri ritu conficiantur, & benedicantur.*

Unctio, quæ hujus Sacramenti proxima materia est, ex sæpe laudato Eugenii decreto fieri oportet, in occulis propter visum, in auri-

auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum vel loquutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem, ita ut eorum singulis respondere debeat forma, tunc à Ministro pronuncianda, scilicet: *Per istam Sanctam unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti &c.*

Unctio pedum, & renum ad hujus Sacramenti essentiam non pertinet, ut omnes Theologi fatentur, & docet BENEDICTUS XIV. in citato tractatu DE SYNODO DIOECESANA. Imo licet nonnulli contendere videantur, quinque sensuum unctiones ad hoc Sacramentum esse necessarias; tamen Summus Pontifex in opere citato unicam unctionem sufficere sub generali forma adhibitam, hoc est, *quidquid per sensus deliquisti &c.* ex eo ostendit; quia in quamplurimis Ritualibus unius dumtaxat unctionis fit mentio, cui forma ipsa respondet; atque ita in Ritualibus nonnullis Extremam unctionem peste laborantibus administrandam esse praescribitur. Licet ab Ecclesia nihil hac de re definitum sit; tamen nullo modo dubitari posse videtur, quin vere hoc Sacramentum perficiatur unica hac unctione, si forma illa adhibeatur, ac si rite serventur reliqua.

At fine necessitate tot unctiones in hujus Sacramenti administratione sunt adhibendae, quot probata Ritualia praescribunt, ob praeceptum de quo pluries diximus. Atque hinc patet, Graecos aliosque Orientales tot unctionibus hujusmodi Sacramentum administrare debere, quot recepta ab eorum Ecclesiis Euchologia praecipiunt; nec à Latinis improbari posse, aut reprehendi, quod numerum modumque unctionum non servent, quem Latinus ritus designat. *Quas vero partes Graeci ungant*, ait Goarius, *nusquam Euchologium aperit: frontem tamen, mentum, genas, & manus, hac sacra Unctione liniri, iisque tactis, sensus omnes liniri, asserit Arcudius, cui adstipulatur Simeon Thessalonicensis, inquiens*: ungit Sacerdos in crucis modum aegri frontem, ob contentas in ea cogitationes: faciem quoque inungit ob sensuum organa, & postremo manus: à pravis cogitationibus & operibus eum expians, sanctoque oleo muniens illum, &c. perfecte justificans. *De pectore unde exeunt prava cogitationes, & infanda cupidines, & de pedibus ad iniquitatem attingendam velocibus, mentionem non egit Thessalonicensis Antistes, illorumque tamen Unctionem hoc tempore non omitti affirmat Arcudius lib. 5. cap. 7.*

§. II.

De Forma.

Quae nunc in ecclesia Latina fit adhibenda forma, jam supra ex Synodis Florentina, & Tridentina indicavi. Ea est, deprecativa. Graeca etiam Ecclesia deprecativam adhibet, ut ajunt Gabriel Philadelphiensis in suo de Sacramentis opere, Arcudius *lib.* v. *cap.* 5. & Neophitus Rhodinus *in Synopsi vernacula*, & ut liquet ex hac, quam eorum Euchologium *in Officio olei Sancti* praescribit: *Pater Sancte, animorum & corporum medice, qui filium tuum unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum omnem morbum curantem, & ex morte nos liberantem misisti: sana quoque servum tuum N. à detinente corporis infirmitate, & vivifica illum per Christi tui gratiam, intercessionibus &c.* Haec oratio dicitur ab unoquoque Sacerdotum, postquam Evangelium dixerit & orationem, cum videlicet infirmum oleo perungit. Oratio haec praecipuos Sacramenti effectus explicat, peccatorum videlicet remissionem, & infirmitatis levamen; estque conjuncta cum unctione, quae materia proxima est, quaeque licet appositi olei unctionem aperte non exprimat, abunde tamen in antea recitatis precibus est patefacta, quarum praesens unctio consecutio est & corollarium, ut ait Goarius. Armenii Vartani erroribus imbuti, ut initio monui, Sacramentum hoc contra majorum traditionem respuunt; locoque unctionis infirmorum, inepta superstitione defunctorum Sacerdotum corpora ungunt, ut si cum pravis spiritibus aeris decertare valeant. Haec vero, ungendo proferunt verba: *Benedicitur, ungitur, sanctificatur manus; frons, vertex hujus Sacerdotis, per signum istius sancta Crucis, per hoc Evangelium, & sanctum Chrisma, in nomine Patris &c.* Si animadvertamus inter alios hujus Sacramenti effectus nonnullos credidisse, eum quoque reperiri, quo homo munitur, ut more militis unctus, praeparatus ad certamen, aereas possit superare potestates, ut in Ambrosiana hujus Sacramenti formula legi refert Goarius, vel *ut si forte hinc unctus discesserit ad illas mansiones facile conscendere possit, aereis immundis spiritibus ad eum accedere non valentibus*, sicut ait Philadelphiensis, facile erit intelligere, superstitio-

tionem ante dictam Armenorum Hæreticorum ex hujus doctrinæ abusu originem trahere. Notat Galanus, supra indicata verba haberi non posse pro hujus Sacramenti forma, cujus effectus non manus, vel verticis, sed hominis, & animæ sanctificatio est; tolerari verò posse si dicant *Benedicatur &c. hic servus Dei per hanc sanctam Unctionem*.

Nota. Nihil hujus Sacramenti substantiæ detrahitur, si per formam, modo absoluto, non deprecativo prolatam, conferatur, dummodo per eam significetur, unctionem fieri in nomine Domini, cùm plures formæ occurrant modo absoluto prolatæ in probatis Ritualibus Latinorum, quas numquam Apostolica Sedes improbavit, ut videre est in laudato *lib.* VII. *de Synodo Diœcesana*, *capite* XVI.

§. III.

De Ministro.

GRæci aliique Orientales, qui Græcorum mores imitantur, in hujus Sacramenti administratione septem adhibent Sacerdotes, & si septem non adsint, saltem tres. Septenarii Sacerdotum numeri plures affert Thessalonicensis rationes, qui in ternario quoque Sacerdotum numero, quem sufficere putat, dum modica sit eorum copia, mysteria detegit. Non reprehendimus Græcos, quod tres, vel septem sacerdotes adhibeant; tanti enim Sacramenti reverentia, & antiquorum morum imitatio plures Sacerdotes expetere videtur; imò & olim apud Latinos quoque adfuisse constat, tum ex S. Gregorii Sacramentario, tum ex antiquis aliis ab Hugone Menardo editis Ordinibus; tum demum que ex Gregorii III. cap. 9. ubi, *cum magna reverentia*, inquit, *deferatur oleum ad infirmos*, *& eos ungant Sacerdotes cum magno honore*, *& orationum celebritate*, *quæ ad hoc sunt ordinatæ*. At reprehensione maxima digni sunt, si superstitiosè credant, septenarium, vel ternarium numerum mystica significatione, quam habet, suscipienti Sacramentum magis prodesse, quàm si plures, vel pauciores adhibeantur; & si cum Simeone Thessalonicensi impiè assereret, Sacramentum hoc ab uno solùm Sacerdote, absque aliorum ope, & societate non posse conferri. Nam dum unus hoc Sacramentum administret sacerdos, is ut Ecclesiæ minister se gerit, ideoque totius Ecclesiæ virtute, cujus ministerium exercet, Sacramentum perficit. Id norunt Græci omnes Orthodoxi, & qui inter Photianos doctiores habiti sunt. En definitio Ruthenorum Synodi ann. 1720. Zamosciæ celebratæ, & à Benedicto XIII. anno 1724. confirmatæ, in qua suscepta ex antiqua Græcæ Ecclesiæ traditione fides ita declaratur: *Si septem aut tres haberi commodè non possint Sacerdotes*, *ab uno conferatur*, *qui totius Ecclesiæ personam gerens*, *ejusque virtute hoc Sacramentum perficiens*, *infirmo conferat*, *atque ministret*. A BENEDICTO verò XIV. Constitut. *Etsi Pastoralis*, circa hujusmodi Sacramentum hæc pro Græcis statuta leguntur §. v. num. 2. *Infirmis juxta verbum Jacobi unctio exhibeatur Extrema*: n. 3. *nec refert*, *utrum eadem Extrema unctio per unum*, *vel plures Presbyteros fiat*, *ubi hujusmodi viget consuetudo*, *dummodo credant*, *& asserant*, *illud Sacramentum*, *servata debita forma*, *ab uno presbytero*, *validè*, *& licitè confici*. Et num. 4. *Idem Sacerdos materiam adhibere*, *formamque pronunciare respectivè debet*; *ac propterea qui ungit*, *idem dicat formam respondentem*, *nec alius ungat*, *& alius formam pronunciet*.

Nota 1. Quamquam per unum Sacerdotem validè ac licitè Sacramentum illud perficitur, tamen rem laude dignam, atque debitæ huic Sacramento reverentiæ maximè consentaneam faciunt, qui plures Sacerdotes adhibeant, aut si Sacerdotes desint, clericos sive etiam laicos religione & pietate præstantes, qui pro ungendo orent infirmo; id enim est juxta Jacobi monitum, & consuetudinem antiquam, quæ etiam nunc in plerisque Ecclesiis viget.

Nota 2. Est in more positum apud plerosque Græcos, ut plures, imò septem qui hoc administrent Sacramentum sacerdotes, infirmum successivè ungant sacro Oleo, formamque pronuntient. Repetitio hæc unctionis, ac formulæ à singulis Sacerdotibus septies facta, visa est Arcudio Sacramenti absque necessitate ulla iteratio, atque unus, ex nævis, quibus passim Græcorum ritus obscurantur. Negat verò Goarius consuetudinem hanc abusum dici posse. Imò contendit, id esse Jacobi monito consentaneum, qui concessit, hortatusque est, plures advocandos esse Sacerdotes, ut *orent* pro infirmo, *ungentes cum oleo*; atque inculcatum olim Latinis à Gregorio III. qui loco supra citato, ait, *cum reverentia deferatur oleum ad infirmos*, *& eos ungant Sacerdotes*. Neque asseri posse putat, iterari tunc Sacramentum, tum quia licet hoc Sacramentum

unica perfici possit unctione, cum forma eidem respondente, tamen plurimarum partium unctiones, repetitis etiam verborum formulis, cum invicem servant ordinem, ut ad unum perficiendum Sacramentum referantur. Eccur ergo unctiones repetitæ à pluribus Sacerdotibus tam congruum aptumque non possunt invicem habere ordinem, ut nonnisi unius totius partes, membraque, morali quadam conjunctione inter se coaptatæ computentur? Tum etiam quia possunt plures Sacerdotes eo animo omnes infirmum ungere, formulamque pronunciare, ut omnes simul velint unicum tantum Sacramentum perficere, quo casu unicum dumtaxat Sacramentum esset; non secus ac unicum Eucharistiæ Sacramentum perficitur, dum plures Sacerdotes simul consecrationis verba proferant. Accedit etiam, morem hunc indicari, ac probari quodammodo in supra citata Ruthenorum Synodo à Benedicto XIII. approbata, per hæc verba: *Quamquam in Græca Ecclesia receptum fuerit, prout aliquando etiam in Latina, ut septem Sacerdotes, hisque deficientibus, tres saltem advocarentur ad ministrandum hoc Sacramentum, hique omnes materiam administrarent, & formam proferrent, sciant autem Ecclesiæ Pastores, plures ea de causa adhiberi solitos Sacerdotes, cum ob reverentiam ejusdem, & gratiæ copiam, quam confert, tum ut plurium Sacerdotum preces effectum Sacramenti coadjuvent.* Nolo contra Goarii opinionem Græcos reprehendere, abususque in hujus Sacramenti administratione insimulare. Cavendum verò est, ne hujusmodi consuetudo occasionem præbeat existimandi contra Ecclesiæ definitionem, plures esse necessarios presbyteros ad Sacramentum istud conficiendum; aut damnandi eos, qui per unicum Sacerdotem conferant, juxta Ecclesiæ suæ morem, ac si minus rectè administrarent.

§. IV.

De Extremæ Unctionis subjecto.

Subjectum hujus Sacramenti homo est, pro cujus salute à Deo institutum fuit. At non quicumque homo, sed qui Christianus sit, qui sit infirmus, ac etiam peccati capax; quamobrem pueri ante usum rationis, & qui numquam rationi usum exercuerunt amentes, quod per visum, auditum &c. non potuerint peccare, hujus Sacramenti incapaces habentur. Græci præter infirmos, etiam sanos & bene valentes ungere solent in remissionem peccatorum, quod liquet ex eorumdem Euchologio, asseruntque Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus, *in censura adversus Augustanam Lutheranorum Confessionem lib. 1. cap. 7.* Leo Allatius *de consensu Eccles. Occidental. & Oriental. lib. IX. cap. 16.* & Arcudius *lib. v. cap. 4.* Quinimò ipsemet Episcopus, postquam feria v. majoris hebdomadæ, Infirmorum Oleum solemni ritu consecravit, non jubet illud asservari ad ægrotos suo tempore deferendum, sed totum statim insumit, omnes inungendo adstantes, ut Goarius ait, in suis ad Euchologium notis. Narrat enim Joannes Nathanael presbyter, ac magnus Oeconomus Cretensis in responsione ad quæsita sibi facta à Viviano Episcopo Anagnino circa mores Græcorum, Græcos sacerdotes, loco satisfactionis, in Sacramentali confessione pœnitentibus imponendæ, solitos fuisse in nonnullis locis, haud exigua tamen accepta mercede, eosdem Sancto oleo inungere, ut tali pacto à peccatorum reliquiis, pœnisque pro iis subeundis, absolverentur, quem abusum post Nathanaelem improbavit etiam Arcudius *lib. v. cap. 4.* Arcudius in ea fuit sententia, ut Græci presbyteri hac unctione verum Sacramentum perficere contendant, cujus capaces esse non solùm infirmos, sed etiam sanos ac vegetos corpore homines, plures docere, ait, eorumdem Auctores. Sed quod mirum est, etiam apud Latinos illa Græcorum opinio suos est nacta patronos. Nam Juveninus *de Sacram. dissertat. 7. quæst. 7. cap. 3.* & Saintebeuve *de Sacr. Extremæ Unct. disp. 7. art. 1.* Et Cyrillus Jurisconsultus Neapolitanus in sua *institutione Canonica*, ex illa Græcorum consuetudine quæ licet antiqua sit, numquam tamen ab Ecclesia, ne quidem in Florentina Synodo, ubi Græcorum errores abususque examinati fuere, improbata fuit, concludunt, sanos quoque ac bene valentes homines hujus esse Sacramenti capaces. At errant viri ceteroquin docti: Jacobus enim infirmos ungendos præscripsit: *infirmatur quis in vobis &c.* Quæ verba ita Theologi unanimi consensu sunt interpretati, ut inde planè confici existimarint, solum infirmum esse capax hujus Sacramenti subjectum; unanimis verò Theologorum consensus efficax est ad dogma Catholicum constabiliendum argumentum. Accedit etiam, quod in Florentinæ Synodi decreto statuatur: *Hoc Sacramentum, nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet;* & à Tridentino Concilio *sess. 14. cap. 3.* *declaratur*

rasse etiam, esse hanc Unctionem infirmis adhibendam, illis verò præsertim, qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur: unde & Sacramentum exeuntium nuncupatur.

Goarius verò, ut Græcos ab errore vindicet, quod compertum habeat, esse à communi Ecclesiæ fide alienum, asserere, sanos beneque valentes homines aptum esse hujus Sacramenti subjectum, ait, Græcos non adhibere sanis hominibus unctionem hanc, tamquam Sacramentum, sed veluti cæremoniam, ac sacramentalem quamdam benedictionem. Goarii opinionem probare visus est BENEDICTUS XIV. *De Synodo Diœcesana lib.* VII. *cap.* 20. per hæc verba, quibus Adversariorum diluit sophisma. *A silentio Concilii Florentini rectius deducimus, sapientissimis illis Patribus fuisse persuasum, sanctam Unctionem à Græcis sacerdotibus non adhiberi hominibus bene valentibus, tamquam Sacramentum, sed veluti meram cæremoniam, & sacramentalem quamdam benedictionem; Græci enim, qui de singulis suis ritibus coacti sunt rationem reddere, gravem utique reprehensionem non evasissent, si comperti fuissent, hac in re à communi, & constanti Ecclesiæ Latinæ traditione, & praxi aberrare.* Quamobrem jure meritoque, ait, Græcorum morem, juxta Arcudii explicationem, gravis fuisse erroris insimulatum, atque damnatum à Raynaudo, Gonzalez, aliisque. *Quocirca*, subdit, *Episcopi Latini, in quorum potissimum commodum hanc materiam prolixius tractavimus, Diœcesibus præsidentes, quas Fideles incolunt ritus Græci, diligenter invigilent, ne iidem in eo versentur errore, ut credant per unctionem, de qua loquimur, Sacramentum conferri; & severè interdicant, ne ea unctio loco satisfactionis per confessarios imponenda, Pœnitentibus injungatur*, id illis vetitum est etiam Const. sup. cit.

Nota. Quamquam Goarius probare videatur, tolerari posse in Græcis hujusmodi unctionem, quæ præ se meram ferat cæremoniam; tamen non adeo facilè ab omni posse abusu vindicari crediderim. Primum quod ferri nullo modo posse videatur, ut institutum à Christo Domino Sacramentum pro arbitraria cæremonia adhibeatur. Quodque difficile non sit hujusce abusus originem detegere. Ex Innocentii I. ad Decentium epistola, nonnulli Scriptores deducunt, in more fuisse positum etiam apud Latinos, ut ad medendos corporis languores, unctio aliqua à Sacerdotibus fieret sacro Oleo, quæ Sacramentalis non esset, & à Jacobo indicata, sed merè cæremonialis, eique, de qua Marcus cap. 6. loquitur, respondens. Verisimilè est hanc etiam apud Græcos in usu fuisse, qui progressu temporis loco precum quas ex arbitrio fortasse sacerdotes recitabant, Extremæ Unctionis formulam adhibere cœperunt. Deinde sæpe à nobis citatus Hieremias Patriarcha, aliique Græci scriptores unctionem hanc verum esse Sacramentum docent: nec desunt presbyteri apud eos, qui dum hanc adhibeant, sese Sacramentum administrare velle asserunt, atque eorum plerique, qui unguntur, Sacramentum se suscipere credunt. Hæc verò, vel ipso Goario teste, manifestè præseferunt abusum. Denique Nathanael supracitatus frequentes hujusmodi unctiones ex presbyterorum avaritia desumere videtur, qui solent ab ungendis pecuniam accipere. Hujusmodi abusus cæremoniam suspectam faciunt, quæ sanè, si ab iis separari non possit, videtur potius tollenda. Neque certo constat, à PP. Florentinæ Synodi hac de re Græcos fuisse interrogatos, ut inde confici possit, ab eis fuisse approbatam cæremoniam, quam loquimur. In supra verò citatis tractatus *de Synodo Diœcesana* verbis, Summus Pontifex supponit cum Adversariis, quos refellit, hanc fuisse in Synodo controversiam expensam, ac statuit, præmisso examine non potuisse, nisi ut meram cæremoniam permitti. Et sanè sublatis abusibus ut cæremonia tolerari antea potuisset, cùm nullum de ea esset Ecclesiæ judicium, at modo adest Summi Pontificis sententia, verbis mox indicandis expressa.

Disputatum est sub Urbano VIII. & deinceps anno 1747. num ex Græcorum Euchologio delenda essent quædam verba, quæ innuere videntur, licitum esse, hoc Sacramentum etiam bene valentibus administrare; Sed in consessu habito anno supra indicato die 3. Septembris definitum est approbante etiam ipso Pontifice Maximo BENEDICTO XIV. *nihil ex textu immutandum esse, sed quæ necessariò servari debent adnotari oportere, in Monito initio Euchologii praeponendo*. Prodiit verò Euchologio præfixum monitum, in quo declaratur, *solis esse infirmis hujusmodi Sacramentum administrandum*. *Nihil verò*, inquit sapientissimus Pontifex in Epistola de Nova Euchologii editione, *nihil necesse visum est Euchologii textum hic mutare, propterea quod, illius verbis undequaque perpensis, apparuit, rectum illis sensum, sanamque interpretationem, tribui posse. Neque*

enim ibi dicitur, ut Sacramentum ministretur iis, qui bene valent, sed ut ii quoque inungantur, qui ad Ecclesiam se conferunt; id quod percommodè intelligi potest de iis etiam, qui gravi morbo afflicti, possunt nihilominus ad Ecclesiam vel pedibus suis accedere, vel aliorum ope deferri; ibique ut propria devotioni magis satisfaciant, Extremæ unctionis Sacramentum sibi ministrari postulant; cujusmodi exempla in ipsa quoque Occidentali Ecclesia non desunt, ut videre licet apud Martene de Antiquis Ecclesiæ Ritibus lib. 1. cap. 7. art. 2. num. 7. & 8. & penes Mabillonium in præfatione ad sæculum primum in Actis Sanctorum Ordinis Benedictini §. 9. n. 101. Addit prætérea Pontifex, *quòd quamvis Græcis disertè vetitum fuerit, Extremæ unctionis Sacramentum aliis conferre, præterquam ægrotis, & quidem gravi morbo laborantibus; iisdem nihilominus interdictum non est, quominus oleo lampadis, quod ad sanandas infirmitates in Ecclesia asservatur, inungant energumenos, aliosque, qui vel devotionis gratia, vel ut aliquo incommodo liberentur hujusmodi unctionem petunt; quum oleum in ea lampade asservatum, nequaquam ab Episcopo, aut Sacerdote consecratum sit, ad effectum utendi eo in Extremæ Unctionis administratione*. Addit prætérea nec licere extra gravis infirmitatis casum, unctionem hanc, vel una cum forma, aut etiam omissa Sacramenti forma, adhibere, *cum minimè liceat Sacramentum à Christo Domino institutum, in arbitrariam quamdam, licet piam cæremoniam convertere*; ut nos supra exposuimus. Nec licere Parochis, oleum hujusmodi ad ægrotos, aliosque petentes mittere, ad hoc ut eo in suis infirmitatibus se liniant, & contra facientes à Tribunali Ecclesiastico puniendos declarat, *vel tamquam abutentes Sacramento Ecclesiæ, vel tamquam suspectos non rectæ fidei, circa hujusmodi Sacramentum*.

Denique Unctionem pro Pœnitentia, sive satisfactione à confessario imponi Pœnitenti non posse decernit; hujusmodi verò abusum ex eo apud Græcos nonnullos ortum, existimat, quia in Canone LXXIV. ex iis, qui in versione Arabica, Nicœno Concilio tribuuntur, statutum legitur, ut si quis Fidelis cum Infideli muliere impudicè versatus fuerit, post diuturnam peractam pœnitentiam, Ecclesiæ reconciliaretur *per Aquam benedictam, & Oleum Infirmorum*. Ex quo, si fides habenda sit Joanni Nathanaeli in responsione de moribus Græcorum; & Francisco Riccardo de Expeditione facta c. 12. abusus ille inductus est, ut pœnitentibus divitibus, pro Sacramentali pœnitentia, hujusmodi unctio imponeretur. Improbatus autem fuit hujusmodi abusus ab Innocentio IV. Clemente VIII. aliis Romanis Pontificibus, ac etiam ab eodem BENEDICTO XIV. constit. *Etsi Pastoralis*.

Armenii, ut testatur Galanus feria v. majoris hebdomadæ, non oleum Græcorum more, sed butyrum, post lotionem pedum consecrare, sive benedicere solent, per hæc verba: *Sanctifica Domine hoc butyrum, ut medicamentum omnium ægritudinum, & sanitatem afferas animabus, corporibusque illorum quibus applicatur in memoriam illius unctionis, quæ in Christi pedibus à Magdalena facta fuit*: Atque hoc deinde ungere solent omnes. Unctio hæc eo fine adhibita, ut in memoriam revocetur ea, qua Magdalena pedes unxit Jesu, remissionemque peccatorum obtinuit, non videtur improbanda. Nec refert, quod Galanus opponit, unctionem hanc alias Ecclesias non usurpare: nam particularis Ecclesiæ ritus, qui fidei, & morum honestati contrarii non sint, in Orientalibus ecclesiis ab Apostolica Sede tolerantur, ut pluries dictum est. Idque præsertim dum aliquam Christi Domini actionem in memoriam revocent. Jure verò reprehenditur oratio illa, quam in hujusmodi usurpant unctione, quaque asseritur universam Ecclesiam ab Apostolis accepisse unguenti hujusmodi benedictionem, *ut veniens Spiritus Sanctus sanctificet illud in remedium omnium ægritudinum &c.* Nam falsum est, ut discurrenti per antiquorum Patrum traditionem, liquet, universam Ecclesiam hanc accepisse ab Apostolis consuetudinem, ac butyri benedicendi rationem: ex qua falsa præsumptione, qua putant ex Apostolis ortum ducere hujusmodi preces, vana in iis fides atque spes consurgit, qua putant, vim huic unguento inditam esse, qua ægritudines omnes curari possint.

TRACTATUS
DE ORDINE.

Ordo sumitur dupliciter. 1. Pro speciali quadam potestate stabili exercendi aliquod officium relate ad conficiendam Eucharistiam certo ritu sacro solemni collata. Et hoc sensu est quid permanens. 2. Pro ipsa Ordinatione seu ritu sacro, quo potestas illa confertur. Et hoc sensu est quid transiens, & Sacramentum: definiturque, Sacramentum novæ legis, quo stabiliter confertur potestas ad consecrandam Eucharistiam, & ad alia Ecclesiastica ministeria, ad eam aliquo modo spectantia, rite obeunda.

Quæst. I. *Quot sunt Ordines?*

Resp. Septem, scilicet Sacerdotium, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolythatus, Exorcistatus, Lectoratus, Ostiariatus. Ex Conc. Florent. & Tridentin. sess. 23. cap. 2. Tres priores dicuntur majores, & sacri, tum ob votum solemne castitatis annexum, tum quia propius pertinent ad Eucharistiam. Primus Ordo seu Sacerdotium subdividitur in duos Ordines tamquam in duas species, nempè in Sacerdotium majus, seu Episcopatum, & Sacerdotium minus, seu Presbyteratum.

Prima Tonsura non est strictè Ordo, sed prima dispositio ad Ordines: nam per eam non traditur potestas ad ullum ministerium pertinens ad Missæ sacrificium; sed solum confertur aliqua dignitas, qua homo constituitur in statu clericali, fitque capax recipiendi beneficia Ecclesiastica, & Ordines. Unde cùm, cap. 12. *de ætate præfic.* dicitur per eam conferri Ordinem clericalem, Ordo ibi sumitur late pro statu clericali, seu nota per quam quis ex statu Laicorum evenitur ad statum clericalem.

Quæst. II. *Suntne singuli Ordines Sacramentum?*

Resp. Est de fide quod Ordo generatim sumptus, sive Ordinatio aliqua, sit verè & propriè Sacramentum. Ex Concil. Tridentin. sess. 23. can. 3. Secundùm omnes Catholicos Presbyteratus est verum Sacramentum. Idem non sentiunt plerique de Episcopatu, ut di stincto à Presbyteratu. Certum etiam multis videtur, Diaconatum esse verum Sacramentum. Idem multi, paucis exceptis, docent de Subdiaconatu. Sed non pauci id negant de Minoribus.

(✠) *Nota*. Vide cap. 14. De Synodo Diœcesana, in quo fusim hæc controversia tractatur, & monentur Episcopi, non posse indubitanter sacrilegii damnari, qui cum conscientia peccati lethalis Ordines, Diaconatu inferiores suscipere non reformidant; ne tali pacto, controversiam ignorare, aut illam videantur decidere.

Quæst. III. *Quænam est materia & forma Ordinum?*

Resp. Certum est, illorum formam esse verba prolata ab Episcopo illorum ministro, dum materiam essentialem applicat. Sed Theologi dissentiunt circa essentiam materiæ Presbyteratus, Diaconatus. In praxi diligenter observanda sunt ea omnia, quæ in Pontificali Romano præscribuntur: tum quia id tutius est ad valorem; tum quia ritus integer necessarius est saltem ex præcepto. Hinc si quid forte omissum fuerit, illud cautè supplendum est, ex cap. 1. & ult. *de sacram. non iterandis*.

(✠) *Nota*. Eodem lib. VII. c. 25. plura hac de re explicantur, & *num.* 1. 12. & 13. legitur, Sac. Congreg. Concilii aliquando respondisse, iterandam sub conditione Ordinationem presbyteri, in qua ordinandus non accessit ad porrectionem Calicis cum vino, & Patenæ cum hostia.

Quæst. IV. *An ad validam ordinationem requiritur contractus physicus instrumentorum?*

Resp. Quamvis multi putent, sufficere contractum moralem patenæ, quo quis calicem tangens censetur, & patenam superpositam tangere; tamen quia hoc non est omninò certum, in praxi curandum est, ut semper immediatè ac physicè tangantur & calix, & patena cum hostia. Item dic de aliis: nam circa Sacramentorum valorem tenemur sequi in praxi partem tutiorem, relicta incerta, licet probabiliore.

Quæst. V. *Quisnam est Minister Ordinis?*

Resp. Solus Episcopus est Minister Ordinarius omnium Ordinum ex Concil. Florent. & Trid. sess. 23. cap. 4. & can. 7. Ex commissione tamen Papæ simplex sacerdos conferre potest, 1. Tonsuram & minores Ordines, ex Concil. Trident. cap. 10. id apertè supponente, & ex praxi recepta. Nam Cardinales in propriis Ecclesiis, & Abbates eos de facto conferunt. 2. Subdiaconatum, ut fatentur omnes & de facto hoc privilegium Abbatibus pluribus concessum est. De Diaconatu negant multi.

Episcopatum verò & Sacerdotium num-

quam conferri nisi ab Episcopo constat ex Traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ, in qua numquam ab alio collata fuit.

Quæst. VI. *Quosnam Episcopus potest licite ordinare?*

Resp. Solos suos subditos, vel habentes dimissorias, vel speciale ad id privilegium, ex Conc. Trid. sess. 23. c. 8. ubi ordinans subditum alienum sine consensu & testimonio proprii Ordinarii de probitate & moribus ordinandi, suspenditur ad annum à collatione Ordinum: ordinatus vero ab executione Ordinis suscepti, quandiu videbitur proprio Ordinario. Item non licet Episcopo ordinare etiam suos in diœcesi alterius sine hujus consensu.

Porro ex triplici capite quis censetur subditus alicujus Episcopi, ut possit ab eo ordinari. 1. Ratione originis, quia nempe in ejus diœcesi natus est: *Dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirum itineris, officii, legationis, mercaturæ, vel cujusvis alterius temporalis moræ, seu permanentiæ ejus patris in illo loco; quo casu nullatenus ejusmodi fortuita nativitas; sed vera tantum & naturalis patris origo erit attendenda.* Ita Innocentius XII. constit. *Speculatores*. 2. Ratione domicilii, qui in ejus diœcesi habitat animo ibi perpetuo manendi. 3. Ratione beneficii, quod in ejus diœcesi possidet, ex cap. 3. *de temp. ordin.* in 6. In Gallia tamen haberi solet ratio solius originis.

Nota. Omnis & solus mas baptizatus potest valide ordinari, non tamen invitus.

(✠) *Nota*, Ex cap. 26. citati libri DE SYNODO, Episcopus Ordines collaturus, laudabiliter sub censuris præcipit, ne quis canonico impedimento irretitus, aut sine legitimo patrimonio ad Sacros Ordines accedat. Sed improbatur Episcopi protestatio, se non habendi intentionem ordinandi irregulares, censuris innodatos, legitimo patrimonio, aut beneficio &c. carentes, *n.* 1. Si quis aliquo ex iis impedimentis detentus, ordinetur sub tali protestatione, cui alligata fuerit Episcopi intentio, erit iterum absolute ordinandus: si dubia sit Episcopi intentio, Ordinatio sub conditione erit iteranda.

Quæst. VII. *An servanda sunt interstitia?*

Resp. Conc. Trid. sess. 23. cap. 11. statuit, ut Minores ordines per temporum interstitia conferantur, *nisi aliud Episcopo expedire magis videretur*. Inter ultimum autem Ordinem minorem usque ad sacros Ordines annus interjiciatur: *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat*; ibid. A Subdiaconatu ad Diaconatum, & ab hoc ad Sacerdotium similiter annus interjici debet, ex cap. 13. & 14. Circa quæ interstitia Episcopus dispensare potest ob Ecclesiæ necessitatem, vel utilitatem. Sed non potest sine dispensatione Papæ duos majores Ordines una die conferre, ex cap. 13. & cap. *Litteras de tempor. Ordin.*

Porro minores Ordines conferri possunt Dominicis, & aliis festivis diebus. Sacri vero solùm Quatuor temporibus, aut Sabbato Sancto, vel Sabbato de Passione, cap. 3. *de tempor. Ordin.* Tonsura autem clericalis quocumque die & hora.

(✠) *Nota* Lib. VII. cap. 63. nu. 5. refert, Sacram Congregationem Concilii respondisse, Ordines minores, & Subdiaconatum eodem die non esse conferendos.

Quæst. VIII. *Quænam requiruntur, ut quis licite ordinetur?*

Resp. Sequentia 1. Confirmatio & Tonsura quæ ex Conc. Trid. sess. 23. c. 4. non debet conferri nisi iis, qui fidei rudimenta callent, & sciunt legere ac scribere, & de quibus probabilis conjectura sit, eos clericatum elegisse, ut in Deo fidelem cultum præstent.

2. Certa ætas pro Minoribus nulla à jure definitur; sed Conc. Trid. statuit solùm, ut non conferantur, nisi iis, qui saltem linguam latinam calleant, cap. 11. Pro Subdiaconatu requiruntur anni XXII. pro Diaconatu XXIII. pro Presbyteratu XXV. Ex Conc. Trid. c. 12. sufficit ex usu recepto, ut hi anni sint inchoati. Pro Episcopatu requiruntur anni XXX. completi, cap. 7. *de elect.* In Gallia sufficit annus XXVII. inchoatus, ex Concordat.

3. Immunitas ab omni censura & irregularitate.

4. Status gratiæ, morum probitas, bona fama, vocatio divina, intentio gloriæ Dei promovendæ serviendo Ecclesiæ.

5. Certa scientia. Conc. Trid. requirit, ut suscepturi Subdiaconatum & Diaconatum sine litteris, & eis, quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi, ut suscepturi Sacerdotium possint populum docere necessaria ad salutem, & sciant necessaria ad sacramenta rite administranda, sess. 23. cap. 13. & 14. Item ex Patribus & Conciliis debent Scripturas sacras & Canones ediscere & scire.

6. Sæcularis nonpotest licite ordinari, nisi titulum substentationis habeat ex beneficio, vel patrimonio, vel pensione sufficienti ad vi-

ctum

ctum honestum; ita ut si quis fingat titulum, aut pactum ineat de restituendo, vel non exigendo eo, quod datur illi in titulum, peccet mortaliter, & suspensus sit, ex Concil. Trid. sess. 21. c. 2. ubi antiquorum canonum poenas super his innovat, & ex Urbano VIII. Const. *Secretis*. Idque teste Fagnano declaravit S. Cong. Cardinalium. Nec obstat cap. *Cùm secundùm de preb.* Nam ibi agitur solùm de iis, qui nullo requisito titulo ordinati sunt, non autem de eis, qui titulum finxerunt, quibus fraus patrocinari non debet. Nec ordinato licet sine licentia Episcopi resignare, aut alienare titulum, ad quem promotus est, nisi aliunde habeat unde commodè vivat, ex Conc. Trid. cap. 2. cit. Quod si quem Episcopus absque titulo ordinaret, teneretur ei necessaria ad sustentationem suppeditare, cap. 4. & 16. *de preb.*

Nota. Qui ordinatur per saltum, hoc est qui suscepit Ordinem superiorem inferiore prius non recepto, peccat mortaliter, & manet suspensus ab usu Ordinis sic suscepti, c. un. *de Clerico per saltum promoto*. Si tamen non ministraverit, potest Episcopus ex legitima causa cum eo dispensare. Concil. Trid. sess. 23. cap. 14.

APPENDIX.

De universa Orientalis Ecclesia circa Ordinem disciplina.

UNiversa Orientis Ecclesia circa Ordinem, ac Ecclesiasticam Hierarchiam cum Romana Ecclesia Orthodoxam fidem conservat. Sed circa disciplinam Orientales Ecclesiæ, tum à Latina, tum invicem dissident, atque earum nonnullæ post separationem à Romana, & Apostolica Ecclesia, abusus plerosque contra antiquæ Ecclesiæ morem, ac veterum Patrum traditionem habent, & fovent. Ut paucis, quæ magis præcipua sunt, complectamur, tractationem hanc in quatuor §§. distribuemus. In primo agemus de Ordinum numero, juxta cujusque Ecclesiæ Orientalis morem. In altero de Ordinis materia, & forma. In tertio de Ordinandorum ætate, aliisque, quæ ad ritè suscipiendos Ordines desiderantur, ubi etiam de obligatione Clericorum. In quarto verò, de Ministro ordinario hujus Sacramenti.

§. I.

De numero Ordinum, quos Orientales admittunt.

ECclesia semper præter Sacerdotium alios Ordines habuit majores, minoresve per quos veluti per gradus quosdam homines in Sacerdotium tenderent. In Latina Ecclesia minores sunt, Ostiariatus, Exorcistatus, Lectoratus, & Acolythatus; majores verò præter Sacerdotium Diaconatus, & Subdiaconatus; qui Ordinum numerus non novus, sed antiquus est, atque à primis deductus Ecclesiæ temporibus. Totidem enim Ordines numeravit Cornelius Papa tertio Ecclesiæ sæculo in Epistola ad Fabium Antiochenum, ut legere est apud Eusebium *lib. 1. histor. Eccles. cap. 33.* ac Concilium Carthaginense II. De hoc vero ordinum numero, ita loquuntur, ut non recenter excogitatum, sed ex majorum traditione ab Ecclesia acceptum designent. Ex Orientalibus cum Latinis consentiunt Armeni, qui, teste Galano, Ordinationis ritum, postquam à Græcis separati sunt, ex Sacramentario, quod Gregorio Magno tribuitur, accepere. Hinc Minores Ordines habent, conferuntque Latinorum more, eamdemque ac isti habent administrandi Subdiaconatus, Diaconatusque rationem; licet in Presbyteratu conferendo solam manuum impositionem pro materia habeant. Qua de re injuria reprehendi videntur à Galano: Nam in Gregorii Sacramentario sola manuum impositio veluti Presbyteratus materia designatur: habetur enim: *Presbyter cùm ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præsentes sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput ejus teneant*: atque oratio illa, quæ, Episcopo manus imponente, recitanda præscribitur, ea dicitur, qua Presbyter consecratur. Accedit etiam, numquam Ecclesiam, collatam hoc modo ab Armenis, aliisque Orientalibus, Ordinationem, habuisse irritam, aut suspectam, ut infra dicemus.

Orientales reliqui, licet omnes in Clerum homines cooptare soleant Tonsura, eosque ita ad ordines disponere Latinorum more; tamen circa ordinum numerum à Latinis dissident. Incipiam à Græcis: Gregorius Hieromonachus in Synopsi de Sacramento Ordinis, *septem*, ait, *erant Antiqui Ordines*, quos ita recenset Gabriel Philadelphiensis

cap. 3. quod est, *de qualitate, & numero Ordinis*. *Septem sunt Ordines Sacerdotii*. 1. *est Janitorum, & Acolythorum*: 2. *Exorcistarum*. 3. *Lectoris*. 4. *Subdiaconorum*. 5. *Sacrorum Diaconorum*: 6. *Sacerdotum*. 7. *Principum Sacerdotum Episcoporum*. Confessio denique Orientalis ecclesiæ contra Luteranos responso 111. habet: *Sacerdotium complectitur omnes gradus: oportet nihilominus, ut dentur per ordinem. Hoc est Lector, Cantor, Lampadarius, Subdiaconus, Diaconus, de quibus latius tractans ritualia Pontificum: quæ dicuntur* Τακτικά. Censet Emmanuel Schelstrate in nota ad hunc locum, Græcos olim habuisse etiam Ostiarios & Exorcistas; sed si Ordinem secernamus à quibusdam officiis Ecclesiasticis nulla sacri characteris nota conspicuis, facile comperiemus, Græcos præter Lectoratum, & Subdiaconatum, quem inter minores Ordines recensent, alios non habuisse Ordines. In Ecclesia enim per plura sæcula, præter Clericos sacros Ordinis charactere insignitos, qui à Græcis semper per manuum impositionem initiari consueverunt, quique in gradu constituti dicebantur, fuere alii ministri, qui sine ulla ordinatione officiis nonnullis Ecclesiasticis deputabantur, quæ Christianorum quisque Episcopo mandante, exercere poterat; quosque inter clericos, sive potius homines divino servitio addictos Patres recensent: Sic Ignatius *in epist. ad Antiochenos*, recensens eos, qui Ecclesiæ essent addicti, numerat, *Lectores, Cantores, Janitores, Laborantes, Exorcistas, & Confessores*: Et Epiphanius *in fidei expositione*, post Episcopum, ait, esse *Presbyterum, Diaconum, Subdiaconum, & Lectorem; post hos vero venire Exorcistas, linguarum Interpretes in sacris Lectionibus, & Concionibus, quas Laborantes sequuntur, qui mortuorum corpora curant*. Colligitur hæc distinctio ex Epistola S. Basilii *ad Amphilochium, canone* 11. ubi habetur, *quod adversus Clericos statutum est, canones indefinite ediderunt, unum in iis, qui lapsi sunt, supplicium decerni jubentes, à ministeriis scilicet motionem, sive sint in gradu, sive etiam in ministerio, quod non impositis manibus datur, perseverent*. Id etiam non obscure indicavit Epiphanius distinguens à Lectoribus Exorcistas, Interpretes, aliosque; liquet præterea ex eo, quod Exorcistæ, quos Latina ecclesia pro initiatis clericis habet, non ordinarentur in Orientali ecclesia: *Exorcista*, inquit Auctor Const. Apost. *libr.* VIII. *cap.* 26. *non ordinatur: hoc enim est spontanea concessio divina erga homines benevolentia & gratia*: Et quod Græca ecclesia à mille & amplius annis, præter Lectoratum & Hypodiaconatum alios inferiores sive minores Ordines non agnoverit, quin novitatis ab aliquo insimulatam fuisse sciamus. Hos tantum Ordines recensent Euchologia à mille & amplius annis exarata: Et Joannes VIII. Romanus Pontifex, ubi pacem iniit cum Photio hæc scripsit ad Imperatorem: *Volumus autem secundum Canones, ut talis promoveatur per singulos gradus Ecclesiasticos probatus, ut sit primum Lector, deinde Acolythus* (Acolythum Subdiaconum vocat) *postea Diaconus, tum Presbyter, post hac Episcopus*. Damascenus denique in Dialogo contra Manichæos, ait: *primus gradus Lectoris est, deinde Subdiaconi, tum Diaconi, postea Presbyteri, ac tandem Episcopi*: atque iis similia longe antea PP. Concilii Sardicensis asseruntur *can.* x.

Atque hinc facilè patet, numquam in Græca ecclesia alios fuisse minores Ordines præter Lectoratum, & Subdiaconatum, quibus Clerici sacro charactere insigniti essent; sed habuisse ac etiam nunc nonnullas Ecclesias habere homines ecclesiæ servitio addictos, & ad Ecclesiastica quædam officia sine Ordinis collatione à Pontificibus deputatos; ut de Exorcistis loquitur Auctor Const. Apostolicarum loco supra citato, & Euchologia nonnulla asserunt de *Cantoribus, Oeconomis, Templi Custodibus, Diaconis secundis* & aliis quos Pontifices officiis deputare, sive in Ecclesiasticum ordinem instituere solent, per hæc verba: *Gratia Sancti Spiritus te instituit in Oeconomum, in Templi Custodem, in Diaconum secundum &c.* Quæ verba iis respondere videntur, quibus Exorcistæ antiquitus initiabantur; ut ex supra citatis ex Auct. Constit. verbis liquet.

Nota. Christophorus Campanas Canonarcha Chius apud Papadopoli *resp.* 1. *pag.* 3. ait, *Janitorum, Deputatorum seu Ceroferariorum, & Camisiatorum, aliorumque sacra dignitates, quas non Ordines, sed officia vocat Simeon Thessalonicensis, mihi videntur Ordines esse, non sane distincti, quemadmodum penes Latinos, sed immixti, adnexique Lectoris ordinationi*. Sed ex iis, quæ sunt supra explicata palam fit, officia illa, nec Ordines esse, nec Lectoris ordinatione conferri, cum distincta ab ordinatione cæremonia ad eadem homines deputari debeant. Accedit etiam, quod Summus Pontifex BENEDICTUS XIV. Const. *Etsi Pastoralis*.

ralis, ut infra referemus; aperte negat, Lectoratus Ordinem alios tres minores Latinorum Ordines complecti; asserit vero, Subdiaconatum Græcorum more collatum Acolythatum, & Ostiariatum involvere.

Quod spectat ad alios Orientales, parum ii a Græcis dissident. Tonsuram Lectoratui præmittunt, ut Græci, ita Cophti, Syri Nestoriani, & Maronitæ, qui Ordines suos, hinc incipiunt; Syri vero Jacobitæ Cantoratui, quem cum Maronitis veluti gradum habent ad Lectoratum, Tonsuram neutiquam præmittunt; etsi in compendio ordinationum per Morinum edito pag. 479. ordinandi Diaconi caput in crucis modum tonderi ab Episcopo præcipitur.

Apud Cophtos, ut ex eorumdem Pontificali a Kirkerio latine verso, & a Morino edito colligitur, hæ sunt ordinationes: 1. *Anagnostæ* sive *Lectoris*, 2. *Subdiaconi*. 3. *Diaconi*. 4. *Presbyteri*. 5. *Hegumeni* seu Archipresbyteri, qui a Kirkerio redditur *Prælatus sive is, qui curam habet subditorum, dictus Abigumenos animarum*. 6. *Archidiaconi*. In eo vero, quod nuper ad Sac. Cong. de Prop. Fide transmissum, & ab eadem in Vaticanam Bibliothecam illatum est, extant præterea ordinationes *Episcopi*, & *Metropolitani* quo ritu & Patriarcham Alexandrinum consecrari posse, ac solere adnotatur. Ita Assem. tom. III. part. 2. pag. 789.

Syri Nestoriani hos conferunt peculiari consecratione, vel benedictione Ordines. 1. *Lectoris*. 2. *Hypodiaconi*. 3. *Diaconi*. 4. *Archidiaconi*. 5. *Presbyteri*. 6. *Chorepiscopi*, & *Periodeutæ seu Visitatoris*. 7. *Episcopi*. 8. *Metropolitani*. 9. *Patriarchæ*. Sed Episcopi, & Metropolitani, si pauca excipias, una eademque ordinatio est. At Timotheus II. Patriarcha, rejectis Periodeuta & Chorepiscopo, eorum loco Cantorem, & Exorcistam posuit.

Maronitæ has habent ordinationes: 1. *Cantoris* seu Psaltæ: 2. *Lectoris*: 3. *Subdiaconi*: 4. *Diaconi*: 5. *Archidiaconi*: 6. *Presbyteri*. 7. *Periodeutæ seu Visitatoris*: 8. *Archipresbyteri*, *quem Churi* vocant: 9. *Chorepiscopi*: 10. *Episcopi*, & *Metropolitani*: 11. *Patriarchæ*. Syri vero Jacobitæ uno eodemque ritu ordinant *Episcopum*, *Metropolitam*, & *Patriarcham*: item uno eodemque ritu consecrant *Chorepiscopum*, *Periodeutam*, *Hegumenum*, *Abbatissam*, & *Diaconissam*: cæteras *Cantoris*, *Lectoris*, *Subdiaconi*, *Diaconi*, *Archidiaconi*, & *Presbyteri* ordinationes communes habent cum Syris Maronitis. Assem. loc. cit.

Nota. 1. Ut in nonnullis Euchologiis Græcorum, præter Ordines, quos supra diximus, recensentur *Cantores*, *Ceroferarii*, *Deputati*, *Archidiaconi*, & alii, qui sine vera ordinatione ad officia quædam deputantur; ita de iis dicendum est, quæ ex Cophtis, Syrisque retulimus. Nam Archidiaconi, Archipresbyteri, Corepiscopi, Visitatores, non sacro charactere insigniti, sed deputatione quadam ad certa officia destinantur. Idem de Cantore dici posse videtur, quem ante Lectoratum Maronitæ, Syrique Jacobitæ, & Græcorum nonnulli instituunt.

Nota 2. Renaudotius *tom.* II. *Liturg. Orient. dissert. de Patriarcha Alexandrino* pag. 412., ait: Nestorianos, Syrosque Jacobitas à gravissimo iteratæ ordinationis crimine excusari non posse, qui Patriarchas, vel Metropolitas, qui antea Episcopi consecrati essent, ita promovent, consecrantque, uti Episcoporum manuum impositionem suscipiant, iisdemque precibus ordinentur, quibus Episcopi consecrari solent. Non ita Maronitæ, nec Cophti; sed ii, inquit, in aliud incidunt contra canones, ac universæ Ecclesiæ disciplinam vitium: Nam dum Patriarcham, sive Episcopum consecrant, si Monachum assumant, qui nullum antea susceperit Ordinem, minorum Ordinum nullam rationem habent, sed à Diaconatu ordinationem incipiunt, hac servata interstitiorum ratione, ut primo die Diaconum, altero Presbyterum, tertio *Komas*, hoc est, Hegumenum sive Archipresbyterum ordinent; expectaturque deinceps Dominicus dies, ut Episcoporum manuum impositione Patriarcha consecretur. Semper vero Ecclesia universa vetuit sacros Ordines conferre, quin minores antea fuerint collati, ordinationesque secus factas, quas per saltum vocant, tanquam illicitas habuit, ac reprobavit.

Nota 3. Quod non sint reprehendendi Orientales, quod solum Diaconatum, & Presbyteratum inter sacros majoresque Ordines habeant: nam etiam in Latina ecclesia Diaconatu inferiores Ordines per plura sæcula omnes inter minores habiti sunt. Subdiaconatum enim inter sacros Ordines primum recensuit, vel Urbanus II. in Concilio Beneventano anni 1091., ubi permisit, ut interdum, *sed rarissime*, *opportunitate exigente*, & *non sine Romani Pontificis*, *vel Metropolitani licentia*, Subdiaconus eligi posset in Episcopum, quem ex solo cœtu eorum, qui sunt in sacris constituti, assu-

assumendum veteres canones sanciverant, vel, ut alii cum Tomassino malunt, Innocentius III. Nam, ut alios mittam, Urbanus laudatus in Can. 2. antedicti Concilii ait, *nullus deinceps in Episcopum eligatur, nisi qui in sacris Ordinibus constitutus religiose vivens inventus est. Sacros autem Ordines dicimus Diaconatum, ac Presbyteratum, hos siquidem solos primitiva legitur Ecclesia habuisse, super his solùm preceptum habemus Apostoli &c.* Neque iis vitio verti potest, si Diaconatu inferiores Ordines inter Sacramenta non habeant à Christo Domino instituta, sed inter gradus ab Ecclesia stabilitos, in quibus Ordinis Sacramento initiandi probarentur quodammodo, & ad digne Sacerdotium suscipiendum disponerentur: hæc enim opinio est, quam doctissimi inter Latinos Theologi tuentur, quæque non solùm ab Ecclesia non improbatur; sed etiam probari videtur BENEDICTO XIV. *de Syn. Diœc. libr.* VII. *cap.* 24. Nos vero supra, dum Ordines ab officiis distinximus, ac diximus ordines præ se characterem ferre, communiorem opinionem sequuti sumus, quæ iis Græcis Patribus consentanea haberi potest, qui distinguentes inter officia, & gradus sive Ordines, Sacerdotii gradus constituere Lectoratum, Subdiaconatum, Diaconatum, & Presbyteratum.

Nota. Quod ab Apostolica Sede in Constit. *Etsi Pastoralis* pro Græcis hac de re decretum fuit, ad alios quoque Orientales pertinet, qui proprium, non secus, ac Græci servare tenentur ritum. Hæc ibi leguntur §. VII. num. 6. *Episcopi Græci in Ordinibus conferendis ritum proprium Græcum in Euchologio descriptum servent, in quo etsi nonnulli de minoribus Ordinibus prætermissi videantur, eos tamen vel nunquam habuisse, vel eorum exercitium aliis Ordinibus esse adnexum iidem Græci affirmant*. Et num 7. *Inde tamen dubitationes quandoque oriri solent, quinam nimirum Ordines supplendi sint ab eo, qui primùm ritu Græco aliquibus Ordinibus fuit initiatus, deinde ritu Latino ad reliquos est promovendus. Quas controversias ut de medio penitus tollamus, certamque tradamus regulam imposterum servandam, ita decernimus; Qui ritu Græco clericus, & Lector tantum fuit initiatus, atque ex benignitate Sedis Apostolicæ obtinuit, ut majores Ordines Latinis cæremoniis sibi conferantur, is antequam Subdiaconus ordinetur, tres minores Ordines omissos debet ritu Latino suscipere. Si vero, præter Lectoris Ordinem, ad Subdiaconatum etiam Græco ritu ascendit, & ex dispensatione itidem Apostolica facultas sibi facta sit, cæteros Ordines ritu Latino suscipiendi, antequam inter Diaconos cooptetur, ex minoribus Exorcistatum tantummodo supplere cogitur; cùm per Subdiaconatum Græco ritu collatum, Acolythatum, & Ostiariatum recepisse censeatur. Idem dicendum de eo, qui unà cum reliquis inferioribus Ordinibus, Diaconatum, aut etiam Presbyteratum græce suscepit, & Latino postea ritu ad sacrum Presbyteratus respectivè Ordinem, aut Episcopatum promovendus sit ex Apostolica concessione: nimirum Exorcistatus Ordinem in ipso, antequam Presbyter ordinetur, aut Episcopus consecretur, esse supplendum.*

§. II.

De Materia & forma.

De materia & forma hujus Sacramenti non levis controversia est inter Theologos. Nos rem paucis expediemus, eaque unice explicabimus, quæ ad tuto riteque hujusmodi Sacramentum recipiendum desiderantur. Eugenius IV. in sæpe citato decreto pro Armenorum instructione, hæc habet. *Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo: sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & Patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem. Subdiaconatus vero per Calicis vacui cum Patena vacua traditionem: & similiter de aliis, per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Forma Sacerdotis talis est: Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis, & mortuis, in nomine Patris &c., & sic de aliorum Ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur.*

Scholasticorum plerique Eugenii decretum præ oculis habentes rati sunt, nullum irritumque esse Ordinis Sacramentum, si ea materia & forma non administretur, quæ in dicto decreto indicantur. Nostrum non est hanc nunc controversiam expendere, sed satis est indicare, ecclesiam Romanam ratam habere ordinationem Orientalium sine illa instrumentorum porrectione, collatam per solam Episcopi manuum impositionem, perque preces huic manuum impositioni respondentes; sive quod Eugenius de materia tantum, & forma integrante atque accessoria loquutus sit, quam optavit ab Armenis suæ

peraddi

peraddi manuum impositioni jamdiu ab illis adhibitæ, ut ecclesiæ Latinæ moribus se prorsus accommodarent, ac rituum uniformitate, firmius eidem adhærerent, quod bene ponderant Menardus, Becanus, & Morinus, ut ait BENEDICTUS XIV. *de Synodo Diœcesana lib.* VII. *cap.* 25.: sive etiam ut alii malunt, quod in Latina ecclesia forma & materia, de quibus Eugenius loquitur, Ecclesiæ auctoritate eidem à Christo Domino concessa, ut necessariæ determinatæ sint ad hujus Sacramenti valorem. *Quum de forma loquimur*, inquit Morinus cap. 6. §. 2. pag. 3. exercit. 5., *ut cùm loquuti sumus de materia his verbis* Instrumentorum porrectionem non esse materiam, *addidimus de industria*, perpetuam: *si enim quis contenderet, ea instrumenta postquam ab Ecclesia communiter usurpata sunt, veram cum precibus, quæ cùm priore manuum impositione concipiuntur, materiam & formam constituere, atque etiamsi velit, cum verbis, quæ cum posteriore manuum impositione recitantur; nec id inficiarem, nec assererem. Quamobrem enim non poterit Ecclesia Sacramento Ordinis, ut sæpe fecit Sacramento Matrimonii, novas pro materia & forma conditiones apponere, quarum prævaricatio Sacramentum reddat irritum & nullum, cùm Christus nullam materiam aut formam hujus Sacramenti non secus ac Matrimonii in specie definiverit? Sane supra vidimus Ordinationes sæpe irritas & inanes antiquitus declaratas, eo quod regula à Canonibus, pro ordinationis materia præscripta, observata non fuissent*. Atque hinc patet, jure meritoque sacram Congregationem Concilii aliquando respondisse, sub conditione iterandam ordinationem Latini presbyteri in qua ordinandus, qui manuum impositionem receperat, non accessit ad porrectionem Calicis cum Vino, & Patenæ cum Hostia, ut notat BENEDICTUS XIV. cap. supra citato: Ac etiam rectè docere Carolum Franciscum à Breno *lib.* III. *cap.* 3. *quæst.* 3. §. *dicendum primo*; Missionarium consultum à Latino, qui à Græco Episcopo Sacerdotium susceperat, respondere oportere, petendam esse ab Episcopo Latino iterationem Presbyteratus, saltem sub conditione.

Sed quamquam ad Latinos quod spectat, res ita se habet; tamen certum est, Apostolicam Sedem ratas habuisse semper, ac etiam nunc habere Græcorum aliorumque Orientalium Ordinationes, quæ sola manuum impositione, precibusque eidem respondentibus, modo mox indicando, conferuntur. De iis enim Ordinationibus, non solùm nihil dubitatum fuit in Conciliis Lugdunensi, & Florentino, quibus Græci cum Latinis adfuere, sed nihil præterea dubitavit Clemens VIII. qui Russorum Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, ad Catholicam unitatem admisit, cum Ordinibus, quibus, secundùm ritum Græcorum, insigniti fuerant in suo Schismate: Imò Apostolica Sedes præcepit, Episcopos Græcos in ordinibus conferendis ritum proprium Græcum in Euchologio descriptum servare, ut supra ex Const. *Etsi Pastoralis*, retulimus. Sed videamus, quid ipsi in singulis Ordinibus pro materia & forma habeant.

Clerici institutio apud Græcos, terna crucis consignatione, capillorum tonsione, & Sanctæ Trinitatis invocatione perficitur, eaque Tonsura continetur. Lectoratus materia apud Græcos, in manus impositione super ordinando ab Episcopo facta, constituenda videtur: quæ manus impositio, de qua sermo occurrit *lib.* VIII. *cap.* 22. *Const. Apost.*, & *can.* 14. septimæ Synodi, hodie ea Episcopi actione, qua ordinandum Lectorem cruce manu expressa obsignare solet, continetur, ut ex Balsamone, Thessalonicensi, aliisque Goarius ostendit. Forma vero sunt verba illa, quæ tunc Episcopus pronunciat, *Domine Deus Omnipotens elige servum tuum hunc, & eum sanctifica &c.* Atque hinc patet, traditionem Codicis Apostolici, quæ post hanc orationem ab Episcopo Lectori fit, pro materia haberi non posse, cùm tunc ordinatio peracta jam sit, cùmque hæc porrectio nonnisi ad indicandum fiat munus, quod ob susceptam ordinationem exercere debet. Manus impositionem, cum precibus Græcorum similibus eidem respondentibus pro hujusce Ordinis materia & forma, habent etiam Syri Nestoriani, Jacobitæ, Maronitæ, & Cophti, ut ex eorumdem libris ostendit Assemannus *tom.* III. *part.* 2. *pag.* 800., & *seq.*

Ex iis, quæ à Græcis, Cophtis, & Syris in ordinatione Subdiaconi observantur, facile patet, consecrationis illius formam consistere in illa precatione, quæ paucis mutatis apud omnes eadem est, cujus quidem initium apud Græcos est, *Domine Deus noster*: apud Syros Maronitas, & Jacobitas, *Deus æterne qui reges unxisti*: apud Cophtos, *Domine Deus omnipotens*: Ibi enim manus Ordinando imponitur, quæ pro materia habetur, eaque impositio, sive capiti, sive tem-

temporibus ejus fit, ac simul imploratur Deus, *ut dignum faciat illum gradu Subdiaconatus, concedatque ei donum Spiritus Sancti, ut contrectet vasa ministerii Ecclesia, amet decorem domus Dei, adstet januis templi, accendat lampades, sitque veluti oliva uberes justitia fructus referens in Sancta Ecclesia*. In ritu vero Nestorianorum, inquit Asseman. loco cit. pag. 804., nec ita expressa est ordinationis forma, nec manus ordinando imponitur, dum ea recitatur, sed postquam pronunciata fuerit, signare dicitur Episcopus ordinati caput, hoc est, Crucis signum manu formare; contra communem Ecclesiæ Orientalis morem in Constitutionibus Apostolicis fundatum, quibus ita sancitur: *Subdiaconum ordinaturus, Episcope, manus super illum impones*; & in omnibus Euchologiis præscriptum, in quibus manus impositio sive capiti juxta Græcos, sive temporibus juxta Syros, & Cophtos, in ordinatione Subdiaconi præcipitur. Sed cum impositio manus, quæ Subdiacono fit, ut Goario aliisque videtur, qui Subdiaconatum non à Christo, sed ab Ecclesia institutum esse contendunt, sit mera cæremonia, non verò sacra, vera, & Ordinis effectiva manus impositio ex divina institutione; cumque Concilium Carthaginense IV., & Gregorii Magni Sacramentarium, ac vetus ordo Romanus, Subdiacono manus impositionem denegent; benedictionem tamen sine manus licet attactu quocumque, concedant; non adeo facile dubitandum est de Subdiaconi ordinatione modo supra indicato à Nestorianis facta; præsertim cum in ea precatione, quam Pontifex Nestorianus recitat, lædi non videatur Ordinationis substantia; dicitur enim: *Elige eos electione sancta secundum multitudinem gratia tua, eosque in misericordia tua redde dignos, qui defectus suppleant in Ecclesia tua sancta, & da eis Domine benignitate tua, ut sine macula cum puro corde, & conscientia bona tibi ministrent*, quibus verbis quidquid ad Subdiaconos pertinet includitur: Subdiaconus enim nihil aliud est, quam ecclesiæ Minister Diacono inferior; & defectus in Ecclesia supplere, est omnia, quæ supra sunt enumerata officia, in Ecclesia obire.

Diaconi materia apud Orientales Græcos, Syros sive Nestorianos, sive Jacobitas sive Maronitas, & Cophtos Episcopi manus impositione tota continetur; forma vero in verbis illis sita est, quæ apud Græcos incipiunt, *Domine Deus noster*: apud Cophtos, *Domine Deus Omnipotens*; apud Nestorianos, *Deus noster bone*; apud Maronitas vero & Jacobitas, *Deus qui Ecclesiam tuam adificas*, ut fuse ostendit Morinus exercit. 11. cap. 3. & 4., & ut aliæ preces ad formam non spectant. Ita traditio *Flabelli*, seu *veli Calicis*, apud Græcos, *Flabelli*, & *Thuribuli* apud Syros Jacobitas, & *libri Apostolorum* apud Nestorianos, atque iis similia, quæ post manuum impositionem, ac forma jam pronunciata fiunt, ad substantiam hujus Ordinis non pertinent.

Presbyteratus materia apud Orientales omnes, ne Armenis quidem exceptis, §. I. adnotavi, est manuum impositio. Huic respondens forma, apud Græcos oratio est, quæ incipit, *Deus in virtute magnus*: apud Nestorianos, *Domine Deus fortis Omnipotens*: apud Cophtos, *Domine Deus Omnipotens, qui omnia creasti*: apud Syros Jacobitas, & Maronitas est ea, cujus initium est, *Deus magne, & admirabilis*. Aliæ orationes non ad formam referuntur, sed ad implorandam à Deo gratiam, & Sacramenti effectum, & quæ deinceps Presbytero tradi solent, indicant suscepti Ordinis usum, atque ad materiam non pertinent.

§. III.

De Ordinandorum ætate, de aliis quæ ad rite suscipiendos Ordines desiderantur; deque obligatione Ordinibus adnexa.

VArii Ordines, qui sunt veluti gradus per quos homines ad Sacerdotium adscendunt, & in quibus probari debeant, num hoc digni sint Ordine, atque ita exerceri, ut digni fiant, semper determinata ætate ab Ecclesia conferri consueverunt. Latina vero in Tridentino Concilio statuit, ut qui prima Tonsura initiandi sint, rationis usu polleant, qui in septennio ætatis anno præsumitur, & licet pro minoribus Ordinibus definitum tempus non designaverit; tamen à septimo ad decimum quartum annum conferri solent, concurrentibus in ordinandis qualitatibus à Concilio prædicto desideratis. Subdiaconi ætatem voluit esse annum XXII., Diaconi XXIII., Presbyteri XXV. & Episcopi XXX. Apud Græcos ut habet can. IV. Synodi Quinisextæ ad Lectoratum desiderantur octodecim anni, ad Subdiaconatum vero requiruntur anni XX., ad Diaconatum XXV. ad Presbyteratum denique anni triginta. Sed Græcis & Albanensibus, qui in

Italia,

Italia, eique adjacentibus Insulis sub Latinis Episcopis degunt, ab Apostolica Sede Concil. Tridenrini decretum inculcatum est. Const. *Etsi Pastoralis*, ubi hæc habentur: *quod tamen de ætate Ordinandorum a Sacro sancto Trident. Concilio præscriptum est, omnino servari volumus. Nullus proinde ex prædictis Græcis, seu Albanensibus ad Subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatus ante vigesimum tertium, ad Presbyteratus ante vigesimum quintum suæ ætatis annum absque Apostolica dispensatione promoveatur.*

Quamquam omnes canones Ecclesiæ orientalis a Patribus editi Sudiaconi, Diaconi, Presbyterique ætatem, qua ratione de Græcis diximus, præscribunt; tamen apud Syros Nestorianos, Cophtosque a multis annis nulla in ordinandis ætatis ratio haberi solet. Nestoriani enim Diaconos septennes, vel octennes ordinant; Presbyteros vero XVII. XVIII. & XX. annorum, qui non solum antiquis canonibus, sed etiam suorum hac de re majorum statutis repugnant. Nam Sobensis ab Assemanno relatus in Epitome canonum part. 6. cap. 4. de ætate Lectorum, Hypodiaconorum, & Diaconorum, & Presbyterorum hæc decernit: *Qui ætate pueri sunt, etsi scientiam habeant, & scripturas legere didicerint, non est dextera manus illius imponenda, dum pueri sunt, sed Lectores tantummodo fiant. Quum vero ad adolescentiam pervenerint Hypodiaconi ordinentur. Diaconi vero, qui adolescentiam superant, & juvenum ætatem attingunt, veluti qui ad annum decimum octavum & ultra pervenerunt, manus impositionem suscipiant. Presbyteri vero, qui ad virilem ætatem pervenerunt, & prudentiam naturæ convenientem sunt assequuti: ii autem sunt, qui quintum supra vigesimum annum ætatis & ultra attigerunt: isti Presbyteratus Ordinem suscipiant. At vero juxta antiquum mandatum ante annum trigesimum Presbyter non ordinatur.*

De Cophtis hæc habentur Constit. *Et quamvis tempore. Præmaturam hujusmodi ordinationem apud Cophtos veteri usu, & disciplina invaluisse testatur P. Thomas a Jesu* de Convers. Gent. lib. VII. pag. 361. Conferuntur, *inquit*, Ordines, excepto Presbyteratu, etiam immediate post Baptismum parvulis, simulque dantur Tonsura, & quatuor gradus, & Diaconatus, & Subdiaconatus, nec hisce conferendis interstitia, vel tempora particularia determinata sunt. Ubi sacros Ordines recipiunt, castitatem, & abstinentiam pollicentur; jejunare videlicet diebus mercurii & veneris, & tempore Adventus, & Quadragesimæ &c. Insuper etiam Quadragesimalis Apostolorum Petri & Pauli, & Assumptionis. Quando autem infantulis, aut pueris sacri Ordines conferuntur, pro eis spondent, & hæc vota observant ipsorum parentes, donec decimum sextum ætatis annum, aut circiter, exegerint. Additur præterea, vigentem hanc consuetudinem asserere Franciscum a Breno, & Patrem Bervart Societatis Jesu Missionarium; deinceps testati sunt Missionarii in responsionibus ad eumdem Pontificem, qui eorum hac super re relationem exquisierat.

Collatam hoc modo in infantili ætate Ordinationem, *concordi*, ait idem Pontifex, *Theologorum, & Canonistarum suffragio definitum esse*, validam, *sed* illicitam *censeri, dummodo nullo laboret substantiali defectu materiæ, formæ, & intentionis in Episcopo ordinante; non attenta contraria sententia, quæ raros habet asseclas, & quæ supremis Tribunalibus, & Congregationibus Urbis numquam arrisit*. Dubia, quæ ex hoc oriuntur, resolventur infra.

Etiam apud Græcos circa Ordinandorum ætatem contra Canonum statuta, ac constantem majorum usum, post medium elapsi sæculi abusus irrepsit, ob pravam Margunii doctrinam, qui in notis ad Nomocanonem docuit, nullam in Ordinationibus habendam esse ætatis rationem, ac vanam esse omnem de ætate quæstionem; ex quo apud nonnullos abusus invaluit, ut Presbyteri, Diaconi, & Hypodiaconi longe ante ætatem a canonibus præscriptam ordinentur.

1. Itaque ad licite suscipiendos Ordines præter Confirmationem, & Tonsuram, serviendi Ecclesiæ voluntatem, ac statum gratiæ, & aliis, de quibus Auctor disserit; ætas requiritur Ecclesiæ lege præscripta, vel juxta ecclesiæ Orientalis canones, ubi sunt in usu; vel secundum Tridentini decretum, hac in parte etiam Græcis in Italia degentibus ab Apostolica Sede inculcatum. Ab hujusmodi lege soli Romani Pontifices, vel ii, qui ab istis dispensandi facultatem habuerint, dispensare possunt.

2. Requiritur sufficiens scientia, ea scilicet, quæ ad exercitium Ordinis suscipiendi est necessaria; dedecet enim, ut ad officium Ordinemque promoveantur, qui illius administrandi sint incapaces. Hinc Ecclesiæ lege statutum est, ut Ordinandi prius exa-

examinentur. Const. *Etsi Pastoralis num.* 19. Græcorum præsulum conscientia oneratur, *ut dignos dumtaxat, & quos litteris, & iis, quæ ad Ordines exercendos pertinent, bene instructos esse noverint, ad sacra ministeria assumant*, & num. 4. habetur, *promovendi ad Sacerdotium, & Presbyteri, qui præficiendi fuerint Ecclesiarum regimini, examinentur antea diligenter, si præcipue de Horis canonicis, & Missarum officiis secundum distinctionem temporum exequendis sint sufficienter instructi, ut ad hæc nonnisi digni admittantur*. Hujusmodi examen jure ad Episcopos spectat, qui Ecclesiis præsunt; possunt vero etiam Presbyteros examinatores constituere, ac debent etiam, dum eorum hac in re consilium prudenter credant esse necessarium; *Etsi enim non erit necessitatis*, inquit Papadopoli resp. 1. sect. 10., *æquitatis certe, atque modestiæ erit, si sapientes, peritosque Ecclesiæ sacerdotes Episcopus ad tantum opus ac necessariam inquisitionem admittat*.

3. Etiam apud Orientales immunitas desideratur ab omni censura, & irregularitate; Ii enim nisi ex Apostolicæ Sedis dispensatione ordinari non possunt; ordinatique ab Ordinis exercitio suspensi manent. Quod Latinis irregularitas, Græcis dicitur *ἀκανονία*, & ut irregularitas Latinorum jure non solum usum, sed etiam Ordinum susceptionem impedit, ita jure Græcorum, atque Orientalis ecclesiæ. Hæc etiam jure spectato Orientali, vel ex defectu oritur, vel ex delicto: Ex defectu irregulares habentur ex Græcæ ecclesiæ Canonibus. 1. qui ætatem præscriptam non habent. 2. qui necessaria destituuntur scientia. 3. Qui ex legitimo non sint matrimonio. 4. Servi. 5. Bigami; sive bigamia sit vera, ut in eo qui duas successive duxit uxores; sive interpretativa, quæ in eo est, qui dixit unicam, sed viduam, aut quomodocumque ab altero vitiatam; aut cum quis virginem quidem duxit, sed post matrimonium adulterata est, si post adulterium maritus eam vel semel cognoverit; si vero non cognovit post ejus adulterium, nulla irregularitas habetur: Sicut non fit irregularis vir conjugatus si adulteretur, vel si eam duxerit, quam antea defloraverit. 5. Qui publicis ratiociniis obligati sunt, hoc est, Calculatores, hypothecis publicis, thesaurisque præpositi; addicti curiæ jurejurando stipendiove, ut Judices, Advocati, Fiscales, & qui in matriculas militum relati sunt. Hi enim, donec his negotiis, obligationibus civilibus implicantur, rejiciuntur; recipiendi tunc, cum aut relictis officiis rationem administrationis reddidere, aut missione quacumque sive honesta, sive causaria, sive etiam turpi, cingulum militiæ resolventes, milites esse desiere. Ita Papadopoli. 6. Qui vitium habeant corporis: en verba Theodori Prodromi in Canon. LXXVI. Apostolorum: *Animo & corpore sanum, eum, qui neque cæcus, neque claudus, neque abscissis naribus, neque surdus est; denique non vitiatum, & maculatum, vel semiputridum corpore Canon, cæteroqui dignum jubet Ordinibus admoveri*. Addit Alexius Aristenus: *neque gibbosum, neque insanabili laborantem morbo, vel aspectu horridum, aut ridiculum conditione corporis ad sacra fas provehi*. 7. Amentes, animi morbo laborantes. 8. Neophyti. 9. Infames: *Infamem vero & inhonestum dicimus*, inquit citatus Prodromus interpretatione ad Trullanam Synodum, *quandoque male audientem prævs sanctiores, & venerabiliores, quandoque eum, qui facto vel constitutione legis ad infamiam adigitur. Atque hæc Leguleiis usitata; At canonibus infamis est, quisquis in crimine sordescit. Quare lex quidem infamiam dividit: Canon vero divisam per legem circumplexus unam agnoscit infamiam quæ ex delicto est, quæque infamias a lege constitutas penitus penitusque complectitur*. Utraque infamia Papadopoli teste etiam apud Græcos hominem ab Ordinibus arcet. 10. Lenitatis defectus etiam jure Orientali excludit ab Ordine. Irregularitatem hanc parit apud nos homicidium voluntarium, aut membri mutilatio, si sine facientis culpa fit, qualem facit Judex, Apparitor, Carnifex, dum suo justo funguntur officio, & accusatores, & testes in causa criminis, si mors aut mutilatio sequatur; & Milites in bello justo vulnerantes, & occidentes: Hæc locum habere in jure Orientali patet, ex Chliareno Patriarcha. *Jur. Græc. lib.* III. *sent. Synod. l.* 2. *tit. de homicid. Latron.*, ajente. *Clerici enim quomodocumque occidentes, deponuntur, nulla habita differentia hostium, vel Latronum, vel aliquorum aliorum*; & ex Prodromo *ad can.* LXXVI. *Ap.* dicente, *& Judices ad mortem damnantes rejiciuntur à Clero, & Sacerdotio; nam hi homicidæ censentur, sin minus opere, certe jussu & sententia*. Atque hinc liquet, eamdem circa irregularitatem ex defectu esse Orientalis ac Latinæ ecclesiæ doctrinam: ut abunde Papadopoli demonstravit.

Ex delicto irregulares sunt. 1. in hære-

sim,

sim, vel apostasiam a fide incidentes. 2. voluntarie occidentes, vel mutilantes hominem membro, quod distinctum, & completum in corpore officium habeat, ut sunt manus, & pes &c. ac etiam mandantes. 3. indebite Ordines suscipientes, vel exercentes, ut qui censura irretiti Ordines suscipiunt, vel exercent; Hinc Constitutione, quæ est pro Italo-Græcis, irregulares declarantur, qui Ordinem exercuerint, quem sine proprii Episcopi dimissoriis, vel a Schismatico episcopo susceperit, quod suspensi a jure, Ordinem exerceant. 4. Jure Græcorum ab Ordine repelluntur Incesti, bestialitatis, ac sodomiæ rei, & Simoniaci, ac Fœneratores. Notat vero Papadopoli, quod horum rei ab Ordinibus abstinentur post legitimam criminum probationem, quocumque modo crimen delatum sit; cum occultum crimen hominem ab Ordinibus rejicere nequeat, idque contra Margunium. Id verum est in foro exteriori, sed si canones eos, qui in hujusmodi crimina inciderint, irregularitatem subire decernant, non video cur confessarius hos secreto monere non debeat proprio delicto sese incapaces Ordinis constituisse, atque etiam hortari, ut si ex contritione eorumdem eos Ordinibus dignos credat, dispensationem petant. Si vero crimen sit juxta Orientalis ecclesiæ Canones, quod non nisi ad forum externum deductum ex Ordinibus rejiciat, veram puto hac in parte Papadopoli sententiam. 5. Eunuchi, quibus non sponte cæsa virilitas jus Græcorum ab Ordine non repellit. Can. 1. Nicenæ Synodi, quibus vero volentibus, & consentientibus secta sit virilitas, ii irregulares habentur; ex eodem Canone. 6. ad licitam Ordinis susceptionem servanda est præscripta ab Ecclesia interstitiorum lex. Quod spectat ad Græcos, Concilium Constantinopolitanum ultimum, quod est VIII. Oecumenicum, sic statuit. *Canon est, qui dicit, non oportere quemquam ex Neophyto, sive sit Neophytus in fide Christiana, sive in Ordine Clericorum, Episcopum renunciari, ne, ut ait Apostolus, inflatus incidat in judicium, & laqueum diaboli. Huic ergo convenienter dicimus, neminem ex Ordine Senatorio, & Laico gradu recens eo dumtaxat animo, & consilio in clericum, vel monachum attonsum, ut Episcopi, vel Patriarchæ dignitatem assequatur, honoris gradum oportere conscendere, etiamsi in unoquoque gradu divini Sacerdotii longiori tempore versatus probetur. Neque enim ætatis causa, sed ambitionis attonsus est. Quod si quis nulla suspicione ambitionis, vel honoris spe tactus, sed recta honestaque Christi disciplina inductus in clericum, vel monachum attonsus est, perque omnes gradus Ecclesiasticos definitis temporibus vitam agendo inculpatam transisse reperiatur, ad Episcopatus honorem evehatur ita, ut in Lectoris munere annum, in Subdiaconi duos, in Diaconi tres, in Sacerdotis quatuor annos expleat. Pie vero, diuque in Clero versatis, vel monachorum Ordine, tempus ab Episcopis, qui per tempora fuerint, contrahi potest. Si quis præter hanc sanctionem ad supremum Episcopatus honorem provectus fuerit, rejiciatur.* Huic standum Græcis, ait Papadopoli, non vero Balsamoni, qui trium mensium intervallum inter suscipiendos Ordines statuit, nec Alexio Aristenio, qui annum integrum moræ unicuique Ordini præfixit, licet id cum Tridentino decreto conveniat.

De interstitiorum lege citata Constit. hæc leguntur: *Cum ex Ecclesiæ disciplina a Græcis olim recepta promoti ad aliquem Ordinem sacrum, si per aliquod temporis intervallum in eo non fuerint versati, ad altiorem gradum ascendere non possint, quo nimirum Ordinandorum fides, morumque probitas eo temporis spatio cognosci valeat; qua lege Græci, seu Albanenses in Italia, & Insulis adjacentibus commorantes dubio procul tenentur. Nihilominus cum prædicti Græci seu Albanenses Ordinarios suos, quibus subjiciuntur, habeant Latinos, a quibus tamquam alieni ritus sacris Ordinibus initiari prohibentur; ac proinde cum Romam, vel in Calabriam, ubi sunt Episcopi a Sancta Sede Apostolica ad Ordinationes ritu Græco exercendas deputati, repetitis vicibus, non sine quam plurimis incommodis, & expensis, ad Sacros Ordines juxta temporum intervalla suscipiendos sese conferre deberent, nos eosdem Græcos, seu Albanenses gratiis, & favoribus prosequi, eorumque incommodis consulere volentes, de Apostolica plenitudine potestatis, præfatis Episcopis Græcis Romæ & in Calabria pro tempore degentibus licentiam, & facultatem impertimur, ut Græcos, seu Albanenses hujusmodi ex longinquis regionibus accedentes, qui minoribus, sive majoribus Ordinibus initiari cupiunt, ad omnes Ordines promoveri valeant tribus diebus festivis, non autem continuis, sed aliquo temporis intervallo Antistitis ordinantis arbitrio separatis, non servata interstitiorum lege, nec requisita ad hoc ab iis, qui initiantur, suorum respective Ordinariorum Latinorum licentia,* sive *dispensatione.* Declarat vero ab hac interstitiorum lege

lege non solvere, sive dispensare, qui domicilium habeant, vel commorentur in eadem Provincia, in qua Græci ritus Episcopi sacras soleant Ordinationes exercere, exceptis tamen Alumnis, & Convinctoribus ritus Græci, qui in Collegiis Urbis, Calabriæ, & Siciliæ degunt, quos concedit tribus diebus festivis ordinari posse *arbitrio sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Administratoris, vel Protectoris, sive Episcopi Præsidentis, seu Rectoris utriusque Collegii Italo Albanensium pro tempore existentium, si eorumdem Collegiorum necessitas, & utilitas exigat*. Denique dispensat cum iis, qui hactenus hac non servata lege bona fide ordinati sint, ut in susceptis Ordinibus ministrare, ac ad majorem adscendere valeant servatis servandis.

4. Clericus secularis ritus Græci, qui in Italia degat, *quamvis aliàs sit idoneus moribus, scientia, & ætate, ad sacros Ordines promoveri prohibetur, nisi prius legitime constiterit, eum Ecclesiasticum beneficium, vel Patrimonium, quod sibi ad vitam honestam sufficiat, pacifice possidere: ac proinde deficiente titulo beneficii, per legitima documenta Ordinarium certiorem reddere præcipitur de sufficienti Patrimonio, ut valeant sacris Ordinibus initiari: Loco autem dicti Patrimonii, nec Clericus uxoris suæ dotem assignare præsumat; nec Ordinarius eam acceptare valeat*. Const. sup. cit.

Summus Pontifex in Italo-Græcis, si Beneficium desit, patrimonium proponit, ut sufficiens ad Ordines suscipiendos titulus, juxta Tridentini decretum, quo statuitur, ne quis absque titulo Patrimonii, ubi titulus Beneficii desit, sacris initietur. Sed cum de aliis Græcis, Orientalibusque reliquis agitur, penes quos antiqua illa disciplina viget, ut nonnisi semel in die ab unico sacerdote in una Ecclesia celebretur, cessat, inquit Papadopoli *Resp.* 2. *sect.* 5. §. 10., hæc de Patrimonio quæstio; cum penes hos nemo sine titulo Beneficii possit ad sacros Ordines provehi. Ita Aristenus *ad can.* 6. *Concil. Chalced.*, Macharius Hieromonachus *in* 2. *coll. can. c.* 12., Prodromus *de interpret. ad sept. Synod*, & alii Juris Græcorum Interpretes, inter quos Hieremias *de ritibus Eccles. ad Germ.* Ep. 3. hæc habet: *Oportet autem desiderantem ad sacra provehi primum quidem interrogare, an velis in Ecclesia, cui per titulum addictus est, permanere, & numquam discedere sine commendatitiis Episcopi litteris: & si juratus promiserit, initietur. Nam sine titulo neminem licet initiare, ne quando error fiat, Ecclesiamque dedeceret*. Rationem hanc affert, quia cum semel dumtaxat in Ecclesia Græca quolibet die sacrificium celebretur, quilibet Sacerdos aut Minister Ecclesiam habeat oportet, in qua vel ipse solus sacris inserviat, vel vicissim cum aliis eidem addictis Ecclesiæ Sacerdotibus Numini faciat, facientibusque ministret.

Hactenus de iis, quæ ad rite suscipiendos Ordines desiderantur. Tractandum superest de obligatione, quam subeunt: ex iis, quæ sunt ab Actore exposita tractatu de obligationibus, facile patet, quænam sint etiam Orientalium Clericorum obligationes: ubi lex, vel consuetudo vigeat, vestibus propriis uti debent, a culpa vero excusari posse videntur Syri illi Nestoriani, qui ob motam in Ecclesiasticos persecutionem in Perside usum omisere distinctarum vestium, ac a multo tempore adhibere non solent: nam hæc vestium distinctio per plura sæcula nequidem apud Latinos omnes obtinuit, ut viri docti observarunt: debent illud Ecclesiæ servitium præstare, quod sit Ordini adnexum: in sacris constituti more suo canonicas horas recitare debent, nec possunt post sacros Ordines conjugia celebrare. Hic duo examinanda supersunt, primum circa obligationem eorum qui in infantili ordinati sint ætate apud Cophtos, & Syros Nestorianos; alterum circa eorum clericorum conjugium, qui post sacros Ordines inire matrimonium, vel ad secundas, & tertias quoque nuptias contra canonum statuta transierunt, ut ex abusu fieri a Cophtis, Syrisque Nestorianis res est omnino explorata.

Quod spectat ad primum, Sacræ Congregrationis decretum adest, quod Const. confirmavit sua BENEDICTUS XIV. *Diaconi in ætate puerili ordinati, licet ante decimum sextum ætatis annum ministraverint in Ordine suscepto, & in statu cælibi; tamen non censentur ante nuptias Ordinationem ratam habuisse, eo quod nihil faciendi sint actus illi, quos in ætate puerili, & ante sextum decimum ætatis annum exercuerint*. Const. cujus initium *Anno vertente*, confirmatur decretum, ac deinceps subditur. *Ut vero quæ decreta sunt, planius intelligantur, opus est aliquantum digredi; hac enim ratione procedendo via munietur, ut ad propositum finem veniamus.*

Nemo est, qui ignoret *duobus modis religiosam professionem fieri*, *vel*, *ut melius dicamus*,

tamus, duplicem esse professionem religiosam, unam expressam, alteram verò tacitam: Expressa fit, cum debitis servatis solemnitatibus tria vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ conceptis verbis emittuntur, quæ in Constitutionibus Ordinis, in quo quis se velle vivere profitetur, præscripta sunt; Tacita autem in eo posita est, cum quis ea exercet, & operatur, ex quibus arguitur ad vivendum in aliqua religione se obligare voluisse, etsi solemniter, & expressè eam professus non fuerit.

Tacita professio à sacro Tridentino Concilio juxta communiorem sententiam sublata non est, ut latè testantur Navarrus, Azorius, Sanchez, Fagnanus. Sed cùm in eodem Concilio decretum fuerit, nullas ac irritas esse professiones, quæ in quacumque Religione fiunt antequam integer annus probationis expletus fuerit, hinc rectè deducitur, etiamsi à Concilio tacita professio sublata non sit, eam tamen locum non habere, si actus, ex quibus illa inducitur, peracti non fuerint post annum decimum sextum ætatis profitentis, & postquam annus probationis completus est, ita ut à Concilio Tridentino magna ex parte temperata sit dispositio Epist. decretalis: Is qui, de Regularibus in 6. & *Clementina* 2. *sub eodem titulo* de Regularibus.

Ad instar Conciliaris dispositionis à nobis constitutum est, ut Diaconi Cophti in infantili ætate ordinati, ubi ad annum decimumsextum ætatis suæ pervenerint à Præfecto Missionum interrogentur, num velint, necne, perseverare in ordine suscepto, & obligationes omnes Ordini adnexas implere, ut inde statui possit, quid in futurum in reliqua eorum vita ab ipsis servandum sit. Itaque quemadmodum stabilita per Concilium ætate anni decimisexti ad professionem Regularem emittendam, tacita locum non habet, etiam si ante prædictam ætatem actus illi expleantur, ex quibus secundùm Canonicas dispositiones tacita professio inducitur; sed omnes illi nullo in numero, & pro nihilo habentur ad tacitam professionem Regularem inducendam, nisi expleti fuerint post annum ætatis decimumsextum, & postquam anno probationis evoluto expressa professio omissa non est, ita constituto à Nobis anno decimosexto, qua, ut dictum est, Præfectus Missionum Diaconos in puerili ætate Ordinatos interrogare debet, velint ne, an secùs, perseverare in Ordine suscepto, & obligationibus Ordini conjunctis satisfacere, ex Ordinis exercitio ante annum decimumsextum, eorum ætatis peracto nulla tacita ratihabitio argui debet iccùm ad summum hujusmodi actus tacitam ratihabitionem importare possint, si gesti fuerint post annum XVI. *eo casu, quo Præfectus Missionum anno* XVI. *eorum ætatis ipsos interrogare, quemadmodum ab illo fieri debere, sæpe monitum est, neglexerit.*

Ad alterum caput quod spectat, hæc pro Italo-Græcis statuta sunt §. VII. num. 16. & 17. sæpe cit. Const. *Etsi expetendum quam maximè esset, ut Græci, qui sunt in sacris Ordinibus constituti castitatem, non secùs ac Latini servarent; nihilominus, ut eorum Clerici, Subdiaconi, Diaconi, & Presbyteri uxores in eorum ministerio retineant, dummodo ante sacros Ordines Virgines, non Viduas, neque corruptas duxerint, Romana non prohibet Ecclesia. Eos autem, qui Viduam, vel corruptam duxerunt, vel ad secunda vota, prima uxore mortua, convolarunt, ad Subdiaconatum, Diaconatum, & Presbyteratum promoveri omnino prohibemus. Præterea si quis Subdiaconus, vel Presbyter, post sacram Ordinationem, uxore mortua, aliam duxerit, vel si uxorem non habeat, ducere præsumpserit, nedum excommunicationis latæ sententiæ pœna, aliisque, nostro, & Successorum nostrorum Romanorum Pontificum arbitrio infligendis, severissimè puniatur, verum etiam statim ab Ordine erit deponendus, & ab illegitima uxore separandus. Matrimonium enim post recensitos Ordines contractum, nullum irritumque declaramus.* Hæc quoad Græcos, & Albanenses in Italia, eique adjacentibus Insulis degentes.

Ad Cophtos, aliosque Orientales quod spectat, en Summi Pontificis verba ex altera pro Cophtorum instructione edita Constitutione deprompta: *Præmissa in præcedenti instructione Ecclesiæ Orientalis consuetudine retinendi cum Ordine sacro uxorem, quæ tamen ante Ordinis susceptionem accepta sit, atque indicata etiam controversia, an matrimonium ab Orientalibus initum post Ordinem sacrum irritum sit, an potius dumtaxat illicitum, transitus factus est ad aliam quæstionem: an rectum probeque factum, ac utile videretur, an potius scandalo esse posset, aliquem dispensare, qui uxorem post Ordinem sacrum duxerit, ut eam retinere, ac simul sacro Ordine perfungi, & sacra munia exercere possit, quia hujusmodi dispensationes interdum à Sede Apostolica concessæ fuerunt. Cùm autem, quæ ad quæstionem definiendam necessaria videbantur, non satis nota,*

nota, ac perspecta essent, placuit rem differre, & interim exquirere, quæ opus erant, ut plenius de re tota instrueremur. Cùm autem ad nostram cognitionem, quæ expectabamus, relata sunt, auditis Congregatorum suffragiis in ea fuimus sententia, ut nemini facultas dispensandi concederetur, sed Sedi Apostolicæ reservaretur, ut, cùm casus contigerit, & dispensatio postuletur, maturè expendantur, quæ necesse est considerare, ut, vel concedatur, vel denegetur dispensatio, cùm de re gravissima, ac magni momenti agatur. Decretum autem conditum est in hæc verba: ,, Recurrant ad Apostolicam Sedem in casibus particularibus; in quibus, si ob graves causas dispensatio super matrimonio inito post Ordines sacros concedenda videbitur, tunc nullum verbum fiat de renovatione consensus ". *Haud ignotum est, quanta difficultas occurrat, quoties super matrimonio ex impedimento dirimenti nulla dispensatio conceditur, solita conditione, ut inter conjuges consensus renovetur: cùm accidere possit, & nonnumquam contigerit, ut mulier haud contenta viro, vel vir uxorem fastidiens, ut se in libertatem vindicet, eorum alter, vel uterque novum consensum præbere renuat. In decreto mox relato haud mens nostra fuit, renovationem consensus excludere, cùm matrimonium extra dubitationem nullum est; sed cùm gravis illa controversia, ut dictum est, adhuc vigeat, an matrimonium in Ecclesia Orientali post Ordinem sacrum contractum, perinde nullum sit, ac in Ecclesia Occidentali, an potius sit solummodo illicitum; Et cùm hujusmodi controversia (exceptis Italo-Græcis, quorum matrimonia post Ordinem sacrum inita, statutum est, nulla, & irrita esse, ut in nostra Constitutione, quæ incipit:* Etsi Pastoralis §. 7. n. 28. *quæ quinquagesima septima in ordine Bullarii nostri tom. 1.) quoad cæteros Orientales Græcos nullo adhuc Decreto Apostolico definita fuerit, licet Tribunalia hujus Almæ Urbis opinioni eorum adhæreant, qui hæc Matrimonia nulla existimant; nihilominus satius visum est, ut adveniente casu concedendi dispensationem, conditio renovationis consensus non exprimatur. Decretum autem, de quo agitur, nunc etiam à Nobis solemniter confirmatur.*

Nota. Quod attinet ad Clericorum privilegia, Orientalis Ecclesiæ Clerici iisdem gaudent, quæ Latini habent. Hinc Sacr. Congr. de P. F. 4. Februar. 1676. referente Eminentissimo Nerlio, declaravit, *Percutientes Clericos Ruthenos unitos incurrere in excommunicationem, cùm Clerici prædicti eisdem omnibus privilegiis canonis, & fori, immunitatis, & libertatis gaudeant, quibus Clerici Latinè potiuntur.*

§. IV.

De Ministro.

De Ministro Ordinis eadem est Orientalium, ac Latinorum sententia; Nobis verò nonnulla notanda erunt, quæ vel ob rituum varietate, vel ob schismata, & abusus, qui in Oriente sunt, peculiari indigent examine. Rem verò exordiar ab iis, qui in Italia degunt Græcis sub Latinis Episcopis. De iis itaque in sæpe citata Constit. habetur: Primò ad tollendum omninò in Ordine conferendo rituum commixtionem, sub poena perpetuæ suspensionis à divinis prohibetur, *ne Latinus quicumque Episcopus etiam subjectos suæ jurisdictioni Græcos, neque Græcus quilibet Antistes Latinos quovis prætextu, sine speciali Sedis Apostolicæ licentia, ad primam Tonsuram, vel ullum Ordinem sive majorem, sive minorem promovere præsumat; alioquin tam Ordinans, quam Ordinatus perpetuam, ut præfertur, suspensionem se subituros intelligant.* 2. Prohibetur Latinos ex Latinis progenitos ac Latino ritu educatos, juxta ritum Græcum sub spe retinendi uxores, ad sacros Ordines promoveri, etiam in locis, ubi Græcus ritus servatur. 3. Dispensatur cum Italo-Græcis, qui ad hanc diem à Latino Episcopo sunt ordinati, cum animo tamen in Græco ritu permanendi, ut possint in eodem ritu permanere, & ad majores etiam Ordines à Græco Episcopo cum dimissoriis tamen Latini Ordinarii, græcè promoveri, cum clausula ne id impostерum inconsulta Sede Apostolica attentetur. 4. Decernitur Italo-Græcos cum dispensatione Apostolica ad aliquos Ordines ob defectum Græcorum Præsulum promotos, posse sine alia dispensatione cum dimissoriis Ordinarii ad majores Ordines græcè à Græco Antistitè promoveri: ordinatos verò à Latino Episcopo sine hac dispensatione, debere in Latino ritu manere, nec posse amplius Latinum Episcopum cum ad Græcum Antistitem mittere cum dimissoriis, ut Ordines reliquos Græco more recipiat sine dispensatione Apostolica; maximè si post susceptos à Latino Antistite Ordines, latinè vixerit; cùm Latinus ritus semel assumptus sine Apostolicæ Sedis dispensatione deseri nequeat. 5. Non esse ordinandos

Græ-

Græcos sine dimissoriis Latini Diœcesani ad Tonsuram, vel aliquem Ordinem, atque ita ordinatos manere suspensos, fierique si ministraverint irregulares, sicut Latini, à quibus censuris sola Apostolica Sedes dispensare potest. 6. *Non esse admittendos Episcopos Schismaticos sive pro Ordinibus, sive pro aliis Sacramentis conferendis, sed impediendos, quoad S. Apostolica Sedes desuper consulatur, & responsum habeatur; quos verò communionem S. Romanæ Ecclesiæ habere constiterit, eis Pontificalia exercendi facultatem Ordinarios Latinos in suis Diœcesibus liberè concedere posse.* 7. Ordinatos à Schismaticis etsi ritè, dum servetur debita forma, recipere quidem Ordinem, sed non executionem; hos vero correctos, & emendatos, reconciliandos esse cum pœnitentia salutari, *dummodo errores, si quos amplexi fuerint, sin minus Schisma abjurent in judicio, vel publicè, vel secretò pro qualitate facti.* 8. *Sed in Ordinibus per eos aliàs ritè susceptis ministrare* permittendos non esse, *nisi cum ipsis super irregularitate, hujusmodi occasione contracta, auctoritate Sedis Apostolicæ fuerit dispensatum.*

Atque hinc quoad Orientales reliqua patet. 1. Hominem unius ritus non posse licitè ab alterius ritus Episcopo ordinari, ordinatumque suspensum manere, ac ita ministrantem fieri irregularem. 2. Idem dicendum, si sine proprii Episcopi dimissoriis ordinetur. 3. Requiri dispensationem ab Apostolica Sede, ut quis ritè ab alieni ritus Episcopo ordinetur. 4. Ordinatos ab Hæreticis, & Schismaticis servata debita materia & forma, validè esse ordinatos, sed manere ab ordinum exercitio suspensos; nec posse dum in Orthodoxæ Ecclesiæ communionem recipiantur Ordines exercere, nisi antea ab irregularitate absolvantur. 5. Demum, Apostatas, & in hæresim lapsos, dum ad Ecclesiam redeant, non esse iterum ordinandos: quippe ex hæresi, vel Apostasia non amittitur ordo, qui præ se indelebilem fert characterem. Quamobrem in errore maximo sunt Syri Nestoriani, qui Diaconos, presbyterosque Apostatas iterum ordinant, juxta canonem centesimum decimum Synodi habitæ à Josue Barnan Patriarcha ann. 820. quo statuitur, Diaconis, & Presbyteris, qui Christum abnegaverint, iterum ab Episcopo manus imponendas esse, si ex tota virtute sua pœnitentiam exhibuerint.

Nota. Ex dubiis propositis Sacr. Congr. à Fr. Josepho de Hierusalem Ordin. Min. Strict. Observ. Præf. Missionum in Æthiopia, constat, Archiepiscopum illius nationis non solere Ordines conferre, nisi dum octo aut decem mille ordinandi sint ex diversis partibus congregati: eos verò ita ordinare solere. Dispositis per Ecclesiam ordinandis, Archiepiscopus per eam celeriter discurrendo, manus imponendo singulis Presbyteris dicit, *accipe Spiritum Sanctum*: Diaconis verò non manus sed crucem Patriarchalem super caput imponit. Ad hæc Suprem. Inquisit. Consultores 10. Aprilis 1704. ita responderunt: *Ordinatio Presbyteri cum manuum impositione, & forma prolatione, prout in dubio, est valida: sed Diaconi ordinatio cum simplicis Crucis Patriarchalis impositione omninò invalida est: quo vero ad praxim admittendi Presbyteros, & Diaconos ad exercitium suorum Ordinum postquam Catholicam fidem susceperint, sequentia observanda sunt.*

Si Sacerdos absolutè dicat, se ordinatum fuisse cum manuum impositione, ac verborum prolatione, & nihil aliud obstet, poterit Missionarius, postquam cum illo super irregularitate dispensaverit, eumque ab excommunicatione absolverit, eumdem ad exercitium suorum Ordinum admittere juxta Ritum approbatum, & expurgatum, in quo fuit ordinatus.

Si verò idem Sacerdos ingenuè fateatur, se non recordari de materia & forma sua Ordinationis, vel de una, aut altera dubitare, non potest admitti ad exercitium suorum Ordinum, donec sub conditione fuerit reordinatus.

Tandem si absolutè asseras, vel manuum impositionem, vel forma prolationem, sive utramque omissam fuisse, reordinandus erit absolutè, antequam ad exercitium suorum Ordinum admittatur: quia verò quilibet Sacerdos etiam validè ad Sacerdotium ordinatus, fuit invalidè ad Diaconatum promotus; idcircò ut possit suos Ordines exercere, debet, si Sanctissimo placuerit, facultatem dispensandi Missionariis impertiri, cum illo tamquam per saltum ordinato, ac jam suspenso propter subsequens suorum Ordinum exercitium super irregularitate dispensari docet, & quousque per Episcopum Catholicum ad Diaconatus ordinem promoveatur. Si hæc facultas Missionariis concessa non sit, in hujusmodi casibus tenentur recurrere ad Apostolicam Sedem.

TRACTATUS
DE MATRIMONIO.
CAPUT PRIMUM.

De sponsalibus quæ sunt præparatio ad illud.

Quæst. I. Quid sunt sponsalia?

Resp. Sponsalia sunt promissio mutua & legitima Matrimonii, l. 1. §. *de sponsal.*

Quæst. II. *Quænam requiruntur ut sponsalia sint valida?*

Resp. Sequentia. Verus consensus datus cum animo se obligandi, & per verba, vel alia signa externa declaratus, & acceptatus, Nam hæc ad veram promissionem obligantem requiruntur.

2. Deliberatio sufficiens ad mortale: nam sponsalia obligant sub mortali ad contrahendum Matrimonium.

3. Mutua promissio, ut constat ex definitione: quia hic contractus est onerosus, & una pars non censetur velle se obligare, nisi altera vicissim repromittat: unde promissio unius includit hanc conditionem, *Si tu repromiseris*; & ideò dicuntur sponsalia, & lib. 1. §. *de sponsal.* repromissio, hoc est reciproca promissio. Hinc si Titius Matrimonium promittat Bertæ, & hæc promissionem acceptet, sed non repromittat, non sunt sponsalia.

4. Habilitas utriusque ad contrahendum Matrimonium validè & licitè: nam promissio de re impossibili, vel illicita, nulla est. Hinc habentis votum simplex castitatis perpetuæ, vel ingrediendi Religionem, vel suscipiendi Ordinis sacri, invalida sunt sponsalia, licet jurata, cap. 6. *Qui Clerici &c.* Idem dic de sponsalibus personæ catholicæ cum hæretica sine dispensatione factis: nam sunt promissio rei illicitæ.

5. Jure canonico septennium completum, cap. 4. & 5. *de despons. impub.* Tamen juxta multos, valent si malitia suppleat ætatem, id est, si ante septennium apertè constet, sponsos habere sufficientem usum rationis ad talem contractum. Controvertitur, an inita ex metu gravi injustè incusso à parte contrahente valeant. Sed constat, ea posse à metum passo rescindi, quia habet jus ut restituatur in priorem suam libertatem.

Sed quid si sponsalia contracta sint ab impeditis, v. g. consanguineis, sub conditione, si Papa dispenset?

Resp. Non valent, si sciverint Papam non solere dispensare in tali impedimento: quia tunc conditio censetur impossibilis. Quod si dispensare soleat, sed absit justa causa dispensationis, debere dissolvi: cùm tunc illicitum sit dispensationem petere & dare. Si verò Papa soleat in tali casu dispensare, & adsit justa causa, juxta multos valent sponsalia, & posita dispensatione fiunt absoluta: quia sunt sub conditione possibili, honesta, & relata ad tempus quo personæ erunt habiles.

Nota. Sponsalia filiorum familias inconsultis parentibus contracta, sunt illicita, utpote contra præceptum honorandi parentes. Imò servari non debent, si inde grave scandalum timeatur. Idem dicunt aliqui, si parentes justa de causa contradicant, cùm Matrimonia invitis rationabiliter parentibus sint illicita; secùs, si postea consentiant.

Quæst. III. *Quomodo contrahuntur sponsalia?*

Resp. Multipliciter. 1. Expressè dicendo: *Accipiam te in conjugem. Promitto tibi Matrimonium*, vel tacitè, ut si parentes promittant pro liberis præsentibus, nec contradicentibus post pubertatem, capit. unico *de desponsat. impub. in 6.* Nam hæc liberorum taciturnitas censetur tacitus consensus. 2. Inter præsentes vel inter absentes per procuratorem, aut litteras &c. 3. Absolutè, vel conditionatè. Sed conditionatè contracta non pariunt obligationem nec impedimentum, nisi conditione impleta, cujus eventum expectare tenentur promittentes, ex cap. unic. *de sponsalib. in 6.* at hac posita fiunt absoluta. 4. Publicè, vel clandestinè: nam ad illa jure communi non requiritur præsentia parochi & testium, ut teste Fagnano declaravit Sac. Congregatio Cardinal. quia Concil. Trident. nihil statuit, nec immutavit circa sponsalia, quæ ante illud clandestinè contracta valebant, cùm ante illud ipsa Matrimonia clandestina essent valida, ideoque & sponsalia, quæ sunt quid accessorium & præparatio ad Matrimonium. A jure autem veteri non est discedendum, nisi per novum exprimatur, ex l. 32. cod. *de appellat.* Jure tamen particulari multarum diœceseon, præsertim Galliæ & Belgii, sponsalia celebrari debent coram parocho & testibus. In quibus diœcesibus, si coram Parocho non fuerint contracta, sunt nihilòminus

minus rata & obligatoria, inducuntque impedimentum publicæ honestatis, juxta Rituale Cameracense & Synod. Mechliniensem, cum a Concil. Trident. sint relicta intacta, atque relicta in terminis & dispositione juris communis.

Quæst. IV. *Quos effectus habent Sponsalia?*

Resp. Tres 1. Est gravis obligatio contrahendi Matrimonii tempore præfinito; aut si nullum tempus per sponsos vel per consuetudinem constitutum sit; parte una opportune id exigente, nisi altera justam habeat causam differendi. Nam omnis contractus onerosus obligat ex justitia, ideoque sub mortali in re gravi. *Hi qui de Matrimonio contrahendo pure & sine omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt & modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem observent*, ait Innocentius III. cap. 2. *de sponsal.* Hinc qui culpabiliter resilit a sponsalibus, perdit suas arrhas, & tenetur reddere alteri parti suas, imò & ei restituere impensas factas, & damna, seu quanti ejus intererat talem contractum impleri: quia in hoc injuriam fecit.

2. Est jus inchoatum ad rem in corpora mutua, quo fit ut quamvis usus sit sponsis illicitus; tamen si sponsus fornicetur cum alia, vel sponsa cum alio, peccet contra castitatem simul & justitiam. Nam abusus rei ex justitia alteri debitæ est contra justitiam. Ergo cum corpus sponsorum sit ipsis sponsis ex justitia debitum, licet nondum traditum, abusus ejus alteri concessus est contra justitiam. Quæ injustitia, utpote in re gravi mortalis est, ideoque explicanda in confessione. Sed in sponsa longe gravior est, cum ipsa per fornicationem longe vilior, ac deterior fiat.

3. Et impedimentum justitiæ publicæ honestatis.

Quæst. V. *Quibus ex causis dissolvuntur Sponsalia?*

Resp. Dissolvuntur, 1. Mutuo sponsi & sponsæ consensu, cap. 2. *de sponsal.*, sicut alii contractus. Nam singuli possunt cedere juri suo; & *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*, cap. 1. *de reg. jur.* idque etsi fuerint juramento firmata: quia in omni juramento promissorio subintelligitur conditio: *Nisi promissarius remittat*. Modo tamen ambo sint puberes: nam impuberes ante pubertatem resilire non possunt, cap. 7. *de sponsal. impuber.* Quod statutum est, ne ob inconstantiam ac levitatem sæpius nova contrahant sponsalia, & rursus dissolvant. Sed impubes, cum pervenerit ad pubertatem, potest pro libito illa dissolvere; nisi intervenerit copula, cap. 19. *de sponsal.*

2. Per Matrimonium valide contractum cum alia persona, quamvis fuerint jurata, ex c. 22. & 31. *de sponsal.* Quia res tradita per contractum indissolubilem, non potest amplius tradi priori promissario. Sed pars, quæ sic contraxit, altera rationabiliter invita, peccat mortaliter violando contra justitiam fidem datam: unde in cit. cap. dicitur, quod ei est de violatione fidei pœnitentia injungenda. Nec secundum multos sponsalia postea reviviscunt, cum per illud Matrimonium extincta sit. Obligatio autem semel extincta non reviviscit, ex leg. 98. *de solut.* Non tamen dissolvuntur per secunda sponsalia etiam jurata: quia hæc nulla sunt, cum sint promissio de re illicita præstanda.

3. Per superveniens impedimentum matrimonii dirimens, v. g. affinitatem inter sponsos contractam, ex unius fornicatione cum persona consanguinea alterius in primo & secundo gradu, cap. 2. *de eo qui cognovit &c.* Nam tunc res promissa fit illicita, & jure impossibilis.

4. Per discessum unius in regionem longinquam sine consensu alterius, cap. 5. *de sponsal.* nam censetur juri suo cedere.

5. Secundum multos, per notabilem moram culpabilem sponsi vel sponsæ in contrahendo Matrimonio intra tempus constitutum. Quia qui est in tali mora, censetur alteri obligationem remittere, quamvis ipse ex parte sua adhuc teneatur, si alter velit Matrimonium inire: nam culpâ non liberat eum ab obligatione contracta: aliàs commodum ex culpa reportaret.

6. Per fornicationem sponsi, vel sponsæ cum tertia persona post sponsalia etsi jurata, c. 25. *de jurejur.* Quia in sponsalibus intelligitur hæc conditio: *Nisi contra fidem sponsalium feceris*. Et quia fornicans frangit fidem, & suspectus alteri redditur de fide in futurum servanda. Præterea tunc est notabilis mutatio. Item dicunt multi, si sponsa permiserit se ab alio impudice tangi: quia per hoc fit notabiliter vilior, & ingerit metum, ne fidem marito non servet. Quod etiam extenditur ad sponsum, si exercuerit actus turpes circa aliam valde frequentes. Sola tamen pars innocens libera est, nec privatur jure suo ob alterius culpam. Sponsus vero, qui cognito suo jure resiliendi cognovit carnaliter sponsam, tenetur illam duce-

tum quia Deus non acceptat promissionem rei prius promissæ & debitæ alteri, tamquam factam in damnum & contra jus illius. Sic obligatio dandi domum promissam Petro diviti, non solvitur per votum dandi illam hospitali. Igitur, inquiunt, qui post sponsalia vovit castitatem, nec potest ab altera parte obtinere remissionem sponsalium, tenetur Matrimonium inire, & debitum petenti reddere; sed ei petere non licet, quia valet votum in his omnibus, quæ injuriosa non sunt: unde sponsalibus, vel Matrimonio dissolutis tenetur servare continentiam.

Porro ex communi sententia votum simplex castitatis vel religionis sponsalia præcedens, facit illa irrita, ex cap. 6. *Qui clerie. vel voventes*. Quia tunc sunt promissio rei illicitæ faciendæ, nempe ineundi Matrimonium, & executio est peccatum.

Nota. Ad dissolvenda sponsalia requiritur auctoritas judicis ecclesiastici in his casibus. 1. Si moraliter non constet de sufficientia vel veritate causæ dissolvendi: aliàs enim dissolvens se committeret probabili injustitiæ periculo; imo est injustitia in dubio privare alterum jure per illa acquisito. 2. Si sponsalia sint publica, causa autem dissolvendi occulta, ex cap. 7. *de sponsal.* nam debitus ordo, & evitatio scandali id exigunt.

(✠) *Nota*. Huic loco addendam censui necessariam doctrinam, quæ in lib. VII. c. 19. cit. tract. De Synodo explicatur, quæ ratione se gerere debeant parochi cum iis, qui doctrinam Christianam ignorant, & matrimonium contrahere contendunt. *In Synodo Bononiensi, habita anno 1634. dicitur, non posse viros, & feminas a Matrimoniis contrahendis hoc nomine prohiberi, quod doctrinam Christianam ignorent, quamvis deceat, ut Parochus ejusmodi prohibitionem illis comminetur, quo facilius eosdem inducat ad Fidei rudimenta addiscenda. Idem sentit Romaguera, in notis ad Constitutiones Synodales Gerundenses* lib. IV. tit. 1. cap. 2. *ubi cum in hanc offenderit Synodalem sanctionem*: „ Renovantes Constitutionem, in ultima Synodo editam, circa doctrinam Christianam statuimus, & ordinamus, quod de cetero ad sponsalia per verba de præsenti non admittantur, qui doctrinam Christianam nescierint, & confirmati non fuerint „ *loco eam illustrandi, uti aliàs solet, tacite impugnat, docens, fas non esse Episcopo, quemquam a Matrimonio arcere, hanc solam ob causam, quod doctrinam Christianam ignoret, sed dumtaxat posse blandis verbis, atque adhortationibus, eum inducere ad Matrimonium differendum, donec Christianis imbuatur institutis: nec dissimilia sunt, quæ in hanc rem adduxit Marcellus Severoli* in suo Voto, impresso part. 14. rec. dec. 535. num. 52. & 53.

2. *Fulcitur hæc opinio quorumdam Theologorum auctoritate, qui cum ignorantiam doctrinæ Christianæ non invenerint in vulgatis versiculis, in quibus enumerantur impedimenta Matrimonium impedientia, asserere proinde non dubitarunt, neminem posse ob illam solam a Matrimonio celebrando cohiberi: ita docuit Thomas Sanchez*, lib. III. de Matrim. disp. 15. n. 9. *inquiens*: „ Nescio tamen, qua ratione possit *Episcopus* ob hanc ignorantiam arcere aliquos a Matrimonio contrahendo, cum ipsius non sit impedimenta Matrimonii statuere, nec hoc impedimentum ab Ecclesia statutum sit, „ *& sequitur Diana* in edit. Coordin. tract. 6. tom. 2. resol. 95.

3. *Verum huic doctrinæ & Rituale Romanum, & S. Carolus Borromæus, & quamplurimæ Episcopales Synodi, ac Summorum Pontificum edicta adversantur: etenim Rituale Romanum* tit. de Matrim. *de iis loquens, qui Matrimonio sunt jungendi, ait*: „ Uterque sciat rudimenta Fidei, cum ea deinde filios suos docere debeant „ *S. Carolus* in Concilio Provinciali Mediolanensi v. part. 3. (Act. Eccl. Mediol. part. 1. p.286.) *hæc statuit*. „ Parochus, quos Sponsos experiundo viderit doctrinæ Christianæ rudimenta plane ignorare, ne Matrimonio illos ante jungat, quam ea item ratione cognovit didicisse, quæ eo de genere illos plane scire oportet: *Quæ verba advertens Franciscus Amatus Pouget* instit. Catholic. tom. 2. part. 4. sect. 1. cap. 8. §. 5. n. 6. *inquit* „ Non accedendum prius ad connubii legem, quàm teneantur præcipua religionis mysteria, Christianæque vitæ ratio, & conjugatorum officia probe noscantur „ ; *In Archiepiscopali Bononiensi Cardinalis Gabrielis Palæoti* part. 3. pag. 157. *cavetur, ne Parochus ad tertiam deveniat Matrimonii denunciationem, nisi certo noverit, Sponsos principalia Fidei nostræ mysteria didicisse, & saltem* „ Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolicum, & Præcepta Decalogi memoriæ mandasse „ : *Idem edixere innumeræ Synodi, collecta à Genetto* Theolog. Moral. tom. V. tract. 9. cap. 2. quæst. 17. *quibus addimus Synodum*

nodum Farfensem habitam anno 1685. *a Cardinali Barberino : Cesenatensem , habitam anno* 1693. *a Cardinali Denhoff. Neapolitanam habitam anno* 1694. *a Cardinali Cantelmo: Ariminensem habitam anno* 1724. *a Cardinali de Via ; Neapolitanam habitam anno* 1726. *a Cardinali Pignatelli : Sabinensem habitam anno* 1736. *a Cardinali Albano, omnes* ad titulum de Matrimonio ; *ac demum in Congregatione , habita coram san. mem. Innocen. XII. anno* 1697. *decretum est , non esse a Parochis Matrimonium in Ecclesia proclamandum , nisi antea Sponsos repererint in Christianæ religionis rudimentis sufficienter instructos ; quod quidem decretum confirmatum fuit a fel. rec. Clemente XI.* in suo Bullario pag. 326. *Idem edixit Cardinalis de Rohan* in suo Rituali Argentinensi , ad tit. de Matrimonio pag. 254., *ubi Parochos diligenter investigare jussit* , an Matrimonio jungendi teneant rudimenta Fidei . *Ac denique Nos ipsi in nostra Encyclica epistola , ad universos Episcopos* (*quæ est* 42. in nostro Bullario §. 11.) *hæc scripsimus* „ Verum , cum Matrimonio jungendi non sunt, si Parochus , ut debet, prius interrogando , deprehenderit , marem , seu feminam , quæ ad salutem necessaria sunt, ignorare ; vix tantæ, ac tam luctuosæ ignorantiæ locum relinquet Episcopus , qui Pastores animarum admoneat officii sui , & huic si desint negligentiæ repetant pœnas .

4. *Quamobrem cum doctrina tradita in citata Synodo Bononiensi anni* 1634. *a communi Ecclesiæ sensu , & praxi discordet , est omnino reformanda , & corrigenda , sicuti reapse correcta fuit in alia Synodo Diœcesana Bononiensi , celebrata a Cardinali Boncompagno anno* 1699. lib. II. cap. 9. , *atque iterum a Nobis* Notific. 9. & Notific. 46. , *ubi ad Matrimonium contrahendum , neminem admitti præcepimus , Christianis institutis non dum satis edoctum .*

5. *Neque in contrarium facit , quod ajebat Sanchez , nimirum non posse Episcopum , nova impedimenta Matrimonium impedientia statuere ; huic enim difficultati in primis reponimus , ab Episcopo repellente a Matrimonio contrahendo ignorantes Christianæ religionis necessaria rudimenta nullum de novo poni impedimentum , sed illud explicari , & inculcari , quo iidem jam detinentur : Enimvero cum Matrimonium inter Fideles , unum sit ex septem novæ Legis Sacramentis a Christo Domino institutis, atque e numero eorum , quæ dicuntur* vivorum , *non* . , *sine gravi sacrilegio , illud celebrare potest in statu peccati mortalis , quod optime perpendit Didacus Covarruvias* super 4. Decret. part. 2. de Matrim. cap. 6. in princ., *inquiens .* „ Existens in mortali crimine non potest absque novo peccato Matrimonium contrahere; tractat enim indecenter Sacramentum hoc maximum „ *Nec Parochus licite eidem Matrimonio assistit . Quamvis enim juxta communiorem , magisque receptam sententiam non sit Sacramenti Matrimonii Minister :* uti in præcedenti capite diximus , *nihilominus in multis comparatur Ministro , nec licite sua præsentia , & auctoritate firmare potest contractum , quem scit a Contrahentibus sacrilege iniri , quemadmodum prosequitur Cardinalis Laurea* in 4. sent. tom. 3. disp. 22. art. 22. n. 549., *& pluribus Franciscus Maria Muscettola Archiepiscopus Rossanensis* in sua de Sponsalibus , & Matrimoniis , *quæ extat post secundam impressionem* observat. bo: me: Zauli ad statuta Faventina , *iterumque edita est Neapoli anno* 1742.; *Qui autem Fidei rudimenta ignorat , quæ ex gravi præcepto scire tenetur , quamdiu illa non addiscit , cum potest , versatur in statu peccati mortalis , ac propterea jure , ac merito a Matrimonio contrahendo arcetur. Deinde idem Sanchez* cit. disp. 15. num. 3., & lib. VII. disp. 6. nu. 6. *Basilius Pontius* de Matrim. lib. VI. cap. 7., *Gaspar Hurtado* disp. 25. difficult. 1. num. 1. *&* *Perez* de Matrim. disp. 23. sect. 1. num. 1., *non solum in Episcopo , sed etiam in Parocho facultatem agnoscunt impediendi ad tempus Matrimonium ex aliqua rationabili causa ; puta ad sedandum scandalum , vel ad detegendam alicujus objecti impedimenti veritatem , nec tamen inde censeri autumant , verum , & proprium impedimentum eorum auctoritate Matrimonio apponi ; Siquidem illa prohibitio temporaria est , atque ablato scandalo & detecta falsitate objecti obstaculi , sine ulla dispensatione cessat , & extinguitur . Idem autem contingit in re nostra ; Episcopus enim ignorantibus Christianæ religionis instituta , & præcepta , Matrimonium interdicit solum ad tempus , donec scilicet illa addiscant : quod si hæc prohibitio diuturna sit , & perseverat , id per accidens est , atque unice oritur ex culpa eorum , qui illis erudiri , aut recusant , aut negligunt .*

6. *Unum tamen advertendum addimus , quod recte consideravit Giribaldus* de Sacram. Matrim. tract. 10. cap. 3. dub. 13. nu. 111. *nimirum quandoque evenire , ut*

quis præcipua Fidei nostræ mysteria, & sciat & credat; cætera pariter, quæ necessitate præcepti sunt addiscenda, aliquo saltem rudi modo perceperit, sed quia hebetis est ingenii, & exilis memoriæ, post omnem adhibitam diligentiam, illa memoria retinere, & recitare non valeat, in hoc autem rerum statu non debet perpetuo arceri à Matrimonio, quod est institutum in officium naturæ, & propterea nemini sine propria culpa est denegandum, sed curabit Parochus, ut qui eo memoriæ defectu laborat, frequenter audiat, quæ semel crasse didicit, ne ab ejus mente penitus elabantur. Inter celeberrimas Constitutiones Gibertinas editas à Joanne Matthæo Giberto Episcopo Veronensi, quas alibi commendavimus tom. v. cap. 23. legitur: „ Cum autem quilibet Christianus Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, & Præcepta Dei atque Ecclesiæ scire debeat, retinendo saltem sensum; & Sacerdotibus, ac Prædicatoribus munere sibi imposito, prout tenentur, fungentibus, nullus se in veritate excusare poterit, quod à quo necessaria ad salutem addiscere possit, non habeat; ideo præmissa nescientes, ut magis confundantur &c. in faciem Ecclesiæ ad Matrimonium contrahendum non admittantur „ ubi Cardinalis Augustinus Valerius in notis ad rem subdit: „ Advertte non esse arcendos &c. qui, ut necessaria ad salutem perdiscant, faciunt quod in se est, sicut qui scholas doctrinæ Christianæ frequentant; quia non ob incuriam, aut negligentiam, sed ob ingenii, memoriæve imbecillitatem ea non addiscunt „.

CAPUT II.

De natura & proprietatibus Matrimonii.

Quæst. I. Quid est Matrimonium?

Resp. Matrimonium dupliciter accipitur, nempe pro contractu, & pro vinculo per talem contractum inducto. Matrimonium pro contractu acceptum recte definitur: Contractus legitimus, quo vir & femina sibi mutuo tradunt, & acceptant potestatem corporum in ordine ad actum generationis, & se obligant ad se mutuo juvandum & perpetuo cohabitandum. Matrimonium vero pro vinculo acceptum communiter definitur: Maris & feminæ conjunctio maritalis ac legitima, individuam vitæ consuetudinem retinens, ex cap. 11. de præsumpt. Sumptum autem pro Sacramento est contractus modo dictus gratiæ significativus & collativus.

Matrimonium pro vinculo sumptum dividitur in legitimum, ratum, & consummatum. Legitimum est illud, quod legitimo consensu inter personas non impeditas contractum est: quale etiam nunc est inter non baptizatos. Unde ut tale non est Sacramentum, aut saltem præscindit à ratione Sacramenti.

Ratum dicitur, quod est & legitimum & Sacramentum, sed necdum copula carnali consummatum: tale est inter solos baptizatos.

Consummatum est illud, quod accedente copula carnali extrinsece completur.

Quæst. II. *Quænam est materia, & forma & minister hujus Sacramenti?*

Resp. Circa hoc dissentiunt Theologi. Aliqui docent, materiam esse consensum contrahentium exterius expressum: formam vero, verba quæ profert sacerdos, qui proinde ejus minister est.

Alii longe communius contendunt, ipsos contrahentes ponere materiam & formam, ideoque esse ejus ministros: sed in assignanda illa materia & forma inter se diffident. Secundum multos materia est mutua corporum traditio: forma vero mutua corporum acceptatio, facta signo sensibili consensum internum exprimente. Secundum alios, materia est consensus internus contrahentium, forma sunt signa externa consensum illum exprimentia. Demum secundum alios materia sunt corpora habilia, forma est mutuus conjugum consensus.

Quæst. III. *An & qualis requiritur consensus ad valorem Matrimonii?*

Resp. Requiritur verus consensus internus, mutuus, de præsenti, per verba, & alia signa sensibilia expressus, plene deliberatus, in se liber, & immunis à metu gravi injusto, ex Conc. Flor. Itaque

1. Requiritur verus consensus internus & mutuus: nam *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum*, c. 25. de sponsal. Consistit enim in contractu legitimo, qui est essentialiter duorum consensus. Hinc si consensus sit ex alterutra parte fictus, nullum est Matrimonium, cap. 26. de sponsal. Qui tamen ficte consensit, peccavit graviter, tum contra reverentiam Sacramenti, falso & sine intentione adhibendo ejus signa; tum contra justitiam, quia in contractu oneroso, si unus bona fide ponat partem suam, habet jus ut

etiam

etiam alter adjiciat suam, & sic ponatur æqualitas. Unde tenetur injuriam resarcire, & damna compensare, imo & tollere deceptionem, vero consentiendo & contrahendo, nisi aliqua causa gravis obstet, qualis est magna conditionis inæqualitas, vel si gravia mala, capitales inimicitiæ, diffidia, scandalum grave ex tali Matrimonio merito timeantur: quo casu sufficiet pecuniaria compensatio. Excipiuntur etiam hi casus, nempe si tanta fuerit evidentia fictionis, ut mulier censeatur voluntarie decepta fuisse, quia volenti non fit injuria, vel si mulier decepta ipsum etiam deceperit, simulando se esse virginem, cum non esset.

2. Consensus debet esse de præsenti, ex cap. 31. *de sponsal.* Quia per sola verba de præsenti fit traditio, in qua consistit Matrimonium, quo traditur mutua corporum potestas, nam per verba de futuro fit solum promissio. Ideoque debet esse mutuo acceptatus, ex cap. 3. *de sponsa duorum*: nam traditio non est completa, nec dat jus sine acceptatione: Porro iisdem omnino verbis, quibus conjuges proprium consensum exprimunt, significant etiam se acceptare obligationem, & consensum ab altero expressum; nam hæc verba, *accipio te in meum, vel in meam*, aut æquivalentia utrumque significant, nempe & obligationem propriam, & acceptationem obligationis alterius conjugis: nec possunt unum sine altero velle, & exprimere; cum enim sit contractus, constans essentialiter ex utriusque obligatione, non potest vir, v. g. dicere, *Volo esse tuus vir*, quin eo ipso dicat virtualiter, & implicite: *Volo te habere in uxorem*, & consequenter volo te habere mihi obligatam, sine qua obligatione non esset uxor, nec vir ejus maritus. Item non potest vir velle accipere mulierem in legitimam uxorem, quin simul velit esse ejus maritus; ideoque se ei ut uxori obligare; cum nequeat habere illam uxorem, nisi ipse velit esse ejus maritus, & se ei obligare. Idem est de uxore.

3. Debet esse plene deliberatus, hoc est, factus cum advertentia de re sufficienti ad mortale. Nemo enim potest obligationem gravem sibi liberam contrahere, nisi plene consentiat. Item debet esse in se liber; nam omnis contractus humanus exigit esse in se liber, & non in causa tantum. Unde non valet, si datus sit in ebrietate voluntaria, in qua fuerit prævisus, nec debet esse extortus ex metu gravi injusto; nam consensus sic extortus invalidat Matrimonium, ut dicetur infra.

4. Utriusque consensus debet esse simul moraliter, ita ut unius partis consensus perseveret moraliter, nec revocatus sit, dum exprimitur consensus alterius: alioqui non esset mutuus duorum in idem consensus. Sufficit tamen si consensui unius physice præterito non revocato, accedat consensus alterius, licet interposito intervallo; nam id omni contractui sufficit, & aliàs non posset iniri Matrimonium per litteras, vel procuratorem.

5. Ille consensus debet signo aliquo externo exprimi: quia est contractus humanus, ideoque non nisi modo sensibili perficiendus; & quia mutua requiritur consensus acceptatio. At non potest acceptari nisi cognoscatur, nec cognosci nisi per aliquod signum externum declaretur. Quamvis autem ad ejus valorem sufficiat quodvis signum sufficienter eum manifestans, ex Catech. Rom. & ex Conc. Florent. quod non requirit verba absolute, sed cum addito *regulariter*; tamen verbis proprie dictis exprimi debet, dum potest; quia verba vocalia melius ac alacrius, quam alia signa, consensum exprimunt; proinde usurpari debent in contractu tanti momenti, dum possunt.

Quæst. IV. *An ad Matrimonii valorem requiratur, ut intendatur copula?*

Resp. Nego. Sed sufficit quod intendatur saltem implicite & confuse translatio dominii corporum in ordine ad actum conjugalem, seu jus ad copulam. Quia 1. Matrimonium nihil est aliud essentialiter, quam mutua traditio & acceptatio potestatis corporum in ordine ad copulam, dando & recipiendo jus ad copulam. Unde copula supponit jam Matrimonium constitutum. Item essentia Matrimonii consistit in conjunctione animorum per mutuam traditionem potestatis corporum ad finem Matrimonii saltem confuse cognitum. 2. B. Virgo & S. Joseph ex communi sensu Ecclesiæ, verum contraxerunt Matrimonium, licet non intenderint copulam, imo se per votum obligarint ad se abstinendum ab ea. 3. Valide initur Matrimonium cum voluntate ingrediendi religionem ante illius consummationem.

Quæst. V. *An sufficiat consensus conditionatus?*

Resp. 1. Valet Matrimonium, si conditio sit de præsenti, & extet; vel de præterito, & extiterit: quia, posita conditione, consensus transit in absolutum, cum sit aut fuerit id, ad quod ut præsens aut præteritum con-

consensus alligatus est: Secus, si conditio non subsistat, nam tunc abest consensus: quippe contrahentes ab initio consentire nolunt, nisi stato tempore impleatur conditio. Si autem conditio honesta & possibilis sit de futuro contingenti, non perficitur Matrimonium, donec impleatur conditio, ex cap. 5. *de condit.* quia non perficitur nisi consensu, quo contrahentes sibi mutuo tradunt actu potestatem suorum corporum, in ordine ad actum generationis: ac non tradunt nisi consensu absoluto, aut in absolutum transeunte, ut patet ex aliis contractibus; nam voluntas non vult tradere nisi posita conditione. Itaque valor Matrimonii suspenditur usque ad conditionis eventum, quem tenentur contrahentes expectare, & eum non impedire, si conditio non sit turpis.

Hinc qui sub conditione de futuro unam duxit, si ante impletam conditionem aliam absolute ducat, valebit hoc ultimum Matrimonium, licet sit illicitum: Si autem duxerit duas sub tali conditione, valebit cum illa, cum qua conditio prius implebitur. Si vero conditio non impleatur, nullus est contractus cap. 3. *de condit.*

Porro quamvis secundum multos, adveniente conditione Matrimonium perficiatur sine novo consensu, modo prior consensus non fuerit revocatus, quia cæteri contractus conditionati posita conditione fiunt absoluti; tamen in praxi curandum est, ut sic contrahentes impleta conditione consensum renovent, & quidem coram parocho & testibus, ne forte ab alterutra parte revocatus fuerit; & quia multi alii novum consensum absolute exigunt. Item contrahentes debent coram Parocho & testibus affirmare conditionem esse impletam, nisi hi ejus impletioni interfuerint, quia Concil. Trid. exigit, ut intelligant Matrimonium vere contractum esse.

Resp. 2. Si conditio apposita repugnet naturæ, indissolubilitati, vel fini Matrimonii, aut ejus bono ac fidei, irritum est Matrimonium, ex cap. ult. *de condit.* ibi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, puta si alter dicat alteri, contraho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam ditiorem, aut si pro quæstu adulterandam te tradas; matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu.* Ratio est, quia nihil potest sine sua substantia subsistere: at substantia Matrimonii ex institutione divina consistit in consensu & obligatione ad perpetuam societatem & ad prolem non impediendam, sed suscipiendam & educandam.

Si conditio non adversetur substantiæ & fini Matrimonii, non illud irritat in foro externo, licet sit turpis; ut si quis dicat: Contraho tecum ea conditione, ut victum furto quæras; vel etiam sit absolute impossibilis ex cap. cit. ibi: *Licet aliæ conditiones appositæ in Matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* Quæ constitutio, ex Delugo, valet etiam in foro interno, quando aliunde non constat de carentia consensus. Quamvis enim Ecclesia non possit supplere consensum Matrimonii, si desit, (cum nulla potestas humana possit dare potestatem tui corporis ac usum conjugii sine tuo consensu) tamen cum præsumantur contrahentes (nisi aliud constet) voluisse contrahere Matrimonium secundum leges, & sensum quo verba in jure intelliguntur, recte censetur implicite voluisse, non obstante conditione impossibili, aut turpi, contractum valere. Cæterum in foro conscientiæ standum est dicto contrahentis, an habuerit vere intentionem contrahendi, non obstante tali conditione; quam si non habuerit, nullum est Matrimonium ob defectum consensus; nam consensus sub conditione non est actu nisi posita conditione: si ergo conditio non potest poni, nunquam erit consensus.

Quæst. VI. *An ad valorem matrimonii requiratur consensus parentum?*

Resp. Nego. Ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. ubi *eos anathemate damnat, qui falso affirmant, matrimonia à filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, parentes ea rata vel irrita facere posse.* Sed addit ea semper fuisse ab Ecclesia prohibita. Sunt etiam contra præceptum divinum honorandi parentes, nisi ipsi suum consensum rogati, sine justa causa denegent, itaut non sint rationabiliter inviti. Ratio autem, cur ejusmodi Matrimonium sit validum, est, quia omnis homo sufficienti ratione & legitima ætate præditus, plenum atque integrum habet dominium in corpus suum: independenter à parentibus.

Porro in Gallia matrimonia sine consensu parentum contracta, non censentur invalide contracta, nisi quoad aliquos effectus civiles, ut declaravit Ludovicus XIII. & habetur in actis Cleri Gallicani, tom. III. Imo valent etiam quoad illos, si filiifamilias excedant annos XXX. & filiæ XXV. modo scriptis

requi-

requisierint consensum parentum, ex edicto Henrici II.

(✠) *Nota*. Addidimus huic quæstioni, quæ hac de re luculenter exposita sunt in lib. VII. DE SYNODO DIOECESANA, cap. 17. ubi *num.* 2. indicantur civiles leges, quibus irrita declarantur inita à servis, & filiisfamilias sine consensu parentum, dominorum matrimonia. *Num.* 3. canones recensentur, quibus Ecclesia ratas quondam habuit hujusmodi civiles leges *num.* 4. sequenti modo res exponitur. *Verum postea consultius visum est Ecclesiæ, præfatas civiles leges pluribus seculis à se, aut approbatas, aut toleratas corrigere, & abrogare, statuitque, ut deinceps nuptiarum validitas à solo penderet contrahentium consensu, nequaquam autem à nutu eorum, sub quorum dominio, vel potestate contrahentes existunt, quod generatim sancitum legimus* in cap. Cum locum, de sponsal. & matrim. in cap. Licet: & in cap. Tua de sponsa duorum; *speciatim vero de servis, rescripsit Adrianus Papa ad Archiepiscopum Salisburgensem* in cap. Dignum de conjugio servorum: „ Nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi, & si dominis contradicentibus, & invitis contracta fuerint, nulla ratione sunt, propter hoc, Ecclesiastico judicio dissolvenda „ *ac tandem de filiis familias, post alias sanctiones indicatas ab Juvenin.* cit. dissert. 10. q. 5. cap. 3. art. 1. *definivit Tridentinum* sess. 24. cap. 1. de reformat. matrimon. *ubi anathemate perculit*, qui falso affirmant, matrimonia à filiis familias, sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse.

5. *Quamobrem non licet hodie easdem civiles leges jamdiu ab Ecclesia rescissas excitare, eorumque obtentu, firmitatem adimere, aut servorum, aut filiorum familias connubiis, quibus domini, vel parentes non annuerunt. Quod autem affirmat Bohemerus* jur. Eccles. Protestantium lib. IV. tit. 9. §. 6. *nempe in Pomerania, VVestphalia, & Bohemia, ubi adhuc remanent vestigia antiquæ servitutis, & etiam hodie reperiuntur* homines proprii, *hoc est existentes sub dominorum proprietate, istorum connubia, non aliter esse valida, quam ex dominorum consensu, aut est accipiendum de servorum conjugiis, quoad effectus civiles, aut non est admittendum à Catholicis, illis in regionibus degentibus, qui sanctioribus Ecclesiæ legibus reguntur. Intra fines pariter pœnarum civilium concluditur edictum à Christianissimo Rege Henrico II. in Comitiis Blesensibus anni 1579.* art. 40. *promulgatum, atque à Ludovico XIII. an. 1629. & 1639. renovatum, quo nulla, & invalida declarantur matrimonia à filiisfamilias contracta sine consensu parentum, illud siquidem verbum* invalida, non esse aliter explicandum, quam per solam relationem ad contractum civilem, *ejusdem Ludovici nomine, Clero Gallicano responderunt Regis Commissarii, ubi habetur* tom. III. rerum, & decretorum Cleri Francici; *testaturque Lovetus, in Parisiensi Senatu Consiliarius* tit. 6. litt. M. *scribens*: „ Nullitas matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas requirit articulus 40. Blesensis Constitutionis, nullatenus attingit ipsum Sacramentum, quod nihilominus in isto matrimonio existit: non agitur de Sacramento matrimonii, aut ejus essentialibus cæremoniis; sed de validitate conventionum matrimonialium, de accessoriis matrimonii, de dotis validitate, & communitate inter virum, & uxorem, quæ conditiones non dependent ex Theologicis decisionibus, sed ex edictis in Parlamento verificatis: „ *Idem ostendit Isaacus Habertus Episcopus Vabrensis* in libro de justitia connubialis edicti *à Ludovico XIII. conditi, ubi hæc habet*: „ Non multum laborandum est, de conciliandis Regiis edictis cum Ecclesiæ sententia: nullo siquidem edicto, matrimonia filiorumfamilias invalida, ac nulla esse, absque consensu parentum, tutorumve, constitutum est, etsi hic error multis imposuerit. Prohibita quidem sunt, sed invalida, & nulla esse, haudquaquam definitum. Unde etiam Decessorum suorum vestigiis insistens Rex Christianissimus Ludovicus, ea iterum prohibuit, ac austerius interdixit: invalida tamen, ac nulla esse, contra Tridentinæ Synodi decretum, ac Theologorum unanimem in Regno suo sententiam, minimè sanxit. *Idem tradit Cabassutius* in theor. & prax. jur. Canon. lib. III. cap. 26. num. 6. & 7. *ubi Brodeum carpit, quod Regium edictum ad ipsam etiam Sacramenti rationem protraxerit. Idem docet Gerbasius in libro, quem inscripsit* Tractatus pacificus &c. pag. 504. *Idem Natalis Alexander* Theolog. dogmat. & moral. tom. VI. lib. 2. de Sacr. Matrimon. cap. 3. artic. 3. propos. 1. *Quocirca nescimus, qua ratione Juenin* in citat. dissert. 10. cap. 3. artic. 2. *metuerit, suum calculum adjicere tot Doctorum Gallicanorum sententiæ, Regis etiam declaratione firmatæ, & decidere noluerit, an revera in Gallia matrimonia inita à filiisfamilias sine*

con-

consensu parentum sint valida quoad substantiam, etsi civilibus effectibus destitui, nemo dubitet. Neque extra institutum vagati sumus, dum hæc prolixius enarravimus: Siquidem verebamur, ne Episcopi, prædicti Juenin, aliorumque, contra communem sapientiorum Galliæ Doctorum sensum idem scriptitantium auctoritate decepti, non audeant in suis Synodis declarare, matrimonia à filiisfamilias, invitis ac insciis parentibus contracta, etsi illicita, valida tamen esse; ac proinde integrum non esse Contrahentibus, quamdiu eorum alter superstes est, alias nuptias inire; quam profecto Synodalem declarationem ad consulendum animarum saluti, non solum utilem, sed maxime necessariam reputamus.

Quæst. VII. *An Matrimonium valide contrahatur per procuratorem, & inter absentes?*

Resp. Affirm. Quia 1. Ecclesia sic contrahi permittit, ut patet ex praxi præsertim inter Principes: 2. Alii contractus valide fieri possunt inter absentes per procuratorem, vel per litteras: ergo & Matrimonium: nam Christus evehendo contractum Matrimonii ad rationem Sacramenti, nihil immutavit de natura contractus. 3. Sic valide contrahebatur ante Concil. Trid. ut patet ex cap. ult. *de procurat. in 6.* ubi Bonifac. VIII. id expresse declarat. Concilium autem Trid. non irritavit, nisi matrimonia clandestina: at ea, quæ per procuratores fiunt coram parocho & testibus, non sunt clandestina.

Sed ex eod. cap. ult. *de procur. in 6.* ad tale matrimonium tria requiruntur. 1. Ut procurator ad hoc habeat mandatum speciale. 2. Ut procurator alium sibi non substituat, nisi hoc ei sit specialiter commissum. 3. Ut procurator antequam contraxerit, non fuerit à domino revocatus: alioqui matrimonium nullum est, etiamsi tam ipse quam pars quacum contrahit, revocationem ignoret: quia tunc deest consensus illius, cujus nomine procurator contrahit: qui consensus suppleri non potest à jure in matrimonio, sicut potest suppleri in aliis contractibus; nam alii contractus per procuratores facti valent etiam revocato mandantis consensu, modo revocatio neque procuratori neque parti innotuerit, l. 15. §. *Mandati*. Post Concil. Trid. autem requiritur etiam præsentia parochi & duorum testium.

Dices. Si hoc ita sit, quare ergo sponsi postea præsentes in facie Ecclesiæ conjunguntur? *Resp.* Hoc fit, non quod Matrimonium reputetur invalidum, sed vel ad supplendas solemnitates omissas, vel ad confirmandum contractum, vel ad majorem securitatem, ne forte alteruter consensum, antequam procurator contraxerit, revocaverit. Tribus istis conditionibus quarta addenda est, ne procurator fines mandati excedat sui; mandans enim non censetur consentire, nisi serventur ab ipso præscriptæ conditiones. L. *diligenter* D. *mandati*.

Item valet Matrimonium per litteras contractum, modo coram parocho & testibus legantur litteræ significantes utriusque consensum de præsenti, de quarum veritate satis illis constet; nam contractus sic facti valent. Hic tamen contrahendi modus non est usurpandus sine gravi necessitate, quæ rarissime potest contingere. Qui autem sic contraxerunt, postea coram positi contractum ratum habeant, ne forte consensus ab alterutro fuerit revocatus.

Quæst. VIII. *An Matrimonium est indissolubile quoad vinculum, seu translationem dominii?*

Resp. 1. Quodvis Matrimonium absolute contractum est & semper fuit sine speciali licentia Dei insolubile, ex cap. unic. *de voto in 6.* & ex Conc. Trid. sess. 24. idque tum jure divino naturali: nam solubilitas vinculi repugnat finibus Matrimonii, qui sunt prolis conveniens generatio, ejusdem recta educatio, & arctissima inter conjuges animarum conjunctio: Et licet non sit consummatum, ordinatur tamen ex se, ut consummetur, & proles procreetur. Tum jure divino positivo, ex Matth. 19. ubi Christus Matrimonium ad suam primævam institutionem revocans, sic ait: *Qui fecit hominem ab initio, masculum, & feminam fecit eos: & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.*

Deus tamen quodlibet Matrimonium, etsi consummatum, potest etiam quoad vinculum dissolvere tanquam supremus creaturarum omnium & jurium illarum dominus, auferendo utrique conjugi dominium in corpus alterius, & sua providentia impediendo incommoda inde sequi nata.

Resp. 2. Matrimonium consummatum baptizatorum nullo casu dissolvi potest ab hominibus. *Prob.* 1. ex Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet*: & Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram*

ram, ducit, mœchatur, & Cor. 7. *Iis qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat &c.* 2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ id nunquam permisit. 3. Ex Conc. Flor. decreto de Sacram. *Quamvis ex causa fornicationis liceat thori separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est; cùm Matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum sit*. Ex Conc. Trid. sess. 24. can. 5. & 7. Ratio est, quia hoc Matrimonium est signum perfectum conjunctionis Christi cum Ecclesia per Incarnationem, ex cap. 5. *de bigam.* quæ conjunctio est indissolubilis; Verbum enim nunquam humanitatem assumptam amittet.

Porro absoluta illa insolubilitas est ex præcepto Christi additio juri naturali.

Non obstat illud, Matth. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*. Nam sensus est: Quicumque dimiserit uxorem, videlicet quoad thorum & cohabitationem absolute ac in perpetuum, nisi ob ejus fornicationem, mœchatur, hoc est, reus mœchiæ alienæ, seu *facit eam mœchari*, ut habetur, Matth. 5. & qui aliam duxerit quacumque ex causa, mœchatur, mœchia scilicet propria. Unde Christus duo ibi docet, nempe & propter solum adulterium dimissionem absolute & in perpetuum quoad thorum & cohabitationem fieri posse per se & vi contractus Matrimonii; & facta tali dimissione non posse novum iniri Matrimonium vivente conjuge. Nam Christus ipse ea quæ hic obscure dixerat, ad vitandas interrogantium calumnias, alibi discipulis clare exponit, nempe Matth. 5. *Qui dimiserit uxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mœchari*, & Marc. *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor &c.*

Nihilominus Christus satisfecit interrogationi factæ de dimissione quoad vinculum. Nam cùm dimissio quoad vinculum includat potestatem dimittendi unam, & ducendi alteram, Christus has duas dimissiones sejungens priorem concessit, posteriore negata; prioremque dimissionem absolutam ac perpetuam, & vi contractus Matrimonii factam, quoad thorum scilicet & habitationem, restrinxit ad solam fornicationem, seu adulterium.

Resp. 3. Matrimonium infidelium non dissolvitur hoc ipso quod unus conjugum ad fidem convertitur, altero remanente in infidelitate, cùm fuerit validum, etiamsi contractum sit in gradu ab Ecclesia prohibito; quia infideles non subjiciuntur legibus Ecclesiæ. At ex Dei dispensatione in favorem religionis Christianæ concessa, conjux fidelis habet jus dissolvendi illud etsi consummatum, & contrahendi aliud, si infidelis nolit ei cohabitare, vel si velit quidem cohabitare, sed non sine Creatoris injuria, Christum blasphemando, religionem christianam contemnendo, vel si non patitur fidelem christiane vivere, aut ad infidelitatem aliudve peccatum inducat. Patet ex cap. *Quanto*, *de divort.* & ex 1. Cor. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi*. Dissolvitur autem per aliud Matrimonium conversi ad fidem. Quod si conversus non ineat aliud Matrimonium, non potest infidelis aliud contrahere: quia dissolubilitas est solum concessa in gratiam fidei.

Imo multi docent, Matrimonium infidelis ad fidem conversi dissolvi posse, si alter converti nolit, quamvis velit cohabitare pacifice, ex c. *Judæi*, & can. *Spe.* 28. q. 1. si vero uterque infidelis conjugatus baptizetur, eorum Matrimonium fit ratum per baptismum; nam hoc ipso quod tales communi consensu baptizantur, dant signum externum, quod consentiant in Matrimonium præcedens, ut juxta Christi institutionem sit insolubile, & si consummetur post baptismum, fit absolute indissolubile.

(✠) *Nota*. Vide cap. 4. lib. VI. ejusdem Tractatus DE SYNODO, in quo SS. D. N. clarius hujusmodi controversiam exponit *num.* 3. *Quod plus negotii*, inquit, *facessit Episcopis, est Matrimonium ab Hebræis in infidelitate contractum, & consummatum, de quo disputatur, an & quando per conversionem alterutrius conjugis ad Christianam Fidem dirimatur. Certum est Infidelium conjugium ex privilegio in Fidei favorem à Christo Domino concesso & per Apostolum Paulum* 1. ad Corinth. cap. 7. *promulgato dissolvi, cùm conjugum alter Christianam fidem amplectitur, renuente altero in sua Infidelitate obdurato cohabitare cum converso, aut cohabitare quidem volente, sed non sine contumelia Creatoris, hoc est non sine periculo subversionis conjugis Fidelis, vel non sine execratione sanctissimi nominis Christi, & Christianæ religionis despicientia; ex hoc vero fit, integrum non esse conjugi converso,* tran-

transire ad alia vota, prius quam Infidelis interpellatus, aut absolute recusaverit cum eo cohabitare, aut animum sibi esse ostenderit, cum illo quidem cohabitandi, sed non sine Creatoris contumelia, uti colligitur ex celeberrima Decretali Innocentii III. in cap. Quanto de divortiis, *notantque Sanchez* de matrim. lib. VII. disput. 74. num. 12. *Salmanticenses* tract. 9. de matrim. cap. 4. numer. 48. *Cardinalis de Laurea* de matrim. disput. 16. num. 198. *Clericatus* de Sacram. matrim. dec. 21. num. 24. *At quandoque evenit, conjugem Infidelem in longinquas abiisse regiones; aut ita latitare, ut interpellari nequeat, & tunc dubitatur, an interpellatione omissa, fas sit converso alias inire nuptias. Affirmant plerique, quibus adstipulantur Sanchez* cit. loc. num. 14. *Genuensis* in prax. Cur. Archiep. Neapolit. cap. 27. num. 20. *Riccius* in prax. part. 1. resol. 24. *alii ex adverso inter quos Pontius* lib. VII. de matrim. cap. 48. num. 22. *in eo rerum statu, necessariam putant dispensationem Summi Pontificis, cujus est declarare, an in quibusnam circumstantiis desit obligare praeceptum Divinum, quo praedicta interpellatio, ante rescissionem matrimonii, videtur injuncta, atque huic posteriori sententiae, in quadam causa Florentina discussa* 17. *Januarii* 1722. *adhaesit sacra Congregatio Concilii, cujus judicio Nos omnia subjecimus rationum momenta, quae à dissidentibus inter se Doctoribus in utramque partem afferuntur, uti legere est* tom. II. Thesaur. Resolut. pag. 117. & seqq. *Nec Sedes Apostolica difficilem se praebet eam petentibus dispensationem, cùm urgens causa suadeat concedendam: etenim, sicuti in praefata causa Florentina animadvertimus, Gregor. XIII. locorum Ordinariis, Parochis, & Presbyteris Missionariis Societatis Jesu, in Angola, Aethiopia, & Brasilia degentibus potestatem fecit dispensandi cum quolibet conjuge, qui Christianae religioni nomen dedit, ut novum possit matrimonium inire, omissa interpellatione alterius conjugis Infidelis, in quem constat legitime interpellari non posse, & Nos ipsi, ad Petri Cathedram evecti, facultatem concessimus Apostolico Nuntio Venetiis commoranti, ut in simili rerum eventu possit ab ejusdem interpellationis onere relevare conjuges conversos, existentes in loco pio Cathecumenorum ejusdem Civitatis Venetiarum, quod habetur* in nostra Const. 3. nostri Bullarii tom. II.

4. *Sed alia hinc oritur controversia de temporis momento, quo rescindatur foedus connubii, de quo est sermo. Plerique Doctores sentiunt, interpellato conjuge infideli, eoque, aut expresse abnuente legitime cohabitare cum fideli, aut intra terminum sibi in interpellatione praefixum, nihil respondente, dissolutum statim censeri vinculum conjugii, quo erant ambo constricti: alii arbitrantur, tunc primum dirimi, cum conjux conversus alteras nuptias contrahit; ab istius autem controversiae decisione, alterius pendet enodatio difficultatis, de qua non semel contigit in Ecclesiasticis Foris disputari. Fingite, Titium Hebraeum Christianam fidem amplecti; postquam fuit Baptismate ablutus uxorem suam Naviam, quam in Judaismo pertinacem reliquit, interpellet, an velit secum cohabitare sine Creatoris contumelia; Navia aut expresse renuat, aut intra praefinitum sibi temporis intervallum nihil respondeat: aliud deinde matrimonium cum Hebraeo viro contrahat Navia, Titius autem Christianus caelibem statum eligat. Fingite rursus, post aliquot annos, Naviam, cum suo secundo viro ad Christianam Fidem converti, tolente adhuc Titio caelibatum; gravis statim excitatur quaestio, an Navia redire debeat ad Titium suum primum virum, an potius permanere cum secundo. Hujus autem quaestionis decisio ab alia pendet quam antea proponebamus. Etenim si matrimonium Titii cum Nevia rescissum fuit, statim ac Nevia interpellata renuit cùm Titio legitime cohabitare, uti opinantur Doctores primae sententiae, valide profecto potuit eadem Navia alteri se copulare viro, cum quo propterea perseverare debet, etiam cùm ambo Christianorum Sacris sint initiati; at si matrimonium in Infidelitate contractum, tunc non solum dissolvitur, quando conjux conversus aliud conjugium init, uti existimant Doctores secundae sententiae, cùm Titius, in casu, aliam non duxerit uxorem, illegitimum certe fuit novum matrimonium à Navia, nondum à priori vinculo soluta, contractum, atque idcirco cùm Christianam Fidem amplectitur, tenetur ad primum virum redire. Verum cùm res contigerit Florentiae anno* 1726. *& de ea disceptaretur in sacra Congregatione Concilii, Nos pro nostro, quod tunc gerebamus, Secretarii munere, dissertationem elucubravimus, qua luculenter ostendimus, ex enuntiatis sententiis, posteriorem esse, tam inter antiquos, quam inter recentiores Theologos, & Canonistas, fere communiter receptam, ex quo concludimus, virum Hebraeum, de quo res erat, qui que cum secunda uxore, quam juxta praemonstratum casum du-*

duxerat, Baptismum petebat, post illud susceptam teneri redire ad primam jampridem Christianam factam, & adhuc perseverantem innuptam; & sacra Congregatio ne latum quidem unguem à nostra sententia recessit, eoque libentius eam est amplexata, quod, Nobis pariter suggerentibus, compererit, ita consentientibus Theologis in consilium adhibitis, fuisse ab eodem definitum anno 1679. & 1680. in simili casu, qui Florentiæ quoque evenerat; quæ omnia legenda sunt in Thesaur. Resolut. tom. 111. pag. 346. & 352. ac seqq.

5. *Alter ejusdem causæ articulus, sacræ Congregationis discussioni tunc quoque propositus, indecisus remansit: quærebatur itidem, an saltem jus esset Summo Pontifici, primum matrimonium, in Infidelitate contractum, & consummatum, suprema sua auctoritate relaxandi, veniamque concedendi conjugi, tardius ad Fidem converso, ut, in prædictis rerum circumstantiis, posset cum secunda uxore permanere. Opportuna etiam de hac, longè utique graviori quæstione fuit à Nobis exarata dissertatio, quæ extat* tom. 4. Thesaur. Resol. pag. 30. & seqq. *in qua plures allegavimus Doctores, hanc potestatem Pontifici asserentes, simulque contendentes, eam reipsa exercuisse S. Pium V. & Gregorium XIII. sicut citata dissertatione fuse habetur, sed sacra Congregatio satius duxit à sententia ferenda se abstinere, quoniam, etiam data Pontifici potestate rescindendi prius vinculum conjugii in Infidelitate contracti, nihilominus, quod Nos sacræ Congregationis insinuare non prætermisimus, meritò dubitabatur: num ea adessent gravissima causa, quæ necessaria sunt, ut per Apostolicam dispensationem dirimatur.*

6. *Itaque Episcopus diœcesi præsidens, in qua, ob admixtionem Christianorum cum Hebræis, interdum casus occurrant, de quibus disseruimus, utiliter de iisdem sermonem instituet in sua Synodo, salubriter in ea formam inseret interpellationis à conjuge converso, alteri facienda in sua persistenti perfidia, quam formulam integram refert Clericatus* citato loco *prudenter denique suis Parochis doctrinam tradet, à Sacra Congregatione Concilii approbatam, secundùm quam dijudicare debeant, an, & quando, per conversionem alterutrius conjugis ad Christianam Fidem, alter in Infidelitate relictus libertatem nanciscatur à vinculo matrimonii, quo erat obstrictus. Irrepserat intolerabilis abusus, quod maritus Hebræus ad Fidem conversus libellum repudii juxta ritum Judaicum ad uxorem transmittebat in sua Infidelitate persistentem, cujus ope libelli uxor Hebræa ad alia vota transibat. Adversus autem hunc abusum edita est à nobis Constitutio, quæ incipit:* Apostolici ministerii, *edita die* 16. *Septembris* 1747. *in secundum tomum nostri Bullarii inserenda. Utiliter autem hæc pertractarentur in Synodo diœcesis, à qua Hebræi coguntur perpetuò exulare, nec proinde unquam in ea casus eveniunt, de quibus hactenus.*

Resp. 4. Matrimonium baptizatorum ratum, sed non consummatum, dissolvitur in duobus casibus. 1. Per professionem solemnem in religione approbata: ex cap. *Verum*, & cap. *Ex publico de convers. conjug.* & ex Concil. Trid. sess. 24. can. 6. Quia hæc conditio (Nisi religionem profitear ante consummationem) jure saltem Ecclesiastico apposita est contractui Matrimonii, in favorem boni communis, cui persona privata cedere nequit. Dum autem unus conjugum religionem ingressus est, alter non potest cum altero contrahere, nisi post professionem prioris, cùm per hanc solam dissolvatur Matrimonium.

Nota. Conjugibus ante consummationem conceduntur duo menses ad deliberandum de religione suscipienda, ex cap. *Ex publico* cit. intra quod tempus conjux cogitans de religione non tenetur consummare, nec potest sine injuria ad id cogi. Sed hoc exacto tenetur reddere debitum, si exigatur ab altero. Tamen quamdiu Matrimonium non est consummatum, tamdiu liberum est conjugibus religionem ingredi; & uno profitente, potest alter ad alias nuptias transire, ex cap. *Verùm* cit. Secùs, si Matrimonium consummetur, etiam per vim & primo mense.

2. Ex Canonistis & Theologis plurimis dissolvitur per auctoritatem Papæ, qui tamquam supremus Vicarius Dei potest, ob causam valde gravem, solvere tale Matrimonium.

Prob. 1. Ex facto plurium Pontificum, qui in hoc dispensarunt, ut Martini V. & Eugenii IV. teste S. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 21. §. 3. Pii II. & Pii IV. teste Navarro. Greg. XIII. teste Præposito, & Clementis VIII. & Urbani VIII. teste Conrado, &c. 2. Quia cùm possit Papa dispensare in professione religiosa, per quam dirimatur Matrimonium ratum, cur non posset in Matrimonio ipso rato; nam professio religiosis est fortius vinculum, quam sit vinculum Matrimonii rati; cùm professio religiosis hoc vinculum dissolvat.

vat, juxta illud juris axioma: *Si vinco vincentem te, à fortiori vincam te*. 3. Talis potestas expedit bono Ecclesiæ & saluti animarum. At Christus dedit suo Vicario omnem potestatem, quæ bono Ecclesiæ & saluti animarum expediret.

Nec obstat illud Christi, *Quod Deus conjunxit homo non separet*. Matth. 19. Quia hæc verba spectant Matrimonium consummatum, quo solo conjuges fiunt una caro, ut docet Alexander III. cap. *Ex publico*. Unde Matrimonium est quidem insolubile, sed ab ipsis contrahentibus, & potestate merè humana, qualis non est hæc potestas Papæ, qui non dissolvit illud ut homo, sed ut Vicarius Christi, & ejus dispensator. Cùm autem matrimonium ratum sit dumtaxat signum unionis Christi cum Ecclesia per charitatem, quæ in multis justis dissolvitur, non debet esse ita insolubile sicut consummatum; quod est signum unionis Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, quæ numquam dissolvetur, cap. *Debitum*, de bigam.

Nec inde sequitur, Matrimonium consummatum posse etiam dissolvi auctoritate Papæ: nam hoc est omninò indissolubile ob perfectam significationem unionis Christi cum Ecclesia per assumptionem humanitatis. Et hoc Matrimonium à rato differt irregulariter, sicut perfectum ab imperfecto seu minus perfecto in ratione signi. Nam Matrimonium ratum caret integrali perfectione, quæ complet consummatum in sua perfecta significatione unionis Christi cum Ecclesia per assumptam carnem: quam quidem perfectionem habet Matrimonium consummatum.

Nec obstat quod Matrimonium ratum sit Sacramentum. Nam licet sit Sacramentum, pendet tamen à contractu humano tamquam fundamento, super quo contractu potestatem habet Ecclesia; quamvis Ecclesia nil possit circa Sacramenta à contractu humano independentia.

Quæst. IX. *Num & quando licitum est divortium, seu separatio conjugum, quoad thorum dumtaxat & habitationem, manente vinculo conjugali?*

Resp. Ob varias causas licitè fieri potest, ex Concil. Trid. sess. 24. can. 8. & ex jure canonico, tit. *de divortiis*.

1. Quem licitè fit in perpetuum ob alterius conjugis fornicationem, per quam intelligitur non solùm adulterium, sed etiam omnis illicitus concubitus cum alio supposito, ut incestus, sodomia, bestialitas; his enim criminibus frangitur fides conjugalis, ex Matth. 5. & cap. 5. & 8. *de divort*. Imo tenetur divortium facere, nisi uxor resipiscat; ex Prov. 8. *Qui tenet adulteram, stultus est, & impius*, & ex cap. 3. *de adult*. Nam alioqui fieret particeps ejus peccatorum, tegumentum ei præbendo: & *ne peccato ejus consentire videatur, dum correctionem debitam non apponit*, ait S. Thom. Aliud est de uxore, nisi ipsa certo sciat virum adulterum ex divortio emendandum; quia uxor cum non sit superior, non tenetur illum punire, nec censetur ejus adulterio connivere.

Porro est æquale jus divortii in utroque conjuge ob adulterium. Nam quoad thorum, fidem ac debitum conjugale, pares sunt vir & uxor, ex 1. Cor. 7. Et nemo tenetur debitum promissum præstare ei, qui pactum primus violavit.

Divortium tamen non est licitum in his casibus, 1. Si adulterium condonatum sit etiam tacite, exercendo actum conjugalem, postquam cognitum est: nam ex cap. *Si illic*. 23. q. 4. injuria condonata non potest postea puniri. Si vir ipse uxorem prostituerit, ex c. 6. *de eo qui cognovit &c.* aut si fornicandi causam dederit, v. gr. denegando ei injuste debitum; nam par non est, ut qui causam crimini injuste dedit, ex eo commodum percipiat. 3. Si adulterium non fuit culpabile, ut si uxor bona fide alteri nupserit, putans virum suum esse mortuum: nam privatio debiti est pœna, ideoque supponit culpam. 4. Si uterque conjux adulterium patravit, ex c. 4. & 5. *de divort*. ita ut pars quæ post compartis adulterium fornicata est, teneatur ad hanc redire, eique debitum reddere; *cum Matrimonii jus in utroque læsum consistat, & paria delicta mutua compensatione tollantur*, cap. 6. *de adulter*.

(✠) Quæres quid censendum, si vir aliud agens, indirectè occasionem adulterii præbeat, ut puta uxorem domo injuste expellendo, eamve deserendo, aut necessaria alimenta denegando? Respondeo cum Sanchez lib. v. de divortio disp. 5. in tali casu posse virum divertere, si uxor adulteretur, c. *significasti, de divort*. Ubi vir non cogitur adulteram recipere uxorem, non obstante allegata per ipsam exceptione. Quod si vir in causa fuerit, ipsam injuste expellens, ubi *glos. v. materiam* reddit rationem, quia mulier nulla ad fornicandam adduci debet ratione, c. *ita ne*, 32. quæst. 5. Idem deciditur c. *ex litteris de divort*. ubi non auditur uxor allegans se adulterium ad misisse,

eo quod vir ei necessaria denegarit alimenta. Ubi *Gloss. v. compulsa* eam reddit rationem, quod non sit ignoscendum turpiter viventi prætextu paupertatis. *l. Palam D. de ritu nuptiarum*. Quod tamen intelligendum est, nisi vir ea intentione uxorem repulisset, alimentisve privasset, quo illa necessitate urgente adulterium perpetraret. Quia tunc perinde est ac in adulterio connivere. Utrum dici possit virum adulterii causam dedisse negando debitum conjugale? Respondeo cum citato Sanchez, negationem debiti non posse dici adulterii causam, sed potius occasionem, cùm eo non tendat, ut fœmina fornicetur, & *Nota* præcedenti probavimus virum posse divertere ab uxore adultera, quæ domo injustè expulsa fuerat alimentisque defraudata, tunc enim debito, & co habitatione defraudatur. Ex dictis collige doctrinam P. Antoine intelligendam esse de debito conjugali eo fine negato, ut uxor fornicetur, quæ est sententia *Sanchez. Abulens. cap. 19. Matth. q. 56. casu 2. Sylva v. divortium p. 9. fin. Aliorumque apud eumdem Sanchez loc. cit.*

Nota. Conjux innocens potest privata auctoritate se separare quoad thorum, modo ei constet de alterius adulterio; cùm debitum negari possit sine scandalo, & jus negandi habeat ob violatam sibi fidem contractus Matrimonii. At separatio quoad habitationem (quod est propriè divortium) cum sit publica, requirit auctoritatem judicis ecclesiastici, ex cap. 3. & 6. *de divort.* alioqui scandalum & perturbatio orietur. Posset tamen auctoritate privata fieri ad tempus ob grave periculum animæ, vel corporis imminens, quod aliter declinari nequeat. Parti autem ob adulterium dimissæ non licet ingredi religionem, vel suscipere sacros Ordines sine consensu partis innocentis, quæ habet semper jus revocandi alteram.

2. Licitum est divortium supradictum ob compartis hæresim supervenientem, c. 6. *de divort.* vel ob sævitiam, vel ob alia crimina, ex quibus imminet animæ corporisve periculum. Nam Matrimonium non tollit jus naturale vitandi proprium periculum animæ & corporis. Non tamen licitum est ob alia crimina, quæ neutrum periculum secum afferunt cap. 2. *de divort.* Porrò post sententiam divortii non perpetui, sed ad tempus, v. g. donec nocens mores emendarit, innocens non potest mutare statim per professionem religiosam, vel sacrum Ordinem suscipere; quia nocens saltem emendatus potest auctoritate judicis repetere conjugem. Imò cessante periculo omni, & conjuge emendato uxor ad virum redire debet: nam *cessante necessitate illud quoque cessat, quod pro necessitate factum est*, c. *Ordinationes* 9. q. 1.

3. Fieri potest ex mutuo consensu, studio vitæ perfectioris in religione, ex Matth. 10. *Omnis qui reliquerit domum..... aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet &c.* Quòd si unus post consummatum Matrimonium religionem ingredi velit, debet & compars ingredi, cap. 4. *de convers. conjugator.* nisi in sæculo manens castitatem voveat, nec sit de incontinentia suspecta, c. 8. eod. tit. Ut autem vir sacros Ordines suscipiat; sufficit, si uxor castitatem in sæculo voveat, cap. 5. eod. tit.

Quæst. X. *An Polygamia seu pluralitas uxorum simultanea est licita?*

Resp. Est illicita & irrita post Evangelium promulgatum. *Probat.* 1. Ex Luc. 16. *Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur*. Ergo à fortiori mœchatur, qui priore retenta alteram adjungit. Et Matth. 19. *Qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos*, (unicum cum unica conjungens) *propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una &c.* Ubi Christus licentiam antiquis Patriarchis, & Israelitis factam revocat, & Matrimonium ad primævam institutionem reducit. *Et non dixit: Tres, vel plures, sed duo; nec dixit: Adhærebit uxoribus, sed uxori*, ait Innocentius III. cap. 8. *de divort.* 2. Ex perpetua Ecclesiæ Traditione & praxi. 3. Ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 2. *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit*. Esse etiam irritam polygamiam supra docet his verbis: *Hoc autem vinculo duas tantummodò copulari, & conjungi Christus Dominus apertius docuit &c.*

Imò polygamia, sine licentia Dei, adversatur legi naturali. Quia 1. impedit saltem communiter bonam prolis educationem, & pacem domesticam ad eam necessariam: Nam vix fieri potest, ut non sit aliqua prædilectio & distinctio, vel neglectus aliquarum uxorum; nec invidia, jurgia, rixæ inter illas uxores, aliaque mala inde nascantur, idque ex natura rei, spectato fœminarum nativo ingenio. Quare uxorum pluralitas adversatur pacificæ cohabitationi conjugum, aut gubernationi domesticæ, qui est secundarius Matrimonii finis, ut docet

Ari-

Aristoteles. Uxor quippe non subditur viro ut famula, sed ut socia & comprincipium, & in domestica gubernatione cum viro & sub viro principatum tenens. 2. Æqualitas contractus Matrimonii, ideoque ejus justitia exigit, ut sicut uxor tradit totaliter dominium sui corporis, sic suum totaliter tradat vir uxori: ita ut uterque eo æqualiter uti possit, nec alteri tradere sine injuria alterius. Unde Innocentius III. cap. 8. *de divort.* ait: *Nec ulli unquam licuit simul plures uxores habere, nisi cui fuit divina revelatione concessum*. Et Sanctus Hieronym. in c. 19. Matth. ait Christum *adducere in testimonium sacram scripturam & naturalem legem*, ut unitatem uxoris statuat.

Hinc infideles non possunt ad baptismum admitti, nisi unam tantùm uxorem primo loco acceptam retineant, cæteris ut illegitimis dimissis, cap. 8. *de divort.* Si tamen alia fidem susciperet, præferenda esset; nam potest conversus, omnibus uxoribus infidelibus dimissis, aliam fidelem ducere.

Deus tamen polygamiam Patriarchis licitam reddidit ad multiplicandum populum Dei, dividendo in plures uxores jus, quod ex natura contractus una habebat totaliter in corpus mariti, & suppeditando media, ne inde bona educatio & pax familiarum impediretur, & alia mala sequerentur.

Nunquam autem conjunctio ejusdem fœminæ cum pluribus viris permissa fuit. Quia hæc adversatur fini etiam primario Matrimonii, nempe generationi prolis, quæ ut plurimum plurium commixtione virorum impeditur, ita ut vel nunquam, vel saltem rarissimè sequatur, ut patet in meretricibus. Et quando non impeditur, incertum reddit patrem prolis, quod prolis educationi adversatur. Finis autem primarius Matrimonii est tum generatio prolis, tum ejus educatio.

CAPUT III.

De Impedimentis Matrimonii.

Impedimenta Matrimonii alia sunt impedientia tantùm, quæ reddunt illud solummodò illicitum. Alia dirimentia, quæ insuper efficiunt invalidum, si fuerit attentatum; unde sic vocantur, non quod Matrimonium semel validè contractum dirimant, cùm Matrimonium semel validum sit insolubile, sed quia faciunt ne validè contrahi possit. Porrò semper dirimunt non obstante ignorantia invincibili, sive juris, sive facti circa illa. Quia non sunt pœnæ, quæ culpam supponant, sed inhabilitates morales ad Matrimonium ob bonum commune statutæ, quæ non requirunt cognitionem sui ut contrahantur, cùm bonum commune postulet, ut etiam ab ignorantibus contrahantur. Infideles tamen, cùm non sint subjecti legibus Ecclesiæ, non adstringuntur impedimentis solius juris Ecclesiastici; unde ob illa separari non debent, si convertantur.

Quæst. I. *Quot sunt impedimenta impedientia tantùm?*

Resp. Sunt quatuor, quæ nunc certò vigent, & sub mortali obligant, cùm materia præcepti sit gravis. Hoc versu continentur.

Ecclesiæ vetitum, tempus, sponsalia, votum.

Primum itaque est Ecclesiæ vetitum, id est prohibitio, ab Episcopo vel parocho facta de non contrahendo ob dubium impedimenti alicujus, donec veritas innotescat, cap. 2. *de matrimon. contract. &c.* cap. ult. *de clandest. desponsat.* Item prohibitio à Concilio Later. IV. & Trident. facta, ne contrahantur sine præviis denuntiationibus, vel earum dispensatione.

Secundum est tempus, quo nuptiæ sunt interdictæ, quod jure novo Concil. Trident. sess. 24. cap. 10. est ab Adventu usque ad diem Epiphaniæ exclusivè, & à die Cinerum usque in octavam Paschæ inclusivè. Sed quia ibi loquitur de solemnibus nuptiis, jure communi secundùm multos solùm prohibetur hoc tempore sub mortali solemnitas nuptiarum, nempe benedictio sponsi & sponsæ, traductio sponsæ ad ædes sponsi, choreæ, & convivia nuptialia. Unde Rituale Rom. dicit solùm hoc tempore *solemnitates nuptiarum prohibitas esse: ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia: Matrimonium autem omni tempore contrahi potest*. Matrimonii tamen consummationem tunc prohiberi declaravit Sac. Congregatio, teste Fagnano, eo quod hæc non conveniat tempori, devotioni & pœnitentiæ dicato. Imò ex consuetudine, vel jure particulari multarum diœcesum, Matrimonii celebratio dicitur etiam tunc non permitti absque speciali causa, & licentia Episcopi.

Tertium, sponsalia prius cum alio contracta & nondum dissoluta. Quia tunc violaretur in re gravi fides alteri data, & promissio onerosa ei facta, & ab eo acceptata;

quæ obligat ex justitia graviter in re gravi, ex c. *Agatho* 27. q. 2.

Quartum est votum simplex castitatis in sæculo servandæ, vel ingrediendi religionem, vel suscipiendi Ordinem sacrum, vel nunquam nubendi; cap. 6. *Qui Clerici &c.* Nam votum jure divino naturali obligat ad sui observationem, ne fides Deo data violetur. Validum tamen esse Matrimonium, ex cap. cit. Nam ex natura rei res alicui promissa potest alteri validè licet illicitè dari. At votum simplex non corporis traditionem, sed solam promissionem complectitur. *Post votum simplex adhuc remanet homo dominus corporis sui, & ideo potest ipsum dare alteri, scilicet uxori*, S. Th. in 4. dist. 38. q. 1. art. 2. q. 2.

Quæst. II. *Quanam observanda sunt circa Banna, seu denuntiationes futuri Matrimonii?*

Resp. Sequentia. 1. Licet ad valorem Matrimonii non requirantur, cùm nullo jure ob earum defectum irritetur; tamen graviter præcipiuntur à Concil. Later. IV. & Trident. sess. 24. cap. 1. Quare qui sine illis, vel legitima dispensatione Episcopi contrahunt, & Parochus assistens, peccant mortaliter. Quia violant præceptum Ecclesiæ in re gravi, ubi agitur de gravissimis malis impediendis: nisi tamen excusaret urgentissima necessitas, qualis reperitur in articulo mortis; ut si concubinarius brevi moriturus velit & debeat contrahere Matrimonium cum concubina, tunc si nequeat adiri Episcopus vel ejus Vicarius, Parochus per epichiam poterit interpretari legem illam in tali casu non obligare.

Ex præcepto fieri debent tribus diebus festivis continuis, non tamen immediatis, ab utriusque contrahentis Parocho, vel Parochis in Ecclesia inter Missarum solemnia, nisi ex causa justa Ordinarius dispenset, ex Concil. Lateran. IV. cap. 51. & Trid. sess. 24. cap. 1. Quare si contrahentes sint diversarum parochiarum, debent fieri denuntiationes in utriusque parochia: & tunc unus Parochus non potest Matrimonio assistere, nisi habeat testimonium alterius Parochi de illis factis. Quòd si alteruter sponsus non ita pridem in aliqua parochia commoretur, denuntiationes fieri debent eo in loco, ubi diutius manserit, ut facilius impedimenta, si quæ fuerint, detegantur: Quoad vagos verò Parochus nihil debet agere sine licentia Ordinarii, ut jubet Concil. Trid.

(+) *Nota*. In lib. VII. cit. Tract. c. 69. num. 2. de publicatione matrimonii in Ecclesia facienda, hæc habentur; *Et ne recedamus ab exemplo matrimonii, cui hactenus institimus. Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi* relat. in cap. Cum inhibitio, de clandestin. desponsatione, *matrimonium priusquam celebretur, publicè in Ecclesia denuntiari præcepit; eamdemque publicationem ter faciendam statuit Tridentinum* citat. capit. 1. sess. 24. de reformat. Matrimon. *nisi Episcopus, aut omnes, aut earum aliquam omittendam censuerit, quod ejusdem judicio, & prudentia relinquitur: Parochus autem matrimonio interesse præsumens, cui legitima non præcesserint denunciationes, suspensione ab officio triennio duratura, aut etiam graviori pœna plecti jubetur* in citat. cap. Cum inhibitio, §. final. *à qua quidem suspensione, cujus tempus est à jure determinatum, non posse eumdem, intra triennium, ab Episcopo absolvi, docent Sanchez* de matrimon. lib. III. dispur. 52. n. 2. *Gutierez* de matrim. c. 75. num. 2. & *Pontius* lib. V. cap. 37. num. 11. *Ipsis verò Contrahentibus, quia Ecclesiæ mandatum, in re sanè gravi, contemnunt, condignam pœnitentiam injungendam* in eodem cit. §. final. *statuitur: Testibus tamen, qui ejusmodi matrimoniis assistunt, nulla pœna, neque à Concilio Lateranensi, neque à Tridentino reperitur imposita: at nihilominus pleræque Diœcesanæ Synodi in illos duxerunt animadvertendum, pœna excommunicationis lata sententia; quamvis porrò Soto* in 4. distinct. 28. quæst. 1. art. 2. §. Quo igitur *absonum visum sit, à particulari Synodo illam in prædictos testes irrogari pœnam, à qua infligenda Concilia Generalia abstinuerunt, ac proinde præfatas Constitutiones irritas existimaverit; rectius tamen earumdem validitatem propugnat, atque à Sotò argumentis vindicat Sanchez*. citato libr. III. disputat. 46. num. 8. *etenim cum testes præfati auctoritatem præstent matrimonio ab Ecclesia interdicto, graviter proferto in Ecclesia leges delinquunt; quapropter Synodales Constitutiones eorum culpam, debita coercentes pœna, nihil agunt contra Canones, sed Canones ipsos tuentur, ac fovent; sicuti animadvertit etiam Fagnanus* in citato cap. Sicut olim num. 78. de accusat. *ubi loquens de Synodo Provinciali, quod in re, quam in præsens versamus, non plus auctoritatis hab.t, quàm Diœcesana, ait*: Non tamen horum potestas adeò restringitur, quin multa statuere possint circa ea, quæ totam provinciam concernunt, præter jus commune.... suisque decretis jus commune adjuvare, addendo novas pœnas vel antiquas augendo.

3. Inter singulas proclamationes, item inter ultimam & ipsam Matrimonii celebrationem intercedere debet aliquod intervallum, juxta cujusque dioecesis statuta.

4. Est mortale si una è tribus omittatur, nisi probabilis adsit suspicio Matrimonium posse malitiosè impediri; tunc enim Concil. Tridentin. permittit unicam denuntiationem præmitti, aut etiam nullam de licentia Ordinarii, si hoc putetur necessarium ad amovendum periculum.

5. Si intra duos menses post factas denuntiationes Matrimonium non contrahatur, illæ repetantur, ni aliter Episcopo videatur. Ita *Rituale Rom.* quia interea possent sponsi contraxisse aliquod impedimentum.

6. Qui extra confessionem novit aliquod impedimentum, etiam occultum, inter nupturientes, tenetur sub mortali illud detegere, tum ex præcepto Ecclesiæ, tum jure naturali. Nam tunc agitur de bono communi, salute proximi, & valore Sacramenti; & quisque graviter tenetur, præsertim jubente superiore, impedire grave damnum proximi, qualis est nullitas Matrimonii, ex qua plura peccata & incommoda oriuntur, ut concubinatus, illegitimitas filiorum. Unde Concil. Camerac. ann. 1565. jubet excommunicari eum, qui verum impedimentum sciens, reticuerit, sicut qui falsum finxerit.

Nec obstat quod nequeas probare impedimentum; nam unus testis fide dignus Matrimonium impedit, ex cap. 27. *de sponsal.* donec oppositum probetur. Quòd si inde oriretur infamiæ denuntiatio, teneris privatim admonere, ut à Matrimonio desistat; quòd si nolit, teneris monere Parochum. Item quisque tenetur declarare si alteruter habeat impedimentum prohibens ob præceptum Ecclesiæ; & quia quisque tenetur impedire peccatum proximi & peccati executionem, cùm potest saltem sine suo gravi damno.

2. Parochus, cognito impedimento, tenetur prohibere Matrimonium; nec ei assistere, sed remittere ad Episcopum vel ejus officialem.

Quæst. IIII. *Quot sunt impedimenta dirimentia?*

Resp. Post Conc. Trid. sunt quindecim his versibus comprehensa:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.
Ætas, affinis, si clandestinus, & impos.
Si mulier sit rapta loco nec reddita tutò.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Porrò est peccatum mortale contrahere cum aliquo ex hisce impedimentis; nam fit contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi, & attentatur Sacramentum, quod non potest effici. Hinc ne quidem metus gravis excusaret à peccato: nam vel cum aliquo ex his scienter contrahens ex metu gravi intenderet contrahere, & tunc tentaret Sacramentum, quod non potest efficere; vel solùm fingeret se intendere, & tunc fingeret se ministrare Sacramentum, quod non vult ministrare, quod utrumque est graviter injuriosum Sacramento.

I. *Error*. Si fit circa substantiam personæ, jure etiam naturali Matrimonium irritat. Quia impedit consensum in substantiam contractus, nempè in personam, qua cum contrahitur: nam persona est substantiale ac primarium objectum Matrimonii, cùm sit res ipsa, circa quam contractum Matrimonii primario versatur. At nullus est contractus sine consensu circa substantiale objectum illius. Idque etiamsi error sit solùm concomitans, quia adhuc deest consensus actualis positivus essentialiter requisitus ad hunc contractum: nam quod incognitum est, non posse esse actu volitum. Unde Lia pro Rachele obtrusa Jacobo. *Genes.* XXIX. non fuit verè ejus uxor, nisi postquam ipse detecta fraude Liam acceptavit in uxorem.

Si verò error sit solùm circa qualitatem, seu accidentia personæ, ut nobilitatem, divitias, virtutem, virginitatem, indolem &c. non dirimit Matrimonium, etiamsi alterius contrahentis dolus ei causam dedisset. Quia nihilominus adest consensus absolutus in personam, cum qua contrahitur, quæ est objectum directum ac substantiale hujus contractus: nam defectus accidentium non tollit substantiam rei, nec consensum absolutum in rem ipsam, causa 29. quæst. 1.

Excipe 1. nisi error qualitatis redundet in errorem personæ, ut cùm qualitas personam determinat, distinguitque à quavis alia: ut si intendas contrahere cum primogenita, quam aliter non novisti, & ejus loco detur secundogenita; nam error circa talem qualitatem impedit consensum circa objectum substantiale per illam determinatum. 2. Nisi consensus datus sit solùm sub conditione talis qualitatis, circa quam erratur, ut si dicans: *Accipio te in uxorem si es dives*, vel ne-

nobilis &c. Secus, non te accipio. Tunc enim qualitate ista non subsistente Matrimonium nullum est, propter defectum consensus in personam alligati tali qualitati: nam consensus conditionatus non subsistit, non subsistente conditione, cui alligatur. Sed tunc requiritur ut contrahens habeat actu voluntatem non aliter contrahendi, vel antea habuerit, nec revocarit. Verùm si conditio exterius non exprimatur, contractus in foro externo censetur absolutus: unde si quis interius consensisset tantùm sub conditione si sit dives, nobilis &c. cogeretur illam ducere, & consensum absolutum dare.

II. *Conditio*. Conditio servilis ignorata, dum persona libera contrahit cum persona serva putans esse liberam, ex cap. *Si quis ingenuus* 29. & ex cap. 2. & 4. *de conjugio servorum*. Ratio hujus impedimenti est, ut tollatur magna contractus inæqualitas, & ut impediatur gravis injuria personæ liberæ ignoranti illata. Valet tamen Matrimonium, si persona libera cognoscebat alterius servitutem, ex cap. cit. nam tunc consensit in illam inæqualitatem, vel si persona serva ducat aliam servam, putans esse liberam; quia par est utriusque conditio. *ibid.* Nomine personæ servæ hic intelligitur mancipium, in quod dominus habet plenum jus vendendi, donandi, & quibuslibet operibus servilibus occupandi.

(✠) *Nota* 1. Conditionis nomine hic intelligitur status servitutis. Servorum verò quadruplex est genus, nempè adscriptitiorum, domesticorum, mancipiorum, & servorum pœnæ.

Domestici ii sunt, qui operas suas hero locant pacta pro iisdem mercede, & qui nonnisi penes easdem operas, à dominis pendent.

Adscriptitii, seu servi glebæ sunt ii, qui certos agros colere, & exercere tenentur in commodum domini cujuscumque, ad quem prædicti agri devenerint: iis solùm deductis quæ ad vitæ sustentationem necessaria fuerint. Et ii ratione solùm glebæ seu agri à dominis suis dependent.

Mancipia, seu servi strictè sumpti, sunt ii, in quos patronus plenam habet libertatem, adeout eos tamquam rem suam vendere possit, aliis locare, quo voluerit transmittere, & in iis, quibus velit, licitis operibus occupare.

Denique servi pœnæ, ii sunt, qui ex judicis sententia pœnæ alicui mancipati sunt, puta qui damnati sunt ad triremes, ad exilium perpetuum, ad mortem, quam fuga declinaverunt.

Nulla hìc movetur difficultas de domesticis, aut servis glebæ: ii enim verè liberi sunt, adeoque si quis servitutem eorum ignoret, non desinet verum contrahere matrimonium, cùm matrimonium hoc nulla lege, jure nullo decernatur invalidum. Tota igitur difficultas est de mancipiis, ac servis pœnæ: de mancipiis satis auctor; hoc unum quærimus in præsenti, an valet matrimonium ab iis contractum, qui servi pœnæ dicuntur.

Resp. Valere quoad Sacramentum: quia impedimentum conditionis matrimonium dirimens est juris positivi ecclesiastici; nulla verò ecclesiastica lex irritum declarat hujusmodi hominum matrimonia.

(✠) *Nota* 2. Si liber cum ancilla ex errore contraxit, & injuriam passus est, potest propria auctoritate recedere, secluso scandalo, quod sequeretur, si matrimonium publicum esset, quo in casu ecclesiæ judicio fieri separatio oporteret. Nec solum liber, sed etiam servus, cùm matrimonium sit nullum, recedere potest. Quid verò, si pars libera, cognita servitute, manere in contracto conjugio velit? Si persona serva bona fide contraxit, neque liberam partem decepit, non tenetur matrimonium renovare: si verò fraudulenter conjugem decepit liberum, tunc non ratione contractus, qui nullus fuit, sed ratione illatæ injuriæ consentire tenetur libero conjugi contrahere volenti. Servitus matrimonio rato superveniens matrimonium non dirimit. Nam quod semel valuit in hac materia, semper valet.

(✠) *Nota* 3. Tres sunt casus in quibus jura disponunt, servum per matrimonium libertatem nancisci. 1. est, cùm dominus dotem constituit ancillæ. 2. quando dominus ancillam in conjugem recipit, aut domina servum. 3. est, quando dominus tradit servum, aut ancillam libero ignorantem talem servitutem; aut si ipse non tradat, consentit tamen, nec detegit ignoranti veritatem. Disputant in utramque partem Theologi, valeat ne matrimonium in his tribus casibus, præsertim in ultimo. Opinio affirmans videtur probabilior, quia servitus ista nullius momenti est; cùm matrimonio contracto continuò evanescat, & pars libera non fiat deterioris conditionis. Matrimonium cum *Liberta*, quæ prius fuit ancilla, & postea assecuta est libertatem plenam, vali-

validum est. Si verò ancilla nondum evasit liberta, sed promissionem habet à domino obtinendæ post breve tempus libertatis; tunc si tempore servitutis contrahat, matrimonium nullum est. Idem dicendum, si libertatem assequatur ad tempus, puta ad biennium, postea redigenda in servitutem: quia tunc revera manet servitus, licet per breve tempus abrupta.

III. *Votum*. Scilicet votum solemne castitatis per professionem factam in religione approbata, vel per susceptionem Ordinis sacri, ex Conc. Gen. Later. I. cap. 21. & Later. II. c. 7. ex cap. un. de voto in 6. & ex Conc. Trid. sess. 24. can 9. ibi: *Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto..... anathema sit.* Item votum simplex castitatis in Societate Jesu post biennium noviciatus emissum, ex Bulla Gregorii XIII. *Ascendente Domino*. Religiosi autem, Moniales, Clerici in Sacris constituti, & Laici in gradibus prohibitis tentantes inire Matrimonium, excommunicantur ipso facto, ex *Clem.* de consang.

Habes itaque solemne votum ex sola lege Ecclesiæ Matrimonium dirimens impedimentum esse, quæ primum prohibuit tantùm Deo consecratis viris, aut virginibus Matrimonium contrahere, ac deinde etiam contractum dirimere voluit.

IV. *Cognatio*. Triplex est cognatio dirimens Matrimonium. Prima dicitur legalis, & est vinculum, seu propinquitas personarum orta ex adoptione perfecta, per quam persona extranea assumitur in filium vel filiam, ac hæredem necessarium, & transit in patriam potestatem adoptantis. Hæc Matrimonium dirimit in perpetuum inter adoptantem & adoptatum, adoptatique posteros usque ad quartum gradum inclusivè, inter adoptatum seu adoptatam, & filios aut filias adoptantis, sed solum usquedum liberi sint à potestate patria per mortem adoptantis, vel per emancipationem, cap. unic. *de cognat. legali*.

(+) *Nota*. Duæ sunt species adoptionis, quarum altera adrogatio dicitur, altera generali vocabulo adoptio appellatur. Adrogationis hæc sunt propria. 1. Quod eorum tantùm est, qui sunt sui juris. 2. Quod fieri debet auctoritate Principis. 3. Adrogatus transit in potestatem Adrogantis, fitque ejus hæres necessarius. Porrò rogabatur & qui adoptabat & qui adoptabatur; ille, an vellet eum, quem adoptaret sibi justum filium esse, hic an id fieri pateretur, unde & adrogationem dictam esse scribit Cajus *l. 1. Dig. de Adoptionib.* Adoptio simplex eorum est, qui sunt in potestate, fitque auctore Patre, qui in potestate habet imperium magistratus, per hanc adoptatus neque à naturalis Patris vel Avi potestate egreditur, neque adoptivo Patri ex testamento necessario succedit, sed tantùm succedendi jus habet ab intestato; primam, non alteram impedimentum matrimonio præstare communis est Theologorum sententia.

Assumptio *personæ extraneæ*, idest personæ quæ non est in potestate adoptantis, ut in ea sunt hæres, vel filius: unde persona etiam consanguinea adoptari potest, quia est extranea hoc sensu quod eo careat conjunctionis gradu ad quem adoptatur in *filium*, vel *filiam*, vel *neptem & deinceps*, quia ex *leg. Nec apud, cod. de hæred. instituend.* non potest quisquam adoptari in fratrem, vel patrem. Hæ duæ species cognationis legalis etiam soluta adoptione per mortem adoptantis, vel per emancipationem adoptati matrimonium dirimunt.

Quare facilior est modus efficiendi, ut filius adoptatus cum filia carnali adoptantis contrahere possit, si eorum alteruter secundùm formam civilium legum emancipetur.

Nota 1. Ab ista specie legalis cognationis excludendi sunt primò nati illegitimi adoptantis; hi enim non censentur esse in potestate Patris sui, §. *ult. inst. de nupt.* 2. eadem ratione emancipati, quæ est probabilior opinio *Covarruv. in epist. part. 2. cap. 6. §. 5.* 3. excludendi sunt fratres, & sorores adoptivi; hi enim si sint ex diversa familia inter se contrahere nullo jure prohibentur. Vid. *Covarr.*

Nota 2. Conditiones à civili jure præscriptæ ut quis possit adoptare, istæ sunt, 1. ut adoptans sit sui juris. 2. major viginti quinque annis. 3. ut sit masculus; fœminæ namque adoptari quidem possunt, sed non adoptare nisi ex privilegio. 4. ut adoptans habeat naturalem generandi potentiam. Non tamen excluduntur ii, qui cùm à nativitate habuissent illam, ex accidenti amiserunt, ut secti gladio, aut facti ex morbo eunuchi: Sed excluduntur frigidi ex natura *leg. 2. dig. de adoption.* 5. ut adoptans sit ejus ætatis, quæ adoptati ætatem excedat annis decem & octo. 6. ut persona extranea cùm ado-

piatur præsens sit adoptanti, & in adoptionem consentiens, non enim fieri potest per litteras, aut per procuratorem adoptio *l. neque & leg. post mortem finali dig. de adoptionibus*: consule *institut. lib. 1. titul. XI. de Adopt.*

Secunda est cognatio spiritualis, quæ est vinculum, seu propinquitas personarum jure Ecclesiastico inducta, ratione Baptismi, & Confirmationis. Irritat Matrimonium inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem, nec non inter Patrinos seu susceptores, & baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem; item inter confirmantem, & confirmatum, confirmatique Patrem & Matrem. Inter hos, & non plures contrahitur, ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 2.

Porrò non contrahitur à Procuratore, sed à solo mandante, ut teste Fagnano resolvit S. Congregatio. Nam hic solus à Parentibus baptizandi designatur, & Patrinus reputatur, & ut causa principalis suscipit ac tangit per procuratorem tamquam per instrumentum, qui non agit nomine suo sed mandantis. Contrahitur tamen etiam à Laico baptizante in casu necessitatis; qui proinde non potest ducere puellam à se baptizatam, vel ejus Matrem.

(✠) *Nota* 1. Excipe hunc solum casum, patrem ipsum, qui prolem propriam, modo tamen legitimam, in casu necessitatis baptizat cap. *ad limina*. 3. q. 1. cap. *si vir de cognat.* Dixi, *prolem legitimam*: nam si pater in casu necessitatis baptizat filium quem ex concubina suscepit cognationem cum ea contrahit itaut illam in uxorem ducere nequeat. Disparitatis rationem hanc reddunt Theologi, quia legitimi conjuges habent jus acquisitum petendi debitum, quo non debent privari propter opus religiosum, & laudabile; concubinarius verò nullum jus habet petendi à concubina debitum.

(✠) *Nota* 2. Error facti in suscipiente impedit, sive in patre respectu propriæ prolis, sive in alio quocumque, ne impedimentum cognationis spiritualis contrahat. Probat. 1. Pars ex *cap. 2. de cognat. spirit.* Ubi sic loquitur Alexander III. *si vir vel mulier ..... ex ignorantia filium suum de sacro fonte susceperit, eos ignorantia excusare videtur*. Prob. 2. pars quia etsi ad contrahendam cognationem hanc necessaria non sit intentio ejusdem contrahendæ, ut malè censent aliqui apud Sanchez lib. VII. disp. 58. at certè necessaria est intentio fungendi munere patrini, cùm nemo simpliciter invitus possit patrinus constitui: sed qui per errorem levat filium Petri, existimans se levare filium Joannis, intentionem hanc non habet; ergo non contrahit cognationem spiritualem cum filio aut parentibus Petri; neque etiam cum filio aut parentibus Joannis, quia revera non suscipit filium Joannis: Secus dicendum, si habeat intentionem suscipiendi puerum præsentem, quisquis ille sit. Ita Sanchez ibid. num. 7. Bonacina n. 17. & alii. Longè alia ratio est de eo qui baptizat filium unius, credens se alterius filium baptizare, quia minister Sacramenti tenetur habere animum & intentionem baptizandi personam præsentem, quæcumque ea sit; ne irritum faciat Sacramentum.

Nota 3. Multi existimant cognationem spiritualem non contrahi ab eo qui infantem susciperet extra baptismum solemnem.

Nota 4. Susceptores, seu Patrinus, & Matrina possunt inter se matrimonio jungi, quia inter eos nulla exurgit cognatio. Sacra Congregat. Cardinalium Conc. Trid. Interpretum; censuit, non confirmatum, si suscipiat aliquem in Sacramento confirmationis, non contrahere cognationem spiritualem, vide Genet. de matr. cap. 6.

Nota 5. Sedes Apostolica difficilius dispensat in impedimento cognationis spiritualis, quàm in impedimento cognationis carnalis, ut advertit Fagnanus in cap. *ex litteris*, *de cognation. spirituali*, ubi subdit etiam, ei qui carnaliter cognovit personam, cum qua cognatione spirituali junctus erat, si dispensationem petat, non solùm cognationem, sed etiam crimen admissum, in supplicatione exprimendum esse. Is enim constans est curiæ Romanæ stylus: stylus autem jus facit. Ita Pyrrhus Corradus lib. VIII. cap. 8. num. 12.

Tertia est cognatio naturalis, quæ dicitur consanguinitas, & est propinquitas seu conjunctio sanguinis inter personas, vel ab eodem stipite propinquo descendentes, ut sunt Fratres, & cognati, vel quarum una descendit ab altera, ut sunt pater, & filia, avus, neptis, &c. Hæc distinguitur per lineas, & gradus.

Linea est ordinata series personarum sanguine junctarum, constans certis gradibus, & duplex est, nempè recta & transversa seu collateralis.

Linea recta est ordinata series ascendentium, & descendentium, ab eodem stipite directè procedentium, quorum scilicet unus ab

ab altero descendit, ut Patris, Filii, Nepotis, Pronepotis &c. In hac linea juxta jus Canonicum non computatur persona, quæ est communis stipes, id est, ex qua aliæ ducunt originem.

Collateralis seu transversa est ea, quæ continet personas descendentes quidem ab uno communi stipite, seu quarum nulla descendit ab altera: unde dicuntur collaterales, ut sunt frater, & soror, consobrinus, & consobrina &c. Per gradum hic intelligitur distantia personarum consanguinearum inter se a communi stipite.

Ad cognoscendos gradus hæ sunt regulæ. 1. In linea recta tot sunt gradus, quot generationes seu personæ, dempto stipite: sive tot gradibus una persona distat ab alia, quot generationibus seu personis inferior a stipite descendit. Sic filius vel filia distat a Patre, & Matre uno gradu; Nepos vel Neptis ab Avo, & Avia duobus gradibus, & sic deinceps. 2. In linea collaterali si personæ æqualiter a communi stipite distent, eo gradu inter se distant, quo distant ab eodem stipite, sive tot gradibus inter se distant, quot generationibus descendunt a communi stipite. Sic frater, & soror sunt in primo gradu, consobrini seu liberi fratrum in secundo, horum filii in tertio, & ita deinceps, cap. *ad sedem* 35. quæst. 5. Nam cum adæquata horum conjunctionis ratio sit unio cum stipite, non possunt magis, aut minus inter se distare, quam a stipite.

Si vero personæ inæqualiter distent a communi stipite, in gradu se contingunt, quo remotior distat a stipite. Nam personæ collaterales non debent magis, aut minus inter se distare, quam una distet a stipite, qui est horum propinquitatis ratio. Unde filia, & frater Patris sunt consanguinei in secundo gradu; & si una sit in quinto, altera in quarto, censentur esse inter se in quinto, sicque inter illas non est impedimentum, cap. *Vir. de consanguin.*

(+) *Nota*. S. Pius V. in Const. *Sanctissimus* 1566. statuit, *quod de cætero in quibuscumque dispensationibus consanguinitatis & affinitatis*, excepto solum primo gradu, de quo statim, *sufficiat remotiorem tantum gradum exprimere*.

Circa hæc caute observandum. 1. Regulam, quæ statuit, ut in linea transversa gradus remotior ad se trahat propinquiorem, non ita esse generalem, ut nullas patiatur exceptiones. Si enim gradus propinquior sit gradus primus, gradus vero remotior non eat ultra quartum, obreptitia erit dispensatio sine gradus propinquioris mentione obtenta, cum *in eo primo gradu Sanctitas Sua numquam dispensare intendat*, ut expresse tradit S. Pius V. in supra citata Const. Dixi, *si gradus remotior non eat ultra quartum*; si enim ex iis, qui contrahere volunt, alter esset in primo gradu, alter in quinto, nulla opus esset dispensatione, ut sanior pars Theologorum docet post Covarruviam, cujus decisioni subscribit auctor collat. Paris. tom. 2. pag. 260. Idipsum docere videtur Pyrrhus Corranus lib. VII. *praxis dispensationum Apostol.* cap. 7. n. 72., quia, inquit, licet unus tantum sit in quinto gradu, omnes tamen censentur esse in eodem quinto gradu. Contrarium docet Tournely in tract. de Matr. & pro se adducit Corradum, in quo nihil reperi quod ejus faveat opinioni.

Observandum. 2. Quod S. Pius V. statuendo *ut gradus remotior trahat secum propinquiorem* simul statuerit, ut qui in aliis, ultra primum, gradibus omiserint gradum propinquiorem declaratorias ab Apostolica Sede litteras obtinere teneantur, quibus constet dispensationem sine mentione gradus propinquioris habitam, de *subreptionis*, vel *obreptionis vitio notari non posse*. Quæritur autem, an eæ litteræ sint necessariæ ut dispensatio valide executioni mandetur? Asserunt Gallorum aliqui, sed alii melius negant post Sylvium hic q. 54. art. 4. Salmat. 1. art. 9. cap. 14., Pontas V. *Dispense de mariage*, cas. 13. nisi timeatur scandalum plebis, quæ quandoque existimat gradum propinquiorem debere computari. Si tamen etiam in casu scandali prædictæ litteræ non peterentur, dispensatio non desineret esse valida.

Nec nocent Brevia duo, alterum quidem Urbani VIII. 1624. alterum Innoc. X., in quibus declaratur, Officiales quosdam invalide dispensasse cum partibus, quæ remotiori tantum expresso gradu litteras declaratorias super propinquiori gradu non obtinuerant, quia ut bene notat Carrad. n. 71. Justis lib. 2. cap. 3. Reinffest. 172., Officiales non possunt valide exequi prædictam dispensationem, nisi partes antea prædictas litteras obtinuerint; quia, licet dispensatio, quæ tacito propinquiori gradu obtenta fuit, nec subreptitia, nec obreptitia sit, ut constat ex citata S. Pii V. Const., ea tamen prædictas litteras requirit pro foro externo, ut non solum licite, sed & valide

lide

lide executioni mandetur. Dixi pro foro externo, quia si dispensatio pro foro interno petatur, nec propinquioris gradus expressio, nec litteræ declaratoriæ requiruntur, ut ait Reinffest. n. 181.

Quia tamen omnis & quæcumque scrupuli causa in hisce materiis resecanda est, solliciti esse debent, qui in gradu mixto dispensationes petunt, ut gradus propinquior semper exprimatur; idque ad validitatem executionis necessarium censent, ut dixi, Galli non contemnendi Auctores. Observandum deinde in gradu inæquali seu mixto, qui gradum primum attingit, (puta si patruus filiam sororis suæ, vel amita filium fratris sui ducere velit) exprimendum esse quis sexus sit in primo gradu, an vir, an mulier, quia longe difficilius conceditur, ut filius sororis, vel fratris in uxorem ducat amitam, quam patruus aut avunculus sororis, vel fratris filiam. Et hoc merito constitutum est; quia honestati & ordini repugnare videtur, ut amita, quæ jure naturali superior est filio fratris sui, & quæ quasi alia mater certam in eum auctoritatem habere debet, eidem nubat, eique tamquam capiti subjecta sit. Quæ ordinis subversio locum non habet, cum patruus fratris, vel sororis filiam ducit in uxorem, quia hæc inferior, & subjecta manet, ut antea erat.

Observandum 3. In exprimendo gradu mixto seu inæquali semper incipiendum est a gradu masculi, sive is propinquior sive remotior sit. Sic relatio materteræ ad filium fratris dicitur a secundo ad primum; relatio vero patrui ad filiam sororis vel fratris, dicitur a primo ad secundum.

Consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ irritat Matrimonium saltem jure humano, ex resp. Nicolai I. ad consulta Bulgar. cap. 39. Ibi: *Inter eas personas, quæ parentum liberorumve locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti inter Patrem & Filium, vel Avum & Neptem, vel Matrem & Filium, vel Aviam & Nepotem, & usque ad infinitum.* Imo juxta multos etiam jure naturali, saltem seclusa necessitate extrema conservandi speciem humanam; tum quia concubitum inter ascendentem & descendentem refugit ipsa natura, ut valde indecentem; & gentes omnes ratione naturali duce eum nefandum habuere, ut patet ex l. ult. 9. *de rit. nuptiarum*, ubi dicitur: *Jure gentium incestum committit, qui ex gradu ascendentium vel descendentium Uxorem duxerit.* Tum quia est contra reverentiam debitam progenitoribus: nam per conjugium fit æqualitas, seu mutua subjectio quoad debitum, & per actum conjugalem turpitudo quædam alterius revelatur, ex cap. 18. *Levit.* Quod repugnat reverentiæ, quam descendentes debent ascendentibus: omnes quippe ascendentes habent rationem principii, & superioris; descendentes verò loco liberorum habentur, cum causa causæ fit etiam causa causati. Deus autem ut naturæ author, & Matrimonii institutor, non censetur concessisse potestatem contrahendi Matrimonium per se habens indecentiam ac repugnantiam cum natura rationali; & nemo habet potestatem tradendi dominium corporis sui, nisi dependenter a Deo, qui est supremus rerum ac jurium omnium Dominus. Certe omnes fatentur, nullum esse jure naturæ Matrimonium in primo gradu, ut inter Patrem & Filiam, aut Matrem & filium, quia id exigit reverentia specialis suo principio immediato debita.

Consanguinitas in linea collaterali nunc irritat Matrimonium dumtaxat usque ad quartum gradum inclusive, cap. *Non debet*, *de consanguin.* ex Concil. Gener. Later. IV. cum antea usque ad septimum dirimeret; & quidem juxta multos jure naturali in primo gradu, ut inter fratrem & sororem, extra necessitatem conservandi, vel propagandi genus humanum. Quia conjugium fratris cum sorore continet gravem indecentiam, ut patet ex communi sensu hominum etiam Ethnicorum, qui has nuptias semper exhorruere; unde Abraham, *Gen.* XII. judicavit Ægyptiis persuasum iri Saram non esse uxorem suam, si putarent eam esse ejus sororem. In aliis verò solo jure humano, cum in secundo gradu possit Papa dispensare, ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 5., & infidelium Matrimonia in eo gradu valida sint, ex cap. 8. *de divort.* Ratio autem impedimenti consanguinitatis, & affinitatis est. 1. Ob reverentiam quam ipsi consanguinei sibi mutuo debent propter originem ab eodem stipite tractam, & sanguinis communionem. 2. Ad removendum periculum fornicationis, seu incestus, a quo valde arcet impotentia Matrimonii secum ineundi: nam alioqui cum consanguinei & affines, aut in eadem domo commorentur, aut passim se invisant, & familiari consuetudine utantur, magnus fornicationi pateret aditus. 3. Ad amicitiæ vincula protendenda cum extraneis.

Nota. 1. Consanguinitas inter duas personas,

nas, poteſt eſſe duplex ex duplici capite. 1. Quia ſunt duo ſtipites: ut ſi duo fratres contrahant cum duabus feminis inter ſe conſobrinis, liberi ex his duobus conjugiis nati erunt in ſecundo gradu ex parte Patrum, & in tertio gradu ex parte Matrum; & tunc dicuntur eſſe in ſecundo, & tertio ex duobus ſtipitibus. 2. Quia licet ſit unus ſtipes, ab eo deſcendentes inter ſe Matrimonia contraxerunt, ex quibus nati liberi ſunt dupliciter conſanguinei. Cum autem eſt duplex conſanguinitas, tunc eſt quoque duplex impedimentum, quod exprimi debet in petitione diſpenſationis.

Nota 2. Graviter peccaret, qui etiam propter mortis periculum ſine diſpenſatione abſolute contraheret cum perſona conſanguinea, vel affini in gradu prohibito, & copulam exerceret. Nam tunc cum Matrimonium ſit nullum, copula eſſet fornicatio, imo inceſtus lege naturali prohibitus. *Auor.*

Nota 3. Spuriorum duorum liberi ac Nepotes contrahunt eadem impedimenta Matrimonii inter ſe, & legitimis parentum filiis ac nepotibus. Quia hæc fundantur in communione ſanguinis ejuſdem, qui perinde ſpuriis ac legitimis communicatur.

(✠) *Nota*. Qui forte cum impedimento conſanguinitatis *ſcienter Matrimonium* contrahere præſumpſerit, debet ex Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 5. ſeparari ab ea, quam duxit abſque ulla *ſpe diſpenſationis conſequendæ; idque*, ait Sancta Synodus, *in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quod ſi ignoranter id fecerit, ſiquidem ſolemnitates requiſitas*, ac præſertim proclamationes, *in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubjiciatur pœnis; non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facile experiatur, cujus ſalubria præcepta temere contempſit. Si vero ſolemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo, & gratis diſpenſari poterit.* Non video cur hic Neapolitani hujus operis Editores addant, *ſi nempe aliunde adſit ſufficiens diſpenſandi cauſa*. Cur enim, qui bona fide ignorato impedimento matrimonium contraxit, & opere etiam fortaſſe conſummavit, cognito deinde impedimento, omni alia remota cauſa, ob hanc unice, quod jam matrimonium bona fide cum illa inierit muliere, diſpenſationem habere non poterit? Id ſane apud Tridentinos Patres tantum valuit, ut ſufficiens eſſe crediderint ad faciliorem reddendam diſpenſationem ac innuere ſatis videntur hujuſmodi diſpenſandi motivum tale eſſe, ut ad alia motiva comparatum faciliorem diſpenſationem reddat. Si conſideretur, quam difficile ſit hujuſmodi hominibus ſeparari, & quæ ex hac ſeparatione ſequi poſſent incommoda, nemo dubitabit, quin Eccleſiæ hæc unica ſufficiens ſit diſpenſandi, ac facile etiam diſpenſandi cauſa.

Variæ aſſignantur cauſæ, ex quibus Romani Pontifices ab impedimento ſive conſanguinitatis ſive affinitatis diſpenſare conſueverunt. Earum vero aliæ vocantur *honeſtæ*, quæ ſcilicet nullum oratoribus probrum, & dedecus imprimunt. Aliæ ex oppoſita ratione vocantur *infamantes*. Cauſæ honeſtæ ad tredecim revocantur.

Prima eſt *Anguſtia loci*, cum nempe locus originis adeo anguſtus eſt, ut oratrix ſeu mulier, nullum in eo reperire poſſit paris ſecum conditionis, cui nubat, niſi conſanguineum vel affinem. Hæc clauſula ſolitarie ſumpta non prodeſt iis, qui ſunt in gradibus propinquis: neque iis, qui urbes Epiſcopales incolunt; niſi certum ſit eas *non excedere numerum trecentorum focularium:* & in hoc caſu exprimi debet qualitas perſonarum, *ut ſint ex honeſtis familiis qui tanquam cauſa veniunt verificanda*. Ita Pyr. Corrad. lib. VII. prax. diſpenſ. c. 5. num. 44., quem citat, & ſequitur Auct. Collat. Andeg. pag. 37.

Sed quid juris ſi oratrix paris conditionis hominem inveniat in loco ei vicino, in quo commoratur?

Reſp. Sanchez lib. VIII. diſp. 19. n. 13. & Pyrrus ibid. n. 35. diſpenſationem valere tum quia alioqui reſponderet Papa ſub hac conditione, quam tamen non ponit, *dummodo in alio loco vicino ſuæ patriæ virum paris conditionis invenire nequeat*; tum quia durum exiſtimatur feminam cogi extra proprium oppidum nubere ne ſic parentum conſortio deſtituta maneat; tum quia id eſt a Sac. Card. Cong. declaratum per hæc, quæ refert Sanchez verba: *Clauſula illa, quæ diſpenſationibus occaſione dotis incompetentis apponi ſolet, videlicet quia virum ſibi non conſanguineum vel affinem paris conditionis invenire nequit, verificatur & juſtificatur per diligentiam dumtaxat præſtitam in ipſo loco mulieris, & non in locis circumvicinis*. Porro nomine loci, ob cujus anguſtiam conceditur iſta diſpenſatio, non intelli-

telliguntur *suburbia Civitatis*, *licet aliquantulum ab ea distent*, *quamvis si per milliare sive paulo minus distent*, *licite videatur hujusmodi causam admitti posse*, *prout admissam diu vidimus*, inquit sæpe citatus Pyrrus n. 41. Addit Auctor Collat. Parif. tom. III. pag. 453. quod durum est respectu Puellæ, ut a familiæ suæ sinu egrediatur, alio sibi maritum quæsitum, non habere locum in masculo, qui facilius alium in locum transmigrare potest.

Secunda causa præcedente affinis, est *angustia locorum*, originis nempe & domicilii, scilicet cum oratrix in aliam, v. g. diœcesim, vel in alium diœcesis locum se transtulit, tunc enim exprimitur utrumque locum addo angustum esse ut in neutro reperire illa possit hominem ejusdem secum conditionis, nisi affinem & consanguineum. Pyrrus ibid. cap. 2. n. 8. & 9. Causam hanc multi prætereunt, ideoque cum præcedente confundere videntur.

Tertia causa est *angustia locorum* non quidem simpliciter, sed cum clausula hac: *Quod si oratrix extra dictum locum nubere cogeretur, dos quam ipsa habet non esset competens neque sufficiens, ut cum ea invenire posset virum, cui juxta status sui conditionem nuberet*. Et hæc quidem clausula non requiritur in omnibus gradibus, sed tantum in quibusdam propinquioribus, v. g. in secundo, & tertio a communi stipite: quia quo propinquior est consanguineorum, vel affinium gradus, eo major & urgentior requiritur causa ad dispensandum.

Quarta causa est *incompetentia dotis* oratricis, quæ vel indotata manebit, vel saltem idoneam & statui suo convenientem fortunam non inveniet, nisi consanguineo, vel affini nubat. Et hæc causa admodum justa est, ne puella si innupta manserit, incontinentiæ periculum subeat. Si vero viro inæquali nupserit, misere vivat, cum inæqualia conjugia tristes effectus parere consueverint. Ceterum nihil interest, an oratrix dotanda sit ab eo ipso, cui nubet, an ab alio, qui eam in hujus matrimonii gratiam dotare velit. Ita Corrad. lib. VII. c. 2. n. 48. ubi duo notatu digna subnectit. 1. Non vitiari dispensationis Breve, etsi is, qui puellam ducere vult, asserat se eam dotare velle, cum tamen alius in oratoris gratiam id facturus sit: quia mendacium illud est in re, quæ ad dispensationem nihil confert. 2. Dotem, quæ sufficit ut puella virum sibi parem ducat in vicina, vel alio quovis loco extraneo, sed quæ insufficiens est ut eadem nubat viro pari in proprio loco originis, merito judicari incompetentem. Liquet id ex declaratione Sac. Cong. superius allata, atque ex allegatis ibidem rationibus. Idipsum docet Sanchez lib. VIII. disp. 19. n. 16.

Idem cum prædictis auctoribus dicendum, si femina dotem quidem habeat, sed adeo liribus involutam, ut ipsam sine studio viri solertis, & industrii recuperare, tueri, & conservare non possit. Si enim vir litem in se suscipere, & ratione vel peritiæ, vel auctoritatis, qua pollet, eamdem ad felicem exitum perducere valeat, merito postulabitur, & obtinebitur dispensatio, quia pietatis est mulieri auxilio destitutæ, ne bonorum jacturam subeat, provide opitulari. Idipsum potiori jure verum erit, cum lis eo matrimonio, & non aliter extingui potest, quia alia tunc accedit causa, nempe bonum pacis.

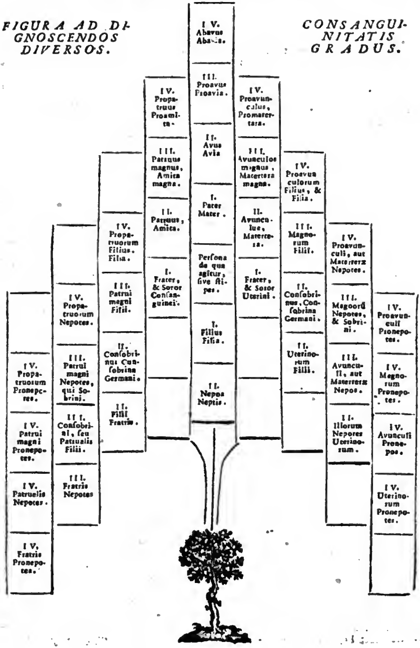
Duo hic moventur dubia. Primum est, an dote carere censeatur puella, quæ satis habet boni ut viro paris conditionis nubat, non autem ut nubat consanguineo, vel affini, sed ditiori aut potentiori, qui ejusdem nuptias exoptet? Alterum est, an etiam dotem non habere dicenda sit ea, quæ quidem de facto nihil possidet, sed parentes habet divites?

Resp. Ad primum negative. Neque enim ea est Ecclesiæ intentio, ut faveat puellis gradum superiorem ambientibus, sed tantum ut easdem liberet a periculo incontinentiæ, & ab incommodis, quæ inæqualia conjugia comitari solent. Ab iis vero liberantur viris nubendo paris conditionis, & fortunæ. Ita Sanchez ibid. n. 27., Pontius lib. VIII. cap. 1. n. 23., Reinffest. tom. 4. in appendice n. 83., & alii contra Navarrum, Ledesmam &c.

Resp. Ad alterum etiam negative, cum sanioribus Juris consultis, quos sequitur Pontas v. *dispense de mariage* cas. 20. Ratio est, quia quæ divites habent parentes, jus habent eosdem compellendi, ut idoneam dotem juxta facultates suas sibi subministrent, prout habetur l. fin. cod. *de dotis promissione*. Hinc Pyr. Corrad. lib. VII. cap. 2. num. 23. *parum refert*, inquit, *quod juxta præsentem statum nihil habeat illa, quæ jus habet succedendi in bonis parentum, ac eos compellendi ad illam dotandam statim juxta ipsius oratricis qualitatem . . . quos procedit etiam si pater ob aliquam causam recusaret illam*

dota-

FIGURA AD DIGNOSCENDOS DIVERSOS CONSANGUINITATIS GRADUS.

dotare......unde in hoc casu destinatum habetur pro facto. Idipsum docet Fagnanus in cap. 1. *de magistris* n. 6. *divitiæ Patris*, inquit, *arguunt divitias filii etiam nihil actu habentis*.

Aliter discurrendum erit. 1. Si pater sit quidem dives, sed plures habeat filios quibus, præsertim masculis, non tantum dare queat, quantum dandum est filiæ, ut hæc juxta statum suum nubat. Ratio est, quia Pater non tenetur puellam ceteris filiis præponere, imo nec id aliquando posset sine injustitia unde tunc verum est filiam congrua dote carere. 2. Si puella, licet moralem habeat certitudinem consequendi dotem sive ex testamento sive aliter, aut habere se credat, iis tamen bonis non nisi post tempus moraliter longum potiri debeat. Ratio est; tum quia cum ad ista nullum adhuc jus habeat, & hominis voluntas mutari possit, vere adhuc dicitur pauper & dotis inops; tum quia cum onera matrimonii statim ac ipsum matrimonium incipiant, statim requiritur dos in re præsens, non autem sufficit futura in spe. Ita ferme Sanchez, Pontius &c. Ex quibus cum prædictis Theologis colliges, quod si, ut sæpe contingit, parentum bona ita se habeant: ut ii, dum vivunt, non possint parte se bonorum privare ad competentem filiæ dotem necessaria, filia censebitur dote carere; quia ex bonis aliquando solum adventuris, & quæ hic & nunc à parentibus dari non possunt, actualia matrimonii onera substineri nequeunt. Consule Sanchez lib. VIII. disp. 19. nu. 52. & Pyrrum Cor. lib. VI. cap. 2. in 21. qui merito notat incompetentiam dotis causam esse verificatu admodum difficilem, & circa quam attentione opus est maxima ut deviteniur *fraudes, quæ desuper evenire possunt*, cum oratoris, executorisque animarum jactura. Addit falli, etiam eos, qui dotis incompetentiam cum paupertate confundunt, eamque satis esse credunt, ut oratores *evadant solitam solutionem expensarum in dispensatione requisitarum*. Alias plures causas distinctim affert Pyrrus, quæ ad prædictas referri possunt.

Quinta causa est *bonum pacis*, sive inter Regna, sive etiam privatas inter familias gravibus invicem inimicitiis odiisque sejunctas, aut prope diem disjungendas, instaurandæ, vel confirmandæ. Causa hæc æquitati consentaneam est, inquit S. Thom. 2. 2. qu. 63. art. 2. ad 2. quia in id præcipue sollicita esse debet Ecclesia, ut inter Principes, & inter privatos firmet pacem, qua nihil homini in hac vita præstantius. Porro cum de inimicitiis jam existentibus agitur, necesse est eas coram eo, qui ad dispensationem delegatur, in specie, & non in genere solum, *plene & concludenter omnino probari per testes super dictis inimicitiis deponentes, adjecta qualitate & causa inimicitiarum; hæ enim non præsumuntur cum sint facti*. Ita Pyr. num. 71.

Sexta causa est *ætas puellæ* annum vigesimum quartum excedentis. Hæc causa sola non sufficit in gradibus proximioribus, puta in secundo, vel primo & secundo; sufficit tamen in aliis; idque eo magis, quo plus puella recessit ab ætate annorum duodecim, qua nubilis esse cœpit. Ratio est, quia est locus timendi, ne diu hæc marito destituta aut in suum corpus peccet, aut sine parentum consensu nubat. Unde dispensationes hujusmodi facilius conceduntur, ac minor ab Officialibus Romanæ curiæ exigitur compositio, quam in aliis supra expositis causis, ait idem Pyrrus. Cum autem in supplicatione præmittatur *Oratricem hactenus virum patris conditionis, cui nubere posset, non invenisse*, dubitare quis posset, an executor dispensationis inquirere teneatur, num illa sufficientem in inquirendo viro adhibuerit diligentiam. Respondet Pyrrus num. 93. satis esse; ut puella ætatis excessum probet, nec requiri ut stricte maritum quæsierit: imo præsumendum est morali usam esse diligentia ut virum inveniret; nec id probare tenetur, debet tamen verum id esse à parte rei. Causa hæc locum non habet in vidua secundas nuptias contrahere volente, inquit cit. Pyrrus n. 83.

Septima causa est *periculum vitæ*. Id vero dupliciter contingit. 1. cum puella commoratur in loco ad littus maris sito, ac propterea continuis piratarum, & Infidelium incursionibus obnoxio, unde fit ut neminem nisi consanguineum invenire possit; qui secum in eodem loco commorari velit. 2. cum quis commisit crimen pœna capitali dignum, quod tamen familia condonare parata est, si hanc vel illam è consanguineis suis ducere velit. Hæ causæ justæ sunt; quia æquum est ut cum iis dispensetur, qui sine gravi incommodo ecclesiæ legibus obsequi nequeant.

Octava causa quæ præcipui apud Belgas & Germanos viget, est *periculum seductionis*, cum scilicet oratores cum consanguineis matrimonium inire procurant, ne hæreticos

ticos aut hæreseos suspectos ducere cogantur. Hac nulla æquior esse potest causa cum matrimonia catholicos inter atque hæreticos, cum ad contrahentes, tum ad prolem comparata sint plena periculi.

Nona causa est *conservatio bonorum in eadem familia*. Ratio est, quia reipublicæ bonum exigit ut locupletes in ea familiæ conserventur, & quia ampla unius familiæ bona ad aliam transferri sine magno totius familiæ dispendio, ex quo plurimas secum ferant lites, quamobrem causa hæc ad *bonum pacis* revocatur. Eadem tamen causa in gradibus propinquioribus puta in secundo, & in secundo, & in tertio non admittitur sine maximis favoribus, ait Pyr. Corad. ib. n. 101.

Decima causa præcedenti affinis, est *illustris conservatio familiæ*; & id quoque rationi maxime consentaneum est, cum plurimum reipublicæ intersit illustres familias conservare.

Undecima causa est *excellentia meritorum*. Qui enim de ecclesia sint bene meriti, sive ob res in bello egregie actas contra Infideles, & Hæreticos, sive ob Ecclesiæ jurium defensionem, vel alios ob titulos, remunerari debent, ac decet ut favoribus hujusmodi alios etiam ecclesia ad eadem vel similia præstanda alliciat. Sunt vero hæc in ecclesiam merita ab executoribus gratiæ dispensationis verificanda, inquit cit. Pyrrus.

Duodecima causa est, cum *oratrix filiis ex alio viro procreatis gravata est*, & orator eorumdem curam suscepturum se spondet. Hæc causa non adeo facile sola admittitur, nisi postquam *orator idonee cavit se dictis filiis alimenta præstaturum*.

Decimatertia causa est, cum contrahentes ex *certis & rationabilibus* causis moventur &c. Et hæc dispensationum species *sine causa* vocatur; non quod omni causa careat, sed quia oratores easdem causas Pontifici propositas, executori aperire non tenentur: unde nec is earumdem verificationem exigere debet, non obstante clausula, *diligenter informes*: prout Romæ judicatum fuit, referente Pyr. Corrado ibid.

Causæ *infamantes* quinque recensentur à Pyrro Corrado, eaque ad tres reduci possunt.

Prima est, cum Partes ob nimiam in colloquiis, & tota agendi ratione familiaritatem, seclusa tamen copula, viciniæ scandalum dederunt; adeo ut nisi ambæ conjugantur, futurum sit, ut pella neminem inveniat cui nubere possit.

Secunda est, cum partium familiaritas eu usque progressa est, ut prolem habuerint; ita ut non aliter quam mutua partis utriusque cunjunctione scandalo inde procreato occurri possit.

Tertia est, cum partes licet consanguineæ vel affines matrimonium contraxerunt, nec jam à se invicem sine gravi scandalo, aut dispendio possunt separari. In his autem casibus exprimendum est, an partes impedimentum ante nuptias cognoscerent, an dumtaxat cognoverint post contractum matrimonium; an statim ac ejus notitiam habuerunt, ab omni commercio carnali abstinuerint, an eo fine peccaverint, aut nimia usæ fuerint familiaritate, ut facilius Apostolicam Sedem flecterent, & optatam dispensationem consequerentur. Sane, ut jam ab anno 1536. annotavit Concilium Coloniense part. 1. cap. 33. graviter errant, qui nulla, vel minus legitima, vel ficta causa exhibita dispensationem extorquent. Quis hujusmodi deceptores apud Deum, *qui renes & corda scrutatur, omnemque hypocrisim ac fraudem execratur, securos dixerit?* Summopere igitur Rescriptorum Apostolicorum executores examinare, ac scrutari debent, an preces veritate nitantur; cum & id districte mandet R. Pontifex, & de hoc eorum conscientiam expressissimis verbis oneret. Cavere etiam habent, qui dispensationes quærunt, ne ad eos recurrant Bancarios, qui, ut obviam quamque lucri occasionem arripiant, supplicationes ad arbitrium fingunt, idque iis inserunt, non quod veritati congruat, sed quod consequendæ dispensationi necessarium sit.

An consanguinei, qui aliquam ex prædictis habent dispensationis obtinendæ causam, sed prævium, quem commiserant, incestum non expresserunt in supplicatione, valide contrahant expendendum in appendice de dispensatione.

V. *Crimen*. Duo crimina præter raptum irritant Matrimonium. Primum est homicidium, quo duo ex prævia conspiratione, etsi absque prævio adulterio, conjugem alterutrius occidunt, sive per se, sive per alium physice, vel moraliter, consilio, suasione, imperio, ex intentione postea matrimonium inter se ineundi, cap. 1. *de conversion. infidel.* vel quo post admissum adulterium interficitur, etsi sine prævia conspiratione, conjux unius ab alterutro adultero, ex intentione contrahendi Matrimonium cum superstite conjuge, licet mortem illam nolen-

volente, & ignorante, cap. III. *de eo qui duxit &c.* Nec refert an vir, aut uxor occidatur.

Homicidium vero patratum sine intentione ineundi Matrimonii, vel sine prævia conspiratione, & adulterio, non dirimit Matrimonium, quia jura exprimunt. Idem dic de tentata, sed non perfecta cæde, quia requiritur mortis machinatio efficax, & perfecta; cum leges illæ sint pœnales, ideoque strictæ interpretationis.

Secundum est adulterium sic commissum, ut adulteri ante, vel post adulterium, quantum est de se, Matrimonium ineant viva comparte, vel saltem promittant se inituros illa mortua, cap. ultim. *de eo qui duxit &c.* Ad hoc autem necesse est. 1. Ut adulterium sit consummatum, & quidem scienter, ut tale ab utroque commissum. 2. Ut promissio facta sit tempore Matrimonii, sive ante, sive post adulterium, & ab altero acceptata; non tamen, ut si mutua, nec juxta multos, ut sit sincera. Ratio hujus impedimenti est, nec spe Matrimonii futuri sumatur ansa machinandi mortem conjugis. At valet Matrimonium inter adulteros post mortem conjugis, nisi alterutrer ejus necem machinatus fuerit, vel dum viveret, Matrimonium promiserit, cap. 6. *de eo qui duxit &c.*

(✠) Ad hoc impedimentum ex crimine adulterii cum matrimonio attentato, vel cum promissione matrimonii contrahendum hæ conditiones requiruntur. 1. ut secundum matrimonium vivente prima uxore consummatum fuerit: si enim vel numquam præcesserit adulterium, vel nonnisi post legitimæ conjugis mortem consummatum fuerit, *quamvis utrique ipsorum pro eo, quod in hoc graviter delinquerint, sit pœnitentia injungenda, non est tamen matrimonium, quod adulter post uxoris obitum cum adultera contraxit dirimendum* cap. fin. hoc tit.

Necesse 2. Ut quæ contrahit cum adultero, prius ejusdem matrimonium cognoscat; alioqui enim ex bona sua fide excusatur, & cum eo jam soluto potest contrahere si velit, prout definitum est ab Innocentio III. cap. *Veniens, hoc tit.* Imo non tantum inter tales, verum deinceps matrimonium consistere potest, sed & tenetur verus adulter post suæ conjugis mortem eam ducere, quam matrimonii sui nesciam cognovit, si ei matrimonium spoponderit, aut cum ipsa de præsenti contraxerit, cap. 2. & penult. hoc tit. ubi hæc additur ratio. *Quia dignum non est, ut prædictus vir, qui scienter contra canones venerat, lucrum de suo dolo reportet.* Si tamen quæ bona fide contraxerat, rescito adulteri conjugio, cum eodem maritaliter vivere perrexerit, jam contractum est hujusmodi impedimentum, ut docet auct. Collat. Andeg. ex cap. *si quis uxore.*

Necesse est 3. Ut prius matrimonium validum fuerit, quia cæteroqui deesset adulterium.

Oportet ut adulterium sit utrinque formale: non enim sufficeret, ut duo proprium suum conjugium scirent, si neuter conjugium alterius cognoscat. Ita Jurisperiti, & Theologi omnes ex c. 1. hoc tit. ubi res clare ab Alexandro III. decisa invenitur. Unde si quis vivente uxore, quam bona fide crederet mortuam, feminæ, quæ vel libera esset, vel libera existimaretur, nuptias sub conditione copulæ sponderet, nihil contraheret impedimenti.

Adulterium, & promissio debent simul sub eodem matrimonio concurrere. 1. quia clare colligitur ex c. 1. & fin. hoc tit. 2. quia lex civilis & ecclesiastica impedire voluerunt, ne quid contra vitam legitimæ conjugis attentaretur: atque sola futuri matrimonii promissio, quæ in secundis nuptiis supervenit, non præbet fundamentum sufficiens metuendi uxoricidii; alioqui hæc promissio ab omni adulterio seclusa pareret impedimentum *criminis*, quod falsum est: aliunde vero adulterium, quod vivente prima uxore commissum est, non satis inducit ad inferendam secundæ uxori mortem, ergo &c.

Promissio si præcedat, an vero sequatur adulterium perinde est c. final. hoc tit. Verum si promissio etiam acceptata ante adulterium revocetur, impedimentum non contrahitur; quia promissio revocata non magis subsistit, quam si ficta non fuisset, secus vero si promissio facta, & acceptata post adulterium revocetur.

Promissio quæ ab altero complice vel expresse vel implicite, ac virtualiter accepta non fuerit, impedimentum non inducit; quia promissio sine acceptatione nullius est momenti, sed mera pollicitatio. Hæc autem acceptatio verbis, aut signis exterioribus manifestari debet; neque enim sola sufficeret complicis taciturnitas, quia in rebus nocivis taciturnitas non habetur pro consensu.

Nota. 1. Promissio sola de ineundo matrimonio post mortem conjugis, irrita est, quia dat occasionem vitæ conjugis insidiandi. Vide *Pontas* hic cas. 2.

Nota. 2.

Nota. 2. Ad contrahendum impedimentum ex morte conjugis non requiri, ut utraque pars sit fidelis, unde si mulier Fidelis maritum occidat, ut nubat Gentili ad fidem convertendo non stabit matrimonium. Ita statuit Cœlestinus III. *c.* 1. *de conversione infidelium*, ubi omnino vetat ne christianæ quædam mulieres nubant Saracenis, *qui dum in captivitate essent : earumdem viros insidiis & machinationibus ipsarum occiderant*. Ecclesia enim, etsi Gentilibus præcipere potest, potest tamen aliquid præcipere Christianis in ordine ad Gentiles, de quo vide Sanchez lib. VII. disp. 78 n. 3. & 4., ubi docet Ethnicum, qui uxorem interfecit, animo ducendi adulteram infidelem, non fieri post susceptum baptisma ad ineundum cum ipsa matrimonium inhabilem. Cujus rei hæc est ratio, quod cum uterque infidelis esset, neuter Ecclesiæ legibus constringi potuit; neuter proinde impedimentum contraxisse censendus est.

VI. *Disparitas cultus seu religionis*. Hæc irritat Matrimonium inter personam baptizatam, & non baptizatam. Idque solo jure Ecclesiastico per universalem, & antiquissimam consuetudinem vim legis habentem, non tamen ante sextum sæculum inducto. Unde Sancta Monica, teste S. Augustino, l. IX. Confess. cap. IX. nupsit vero infideli, & Sancta Clotildis Clodovæo Regi nondum baptizato. De Matrimonio Hebræorum, & infidelium in infidelitate contracto; vide *Notam* adjectam quæstioni VIII. cap. II.

At valet Matrimonium personæ Catholicæ cum hæretica, vel cum apostata baptizato, cum nullo jure irritetur, licet sit prohibitum jure ecclesiastico; imo, & naturali, si sit morale periculum subversionis. Secluso tamen periculo, & positis certis conditionibus, secundum communem sententiam, licitum est ex dispensatione Papæ, & reipsa hanc Urbanus VIII. ob communem religionis utilitatem concessit Henricæ Borboniæ, ut nuberet Carolo Anglorum Regi Hæretico.

(✝) *Nota*. De Matrimonio personæ Catholicæ cum Hæretica, vide lib. VI. cap. 5. ejusdem Tractatus De Synodo Diœcesana ex quo sequentia referimus, *In Divinis*, inquit, *cum Hæreticis communicant Catholici, qui cum iisdem sese Matrimonio jungere non dubitant: Etenim cum Matrimonium unum sit, ex septem Ecclesiæ Sacramentis, a Christo Domino institutis, idem est Matrimonium cum Hæretico contrahere, ac unum, idemque Sacramentum, una cum eodem, vel conficere, si nimirum ipsimet contrahentes sint talis Sacramenti Ministri, quod magis communiter opinantur Scholastici, vel saltem percipere, si scilicet, quod alii, præsertim ex recentioribus Theologis autumnant, illius Minister sit solus Sacerdos: utrumque autem, & illicitum, & sacrilegum esse, nemo dubitat: Quare ecclesia iisdem fere legibus, quibus Christianis interdixit, ne connubia inirent cum Infidelibus, Catholicos pariter a sacrilegis nuptiis cum Hæreticis contrahendis, deterruit: Concilium Laodicenum* can. 10. (tom. 1. collect. Hard. col. 784.) *ait* „ Quod non oporteat indifferenter ecclesiasticos fœdere nuptiarum Hæreticis suos filios filiasque conjungere, *Agathense* can. 67. *relato a Gratiano XXVIII*. q. 1. tom. XVI. „ Non oportet cum Hæreticis miscere connubia, & vel filios, vel filias dare, sed potius accipere, si tamen profiteantur Christianos futuros esse se, & Catholicos „ *Concilium Chalcedonense* can. 14. *Lectoribus & Cantoribus, inter inferiores Clericos interdicit*: „ Hæretico, vel Pagano, vel Judæo se conjungere, nisi forte promittat se ad orthodoxam Fidem per sona orthodoxa computanda transferre *hasce vero sanctiones roboravit Bonifacius VIII*. in cap. Decrevit, de Hæreticis in 6., *ubi dote privandam statuit mulierem, quæ scienter viro hæretico nupserit. Iis igitur in Provinciis, in quibus ejusmodi conjugia, non sine sacrorum Canonum contemptu, passim celebrantur, debet Episcopus, in sua præsertim Synodo, ab illis, in propriarum animarum perniciem contrahendis catholicos absterrere, quod Nos faciendum ediximus* in nostra Constitutione 34. §. 3. nostri Bullar. tom. 1.; *præcipue quoque Episcopalis muneris partes erunt, maxima Catholicis denuntiare pericula, quæ tam ipsis, quam nascituræ soboli, ex præfatis imminet nuptiis, quæ propterea cohonestari nequeunt, obtentu solius consuetudinis (verius corruptelam dicerent) nisi ea amoveantur pericula, quod tamen vix evenire posse, recte notant Layman* Theolog. Moral. lib. v. tract. 10. part. 1. cap. 14. n. 2. *Piringh*. ad tit. de sponsal. & Matrim. n. 166. *Reinffenstuel* ibid. n. 360. *Engel*. ad tit. de Matrim. contract. contra interdict. Eccl. §. 1. n. 2. *Gobat*. Theolog. experim. tract. 9. c. 11. n. 216. *Nicolaus Serrarius in opusc*. de Catholicorum cum Hæreticis Matrimoniis, *Van-Espen*. I. E. part. 2. tit. 13. cap. 9. num., *aliique passim*.

4. *Curam insuper idem subibit Episcopus*

ritus nuptiarum, quæ a Catholicis celebrantur in locis Hæretico Principi subjectis; ut enim legibus pareant, ab eodem Principe latis, pœnasque evadant transgressoribus inflictas, coguntur alicubi Catholici, Matrimonium inter se contracturi, Acatholicum Ministellum adire, suumque in conjugium consensum coram eo præstare; dubitatur autem an id sine piaculo fieri queat. Certum utique est, ita initum Matrimonium, viribus carere, si inibi publicatum fuerit Tridentini decretum cap. 1. sess. 24. de reformat. Matrimon., *nec consentientes, veros conjuges fieri, nisi, sive antea, sive postea, juxta præscriptam a Tridentino normam, Matrimonium celebraverint coram alterutrius contrahentium legitimo Parocho, aliove Sacerdote, Parochi vices gerente, & duobus testibus: sed difficultas tantum est, an postquam Tridentini sanctioni sunt obsequuti, aut ad eidem postea obsequendum sunt parati, licite possint etiam legibus Patriæ obtemperare, & coram Heterodoxo Ministello se sistere. Negat Lessius* in auct. col. 24. V. Hæreticorum conversatio, *ejusque opinio si verissima esset, Hæreticus Ministellus adhiberetur tanquam persona sacra, quæ sacram cæremoniam intenderet exercere, ac per eam sanctitatem tribuere contractui Matrimoniali; tunc siquidem viderentur Catholici eum agnoscere tanquam legitimum Christi Ministrum, ritumque hæreticum approbare, & profiteri; Verum, cum plerumque res aliter se habeat, illeque Catholicorum Matrimoniis solum assistat, tanquam Minister mere politicus, neque virtute verborum, quibus conjugibus bene apprecatur, ullam credat sanctitatem accedere eorum conjugio, quod Sacramentum esse, nostri temporis Hæretici communiter inficiantur, rectius idcirco se eidem sistentes Catholicos, ut Patriæ legibus morem gerant, graviaque evitent incommoda, quæ secus sibi imminerent, a culpa excusant Joannes Verinys* in suo Pastorali tract. 13. artic. 7., *Arsdekin* Theolog. tripartita tom. 2. part. 2. tractat. 4. de Matrimon. cap. 8. §. 2. num. 17., *La Croix* lib. VI. part. 3. de Matrim. num. 775. *Piette* quæst. Theolog. part. 6. pag. 448. *In hac quoque sententia fuit Sacra Congregatio Sancti Officii, quæ hanc quæstionem diligenter, uti solet, examinavit, & die 29. Novembris anni 1672. in eum, qui sequitur modum, definivit:* „ Catholici qui Matrimonio juncti sunt coram Parocho, & testibus Catholicis in pluribus locis: (ita invaluit consuetudo) solent coram Ministro Hæretico, seu Protestante rursus conjungi ad evitanda gravia damna; neque potest consuetudo hæc a Clero corrigi. Peccant ne? Et quo peccato Catholici, sic denuo conjuncti coram Ministro Hæretico? Et quomodo se gerere debeat erga illos Ordinarius loci? S. Congregatio respondit: Quatenus Minister assistat Matrimoniis Catholicorum, uti Minister politicus, non peccare contrahentes. Si vero assistat, ut Minister addictus sacris, non licere, & tunc contrahentes peccare mortaliter, & esse monendos „.

5. *Huic Sacræ Congregationis sententiæ nostram Nos auctoritatem adjecimus*, in nostra Constit. 89. §. 10. nostri Bullar. tom. 1., *ubi Fidelibus degentibus in regno Serviæ, finitimisque regionibus, interdiximus, ne Matrimonio inter se, catholico ritu, celebrato, illud renovare præsumant coram* Caddì: *nostram tamen interdictionem, hac temperavimus limitatione, nisi scilicet nuptiarum cæremonia explenda, coram* Caddì, *actus sit mere civilis, nullamque contineat Mahumetis invocationem, aliudve superstitionis genus includat. Hujusmodi decreta in unum collecta, & disertius explicata juste ac sancte, præcipuum locum occupabant in Synodo, si quæ fiat ab Antistite, seu Vicario Apostolico cui concredita sit cura Fidelium, loca incolentium Hæretico Principi subjecta; quinimmo oportebit eidem Synodo adjungere instructionem, qua solerter edoceantur Fideles prædictam civilem cæremoniam, coram Hæretico Ministello explendam, vires, & firmitatem non tribuere conjugiis Catholicorum, quibus propterea abstinendum erit ab omni conjugali consuetudine, nisi suas nuptias coram Ministro Catholico, & duobus testibus rite celebraverint. Inepte autem similes instructiones intruderentur in Synodum Diœcesis ab Hæreticorum regionibus quam longe dissitæ.*

VII. *Vis*, si injuste inferatur, pœnis, vexationibus, minis, quæ metum gravem incutiant ad consensum extorquendum. Nam metus gravis injuste a quovis etiam alio tertio incussus ad extorquendum consensum, irritat Matrimonium, cap. 14. 15., & 28. *de sponsal.* sufficit metus mali gravis probabiliter imminentis, sive illud sit grave absolute, & in se, sive tantum respective ad timentem; æque enim notabiliter tollit injuste voluntarium perfectum. Ratio impedimenti est, quia si esset validum, cum natura sua sit indissolubile, injuria nunquam posset tolli, nec pars innocens in priorem statum restitui, & inde gravissima incommo-

moda sequerentur: nam Matrimonia coacta infelices habere solent exitus, cum non fundentur in mutuo amore. Præterea fidelium Matrimonium significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, quæ fundatur in amore libero ac voluntario, non in coactione.

Dixi 1. *Metus gravis*: nam levis metus etsi injustus, non irritat ex cap. 6. *de sponsal.* quia non notabiliter minuit libertatem, & facile contemni potuit. 2. *Injuste*: nam si metus sit juste incussus ab homine, valet Matrimonium, ex cap. 10. *de sponsal.*, & cap. 2. *ad adulter.* quia fuit sufficienter voluntarium in suo principio, & nulla intervenit injuria. Sic valet ex metu justæ excommunicationis, vel pœnæ a judice intentatæ contractum. Unde qui contraxit sponsalia, compelli potest metu censuræ ad Matrimonium, cap. cit. Imo valet etiamsi metus juste incutiatur a privato homine, ut si stupratori filiæ suæ minas pater intentet, se eum apud judicem delaturum, nisi eam ducat. Nam qui juste procedit, non dicitur vim inferre; secus, si minetur se eum occisurum. 3. *Ad extorquendum consensum*: nam si metus injuste incutiatur ob alium finem, v. g. vindictam, ut si quis ad placandum inimicum necem minantem ducat ejus filiam, vel si injuste detentus in carcere ob aliam causam, ut eo se liberet, ducat filiam judicis, vel custodis, valet Matrimonium. Quia ille metus, ut supponitur, non est per se directe causa Matrimonii, sed tantum occasio; nam ille sponte tale medium evadendi eligit. 4. *A quovis alio &c.* Nam si metus ortus sit a causa naturali, vel sponte susceptus, v. g. ex metu naufragii, seu mortis instantis, valet Matrimonium: quia tunc sine alterius injuria, & a nullo alio nisi a se ipso compellitur ad contrahendum. *Vide dicta de metu in Contract.*

(✠) Quæst. I. *An preces importunæ, ac sæpius repetitæ metum justum incutiant, qui sufficiens sit ad infirmandum Matrimonium?*

Resp. Affirmative. Si eum iis juncta sit reverentia personæ rogantis, & instantis, seu metus reverentialis, adeoque duæ impulsiones concurrant; videlicet hominis auctoritas, & precum importunitas. Exemplum est: Si Princeps, cui reverentia debetur, non semel, sed sæpe instanter roget, aut jubeat Matrimonium, cui, spectatis personarum circumstantiis, difficillimum sit tam moleste instanti contradicere, uti notavit Sanchez lib. IV. disp. 7. Coninck disp. 28. dub. V. & Lessius lib. II. cap. 17. num. 25.

Quæst. II. *An Matrimonium ex gravi metu initum, subsequenti copula vel cohabitatione ratificetur?*

Resp. 1. Si post Matrimonium ex metu gravi injuste illato contractum, habeatur copula sponte & affectu maritali, idest animo vivendi conjugaliter, omnino validatur Matrimonium. Ita D. Thom. in 4. dist. 29. quæst. unic. art. 3. D. Bonavent. ibid. qu. 2. num. 13. D. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 7. & alii quos refert & sequitur Sanchez lib. IV. disp. 18. n. 2. Ratio est 1. quia ad valorem Matrimonii hujus solum requirebatur consensus personæ, quæ metum passa erat, cum præcesserit & virtualiter perseveret consensus illius, qui metum incussit: sed qui copulam maritali affectu habet, consensum suum præstare incipit. 2. quia cap. 4. *De his qui accusare*, sic habet summarium: *Invita desponsata, sponte cognita contra Matrimonium non auditur.*

2. Si copula non sponte ac libere, sed gravi metu subsequitur, lethaliter peccant ambo contrahentes, nec vires sumit Matrimonium. Peccant quidem, quia actum pure fornicarium exercent. Fornicatio autem etiam gravi extorta metu, non desinit esse peccatum. Neque hic ratificatur Matrimonium, quia si positivus consensus metu gravi extortus non sufficit ad valorem Matrimonii, multo minus valebit tacitus consensus, qui per copulam habetur, si pari extorqueretur metu.

3. Matrimonium ratione metus invalidum, validatur per spontaneam cohabitationem, etiam sine copula, ex cap. 21. *de sponsalibus*, & unanimi Canonistarum doctrina, quia cohabitatio spontanea, est signum sufficiens novi consensus, qui solum ad Matrimonii valorem desiderabatur. Ut autem per cohabitationem ratificetur prius Matrimonium, quatuor requiruntur conditiones. Prima est ut cohabitatio sit spontanea. Ratio est quia cohabitatio etiam longo tempore perseverans, si coacta sit, liberi consensus indicium esse non potest. Porro cohabitatio censetur spontanea, cum eo usque sublata est incussi timoris causa, ut metum passus, vel fugere vel commode reclamare potuerit. Non enim sufficit, ut desinat metus causa, nisi etiam cessent ea, quæ impediunt ne is, cui incussus est timor, reclamet. Unde consultus in simili materia Navarrus respondit Monialem patris timore professam, uno post ejus obitum anno reclamare potuisse, quia per illud tempus impedierat communitas ne reclamaret.

Secunda est, ut habitatio a copula sejuncta, sit diuturna, vel potius, ut sufficienter duraverit, quod quidem, ut & alia in quibus nihil a lege definitum est, discutiendum relinquitur arbitrio Judicis, qui in dubio fugiendi opportunitatem, habitationisque moram perpendet. Quod si constet de habitatione spontanea, sufficiet momentanea habitatio, quæ semper in foro externo præsumitur, cum illico & incontinenti, utique non mathematice, sed moraliter loquendo, non fugit quæ fugiendi opportunitatem habuit. Aliud est de foro conscientiæ, in quo etiam post ablatam omnem metuendi causam, nulla habitatio Matrimonium ratificabit si defuerit animus ratificandi, ut bene docet Sanchez lib. IV. disp. 18. num. 6.

Tertia conditio, ut Matrimonium per cohabitationem aut copulam ratificetur est, ut pars metum passa sciat illud nullum fuisse, & invalidum: si enim ex errore quo existimabat validum fuisse Matrimonium, cohabitet aut copulam habeat, numquam ratificabitur prius Matrimonium, ut docent Navarrus cap. 22. n. 76. Sylvester V. *Matrimonium* q. 10. Pirhing. in tit. *de spons.* n. 113. & alii, quos inter late discurrit Sanchez l. II. disp. 36. n. 3. Ratio est, quia nihil tam contrarium est consensui, quam error: atqui cum pars metum passa vel cohabitat, vel alteri copulatur, qui existimat se eidem legitimo Matrimonio conjunctam esse, revera operatur ex errore, qui quidem ad errorem personæ reducitur; cum putet se consentire in eam, quæ sua sit, & quæ tamen sua non est. Imo major is esse videtur error quam personæ, cum integræ contractus substantiæ ignorantiam importet: unde fit ut pars sic contrahens ita nesciat id quod facit, ut sæpius, si sciret, non esset factura. Quamquam etsi sic affecta esset, ut si Matrimonii præcedentis invaliditatem compertam haberet, illud vel copula vel cohabitatione ratum facere vellet; haud tamen propter errorem ratificaretur, sicut a simili non valet Matrimonium liberæ cum servo, etsi hæc eidem, cognita ejus servitute, nihilominus nuptura fuisset; ergo 2. quia invalide professus nihil agit, cum ex errore professionem suam valere existimans, eamdem renovat, & sic denuo profitetur, quia posterior consensus majorem habet vim, quam prior, cui innititur; ergo idem a pari dicendum in præsenti casu, cum Matrimonium summam exigit libertatem.

Quarta demum conditio, ut adhuc perseveret consensus partis quæ metum incussit. Ratio est quia ad Matrimonii valorem requiritur ut pars utraque consensum simul apponat, si non physica simultate, at saltem morali; hoc autem deest, cum altera pars consensum retractat; hinc enim efficitur, ut unius solum partis consensio interveniat; ergo:

VIII. *Ordo Sacer*, nempe Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium, ob annexum votum solemne castitatis, & legem Ecclesiasticam, cap. 1. *de Cleric. conjug.* & ex Concil. General. Later. I. cap. 21. & Lateran. II. cap. 7. & Trident. sess. 24. can. 9.

(✠) *Nota*. Ordo sacer impedimentum est ex lege Ecclesiæ constitutum, in Latina Ecclesia est omnino certum nullum atque irritum reddere Matrimonium deinceps contractum; in Orientali vero non est ita compertum, cum nondum sit Ecclesiæ definitione declaratum, Canones, qui Orientalibus Matrimonium post Diaconatum inire prohibent, dirimens impedimentum stabilire. At sacræ Urbis Congregationes Matrimonia hujusmodi irrita semper decreverunt. *Vide* Ap. *ad Tract. de Ord.*

IX. *Ligamen* est vinculum prioris conjugii sive rati tantum sive consummati, quo durante secundum jure divino est invalidum: nam in lege nova polygamia nec licita nec valida est. Hinc conjux non potest aliud Matrimonium inire, nisi habeat certitudinem moralem de morte compartis; cap. 2. *de secund. nupt.* ibi: *Nullus ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet quod ab hac vita migravit conjux ejus*. Alioqui enim exponeret se periculo mœchandi.

Quod si post contractas bona fide secundas nuptias dubitet de morte prioris conjugis, tenentur quam primum diligenter inquirere veritatem, & interim abstinere a petendo debito, non tamen a reddendo; nam petendo exponeret se periculo fornicandi, & negando inferret injuriam possessori bonæ fidei. Si vero de prioris conjugis vita constiterit, tenetur posteriorem statim relinquere, & ad priorem reverti, ex eod. cap. nam subsistit prius Matrimonium, & posterius invalidum est.

Si vero uterque mala seu dubia fide processit, neutri licet petere, & reddere debitum; quia neutri est possessio juris pro petendo debito; nam possessio juris inchoari nequit cum mala vel dubia fide; Si autem unus tantum cum dubio contraxit, hic non

potest

poteſt petere debitum, etſi debeat reddere: nam contraxit mala fide, & ſine judicio prudenti de morte conjugis.

Porro ſola abſentia multorum annorum, nec ſola fama fundat certitudinem moralem ſufficientem. Sed requiritur teſtimonium authenticum mortis conjugis approbatum ab Ordinario, ſine cujus licentia Parochi non debent tunc agere. Quod ſi deſit teſtimonium authenticum conjugis jam diu abſentis, neceſſe eſt ut hanc teſtentur homines fide digni.

X. *Honeſtas*, ſeu juſtitia publicæ honeſtatis, eſt quædam affinitas, ſeu propinquitas perſonarum jure civili, & Canonico inducta, proveniens vel ex ſponſalibus validis, & abſolutis, vel ex Matrimonio rato non conſummato ob publicam morum honeſtatem. Si ex ſponſalibus oriatur, Matrimonium irritat ſolum inter ſponſum, & conſanguineam ſponſæ in primo gradu, & viciſſim, ex Concil. Tridentin. ſeſſ. 24. cap. 3. Idque etiam ſi ſponſalia poſtea fuerint juſte diſſoluta, cap. *Si quis* 27. quæſt. 2. etiam mutuo conſenſu ex cap. 5. *de deſponſat. impub.* Nam hoc impedimentum non a contrahentium voluntate pendet, ſed ab Eccleſia, quæ illud conſtituit, inſtituto, & quæ voluit illud eſſe perpetuum, eo quod non deceat Matrimonium contrahi inter perſonas, quæ ſibi factæ ſunt propinquæ per ſponſalia. Si ex Matrimonio ratio oriatur, irritat uſque ad quartum gradum conſanguinitatis incluſive, ut declaravit S. Pius V. in Bulla 62. aſſerens Concil. Tridentin. circa hoc nihil innovaſſe.

(✠) Ut impedimentum honeſtatis præſtent ſponſalia, neceſſe eſt, ut certas habeant conditiones.

I. Debent eſſe valida ex Tridentin. ſeſſ. 24. cap. 3. *Juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia quacumque ratione valida non erant, S. Synodus prorſus tollit, ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant*: unde ſi impotens voto ſolemni, ubi ordine ſacro ligatus, aut alio quocumque impedimento dirimente conſtrictus ſponſalia celebret cum muliere, poterit hæc de recta rei veritate ejuſdem conſanguineis nubere quia ſponſalia irrita pro nihilo hodie reputantur: aliud erat ſecundum jus antiquum, tunc enim *ex ſponſalibus quacumque ratione eſſent nulla, dummodo non eſſent nulla ex defectu conſenſus, oriebatur efficax ad impediendum, & dirimendum ſequentia ſponſalia, vel matrimonia, non autem ad præcedentia diſſolvendum impedimentum*, cap. unic. *de ſponſalib. &c.* in 6.

Ex tradita doctrina ſolvuntur hi caſus, 1. Si Titius ante ſponſalia cum Clotide contracta, ejuſdem Clotidis ſororem cognoviſſet, poſſet utique cum ea Clotidis ſorore contrahere Matrimonium, quia ſponſalia cum Clotide nulla, & invalida fuerunt ob affinitatem exortam ex prævia copula cum Clotidis ſorore: non poſſet vero ob eamdem affinitatem cum Clotide ipſa contrahere.

2. Si Cajus abſolute ſponſalia contraxerit cum Bertha, & poſtea carnaliter copuletur cum ejus ſorore Sempronia, neutram in uxorem accipere poteſt; non Bertham ob impedimentum affinitatis conſurgens ex copula, quam habuit cum ſorore ejus, non Semproniam ob impedimentum publicæ honeſtatis, ortum ex ſponſalibus pure, & abſolute contractis cum Bertha.

3. Quæres. *Si ſponſalia filiorumfam. clam patre facta cenſeantur valida, ex iis induceretur ne impedimentum publicæ honeſtatis?*

Reſp. Naſci quidem exinde impedimentum publicæ honeſtatis: verum non inde ſequi, ſponſalia illa fuiſſe valida. Quod totum quale ſit, breviter ſic accipe ex cap. v. præcitatæ diſſertationis *de ſponſalibus, & matrimoniis, quæ &c.* doctiſſimo adnotatore in *Mantiſſa de ſponſal. filior.* ex jure civili p. 2. n. 23. Jure antiquo Honeſtas etiam ex irritis ſponſalibus inducebatur. Id quidem ſuſtulit Trid. Synodus, vetans ex ſponſalibus undecumque invalidis id impedimentum inferri: ſed tamen Trid. Sanctio intelligenda eſt de initio irritis: nam ex initio validis ſponſalibus, ſed poſtea ob diſſenſum, mortem, fornicationem, notabilem ſponſi unius mutationem evadentibus invalidis, oritur optime illud impedimentum: de quibus omnibus vide Fagnanum in cap. *ad audientiam de ſponſalib.* n. 27. ubi & Decretum Cong. Cardinalium ſuper ea re, idque a Papa comprobatum affert.

Venio nunc ad ſponſalia, maxime indigna, inſcio aut diſſentiente patre facta. Ea quidem ex multorum ſententia ab initio fuere valida, etſi poſtea ob offenſiones, quæ prævidentur, irrita fiunt h. e. minime obligatoria. Hæc opinio quum haud paucos patronos præſeferat, ſatis habet virium, ut ex dictis ſponſalibus inducatur impedimentum; Nam in iis quæ ſubſtantiam Sacramenti tangunt (cujuſmodi ſunt omnia impedimenta dirimentia) tutior inſiſtenda eſt via.

via. Etenim & si secundum meam sententiam illa ab incunabilis invalida erant, id tamen negatur ab aliis. Quid restat igitur, nisi ut in praxi ita geratur negotium, tamquam si revera id impedimentum oriatur, cujus cæteroqui venia, ubi opus fuerit, facillime impetratur. Deinde, etiam secundum nostram sententiam adhuc inferri id impedimentum, necesse est. Dixi enim invalida initio esse sponsalia, si juste pater dissentiat, at valida (intrinsecus inquam valida) etsi donec id probetur, ea in foro tamquam in suspensu habebuntur si injuste. Atqui totum hoc (justene an injuste) est in judicio disceptandum: quod judicium utpote ex pluribus juris, factique circumstantiis pendens, non est expeditissimum. Ad hæc autem & Judex falli ut homo potest. Itaque quum non expediat Sacramenti valorem in discrimen adduci: ad eam se praxim conformare omnes debent, quæ tutior est, ac impedimentum honestatis ex his sponsalibus oriturum agnoscere; ac si fit dispensationi locus, eam minime negligere. Atque ea est hujus difficultatis emendatio.

2. Ut sponsalia impedimentum dirimens pariant, debent esse certa, idest cum persona quadam singulari contracta: unde si quis det fidem de ducenda una ex filiabus Titii, nulla ex iis designata, non nascetur prædictum impedimentum; ita omnes ex cap. unic. *de sponsal. in 6.* Adde quod sponsalia hujusmodi irrita esse multi contendant cum Sanchez lib. 1. disp. 16.

3. Debent esse *absoluta*, unde qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, *si postmodum ante conditionis eventum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti, cum secunda remanere debebit*: ita Bonifacius VIII. ex cit. cap. unic. *de sponsal.* in 6. Si quis vero post contracta conditionate sponsalia de futuro cum Bertha, nova de futuro sponsalia, etiam absoluta cum ejus sorore contrahat, debebit Bertham ducere, non ejus sororem. Posteriora enim sponsalia non possunt inducere obligationem agendi illicite: illicite autem contraheretur matrimonium cum sorore Berthæ, quia priora sponsalia obligant ad expectandum conditionis eventum, ante quem non potest sponsus rem uni sub conditione promissam tradere alteri. Valeret tamen matrimonium cum Berthæ sorore contractum, quia ex citato Bonifacii VIII. textu, sponsalia sub conditione inita, tunc solum publicæ honestatis impedimentum inducunt, cum purificata conditione e conditionatis fiunt absoluta.

Atque hic obiter notandum nos loqui de conditione, & contingenter, & honeste futura; quia si conditio vel sit de præsenti; vel de eventu necessario, jam habetur absoluta; si vero sit de re turpi, aut impossibili, habetur pro non adjecta. De quo vide Sanchez disp. 69. lib. VII.

Notandum 2. Impedimentum honestatis publicæ esse perpetuum, unde si sponsa, vel moriatur, vel Ingrediatur Religionem, non poterit sponsus cum ejus consanguineis contrahere sine dispensatione. Idem est si sponsalia mutuo partium consensu vel Officialis sententia dissolvantur. Ratio est, tum quia sponsalia hæc antequam dissolverentur valida erant, & ex validis semel sponsalibus oritur perpetuum honestatis impedimentum; tum quia id a Sacra Congregatione definitum est, cujus judicio inhærendum esse declaravit Alexander VII. anno 1658. ut testatur Fagnan. in cap. *ad Audientiam* n. 29. *de sponsal.* Et tunc debet orator in supplicatione exponere sponsalia, vel morte unius partis, vel ex mutuo partium consensu dissoluta esse, his similibusve verbis, *sed quia alias dictus orator sponsalia de futuro cum oratricis sorore ad præsens defuncta, vel Religionem ingressa &c. contraxit, quæ quidem oratricis soror ab eodem oratore intacta & in nullo penitus attentata, ab humanis decessit &c.* Quæ formula ideo apponitur, ut intelligat Pontifex impedimentum non oriri e matrimonio rato, etiam non consummato, quod fortius, & dispensatu difficilius vinculum parit. Ita Pyrr. Corradus lib. VIII. disp. cap. 7. n. 23. pag. mihi 364.

Honestatis impedimentum non solum oritur ex sponsalibus, verum etiam ex matrimonio *rato & non consummato*: idque præterquam expresse definitum est cap. 4. & 8. *de sponsal.* patet argumento a minori ad majus. Si enim sponsalia mera, quæ sunt via ad matrimonium, inducunt impedimentum honestatis publicæ, multo magis illud inducet matrimonium ipsum quamvis non consummatum. Circa hoc quædam notanda & quidem.

Nota 1. Impedimentum e matrimonio rato latius extendi, quam quod oritur e puris sponsalibus; hoc enim, ut diximus, intra primum lineæ rectæ, vel collateralis gradum sistit, illud vero ad quartum usque lineæ utriusque gradum operatur; prout declaravit S. Pius V. in citata Bulla *ad Romanam* data anno 1568. quam refert Pyrr. Corradus lib. VIII. cap. 7. n. 6.

Nota

Nota 2. Quod licet ex sponsalibus invalidis non exurgit impedimentum publicæ honestatis, exurgit tamen e quocumque matrimonio invalido, modo invalidum non sit ex defectu consensus quod definit Bonifacius VIII. in cap. unic. *de sponsal.* in 6. cui nullo posteriori jure derogatum est, ut bene probat Fagnan. in cap. *ad Audientiam de sponsal.*

Nota 3. Matrimonium irritum ob impedimentum publicæ honestatis non parit aliud honestatis impedimentum in præjudicium priorum sponsalium, hinc matrimonium contractum cum sorore, matre, vel filia sponsæ non habet vim quasi reciprocam dissolvendi præcedentia sponsalia cap. unic. *de sponsal.* in 6.

Dixi in præjudicium *priorum sponsalium*: nam ut bene advertit Sanchez disp. 68. n. 24. quando priori sorori data est fides, & postea cum posteriori irritum est matrimonium absque consummatione induci impedimentum ad contrahendum valide matrimonium cum quacumque intra quartum gradum consanguinea hujus posterioris, dempta illa cui fides data est, quia ex matrimonio irrito perseverat nunc impedimentum usque ad quartum gradum, & solum textus disponit non oriri impedimentum ad præcedentia sponsalia dissolvenda cap. unic. *de sponsal.* in 6. *Ex sponsalibus puris, certis, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur efficax ad impediendum & dirimendum sequentia sponsalia, vel matrimonium, non autem ad præcedentia dissolvendum, impedimentum justitiæ publicæ honestatis.*

Hinc 1. Si matrimonium Titii cum Bertha invalidum fuerit propter aliquod impedimentum dirimens, sive cognitum iisdem, sive incognitum ex eodem matrimonio nascetur impedimentum publicæ honestatis, vi cujus nec Titius ullam e consanguineis Berthæ, nec Bertha ullum e consanguineis Titii intra quartum gradum ducere poterit; unde celebre hoc axioma, *quod de jure irritum est, nullum parit effectum*, non valet in præsenti.

Hinc 2. Ex matrimonio celebrato inter amentes, furiosos, ebrios, metu gravi constrictos, & fide non consentientes non exurgit impedimentum honestatis, quia deest consensus vel omnis, vel saltem liber. Idem dic de matrimonio ex errore circa personam, vel cum persona incerta contracto cap. *Tua nos* de sponsalib. *cum in eo*, idest matrimonio sine consensu, *nec substantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeas inveniri* ait Innocentius III.

Hinc 3. Si Joannes sponsalia valide contraxerit cum Bertha, & posthac matrimonium contrahat cum Maria ejus sorore, ante secundi hujus matrimonii consummationem poterit contrahere cum Bertha: quia matrimonium, quod propter impedimentum honestatis e sponsalibus ortum non valet, impedire non potest quominus Joannes promissionem Berthæ factam adimpleat, & adimplere teneatur; secus vero dicendum si Joannes cum Maria matrimonium inique consummaverit, neutram ducere potest. Non Mariam ob dictum publicæ honestatis impedimentum: non Bertham ob impedimentum affinitatis consurgens ex copula, quam habuit cum sorore ejus. Unde patet quod affinitas agat retro, & præcedentia sponsalia dissolvat; sponsalia vero sive de futuro, sive de præsenti, sed ante matrimonii consummationem, non retroagunt nec valent ad dissolvendum præcedentia. Vide Sanchez disp. 68. n. 24.

Quæritur denique an ex matrimonio clandestine contracto nascatur hoc impedimentum?

Resp. Negative Sanchez lib. VII. disp. 70. num. 13., quia inquit, tale matrimonium nullum est ex defectu consensus, cum careat eo genere consensus, quem exigit Ecclesia: Affirmant alii, quia qui clandestine contrahit, vere consentit, etsi illegitime, non secus ac Monachus, qui matrimonio jungitur; ergo sicut ex istius falso conjugio, sic & ex conjugio illius, qui clandestine contrahit, exurgere debet impedimentum publicæ honestatis.

XI. *Ætas*, nempe impuberum; nam horum Matrimonium illicitum, & irritum est Jure Canonico, cap. 10. *de despons. impub.* Valet tamen Matrimonium inter pubertati proximos, qui jam habent sufficientem ad id discretionem rationis, & potentiam generandi, ex cap. 9. eod. tit.

XII. *Affinitas* est conjunctio seu propinquitas personarum orta ex copula carnali completa, seu per se sufficienter ad generationem prolis, sive licita, sive illicita. Oritur inter consanguineos viri, & solam mulierem, item inter consanguineas mulieris, & solum virum. Ratio est, quia vir, & mulier per copulam carnalem fiunt una caro, ac proinde consanguinitas unius fit consanguinitas alterius, & vicissim, cap. *Porro*. 35. quæst.

quæst. 5. Affinitas quæ oritur ex licita, seu conjugali copula irritat Matrimonium usque ad quartum gradum inclusive in linea collaterali, perinde ac consanguinitas, cap. 8. *de consangnin.* quod in hac parte non fuit correctum. Quæ oritur ex illicita copula, solum irritat usque ad secundum inclusive ex jure novo Concil. Tridentin. sess. 24. c. 4. ita ut jam in ulterioribus gradibus Matrimonium sit validum, imo & licitum, ut declaravit S. Pius V. bulla 62.

Nota 1. In affinitate lineæ, & gradus eodem modo computantur, quo supra in consanguinitate: unde quo gradu aliquis consanguineus est uni conjugum vel copulatorum, eodem gradu affinis est alteri. Sic consanguinea uxoris in primo, & secundo gradu, & vicissim consanguineus mariti in primo & secundo gradu, affinis est uxori in iisdem gradibus.

Nota 2. Hoc impedimentum est solum juris humani. Excipiunt multi gradum primum lineæ rectæ, ut inter privignum, & novercam, vitricum & privignam: quia omnes gentes bene institutæ talia connubia ob indecentiam abhorruerunt, ex 1. ad Cor. 5. & ex l. 4. *Codic. de nupt.* Enim vero cum vitricus & noverca per copulam conjugalem facti sint una caro, privigna vitrico eamdem fere reverentiam debet, quam deberet matri. Quare Matrimonium inter tales dedecet naturam rationalem; ideoque Deus illud valide contrahendi potestatem non dedit.

Nota 3. Copula incestuosa cum consanguineis conjugis non dirimit Matrimonium valide contractum, cum sit insolubile: sed privat nocentem jure petendi debitum, non tamen facultate reddendi, ne pars innocens privetur suo jure ob alterius delictum, c. 4. & 10. *de eo qui cognovit &c.*

Nota 4. Consanguinei conjugum vel copulatorum non fiunt affines inter se. Sic consanguinei uxoris non sunt affines consanguineis viri, nec hi illis, cap. 5. *de consang.* Hinc duo fratres valide contrahunt cum duabus sororibus, & filius mariti ex alio conjugio cum filia uxoris ex alio pariter conjugio suscepta.

(+) Si Titius copulam habeat cum Bertha, ipse & quidem solus (non autem ejusdem consanguinei) fit affinis consanguineis Berthæ; adeo ut jam ipse defuncta Bertha nec possit ducere matrem, nec filiam, neque neptem Berthæ; imo nec cognatas ejus ad quartum usque gradum, si copula intra matrimonium habita fit, de quo infra. Idem vicissim dicendum de Bertha respectu consanguineorum Titii. At vero consanguinei Titii, prædictas Berthæ consanguineas ducere poterunt, juxta tritum id: *Affinitas non parit affinitatem*, cujus sensus est Titium per suam cum Bertha copulam sic fieri affinem consanguineis Berthæ, ut ejusdem Titii consanguinei per hoc prædictis Berthæ consanguineis affines non reddantur. Qua de causa juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam pater & filius, matrem & filiam ejus; fratres duo, duas sorores, vel eorum unus matrem, alter filiam; item duo consanguinei, duas consanguineas ducere possunt. Qua itidem de causa Titius etsi Berthæ consanguineas ducere non possit, ejus tamen affines v. gr. uxorem fratris Berthæ defuncti post Berthæ mortem ducere poterit. Sanchez lib. VII. disp. 69. n. 2. &c.

Ut autem cognoscatur quoto in gradu duæ personæ sibi sunt affines, animadverti debet in affinitate sicut & in consanguinitate distingui stipitem, lineas, & gradus. Stipes sunt duæ personæ quæ se carnaliter cognoverunt; quæque cum una caro efficiantur, non vocantur affines, sed principium affinitatis, sicut pater & mater sunt principium consanguinitatis.

Linea est ordo, seu series personarum, quæ sibi sunt affines: & hæc itidem sicut in consanguinitate duplex est, recta scilicet, & transversa. Affines in linea recta ii sunt, qui in eadem linea consanguinei sunt uni e personis, quæ copulam habuerunt; affines vero in linea transversa, ii consequenter sunt, qui in linea transversa iisdem personis consanguinei sunt. Unde mihi Titio, qui Bertham duxi, affinis est in primo ascendentium gradu ejusdem Berthæ filia, quam ex alio matrimonio susceperit. In linea vero transversa affines mihi sunt, tum soror Berthæ, ejusdemque sororis filiæ, tum & aliæ ejus consanguineæ. His positis. Dicendum est personam quamlibet in eo gradu esse affinem ei qui copulam habuit cum consanguinea sua, in quo ipsa huic isti consanguinea est. Hinc quia Bertham duxi, affinis sum in primo gradu matri, filiæ, & sorori ejus, quia mater, filia, & soror Berthæ, eidem in primo gradu consanguineæ sunt: in secundo autem gradu affinis sum filiæ sororis ejus; item & ipsius consobrinæ, in tertio sobrinæ &c.

Affinitas oritur ex copula carnali, idest tam ex illicita, quæ habetur per fornicationem, adulterium, incestum, aut sacrilegium,

gium, quàm ex licita; quæ habetur ex legitimo matrimonii usu: cum hoc tamen discrimine, quod affinitas ex copula legitima proficiscens dirimat matrimonium usque ad gradum quartum inclusivè; quæ vero ex illicita quavis fornicatione oritur, idem non dirimat ultra secundum inclusivè: unde qui fornicarie puellam cognovit, consanguineam ejus in tertio gradu ducere validè potest, imò & licitè, si nihil aliud obsit prout declaravit S. Pius V. Bulla sua 62. quam videris apud Corradum lib. VII. cap. 1.

Cæterum sicut in consanguinitate gradus mixtus ex primo & quinto, non inducit impedimentum: sic nec inducit in affinitate orta ex copula licita. Qua etiam de causa affinitas ex copula illicita non operatur in primo & tertio gradu; quia scilicet in hisce materiis gradus aliàs prohibitus non computatur, cum dicit ordinem ad gradum minime prohibitum.

Nihil autem interest, an persona copulæ consenserit, an non: unde affinitatem parit copula habita cum dormiente, coacta, ignorante, insana, ebria, quia hæc ad generationem sufficiens est; secus si haberetur cum mortua. Ita omnes. Ratio est, quia etiam per talem copulam vir & femina efficiuntur una caro, unum corpus.

Affinitas Matrimonio jam contracto superveniens, ut si Titius cum uxoris suæ sorore, vel nepte incestum commiserit, Matrimonium non dissolvit, quod ubi legitime consummatum est, sola morte dissolvitur. Sed hunc parit affectum, ut qui *peccavit cum uxoris consanguinea in primo vel secundo gradu*, licet eidem uxoris quæ jure suo privari non meruit, debitum reddere teneatur, non tamen illud exigere possit, nisi obtenta ab Episcopo dispensatione.

Dixi: *qui peccavit cum uxoris sua consanguinea in primo vel secundo gradu*: Si enim in tertio, aut quarto gradu peccaverit, non videtur Matrimonii usus impediri: Quia ut copula illicita non operatur ultra secundum gradum; quoad Matrimonii invaliditatem: sic nec ultra eumdem gradum operatur, quoad privationem juris conjugalis. Ita Pontas V. *Devoir* &c. cas. 21. & alii. Quod si uterque conjux cum alterius consanguineis commercium habuerit, vel alter de alterius consensu, neuter jam servat jus exigendi debiti, quia leges jus illud parti solum innocenti relinquunt, & in hoc casu neutra pars est innocens.

Nec obstat quod mulier quæ corporis sui usum affinibus suis concedit, rea magis videatur quàm vir suus in eodem casu. Etsi enim id utcumque verum est, quia plus inesse debet pudoris mulieri, quàm viro; certe tamen ex unanimi pene Theologorum & Canonistarum sensu par est utriusque sponsi conditio, nec minorem vir uxori fidem debet, quam uxor debeat viro.

Si tamen, ait Bonac. q. 3. punct. 11. uterque conjux ea dolosa intentione cum affinibus suis commercium haberet, ut conjugem alterum debito defraudaret; teneretur debitum alteri petenti reddere, quia cum nemini fraus sua patrocinari possit, nemo quoque immunitatem à tali onere acquirere potest: & id colligitur ex c. 2. *de cognat. Spir.*

Cæterum solus ille incestus privat jure petendi debiti, qui formalis fuerit, non autem qui mere materialis & inculpatus: unde si quis, ut ferme Jacob, ratus se ad uxorem suam accedere, ad ejus sororem accesserit, non privatur suo jure; immunis est enim ab incestu, licet non desinat contrahere affinitatem. Idem dicendum de muliere, si per vim ab affine suo fuerit oppressa; secus si libidini ejus, ex gravi mortis metu cesserit, quia mori potius debuerat quam fœdari, & ideo potest maritus ei debitum negare, juxta Pontas. V. *Devoir* cas. 20.

Porro ad incurrendam pœnam, de qua loquimur, non requiritur sententia Judicis, prout cum aliis docet Sanchez lib. VII. disp. 64. n. 18. vide dicta in tract. de legib. c. 8. q. 2. resp. 1. pag. 52.

An autem ab eadem pœna excuset ignorantia juris consule dicta ibidem q. 3.

Nota: Qui cum propria sua consanguinea peccavit, potest ab uxore sua debitum exigere: quia jura debiti petitionem hac in causa non prohibuerunt. Vide c. 1. *de eo, qui cognovit*, in quo nulla fit mentio de copula cum propriis consanguineis; aut cum uxoris affinibus habita, sed de ea tantum, quam quis cum eisdem uxoris consanguineis habere præsumit. Ita Pontas V. *Devoir* &c.

XIII. *Clandestinitas*. Matrimonium clandestinum est illud, quod non contrahitur coram Parocho proprio, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia & duobus saltem testibus. Est invalidum in omnibus locis, ubi Concil. Tridentin. decretum de hoc promulgatum vel receptum est, ut patet ex his verbis decreti, sess. 24. cap. 1. *Qui aliter quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus*

bus Matrimonium contrahere attentabunt eos S. Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit & annullat. Quamvis autem ante Concil. Tridentin. ejusmodi Matrimonia fuerint valida, semper tamen fuerunt, & sunt ubique illicita: nam *Ecclesia justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit.* Concil. Trident. ibid. Circa hoc

(✝) *Nota.* Vide cap. 68. lib. VII. laudati Tractatus, quod integrum transcribimus. *In Diœcesi Valentina sæpissimè eveniebat, ab uno eodemque cum pluribus sponsalia contrahi, atque inde fiebat, ut graviter inter utriusque partis consanguineos orirentur discordia, & frequenter in judicio litigandum esset, quanam sponsalia prævalerent, aliisque forent præferenda: ad prospiciendum Diœcesis tranquillitati, & tot præcidenda litigia, rogatus fuit Archiepiscopus, ut in sua Synodo statueret, nulla atque irrita in posterum futura sponsalia, quæ sine præsentia Parochi, duorumque saltem testium contraherentur: sed prudens Archiepiscopus porrectis sibi precibus abnuit: tantam quippe potestatem sibi inesse non existimavit extendendi ad sponsalia Decretum Trident.* sess. 24. cap. 1. de reform. Matrim. *quo irrita fiunt clandestina conjugia. Actum fuit de hac re in Sacra Congregatione Concilii, quæ Archiepiscopi sententiam approbavit, ejusque commendavit consilium: siquidem Tridentinum, in citato Decreto nihil innovavit circa sponsalia, eaque reliquit sub dispositione juris communis, juxta quod, etiam renotis arbitris, validè contrahuntur, quod habetur* lib. 1. Decretor. pag. 99. & pag. 126. *legi etiam potest* nostra Notific. 46. *ubi prolixe de hac materia disseruimus.*

2. *Aliter Archiepiscopus ad eliminandum abusum nimium in dies in sua Diœcesi inolescentem, ut Matrimonium contracturi, nulla præmissa illius denuntiatione, infirmitatis prætextu, Parochum arcesserent, & coram eo licet invito & reluctante ac duobus testibus Matrimonium inirent, Constitutionem promulgavit, qua, adempta Parochis facultate assistendi Matrimoniis, quibus non præcessissent debitæ denunciationes, Matrimonia ita contracta nulla, atque irrita decrevit & declaravit. Sed re delata ad Sacram Congregationem Concilii, hæc, teste Cardinali de Lugo* respons. moral. lib. 1. dub. 45. *Archiepiscopo mandavit, ut quantocius suam revocaret Constitutionem: omissio quippe denuntiationum sine Episcopi dispensatione reddit utique Matrimonium illicitum, non tamen efficit invalidum: neque in Episcopi potestate est, novum statuere impedimentum dirimens, quod à solo Summo Pontifice potest induci, uti pluribus demonstrans Sanchez* de Matrim. lib. VII. disp. 1. num. 9. *& Pœnitus* lib. VI. de Matrimon. cap. 1. num. 12. *Quocirca eadem Sacr. Congregatio Concilii, apud eumdem Sanchez* lib. III. disput. 2. num. 12. *validum definivit Matrimonium celebratum coram Parocho, cui ab Episcopo fuit generatim interdictum, ne Matrimonio assistat:* Congregatio Cardinalium respondit, valere Matrimonium contractum coram Parocho, cui interdictum est ab Episcopo, ne interveniat; *Etenim adhuc est verè Parochus, ipseque retinet Parochiæ titulum, & propterea omnibus præstat qualitatibus, quas Tridentinum exposcit ad Matrimonii validitatem: prohibitio autem Episcopi solum operatur, ne ille licitè, non itidem ne validè assistat.*

3. *Aliud esset de Matrimonio celebrato contra interdictum Papæ munitum Decreto irritante: Siquidem cum Papa possit per suam universalem legem novum impedimentum dirimens Matrimonio apponere, potest etiam in aliquo speciali eventu prohibere, ne inter peculiares personas Matrimonium contrahatur, simulque decernere, ut contra suam prohibitionem contractum, sit irritum, quemadmodum adnotarunt Alexander de Nevo, & Calderinus* in cap. Tua, de sponsa duorum, *docentque Barbosa* in cap. Ad dissolvendum, n. 4. de desponsat. impuber. *Leander* oper. mor. tom. 11. tract. 9. disp. 23. de impedimentis Matrimonii, quæst. 3. *Beran.* in Summ. tit. de Sacram. cap. 49. & quæst. 1. num. 6. *Smalzgrueber* ad lib. 4. Decretal. titul. 16. num. 9. *Sola vero prohibitio sine Decreto irritante producit dumtaxat impedimentum impediens, non autem dirimens Matrimonium: Quamobrem Alexander III.* in c. Ex litteris de Matrim. contract. contra interdict. Eccles. *validum pronuntiavit Matrimonium initum contra Episcopi inhibitionem, & adhuc pendente lite super prævìis sponsalibus à contrahentium altero, cum alia persona stipulatis: quod si idem Pontifex* in cap. Tua fraternitas, de sponsa duorum, *irritum declaravit Matrimonium contra Episcopi inhibitionem contractum post aliud Matrimonium, antea initum, sed non carnali copula consummatum, non ideo secundum Matrimonium*

irri-

irritum dixit; quia esset celebratum contra Episcopi interdictum, sed quia ei aliud obstabat Matrimonium, quod licet dumtaxat ratum, adhuc tamen induxerat impedimentum dirimens alterius Matrimonii, postea attentati, quod integram Decretalem legenti manifeste patet, ponderatque Gonzalez in cap. De muliere, de Matrim. contracto contra interdictum Ecclesiæ, num. 2.

4. Non prohibetur tamen Episcopus severissimis pœnis illorum refrænare protervium, qui contra interdictum Ecclesiæ Matrimonium contrahere præsumunt, quod cum communi tradit Sanchez lib. III. disp. 46. num. 8. notans insuper, eas pœnas non esse à jure præfinitas, sed ejusdem Episcopi permitti arbitrio: Verum etiam in his decernendis, cavere debet, ne sua abutatur libertate & jus commune infringat, quod alio exponemus exemplo. In Synodo Salmanticensi edita olim fuerat Constitutio, cujus meminit Covarruvias in 4. Decretal. 2. part. cap. 6. num. 4. qua excommunicatione lata sententiæ innodabantur contrahentes Matrimonium, non præmissis publicationibus à Tridentino præscriptis, & præterea decernebatur, hac excommunicatione irretites statim esse vitandos, licet non essent publicè, ac nominatim denuntiati. At ejusmodi Constitutio, quoad secundam sui partem substineri minimè potuit, quoniam evitandos pronunciabat, qui juxta Canonicas sanctiones evitandi nequaquam sunt: In celebri enim Extravag. Martini V. incipien. Ad evitanda, edita in Concilio Constantiensi, vitandi decernuntur solum excommunicati, publicè, & nominatim denuntiati, ut publici, & notorii Clericorum percussores; ut ponderant Sanchez de Matrim. lib. III. disp. 46. num. 10. & Cardinalis de Lugo cit. dub. 45. num. 5. Quamvis verò Fagnanus in c. Quod à Prædecessore, num. 55. de Schismaticis probare conetur, evitandos etiam esse quoscumque, qui facti notorietate certo dignoscuntur in excommunicationem incidisse juxta posteriorem sanctionem Concilii Lateranensis V. sess. 11. §. Statuimus autem, ejus tamen doctrina ferè communiter rejecta est, cum ubique moribus sit recepta laudata Constitutio. Ad evitanda, quod testatur Suarez de cens. disp. 9. sect. 25. Layman. Theol. mor. lib. 1. tract. 5. p. 2. cap. 4. n. 1. Cabassus in theoria, & praxi jur. Canon. lib. 5. cap. 11. num. 3. Cardinalis Albitius de inconstantia in Fide c. 18. n. 23. Engel. ad lib. 5. Decretal. tit. 39. n. 56. VViester ibid num. 63. Reinffestuel num. 138.

In Diœcesi Kiomensi, atque in tota Ruthena Provincia, nunquam promulgatum fuerat sæpius laudatum Decretum Tridentini sess. 24. cap. 1. de reformat. Matrimon. ad præcidenda nihilominus scandala, quæ ex clandestinis conjugiis in maximam animarum perniciem proveniebant in Diœcesana Synodo Kioviensi habita die 1. Octobris 1619. atque in Synodo Provinciali Ruthena habita die 6. Augusti 1626. Constitutiones sunt editæ, in quibus irrita declarata sunt Matrimonia, aliter quam coram Parocho, & duobus, vel tribus testibus celebrata, eodem plane modo quo à Tridentino statutum fuerat, licet nulla Tridentini fuerit in illis facta mentio; simulque jussi sunt singuli Rutheni Parochi, eas Synodales Constitutiones per suas Ecclesias quamprimum promulgare, sicuti etiam à Tridentino fuerat præscriptum; iis verò, qui post hanc publicationem, sine Parochi, & duorum saltem testium præsentia, Matrimonium contraxerunt, injuncta est separatio, & veluti nullo inter se legitimo connubii fœdere obstrictis libera facta est potestas transeundi ad alia vota.

6. De hisce Decretis acriter disceptatum fuit, cùm in Sacra Congregatione de Propaganda Fide, cùm in Sacra Congregatione Concilii: scripserunt in utramque partem Theologi, & Canonistæ, quorum nonnulli existimarunt, nihil esse dubitandum de validitate Constitutionum, quæ adamussim respondebant, & verbis, & menti Concilii Tridentini, quod ideo non fuit expresse nominatum, ne illius nomine audito, Rutheni Schismatici, quibus est invisum, magis magisque ab unione retraherentur, & ne similiter Græci ab Orthodoxa ecclesia separati occasionem inde arriperent spargendi in vulgus, Latinos, velle suos mores, & ritus in ipsorum Ecclesiam invehere, quam calumniam nobis impingunt, ut plebis animum à Latinis avertant, atque in Schismate obduratam detineant.

7. Alii ex adverso fuerunt in sententia; præfata Synodalia statuta, quamquam Tridentino omnino conformia, viribus tamen carere. Quod hac ratiocinatione manifestè confici sunt arbitrati: Tridentinum noluit suum Decretum, quo irrita fecit Matrimonia clandestina, quempiam afficere, & ligare, nisi post triginta dies ab ejusdem Decreti publicatione facta in Parochia, in qua ipse degit: Decernit insuper (sunt verba Tridentini) ut hujusmodi Decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, a die prima publicationis in eadem Paro-

Parochia facta numerandos: *At in Parochialibus Ecclesiis Ruthenis nunquam prædictum Conciliare Decretum fuit promulgatum; itaque Matrimonia inibi aliter contracta, quàm Tridentinum præscripserit, non possunt esse irrita, virtute Decreti ejusdem Tridentini. Unicè igitur restat, ut irrita sint, virtute Constitutionum à Synodis Ruthenis editarum, earumdemque Synodorum nomine, atque auctoritate, per singulas Parochias promulgatarum, hoc autem contingere nequaquam potest: nulla quippè peculiaris Synodus potest inducere novum impedimentum dirimens Matrimonium, seu hujus contrahendi novam formam præscribere, sed est ad id necessaria suprema auctoritas, vel Concilii Oecumenici, vel Summi Pontificis.*

8. *Hanc postremam opinionem amplexata est Sacra Congregatio, quæ die* 2. *Decembris* 1628. *rescripsit, Synodalia Decreta Ruthena per Parochias publicata non potuisse firmitatem adimere Matrimoniis, contra formam in iisdem statutam, contrahendis, & propterea valida definivit Matrimonia clandestina inita post eorumdem Decretorum promulgationem; quodque hinc necessariò consequebatur, redintegrari jussit conjugia hoc tantum nomine rescissa, quod aliter essent celebrata, quàm Synodales exposcerent Constitutiones; conjugesque ea de causa separatos ad cohabitationem instaurandam adegit, idque etiamsi, post separationem alias celebrassent nuptias, quarum validitati obstabunt prima jam legitimè contracta. Ut porrò deinceps incommoda averterentur, quæ ex clandestinis proveniunt Matrimoniis, eadem Congregatio consuluit Sanctissimo, ut per suas Apostolicas litteras in forma Brevis, iisdem ferè verbis conceptas, quibus Tridentinum utitur, conjugia aliter, quam coram alterutrius contrahentium Parocho, & duobus, aut tribus testibus in posterum contrahenda, irrita decerneret, easque litteras per singulas Parochias Ruthenas præciperet promulgari.*

9. *Eamdem sententiam, in qua post novum examen, eadem Congregatio perstitit die* 20. *Martii* 1629. *approbavit, confirmavitque Urban. VIII. simulque deputavit particularem Congregationem, quæ de modo deliberaret, quo litteræ Apostolicæ essent formandæ: habita est hæc Congr. die* 20. *Aprilis ejusdem ann.* 1629. *eaque suggerente, scripta fuere duo Brevia, alterum, in quo demandabatur publicatio Decreti Concilii Tridentini, expressè, & nominatim; alterum, in quo ipsemet Pontifex, verbis tamen à Tridentino acceptis, & facta insuper Tridentini mentione, nullius roboris decernebat nuptias, quæ sine Parocho, & testibus in posterum fierent. Utrumque Apostolicum Breve transmissum fuit ad Nuntium Apostolicum, eique insinuatum, ut nisi ab expressa publicatione Tridentini turbas, & tumultus excitandos, prævideret, uteretur primo Brevi; sin minus urgeret promulgationem secundi per quamlibet Parochiam, non tanquam Decreti Tridentini, sed tanquam Constitutionis Pontificiæ; Parochis autem injungeret, ut populo declararent, Pontificiam Constitutionem vim habituram post triginta dies ab ejusdem publicatione in Parochia factam numerandos, quemadmodum etiam Tridentinum in suo Decreto cautum voluit. Litteræ quoque datæ sunt ab Archiepiscopum Kiaviensem, quibus, post plurimum commendatum ejusdem studium abducendi Fideles a clandestinis desponsationibus, fuit suaviter quodammodo reprehensa, quod deliquisset contra jus commune, adscribendo sibi potestatem, qua certo carebat.*

10. *Ex quibus satis abundè demonstratum arbitramur, numquam permitti Episcopis aliquid in suas Synodales Constitutiones inserere, quod juri communi, atque Apostolicis Constitutionibus refragetur, etiamsi illud necessarium reputetur ad evellendas corruptelas, & rerum sacrarum tuendam religionem.*

11. *A tradita tamen regula excipitur Constitutio Synodalis, quæ sit corroborata Apostolica confirmatione; ab hac enim tantas accipit vires, ut prævaleat juri communi, cui cæteroquin sit contraria, sicuti advertunt Gonzalez* ad reg. 8. Cancell. in 3. annot. num. 113. & seqq. *Rota* dec. 60. n. 4. & seqq. part. 9. recen. *quod tamen est intelligendum, si confirmatio Apostolica sit in forma specifica, ut ajunt, non in communi; latum quippè inter hæc duo confirmationum genera intercedere discrimen, in hujus Operis capite ultimo, demonstrabimus.*

Nota 1. Requiritur Parochus domicilii, aut saltem quasi domicilii, sive viri, sive mulieris. Nam Concil. requirit præsentiam *Parochi non Parochorum*, neque exprimit an viri, an mulieris, unde censetur liberam relinquere electionem, & ita Sacra Congregatio declaravit, ut testatur Fagnanus ad cap. *Quod nobis, de cland. despons.* Ad domicilium autem alicubi admittendum requiritur habitatio cum voluntate ibi semper habitandi. Ad quasi domicilium sufficit habi-

habitatio cum voluntate ibi manendi longo tempore, vel majore anni parte. Juxta multos sufficit Parochus quasi domicilii; ita ut studiosi in academiis; milites in præsidiis, opifices, famuli, & qui majore anni parte alicubi habitant, vel habitaturi venerunt, possint coram Parocho loci contrahere. Quia contrahunt ibi domicilium Parochiale in ordine ad Confessionem, & alia Sacramenta, excepto Ordine. Is autem est proprius Parochus ad assistendum Matrimonium, qui in cap. *Omnis, de Pœnitent.* &c. appellatur proprius Sacerdos. Idem declaravit pluries Sac. Congregatio, teste Fagnano, in cap. *Significavit*.

Nota 2. Episcopus per se ipsum; vel Sacerdotem à se deputandum validè assistit, cùm sit supremus Parochus in tota Diœcesi. Idem est de Vicario Generali Episcopi: nam unam, & eamdem suo modo potestatem jurisdictionis habet cum Episcopo.

Nota 3. Parochus domicilii, & testes debent esse simul præsentes, etiam moraliter, ita ut intelligant quid agatur: quia requiritur talis præsentia, ut possint testari veritatem Matrimonii. Quare non sufficit, si contrahentes consensum explicent modo coram solo Parocho, & postea coram solis testibus absque Parocho: nam Concil. Trident. copulativè exigit præsentiam Parochi, & testium. Nec etiam sufficit simultas moralis, sed requiritur physica: quia hic exigitur præsentia Parochi, & testium, ut plenè constare possit Ecclesiæ de Matrimonio, ad quod requiritur simultas physica Parochi, & testium; alioqui essent solum testes singulares. *Ita Sanchez*. At non obest valori Matrimonii si repugnent, quia Concil. eorum præsentiam non consensum requirit, & sine hoc obtinetur finis Decreti, qui est, ut tale Matrimonium Ecclesiæ constare possit, *Sacra Congregatio* (inquit Fagnanus in cap. *Quoniam*, l. *de constitut.*) *declaravit validum esse Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, qui sibi aures obturaverat. Item coram Parocho tam viri quàm mulieris etiam in aliena Parochia, etiamsi Episcopus illi Matrimonium interdixerit. Item coram Parocho etiam minoribus tantùm Ordinibus initiato, qui non potest tamen ligare nisi Sacerdotem*. Imò valet contractum coram Parocho suspenso, excommunicato, vel irregulari, ut declaravit Sacra Congregatio Cardinalium, teste eodem Fagnano. Graviter tamen peccant, qui coram Parocho invito contrahunt, quia gravem admittunt irreverentiam in Ecclesiam, cujus ille personam sustinet, nisi irrationabiliter contradiceret, nec posset adiri superior.

Nota 4. Secundùm multos, ad valorem sufficiunt quælibet testes ratione utentes. Nam nulli excipiuntur à Concilio, & concurrunt cum alio fide digno, nempe Parocho, cujus habilitas supplet.

Nota 5. Vagi, & qui nullibi certas sedes habent, debent contrahere coram Parocho loci, in quo versantur dum contrahunt. Quia nullus alius est proprius eorum Parochus, & ex Concil. sess. 24. cap. 7. ubi *Parochis præcipit, ne illorum Matrimoniis intersint, nisi prius diligentèm inquisitionem fecerint: num scilicet liberi ac idonei sint* ad contrahendum: *& re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint*.

Nota 6. In locis hæreticorum, ubi Concil. Tridentinum promulgatum fuit, ut in Hollandia, ex dispensatione Ecclesiæ valet Matrimonium Catholicorum sine præsentia Parochi contractum, si ibi nullus sit Parochus catholicus, nec ejus vices supplens, vel si nequeat sine gravi periculo adiri aut advocari, modo adhibeantur saltem duo testes, ut declaravit Sac. Congregatio, teste Bellarmino in Epistola ad Octavium Tricar. Episcop. Nam Decretum Concil. Trident. non se extendit ad ea loca, ubi nulli sunt Parochi, nec Vicarii, nec Episcopi.

Nota 7. Ex dispensatione tacita Papæ, & usu Ecclesiæ validum est Matrimonium hæreticorum in locis ubi publicè exercent suam religionem, modò contractum sit secundùm ritum, & leges loci, licet ibi Trid. Concil. promulgatum fuerit, ut in Hollandia. Nam Ecclesia non permittit, ut hæretici illi ad Fidem Catholicam conversi alias nuptias contrahant, & eorum liberos habeant ut legitimos. Ita Pœnitentiaria Romana respondit ad Episcop. Castoriens.

Nota 8. Habens domicilium in loco ubi Decretum Concil. promulgatum non est, invalidè contrahit clandestinè in alio loco ubi receptum est. Quia contractus fieri debent secundùm legem loci in quo celebrantur: nam contrahentes sortiuntur forum loci in quo contrahunt. Imò incola loci ubi Concil. receptum est, invalidè contrahit sine Parocho, & testibus in loco ubi non est receptum, si eo se conferat in fraudem Decreti, hoc est, ut clandestinè contrahat, ut Sac. Congreg. declaravit.

Nota 9.

(Nota.) 9. Matrimonium clandestinum non resolvi in sponsalia, declaravit Sac. Congregatio apud Fagnanum cap. *Ad audientiam*.

Nota 10. Non licet Parocho, qui etsi solus extra confessionem novit occultum impedimentum, tali Matrimonio assistere. Quia tunc officium testis obit; nemo autem testimonium præstare potest de actu, quem scit esse irritum. Si sit impedimentum non dirimens, v. g. votum castitatis, tenetur privatim monere; & si nihil proficiat, tem ad Ordinatium deferre; nam ex officio pastoris tenetur maxime impedire peccatum subditi. *Layman*.

(✠) *Nota*. De Matrimoniis occultis vide Const. BENEDICTI XIV. incipien. *Satis vobis compertum*, vol. 1. Bullar. pag. 19. in qua, quomodo sint permittenda, & qua ratione celebranda, præscribitur: Atque *primo*, Monentur Episcopi, *ne facile, & sine legitima, & urgente causa moveantur ad remittendum Publicationes, à quibus contracturi Matrimonium sæpe per malitiosam suggestionem petunt dispensari*. 2. Hortatur, & impense eosdem Episcopos admonet, ut diligenter inquirant, *num personæ Matrimonium secreto contrahere petentes, ejus qualitatis, gradus, & conditionis sint, qua id probe expostant; & ut curent, antequam contrahendi facultatem faciant, quod contrahentes clara, & indubia, & quavis fraude immunia exhibeant documenta status liberi, ad avertendum ab iis, qui improbi sint ingenii, polygamiæ periculum*. 3. Statuitur, ut coram Parocho hæc Matrimonia celebrentur alterius ex contrahentibus; nec sine gravi compellente causa extraneus Sacerdos ad id muneris deputetur; ac præcipitur, ut à Parocho, vel Sacerdote coutrahentes de proprio debito moneantur. 4. Matrimonii occulti documenta Episcopo exhiberi, in acta reservari, & caute servari jubentur. 5. Præcipitur, proles ex eo susceptas tempestive in Ecclesia, in qua, aliis infantibus Sacramentum indistincte confertur, baptizari, ejus nativitas Episcopo rite describi, *vel immediate per parentes ipsos, vel per litteras eorum charactere exaratas, vel per fide dignam personam ab ipsis parentibus designatam*, & demum in actis vide Decreti. 6. In contravenientium poenam Matrimonii divulgatio stabilitur, atque hæc nota fieri oportere jubetur hujusmodi Matrimonia contrahere contendentibus.

XIV. *Impotentia*, seu inhabilitas ad coitum naturalem, & prolificum, oritur vel ex maleficio, vel ex causa naturali; & quidem in femina ex arctitudine vasis, in viro autem vel ex nimia frigiditate naturæ, vel ex testiculorum carentia aut attritione, vel complexionis debilitate: unde fit ut non possit semen prolificum intra vas mulieris effundere.

Impotentia alia est absoluta, qua quis est impotens respectu omnium, alia respectiva, qua quis est impotens respectu alicujus tantum. Et utraque subdividitur in perpetuam, & temporalem. Perpetua est ea, quæ tolli nequit sine miraculo, vel sine peccato, vel sine vitæ periculo. Temporalis, quæ tolli potest sine peccato, vitæ periculo, & miraculo, sed mediis licitis, & ordinariis, sive naturalibus, sive supernaturalibus, ut precibus, exorcismis contra maleficia.

Porro sterilitas non est impotentia: nam ea non obstante potest esse copula per se apta generationi, licet hæc per accidens non sequatur, defectu scilicet morbi, vel alicujus accidentalis qualitatis seminis, vel aliunde.

Dico 1. Impotentia perpetua antecedens Matrimonium, quamvis se teneat ex parte unius, illud irritat tum jure Canonico, ut patet ex titulo *de frigidis &c.* tum jure naturali; quia Matrimonium consistit in mutua traditione potestatis corporis ad copulam aptam generationi. At impotentia perpetua ex natura rei, ideoque jure naturali impedit talem traditionem: nemo enim potest tradere potestatem actus, quem nullo modo habet in sua potestate: nam nemo potest dare quod non habet, nec quis potest se obligare ad id, quod dare vel facere nequit, *cum impossibilium nulla obligatio sit*, l. 245. *de reg. jur.*

Quare impotentia perpetua absoluta dirimit Matrimonium respectu omnium; respectiva solum respectu illius personæ ad quam est. Nam eatenus impotentia irritat, quatenus impedit ne contrahens possit dare dominium, & usum sui corporis ad copulam generationi aptam..

Hinc Eunuchi utroque testiculo privati nunquam possunt valide contrahere ob defectum seminis prolifici, ut declaravit Sixtus V. in Bulla 59. Idem est de illis, quibus attritus est uterque testiculus, vel qui integris licet partibus semen prolificum emittere nequeunt ob naturalem frigiditatem, vel perpetuam complexionis debilitatem. Secus dicunt de ægrotante, quia in hoc vere

exat:

extat potentia habitualis, quæ est solum ligata per accidens.

Dico 2. Impotentia temporalis nullo jure irritat Matrimonium, cap. 6. *de frigid. &c.* Quia cum possit tolli, adest materia sufficiens contractui, sive quia non est impotentia simpliciter, sed secundum quid tantum; nam est vera potentia quamvis impedita ad tempus, vel adminiculo aliquo indigens.

Si dubium sit, an impotentia Matrimonium præcedens perpetua an temporalis sit, non licet Matrimonium inire: quia exponeretur sine necessitate Sacramentum periculo nullitatis. Quod si jam contractum est, nunc à jure conjugibus conceditur triennium experientiæ, ut adhibitis mediis possibilibus ac licitis conentur tollere impotentiam, quo completo, si duret impotentia, nullum est Matrimonium, cap. 5. *de frigid. &c.* ubi si bona fide contraxerunt, lis permittitur, ut simul permaneant, ut frater & soror. Quod intellige, modo constet abesse omne incontinentiæ periculum, quod raro abest. Nam, ut notat Sanchez, hæc confœderatio est periculosissima, quare non est facile concedenda; talibus enim nihil licet eorum, quæ solutis interdicuntur, ut tactus &c. cum revera conjuges minime sint. Igitur separari debent, si alteruter id petat, vel morale sit periculum incontinentiæ. Quod si separatione facta, vir ex post facto deprehendatur potens, prius Matrimonium restauratur, etsi mulier alteri nupserit, quia vere erat validum, cum impotentia fuerit tantum temporalis.

Porro conjux laborans impotentia solum respectiva potest aliam ducere: secus si ea sit absoluta ac perpetua. Vir autem solutus morti proximus potest valide contrahere cum concubina, quia habet veram potentiam ad copulam generationi aptam, quamvis tunc morbo impeditam, & probabiliter nunquam postea in actum reducendam.

Dico 3. Impotentia qualibet superveniens Matrimonio rato licet nondum consummato, illud non dissolvit. Quia fuit validum, nec dissolvi potest, nisi per confessionem religiosam, vel dispensationem Papæ. Tunc autem conjux impotens exigente comparte tenetur adhibere media ad impotentiam expellendam apta, modo periculum mortis non afferant, quia tenetur ex justitia debitum reddere, ideoque actus conjugalis capacem se reddere.

Nota. Hermaphroditi, hoc est, utrum que sexum habentes, per se loquendo non sunt impotentes. Quare per se loquendo contrahere possunt secundum sexum, qui in ipsis prævalet; quia ad usum Matrimonii idonei sunt secundum sexum illum: Si uterque sexus sit in iis æqualis, alterutrum eligere debent, & secundum illum contrahere. Sed facta semel electione, aliud Matrimonium secundum alium sexum contrahere prohibentur, quamvis esset validum.

XV. *Raptus*. Nullum potest consistere Matrimonium inter raptorem & raptam, etiam post raptum consentientem, quamdiu manet in potestate raptoris. Si rapta à raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta consentiat, valebit Matrimonium. Ita decernit Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. ubi ipso facto excommunicationem & alias pœnas statuit in raptorem, & omnes ei consilium, auxilium & favorem præbentes. Circa quod

Nota 1. Raptus hic est violenta abductio feminæ de loco in locum matrimonii ineundi, vel libidinis exercendæ causa. Duplex est raptus species, una, qua persona invita per vim abducitur; altera, qua abducitur persona consentiens, sed invitis parentibus, vel curatoribus, sub quorum est potestate. Secundum multos solus raptus, quo abducitur femina invita est impedimentum dirimens, non autem si ipsa volens, sed invitis parentibus abducatur. Quia Tridentr. Conc. voluit illud cessare, si rapta esset à raptore separata & in loco tuto ac libero constituta; nec ad hoc exigit, ut restituatur parentibus. Et quia intendit tantum consulere libertati perfectæ Matrimonii, quæ non læditur, dum femina consentiens abducitur invitis licet parentibus. Dicitur tamen in Galliis, raptus seductionis haberi à plerisque pro impedimento dirimente.

Nota 2. Non refert an quis per se, vel per alium rapiat: nam ex reg. jur. 72. in 6. *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per se ipsum.*

Nota 3. Non sufficit, si femina virum rapiat. Quia Conc. Trid. loquitur de solo raptore, & leges præsertim pœnales non comprehendunt ea, quæ rarissime fiunt, qualis est hic casus, nisi clare exprimant, leg. 5. §. *de legib.*

Quæst. IV. *Quis potest dispensare in impedimentis dirimentibus?*

Resp. 1. Ne Papa quidem dispensare potest in impedimentis jure naturali dirimentibus, qualia sunt error, amentia, consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ, & in

in primo transversæ, ligamen, impotentia, & secundum multos affinitas in primo gradu lineæ rectæ. Nam Christus talem potestatem Ecclesiæ non concessit, ut patet ex praxi.

Resp. 2. In aliis impedimentis, quæ solo jure Ecclesiastico dirimunt, solus Papa ut caput Ecclesiæ dispensare potest, saltem ordinarie loquendo. Nam nemo potest dispensare in lege superioris, nisi hoc ei concedatur. Impedimenta autem illa sunt à Papa, vel à Conciliis generalibus, vel consuetudine universali statuta; nec facultas in iis dispensandi Episcopis concessa est, ut constat ex consuetudine generali recurrendi ad Papam. Quare Concil. Turonense an. 1583. ait: *In quarto gradu consanguinitatis, & affinitatis, necnon cognationis spiritualis prohibitis gradibus, Episcopis dispensare non licere declaramus*. Aliud est de legibus jejunii, abstinendi à servilibus, & aliis: nam in legibus, quarum materia est in frequenti usu, Episcopi possunt dispensare, vel ex consuetudine legitime præscripta, vel ex consensu tacito Papæ ob necessitatem sæpius occurrentem.

Dixi: *Saltem ordinarie loquendo*. Nam ex communi sententia Episcopus potest dispensare in impedimentis occultis post Matrimonium, & consummatum, si ista concurrant. 1. Si Matrimonium contractum sit publice, seu in facie Ecclesiæ, præmissis denuntiationibus, & bona saltem unius fide. 2. Si sit consummatum, & sine scandalo separari nequeant, vel juxta multos sine gravissimo damno. 3. Si nequeat recurri ad Papam ob paupertatem, vel aliam causam, vel ob probabile periculum peccandi contrahentibus imminens ex tanta dilatione. Ratio est consuetudo ob bonum animarum, & Ecclesiæ inducta, Papa saltem tacite consentiente.

Porro commissio dispensandi in impedimentis Matrimonii non expirat morte concedentis, quia respectu petentis jam gratia est facta, & solum requiritur executio. In hujusmodi quippe commissionibus non relinquitur voluntati Ordinarii, aut Confessarii concedere, vel negare dispensationem, sed ipsis præcipitur, ut dispensent inventa veritate precum.

(✠) *Nota*. Lib. VII. De Synodo cap. 30. & 31. confirmantur, ac fusius explicantur, quæ ab Auctore in hac quæstione exponuntur *Num.* 3. vero cap. 31. *ac ordinaria Episcoporum potestate* in hunc modum prosequitur. *Quidquid sit de ea extraordinaria potestate, qua ex præsumpta Summi Pontificis voluntate in aliquo eventu urgentissimæ videlicet necessitatis, & impedimentis occulti, competat Episcopis, nullum in præsens de ea ferimus judicium; sed tantum disseruimus de ordinaria potestate dispensandi in quibusdam impedimentis dirimentibus publicis. Hanc potestatem communi fere calculo Doctores denegant Episcopo: quinimmo Sacræ Urbis Congregationes, Concilii videlicet, ac Supremæ Inquisitionis, non semel proscripserunt, tanquam falsam, & temerariam propositionem, asserentem Episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico, quod obsistat Matrimonio contrahendo, etiamsi gravis urgeat illud contrahendi necessitas, uti videre est apud Joannem Baptistam Rigantium virum apprime doctum* tom. III. commentariorum in regul. Cancellar. in notis ad reg. 49. numer. 1. & 2. *ubi Sacrarum Congregationum responsa summa diligentia congesta, per extensum, ut dicitur, referuntur, & Doctorum in hanc rem placita copiose allegantur. Et nihilominus aliquos Episcopi eamdem potestatem etiam nunc sibimet ipsis adscribunt, & contra juris communis principia, ac communem Doctorum sensum, etiam in suis Synodalibus Constitutionibus sibi asserere quandoque non dubitant; & quod magis dolendum est, non desunt aliqui, licet pauci Doctores, hac in re Episcopis blandientes, quorum aliqui innituntur prædicto axiomate, cujus falsitatem deteximus; alii vero innituntur diuturna consuetudine, per quam à quibusdam Episcopis potestatem relaxandi aliqua impedimenta dirimentia, qua, spectato jure communi, carerent, acquisitam dicant. Hinc Gibertus suarum consultationum* tom. XII. consult. 59. de Matrim. *absolute docet, Episcopos in hoc negotio unice spectare debere suorum Prædecessorum praxim libereque posse, legitima exigente causa, eas dispensationes indulgere, quas à suis Prædecessoribus concessas deprehenderint. Hinc pariter Natalis Alexander* Theolog. dogmat. & moral. cit. lib. 1. de Matrim. 13. *postquam Reg.* XI. *auctoritatem dispensandi super impedimentis Matrimonium dirimentibus publicis, & notoriis, uni vindicavit Romano Pontifici, inquiens:* Hodierna Ecclesiæ disciplina, secundum quam dispensationes in gradibus prohibitis consanguinitatis, vel affinitatis, aliisque impedimentis dirimentibus Romano Pontifici reservata sunt, cum publicum impedimentum est, & de Matrimonio contrahendo agitur, non per-

permittit; ut Episcopi his in circumstantiis dispensent. Cum enim ab Ecclesia universali, sive illius capite Romano Pontifice sint instituta impedimenta Matrimonium dirimentia, dispensationes super eis communi jure ad caput universalis Ecclesiæ Romanum Pontificem, non ad Episcopum pertinent, ut colligitur ex cap. *Cum inferior*, *de majorit.*, *& obed.* Conciliaque Provincialia plurima, Ritualia Ecclesiarum, Auctores omnes id confirmant, & auctoritatem dispensandi competere negant Episcopis, cum publicum impedimentum est, vel de contrahendo Matrimonio agitur „ *postquam*, *inquam*, *hanc communem doctrinam disertè tradidit*, *& insinuavit in sequenti reg.* XII. *eamdem in hunc modum limitat*. „ Si tamen antiqua sit, & legitime, præscripta Dioecesis consuetudo, ut Episcopus in quarto gradu, etiam de contrahendo, certis in casibus dispenset, quia ejus Decessores hac usi sunt ab antiquo ad hanc usque diem facultate, quæ à Sede Apostolica concessa creditur, (quod in quibusdam Galliarum Dioecesibus fieri novimus) de his dispensationibus haud movenda lis est. Siquidem consuetudo legitime præscripta juri positivo præjudicet, ususque longævi non levis est auctoritas, ut dicitur in c. *Consuetudinis*, & c. *Cum tanto*, de consuet. „ *Hinc denique nonnulli Episcopi Gallicani*, *uti narrant Pontas* in verb. Dispens. Matrim. cas. 35. *l'Herminier* de Sacramentis tom. III. c. 17. *Auctor collationum Ecclesiasticarum Parisiensium sub Cardinali de Noailles* tom. III. lib. v. collat. 2. cap. 2. *Gerbesius in tractatu*, *quem edidit*, de potestate Ecclesiæ, & Principum super impedimenti Matrimonii, *& Sainsbeuve* tom. I. resolut. casuum conscientiæ, cas. 66. & 67. *usum praeexemtes suorum Decessorum*, *dispensant in impedimento quarti*, *& alicubi etiam tertii gradus consanguinitatis*, *seu affinitatis*: *& alii jus sibi vindicant relaxandi insuper impedimenta cognationis spiritualis*, *criminis*, *& publicæ honestatis*, *licet alii ejusdem Regni Antistites*, *observante eodem Sainsbeuve*, *sibi integrum non esse arbitrentur*, *ab ullo cujuscumque generis Canonico impedimento Matrimonium dirimente*, *quemquam solvere*, *prout scilicet*, *sicuti idem Auctor prosequitur*, *fert diversa*, *quæ in qualibet Dioecesi inolevit*, *consuetudo*. *Ab eadem quoque consuetudine*, *quæ ex privilegio*, *& indulto Apostolico initium sumpsisse censenda sit*, *contendunt similiter Episcopi Leodienses*, *se potestatem adeptos dispensandi in quarto*, *& in tertio hinc inde consanguinitatis gradu*. „ Si imminens appareat periculum defectionis partium ad vicinos Fidei hostes, mutuæ internecionis parentum, & amicorum inter se ob corruptam puellam, & Partes non habeant media recurrendi ad Urbem. „ *quemadmodum refert Lessius* in actuar. v. Matrimonium cas. 9. *Gobat* Theolog. experim. tract. 9. num. 596. *& Van-Espen* J. E. U. tom. I. part. 2. titul. 14. cap. 1. num. 11. *quod tamen jus sibi non arrogare alios Belgii Episcopos*, *ne eos quidem*, *quorum Dioeceses*, *auctoritate Pauli IV. à Leodiensi divulsæ sunt opportunè animadvertit Zypaeus* ad tit. De eo, qui cognovit consanguineam uxoris, num. 3.

4. *Verùm sicuti graviter errant qui potestatem*, *de qua agitur*, *Episcopis adjudicant*, *unicè freti illo axiomate*, *cujus falsitatem plurima Concilia Provincialia*, *Ritualia Ecclesiarum*, *Auctoresque omnes agnoscere fatetur etiam citat. Natalis Alexander in allegata Regula* XI. *ita periculum est*, *ne se aliosque decipiant*, *qui eam à consuetudine mutuantur*. *In primis enim prudenter dubitari potest*: *an ejusmodi consuetudo in florentissimo Galliarum Regno Apostolicæ Sedi obsequentissimo*, *& Sacrorum Canonum religiosissimo custode*, *ullo unquam tempore viguerit*; *cùm non solùm contingere potuerit*, *hunc*, *illumve Episcopum*, *in hoc*, *aut ille impedimento dispensasse ex privilegio sibi à prima Sede specialiter concesso*; *sed etiam ita rem se habuisse constat ex regestis Sacræ Congregationis de Propaganda Fide*, *& Sancti Officii*, *in quibus frequentes adnotata reperiuntur concessiones Episcopis Gallicanis indulta dispensandi super impedimentis tertii*, *& quarti gradus*: *unde Ducasse Auctor Gallicanus* in sua practica jurisdictionis Ecclesiasticæ cap. 10. sect. 7. *scribit*, *timorata conscientia*, *& excellentis doctrina Gallicanos Episcopos dispensasse post indultum sibi à Sede Apostolica concessum*, *& à dispensatione abstinuisse postquam cessaverat*, *nec fuerat renovatum indultum*, *quod ad certum tempus obtinuerant*. *In hac autem dubietate non licere successori similes dispensationes elargiri rectè adnotavit idem Natalis Alexander* in fine cit. Reg. XII. *scribens*: „ At si dubitet, vel meritò dubitare debeat Episcopus, an dispensationes à suis Decessoribus concessæ sint ex privilegio reali & perpetuo, an ex privilegio personali, dispensare non potest, nisi & ipse dispensandi privilegium à Summo Pontifice obtineat. In re enim Sacramenta spectante, non licet mi-

nus probabilem, ac minus tutam opinionem sequi relicta probabiliore, atque tutiore.

5. *Quod autem aliquot Galliarum Episcopi ex privilegio merè personali, non verò ex consuetudine nulli sint facultatem super aliquo impedimento dispensandi, inde etiam conjicimus, quod ex una parte incredibile videatur talem consuetudinem intra unius, aut alterius Diœcesis limites constitisse, nec conterminas permeasse: id quippe evenire vix potuit in re Episcopis favorabili, atque in Regno servanda inter Pastores disciplina, morumque concordia, & unitatis studiosissimo; ex alia verò scimus, quamplurimos Galliarum Antistites disertè declarasse, sibi fas non esse ullum auferre seu relaxare impedimentum Matrimonium dirimens: Siquidem Concilium Turonense anni* 1583. de Matrim. (tom. x. collect. Hard. col. 1405.) *definivit*. „ In quarto consanguinitatis & affinitatis, nec non cognationis spiritualis prohibitis gradibus, Episcopis dispensare non licere declaramus: „ *In Concilio Tolosano anni* 1590. cap. 8. *legimus*: „ Quos cognationis gradus impedit, licet jam legibus solutos & dispensatos, nisi visa prius Summi Pontificis dispensatione, in Matrimonii conjunctionem Parochi non recipiant. „ *Synodus Lingonensis apud Natalem* cit. Regul. 21. *post enumeratas personas, in aliquo usque ad quartum consanguinitatis gradum inter se conjunctas, ait* „ Inter istas non est legitimum Matrimonium, nisi cùm eis sit per Sedem Apostolicam dispensatum „ *Idemque sancitum declaratumque reperiri in Synodo Trecensi, idem Natalis Alexander testatur. Additque Dies in opere, cui titulus* Sacramentarium Pastorum, tractat. 13. de dispensationibus Matrimonialibus cap. 8. pagina 213. editio Parisiens. an. 1709. *in generali Congregatione Episcoporum, & universi Cleri Gallicani declaratum esse: dispensationes omnes Matrimoniales ad solum Papam pertinere, & Parlamentis esse obsistendum, si aliquando Episcoporum dispensationes admittant. Qui autem credat tot Gallicanos Episcopos sua jurisdictioni tenacissimos, sibi sponte abjudicasse eam auctoritatem, quam passim viderent ab aliis finitimarum Diœcesum Præsulibus, jure ordinario, & non merè delegato exerceri.*

6. *At etiam dato, in aliquam Diœcesim irrepsisse consuetudinem, de qua contenditur, ut per eam collatum dicamus Episcopo legitimum jus auferendi impedimenta à Conciliis Oecumenicis, aut à Summis Pontificibus inducta, diligenter prius examinandum est, an ea consuetudo omnes habuerit conditiones necessarias, ut potuerit prævalere legi Episcopo inhibenti, ne Superioris statutum infringere, aut quoquo modo relaxare præsumat. Quinimò cùm talis consuetudo non solùm tendat ad abrogandam legem, verùm etiam ad tollenda & minuenda jura uni competentia Romano Pontifici, præter cæteras conditiones, necesse est, ut centum ad minus annorum spatio sine ulla interruptione perseveraverit. Quocirca citatus Van-Espen* jur. Ecclesiast. univers. part. 2. tit. 4. cap. 2. num. 11. *ut Episcopo Leodiensi auctoritatem adstruat dispensandi in tertio, & quarto, & in tertio hinc inde consanguinitatis, seu affinitatis gradu, eamque ex legitima consuetudine ab eo acquisitam evincat; ejusmodi consuetudinem contendit esse immemorabilem. Ad consuetudinem quoque, cujus initii memoria non extet, confugit Auctor citat. collationum Parisiensium* tom. 111. collat. 2. §. 2. *Verùm postremo, & potissimum, considerandum est, an per eam consuetudinem, si quæ invaluerit*, dirumpatur nervus Ecclesiasticæ disciplinæ, *in quo eventu nunquam per eam adversus legem præscribi, declaravit Innocentius III. in* cap. Cùm inter, de consuet. *Nam porrò prædicta consuetudo ejusmodi inficiatur vitio, potius quam à Nobis, præstat audire à Gallicano Auctore Cabassutio, qui citato* lib. 111. capit. 27. num. 6. *loquens de auctoritate dispensandi quam sibi vindicant nonnulli suæ nationis Præsules, hæc habet:* „ Si in oppositum reclamantibus Conciliis OEcumenicis, quæ hanc potestatem uni Summo Pontifici, Legatoque reservant, sibi ausint vindicare ducenti circiter, & quadraginta Episcopi cum suis Vicariis, seorsum in suis Diœcesibus, singuli pro suo arbitrio, hujusmodi licentiam, ingruet profecto tota Gallicana ditione admodum exuberantior, & inordinatior inter tot, tamque diversa sibi, aliisque indulgentium Prælatorum capita, in dispensandis Matrimoniis licentia. Quin etiam si per universum Regnum invalescit consuetudo (quod malum Deus avertat) contigeret demum, ut quilibet Laici, etiam subalternorum tribunalium Judices per captionem & distractionem bonorum Episcopalium, ipsosmet Episcopos cogerent, pro suo peculiari, aut amicorum, aut partium postulantium affectu ad sic dispensandum, sic jamdudum compellunt invitos ad monitoria, & excommunicationes decernendas; sicque simile quid illis obveniret Divinæ huic apud Isaiam comminationi: *Pro eo, quod abjecit populus*

dus

lus istæ aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, propter hoc ecce adducet Dominus super eos aquas fluminis fortes, & multas: Sic enim renuentes hac in parte summo universalis Ecclesiæ Pontifici subjici, compellantur indignissimè Laicorum Judicum infimorum Decretis obtemperare, aut propriorum fructuum, ni pareant, interceptionem, ac privationem pati. *Et post adducta modò à Nobis relata loca Conciliorum Turonensis, & Tolosani, inanem decernentis hac in re dispensationem, quæ à Summo Pontifice non dimanarit, concludit Cabassutius*: „ Sanè istæ ab Episcopis concessæ dispensationes pro contrahendis conjugiis, aut nullitatem, aut incertitudinem causant Sacramenti. At verò in re Sacramentaria unanimes docent Theologi, non esse licitum quidquam incerti adhibere, eo certo medio prætermisso, quod adhiberi possit. Atque ita licentia illa vel nefariam inducit Sacramenti nullitatem, aut ad summum, tutiore simul, & probabiliore opinione rejecta, minus probabilem, nec tutam in tanti momenti Sacramento consectatur opinionem. „

7. *Huic Cabassutii monito morem gerant Episcopi, & nullius consuetudinis prætextu, eam exerceant facultatem, quam dubiam saltem, atque incertam esse dissimulare non possunt: Quòd si quis eam sibi certo competere obstinatè contendat: adhuc abstineat, oportet ab illa in sua Synodo ostentanda, & Synodali statuto sibimet ipsi asserenda: etenim (uti inferius suo loco demonstrabitur) ne ea quidem, quæ Episcopis certo licent, ex tacita permissione, & connivention Apostolicæ Sedis, possunt ab iisdem per edictum, aut Synodalem Constitutionem decerni, & juri suo ordinario quodammodo attribui; id quippe manifestam saperet ambitionem, qua viderentur se quodammodo æquiparare Summo Pontifici, ejusque affectare supremam jurisdictionem.*

8. *Quare si aliquis Antistes ob nimiam suæ Diœcesis ab Urbe distantiam, aliamve legitimam causam, necessariam sibi reputet auctoritatem dispensandi in uno, aut pluribus impedimentis Matrimonium dirimentibus, eam exposcat à Romano Pontifice, qui eam petentibus impertiri non renuit, nunc magis, nunc minus amplam, pro temporum, & locorum varietate.*

Resp. 3. Ex consuetudine Episcopus dispensare potest in impedimentis impedientibus tantum, præter vota castitatis perpetuæ, & ingrediendi religionem, utpote Papæ reservata. Adde sponsalia, obligant enim ex justitia jure naturæ. Porrò si contrahentes sint ex diversis Diœcesibus, requiritur dispensatio amborum Episcoporum: quia unus non potest dispensare nisi cum proprio subdito.

Quæst. V. *Quid requiritur ad valorem dispensationis?*

Resp. Requiritur tam ut causa finalis sit vera & subsistat dum conceditur, tum ut in petitione nihil omittatur eorum, quæ jus & stylus curiæ exigunt, nihilque reticeatur veri, ratione cujus dispensatio aut nullo modo, aut nonnisi cum certa conditione, vel limitatione daretur, ex cap. *Super, de rescr.* alioqui dispensatio esset obreptitia, vel subreptitia, ideoque nulla ob defectum consensus in dispensante. *Vide dicta de Legibus, c. 6. q. 5.*

Hinc si inter consanguineos, aut affines præcesserit copula, vel inter illos attentatum sit Matrimonium, vel copula incestuosa habita sit spe dispensationis facilius impetrandæ; vel si cum notitia impedimenti, vel sine illa præmissis tribus denuntiationibus, vel iis omissis contractum sit Matrimonium, hæc omnia exprimi debent in supplicatoriis. Item si plura sint impedimenta etiam ejusdem rationis, debent omnia exponi: nam cùm singula obstent Matrimonio necessaria est dispensatio omnium, & sublato uno manet adhuc alterum. Item gradus cognationis, & affinitatis explicandus est; & si sit inæqualitas in gradibus, quæ oriatur ex eo, quod femina sit propinquior stipiti, ut si sit amita debet exprimi.

Quæst. VI. *Quomodo convalidandum est Matrimonium invalidum?*

Resp. 1. Si nullitas Matrimonii in facie Ecclesiæ, hoc est coram Parocho, & duobus saltem testibus initi, sit occulta ob defectum occultum, de quo non sit periculum, ut aliquando innotescat; tunc ut Matrimonium fiat validum, secundùm multos sufficit, quod sublato impedimento, occultè mutuo consentiant sine Parocho, & testibus, ut teste Navarro declaravit S. Pius V. Quia decretum Concil. Trident. hunc casum non comprehendit, cùm ejus ratio ad eum se non extendat, & jam obtineatur ejus finis. Nam ratio finalis Decreti est, ut publicè constet, ideòque probari possit validitas Matrimonii, & sic vitentur gravia mala ex clandestinis nuptiis manantia, maximè concubinatus, & adulterium, dum qui clam cum una contraxerunt, illa relicta, aliud

Matrimonium publicè ineunt. At cùm defectus Matrimonii coram Parocho, & testibus initi est occultus, potest tunc publicè ab iis probari validitas, & sic impediri aliud Matrimonium. In praxi tamen Parochi, & testium assistentia adhibenda est, si inde nullum grave incommodum, aut scandalum timeatur, quia tutius est.

Si verò nullitas sit notoria, vel periculum sit ne innotescat, sublato impedimento, novus consensus præbendus est iterum coram Parocho & testibus: Quia tunc urget ratio Decreti Concilii Trident. nam aliàs non posset publicè constare, nec probari validitas Matrimonii. Imò si impedimentum possit probari à duobus testibus omni exceptione majoribus, censet Sanchez, tunc opus esse nova præsentia Parochi & testium; quia lex Concil. Trid. adhuc locum habet: nam alter conjux, probato impedimento, non posset impediri ne cum alia contraheret, si convalidatio esset occulta.

Resp. 2. Si Matrimonium fuerit nullum ex defectu consensus veri in utroque, ut fiat validum debet uterque novum consensum elicere, cùm prior fuerit nullus, & utriusque consensus sit essentialis contractui Matrimonii, debetque mutuus ille consensus exterius exprimi; quia signum prioris consensus non sufficit, cùm sit tantùm signum ficti consensus: unde opus est novo signo, quo verus consensus exprimatur humano modo, ad quod potest sufficere copula affectu maritali facta, ex cap. 2. *de conjugat. servor.*

Quòd si Matrimonium fuerit nullum ob defectum consensus ex parte unius tantùm, qui fictè vel ex gravi metu injusto consensit; secundùm multos, ut fiat validum, satis est si ille verum consensum eliciat, eumque aliquo modo exterius exprimat, ut exercendo copulam affectu conjugali, nec in comparte requiritur novus consensus, nec proinde notitia defectus, si priorem consensum non retractaverit. Quia in hoc casu ambo contrahentes sunt personæ legitimæ ac habiles ad contrahendum, & consensus unius partis fuit verus, supponiturque permanere habitualiter, utpote non retractatus, & moraliter; nam putat valere Matrimonium, & compartem habet ut conjugem, petens ac reddens conjugale debitum: Atqui ad valorem contractus sufficit si contrahentium consensus sint simul moraliter.

Nec obstat quod pars quæ consensit, fortè non perseveret in consensu, adeoque nollet in eo perseverare, si sciret alteram non consensisse, quia hoc non obstante remanet consensus: nam dissensus sub conditione ponendus non revocat priorem consensum absolutum, & aliud est *nolo*, aliud *nollem*. In praxi tamen tutius est, quod uterque consensum renovet, si non timeatur scandalum, vel grave periculum, aut incommodum.

Resp. 3. Si Matrimonium fuerit nullum ob quodvis aliud impedimentum dirimens, ut fiat validum necesse est. 1. Ut obtineatur dispensatio, vel per se cesset. 2. Ut interim pars nullitatis conscia non reddat debitum petenti, alioqui scienter fornicaretur. 3. Ut uterque conjux novum consensum præstet, & exterius prodat; quia utriusque prior consensus fuit nullus, cùm fuerit inter inhabiles, & ceciderit in materiam illegitimam. Ergo alius legitimus non minus requiritur, quam si nullus præcessisset: *nam non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit*, reg. jur. 18. in 6.

Quare obtenta dispensatione, si nullum sit periculum gravis incommodi, nullitas detegi comparti debet confusè, & genericè, dicendo verb. gr. se anxietatem pati propter consensum in ipsa Matrimonii celebritate datum, & Confessarium judicasse novum utrique elici debere. Nam sine hac manifestatione pars ignara nullitatis, si de novo consentiat, consentit ex errore; imò non ponit propriè novum consensum, sed præcisè renovat priorem invalidum, nec intendit novum denuò Matrimonium contrahere, cùm credat jam legitimè contractum esse, sed intendit tantùm ratificare prius Matrimonium, illudque confirmare, dum petit, vel reddit debitum vi prioris consensus, cùm tamen prioris consensus utpote invalidi confirmatio vel iteratio non sufficiat. Unde in litteris dispensationis additur: *Ut dicto conjuge de nullitate prioris consensus certiorato; sed ita cautè, ut latoris delictum nusquam detegatur, dispenses.*

Sed gravis difficultas est, cùm per istam manifestationem timetur grave incommodum, vel periculum, aut scandalum, ut non raro accidit. Multi doctores hanc viam proponunt, nempe ut pars impedimenti conscia compartem illius ignaram blanditiis deliniat, & benè dispositam sic alloquatur: *Ita te amo, si non esset inter nos Matrimonium, te in conjugem acciperem, & nunc ita te accipio: tu ne idem ex parte tua facis?* Sic respondeat: *Facio*, aut simili verbo con-

sen-

sensum novum declaret, tunc, inquiunt, vadebit Matrimonium; quia tunc pars ignara impedimenti novum Matrimonium vult inire, si prius non fuerit validum; non sufficit autem si dicat, *vellem*; *facerem*, quia non esset consensus de præsenti absolutus. Ad clausulam dispensationis respondent, eam appositam esse cum hac restrictione subintellecta *si fieri possit*.

Quòd si neque hoc fine gravi periculo vel scandalo fieri queat, quia scilicet si compars sit sagax, posset ex hac insueta agendi ratione conjicere aliquid tale subesse, censent non pauci partem consciam impedimenti posse sequi opinionem eorum, qui dicunt tunc sufficere quòd consensum renovet interius, & petendi conjugi debitum reddat affectu conjugali, non monita comparte de nullitate Matrimonii. Quia, inquit Sanchez, licet ignorans impedimentum, non intendat formaliter novum inire Matrimonium, intendit tamen virtualiter. Nam in eo actu, quo vult hanc ut conjugem, vel ut talem cognoscit, virtualiter cognoscitur consensus, quo hic & nunc & semper tacitè & exercitè consentit in ipsam ut uxorem.

Verùm cùm hæc difficultas & dubia sint. Confessarius ex confessione deprehendens pœnitentes contraxisse cum impedimento diri mente, quod invincibiliter ignorant, non debet eos de eo admonere, quin prius sciat id posse fieri, fine periculo gravis incommodi, scandali, vel peccati respectu illorum, ex c. *de consang*. In his autem & aliis gravibus difficultatibus consulendi sunt viri docti, sed præsertim Episcopus loci.

Porrò eadem est ratio convalidandi professionem nullam, quæ Matrimonium.

APPENDIX I.

A quibus, & qualiter obtinendæ sint dispensationes Matrimoniales.

Ut generalem eorum, quæ ad hoc argumentum pertinent, notitiam subministremus, operæ pretium est appendicem hanc in tres Articulos dividere. In primo expendemus, quando, & ad quod Romæ Tribunal, & qua demum forma, sive ad Pœnitentiariam, sive ad Datariam recurrendum sit. In secundo explicabimus quid ab iis præstari debeat, quibus Apostolica Sedes Rescriptorum suorum executionem demandat. In tertio quid in hac parte possint Episcopi discutere conabimur.

ARTICULUS PRIMUS.

Unde, & quomodo obtinenda Romæ dispensatio.

Nota 1. Impedimenta omnia jure solum ecclesiastico constituta à Pontifice Romano posse relaxari. Ratio est, tum quia per quas causas res nascitur, per easdem etiam dissolvi potest, tum quia alioqui nemo in Ecclesia dispensare posset, cùm Episcoporum nullus plus habeat auctoritatis quàm Summus Pontifex: unde vel ab omni prorsus dispensatione abstinendum esset, quod utique fieri non potest, quia *legi insistere, cùm ejus observantia infert præjudicium, crudelitatem sapit*; Symmac. epist. ad Avitum: vel generalia singulis diebus haberi deberent Concilia, ut dispensationes singulis diebus necessariæ concederentur.

Hinc colliges, Papam dispensare posse in impedimentis. 1. Conditionis. 2. Cognationis, tum spiritualis, tum legalis, tum etiam carnalis, excepta tamen linea recta (& quidem tota juxta bene multos) & primo lineæ transversæ gradu; in quo Ecclesia, seu possit seu non possit dispensare, nec dispensavit umquam, nec umquam dispensatura est. 3. Affinitatis, ne excepto quidem, ut probabilius est, primo lineæ rectæ gradu. 4. Voti etiam solemnis. 5. Ordinis. 6. Criminis. 7. Disparitatis cultus. 8. Honestatis publicæ. 9. Clandestinitatis. 10. Tandem & raptus, qui licet olim aliquando, at non semper Matrimonium dirimit: hoc tamen sensu, quod mulier adhuc penes raptorem existens, si liberè consentiret, etiam tunc temporis contrahere validè, ut post auctorem Collat. Paris. docet Illustriss. Episcopus Tutelensis in opere pluries infra citando: quòd si mulier non dabat manum nisi invita, irritum erat conjugium ob vim, non ob raptum. In aliis verò, quæ jure vel naturali vel divino Matrimonium dirimunt, dispensare nequit propter rationem contrariam.

Nota 2. Duplex pro concedendis dispensationibus erectum esse Tribunal Romæ *Sacra* scilicet *Pœnitentiaria*, & *Dataria*.

A Pœnitentiaria petitur, & conceditur dispensatio pro solo foro interiori super omnibus, & solis impedimentis occultis, sive impedientibus, sive dirimentibus, tam ad contrahendum Matrimonium, quàm ad remanendum in contracto: exceptis tamen im-

impedimentis tum consanguinitatis, tum affinitatis ex copula licita, tum denique cognationis spiritualis, in quibus quantumque occulta sint, nunquam dispensat Pœnitentiaria ad contrahendum. Dico, *ad contrahendum*: si enim Matrimonium jam contractum sit, Pœnitentiaria ad ipsum revalidandum, dispensat in cæteris præter primum, & secundum consanguinitatis, & affinitatis gradibus; modò occulti sint: imò si publici sint, potest Pœnitentiaria Matrimonia in iis nulliter contracta, revalidare, *quando nullitas provenit ex causa subreptionis, vel obreptionis occultæ litterarum* à Dataria obtentarum, *præterquam si falsitas consistat in narratione præcedentis copulæ, quæ tamen ante non intervenit*. Ita Syrus Placentinus Minorita, qui cùm minor Pœnitentiarius esset, pleniorem rei hujus notitiam habere debuit. Vide librum ejus, cui titulus: *Dilucidatio facultatum Minorum Pœnitentiariorum, &c.* Romæ 1699. part. 2. capit. 2.

Hic duo adde. 1. Quòd Pœnitentiaria in mixtis ex primo, & quocumque alio gradu consanguinitatis, vel affinitatis ex copula licita dispensare non consuevit. 2. Quòd dispenset in omni & linea, & gradu affinitatis profectæ ex copula illicita, utique occulta, quod hic semper supponi debet.

Porrò impedimentum censetur occultum, cùm vel omninò secretum est, ita ut nulla ratione probari valeat; vel si cognoscitur ab uno vel alio, aut tribus vel quatuor, nullum tamen est periculum ne ulterius divulgetur. Ratio est, quia illud in jure censetur occultum, quod non est notum pluribus quàm quinque personis in communitate, quæ saltem decem personas contineat. Hinc in praxi prorsus attendendum est, non tantùm quot personæ, sed etiam quales impedimenti notitiam habeant, quia fieri potest ut quinque prudentes & pii aliquod impedimentum absque ullo divulgationis ulterioris periculo cognoscant; & duo vel tres illud idem non sine justo & probabili divulgationis periculo resciant, puta si sint garruli à natura, detractores, inimici &c.

In Tribunali Pœnitentiariæ non exprimuntur vera dispensandorum nomina vel cognomina, sed ficta solùm, v.g. Cajus, Bertha, vel litteræ A.B. &c. neque ullæ ibidem solvuntur expensæ, aut taxa, sed omnia gratis expediuntur.

A Dataria petuntur dispensationes pro foro externo. Ibi vera dispensandorum nomina, eorumque Diœcesis, vel Diœceses exprimi debent; insuper, nisi dispensatio expediatur in *forma pauperum*, solvendæ sunt expensæ cum taxa pecuniaria non modica, quæ pios in usus à Romano Pontifice applicatur, v.gr. in redemptionem captivorum, in sustentationem Missionariorum, quos in omnes mundi partes emittit Sedes Apostolica.

Etsi autem Tribunal pro externo foro Romæ erectum, Dataria absolutè vocitari solet; non tamen in eodem loco, neque ab iisdem officialibus expediuntur dispensationes omnes pro exteriori foro requisitæ. Nam in Dataria, quæ etiam *officium minoris gratiæ* vocatur, eæ omnes & solæ expediuntur dispensationes, quæ in remotioribus gradibus, videlicet in quarto, vel in tertio, & quarto gradu petuntur, sive ab uno, sive a diversis stipitibus proveniant. Eæ verò omnes, & solæ quæ pro tertio, vel secundo & tertio gradu, sive ex uno, sive ex pluribus stipitibus proveniant, necessariæ sunt, expediuntur in *Cancellaria*. Quæ autem petuntur in primo affinitatis gradu, vel in primo & secundo, vel in primo & tertio, vel demum in primo & quarto consanguinitatis aut affinitatis gradu, eæ, inquam, omnes & solæ expediuntur in *Præfectura Brevium*, & sub annulo Piscatoris. Cùm autem confessarii benè multi petendarum hujusmodi dispensationum praxim ignorent, hanc eo loci recensendam arbitratus sum.

I. Itaque ante omnia videndum est, an impedimentum, quo laborant partes quæ matrimonium contrahere, aut in contracto manere volunt, sit ex numero eorum, in quibus Papa dispensare possit: & id qudem ex dictis dijudicari potest.

II. *Supplicatio*, quæ Romam pro dispensatione obtinenda mittitur, debet communiter idiomate latino, & verbis quantum fieri potest in Curia Romana usitatis exprimi absque ullo dictionis & verborum apparatu, præsertim verò sine ambagibus; si enim ignotis & peregrinis vocibus utantur oratores, vel potius ii qui in ipsorum gratiam scribunt, supplicatio dilacerari solet ut ex praxi advertunt Corradus lib. 2. capit. 1. num. 30. & Reinffestuel in Appendice num. 237.

Dixi supplicationem communiter idiomate latino fieri debere: si enim fieret lingua vulgari, non ideo rejiceretur, quia sacra Pœnitentiaria suos ex quacumque regione Pœnitentiarios subordinatos habet, ut notat

P. Ti-

P. Tiburtius Novar. ordinis S. Francisci Recollectorum olim in Lateranensi Basilica Pœnitentiarius in eximio opere cui titulus, *Manuductio ad praxim Literarum Sacræ Pœnitentiariæ*, typis Parisiensibus ac Romanis deinde expresso.

III. Videndum est à quo tribunali an Datariæ, an Pœnitentiariæ obtinenda sit dispensatio, & exprimendum id omne, & solum quod uniuscujusque tribunalis praxis & stylus exprimi volunt. Quædam porrò in utroque tribunali, quædam in alterutro solum exprimi debent.

Hæc in utroque sunt necessariò exprimenda. Primò, ipsum impedimentum super quo petitur dispensatio, ritè & in sua specie proponi debet, non autem unum pro alio, etiam majus pro minori, v. g. consanguinitas pro affinitate; quia in dispensatione non valet argumentum à minori ad majus. Ita Sanchez lib. VIII. disp. 1. n. 3. Pyrrhus Corrad. lib. 1. cap. 5.

Secundò, exprimi simul in una eademque supplicatione debent impedimenta omnia ad matrimonium relativa, quibus tenentur ii, qui contrahere volunt. Is enim est stylus Curiæ, qui facit jus, & ita docent Pontius cap. 17. num. 25. Justis lib. 1. cap. 4. numer. 96. & alii communiter contra Navarrum. Quòd si impedimentum unum consanguinitatis, v. g. publicum sit, aliud verò, puta criminis occultum, tunc impedimentum publicum in Dataria, vel Cancellaria proponi debet ad impetrandam pro externo foro dispensationem: utrumque verò tam publicum quàm occultum Pœnitentiariæ aperiri debet, non quidem ut hæc impedimentum publicum relaxet, sed ut examinet an, & qua conditione dispensare debeat: quia nimirum difficilius dispensat cum iis, qui duplici, quàm qui uno solùm impedimento ligantur. Non interest autem an prius pro foro exteriori in Dataria petatur dispensatio, an pro interiori in Pœnitentiaria, prout teste Reiffenstuel in Append. num. 153. declaravit Sacra Congregatio; quamquam si dispensatio obtentu difficilis videatur, existimem melius esse ut prius ad Pœnitentiariam recurratur, ne inutilis & quidem non sine multo sumptu obtineatur dispensatio à Dataria.

Tertiò, si copula in dispensationis causam allegetur ab oratoribus, exprimendum est an habita fuerit sub spe dispensationis facilius obtinendæ; quod meritò cautum est, ne quis ex fraude & peccato commodum facilè reportet: & hæc spes etiamsi ex unius tantùm parte fuerit, necessariò adhuc exprimenda est juxta Corradum lib. VIII. cap. 1.

Quartò, si dispensatio petatur post matrimonium jam actum sed invalidè contractum, quatuor necessariò sunt exprimenda. 1. an partes (vel earum una, id enim omninò consulendum est in praxi) bona vel mala fide contraxerint, nempè cum notitia impedimenti, quo obstrictæ erant. Non censetur autem mala fide contraxisse, qui meminerat quidem se v. gr. rem turpem habuisse cum consanguinea illius quam duxit, sed nesciebat inde exoriri impedimentum dirimens. Quod extendunt Sanchez lib. II. disput. 40. num. 4. & Reiffenstuel in Append. num. 58. etiamsi quis id ex ignorantia crassa, & culpa lata ignoraverit; sed malè, vel saltem nimis incerto, cùm ignorantia crassa æquiparetur scientiæ. Unde hic ea solùm ignorantia excusare potest, quæ vel est à culpa immunis, vel oritur ex culpa levissima aut solùm levi, ait Corradus lib. VIII. cap. 4. n. 47. & seq. 2. an contraxerint ex spe facilius impetrandæ dispensationis. 3. an etiam matrimonium consummaverint. 4. an partes quæ impedimentum suum ignorabant, clandestinè vel sine præmissis denuntiationibus contraxerint; eos enim qui in hoc casu versantur, omni dispensationis gratia carere vult Tridentina Synodus, sess. 24. de reform. matr. cap. 5. non quòd absolutè omnis dispensatio negetur, sed quia multò difficilius obtinetur. Et hæc de omnibus prorsus impedimentis dirimentibus, quibus quis dum contraheret, ligari potuit, dicta censeri debent, uti solidè evincit Corradus lib. VIII. c. 3.

IV. Præter hæc, quæ generalia sunt, quædam insuper circa unumquodque impedimentum in particulari sunt exprimenda. Sic circa consanguinitatem fideliter exprimi debet.

1. An sit in linea recta, an in transversali, & quoto utriusque gradu.

2. An partes duplici consanguinitatis vinculo conjunctæ sint, puta quia fratres duo duas sorores duxerunt, & à fortiori an non plura diversæ rationis habeant impedimenta. 2. Exprimendus est incestus, seu copula cum consanguinea ante matrimonium notoriè habita, cum vel sine spe dispensationis facilius obtinendæ, etiam in casu quo alia legitima dispensationis obtinendæ causa affertur. Ita Sanchez lib. VIII. dispur. 25. num. 8. Barbosa lib. II. voto 17. Corradus, lib. VIII.

lib. VIII. c. 71. n. 3. Auctor Collat. Andeg. tom. II. pag. 116. Ethica amoris ubi de Legibus, cap. 36. & alii plures contra Ponticum, Justis & Dianam. Ratio tertiæ hujus resolutionis est, 1. quia is est Curiæ Romanæ stylus, ut testantur Barbosa, & Corradus in hisce materiis admodum practicus: porrò stylus Curiæ facit jus. 2. quia expressa copula incestuosa, jam alio modo, & cum certis moderationibus dispensat Pontifex; majorem enim imponi jubet pœnitentiam, majorem quoque compositionem seu taxam exigit, & prohibet ne ii, quibuscum sic dispensatum est, ad alias transeant nuptias, si alteruter moriatur: jam verò suppressio veri, quo expresso Papa aliter, & cum aliis moderationibus dispensasset, dispensationem reddit subreptitiam, ut cum aliis docet Sanchez lib. VIII. disput. 21. num. 17. 3. quia cùm agitur de valore sacramentorum, non licet sequi sententiam minus tutam relicta tutiori æque vel magis probabili: atqui sententia requirens expressionem copulæ præhabitæ, si non certa moraliter, saltem probabilior videtur. Imò hanc omninò tenendam pluries declaravit sacra Congregatio, cùm expresse definierit *dispensationem esse subreptitiam, si inter consanguineos vel affines, aut spirituali cognatione conjunctos carnalis copula præcessisset, cujus mentionem supplicatione oratores non fecissent*, prout referunt Corradus lib. VIII. cap. 71. num. 37. Barbosa, Garzias & alii. 4. demum, quia numquam intendit Papa dispensare cum præjudicio tertii: porrò non expressa copula fit præjudicium tertio, scilicet officialibus Curiæ qui ex ea suppressione fraudantur taxa ad quam jus habent; quia officia emerunt sub conditione jura solita percipiendi. Exprimendum etiam est, an incestus habitus fuerit cum cognitione, an cum ignorantia impedimenti. Hæc autem incestus exprimendi necessitas ex Corrado extenditur ad eos, qui non solùm ab affinitate, sed & à cognatione spirituali, & honestate publica dispensari quærunt. An autem sæpius repetita fuerit copula cum persona eadem, aperire necessum non est.

Dixi exprimendam esse copulam si notoria sit, quia remanserit occulta, præsumi non potest piam matrem Ecclesiam intendere ut hæc cum ingenti sui diffamatione, & nonnumquam cum vitæ periculo divulgetur, & hoc in sensu intelligenda sunt argumenta mox allata: neque verò vel Papa censetur velle, vel Curiæ Officiales prætendere, ut ob majus luctum sibi eventurum, grave incestus occulti crimen ab oratoribus publicetur. Ita Sanchez lib. VIII. disput. 25. n. 10. & Reiffenstuel num. 192. sed erit ne tunc ad Pœnitentiatiam recurrendum? Negant Pikler ad tit. 16. lib. 4. num. 37. & Reiffenstuel: quia inquiunt, incestus propria dispensatione non indiget; & aliunde Pœnitentiatia nec potest, nec solet compositionem ullam exigere utpote quæ quidquid expedit, gratis expediat, & propterea à tergo litterarum signet *gratis ubique*. Idipsum docent Theologi plures & Canonistæ apud Sanchez, ubi supra num. 6. at ipse censet in hoc casu recurrendum esse ad Pœnitentiariam, ubi etiam docet explicandam esse consanguinitatem aut affinitatem publicam super qua vel jam dispensavit, vel dispensatus est summus Pontifex. Idipsum tradit M. Paulus Leo in praxi. part. 2. c. 17. num. 2. *Nec de hujusmodi praxi, inquit, dubitare potest, quia ut testis oculatus id assero, cùm materias prædictas* XIV. *annor. spatio sedulo pertractaverim*. Huic opinioni, ut, quæ tutior sit, & ad minus ejusdem cum opposita probabilitatis, adhærendum puto, eique qui adhæserint Episcopos cognovi, sed quid si partes post dispensationem Romæ obtentam commercium carnale habere inceperint?

Resp. Cum Ducasse, & aliis post Pyrrhum Corradum, non valere dispensationem hanc. Nam 1. dispensatio, ut nunc *in forma Commissaria* datur, non tam est actualis dispensatio, quàm *mandatum de dispensando* ad Officialem loci directum, ut inquirat an res eo se habeant modo quo expressæ fuerunt: atqui verificationis tempore, jam verum non est nullam inter partes copulam præcessisse; ergo: 2. idipsum evincunt & praxis Romanæ Curiæ, & declaratio Sacr. Congregationis Concilii Tridentini interpretis; ergo obtinendæ sunt litteræ quas vocant *perinde valere*: si verò partes ante ipsam dispensationis petitionem rem turpem habuerint & expresserint, ac in idem scelus relabantur, distinguendum est: vel enim relabuntur ante fulminationem dispensationis, & tunc valet dispensatio, quia necesse non est, ut crimen exponatur quo ad numerum; Vide Pontas hic cas. 10. vel non nisi post fulminationem dispensationis, & tunc variant inter se Theologi. Alii nova dispensatione opus esse putant, ita satis apertè Habert capit. 13. de legib. Alii verò communius id negant, ut Sanchez lib. VIII. cap. 25. n. 4. Sylvius, Pyrrhus Corradus, qui expressum

sam ea de re Sacræ Congregationis decisionem refert, Reinffestuel in Append. n. 193. atque omne Romani Canonistæ, ait auctor Collat. Parisiens. tom. III. Collat. 4. §. 5. tum quia copula dispensationem subsequens, jam non est incestus, cum incestus non dicatur nisi ubi est commixtio inter consanguineos, & affines absque dispensatione matrimoniali ut post Cajetanum, Vegam, & alios docet idem Sanchez lib. VII. disp. 67. n. 9. tum quia, etiamsi ea copula incestus foret, incestus ille matrimonii diremptivus censeri non deberet: incestus enim, ut ibidem notat Habert, hodie non computatur inter impedimenta matrimonii: unde caput *Si quis, de eo qui cognovit &c.* contraria consuetudine abrogatum est. Hæc responsio totum locum habet erga affines & alios, quos ad exprimendum incestum teneri diximus.

Circa affinitatem exprimi debent, 1. Gradus. 2. Vinculi multiplicitas, si adsit, (puta si quis cum duabus illius, quam ducere vult consanguineis peccaverit,) & quidem in eadem supplicatione. 3. Etiam gradus propinquior si inæqualis sit graduum distantia, (quod an etiam in Gallia necessarium sit, colligi potest ex iis, quæ alibi dicta sunt de expressione gradus propinquioris in consanguinitate.) Ratio est, quia quod in consanguinitate servatur, idem etiam in affinitate servari postulant jura, Curiæ stylus, & communis Doctorum opinio. 4. Exprimi etiam debet an affinitas ex copula licita an ex illicita oriatur, cum petitur dispensatio super primo vel secundo gradu. Ratio est, tum quia difficilius dispensatur super affinitate ex copula licita, quam illicita; tum quia id necessarium est ut intelligatur an cum affinitate concurrat honestas publica. Hæc enim cum semper annexa sit copulæ licitæ, tacite exponitur & tacite dispensatur, eo ipso, quod exprimitur affinitatem ex copula licita ortam esse; exprimendum etiam an affinitas sit in linea recta, vel transversali, saltem si affinitas oriatur ex copula licita de quo vid. Sanchez lib. VIII. disp. 24.

Circa honestatem publicam explicandum an ea oriatur ex sponsalibus, an ex matrimonio, & quo in gradu sint qui contrahere volunt. Ubi revocandum est in mentem, quod affinitas ex sponsalibus orta primum gradum non excedit.

Circa cognationem spiritualem exprimendum est. 1. An ea sit paternitas aut maternitas ex una parte, & proinde filiatio ex altera, an sit tantum compaternitas, vel commaternitas: multo enim indecentius est matrimonium inter patrem & filiam spiritualem, quàm inter Compatrem & matrem ejusdem filiæ &c. unde vix umquam in paternitate spirituali dispensat Sedes Apostolica. 2. An cognatio spiritualis sit duplex: puta an, qui Petri filiam levavit e fonte sacro, eamdem vel ejus fratrem aut sororem tenuerit in Confirmatione, an non idem Petrus levaverit filios illius, qui filios suos levavit. Haud tamen necesse est exprimere an quis plures ejusdem filios vel in Baptismo, vel in Confirmatione susceperit, quia cognatio spiritualis non censetur hinc multiplicata: prout apud Garciam p. 8 cap. 3. num 78. declaravit Clemens VIII. Censent etiam Sanchez ibid. num. 15. & Reinffestuel n. 201. necessum non esse ut exprimeretur, an cognatio spiritualis ex Baptismo, an ex Confirmatione oriatur, quia hæc nihil vel parum rem mutant.

Circa criminis impedimentum exponi debet, an sit ex machinatione conjugis, an ex adulterio solo sine machinatione an ex utroque simul. Quia si sit ex machinatione nunquam dispensat Papa pro foro exteriori: raro autem pro interno.

Ex his colliges quædam esse impedimenta, circa quæ quidquid possit Papa nequidem tentanda est petitio dispensationis; quædam vero, in quibus non nisi ob gravissimas causas, & difficillime dispensat. Sic nunquam dispensat in secundo, tertio, & quarto consanguinitatis gradu in lineæ recta; sicut nec in secundo lineæ transversæ gradu nimirum fratrem inter, & sororem, licet, ait Pikler ad tit. 16. lib. IV. num. 31. jam sæpius id ardenter postularint magni Principes. Sic nonnisi ob causas, quæ vix occurrunt, dispensat in conjugicidio publico, & in impedimento disparis cultus. Sic difficillime dispensat in paternitate & maternitate spirituali, & in cognatione legali lineæ rectæ. Sic in secundo consanguinitatis, vel affinitatis lineæ transversæ gradu non solet dispensare, nisi cum magnis Principibus. Universim quo arctius est vinculum inter personas, eo difficilior est dispensatio, & gravior ad eam requiritur causa: unde difficilius dispensatur in impedimento consanguinitatis, quàm affinitatis, licet sint in eodem gradu; difficilius in gradu propinquiori, quàm remotiori: difficilius in impedimento honestatis ex matrimonio, quàm ex sponsalibus; difficilius, & solum ob publicam causam cum

Diacono, quàm cum Subdiacono; difficilius cum Religioso professo, quàm cum Subdiacono seculari; difficilius si matrimonium necdum est contractum, quàm si contractum sit juxta formam Tridentini.

Quod spectat ad ea, quæ licet apud Datariam exprimenda sint, non tamen exprimuntur apud Pœnitentiariam, hæc sunt numero quinque, quæ quamquam ex dictis colligi facile possunt, hic tamen majoris claritatis gratia paucis repetam.

Itaque apud Pœnitentiariam exprimi non debent. 1. Nomen vel cognomen oratoris, 2. Nec nomen Diœcesis. 3. Nec necessum est ut exprimatur gradus propinquior, nisi sit primus. 4. Neque etiam, juxta aliquot quos supra appellavimus, exprimi necessario debet copula, nisi habita fuerit sub spe dispensationem facilius obtinendi: quia, inquiunt, declarationes S. Congregationis, quæ præviam copulam exprimi volunt, & illæ ejusdem generis, externum dumtaxat forum respiciunt, nisi aliud exprimatur, ut bene advertit Corradus lib. VIII. cap. I. n. 53. sed admisso Corradi principio, negavimus supra consequentiam. Aliud est in Dataria, in qua exprimi debent 1. Nomen & cognomen oratorum sine abbreviatione. 2. Diœcesis originis, nisi partes in alia Diœcesi domicilium fixerint. 3. Duæ Diœceses, si orator in una, oratrix in altera commoretur. Hæc fusiori stylo tractanda esse duxi ob gravitatem materiæ: nunc ad propositum reverti operæ pretium est.

V. Itaque aliter inscribendæ sunt litteræ, quibus a Pœnitentiaria, aliter ex quibus a Dataria petitur dispensatio; & quamvis absolute loquendo sufficiat ut impedimentum & dispensandi causa clare, nitide & sine ambagibus explicetur; expedit tamen ut consuetus in Curia *Supplicandi* stylus servetur. Is porro sic se habet.

In supplicatione ad obtinendam pro foro interno dispensationem Supplicationis inscriptio extra seu a foris apponenda, non fit ad Papam, sed ad Majorem Pœnitentiarium, qui unus est e S. R. E. Cardinalibus, in hunc modum,

EMINENTISSIMO ET REVERENDISSIMO DOMINO, DOMINO CARDINALI MAJORI POENITENTIARIO.

Romam.

Intus autem his incipit verbis. Epistola, seu supplicatio.

Eminentissime & Reverendissime Domine.

TUm proceditur ad expositionem impedimenti; circa quam notandum quod si unus dumtaxat conjugum sit conscius impedimenti ex delicto occulto, ut plerumque se res debet, non ambo conjuges vel sponsi plurali numero, sed reus in singulari, ficto nomine supplicat his ferme verbis, quæ petitionem dispensationis super impedimento affinitatis ante contractum matrimonium continent, quæque aliis dispensationum supplicationibus accommodari facile possunt.

Eminentissime & Reverendissime Domine.

E*Xponitur humiliter Reverentiæ vestræ pro parte devoti illius oratoris* N. (vel Titii, aut alterius ficto nomine expressi) *quod postquam idem orator carnaliter cognovit Fabiam, postea ignarus impedimenti, bona fide* (vel conscius impedimenti) *tractatum habuit de contrahendo matrimonio cum sorore dictæ Fabiæ: cum autem dictum impedimentum sit occultum, tractatus vero sit publicus & nisi ad effectum deducatur, scandala exinde verosimiliter exoritura sint, cupit orator ad vitanda scandala, & pro conscientiæ suæ quiete de præmissis, de quibus summe dolet, absolvi, & secum dispensari. Quare Eminentiæ vestræ humiliter supplicat, ut super his de opportuno remedio auctoritate Apostolica providere dignetur.*

Dignetur Eminentia vestra responsum dirigere N. ad me infra scriptum. Hic exprimendum est nomen & cognomen illius ad quem rescribendum est; nomen item oppidi vel civitatis ad quam, vel per quam rescribendum est, & hæc quidem vulgari lingua.

Cum autem dispensationis executio committatur solum Doctoribus in Theologia, vel Jure canonico: si neuter haberi facile possit, id addere debet sollicitator, & rogare ut aliis committatur executio dispensationis, his similibusve verbis: *Et quia in oratoris loco nullus reperitur confessarius, Theologiæ Magister, vel Canonum Doctor, vel alius ad exequendum privilegiatus, dignetur Eminentia vestra providere, & disponere, ut etiam alius exequi valeat,*

præ-

præsertim Parochus, aut etiam simplex confessarius, cui pœnitens suam aperuit conscientiam, vel cui majorem haberet aperiendi fiduciam; ne ipse pœnitens, & præcipue feminæ huc & illuc ad dispensationis executionem circumire cogantur. Hæc facultas ad confessarium etiam non Doctorem recurrendi facile conceditur in casibus, qui parum habent difficultatis, & feminis præsertim. Religiosi Mendicantes, Jesuitæ, etiamsi Doctores non sint, Brevia Pœnitentiariæ exequi possunt, ut & Presbyteri Congregationis Missionis.

Aliam supplicationis methodum breviorem & certam proponunt alii, cujus hic exemplum subjicere placet.

Eminentissime, & Reverendissime Domine.

Titius N. Laicus, conscius (vel ignarus) impedimenti, contraxit in facie Ecclesiæ matrimonium cum muliere, cujus matrem vel filiam vel sororem prius carnaliter cognovit; quare cum absque scandalo separari non possint, & impedimentum sit occultum, humillime supplicat pro absolutionis & dispensationis remedio. Dignetur, &c. Quod si quis ad ipsum Majorem Pœnitentiarium scribere nolit, scribere potest ad unum ex Procuratoribus generalibus ordinum, qui ut monet Reiffenstuel lib. IV. in Append. num. 433. munus hoc Dei intuitu libenter suscipiunt, cum de sola Pœnitentiaria agitur: is autem talium litterarum est stylus, quem in dispensatione a voto simplici castitatis exprimam. *Admodum Reverende in Christo Pater. Quod gravia & copiosa A. R. Paternitatis negatia interpellem, urget charitas proximi. Siquidem Bertha votum simplex perpetuæ castitatis emisit; sed cum de facto orbata suis parentibus, variis exponatur incontinentiæ periculis, ita ut continenter se vivere posse diffidat, enixe rogat dispensationem ad effectum nubendi, ut sibi debitum conjugale & exigere, & reddere liceat. Quare humillime rogat, & ego cum ipsa, dignetur A. R. Paternitas necessariam dispensationem pro foro interno apud S. Pœnitentiariam amore Dei & proximi procurare & obtentam mihi transmittere. Deus omnis charitatis largissimus retributor, dabit mercedem, qua copiosa sit exiguas preces meas promitto, & humillime me commendo. Parisiis 14. Maji 1740. A. R. Paternitatis servus in Christo addictissimus Petrus N.* Exterius vero scribetur vel italice, vel latine, *Admodum Reverendo Patri Procuratori generali ordinis Franciscanorum Reformatorum. Romam.* Ubi nota, quod præter Majorem Pœnitentiarium, qui semper est Cardinalis, tres eidem subordinati in præcipuis tribus Romæ Basilicis constituti sint Pœnitentiarii, qui Minores vocantur, nempe in Vaticana Patres Societatis Jesu, in Lateranensi PP. Franciscani Reformati, & in Liberiana, seu ad S. Mariam Majorem, PP. Dominicani.

Olim, ait auctor Collat. Andeg., usus erat ut litteræ ad Majorem Pœnitentiarium scriptæ per cursorem publicum Romam mitterentur: nunc autem, inquit, sigillo clausæ reponi debent in manibus Bancarii, & eadem via recipitur responsio. Quo nixus fundamento hæc asserat, & unde nata sit hæc disciplinæ mutatio detegere non potui. Contrarium expresse docet Illust. Episcopus Tutelensis tom. III. suæ Septem Sacramentorum expositionis pag. 4. 34. ubi notat posse scribi vel ad amicum, vel ad alicujus Ordinis Procuratorem, vel quod facilius est ad ipsum immediate Majorem Pœnitentiarium, soluto prius Epistolæ *portu*. Aliud est in dispensationibus a Dataria concessis, quæ sub nullitatis pœna Expeditionariorum ministerio secundum Regis Edicta obtineri debent.

Cum dispensatio petitur a Dataria, supplices litteræ diriguntur ad Papam; unde interius Epistola his incipit verbis; *Beatissime Pater*: exterius autem inscriptio est ad *Summum Pontificem*. Etsi in Gallia inutile est nosse, qua forma ad Pontificem scribi debeat, cum ut mox dixi, cura hæc solos Bancarios respiciat; quia tamen nostrum hoc opus prodesse potest extraneis, a quibus jam prælo subjectum est, placet hic exemplum dare supplicæ seu Epistolæ ad Papam pro dispensatione impedimenti publici conscribendæ. Supponemus causam dispensandi esse tum insufficientiam dotis, tum angustiam loci, qui quidem locus nominari debet, vernacula lingua, nisi satis latina expressus intelligatur.

Beatissime Pater. Parisiensis

Exponitur humiliter Sanctitati vestræ pro parte devotorum illius oratorum Petri Tollet Diœcesis Blesensis, & Margaritæ Gautier Diœcesis Parisiensis ex oppido Argentoüil, quod cum dicta oratrix dotem habeat minus competentem, juxta status sui conditionem, cum qua uti & propter angustiam dicti loci, virum non consanguineum (vel non affinem) paris conditionis cui nubere possit,

sit, invenire nequeat, & dictus orator, qui in memorato oppido domicilium fixit, cum dicta minus competente dote oratricem in uxorem ducere intendat, & si extra dictum locum nubere cogeretur, dos quam ipsa habet, non esset competens neque sufficiens, ut virum paris conditionis invenire valeat, locum hujus causæ, alia quæcumque modo vera, & alioqui ad dispensationes sufficiens allegari potest, v. g. extinctio litis, aliunde tamen, quam ex causa matrimonii ortæ, devitatio infamiæ vel scandali, dignitas personarum, bona in Ecclesiam merita &c. nec unquam supprimi debet copula notoria, cum ejus expressio certo necessaria sit, si habita fuerit sub spe dispensationis facilius obtinendæ; & admodum probabiliter necessaria etiam extra hujus nefariæ intentionis casum, ut supra diximus. Tum vero sic continuatur: *Quia vero tertio & quarto gradu consanguinitatis conjuncti* (hic ponitur impedimentum unum vel multiplex, cum omnibus circumstantiis necessario exprimendis) *desiderium suum in hac parte adimplere non possunt, humiliter supplicant Sanctitati vestræ, quatenus cum iisdem oratoribus, quod impedimento quarti (vel tertii & quarti) consanguinitatis gradus, hujusmodi non obstante, matrimonium inter se servatâ forma Concilii Tridentini contrahere illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere libere & licite valeant dispensare; distantiam vero tertii gradus prædicti eis non obstare declarare, prolemque suscipiendam exinde legitimam nuntiare dignemini de speciali gratia, non obstantibus præmissis ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque cum clausulis opportunis.*

Qui singulorum prædictæ & alterius cujuscumque similis supplicæ terminorum notitiam & rationem habere volet, consulat Pyrrhum Corradum lib. 11. praxis dispensat. Apostolic. c. 2.

Si partes in forma pauperum dispensari velint, Parochus eorum paupertatis fidem facere debet apud Episcopum, ejusve Vicarium Generalem, qui eam ad Apostolicam Sedem his verbis transmittat.

Nos . . . Illustrissimi ac Reverendissimi N. Episcopi N. Vicarius Generalis, vel Officialis.

Fidem facimus & attestamur, Joannem N. & Luciam N. hujus N. Diœcesis, adeo pauperes, & miserabiles existere, quod ex labore & industria sua tantum vivunt: prout ex fides Parochi, aliorumque fide dignorum testimonio nobis constare fecerunt; in cujus rei testimonium præsentes fieri fecimus, manu nostra subscriptas, nostroque Sigillo munitas: Parisiis, die, &c. anno &c. Ita Corradus lib. VIII. c. 5. n. 18.

ARTICULUS II.

De executione dispensationis.

Dispensatio, vel est a Pœnitentiaria, vel Dataria. Unaquæque diversos habet executores: prima quidem confessarios; secunda vero Episcopum, ejusve Vicarios Generales. De utriusque seorsim dicendum.

Quod ad Confessarios attinet, dispensatio ad eos a Majori Pœnitentiario directa exterius his inscribitur verbis: *Discreto viro N. Confessario Theologiæ Magistro (vel decretorum Doctori) ex approbatis ab ordinario per latorem, vel latricem pœnitentem eligendo ad infra scripta specialiter deputato.*

Intus vero explicatur & impedimentum, & ejusdem relaxandi ratio. Quod ut distinctius intelligatur duo proponemus exempla, aliud quidem dispensationis, ad contrahendum, aliud vero dispensationis ad manendum in contracto. Prius sic habebit ut plurimum.

Lucius miseratione divina Episcopus N. S. R. E. Cardinalis N.

Discreto viro Confessori . . . Salutem in Domino. Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipse de matrimonio contrahendo tractavit cum muliere, quam, & cujus matrem carnaliter cognovit. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat dicta carnalis cognitio cum præfata mulieris matre sit occulta, & nisi lator cum dicta muliere matrimonium contrahat, periculum immineat scandalorum: ideo ad dicta scandala evitanda, & pro sua conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolvi, secumque dispensari. Quare supplicavit humiliter, ut sibi super hoc de opportuno remedio providere dignaremur. Nos discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita; dictum latorem, audita prius ejus sacramentali confessione, ac sublata occasione amplius peccandi cum dicta mulieris matre, ab incestu, & excessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma Ecclesiæ consueta; injuncta ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari, & aliis, quæ de jure fuerint

rint injungenda. Demum, dummodo impedimentum ex præmissis proveniens occultum sit, & aliud canonicum non obstet cum eodem latore quod præmissis non obstantibus matrimonium cum dicta muliere, & uterque inter se publice, servata forma Concilii Tridentini contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeat misericorditer dispenses, prolem suscipiendam exinde legitimam pronuntiando in foro cosciencia, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantum & non aliter, neque ullo alio modo; ita quod hujusmodi absolutio, & dispensatio in foro judiciario nullatenus suffragentur. Nullis super his testibus adhibitis, aut litteris datis, seu processibus confectis, sed præsentibus laceratis quas sub pœna excommunicationis lata sententia lacerare tenearis, neque eas latori restituas; quod si restitueris, nihil ei præsentes litteræ suffragentur. Datum Romæ &c.

Posterius rescriptum ad remanendum in contracto, fere ejusdem erit tenoris, unde discrimina referre sufficiet:

Lucius &c. *Discreto viro &c. Ex parte viri latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipse aliàs matrimonium publice in facie Ecclesiæ contraxit, & successive consumavit cum muliere, cujus matrem antea carnaliter cognoverat. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, dictus lator ob impedimentum ex præmissis proveniens, quod occultum est in dicto matrimonio remanere nequeat absque Sedis Apostolicæ dispensatione, ad evitanda scandala, quæ si divortium fieret inter se & prædictam mulierem, exorirentur, cupit à præmissis, de quibus plurimum dolet, absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicavit humiliter &c. Nos igitur . . . discretioni tuæ committimus, quatenus si ita est, dictum latorem audita, prius &c. à quibusvis sententiis, censuris & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, incestu & excessibus hujusmodi absolvas . . . injuncta ei pro tam enormis libidinis excessu, gravi pœnitentia salutari, ac confessione Sacramentali semel quolibet mense per tempus arbitrio suo statuendum, & aliis injunctis quæ de jure fuerint injungenda. Demum dummodo impedimentum præfatum occultum sit, & separatio inter latorem & dictam mulierem fieri non posse absque scandalo, & ex cohabitatione de incontinentia probabiliter timendum sit, aliudque canonicum non obstet, cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur, matrimonium cum eadem muliere, & uterque inter se de novo secrete ad evitanda scandala prædictis non obstantibus contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeat misericorditer dispenses; prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro conscientia, &c.* ut supra.

In dispensationibus, aut commutationibus votorum Simplicium castitatis aut Religionis quæ quis vel transgrederetur, vel jam transgressus est matrimonium contrahendo, peculiares quædam clausulæ adduntur in hunc modum.

Nos discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum latorem &c. absolvas, injuncta ei pœnitentia salutari, se aque votum præfatum ad hoc tantum ut matrimonium legitime contrahere, & in eo debitum conjugale exigere & reddere licite valeat, in Sacramentalem confessionem semel quolibet mense, & in alia pœnitentia opera perpetua per te injungenda, inter quæ sint etiam aliqua (Religionis quam ingressurus fuisset) quæ quotidie facere teneatur ad eum finem ut ea adimplens meminisse semper possit obligationis, qua hujusmodi voto astringebatur prout secundum Deum, ipsius animæ saluti expedire judicaveris, dispensando co....nutes in foro conscientia tantum &c.

Ut in his quæ juniori Confessario, & seniori quandoque moram facere possent, tuto procedatur, eas prædictorum rescriptorum partes explicabimus quæ aliquid difficultatis habent. Sed expositioni huic præmittenda est expositio alia breviaturarum communium quæ in litteris Sacræ Pœnitentiariæ opponi solent.

	A
alr	aliter
als	alias
Aplica	Apoſtolica
apphacis	approbacis
auctte	authoritate
	C
Cardilis	Cardinalis
canice	canonica
cen.	cenſuris
confeone	confeſſione
coione	communione
conſcie	conſcientiæ
	D
diſcreoni	diſcretioni
Dnus	Dominus
	E
Ecclæ	Eccleſiæ
effus	effectus
exis	exiſtit
Ecclis	Eccleſiaſticis
Epus	Epiſcopus
	F
fr	frater
frum	fratrum
	G
gnrali	generali
	H
humoi	hujuſmodi
humilr	humiliter
	I
infraptum	infraſcriptum
irregulrte	irregularitate
igr	igitur
intropta	introſcripta
	L
lia	licentia
lcitima	legitima
lræ	litteræ
lite	licite
	M
mrimonium	matrimonium
magro	magiſtro
miraone	miſeratione
mir	miſericorditer
	N
nultus	nullatenus
	O
ordio	ordinatio
	P
PP.	Papa
Pr	Pater
Pontus	Pontificatus
ptus	prædictus
pfur	præfertur
pntium	præſentium
Pbrer	Presbyter
Pbricida	Presbytericida
poenia	Pœnitentia
Pœniaria	Pœnitentiaria
poe	poſſe
pror	procurator
	Q
qtnus	quatenus
qmlbt	quomodolibet
qd	quod
	R
relari	regulari
reliose	religioſe
Roma	Romana
	S
Sanctæ	ſanctæ
ſalpri	ſalutari
ſentia	ſententia
ſpeals	ſpecialiter
ſuppiioni	ſupplicationi
ſpualibus	ſpiritualibus
	T
tn	tamen
tm	tantum
Thia	Theologia
tli	tituli
	V
venebli	venerabili
vræ	veſtræ

Nunc

Nunc enucleandæ veniunt clausulæ, quarum observatio necessaria est ut Confessarius rescriptum valide aut licite exequatur.

Discreto viro Doctori &c. Non ergo sufficit ut quis sit vel Licentiatus in Theologia aut jure civili aut jure Canonico vel utriusque Professor vel Doctor in jure Civili; vel ut reipsa doctus sit, vel ut ex errore communi Doctor existimetur, vel ut Magister in religione sua appelletur nisi vere ad Magisterii seu Doctoratus gradum in Universitate aliqua evectus sit: unde in his casibus dispensatio suo frustraretur effectu. Hæc scribens audio Brevia pœnitentiariæ nunc non dirigi ad Doctores. Excipiuntur ab hac regula PP. Societatis & Religiosi Mendicantes, & qui per participationem Privilegiis *eorum fruuntur*. Item & simplices Confessarii, qui executionem dispensationis sibi delegari precati sunt & obtinuerunt. Vide Sanchez lib. VIII. disp. 34. quin. 12. bene advertit quod si litteræ aperiantur ab eo qui Magisterii gradu insignitus non fuerit, non ideo careant effectu, modo à Doctore etiam indocto executioni mandentur. *Ex approbatis ab ordinario*. Unde Doctor qui actum approbatus non est, licet alias vel alibi approbatus fuerit dispensationem exequi non potest. Si rescriptum sit in favorem Religiosi, sufficit ut Confessarius ab eo eligendus sit approbatus à Superiore Ordinis, qui respectu Religiosorum suorum vices Ordinarii gerit. Si agatur de Moniali, debet hæc eligere Confessarium ex approbatis pro Monialibus. Circa quod duo notat Tiburtius Navar. pag. 15. 1. non requiri ut Confessarius approbatus sit *pro monasterio in quo degit ea* Monialis. 2. hujusmodi commissiones aliquando committi Confessariis ex approbatis ab Ordinario, etiamsi non sint approbati pro *Monialibus*, nimirum ut *Moniales habeant libertatem confitendi cuilibet*. Verum multo decentius & tutius est, ut quis specialem ad audendas Moniales approbationem postulet ab Ordinario; quam quidem ad breve tempus & generatim, ne quid nascantur suspicionis efflagitare potest.

Age jam & interiores rescripti clausulas interpretemur, quæ serio pensari debent.

Prima est ista: *quatenus sit ita est*, vel ut olim dicebatur, & etiam cum omissum, est, utcumque subaudiri debet; *quatenus si ita esse per diligentem oratoris examinationem, ac post monita & consilia opportuna illi præstita inveneris &c.* Circa clausulas istas quædam sunt annotanda, & quidem:

1. Monita hæc, & consilia in eo sita esse, quod Confessarius pœnitentem adhortetur, ut veritatem sincere, & coram Deo explicet; quod existimo necessarium non esse si pœnitentis probitas, & religio Confessori jam notæ sint.

2. Confessarium teneri in conscientia, & sub gravi peccato rei fundum, & circumstantias indagare, & scrutari, investigando scilicet an impedimentum quod Pœnitentiariæ propositum est occultum sit; & an ex dispensationis denegatione oritura sint incommoda, quæ alioqui secutura esse declaravit Orator: uno verbo, an preces veritate nitantur, & an à parte rei subsistat causa finalis quæ pœnitentiariam movet ad dispensandum, & qua seclusa non dispensaret. Hoc autem examen, quandoque satis facile est, quandoque difficile, nec semper reipsa sufficiunt, quæ prima fronte sufficere videntur: unde ei qui ut à castitatis voto liberaretur, exposuit se *stimulis carnis adeo agitari, ut continenter vivere posse non speret*; non sufficit vel sola tentatio, vel juxta aliquos, periculum unius, aut alterius transgressionis, tunc enim adhuc utile est votum ut voventem contineat ne ita facile labatur. Requiritur ergo, ait Sanchez, vel periculum, quod oriatur ex ipso voventis statu, qui v. gr. conjugatus sit, vel tanta implendi voti difficultas sive ob habitum, sive ob vehementiam tentationis, ut probabiliter judicetur votum, & violandum sæpius fore, & non vitandis, sed augendis peccatis inserviturum esse. Ita post Navarrum citatus Sanchez lib. VIII. disput. 20. num. 10. Facile tamen crediderim eum, qui conjugem ducere potest, cujus usu concupiscentiam refrenet, posse voti dispensationem sollicitare, cum graviter tentatur, & imminet probabile, vel lapsus unius periculum; juxta id Cypriani Epistola 62. edit. Pamel. *Si autem perseverare nolunt, vel non possunt, melius est nubant, quam in ignem delictis suis cadant*; & ita docet Pontas V. Disp. de Voeux, cas. 6. Quædam hic moventur dubia. 1. an qui sine examine dispensationem executus est, valide executus fuerit. 2. An si Confessarius cui præsentatum est rescriptum dispensationis, idem judicet subrepticium, possit alius adiri, qui contra sentiat. 3. Cui credendum sit cum verificandum est, an preces veritate nitantur.

Resp. Ad. 1. Certum est si facti veritas Con-

Confessario nota sit, non opus esse examine. 2. Si Confessor veritatis minime conscius sine prævio examine dispenset, censet Sanchez, etiam posita facti veritate, invalidam esse dispensationem; quia, inquit, verba hæc: *si ita esse per diligentem examinationem inveneris*, inducunt formam, quam minime observata corruit tota commissionis validitas. Aliud esset, teste eodem ibidem n. 26. si simpliciter diceretur: *Dispensa, si ita est*. Ex quo colligo valere hodie dispensationes sine examine, non tamen sine facti veritate concessas; quia nunc usus est ut solum scribatur, *si ita est, vel si preces veritate nitantur*. Graviter tamen peccaret, qui serium veritatis facti examen culpate omitteret, cum super hoc conscientia ejus à Pontifice oneretur.

Resp. Ad 2. Licitum esse pœnitenti ab uno Confessario ad alium recurrere, modò non eo fine ut latiorem inveniat, aut eruditum minus, qui libidini suæ faveat. Potest etiam Confessarius, re propius expensa à priori sua opinione recedere. Neutrum juxta Sanchez lib. VIII. disp. 27. n. 38. licet Officialibus erga dispensationes à Dataria concessas. Non primum, quia ex l. 30. ff. *De judiciis*, ubi semel cœptum est judicium, ibi terminari debet: idque verum est, etiamsi Officialis, cui priori præsentatum est rescriptum, in alterius electionem consentiret. Non secundum, quia petimitur jurisdictio Judicis delegati statim ac sententiam definitivam tulit, etiamsi ferendo erraverit; ergo, ait idem Sanchez, non potest variare, ac proinde in utroque casu reccurendum est ad Pontificem, qui alium delegat, sed de his judicent Officiales. Unum hic monere sufficiat cum actore coll. Andeg., & Illust. Episcopo Tutelensi, Confessarii onus non esse ut expendat an expositio Papæ facta vere sufficiens sit ad obtinendam dispensationem, ideoque an in hoc casu concedi debuerit dispensatio; sed tantum an res eo se habeant modo, quo Pontifici expositæ fuerunt.

Resp. Ad 3. Credendum esse pœnitentis assertioni, cum in foro pœnitentiæ confiteatur, nec adhibeantur, nec adhiberi possint testes; nec ullus confici processus judicialis, prout ejusdem Pœnitentiariæ rescriptum declarat. Quod si Confessarius aliunde norit rem non ita esse ut exposita est, non debet dispensationem exequi, quidquid in contrarium asserat pœnitens; nisi forte id ex alterius confessione rescierit; quo in casu quid faciendum sit docent Theologi agendo de sigilli obligatione in Tract. de Pœnitentia.

Secunda clausula hæc est; *audita prius ejus sacramentali confessione*; unde necesse est ut lator peccata, saltem ea, quæ à postrema confessione commisit deponat apud confessarium rescripti executorem; idque verum est, ait Navarrus p. 20. etiamsi dispensatio concederetur in materia, quæ nullum pœnitentis delictum supponit, puta in irregularitate orta ex defectu natalium. Haud tamen necesse est ut vel mortalia, vel ea quæ circa materiam dispensationis commisit peccata, confiteatur, si hæc jam apud alium, vel eundem Confessarium deposuerit: qui enim venialia solum habens, venialia deponit prædictam clausulam verificat, & adimplet. Censet quidem Sanchez libr. VIII. disp. 34. n. 29. Confessionem non necessario requiri ad hoc ut dispensatio valide executioni mandetur; sed absit ut in materia tanti momenti pars minus tuta propter meras probabilitates teneatur. Tertia clausula est: *sublata occasione peccandi &c.* Quæ verba demonstrant pœnitentem nec ante absolvendum, nec ante dispensandum esse, quàm abstulerit occasionem peccandi, voluntariam quidem de facto, necessariam autem animo, & corde: de quo vide S. Anton. de pœnit. cap. 3. art. 3. p. 6.

Quarta clausula est: *injuncta ei .... gravi pœnitentia*; quæ quamvis à Confessarii discretione & personarum statu dependeat, ait Navarrus, pag. 88. posset tamen esse jejunium per sex menses, semel qualibet hebdomada; recitatio tertiæ partis Rosarii per tres menses, tribus diebus qualibet hebdomada; vel aliquod illud pietatis opus arbitrio ipsius Confessarii imponendum, frequens præsertim confessio, usus meditationis, & similia quæ cor potentius afficiunt, consideratis semper statu, qualitate, sexu, & ætate pœnitentis, & advertendo quod pœnitentia sit ita prudenter imposita & moderata, ut nusquam pœnitentis delictum detegi possit. Utique si pœnitens in aliis confessionibus jam antea rite factis, pœnitentiam crimini, propter quod dispensari voluit, parem recipit & executus est, erit hujus præviæ satisfactionis habenda ratio: unde Confessarius pœnitentias Brevi Romano præscriptas moderari & temperare debebit, sic tamen ut modum temperans substantiam servet. Huic clausulæ aliam substituit Pœnitentiaria, cum agitur de relaxatione voti, eaque his quæ jam retuli verbis continentur *sibique votum præfatum ad hoc tantum* &c. ut supra, quæ paulo fusius explicanda sunt.

2. Ita

1. Itaque monendi sunt a Confessario pœnitentes a votis dispensandi, dispensationem non nisi ad contrahendi matrimonii effectum concedi, unde eo usque tenetur voto. Quapropter si in gravi incontinentiæ periculo versentur, hortandi sunt ut quam primum matrimonium ineant, ne interim multiplicentur voti transgressiones. Quod si post contractum matrimonium adversus castitatem conjugalem peccent, ex hac parte voti transgressores erunt, utpote quod non nisi in ordine ad matrimonii usum relaxatum fuerit.

2. Cum dispensationi à Pœnitentiaria concessæ annexa sit quædam species commutationis in *Sacramentalem confessionem* semel quolibet mense, hoc menstruæ Confessionis onus à Confessario pœnitenti imponendum est.

3. Cum additur voti commutationem faciendam insuper esse in *alia pœnitentiæ opera*, necessum est ut Confessarius præter menstruam Confessionem alia pœnitenti imponat pœnitentiæ opera, puta jejunium, aut abstinentiam ab ovis, & lacticiniis feria sexta, vel sabbato; aut Officium aliquod parvum v. g. B. Mariæ V., item septem psalmos, & similia. Cum autem *alia* hæc *pœnitentiæ opera* plurali numero exprimantur, debent ad minus esse duo: sed & duo sufficiunt, ne gravetur pœnitens. Porro hæc pietatis opera *tamdiu duratura* sunt ex rescripto, *quamdiu prædictæ commutationi locus erit*. Ex quibus tria sequuntur. 1. obligationem prædictorum operum ab eo solum incipere, quo orator contrahit, & consummat matrimonium, quia non ante operatur dispensatio. 2. Sublato per mortem alterius conjugis, commutationis usu, cessare singulas dictæ & mox dicendæ pœnitentiæ partes, quia reviviscit obligatio voti. 3. id locum habere in dispensatione voti Castitatis, non autem voti Religionis amplectendæ; quia votum Castitatis dissoluto per alterius mortem conjugio reviviscit; non vero votum Religionis; cujus proinde relaxationi, utpote perpetuæ, perpetua respondere debet pœnitentia.

4. Cum adhuc præcipiatur ut inter opera pietatis quædam *sint etiam quæ pœnitens quotidie facere teneatur*, ut semper primævæ voti sui obligationis meminerit; evidens est, præter mox exposita pietatis opera (quorum prima non sunt in perpetuum; secunda sunt quidem in perpetuum vel potius quamdiu commutationi locus erit, non tamen quotidiana) alia imponi debere quæ singulis diebus impleantur. Hæc autem & faciliora, & utiliora præscribi debent, v. g. lectio quotidiana brevis, breve conscientiæ examen, oratio mentalis ad minus per quadrantem, aliquod charitatis opus in proximum juxta vires, fortunas, & statum pœnitentis. Cum vero ea imponet Confessarius, monebit pœnitentem, ut dum ea exequetur, meminerit vinculi a quo dispensatus est, prout jubet sacra Pœnitentiaria. Si dispensatio detur in voto Religionis, inter pœnitentiæ opera à Confessario præscribenda, quædam esse *debent Religionis quam* pœnitens *ingressurus fuisset*, *atque quotidie facere teneatur* in memoriam voti. In hoc ordine sunt gestatio chordulæ Ordinis, recitatio quotidiana & quotuplex Orationis Dominicæ & Angelicæ salutationis; item Litaniarum quæ in ordine dicuntur, breve Conscientiæ examen. Si dispensatus sit in sacris, habenda est ratio officii ad quod jam tenetur: unde imponi ei potest commemoratio Sancti Institutoris Religionis quam voverat, cum Litaniis Deiparæ, aut brevi conscientiæ examine. His addi possunt opera quædam ejusdem generis, sed haud quotidiana.

Quinta clausula est: & *aliis injunctis quæ de jure fuerint injungenda*; hæc clausula generalis est, & subauditur etiam non expressa. Ejus scopus est, ut si pœnitens in foro pœnitentiæ dispensandus, alia Confessario peccata declaret, ex quibus ad restitutionem alieni boni, denigratæ famæ reparationem, aliave similia teneatur, hæc ei præcipiantur à Confessore, præter speciales pœnitentias, de quibus modo actum est.

Sexta clausula est: *dummodo impedimentum sit occultum*, & hæc est conditio sine qua non dispensat Pœnitentiaria, juxta quæque Navarr. pag. 23. *Semper est punctualiter observanda*. Unde si Confessarius ex pœnitentis examine agnoscat factum esse *famosum*, *vel manifestum*, *vel notorium facti vel juris*, ulterius ad executionem procedere non potest, & interim pœnitentem monere debeat, quid facto opus sit. Quando autem & quatenus impedimentum debeat occultum judicari, colliges ex addend. in tractatu *de censur.* cap. 1. quæst. VIII. cap. 2. pag. 345. edit. 1627.

Septima clausula est: *aliudque canonicum*, impedimentum nempe, *non obstet*: unde si partes alio impedimento sive occulto sive publico ligatæ sint, rursus ad sacram Pœniten-

nitentiariam recurrendum erit pro occulto quidem, ut ejus dispensatio nova prioris impedimenti mentione facta, ab eadem Pœnitentiaria impetretur; pro publico autem, ut significetur eidem partes impedimento hoc teneri a quo per Datariam dispensari satagent; jam enim supra monuimus, Pœnitentiariam exigere ut publicum, quo partes vinciuntur, impedimentum sibi patefiat: neque vero aliter judicare potest, an non satius sit spem quamcumque dispensationis adimere.

Octava sic habet: cum *eodem latore, quod præmissis non obstantibus*; quibus indicatur Confessarium, non obstante præfato impedimento, & aliis, quæ Pœnitentiariæ exposita sunt ad executionis gratiam devenire posse.

Nona hæc est: *matrimonium, servata forma Concilii Tridentini contrahere, & in eo remanere licite valeant*, id est præviis seu omissis de licentia Ordinarii denuntiationibus, coram Parocho & testibus, contrahere, & matrimonio uti, ac si nullo umquam impedimento ligati fuissent, adeo ut proles inde oritura pro legitima habenda sit.

Decima: in *foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis confessionis tantum &c.* quæ verba de novo demonstrant contra Sanchez, forum conscientiæ de quo hìc agitur, esse ipsum Pœnitentiæ tribunal, extra quod gratia hæc à Confessario expediri non potest.

Undecima: *ita quod hujusmodi absolutio, & dispensatio in foro judiciali nullatenus suffragentur*. Unde si forte impedimentum ex occulto publicum fiat & in judicium deducatur, gratia Pœnitentiariæ in foro fori non suffragatur; adeoque tunc ad Datariam recurrendum esset: quamquam si pœnitens maritali jure uteretur sine scandalo, non peccaret, ut qui vere coram Deo dispensatus fuerit, cum a Pœnitentiaria dispensari potuerit, quo tempore impedimentum erat occultum.

Duodecima: *Sed præsentibus laceratis &c.* scilicet quam primum moraliter fieri poterit, eaque attentione ut nec rescriptum, nec delictum pœnitentis cognosci possit.

Decima tertia; *neque eas latori restituas, quod si restitueris nihil ei præsentes litteræ suffragentur*; id est numquam ei in foro fori suffragentur quod tamen intendere videretur pœnitens qui has litteras sibi restitui vellet. Interim, & si graviter peccaret, & excommunicationem prædictis verbis latam incurreret confessarius litterarum restitutor, semper valeret dispensatio rite semel & legitime executioni mandata.

Eædem clausulæ iisdem fere verbis repetuntur in rescriptis ad remanendum in contracto, cum differentiis quibusdam hic breviter exponendis.

Prima est: *a quibus sententiis, censuris & pœnis*, quas scilicet pœnitens sive de jure communi, sive ex speciali locorum lege, ob incestus crimen incurrit, aut incurrere potuit.

Secunda est: *injuncta ei confessione sacramentali semel quolibet mense per tempus arbitrio tuo statuendum*: unde per duos ad minus menses prædicta confessio iniungi debet, & melius ad sex menses injungitur.

Tertia est: *& Separatio fieri non possit absque scandalo & ex cohabitatione de incontinentia timendum sit*. Harumce clausularum verificatio Confessorem torquere non debet; cum evidens sit personas quæ palam pro legitimis conjugibus habentur, nec posse separari sine scandalo, nec secum invicem absque gravi incontinentiæ periculo cohabitare.

Quarta est; *ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata &c.* & hæc est clausula tot tantisque discriminibus obnoxia, quam anxie & pro modulo cum communi supra exposuimus.

Quinta est: *matrimonium inter se de novo secrete . . . . . præmissis non obstantibus contrahere*, id est sine Parocho & testibus; adeo tamen ut pœnitens non prius in debiti redditionem consentiant, quàm præviam eo quo poterit meliori modo consensus renovationem obtinuerit a parte impedimenti nescia: alioqui enim fornicaretur, tametsi a rescripti gratia non excideret.

Has clausarum Pœnitentiariæ expositiones, quo certius iis pedem figat lector desumpsi tum ex Tiburtio Navarro tum ex Syro Placentino, utroque Apostolicæ sedis Pœnitentiario.

His omnibus mature ponderatis & præstitis, Confessarius post datam in forma solita absolutionem a censuris & peccatis, gratiam Apostolicam his exequetur verbis mutato ut evidens est impedimentorum nomine.

Et insuper auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento primi (seu secundi, seu primi & secundi) gradus ex copula illicita a te habita cum sorore mulieris cum qua contrahere intendis proveniente: ut præfato impedimento non obstante, matrimonium cum dicta mu-

muliere, publice, servata forma Concilii Tridentini contrahere, consummare & in eo remanere licite possis & valeas. In nomine Patris &c.

Insuper eadem auctoritate Apostolica prolem, quam ex matrimonio susceperis, legitimam fore nuntio & declaro. In nomine Patris &c. Passio Domini nostri &c. ut post finem consuetæ confessionis.

Si dispensatio detur ad remanendum in contracto, forma hæc erit; *& insuper, dispenso tecum super impedimento primi affinitatis gradus ex copula illicita, quam cum sorore tua putata conjugis antea habuisti, ut illo non obstante, renovato consensu cum præfata conjuge matrimonium cum illa contrahere &c.*

Et pariter eadem auctoritate Apostolica prolem, si quam suscepisti, & susceperis, legitimam fore decerno & declaro. &c. si dispensatio fit a voto castitatis dicitur: *insuper tibi votum castitatis quod emisisti, ad effectum ut Matrimonium contrahere, & debitum conjugale reddere & petere licite possis & valeas, in opera quæ tibi præscripsi, dispensando commuto. In nomine &c.* Eadem pene est forma dispensationis a Religionis voto, in ordine ad matrimonium: quod si quis dispensatus sit, dummodo cœlibem vitam ducat, non dicitur *ad effectum contrahendi matrimonium*; bene vero *ad effectum remanendi in sæculo in vita cœlibe.*

Si quis non obstante castitatis voto matrimonium inierit, dicitur: *item te, non obstante castitatis voto, quod emisisti, & transgressus fuisti, in dicto matrimonio remanere, & debitum conjugale reddere posse & debere declaro; & ut idem debitum etiam exigere licitè possis & valeas, tecum eadem auctoritate Apostolica dispenso. In nomine Patris &c.* Ex his absolvendi formulis nemo est qui congruas unicuique casui efformare facile non possit.

ARTICULUS III.

QUid in impedimentis matrimonialibus possint Episcopi ordinariam potestatem *dispensandi in quibusdam impedimentis dirimentibus publicis, communi fere calculo Doctores denegant Episcopo, ait* BENEDICTUS XIV. *lib.* VII. DE SYNODO *cap.* 31. *num.* 3. *quinimo sacræ urbis Congregationes, Concilii videlicet, ac suprema Inquisitionis, non semel præscripserunt tanquam falsam & temerariam, propositionem asserentem Episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico, quod obsistat Matrimonio contrahendo, etiamsi gravis urgeat illud contrahendi necessitas, uti videre est apud Joannem Baptistam Rigantium, virum apprime doctum*, tom. IV. comment. in regul. Cancellar. In notis ad reg. 49. n. 1. & 2. *ubi sacrarum Congregationum responsa summa diligentia congesta per extensum, ut dicitur, referuntur, & Doctorum in hanc rem placita copiose allegantur.* Hoc præsupposito quasdam regulas e sanioribus Theologis & Canonistis petitas hic proponam.

Regula 1. Possunt Episcopi dispensare circa impedimentum omne quo post Matrimonium legitime contractum aufertur debiti conjugalis exigendi potestas, ut est affinitas sive ex Baptismo sive ex incestu, imposita tamen pro gravitate incestus pœnitentia, & procurato occasionis peccandi recessu. Hæc est communis opinio, ait post Sylvestrum Cabassut, ibid. n. 7. Vide Sanchez lib. VIII. disp. 12. n. 16.

Possunt etiam Religiosi Mendicantes cum eo, qui non obstante castitatis voto matrimonium iniit & consummavit, dispensare ad petitionem debiti conjugalis: idem possunt Jesuitæ cum speciali Provincialis licentia. Neutri vero ad contrahendum dispensare possunt in eodem voto, ut multo probabilius docent Suarez, Sanchez, Layman, & plures alii.

Regula 2. Possunt Episcopi in contracto dispensare ab impedimentis dirimentibus, alioqui Papæ reservatis, cum occurrunt sex subsequentes circumstantiæ. 1. ut occultum sit impedimentum, Matrimonium vero publicum. 2. ut Matrimonium bona fide, seu sine prævia impedimenti notitia contractum fuerit. 3. ut fuerit consummatum. 4. ut partes sine verisimili scandali periculo separari non possint. 5. ut partes præ inopia non possint ire, aut recurrere ad Papam ejusve Legatum. 6. ait Pikler, ut tale sit impedimentum, in quo dispensatio à Papa dari consuevit. In harum conditio non concursu dispensandi potestas penes Ordinarium est, prout sibi ab Urbe Roma responsum fuisse testatur Zerola 1. part. *Dispensatio*, §. 5. idem docent Collat. Andeg. tom. 11. pag. 92. Cabass. & alii communiter.

Si vero, ait idem Cabassutius, aliqua absit ex præfatis circumstantiis, & personæ sint pauperes, aut rudes, aut rusticæ, officium erit Ordinarii prosequi hanc dispensationem in

in forma pauperum apud Sedem Apostolicam, ut gratis & sine compositione obtineatur.

Regula 3. Possunt aliquando Episcopi *extraordinaria potestate, & ex præsumpta Summi Pontificis voluntate in aliquo eventu, urgentissimæ videlicet necessitatis* ab impedimentis dirimentibus modò occultis dispensare ad contrahendum: ut si rebus omnibus jam ad matrimonium contrahendum præparatis, invitato parentum coetu, assignata ad nuptias die admodum propinqua, puella ex Confessione detegat se dirimente impedimento irretitam esse, & nulla præter Ordinarii dispensationem pateat via, qua periculum gravis scandali, suspicionis, infamiæ, atque etiam inimicitiarum removeri possit. Ratio est, quia reservatio in casu tam urgenti non esset in ædificationem, sed potius in perniciem animarum. Ista, quam Sanchez primus produxit, opinio, evasit subinde inter doctores communis, ut post Bonacinam notat Cabassutius lib. III. c. 7. n. 4.

Proponit quidem idem Sanchez aliam, qua puella se extricet, rationem, ut nempe emittat castitatis votum ad tempus, ideoque vel ab Episcopo, vel ex solo temporis lapsu dispensabile, & palam dicat sibi propter votum hoc à confessario præceptum esse, ut à matrimonio abstineat; interim vero recurrat ad Papam pro sollicitanda veri, quo ligatur, impedimenti relaxatione: sed quoniam cautela hæc, vel non semper occurrit menti, vel ob rerum aut personarum circumstantias quandoque impossibilis est in praxi, aut admodum difficilis; aliunde vero timendum est ne si puella urgeatur, an ad tempus voverit, non desint qui statim regerant, ei ergo sufficere Episcopi dispensationem, quæ in talibus angustiis, justa erit, & valida in foro conscientiæ.

Utilissima hac Appendice *ex continuatione Honorati Tournely transcripta præsens opus locupletari duximus, ne ad completam Moralis Theologiæ institutionem aliquid deesse videretur.*

APPENDIX II.

De Orientalis Ecclesiæ circa Matrimonium disciplina.

MAtrimonium inter Sacramenta à Christo Domino instituta universa recenset Orientalis Ecclesia: Nam apud Græcos, Armenos, Syros sive Jacobitas, sive Nestorianos, & Cophtos, semper ac ubique locorum veluti sacra christianæ ecclesiæ cæremonia habitum est: Omnesque a Christo Sanctificatum fatentur, & non solum Christi cum ecclesia unionem significare, sed etiam gratiam conjugatis afferre crediderunt, ac tenent, quæ mutuum inter eosdem amorem charitatemque pariat & foveat, eosque ad rite filios educandos adjuvet. Id eorum expendenti ecclesiasticos libros fit illico exploratum. Rem vero extrà omnem controversiam ponit Orthodoxa Orientalis Ecclesiæ Confessio, aliæque fidei professiones adversus Lutheranorum, Calvinianorumque hæreses, Cyrillique Lucaris errores evulgatæ. Ex iis enim constat, ut legere est in actis Orientalis Ecclesiæ à Schelstratio editis, & in opere de fidei circa Eucharistiam perpetuitate, Græcos omnes Ruthenos, Armenos, Syros, ac Cophtos matrimonium venerandum Sacramentum esse profiteri. Id vero satis superque est ad convincendum novitatis, & erroris Lutheranos, Calvinianos, Remonstrantes, Anglicanos, Socinianos, aliosque ætatis nostræ Novatores.

Circa ritus varia est Orientalis Ecclesiæ disciplina. Apud Latinos sponsalia Ecclesiastica sunt fere sublata ac civilia tantum matrimonii celebrationi præmittuntur. Postquam inita sunt sponsalia ex decreto Innocentii III. à Concilio Tridentino iterum inculcato proclamationes fieri debent tribus diebus festivis, ut est ab Auctore explicatum, antequam matrimonium contrahatur; sed hæc Lex in Orientali Ecclesia usu recepta non est. Græci enim uno eodemque die sponsalia & matrimonium celebrant. Alexius Imperator sponsalia antequam contrahatur matrimonium celebranda esse decreverat; sed cum Græcorum disciplina solemnia ecclesiastica sponsalia præscribat, Ecclesiæ illius Antistites Imperatoris edictum servare recusarunt, & semper sponsalia solemniter in Ecclesia dum matrimonium contrahendum esset, celebraverunt. En autem eorum in sponsalibus, ac matrimonio celebrando Ritum. Sponsalia scripto, Ecclesiæ benedictione, annuli arrha, osculoque adhibitis, poenaque a resiliente subeunda indicata hoc ritu celebrant. Post divinam Missam stante in sacrario Sacerdote conjugio copulandi præ sacris foribus consistunt. Vir quidem a dextris, mulier autem à sinistris. Sunt vero

repo-

repositi in dextra sanctæ mensæ parte duo ipsorum annuli aureus, & argenteus. Ex iis argenteus dextrorsum respicit, aureus sinistrorsum juxta se invicem. Tum Sacerdos recens nuptorum tertio capita signat, traditque illis cereos accensos, & in templum illos inducit. Deinde cruciformiter thus adolet, dicente Diacono: *Benedic Domine &c.*, ac variis recitatis precibus in Euchologio præscriptis, Sacerdos acceptis annulis, donat primum viro aureum, tum argenteum mulieri. Ac viro dicit. *Subarrhatur servus Dei N. propter ancillam Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: amen, nunc, & semper & in sæcula sæculorum Amen.* Ait deinceps mulieri: *subarrhatur ancilla Dei N. propter servum Dei N. in nomine Patris &c.* Cumque ter ad unumquemque hoc dixerit, crucem super eorum capita facit annulis, & utrumque dextris eorum digitis immittit, viro ut digniori aureum, feminæ argenteum: assistens vero Paranymphus amoris, & concordiæ inter sponsos conciliator commutat, & sponsæ aureum, sponso argenteum donat, ut hic muliebri infirmitati virilem animum accommodet; illa vero se in omnium mariti bonorum consortium venire intelligat: vel ut hac annulorum commutatione suorum corporum possessioni renuntient, & se non propriæ, sed alienæ potestatis agnoscant. Thessalonicensis vero annulo ferreo sponsam ubique donatam cum M. S. Cryprof. asserens, paulum diverse ritum eumdem explicat, *femina* inquiens *quasi ex parte viri aureum annulum Sacerdos tradit, & quasi ex parte femina aureum viro, & Trinitatem veneraturus ter illos commutat.* Unius Paranymphi mentionem habet Concilium Carthaginense quartum, qui castitatis, & pudicitiæ conjugis utriusque testis, & quasi custos, *puros adhuc illos, & commercii carnalis expertes inter se jungit*, vel potius conjunctioni in Ecclesia factæ assistit, & Dei personam primi omnium conjugii Paranymphi, & Pronubi in Ecclesia repræsentat. His nuptiarum subarrhatio absolvitur, sponsique deinceps dimittuntur. In Moscovia teste P. Chard. postquam sponsus annulum sponsæ tradidit, hæc illius pedes osculatur, eoque ritu obedientiam illi pollicetur.

Si vero voluerint eodem temporis spatio coronari, ut fere semper fit, ingrediuntur in templum sponsi cum cereis accensis præcedente Sacerdote cum thuribulo; qui variis recitatis precibus, quibus Deum rogat, ut nuptiis sponsisque benedicat, orationem profert, in qua hæc verba habentur, *Domine emitte manum tuam de sancto habitaculo tuo, & consocia servum tuum N. & ancillam tuam N., quia a te viro coaptatur mulier. Copula illos unanimi consensu: corona illos in carnem unam: tribue illis fructum ventris prolis fruitionem. Quia tua est potentia, & tuum est regnum, virtus & gloria Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc & semper, & in sæcula sæculorum:* Post hanc orationem, Sacerdos acceptis coronis, primo coronat sponsum, dicens: *coronatur servus Dei N. propter ancillam Dei N. in nomine Patris &c.* Deinde coronat sponsam dicens: *Coronatur ancilla Dei N. propter servum Dei N. in nomine Patris &c.* Tum benedicit eis ter, dicens: *Domine Deus noster gloria & honore corona illos.*

Verbis illis *coronatur* &c. Sacerdotis ore prolatis, de matrimonio rato à conjugibus legitime contracto, testimonium reddit Ecclesia: ac idcirco, inquit Goarius, sensus illorum solerter est attendendus. Non enim hujusmodi est, ut prima facie potest videri: *Coronat servus Dei N. in nomine &c.* Qui namque coronaret, coronis ipse subjectus? Sed potius: *coronatur servus Dei N. propter ancillam Dei N. idest coronas nuptiales subit in signum fœderis conjugalis cum ancilla Dei N. contracti*: vel certe *coronatur servus Dei N. in ancillam Dei N. pariter coronatam uxorem legitimo matrimonio his coronis designato, accipiendam.* Coronandos namque se mutuo exhibentes, matrimonium contrahere profitentur, atque hic ex consensu, & affectu in alterum se coronari permittit.

Nota. Coronarum usus in sponsis antiquus in Ecclesia est; illius enim Tertullianus meminit Lib. *de corona militis* cap. 13. scribens, *coronat & nuptia sponsos*. Quis autem coronarum in nuptiis sumendarum finis fuerit, edocet Chrysostomus Homil. ix. in cap. 1. ad Tim. *Propterea corona sponsorum capitibus imponuntur in victoria signum, quia libidini insuperabiles redditi, jam ad thalamum accedunt, quia voluptate devicti non sunt. Si vero voluptati captivus seipsum meretricibus dederit, cur de reliquo coronam gestas ipso capite superatus?*

Coronatis sponsis, atque ita in matrimonium conjunctis, postquam nonnullas super eos recitaverit preces, commune poculum in medium profertur, illudque Sacerdos primùm benedicit, deinde manibus accipit,

cipit, ac distribuit ipsis usque tertio, viro primum, & deinde uxori. Communis autem populi delibatio à sponsis facta, non est Græcorum ita peculiaris ritus, quin apud nos fuisse observatum plures meminerint: Etenim Polydorus Virgilius ejusdem moris apud Anglos adhuc vigentis testem se reddit Lib. 1. *de inventione rerum* c. 4., inquit Goarius. Hunc ritum ita Symeon Thessalonicensis declarat: *ex communi Sacerdos propinat illis poculo & decantatur illud: Calicem salutaris accipiam cum propter santissima, tum etiam in lætitiæ signum propter sponsorum conjunctionem, pacem, & concordiam; quod quidem etiam bigamis, & hujusmodi* (idest tertias nuptias iterantibus) *distribuitur. Non enim divina illis dona, sed commune solum poculum ab Ecclesia, in privatam sanctificationem, & convictum felicem, & cum benedictione Dei copulam, distribuitur.*

Post ternam delibationem Sacerdos poculum alicui reddit, vel juxta nonnullorum morem frangit illud, sive ut ad contemplandam invitet fragilitatem, & brevitatem humani cujusque gaudii instar vitri effracti cito citius prætcrituri; sive ut alii malunt, quod Græci Scyphum quamvis communem, ex eo quod nuptiarum benedictioni inservierit, confringendum potius, quàm in prophanos usus revocandum, existiment. Hoc peracto egrediuntur sponsi, ac octavo die solemniter coronas in Ecclesia cum precibus, ac ejusdem Ecclesiæ benedictione deponunt. Atque hæ sunt cœremoniæ, quas Ecclesia Græca in nuptiis celebrandis usurpat. Etiam Syri Jacobitæ, ac Nestoriani, & Cophri benedictionem nuptiarum *coronationem* appellant: quod argumentum est, antiquam esse hanc cæremoniam, & Orientalibus omnibus communem.

Ad Ministrum quod spectat, plures Orientales ita de Sacerdote loquuntur, ut eum hujus Sacramenti Ministrum existimasse videantur. Ii verba a Sacerdote prolata pro forma, consensum, quo mutuum in corpora jus invicem sibi tradunt contrahentes, materiæ loco habent. Sed Thessalonicensis, & Goarius juxta Orientales ipsos contrahentes Ministros declarant, ac formam Sacramenti ille in consensum per verbum *volo* expressum; alter vero in eodem consensu reposuit per actum illum sensibilem significatum quo sponsi sese coronandos exhibent. Nunc indicanda sunt reliqua: Primum vero recensebimus ea quæ in constitutione *Etsi pastoralis*, pro Italo-Græcis ab Apostolica Sede constituta sunt: Deinde variis notis exponemus, quænam ex iis ad Orientales reliquos extendantur.

Hæc autem leguntur § 8. tit. *de Sacramento Matrimonii* I. *Curent Ordinarii Locorum, ut decretum sacri Generalis Concilii Tridentini de reformatione Matrimonii vertatur in linguam Græcorum vulgarem, & in locis, & Parochiis Græcorum, & Albanensium, quoties expedire viderint, evulgetur, & publicetur.*

II. *Matrimonia inter conjuges Græcos dirimi, seu divortia, quoad vinculum, fieri nullo modo permittant, aut patiantur: & si qua de facto præcesserunt, nulla & irrita declarent.*

III. *Quia vero secundum Apostolum, Mulier mortuo viro ab ipsius est lege soluta, & nubendi cui vult in Domino, liberam habet facultatem, secundas, & tertias, & ulteriores etiam nuptias Græci non condemnent, sed illas tamquam legitimas, & validas approbent inter personas, quæ alias licite de jure ad invicem Matrimonio jungi possunt.*

IV. *Secundo tamen nubentes Presbyteri nullatenus benedicant: Nec ipsos Bigamos ad sacros Ordines sine speciali dispensatione Apostolica promoveri liceat.*

V. *Et quoniam apud Græcos consueverunt contrahi matrimonia inter personas contingentes se, juxta eorum computationem, octavo gradu, qui secundum computationem, & distinctionem graduum, quam Latini faciunt, apud hos quartus habetur: ne id præsumatur deinceps, firmiter prohibemus ac districte præcipimus, ut cum in ulterioribus gradibus licite matrimonia contrahantur, in prædicto quarto consanguinitatis, vel affinitatis gradu copulari ulterius non præsumant; statutum, quoad hoc Generalis Concilii observantes.*

VI. *Item in cognationis spiritualis, quæ in Baptismo, & Confirmatione contrahitur, gradibus servetur id quod à Tridentina Synodo definitum est. In Baptismo videlicet inter suscipientem, & Baptizatum, & illius Patrem, & Matrem, nec non inter Baptizantem, & Baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem tantum, cognationem contrahi; eamque rursus, quæ ex Confirmatione oritur, confirmantem, & confirmatum, illiusque Patrem, & Matrem, ac tenentem non egredi: omnibus inter alias personas spiritualis hujus cognationis impedimentis Matrimonii sublatis.*

VII. M

VII. *Maritus Latinus Uxoris Græcæ ritum non sequatur.*

VIII. *Latina uxor non sequatur ritum mariti Græci.*

IX. *Græcus Maritus potest, si velit, ritum uxoris Latinæ sequi: item Græca uxor potest, si velit, sequi ritum mariti Latini; post cujus obitum ad ritum Græcum redire nequeat.*

X. *Quod si nolint, unicuique conjugum in suo ritu, Catholico tamen manere permittatur.*

XI. *Matrimonium inter maritum Latinum, & Græcam mulierem Latine potest contrahi: vel Græce coram parocho Græco, duobus, vel tribus testibus præsentibus, vel latine coram Latino, ubicumque maritus Græcus voluerit.*

XII. *Ejus autem loci, ac ritus Parochus debet assistere, ubi & quo ritu matrimonium contrahatur.*

Nota. 1. Præceptum de publicando Concilii Tridentini decreto ad solos Græcos spectat & Albanenses, qui in Italia, & Insulis ei adjacentibus sub Latinis Episcopis degunt: eo ergo non afficiuntur Orientales, aliique, penes quos dictum decretum publicatum non sit.

Nota. 2. Id vero, quo decernitur, Matrimonia, quo ad vinculum dirimi non posse, ac nulla prorsus esse antea inita hujusmodi divortia, ad Orientales omnes pertinet. Ibi enim Orthodoxam Ecclesiæ fidem de indissolubili Matrimonii vinculo inculcat, quæ ad omnes omnino fideles spectat, quæque definita fuit in Florentino Concilio, & in decreto pro instructione Armenorum exposita, & in Concilio Tridentino sess. 24. can. 7. per hæc verba. *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit & docet juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non posse dissolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conjuge vivente, aliud Matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimissa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ dimisso adultero, alii nupserit, anathema sit.* Ecclesiam vero ita semper credidisse, constat ex Chrysostomo, Hieronymo, & Beda *in cap. 19. Matth.* ex Augustino duobus libris *de Adulterinis Conjugiis*, quos hac de causa scripsit, ex Innoc. I. *Epist. ad Exuperium*, ex Concilio Tridentino *canon.* 17. Ex Græcis, Arcudius affert Origenem *tractat. 7. in Matth.* aliosque. Id docuerat etiam Apostolus Paulus I. *ad Cor.* cap. 7. ubi habet: *Iis, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non Ego, sed Dominus, uxorem à viro suo non discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Si mulier injuste discesserit, non est ei liberum innuptam manere, aut reconciliari viro, sed ei reconciliari tenetur, ut nemo negat. Ergo Apostolus eam mulierem loquitur, quæ justa de causa, cujusmodi est viri adulterium, ab illo discesserit; ei vero divinum indicit præceptum quo jubetur aut manere innupta, aut reconciliari viro. Non me latet Photianos, quos imitati sunt Lutherani, & Calviniani, errorem tueri hisce Christi Domini verbis, quæ habentur Matth. cap. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Sed perperam ex iis argumentantur, non mœchari eum, qui dimissa ob fornicationem uxore, aliam duxerit. Nam duo Christus docuit, scilicet mœchari eum, qui sine legitima causa uxorem dimiserit, quia in causa est, ut hæc mœchetur, Matth. 5. v. 32. ac etiam, qui uxore dimissa legitima quoque de causa, duxerit aliam. Utrumque per superiora verba docet, scilicet mœchari dimittentem uxorem, excepta causa fornicationis, ac mœchari itidem, qui ob fornicationem, dimissam duxerit; quia ob fornicationem separatio quidem thori, sed non matrimonii jure naturæ indissolubilis solutio fieri potest. Hinc Marci 10. v. 11., & Lucæ 16. v. 18. idem Christus, postquam dixit, Matrimonium indissolubile esse, universim pronunciat, *quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur.* Sed audiant Græci ex Herma Pauli discipulo, ut ego opinor, quæ fuerit Apostolorum ævo Ecclesiæ hac de re fides: Is in lib. 11. *Pastoris*, mandato IV., ita Deum affatur: *Domine, si quis habuerit uxorem fidelem in Domino, & hanc invenerit in adulterio, numquid peccat vir, si convivit cum illa?* Huic respondit Dominus: *quandiu nescit peccatum ejus, sine crimine est vir vivens cum illa. Si autem sciverit, uxorem suam deliquisse, & non egerit pœnitentiam mulier, & permaneat in fornicatione sua, & convivit cum illa vir, reus erit peccati ejus, & particeps mœchationis ejus.* Addit vero Hermas. *Quid ergo si permanserit in vitio suo mulier?* Cui Dominus: *dimittat illam vir, & per se ma-*

cipit, ac distribuit ipsis usque tertio, viro primum, & deinde uxori. Communis autem populi delibatio à sponsis facta, non est Græcorum ita peculiaris ritus, quin apud nos fuisse observatum plures meminerint: Etenim Polydorus Virgilius ejusdem moris apud Anglos adhuc vigentis testem se reddit Lib. 1. *de inventione rerum* c. 4., inquit Goarius. Hunc ritum ita Symeon Thessalonicensis declarat: *ex communi Sacerdos propinat illis poculo & decantatur illud: Calicem salutaris accipiam cum propter sanctissima, tum etiam in lætitia signum propter sponsorum conjunctionem, pacem, & concordiam; quod quidem etiam bigamiæ, & hujusmodi* (idest tertias nuptias iterantibus) *distribuitur. Non enim divina illis dona, sed commune solum poculum ab Ecclesia, in privatam sanctificationem, & convictum felicem, & cum benedictione Dei copulam, distribuitur.*

Post ternam delibationem Sacerdos poculum alicui reddit, vel juxta nonnullorum morem frangit illud, sive ut ad contemplandam invitet fragilitatem, & brevitatem humani cujusque gaudii instar vitri effracti cito citius prætérituri; sive ut alii malunt, quod Græci Scyphum quamvis communem, ex eo quod nuptiarum benedictioni inservierit, confringendum potius, quàm in prophanos usus revocandum, existiment. Hoc peracto egrediuntur sponsi, ac octavo die solemniter coronas in Ecclesia cum precibus, ac ejusdem Ecclesiæ benedictione deponunt. Atque hæ sunt cœremoniæ, quas Ecclesia Græca in nuptiis celebrandis usurpat. Etiam Syri Jacobitæ, ac Nestoriani, & Cophti benedictionem nuptiarum *coronationem* appellant: quod argumentum est, antiquam esse hanc cæremoniam, & Orientalibus omnibus communem.

Ad Ministrum quod spectat, plures Orientales ita de Sacerdote loquuntur, ut eum hujus Sacramenti Ministrum existimasse videantur. Ii verba a Sacerdote prolata pro forma, consensum, quo mutuum in corpora jus invicem sibi tradunt contrahentes, materiæ loco habent. Sed Thessalonicensis, & Goarius juxta Orientales ipsos contrahentes Ministros declarant, ac formam Sacramenti ille in consensum per verbum *velo* expressum; alter vero in eodem consensu reposuit per actum illum sensibilem significatum quo sponsi sese coronandos exhibent. Nunc indicanda sunt reliqua: Primum vero recensebimus ea quæ in constitutione *Etsi pastoralis*, pro Italo-Græcis ab Apostolica Sede constituta sunt: Deinde variis notis exponemus, quænam ex iis ad Orientales reliquos extendantur.

Hæc autem leguntur § 8. tit. *de Sacramento Matrimonii* I. *Curent Ordinarii Locorum, ut decretum sacri Generalis Concilii Tridentini de reformatione Matrimonii vertatur in linguam Græcorum vulgarem, & in locis, & Parochiis Græcorum, & Albanensium, quoties expedire viderint, evulgetur, & publicetur.*

II. *Matrimonia inter conjuges Græcos dirimi, seu divortia, quoad vinculum, fieri nullo modo permittant, aut patiantur: & si qua de facto processerunt, nulla & irrita declarent.*

III. *Quia vero secundum Apostolum, Mulier mortuo viro ab ipsius est lege soluta, & nubendi cui vult in Domino, liberam habet facultatem, secundas, & tertias, & ulteriores etiam nuptias Græci non condemnent, sed illas tamquam legitimas, & validas approbent inter personas, quæ alias licite de jure ad invicem Matrimonio jungi possunt.*

IV. *Secundo tamen nubentes Presbyteri nullatenus benedicant: Nec ipsos Bigamos ad sacros Ordines sine speciali dispensatione Apostolica promoveri liceat.*

V. *Et, quoniam apud Græcos consueverunt contrahi matrimonia inter personas contingentes se, juxta eorum computationem, octavo gradu, qui secundum computationem, & distinctionem graduum, quam Latini faciunt, apud hos quartus habetur: ne id præsumatur deinceps, firmiter prohibemus ac districte præcipimus, ut cum in ulterioribus gradibus licite matrimonia contrahantur, in prædicto quarto consanguinitatis, vel affinitatis gradu copulari ulterius non præsumant; statutum, quoad hoc Generalis Concilii observantes.*

VI. *Item in cognationis spiritualis, quæ in Baptismo, & Confirmatione contrahitur, gradibus servetur id quod à Tridentina Synodo definitum est. In Baptismo videlicet inter suscipientem, & Baptizatum, & illius Patrem, & Matrem, nec non inter Baptizantem, & Baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem tantum, cognationem contrahi; eamque rursus, quæ ex Confirmatione oritur, confirmantem, & confirmatum, illiusque Patrem, & Matrem, ac tenentem non egredi: omnibus inter alias personas spiritualis hujus cognationis impedimentis Matrimonii sublatis.*

VII. Me

...oteſt, ſi velit, ſequi ritum mariti Latini; poſt cujus obitum ad ritum Græcum redire nequeat.

X. *Quod ſi noline, unicuique conjugum in ſuo ritu, Catholico tamen manere permittatur.*

XI. *Matrimonium inter maritum Latinum, & Græcam mulierem Latine poteſt contrahi: vel Græce coram parocho Græco, duobus, vel tribus teſtibus præſentibus, vel latine coram Latino, ubicumque maritus Græcus voluerit.*

XII. *Ejus autem loci, ac ritus Parochus debet aſſiſtere, ubi & quo ritu matrimonium contrahatur.*

Nota. 1. Præceptum de publicando Concilii Tridentini decreto ad ſolos Græcos ſpectat & Albanenſes, qui in Italia, & Inſulis ei adjacentibus ſub Latinis Epiſcopis degunt: eo ergo non afficiuntur Orientales, aliique, penes quos dictum decretum publicatum non ſit.

Nota. 2. Id vero, quo decernitur, Matrimonia, quo ad vinculum dirimi non poſſe, ac nulla prorſus eſſe antea inita hujuſmodi divortia, ad Orientales omnes pertinet. Ibi enim Orthodoxam Eccleſiæ fidem de indiſſolubili Matrimonii vinculo inculcat, quæ ad omnes omnino fideles ſpectat, quæque definita fuit in Florentino Concilio, & in decreto pro inſtructione Armenorum expoſita, & in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. can. 7. per hæc verba. *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum docuit & docet juxta Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe, altero conjuge vivente, aliud Matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimiſſa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ dimiſſo adultero, alii nupſerit, anathema ſit.* Eccleſiam vero ita ſemper crediďiſſe, conſtat ex Chryſoſtomo, Hieronymo, & Beda *in cap. 19. Matth.* ex Auguſtino duobus libris *de Adulterinis Conjugiis*, quos hac de cauſa ſcripſit, ex Innoc. I. *Epiſt. ad Exuperium*, ex Concilio Tridentino *canon.* 17. Ex Græcis, Arcudius affert Origenem *tractat. 7. in Matth.* aliosque. Id eſt ei liberum innuptam manere, aut re conciliari viro, ſed ei reconciliari tenetur ut nemo negat. Ergo Apoſtolus eam mulierem loquitur, quæ juſta de cauſa, cujuſ modi eſt viri adulterium, ab illo diſceſſe rit; ei vero divinum indicit præceptum qu jubetur aut manere innupta, aut reconci liari viro. Non me latet Photianos, quo imitati ſunt Lutherani, & Calviniani, erro rem tueri hiſce Chriſti Domini verbis, qu habentur Matth. cap. 19. *Quicumque dimi ſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem & aliam duxerit, mœchatur.* Sed perperan ex iis argumentantur, non mœchari eum qui dimiſſa ob fornicationem uxore, alian duxerit. Nam duo Chriſtus docuit, ſcilice mœchari eum, qui ſine legitima cauſa uxo rem dimiſerit, quia in cauſa eſt, ut hæ mœchetur, Matth. 5. v. 32. ac etiam, qu uxore dimiſſa legitima quoque de cauſa duxerit aliam. Utrumque per ſuperiora verba docet, ſcilicet mœchari dimittenten uxorem, excepta cauſa fornicationis, a mœchari itidem, qui ob fornicationem, di miſſam duxerit; quia ob fornicationem ſe paratio quidem thori, ſed non matrimoni jure naturæ indiſſolubilis ſolutio fieri poteſt Hinc Marci 10. v. 11., & Lucæ 16. v. 18 idem Chriſtus, poſtquam dixit, Matrimo nium indiſſolubile eſſe, univerſim pronun ciat, *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſupe eam. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.* Sed audiant Græ ci ex Herma Pauli diſcipulo, ut ego opi nor, quæ fuerit Apoſtolorum ævo Eccleſi hac de re fides: Is in lib. 11. *Paſtoris*, man dato IV., ita Deum affatur: *Domine, ſi qu habuerit uxorem fidelem in Domino, & ha invenerit in adulterio, numquid peccat vir ſi convivit cum illa?* Huic reſpondit Dom nus: *quandiu neſcit peccatum ejus, ſine c mine eſt vir vivens cum illa. Si autem ſ verit, uxorem ſuam deliquiſſe, & non eg rit pœnitentiam mulier, & permaneat fornicatione ſua, & convivit cum illa vir reus erit peccati ejus, & particeps mœ bationis ejus.* Addit vero Hermas. *Qu ergo ſi permanſerit in vitio ſuo mulier?* D Dominus: *dimittat illam vir, & per ma-*

manent. Sequitur Hermas: *quid si mulier dimissa pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum reverti, nonne recipietur à viro suo?* Et Dominus: *Imo si non receperit eam vir suus peccat, & magnum peccatum sibi admittit; sed debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam egit; sed non sæpe, servis enim Dei pœnitentia una est*. Habent ergo ex Apostolico viro per adulterium separationem fieri posse, sed non solvi Matrimonii vinculum; alioquin vir solutus fuisset ab obligatione recipiendi dimissam ob fornicationem, ac post pœnitentiam ad eum redeuntem.

(✠) Rem vero in Orientalium gratiam paulo fusius expendamus: Ne vero putent solo nos Hermæ testimonio uti ad id ex antiqua Orientalis Ecclesiæ fide comprobandum, audiant Basilium libr. *de virgin.* pag. 755., ubi, *Non audis*, inquit, *quoniam, qui dimissam duxerit, mœchatur. Etsi enim pro culpa dimissa est, vivit tamen vir ejus*. Nazianzenus carmine 11., in quo Billio interprete ita habet:

Femina non parva mercatur dote maritum
Quodque etiam gravius, vitiosum sæpe, & inertem
Rursus emenda viro Conjux, nec moribus illa
Prædita sæpe bonis, quæsita attrectaque pestis,
Pestis, quam nulla licet ratione fugere.

Audiant præterea Chrysostomum Hom. VIII. in Matth. ubi ait, *Expulsa quoque uxor esse ejus, qui eam expulit, perseverat*. Sed antiquiores quoque suppetunt, quorum sententiæ perspicue demonstrant Græcos Patres credidisse semper adulterium, thori quidem separationem, non vinculi solutionem inducere potuisse. Justinus Martyr Apologia II. pro Christianis, præcepta recensens, quæ Christus circa castitatem dederat; *Qui repudiatam*, inquit, *à viro alteram duxerit, adulterium committit*. Et Apolog. I. non obscure significat thori tantum separationem inter conjuges Christianos admisisse; feminam enim describens, quæ propter perditam viri vitam, ab eo sese disjunxerat, inquit, *Femina verita, ne si de cætero eodem cum illo lecto, eademque uteretur mensa impietatis quoque ejus particeps fieret, misso illi, qui apud vos*, (Gentiles) *dicitur repudii libello, ab eo sejuncta est*. Lecti itaque, cohabitationisque separationem tantum solum ferebat apud Christianos divisio, quæ Gentilium repudio respondebat. Accedit etiam Athenagoras insignis alter Christianæ Religionis Apologista, qui de moribus & Christianorum institutis apud Imperatorem verba faciens: *Qui uxorem suam*, ait, *dimiserit, & duxerit aliam, adulteratur, inquit Dominus noster: neque illam dimittere concedens, cujus delibata est pudicitia, neque alteram ducere*. Vides ergo generatim antiquos Patres de institutis Christianorum differentes docere, vivente prima uxore, nefas esse aliam ducere. Hæc vero generalis assertio juxta Hermæ explicationem, & juxta Pauli sententiam accipi debet, quæ mulierem legi conjugii obligatam pronunciat quandiu vir ejus vivat, ac separatam, manere innuptam, vel viro reconciliari, nec a lege viri nisi per istius mortem liberari. *Quæ verba*, inquit S. Aug. lib. II. de Adulterinis conjugiis cap. 5., *toties repetita, toties inculcata, vera sunt, viva sunt, sana sunt, plana sunt. Nullius viri posterioris mulier uxor esse incipit, nisi prioris esse desierit: Esse autem desinet uxor prioris, si moriatur vir ejus, non si fornicetur. Licite itaque dimittitur conjux ob causam fornicationis .... nec carebit illo vinculo, etiamsi nunquam reconcilietur viro, carebit autem, si mortuus fuerit vir ejus*. Mitto reliquos Latinos Patres, & Concilia, quæ a primis temporibus assertionem nostram Evangelicam & Apostolicam disciplinam esse decreverunt, ut habetur can. XVII. Concilii Milevitani an. 416. celebrati. Sed rationum momenta omittere nolo, ut inde intelligatur, quam gravissima sequerentur absurda, si adulterante uxore, matrimonii vinculum dissolveretur. Nam mulieres libidini servientes adulteria eo patrarent animi proposito, ut dimissæ ac a vinculo solutæ nubere procis facile possent. Item improbis maritis occasio foret pro legitima uxore adulteram introducendi. Quæ vero hinc non orirentur calumniandi occasiones adversus etiam innocentem uxorem; ut hac tamquam adultera repudiata, altera exoptatior duceretur? Quibus incommodis filii obnoxii non essent? Nam loco matris adhuc viventis educandi a noverca essent: & matrem, a qua geniti fuere conspicientes, novercam odio haberent, at hæc vicissim odio haberet illos. Audi Ambr. lib. VIII. in Lucam ita clamantem: *Paterisne, oro, liberos tuos, vivente te, esse sub vitrico, aut incolumi matre esse sub noverca? Pone, si repudiata non nubat. Et hoc vivo tibi debuit displicere, cui adultero fidem servat*.

Pone,

Pone, si nubat, necessitas illius tuum crimen est, & conjugium quod putas, adulterium est. Si mulier dimissa innocens nubat, cedit hoc in prioris viri crimen & dedecus. Si adultera est, ex patrato scelere commodum capit. Hæc & iis similia sequerentur absurda, si adulterium matrimonium dissolveret, novumque ineundi conjugium libertatem faceret; quamobrem vel iis spectatis, si res ambigua foret, præsumendum esset, Christum, qui matrimonium ad sacramenti dignitatem elevavit, noluisse per adulterium hujusmodi vinculum solvi.

Sed inquiunt, si ita se res habet, cur Christus Dominus interrogatus à Pharisæis, num liceat dimittere, uxorem, non licere respondit excepta fornicationis causa? nam illi de vinculi solutione quærebant. Si ergo Christus hanc unicæ dimissionis causam legitimam esse reposuit; docuit ergo per fornicationem sive adulterium illud abrumpi ac dissolvi vinculum, quod repudii libellus apud Hebræos solvebat. En verba Christi, *Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*, ex quo per legitimam consecutionem sequitur, eum, qui dimissa adultera, aliam ducat, non mœchari.

Rursus omnes ferè Christiani Principes suis legibus per plura sæcula libertatem faciebant viris dimittendi adulteram ac aliam ducendi uxorem. Id P. Chardonius in sua hist. de Sacr. lib. III. de Sacr. Matr. c. 7. auctoritate collationum Parisiensium comprobat, qui legem hanc à Constantino Magno latam, & in cod. Theodosiano relatam, Leg. 3. tit. 16. reperiri tradiderunt, eamdemque comprobasse deinde, ac inculcasse Theodoricum in Italia, Visigotorum Reges in Hispania, Antiquioresque Galliæ, & etiam Brittanniæ Reges in illis Regionibus. Verisimile vero non est Christianos Principes legem condere, ac inculcare voluisse, quæ Apostolicæ, & Evangelicæ disciplinæ contraria esset.

Denique Patres plures Matthæi textum interpretantes, vel disciplinam suorum temporum describentes, hanc conjugibus libertatem ex Christi institutione, & usu Ecclesiæ concessam tradiderunt. Vide Lactantium, Epiphanium, aliosque.

Hæc vero tanti fieri non debent, ut traditam per Tridentinos Patres Ecclesiæ doctrinam suspectam faciant. Nam Christi sententia non ex solis Matthæi verbis, sed ex iis, quæ habent etiam Marcus, & Lucas, & ex Pauli explicatione exponenda, & declaranda est. Paulus ita rem exponit, ut aperte asserat, ita mulierem, quæ per conjugium una facta sit cum viro caro, esse viri legi subjectam, ut quamdiu hic vivit, ei obligata maneat: Marcus cap. 10. v. 11. Adulterium committere ait, *quicumque dimiserit uxorem, & aliam duxerit*; non secus ac mulier, quæ dimissa, alteri nupserit. Et Luc. 16. *omnis*, ait, *qui dimittit uxorem & alteram ducit, vel qui dimissam ducit, mœchatur*. Quid clarius? mulier viro obligata dicitur; quoadusque vivat ille, & ita obligata, ut ab eo dimissa, alii nubere nequeat, ac itidem vir mulieri ligatus dicitur. Advertant hic velim, Pauli, Lucæ, & Marci doctrinam pervulgatam fuisse Romanis, Corinthiis, aliisque, quibus Matthæi volumen ignotum erat. Hi vero decepti fuissent, si ex ambiguo Matthæi textu hujus doctrinæ veritas penderet: quis vero id credat? Itaque si apta possunt Matthæi verba interpretatione donari, qua facilè cum aliis Evangelistis, & Paulo concilientur, quis non videt ita explicari oportere? Præsto autem hujusmodi expositio est, non arbitrio conficta, sed à Patribus Ecclesiæ Christi disciplinam inculcantibus deprompta: Augustinus enim, Ambrosius, aliique, quos supra nominavimus Patres, ita Matthæi sententiam legendam putant, ut exceptio illa *nisi ob fornicationem* cum verbo *dimiserit* conjungi oporteat, non cum consequente *duxerit*, quo posito sensus erit, non esse dimittendam uxorem non adulteram, illum verò, qui dimissam duxerit sive ob adulterium, sive alia de causa, eum alienæ pollui, & mœchari. Ita sanè eum Marci, & Lucæ sententia, & cum perspicua Pauli declaratione Matthæi verba conciliantur, quæ obscura sunt atque ambigua, ea fortasse de causa, quod Christus Pharisæis eum tentantibus ambigua tantùm uti voluerit responsione; id quod Marcus ipse videtur innuere dum scribit: *Et in domo iterum discipuli ejus interrogaverunt eum. Et ait illis: quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super illam*. Vides ergo, qua ratione Christus sensum exponit discipulis responsionis, quam obscurè Pharisæis tradiderat. Quod clarius innuitur apud Matthæum cap. 19. ubi narratur reposuisse discipulos, *si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere*. Christum verò dixisse, *non omnes capiunt*

verbum hoc, sed quibus datum est — Sunt Eunuchi, qui se castraverunt propter Regnum Cœlorum &c. Ita innuit virum, qui fornicariam dimiserit, aut cum ea reconciliari oportere, aut continere se quandiu illa vixerit; quod quidem non sapit ac vix intelligit carnalis Judæorum animus, & licet impossibile non sit, paucis tamen datum est, iisque qui Eunuchi dicantur propter regnum Cœlorum; Accedit præterea Bellarmini responsio, qui ait, verba illa; *qui dimissam duxerit, adulterat*, vel generatim accipienda sunt, vel cum exceptione. Si primum, ergo, qui dimissam duxerit etiam ob fornicationem mœchatur: ergo vinculum per illam dimissionem non solvitur, sed separatio fit unicè thori. Si secundum: ergo qui fornicariam à viro dimissam duxerit, non mœchatur. Itaque melior est conditio fornicariæ, quæ juste dimissa, nubere alteri potest, quam castæ, quæ injustè dimissa, nec priorem, nec alium virum habere potest: quis autem credat hanc Christum ferre voluisse legem, quæ fornicariam melioris conditionis faceret? Vide etiam allatam supra juxta aliorum expositionem interpretationem.

Dices sola fornicatio causa dimissionis à Christo dicitur. Thori autem separatio ob alias quoque causas fieri potest: ergo non thori tantum, sed omnimodam separationem ob fornicationem fieri significavit.

Resp. Hanc unice Christum separationis thori causam designasse, licet aliæ quoque adsint, quia hæc unice est, quæ ex ipsa natura conjugii nascitur, quia per eam violatur fides, & caro, quæ per conjugium una facta est, dividitur; quia hac de causa vir potest perpetuo ab uxore separari, & quia sic carpere voluit pravam Judæorum consuetudinem, qui nullis & levissimis de causis dimittebant uxores.

Ad leges Principum, quod spectat, ajo, leges hujusmodi ab Ethnicis Principibus initio conditas fuisse, atque ante Ecclesiæ definitionem, etiam à nonnullis Catholicis deinde confirmatas, sed collationi Parisiensi à Chardonio citatæ non assentior: neque enim leges illas, aut omnes extitisse, aut tandiu viguisse arbitror, quantum asseritur. Sed ut ut res se habet, certum est, Ecclesiæ auctoritate illas fuisse leges improbatas; atque in eas invectos esse Chrysostomum, Nazianzenum, & ex Latinis Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Gregorium Magnum, aliosque. Ego vero ex hujusmodi legibus abusum inter Græcos præsertim ortum arbitror, ac ortam etiam esse ambiguam illam loquendi rationem, quam in antiquis nonnullis scriptoribus observamus. Nam cum primis temporibus Idololatræ Principe essent, ac Christianorum infensissimi hostes, mirum non est in re nondum ab Ecclesia definita, ac ambigue apud Matthæum exposita, plures contra Reipublicæ leges apertè loqui noluisse, ac nonnullos etiam cum Evangelio easdem conciliare studuisse. Nec statim ac Principes Christianæ Religioni nomen dedere, expediens visum est, legem usu receptam, & maximè probatam immutare, præsertim cum plures adhuc gentiles essent in republica, sed hoc non obstante Romana Ecclesia, celebrioresque Patres veriti sæculi potestates, palam docuere, adulterium matrimonii vinculum non dissolvere, atque eo duxere principes, ut leges illas veluti divino instituto contrarias agnoscerent, & faterentur.

Ad Patres, quod spectat, fatemur Origenem, Basilium, Epiphanium, ita fuisse ambigue locutos, ut nihil ex iis certi erui possit; demus etiam Asterium, Theodoretum, aliosque paucos juxta sæculi leges potius, quam secundum Apostolicam disciplinam locutos esse. Imo dicimus, primis sæculis ita Ecclesiæ canones nonnullos fuisse temperatos, ut rigorosum præceptum de non ducenda post separationem uxore, præferre non videantur, sed tantum pœnas stabilire, in eos, qui dimissam duxerint, vel post separationem nupserint: at id œconomiæ temporum tribuendum putamus, cum rerum circumstantiæ non sinerent, apertam contra principum legem sententiam ducere, ne majus inde Christianis, imo & Ecclesiæ damnum oriretur. Si temporum circumstantiæ reputentur, in quibus Patres scripsere, qui contrarium sensisse videantur, vel ambigui editi fuere canones, & si attente examinentur Scripturæ, Patres, & Concilia, qui in Hispaniis, in Africa, in Gallia, in Italia, in Germania, aliisque in regionibus, docuere per adulterium fieri dumtaxat quo ad thorum separationem, perspicuum erit, id innuere scripturam, tradidisse Apostolos, ac Ecclesiam ubique locorum semper docuisse.

Nota 3. Jubet Pontifex, ne Græci secundas, tertias & ulteriores etiam nuptias damnent, tamquam res de se malas, & illicitas, neve reprehendant illos, qui dum alia impedimenta non adsint, ad tertias & quartas nuptias uxore mortua transeunt. Ex quo constat.

stat. 1. Græcos non debere damnare Latinos, Cophtos, Syros, & si qui sint alii Orientales, qui successive ad secundas & tertias, atque ulteriores nuptias transire soleant; neque has nuptias de se malas, aut divino præcepto prohibitas asserere. 2. Græcos, & Albanenses in Italia degentes posse tuto tertias, & quartas nuptias celebrare; vult enim Summus Pontifex, ut etiam inter eos hæc sit libertas, approbenturque hæ nuptiæ *inter personas, quæ aliàs de jure Matrimonio invicem conjungi possint*. Sed cum Constitutio sit non pro Græcis tantum, qui in Italia degunt, quibusque Tridentini decretum inculcari debet, non videtur ex ea inferri posse, sublatam esse ab Apostolica Sede legem illam Græcæ Ecclesiæ Canonibus stabilitam, qua nullæ atque irritæ decernuntur quartæ nuptiæ. Matth. Blassar. *in Syntagmate Alphaberico cap. 4. tit. de Polygamia* explicans LXXX. can. S. Basil. ait: *dicit autem nuptiarum pluralitatem à Patribus silentio præteritam, quia tertias quidem nuptias lex agnoscit, at earum pluralitas tum legibus, tum canonibus est prohibita. Omnis enim contractus Matrimonialis, qui tertiarum nuptiarum fines transit, nuptiarum pluralitas haud dubiè dicitur*. Et infra: *Legis autem hæc verba sunt: Universis manifestum esto, quod si quis ausus fuerit ad quartas convolare nuptias, quæ nuptiæ non sunt, non modo futurum, ut eæ nuptiæ pro nullis habeantur, sed ne liberi quidem ex iis procreati, pro legitimis ducantur; atque pœnis etiam pollutorum scortationes tales subjicientur, ubi primum à se invicem dirempti fuerint*. Hanc autem legem vigere apud Græcos quamplurimi asserunt, qui ajunt etiam ab Apostolica Sede approbatam esse. En Papadopoli verba ex resp. 2. sect. 2. § 12. *Ipsum quoque Matrimonium; quamvis penes Latinos ex libito centies iterari queat, ita censente Florentino Concilio, & Hieronymo dicente:* non damno Bigamos, imo & Trigamos, & si dici potest Octogamos, *penes nostros tamen quarto initium nullum erit, ut Græcis notissimum est, censeturque vel à Sede Apostolica severitati morum Cræcorum indultum, Authore Arcudio, & Goario*.

Imo Goarius *Nota 4. ad capita de Bigamis*, ait, Græci *quartas nuptias omnino reprobant, ut noxias & vetitas, irritante nimirum earum contractus sancta Sede Apostolica: de quibus legendus Arcudius lib. VII. cap. 27. seqq.* Quum Apostolica Sedes permittat & toleret mores consuetudinesque Græcorum, quæ non sunt Orthodoxæ fidei contrariæ, nec morum honestati adversentur, ut pluries diximus, facilè patet, tolerare, ac servari velle hanc consuetudinem, quæ ex antiquis canonibus orta est, ubi adhuc vigeat. Iis vero, qui quartas nuptias juxta canonum rigorem improbant, vetitum est damnare eos, qui hac lege non obligati, tum quartas, tum etiam ulteriores ineunt nuptias.

Nota 4. Duo Summus Pontifex §. 4. Græco-Italis prohibet, scilicet, ne Bigamos ad Sacros Ordines sine speciali dispensatione Apostolica promoveri liceat; & ne Presbyteri secundò nubentes ullatenus benedicant. Primum ad omnes Orientales extenditur; omnes enim Orientales antiquis Ecclesiæ legibus obligantur, quæ Bigamos à Sacris Ordinibus arcent, neque ab hujusmodi legibus solvi possunt, nisi à Romano Pontifice, qui universæ præest Ecclesiæ. Ad alterum verò præceptum quod spectat, certum est Græcos sub Episcopis Latinis degentes omnino prohiberi secundò nubentibus benedicere; sed inde inferri non potest, hanc prohibitionem extendi quoque ad Græcos illos Orientales, qui peculiares habent pro Bigamis nuptias contrahentibus officium, in quo eorum nuptiis benedicitur. Licet enim *exacta legum observatio Bigamos coronare non est assueta: Minus verò hæc custodit Magnæ Ecclesiæ consuetudo; verum & Bigamis sponsalitias imponit coronas, nec ullus propterea conquestus est unquam. Uno vel altero anno sacra communione excluduntur; sed neque fas est Presbyterum benedictionem eis impertientem simul convivari, juxta septimum canonem Neocæsariensis Synodi*. Ita refert Goarius ex responsis B. Nicetæ Metropolitæ Heracleensis ad interrogata Constantini Episcopi. Cum Constitutio, de qua loquimur, ad Græcos Italos tantum dirigatur, non videtur hac in parte morem illorum improbare, qui ex antiqua consuetudine Bigamis sponsalitias coronas imponere, & benedicere soleant, sed exactam legum observationem Græcis Latinis Episcopis subjectis indicere: juxta quam *Bigamus non coronatur, sed præterea prohibetur illibatis mysteriis communicare annis duobus; Trigamus vero quinque*: ut idem Goarius refert ex cap. *de Bigamis* Nicephori Confessoris Patriarchæ Constantinopolitani.

Nota 5. Quoad quartum consanguinitatis & affinitatis gradum, quo Matrimonium contrahi prohibetur juxta Concilii Tridentini

tini Decretum, constitutio non videtur extendenda ad Græcos alios, qui juxta antiquam Ecclesiæ gentis suæ consuetudinem prohibitionem contrahendi Matrimonium ad septimum tantum consanguinitatis gradum extendunt: qui gradus idem est ac tertius juxta Latinorum supputationem. Assemannus tom. III. part. 2. Bibliothecæ Orientalis pag. 325. ita rem hanc exponit, ubi etiam Chaldæorum hac de re disciplinam explicat, en ipsius verba: „ Græci primis quatuor seculis consanguinitatem non extenderunt ultra primum gradum lineæ collateralis rectæ; tunc enim adhærebant legibus Imperatorum, quæ conjugia consobrinorum, seu inter filias, & filios fratrum, aut sororum permittebant, ut ostendit Juenin in Comment. de Sacramentis diss. 10. de Matrimonio qu. 7. art. 2. pag. 688. Labente vero seculo quarto ex Theodosii senioris lege, consobrinorum, & non ulterius, Matrimonium prohibuerunt; quam disciplinam anno 692. in Concilio Quinisexto tenebant. Seculo autem undecimo nuptias vetuere ad sextam usque personam inclusive, hoc est, ad tertium gradum juxta supputationem Latinorum: sextæ demum personæ circa annum 1050. septima addita est à Michaele Patriarcha: quam Græcorum praxim improbavit Innocentius IV. Epistola 10. quæ est ad Othonem Cardinalem Tusculanum in Regno Cypri Legatum. Verum ut idem Juenin observat, ea Innocentii IV. Decretalis in Regno Cypri, aut in aliis Græcorum regionibus, pacis, & œconomiæ causa promulgata non fuit, & nihil per eam mutationis invectum est in Græcorum disciplinam. Ita quod Latini cum persona octava prohibent Matrimonium, Græci permittunt. Nestoriani, seu Chaldæi, quum in Persico, non Romano Imperio versarentur, eos consanguinitatis gradus olim observarunt, qui per priora Ecclesiæ secula ex Levitico cap. 18. observabantur: hi autem erant. 1. In linea recta ascendentium, & descendentium in omnibus omnino gradibus, quantumcumque à se invicem distarent. 2. In linea collaterali recta in primo gradu tantum, sive inter fratrem, sive inter sororem, sive soror ex patre sit, sive ex matre. 3. In linea collaterali obliqua, in secundo gradu respectu ascendentium: ita ut Nepotes non potuerint amitas ducere. Postea vero vel ex Græcorum disciplina, vel ex Patriarcharum suorum constitutionibus, ita gradus statuerunt: legem imperialem admiserunt, in qua part. 2. De Matrimonio edicitur: *De feminis, cum quibus Matrimonium contrahere non liceat, sunt autem filia, & noverca, & mater, & soror, & patris filia, & fratris filia, & patris soror, & matris soror, & uxor fratris, & uxor patrui, & socrus, & nurus, & filia uxoris, & filia filii, & filia filiæ, eorumque filiæ. Quorum verò mentio facta non est, prædictorum mensura metiendi erunt: quum enim quis fratrem commemorat, filiam quoque fratris connotat. Rursus in sacrosancto Evangelio prohibentur nuptiæ cum muliere dimissa ob causam fornicationis: & Apostolus vetat Matrimonium cum Ethnica, & infideli.* Hæc verba deprompta sunt ex collectione Canonum arabica, Auctore Abulpharagio Benaltibo. Notat verò idem Assemannus ex relaxatione disciplinæ, tantam potestatem Nestorianos suis Patriarchis tribuere, ut præter vetitos in Levitico gradus, in cæteris omnibus dispensatio facilè impetrari possit. Quod spectat ad auctoritatem Episcoporum circa dispensationem ad contrahendum Matrimonium in gradibus prohibitis. Vide quæ supra adnotavimus ex tract. *de Synodo Diœcesana* BENEDICTI XIV.

Nota 6. Circa cognationem spiritualem Græcis in Italia degentibus præcipitur servare adamussim Trident. Synod. Decretum. Hac lege tenentur quoque Græcorum reliqui; Canon enim LIII. Trullanæ Synodi, quæ apud nos magnæ auctoritatis est, ita statuit: *Quoniam spiritualis necessitudo major est conjunctione corporum, statuimus, ut qui ex sacro, & salutari baptismate pueros suscipiunt, & postea cum Matribus eorum viduis in Matrimonium coeunt, primum a tali contubernio abstineant, deinde secretorum quoque pœnis subjiciantur. Quippe qui ab hoc malo prompte non semel abstinet, & confitetur, tanquam incestis nuptiis pollutus damnatur.* Apud Syros Nestorianos hujusce cognationis nulla mentio occurrit; & antiquam primævæ Ecclesiæ disciplinam hac in re sequi videntur, in qua per tria priora secula ex nullo monumento Ecclesiastico probari posse, cognationem spiritualem fuisse Matrimonii impedimentum, ostendit Juenin lib. sup. cit. pag. 692.

Nota 7. Circa impedimenta, quæ stabilita sunt jure Ecclesiastico, hæc regula tenenda est, in iis Orientalibus Ecclesiis, in quibus lex prohibens Matrimonium, vel nunquam promulgata & recepta fuit, vel licet fuerit promulgata, & aliquando etiam in usu, à plu-

pluribus seculis in desuetudinem abiit, ac nunc penitus ignoratur, hujusmodi lex nullam habet vim, nec ad eam servandam Christiani illi tenentur, donec Ecclesiæ auctoritate sit ipsis proposita, & inculcata. Vide ea, quæ de humanis, & Ecclesiasticis legibus ab Auctore exposita sunt, quæque in nostra Appendice ad tractatum de legibus fuere explicata.

Hæc pauca ad tractatum de Matrimonio addere voluimus, ne opus nimium excresceret, & quod ex iis, quæ Auctor tractat, quæque nos de ritibus agendo diximus, facile dilui possint dubia omnia circa hanc materiam etiam ex Orientalium disciplina emergentia.

TRACTATUS DE CENSURIS; ET IRREGULARITATIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Censuris in genere.

Quæst. I. QUid est Censura?

Resp. Est pœna Ecclesiastica medicinalis, privans primariò bonis quibusdam spiritualibus dispositioni Ecclesiæ commissis.

Dicitur 1. *Pœna*: Quia semper supponit culpam: nam *rem quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*, c. 2. *de constit.*

2. *Ecclesiastica*. Quia ferri potest à sola potestate Ecclesiastica, cum sit privatio bonorum spiritualium, quæ Laici non habent in sua potestate: nec proinde auferre possunt.

3. *Medicinalis*, ex cap. 1. *de sentent. excommun. in 6.* Quia fertur ad avertendum, & revocandum hominem à peccato. Quare Censura ex intentione Ecclesiæ non est perpetua, ut depositio & degradatio, quæ sunt pœnæ mere vindicativæ: sed tolli debet à superiore, cum reus se emendavit & satisfecit.

4. *Privans bonis &c.* ut sunt publica Ecclesiæ suffragia, jurisdictio spiritualis, & ejus usus, beneficia, sacrificia, Sacramenta: non item habitus virtutum infusi, gratia sanctificans, character, potestas Ordinis.

5. *Primariò*. Nam secundarie privat bonis quibusdam temporalibus, puta fructibus beneficii, & societate fidelium etiam in civilibus: sed per ordinem ab bonum spirituale, ut sic facilius & promptius resipiscant, & ad debitam obedientiam efficacius revocentur.

Quæst. II. *Quotuplex est Censura?*

Resp. Censura 1. dividitur in excommunicationem, suspensionem, & interdictum, c. 20. *de verb. signif.*

2. Alia est à jure, alia ab homine. Censura à jure est ea, quæ per legem vel statutum perpetuum lata est: unde in Canonibus, Decretis Pontificum, vel statutis Episcoporum continetur. Censura ab homine est ea, quæ fertur ab aliquo singulari superiore, per præceptum transitorium, vel sententiam judiciariam; estque vel generalis, quæ generatim & indeterminate fertur in aliquos, v. gr. in Clericos; vel particularis, quæ fertur in certam ac determinatam personam.

Censura à jure non cessat morte legislatoris. At censura ab homine expirat morte superioris, aut ejus amotione, si eveniat antequam contrahatur; sed jam contracta manet post ejus mortem, donec tollatur per absolutionem.

3. Alia est latæ sententiæ, alia ferendæ. Prior est, quæ contrahitur ipso facto, seu sola culpæ admissione, absque ulla judicis sententia. Posterior est ea, quæ non contrahitur nisi accedente sententia judicis, & vocatur comminatoria. Pro quibus dignoscendis consideranda sunt verba, quibus fertur Censura.

Censura est latæ sententiæ, si adhibeantur hæ voces: *Ipso facto, ipso jure, ex tunc, ex nunc, statim, illico, continuo, confestim, mox, protinus, latæ sententiæ &c.* Vel si verba sint præsentis temporis indicativi modi, v. g. *Excommunicamus, suspenduntur, interdicuntur*. Vel præteriti temporis v. g. *Excommunicatus est; volumus esse excommunicatum, suspensum; noverit se excommunicatum, suspensum*. Item si verba sint imperativi modi, nec dirigantur ad judicem, nec ejus actionem, ut *subjaceat excommunicationi: incidat in excommunicationem: maneat suspensus, interdictus, habeatur pro excommunicato: sit excommunicatus, suspensus &c.*

Censura est ferendæ sententiæ, si feratur per verba, quæ judicis actionem exigant, vel significent, ut *Excommunicetur, suspendatur,*

tur; *ab Ecclesiæ ingressu arceatur*, *decernimus excommunicandum*, *suspendendum &c.* Item si verba sint futuri temporis, v. g. *Excommunicabitur*, *suspendetur*, vel minatoria, ut *sub pœna excommunicationis*, *suspensionis*, *sub interminatione anathematis &c.* nisi ex adjunctis aliud colligatur, vel ex aliquibus verbis additis, ut si dicatur: *sub pœna excommunicationis statim incurrenda*, vel *cui statim*, *confestim*, *omnino subjaceat*. In dubio, an censura sit latæ, vel ferendæ sententiæ, censenda est ferendæ, quia *in pœnis benignior est interpretatio facienda*, reg. 45. in 6.

Quæst. III. *Quanam culpa requiritur ad contrahendam Censuram?*

Resp. Ex communi sententia, non contrahitur saltem Censura totalis, nisi ob culpam mortalem, externam, contumaciter admissam contra præceptum Ecclesiasticum. Itaque ad hoc requiritur.

1. Culpa mortalis, ex cap. *Nemo*, cap. *Nullus* 11. quæst. 3. Quia Censura est gravis pœna, cum privet magnis bonis spiritualibus. Pœna autem debet esse commensurata culpæ; aliàs esset injusta, ex cap. 5. *de pœnis in* 6. ubi jubetur ut judex pœnam metiatur ex culpa. At peccatum veniale est culpa levis in suo ordine, seu in ordine ac linea peccati.

Dixi, *totalis*: nam secundum multos Censura partialis, aut suspensio ab aliquo actu officii ad breve tempus, item excommunicatio minor, non necessario gravem culpam supponit.

2. Ut sit externa, & quidem mortalis secundum opus externum. Quià nulla censura fertur propter solam internam pravam operantis voluntatem; nam hæc non requiritur ad rectum regimen Ecclesiæ saltem ordinarium, & Ecclesia non fert censuram, nisi de iis, de quibus judicare potest; Ecclesia autem non judicat de mere internis in foro externo, cap. 33. *de simon.*

Item actus peccati debet esse completus ac perfectus in sua specie morali, & habere eam malitiam, quæ sub censura prohibetur. Quia lex humana non obligat, nec operatur ultra intentionem superius verbis expressam, cum non aliter proponatur subditis, & in odiosis stricta debet esse interpretatio. Ob eamdem rationem requiritur effectus completus, quem legislator intendit sub censura prohibere, nisi aliud in lege exprimatur. Hinc qui animo occidendi alterum graviter vulneravit, non incurrit excommunicationem contra homicidas latam, nisi mors sequatur; quia superior tunc non vult punire peccatum, nisi posita tali conditione effectus secuti. Unde quis à peccato præterito, v. gr. vulneratione justificatus per contritionem, vel Sacramentum Pœnitentiæ, potest contrahere excommunicationem in statu gratiæ; nam licet justificatus sit, dignus est pœna ob culpam sub censura prohibitam debita.

Dixi: *Nisi aliud &c.* Nam cap. 1. *de homicid. in* 6. mandans aliquem occidi per assassinos excommunicatur, quamvis mors non sequatur.

Item in censura lata contra facientes non comprehenduntur consulens, mandans, approbans, nisi exprimantur, quia lex pœnalis, utpote odiosa non extenditur ultra proprietatem verborum.

3. Ut contra præceptum Ecclesiasticum, & cum aliqua contumacia. Nam censura est pœna mere Ecclesiastica constituta in eos, qui sunt contumaces contra superiorem Ecclesiasticum, ut coerceantur & corrigantur: quæ pœna inobedientiam aliquam Ecclesiæ requirit, juxta illud, Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus.* Ad hanc autem inobedientiam, seu contumaciam sufficit contemptus virtualis & interpretarivus auctoritatis Ecclesiæ sub pœna præcipientis, qualem habere censetur, qui sciens præceptum Ecclesiæ annexam habens censuram, tamen illud violat.

Hinc ex communi sententia ob peccatum merè præteritum non potest ferri Censura, nisi aliquo modo pendeat in futurum, vel quia reus in eo perseveret, vel ut cogatur scandalum tollere, vel injuriam resarcire per debitam satisfactionem. Alioqui censura non esset medicina, sed mera vindicta.

Porro licet copula aliena sufficiat ad suspensionem, & interdictum, requiritur tamen propria ad excommunicationem subeundam; ex cap. 5. *de sentent. excomm. in* 6. cum excommunicatio sit gravissima pœna.

Quæst. IV. *Quanam excusant à censura gravi?*

Resp. Excusant 1. Id omne quod excusat sive à peccato mortali, sive defectus advertentiæ sufficientis, levitas materiæ; sive ab observatione præcepti ecclesiastici, ut impotentia moralis, cum scilicet non potest servari sine gravi damno, quocum ordinarie præcepta Ecclesiæ non obligant. Qui censura non fertur nisi ob transgressionem culpabilem præcepti ecclesiastici, contumaciter ad-

admissam. Excipe, nisi metus gravis directè incuteretur in contemptum religionis aut ecclesiasticæ potestatis: nam tunc etiam cum periculo mortis tenetur quis servare talem legem. Ita communiter.

2. Ignorantia invincibilis etiam solius legis ecclesiasticæ, sive ea sit facti, sive juris excusat. Quia hæc excusat à culpabili transgressione legis Ecclesiasticæ, & impedit contumaciam, ac voluntarium circa id quod ignoratur. At non excusat ignorantia vincibilis, etiam non affectata, si sit crassa vel supina, hoc est, orta ex eo quod quis nullam adhibuerit diligentiam ad sciendum id, quod scire poterat & debebat, ex cap. 2. *de constit. in 7.* ubi Bonifacius VIII. ait: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina.* Nam ex tali ignorantia peccans, virtualiter, ideoque sufficienter contumax est; quia negligit culpabiliter scire legem aliàs publicam, & quæ semper ex se admonet.

Si tamen censura lata sit contra scienter, consulto, temerario ausu facientem aliquid, vel præsumentem facere; tunc ab ea excusat omnis ignorantia, etiam vincibilis, non affectata. Nam non dicitur scienter, ausu temerario legem violare, qui eam ignorat ignorantia non affectata; & hæc verba in rebus odiosis sunt strictè accipienda, & alioqui essent inutilia. Secus, si ignorantia sit affectata: nam hæc æquiparatur certæ scientiæ, & auget culpam, quia includit majorem affectum peccandi, contemptum legis, magnam temeritatem, præsumptionem, scientiam periculi directè voliti, contumaciam, & intentionem saltem implicitam ac virtualem faciendi id quod lege prohibetur. Item si quis suspicans aut dubitans de censura vel facto, non inquirat, & sic faciat contra legem, contrahit censuram; quia tunc talis habet satis contumaciæ & præsumptionis ad talem censuram, censeturque legem ac censuram contemnere.

Sed an probabilis, seu invincibilis ignorantia solius censuræ excusat ab ea contrahenda?

Resp. 1. Covarruvias, & alii Doctores contra alios multos docent, nullam ignorantiam etiam invincibilem solius censuræ per legem papalem, aut canonem universalem latæ excusare ab ea contrahenda; ita ut ad censuram contrahendam sufficiat, quod quis sciat, vel scire possit ac debeat actionem, vel omissionem, cui censura annexa est, esse ab Ecclesia graviter præceptam vel prohibitam.

Probant 1. Quia hoc ipso quod quis scit, vel scire potest & debet, actionem aliquam esse graviter ab Ecclesia præceptam vel prohibitam, & tamen libere ponit talem actionem vel omissionem, sufficienter contumax est Ecclesiæ, ut merito ab illa puniatur per censuram illi annexam. Nam talis culpabiliter violat legem ecclesiasticam, quam scit, aut scire potest & debet graviter obligare. Ergo peccat mortaliter contra illam legem, quam virtualiter contemnit & contumaciter violat; ac proinde meretur, & contrahit pœnam per talem legem impositam. Contumacia quippe ad censuram requisita nihil aliud est quam culpabilis inobedientia Ecclesiæ, & virtualis contemptus auctoritatis Ecclesiasticæ, juxta illud Matth. 17. *Si Ecclesiam non audierit*, hoc est, si Ecclesiæ non paruerit, *sit tibi sicut Ethnicus*. Quælibet autem graviter culpabilis violatio legis ecclesiasticæ, cujus reus est quicumque agit, vel omittit aliquid contra legem ecclesiasticam quam cognoscit, vel cognoscere potuit, vera est inobedientia Ecclesiæ, & virtualis contemptus ejus auctoritatis, cum sit mortalis culpa contra legem, & auctoritatem Ecclesiæ.

Paulo aliter. Ad censuram contrahendam sufficit cognitio possibilis & debita legis ecclesiasticæ aliquid graviter præcipientis aut vetantis. Nam illa posita, qui libere ponit talem actionem vel omissionem, sufficienter contumax seu inobediens est Ecclesiæ, ut merito ab illa puniatur per censuram illi annexam: libere enim violat grave præceptum Ecclesiæ, & mortaliter peccat contra illud, cum ignorantia vincibilis non excuset a mortali culpa: & consequenter talis sufficienter contumax & inobediens est Ecclesiæ, ut ab illa puniatur.

2. Ex cap. *Ut animarum 2. de constitut.* in 6. ubi Bonifacius VIII. statuendo, sententiis seu pœnis per statuta quorumcumque ordinariorum prolatis non ligari ignorantes, tacite excipit sententias, seu pœnas prolatas per leges papales, & canones universales, ut notat Glossa v. *Statuta*, dicens: *De generalibus ergo statutis canonum vel legum non loquitur, quæ ab omnibus sciri & custodiri debent.* Et hoc statuit Pontifex utriusque juris peritissimus, ad imitationem legis civilis ult. §. *de decret. ab ordine fac.* ubi habes quod municipali statuto non ligatur igno-

ignorans sed sciens tantum, ut habet alia Glossa, ibid. v. *Sententiis*. Ratio est, quia ignorantia juris communis & universalis, ceteris paribus, minus probabilis, minusque excusabilis est, quam ignorantia juris particularis; quia quilibet magis debet & facilius potest addiscere & scire leges, quæ sunt omnibus fidelibus communes, & ab omnibus observari debent, quam quæ sunt certis locis speciales. Ergo etsi ignorantia non crassa nec supina censuræ statuto particulari latæ excuset ab illa contrahenda, non continuo excusare debet similis ignorantia paris Censuræ per leges universales statutæ.

Hinc qui duellum committit, sciens quidem hoc esse graviter ab Ecclesia prohibitum, vel si culpabiliter ignoret hanc Ecclesiæ prohibitionem, tametsi nesciat eamdem esse sub pœna excommunicationis, ut plerique rudes ignorant, tamen vere excommunicationem contrahit.

Si dicas, censuram ex natura rei requirere peculiarem modum contumaciæ & inobedientiæ, quæ opponatur speciali, & rigoroso modo præcipiendi, vel prohibendi sub comminatione Censuræ. *Respondent* hanc esse meram petitionem principii, supponentem id quod in quæstione est, & quod est probandum, quodque negatur. Præterea ex eo quod quis scit aut scire potest & debet, aliquid esse ab Ecclesia graviter præceptum aut prohibitum, cognoscit confuse & virtualiter specialem illum præcipiendi modum, & contra facientem virtualiter contemnit authoritatem Ecclesiæ sub quacumque pœna præcipientis: ad contumaciam autem sufficit virtualis, & interpretativus contemptus authoritatis Ecclesiæ, qui reperitur in omni violatione graviter culpabili legis Ecclesiasticæ.

Nec obstat, inquiunt, quod censura sit pœna medicinalis, ordinata per se primo ad avertendum, vel ad emendandum delictum. Nam 1. Etsi contrahatur ab ignorante, tamen per se semper medicinalis est; per se enim semper apta est ad hoc utrumque præstandum. Quod si non semper medeatur, hoc est per accidens. Et quando ignorans sciat postea se Censura ligatum, tum per illam adducetur ad emendandum delictum.

2. Hoc nimium probat, ideoque nihil probat: probaret enim ignorantiam etsi vincibilem à censura excusare; nam qualibet ignorantia, saltem non affectata, tollit rei ignoratæ notitiam. At certe ignorantia crassa, aut supina, etiam secundum adversarios non excusat à censura, ut patet ex cap. 2. *de constitut. in 6.* ubi postquam Pontifex dixit: *Sententiis per statuta quorumcumque ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes*: hanc exceptionem addit: *Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*. Quod generatim dictum comprehendit etiam censuras, ut consentiunt omnes; imò de illis præcipue intelligi debet juxta Glossam. V. *Sententiis*: & hoc ostendit ratio allata, *ut animarum periculis obvietur*. Quod si de Censuris agitur in regula generali: ergo & in exceptione; & hæc est etiam communis expositio, inquit Suarez. Ex qua à fortiori sequitur (addit idem Doctor) etiam in legibus pontificiis ignorantiam crassam à Censura non excusare, quia ex genere suo plus obligant pontificiæ leges, quam statuta ordinariorum: Unde concludit Suarez, negandum esse in actu ex ignorantia facto deesse contumaciam & inobedientiam sufficientem ad contrahendam Censuram. Nam licet non tam expresse & directe, virtute tamen & indirecte idem genus inobedientiæ est, ita negligere legem aliàs satis publicam & omnibus notam, ut tam crassa illius ignorantia habeatur. Ac propterea satis etiam est, quod lex, quantum est ex se, illum admoneat: quamvis admonitio ad ejus aures non perveniat ex supina ejus negligentia. Hæc Suarez, de censur. disp. 4.

Resp. 2. Quævis ignorantia, modo non sit crassa & supina, excusat à statuta per statutum particulare lata, habetur cap. 2. de constitut. in 6. ibi: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*. Hæc autem Decretalis est constitutiva juris novi, non mere declaratoria, ut recte colligit Suarez ex verbo *nolumus*. Ratio discriminis inter has censuras, & alias jure communi latas est, quod censuræ per sacros Canones & Constitutiones universales rarius, & majori cum maturitate ferantur, quàm per statuta particularia, ex quibus proinde majora animarum pericula oriretur, nisi illis obviaretur, restringendos has pœnas ad solos scientes, & crasse ignorantes.

Porrò ignorantia crassa & supina hìc est ea, qua quis ignorat id, quod scire debet, & quod omnes ejusdem status & conditionis communiter sciunt.

Quæst. V. *Quænam Censura sit invalida?* *Nota*.

Nota. Non contrahi censuram, quando invalida est, per se patet, cùm nulla sit.

Resp. Censura nulla est, 1. Defectu jurisdictionis, cùm scilicet ferens Censuram caret jurisdictione, vel eam habet legitimè impeditam per aliquam censuram, aut suspensam per legitimam appellationem, cùm nempe ante sententiam absolutè latam reus appellavit ad superiorem, ex cap. 40. *de appellat.* Si verò apppellatio fiat post latam sententiam, vel post contractam Censuram à jure, valet Censura & servari debet, capit. 20. *de sentent. excommun. in 6.* quia censura lata executionem secum trahit, ex capit. 53. *de appell.*

Defectu ordinis substantialis judicii, ut si aliqua monitio non præcessit: nam ut censura ab homine per sententiam particularem infligenda feratur validè præcedere debet unà saltem monitio, cap. 48. *de sentent. ex communicat.* & cap. 9. eod. tit. in 6. Quia non est contumax contra Ecclesiam, nisi qui præcedente monitione & comminatione censuræ obedire renuit. Ut autem validè feratur & contrahatur censura à jure, vel ab homine per sententiam generalem contra actum futurum, non requiritur alia monitio, quàm promulgatio ipsius legis vel sententiæ: lex enim & statutum, cùm sint publica & permaneant, semper satis per se monent, ex cap. 26. *de appellat.* Idem est de sententia illativa censuræ, sed declaratoria tantùm; nam absque alia monitione declarari potest censura contracta, modo prius citata parte, de crimine juridicè constet; aliàs nulla esset declaratio, quia contra partem inauditam nihil potest in judicio definiri, c. 1. *de causa possess.*

3. Defectu culpæ mortalis. Quia gravis poena non potest irrogari ab homine ob levem culpam: nam poena improportionata & major culpa est evidenter injusta, cùm desit æqualitas. Actio autem evidenter injusta quoad substantiam non habet vim per se obligandi. Quòd si censura lata sit ob crimen falsum, sed in judicio legitimè probatum, hanc obligare in conscientia docent Richardus, Palud. S. Antoninus 3. part. citat. 24. par. 73. & alii. Econtra Suarez, Layman & alii multi contendunt eam reipsa non contra hi in foro conscientiæ & coram Deo; quia sicut causa est tantum apparens, ita & Censura; nec potest, nec vult Ecclesia punire innocentes. Addunt tamen, damnatum teneri se gerere exterius coram alis tamquam censura affectum: quia sententiæ judicis legitimæ, licet, quoad rem injustæ, parere tenetur, quantum necessarium est ad amovendum scandalum & tuendam auctoritatem Superioris. Quare, inquiunt, si actum ordinis sui publicè exerceret, peccaret; quia cum scandalo resisteret potestati publicæ, sed non contraheret irregularitatem: quia censura est tantum apparens, & sic non violat veram censuram. Non peccaret autem, si actum sui ordinis exerceret privatim, & coram iis solis, quibus innocentia ejus perspecta est.

Mihi vero videtur non privari quidem participatione communium suffragiorum & orationum; neque etiam privari apertè affirmat ullus auctor, ut notat Suarez: quia non est verisimile Deum dedisse Ecclesiæ potestatem ea privandi innocentem, cum hæc potestas non possit esse in destructionem, sed solum in ædificationem; neque etiam Ecclesia id intendit, cum nec ad bonum commune, nec ad bonum illius qui condemnatur, utile sit. Sed tamen talis revera privatur receptione & administratione Sacramentorum, executione ordinis, & communione externa cum fidelibus. Quia hæc omnia ei per sententiam legitimam & justam ex parte actionis seu judicii prohibentur, cui sententiæ legitimæ parere tenetur in foro conscientiæ, & debet hoc incommodum pati propter bonum commune postulans executionem ordinis ac sententiæ legitimæ, & inobedientiam superiori juste ac legitime præcipienti. Et hæc prohibitio non habet tunc rationem pœnæ proprie dictæ, quæ semper supponit culpam; sed pœnæ improprie dictæ, quæ est incommodum propter bonum commune inflictum: unde etiam tunc non erit censura stricte dicta, sed late sumpta pro prohibitione legitima & obligante. Quod confirmo auctoritate S. Thomæ, qui in 4. dist. 18. q. 2. art. 1. qu. 2. docet, excommunicationem latam per sententiam, quæ nulla non est, habere effectum suum, & debere excommunicatum humiliter obedire. Sententia autem, de qua agitur, non est nulla, cum in suo foro justa & legitima sit. Unde inferius S. Doctor de hac specie loquens vocat eam censuram ex debita causa ex parte censuræ, non vero ex parte ejus cui imponitur. *Sicut*, inquit, *cum aliquis pro falso crimine in judicio probato excommunicatur: & tunc si humiliter sustinet, humilitatis meritum recompensat excommunicationis damnum*. Et in solutione objectionum ait non esse inconveniens, ut innocens & invitus aliquando pri-

privetur per modum pœnæ auxiliis externis, quibus per Ecclesiam juvari potest ad salutem. Quare si violaretur ista Censura, videtur quod contraheretur irregularitas, quia non est censura apparens tantùm, sed est vera & justa prohibitio Superioris, cujus violatio merito ponitur irregularitate.

Cæterum in dubio justitiæ Censuræ, constat hanc servari debere etiam in foro conscientiæ, donec à superiore declaretur irrita, vel tollatur. Quia in dubio favendum & obediendum est superiori, habenti jus ferendi Censuras. Et in dubio tutior pars eligi debet.

Sed an omnis Censura injusta est etiam nulla?

Resp. Nego. Nam injusta est Censura, quæ non fertur ex amore justitiæ, sed ex odio, invidia, vel vindicta privata, vel quæ ab homine fertur, accidentario juris ordine sine necessitate prætermisso, v. g. sine trina monitione, sine scriptura, vel expressione causæ; & tamen valida est, ac ligat etiam in conscientia, si post unam monitionem à legitimo superiore ob crimen verum feratur. Nam tunc nihil essentiale deest ad ejus valorem; & accidentium defectus non tollit substantiam rei, nec proinde ejus effectum primarium. Imò rata est censura quoad prohibitionem, & servanda, etiamsi feratur ob crimen falsum, sed in judicio legitimè probatum, ut dixi, & opus est absolutione. Quare utraque Censura, licet injusta, timenda est. *Sententia Pastoris sive justa, sive injusta sit, timenda est*, ait S. Gregor. homil. 6. in Evang.

Nota. Ut Censura àb homine per sententiam particularem licitè feratur, necesse est, 1. Ut fiat trina monitio cum suis intervallis, ita ut una præcedat aliam duorum saltem dierum spatio, *cap. 9. de sentent. excomm. in 6.* Tamen ex urgenti causa sufficit una pro tribus cum intervallis, antequam excommunicetur reus; vel etiam sine intervallis, si necessitas exigat, ver. grar. Moneo te semel pro tribus vicibus, ibid. 2. Ut fiat in scriptis, & causa Censuræ exprimatur, tradatuique reo petenti exemplum hujusmodi scripturæ infra mensem, cap. 1. eodem titulo.

Ad censutam verò à jure sufficit ut lex, seu statutum sufficienter promulgatum sit. Si tamen sit *ferendæ sententiæ*, ut hæc feratur, requiritur citatio rei, & condemnatio juridica: nec debet infligi reo etiam convicto & manifesto, nisi prævia monitione, & quidem per se loquendo trina, ex c. 26. *de appellat.* Quòd si sit *latæ sententiæ*, ut declaretur contracta, requiritur, ut citata parte de crimine juridicè constet.

Nota. Dubitans utrum Censuram aliquam contraxerit, tenetur se gerere tamquam si censura affectus esset, donec dubium prudenter deposuerit, aut ab ea absolutus fuerit. Quia in dubio pars tutior eligenda est, & alioqui talis se exponeret periculo peccandi, violando Censuram actu per eam prohibito.

Quæst. VI. *Quinam possint ligari Censura?*

Resp. Ut quis ligetur Censura, ex communi sententia necesse est, 1. Ut si viator, quia hic solus est capax emendationis, subjectionis & contumaciæ, quod requiritur ad subeundam Censuram. Cùm autem hæretici mortui dicuntur posse anathematizari, tum anathema sumitur pro declaratione, aliquem alienum ab Ecclesiæ communione decessisse. Potest etiam mortuus excommunicari indirectè, quatenus Ecclesia potest ad aliorum terrorem præcipere vivis, ut illum sacra sepultura, publicis precibus & sacrificiis privent. Dicitur verò absolvi, dum Ecclesia concedit facultatem eum sepeliendi, & offerendi pro eo suffragia publica.

2. Ut sit baptizatus: quia nemo fit subditus Ecclesiæ nisi per Baptismum, ex Conc. Trid. sess. 14. c. 2. ibi: *Cùm Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de iis qui foris sunt, judicare?*

3. Ut sit rationis usu præditus, aliàs non esset culpæ emendationis capax. Impuberes autem adulti possunt ligari censura, & reipsa incurrunt excommunicationem ob ingressum in Monasteria Monialium, ex Conc. Trident. sess. 25. c. 5. & ob percussionem Clerici, cap. ult. *de sent. excomm.* Item interdictum in totum populum. Ergo etiam alias incurrunt, exceptis censuris ab homine latis. Ebrius verò afficitur censura ob delictum in ebrietate commissum, & antea sufficienter prævisum.

4. Ut sit subditus ligantis, ex cap. 21. *de sentent. excommun.* Quia potestas ferendi censuras pertinet ad jurisdictionem coercitivam, quæ non potest exerceri nisi in subdito; subjectio enim & jurisdictio sunt correlativæ. Peregrinus autem delinquens in alieno territorio, incurrit Censuras sibi latas per modum statuti, ex cap. 14. *de foro*

am per modum ſtatuti, ſi contra illud igat extra Diœceſim ligantis, cap. 2. *de onſtit. in 6.* Nam ſtatutum afficit ſolum territorium, pro cujus recta gubernatione fertur, nec extra illud obligat. Secus ſi cenſura lata ſit per ſententiam vel præceptum tranſitorium: nam ligat ſubditos extra territorium delinquentes, quia perſonas directè ac ſecundùm ſe ſpectat, ideoque illas afficit ubicumque exiſtant: In quo differt à ſtatuto, quod ſpectat territorium, ſeu perſonas exiſtentes in territorio. Hinc ſi Epiſcopus Clerico peregrino ludum alearum prohibeat ſub pœna ſuſpenſionis, hic eam incurrit extra Diœceſim ludens: quia nempe ſententia & præceptum immediatè afficit perſonam, eique cohæret, ubicumque ſit. *Ita Suarez, Sayr. Layman, Bonacina, & alii communius.*

(✠) *Nota.* De cenſuris plura ſcitu digna occurrunt in Tractatu ſæpe laudato DE SYNODO DIŒCESANA. Vide lib. VII. cap. 45. in quo improbatur immoderatus cenſurarum uſus. *Cap.* 46. eorum probatur ſententia, qui ob levem culpam, quæ tamen ex circumſtantiis fit gravis, cenſuras fieri poſse tuentur. *Cap.* verò 44. demonſtratur ex communi ſententia, grave, & enorme crimen deſiderari ad infligendas cenſuras; atque nonnullorum opinio refellitur, qui excommunicationem præcipuè verò latæ ſententiæ improbare videntur. Id autem ſequentibus verbis oſtendit: *Quòd ſi omnium Doctorum conſenſu, grave, & enorme crimen requiritur ad irrogandam cenſuram, etiam quam vocant* comminatoriam, *& ferendæ ſententiæ, multo ſanè gravius, & execrabilius eſſe oportet delictum, ob quod infligatur cenſura latæ ſententiæ, qua nimirum homo per ſolam legis tranſgreſſionem, nulla prævia monitione, ejuſdem legis miniſterio ſtatim perſtringitur. Ejuſmodi cenſuras, præcipuè verò excommunicationes latæ ſententiæ viſi ſunt improbare nonnulli Doctores. Godeſcalcus Roſemundus Theologus Lovanienſis* in ſuo Confeſſionali cap. 20. *eas è medio prorſus auferri vellet, inquiens:* „ Valdè inconſultum, & periculoſum eſt, quod Epiſcopi in ſuis ſtatutis, cæteri quoque Judices tam faciles ſint in multiplicando cenſuras; unde expedi in Eccleſia univerſali. Expediens etiam eſſet, ut nulla excommunicationis ſententia ferretur de facto à jure, vel Judice, neque pro præſenti, neque pro futuro, niſi pro manifeſta contumacia, qua quis oſtendit, ſe non paratum audire Eccleſiam „. *Verum hæc Godeſcalchi aſſertio, qua parte omnes excommunicationes latæ ſententiæ tamquam perniciosas deleri & abrogari vellet, audax eſt; communem enim Eccleſiæ uſum condemnat, & Concilia, Summos Pontifices, omneſque Eccleſiarum Præſules tacitè carpit: Neque eidem adſtipulatur, quem citat, Gerſon: hic ſiquidem* loco citato, *totus eſt in explicando, qua ratione excommunicationis vinculo ipſo facto irretiatur, qui ex mera ignorantia, quamquam culpabili, aut infirmitate, peccatum commiſit, etſi cæteroquin contumax non ſit, ſed paratus ſit ſtare correctioni Eccleſiæ, & poſtquam multa ad hanc rem explicandam adduxit, concludit* (col. 49.) *eas excommunicationes latæ ſententiæ* „ tantumdem operari, ut abſque proceſsu alio judiciali, aut nova Conſtitutione, poſſit Judex ſtatim probato facto, vel confeſsato ferre juris ſententiam, & eamdem publicare; non ſic ubi Canones eſsent ſolum ferendæ ſententiæ; quoniam monitiones, & proceſsus ſecundùm terminos juris prærequirerentur multiplices „ *Unde apparet, non improbari à Gerſone excommunicationes latæ ſententiæ, ſed ad eas requiri ſententiam declaratoriam criminis, quæ utique eſt neceſſaria pro foro externo, in quo nemo eſt reputandus cenſura innodatus, niſi legitimè probetur reus criminis, cui eſt cenſura jure ipſo alligata: In foro autem interno, & coram Deo, cujus oculis omnia nuda ſunt & aperta ad incurrendum in cenſuram latæ ſententiæ nulla eſt neceſſaria Judicis declaratio, ſed ſat eſt crimen perpetrare, cui illa eſt annexa: Suam quippè contumaciam & Eccleſiæ contemptum ſatis apertè manifeſtat, qui in legem delinquit, quam ſcit ſuos tranſgreſſores cenſuræ vinculum ſtatim & illicò injicere, ſicuti egregiè ratiocinatur Suarez,* de cenſuris diſputat. 3. ſect. 8 num. 3. *& Gonzalez* in cap. 48. de ſententia excommunicationis, num. 6. *ſed præ cæteris legendus eſt de hac re ex profeſſo diſſerens Theo-*

Theophili Raynaudus (oper. tom. xiv. p. 14.) *ubi scribens adversus Ayalam, censuras latæ sententiæ hoc nomine reprehendentem; quod illis non præcedat canonica admonitio, egregiè ostendit, admonitionis loco esse promulgationem legis, aliquid fieri præcipientis, vel prohibentis sub pœna censuræ.*

5. *Godescalco, & Ayal assentiri videtur Van Espen* juris ecclesiastici universi, par. 3. tit. 11. c. 6. n. 19. *ubi etsi non audeat absolutè damnare excommunicationes latæ sententiæ, eas tamen recens adinventas, & per decem omninò sæcula ignotas Ecclesiæ fuisse affirmat: At Van-Espenium falli facilè demonstrabimus. Atque in primis nullam putamus fingi posse excommunicationem illa severiorem, qua homo baptizatus perpetuo arceatur à Sacramentorum perceptione, omnique excidat spe consequendæ ab Ecclesia reconciliationis; & tamen prioribus sæculis quorumdam atrociorum criminum reos, facto ipso, seu sola criminis perpetratione, in hanc pœnam incurrisse, præter alibi laudatos Petavium, Morinum, Albaspinæum, aliosque plures, tradit Cardinalis Bona* rer. liturgicar. lib. 1. cap. 17. n. 1. *inquiens*: „ in exordio Christianæ religionis tantum erat pietatis studium, tantum odium improbitatis, ut quibusdam sceleribus, quæ atrociora visa sunt, omnis prorsus veniæ spes, omnis pœnitentia denegaretur, adeout qui ea commisisset, quamvis à divina misericordia eorum remissionem veræ contritionis subsidio obtineret; numquam tamen posset cum Ecclesia reconciliari. Ea erant idolatria, homicidium, & adulterium. „ *Quid quòd si actu Pœnitentes, aut jam semel pœnitentia functi in aliud cujuscumque generis peccatum, quamvis privatim & occultè relaberentur, nunquam deinceps veniam & pacem ab Ecclesia impetrarent? Nonne & hæc species erat severissimæ excommunicationis? Et tamen hanc relapsis fuisse ipso facto injunctam, & pluribus demonstrat doctissimus Morinus* de Pœnitentia, libr. III. capit. 27. 28. & 29. *& liquet ex plurium Conciliorum decretis, occultè etiam relapsos ab omni etiam civili Fidelium consortio segregantibus. Siquidem Concilium Turonense I. anni* 461. canon. 8. (collect. Harduini, tom. II. col. 795.) *decrevit*: „ Si quis verò post acceptam pœnitentiam, sicut Canis ad vomitum suum, ita ad sæculares illecebras, derelicta, quam professus est, pœnitentia, fuerit reversus, à communione Ecclesiæ, vel à communione Fidelium extraneus habeatur, *Concilium Veneticum, circa annum* 465. *celebratum* can. 3. (collect. Harduin. tom. II. col. 797.) *statuit*: „ Pœnitentes quoque, qui susceptam publicè pœnitentiam intermiserint, & ad prioris erroris consuetudinem revoluti, vitæ se sæculari conversationique reddiderint, non solùm à communione Dominicorum Sacramentorum, sed etiam à conviviis fidelium submovendo „: *Concilium Aurelianense I. anni* 511. can. 11. (collect. Hard. tom. II. col. 1010.) „ De his *ait* qui suscepta pœnitentia religionem suæ professionis obliti ad sæcularia relabuntur, placuit eos & à communione suspendi, & ab omnium Catholicorum convivio separari „: *Quare, quod Siricius Papa* epist. I. *ad Himerium Tarraconensem Episcopum* cap. 5. (collect. Harduin. tom. I. col. 848.) *relapsis permiserit* „ ut sola intra Ecclesiam Fidelibus oratione jungantur, & sacræ mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint: à Dominicæ autem mensæ convivio segregentur „ *id ex mera indulgentia, & communis legis relaxatione factum existimat Morinus* citato cap. 19. *Ad hæc Auctor operis de vita contemplativa (quem alii Prosperum Aquitanicum,) qui medio sæculo V. scripsit, alii Julianum Pomerium, qui eodem sæculo labente floruit, fuisse contendunt,* lib. cap. 7. *disertè affirmat, ea ætate Clericus grave aliquod facinus occultè admittens, statim in foro conscientiæ, & coram Deo in suspensionem incidisse, quam Albaspinæus,* observat. lib. 1. cap. 2. *& Suicer* Thesaur. Eccles. tom. 1. pag. 601. *pro quadam excommunicationis specie habitam non immeritò notarunt; Ait quippe Pomerius*: „ Hi, qui in aliquo gradu Ecclesiastico constituti, aliquod occultè crimen admittunt, ipsi se vana persuasione decipiunt, si eis videbitur propterea communicare, & officium suum implere debere, quod homines occultatione sui criminis fallunt . . . . qui autem ea commiserint, & ideo prodere metuunt, ne sententiam justæ excommunicationis accipiant, sine causa communicant; imò verò dupliciter contra se iram Divinæ indignationis exagerant, quod & hominibus innocentiam fingunt, & contempto Dei judicio abstinere se ab altari propter homines erubescunt.

7. *Quòd si hæc nondum satis esse videantur ad probandum, Majoribus nostris inusitatum non fuisse morem decernendi censuras latæ sententiæ, alia statim proferemus antiquissima, & certissima ejusdem rei monumenta. Norunt omnes viri docti, tres olim fuisse*

ste-

ſpecies excommunicationis majoris, de qua ſola in præſens nos eſt. Prima dicebatur Excommunicatio ſimplex: *Altera* Anathema: *Tertio* Maranatha, *de qua frequens mentio occurrit in Annalibus Sancti Benedicti conſcriptis à Patre Mabillon.* tom. IV. in appendice. In hiſtoria Lotharingiæ, *Calmet* tom. II. par. 2. pag. 390. *Et in nova editione gloſſarii Caroli Dufreſne* tom. IV. in verb. Maranatha. *Simplex excommunicatio, & anathema in hoc dumtaxat inter ſe differebant, quod illa ſolo verbo proferretur:* anathema *verò pronunciaretur celebri quadam ſolemnitate, pluribuſque adhibitis cæremoniis, quæ aptæ forent ad oſtendendam perpetrati ſceleris enormitatem:* Maranatha *autem hoc* anathemati *addebat, ut excommunicatus ſolius Dei judicio relictus, ab Eccleſiæ communione ſeparatus permanere juberetur uſque ad adventum Domini, ſeu ad diem Judicii; quod ex ipſa nominis etymologia elicuit Auguſtinus, (apud Suarez* de cenſuris diſput. 8. ſect. 2.) *& explicarunt Patres Concilii Toletani IV. ſtatim allegandi. Jam verò antiquiſſima Synodus Gangrenſis, paulò poſt Nicænam habita, omnes ſuorum viginti Canonum tranſgreſſores anathemate perculit, his verbis:* Anathema ſit (collect. Hard. tom. I. col. 533. &c.) *quibus ſententiam latam impertari nemo facilè inficiabitur; Patres autem Concilii Toletani IV. habiti anno 638. cui Epiſcopi* LXII. *interfuere,* (cap. 75. collect. Harduin. tom. III. col. 594.) Anathema, Maranatha *in eos pronunciarunt, qui adverſus Regnum, vel Regem conjurarent, in quos hanc formidandam ſententiam ter repetitam protulerunt:* „ Hoc etiam tertiò acclamamus dicentes: Quicumque amodo ex nobis, vel cunctis Hiſpaniæ populis, qualiber meditatione, vel ſtudio Sacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ ſalute gentiſque Gothorum ſtatu, vel incolumitate Regiæ poteſtatis pollicitus eſt, violaverit, aut Regem nece attrectaverit, aut poteſtate Regni exuerit, aut præſumptione tyrannica Regni faſtigium uſurpaverit, anathema ſit in conſpectu Spiritus Sancti, & Martyrum Chriſti: atque ab Eccleſia Catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni communione Chriſtianorum alienus, neque partem Juſtorum habeat, ſed cum Diabolo, & Angelis ejus, æternis ſuppliciis condemnetur unà cum eis, qui eadem conjuratione nituntur; ut par pœna perditione conſtringat, quos in perniciem prava ſocietas copulat. Et ideò ſi placet omnibus, qui adeſtis, hac tertiò reiteratâ ſententia veſtræ vocis eam conſenſu firmate. Ab univerſo Clero, vel populo dictum eſt: Qui contra hanc noſtram definitionem præſumpſerit, Anathema, Maranatha, hoc eſt perditio in adventu Domini ſit, & cum Juda Scarioth partem habeat, & ipſi, & ſocii eorum: Amen „. *Eamdemque anathematis ſententiam eodem ritu, ac iiſdem ferè verbis in eoſdem Regni, & Regis proditores denuò latam legimus in Concilio Toletano XIV. anno 653.* (capit. 20. eodem tom. III. collect. Harduin. col. 1081.) *Qui autem prædicta ſententia ritum, quo tribus vicibus, veluti trium monitionum loco fuit repetita, conſiderat, multoque magis ſi illorum verborum* Anathema ſit in conſpectu Spiritus Sancti, & Martyrum Chriſti, *vim & efficaciam attentius expendat, minimè dubitabit, Patrum mentem fuiſſe, excommunicatione latæ ſententiæ percellere quotquot in poſterum in Patriam, aut Regem rebellionem intentarent.*

8. Non itaque recenter adinventæ, nec primis decem Eccleſiæ ſæculis ignotæ prorſus fuerunt excommunicationes latæ ſententiæ, ſicuti ſibi finxit, rerumque Eccleſiaſticarum minus peritis impoſuit Van-Eſpen, ut illarum uſum improbaret, eaſque parvi faciendas ſuaderet, (quod certè alibi non obſcurè inſinuavit.)

Quæſt. VII. *Quinam poſſunt ferre Cenſuras?*

Reſp. Omnis & ſolus Superior Eccleſiaſticus habens in foro externo juriſdictionem ordinariam, vel delegatam. Ex Matth. 16. *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis;* & Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo &c.* Ubi Prælatis Eccleſiæ Apoſtolorum ſucceſſoribus datur poteſtas omnis expediens ad bonum animarum & rectum Eccleſiæ regimen, ad quod pertinet poteſtas non ſolùm ferendi leges, ſed etiam coercendi, corrigendi & puniendi rebelles ac contumaces, eoſque privandi bonis communibus.

Ordinariam poteſtatem ferendi Cenſuras habet Papa, & Concilium generale in omnes baptizatos, Epiſcopus in ſuos Diœceſanos, Concilium Provinciale in ſuam Provinciam. A Papa habent Superiores Ordinum ſaltem Generales & Provinciales, vel etiam Superiores locales ſecundùm cujuſque Conſtitutiones, non item Parochi. Delegatam habent omnes & ſoli Clerici, quibus fuit legitimè conceſſa ab habente ordinariam:

Femina autem saltem jure Ecclesiastico est incapax jurisdictionis spiritualis, ideoque Censuræ ferendæ.

Quæst. VIII. *Quinam possunt absolvere à Censuris?*

Resp. 1. Censura *ab homine*, vel quævis alia reservata non potest tolli, nisi ab eo qui eam tulit, vel ab ejus superiore, aut successore, vel delegato: quia ejus est absolvere, cujus est ligare. Archiepiscopus autem non potest à Suffraganeorum censuris absolvere, nisi in casu appellationis, aut visitationis.

Ab excommunicatione non reservata, nec ad forum contentiosum deducta potest absolvere quilibet Sacerdos habens potestatem absolvendi à peccatis mortalibus ex consuetudine recepta, & ex cap. *Nuper*, *de sentent. excommun.* ibi: *Quia conditor canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, ex ipso concessisse videtur aliis relaxandi.* Excommunicatio autem à jure non est reservata, nisi reservatio exprimatur in Canone vel statuto. Suspensio verò & interdictum saltem locale & generale personale ex communi sententia censetur reservata Superiori, ita ut nullus Sacerdos possit ab eis absolvere sine potestate à Superiore accepta. Sunt tamen, qui dicunt, Confessarium posse ex concessione Ecclesiæ absolvere à suspensione, & interdicto particulari, cujus non est conscius pœnitens, & ad hoc valere formulam usitatam.

(✠) *Nota*. Delictum occultum est, ut Doctores communiter hìc explicant, quod nec *famosum est*, nec *publicè notum*, quamvis per plures testes probari possit; quando verò delictum occultum censetur notorium notorietate juris vel facti, vide dicta de *Just. & Jure* part. 3. cap. 4. q. 7. n. 1. & 2. Si in foro ipso contentioso reus ipse à delictis se falsis etiam à Jure rationibus, aut probationibus sufficienter purgaverit, poterit etiam per Episcopum, aut ejus delegatum absolvi (ut communis fert Doctorum sententia.)

Resp. 2. Ex Concil. Trident. sess. 24. c. 6. Episcopi possunt absolvere subditos suos ab omnibus censuris, etiam Papæ reservatis, contractis ob delictum occultum, nec deductis ad forum contentiosum, excepto homicidio voluntario. Possunt etiam absolvere ab omnibus aliis subditos, quibus non est possibilis moraliter recursus ad Papam, ut sunt mulieres, pueri, senes, infirmi, & alii, quorum est legitimum impedimentum, c. 13. & c. 58. *de sent. excommun.* Si tamen impedimentum non sit perpetuum, juramentum ab absolvendis exigatur, quod cessante impedimento ad Papam aut ejus Legatum recurrant, ibid. Quod si non recurrant, recidunt in similem Censuram, cap. 22. *de sent. excomm. in 6.* Sed aliqui dicunt hanc obligationem abrogatam esse in Gallia, & aliis locis à Roma valdè remotis.

(✠) *Nota*. In Bulla, quæ quotannis die cœnæ Domini renovatur, prohibetur, ne quis absolvat à casibus in ea contentis, nisi tantum in mortis articulo constitutos, & præstita prius de stando mandatis Ecclesiæ, & de satisfaciendo cautione, etiam prætextu quarumcumque facultatum per cujusvis Concilii decreta concessarum. Utrum per hæc verba Bullæ Cœnæ derogatum fuerit facultati illi Episcopis à Tridentino sess. 24. cap. 6. concessæ, quoad casus in Bulla Cœnæ contentos (nam de cæteris Papæ reservatis extra dictam Bullam, nullus negat vigere adhuc jus Tridentini) anxiè quærunt Theologi. Alii affirmant: quia verba illa Bullæ *non obstantibus cujusvis Concilii decretis*, non possunt respicere, nisi facultatem à Tridentino Episcopis concessam absolvendi à casibus Pontifici occultis, cum à nullo alio Concilio ea fuerit concessa. Insuper addunt maximum pondus huic negativæ facultatis opinioni accedere, ex proscripta thesi ab Alexandro VII. *Sententia asserens Bullam Cœnæ prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. die 18. Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Cardinalium visa & tolerata est.* Sed alii negant: quia 1. nunquam intelligitur derogatum Concilio generali, nisi de illo fiat specialis & expressa mentio, cap. fin. *de Capell. Monach.* Sed in Bulla Cœnæ non exprimitur Tridentinum. Ergo &c. 2. Quia potestas, quam habent Episcopi in casus occultos Bullæ Cœnæ ex decreto Tridentini est certa, revocatio autem dubia. Non sunt ergo Episcopi certo jure privandi ob dubiam revocationem, sed potius in juris possessione conservandi. Ad damnatam ab Alexandro VII. propositionem reponunt, damnari secundam partem propositionis, *visa & tolerata est*, nolens Pontifex per illam hypotheticam propositionem, quod scilicet *de facto visa, & tolerata esset* novum addere pondus sententiæ illi oppositæ, sed illam relinquere in sua probabilitate.

Resp. 3.

Resp. 3. In Jubilæis solet ampla potestas circa censuras, & casus reservatos concedi. Circa quod observanda sunt sequentia.

1. Quando conceditur facultas generalis absolvendi à censuris Papæ reservatis etiam in Jubilæo, non ideò datur potestas absolvendi à Censuris contentis in Bulla Cœnæ, ubi illa viget, nisi specialiter exprimatur: quia hæ sunt specialiter reservatæ. Specialia autem non continentur in concessione generali, nisi exprimantur.

(+) *Nota*. Ex mandato Clementis VIII. Sacra Congregatio Cardinalium decretum edidit declarans in generali concessione absolvendi à Censuris Papæ reservatis, non intelligi casus contentos in Bulla Cœnæ, neque casus specialiter intra Italiam ipsi Pontifici reservatos, nisi specialiter exprimatur. Horum casuum indicem habes c. 3. art. 3. *de Pœnitentia*. Ex communi sententia concessa facultate absolvendi à casibus Bullæ Cœnæ non intelligitur concessa facultas absolvendi ab hæresi, quibus de ea non fit specialis mentio, quia hæresis habet strictissimam, & specialissimam reservationem. Vide ea, quæ diximus in tract. *de Fide*.

Quæres. *Num sint alii casus Summo Pontifici reservati?*

Resp. BENEDICTUS XIV. Constit. incipiente *Sacramentum Pœnitentiæ* Summo Pontifici reservavit absolutionem Sacerdotis confessionem excipientem complicis in peccato contra sextum præceptum. Item absolutionem calumniatorum, quoad sollicitationem in confessione, ibidem, ac demum à Censuris, in quas incidunt homines ob mercimonia super eleemosynis Missarum Constitut. incipient. *Quanta*, de quibus jam diximus propriis in locis. Propterea ultra supra recensitos casus, Urbanus VIII. Constitut. *Exponi Nobis*, Censuram tulit in eos, qui Sacræ Rotæ Romanæ secretum, quod servare tenentur, violaverint, à qua Minores Pœnitentiarii absolvere nequeunt. Idem Pontifex Constitut. incipient. *Inscrutabilis* excommunicationem decrevit in eos, qui mediis superstitiosis inquirant super Christianæ Reipublicæ, ac Apostolicæ Sedis statu, ac de vita, & morte Romani Pontificis ejusque consanguineorum, usque ad tertium gradum, sive id per seipsos faciant, sive per alios; quæ quidem excommunicatio reservata est etiam respectu Summi Pœnitentiarii, excepto tamen casu consanguineorum; eaque comprehendit etiam recipientes divinationes hujusmodi, sive judicia, iisque utentes, vel aliis communicantes. Rursus tractantes de electione Romani Pontificis vivente adhuc eodem Pontifice, in excommunicationem soli Romano Pontifici reservatam incidunt. Denique in excommunicationem ita reservatam incidunt casus reservati in Bullis Gregorii XV. *Æterni Patris*, & Urbani VIII. *Ad Romani &c. ob non servatam formam electionis Papæ*, quibus addi possunt casus, quos continet Const. S. Pii V. *Si de protegendis*, contra offendentes personas sive ministros Inquisitionis, & ex altera Const. *Regularium*, ejusdem Pontificis, incidunt in excommunicationem reservatam, à qua Minores Pœnitentiarii absolvere nequeunt Regulares introducentes in eorum Conventus mulieres *ob inhonestos usus*.

Quæres iterum. *Utrum detur aliquis casus Pontifici reservatus sine censura?*

Resp. Unum recenseri casum qui sine censura ulla Romano Pontifici reservatur, scilicet, qui donum accepit à Regularibus excedens summam *scutorum decem*, in casum incidit reservatum summo Pontifici, etsi nulla id Ecclesiastica censura vetitum est. Reservatio cadit tantum in recipientes non vero in donantes. Vide Constit. Urbani VIII. *Nuper à Congregatione*; ab hujusmodi casu, nequidem Pœnitentiarius Summus absolvere potest, quoadusque saltem realis restitutio facta non sit.

Nota. Clemens XI. die 12. maji 1711. decretum edidit, quo prohibet ne ullus Confessarius sive Regularius sit, sive Secularis Romæ residens, absolvere ullo modo audeat etiam in foro tantum conscientiæ, *publicam violationem clausuræ Monialium ad malum, sive inhonestum finem, publicam Presbyteri occisionem, publicam violationem immunitatis Ecclesiasticæ* in terminis Constitut. Gregorianæ *Cum alias nonnulli*; imo & occultam etiam *hanc violationem, (si publica auctoritate contigerit.)*

2. Qui habet potestatem absolvendi a casibus Papæ reservatis, habet etiam potestatem absolvendi à Censuris eidem reservatis: quia casus non sunt reservati Papæ, nisi ob censuram annexam. Qui autem potestatem obtinuit circa casus Episcopo reservatos, non potest idcirco à Censuris Episcopo reservatis absolvere; quia cum soleant Episcopi aliquos sibi casus reservare nulli Censuræ annexos, inde fit, ut casus reservati, & Censuræ Episcopales sint duæ res distinctæ, nec unum in alio includatur.

3. Absolutio in Jubilæo data rectè disposito habendi intentionem illud lucrandi, & implendi conditiones, etsi postea sua negligentia, vel ob aliud impedimentum non lucretur, tollit Censuram, & reservationem. Quia absolutio fuit absoluta, non conditionata, ut constat tum ex verbis & intentione absolventis, tum ex potestate absolvendi à Censuris & casibus reservatis, quæ non pendet à conditione, quod pœnitens reipsa lucrabitur Jubilæum; sed datur simpliciter & absolutè pro tempore Jubilæi respectu pœnitentium volentium illud lucrari. Secus, si confessus sit sine intentione supradicta. Quia hæc potestas datur solum in ordine ad Jubilæum: nam Pontifex non intendit dare potestatem absolvendi à reservatis, nisi respectu eorum, qui volunt sincere Jubilæum consequi, ideoque opera præscripta implere. Unde debet postea Censuris, & peccatis reservatis absolvi ab eo, qui potest extra Jubilæum.

Dixi: *rectè disposito*, nam hæc gratia non conceditur nisi verè contritis.

Resp. 4. In articulo mortis *omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & Censuris absolvere possunt*. Ita Concil. Trident. sess. 14. c. 8. Multi tamen putant, hoc esse restringendum ad Censuras, quæ obstant susceptioni Sacramentorum, & sepulturæ Ecclesiasticæ, ut excommunicatio & interdictum, non autem suspensio: quia hæc facultas conceditur, *ne hac occasione aliquis pereat*, ibid. Ergo, inquiunt, Ecclesia non intendit dare omnibus potestatem absolvendi ab iis, quarum occasione non impediretur consecutio gratiæ, qualis est suspensio ab ordine, officio, vel beneficio.

Porrò Sacerdos debet prius reum obligare ad restitutionem debitam, vel si non possit tunc restituere, ad ea onerandos hæredes suos actu publico; aut si neutrum possit, ad jurandum se satisfacturum, cùm primum poterit.

Item Sacerdos, qui extra articulum mortis non habet potestatem absolvendi à Censuris, monere debet moribundum, ut, si convalescat, se sistat & submittat Superiori sub pœna reincidentiæ, & est incurrendi in similem Censuram, cap. 22. *de sentent. excommunicat. in 6.* & hoc onus sistendi se Superiori debet ei sub juramento imponi, ex c. 58. *de sentent. excommun.* Quod exigitur à pœnitente, non ut iterum absolvatur, cùm validè fuerit absolutus; sed ut superior correctionem ac remedia idonea adhibeat, & satisfactionem imponat, prout judicaverit. Nomine superioris hìc intelligitur quis habens potestatem ordinariam, aut delegatam absolvendi à Censuris extra periculum mortis.

(✠) *Nota*. Huc spectat Const. BENEDICTI XIV. incipiens *Apostolica indulta*, in qua decernitur, eos qui ex indulto Sedis Apostolicæ possunt sibi eligere Confessarium ex approbatis ab Ordinario, à quo à reservatis criminibus, & censuris absolvi possint, non posse alium Confessarium eligere nisi approbatum ab Ordinario illius loci, in quo confessio peragitur: *Ita videlicet ut si in aliquo indulto, tam sæcularibus, quàm Regularibus tribuetur facultas eligendi confessarium ab Ordinario loci approbatum; tunc Confessarius vigore talis concessionis, sive à Sæculari, sive à Regulari pœnitente ad audiendas eorum respectivè confessiones electus, nullatenus hujusmodi confessiones audire valeat, nisi ab Episcopo diœcesano, & Ordinario loci, ubi confessio excipienda est ad confessiones approbatus, & deputatus existat; quacumque alia approbatione, tam illius generis, quàm uterque Innocentius, Prædecessores, declararunt non suffragari, quàm ea, si de Regularibus agatur, quæ à solo proprio Regulari Prælato obtenta foret, minime suffragante. At Innocentius XII. & XIII. declaraverant, non posse Sacerdotem, qui ab Episcopo limitatam facultatem obtinuerit, vel quod Sacramentum Pœnitentiæ administraret extra tempus, vel locum, vel genus personarum ab ipsis Episcopis præscriptum, sive Confessarii electi fuerint vi Bullæ Cruciatæ, sive ex quocumque alio privilegio....... nec eis suffragari, quod approbati aliàs fuerint ab Episcopo, qui aliquando loci in quo confessiones audiendæ sunt Ordinarius fuerit, sed talis non amplius existat &c.*

Quæst. IX. *Quænam notanda sunt circa absolutionem à Censuris?*

Resp. Sequentia. 1. Quamvis cessante contumacia, & reo converso Superior debeat absolvere à Censura, cùm sit pœna medicinalis; tamen Censura reipsa non tollitur nisi per absolutionem, ex Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in Cœlo*, scilicet donec solveritis. Et ex c. 18. & aliis *de sentent. excommunicat.* Nam non potest Censura dissolvi, nisi ex auctoritate, quâ contracta est. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Quoad forum conscientiæ reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant Censuræ*. Nam etsi

contumacia sit causa Censuræ, non est tamen causa durationis ejus: sicut culpa est causa pœnæ, & tamen hæ durat sublata culpa.

2. Absolutio à Censuris ex natura rei non requirit certa verba, cum non sit Sacramentalis, sed potest dari valide per qualibet signa illius sufficienter expressiva. In foro tamen externo servanda est forma in Ritualibus præscripta. In foro conscientiæ adhibetur hæc formula pro excommunicato. *Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius absolvo te à vinculo excommunicationis, quam incurristi propter tale factum, v. g. hæresim, & restituo te communioni & unitati Fidelium, & Sanctis Sacramentis Ecclesiæ: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Pro suspenso: *Ego absolvo te vinculo suspensionis, quam propter tale factum incurristi, & restituo te executioni Ordinum & officiorum tuorum, vel beneficiorum, In nomine Patris &c.* Pro interdicto dicitur: *A vinculo interdicti, quod &c.*

3. In dubio Censuræ contractæ dari debet absolutio ad cautelam, sic: *Asolvo te à censura excommunicationis, si eam incurristi ob tale factum.* Imo etsi nulla sit suspicio Censuræ contractæ, datur absolute absolutio à Censuris ante absolutionem à peccatis ad vitandam irreverentiam, si forte pœnitens occulta censura affectus sit, hoc modo: *Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis & interdicti, in quantum possum, & tu indiges.* Deinde: *Ego te absolvo a peccatis tuis, In nomine Patris &c.* Rituale Roman.

4. Valida est, licet illicita, absolutio ab habente potestatem ordinariam data absenti, vel invito & male disposito, quia censura est solum pœna, quæ potest à Superiore ad libitum valide auferri.

5. Qui pluribus Censuris est astrictus, potest absolvi ab una, remanentibus aliis etiam similibus, cap. 27. *de sentent. excommun.* Nam inter eas non est necessaria connexio. Potest autem quis subjici multis Censuris etiam ejusdem speciei ob plura crimina, ex eod. cap. vel ob idem pluries commissum: nam plura delicta possunt pluribus pœnis ejusdem rationis puniri. Sic qui excommunicatus est ob percussionem Clerici, plures alias excommunicationes incurrit, si pluries eumdem Clericum vel alium percutiat.

6. Potest dari à Superiore absolutio ad reincidentiam, hoc est, sub certo onere; quo non impleto intra tempus præfinitum, Censura reviviscat, seu delinquens similem Censuram contrahat. Item potest dari pro certo tantum actu & tempore, quo transacto Censura habet omnem suum effectum vel sub conditionem de futuro libero, cum sit actus jurisdictionis externæ, qui pendet à voluntate Superioris, quamvis hoc ordinarie non expediat, nec fieri debeat, cum non sit in Ecclesia usu receptum.

7. Dum aliquis est excommunicatus ob injustitiam aut scandalum, in neutro foro licet eum absolvere, nisi prius satisfecerit parti, & scandalum sustulerit: aut si non possit, debet prius dare idoneam cautionem, quod satisfaciat quam primum. Quod si postea non satisfaciat, cum primum commode poterit, excommunicationem denuo contrahet, cap. 22. *de sent. excomm. in 6.*

8. Si is, qui Sacerdoti potestatem absolvendi à Censuris habenti bona fide confitetur, obliviscatur peccatum, cui Censura annexa est, secundum multos tollitur Censura modo Censurarum absolutio sit terminis generalibus data. Nam tunc confessor utitur generaliter facultate absolvendi ab omnibus Censuris, quam habet, vultque omnes auferre quantum potest.

9. Qui absolutus est tantum in foro conscientiæ à Censura notoria, ita se gerere debet exterius, ac si non esset absolutus; potestque conveniri coram Judice, & ab eo cogi ad subeundam omnem pœnam Censuræ annexam. Quia absolutio data tantum pro foro conscientiæ non habet effectum nisi coram Deo.

10. Invalida est absolutio per vim, vel metum injustum extorta etiam a tertio, imo extorquens contrahit excommunicationem; cap. unic. *de iis quæ vi &c. in 6.* ex Conc. gener. Lugdun. Item nulla est, si extorta sit per dolum versantem circa causam finalem: quia Superior non vul absolvere nisi ob causam sibi propositam; quæ tunc non subsistit, nec proinde subest voluntas absolvendi: nam sublato motivo seu objecto formali volitionis, non est volitio.

CAPUT II.

De Excommunicatione.

Quæst. I. Q*uid & quotuplex est?*

Resp. Excommunicatio est Censura, per quam baptizatus privatur com-

communione Ecclesiæ, seu bonis quæ sunt communia inter fideles, quæque pendent à potestate & dispensatione Ecclesiæ, uti sunt Sacramentorum receptio & administratio, Ecclesiæ suffragia, divina officia &c. Duplex est, major, & minor.

Excommunicatio major, quæ sola venit nomine excommunicationis simpliciter c. 59. *de sent. excomm.*, est Censura, qua quis privatur bonis communibus Ecclesiæ, & ejus dispensationi subjectis, & abscinditur à corpore Ecclesiæ, juxta illud Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus.* Unde est pœna gravissima, *qua pœna in Ecclesia nulla major est*, ait S. August. leg. de corr. & grat. cap. 15.

Excommunicatio minor est ea, quæ privat ex parte, seu aliquibus tantum bonis communibus Ecclesiæ, nempe receptione & administratione licita Sacramentorum, & passiva electione ad dignitates ac beneficia. Hæc contrahitur solum ob communicationem culpabilem, etiam in civilibus cum excommunicato non tolerato cap. 3. *de sent. excomm. in 6.* ex Concil. general. Lugdun. Et Sanchez dicit, omnes sentire eam ob peccatum veniale contrahi. Qui tamen cum eo communicavit in crimine criminoso, id est, ob quod contracta est Censura, consilium, auxilium, vel favorem impendendo, incurrit excommunicationem majorem, *cum facientem & consentientem pari pœna constringat.* cap. 29. *de sent. excommun.* A minore excommunicatione absolvere potest quicumque potest à mortali culpa, cum non sit reservata, ex eod. cap.

Quæst. II. *Quinam sunt excommunicati vitandi?*

Resp. Olim omnes erant vitandi. Sed jam ex Constitutione Martini V. *Ad evitanda* à Conc. Constantiensi teste S. Antonino approbata, & jam pridem ubique observata, atque ex usu præsenti Ecclesiæ, ii solum sunt vitandi, qui per sententiam Judicis ecclesiastici nominatim declarati sunt excommunicati, & publice denuntiati; item notorii percussores Clericorum, hoc est, ii quorum percussio publica nulla post tergiversatione celari, nec ullo juris suffragio excusari, licet non sint denuntiati. Equidem juxta Conc. Basileense sess. 20. & Bullam Leonis X. *de concordatis* approbatam à Concil. Lateranen. V. vitandi sunt etiam omnes, quos notorie in excommunicationis sententiam constiterit incidisse. Sed ex consuetudine prævalet Bulla Martini V. quæ quidem non extat in actis Concil. Constantiensis, sed refertur à S. Antonino 3. part. tit. 25. cap. 3. Unde excommunicati alii sunt tolerati, quos scilicet fideles non tenentur vitare, & alii non toleratis, quos tenentur vitare, nempe nominatim & publice denunciati, vel notorii percussores Clericorum. Varii Doctores Galli dicunt, publicum Clerici percussorem in Gallia vitari non debere, nisi accesserit sententia, qua declaretur injustus Clerici percussor: quia secundum legem vel consuetudinem regni ad notorietatem facti criminosi requiritur declaratoria judicis sententia.

(✠) *Nota.* Huc spectat Const. 100. BENEDICTIS XIV. incipiens *Apostolica Indulta &c.* in qua decernitur eos, qui ex indulto Sedis Apostolicæ possunt sibi eligere Confessarium ex approbatis ab Ordinario, à quo à reservatis criminibus, & censuris absolvi possint, non posse alium Confessarium eligere, nisi approbatum ab Ordinario illius loci, in quo Confessio peragitur. *Ita videlicet, ut si in aliquo indulto tam Secularibus, quam Regularibus tribuatur facultas eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum: tunc Confessarius vigore talis concessionis sive à seculari sive à Regulari Pœnitente ad audiendas eorum respectivè Confessiones electus, eatenus hujusmodi Confessiones audire valeat, nisi ab Episcopo Diœcesano & Ordinario Loci, ubi Confessio excipienda est, ad Confessiones approbatus, & deputatus existat; quacumque alia approbatione, tam illius generis, quam uterque Innocentius Prædecessores declararunt non suffragari, quam ea, si de Regularibus agatur, quæ à solo proprio Regulari Prælato obtenta foret, minime suffragante.* At Innocentius XII. & XIII. declaraverant, *non posse Sacerdotem, qui ab Episcopo limitatam facultatem obtinuerit, vel quoad locum, vel quoad tempus, vel quoad genus personarum Sacramentum pœnitentiæ administrare extra tempus, vel locum, vel genus personarum ab ipsis Episcopis præscriptum, sive Confessarii electi fuerint vi Bullæ Cruciatæ, sive ex quocumque alio privilegio . . . nec eis suffragari, quod approbati aliàs fuerint ab Episcopo, qui aliquando loci in quo Confessiones audiendæ sunt Ordinarius fuerit (sed talis non amplius existat &c.)*

Quæst. III. *Quinam sunt effectus excommunicationis majoris?*

Resp. 1. Cum excommunicatus abscindatur à corpore Ecclesiæ, ut docent Patres, & ipse Christus his verbis: *Sit tibi sicut ethnicus*, ita ut non jam ut membrum Ecclesiæ, sed

sed tanquam ethnicus tractandus sit, privatur omni jure, quod ei competebat tanquam membro Ecclesiæ, omnibusque, quæ fidelibus ut membris Ecclesiæ competunt.

Resp. 2. Excommunicationis majoris septem sunt effectus: nam excommunicatus etiam toleratus & contritus. 1. privatur communibus Ecclesiæ suffragiis, scilicet sacrificiis, orationibus, indulgentiis; ita ut non liceat Sacerdoti tamquam Ecclesiæ Ministro, & nomine Ecclesiæ pro illo sacrificium, nec preces in sacrificio, nec horas canonicas offerre, quæ si pro illo fiant, non ei prosunt, ex cap. *Sacris de sentent. excommunm. &c.* cap. *Audi &c.* cap. *Omnis* 11. quæst. 3 Nam Ecclesia hoc ipso quod privat aliquem communibus suffragiis prohibet ne pro illo applicentur.

Porro per communia illa suffragia intelliguntur spiritualia quædam subsidia, quibus Ecclesia suffragatur suis membris, sive in ordine ad satisfactionem pro pœna temporali, sive in ordine ad impetranda aliqua bona præsertim spiritualia, vel quæ ad illa juvent, revocanturque ad sacrificium Missæ, ad orationes & Indulgentias; potest tamen quivis privatus preces & sacrificium, & alia opera nomine privato seu tanquam persona privata pro eo offerre, quia hæc sunt suffragia privata. Item secundum multos licet Sacerdoti tanquam personæ privatæ in *Memento* pro eo mentaliter orare, sed non per orationes, quæ Ecclesiæ nomine pro ejus membris dicuntur, nec ut Minister Christi: nemini enim licet Ecclesiæ suffragia etiam pro tolerato offerre, alioqui tolleretur præcipua, pœna, & ratio excommunicationis; & quia Constitutio Martini V. nullum favorem toleratis concedit: Ergo ii, ut antea, excluduntur à suffragiis Ecclesiæ.

2. Privatur recepione & administratione Sacramentorum, ita ut mortaliter peccet, si aliquod recipiat, vel sine necessitate & non requisitus administret. Quia ageret contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi ad religionem pertinente, ex cap. 59. *de sentent. excomm.* & cap. 4. & 6. *de Clerico excomm.* Unde non potest absolvi à peccatis, nisi prius fuerit ab excommunicatione absolutus.

Item ei non licet sub mortali interesse Sacro, aut divino officio cap. *Alma*, *de sent. excomm. in 6.* Quod si facile possit absolutionem à Censura sibi comparare, & non conetur, omissio Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, imo & Missæ dum urget præceptum, ei ad culpam mortalem imputabitur, quamvis in tali statu teneatur ab illis abstinere. Quia lex præcipiens aliquid, præcipit etiam media ad illud necessaria, saltem non valde difficilia, qualis est Censuræ remotio, ad quam aliunde tenetur. Potest tamen concionem audire, cap. 43. *sentent. excomm.* sed finita concione tenetur recedere, ne cum aliis communicet.

Si autem sit obligatus ad horas canonicas, tenetur eas solus recitare, non quidem ut persona publica & ab Ecclesia legata, cum sit ab ejus corpore abscissus saltem jure si sit toleratus, sed ut personas privata: par enim non est, ut quis commodum ex suo delicto percipiat. Præterea excommunicatio, cum sit pœna, non debet obligationem & onus auferre, & immunitatem conferre. Sed ei non licet adhibere socium: nam omnis communicatio cum alio est ei prohibita præsertim in orationibus, nec ei licet dicere: *Dominus vobiscum*, quia hæc verba significant publicæ personæ sacram cum populo communicationem, quæ ei interdicta est, quare ejus loco debet dicere: *Domine exaudi orationem meam &c.*

3. Est inhabilis ad dignitates & beneficia accipienda, ita ut resignatio, electio, præsentatio, collatio, permutatio, & quælibet alia beneficii provisio facta in favorem excommunicati etiam tolerati, & acceptatio sit nulla, cap. 7. *de cleric. excomm.* Item est inhabilis ad pensionem clericalem, nam communione Ecclesiæ privatus, est incapax recipiendi bona Ecclesiæ dispensationi commissa. Idque constat ex usu & stylo Curiæ: nam in litteris Pontificis apponitur absolutio ab excommunicatione ad hunc effectum. Quare qui in excommunicatione obtinuit beneficium aut pensionem clericalem non potest percipere fructus & si perceperit, tenetur eos restituere; nec potest tale beneficium permutare, aut resignare in favorem. Quia nullum jus ad beneficium, pensionem & fructus habet, cum ejusmodi collatio sit nulla. Idque licet ignoretur excommunicatio; quia ignorantia invincibilis, licet excuset à culpa, non tamen facit actum validum, qui erat aliàs invalidus; nam actus non potest esse validus sine omnibus requisitis ad ejus valorem.

Imo excommunicatus, quamvis beneficio ante obtento non privetur, & ideo ad horas obligetur ratione illius, potest tamen eo privari, & non facit fructus suos durante excommunicatione, ideoque eos omnes ac disti-

distributiones restituere tenetur ante omnem sententiam. Ita Covar. Suarez, Toletus, & alii multi ex cap. 52. *de appellat.* ibi *illi proventus ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur*. Hanc autem privationem ipso facto latam esse docet valde communis sententia: tum quia vox *subtrahuntur*, significat fuctum ex vi Censuræ, non præceptum de imponenda illa pœna: tum quia hæc privatio fructuum æquiparatur ibi privationi communionis Ecclesiæ; nec suspenditur per appellationem ab excommunicatione, ibid. *Ita Suarez*.

4. Privatur omnis spiritualis jurisdictionis usu, ita ut peccet mortaliter, si ordinet, Censuras vel leges ferat, dispenset, conferat beneficia, ad ea eligat, instituat, præsentet &c. cap. 24. *de sentent. & re judic.* Tamen actus jurisdictionis, si toleratus sit, sunt validi ob bonum commune, ex constit. Martini V. cit. ubi dicitur, posse ab excommunicatis toleratis recipi sacramenta.

5. Excommunicato etiam tolerato interdicitur omnis communicatio cum fidelibus, c. 18. 29. & 59. *de sent. excomm. &c.* cap. *Alma, hoc tit. in 6.* & cap. 2. *de except.*

Primo quidem in rebus sacris, ut in Missæ sacrificio, & aliis divinis officiis, quo nomine comprehenduntur horæ canonicæ, omnis oratio publica, processio, benedictio, aliæque similes actiones sacræ, quæ solemniter fiunt ex institutione Christi vel Ecclesiæ, aut propriæ sunt alicujus ordinis clericalis.

Quod si excommunicatus in Ecclesia divinis officiis intersit, si toleratus sit, non debent intermitti officia, quia non est evitandus. Si vero sit nominatim denunciatus, monendus est à celebrante ut exeat. Quod si non pareat, incurrit novam excommunicationem Papæ reservatam, sicut & alii, qui prohibent ne exeat. *Clement.* 2. *de sentent. excomm.* & tunc si commode fieri potest, vi expellendus est. Si nequeat expelli, adstantes exire tenentur ne cum illo communicent; & ipse sacerdos tenetur Missam inchoatam abrumpere, si nondum incœpit canonem, si incœpit, debet solo ministro manere pergere usque ad communionem inclusive, & reliqua perficere in sacristia. Sacerdos autem scienter celebrans coram excommunicato vitando, peccat mortaliter, & ligatur interdicto ab ingressu Ecclesiæ, cap. 8. *de privil. in 6.*

Secundo in actionibus forensibus, ita ut excommunicatus nequeat esse judex, procurator, actor, tabellio, testis &c. nec ei liceat tales actiones exercere, cap. 8. *de sent. excomm. in 6.* Ejus tamen acta valent, si sit toleratus, & non repellatur: secus, si non sit toleratus.

Tertio in actionibus civilibus juxta hunc versum.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os significat colloquium, allocutiones sive nutibus, sive verbo, ut scripto, & quævis amicitiæ signa, ut oscula, amplexus &c. *Orare*, id est, communicatio in orationibus & divinis officiis. *Vale* significat salutationes urbanas verbo, nutu, aut alio signo. *Communio*, id est, omnis societas, quæ habetur in communi habitatione, in contractibus, negotiis, & aliis actionibus: ita ut non liceat cum eo contrahere, laborare, iter facere, aut quodvis opus præstare. *Mensa* denotat omnem convictum, & convivia. Ecclesia autem utpote communitas perfecta habet potestatem non minus, quam quælibet alia subditos sibi non obsequentes à reliquorum consortio segregandi; & ea utitur, tum ne rebelles criminis contagione alios inficiant, tum ut ipsi tanto magis pudefacti citius resipiscant, tum ad exemplum & terrorem aliorum.

Licet tamen extra divina officia communicare cum non tolerato in his casibus in jure exceptis, ut cap. *Quoniam* 11. q. 3. & hoc versu contentis:

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Prima itaque causa excusans est *utilitas* spiritualis etiam ipsius excommunicati, cum scilicet id expedit ad ejus salutem, ut ad meliorem frugem reducatur, cap. 43. *de sent. excomm.* Item alterius utilitas temporalis notabilis, v. g. ad petendum consilium, subsidium, vel solutionem debiti; non tamen ad denuo contrahendum, ex cap. 34. *eod. tit.* Secunda est *Lex*, nempe connubii, quæ jubet, ut conjuges mutua sibi officia præstent. Tertia *humile*: Sunt officia filiorum erga parentes, & famulorum erga dominos, si serviebant ante excommunicationem; item inferiorum erga superiores quoad ea, quæ spectant ad communicationem necessariam iis, qui habitant in eadem familia &c. Quarta est *ignorantia* juris vel facti. Quinta est *casus necessitatis* animæ vel corporis alterius, v. gr. ad comparanda victui necessaria &c. Item necessitas auxilii, consilii, vel refugii.

6. Sex-

6. Sextus excommunicationis majoris effectus est irritatio gratiarum Apostolicarum, c. 1. *de rescript. in 6.* Quare Papa in suis rescriptis præmittere solet absolutionem ab omnibus Censuris dumtaxat ad effectum gratiæ ab ipso concessæ. Quæ si omitteretur in rescripto, irrita esset gratia concessa excommunicato. Non ideo tamen legitimè possidetur beneficium per resignationem simoniacam in Curia Romana obtentum ab illa absolutione ad effectum; quia talis provisio est nulla, cum sit obreptitia, & contra intentionem Papæ obtenta, & irrita independenter à Censura.

Nota. Hæc omnia jura & pœnæ etiamnum vigent, ita ut quis excommunicatus, etiam toleratus & occultus peccet, cum communicat cum fidelibus in actionibus sacris vel prophanis, aut actum quemlibet supradictum exercet. Nam Leo X. in Bulla cit. à Concil. Later. V. sess. 11. approbata, expresse declarat, se per suum decretum *non intendere excommunicatos, suspensos, & interdictos in aliquo revelare, nec eis quomodolibet suffragari.* Quod jam declaverat Concil. Basil. sess. 20. & antea Martinus V. ut passim testantur Doctores, quamvis hoc non legatur apud S. Antoninum. Potest tamen excommunicatus excusari ob impotentiam moralem, ut si non possit abstinere ab hac communione sine scandalo vel gravi damno, ut infamia gravi, quando crimen est occultum; quia præcepta Ecclesiæ ordinarie non obligant cum gravi damno. Fideles autem non peccant communicando cum excommunicatis toleratis; secus, si non sint tolerati, ex eadem Constitutione.

7. Excommunicatus non toleratus privatur ecclesiastica sepultura, ita ut non liceat in loco sacro eum sepelire; & si sepeliatur, debeat exhumari, si ab aliorum corporibus discerni queat, cap. 12. *de sepult.* ibid. *Sacris est canonibus institutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis, & ut careant ecclesiastica sepultura; qui prius erant ab ecclesiastica unitate præcisi, nec in articulo mortis Ecclesiæ reconciliati fuerint.*

Sed quid, si excommunicatus resipuerit, & per contritionem perfectam justificatus fuerit?

Resp. Semper manet obnoxius his pœnis donec absolutus sit; cap. *Sacris, de senten. excomm.* Quia Censura, quamdiu manet, habet effectus suos. Tamdiu autem manet, quamdiu non tollitur per absolutionem, & alioqui non esset opus absolutione.

Quæst. IV. *An sit mortale communicare cum excommunicato non tolerato?*

Resp. Ex S. Thoma, & ex communi sententia est mortale communicare in rebus sacris, ut officiis divinis, cap. 19. causa 11. quæst. 3. Nam materia gravis est, & valde repugnat tum auctoritati & fini Censuræ, tum etiam dignitati rerum sacrarum. Sed solum veniale est in aliis, nisi in crimine, ob quod alter excommunicatus est, vel nisi sit contra speciale præceptum superioris, vel cum scandalo, aut contemptu legis, ut si communicatio esset frequens; quia, inquiunt, communicatio in rebus civilibus non censetur hic materia gravis, nam non repugnat graviter fini excommunicationis, nisi sit frequens.

Communicans autem cum excommunicato in crimine criminoso, hoc est, cooperans culpæ, vel contumaciæ, ob quam lata est excommunicatio, v. gr. præbendo consilium, auxilium vel favorem, semper peccat mortaliter, & eamdem incurrit excommunicationem cap. 29. & 55. *de sentent. excomm.* quia faciens & consentiens pari pœna puniri debent.

Quæst. V. *Quinam sunt effectus excommunicationis minoris?*

Resp. Tres sunt. 1. Privatio seu prohibitio receptionis Sacramentorum, cap. 59. *de sentent. excomm.*

2. Privatio passivæ electionis ad dignitates & beneficia. Quare illa ligatus peccat graviter, si scienter recipiat sacramentum vel beneficium, quia violat præceptum Ecclesiæ in re gravi. Non fit tamen irregularis, nec electio aut provisio est irrita, sed solum irritanda, cap. ult. *de cleric. excomm.*

3. Privatio administrationis licitæ Sacramentorum, ex eod. cap. ubi dicitur, *peccare conferendo Ecclesiastica Sacramenta.*

Quæst. VI. *Quænam sunt excommunicationes reservatæ Papæ, & Episcopis?*

Resp. Circa hoc consuli debet propriæ diœcesis Rituale. Hic tamen operæ pretium est explicare excommunicationem contra percussores Clericorum à Concil. generali Later. II. can. 15. latam his verbis: *Placuit ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat: & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgenti periculo, donec Apostolico conspe-*

conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.

I. Nemo cujusvis ordinis, dignitatis, sexus, status ab ea eximitur, ne impubes quidem rationis compos. Imo hanc incurrunt mandantes, consentientes, & consulentes, effectu secuto; item non impedientes, si ex officio ad hoc teneantur, vel si potuerint impedire sine damno periculove suo, & dolose permiserint, cap. 47. *de sentent. excomm.* Item ratam habentes percussionem suo nomine factam, etiamsi non consuluerint nec mandaverint, cap. 23. *de sentent. excomm. in 6.* Item Clericus seipsum vulnerans ex malitia seu passione: secus si ex devotione.

II. Per Clericum intelligitur quilibet prima saltem tonsura initiatus, modo habitum gestet clericalem, etiam conjugatus, modo cum unica virgine, cap. un. *de cleric. conjug. in 6.* Per Monachum intelliguntur omnes utriusque sexus religiosi, cap. 33. *de sentent. excomm.* Etiam laici Conversi, ibid. & cap. 5. *de sentent. excomm.* & novitii, cap. 21. *eod. tit. in 6.* Item Eremita subjectus alicui regulæ, & superiori ecclesiastico, & habitans in oratorio auctoritate Episcopi.

III. Instigante diabolo, hoc est, illicitè & injustè.

IV. Per has voces, *manus violentas injecerit*, intelligitur quævis actio corporalis, de se violenta, injuriosa ac contumeliosa circa Clericum vel Religiosum, aut res ei adhærentes, per se sufficiens ad gravem injuriam contra hominem, & reverentiam debitam tali personæ, sive fiat manu, sive baculo, gladio, lapidibus &c.

Hinc ipso facto excommunicatus est, 1. Qui talem percutit, vulnerat, conspuit, evellit crines, lacerat vestem, & ita ut actio sit graviter injuriosa. Idque etiamsi Clericus consentiat; quia actio non ideo desinit esse injuriosa Ordini clericali, in cujus favorem lata est excommunicatio, cap. 36. *de sent. excomm.* 2. Qui concludit aut violenter detinet in carcere, vel loco unde sine dedecore exire nequit. 3. Qui persequitur, ut in flumen vel fossam incidat, equo decidat &c. 4. Qui manus violentas injicit in equum, cui is insidet, occidendo, vulnerando, lædendo, sistendo per frænum, quæ actio est gravis in ratione contumeliæ &c.

V. Hæc excommunicatio non contrahitur. 1. Quando actio non est de se violenta, licet sit injusta, ut cum fur clam abscindit crumenam. Item si fiat sine violenta manuum injectione, ut cum verbis contumeliosis afficitur. 2. Si percussio sit jocosa, cap. 1. *de sent. excomm.* aut casualis, ut cum janitor vel apparitor arcens turbam, fortuito casu percutit Clericum in turba versantem, cap. 3. *de sent. excomm.* 3. Si nesciat esse Clericum. 4. Si Prælatus, pater, magister subditum in minoribus constitutum correctionis causa moderate percutiat, habita ratione culpæ, quamvis ira accedat, cap. 1. *de sent. excomm.* Item qui alios è familia sua vel propinquos in minoribus constitutos leviter percusserit, ut cohibeantur à suis violentiis, & scientia bonisque moribus imbuantur, cap. 54. *de sentent. excomm.* Imo Prælatus, & præceptor ecclesiasticus potest in majoribus constitutum correctionis & disciplinæ causa castigare, cap. 10. eod. tit. modo per se, vel per alium, si necessitas urgeat, castiget; non tamen per laicum, alioqui contrahitur excommunicatio, cap. 24. eod. tit. 5. Si Clericus etsi culpabiliter percutiatur eo instanti, quo deprehenditur turpiter agens, hoc est, actum quemvis impudicum exercens cum matre, uxore, filia, vel sorore percutientis: secus, si cum alia. Item si quis Clericum percutiat ad defendendam vitam aut bona sua, cum debita moderatione, cap. 3. *de sentent. excomm. in 6.* Si percutiatur Clericus, qui à privilegio canonis excidit, v. g. bigamus, vel qui ter monitus non gestat habitum clericalem. 7. Si Clerici impuberes se invicem percusserint, aut unus alterum percusserit. Secus, si scholastici clerici puberes ex odio seu gravi ira se percusserint, cap. 1. *de sent. excomm. in 6.*

VI. Duplex distinguitur Clerici percussio etiam mortalis. Alia dicitur enormis ac gravis, & talis censetur vel ratione valde magnæ gravitatis ipsius percussionis, qualis est occisio, mutilatio, notabilis effusio sanguinis ex vulnere, carnis laceratio, dentium vel multorum capillorum evulsio; vel ratione eminentiæ personæ percussæ, ut si sit Episcopus vel Prælatus, etiam si alapha tantum percutiatur.

Altera dicitur levis seu mediocris, scilicet comparate ad enormem; & est ea, quæ nullam maculam, lacerationem carnis, mutilationem, copiosi sanguinis effusionem, nec dentium aut multorum capillorum evulsionem intulit, nec est contra Episcopum, Cardinalem, vel Prælatum, nec magnum scandalum parit.

Pri-

Prima est reservata Papæ, secunda Episcopis, cap. 17. *de sent. excomm.* Prælati vero religiosorum possunt absolvere suos se invicem percutientes, modo percussio non sit ænormis, cap. 32. eod. tit. Quod si religiosus percussus non subjaceat eidem Superiori, percutiens debet à suo & percussi Prælato absolvi, cap. 32. eod. tit. Si religiosus clericum secularem percusserit, non potest absolvi nisi ab Episcopo, cap. 21. *de sent. excommun. in 6.* vel à Papa si percussio sit ænormis.

CAPUT III.

De Interdicto.

Quæst. I. QUid & quotuplex est interdictum?

Resp. Interdictum est censura, qua prohibentur officiorum divinorum celebratio publica & auditio, quædam Sacramenta, & ecclesiastica sepultura.

Dividitur in locale, personale, & mixtum. Interdictum locale est, quod directe fertur in locum, prohibendo ne supradicta in eo exerceantur. Personale est, quod immediate fertur in personam, ei prohibendo istorum exercitium & participationem, ubicumque existat. Mixtum est, quod & personam & locum immediatè afficit.

Duo priora subdividuntur in generale, & particulare. Interdictum locale generale est illud, quo interdicitur locus aliquis communis, ut Regnum, Provincia, Civitas &c. Particulare est, quo interdicitur aliquis locus particularis, v. g. una Ecclesia, vel aliqua ex iis quæ sunt in Civitate. Personale generale, est illud, quo interdicitur aliqua hominum communitas, prout constituit unum corpus, ut omnes personæ Regni vel Civitatis. Particulare est illud, quo interdicitur una persona, vel plures personæ ut particulares.

Est etiam quædam partialis interdicti species, qua prohibetur ingressus in Ecclesiam; & si quis in tali interdicto sine pœnitentia moriatur, non debet in loco sacro sepeliri, cap. 20. *de sent. excomm. in 6.*

Sed circa hæc interdicta notanda sunt sequentia, 1. Interdictum in Urbem latum afficit etiam suburbia, & ædificia continentia, quamvis sint sub jurisdictione seu temporali seu spirituali alterius, cap. 17. *de sentent. excomm. in 6.* nec contemnatur interdictum, si populus in suburbiis posset divinis officiis interesse. Item interdictum alicujus Ecclesiæ ad cœmeterium & sacella ei contigua extenditur, *ibid.* At interdicto cœmeterio non interdicitur Ecclesia ei contigua: nam accessorium sequitur principale, non vicissim.

2. Interdictum ab Episcopo in Civitatem latum debet etiam ab exemptis servari. Conc. Trid. sess. 25. cap. 12.

3. Interdicto generali locali non comprehenduntur personæ: unde incolæ Civitatis interdictæ possunt interesse Sacro & Officiis divinis in aliis locis. Et vicissim interdicto personali non comprehenditur locus, nisi exprimatur. Hinc interdictis Clericis alicujus Ecclesiæ, non censetur ipsa Ecclesia interdicta, & cæteri possunt in ea celebrare. Interdictum tamen locale est etiam personale respectu eorum, qui sua culpa fuerunt ilius causa, ideoque non possunt etiam extra locum interdictum interesse divinis.

4. Interdicta aliqua communitate, interdicuntur singulæ ejus personæ etiam innocentes, sed hi solum quatenus sunt pars communitatis. Quare si desinant esse membra illius, desinunt esse interdictæ: non item nocentes, cap. 16. *de sent. excomm. in 6.*

5. Interdicto populo, non interdicitur Clerus, nec extranei, qui ibi sunt negotiorum causa; & vicissim interdicto Clero, non interdicitur populus, ex cap. cit. nec religiosi, nisi qui ratione officii pastoralis censetur esse de corpore Clerici secularis.

6. Ad interdictum speciale personale requiritur culpa mortalis propria, cum hoc sit gravis pœna, utpote privans magnis bonis spiritualibus. Ad locale autem, vel personale generale requiritur peccatum grave contumaciter admissum à capite, vel à præcipuis membris, licet reliqui culpa vacent, ex eod. cap. Quia hæc pœna redundat in communitatem, quam privat cultu divino publico.

7. Per privilegium absolvendi ab omnibus Censuris non intelligitur potestas tollendi interdictum locale, aut personale generale; & neutrum potest tolli, nisi ab habente jurisdictionem in foro externo in locum vel communitatem interdictam.

Quæst. III. *Quot sunt effectus interdicti?*

Resp. Tres sunt. 1. Est prohibitio celebrationis & auditionis divinorum officiorum, per quæ intelliguntur Missa, horæ canonicæ, vel aliæ preces solemniter recitatæ, supplicationes, benedictiones nuptiarum, aquæ &c. demum omnis actio ab Ecclesia ordinata ad cultum Dei, ut exercenda ejus nomine ab ejus Ministris;

Licita

Licita tamen est concio. Et tenentur Clerici interdicti Horas Canonicas privatim recitare. Imò ex cap. *Alma de sent. in 6.* Clerici & Religiosi non interdicti possunt & debent, uti antea, quotidie in suis Ecclesiis Missas & divina officia celebrare, sed submissa voce, januis clausis, exclusis excommunicatis ac interdictis, & non pulsatis campanis. Item permittitur ut in festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Virginis campanæ pulsentur, & januis apertis alta voce divina officia solemniter celebrentur, exclusis excommunicatis, sed admissis interdictis; modo qui causam interdicto dederunt ad altare nullatenus appropinquent. Hoc privilegium extendit Martinus V. ad festum Corporis Christi, & ejus octavam.

2. Est prohibitio receptionis & administrationis quorumdam Sacramentorum, exceptis Baptismo, Confirmatione, & Pœnitentia, quæ conferri possunt etiam sanis quoties libuerit; non tamen excommunicatis, & iis qui causam interdicto debere, vel qui ad perpetrandum delictum, ob quod interdictum lutum est, præbuerunt auxilium, consilium, vel favorem; nisi prius satisfecerint ob delictum, vel de satisfactione cautionem dederint, cap. *Alma*, cit. Potest etiam personaliter interdictis deferri modo solito Eucharistia, si sint in probabili mortis articulo, cap. 11. *de pœnit.* Quare tempore interdicti prohibetur dumtaxat Eucharistia danda Laicis sanis, Ordinatio, Extrema Unctio, quæ tamen secundum varios conferri potest infirmis, qui nequeunt alia Sacramenta suscipere, quia tunc est necessaria, & benedictio nuptialis, quod Sacramentum Matrimonii, juxta multos licitè & valide contrahitur in omnibus interdictis.

3. Est prohibitio Ecclesiasticæ sepulturæ, quæ in interdicto locali extenditur ad infantes & amentes. Si tamen interdictus jam fit humatus in loco sacro, quamvis illicite, non est exhumandus. Clerici autem, qui non sunt specialiter interdicti, nec interdictum violarunt, possunt sed sine cantu & campanarum pulsu sepeliri in loco sacro interdicto, sed non specialiter, cap. 11. *de pœnit.* Laici vero, qui non sunt personaliter interdicti, nec causam culpabilem interdicto dederunt, sepeliri possunt in loco sacro non interdicto.

Porrò qui ab interdictum humatus est in loco profano, eo finito, transferendus est in locum sacrum; modo non fuerit specialiter interdictus, nec causam interdicto dederit.

Quæst. III. *Quænam sunt pœnæ violantium interdictum?*

Resp. 1. Peccant mortaliter, nam præceptum Ecclesiæ violant in re gravi. 2. Qui illud violat exercendo actum proprium Ordinis, fit irregularis, cap. 18. & 20. *de sent. excomm. in 6.* 3. Excommunicationem Papæ reservatam incurrunt Domini temporales compellentes Clericos ad celebranda publice officia in loco interdicto, vel impedientes ne publice excommunicati aut interdicti exeant tempore officiorum. Idem ipsi interdicti post monitionem non exeuntes. *Clement. 2. de sent. excomm.* 4. Qui interdictos extra casus concessos scienter sepeliunt in loco sacro, contrahunt excommunicationem Episcopo reservatam. *Clem. 1. de sepult.* 5. Excommunicantur Religiosi etiam exempti, qui non servant interdictum generale locale à Papa, vel Ordinario latum, quando servatur à matrice Ecclesia, vel à Parochiali loci in quo habitant. *Clement. 1. de sent. excomm.*

Quæst. IV. *Quid est cessatio à divinis?*

Resp. Est Ecclesiastica prohibitio, qua Clerici sub mortali cessare debent à celebratione officiorum divinorum, & administratione Sacramentorum, nisi quatenus necessitas postulat. Fit in signum gravis doloris ab Ecclesia concepti ob gravem aliquam injuriam sibi, vel honori divino illatam, & per modum justæ defensionis. Eosdem ferme effectus habet quos interdictum. Non est tamen Censura, cum non sit pœna medicinalis: unde ejus violatio, licet sit mortalis, non inducit irregularitatem, cap. 18. *de sentent. excomm. in 6.* Religiosi eam violantes incurrunt excommunicationem. *Clem. 1. de sent. excomm.*

CAPUT IV.

De Suspensione.

Quæst. I. *Quid & quotuplex est?*

Resp. 1. Suspensio est censura Ecclesiastica, qua Clerico prohibetur usus Ecclesiastici officii, vel beneficii, vel utriusque: sive qua Clericus privatur exercitio potestatis, quæ ei competit ratione officii clericalis, vel beneficii, vel utriusque.

Resp. 2. Multiplex est suspensio. Nam alia est ab officio, per quod intelligitur potestas ordi-

ordinis & jurisdictionis, unde est suspensio ab exercitio ordinis & jurisdictionis: alia à beneficio, & alia demum ab officio simul & beneficio.

Item alia est ab ordine tantum, qua Clericus privatur solum usu suorum ordinum, ita ut ei non liceat Missam celebrare, Sacramenta ministrare, fungi munere Diaconi, vel Subdiaconi; alia à jurisdictione tantum, qua Clericus privatur solum usu jurisdictionis, ita ut non possit licite censuras ferre, instituere, delegare ad munia Sacerdotalia &c. Et alia à beneficio tantum, quæ privat solum fructibus beneficii. Hæ tres suspensiones possunt esse vel in totum, vel in partem: nam suspensio potest esse tantum a parte officii, seu aliqua tantum functione sive ordinis, sive jurisdictionis.

Denique suspensio alia fertur ad certum tempus vel sub conditione, alia absolute & sine determinatione temporis, alia ob culpam mere præteritam, vel in perpetuum, vel ad certum tempus, quo transacto per seipsam expirat.

Observanda sunt sequentia.

1. Ut cognoscatur qualis & quanta sit suspensio, consideranda sunt verba quibus fertur, & quæ in hac materia utpote odiosa debent stricte accipi.

2. Suspensus ab officio simpliciter non censetur suspensus a beneficio, nec contra, ex c. 10. *de purgat. canon* & c. 14. *de vita & honest.* quia sunt pœnæ diversæ & à se invicem separabiles. Unde ex communi sententia is licite percipit fructus beneficii, modo per alium suppleat beneficii munera, quæ non potest exercere, ad quod tenetur, cum retineat titulum & onera beneficii; alioqui non potest eos percipere, quia non conferuntur nisi propter officium. Distributiones autem non potest percipere nec retinere, quia non conferuntur nisi iis, qui per se ministrant.

3. Quando in suspensione exprimitur pars officii, non est suspensus ab altera. Si autem dicatur suspensus ab officio simpliciter, hoc est, sine addito, privatus est ab omni exercitio tam ordinis quàm jurisdictionis, ut constat ex jure, usu, ac sensu communi; nam ad officium Clericale pertinent ea, quæ sunt ordinis & jusisdictionis. Dico, *simpliciter*: nam suspensio interdum fertur ab aliquo determinate officio, cum addito, ut ab officio Pontificali vel Parochiali, vel Sacerdotali. Et tunc suspenso non prohibetur exercitium alterius officii, quod non includitur in officio prohibito.

4. Suspensus ab ordine simpliciter, non ideo à jurisdictione suspenditur, nec è contra; quia Ordo est quid distinctum a jurisdictione, neque est illi necessario annexum. Hinc suspensus ab Ordine simpliciter, potest exercere omnes actus jurisdictionis ad Ordinem non pertinentes, v. g. Episcopus etsi suspensus potest alteri delegare potestatem absolvendi à peccatis, quamvis ipse non possit absolvere. Item suspensus à jurisdictione simpliciter, non est suspensus ab actibus Ordinis, qui jurisdictionem non requirunt: unde potest facere Sacrum, sed non absolvere.

5. Suspensus ab Ordine superiore, non est suspensus ab inferiore, v. gr. suspensus præcise à sacerdotio, non est suspensus à diaconatu, & aliis inferioribus; nam qui prohibet majus, non censetur prohibere minus. E contra suspensus à minore Ordine, suspensus quoque est à majore, quia cui non licet quod minus est, non licet quod majus est.

6. Suspensus à beneficio simpliciter, censetur suspensus ab omnibus beneficiis, nisi sensus expresse restringatur. Suspensus vero simpliciter, intelligitur ab officio & beneficio simul: nam locutio indefinita æquivalet universali.

Quæst. II. *Quinam sunt effectus Suspensionis?*

Resp. 1. Suspensus ab officio etiam occultus, 1. peccat mortaliter, si exerceat actum sive Ordinis sive jurisdictionis, quia violat prohibitionem Ecclesiæ in re gravi, idque ubicumque exerceat: nam censura contracta sequitur reum ubicumque sit. Ita communiter, etiamsi suspensio lata sit a proprio Episcopo, quia est præceptum personale immediate respiciens personas, easque obligans extra territorium. Actus tamen Ordinis à jurisdictione non pendentes sunt validi: quia Ecclesia non potest tollere potestatem Ordinis, sed solum ejus exercitium prohibere. Actus vero jurisdictionis sunt invalidi, si suspensus sit nominatim denuntiatus, quia privatur actuali jurisdictione; sed validi sunt, si non sit denuntiatus, ex Constit. Martini V. *Ad evitandum*.

2. Illicite beneficium novum reciperet & ei conferretur, quæ collatio est saltem irritanda ex cap. 8. *de consuet.* quia qui privatus est aliquo actu vel munere, est etiam privatus susceptione eorum, quæ ad talem actum vel munus ordinantur. Sive, quod idem est, cui prohibetur actus vel munus ali-

aliquod, ei quoque prohibentur ea, quæ ad talem actum vel munus ordinantur, ex cap. ult. *de cleric. excomm.*

3. Suspensus fit irregularis, si exerceat functiones Ordinis proprias, quæ competunt Clericis, cap. 1. *de sentent. & re judic. in 6.* ex Conc. gener. Lugdun. Secus, si exerceat tantum ea, quæ sunt jurisdictionis, vel quæ laici possunt præstare, ut si canat epistolam sine manipulo.

Resp. 2. Suspensus a beneficio licet occultus privatur omnibus suorum beneficiorum fructibus, quibus continentur distributiones quotidianæ, utpote pars fructuum, ita ut non possit eos licite percipere, & receptos teneantur restituere ante omnem sententiam: nam censura impedit eorum acquisitionem, unde ad eum non pertinent. Nemo autem retinere potest quod suum non est. Tenetur nihilominus horas recitare, & alia onera beneficii præstare quia hæc obligatio annexa est beneficio quod retinet; nec ea liberatur ob privationem fructuum, quæ ei in pœnam culpæ juste imponitur remanenre onere: censura enim non tollit onus in detrimentum Ecclesiæ & Fundatorum.

Non videtur tamen privari jure eligendi, præsentandi, conferendi beneficium &c. sibi competente ratione beneficii, a quo suspensus est. Quia electio, activa præsentatio, collatio non sunt proprie loquendo fructus beneficii, sed actus officii tali beneficio annexi: in materia autem pœnali verba sumi debent in sensu proprio & stricto.

Quæst. III. *A quo & quomodo tolli potest Suspensio?*

Resp. 1. A suspensionibus, etiam si jure reservatæ non sunt, non posse parochos, neque alios vulgares confessarios absolvere, nisi speciale privilegium, vel delegatam potestatem acceperint a Papa, vel ab Episcopo, si non sint specialiter reservatæ, docent *Suarez*, *Navarr.*, *Layman &c.* tamen alii censent, quemlibet Sacerdotem legitime approbatum posse absolvere ab omnibus censuris, etiam suspensione, a jure latis non reservatis.

Resp. 2. Si suspensio absolute & sine determinatione temporis inflicta sit ob contumaciam, tollitur per solam absolutionem. Si autem lata fuerit ad certum tempus, v. g. triennium, vel sub conditione, transacto tempore vel conditione impleta, suspensio cessat per se ipsam sine alia absolutione. Si vero imposita sit in perpetuum ob culpam præteritam, tamquam mera pœna, tollitur solum per dispensationem seu relaxationem Prælati vel ejus delegati, quia non est censura.

Quæst. IV. *Quibus casibus usitatioribus incurritur suspensio ipso jure?*

Resp. Sequentibus. 1. Qui Ordines sacros recipiunt vel ab alieno Episcopo sine dimissoriis, vel a proprio in aliena diœcesi, vel conficto titulo, vel per saltum, vel in censura, vel extra tempora a jure statuta, vel sine legitima ætate aut facultate, vel post matrimonium contractum licet non consummatum: item qui furtive ordinantur, hoc est, qui non approbati inter ordinandos irrepserunt, aut alium in sui locum substituunt examini; hi omnes suspensi sunt ab executione Ordinum: & si Ordinem aliquem exerceant, fiunt irregulares.

2. Qui eodem die duos sacros Ordines recipit.

3. Ordinans & Ordinatus simoniace est suspensus ab ordinibus.

4. Ex Conc. Trid. sess. 24. c. 1. parochus, vel alius sacerdos jungens sponsos alterius parochiæ sine illorum parochi licentia.

5. Occupantes bona, vel census Ecclesiæ, beneficii, vel alterius pii loci.

6. Simoniaci, sodomiam exercentes, provocantes ad duellum, vel acceptantes &c.

7. Apostata a religioso ordine, præsertim si in apostasia recipiunt Ordines.

Nota. Episcopi ex privilegio non incurrunt suspensionem, nec interdictum latam a jure, nisi eorum fiat expressa mensio. Ita statuit Innoc. IV. in Conc. gener. Lugdun. & refertur. cap. 4. *de sent. excomm. in 6.*

Quæst. V. *Quomodo Depositio & Degradatio differunt à suspensione?*

Resp. Depositio est pœna, per quam Clericus privatur omni officio & beneficio Ecclesiastico in perpetuum sine spe recuperationis, retento solo privilegio canonis & fori; ita ut neque ab ullo percuti, nec trahi possit ad tribunal seculare. Degradatio vero est pœna, per quam quis solemniter privatur in perpetuum non solum omni officio & beneficio Ecclesiastico, sed etiam privilegio clericali.

Hæ pœnæ differunt a suspensione. 1. Quia non sunt censuræ, cum non sint pœnæ medicinales, sed mere vindicativæ, utpote inflictæ in perpetuum. 2. Quia privans ipsa potestate seu ipso officio & beneficio: suspensio vero privat tantum usu officii, & fructibus beneficii. Depositus tamen & Degradatus

C A P U T V.

De Irregularitate.

Quæst. I. Q*Uid est Irregularitas?*

Resp. Est impedimentum canonicum, quo prohibetur susceptio Ordinum, & eorum exercitium. Sive est inhabilitas jure canonico inducta, impediens susceptionem Ordinum, & susceptorum exercitium. Differt à censura, quod hæc sit pœna medicinalis ob culpam inflicta, & ad emendationem delinquentis ordinata: Irregularitas vero immediate & primario statuta sit non ad punitionem, emendationemve delinquentis, sed ob honorem sacri ministerii, qui postulat, ut qui ad altaris ministerium assumuntur, sint & integri corpore, & animo puri: unde non necessario supponit culpam, ut censura. Fertur tamen aliquando per modum pœnæ vindicativæ, sed secundario, quatenus ob delicti maculam aliquis censetur indignus sacro ministerio, ob cujus reverentiam primario infligitur.

Porro nomine Ordinum hìc intelligitur etiam prima tonsura, ut constat ex praxi Ecclesiæ, & communi Doctorum sensu: quia est dispositio ad Ordines.

Circa irregularitatem notanda sunt sequentia.

1. Nulla ést irregularitas ab homine, sed omnis est à jure universali ac papali, ex c. 18. *de sent. excomm. in 6.* ubi Bonifacius VIII. declarat per celebrationem in Ecclesia polluta non fuisse contractam irregularitatem, *cum id*, inquit, *non sit expressum in jure*, scilicet *communi*. Quia cum irregularitas sit lata primario per modum impedimenti canonici ob decentiam ac reverentiam sacro altaris ministerio debitam, hæc impedimenta debent esse eadem in tota Ecclesia, sicuti debita altaris ministerio reverentia, ac honor communis est toti Ecclesiæ.

2. Irregularitas contrahitur ante omnem sententiam, etiam ob defectum vel crimen occultum, & non tollitur per absolutionem, sed per dispensationem in hunc modum: *Dispenso tecum super irregularitate, quam incurristi ob talem causam, & habilem reddo, & restituo te executioni Ordinum, & officiorum tuorum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Ita Rit. Rom.

in omnibus aliis irregularitatibus contractis ex alia causa non expressa, nisi superior intendat generaliter dispensare, nam una irregularitas potest sine alia auferri, sicut potest sine illa induci.

4. Clericus irregularis licite obire potest omnia munera sacra, quæ laico competere possunt, ut in Ecclesia canere, celebranti ministrare, Sacramenta recipere, excepta ordinatione.

5. Ignorantia invincibilis solius irregularitatis, etiam ex delicto, juxta communem sententiam, non excusat ab illa. Quia irregularitas non est pœna medicinalis requirens contumaciam, sed est quædam macula seu inhabilitas annexa à jure non ad emendationem, sed ob reverentiam sacris mysteriis debitam.

Quæst. II. *Quinam sunt effectus irregularitatis?*

Resp. Duo, 1. Graviter illicitam reddit susceptionem Ordinum, etiam primæ tonsuræ, & eorum usum, non tamen invalidam. Unde peccat mortaliter, qui in irregularitate recipit vel exercet Ordinem: quia violat præceptum Ecclesiæ in re gravi ad religionem pertinente. Idem dic si recipiat primam tonsuram, quia est res gravis: nam constituit hominem in statu clericali, & reddit capacem beneficii ac Ordinis ex cap. ult. *de temp. &c. in 6.* Nullam tamen aliam pœnam ipso facto latam incurrit: quia nulla talis in jure contra irregularitatis violatores decernitur.

Porro non prohibetur usus jurisdictionis, quæ exerceri potest sine actu ordinis. Hinc parochus irregularis potest delegare ad Sacramenta suis parochianis ministranda, quamvis ei non liceat illa ministrare. Valide tamen absolveret, cum non privetur potestate Ordinis nec jurisdictionis.

2. Inhabilem reddit ad beneficium recipiendum, si sit totalis, ita ut collatio facta irregulari, saltem qui non potest omnia ejus munia obire, sit nulla, ex cap. 2. *de cleric. pugnant.* & c. 18. *de sent. excomm. in 6.* ubi dicitur *esse indigibilis*. Quia beneficium datur propter officium, & ad hoc ex se ordinatur. Cum ergo irregularis sit inhabilis ad officia exercenda, est etiam inhabilis ad beneficia recipienda. Quare qui in irregularitate

tate beneficium recepit, non potest illud retinere sine nova collatione, nec fructus ejus percipere. Idem dic de dignitate & prælatura regularium ex cap. 12. *de pœnit.* Clericus autem per irregularitatem non privatur beneficio ante obtento, nec ejus fructibus, modo recitet horas, & alia munia per alium exerceri curet ex cap. 5. *Ne Cleric. vel Monach.* Debet tamen beneficio privari ex cap. 10. *de excess. prælat.* Imo sponte illud resignare, si dispensatio brevi tempore impetranda non sit: quia beneficium retinere non debet, qui per se ipsum non potest officium ullum, vel præcipuum præstare.

Quæst. III. *Quotuplex est Irregularitas?*

Resp. Dividitur 1. In eam quæ est ex defectu, scilicet inculpabili, & in eam quæ est ex delicto. 2. In totalem, quæ omnium Ordinum susceptionem & usum impedit, & in partialem, quæ tantum aliquem actum Ordinis impedit.

Quæst. IV. *Quænam sunt Irregularitates ex defectu?*

Resp. Sequentes. Prima est ex defectu animi sive rationis, scientiæ, & fidei obfirmatæ, propter quem irregulares sunt 1. Pueri, amentes, furiosi, energumeni, lunatici. 2. Illiterati, seu non habentes doctrinam necessariam cap. *dist.* 36. 3. Neophyti, seu adulti ad fidem recens conversi à paganismo aut Judaismo, cap. 1. *dist.* 48.

Secunda est ex defectu corporis, ex quo irregularis est quicumque talem habet corporis defectum, deformitatem aut morbum, ut vel non possit absolute, vel non nisi cum magna indecentia, vel periculo, vel spectantium horrore aut offensione exercere actus Ordinum ex tit. *de corpore vitiatis*, & tit. *de Clerico ægrot.* & ex *dist.* 55. In dubio autem, num deformitas vel indecentia sit sufficiens, Episcopi est judicare cap. 2. *de corpore vitiat.*

Hinc irregulares sunt 1. Cœcus, surdus, & ænormiter claudus, ut si nequeat sine baculo, vel pede ligneo ire ad altare. 2. Carens naso, manu, pollice vel indice. 3. Carens uno oculo cum notabili deformitate, secus si habens duos oculos, dextro non videat, vel etiam juxta multos sinistro, modo Canonem Missæ sine indecenti faciei conversione legere possit. 4. Leprosus, deformiter gibbosus, aut facie maculatus. 5. Morbo caduco laborans, qui tamen si ordinatus sit, & intra annum eo morbo non laboravit, potest susceptos Ordines exercere. Si vero raro & sine clamore ac spuma laboret, potest celebrare cum sacerdote jejuno, qui deficiente ipso suppleat sacrificium.

Cæterum corporis vitium occultum non inducit irregularitatem, nisi in tribus casibus. 1. Si quis membrum, vel partem membri absque justa causa sibi amputarit cap. 2. *dist.* 33. 2. Irregularis est, qui eunuchus propria culpa factus est, secus si à natura vel sine culpa, c. 3. *de corpore vitiat.* 3. Ermaphrodita, imo si magis aut æque participet fœmineum sexum, est jure divino incapax Ordinis & characteris, quia est magis, aut tam fœmina quam vir: fœmina autem non est capax characteris Ordinis. Est etiam arcendus à professione religionis, ob periculum libidinis & scandali.

Nota. Habens corporis defectum impedientem susceptionem sacerdotii, est irregularis ad reliquos Ordines inferiores & sacros, quia hi ad illud ordinantur. Sed si id accidat post susceptum sacerdotium, fit tantum irregularis quoad functiones, ad quas est inhabilis, non aliàs. Sic sacerdos qui amisit pollicem, vel indicem, vel oculos, fit irregularis quoad celebrationem Missæ, non quoad auditionem confessionum.

Tertia est ex defectu libertatis, ob quem excluduntur ab Ordinibus 1. Mancipia nisi prius à dominis libertate donati fuerint. 2. Curiales, hoc est, qui ex officio negotiis sæcularibus implicantur, ut procuratores, advocati, notarii, milites, quamdiu tale officium habent cap. 4. *de Cleric. vel Monach.* 3. Qui obligantur ad ratiocinia reddenda, non debent ordinari, nisi post deposita onera & reddita ratiocinia, ex cap. un. *de oblignt. ad rat.*

Quarta est ex defectu natalium, ob quem irregulares sunt omnes illegitimi, etiam occulti, sive spurii, sive naturales c. 1. *de filiis presb. & in* 6. *eod. tit.* Idque ob indecentiam moraliter in prole resultantem ob ignominiam quamdam, qua secundum vulgarem opinionem videntur aspergi, & ob periculum incontinentiæ ex imitatione paterna. Excipe, nisi filii naturales legitimati sint per subsequens matrimonium, cap. 6. *Qui filii sint legit.*, aut nisi habeantur in jure pro legitimis, ut qui nati sunt ex matrimonio invalido illo quidem, sed in facie Ecclesiæ bona fide saltem ex parte unius contrahentis inito, quamvis postea impedimentum aliquod dirimens detegatur; nam legitimi habentur, cap. 14. eod. tit.

Per solemnem religionis professionem deletur hæc irregularitas quoad Ordines suscipien-

piendos, non tamen quoad prælaturam c. 1. *de filiis presb.* Porrò filii naturales sunt ii, qui nati sunt ex personis solutis, inter quas tempore conceptionis vel nativitatis nullum erat impedimentum dirimens. Spurii sunt ii, qui nati sunt ex personis, inter quas tempore conceptionis vel nativitatis erat impedimentum dirimens.

Quinta ex defectu Sacramenti, seu significationis Sacramenti, est bigamia seu matrimonii multiplicatio, etiam ante baptismum contracta ex c. 1. 2. & 3. *de bigam.* Eucharistia quippe est Sacramentum unionis Christi cum Ecclesia unica sponsa sua, quæ conjunctio una est, unus est enim sponsus & una sponsa. At bigamus non repræsentat perfecte hanc unionem, cum carnem suam in plures uxores diviserit. Hujus irregularitatis rationes sunt. 1. Ob Sacramenti defectum cap. 5. *de bigam.* Nam cum ordinati creentur Sacramentorum ministri, decet ordinandos nullum circa Sacramenti significationem defectum pati. 2. Quia nimis propensus ad luxuriam præsumitur, qui pluries contraxit. 3. Quia bigamus non potest facile cæteros hortari ad continentiam, quam de eo difficile præsumunt c. 4. *dist.* 16.

Est autem triplex bigamia, quæ inducit irregularitatem, scilicet vera, interpretativa, & similitudinaria. Bigamia *vera* est ea, qua quis duas uxores legitime & successive duxit, & cum iis matrimonium consummavit. *Interpretativa* est ea, qua aliquis ex juris interpretatione habetur bigamus, quamvis cum duabus non contraxerit. Hac bigamia laborat, qui viduam duxit, aut mulierem ab altero corruptam, & cum ea jam facta uxore sua matrimonium consummavit cap. 9. *dist.* 34. Item qui virginem quidem duxit, sed eam uxorem factam cognoscit post commissum ab ea adulterium: nam talis censetur ex juris interpretatione carnem suam in pluries divisisse; sicut uxor, cum qua efficitur una caro, in plures divisit. Quare hoc matrimonium deficit à significatione conjunctionis Christi cum Ecclesia, quæ est unius cum una intacta. Non est tamen bigamus, nec irregularis, qui prius à se corruptam ducit, neque qui ante vel post matrimonium, vel in ipso fornicatus est aut adulteratus, quia in nullo jure id expressum est. Bigamia *similitudinaria* est ea, qua quis post solemnem religionis professionem, vel post sacrum Ordinem susceptum attentavit matrimonium, etiam cum virgine, & copulam habuit. c. 4. *de bigam.* & ex can. *Quotquot* 27. quæst. 1. Ratio est, quia qui voto solemni astrictus est, censetur spirituali quodam matrimonio conjunctus cum Christo. Unde si conjungatur alteri per matrimonium attentatum, censetur, quantum in se est, celebrare duo matrimonia non quidem vera, sed similitudinaria.

Sexta ex defectu lenitatis, ex quo irregularitatem contrahit quilibet baptizatus, qui voluntarie & proxime, licet juste, concurrit ad hominis necem aut mutilationem, aut etiam accelerationem mortis effectu secuto. Censetur autem hic proxime concurrere, qui ex lege, officio, vel ex intentione, vel per actum de se ordinatum ad necem, aut mutilationem concurrit, sive in judicio, sive in bello offensivo. Quod ideo statuit Ecclesia, quia sacerdos, qui personam Christi in sacro altari gerit, ejus mansuetudinem imitari debet. Christus autem mitissimus fuit, & neminem unquam læsit, sed mortem pro omnium salute subiit, suosque ministros misit sicut oves in medio luporum, sua patientia & mansuetudine convertendorum in agnos; & quia sacerdos est minister Sacramenti pacis, unionis & vivificationis.

Hinc 1. Irregulares sunt judex ferens sententiam mortis, vel mutilationis, ejus assessores, & omnes ministri justitiæ ad eam authoritate publica concurrentes, ut notarius, scriba recipiens, & signans testimonium testium, vel sententiam judicis, accusator, testis, advocatus, & procurator regius vel accusatoris, (non Rei) satellites, executores sententiæ, ut tortor, ejusque famulus actu concurrens; & fabricantes furcam ad aliquem in particulari suspendendum.

Sed non sunt irregulares, qui remote tantum ad sententiam sanguinis, vel ejus executionem concurrunt, ut 1. Princeps condendo leges capitales, constituendo judices vel alios ministros justitiæ, aut etiam præcipiendo, ut super facto aliquo particulari inquisitio & justitia fiat. 2. Episcopus degradatum tradens brachio seculari, sed debet juxta canones pro eo intercedere, ut citra sanguinem puniatur. 3. Confessarius hortans reum ad fatendam veritatem, & ad obsequendum sententiæ justæ, vel generatim dicens puniendos esse malefactores. Censeretur tamen causa proxima mortis, ideoque irregularis, si quid faceret aut diceret, ex quo mors alicujus in particulari seque-

sequeretur, aut acceleraretur, v. gr. si diceret hunc reum esse morte plectendum. Possunt tamen interdum aliqui proxime cooperantes excusari ab irregularitate propter indeliberationem, aut semiplenam advertentiam. Quia tunc cooperatio non est sufficienter voluntaria ad actum humanum, ut si confessor indeliberate dicat: *Properemus*, vel instiget jumentum, quo reus vehitur. Nam ad irregularitatem hanc contrahendam requiritur actus simpliciter humanus ac plene deliberatus, ex *Clem. de homicid.* ibi: *Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit*.

4. Irregulares non sunt, qui infirmum verrendo, erigendo, jusculum ei præbendo, in alium locum transferendo &c. mortem ejus præter intentionem accelerant, si id prævidere non poterant; in hoc enim nullus est defectus lenitatis.

5. In Galliæ regno testis à judice compulsus ferre testimonium in causa criminali non censetur irregularis: nam causa proxima mortis reorum non habetur, sed remota dumtaxat, ut docent Doctores Galli, qui idem dicunt de Notariis. Secus in aliis Ecclesiis.

Hinc 2. Fit irregularis, qui in bello offensivo licet justo, quempiam manu propria occidit vel mutilat. Secus, si tantum cooperetur, v. g. custodiendo sarcinas, hortando in genere ad fortiter pugnandum &c. Quod si bellum sit injustum, irregulares sunt etiam ii, qui alios sua præsentia audaciores efficiunt. Item in bello mere defensivo, justo & necessario ad defensionem reip. juxta multos irregularitas contrahitur, ex cap. 24. *de homic.* sed eam non incurrit, qui injustum invasorem pro defensione vitæ suæ occidit, aut mutilat cum moderamine inculpatæ tutelæ, *Clement. de homic.* Item nec Clericus accusans alium de injuria sibi in se, vel in suis rebus illata, fit irregularis, licet reus morte plectendus sit, modo expresse protestetur, se nullam capitis aut mutilationis pœnam intendere cap. *de homic. in 6.* Alioquin ut ibi dicitur: *Si Clericus de suis malefactoribus taliter conqueri non auderet, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi*. Secus, si occidat vel mutilet in defensionem vitæ alterius innocentis, etiam patris cum debita moderatione. Nam quamvis non peccet, incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis: quia quoad hoc Clemens V. juri antiquo non derogavit: nam eum solum eximit ab irregularitate, qui mortem aliter vitare non valens suum occidit vel mutilat invasorem. Stat autem regula generalis pro iis, quæ non excipiuntur.

Septima est ex defectu bonæ famæ, seu ex infamia: infames enim sunt irregulares, cap. *infames*. 6. quæst. 1.

Duplex autem est infamia, *Juris* scilicet & *Facti*. Infamia juris est ea, quæ imponitur jure seu canonico, seu civili ex *cit. can.* Infamia facti est publica notitia, seu opinio commissi criminis, per quod fama hominis, spectatis personæ qualitate & statu, apud prudentes graviter læditur, quamvis crimen illud per leges non notetur infamia: sic infames sunt Clerici ebriosi.

Infamia juris iterum duplex est, alia quæ per legem ipso facto inducitur; alia quæ oritur ex sententia, qua judex damnavit ad pœnam infamantem valde gravem, ut virgis cædi, ignominiose traduci, ad triremes vel exilium damnari.

Porrò irregularitas ex infamia facti tollitur absque dispensatione per publicam & constantem vitæ emendationem, quæ prioris vitæ maculas non solum coram Deo, sed etiam in opinione hominum abstersérit, ex c. 54. *de testib.* Irregularitas vero ex infamia ipso jure vel per judicis sententiam contracta ob crimen notorium, non tollitur nisi per dispensationem.

Quæst. V. *Quænam sunt Irregularitates ex delicto?*

Resp. Sequentes. Prima est ex iteratione Baptismi, ob quam sunt irregulares scienter rebaptizatus, rebaptizans, qui rebaptizanti ministrat; item qui extra necessitatem permittit se ab hæretico baptizari.

Secunda, vel illicita susceptione, vel usu Ordinis, quam incurrunt. 1. Qui furtive suscipit Ordines, hoc est, qui non examinatus, vel non admissus, vel alio pro se ad subeundum examen submisso, dolose se ingerit inter ordinandos ex tit. *de eo qui furt.* 2. Qui post contractum matrimonium licet non consummatum ordinatur invita uxore, Extr. *Antiqua*, *de vot.* 3. Qui in excommunicatione majore suscipit Ordinem sacrum c. 23. *de sentent. excomm.* 4. Qui exercet actum proprium Ordinis, quem non habet, ex c. 1. & 2. *de cler. non ordin.* ut si Clericus in minoribus constitutus canat epistolam cum manipulo; secus si sine manipulo, quia sic interdum canitur à laicis. 5. Qui ligatus excommunicatione majore etiam occulta,

aut

Navarrus, dicens esse communem, & Pagnanus id probat in cap. *Si quis presbyter.* 6. Qui celebrat in loco interdicto, cap. 18. *de sent. excomm. in 6.*

Tertia est ex homicidio & mutilatione culpabiliter & injuste commissis, sive physice, sive moraliter, aut mandato, consilio, precibus, vel auxilio, favore &c. sive etiam negativa cooperatione, non impediendo cum ex justitia quis tenetur impedire, ex *dist.* 50. & ex tit. *de homicid.* & *de sentent. excomm.*

Hæc contrahitur 1. Ob homicidium voluntarium in sensu canonum, quod scilicet est in se directe volitum, vel in causa ita propinqua, ut moraliter impossibile sit eum velle, & non velle homicidium. Quod si plures communi consilio invadant, omnes sunt irregulares, quamvis unus percusserit.

2. Ob homicidium casuale culpabile, quod contingit, cum quis nec necem nec mutilationem intendit, nec secuturam prævidit, sed vel prævidere potuit, vel debitam diligentiam non adhibuit ne accideret, vel dedit operam rei illicitæ & periculosæ, ex qua mors præter intentionem secuta est, quantamcumque diligentiam aliunde adhibuerit, ex tit. *de homicid. volunt. vel casual.*

Secundum varios non contrahitur ob homicidium secutum ex re illicita, sed nullatenus periculosa, modo debita diligentia adhibita sit; eo quod tunc illud nullo modo sit voluntarium, nequidem in causa, utpote nullum ejus periculum probabile deferente. Alii tamen censent, contrahi ob mortem alterius ex qualibet actione illicita; secutam, probantque ex variis canonibus quare tutius est petere dispensationem.

Porrò constat, nullam contrahi irregularitatem, si homicidium sit omnino & absolute casuale, quando nempe casus præter intentionem sequitur ex actione licita, modo debita diligentia, ne eveniret, adhibita sit. Quia ubi nulla in homicidio casuali præcessit culpa, nulla sequitur irregularitas, ex c. 9. *de homicid.* & aliis. Secus, si debita diligentia adhibita non fuerit, c. 12. *eod. tit.*

3. Idem est de mutilatione voluntaria & casuali, ac de homicidio, cui in jure æquiparatur, ex cap. 4. *de raptor.* & cap. ult. *de homicid. in 6.* & *Clem.* eod tit. Est autem mutilatio abscissio membri vivi. Membrum vero ex communi sententia est pars corpo-

docent digiti [illegible] irregularitatem.

4. Ex apostasia à fide, vel hæresi externa, etsi occulta, ut docent Navarrus, Suarez, Sanchez, Bonacina, & alii communiter apud illos. Quia irregularitas crimini ipsi hæreseos, & non solum infamia inflicta est. Nec jura distinguunt inter hæresim publicam & occultam, ut c. 2. *de hæret. in 6.* & cap. *Saluberrimum*. 1. quæst. 7. Dicuntur tamen hæretici, eorumque filii ad fidem conversi non haberi irregulares in Gallia, nec in Germania, ubi hæretici tolerantur.

5. Ex gravibus criminibus notoriis, quæ à jure annexam habent infamiam: qualia sunt simonia, crimen læsæ Majestatis, adulterium, incestus, sodomia, concubinatus, perjurium in judicio, maleficium &c. Item ex Conc. Trid. raptus mulieris, vel illius favor, nec non duellum.

Sed hæc irregularitas non contrahitur, si crimen sit occultum, ex cap. 4. & ult. *de tem. ordin.* nam est immediate ex infamia, radicaliter vero ex delicto. Et quamdiu crimen est occultum, delinquens non est infamis, cum integram famam retineat apud homines; infamia enim est publica opinio prava de vita & moribus alicujus.

Nota. Ad contrahendam irregularitatem ex delicto requiritur culpa mortalis, & exterius consummata. Quia irregularitas est pœna gravissima de se perpetua, & difficile solubilis, ideoque non contrahitur nisi propter culpam gravem ac mortalem: alioqui non esset delicto commensurata.

Quæst. VI. *An in dubio aliquis debet se gerere pro irregulari?*

Resp. 1. In dubio juris, quando scilicet lex est ita obscura, ut de ejus sensu peritiores inter se dissideant, vel quando dubitatur an hic casus contineatur sub lege inducente irregularitatem, docent Canonistæ, neminem censendum esse irregularem, c. 18. *de sent. excomm. in 6*: ubi ad irregularitatem contrahendam requiritur, ut id in jure expressum sit. At cum jus dubium est, tunc irregularitas non est satis expressa in jure.

Resp. 2. In quolibet probabili dubio facti, cum nempe quis dubitat, num posuerit actum, cui irregularitas est certo annexa tenetur se gerere pro irregulari, ex cap. 12 *de homicid.* ubi statuitur, dubitantem de

homicidio à ſe perpetrato teneri abſtinere ab uſu Ordinis, *cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem*. Quæ ratio univerſalis eſt, & æque valet pro dubio facti in qualibet materia. Ita Abbas, Vaſquez, Azor, Valent., Reginald. &c. Et vero alioqui ſe exponeret periculo faciendi actum prohibitum.

Hinc qui fecit aliquid illicitum, ex quo dubitat, an mors alterius ſecuta ſit, cenſendus eſt irregularis, nam eſt dubium facti.

Quæſt. VII. *Quinam diſpenſare poſſunt in irregularitate?*

Reſp. Epiſcopus poteſt cum ſuis ſubditis diſpenſare in omni irregularitate & ſuſpenſione proveniente ex delicto occulto, nec ad forum contentioſum deducto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. Item cum illegitimo ad Ordines minores & beneficium ſimplex, non requirens majorem Ordinem cap. 1. *de filiis presb. in 6.* & in bigamia ſimilitudinaria, c. 4. *de cleric. conjug.*

In aliis omnibus ſolus Papa diſpenſare poteſt, vel is qui ab eo privilegium accepit.

Noſtræ Societatis Præpoſito Generali, & aliis Superioribus reſpective conceſſum eſt à Paulo III. privilegium diſpenſandi cum noſtris in quavis irregularitate, præterquam homicidii voluntarii, & mutilationis membrorum, & bigamiæ.

Confeſſarius autem, ſi facultatem diſpenſandi ſuper irregularitate obtinuerit, poſt datam abſolutionem à peccatis, hac forma utetur: *Et eadem auctoritate diſpenſo tecum ſuper irregularitate, vel irregularitatibus, ſi plures ſint, in quam, vel in quas ob talem cauſam, vel tales cauſas incurriſti, & habilem reddo, & reſtituo te executioni ordinum, & officiorum tuorum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Si pœnitens Ordine ſacro careat, dicendum eſt: *Habilem reddo te ad omnes Ordines ſuſcipiendos.* Ita Rituale Romanum.

Porrò hoc ipſo quod conceditur facultas abſolvendi à Cenſuris reſervatis, non cenſetur etiam concedi pro irregularitate, cum irregularitas non ſit cenſura, & difficilior ſit irregularitatum quàm cenſurarum relaxatio. Et ſecundum Romanæ Curiæ ſtylum nunquam cenſetur conceſſa facultas diſpenſandi in irregularitate, niſi fiat illius expreſſa mentio. *S. Carolus in Inſtruct.*

Nota. Communis ſententia docet, quemlibet ſacerdotem approbatum, ſecluſa prohibitione, poſſe abſolvere à peccatis irregularitatem annexam habentibus, ſi illa non ſint reſervata. Nam irregularitas adjuncta non impedit effectum abſolutionis, cum non pugnet cum ſtatu gratiæ, neque arceat à perceptione Sacramentorum excepto Ordine; cum ſit mera inhabilitas ſolum impediens Ordinum ſuſceptionem, aut eorum exercitium. Unde poteſt quis abſolvi à peccatis, remanente irregularitate eis annexa, & reipſa in Jubilæis hæc non relaxatur iis, qui virtute illorum à peccatis & cenſura abſolvuntur.

APPEN-

APPENDIX

De damnatis ab Ecclesia propositionibus, ubi decreta quoque nonnulla ad disciplinam pertinentia recensentur.

DAmnatas ab Ecclesia propositiones brevi eisdem adjecta explicatione subnectimus, ut Theologia hæc quoad ea saltem quæ necessaria videantur absoluta sit atque perfecta. Nam licet plures in ea recenseren- tur, nonnullæ tamen deerant; & quamquam haberentur omnes propriis in locis recensitæ & indicatæ, tamen adhuc necessarius videretur hujusmodi cathalogus, ut confessariorum oculis subjectus facile ex eodem deprehendant errores, in quos Theologi nonnulli incidere sive ob nimium rigorem, sive ob nimiam illam indulgentiam, qua libertati favere studuerunt. Nec eas tantum propositiones recensemus, quæ per se ad morum doctrinam pertinent, sed etiam illas quæ ad Adami lapsum, depravationemque inde secutam humanæ naturæ, liberum arbitrium, & gratiam spectant, vel ad Ecclesiæ disciplinam. Nam cum hæ plurimum conferant ad naturæ infirmitatem ejusque causam detegendam, & ad meritum demeritumque hominis cognoscendum, animarum Rectoribus omnino exploratæ esse debent, & ad rite animas dirigendas sunt necessariæ. Accedit etiam esse inter Orthodoxos, qui in eis exponendis invicem varient, ac opiniones, quæ in aliqua catholicorum schola traduntur, cum damnatis propositionibus confundant, quo fit, ut dissidia non solum inter privatos, sed etiam inter ordines ipsos Regularium plerumque oriantur, quæ si non inimicitias, saltem scandala pariant: at hæc quoque doctrina motum de medio tollere docet. Ii ergo qui animarum curam susceperint, scire eas ac explicare, dum opus sit, tenentur. Ne vero certa ac tuta pro iis exponendis via desit, indicatis variis Apostolicæ Sedis Constitutionibus, quæ Orthodoxarum scholarum opiniones cum damnatis confundere, & censura notare prohibent, Baji, Jansenii, Quesnellique sistemata exponam, eademque ratione de Quietistarum propositionibus agam. Quoad reliquas vero propositiones, eas singillatim explicabo, ac juxta traditam in opere doctrinam refutabo: antiquiorem vero Hæreticorum, sine ulla expositione recensebo. Quoniam vero non una eademque censura theologica singulæ notatæ fuere, ut nihil desit, quod ad perfectam illarum intelligentiam ducere possit, præmittendam duxi brevem explicationem notarum, quibus damnatæ propositiones dignosci, ac determinari, sive *qualificari* solent.

CAPUT PRIMUM.

De variis censurarum notionibus.

1. INter notas, quibus propositiones designantur, quas Ecclesia proscribere solet, primum locum tenet *Heretica*: Est autem hæretica propositio illa quæ aperte opponitur veritati revelatæ, & ab Ecclesia fidelibus ad credendum propositæ. Propositio itaque illa quæ destruit fidem, quam habere debemus de re aliqua ab Ecclesia nobis, ut à Deo revelata, proposita, hæretica dicenda est. Hæc itaque propositio: *Animæ Justorum, quibus nihil luendum superest, nonnisi post alterum Christi adventum cælesti beatitudine donabuntur*, hæretica nunc est, quia revelationi jam ab Ecclesia per suam definitionem fidelibus explicatæ, & inculcatæ adversatur. Ante definitionem erat utique falsa, ac revelationi contraria, sed cum nondum definita esset ab Ecclesia, cui depositum est divinæ revelationis concreditum, ac jus pascendi, sive docendi traditum cum infallibili promissione de futura assistentia, ne unquam erret, ac errare possit cum veritates revelatas exponit ac definit, hæretica dici non poterat.

2. Altera nota est *Schismatica*, quæ propositionem denotat Ecclesiæ unitatem destruentem, hujusmodi est propositio, quælibet, quæ sine hæresi, vel ad schisma inducere vel parere illud valeat. Ad schisma vero inducunt propositiones, quæ fideles à debita legitimis Pastoribus, & præsertim Romano Pontifici, qui centrum est unitatis, obedientia & subjectione retrahunt.

3. *Erronea* propositio dicitur, quæ veritati opponitur, quæ licet in se revelata non sit, tamen per legitimam consecutionem ex una revelata, & altera lumine naturæ nota erui-

eruitur. Hujuſmodi eſſet propoſitio hæc *Christus non eſt riſivus*, quæ opponitur concluſioni ex duabus iſtis præmiſſis deductæ, *Homo eſt riſivus, Christus autem eſt homo*; quarum prior lumine eſt naturæ nota, altera de fide.

4. *Suſpecta de hæreſi* propoſitio dicitur, quæ licet catholici & hæretici ſenſus ſit capax, ratione tamen ſui, vel perſonæ loquentis, aut temporis, locique circumſtantiarum, prudens motivum ac fundamentum præfert exiſtimandi illam hæreticam eſſe. Hujuſmodi fuit apud Arianos propoſitio, qua dicebant *Verbum ὁμοιόσιον* Patri, hoc eſt ſimilis cum Patre ſubſtantiæ, quæ licet ſenſum catholicum habere poſſet, dum ſignificat Verbi naturam Patri omnino ſimilem, quia ut ſimilis ſit, eadem quoque eſſe debet; tamen ut ab Arianis prolata qui eandem ad naturæ diviſionem, & accidentariam tantum ſimilitudinem ſignificandam uſurpabant, jure meritoque pro ſuſpecta habebatur, ac rejecta fuit. Ita etiam ſuſpecta foret apud Neſtorianos propoſitio qua Deipara *Chriſti mater* appellatur, & in Sociniani perſona hæc alia *Deus unus eſt*, quia illa ratione perſonæ loquentis ad excludendam divinam maternitatem, altera ad excludendam perſonarum trinitatem coarctata prudenter exiſtimari poſſet.

5. *Sapiens hæreſim* propoſitio dicitur, quæ licet propoſitioni revelatæ immediate non opponatur, tamen ita cum revelatione pugnare videtur, ut in auctore qui eam ſcripſit hæreſim redolere videatur; ſive quod illa propoſitio ambigua, ex modo loquendi auctoris ſenſum hæreticum præſeferre videatur, ſive quod ita deductis ex revelatione concluſionibus juxta communem theologorum ratiocinandi rationem adverſetur, ut hæreſim ſapiat, ſive hæreticum auctoris animum deſignet; ſive denique, quod fundamentum præbeat probabiliter judicandi, vel propter verba, vel propter materiam, vel propter alia adjuncta aliquam aliam eſſe apud auctorem hæreſim, ex qua propoſitio illa procedat.

6. *Hæreſi proxima* eſt propoſitio, quæ hæreticæ maxime affinis eſt, hoc eſt, ea quæ doctrinæ opponitur, quæ licet certo de fide non habeatur, plerіſque tamen gravi cum fundamento *de fide* dicitur. Nam ſicut ea propoſitio fere, ſive proxime de fide dicitur, quæ plerіſque attentis argumentis revelationis, ac Eccleſiæ definitione, de fide apparet; ita hæreſi proxima appellatur, quæ pleriſque gravi ratione ductis hæreſis videatur; tunc enim jure quaſi hæreſis ſeu proxima hæreſi dicitur.

7. *Errori proxima* eſt, quæ ita erroneæ ſit propoſitioni affinis ſicuti affinem eſſe diximus hæreſi huic proximam propoſitionem. Itaque, qui concluſionem negaret, quæ pleriſque ex una præmiſſa de fide, & altera evidenter nota deducta diceretur, quamvis aliqui evidentem eſſe conſecutionem negarent, errori proximam propoſitionem doceret. Tripliciter autem eſſe poteſt errori proxima propoſitio. Primò quando negat concluſionem, quæ evidenter ſequitur ex una præmiſſa naturali lumine certa, & ex altera, quam plerique gravi ratione ducti, de fide prædicant, etſi aliqui id negent. Secundò, cum negata concluſio infertur ex una, quæ jam conſtet eſſe revelatam, & altera quam evidentem per illationem plerique afferant, licet nonnulli hanc in illa evidentiam non agnoſcant. Tertiò denique proxima dicitur errori, dum neget concluſionem, quæ ex præmiſſa de fide, deducta ſit & altera, quam plerique licet non omnes evidentem habeant.

8. *Male ſonans* propoſitio eſt ambigua, quæ poteſt quidem habere orthodoxum ſenſum, ſed paſſim & quidem frequentius in ſenſu hæretico accipitur; ut ſi quis diceret, *fidem juſtificare, Chriſtum immenſum, ac ubique eſſe*. Addunt etiam alii, etiamſi propoſitio æque catholicum & hæreticum ſenſum habeat, ſi abſque ulla explicatione adhibeatur, pro male ſonante haberi poteſt. Aliis autem placet hanc ita explicare, ut ea ſit, quæ circumſpecto ſermoni opponatur in argumento cum Hæreticis controverſo, cujuſmodi ſane eſt hæc propoſitio, hominum reſurgentium corpora *lucidiſſima futura ſunt & ſpiritualia*, cum circumſpecto ſermoni opponatur in argumento cum Hæretico Burnetio controverſo, qui non carnea, ſed æthèrea futura illa eſſe, contendit, idque eadem illa propoſitione declarat.

9. *Piarum aurium offenſiva* dicitur, quæ non ſolum male ſonat, ſed præterea animum veræ fidei, pietatique deditum offendit, indecens aliquid aut pietate & religione indignum præferendo. Poteſt autem id duplici modo contingere. Primò cum id quod dicitur, licet in ſe verum ſit, humana tamen attenta infirmitate, atque conſuetudine, offenſionem parit: Hinc ſi quis gravi etiam ductus ratione, quidpiam è Breviario expungendum eſſe credens, diceret:

Eccle-

Ecclesiâ nobis fabulas, & apocrypha narrat; piorum procul dubio aures offenderet. Secundò id accidit, dum res alioquin veræ, indecentibus verbis designantur, ut si quis necessariæ Christi actiones humanæ, atque sanctissima ipsius membra obscœnis nominibus explicaret. Sunt autem nonnulli qui hujusmodi propositionum genus, eas tantum complecti opinentur, quæ Dei Sanctorumque cultui adversentur. Sed non video, cur in alia quoque materia propositiones fieri non possint, quæ piorum aures offendant.

10. *Blasphema* propositio est, quæ convicium, & irreverentiam secum ferat contra Deum, vel in seipso, aut in sanctis ejus. *Sicut enim Deus in Sanctis suis laudatur, in quantum laudantur opera, quæ Deus in Sanctis suis efficit: ita & blasphemia, quæ fit in Sanctis, ex consequenti redundat in Deum*, inquit S. Thom. 2. 2. q. 13. art. 1. Propositio hæc aliquando contra fidem est, & hæreticalis dicitur, hujusmodi ea esset, qua videns malos bonis affluere, Deum injustum diceret, quem fides infinite justum ostendit; quandoque vero aliquid falsi contra Deum pronunciat, vel aliquam ei injuriam affert: fidei autem non adversatur, sed virtuti religionis dumtaxat, ac tunc simplex blasphemia nominatur.

11. *Impia* propositio est, quæ quidpiam asserit, quod pietatem imminuat, & gratitudinem debitam sive Deo ut supremo omnium Patri, sive parentibus, consanguineis, superioribus, & benefactoribus.

12. *Injuriosa* dicitur, non quæ Deo, & Sanctis cum ipso in Coelis regnantibus contumeliosa, & dehonorativa sit, cum tunc sit blasphema, sed quæ alicui, vel statui, vel personæ extra Deum injuriam inferat. Hinc quæ Religioso Ordini, Principibus, ac Ecclesiastica dignitate præfulgentibus injuriam afferunt, hac solent censura notari atque damnari.

13. *Scandalosa* propositio vocatur, quæ dat occasionem ruinæ spiritualis, fovendo, & inclinando ad peccatum, sive à virtutis exercitio avertendo. In materia omnium virtutum propositio fieri potest, quæ ad vitium incitet, avocetque homines à virtute, sed antonomastice *scandalosa* propositio dicitur, quæ in materia ad fidem pertinente errandi occasionem præbeat, vel male sentiendi.

14. *Seditiosa* propositio videtur, quæ homines à debita Principibus obedientia retrahit, vel ad excitandos in republica tumultus ducere possit.

15. *Perniciosa* nuncupatur, quæ omni quoque amoto scandalo, damnum ac spiritualem perniciem fidelibus afferre potest, vel debilitando, aut minuendo media ad salutem & perfectionem pertinentia, vel removendo, quod pietatem fovere & excitare possent.

16. *Temeraria* appellatur, quæ insolenter, & audacter nulla doctorum auctoritate asseritur. Sive, ut alii malunt, ea est, quæ in re theologica temere dicitur contra urgente ratione solida, atque auctoritate. *Negative temeraria* dici potest, quæ in Theologia sine auctoritate & solida ratione pronunciatur; *positive* vero, si auctoritati Theologorum & Patrum opponatur; cujusmodi est, inquit Canus, quæ negat Deiparam cum anima, & corpore in cœlum assumptam.

17. *Copiosa* est ea, quæ sub specie veritatis, aut pietatis in errorem inducit. Talis erat hæc Arianorum propositio in Concilio Ariminensi: *Si quis dixerit filium Dei esse creaturam, ut sunt cætera creaturæ, anathema sit*.

18. *Verbo Dei contraria* dicitur, quæ veritati quidem revelatæ opponitur, sed quæ nondum Ecclesiæ judicio definita sit.

19. *Falsa* juxta nonnullos ea est, quæ objecto ita sit dissona, ut hæc dissonantia fidei, vel moribus noxia sit; sed alii eam falsam vocant, quæ cum damnata propositione connexionem habeat, quacumque illa fuerit censura notata: Quamobrem ab erronea differt, quia hæc cum expresse hæretica connexa esse debet.

20. *Divinæ pietatis derogans* à blasphema specie non differt; cum enim, quæ quidpiam divinæ detrahit pietati propositio, Deo injuriam irroget, palam est, à blasphema specie non differe. Hæc præmittenda duximus, ut lectores intelligant, quid censoriæ illæ notæ, quas plerisque damnatis propositionibus subnectemus, designent. Interim vero monitos eos esse volumus, nos circa Baji, Jansenii, ac Quesnellii propositiones declarationem, qua sistema explicatur, addidisse, ut imperfectæ explicationi in operibus Sporerii, & Felicis potestatis eisdem adjectæ suppleremus. Nam juxta ibi expositam declarationem damnata doctrina, cum orthodoxis opinionibus miscetur atque omnino confunditur.

In recensendis damnatis propositionibus or-

ordinem Chronologicum servandum duximus, adjectis etiam juxta notam temporum nonnullis ad disciplinam pertinentibus decretis.

CAPUT II.

Referuntur propositiones damnatæ anno 411. & item anno 416.

SAnctus Innocentius Papa hujus nominis Primus damnavit hasce Pelagii, ac Cælestii propositiones respondens Concilio Carthaginensi & Concilio Milevitano. Sunt ergo Propositiones doctrinæ pelagianæ, ut hic jacent damnatæ annis 411. & 416. Primæ tres spectant ad Concilium Carthaginense, aliæ ad Milevitanum.

1. Naturaliter potest implere legem qui vult, & Deus legem ad adjutorium dedit.

2. Ad perficiendam justitiam, & Dei mandata complenda, sola humana sufficere potest natura.

3. Parvuli propter salutem, quæ per Salvatorem Christum datur, baptizandi non sunt.

4. Potest homo in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem justitiæ, sine adjutorio gratiæ Salvatoris, per solum liberæ voluntatis arbitrium pervenire, ut etiam non sit necessarium dicere: *Dimitte nobis debita nostra*.

5. Illud, *& ne nos inferas in tentationem* non ita intelligendum, tanquam divinum adjutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, quoniam hoc in nostra positum est potestate, & ad hoc implendum sola sufficit hominis voluntas.

6. Non est orandus Deus ut contra peccati malum & ad operandam justitiam sit noster adjutor.

7. Non opitulatur Parvulis ad consequendam vitam æternam Christianæ gratiæ Sacramentum.

Nota. Pelagius peccatum originale, & gratiæ adjutorium de medio sustulit. Docuit enim Adamum formatum à Deo fuisse, sic nunc homines nascuntur, nullo superno Dei gratiæ auxilio donatum, ac passionibus, miseriis, mortique, ut cæteri homines, obnoxium; ac solo nobis exemplo dum peccavit nocuisse, sicuti solo nobis exemplo, & doctrina profuit Christus. Illius hæresim suscitarunt, ac propugnant Sociniani hac nostra ætate hæreticorum omnium pessimi, qui originale peccatum, gratiam nobis interius adjuvantem, prædestinationem ex Dei decreto æterno, Deique præscientiam, negant, ac tantum humano tribuunt arbitrio, ut eo homines virtutem, perfectionemque sectari, ac æternam assequi beatitudinem valeant. Id notatum volui, ut quisque intelligat, jam antea ab Ecclesia damnatam hæresim, hujusmodi Novatores excitasse.

CAPUT III.

Refertur propositio Abbatis Joachim de unione Divinæ Trinitatis in natura, damnata in Concilio Lateranensi IV. anno 1215.

UNitas divinarum Personarum in Natura non est vera & propria, sed quasi collectiva, & similitudinaria, quemadmodum dicuntur multi homines unus Populus, & multi Fideles una Ecclesia.

Nota. Hæc propositio Trinitatis mysterium evertit; Naturas enim cum divinis Personis dividit, atque disjungit, quamobrem non solum naturæ in tribus Personis unitatem tollit, sed & prætera Dei unitatem negat, pluresque Deos constituit, contra naturæ lumen, ac manifestum revelationem.

CAPUT IV.

Referuntur propositiones anno 1726. à Joanne XXII. contra doctrinas D. Jo. de Poliaco Doctoris Parisiensis, damnatæ in Extravaganti cum inter nonnullos de verb. signific. *ac item alia propositio ab eodem damnata in Concilio Lugdunensi.*

1. COnfessi Fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio Sacerdoti.

3. Stante *omnis utriusque sexus* edicto in Concilio Generali, Romanus Pontifex non potest facere, quod parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio Sacerdoti confiteri (quem dicit esse parochianum curatum). Imo nec Deus posset hoc facere, quia (ut dicebat) implicat contradictionem.

3. Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessiones, imo nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti, quem dicit esse (ut præmittitur) proprium curatum.

Nota.

Nota. Cùm omnis Sacerdos virtute divinæ ordinationis potestatem habeat à Deo dimittendi peccata, eaque uti possit semel ac subditi ei designentur, in quos jurisdictionem exerceat, facilè patet, etiam Regulares dum eis Episcopus subditos assignet, propriæ curæ pastorali subjectos, validè ac licitè absolvere, vel dum id facit Romanus Pontifex, qui Pastor est universi dominici gregis. Pro prius vero cujusque fidelis Sacerdos, quoad confessionem, is est, cui in ipsum jurisdictio concessa sit, vel ab Episcopo propriæ Dioeceseos, qui Pastor est ordinarius, vel à Romano Pontifice, qui in universam Ecclesiam jurisdictionem habet.

Ab eodem Pontifice in Concilio Lugdunensi damnata est ut hæretica hæc propositio: *Christus & ejus discipuli nihil habuerunt, & in his quæ habuerunt, nullum jus eis fuit.*

CAPUT V.

Recensentur propositiones damnatæ ann. 1311. in Concilio Generali Viennensi sub Clemente Pontifice maximo hujus nominis V. & sunt errores Muliercularum quarumdam quæ Beguinæ *vocabantur, & in illusionibus vitæ spiritualis miserrimè jacebant: Referuntur deinde alia propositiones in eodem Concilio damnatæ. Porro propositiones Beguardorum, & Beguinarum sunt istæ.*

1. HOmo in vita præsenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere quod reddatur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam (ut dicitur) si quis potest semper proficere, posset aliquis Christi perfectior inveniri.

2. Jejunare non oportet hominem, nec orare, postquam gradus perfectionis hujusmodi fuerit assecutus, quia tunc sensualitas est ita spiritui, & rationi subjecta, quod homo potest liberè corpori concedere quidquid placet.

3. Illi qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subjecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ obligantur. Quia (ut asserunt) *ubi Spiritus Domini ibi libertas.*

4. Homo potest ita finalem beatitudinem secundùm omnem gradum perfectionis in præsenti assequi, sicut eam obtinebit in vita beata.

5. Quælibet intellectualis creatura in se ipsa naturaliter est beata, & anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beatè fruendum.

6. Se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à se virtutes.

7. Mulieris osculum (cùm ad hoc natura non inclinet) est peccatum mortale, actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non est, maxime cum tentatur exercens.

8. In elevatione Corporis Christi non debent assurgere, nec eidem reverentiam exhibere, asserentes, quod esset imperfectionis eisdem si à puritate, & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quod circa Mysterium, seu Sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent.

9. In hoc Concilio damnata pariter fuit tanquam hæretica ista propositio sub eodem Pontifice: *exercere usuras non est peccatum.*

10. Damnata fuit insuper ut hæretica hæc propositio: *anima rationalis non est vere, & proprie forma corporis humani.*

CAPUT VI.

Refertur propositio damnata anno 1418. in Concilio Constantiensi Oecumenico sub Joanne XXIV. tempore schismatis ante creationem Martini V. qui deinde hujus propositionis damnationem approbavit, est autem propositio circa occisionem Tyrannorum, & est hujusmodi.

1. QUilibet Tyrannus potest, & debet licitè & meritoriè occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum, etiam per clanculares insidias, & subtiles blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque præstito juramento, seu confederatione factis cum eo, non expectata sententia vel mandato Judicis cujuscumque.

CAPUT VII.

De schismate hujus temporis.

CUm Urbanus VI. severioribus forsasse gubernationis habenis urbi dominaretur, & Cardinales nonnullos ambitione damnaret, ac in pluribus coerceret, factum est ut hi novum Pontificem sub prætextu quod electio Urbani VI. minime Canonica habenda esset,

esset, quia non libere facta, deligerent. Hæc electio Cardinalium prope Romam habita extulit ad Pontificatum Robertum Comitem Genevensem, qui dictus est Clemens VII. Hinc atrox nimis schisma inconsutilem Christi vestem, Ecclesiam scilicet dividebat. Posthæc coactum est, non tamen convocante Pontifice, Pisanum Concilium à quo Pontifices ambo depositi & creatus tertius Pontifex, ita ut jam schisma tres schisma tres divisiones subiret, Cardinalis Petrus Philaretes vir Dei assumptus fuit ad Pontificatum Pisis. Quare Principibus ipsis, ac Orbe catholico in tres partes diviso, Schisma magis ac magis invalescebat in dies, præsertim ex eo quod defuncto Clemente, qui ei adhærebant Cardinales novum illi Pontificem subrogarunt Petrum de Luna, qui Benedicti XIII. nomen assumpsit, & ad plurimos annos Ecclesiam Christi turbavit. Tandem adhibito efficaci remedio, & convocato Constantiæ de consensu partium Concilio Oecumenico, tres Pontifices dignitate Pontificia privati sunt, ac electus Othonus Cardinalis Columna Romanus, qui Martinus V. voluit nuncupari. Porrò Martinus V. omnia deinde acta in Concil. Constantiensi ad fidem spectantia approbavit auctoritate Apostolica, & deinde reddita Ecclesiæ pace singulis Patribus facultatem fecit ad propria remeandi. Hæc breviter hic attigisse, sufficiat, quæ in Historiis Conciliorum fuse exponuntur.

CAPUT VIII.

Referuntur propositiones damnatæ ann. 1418. sub Joanne XXIV. ante celebrationem Martini V. in Concil. Constantiensi sessione 45. contra Joannem VVicleffum.

1. Substantialia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in Sacramento Altaris.

2. Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem Sacramento.

Nota. Caveas, ne hic accidentium nomine Peripateticorum entiratulas intelligas; non enim hæc fuit Synodi mens, inquit Cardinalis Petrus Alliciensis, quæ definire unice voluit, non manere in Sacramento altaris substantiam panis cum corpore Christi, sed accidentia tantum, sive hæ nudæ sint apparentiæ, sive species ut antea Lateranense, deinde Tridentinum Concilium dixit, sive denique quidpiam aliud quod sine panis substantia, panis in nobis sensum excitet; quod non Theologo, & Conciliis, sed Philosopho investigandum est, ratione tamen divina revelatione informata ne philosophia Teologiæ, & Religioni obsit.

3. Christus non est in eodem Sacramento identice, & realiter propria præsentia corporali.

4. Si Episcopus, vel Sacerdos existant in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

5. Non est fundatum in Evangelio, quod Christus Missam ordinaverit.

6. Deus debet obedire Diabolo.

7. Si homo fuerit debite contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua, & inutilis.

8. Si Papa sit præscitus, & malus, & per consequens membrum Diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte à Cæsare.

9. Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis.

10. Contra Scripturam Sacram est, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones.

11. Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum à Deo, & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.

12. Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel Concilium Regni, eo ipso traditor est Regis, & Regni.

13. Illi qui dimittunt prædicare, sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei judicio traditores Christi habebuntur.

14. Licet alicui Diacono, vel Presbytero prædicare verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicæ, sive Episcopi Catholici.

15. Nullus est Dominus Civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

16. Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, idest ex habitu, non solum actu delinquentibus.

17. Populares possunt ad suum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

18. Decimæ sunt puræ Eleemosynæ, & pos-

possunt Parochiani propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum eas auferre.

19. Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quàm generales cæteris paribus.

20. Conferens eleemosynam Fratribus est excommunicatus eo facto.

21. Si aliquis ingreditur religionem privatam qualemcumque, tam possessionatorum, quam mendicantium, redditur ineptior, & inhabilior ad observationem mandatorum Dei.

22. Sancti instituentes Religiones privatas, sic instituendo peccaverunt.

23. Religiosi viventes in Religionibus privatis non sunt de Religione Christiana.

24. Fratres tenentur per laborem manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

25. Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus.

26. Oratio præsciti nulli valet.

27. Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

28. Confirmatio Juvenum, Clericorum Ordinatio, locorum consecratio, reservantur Papæ, & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris.

29. Universitates, Studia, Collegia, Graduationes, & Magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta, tantum prosunt Ecclesiæ sicut Diabolus.

30. Excommunicatio Papæ, vel cujuscumque Prælati non est timenda, quia est Censura Ante-Christi.

31. Peccant fundantes Claustra, & ingredientes sunt viri Diabolici.

32. Ditare Clerum est contra regulam Christi.

33. Sylvester Papa, & Constantinus Imperator errarunt Ecclesiam dotando.

34. Omnes de Ordine mendicantium sunt hæretici, & dantes eis eleemosynas sunt excommunicati.

35. Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina præcepta, & per consequens ad perveniendum ad Regum coelorum, nisi apostaverint ab eisdem.

36. Papa cum omnibus Clericis suis possessionem habentibus sunt hæretici eo quod possessionem habent: & consentientes eis, omnes videlicet Domini sæculares, & ceteri Laici.

37. Ecclesia Romana est Synagoga Satanæ, nec Papa est proximus, & immediatus Vicarius Christi & Apostolorum.

38. Decretales Epistolæ sunt apocriphæ, & seducunt à fide Christi, & Clerici sunt stulti, qui student eis.

39. Imperator, & Domini seculares sunt seducti à Diabolo, ut Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ à Cardinalibus, à Diabolo est introducta.

41. Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.

42. Fatuum est credere indulgentiis Papæ & Episcoporum.

43. Juramenta illicita sunt, quæ sunt ad corroborandos humanos contractus, & commercia civilia.

44. Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati sunt, nisi poenituerint de hoc, quod habuerunt possessiones, & instituerunt, & intraverunt Religiones: & sic à Papa usque ad ultimum Religiosum omnes sunt Hæretici.

45. Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt à Diabolo.

CAPUT IX.

Recensentur propositiones Joannis Hus damnatæ veluti errores contra fidem eodem anno.

1. UNa est Sancta Universalis Ecclesia, quæ est Prædestinatorum universitas.

2. Paulus numquam fuit membrum Diaboli, licet fecerit quosdam actus, actibus Ecclesiæ malignantium consimiles.

3. Præsciti non sunt partes Ecclesiæ, cum multa pars ejus finaliter excidet ab ea, eo quod prædestinationis charitas, quæ ipsam ligat, non excidet.

4. Duæ naturæ, Divinitas, & Humanitas sunt unus Christus.

5. Præscitus, etsi aliquando est in gratia secundum præsentem justitiam, tamen numquam est pars S. Ecclesiæ, & Prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat à gratia adventitia, sed non à gratia prædestinationis.

6. Sumendo Ecclesiam pro convocatione prædestinatorum, sive fuerint in gratia, sive non, secundum præsentem justitiam, isto modo Ecclesia est Articulus Fidei.

7. Petrus non est, nec fuit caput Ecclesiæ Sanctæ Catholicæ.

8. Sa-

8. Sacerdotes quomodolibet criminose viventes Sacerdotii polluunt potestatem, & sic ut filii infideles sentiunt infideliter de VII. Sacramentis Ecclesiæ, de clavibus, officiis, censutis, moribus, cæremoniis, & sacris rebus Ecclesiæ, veneratione Reliquiarum, Indulgentiis, & Ordinibus.

9. Papalis dignitas à Cæsare inolevit, & Papæ perfectio, & institutio à Cæsaris potentia emanavit.

10. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se, vel alio, quod esset caput Ecclesiæ particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanæ Ecclesiæ particularis.

11. Non oportet credere, quod iste, quicumque est Romanus Pontifex, sit caput cujuscumque particularis Ecclesiæ Sanctæ, nisi Deus eum prædestinaverit.

12. Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cùm nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat à Deo procuratoriam potestatem, quia ad illud Officium Vicariatus requiritur & morum conformitas, & instituentis auctoritas.

13. Papa non est verus, & manifestus successor Apostolorum Principis Petri, si vivit moribus contrariis Petro, & si quærit avaritiam, tunc est Vicarius Judæ Scarioth. Et pari evidentia Cardinales non sunt veri, & manifesti successores Collegii aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, servantes mandata, & consilia Domini nostri Jesu Christi.

14. Doctores ponentes, quod aliquis per Censuram Ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, sæculari judicio est tradendus, & pro certo sequuntur in hoc Pontifices, Scribas, & Pharisæos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, *nobis non licet interficere quemquam*, ipsum sæculari judicio tradiderunt: & quod tales sint homicidæ graviore, quàm Pilatus.

15. Obedientia Ecclesiastica est Obedientia secundum adinventionem Sacerdotum Ecclesiæ, propter expressam auctoritatem Scripturæ.

16. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa, vel vitiosa, quia si homo est vitiosus, & agit quidquam, tunc agit vitiose; & si est virtuosus, & agit quidquam, tunc agit virtuose: quia sicut vitium, quod crimen dicitur, seu mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi.

17. Sacerdotes Christi viventes secundum legem ejus, & habentes Scripturæ notitiam, & affectum ad ædificandum populum, debent prædicare, non obstante prætensa excommunicatione. Quod si Papa, vel aliquis Prælatus mandat Sacerdoti sic disposito non prædicare, non debet subditus obedire.

18. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad Sacerdotium accedit; & illud mandatum debet exequi prætensa excommunicatione non obstante.

19. Per censuras Ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ad sui exaltationem Clerus Populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Anti-Christo. Signum autem evidens est, quod ab Anti-Christo tales procedunt censuræ, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus Clerus principalissime procedit contra illos, qui denudant nequitiam Anti-Christi, qui Clerum pro se maxime usurpabit.

20. Si Papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc ut Judas Apostolus est diabolus, fur, & filius perditionis, & non est caput S. Militantis Ecclesiæ, cum nec sit membrum ejus.

21. Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet ejus membrum jungitur Christo capiti insolubiliter.

22. Papa, vel Prælatus malus & præscitus est æquivoce Pastor, & vere fur, & latro.

23. Papa non debet dici Sanctissimus, etiam secundum Officium, quia aliàs Rex deberet etiam dici Sanctissimus secundum Officium, & tortores, & præcones dicerentur Sancti, immo etiam diabolus deberet dici Sanctus, cùm sit Officiarius Dei.

24. Si Papa vivat Christo contrariè, etiamsi ascenderet per ritum, & legitimam electionem, secundum constitutionem humanam vulgatam; tamen aliunde ascenderet, quàm per Christum, dato etiam, quod intraret per electionem à Deo principaliter factam: nam Judas Scariothes rite, & legitime à Deo Christo Jesu ad Episcopatum, & tamen ascendit aliunde ad ovile ovium.

25. Condemnatio XLV. art. Joannes VVicleff per Doctores facta est irrationabilis, & iniqua, & male facta, & ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quod nullus

co-

eorum sit Catholicus, sed quilibet eorum, aut est hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus.

26. Non eo ipso, quod Electores, vel major pars eorum consenserit viva voce secundùm ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitimè electa, vel eo ipso est verus, & manifestus Successor, vel Vicarius Petri Apostoli, vel alterius Apostoli in officio Ecclesiastico: unde sive Electores benè, vel male elegerint, operibus electi debemus credere: nam eo ipso, quo quis copiosius operatur meritoriè ad profectum Ecclesiæ, habet à Deo ad hoc copiosius facultatem.

27. Non est scintilla apparentiæ, quod oporteat esse unum Caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum Ecclesia ipsa militante conversetur, & conservetur.

28. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces Discipulos sparsos per orbem terrarum, melius suam Ecclesiam regularet.

29. Apostoli, & fideles Sacerdotes Domini strenuè in necessariis ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papæ Officium foret introductum: sic facerent, deficiente, per summè possibilè, Papa usque ad diem Judicii.

30. Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali: *Post hanc damnationem, cùm Joannes Hus contumax perseverasset in suis erroribus, unà cum Hieronymo de Praga publicè igne combustus est.*

CAPUT X.

Recensentur Propositiones Damnatæ in Concilio Basileensi sub Eugenio IV. antequam Concilium esset acephalum anno 1435. decerptæ à libro Augustini Romani Archiepiscopi Nazareni.

1. Anima Christi videt Deum tam clarè, & intensè, quantùm clarè & intensè Deus videt se ipsum.

2. Ratio suppositalis determinans humanam naturam in Christo, non realiter distinguitur ab ipsa natura determinata.

3. Christus quotidiè peccat, & ex quo fuit Christus, quotidiè peccavit.

4. Non omnes justificati sunt membra Christi, sed soli prædestinati.

5. Humana natura in Christo est persona Verbi.

6. Humana natura assumpta à Verbo ex unione personali est veraciter Deus naturalis & proprius.

7. Christus secundùm voluntatem creatam diligit naturam humanam unitam personæ Verbi, quantùm diligit naturam divinam.

8. Sicut duæ Personæ in Divinis sunt æqualiter diligibiles; ita duæ Naturæ in Christo humana, & divina sunt æqualiter diligibiles propter Personam communem.

CAPUT XI.

Referuntur nonnullæ propositiones Magistri Oxomensis damnatæ in Congregatione Complutensi, quarum damnationem auctoritate Apostolica confirmavit Sixtus IV. anno 1489.

1. Peccata mortalia quantum ad culpam, & pœnam alterius sæculi delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad Claves.

2. Confessio de peccatis in specie fuit ex aliquo Statuto utilis Ecclesiæ, non de jure divino.

3. Pravæ cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad Claves.

4. Confessio debet esse secreta, idest, de peccatis secretis, non de manifestis.

5. Non sunt absolvendi pœnitentes, nisi peracta prius pœnitentia eis injuncta.

6. Papa non potest indulgere alicui vivo Pœnam Purgatorii.

7. Ecclesia Urbis Romæ errare potest.

8. Papa non potest dispensare in Statutis universalis Ecclesiæ.

9. Sacramentum Pœnitentiæ, quantum ad collationem gratiæ Sacramentalis, naturæ est, non alicujus institutionis veteris, vel novi Testamenti.

Damnatæ fuerunt hæ propositiones ut scandalosæ, & hæreticæ; & coactus Magister Petrus Oxomensis abjurare illas, quod Catholicè implevit.

CAPUT XII.

Recensentur duæ Propositiones circa Hominis animam rationalem, quas Leo X. damnavit in Concilio Lateranensi sess. 8. an. 1513. *Propositiones sunt istæ.*

1. Anima intellectiva mortalis est, saltem secundùm philosophiam.

2. Anima intellectiva est unica in cunctis hominibus.

Duæ istæ propositiones damnatæ fuerunt ut hæreticæ, ac deinde superaddita hæc universalis definitio quoad assertiones philosophicas. „ Cùm verum verò minimè contradicat omnem assertionem veritati illuminatæ fidei contrariam, omninò falsam esse definimus, & ut aliter dogmatizare non liceat, districtius inhibemus. Omnes hujusmodi erroneis assertionibus inhærentes, tamquam hæreticos vitandos, & puniendos fore decernimus.

„ Insuper omnibus, & singulis philosophis in Universitatibus studiorum generalium, & alibi publicè legentibus districtè præcipimus, ut cum philosophorum principia, aut conclusiones, in quibus à recta fide deviare noscuntur auditoribus suis legerint, seu explicaverint (quale hoc de immortalitate animæ, aut unitate, & mundi æternitate, ac alia hujusmodi) teneantur eisdem veritatem religionis Christianæ omni conatu manifestam facere, & persuadendo (pro posse) docere, ac omni studio hujusmodi philosophorum argumenta, (cùm omnia solubilia existant) pro viribus excludere, atque resolvere.

CAPUT XIII.

Referuntur Propositiones XLI. *Martini Lutheri à Leone X. damnatæ anno* 1520. *per Bullam* Exurge Domine, *quæ sic habent.*

1. Hæretica sententia est, sed usitata, Sacramenta novæ legis justificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

2. In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum, est Christum simul conculcare.

3. Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem a corpore animam ab ingressu Cœli.

4. Imperfecta Charitas morituri fert secum necessario magnum timorem, qui se solo satis est facere pœnam purgatorii, & impedit introitum regni.

5. Tres esse partes pœnitentiæ, Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, non est fundatum in S. Scriptura, nec in antiquis SS. Christianis Doctoribus.

6. Contritio, quæ paratur per discussionem, collationem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem.

7. Verissimum est proverbium, & omnium doctrina de Contritionibus hucusque data præstantius, de cætero non facere summa pœnitentia; optima pœnitentia nova vita.

8. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas; unde in primitiva Ecclesia solùm manifestè mortalia confitebantur.

9. Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quàm quòd misericordiæ Dei nihil volumus relinquere agnoscendum.

10. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente Sacerdote credat sibi remitti: imò peccatum maneret, nisi remissum crederet, non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

11. Nullo modo confidas absolvi propter tuam Contritionem, sed propter verbum Christi, *Quodcumque solveris &c.* Hinc, inquam, confide, si Sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus verè eris, quidquid sit de contritione.

12. Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non seriò, sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissimè est absolutus.

13. In Sacramento pœnitentiæ, ac remissione culpæ, non plus facit Papa, aut Episcopus, quàm infimus Sacerdos; imò ubi non est Sacerdos, æquè tantùm quilibet Christianus etiamsi mulier, aut puer esset.

14. Nullus debet Sacerdoti respondere se esse contritum, nec Sacerdos requirere.

15. Magnus est error eorum, qui ad Sacramenta Eucharistiæ accedunt, huic inni-

xi,

xi, quòd sint confessi, quod non sint sibi conscii alicujus peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas, & præparatoria: omnes illi judicium sibi manducant, & bibunt; sed si credant, & confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros & dignos.

16. Consultum videtur, quòd Ecclesia in communi Concilio statueret laicos sub utraque specie communicandos, nec Bohemi sub utraque specie communicantes sunt hæretici, sed schismatici.

17. Thesauri Ecclesiæ, unde Papa dat Indulgentias, non sunt merita Christi.

18. Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum: & sunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorum, quæ expediunt.

19. Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequentur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud Divinam justitiam.

20. Seducuntur credentes, Indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus utiles.

21. Indulgentiæ necessariæ non solùm publicis criminibus, & propriè conceduntur duris solummodò, & impatientibus.

22. Sex generibus hominum Indulgentiæ nec sunt necessariæ, nec utiles: videlicet mortuis seu morituris, infirmis legitimè impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.

23. Excommunicationes sunt tantùm externæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.

24. Docendi sunt Christiani, plus diligere excommunicationem, quàm timere.

25. Romanus Pontifex Petri Successor, non est Christi Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias, ab ipso Christo in B. Petro institutus.

26. Verbum Christi ad Petrum, *quodcumque solveris super terram &c.* extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.

27. Certum est in manu Papæ, aut Ecclesiæ prorsus non esse statuere articulos fidei; imò nec leges morum, seu bonorum operum.

28. Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic, vel sic sentiret, nec etiam erraret, adhuc non est peccatum, aut hæresis contrarium sentire; præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium Universale, alterum reprobatum, alterum approbatum.

29. Via nobis facta est enervandi auctoritatem Conciliorum, & liberè contradicendi eorum gestis, & judicandi eorum Decreta, & confidenter confitendi quicquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum à quocumque Concilio.

30. Aliqui articuli Joannis Hus condemnati in Concil. Constantiensi sunt Christianissimi, verissimi, & Evangelici, quos nec Universalis Ecclesia posset damnare.

31. In omni opere bono justus peccat.

32. Opus bonum optimè factum, est veniale peccatum.

33. Hæreticos comburi, est contra voluntatem Spiritus Sancti.

34. Præliari adversus Turcas, est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.

35. Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

36. Liberum arbitrium post peccatum est res de solo titulo; & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

37. Purgatorium non potest probari ex Sacra Scriptura, quæ sit in canone.

38. Animæ in Purgatorio non sunt securæ de eorum salutem, saltem omnes; nec probatum est ullis aut rationibus, aut Scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ charitatis.

39. Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

40. Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis viventium minus beantur, quàm si per se satisfecissent.

41. Prælati Ecclesiastici, & Principes sæculares non malè facerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

CAPUT XIV.

Monitum ad Ecclesiæ Pastores, & Confessarios circa eorum vitium, ac detestandum peccatum, qui Orthodoxas scholas, Theologosque Catholicos invidioso Bajanismi, ac Jansenismi nomine traducunt.

NOn dubito, quin futuri sint homines, qui monitum hocce nostrum vel ineptum habeant & prædicent, vel alio nomine irrideant atque contemnat. Scio enim esse apud plerosque in more positum, ut quæ præconceptis eorum opinionibus, eorumque studiis & voluntati respondeant, & faveant,

veant, probent omnia ac summis laudibus efferant, quæ verò cum iis pugnant causa nondum cognita damnent, ac fœdissimis conviciis proscindant. Ii sanè vel ad rem monitum non esse, vel parti me servire voluisse, aut iis etiam pejora effutient. At horum ego dicteria, atque convicia nihili facio; non enim eos, quos malitia ita excæcaverit, ut apertam veritatem intueri, aut nequeant, aut nolint, sed homines ratione utentes, ac Christi fidelium Rectores alloquor, quibus dum suscepti operis consilium expositum, compertumque sit, non dubito, quin si non opus, consilium saltem probandum sit animusque scribentis. Hîc enim demonstrandum suscepi quàm grave peccatum, quàmque enormis eorum sit culpa, qui aut culpabili ignorantia, aut malitia ducti, ut proprias opiniones alienis præponant, solent has, earumque auctores conviciis lacerare. De Bajanismi ac Jansenianismi calumnia dicturus sum, quod horum tantùm damnatas sententias recenseam; sed quæ hac de re disputabo, ad eos quoque applicari facilè poterunt, qui Pelagianismi, Semipelagianismi, vel alterius ab Ecclesia proscripti erroris Orthodoxos theologos insimulent. Primum itaque convicii hujus perversitatem ostendam, ac deinde ad calcem propositionum principaliores theologorum opiniones, quæ notari erroris nequeant, explicabo. Nam id necessarium esse omninò arbitror, ob adjectas Sporerio, ac Felici Potestati explicationes, quæ sive ex ignorantia, sive ex auctorum malitia, eo exposita consilio visæ sunt, ut facilius quisque possit theologos plerosque Catholicos Jansenismi accusare.

Venio nunc ad id, quòd in Monito explicandum susceperam; ac principio statuo, gravem esse culpam in re gravis momenti Apostolicæ Sedi non obtemperare, ejusque præcepta sub onere sanctæ obedientiæ, & sub gravissimis pœnis imposita palam contemnere. Id enim catholicis est omninò exploratum. Videamus modò Apostolicæ Sedis Decreta, & Constitutiones. Mitto latas in causa Baji Constitutiones, atque rem ex Innocentii XI. decreto exordior. Is itaque die 2. Martii anno 1679. *omnibus in virtute sanctæ obedientiæ præcepit, ut tam in libris imprimendis, ac Mss. quam in thesibus, disputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni censura & nota, necnon à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter catholicos hinc inde controvertuntur, donec à Sancta Sede re cognita super iisdem propositionibus judicium proferatur.* Deinde Innocentius XII. die sexta Januarii anno 1694. decreto suo sancivit, *ne quis traducatur invidioso nomine Jansenismi, nisi prius legitimè constiterit aliquam ex quinque propositionibus docuisse, & tenuisse.* Vides Apostolicæ Sedis præcepta. Parent ne decretis præceptisque hujusmodi, qui Thomistas, Augustinianos, ac theologos eorum opinionibus non faventes Jansenianos palam prædicant? Sed rem prosequamur. Satis nota est celeberrima Constitutio *Unigenitus*, quam infra referemus. Cum ea promulgata nonnulli Quesnellianismi, & Jansenismi insimulare cœpissent assertores gratiæ per se efficacis, ac saniores morum regulas edocentes; re ad Clementem XI. Pontif. Max. delata, anno 1718. v. Kalendas Septembris Constitutionem edidit, cujus initium est *Pastoralis*, in qua ad eos coercendos, qui scholarum opiniones cum damnatis in Bulla *Unigenitus* propositionibus confundebant: *Cæterum*, inquit, *in hoc ipso præpostero judicio consuetum calumniandi modum non derelinquunt; nisi enim excæcaret eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent sententias illas, ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam & liberè in catholicis scholis, etiam post editam à nobis memoratam Constitutionem sub oculis nostris doceri atque defendi, illasque propterea minimè per eam fuisse proscriptas. Verùm supercecidit ignis contentionis, & non viderunt solem lucidissimæ veritatis.* Cùm verò hæc satis non fuerint ad eos compescendos, qui partium studio incitati, atque superbiæ spiritu ducti, proprias alienis opinionibus præponere, & de adversariis victoriam ac veluti reportatum triumphum canere student, Clemens XII. die 2. Octobris anno 1733. novam Constitutionem edidit, quæ incipit, *Apostolicæ providentiæ officio*, in qua celeberrimæ Constitutionis *Unigenitus* mentione præmissa, in hunc modum loquitur: *Nos paternæ quoque sollicitudini inhærentes magnopere dolemus tenebras à dissensionis filiis offusas nondum ex quorumdam mentibus satis esse discussas, sed plerosque etiam nunc intolerabili pertinacia contendere, censuris laudatæ Constitutionis doctrinam Sanctorum Augustini, & Thomæ de divina gratia efficacia esse perstrictam. Ut igitur nullas charitatis partes ad revocandos errantes nobis reliquas faciamus, universis & singulis Christifidelibus quacumque dignitate, etiam Episcopali, & majori fulgenti-*

gentibus in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus, & sub canonicis pœnis mandamus, ne disputantes, aut docentes sive in scholis, sive in concionibus, sive scriptis editis, sive aliter propositiones defendant, aut enuncient, quæ antedictas Novatorum calumnias firmare, & promovere possint. Mentem tamen eorumdem Prædecessorum perspectas habentes nolumus aut per nostras, aut per ipsorum laudes Thomisticæ scholæ delatas, quas iterato nostro judicio comprobamus & confirmamus, quidpiam esse detractum cæteris Catholicis scholis diversa ab eadem in explicanda divina gratiæ efficacia sentientibus, quarum etiam erga hanc Sanctam Sedem præclara sunt merita, quominus sententias ea de re tueri pergant quas hactenus palam & liberè ubique, etiam in hujus Almæ Urbis luce docuerunt, & propugnarunt. Quamobrem fel. recordat. Pauli V. & aliorum Prædecessorum nostrorum ad restringendum dissensionum fomitem vestigia prosequentes, & saluberrima mandata renovantes, auctoritate quoque nostra omnibus & singulis superius expressis interdicimus, & prohibemus sub iisdem pœnis, ne vel scribendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione notam, aut censuram ullam theologicam iisdem scholis diversa sentientibus inurere, aut earum sententias conviciis, & contumeliis incessere audeant, donec de iisdem controversiis hæc Sancta Sedes aliquid definiendum, ac pronunciandum censuerit. Pacem siquidem, quam cum veritate diligendam Dominus præcipit, inter Catholicos Ecclesiæ filios fovere, & communire debemus, & curamus, ut conjunctis diversarum licet scholarum studiis firmius sit adversus erroris insidias præsidium.

Accedunt etiam Litteræ in forma Brevis Benedicti XIII. ad universos Fratres Ordinis Prædicatorum adversus calumnias doctrinæ SS. Augustini, & Thomæ intentatas, quarum initium est, *Demissas preces*. In eis itaque hæc habentur: *Eos qui Constitutione* Unigenitus *damnatam Augustinianam, & Thomisticam doctrinam asseverant, Apostolicæ auctoritati detrahere*; atque ita concluditur: *Magno igitur animo contemnite, dilecti Filii, calumnias intentatas sententiis vestris de gratia præsertim per se, & ab intrinseco efficaci, ac de gratuita prædestinatione ad gloriam sine ulla prævisione meritorum, quas laudabiliter hactenus docuistis, & quas ab ipsis Sanctis Doctoribus Augustino, & Thoma se hausisse, & verbo Dei, Summorumque Pontificum & Conciliorum decretis, & Patrum dictis consonas esse commendabili studio schola vestra gloriatur. Cùm igitur bonis, & rectis corde satis constet, ipsique calumniatores, nisi dolum sequi velint, satis perspiciant, SS. Augustini & Thomæ inconcussa tutissimaque dogmata nulli prorsus antedictæ Constitutionis censuris esse perstricta; ne quis in posterum eo nomine calumnias struere, & dissensiones tenere audeat sub canonicis pœnis districtè inhibemus. Pergite porrò Doctoris vestri opera sole clariora sine ullo prorsus errore conscripta, quibus Ecclesiam Christi mira eruditione clarificavit inoffenso pede decurrere, ac per certissimam illam Christianæ doctrinæ regulam sacrosanctæ religionis veritatem, incorruptaque disciplinæ sanctitatem tueri, ac vindicare &c.*

En Apostolicæ Sedis decreta, præcepta, ac latas in contemptores pœnas. At quæ sub præcepto & in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub canonicis pœnis vetita sunt, ea gravem præ se obligationem ferre, nemo ignorat. Ita verò Apostolica Sedes vetat Jansenismi notare opiniones, quæ in scholis à Thomistis, & Augustinianis traduntur; quæ palam Romæ sub Pontificis oculis docentur, & propugnantur, & quæ ab Auctoribus Catholicis proponuntur, dummodò per legitimam causam probatum non sit, sensum illas involvere damnatorum errorum. Quis ergo non videt peccare eos, qui invidiosis hujusmodi nominibus viros Catholicos traducant, ac publicos etiam esse Apostolicæ Sedis contemptores?

At convicia & calumniæ hujusmodi non solùm obedientiæ, & contemptus Apostolicæ Sedis reatum habent, sed injuriam maximam secum ferunt, ac alia quamplurima, quæ peccatum augeant. Nam crimen hæreseos maximum est, ac maximam secum fert infamiam. Ergo gravissima viro præsertim Ecclesiastico, vel Regularium Ordini injuria fit, dum hæreticus prædicatur, & gravissimum peccatum hujusmodi convicium est. Accedit præterea odium, quod inde sequitur, & publicæ inter Ecclesiasticos viros inimicitiæ atque lites, quæ res Populo Christiano sunt maximo scandalo, atque hæreticis occasionem præbent contemnendi Ecclesiam catholicam, fidemque Orthodoxam. Quænam verò etiam apud Benigniores theologos doctrina est, quæ à gravissima culpa mala hæc valeat excusare? non solùm enim charitas in re gravissima, sed etiam justitia manifestè læditur, ut ex iis, quæ de Charitate & Justitia disputata sunt, manifestum est.

Dicet verò aliquis, non posse opiniones illas censura notari, sed fas esse Theologo, qui in opposita sententia versetur, Thomisticas vel Augustinianas opiniones ita confutare, ut ex earum positione Bajanismum, vel Jansenismum consequi argumentetur. Ut enim cuique licet omni argumentorum genere contrarias opiniones refellere, ac proprias tueri; ita etiam licitum cuique erit ob absurda, quæ inde sequerentur, opiniones illas rejicere: quia veris illis constitutis, veras quoque adstruere oporteret Baji, Jansenii, Quesnelliique theses.

Non nego licitè id fieri posse, imò & quandoque hujusmodi oppositiones plurimum conferre censeo ad exponendum Catholicum dogma, & ad aperiendum explicandumque discrimen, quod inter damnatas ab Ecclesia propositiones, & Catholicorum opiniones intercedit. Quamobrem, si servatis charitatis legibus ac eo tantùm animo hujusmodi argumenta urgeantur, ut veritas magis magisque clarescat, & ut certi inter damnatam doctrinam, atque orthodoxas opiniones limites detegantur, laude digni Theologi haberentur. Sed si fallaces illas ratiocinationes, quas adhibent, tanti faciunt, ut certos se esse jactitent opiniones illas, Bajanas, Jansenianasque esse, atque ita prædicent, tum peccant revera contra Apostolicæ Sedis præceptum, & Apostolicam Sedem contemnunt, cùm pluris faciant privatam eorum opinionem, quàm illius judicium, & mandatum: peccant etiam contra charitatem & justitiam, quia lædunt quàm maximè famam proximi sui, illumque ad odium, & dissidia talia provocant, ut maxima inde in Christiano populo scandala sequantur; ac demum Catholicæ Religioni plurimum obsunt, tum ob honorem, quem præbent damnatis sectis, dum cum eisdem Theologos nostros sentire prædicant, tum ob derisionem cui apud illas sectas exponunt judicium Ecclesiæ, quod veluti iniquum traducitur, quasi in illis damnasset, quod in aliis tolerat, ac apertè permittit: tum denique, quia ita difficiliorem faciunt errantium conversionem. Hæc verò tanti mihi momenti semper visa sunt, ut non modo convicia hæc, sed etiam hujusmodi argumentandi rationem horruerim. Neque enim facilè fieri posse censeo, ut ita argumentando scandalum apud simpliciores præcaveri possit, & ut animus in eo, qui ita agit, desit in opinionem contrariam, illiusque assertores invidiam conciliandi. Accedit etiam argumenta hujusmodi mera esse sophismata, posita jam definitione Ecclesiæ, quæ decrevit opiniones illas à damnatis erroribus esse omninò diversas. Ecquis enim ignoret, in re Theologica, purum putumque sophisma esse ratiocinium illud, quo probari quidpiam contenditur, quod judicio Ecclesiæ adversetur? Quis ergo dicat non perversè agere, qui usu sophismatum violant charitatem, scandala creant, & ad minus periculo sese exponunt lædendi in re gravissima famam proximi, & contemnendi Ecclesiam?

Denique muneri desunt suo Scholastici illi, qui hujusmodi ratiocinandi rationem adhibent. Nam Scholasticæ Theologiæ institutum, ac Theologi officium est explicare orthodoxa dogmata, novatorum adversus ea sophismata solvere, ac discrimen ostendere, quod inter proscriptos errores, & catholicorum opiniones intercedit; Hac enim unicè de causa Theologia Scholastica utilis dici potest; quodnam enim aliud est bonum, quòd ejus usu Religioni, atque Ecclesiæ afferri possit? Numquid ingenii ostentatio, gloriola apud homines, aut seria occupatio, quæ otium excludat? At priora duo Ecclesiæ malum potius, quàm bonum conciliant, tertium verò inutile prorsus est nisi ex occupatione illa, quidpiam erui valeat, quòd Religioni prosit. Agi verò, qui tanto conatu student Thomisticas, vel Augustinianas, aut aliorum Catholicorum hominum opiniones Jansenianas ostendere, annon potius confundere orthodoxas opiniones cum erroribus videntur, quàm discrimen detegere, & explicare? Annon favent potius, quàm noceant errori proscripto, dum illum cum Catholici hominis opinione confundendo, occasionem novatoribus præbent sub velo orthodoxæ opinionis tegendi errores, ac hæreses? Ubi tunc est bonum, quod Ecclesiæ affert Theologia Scholastica? Nam ita potius errori, quàm veritati catholicæ præsidio est. Nec dici potest obscuram hac in re materiam esse; etenim Ecclesiæ definitio, quæ scholarum opiniones immunes ab errore declarat, perspicua est: Theologi Thomistæ, & Augustiniani perspicuè explicant discrimen inter proprias, & damnatas sententias, atque id egregiè quoque tuentur. Ut ii ergo id faciunt, cur conjunctis viribus adversus errorum insidias ex horum etiam principiis, agere Theologi reliqui non poterunt? Ita sanè pru-

prudentiores omnes faciunt, dum contra Semipelagianos disputando, eos constituta quoque *scientia Media* confutant, etsi hæc hujus aliquando erroris insimulata fuit. Quare ergo Thomistica, vel Augustiniana, aut quacumque alia constituta hypothesi refellendi non erunt Lutherani, Jansenianique? Hac via Catholicorum honori, Ecclesiæque bono consulitur, & conjunctis viribus, ut Apostolica Sedes jubet, hæreses impugnantur. Hæc quantum ad Monitum, quoad explicationem Catholicarum opinionum earumque à Janseniano errore discrimen vide cap. xvi.

CAPUT XV.

Recensentur novem, ac septuaginta Propositiones Michaelis Baii, olim à Pio V. & Gregorio XIII. ac deinde ab Urbano VIII. anno 1664. confixæ in Bulla In Eminenti.

1. Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur Gratia.

2. Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorum, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.

3. Et bonis Angelis, & primo Homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, & non gratia.

4. Vita æterna Homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.

5. In promissione facta Angelo, & primo Homini continetur naturalis justitiæ constitutio, qua pro bonis operibus, sine alio respectu, vita æterna justis promittitur.

6. Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.

7. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; sed juxta modum loquendi Scripturæ Sacræ non rectè vocantur gratia: quo fit, ut tantùm merita, non etiam gratia debeant nuncupari.

8. In redemptis per Gratiam Christi, nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

9. Dona concessa homini integro, & Angelo, forsitan, non improbanda ratione, possunt dici gratia; sed quia secundùm usum Sacræ Scripturæ nomine gratiæ, ea tantùm munera intelliguntur, quæ per Jesum Christum malè meritis, & indignis conferuntur; ideò neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.

10. Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimisso sæpe remanet, & corporis resurrectio, propriè nonnisi meritis Christi adscribenda est.

11. Quòd piè & justè in hac vita mortali usque in finem conversati vitam consequimur æternam, id non propriè gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ justo Dei judicio deputandum est; neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur; sed tantùm ad primam institutionem generis humani, in qua lege naturali constitutum est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.

12. Pelagii sententia est: Opus bonum citra gratiam adoptionis factum non est Regni cœlestis meritorium.

13. Opera bona à filiis adoptionis facta non accipiunt rationem meriti ex eo, quòd fiunt per spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantùm ex eo, quod sunt conformia legi, quodque per ea præstatur obedientia legi.

14 Opera bona justorum non accipient in die judicii extremi ampliorem mercedem, quàm justo Dei judicio mereantur accipere.

15. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui benè operatur habet gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum quod obedit divinæ legi.

16. Non est vera legis obedientia, quæ fit sine Charitate.

17. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum.

18. Opera Cathecumenorum, ut fides, & pœnitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipsi non consequentur, nisi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.

19. Opera justitiæ, & temperantiæ, quæ Christus fecit ex dignitate personæ operantis, non traxerunt majorem valorem.

20. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.

21. Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis: & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis.

22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos II. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt*, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.

23. Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio, dono quodam supernaturali & gratuito, supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum supernaturaliter coleret.

24. A vanis & otiosis hominibus secundùm insipientiam Philosophorum excogitata, est sententia, quæ ad Pelagianismum rejicienda est: Hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita, fuerit largitate Conditoris sublimatus, & ad Dei filium adoptatus.

25. Omnia opera Infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.

26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.

27. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, nonnisi ad peccandum valet.

28. Pelagianus est error dicere, quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

29. Non soli fures ii sunt, & latrones, qui Christum, viam, & ostium veritatis & vitæ negant; sed etiam quicumque aliunde, quàm per ipsum, in viam justitiæ (hoc est ad aliquam justitiam) conscendi posse docent.

30. Aut tentationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, ut ab ea non superetur.

31. Charitas perfecta & sincera, quæ est de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quàm in pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum.

32. Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

33. Cathecumenus justè, rectè, & sanctè vivit, & mandata Dei observat, ac legem implet per charitatem ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur.

34. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est & commentitia, & ad illudendum sacris Litteris, & plurimis veterum testimoniis excogitata.

35. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

36. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola Philosophia, per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi defenditur à nonnullis Doctoribus.

37. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.

38. Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa, Deus amatur.

39. Quod voluntariè fit, etiamsi necessario fiat, liberè tamen fit.

40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

41. Is libertatis modus, qui est à necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed solum nomen libertatis à peccato.

42. Justitia, qua justificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum Justitia, non autem in gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in filium Dei, & secundum interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire possit.

43. In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum est vera justificatio; separata tamen à remissione peccatorum.

44. Operibus plerisque, quæ à fidelibus fiunt, solum ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt, obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, à furto, à fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, & vera legis justitia; non tamen iis obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Missæ non alia ratione est Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate Deo homo inhæreat.

46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæstio est, sed causæ & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

47. Unde peccatum originis verè habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, à qua originem habuit.

48. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter do-

dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet.

50. Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto: *Non concupisces*.

51. Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.

52. Omne scelus est ejus conditionis, ut suum authorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

53. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui cum majoribus.

54. Diffinitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.

55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.

56. In peccato duo sunt, actus, & reatus: transeunte autem actu, nihil manet, nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.

57. Unde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutiones, proprie, reatus peccati dumtaxat tollitur: & ministerium Sacerdotum solum liberat à reatu.

58. Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed à solo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum, & resuscitat; ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

59. Quando per eleemosynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant, (nam alioqui essemus saltem aliqua ex parte redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60. Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, & ut digni simus, qui pretio Sanguinis Christi à pœnis pro peccatis debitis liberemur.

61. Celebris illa Doctorum distinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri; altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc est, ad modum meritorum) commentitia est, & explodenda.

62. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumstantiis rectum est, & bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium Regni æterni, eo quod sit à vivo Christi membro per spiritum charitatis, rejicienda est.

63. Sed & illa distinctio duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, qua divinæ Legis justificatio impleatur, similiter rejicitur.

64. Item & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vitæ novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur, alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur, pariter commentitia est, & Scripturis minime congruens.

65. Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus, & gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit & docet.

66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod necessario facit.

68. Infidelitas pure negativa in his, in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

69. Justificatio impii fit formaliter per obedientiam Legis; non autem per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem.

70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem; & charitas, etiam perfecta, potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per conditionem, etiam cum charitate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut Martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

72. Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde & Job,

Job, & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.

73. Nemo, præter Christum, est absque peccato originali: hinc B. Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum Justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscentiæ sunt, pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto, *Non concupisces*: Unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum *Non concupisces*; quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

76. Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo*.

77. Satisfactionis laboriosæ Justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.

78. Immortalitas primi Hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.

79. Falsa est Doctorum sententia, primum Hominem potuisse à Deo creari, & institui, sine Justitia naturali.

Nota. 1. Pii V. Const. ita absolvitur. *Quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, & in pias aures offensionem immittentes, respective &c. damnamus &c.* Lacroixius, Mansius, Felicis Potest. Continuator, & alii, interpunctionem sive virgulam, post verbum *possent*, & ante τὸ, *in rigore* à Bajanis sublatam fuisse asserunt, ut inde inferrent nullam determinate dici posse damnatam ex iis propositionibus, sed tantum aliquas indeterminate, ideoque posse singulas defendi in sensu ab assertoribus intento; sed Urbanum VIII. in Generali Cong. an 1644. producta ex archivio Bulla *In eminenti* a se edita anno 1641. pro damnatione illarum thesium comprobanda, ex eadem ostendisse virgulam positam fuisse post verbum *possent*. Quidquid sit de Congregatione illa Generali, quam ii Auctores loquuntur, res explorata est, in Constitutione S. Pii relata inedita à Gregorio XIII., quæ incipit *Provisionis nostræ*, & in illa quam diximus ab Urbano VIII. vulgatam, post verbum *possent*, reperiri virgulam; Imo addit Natalis Alexandr. in Hist. Eccl. sec. xv. & xvi. cap. 2. art. xiv. *Quod si absque nota interpunctionis seu virgula in Pontificio Pii V. diplomate hæc sententia legenda esset sibi ipsi contradixisset sapientissimus Pontifex; hoc enim posito nonnullæ Baji propositiones, non solum* aliquo pacto, *sed simpliciter, & absolute sustineri possent: siquidem fieret sensus illas in rigore, & sensu proprio sustineri posse: quod sane idem est ac posse absolute & simpliciter sustinari. Neque Toletus omnium retractationem à Michaele Bajo Pontificis nomine postulasset, & imposuisset, si aliqua in rigore & proprio sensu ad Auctore intento sustineri possent*, ut idem paulo infra subnectit.

En autem Baji retractatio. *Ego Michael de Baj Cancellarius Universitatis Lovaniensis agnosco, & profiteor, me ex variis colloquiis, & communicationibus habitis cum R. P. D. Francisco Toleto Concionatore Suæ Sanctitatis, & ad hanc rem specialiter misso super diversis sententiis, & propositionibus jam & olim à SS. D. N. Pio V. fel. record. sub data Kal. Oct. an. 1579., & nuper à Gregorio XIII. iterato damnatis, & prohibitis, ita motum, & eo perductum esse, ut plane mihi habeam persuasum, earum omnium sententiarum damnationem, atque prohibitionem, jure meritoque, ac nonnisi maturo judicio, & diligentissima discussione præmissis, factam, atque decretam esse: Fateor insuper, plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis libris à me olim, & ante emanatam Sedis Apostolicæ super iis censura conscriptis; & in lucem editis contineri, & defendi etiam in eo sensu, in quo reprobantur. Denique declaro me in præsentiarum, ab iis omnibus recedere, & damnationi à S. Sede factæ acquiescere, nec posthac illas docere, asserere, ac defendere velle*. Actum 24. Maji &c.

Nota. 2. Ex Suarezio Prolog. 6. cap. 2. n. 14. *Generatim dici posse, has propositiones, quæ non apparent ita damnabiles propter nudam doctrinam: propter acerbitatem, & audaciam, qua Bajus suas propositiones adstruebat, & contrarias notabat, rejectas esse à Pontifice saltem ut scandalosas: quia Baji illa immodica exageratio scandalum generabat*. Eadem Vasquesius ait 1. 2. disp. 190. cap. 18., suamque assertionem testimonio comprobat duorum S. R. E. Cardinalium Bellarmini, & Toleti, quibus ita Baji causa, & doctrina perspecta erat, ut nemo iis me-

melius eam cognoscere potuerit; cum prior Romæ esset dum Bulla promulgata fuit, alter vero Bajo auctor retractationis fuerit, ut supra diximus.

Accedit etiam celebris ex Prædicatorum familia Theologus Contensonius, qui tom. 1. diss. 2. c. 1. sect. 1. scribit: *Adde (quod hac vice pro omnibus à te observari diligentissime velim) declarasse Pium V. plures ex Bajanis propositionibus esse veras, & catholicas, & ab Augustino totidem verbis quandoque decerptas, eas tamen Sanctitatem Suam reprobasse, vel ob censuræ atrocitatem, vel ob Auctoris supercilium, vel ob pravam earum interpretationem*. Quam ob rem, non omnes Baji propositiones, sublato scandalo, censuræ in alios Theologos atrocitate, aliorum contemptu, & prava interpretatione, in aliis auctoribus repertæ, damnari debent, vel ex ipsa Suaresii, Vasquesiique, ac Bellarmini, & Toleti confessione. Imo nec omnino rejicienda videtur nonnullorum Theologorum interpretatio, qui iis remotis, quæ diximus, propositiones aliquas ex illis aliquo pacto, & in rigore ac proprio verborum sensu ab auctoribus intento, propugnari posse tuentur; scilicet in sensu intento ab aliis Catholicis auctoribus, qui easdem tradiderant, ac etiam nunc docent, sine acerbitate, ac prava illa interpretatione, qua à Bajo donabantur. Et sane, si dum Summus Pontifex Baji propositiones in ea constitutione proscrisit, verba illa *in rigore &c.* ad Bajum referenda essent, non dixisset in sensu *ab Assertoribus*, sed ab assertore intento; quod quidem comprobari ex eo etiam potest, quia ut Bellellius, aliique referunt, ante Bullæ promulgationem, Summo Pontifici plurimorum querelæ delatæ fuerunt, *quod illa damnatione non solum Baji errores, sed insuper plures Augustini, & aliorum nobilissimorum Theologorum propositiones totidem verbis expressa comprehenderentur*; quamobrem ne propositiones illæ in sensu catholico ab Augustino, aliisque Scholæ Theologis intento dicerentur proscriptæ, posita in Bulla fuere verba illa, *quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento*. Sed cum Pius V. suppresso Baji nomine eas proscripserit, & cum à Baji quoque discipulis illæ propugnarentur sententiæ, valde mihi verisimilior videtur Natalis Alexandri interpretatio, quæ locum non haberet, si assertores ibi designati, alii Catholici Auctores essent; præsertim cum ex epist. ab eodem S. Pio V. 3. Maji supradicti anni ad eumdem Bajum conscripta, constet, ipsi Bajo, ac *cæteris illarum propositionibus Assertoribus* silentium impositum fuisse; Ex quo constat voluisse Pontificem in illa Const. designare esse illas propositiones damnatas in sensu *ab Assertoribus* illis intento. Atque hæc omnia indicanda duxi, ne ea quæ ad vindicandas à censuris Scholarum Orthodoxarum opiniones prætermissa viderentur.

CAPUT XVI.

De variis hominis ad ultimum finem comparati statibus, de libertate, deque Christi gratia. Ubi ea potissimum declarantur, quæ ad explicanda Lutheri, Baji, Jansenii, Quesnellique systemata, atque ad vindicandas ab omni nota Catholicorum opiniones necessaria videntur.

Status hic sumitur pro conditione illa sub qua humana natura ad suum ultimum finem juxta providentiæ leges comparata, concipitur: quo sensu ii, qui ultimum finem possident, eoque fruuntur, in statu termini; qui vero per virtutes, ac bona opera ad illum pervenire contendunt, in statu viæ positi dicuntur. Dum hominem spectamus veluti in via positum per quam juxta providentiæ ordinem ad finem pervenire studeat, triplicem distinguimus ipsius statum; hoc est, innocentiæ, naturæ lapsæ, & naturæ per Christi gratiam reparatæ. Status innocentiæ ille est, in quo fuit Adamus à Deo positus à doloribus, miseriis, ac morte immunis, cum ea naturæ integritate, per quam sensus affectusque perfectè rationis imperio subesset, & cum originali justitia ac gratia sanctificante. Status naturæ lapsæ misera est illa Adami posterorum conditio, qui nondum per Baptismum ob originaria, quam ex eodem Adamo trahimus culpa, liberati sunt. Status denique naturæ reparatæ, is est, in quo sunt homines Christi gratia liberati, & redempti. Atque ii status sunt, in quibus revera homo aut fuit, aut nunc est. Disputari quoque solet de statibus, qui non fuere, sed esse possint, qui possibiles appellantur, & inquiri, 1. num possibilis sit status puræ naturæ, in quo homo sine vitio, & sine gratia esset subjectus tamen infirmitatibus, aliisque miseriis, quibus nunc sumus obnoxii: 2. num possibilis sit status naturæ integræ, in quo supernaturali auxilio careret homo, nec ad supremam esset beatitudinem elevatus, sed iis naturæ

curæ præsidiis donaretur, quibus immunis fieret à nostris miseriis, ac per naturales virtutes iis respondentem beatitudinem comparare sibi posset; 3. denique num possibilis sit status naturæ lapsæ, non reparandæ, in quo fuisset homo post Adæ peccatum, si Deus infinita sua misericordia eum non liberasset. De iis ergo statibus primum dicendum est.

Atque à recensendis proscriptis erroribus exordior. Pelagiani initio V. Ecclesiæ seculi negantes originale peccatum, Adamum dixere ita fuisse à Deo conditum, ut nunc homines nascuntur, sine ullo naturæ adjutorio, & sine supernæ gratiæ auxilio. Horum hæresim excitavere iterum sextodecimo seculo Sociniani, originariam culpam negantes, ac docentes Adamum mortalem, ac iis omnibus obnoxium conditum fuisse miseriis, quibus nos premimur. Iis proxime accedunt Arminiani, qui juxta Limborchii explicationem, in Adamo nullum supernaturale donum, nullamque indebitam prærogativam agnoscunt, licet scientia aliqua ei in illo statu necessaria donatum fuisse asserant, eaque rectitudine, qua nec inordinate concupisceret, nec concupiscere posset, quia cum lex tunc non esset, liberrimus voluntatis usus sine culpa erat; & licet contra Pelagianos, ac Socinianos doceant à morte futurum fuisse immunem, virtute fructus arboris vitæ, quo in Paradiso uti potuisset. Ii itaque credidere hominem viribus naturæ, quas in præsentia habet; Deo ultimo fini, ac superno bono proportionatum esse, ac ad illius possessionem pervenire posse, & Adamum peccato suo, secluso pravo exemplo, nihil prorsus homini nocuisse.

Contra vero Calvinus, Lutherus, Bajus, Jansenianique, hominem ob Adami peccatum, ita vitiatum in natura ac depravatum effutiunt, ut non tantum quælibet indebita in eo prærogativa desideretur, sed etiam naturales, ac propriæ ipsius virtutes ac perfectiones, quibus ante illud peccatum Deo ita proportionatus erat, ut solis naturæ viribus cognoscere, amare, ac bono libertatis usu facile Deum consequi potuisset. Dicam paucis, omnia concessa Adamo bona, integritatis, justitiæ, innocentiæ, quibus à passionibus, infirmitate, ac morte immunis erat, & facile virtutem sectari, sanctèque vivere poterat, naturæ fuisse proprietates, & appendices tradunt. In eo ergo cum Pelagianis, Socinianisque conveniunt, quod hominem omni bono supernaturali, ac superna gratia destitutum, initio à Deo conditum asserant, & quod solæ ei naturæ vires ad finis consecutionem sufficerent; dissident vero, quia nunc nonnullis naturæ proprietatibus, & perfectionibus spoliatum asserunt. Ita vero Calvinum docuisse, verba hæc satis aperte declarant, quæ à Bellarmino recensentur de Gratia primi hominis cap. 1. *Ergo animam hominis Deus mente instruxit, qua bonum à malo, justum ab injusto discerneret; ac quid sequendum, vel fugiendum sit praeunte rationis luce videret. Huic adjunxit voluntatem, penes quam est electio. His praclaris dotibus excelluit prima hominis conditio.* Vides nullam fieri supernaturalis gratiæ mentionem, sed libertatis tantum per peccatum amissæ, & naturalis cognitionis per istud obtenebratæ, ut ipse alibi exponit. Lutherus vero commenti in 3. Genes. caput clarius loquitur, quia postquam dixit, *justitiam non fuisse quoddam donum, sed fuisse vere naturalem, ut natura Ada esset, diligere Deum, credere Deo, agnoscere Deum*, subdit, *Hae tamen naturalia fuere in Adamo, quam naturale est quod oculi lumen recipiunt.* Et infra: *Porro hac probant originalem justitiam esse de natura hominis: ea autem per peccatum amissa, non mansisse integra naturalia, ut scholastici delirant.* In eandem abjere hæresim Bajus, ejusque Sectatores. Vide Baji propositiones circa gratiam Angelorum, & primi hominis, 1. 3. 7. 9. 21. 23. 24. 27. 75. 76. in quibus asserit Angeli, primique hominis *merita* non recte vocari *gratiam*; felicitatem quam consecuti sunt Angeli, quamque perseverando assecutus esset Adam, non *gratiam*, sed *mercedem* fuisse; *merita* primi hominis *munera* fuisse creationis, ac exaltationem humanæ *natura* in divinæ consortium, idest, justitiam & sanctificationem, sive in filii Dei adoptionem, naturalem dicendam esse, non supra naturæ ordinem atque indebitam; naturalem itidem sive juxta naturæ conditionem fuisse immortalitatem. Denique irridet Theologos ajentes, Adamum supernaturalibus, & gratuitis donis ac auxiliis indiguisse, ut fide, spe, & charitate Deum coleret. Hæc vero cum ita se habeant, quis non videt Bajum, cum Calvino, ac Luthero sensisse, hominem à Deo initio formatum cum debitis ipsius naturæ perfectionibus, ea fuisse mente ac libertate præditum, qua bonum malumque discernere, sancte vivere, ac æternam adipisci beatitudinem potuisset, si vellet, quave perfecte corpus, ejusque motus deprehenderet, ac nutu suo facile regeret;

rat? corpus denique habuisse nec infirmitatibus, nec morti obnoxium? Ita sane ipsius sententiæ declarant, atque ita expositæ illæ fuere à celebrioribus Theologis, scilicet à Bellarmino de Grat. primi hominis lib. 1. c. 1., ab Aloysio Turriano in tract. contra Bajum cap. 1 §. 1. à Vasquesio, à Suaresio proleg. 6. de Grat. c. 2. n. 4. à Ripalda, Goneto, Estio, Francisco Macedo, aliisque. Hoc vero posito, quis non videt turpiter eos errare, qui censeant cum Bajo sentire, negantes possibilem statum duræ naturæ, quia hic propositione 55. dixerat: *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur*? Nam Bajus puram naturam hominis eam credidit, quæ in Adamo fuit, nunc vero non puram, sed depravatam, vitiatam, ac in naturalibus corruptam ob peccatum esse ait, & à Deo vitiatam fieri non potuisse naturam asserit. At qui negant inter Catholicos, naturam puram à Deo curari potuisse, ex aliis principiis id eruunt, quæ non sunt improbata, ut infra ostendemus. Redeo nunc ad rem.

Neque dubitari potest, quin in eadem cum Bajo hæresi fuerit Jansenius damnati illius systematis propugnator acerrimus, cum recensendo Adamiticæ culpæ consectaria ea doceat, quæ ex pravis Baji principiis sequuntur, de quibus infra dicemus. Interim indicare sufficiat Quesnellianas illas theses, quæ eundem errorem præseferunt, sunt vero 34. 35. 36. 37. in quibus declarat Adami gratiam, quæ sequela fuit creationis, debitam adhuc integræ naturæ fuisse, & humana dumtaxat produxisse merita; ac discrimen designando quod gratiam status innocentiæ atque Christi gratiam intercessit, ait, illam quemque *in propria persona* recipere debuisse; hanc vero *in persona Christi*; ac illam sanctificando hominem in semetipso fuisse *ei proportionatam*, hanc vero nos in Christo sanctificando, omnipotentem esse, ac Dei Unigenito Filio dignam. Quæ sane perspicue designare videntur, voluisse Quesnellium adstruere integritatem, ac sanctitatem, ceterasque Adami prærogativas, naturæ nondum per culpam depravatæ, inseparabilem conditionem, ac debitas proprietates fuisse. Id vero ne gratis videatur assertum, celebres nonnullos Theologos indicandos censui, qui rem ita explicaverunt. Vide Jacobum Fontanam Tom. 1. *Constitut. Unigenitus propugnata* pag. 747. & seq., *Instructionem Pastoralem* editam, ac probatam post comitia Cardinalium, Archiepiscoporum, & Episcoporum Galliarum anno 1714., Henricum Cardinalem Bissy. in Tract. Theologico adv. Quesf. &c., Gregorium Selleri S. R. E. Cardinalem in principio Tomi VI., aliosque Theologos.

Habes itaque hæreses contra catholica de statu innocentiæ dogmata, quæ credere nos cogunt, Adamum in illo fuisse statu positum, supernaturali gratia instructum, per quam in sanctitate, & justitia constituebatur, à morte, miseriisque immunem; nec concupiscentiæ & passionibus subjectum, cum affectus rationis imperio omnino subditi essent. Dum hæc intacta maneant, nil est quod in Scholasticorum opinionibus reprehendas, quæ versantur vel circa instans, in quo fuit illi gratia collata; vel circa distinctionem originalis justitiæ à charitate; vel circa necessitatem gratiæ per se efficacis ultra sufficientem, vel circa naturam habitus supernaturalis auxilii, aliudve simile. Dum enim statuas habuisse supernaturale auxilium, sine eo nil agere potuisse, quod ad æternam felicitatem conferret, ac liberum sub hoc auxilio mansisse, fides nostra sancta ac tecta servatur, sive dicas, gratiam sanctificantem habuisse, & sufficientem qua bene agere posset, si vellet; sive auxilium efficax ultra sufficiens ad salvandam dependentiam à Deo, necessarium ei fuisse ad agendum opineris; sive putes supernam dilectionem divinitus eidem inspiratam, ac in eo permanentem charitatem fuisse; qua sanctus Deoque charus esset, & qua si vellet bene agere, ac in accepta justitia perseverare potuisset, quin etiam novo auxilio adjuvaretur, sive alio modo Scholasticis etiam ignoto explices inhærentem, aut permanentem in eo sanctitatem, & justitiam, & supernum adjutorium, sine quo bene agere, ac perseverare non poterat. Idem de integritate, aliisque privilegiis dicas; nam modo rationis in affectus imperium adstruas, ac immunem illum à morte fuisse, nil vetat, quominus vel in gratia supernaturali, vel in naturali rectitudine vim illius imperii constituas, & quominus una, vel altera hypotesi, qua id contigerit ratione, demonstres; sicut liberum cuique est investigare, quo modo ab infirmitatibus, & morte futurus fuisset immunis, dum tamen legem fateatur, qua à moriendi necessitate liberabatur.

Pauca nunc de statu puræ naturæ dicemus, idque ex eo quod Sporerius, sive illius supplementi auctor, aliique confidenter asse-

asserant Bajanos, Jansenianosque esse, qui hunc possibilem negent. Ii equidem possibilem negant, sed ducti principiis superius à nobis expositis, quæ sunt hæreseos ab Ecclesia notata. Si ergo Theologi sint, qui principia illa improbent, ac alia via adstruere conentur, vel Deum hominem concupiscentiæ rationi rebelli subjectum condere initio non potuisse, vel debuisse etiam illum supernaturali gratia donare, cur damnati erroris contra Apostolicæ Sedis sententiam arguuntur? Sunt vero quam plures, qui hominem fieri potuisse, qualis nunc nascitur, negent, ac nonnulli etiam qui attenta divina providentia, nequidem sine gratia condi posse propugnent. Ex iis autem nemo cum Jansenianis convenit in damnatis erroribus. Ii enim, ut vidimus, integritatem, justitiamque originalem, & sanctitatem debitas naturæ proprietates adstruebant. Contra vero Augustiniani, aliique Theologi Orthodoxi, hæc indebita homini esse, ac sanctitatem gratuitum donum supernaturale fatentur. Negant vero posse hominem fieri concupiscentiæ subjectum; quia hanc effectum peccati, ad peccatum inclinantem, & contra naturam esse hominis rationalis juxta SS. Augustinum, & Thomam opinantur. Quid vero in hoc est revelationi, ac definitioni Ecclesiæ contrarium?

Dicent fortasse damnatam esse Baji propositionem, quæ hominem fieri potuisse negat, sicut nunc nascitur. Sed jam dixi, quo sensu hæc proscripta fuerit, ac celebriores Theologi asserunt, hanc unam ex illis esse, quæ aliquo pacto defendi possunt, licet attentis Baji principiis jure meritoque proscripta in eo fuerit. Videatur Petrus Mansius *de Peccato Originali* quæst. IV. ubi plurima profert ex Augustino, Thoma, Bonaventura, Alensi, aliisque Theologis, quæ probant concupiscentiam esse ab appetitu sensitivo distinctam, ac perversam affectionem, sive qualitatem, quæ Deum auctorem habere nequeat. Accedit etiam, quod si ex illa fas esset inferre potuisse revera Deum hominem facere qualis nunc nascitur; cum nunc peccato nascatur infectus, ita quoque fieri potuisse oporteret, quo nihil absurdius.

Alii vero censent, non solum fieri à Deo non posse hominem concupiscentiæ subjectum, sed nec etiam supernaturali gratia destitutum; non quod hæc naturæ sit debita, cum donum sit gratuitum, & supernaturale, sed quia posito homine ad imaginem, Dei formato, ac amante Deum, atque in ipsum veluti ac ultimum finem suum tendente, illumque appetente providentiæ ordo postulat, ut ea ipsi concedantur, quæ ad illius consecutionem sunt necessaria: & sicut alii Theologi teneri Deum ex providentiæ lege asserunt ad unicuique dandum in hoc statu auxilia sufficientia Redemptoris, quibus possint homines expedite, & proxime mandata servare, quæ tamen auxilia etsi ex illa lege debita, ad veram tamen gratiam pertinere tuentur; ita isti, quod hominis naturam exigere asserant imaginem Dei, innatum Dei clare vivendi appetitum, & esse non possit, quin Deum amet, quem tamen nequit sine gratia diligere nequidem ut naturæ auctorem, in quocumque statu ex providentiæ & justitiæ lege, homini gratiam conditoris deberi opinantur, ut mandata servare, Deum auctorem suum diligere, ac optatam beatitudinem consequi valeat.

Opinio hæc Novatorum supra expositam hæresim detestatur, atque in tribus fundatur principiis, in quibus Theologi pro libito disceptare salva fide possunt. Nam asserunt. 1. Hominem natura sua ad imaginem Dei esse. 2. Fieri non posse, quin indito naturæ appetitu feratur in Deum ipsius auctorem, ac finem clare videndum. 3. Amare non posse Deum nequidem ut naturæ auctorem, quin superna gratia à creaturis, & supra seipsum elevetur, ac dirigatur in Deum propter se amabilem. Hæ vero opiniones sunt, quæ revelatis principiis, & Ecclesiæ definitionibus non adversantur, & quæ in Scholis Catholicis semper apud nonnullos viguere. Ex hujusmodi principiis eruunt, Deum condito homine rationali, vi suæ providentiæ, debere illi gratiam conferre, qua suum auctorem diligere possit, servare mandata, & in finem suum pervenire; qua gratia is, qui est natura servus, adoptatur, ut licite serviat, & suum dominum colat, & jus habeat ad illam hæreditatem, sine qua beatus esse non posset. Ubinam hæc opinio ab Ecclesia proscripta est? Imo Apostolica Sedes, ut improbat eos, qui contrariam, quæ communior est, Pelagianismi, & Manichæismi cum Jansenio insimulat; ita eos reprehendit, qui hanc Jansenianismi accusant. Atque hæc una ex illis scholæ opinionibus est, quæ à catholicis etiam Romæ sub oculis Pontificis propugnantur; Mitto enim Contempsonium celebrem è Dominicana familia Theologum, aliosque, qui editis jam operibus variis in locis puræ naturæ statum impossibilem tradidere, Cardinalis Norisius, Fulgentius

tius Belelli, & Laurentius Berti Romæ hanc propugnaverunt opinionem, ac in editis in lucem operibus asseruere; & eamdem traditam vidi ac publicè propugnatam non solum in Schola Augustinianensium, sed etiam à Monachis Casinensibus in Monasterio S. Calisti, & à Viro Clarissimo Antonio Francisco Vezzosi Clerico Reg. in Conventu S. Andreæ de Valle. Sed hæc satis de statu innocentiæ & naturæ puræ.

Disputandum nunc est de statu naturæ lapsæ, hoc est de misera illa conditione, in qua humanum genus ob Adami culpam nunc reperitur, spoliatum nempe naturæ indebitis donis; miseriis, quibus premitur, concupiscentiæ, potestati dæmonis, Deique indignationi subjectum, ac adamitica ipsa culpa per generationem propagata infectum. Orthodoxa fides docet omnes homines ex Adamo propagatos, etiam ex Fidelium parentibus ortos originali peccato infestos nasci, esse jure ad æternam felicitatem privatos, filios iræ, atque vindictæ, & æternæ damnationi obnoxios. Hæreticorum nonnulli, ut Pelagiani, Sociniani, & Arminiani Originale peccatum negant. Lutherani vero, Calviniani, ac Janseniani nimium illius effectus extollunt. Nam per istud liberum arbitrium omnino extinctum prædicant, ac rationem misere obtenebratam, depravatamque ipsam naturam. Ad Lutheranos, Calvinianosque quod spectat, præter quam quod peccatum originale in concupiscentia formaliter positum asserunt, quæ etiam in baptizatis remanet, ajunt Baptismum tegere tantum, aut radere, non vero tollere originale peccatum, & editi contra eosdem in Concilio Tridentino Canones palam faciunt, docuisse etiam perditum omnino Adami culpa fuisse liberum arbitrium. In quam hæresim abiisse quoque Bajum, Jansenium, atque Quesnellum, eorum damnatæ propositiones ostendunt, ex quibus constat in homine post Adami peccatum libertatem deesse indifferentiæ ad merendum & demerendum satis esse, ut à coactione immunis sit, nec requiri ut à necessitate antecedente & inevitabili sit liber. Hinc ajunt peccare homines damnaliter, etiam in iis, quæ vitare nequeunt, indeliberatos concupiscentiæ motus esse vera peccata; impossibilia Deum jubere, ac hominibus quoque justis impossibilia esse aliqua Dei præcepta, atque iis similia, quæ clariora fient eorum exposita hæresi.

Omnes ergo Novatores isti, ajunt, Adamum per voluntarium peccatum dona naturæ debita perdidisse, & inter alia libertatem indifferentiæ, & claram cognitonem eorum, quæ ad jus naturæ pertinent. Quamobrem ignorantia eorum, quæ ad naturæ legem pertinent, & agendi, peccandique necessitas, atque concupiscentia rebellis, veluti voluntariæ Adamo volitæ reputantur. Ideoque invincibilis juris naturæ ignorantia à culpa non excusat, indeliberati concupiscentiæ motus peccata sunt contra præceptum *non concupisces*, & operationes omnes, quamquam necessariæ, ut sunt opera omnia Infidelium, secundum hypotesim Jansenianam, sunt peccata, quia necessitas illa, qua inevitabiliter fiunt ex voluntaria, & libera Adami culpa, cum quo nos quoque peccavimus, orta est, ac remanet in homine etiam postquam per Baptismum sit originale peccatum sublatum.

Itaque homo post Adami peccatum libertatem amisit, ac necessarie agit quæcumque operatur. Quamobrem spectari juxta Novatores hujusmodi debet, veluti agens necessarium, delectatione ad ea, quæ operaturus sit, determinandum. Itaque sicuti bilanx determinatur pondere, & sicut lanx quæ majori premitur pondere necessario inclinatur, ita necessarie in eam trahitur partem hominis voluntas, in quam major delectatio urgeat. Hæc est vera Jansenianæ hæresis imago à Luthero & Calvino delineata, sed à Bajo, Jansenio, atque Quesnellio veluti aliquo velo obducta. Videant vero ii, qui Augustinianos, ac Thomistas Jansenianismi insimulant, num jure horum de libertate hominis sententia, cum Jansenii systemate confundantur? Nam ii omnes fatentur per Adami peccatum attenuatas quidem esse liberi arbitrii vires, sed manere adhuc indifferentiæ libertatem.

Sed antequam ad aperiendum discrimen veniamus, quod inter hos Novatores Catholicosque Theologos intercedit, observare necesse est, tria alia illos statuere, quæ sunt cum recensito errore connexa; scilicet amissam cum libertate fuisse naturalis scientiæ cognitionem, castumque amorem Dei integræ naturæ debitum, ac loco istius dominantem cupiditatem successisse. Cum vero in homine necessitas, ignorantia legis, & vitiosa cupiditas ob peccatum insint liberè in Adamo commissum, asserere non verentur, ad peccatum, & demeritum agendi necessitatem non obesse, sed libertatem sufficere libere in Adamo omissam, eamdemque ob causam peccata esse, quæ ex ignorantia etiam in-

invincibili contra naturæ legem fiunt; atque dominantis concupiscentiæ motus. Hæc basis est Janseniani systematis. Ut vero pessimas, quæ inde nascuntur consecutiones, intelligere valeamus, duo illi amores, sive duæ illæ delectationes exponendæ sunt, quibus veluti pondere necessario flectitur, agiturque voluntas. Sunt ii duo amores, amor mundi, qui vitiosa cupiditas, ac terrena quoque delectatio dicitur, & amor Dei, sive charitas à Deo inspirata. Nullam in homine actionem esse contendunt, quæ aut ex vitiosa illa cupiditate, aut ex charitate perfecta non oriatur. Quamobrem, quæ ex charitate non sunt, ea omnia ex cupiditate, ideoque vera peccata esse prædicant: Hinc omnia opera Infidelium, & peccatorum cum ex charitate non sint, veluti ex vitiata radice prodeuntia infecta esse atque peccata ajunt: Hinc vel ipse timor gehennæ, quo peccator ad conversionem disponitur, actus reliqui, qui à charitate non oriantur, cujusque generis sint, vera peccata esse definiunt. Hac de causa, ajunt, liberum arbitrium sine sanctificante gratia nihil nisi peccatum operari posse, atque gratiam omnem extra dominantem charitatem, etiam sufficientem, excludunt. Hæc indicasse sufficiat, ut inde concludere clare possim, toto Cœlo Thomistarum, Augustinianensium, aliorumque Theologorum opiniones, ab horum Novatorum erroribus diffidere. Nam ut incipiam à libero arbitrio.

Quis horum est, qui Adami peccatum extinctum asserat? Numquid illud perimit gratia efficax? At hæc infirmo, & attenuato arbitrio à Deo datur, ut illud roboret, adjuvet, perficiat, modo tamen ejusdem indoli consentaneo, libero scilicet, cum libera sit illius indoles. Gratia enim efficax quæ lapsis hominibus datur medicinalis, est, neque præsumi potest, peritum medicum cognito ægroti morbo medicinam porrigere, quæ illum occidat. Quis ergo credat Deum divinum medicum, cui arbitrii infirmitas cognita est, congruam medicinam non porrigere? Si Adami peccatum non extinxit arbitrium, numquid medicina divina illud interficiet? *Si non occiditur per vulnerantem*, inqui Prosper, *numquid per medentem?* Quod medicus gravi infirmitati, natura sua efficax remedium porrigat, ideone ægroti natura detrimentum accipiet? Paucis dicam, efficax gratia actio est Dei Omnipotentis, qui non tollere, sed roborare, juvare, perficere vult libertatem; ergo perficit, non minuit, non extinguit: alioquin effectus infinitæ causæ virtuti non responderet. Dices intellectu difficile est, qua ratione id cum arbitrio concilietur. At mysterium est, ut ait Augustinus, quid ergo mirum?

Hæc verò non ad Thomistas tantùm, sed etiam ad Augustinianos pertinent. Si enim medicinalis efficax gratia à Deo ad perficiendum libertatis usum destinata est, sive hæc præmotio dicatur, sive divina inspiratio, sive dilectio, sive delectatio prævia ac victrix, semper Dei actio est, atque effectum parit, quem Deus vult. Quid, si dicant moralem necessitatem afferre præviam prædominantem delectationem? Quis unquam hanc proscripsit opinionem? Sed ut os obturdatur imperitis nonnullis, quibus Sorbonicus ille Turnellius imposuit, dum asseruit delectationem superiorem, seu relativè victricem basim constituere Janseniani systematis, paulò fusius rem agam. Opinio hæc damnata jam Janseniana hæresi propugnata fuit à Basilio Pontio, Augustino Burgensi, Mansio, Macedo, Haberto, Cardinali Lauria, Cardinali Norisio, aliisque; & Romæ sub oculis Pontificis Summi tradita & propugnata fuit ab Augustinianis, & Monachis Cassinensibus, ac asserta & typis tradita à Laurentio Berti, aliisque. Numquid passa id fuisset Apostolica Sedes, cujus judicio Janseniana hæresis damnata fuit, si res ita se haberet, ut Turnellius asserit? Imò pluries hæc doctrina expensa fuit, ac post illius examen, Norisius Cardinalis renunciatus fuit, ac Berti laudatus. Sed annon Moliniani ipsi propugnant gratiam relativam, comparatam malitiæ gradibus, quæque respectu Syriorum est efficax seu victrix, & respectu Corozaitarum inefficax est? Numquid hæc à Jansenianis differt, quia gratiam, non verò inspirationem, lumen cœleste, sanctam delectationem vocant? At hic non est de nominis appellatione contensio. Itaque cùm jam sit notum, Jansenium extinctum asserere arbitrium per peccatum Adami, jam patet fundamentum systematis: ac delectatio illa victrix in Jansenio non potest libertatem, quæ non est, tollere, sed naturam necessariè operantem flectere debet; ut ab aliis verò usurpata, juvat, fovet, perficitque libertatem, ut alia quæcumque efficax gratia.

Diffident præterea Thomistæ, Augustiniani, aliique ab istis Novatoribus: Quia isti præter dominantem charitatem, nullam aliam gratiam agnoscunt, ac sufficientem damnant. Contra verò Thomistæ sufficientem ad-

adſtrunt, quæ vere potentiam perficit, ac dat poſſe operari; atque hanc ab efficaci diverſam ſtatuunt, conceſſamque afferunt, non prædeſtinatis tantum, ſed Catholicis, hæreticis, ac etiam Infidelibus, licet nonnulli eorum cum aliis Catholicis ſentiant, non dari parvulis decedentibus in utero Matris, ac obcæcatis nonnullis peccatoribus, & Infidelibus: qua in re conſentientes quoque habent Auguſtinianos, qui gratiam ſufficientem, uſurpata ab Auguſtino phraſi, etiam parvam vocare ſolent, quod concupiſcentiæ conatus non vincat: Differunt vero iſti a Thomiſtis, quia ſine novo auxilio, hanc ſatis eſſe ajunt ad orandum, ſi homo velit, ut gratiam uberiorem ad vincendum aptam obtineat.

Aliud eſt Auguſtinianæ doctrinæ caput, quod cum damnatis erroribus aliqui imperiti confundunt, quod ſcilicet, ii doceant hominem teneri ad actiones ſuas humanas in Deum ultimum finem dirigendas, nec poſſe eas ita in Deum referre ſine gratia. At à Janſenianis, Bajaniſque hæc opinio longe diverſa eſt, cum Auguſtiniani dicant tantum vel actu, vel virtute in Deum referendas; cum adſtruant, præſto eſſe infidelibus, & peccatoribus etiam ſaltem non obcæcatis, gratiam, qua ita actiones dirigant ſuas; cum fateantur non ita eſſe mentem ab originali culpa depravatam, ut motus aliquos bonos natura ſua habere non poſſit, ac non habeat, & ut gratia diſtituta neceſſarie ad peccandum trahatur. Nam beatitudinis amor, qui in natura eſt, bonus eſt naturæ motus, & ſi qui ſint actus, qui ad Deum non referantur, juxta Auguſtinianos; non ſunt mali, ac lethalia peccata, quæ ab infecta dominante cupiditate inficiantur, ſed mali tantum dici poſſunt ob defectum rectæ ordinationis, ac fere ſemper culpa venialis, ac leviſſima ſunt. Rurſum gehennæ metum in pœnitente bonum, ac ſalutarem fatentur, ac Novatores hac in re validiſſime confutant, licet aſſerant eſſe præterea ad juſtificationem obtinendam neceſſariam initialem charitatem, qua & Deum pœnitens diligere incipiat, & ſeſe a creatura avertere, atque convertere ad creatorem. Hanc opinionem cenſura notari poſſe vetuit Apoſtolica Sedes, ut videre eſt in notis adjectis Theologiæ P. Antoine ex BENEDICTI XIV. doctrina. Vides ergo quam late diſtent Catholicorum opiniones a damnatis ſententiis.

Sed unum adhuc monendum ſupereſt, ſcilicet, notandos non eſſe Catholicos, qui, ſalva fide, qua credimus, hominem juſtificari per gratiam eidem inhærentem, gratiam ei neceſſariam eſſe ad bene agendum etiam ad initium fidei, eamque iis conferri omnibus, quos ſupra diximus, atque hanc arbitrii libertatem juvare, & roborare, non adimere, diverſo à recepto in Scholis modo ſupernaturalium donorum, & gratiæ interioris naturam explicent. Nam id Philoſophi potius modum declarantis, quo actiones noſtræ fiant, habituſque in anima inſint, munus eſt, quam Theologi revelationem unice proponentis, atque conſecutiones ex ea deducentis. Quis ergo reprehendat illos, qui ſanctificari animam per charitatem aſſerant, & charitatem eſſe vel Dei in nobis permanentem actionem, vel inſpiratam divinitus dilectionem, quæ naturam elevet, elevatam ad Deum amandum, ejuſque amore agendum inclinet, adjuvetque etiam ut vere actu diligatur Deus, vel Dei amore quidquam agatur? Si hæc ſalva libertate fiant, quid eſt, quod damnari poſſit, præſertim cum aliæ etiam divinæ in homine gratiæ operationes juxta definitam ab Eccleſia doctrinam explicentur? Dum neceſſitas gratiæ ſalvatur ad initium fidei, ad ſanctitatem, ad credendum, ſperandum, agendumque ut oportet, libertas una cum gratia operante, & myſterium in concilianda gratia cum libero arbitrio, ſalva fides, ac Eccleſiæ doctrina eſt.

CAPUT XVII.

Decretum SS. D. N. Alexandri VII. Feria V. die 30. Januar. 1659.

IN Congregatione Generali S. Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſimo Domino Noſtro Domino Alexandro divina Providentia Papa VII., ac Eminen. & Reverendiſs. DD. S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus in univerſa republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus a Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Cum nuper à Regularibus mendicantibus diœceſis Andegaven., Judicio Sedis Apoſtolicæ (ad quam dumtaxat controverſias Fidei, ac morum univerſalis Eccleſiæ pertinet definire) infra inſertæ propoſitiones fuerint ablatæ, de mandato SS. Domini Noſtri, Domini Alexand. divina Providentia Papa VII. plurium Theologorum, & Canoniſtarum à Sanctitate Sua ad id ſpecialiter deputatorum exa-

examini sunt commissa, quo peracto, & relato Sanctitati suæ unanimi eorumdem Theologorum, atque Canonistarum censura. Idem Sanctissimus auditis votis Eminentissimorum & Reverendissimorum DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum, easdem propositiones, prout infra qualificatas, auctoritate Apostolica declaravit, declaratas decrevit, & tales ab omnibus haberi præcepit.

1. Concil. Trident. non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut Secularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus Fidei, neque etiam Bulla Pii IV. pro confirmatione illius Concilii promulgata.

Est falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim, & Schisma inducens, Sacro Concilio Tridentino, & Sedi Apostolicæ injuriosa.

2. Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possunt Episcopi restringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confessiones audiendas, neque illas ulla ex causa revocare. Quinimo Ordinum mendicantium Religiosi ad eas approbationes obtinendas non tenentur; etsi ab Episcopis Religiosi non probentur, rejectio illa tantumdem valet, ac si approbatio concessa fuisset.

Complexe accepta est falsa, temeraria, scandalosa, & erronea.

3. Regulares Ordinum mendicandum semel approbati ab uno Episcopo ad confessiones audiendas in sua diœcesi, habentur pro approbatis in aliis diœcesibus, nec nova Episcoporum indigent approbatione. Regulares habent potestatem absolvendi à peccatis Episcopo reservatis, etiamsi ab Episcopo auctoritas ipsis indulta non fuerit.

Quoad primam partem est falsa, & saluti animarum perniciosa. Quoad secundam partem est falsa, auctoritati Episcoporum, & Sedi Apostolicæ injuriosa.

4. Nullus in foro conscientiæ Parochiæ suæ interesse tenetur, nec ad annuam Confessionem, nec ad missas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, Fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catechesibus annunciantur, & docentur.

Quoad primam, & secundam partem simpliciter accepta est erronea, & temeraria: suppositis vero privilegiis Apostolicis, nullam meretur Censuram. Et quoad tertiam partem de auditione verbi Dei servetur dispositio sacri Concilii Tridentini.

5. Talem legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia Provinciarum, vel Nationum sancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Ecclesiasticis censuris mulctare possunt.

Suppositis itidem privilegiis Apostolicis, nullam meretur censuram; verum ista non est prædicanda, nec publice docenda, prout nec præcedens quarta.

6. Regulares mendicantes petere possunt licite à Judicibus Secularibus, ut injungant Episcopis, quatenus ipsis mandata concedant ad prædicandum in Adventu, & Quadragesima: Quod si renuant facere Episcopi, decretum Judicum Secularium tantumdem valet, ac si permissio dictis Religiosis concessa fuisset.

Et falsa, erronea, & in hæresim, ac Schisma inducens.

Hanc ergo qualificationem, & declarationem à cunctis tenendam, sequendam, & in praxi observandam esse, Sanctitas Sua declaravit, & mandavit sub pœnis contra Schismaticos, Temerarios, Seditiosos, ac de hæresi suspectos respective impositis. Contrariis quibuscumque non obstantibus &c.

Nota. Adeo clara est affixa sex supra recensitis propositionibus censura, ut explicatione nostra non egeant. Vide tamen, si placet, apud Auctorem earumdem refutationem.

CAPUT XVIII.

Decretum alterum ejusdem Pontificis die 24. Septembris 1665.

Sanctissimus D. N. audivit non sine magno animi sui mœrore, complures opiniones Christianæ disciplinæ relaxativas, & Animarum perniciem inferentes, partim antiquas iterum suscitari, partim noviter prodire summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere; per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianæ vitæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore viam salutis, quam suprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse definivit, in animarum

rum perniciem dilatari, seu verius perverti contingeret, idem Sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatiosa, lataque, per quam itur ad perditionem, via pro pastorali sollicitudine in rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus serio commisit: Qui tantum negotium strenue aggressi, ei sedulo incumbentes, & mature discussis usque ad hanc diem infrascriptis propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati Suæ singillatim exposuerunt.

1. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

De eadem sic Clerus Gallicanus in sua censura an. 1700. 4. Septembris. *Hæc propositio est scandalosa, in praxi perniciosa, erronea, fidei, & Evangelii oblivionem inducit.*

Repugnat S. Thomæ 2. 2. quæst. 44. art. 2. ad 1. ubi sic: *dantur præcepta de actibus virtutum*; atqui præcepta hæc specialia sunt, & specialiter obligant. Eadem enim est omnium virtutum Theologicarum ratio: atqui ex eodem S. Thoma 1. 2. q. 100. art. 10. *actus charitatis cadit sub præceptum legis, quod de hoc specialiter datur*; ergo.

Et vero fides specialiter præcipitur Hebr. 11. his verbis: *Accedentem ad Deum credere oportet, quia est*, & Joann. 1. *Hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine Filii ejus?* Spes præcipitur Psalm. 4. *Sperate in Domino*. Charitas Matth. 22. *Diliges Dominum Deum tuum*; & alibi toties, ut lex tota ad præceptum charitatis quodammodo revocari videatur; ergo tenetur fidelis ad actus virtutum Theologicarum, non solum per accidens, puta cum eos elici necesse est, ut vitetur grave aliquod peccatum, quod nemo unus negavit; sed per se, & ex vi specialis præcepti. Vide Auctorem *de Fide* quæst. 14. Resp. 2. *de Spe* q. 11. & *de Charitate* cap. 11. art. 1. q. 1.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

Censura Cleri Gallicani; *Doctrina hac propositione contenta falsa est, scandalosa, contraria juri divino, & humano, tam Ecclesiastico, quam civili, imo & naturali.*

Repugnat Concilio Tridentino, quod *detestabilem duellorum usum fabricante diabolo introductum esse declarat*: sess. 25. cap. 19. Quæ sane declaratio vix quidquam prodesse potest, si duellum ad evitandam timiditatis notam acceptare liceat, quia semper notam hanc verebuntur homines mundani, est ergo falsa hæc propositio, occasionem præ se fert ruinæ spiritualis proximi, cum duella foveat, divinæ legi opponitur, quæ occisionem vetat, & etiam naturali, quæ docet ob inanem mundi gloriam non esse exponendam animam certo æternæ salutis periculo, ac ob vanum timorem, vitam, cujus Dominus est Deus, exponi certo periculo non posse.

3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 28. Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa, & tolerata est.

Patet ex hujus propositionis censura, quid faciendum in praxi. In hac enim materia, aliisque similibus mere positivis, sufficit pro omni expositione declaratio S. Sedis explicantis Constitutiones suas. Vide in tractatu *de Censuris* notam à nobis adjectam, in qua hujus propositionis mentio fit, ejusque sensus exponitur.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque seculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.

Repugnat D. Thomæ qui in suppl. q. 20. art. 2. potestas ordinis, ait, quantum est ad se, extendit se ad omnia peccata remittenda: *Sed, quia ad usum hujusmodi potestatis requiritur jurisdictio, quæ à majoribus in inferiores descendit, ideo potest Superior aliqua sibi reservare, in quibus inferiori judicium non committat*. Et iterum: *Quandoque est consuetudo in aliquo Episcopatu, quod enormia crimina ad terrorem reserventur Episcopo*; Ergo Prælati Regulares, absque Superiorum Ecclesiasticorum consensu, à censuris reservatis absolvere non possunt. Porro potestas absolvendi ab hæresi etiam occulta, nedum seculares, sed etiam subditos suos, jam non competit Regularibus, prout declaravit S. Congregatio ann. 1618., de quo consule Dominicum Vivam in examine hujus propositionis. Vide etiam quæ dixi *de Obligationibus*,

 & in-

& in nota adjecta quaest. VIII. c. 3. *de Fide*, ubi ostendi hanc facultatem sublatam etiam esse Episcopis per Bullam Coenae.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hareticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

Repugnat D. Thomae 2. 2. q. 37. art. 7. in corp. *Quadam peccata*, ait S. Doct. *occulta sunt, quae sunt in nocumentum proximorum, vel corporale, vel spirituale, puta si aliquis occulte tractet, quomodo Civitas tradatur hostibus, vel si hereticus privatim homines à fide avertat*, ut avertere solet id hominum genus, quorum sermo, ut cancer serpit: *Et quia ille, qui sic occulte peccat, non solum in se peccat, sed etiam in alios, oportet statim procedere ad denunciationem, ut hujusmodi nocumentum impediatur*. Tunc autem non requiret discretus judex, ut probes, sed ut criminis indicia declares, & exponas. Vide, quae dicta sunt ab Auctore *de Correctione fraterna* q. III. n. 2.

6. Confessarius, qui in Sacramentali confessione tribuit Poenitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.

Haec propositio puerili distinctione denunciandi necessitatem eludit. Nam cum Apostolica Sedes veluti haereseos suspectos denunciandos jusserit Confessarios qui, loco medicinae venenum poenitentibus praebent, eos provocando ad turpia, vel in Confessione vel immediate antea vel post, aut occasione confessionis, manifestum est, eos quoque denunciari voluisse, qui per chartam, domi legendam ad turpia sollicitaverit. Vide nostram *appendicem de Sollicitatione*.

7. Modus evadendi obligationem denunciandae solicitationis est, si solicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum ab solvere absque onere denunciandi.

Eadem est ratio propositionis hujus, quae praecedentis; an enim sollicitans, qui sollicitati confessionem excipit, potest eum eximere à lege eidem per Superiores legitimos imposita? Mera igitur sunt haec subterfugia ad eludendas Superiorum leges.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

In hac propositione auri sacra fames omnibus Christianis, praecipueque vero Sacerdotibus servare interdicta regnat. Veritas censurae hinc patet, quod Ecclesia, quae ut continuo, & indefesse loquitur Doctor Angelicus, errare non potest, non patiatur, ut Sacerdos de specialissima sacrificii parte pro nutu disponere, eamque à se pro nummis ablegare possit. Cum ex ejusdem Ecclesiae praecepto pro se Missam offerre debeat, ut patet ex his Offertorii verbis: *pro innumerabilibus peccatis & offensionibus & negligentiis meis*. Praeiverat Apostolus Hebr. VII. ubi docet, Sacerdotes *necessitatem habere, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi*.

9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missae celebrandae traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

Haec propositio titulo duplici reprobanda est, 1. quia justitiam laedit. Quo enim titulo Sacerdotes collato alteri minori stipendio alteram stipendii partem sibi retinent? 2. quia negotiationem importat Clericis in materia etiam prophana, & à fortiori in materia sacra prohibitam, prout docet S. Thomas 2. 2. quaest. 77. art. 4. ad 3. Hinc colligunt Viva, & alii accuratiores, eum qui per alium celebrat, teneri ex justitia ad ferendum eidem stipendi excessum, quem penes se, & nullo ex titulo servaverat. Vide censuram à BENEDITO XIV. in eos latam, qui mercimonia exercent Missarum.

10. Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre; Neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

Haec propositio repugnat his D. Thomae verbis in supplem. quaest. 71. art. 14. ad 2. *Suffragium Missae distributum in multo minus prodest singulis, quam prodesset si fieret pro uno tantum*: Repugnat etiam rationi, quia quidquid sit de participatione unius ejusdemque sacrifici in plures distributi, certe stipendium non datur Sacerdoti tamquam pretium fructus sacrificii, sed tamquam aliud a lege, vel consuetudine statutum ad Ministri substentationem: porro nulla lex permisit unquam plura pro uno Sacrificio recipi stipendia, sed id omni, & quocumque tempore in Ecclesia Christi inviolate prohibitum est, & multo magis cum intervenit promissio contraria juramento confirmata.

11. Peccatum in Confessione omissa, seu obli-

oblità ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est temeraria, erronea, & confessionis integritati derogat.*

Repugnat expressissimis D. Thomæ verbis in suppl. quæst. 10. art. 5. ad 3. *Aliquis tenetur iterum confiteri, cum ad memoriam peccatorum venerit, sicut pauper (quæst. 2. art. 3. ad 2.) qui non potest solvere, quod debet, tenetur cum primo potest:* Quid efficacius ad perimendum hujus propositionis errorem? Et vero, ait Viva, se habet secundum quid ad secundum quid, sicut se habet simpliciter ad simpliciter; ergo sicut, qui nullatenus peccata deposuit, eadem licet per sinceram contritionem sibi dimissa deponere tenetur quam primum potest; ita & ea quis deponere tenetur, quæ sibi è memoria exciderant, & deinceps animo occurrunt? Vide auct. art. 2. *de Confessione* quæst. VIII.

12. Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

Censura Cleri Gallicani: *Doctrina hac propositione contenta falsa est, temeraria, scandalosa, erronea, in hæresim, & schisma inducens, Concilio Tridentino contraria, Ecclesiasticæ Hierarchiæ destructiva, invalidis confessionibus viam aperit, jam olim à Summis Pontificibus, & à Clero Gallic. damnata;* Pluries à Romanis Pontificibus hæc propositio proscripta fuit. Hanc enim non competere Regularibus facultatem declaravit Sac. Cong. Concilii 10. Septembris 1572. approbante Gregorio XIII., Cong. Episcoporum, & Regularium die 9. Januarii 1601. abbrobante Clemente VIII. ac deinceps 7. Januarii 1617. approbante Paulo V., quod & præstitit etiam sub Urbano VIII. quamobrem Alexander VII. istam propositionem proscripsit, & Clemens X. Const. incipiens *Superni magni*, non solum denuo definivit, per *Mare magnum*, aliave privilegia, nulli Regularium cujuscumque ordinis, instituti, seu Societatis, etiam Jesu, factam esse potestatem absolvendi à casibus Episcopo reservatis, sed insuper sancivit *habentes facultatem absolvendi à casibus omnibus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideo à casibus Episcopo reservatis absolvere posse.*

13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ propositionis præcedentis. Vide Auctorem nostrum *de Pœnitentia* c. 111. art. 1. q. 3.

14. Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

Censura Cleri Gallic. *Hæc prositio temeraria est, erronea, sacrilegio favet, & præceptis Ecclesiæ illudit.*

Repugnat rationi, quæ satis docet non magis impleri præceptum Confessionis per Confessionem voluntarie nullam, quam præceptum restitutionis per exhibitionem monetæ falsæ. Repugnat etiam S. Thomæ, secundum quem ad pœnitentiam requiritur *ex parte, ipsius, qui suscipit Sacramentum.... Contritio, quæ est de essentia Sacramenti.* Quæro autem, an contritio voluntarie nulla, & sacrilega fit de essentia pœnitentiæ. Denique confessio, quam præcipit Ecclesia semel saltem in anno, non alia est, quam à Deo præcepta; hanc enim Ecclesia fieri jubet, Deus vero Confessionem jubet, quæ peccatorem cum ipso reconciliet, ideoque validam.

15. Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.

Repugnat D. Thomæ 3. par. q. 90. art. 2. *Requiritur ex parte pœnitentis*, ait S. Doctor, *quod recompenset secundum arbitrium ministri Dei, quod fit in satisfactione.* Sane ex Concilio Tridentino sess. 14. c. 8. *Pœnæ satisfactoriæ magnopere à peccato revocant, & quasi fræno quodam pœnitentes coercent.... medentur peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actibus tollunt:* atqui ii effectus saltem ex præcipua sui parte haberi non possent, si sufficeret pœnitentiam uni imposi tam, per alium impleri. Quanta inde iis præsertim, qui opum divites sunt, peccandi, & numquam satisfaciendi facilitas?

16. Qui Beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est falsa, temeraria, Concilio Tridentino contraria.* Quod consulendum est, sess. 23. cap. 15. ubi decernitur: *Nullum etiam Regularem posse confessiones secularium etiam Sacerdotum, ac proinde etiam Parochorum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut beneficium parochiale habeat, aut ab Episcopis idoneus judicetur, & approbationem*

nem obtineat. Et vero, ne ipsis quidem Episcopis extra propriam Dioecesin versanti bus licet sibi in Confessarium eligere Sacerdotem, qui approbatus non sit, prout re diu graviter expensa definivit Gregorius XIII. apud Vivam hic n. 7.

17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est scandalosa, erronea, Decalogo aperte repugnat, cædibus patrocinatur, & Magistratibus, ipsique humanæ societati certam perniciem intentat*. Hæc ipsa Cleri censura suam secum probationem trahit. Vide Auctorem *de Just. & jure* cap. XI. q. 10.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis. Et vero, ubi apud eos, qui homicidam hanc propositionem evomuerunt; ubi, inquam, patientia Christiana? Ubi illud Christi: *Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversus vos mentientes?* Ubi moderamen inculpatæ tutelæ à Theologis omnibus requisitum?

19. Non peccat Maritus occidens propria auctoritate Uxorem in adulterio deprehensam.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est erronea, crudelitatem, privatamque vindictam approbat*.

Repugnat & rationi, & auctoritati D. Thomæ 2. 2. quæst. 64. art. 3. *Principibus habentibus publicam auctoritatem solum licet malefactores* (quibus sane annumeranda est adultera, quæ juxta legem Moysis lapidanda erat) *occidere, non autem privatis personis*, qualis est maritus relative ad vitam uxoris. *Vir enim non est judex uxoris, & ideo non potest eam interficere, sed coram judice accusare*; in Supplem. quæst. 60. art. 1. ad 1. ubi quæstionem hanc ex professo versat Doctor Angelicus. Præiverat Augustinus lib. 11. de Adult. Conjug. ubi occisionem hanc vocat *rem nefariam*, & merito, tum quia non licet quemquam inauditum damnare, cum Deus ipse Adamum audire voluerit, dicens, *Adam ubi es?* Porro enim innoxia est uxor, & à stupratore oppressa, tum quia si rea sit conjux, & sponte succubuerit libidini, in æternum damnabitur, quo malo nullum esse gravius potest.

20. Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pœna.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio falsa est, temeraria, cavillatoria, ac præceptis Ecclesiasticis illudit*.

Et vero, quia pœnæ non arbitrariæ, sed ipso naturali jure impositæ, obligant independenter à sententia judicis; Atqui restitutio ab iis facienda, qui horas omisere, non solum Ecclesiæ legibus, sed ipso naturali jure imposita est. Quia ipso naturæ jure constitutum est, ut qui ex pacto ad aliquid faciendum tenetur sub certis conditionibus, nihil acquirat quando iidem conditionibus deest. Vide quæ dicta sunt ab Auctore tract. *de Obligation.* cap. 2. quæst. 11.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.

Repugnat D. Thomæ Quodlib. 1. quæst. 7. art. 2. *Prabendatus debitum, quod debet Deo, per se ipsum debet exsolvere*. Si per se ipsum debet, ergo non sufficit, ut per alium. Nec nocet, quod propositio loquatur de Beneficiario studiis vacante. Neque enim officii sancte recitati pensum, studiorum fructus retardare potest, cum Dei benedictionem inducat. Certe si juniores Beneficiarii non satis haberent intervalli, ut magnum Ecclesiæ officium recitarent, non deberent ab eo propria auctoritate abstinere, sed recurrere ad Episcopum, qui his in casibus non dispensat absolute, sed solius B. Virginis officii recitationem indulget.

22. Non est contra justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, perniciosa, erronea, hæresim simoniacam Sacra Scriptura, canonibus, & Pontificiis Constitutionibus reprobatam, mutato tantum nomine, per fallaciam mentis, sive directionem intentionis inducit*.

Repu-

Repugnat primis Christianismi principiis. Certe si semel stet non vendi Beneficium, quia solum venduntur temporalia ejus emolumenta; jam ne ipse quidem Giezi Simoniæ reus judicari potest. Longe aliter S. Thomas q. 100. art. 4. *Beneficiis*, inquit, *Ecclesiasticis, quoad fructus temporales, nullo modo vendere licet, quia vis fructibus venditis intelliguntur etiam spiritualia venditioni subjici.* Vide, quæ passim dicta sunt in art. *de Simonia* quæst. xx. *Resp.* 3. &c.

23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subjicere præcepto.

Censura Cleri Gallic. *Doctrina hac propositione contenta, falsa est, temeraria, scandalosa, perniciosa, Ecclesiasticorum mandatorum incuriam inducit, jejunii leges pravis artibus eludit.*

Repugnat saniorum quotquot fuerunt Theologorum judicio. Apud eos enim omnes receptum est illud S. Thomæ 1. 2. q. 96. art. 4. *Leges, non Ecclesiasticæ solum, sed & civiles habent vim obligandi in foro Conscientiæ*, ac proinde per se & ex natura rei, & secluso contemptu; ergo peccat mortaliter, qui eas in materia gravi infringit. Vide quæ dicta sunt in Tract. *de Legibus, & de Jejunio.*

24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.

Hæc adeo horrenda sunt, ut refutatione non indigeant. Inter vitia, quæ sunt contra naturam, ait S. Thomas 2. 2. q. 154. art. 12. ad 4. *infimum locum tenet peccatum immunditiæ*, seu mollitiei, *quod consistit in sola omissione concubitus ad alterum. Gravissimum autem est peccatum bestialitatis, quia non servatur debita species, . . . post hoc autem est vitium sodomiticum, cum ibi non servetur debitus sexus.* Vide, quæ dicta sunt in Tract. *de Peccatis* quæst. 18. &c.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

Repugnat vel ipsi rationi, quasi vero fornicatio non sit crimen majus simplici tactu etiam mortaliter malo; quasi quoque fornicatio non pariat effectus, circa quos pœnitentem interrogari necesse est, puta, an Virgo deflorata fuerit &c. Vide quæ dixi in loco mox citato.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

Censura Cleri Gallicani: *Hæc propositio falsa, & perniciosa, verbo ei contraria, & judicum corruptelas inducit.*

Longe aliter D. Thoma 2. 2. q. 71. art. 4. ad 3. *Justitia*, inquit, *non declinat in unam partem magis, quam in aliam*, ergo ubi plena est utrinque æqualitas, plenum servare debet æquilibrium, absque eo, quod statera ejus in unam potius, quam in alteram partem auri pondere inclinetur. In hoc ergo casu id agere debet Judex, ut partes amice conveniant, aut ut rem de qua litigatur, ex æquo dividant inter se. Vide in Tract. *de Judicum obligationibus.*

27. Si liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet, rejectam esse à Sede Apostolica tamquam improbabilem.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio, quatenus silentium, & tolerantia pro Ecclesia, vel Sedis Apostolicæ approbatione statur, falsa est, scandalosa, saluti animarum noxia, patrocinatur pessimis opinationibus, quæ identidem temere obtruduntur; atque ad Evangelicam veritatem iniquis præjudiciis opprimendam, viam parat.*

Hæc propositio ex omni parte peccat, & quidem 1. quatenus juniorum libros, veterum placitis præponere videtur, contra id quod ait S. Cœlestinus I. epist. 1. *desinat novitas lacessere vetustatem.* 2. Quatenus supponit Apostolicam Sedem tacito assensu probare quidquid solemni judicio non improbat. Quasi vero vel omnia, quæ singulis diebus exurgunt opinionum portenta, singulis diebus configere possit, vel pudendas eas approbaverit, aut permiserit opiniones, quæ à Theologis primum, deinde ab Episcopis reprobatæ, tandem ab ipsis Rom. Pontificibus crescente malo confixæ sunt. Et vero Innocentius XI. & Alexander VIII. in Decretis suis monent, non censendas esse approbatas alias propositiones ibi non expressas, etiamsi Sedi Apostolicæ exhibitæ sint ut damnentur. 3. Quia cum nulla sit pene propositio tam horrenda, quæ approbatores suos non habuerit, nulla quoque erit laxitas, quam practice sequi illicitum sit.

28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio seditiosa*

tiosa est, Apostolica doctrina, ac dictis Dominicis aperte contradicit.

Et vero Luc. xx. ait Christus: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*: Et Rom. xiii. ait Apost. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit .... Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*. Vide, quæ dixi in Tract. *de Legibus* c. 11. q. 1. & seq.

Quibus perpensis, dum similium propositionum examini cura, & studium impenditur, interea idem Sanctissimus, re mature considerata, statuit & decrevit, prædictas propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas: sicut eas damnat, ac prohibet; ita ut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, & defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præter quam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districte in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali, ac specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

CAPUT XIX.

Decretum tertium ejusdem Alexandri VII. Die 18. Martii 1666.

Sanctissimus D. N. post latum Decretum die 24. Septembris proxime elapsi, quo viginti octo propositiones damnatæ fuerunt, examinatis sedulo, & accurate usque ad hanc diem infrascriptis aliis, quadragesimum quintum numerum implentibus, per plures in Sacra Theologia Magistros, ac per Eminentissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales adversus hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, eorum suffragia singillatim super unaquaque ipsarum audivit.

Propositio 29. In die Jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit Jejunium.

Censura Gallic. eadem quæ xxiii.

Idem etiam motivum, quia qui sæpius modicum quid comedendo ad notabilem quantitatem devenit, se habet, ut qui sæpius modicum quid furando ad gravem summam pervenit; & is utique gravis tandem peccati reum se constituit. Vide, quæ dicta sunt tom. 1. *de Ecclesiastico jejunio* q. vi. *Resp.* 3. ubi satis superque demonstratum est modicam cibi quantitatem sæpe repetitam illam nutritionem efficere, quæ mortificationi opponitur, quam Ecclesia per jejunium vult, atque optat.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione Jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis. Vide, quæ dicta sunt loco supra citato quæst. vii. ibi enim ostenditur experientia constare Officiales illos posse sine gravi nocumento jejunare, & ab Ecclesiæ præcepto non posse homines sine gravi ratione excusari.

31. Excusantur absolute a præcepto jejunii illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ xxiii.

Utramque hanc propositionem prædamnavit Angelus Scholæ 2. 2. q. 147. art. 4. ad 3. his verbis: *Si immineat necessitas statim peregrinandi, & magnas dietas, pedestres nimirum, vel onerosa faciendi, vel etiam multum laborandi .... Et simul cum hoc non possint Ecclesiæ jejunia observari, non obligatur homo ad jejunandum*, ergo a jejunio non excusantur ii, de quibus agunt prædictæ propositiones. Vide, quæ dicta sunt eadem quæst. vii. cit. n. 6.

32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. q. 147. art. 8. ad 3. *In qualibet jejunio*, ait S. Doctor, *interdicitur esus carnium, in jejunio autem Quadragesimali interdicuntur ova, & lacticinia*, ergo evidens est ab ovis, & lacticiniis per Quadragesimam esse abstinendum iis in locis, ubi huic consuetudini ex generali, vel speciali Superiorum dispensatione derogatum non est; sicut ei quoad lacticinia in Gallia derogatum est. Quamquam, & multæ sunt in illo regno Diœceses, in quibus modica pecuniæ summa pro lacticiniorum redemptione à singulis solvitur, ut in Diœcesi Bononiensi. Vide in cit. Tract. quæst. 1.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Hora-

Horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea Beneficiatus de fructibus sui beneficii fecerit.

Propositio plane absurda, non enim magis restituuntur fructus injuste percepti per eleemosynas præcedentes, quam bonum pauperi ereptum eidem restitutum censeatur per eleemosynas eidem, vel alii cuilibet antea facta. Et vero eleemosyna de se gratuita est, quod autem gratuito datur, justitiæ debitum non expungit.

34. In die Palmarum recitans officium Paschale satisfacit præcepto.

Propositio falsa, quia sola officii præscripti recitatio satisfacere potest, nisi quandoque excuset bona fides aliud pro alio recitantis; quo etiam in casu compensanda venit officiorum inæqualitas. Vide quæ dicta sunt *de Religione*, ubi de Officio Divino, seu Horis canonicis quæst. IV.

35. Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsenti, & crastino.

Eadem, quæ in præcedentibus absurditas; quasi nempe unius, & integri officii recitatio, unicuique diei per Ecclesiam affixa non sit; vide hic uberes, sed amaros probabilitatis fructus; certe stando in propositione XXVIII. superius relata, poterat unusquique practice sequi opiniones mox adductas ante judicium Sedis Apostolicæ; sunt enim eæ omnes non in uno solum, sed & in pluribus libris juniorum.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ XII. idem & censuræ motivum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

Finita erat hæc revalidatio, atque etiamsi genuina fuisset jam non esset in vigore post censuram hujusce propositionis, quæ novam prædictarum indulgentiarum revocationem importat.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est falsa, perniciosa, apertum Concilii Tridentini Decretum invertit.*

39. Illa particula *quamprimum* intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ XXXVIII.

Æquitas censuræ propositionis utriusque ex sola Tridentini Concilii lectione manifesta est, & aperta. Sane vero quis unquam id fieri *quam primum* contendet; quod aliquando ad unum, vel alterum mensem protraheretur?

40. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. q. 154. art. 4. *Oscula*, ait, *sunt peccata mortalia, secundum quod libidinosa sunt*: atque oscula ob delectionem carnalem vere sunt libidinosa, & falsum supponunt, qui ea à periculo consensus ulterioris secludi supponunt. Quare enim placet osculum, nisi quia stimulat, & rapit cor hominis in id, ad quod de se, & propriæ corruptionis pondere vergit, & inclinatur.

41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo *Regalo*, dum deficiente illo, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & aliæ famulæ nimis difficile invenirentur.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio scandalosa est, perniciosa, hæretica, aperte repugnans præcepto Christi jubentis, manum, pedem, oculum quoque dextrum scandalizantem abscindere & projicere.*

Hæc Cleri censura suam secum probationem habet omni majorem exceptione. Vide quæ dicta sunt, ubi de occasione proxima.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obligat ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio in qua mutuo tantum mutui, & usura nomine, licet res eodem recidat, per falsas venditiones, & alienationes, simulatasque societates, aliasque ejusmodi artes, & fraudes vis Divinæ legis eluditur, doctrinam continet falsam, scandalosam, cavillatoriam, in praxi perniciosam, palliativam usurarum, verbo Dei scripto, ac non scripto contrariam, jam à Clero Gallic. reprobatam, Conciliorum, ac Pontificum Decretis sæpe damnatam.*

Ratio censuræ est, quia obligatio non repetendæ sortis ad certum tempus est mutuo intrinseca. Vide quæ fuse dicta sunt in Tract. *de Contractibus*, ubi de usuris.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plusquam per decem annos.

Exi-

Existimarunt aliqui cum Soto, animas, ut ajunt, *purgantes*, ultra annos decem non torqueri, quæ cerebri feriantis imaginatio, propositionis præcedentis fundamentum erat; verum hæc ab omnibus rejecta est: qui ergo legata in perpetuum habent, eadem in perpetuum adimplere tenentur ex justitia, quia pacta legitime sancita prorsus servari necesse est.

44. Quoad forum conscientiæ, reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.

Hujus propositionis falsitas aperte patet, tum ex constanti usu Ecclesiæ, quæ pœnitentes in excommunicatione fato functos, etiam post mortem absolvit, tum ex aliis, quæ dicta sunt in Tract. *de Censuris*.

45. Libri prohibiti donec expurgentur, possunt retineri, usquedum adhibita diligentia corrigantur.

Sua sunt libris prohibitis pericula, & multi sunt, qui eos legendo etiam ut id, quod malum est resecent, & corrigant, magno se seductionis discrimini objiciunt. Ac præterea in re tam gravi Ecclesiæ parendum est, quæ hos legere vetat, quoadusque juxta præscriptum à se modum libri vetiti corrigantur.

Quibus mature pensatis, idem Sanctissimus statuit, ac decrevit, prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas: sicut eas damnat ac prohibet; Itaut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possint (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districte in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

CAPUT XX.

Decretum SS. D. N. Innocentii XI. die 2. Martii 1679.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus, ovium sibi à Deo creditarum saluti sedulo incumbens, & salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiis, à fel. record. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum prosequi volens, plurimas Propositiones, partim ex diversis vel libris, vel thesibus seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subjecit. Quibus propositionibus sedulo, & accurate sæpius discussis, eorumdem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem Suam auditis. Idem SS. D. N. re postea mature considerata, statuit & decrevit pro nunc sequentes propositiones, unamquamque ipsarum, sicuti jacent, ut minimum tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas Sua per Decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati Suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

Censura Cleri Gallic. *Doctrina hac propositione contenta est respective falsa, absurda, perniciosa, erronea, probabilitatis pessimus fructus.*

Vide quæ dicta sunt in Tract. *de Conscientia*, ubi omni argumentorum genere probatum est nequidem probabiles esse opiniones illas, quas juniores Casuistæ docebant permissas, & licitas esse in concursu aliarum, quæ simul & tutiores sunt, & probabiliores. Sane propositio, de qua agitur, eo etiam titulo ridicula est, & absurda, quod non attendat in dubia collatione cujuscumque Sacramenti, grave semper reperiri periculum irreverentiæ. Immania probabilitatis

tis consectaria, malæ arboris fructus pessimi, ex decursu magis, ac magis innotescunt.

2. Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ propositionis præcedentis, idem & motivum, toties in jure Canonico repetitum, quod nempe in dubiis, & à fortiori in iis, quæ sunt plus quam dubia, qualia sunt minus probabilia, viam debeamus eligere tutiorem. Vide insuper quæ dicta sunt, ubi de obligationibus Judicum.

3. Generatim dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca quantumvis tenui, modo à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio falsa est, temeraria, scandalosa, perniciosa, novam morum regulam, novumque prudentiæ genus nullo scripturarum, aut traditionis fundamento, cum magno animarum periculo statuit.*

Eamdem in citato *de Conscientia* tractatu à fundamentis subversam reperire est.

4. Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ primæ Innocentii XI. & eadem censuræ ratio.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est scandalosa, perniciosa, piarum aurium offensiva, erronea, impia, primum, & summum mandatum irritum facit, atque Evangelicæ legis spiritum extinguit.*

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis.

7. Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus.

Censura Cleri Gallicani eadem, quæ præcedentium: *præcipitur*, ait D. Thom. 2. 2. quæst. 44. art. 5. ut *ex tota fortitudine, vel virtute, vel viribus Deum diligamus*. An ex tota virtute diligit, qui semel in vita, aut singulis quinquenniis diligit? An censeretur filius impositam sibi à Deo de honorandis parentibus legem adimplere, si semel in vita, aut per quinquennium debitam patri reverentiam præstaret? Hæc quorum Turcas puderet, quomodo animis volvere, ac multo magis verbis exprimere ausi sunt viri Christiani? Vidæ, quæ dicta sunt *de Charitate*.

8. Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, perniciosa, erronea, & ad Epicuri scholam ableganda.*

Repugnat D. Thomæ 1. 2. q. 18. art. 9. sic loquenti: *Cum rationis sit ordinare actum à ratione deliberativa procedentem, si non sit ad debitum finem ordinatus, ex hoc ipso repugnat rationi, & habet rationem mali.* Porro quis nisi Epicuri alumnus, voluptatem dixerit finem esse cibi & potus? Vide, quæ dicta sunt de virtute temperantiæ, & de necessitate omnes, & singulos actus ad Deum referendi.

9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

Longe aliter D. Thomas in supp. quæst. 4. art. 7. *Duobus solum modis Conjuges absque omni peccato conveniunt; scilicet causa procurandæ prolis, & debiti reddendi; alias autem ibi est peccatum ad minus veniale.*

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

Censura Cleri Gallicani: *Hujus propositionis doctrina scandalosa & perniciosa est, piarum aurium offensiva, & secundo charitatis præcepto contraria, respective hæretica, & omnem, vel in ipsis parentibus, & liberis humanitatis sensum extinguens.*

11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis.

Utraque propositio præceptum fraternæ Charitatis directe subvertit. Certe proximum sicut nos, & post Deum diligere jubemur. Deum autem, & nosmetipsos non exterius solum, sed & interiori, ac formali actu diligere præcipimur. Unde Angelus scholæ 2. 2. quæst. 25. art. 9. *effectus*, inquit, *& signa Charitatis ex interiori dilectione procedunt, & ei proportionantur.* Vide dicta, ubi de præcepto Charitatis.

12. Vix in secularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

Cen-

Censura Cleri Gallicani : *Hæc propositio est temeraria, scandalosa, perniciosa, erronea, Evangelicum de eleemosyna præceptum pessumdat.*

Hujus censuræ veritas, & æquitas per se patet, & amplius adhuc ex iis elucescet, quæ dicta sunt agendo de eleemosyna in tract. *de Charitate*. Fundamentum erroneæ hujus propositionis hoc fuit, quod liceat ditissimis, ipsisque adeò Regibus servare sua ad suum, suorumque statum augendum, quo semel jacto principio, vix locupletissimi quique superfluum habebunt, cum ambitio, & effrænis cupiditas nunquam dicant, *satis est*. Aliter sentit S. Thomas 2. 2. q. 32. art. 5. ad 3. ubi definit, mortaliter peccare eum, qui non dat eleemosynam ex iis, quæ sibi necessaria non sunt *secundum præsentem statum*. *Nec oportet*, inquit, *quod homo consideret omnes casus, qui possunt contingere in futurum*, puta sui, suorumque ad statum altiorem promotionis; *hoc enim esset cogitare de crastino*.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu parere & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ x. Innocentii XI.

Censuræ ratio est, quia ex D. Thoma 2. 2. q. 25. art. 9. *Id quod habet majorem rationem boni, est magis diligendum, & quod Deo similius*. Ergo cum proximi vita majus sit bonum, quam ejusdem opes, & ex parte vitæ majorem cum Deo similitudinem habeat, magis vitam ejus, quam bona diligere debemus. Et vero proximum sicut nos diligere tenemur. Quis porro vellet, ut alius de sua vita tristaretur, & de morte sua naturali gauderet?

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis, eadem & ratio censuræ.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est falsa, scandalosa, execranda, pietati erga parentes contraria, viam crudelitati, & avaritiæ aperiens*. Adde, & ab ipsis Ethnicis procul amandata, cum inter ferrei sæculi calamitates hanc enumeraverint, quod

Filius ante diem, patrios inquirit in annos.

Refellitur abundè ex iis, quæ ad præcedentes propositiones dicta sunt.

16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

Repugnat his D. Thomæ verbis 2. 2. qu. 62. art. 1. *De actibus fidei dantur præcepta in lege Divina. Dicitur enim Eccl. 2. Qui timet Deum credit illi*. Et vero, si fides non cadat sub præceptum speciale, non peccat specialiter infidelis, qui fidem sibi sufficienter propositam amplecti detrectat: quod repugnat, & D. Thomæ 2. 2. quæst. 10. art. 1. & constanti saniorum Theologorum judicio. Vide tract. *de Fide*, & notas ibidem adjectas.

17. Satis est actum fidei semel in vita elicere.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ primæ Alexandri VII. ad quam recurre.

18. Si à potestate publica quis interrogetur fidem ingenue confiteri, ut Deo, & Fidei gloriosum, consulo tacere, ut peccaminosum per se non damno.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio scandalosa est, præceptis Evangelicis, & Apostolicis aperte contraria, & hæretica.*

Audiatur S. Thomas 2. 2. quæst. 3. art. 2. *Apostolus dicit ad Rom. x. Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*, Et infra. *Si aliquis interrogatus de fide* (auctoritate publica) *taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet fidem, vel quod fides non esset vera, vel alii per ejus taciturnitatem averterentur à fide, peccaret mortaliter. In hujusmodi enim casibus confessio fidei est de necessitate salutis*. Vide tract. *de Fide*.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

Utriusque hujus propositionis doctrina, subtilis quidem, si non philosophice consideretur, sed theologice magnopere erronea est. Fidei enim certitudo, & firmitas non mensuratur ex motivis & rationibus quæ ad fidem tamquam præambula inducunt; sed ex operatione Dei, quo movente accipit humana mens; *Verbum auditus Dei, non ut ver-*

bum

bum hominum, *sed sicut est vere verbum Dei*, ideoque illud ea jam certitudine amplectitur, quæ omnem aliam seu moralem, seu naturalem excedit; ergo, qui audito Christi Evangelio ab hominibus aliquando nulla miracula patrantibus, Alcorani deinceps prædicationem audit ab hominibus, qui, ut Joannes & Mambres per præstigia illudunt, imprudenter prorsus assensum fidei sibi propositæ datum rejicit, & repudiat. Ita ferme Martinus Steyartius Tom. I. ed. 1736.

21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis; imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

Censura Clerici Gallic. *Hæc propositio scandalosa est*, *perniciosa*, *& Apostolicam fidei definitionem evertit*.

Si vera sit hæc propositio, jam 1. æternam salutem consequi poterit, quoddam hominum genus in fide scepticum, nihil in Religione tenens certum, sed suam singulis Christianismi sectis probabilitatem inesse existimans, desperansque de assequenda in tantis varietatibus certitudine. Longe aliter S. Thom. 2. 2. q. 2. art. 4. *Actus*, *qui est credere*, ait, *habet firmam adhæsionem* 2. Nemo fidelis tenebitur paratus esse vitam perdere potius quam deserere fidem; quis enim vitam pro notitia solum probabili, & erroris periculo obnoxia profundere teneatur? 3. Posset quis post intensos, & iteratos contritionis actus credere fide supernaturali se justificatum esse; cum ea justificatio probabiliter oriatur ex illa præmissa revelata universali, quod contritus gratiam consequatur: atqui consequens repugnat Trident. sess. 9. cap. 9.

22. Nonnisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio in Deum Remuneratorem*, *& in Christi Mediatoris nomen contumeliosa est*, *erronea*, *& hæretica*.

Repugnat expresse Apostol. ad Hebr. 11. *Credere oportet accedentem ad Deum*, *quia est*, *& inquirentibus se remunerator sit*; ubi non minus requiritur explicita fidei Dei Remuneratoris, quam explicita fides Dei unius; & hanc tamen nemo negat necessariam esse etiam necessitate medii. Et vero fides est basis, ac fundamentum spei nostræ, cum sit *sperandarum substantia rerum* ex eodem Apostolo; ergo fides non in Deum simpliciter, sed in Deum, ut à quo bona cuncta sperantur, ferri debet; ac proinde habere pro objecto Deum tanquam remuneratorem. Hinc S. Thom. lect. 2. hic *Non solum*, inquit, *est necessarium credere*, *quod Deus sit*, *sed quod habeat providentiam de rebus: aliter nullus iret ad ipsum*, *si non speraret aliquam remunerationem ab ipso*.

23. Fides late dicta ex testimonio Creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis.

Ratio censuræ hæc est, quod *per cognitionem naturalem homo non convertitur in Deum*, *in quantum est justificationis causa*, *unde talis cognitio non sufficit ad justificationem*. Verba sunt Doct. Angelici 1. 2. qu. 113. art. 4. num. 2. Et vero, inter principium justificationis, & justificationem ipsam aliqua intercedere debet proportio; ergo cum justificatio sit supernaturalis, necesse est, ut & supernaturalis sit fides, cui illa innititur. Hinc Tridentinum sess. 6. can. 3. *Si quis*, inquit, *dixerit sine Spiritus Sancti adjutorio hominem credere .... posse*, *sicut oportet*, *ut ei justificationis gratia conferatur*, *anathema sit*.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. q. 98. art. 3. ad 2. *Ille*, inquit, *qui jocose* (ac proinde in qualibet alia re levi.) *perjurat*, *non evitat Divinam irreverentiam*, *sed quantum ad aliquid magis auget*, *& ideo non excusatur a peccato mortali*. Consuetudo autem jurantes tunc demum excusabit, ait Steyartius ubi sup. pag. 23. cum de illa tollenda serio laborabunt.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est temeraria*, *scandalosa*, *perniciosa*, *bonæ fidei illudens*, *& Decalogo contraria*.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. q. 100. art. 3. *Cum voces*, inquit, *sint naturaliter signa intellectuum*, *innaturale est*, *& indebitum*, *quod aliquis voce significet id*, *quod non habet in mente*: porro, qui jurat sine animo jurandi, exterius simulat id, quod reipsa, & intus non facit; ergo vere mentitur, & peccat. Vide dicta *de Juramento*.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine,

fine, juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec est perjurus.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, perniciosa, illusoria, erronea, mendaciis, fraudibus, & perjuriis viam asserit, sacris Scripturis adversatur.*

27. Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

Censuræ Gallic. Cleri eadem, quæ præcedentis.

Utraque repugnat his D. Thom. verbis 2. 2. quæst. 89. art. 7. ad 4. *Debet juramentum servari secundum intellectum ejus, cui juramentum præstatur; Unde Isidorus dicit: Quacumque arte verborum quis juret, Deus tamen est, qui conscientiæ judex est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit.* Dupliciter autem reus fit, quia, *& Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capit.*

Nec nocet, quod aliquando grave proximi malum per amphibologias, & non aliter averti possit; nam, ut bene S. Thomas ibidem quæst. 100. art. 4. *Non licet aliqua inordinatione uti ad impediendum nocumenta, & defectus aliorum.* Quis æquivocationes nihil habere inordinati contendere ausit? Vide, quæ contra amphibologias, & mendacia dicta sunt Tract. *de Virt. Moral.* cap. IV. quæst. 11.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis, à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio scandalosa est, perniciosa, patrocinatur humanæ ambitioni, perjuria excusat, publicæ potestati contra Dei mandatum adversatur.*

Nec obstat, quod si non jures, crimen occultum fatearis; quia imputare tibi debes, quod te eas in angustias conjeceris. Adde, quod lex non intendit, ut occultum tui crimen reveles, sed ut ab officio, quod male ambiisti, & quod in Reipublicæ detrimentum exercebis te te retrahas. Unde tunc non imponitur præceptum justo rigidus, sed rationabile, & quod ad bonum publicum valde conducit.

Confirm. quia quando Superior promovendos ad Ordines interrogat de natalibus, de censuris, de irregularitatibus, aut eos qui matrimonium contrahere volunt, de impedimentis, etsi nulla tunc præcesserit infamia, aut semiprobatio, datur tamen obligatio candidè respondendi, adeoque occultum dedecus manifestandi, nisi tamen velint, is à matrimonio, illi ab Ordinibus abstinere; ergo à pari in casu proposito.

29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

Audiatur S. Thomas, qui pestilentem hanc doctrinam aperte damnat 2. 2. quæst. 93. art. 1. *Mendacium*, ait ex Augustino, *maximè perniciosum est, quod fit in his quæ ad Christianam Religionem* (ac proinde, quæ ad Sacramenta, potissimam Christianæ Religionis partem) *pertinent. Est autem mendacium, cum aliquis exterius significat contrarium veritati. Sicut autem significatur aliquid verbo, ita etiam significatur aliquid facto; & ideo si per cultum exteriorem aliquid falsum significatur*; ut revera significatur, cum simulatur administratio Sacramentorum, puta, cum metu mortis datur indigno hostia non consecrata, *erit cultus perniciosus*. Hinc olim condemnati *Libellatici*, qui numerata pecunia à Magistratibus Ethnicis obtinebant libellos fidem facientes, ipsos Cæsarum edictis de cultu Idolorum, quæ tamen non adoraverant, obsecutos fuisse. Hinc recentius damnati illi, qui intentionem ad Deum, aut crucem in sinu gestatam dirigentes, thus coram idolo adolebant. Probanda tamen, ait Steyaert, praxis Confessariorum, qui pœnitenti, quem non absolvunt dant benedictionem, ne apud alios suspicionem incurrat.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si quis impingat alapham, vel fuste percutiat, & post impactam alapham, vel ictum fustis fugiat.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est scandalosa, erronea, mundano honori inservit, ultionem, & homicidia excusat.*

Permittit quidem D. Thomas, ut is, cui mors intentatur, vim vi repellat. Verum calumnia non est propriè vis, ut saniores

quot

quotquot fuere Theologi advertunt: aliaque, quam percussionis via repelli potest, implorato scilicet Magistratus auxilio, quod si non juvet, dicendum cum propheta Rege: *propter verba labiorum tuorum, ego custodivi vias duras*. Et vero, quis nisi mundano spiritu refertus, existimet verum, solidumque honorem tam fragilem esse, ut à quocumque nebulone colaphum, aut fustem per injuriam infligente, viro honorato injuriam hanc pro Christo patienter sustinenti, auferri possit: Vide dicta ad Tractat. *de Justitiâ, & Jure* cap. 11. quæstione x.

31. Regulariter occidere possum Furem pro conservatione unius aurei.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio legi Dei, & ordini charitatis divinitus instituto contraria est, perniciosa, & erronea.*

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere; sicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem injuste impedientem.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ XXXI. præcedentis.

Horret animus eas audire propositiones, quæ ipsis etiam Clericis tribuunt feralem licentiam ferro, veneno, aut alio mortis genere grassandi in eos, qui sibi quoad Beneficiorum possessionem adversantur. Bene hic Steyaert. *De viris sanguinum salva me Domine.*

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne Puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est scandalosa, erronea, infandis homicidiis, & parricidiis procurandis apta.* Homicidii enim festinatio est prohibere nasci, nec refert natam quis eripiat animam, an nascentem disturbet.

35. Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere, cum paritur; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis.

Jungatur hæc propositio cum superiori, & manifestum erit fœtum quamdiu est in utero matris occidi posse à puella, mortem, vel infamiam, quæ semper imminet pertimescente. O extremum absurditatis! De his quinque propositionibus consule, quæ dicta sunt in Tract. *de Just. & jure* cap. citato quæst. v.

36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio quatenus furtum permittit in gravi necessitate falsa est, temeraria, & Reipublica perniciosa.*

Vide quæ dixi in Tract. *de Justitia*; Interim compara hanc doctrinam cum doctrina superiori de occidendo fure, & omnia furibus plena habebis. Furabuntur pauperes propter necessitatem, quæ sæpe est, & sæpe judicatur gravis; occident divites ob boni sui dilapidationem, saltem quoties cæreum sibi unum subripi videbunt, aut subripiendum pertimescent. Inde quæ, & quanta malorum strues?

37. Famuli, & famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio falsa est, furtis viam aperit, & Famulorum fidem labefactat.*

Peccat hæc propositio, quatenus quemlibet famulum in propria causa judicem constituit. Quod si semel admittatur, nulla erit in familiis pax, nullus ordo, nulla securitas. Vide quæ dicta sunt in Tract. *de Just. & Jure* cap. 5. quæst. IX.

38. Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est falsa, perniciosa, & furta etiam gravia approbat.*

Repugnat rationi, qui enim grandem per modica furta summam deprædatus est, jam incipit esse detentor rei alienæ in magna quantitate, ac proinde peccati mortalis reus, ni summam hanc partem restituat. Vide Auctor. cap. citato.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio falsa est, temeraria, fraudibus, & dolo patrocinatur, & justitiæ regulis repugnat.*

Repugnat D. Thomæ 2. 2. qu. 62. art. 7. Ubi

Ubi *ad restitutionem* obligatur *quicumque est causa injustæ acceptionis, & id quidem, ait S. Doct. contingit . . . . . movendo ad ipsam acceptionem, quod fit præcipiendo, consulendo &c.* Vidæ, quæ dicta in Tract. *de Justitia, & Jure* part. II. cap. IV. quæst. I. & sequent.

40. Contractus Mohatra licitus est etiam respectu ejusdem Personæ, & cum contractu retrovenditionis præviæ inito, cum intentione lucri.

Censura Gall. Cleri eadem quæ XLII. Alexandri VII. Vide Tractatum nostrum *de Contractibus* cap. V. quæst. XVIII. ubi ex professo probatum est contractum *Mohatra*, usuram esse, & omnino injustum.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

Censura Cleri Gall. eadem quæ XLII. Alexandri VII. Vide eundem Tract. cap. III. quæst. VIII. Resp. 2.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tanquam ex justitia debitum.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ XLII. Alexandri VII. Censuræ hujus æquitas patebit ex eodem Tractat. eademque quæst. & Resp.

43. Exinde non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

Longe aliter S. Thomas 2. 2. quæst. 100. art. 3. ad 4. *Non est licitum mendacium officiosum dicere, ad hoc quod aliquis alium à quocumque periculo liberet*, etiam mortis, ut ex contextu evidens est. Si mendacium hujusmodi à peccato veniali non vacat, quomodo à mortali vacabit falsi criminis exprobratio. Vide dicta superius, & Tractat. *de Virtutibus moralibus* cap. 4. quæst. I. & seqq.

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

Censura Cleri Gall. *Hujus propositionis doctrina falsa est, temeraria, scandalosa, erronea, spatiosam calumniatoribus, & impostoribus portam aperit; & claro detegit, quam nefaria placita probabilitatis nomine inducantur.*

Adde, quod istud Dei præceptum: *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium*, sic semper intellectum fuerit, ut graviter in materia gravi obligaret. Porro gravis est materia quælibet accusatio de crimine, quod quis ipse non perpetravit.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale fit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ XXII. Alexandri VII.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale; imo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis.

Censura Cleri Gall. eadem; quæ ejusdem propositionis XXII. Alexandri VII. *Hæc* opinionum portenta in Tract. *de Simonia* confutata reperies.

47. Cum dicit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc, *digniores*, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo: vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertiò, quando fit concursus.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio Concilio Tridentino contraria est, Ecclesiæ utilitati, ac saluti animarum, quæ à pastorum delectu præcipue pendet, adversatur.*

Hujus propositionis errorem nervose, & breviter præfocavit S. Thomas his verbis 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3. *Necesse est eligere ad Beneficia meliorem, vel simpliciter, vel in ordine ad bonum commune.* Vide quæ dicta sunt, ubi *de Beneficiis.*

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

Censura Cleri Gallic. *Doctrina hæc propositione contenta scandalosa est, perniciosa, castarum, ac piarum aurium offensiva, & erronea.*

Censuræ veritas, & æquitas ex se patent: *Fornicatio*, ait S. Thomas 2. 2. quæst. 154. art. 2.

art. 1. *est contra naturam prolis educandæ*, & ideo est *peccatum mortale*; ac proinde non ideo solùm vitiosa, quia prohibita. Certè si fornicatio nonnisi à Dei positiva lege habeat, quod peccatum fit, gentiles, qui legem hanc nesciebant, inculpabiliter fornicati fuere, quod repugnat Apostolo 1. Corint. 6. & Ephes. 5. ubi fornicatio inter vitia per se mala, & quæ per Christi gratiam abluenda sunt, numeratur. Sed de his prolixius in Tractat. *de Peccatis* artic. IV. quæst. II. dictum est.

49. Mollities jure naturæ prohibita non est: Unde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

Repugnat D. Thom. q. 15. *de Malo* art. 1. Repugnat Apostolo mollitiem recensenti inter ea peccata, quæ Ethnicos solam naturæ legem agnoscentes in perpetuum damnare potuerunt. Repugnat vel ipsis paganis, quos inter Martialis vir alioqui levissimus. Vide citatum caput.

50. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ XLVIII. Innocentii XI.

Repugnat Apostolo generatim, & indistinctè pronuntianti, Rom. VII. *Quod mulier, vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro*: Repugnat & Augustino, quem tamen in fœditatis suæ patrocinium adducere conati sunt pseudo-Casuistæ. *Non est ita existimandum*, ait l. 1. de Ser. Dom. c. 17. *quod hoc fœmina viro permittente, facere posse videatur, hoc enim omnium sensus excludit*. Vide dicta ad idem caput.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio scandalosa est, perniciosa, verbis Dominicis, & Apostolicis apertè contraria, & hæretica; quam enim dabit homo commutationem pro anima sua? & digni sunt morte non solùm, qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*: Censura hæc suam secum defert probationem. Appositè S. Thomas 1. 2. q. 62. art 7. ad 1. *Non solùm peccat ille, qui peccatum exequitur, sed etiam, qui quocumque modo peccati causa est, vel cooperatur*. Vide quæ dicta sunt ubi *de Scandalo*.

Nota cum Steyartio tenebrosam erroneæ Casuistarum Theologiæ profunditatem. Cùm audis *notabile detrimentum*, magni aliquid concipis. Cùm veneris ad rem ipsam nihil detegis. Potest juxta eos occidi homo? utique pro re gravi. Sed quænam ea est? *regulariter aureus unus*, vel ad summum paulo plures, sed quibus, nec vitam bovis in macello emas, potest & occidi, qui alterius honorem invadit. Sed invadere censetur, qui dat alapam, ictumve fustis, aut dicit, *mentiris*. Potest famulus Magistri libidinibus cooperari, si id faciat *metu notabilis detrimenti*. Cujusnam verò? an mortis? Non ita sanè, sed ne torvis oculis aspiciatur.

52. Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, & si absit contemptus.

Censura Cleri Gallicani. *Hæc propositio est scandalosa ad violandas leges tum civiles, tum Ecclesiasticas, & Apostolicas viam aperit, ac proinde Superiorum auctoritate prohibenda*.

Vide, quæ dicta sunt in Tract. *de Legibus*, ubi abundè probatum est id quod docet S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. *Leges* etiam civiles, & à fortiori Ecclesiasticas *habere vim obligandi in foro conscientiæ*, & quidem graviter in materia gravi, & secluso quocumque contemptu.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul, à diversis Celebrantibus audit.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio absurda est, scandalosa, illusoria, communique Christianorum sensui repugnat*.

Ratio est, quia plures diversorum Sacrorum partes non magis Sacrum unum efficiunt, quam caput Joannis, pectus Petri, & pedes Pauli simul sint unus homo. Sanè si quatuor diversarum partes audiens, Missam audire censeatur, qui decem aut viginti partes simul audierit, eam audisse, quid ni censeatur? O miseros parentes nostros, qui hæc compendia nescierunt! Ex propositionis hujus censura obiter colliges cum Steyartio, eum qui Missam audit à Consecratione usque ad finem, non satisfacere præcepto, si aliam posthac audiat à principio ad consecrationem.

54. Qui non potest recitare Matutinum, & Lau-

& Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ xx. Alexandri VII.

Idem prorsus, ac si dixeris, qui centum debet, & nonnisi decem solvere potest, non tenetur ad decem. Nec ridiculum minus est fundamentum assertionis, quàm assertio ipsa; ex ea tamen inferebant recentiores Casuistæ eum, qui totum, vel jejuni, vel Missæ audiendæ præceptum implere nequit, ne ad eam quidem partem teneri, quam potest: quòd si in restitutione sibi facienda non admisissent, cur in rebus Deo debitis tam facilè admiserunt? Vide dicta, ubi *de D. Officii recitatione.*

55. Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

Censura Cleri Gallic. *Doctrina hac propositione contenta temeraria est, scandalosa, erronea, impietati, & sacrilegiæ favet, & præceptis Ecclesiæ illudit.*

Repugnat Concilio Lateranensi, secundùm quod: *Omnis utriusque sexus debet reverenter ad minus in pascha Eucharistiæ Sacramentum suscipere. Si reverenter*, ergo non sacrilegè, sed cum debita animi præparatione. Fundamentum impiæ hujus assertionis hoc erat, & quod modus præcepti sub præceptum non cadat, & quod Ecclesia actus internos præcipere nequeat. Fallit utrumque. Tum quia præceptum Ecclesiæ sic impleri debet, ut nihil fiat contra finem actus præcepti, qui in Communione est unio cordis cum Christo. Tum quia Ecclesia cum Communionem, aliaque ejusdem generis multa præcipit, non tam præceptum condit novum, quàm determinet Divinum. Tum denique quia non ineptè probatur actus interiores ab Ecclesia præcipi posse. Vide quæ dixi in Tract. *de Legibus.*

56. Frequens Confessio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio temeraria, scandalosa, erronea, impia, & sacris litteris contraria.*

Audiatur vel ipsa ratio, & rationi consonans S. Thomas 3. part. q. 80. art. 4. ad 5. *Apostolus dicit* 1. ad Cor. 11. *Qui manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat, & bibit, idest condemnationem. Dicit autem Glossa ibidem, quod indignè manducat, & bibit, qui in crimine est*, ergo, qui est in peccato mortali, si hoc Sacramentum accipiat, damnationem acquirit; atqui est in crimine & peccato, qui *gentiliter* vivit seu qui instar Ethnici, Dei & Ecclesiæ leges nescit, suisque criminibus habenas laxat, ergo frequens ejus Communio nedum nota est prædestinationis, sed è contrario reprobationis, & quidam æternæ damnationis prodromus.

57. Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est hæretica.*

Repugnat Concilio Tridentino sic definienti: *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Vide superius dicta ad prop. XXXII. Innoc. XI.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

Censura Cleri Gallic. *Doctrina hac propositione contenta falsa est, temeraria, in errorem inducit, sacrilegiis favet, Christianæ simplicitati, Ministrorum Christi judiciariæ potestati, Confessionis integritati, atque ipsius Sacramenti institutioni, ac fini derogat.*

Repugnat vel ipsi rationi, quæ apertè declarat medico Spirituali, non secus ac corporali jus esse, ut interrogando cognoscat, an inveteratum sit necne malum, quod sibi curandum proponitur. Solidè S. Thomas in supplem. quæst. 9. artic. 2. ad 1. *Unum peccatum per se consideratum non ita demonstrat malam dispositionem peccantis . . . . . . quia in unum peccatum aliquis quandoque labitur ex ignorantia, vel infirmitate: sed multitudo peccatorum, seu eorum consuetudo, quod in idem redit in præsenti, demonstrat malitiam peccantis, vel magnam corruptionem ejusdem.* Quis porrò dixerit indifferens esse Confessioni, an pœnitens ex infirmitate, an ex magna & inveterata corruptione peccaverit?

59. Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessum, ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut indulgentiæ.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ præcedentis.

Repugnat D. Thomæ, ubi supra, sic ille: *De necessitate confessionis est, quod homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet, quod si non faciat, tunc est Confessionis simulatio.* Sed qui dimediatè tantùm confitetur,

tur, non omnia, quæ in memoria habet, peccata deponit; ergo non verè, sed simulatè, & ideo invalidè, confitetur. Nec obest magnus pœnitentium concursus: nemo enim ante Recentiores etiam somniando cogitavit causam hanc sufficere, ut quis à Confessione quantum fieri poterit perfecta, & integra excusetur. Jungatur hæc propositio cum undecima ex iis, quæ ab Alexandro VII. proscriptæ sunt, & apparebit Casuista invenisse artem, vi cujus, qui flagitiosissima quæque commiserat, liber erat ab iis confitendis.

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodò ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est erronea, & ad finalem impœnitentiam ducit.*

Repugnat naturæ pœnitentiæ, quæ vetat ne Confessarius quemquam absolvat, nisi prudenter judicet eum verè de peccatis dolere, & seriò dispositum esse ad *emendam*, ut loquitur S. Thomas. *Quis autem id de eo judicet, in quo nullam emendationis spem deprehendit?* Vide, quæ dicta sunt ubi de peccati Occasionibus, & ubi de Obligationibus Confessariorum.

61. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere: quinimo directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

Censura Cleri Gall. eadem quæ XLI. Alexandri VII. idem & motivum censuræ.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

Censura Cleri Gall. eadem quæ XLI. Alexandri VII.

63. Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ XLI. Alexandri VII. Circa hæc recurre ad ea, quæ ab Auctore dicta sunt *de Occasione proxima*.

64. Absolutionis capax est homo, quamvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ XII. Innocentii XI.

Dicitur Hebr. 10. ait S. Thom. 2. 2. q. 2. artic. 3. *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Atqui inter mysteria, quorum fides ad placendum Deo est necessaria primas tenent mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis, ex eodem S. Doctore ibid. art. 7. & unanimi Thelogorum suffragio. Vide, quæ dicta sunt agendo *de Fide*.

65. Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

Virulentum hoc dogma ex æquo confutavimus in loco mox allegato. Ecquis in animum sibi inducat, fidem desidem, otiosam, quæque ita non erumpit in actum, ut quasi in animo obliteretur, ad justificationem sufficere? Hinc colliges non modo beneficio absolutionis privandum esse pœnitentem, qui Religionis mysteria primaria ignorat, sed etiam, an ignoret, ex professo esse interrogandum, si probabilem hujus ignorantiæ suspicionem, sive ex modo confitendi, seu aliter præbeat. Quia cavendum Confessario, ne indignum absolvat.

Quicumque autem cujusvis conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim defenderit, vel ediderit; vel de eis disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districtè in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injuriosis contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alii quicumque in posterum se abstineant, & ut paci & charitati consulatur, idem Sanctissimus in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in Thesibus, Disputationibus, ac Prædicationibus, caveant ab omni censura, & nota, necnon à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à S. Sede recognita sint, & super iisdem propositionibus judicium proferatur.

CAPUT XXI.

Propositiones duæ de omnipotentia donata, & subjecta creaturæ, quæ diei 23. Novembris anno 1679. ab Innocentio XI. damnatæ sunt ut temerariæ ad minimum, & novæ.

1. DEus donat nobis omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam, aut librum.

2. Deus subjicit nobis suam Omnipotentiam.

Si quibus probari possint prædictæ duæ theses, iis utique, qui concursum indifferentem in primo actu admittunt: & hi tamen fatentur iisdem thesibus jure merito præfixum fuisse nigrum theta à Pontifice Romano. Scilicet enim concursus Dei, qualiscumque fingatur, non est concursus subjectionis, sed dignitatis, ac dominii, cùm sit concursus Dei plenissimè Domini voluntaris creatæ, & actuum liberorum. Et verò si Omnipotentia voluntati creatæ subdita foret, non posset esse eadem creata libertas in manu Omnipotentiæ Divinæ, sicut non potest in manu Subditorum esse voluntas Principis: porrò luce meridiana clarius est libertatem creatam esse in manu Omnipotentiæ juxta id Prov. 21. *Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud*: & Hierem. 18. *Sicut lutum in manu figuli, ita & vos*. Sed de his, quæ incauto exciderunt mihi, & nihil ad moralem spectant, adi Dominicum Viva pag. 533.

CAPUT XXII.

Propositiones duæ de Confessione diversis temporibus proscriptæ.

1. SCientia ex confessione acquisita uti licet, modò fiat sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, nisi aliud multo majus ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur.

Addita deinde explicatione, sive limitatione, quod (propositio) sit intelligenda de usu scientiæ ex confessione acquisitæ cum gravamine pœnitentis, seclusa quacumque revelatione; atque in casu, quo multo majus gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequeretur (Consultores Romani die 18. Novembris 1682.) dictam propositionem quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis, omninò prohibendam esse, etiam cum dicta explicatione, vel limitatione...... mandantes etiam universis Sacramenti Pœnitentiæ ministris, ut ab ea in praxim deducenda prorsus abstineant. Vide, quæ *de Sigillo confessionis* ab Auctore explicantur.

2. Licet per litteras seu internuncium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.

Hæc propositio die 20. Junii anno 1602. damnata est à Clemente VIII. Bulla 87. *ad minus uti falsa, temeraria, & scandalosa*. Vetatque idem Papa sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, & sibi reservatæ, *ne deinceps ista propositio publicis, privatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neve unquam tamquam aliqua casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur*.

Circa utramque hanc thesim plura proponi possunt scitu dignissima, ut legere est apud Vivam. Sed quia hæc fusè tractata sunt, ubi *de Pœnitentia*, ea omittimus in præsenti.

CAPUT XXIII.

Propositio unica ab Innocentio X. damnata anno 1647. in Congregatione Generali Supremæ, & Universalis Inquisitionis.

SAnctus Petrus & S. Paulus sunt duo Ecclesiæ Principes, unicum efficiunt, vel sunt duo Ecclesiæ Catholicæ Coriphæi ac supremi Duces, summa inter se unitate conjuncti; vel sunt geminus universalis Ecclesiæ vertex, qui in unum divinissimè coaluerunt; vel sunt duo Ecclesiæ Summi Pastores ac Præsides, qui unicum caput constituunt.

Damnatur hæc propositio, ut hæretica, si illa explicetur, ut ponat omnimodam æqualitatem inter S. Petrum, & S. Paulum sine subordinatione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema & regimine universalis Ecclesiæ.

Nota. Hæc propositio Scripturæ, & universæ Patrum traditioni adversatur, ex quibus discimus Ecclesiam supra Petrum fundatam, atque hunc Principem, ac Caput à Christo fuisse constitutum; Paulum verò extraordinaria Apostolatus, & Episcopatus potestate Petro æqualem fuisse, sed Petrum præterea Caput, Principem, ac ordinarium

totius Ecclesiæ Pastorem fuisse, cui & Paulus, & Apostoli reliqui subjiciebantur.

CAPUT XXIV.

Propositiones duæ ab Alexandro VIII. damnatæ 24. Augusti 1690.

1. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali; formalis verò in conformitate actuum cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in suum finem ultimum interpretativè, hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis.

Censura Summi Pontificis, & Cleri Gallicani. *Hæc propositio est heretica.* Talem verò esse patebit ex iis, quæ dicta sunt agendo de præcepto Charitatis. Primam hujus partem clarè perimunt hæc S. Thomæ verba 1. 2. q. 83. art. 3. ad 5. *Cùm homo usum rationis habere incœperit . . . . hoc est tempus pro quo obligatur ex Dei præcepto affirmativo ad ejusdem amorem.*

Vide etiam quæ dicta sunt in tract. *de Virtutibus Theol.* c. 11. q. 1. & q. 3.

2. Peccatum philosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum verò & morale est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non offensa Dei, neque peccatum mortale, dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

Censura Summi Pontificis, & Cleri Gallicani. *Hæc propositio scandalosa est, temeraria, piarum aurium offensiva, & erronea.*

Breviter, sed nervosè Sanct. Thomas 1. 2. quæst. 71. art. 2. ad 4. *ejusdem est rationis, quod peccatum sit contra ordinem rationis humanæ, & quod sit contra legem æternam*: ergo dari nequit peccatum quod rationi ad versetur, idest philosophicum, quin eo ipso legi æternæ dissentiat, & quin consequenter sit Theologicum. Vide quæ eam in rem scripta sunt in tractatu *de Peccatis*, quæst. 2.

Hactenus laxiorem doctrinam præeunte Sede Apostolica insectati sumus; rigidiorem nunc, & quæ in oppositum scopulum impingit, eadem præeunte Sede Apostolica impugnabimus: sic tamen ut nullam affingamus notam iis propositionibus, quæ ad dogma, non autem ad praxim pertinent; & circa quas utiliter consuletur tract. *de Gratia.*

CAPUT XXV.

Constitutio Innocentii XI. proscribentis octo, & sexaginta Theses, quæ prætextu Orationis quietis à Michaele de Molinos docebantur.

INNOCENTIUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Cœlestis Pastor Christus Dominus, ut jacentem in tenebris mundum, variisque gentium erroribus involutum à potestate diaboli, sub qua miserè post lapsum primi parentis tenebatur, sua ineffabili miseratione liberaret, carnem sumere, & in ligno Crucis, chirographo redemptionis nostræ affixo, in testimonium suæ in nos charitatis sese Hostiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus est, mox rediturus in Cœlum Ecclesiam Catholicam sponsam suam tamquam novam Civitatem sanctam Hierusalem descendentem de Cœlo, non habentem rugam, neque maculam, unam sanctamque in terris relinquens, armis potentiæ suæ contra portas inferi circumvallatam, Petro Apostolorum Principi & successoribus ejus regendam tradidit, ut doctrinam ab ipsius ore haustam, sartam tectamque custodirent, ne oves pretioso suo sanguine redemptæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent, quod præcipuè Beato Petro mandasse sacræ litteræ docent: Cui enim Apostolorum, nisi Petro dixit: Pasce oves meas; & rursus: Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. *Quare Nobis, qui non nostris meritis, sed inscrutabili Dei Omnipotentis consilio in ejusdem Petri Cathedra pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit, ut populus Christianus eam sectaretur fidem, quæ à Christo Domino per Apostolos suos perpetuo, & numquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque usque ad sæculi consummationem permansuram esse promisit.*

Cùm igitur ad Apostolatum nostrum relatum fuisset, quendam Michaelem de Molinos prava dogmata tum verbo, tum scripto docuisse; & in praxim deduxisse, quæ prætextu Orationis quietis contra doctrinam, & usum à sanctis Patribus ab ipsis nascentis Ecclesiæ pri-

primordiis receptum, Fideles à vera Religione, & à Christiana pietatis puritate in maximos errores, & turpissima quæque inducebant: Nos, cui cordi semper fuit, ut fidelium animæ nobis ex alto commissæ purgatis pravarum opinionum erroribus ad optatum salutis portum tuto pervenire possint, legitimis præcedentibus indiciis, prædictum Michaelem de Molinos carceribus mancipari mandavimus; deinde coram Nobis, & Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus Apostolica auctoritate specialiter deputatis, auditis pluribus in Sacra Theologia Magistris, eorumque suffragiis tum voce, tum scripto susceptis, matureque perpensis, implorata etiam Sancti Spiritus assistentia, cum prædictorum Fratrum nostrorum unanimi voto, ad damnationem infrascriptarum Propositionum ejusdem Michaelis de Molinos, à quo fuerunt pro suis recognita, & de quibus Propositionibus tanquam à se dictatis, scriptis, communicatis, & creditis ipse convictus & respectivè confessus fuerat, ut latius in processu, & decreto de mandato nostro lato die 28. Augusti præsentis anni 1687. devenire ut infra decrevimus.

PROPOSITIONES.

1. Oportet Hominem suas potentias annihilare. Et hæc est via interna.

2. Velle operari activè, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus Agens; & ideo opus est, se ipsum in Deo totum, & totaliter derelinquere, & postea permanere velut corpus exanime.

3. Vota de aliquo faciendo sunt perfectionis impeditiva.

4. Activitas naturalis est gratiæ inimica, impeditque Dei operationes, & veram perfectionem, quia Deus operari vult in nobis sine nobis.

5. Nihil operando anima se annihilat, & ad ipsum principium redit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet, ac divinizata, & Deus tunc in seipso remanet; quia tunc non sunt amplius duæ res unitæ, sed una tantùm: & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & anima seipsam annihilat in esse operativo.

6. Via interna est illa, qua non cognoscitur nec lumen, nec amor, nec resignatio; & non oportet Deum cognoscere, & hoc modo rectè procedetur.

7. Non debet anima cogitare nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec de Inferno, nec de morte, nec de Æternitate.

8. Non debet velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, nec ne; nec opus est ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihil, sed debet ut corpus exanime manere.

9. Non debet anima reminisci nec sui, nec Dei, nec cujuscumque rei, & in via interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.

10. Si proprii defectus alios scandalizent, non est necessarium reflectere, dummodo non adsit voluntas scandalizandi; & ad proprios defectus non posse reflectere, gratia Dei est.

11. Ad dubia, quæ occurrunt, an rectè procedatur necne, non opus est reflectere.

12. Qui suum liberum arbitrium Deo donavit, de nulla re debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradiso, nec debet desiderium habere propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ sanctitatis, nec propriæ salutis, cujus spem expurgare debet.

13. Resignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra; & relinquere, ut faciat in nobis sine nobis suam divinam voluntatem.

14. Qui divinæ voluntati resignatus est, non convenit, ut à Deo rem aliquam petat, quia petere est imperfectio, cùm sit actus propriæ voluntatis & electionis; & est velle, quod divina voluntas nostræ conformetur, & non quod nostra divinæ. Et illud Evangelii, *petite, & accipietis*, non est dictum à Christo pro animabus internis, quæ nolunt habere voluntatem. Imò hujusmodi animæ eo perveniunt, ut non possint à Deo rem aliquam petere.

15. Sicut non debent à Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent, quia utrumque est actus propriæ voluntatis.

16. Non convenit Indulgentias quærere pro pœna propriis peccatis debita; quia melius est divinæ Justitiæ satisfacere, quàm divinam Misericordiam quærere; quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ab amore nostri interessato, nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle crucem fugere.

17. Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta cura, & cogitatione animæ nostræ, non

non est amplius habenda ratio tentationum; nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria; & si natura commovetur, oportet sinere, ut commoveatur, quia est natura.

18. Qui in oratione utitur imaginibus, figuris, speciebus, & propriis conceptionibus, non adorat Deum in spiritu & veritate.

19. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

20. Asserere, quòd in oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, quas Deus animam non alloquitur, ignorantia est. Deus nunquam loquitur, ejus locutio est operatio; & semper in anima operatur, quando hæc suis discursibus, cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21. In oratione opus est manere in fide obscura, & universali, cum quiete & oblivione cujuscumque cogitationis particularis, ac distinctæ attributorum Dei, ac Trinitatis, & sic in Dei præsentia manere ad illum adorandum & amandum, eique inserviendum; sed absque productione actuum, quia in his Deus sibi non complacet.

22. Cognitio hæc per fidem non est actus à creatura productus, sed est cognitio à Deo creaturæ tradita, quam creatura se habere non cognoscit, sed postea cognoscit illam se habuisse; & idem dicitur de amore.

23. Mystici cum Sancto Bernardo in Scala Claustralium, distinguunt quatuor gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem infusam. Qui semper in primo sistit, nunquam ad secundum pertransit; Qui semper in secundo persistit, nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est, dummodo Deus animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam; & hac cessante, anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere, absque eo quod amplius redeat ad secundum, aut primum.

24. Qualescumque cogitationes in oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, Sanctos, Fidem, & Sacramenta, si voluntariè non nutriantur, nec voluntariè expellantur, sed cùm indifferentia, & resignatione tolerentur, non impediunt orationem Fidei: imò eam perfectiorem efficiunt, quia anima tunc magis divinæ voluntati resignata remanet.

25. Etiamsi superveniat somnus, & dormiatur, nihilominus fit Oratio & Contemplatio actualis; quia oratio, & resignatio, idem sunt, & dum resignatio perdurat, perdurat & oratio.

26. Tres illæ viæ, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva, sunt absurdum maximum, quod dictum fuerit in mystica. Cùm non sit nisi unica via, scilicet via interna.

27. Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec quærit Deum, sed seipsum; & malè agit, cùm eam desiderat, & eam habere conatur, qui per viam internam incedit, tam in locis sacris, quàm in diebus solemnibus.

28. Tædium rerum spiritualium bonum est; siquidem per illud purgatur amor proprius.

29. Dum anima interna fastidit discursus de Deo, & virtutes, & frigida remanet, nullum in se ipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30. Totum sensibile, quòd experimur in vita spirituali, est abominabile, spurcum, & immundum.

31. Nullus meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent à sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes.

32. Nec ante, nec post Communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro istis animabus internis) quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modò perfectiore supplet omnes actus virtutum, qui possunt, & fiunt in via ordinaria. Et si hac occasione Communionis insurgunt motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur, eos esse ex impulsu speciali Dei; aliàs sunt impulsus naturæ nondum mortuæ.

33. Malè agit anima, quæ procedit per hanc viam internam, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in se devotum aliquem sensum; quoniam animæ internæ omnes dies sunt æquales, omnes festivi. Et idem dicitur de locis sacris, quia hujusmodi animabus omnia loca æqualia sunt.

34. Verbis, & lingua gratias agere Deo non est pro animabus internis, quæ in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis, & quo magis Deo se resignant, experiuntur se non posse orationem Dominicam, seu *Pater noster* recitare.

35. Non convenit animabus hujus viæ inter-

ternæ, quod faciant operationes, etiam virtuosas ex propria electione, & activitate, alias non essent mortuæ: nec debent elicere actus amoris erga B. Virginem, Sanctos, aut Humanitatem Christi; quia cum ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36. Nulla creatura, nec B. Virgo, nec Sancti sedere debent in nostro corde, quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

37. In occasione tentationum, etiam furiosarum, non debet anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum; sed debet in supradicto amore, & resignatione permanere.

38. Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum, ideoque dimittenda.

39. Sanctiora opera, & pœnitentiæ, quas peregerunt Sancti, non sufficiunt ad removendam ab anima vel unicam adhæsionem.

40. B. Virgo nullum unquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior. Igitur ad sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41. Deus permittit, & vult ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis Dœmon violentiam inferat earum corporibus, easque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, & sine mentis offuscatione, movendo physicè illorum manus, & alia membra contra earum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per se peccaminosos, in quo casu non sunt peccata, quia in his non adest consensus.

42. Potest dari casus, quòd hujusmodi violentiæ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum, scilicet maris &, fœminæ, & ex parte utriusque sequatur actus.

43. Deus præteritis sæculis Sanctos efficiebat tyrannorum ministerio, nunc vero eos efficit Sanctos ministerio Dœmonum, qui causando in eis prædictas violentias, facit ut illi se ipsos magis despiciant, atque annihilent, & se Deo resignent.

44. Job blasphemavit, & tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex Dœmonis violentia.

45. Sanctus Paulus hujusmodi Dœmonis violentias in suo corpore passus est, unde scripsit: *Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum, hoc facio*.

46. Hujusmodi violentiæ sunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam, & ad eam ad veram transformationem, & unionem perducendam, nec alia superest via: Et hæc est via facilior, & tutior.

47. Cùm hujusmodi violentiæ occurrant, sinere oportet; ut Satanas operetur, nullam adhibendo industriam, nullumque proprium conatum, sed permanere debet homo in suo nihilo; & etiamsi sequantur pollutiones, & actus obscœni propriis manibus, & etiam pejora, non opus est seipsum inquietari: sed foras emittendi sunt scrupuli, dubia, & timores; quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisque candida, & acquiritur sancta libertas. Et præ omnibus non opus est hæc confiteri; & sanctissimè fit, non confitendo, quia hoc pacto superatur Dœmon, & acquiritur thesaurus pacis.

48. Satanas, qui hujusmodi violentias infert, suadet deinde gravia esse delicta, ut anima se inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur; unde ad ejus vires enervandas, melius est ea non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

49. Job ex violentia Dœmonis se propriis manibus polluebat, eodem tempore quo mundas habebat ad Deum preces (sic interpretando locum ex cap. XVI. Job.)

50. David, Hieremias, & multi ex Sanctis Prophetis hujusmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

51. In Sacra Scriptura multa sunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminosos: uti illud de Sansone, qui per violentiam seipsum occidit cum Philistæis, conjugium iniit cum alienigena, & cum Dalida meretrice fornicatus est, quæ aliàs erant prohibita, & peccata fuissent; De Juditha, quæ Holopherni mentita fuit: De Elisæo, qui pueris maledixit: De Elia, qui combussit Duces cum turmis Regis Achab. An verò fuerit violentia immediatè à Deo peracta, vel Dœmonum ministerio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cùm hujusmodi violentiæ etiam impuræ absque mentis offuscatione accidunt, tunc anima Deo potest uniri, & de facto semper magis unitur.

53. Ad cognoscendum in praxi, an aliqua operatio in aliis personis fuerit violentia, regula, quam de hoc habeo, nedum sunt protestationes animarum illarum, quæ protestantur se dictis violentiis non consensisse, aut jurare non posse, quod in iis con-

consenserint, & videre quod sint Animæ, quæ proficiunt in via interna; sed regulam sumere à lumine quodam actuali cognitione humana, ac Theologica superiore, quod me certo cognoscere facit cum interna certitudine, quod talis operatio est violentia, & certus sum, quod hoc lumen à Deo procedit, qui ad me pervenit conjunctum cum certitudine, quod a Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium: eo modo quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipse sit, qui revelat, & anima in contrarium non potest dubitare.

54. Spirituales vitæ ordinariæ in hora mortis se delusos invenient, & confusos, & cum omnibus passionibus in alio mundo purgandis.

55. Per hanc viam iterum pervenitur, etsi multa cum sufferentia ad purgandas, & extinguendas omnes passiones, ita quod nihil amplius sentiant, nihil, nihil; nec ullam sentiant inquietudinem, sicut corpus mortuum, nec anima se amplius commovorit finit.

56. Duæ leges, & duæ cupiditates, animæ una, & amoris proprii altera, tandiu perdurans, quandiu perdurat amor pro prius, unde quando hic purgatus est, & mortuus, ut fit per viam internam, non adsunt amplius illæ duæ leges, & duæ cupiditates, nec ulterius lapsus aliquis incurritur, nec aliquid sentitur amplius, nequidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquisitam pervenitur ad statum non faciendi amplius peccata nec mortalia, nec venialia.

58. Ad hujusmodi statum pervenitur, non reflectendo amplius ad proprias operationes; quia defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via interna sejuncta est à Confessione, à Confessariis, & à casibus conscientiæ, à Theologia, & Philosophia.

60. Animabus provectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut sint mortuæ, Deus Confessionem aliquando efficit impossibilem, & supplet ipse tanta gratia præservante, quantum in Sacramento reciperent; & ideo hujusmodi animabus non est bonum in tali casu ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, quia id est in illis impossibile.

61. Anima cum ad mortem mysticam pervenit, non potest amplius aliud velle, quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abstulit.

62. Per viam internam pervenitur ad continuum statum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem sensuum; quinimo signum, quod quis in statu nihilitatis maneat, idest mortis mysticæ, est, si sensus exteriores non repræsentent amplius res sensibiles, unde sint, ac si non essent, quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus se ad eas applicet.

64. Theologus minorem dispositionem habet, quam homo rudis ad statum contemplativi: Primo quia non habet fidem adeo puram: Secundo quia non est adeo humilis: Tertio quia non adeo curat propriam salutem: Quarto, quia caput referatum habet phantasmatibus, speciebus, opinionibus, & speculationibus, & non potest in illum ingredi verum lumen.

65. Præpositis obediendum est in exteriore, & latitudo voti obedientiæ Religiosorum tantummodo ad exterius pertingit. In interiore vero aliter res se habet, quia solus Deus, & Director intrant.

66. Risu digna est nova quædam doctrina in Ecclesia Dei, quod anima quoad internum gubernari debeat ab Episcopo: quod si Episcopus non sit capax, anima ipsum cum suo directore adeat. Novam dico doctrinam, quia nec Sacra Scriptura, nec Concilia, nec Canones, nec Bullæ, nec Sancti, nec Authores eam unquam tradiderunt, nec tradere possunt, quia Ecclesia non judicat de occultis, & anima jus habet eligendi quemcumque sibi bene visum.

67. Dicere, quod internum manifestandum est exteriori tribunali Præpositorum, & quod peccatum sit id non facere, est manifesta deceptio: quia Ecclesia non judicat de occultis, & propriis animabus præjudicant his deceptionibus, & simulationibus.

68. In mundo non est facultas, nec jurisdictio ad præcipiendum, ut manifestentur Epistolæ Directoris quoad internum animæ, & ideo opus est animadvertere, quod hoc est insultus Satanæ &c.

Quas quidem Propositiones tanquam Hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemas, piarum aurium offensivas, temerarias, Christianæ disciplinæ relaxativas, & eversivas, & seditiosas respective; ac quæcumque super iis verbo, scripto, vel typis emissa; pariter cum voto eorumdem Fratrum

rum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & Inquisitorum Generalium damnavimus, circumscripsimus, & abolevimus: deque eisdem, & similibus omnibus, & singulis posthac quoquo modo loquendi, scribendi, disputandi, easque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi facultatem quibuscumque interdiximus, & contrafacientes omnibus Dignitatibus, Gradibus, Honoribus, Beneficii, & Officiis ipso facto perpetuo privavimus, & inhabiles ad quæcumque decrevimus, vinculoque etiam anathematis eo ipso innodavimus, à quo nisi à Nobis, & à Romanis Pontificibus successoribus nostris valeant absolvi. Præterea eodem nostro Decreto prohibuimus, & damnavimus omnes libros, omniaque opera quocumque loco, & idiomate impressa, necnon omnia manuscripta ejusdem Michaelis de Molinos; vetuimusque, ne quis cujuscumque gradus, conditionis, vel status, etiam speciali nota dignus, audeat sub quovis prætextu, quolibet pariter idiomate, sive sub eisdem verbis, sub æqualibus, aut æquipollentibus, sive absque nomine, seu ficto, aut alieno nomine ea imprimere, vel imprimi facere, neque impressa, seu manuscripta legere, vel apud se retinere, sed Ordinariis locorum, aut hæreticæ pravitatis Inquisitoribus statim tradere, & consignare teneantur sub eisdem pœnis superius inflictis; qui Ordinarii, & Inquisitores statim ea igne comburant, vel comburi faciant. Tandem ut prædictus Michael de Molinos ob hæreses, errores, & turpia facta prædicta debitis pœnis in aliorum exemplum, & ipsius emendationem plecteretur, lecto in eadem nostra Congregatione toto processu, & auditis dilectis filiis Consultoribus nostræ Sanctæ Inquisitionis Officii, in Sacra Theologia, & in Jure Pontificio Magistris, cum eorumdem Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium unanimi voto, dictum Michaelem de Molinos, tanquam reum convictum, & confessum respective, & uti hæreticum formalem, licet pœnitentem, in pœnam arcti & perpetui carceris, & ad peragendas alias pœnitentias salutares, prævia tamen abjuratione de formali per ipsum emittenda, servato juris ordine, damnavimus: mandantes, ut die, & hora præfigendis in Ecclesia Sanctæ Mariæ supra Minervam hujus almæ Urbis, præsentibus omnibus Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Romanæ Curiæ nostræ Prælatis, universoque populo ad id etiam per concessionem Indulgentiarum convocando, ex alto tenor processus, stante in suggestu eodem Michaele de Molinos, una cum sententia inde sequuta legeretur: & postquam idem de Molinos habitu pœnitentiæ indutus prædictos errores, & hæreses publice abjurasset, facultatem dedimus dilecto filio nostri Sancti Officii Commissario, ut eum a Censuris, quibus innodatus erat, in forma Ecclesiæ consueta absolveret; quæ omnia in executionem dictæ nostræ ordinationis die 3. Septembri labentis anni solemniter adimpleta sunt.

Et licet supranarratum Decretum de Mandato nostro latum ad majorem fidelium cautelam typis editum publicis locis affixum, & divulgatum fuerit: nihilominus ne hujus Apostolicæ damnationis memoria futuris temporibus deleri possit, utque populus Christianus Catholica veritate instructior per viam salutis incedere valeat, Prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum vestigiis inhærentes, hac nostra perpetuo valitura Constitutione supradictum Decretum denuo approbamus, confirmamus, & debitæ executioni tradi mandamus: iterum supradictas propositiones definitive damnantes, & reprobantes, librosque, & manuscripta ejusdem Michaelis de Molinos prohibentes, & interdicentes sub eisdem pœnis, & censuris contra transgressores latis, & inflictis.

Decernentes insuper præsentes litteras semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, quavis auctoritate fungentes, & functuros ubique judicari, & definiri debere, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane quidquid secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, damnationis, reprobationis, punitionis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei,

ac

ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo octogesimo septimo, duodecimo Kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno duodecimo.

En nefaria Molinos commenta, quæ dum in Ecclesia S. Mariæ supra Minervam legerentur coram confertissima multitudine populi, plebes effusissimis vocibus conclamabat: *Damnetur ad ignem, ad ignem.* Sed lenis inquisitio Romana, miserum senem, (qui principiis suis adhærens per annos duodecim à Sacramentali Confessione abstinuerat, & cujus in scriniis reperta duodecim millia Epistolarum, satis indicabant, quam late errores suos sparsisset.) addixit carceri perpetuo, ubi pœnitens obiit die 28. Novemb. ann. 1692.

Prædictorum errorum summa hæc est, 1. homini enitendum esse, ut facultatum suarum activitatem cohibeat, adeoque quantum ad ipsas maneat in quiete (unde commenti hujus sequacibus inditum est nomen *Quietistarum*) & sic de nulla re curam habeat, non de inferno, non de paradiso, non de propriis defectibus &c. Propos. I. II. IV. VI. VII. VIII. IX. &c.

2. Abjiciendam esse tum orationem, qua quidpiam petatur, tum quamlibet corporis mortificationem, propos. XIV. XXXVIII.

3. Id locum habere etiam, cum quis insolitis tentationibus quatitur, & impuras quascumque carnis rebelliones experitur; quia hæc meræ sint dœmonis violentiæ, quæ ad fornicationem usque progredi possint, & de facto pluries progressæ sint, absque ullo hominis peccato, quia absque ullo ejus consensu, Propos. XLI. XLII. LI. &c.

4. Obscœna hæc, si quandoque in corpore exurgant, non esse Confessario aperienda, ut quæ nequidem sint veniales culpæ; imo, quæ animum in via interna progredientem magis uniant Deo. Prop. XLVII. XLVIII. LII. &c.

Hæc porro eo usque fidei, communique Christianorum sensui adversantur, ut nulla indigeant confutatione. *Intelligendum est*, ait S. Thomas 1. part. quæst. 105. art. 5. *Sic Deum operari in rebus, quod tamen ipsæ res propriam habeant operationem*, & 2. 2. quæst. 180. art. 3. *Vita nostra hic dicitur operatio, cui homo principaliter intendit*: non ergo *gratiæ inimica est activitas naturalis; sed hæc cum illa concurrere debet.*

Per jejunium, vigilias, & alia hujusmodi retrahitur homo a peccatis luxuriæ, & a quibuscumque aliis peccatis, ait idem S. Thomas 1. 2. quæst. 189. art. 2. Unde Apostolus I. Cor. 9. *Castigo corpus meum &c.* & Rom. 8. *Si facta carnis mortificaveritis, vivetis*, non ergo *Crux voluntaria mortificationum pondus est infructuosum &c.*

Dominus, ait idem Angelicus Scholæ 2. 2. quæst. 83. art. 5. *docuit discipulos*, utique Divinæ voluntati resignatos, determinatos, quædam *petere*, ac ea præsertim, *quæ continentur in petitionibus Orationis Dominicæ*, ac proinde ne non succumberent tentationi; ergo non *convenit tantum, sed & prorsus necesse est ut is etiam, qui Divinæ voluntati resignatus est, à Deo rem aliquam petat.*

Cætera, quæ pudor pene prohibuit referre, prohibet confutare: perpendat quis impium Molinosi systema, statimque gnosticum hominem deprehendet qui suos, suasque ad nefaria quæque flagitia pellicere voluit, eisque omnem adimere scrupulum, veritus dumtaxat, ne vel Confessario, vel Superiori, quisquis ille foret, infamia sua detegeretur.

CAPUT XXVI.

Refertur Decretum alterum SS. D. N. Alexandri Papæ VIII. die 7. Decembris 1690.

SAnctissimus D. N. Alexander Divina Providentia Papa VIII. prædictus, pro pastorali cura ovium à Christo Domino sibi commissa de earum salute sollicitus, ut inoffenso gradu per rectas semitas possint incedere, & pascua nimium perniciosa in pravis doctrinis exhibita vitare, unius supra triginta Propositionum examen pluribus in sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, ac Reverendissimis DD. Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus commisit, qui tantum negotium diligenter aggressi, eique sedulo, ac pluries incumbentes, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ singillatim detulerunt.

PROPOSITIONES

Autem sunt infrascriptæ, videlicet

1. IN statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa liber-

tas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & libertate Adami peccantis.

Si res ita se haberet, prava desideria, quæ homo invitus patitur, & involuntarii concupiscentiæ motus totidem peccata erunt, quod a Tridentinis Partibus in Calvino, ac Luthero, & ab Apostolica Sede in Bajo damnatum est. Vide Tract. *de Actibus Humanis* tom. I. præfixum, & caput XVI. de damnata doctrina, in quo declaratur, hac propositione basim contineri Janseniani systematis; quod statuit amissum fuisse in Adamo liberum arbitrium, Dei castum amorem, & legis naturalis cognitionem, quæ perfectiones naturæ integræ debebantur. Cum vero harum naturalium, ut ipsi ajunt, perfectionum omissio, voluntaria & libera in Adami voluntate fuerit, libertatem hanc quam in causa homines habuerunt, sufficere blaterant ut necessariæ ex cupiditate prodeuntes, aut involuntariæ etiam ob ignorantiam legis naturalis actiones, vera peccata formalia sint. Hæc autem & ab Ecclesia damnata sunt, & iis confutantur argumentis, quibus ex Scriptura, & Patribus ostenditur, manere adhuc in homine lapso liberum arbitrium; neminem peccare in eo quod vitare non possit, invincibilem ignorantiam a culpa excusare, & naturam per originale peccatum ita depravatam non esse, ut cognitiones aliquas, aliquosque motus non habeat ac habere possit, etiam gratia spoliata, quæ mala non sint.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat à peccato formali.

Repugnat S. Thomæ 1. 2. q. 76. art. 3. ubi ait: *Patet, quod nulla ignorantia invincibilis est peccatum*. Vide, quæ dicta sunt in Tract. *de Actibus Humanis*, & *de Peccatis* c. 4.

3. Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.

Hæc propositio confutata fuit Tract. *de Conscientia* quæst. IV. resp. 2.

4. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis Electis, sed pro omnibus, & solis Fidelibus.

De ista, & duabus sequent. agunt Theologi, ubi de Gratia; Ibi enim Theologi probant, ac perspicuis ex Scriptura, & PP. deductis argumentis ostendunt, Christum non pro solis fidelibus, sed pro omnibus mortuum esse, ac etiam Paganos, Judæos, Hæreticosque Divinæ Redemptionis beneficium experiri per interiorem mentis illustrationem, inspirationem, motionemque Divinæ Gratiæ sufficientis. Solum enim de obduratis, & obcœcatis nonnullis, deque pueris decedentibus in utero matris, aut non valentibus ad baptismum pervenire in scholis controvertitur, num gratiam sufficientem recipiant.

5. Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum, adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: a gratia sufficienti libera nos Domine.

7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

Falsa est hæc propositio, atque *præcipuum in ea reperitur Janseniani systematis fundamentum*, stabilito tamen, deperditum esse in statu naturæ lapsæ liberum arbitrium. Hoc enim sensu propositio illa indicat, omnem actionem nostram deliberatam necessario oriri vel ab illa vitiosa cupiditate, quæ in homine, loco casti amoris, naturæ nondum vitiatæ debiti, successit; vel ex Gratia Christi, sive Charitate, quæ idem homo jam necessitati agendi subjectus, instar lancis flectitur, atque trahitur. En turpissima propositionis hæresis! Fides autem orthodoxa docet, præter actus à Charitate prodeuntes, dari etiam supernaturales actus Fidei, Spei, & Timoris, atque bonas nonnullas operationes in infidelibus, peccatoribus, aliisque Charitate carentibus. Vid. Tract. *de Actibus Humanis*, & quæ à nobis cap. XVI. dicta sunt.

8. Necesse est Infidelem in omni opere peccare.

Falsa est hæc propositio; neque magis necesse est infidelem in omni opere peccare, quam fidelem in omni opere sanctum esse. Vide, quæ superius dicta sunt cap. XVI.

9. Revera peccat; qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura rationali, sine ullo ad Deum offensum respectu.

Falsa est hæc assertio, quia non peccat, qui ordinatè agit; porro agit ordinate, qui peccatum etiam præcise, ut turpe est, & humanæ naturæ infensum detestatur, quia peccatum etiam ut turpe, & naturæ discon-

veniens detestationem meretur. Ita Steyaert Tom. I. pag. 336. qui addit detestationem, seu odium peccati respicere posse meram ejus turpitudinem sine respectu offensæ Dei, quæ eidem peccato inest; sic tamen, ut detestans ad actum illum se excitet ex aliqua Dei dilectione, vel alio motivo, quod nullatenus possit redargui. Quamquam, ut notat Viva, inde etiam peccat hæc propositio, quod supponat peccatum ut naturæ contrarium odio haberi posse sine ullo prorsus ad Deum respectu. Utique qui peccatum odit ut contrarium naturæ, odit illud ut prohibitum à Supremo Legislatore; & ut repugnans legi æternæ, quæ Deus est, ut cum aliis dixi in Tract. *de Peccatis* c. I. art. I. Interim nota eos, qui peccatum odio haberi volunt *cum respectu ad Deum offensum*, exigere, ut quisquis oderit peccatum, quatenus est offensa Dei summe boni; ac proinde eosdem arbitrari illud dumtaxat peccati odium ab omni culpa vacare, quod ex Charitatis motivo procedit: patet id, vel ex ipsa propos. VII., quam paulo ante suo ordine retulimus, Vide explic.

10. Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut Cælestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

Confutata est hæc propositio in Tract. *de Spe*, & *Charitate*.

11. Omne, quod non est ex Fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

Si vera sit hæc assertio, nulla erunt opera moraliter bona; malum erit id omne, quod fit ex notitia unius Dei; malus erit actus Fidei, & Spei, & Timoris ab homine, actu, vel habitu per Charitatem non operante procedens: quæ omnia totidem sunt apud alios, quam Jansenii Asseclas, falsa, & absurda.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides, & etiamsi videantur credere, non est Fides Divina, sed humana.

Repugnat Concilio Tridentino sess. 6. can. 28. inquiens: *Si quis dixerit amissa per peccatum gratia, simul & fidem semper amitti; aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva; aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, anathema sit.* Hæc sunt impura infecti Janseniani seminis germina, scilicet, consectaria illius erroris, quod putant, omnia à vitiosa infici cupiditate, ac peccata esse, ubi Christi charitas non regnet.

13. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate, si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

Repugnat D. Thomæ: *Cum*, ait S. Doct. 2. 2. q. 17. art. 5. *spes habeat Deum pro objecto* (in quantum scilicet est beatitudo æterna, ut ibidem docet S. Thomas art. 7.) *manifestum est, quod spes est virtus Theologica*: Absit autem, ait Franciscus Van-Rat Dominicanus, ut peccet quis virtutis Theologicæ actus exercendo. Vide citatos jam Tractatus *de Spe*, & *Charitate*.

14. Timor gehennæ non est supernaturalis.

15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

Utriusque propositionis idem est sensus, idem & error, breviterque refellitur nitida hac, & simplici S. Thomæ ratiocinatione: *Nullum malum est à Spiritu Sancto: Atqui timor etiam servilis est à Spiritu Sancto; Unus enim Spiritus est, qui facit duos timores, scilicet servilem, & castum: ergo timor servilis non est malus.* Neque solum non est malus, sed etiam est supernaturalis, cum sit à Spiritu Sancto, & *procedat ex actu Dei convertentis vel* dispositive, prout tradit S. Doctor 3. p. q. 85. art. 5. ad 3. & Trid.

16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio, natura rei id ipsum quodammodo dictante.

Si vera sit hæc propositio, numquam concedi potest absolutio, nisi jam præmissa pœnitentis satisfactione, cum lex Christi ab hominibus tolli non possit: atqui hoc universæ Ecclesiæ, atque ipsi rigidiorum Casuistarum praxi repugnat, qui quotidie mutuas sibi absolutiones sub onere præstandæ deinceps satisfactionis impendunt; ergo merito reprobata est hæc propositio. Et vero absolutio concedi potest, & de facto sæpe conceditur homini sensibus destituto, qui nullam proin satisfactionem ponere potest.

17. Per illam praxim mox absolvendi, ordo pœnitentiæ est inversus.

Idem, qui præcedentis assertionis error. Non invertit ordinem pœnitentiæ praxis mox absolvendi eos, qui legitimis instructi sunt dispositionibus: sed praxis absolvendi

vendi eos, qui peccato adhærent, qui Ecclesiæ consuetudinem carpunt, qui in legitimos pastores debacchantur, qui tota die veritatem, & charitatem inclamant, & utramque in praxi respuunt.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

Indicat Sedes Apostolica in hujus propositionis censura, quid habeat pro abusu, quid pro usu.

19. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

Est plane falsa: *Contritio*, ait S. Thom. in supplem. q. 1. art. 2. *solum de illis peccatis potest esse, quæ ex duritia nostræ voluntatis in nos perveniunt, & quia peccatum originale nostra voluntate non est inductum... ideo de ipso non potest esse contritio*. Nec proinde à fortiori pro eo agenda est toto vitæ decursu pœnitentia.

20. Confessiones apud Religiosos factæ plerumque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

Injuriosa est Ecclesiæ, quæ alioqui male Religiones instituit, male etiam Religiosorum utitur ministerio. Injuriosa est etiam Religiosis, in quibus animam diabolo venditam, & pene omnimodam pietatis, ac scientiæ privationem supponit. Hujus propositionis excessum jam pridem prædamnavit S. Thomas in Gulelmo de Sancto Amore, Religiosorum impugnatore.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrue pœnitentia, seu satisfactione, ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.

Continet judicium insigniter temerarium in materiæ gravi. Eadem de causa, eademque temeritate suspicabitur Parochianus, vel de Parocho, qui leviorem imponet pœnitentiam, ne pingui obligatione frustretur vel in Vicariis, aliisque inferioribus Sacerdotibus, qui per rura vini, & frumenti quæstum faciunt; non nego quosdam utrinque esse, qui officio suo desint: *Iliacos intra muros peccatur, & extra*. Sed quorumdam vitia, corpori toti adscribenda non sunt, nec si proditor Judas, alii continuo Apostoli omnes proditionis erunt redarguendi.

22. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt; antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.

Contra assumi potest illud S. Thomæ 2. 2. q. 10. art. 11. *Ecclesiæ consuetudo semper est in omnibus æmulanda*. Est autem nunc Ecclesiæ consuetudo, quod Communio non differatur, donec quis condignam de peccatis suis egerit pœnitentiam, seu satisfactionem; idque nedum pro sacrilegio habendum sit, consonat parabolæ filii prodigi, cui sincere ad patrem reverso occisus est in epulum *vitulus saginatum*. Nec, puto, ait Steyaert, dilata Davidi fuisset Eucharistia, si jam instituta fuisset, donec pœnitentiam omnem sibi impositam subjisset.

23. Similiter arcendi sunt à Sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.

I nunc & quære, qui sacra Eucharistia reficiantur, quære, inquam, in alio orbe, qui novi figmenti homines habeat, in hac enim peccati terra *in multis offendimus omnes*, non est, qui sæpius non peccet, qui dixerit se peccatum non habere, ipse se seducit; ergo nullibi, aut fere nullibi est amor ille purissimus, & omnis mixtionis expers, quem ut præviam ad Eucharistiæ Sacramentum præparationem requirit præcedens propositio. Mundi erant Apostoli, cum Christi Corpus in ultima Cœna recepere. Quæro, an iis adhuc tam infirmis inesset amor omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in Templo, quæ fiebat à Beata Virgine Maria in die Purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit purificatione, & quod Filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset, secundum verba legis.

Hæc assertio, si de *macula peccati* intelligatur, non notas meretur, sed flammas; si vero de *macula regali*, falsa etiam est, & piarum aurium offensiva. Non erat partus ille purissimus obnoxius legi, nec ex eo quod Christus, & Maria hoc in puncto legem adimpleverint, colligi magis potest eos legem adimplere debuisse, quam ex eo, quod Christus Baptismum receperit, colligi queat, eum indiguisse Baptismo. Errorem hujus propositionis brevites, & solide confutat Angelus scholæ ex ipso Levitici textu c. 12. ubi ea solum mulier declaratur immunda, quæ *suscepto semine* prolem parit.

25. Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in templo collocare.

Resel-

Refellitur ex hodierna Ecclesiæ praxi, & consuetudine, quæ, teste Augustino ipso, cujus auctoritate præcipue innituntur propositionis hujus Assertores, ea quæ sunt contra rectam fidem, & bonos mores non approbat, nec tacet, nec facit. Sed de his fusius agunt Theologi in tractatu *de Incarnatione*.

26. Laus, quæ defertur Mariæ ut Mariæ, vana est.

Repugnat D. Thomæ 3. part. q. 25. art. 5. ad 3. *Beata Virgo*, inquit, *secundum se ipsam est venerationis capax*. Et vero B. Virgo in se ipsa, licet non à se ipsa, est Dei Mater, Virgo Virginum mundissima, Creatura omnium post sacram Christi humanitatem Sanctissima, ergo laus, quæ ei defertur, non relative solum, ut imaginibus, non ob merum Christi contactum, ut vivificæ Cruci, sed eidem *secundum se ipsam* non est vana, sed pia, & religiosa.

27. Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: *In nomine Patris* &c. prætermissis illis, *Ego te baptizo*.

Repugnat D. Thomæ 3. p. q. 66. art. 5. & cæteris ferme, præter Morinum, Theologis. Vide Tractatum *de Baptismo*.

28. Valet Baptismus collatus à ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: *Non intendo facere, quod facit Ecclesia*.

Propositio hæc, ne ipsis quidem externæ, ut ajunt, intentionis defensoribus placet; cum juxta eos exterior omnis ritus, & forma Sacramentorum observari possit, absque eo quod verum conficiatur Sacramentum, de quo legatur Contensonius, Juvenin. & P. Serry. Verum ea de re consulendus Tract. *de Baptismo*, præsertim nota ex Tract. DE SYNODO DIOECESANA BENEDICTI XIV. deprompta.

29. Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in Fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.

Romanum Pontificem esse Petri successorem, totius Ecclesiæ caput, ac unitatis centrum omnes Catholici unanimi consensu firmissime credunt. Eique prærogativam concessam esse, ne erret in rebus fidei, & qua supra Concilium sit, docet Scriptura, dum super Petrum Ecclesiam fundatam, ait, ac Petro privilegium concessum, ne ei fides deficeret, & ut contra ipsius definitiones pro regenda Ecclesia & explicando concredito sibi fidei deposito, portæ Inferi prævalere non possent, ac jus etiam in Fratres, hoc est in Episcopos omnes, quos in fide confirmare jubetur. Traditio quoque, ac omnes fere Catholici, inter quos Galli etiam Theologi reperiuntur, qui ante annum 1682. scripserunt, hanc in Romano Pontifice prærogativam, adstruunt. Quam ob rem omnibus exploratum arbitror, jure fuisse illam propositionem damnatam præsertim ob notam, quam contrariæ inurit sententiæ temere omnino.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

Repugnat hæc doctrina, tum D. Thomæ 2. 2. q. 10. art. 12. tum præcipue Augustino ipsi. *Hæc*, ait in sua ad Bonifacium Epist. cap. 1., *quæ duabus epistolis Pelagianorum ista disputatione respondeo, ad tuam potissimum dirigere Sanctitatem non tam discenda, quam examinanda, & ubi forsitan aliquid displicuerit, examinandum constitui*. Qui Augustinianam doctrinam sectari profitentur, hoc præclarum Augustini factum imitentur.

31. Bulla Urbani VIII. *In Eminenti*, est subreptitia.

Non alia de causa Bullam hanc subreptitiam esse judicarunt propositionis Auctores, quam quia Baji, & Jansenii doctrinam condemnat; quod posteriorum Pontificum constitutionibus multo amplius peractum est. Has autem ad unam omnes subreptitias esse, vel etiam obreptitias credant Janseniani, si velint; non credent quotquot sunt vere Catholici.

Quibus mature consideratis, idem Sanctissimus statuit & decrevit XXXI. *supradictas Propositiones, tamquam temerarias, scandalosas, male sonantes, injuriosas, Hæresi proximas, hæresim sapientes, erroneas, schismaticas, & hæreticas respective esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, & prohibet: Itaut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.*

Insuper districte in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii pro-

hibet

hibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Non intendit Sanctitas Sua per hoc Decretum alias Propositiones in majori numero ultra supradictas XXXI. *jam exhibitas, & in hoc Decreto non expressas approbare.*

CAPUT XXIII.

Breve Innocentii XII. proscribentis tres, & viginti Theses, quæ prætextu amoris erga Deum purissimi in Galliis docebantur.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

CUM aliàs ad Apostolatus nostri notitiam pervenerit, in lucem prodiisse librum quendam Gallico idiomate editum, cui titulus: Explication des maximes des Saint sur la vie interieure, par Messire Francois de Salignac Fenelon, Archeveque Duc de Cambray, Precepteur des Messigneurs le Duc de Bourgogne, d'Anjou, & de Berry. A Paris chez Pierre Aubouin, Pierre Emirri, Charles Clousieri 1697. Ingens vero subinde de non sana libri hujusmodi doctrina excitatus in Galliis rumor adeo percrebuit, ut opportunam Pastoralis vigilantiæ nostræ opem efflagitaverit; Nos eundem librum nonnullis ex Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, aliisque in Sacra Theologia Magistris, mature, ut rei gravitas postulare videbatur, examinandum commisimus. Porro hi mandatis nostris obsequentes, postquam in quamplurimis Congregationibus varias propositiones ex eodem libro exceptas diuturno, accuratoque examine discusserant, quid super earum singulis sibi videretur, tam voce, quam scripto nobis exposuerunt. Audisis igitur in pluribus itidem coram Nobis desuper actis Congregationibus memoratorum Cardinalium, & in Sacra Theologia Magistrorum sententiis, Dominici gregis Nobis ab Æterno Pastore crediti periculis quantum nobis ex alto conceditur occurrere cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, librum prædictum ubicumque, & quocumque alio idiomate, seu quavis editione, aut versione hucusque impressum, aut in posterum imprimendum, quippe ex cujus lectione, & usu fideles sensim in errores ab Ecclesia Catholica jam damnatos induci possent, ac insuper tanquam continentem propositiones, sive in obvio earum verborum sensu, sive attenta sententiarum connexione, temerarias, scandalosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, in praxi perniciosas, ac etiam erroneas respective, tenore præsentium damnamus, & reprobamus, ipsiusque libri impressionem, descriptionem, lectionem, retentionem, & usum omnibus & singulis Christifidelibus etiam specifica & individua mentione, & expressione dignis, sub pœna excommunicationis per contrafacientes ipso facto absque alia declaratione incurrenda, interdicimus, & prohibemus. Volentes, & Apostolica auctoritate mandantes, ut quicumque supradictum librum penes se habuerint, illum statim atque præsentes litteræ eis innotuerint; locorum Ordinariis; vel hæreticæ pravitatis Inquisitoribus tradere, ac consignare omnino teneantur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque &c. Cæterum propositiones in dicto libro contentæ, quas Apostolici censura judicii, sicut præmittitur, confingendas duximus, ex Gallico idiomate in latinum versa, sunt tenoris, qui sequitur, videlicet:

1. Datur habitualis status amoris Dei, qui est charitas pura, & sine ulla mixtione motivi proprii interesse. Neque timor pœnarum, neque desiderium remunerationum habent amplius in eo partem. Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in eo amando.

2. In statu vitæ contemplativæ, seu unitivæ omittitur omne motivum interessatum timoris & spei.

3. Id, quod est essentiale in directione animæ, est non aliud facere, quam sequi pedetentim gratiam cum infinita patientia, præcautione, & subtilitate: Oportet se intra hos limites continere, ut sinatur Deus agere, & nunquam ad purum amorem ducere, nisi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire cor huic verbo, quod adeo durum est animabus adhuc sibimet affixis, & adeo potest illas scandalizare, ut in perturbationem conjicere.

4. In statu sanctæ indifferentiæ anima non habet amplius desideria voluntaria; & deliberata propter suum interesse, exceptis iis occasionibus, in quibus toti suæ gratiæ fideliter non cooperatur.

5. In eodem statu sanctæ indifferentiæ nihil

hil nobis, omnia Deo volumus. Nihil volumus, ut simus perfecti & beati propter interesse proprium, sed omnem perfectionem, ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res istas impressione suæ gratiæ.

6. In hoc sanctæ indifferentiæ statu nolumus amplius salutem, ut salutem propriam, ut liberationem æternam, ut mercedem nostrorum meritorum, ut nostrum interesse omnium maximum, sed eam volumus voluntate plena, ut gloriam & beneplacitum Dei, ut rem, quam ipse vult, quam nos vult velle propter ipsum.

7. Derelictio non est nisi abnegatio, seu sui ipsius renunciatio, quam Jesus Christus à nobis in Evangelio requirit, postquam externa omnia reliquerimus. Ista nostri ipsorum abnegatio non est, nisi quoad interesse proprium. Extremæ probationes, in quibus hæc abnegatio, seu sui ipsius derelictio exerceri debet, sunt tentationes, quibus Deus æmulator vult purgare amorem, nullum ei ostendendo perfugium, neque ullam spem quoad suum interesse proprium, etiam æternum.

8. Omnia sacrificia, quæ fieri solent ab animabus quam maxime disinteressatis circa earum æternam beatitudinem, sunt conditionalia. Sed hoc sacrificium non potest esse absolutum in statu ordinario. In uno extremarum probationum casu hoc sacrificium fit aliquo modo absolutum.

9. In extremis probationibus potest animæ invincibiliter persuasum esse persuasione reflexa, quæ non est intimus conscientiæ fundus, se juste reprobatam esse à Deo.

10. Tunc anima divisâ à semetipsa expirat cum Christo in Cruce dicens: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* In hac involuntaria impressione desperationis conficit sacrificium absolutum sui interesse proprii quoad æternitatem.

11. In hoc statu anima amittit omnem spem sui proprii interesse, sed nunquam amittit in parte superiori, idest in suis actibus directis, & intimis spem perfectam, quæ est desiderium disinteressatum promissionum.

12. Director tunc potest huic animæ permittere, ut simpliciter acquiescat jacturæ sui proprii interesse, & justæ condemnationi, quam sibi à Deo indictam credit.

13. Inferior Christi pars in Cruce non communicavit superiori suas involuntarias perturbationes.

14. In extremis probationibus pro purificatione amoris fit quædam separatio partis superioris animæ ab inferiori. In ista separatione actus partis inferioris manant ex omnino cæca & involuntaria perturbatione; Nam totum, quod est involuntarium, & intellectuale, est partis superioris.

15. Meditatio constat discursivis actibus, qui à se invicem facile distinguuntur. Ista compositio actuum discursivorum, & reflexorum est propria exercitatio amoris interessati.

16. Datur status contemplationis adeo sublimis, adeoqee perfectæ, ut fiat spiritualis, ita ut quoties anima actu orat, sua oratio sit contemplativa, non discursiva. Tunc non amplius indiget redire ad meditationem, ejusque actus methodicos.

17. Animæ contemplativæ privantur intuitu distincto, sensibili, & reflexo Jesu Christi duobus temporibus diversis; Primo in fervore nascente earum contemplationis; Secundo anima amittit intuitum Jesu Christi in extremis probationibus.

18. In statu passivo exercentur omnes virtutes distinctè, non cogitando, quod sint virtutes, quolibet momento aliud non cogitatur, quam facere id, quod Deus vult, & amor zelotypus simul efficit, ne quis amplius sibi virtutem velit, nec unquam sit adeo virtute præditus, quàm cum virtuti amplius affixus non est.

19. Potest dici in hoc sensu, quod anima passiva, & disinteressata nec ipsum amorem vult amplius, quatenus est sua perfectio, & sua felicitas, sed solum quatenus est id, quod Deus à nobis vult.

20. In confitendo debent animæ transformatæ sua peccata detestari, & condemnare se, & desiderare remissionem suorum peccatorum, non ut propriam purificationem, & liberationem, sed ut rem, quam Deus vult, & vult nos velle propter suam gloriam.

21. Sancti mystici excluserunt à statu animarum transformatarum exercitationes virtutum.

22. Quamvis hæc doctrina (de puro amore) esset pura & simplex perfectio Evangelica in universa traditione designata, antiqui Pastores non proponebant passim multitudini justorum, nisi exercitationem amoris interessati eorum gratiæ proportionatam.

23. Purus amor ipse solus constituit totam vitam interiorem, & tunc evadit unicum principium, & unicum motivum omnium actuum, qui deliberati, & meritorii sunt.

Non intendimus tamen per expressam propositionum hujusmodi reprobationem alia in eodem libro contenta ullatenus approbare. Ut autem eadem præsentes litteræ omnibus facilius innotescant, nec quisquam illarum ignorantiam valeat allegare, volumus pariter, & auctoritate præfata decernimus, ut illæ ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, necnon Curiæ generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquantur; ita ut sic publicatæ omnes & singulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter notificatæ, & intimatæ fuissent; Utque ipsarum præsentium litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam judicio, quàm extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XII. *Martii* MDCXCIX. *Pontificatus nostri Anno* VIII.

En totum systema Illustrissimi Archipræsulis, qui accepta Romani Pontificis Constitutione, cathedram statim conscendit; populo suo, à quo tenera Charitate diligebatur prohibuit, ne quis deinceps librum suum, vel legeret, vel retineret apud se, & coram multitudine in lacrymas, & singultus erumpente, librum eumdem eo prorsus modo reprobavit, quo ab Apostolica Sede reprobatus erat.

Systematis hujus errores sunt duo præcipui, alter, quod non possibilis solummodo sit, sed & de facto existat habitualis status Charitatis puræ, in quo nullam amplius partem habeant timor pœnarum, & desiderium remunerationis; adeo ut anima nihil sibi velit, nequidem perfectionem, & Beatitudinem suam. Alter, quod *anima invincibiliter persuasum esse possit persuasione reflexa se juste reprobatum esse à Deo; unde ei tunc permittere potest Director, ut simpliciter acquiescat justæ condemnationi, quam sibi à Deo inflictam credit.*

Primum caput ex professo confutavimus, ubi *de Spe* sect. 4. punct. 2. concl. 3. Secundi capitis error hinc patet, quod *persuasio reprobationis adversatur Spei; porro spes in statu viæ prorsus necessaria est, eaque adveniente Charitate perfectior redditur, quia de amicis maxime speramus*, ait S. Thomas 2. 2. q. 17. art. 8. Hinc juxta S. Doctorem q. 23. de veritate art. 8. ad 2. *Si alicui talis revelatio de futura sui reprobatione fieret, deberet intelligi non secundum modum prophetiæ prædestinationis, vel præscientiæ, sed per modum prophetiæ comminationis, quæ intelligitur supposita conditione meritorum.* Non posset igitur Director animæ huic permittere, ut simpliciter acquiesceret *jacturæ suæ proprii interesse*, & *justæ condemnationis*. Et vero posita hac in propriam reprobationem consensione, anima pro æterna sua salute, nec deberet, nec posset orare: atqui id falsum esse liquet ex iis, quæ contra Mysticos diximus Tom. 1. ubi *de Oratione* c. 2. art. 7.

Plus adhuc erroris habet, quod statuit Illustrissimus Auctor prop. X. XIII. & XIV. male ibi desperatio nomine sacrificii commendatur. Male involuntariæ perturbationes attribuuntur Christo, qui quantum voluit, & non ultra passus est, ut cum Scripturis docet S. Th. 3. p. q. 47. art. 1. Mapars inferior à partis superioris regimine quasi avulsa exhibetur, ita ut actus partis inferioris *in anima probata* prorsus cœci sint, & involuntarii. Certe si superior pars non invigilet actibus potentiarum inferiorum, ii in peccatum animæ imputabuntur, ut docet S. Thom. 1. 2. q. 174. art. 3. ad 2., qui secus senserit viam sternet sibi periculosiora quæque Molinosi commenta, à quibus tamen procul abfuit piissimus Archipræsul Cameracensis.

CAPUT XXVIII.

Recensentur quinque Jansenii Propositiones cum Censura eisdem affixa in Const. Innocentii X. Cum occasione.

1. Jansenii propositio est; Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant. Hæc declaratur temeraria, impia, blasphema, & hæretica.

2. Interiori Gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur: Hæc declaratur hæretica.

3. Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Hæc damnatur ut hæretica.

4. Semi-

4. Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui possit humana voluntas resistere, vel obtemperare. Hæc quoque declaratur hæretica.

5. Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Hæc falsa, temeraria, scandalosa, & intellecta eo sensu, ut Christus pro salute tantum prædestinatorum mortuus sit, impia quoque, blasphema, contumeliosa, divinæ pietati derogans, & hæretica declaratur.

CAPUT XXIX.

Recensentur Quesnellii propositiones damnatæ à Clemente XI. in Const. Unigenitus.

1. QUid aliud remanet animæ, quæ Deum; atque ipsius gratiam amisit, nisi peccatum; & peccati consecutiones, superba paupertas, & segnis indigentia, hoc est generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum?

2. Jesu Christi gratia, principium efficax boni cujuscumque generis, necessaria est ad omne opus bonum; absque illa non solum nihil fit, sed nec fieri nequit.

3. In vanum Domine præcipis, si tu ipse non das quod præcipis.

4. Ita Domine, Omnia possibilia sunt ei, cui omnia possibilia facis, eadem operando in illo.

5. Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem gratiæ suæ, exhortationes, & gratiæ exteriores non inserviunt, nisi ad illud magis obdurandum.

6. Discrimen inter Fœdus Judaicum, & Christianum est, quod in illo Deus exigit fugam peccati, & implementum legis à peccatore, relinquendo illum in sua impotentia; in isto vero Deus peccatori dat, quod jubet illum sua gratia purificando.

7. Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ infirmitati, imponendo ipsi suam legem? Quæ vero facilitas non est admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat, quod petit à nobis?

8. Nos non pertinemus ad novum fœdus, nisi in quantum participes sumus ipsius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis præcipit.

9. Gratia Christi est gratia suprêma, sine qua confiteri Christum nunquam possumus, & cum qua nunquam illum abnegamus.

10. Gratia est operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare.

11. Gratia non est aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei jubentis, & facientis quod jubet.

12. Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.

13. Quando Deus vult animam salvam facere, & eam tangit interiori gratiæ suæ manu, nulla voluntas humana ei resistit.

14. Quantumcumque remotus à salute sit peccator obstinatus, quando Jesus se ei videndum exhibet lumine salutari suæ gratiæ, oportet, ut se dedat, accurrat, se se humiliet, & adoret Salvatorem suum.

15. Quando Deus mandatum suum, & suam æternam locutionem comitatur unctione sui Spiritus, & interiori vi gratiæ suæ, operatur illa in corde obedientiam, quam petit.

16. Nullæ sunt illecebræ, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil resistit Omnipotenti.

17. Gratia est vox illa Patris, quæ homines interius docet, ac eos venire facit ad Jesum Christum; quicumque ad eum non venit, postquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus est doctus à Patre.

18. Semen verbi, quod manus Dei irrigat, semper affert fructum suum.

19. Dei Gratia nihil aliud est, quam ejus omnipotens voluntas: hæc est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus suis Scripturis.

20. Vera gratiæ idea est, quod Deus vult sibi à nobis obediri, & obeditur; imperat, & omnia fiunt; loquitur tamquam Dominus, & omnia sibi submissa sunt.

21. Gratia Jesu Christi est gratia fortis, potens, suprema, invincibilis, utpote quæ est operatio voluntatis omnipotentis, sequela, & imitatio operationis Dei incarnantis, & resuscitantis Filium suum.

22. Concordia omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipsius voluntatis consensu, demonstratur illico nobis in Incarnatione, veluti in fonte, atque Archetypo omnium aliarum operationum misericordiæ, & gratiæ, quæ omnes ita gra-

tultæ, atque ita dependentes à Deo sunt, sicut ipsa originalis operatio.

23. Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis operationis suæ gratiæ, eam significans per illam, qua creaturas è nihilo producit, & mortuis reddit vitam.

24. Justa idea, quam Centurio habet de Omnipotentia Dei, & Jesu Christi in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis, est imago ideæ, quæ haberi debet de Omnipotentia suæ Gratiæ in sanandis animabus à cupiditate.

25. Deus illuminat animam, & eam sanat æque ac corpus sola sua voluntate, jubet & ipsi obtemperatur.

26. Nullæ dantur gratiæ nisi per Fidem.

27. Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum.

28. Prima gratia, quam Deus concedit Peccatori, est peccatorum remissio.

29. Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia.

30. Omnes, quos Deus vult salvare per Christum, salvantur infallibiliter.

31. Desideria Christi semper habent suum effectum, pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat.

32. Jesus Christus se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine Primogenitos, idest Electos, de manu Angeli exterminatoris.

33. Proh quantum oportet bonis terrenis, & sibimetipsis renunciasse, ad hoc, ut quis fiduciam habeat sibi, ut ita dicam, appropriandi Christum Jesum, ejus amorem, mortem, & mysteria, ut facit Sanctus Paulus dicens: *Qui dilexit me, & tradidit semet ipsum pro me.*

34. Gratia Adami non producebat nisi merita humana.

35. Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ, & integræ.

36. Differentia essentialis inter gratiam Adami, & statum innocentiæ, ac gratiam Christianam est, quod primam unusquisque in propria persona recepisset; ista vero non recipitur, nisi in persona Jesu Christi resuscitati, cui nos uniti sumus.

37. Gratia Adami, sanctificando illum in semetipso; erat illi proportionata; Gratia Christiana nos sanctificando in Jesu Christo, est omnipotens, & digna Filio Dei.

38. Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia Liberatoris.

39. Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum; Est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.

40. Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.

41. Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philosophis Ethnicis, non potest venire nisi à Deo, & sine gratia non producit nisi præsumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.

42. Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad Sacrificium Fidei; sine hoc nihil, nisi impuritas, nihil nisi indignitas.

43. Primus effectus gratiæ baptismalis est facere, ut moriamur peccato: adeo ut spiritus, cor, sensus non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi.

44. Non sunt, nisi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes nostræ nascuntur; Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, & Amor, quo nos ipsos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus.

45. Amore Dei in corde Peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.

46. Cupiditas aut Charitas usum sensuum bonum, vel malum faciunt.

47. Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons est Charitas. Quando Dei Amor est illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum est, quod apparet exterius; alioquin non est, nisi hypocrisis, aut falsa justitia.

48. Quid aliud esse possumus, nisi tenebræ, nisi aberratio, & nisi peccatum sine Fidei lumine, sine Christo, & sine Charitate.

49. Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine Amore Dei.

50. Frustra clamamus ad Deum, Pater mi, si spiritus Charitatis non est ille, qui clamat.

51. Fides justificat quando operatur, sed ipsa non operatur, nisi per Charitatem.

52. Omnia alia salutis remedia continentur in fide, tanquam in suo germine, & semine; sed hæc fides non est absque amore, & fiducia.

53. Sola Charitas christiano modo facit (actiones Christianas), per relationem ad Deum, & Jesum Christum.

54. Sola Charitas est, quæ Deo loquitur, eam solam Deus audit.

55. Deus.

55. Deus non coronat nisi Charitatem; qui currit ex alio impulsu, & ex alio motivo, in vanum currit.

56. Deus non remunerat nisi Charitatem, quoniam Charitas sola Deum honorat.

57. Totum deest Peccatori, quando ei deest spes, & non est spes in Deo, ubi non est amor Dei.

58. Nec Deus est, nec Religio, ubi non est Charitas.

59. Oratio impiorum est novum peccatum, & quod Deus illis concedit, est novum in eos judicium.

60. Si solus supplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc est magis violenta, eo magis ducit ad desperationem.

61. Timor nonnisi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore justitiæ non ducitur.

62. Qui a malo non abstinet, nisi timore pœnæ, illud committit in corde suo, & jam est reus coram Deo.

63. Baptizatus adhuc est sub lege, sicut Judæus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore.

64. Sub maledicto legis nunquam fit bonum, quia peccatur sive faciendo malum, sive illud non nisi ob timorem evitando.

65. Moyses, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores Legis mortui sunt, absque eo quod ullum Deo dederint filium; cum non effecerint nisi mancipia per timorem.

66. Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque adduci per instinctum naturalem, aut per timorem sicuti bestiæ, sed per fidem, & per amorem sicuti filii.

67. Timor servilis non sibi repræsentat Deum, nisi ut Dominum durum, imperiosum, injustum, intractabilem.

68. Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in Fide, & precibus.

69. Fides, usus, augmentum, & præmium Fidei totum est donum puræ liberalitatis Dei.

70. Numquam Deus affligit innocentes, & afflictiones semper serviunt vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum Peccatorem.

71. Homo ob sui conservationem potest se dispensare ab ea lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem.

72. Nota Ecclesiæ Christianæ est, quod sit Catholica; comprehendens & omnes Angelos Cœli, & omnes electos, & justos terræ, & omnium sæculorum.

73. Quid est Ecclesia, nisi cœtus filiorum Dei manentium in ejus sinu, adoptatorum in Christo, subsistentium in ejus persona, redemptorum ejus sanguine, viventium ejus spiritu, agentium per ejus gratiam, & expectantium gratiam futuri sæculi.

74. Ecclesia, sive integer Christus, Incarnatum Verbum habet ut Caput; omnes vero Sanctos ut membra.

75. Ecclesia est unus solus homo, compositus ex pluribus membris, quorum Christus est Caput, vita, subsistentia, & persona: Unus solus Christus compositus ex pluribus Sanctis, quorum est Sanctificator.

76. Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes Electi, & Justi omnium sæculorum illam componunt.

77. Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & membro Christi, cessat interius habere Deum pro patre, & Christum pro capite.

78. Separatur quis à populo Electo, cujus figura fuit populus Judaicus, & Caput est Jesus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quàm non credendo Evangelio.

79. Utile, & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni personarum generi studere, & cognoscere spiritum, Pietatem, & Mysteria Sacræ Scripturæ.

80. Lectio Sacræ Scripturæ est pro omnibus.

81. Obscuritas Sancti verbi Dei non est Laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione.

82. Dies Dominicus à Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia Sanctarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.

83. Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat communicari feminis lectione Sacrorum librorum. Non ex feminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, & natæ sunt hæreses.

84. Abripere e Christianorum manibus novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare.

85. Interdicere Christianis lectionem Sacræ Scripturæ, præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis filiis lucis, & facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis.

86. Eripere simplici populo hoc solatium jun-

jungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus contrarius praxi Apostolicæ, & intentioni Dei.

87. Modus plenus sapientia, lumine, & Charitate est, dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi statum peccati, petendi spiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad minus satisfacere justitiæ Dei, antequam reconcilientur.

88. Ignoramus quid sit peccatum, & vera pœnitentia, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit, & detractamus separationis istius ferre confusionem.

89. Quartus decimus gradus conversionis peccatoris est, quod, cùm sit jam reconciliatus, habet jus assistendi sacrificio Ecclesiæ.

90. Ecclesia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos Pastores de consensu, saltem præsumpto, totius Corporis.

91. Excommunicationis injustæ metus nunquam debet nos impedire ab implendo debito nostro. Nunquam eximus ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi, quando Deo, Jesu Christo, atque ipsi Ecclesiæ per Charitatem affixi sumus.

92. Pati potiùs in pace excommunicationem, & anathema injustum, quàm prodere veritatem, est imitari Sanctum Paulum: tantum abest, ut sit erigere se contra Auctoritatem, aut scindere unitatem.

93. Jesus quandoque sanat vulnera, quæ præceps Primorum Pastorum festinatio infligit sine ipsius mandato; Jesus restituit, quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt.

94. Nihil pejorem de Ecclesia opinionem ingerit ejus inimicis, quàm videre illic dominatum exerceri supra fidem fidelium, & foveri divisiones propter res, quæ nec fidem lædunt, nec mores.

95. Veritates eo devenerunt, ut sint lingua peregrina quasi plerisque Christianis, & modus eas prædicandi est veluti idioma incognitum; adeo remotus est à simplicitate Apostolorum, & supra communem captum fidelium; Neque satis advertitur, quod hic effectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesiæ, & iræ Dei in filios suos.

96. Deus permittit, ut omnes Potestates sint contrariæ Prædicationibus veritatis, ut ejus victoria attribui non possit nisi Divinæ gratiæ.

97. Nimis sæpe contingit, membra illa, quæ magis sancte, ac magis stricte unita Ecclesiæ sunt, respici atque tractari tanquam indigna, ut sint in Ecclesia, vel tanquam ab ea separata: sed Justus vivit ex Fide, & non ex opinione hominum.

98. Status persecutionis, & pœnarum, quas quis tolerat, tanquam Hæreticus, flagitiosus, & impius, ultima plerumque probatio est, & maxime meritoria, utpote quæ facit hominem magis conformem Jesu Christo.

99. Pervicacia, præventio, obstinatio in nolendo aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vitæ, v. g. bonos libros, instructiones, sancta exempla &c.

100. Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, ejusque discipulos. Tempus hoc advenit .... Haberi, & tractari à *Religionis* Ministris, *tamquam impium*, & indignum omni commercio cum Deo, tamquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in societate Sanctorum, est hominibus piis morte corporis mors terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate, & zelo quodam Religionis, persequendo flamma, ferroque viros probos, si propria passione est excœcatus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo Impium, & sacrificamus diabolo Dei servum.

101. Nihil spiritui Dei, & doctrinæ Jesu Christi magis opponitur, quàm communia facere juramenta in Ecclesia; quia hoc est multiplicare occasiones pejerandi, laqueos tendere infirmis & idiotis, & efficere ut nomen & veritas Dei aliquando deserviant consilio impiorum.

CA-

CAPUT XXX.

Recensetur Constitutio BENEDICTI XIV. qua damnantur quinque de Duello Propositiones, & nova pœna in duellantes decernuntur.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

DEtestabilem, ac Divina naturalique lege damnatum Duellorum abusum, à barbaris gentibus atque superstitiosis, non sine ingenti corporum, animarumque clade, in Christianam Rempublicam auctore diabolo invectum, cum semper execrata sit, atque improbaris Ecclesia, tum præcipue in eam curam studio, vigilantia, ac zelo incubuerunt Romani Pontifices, ut à Fidelium cœtu longissime arceretur. Nam ut antiquiora mittamus Prædecessorum Nostrorum Nicolai I., Cœlestini III., Innocentii II., Eugenii III., Alexandri III., Innocentii IV. adversus singulares pugnas decreta, extant recentiores Apostolicæ Sedis Constitutiones, quibus Romani Pontifices Julius II., Leo X., Clemens VII., ac demum Pius IV. gravissimas pœnas antea statutas confirmarunt, aliaque de novo addiderunt contra duellantes ex quacumque causa, etiam per sæculares Regionum, aut Locorum leges forsan permissa, adjecta infamia, bonorumque proscriptione etiam adversus complices ac participes, & qualemcumque operam iisdem præbentes.

Tridentina vero Synodus latam in eos excommunicationem extendit ad Imperatores, & Reges, Duces, ac Principes, cæterosque Dominos temporales, si locum ad Monomachiam in terris suis concesserint, ac jurisdictione, & dominio loci, in quo duellum fieri permiserint, quem ab Ecclesia obtineant, eo ipso privatos declaravit. Committentes vero pugnam, eorumque Patrinos, excommunicationis, ac omnium bonorum proscriptionis, necnon perpetuæ infamiæ pœnam incurrere statuit; & si in ipso conflictu decesserint, Ecclesiastica sepultura perpetuò carituros decrevit.

Cùm vero præfatis saluberrimis legibus judicialia dumtaxat, ac solemnia duella comprehensa, ac proscripta viderentur, piæ memoriæ Prædecessor noster Gregorius Papa XIII. hujusmodi pœnas adversus eos omnes extendit, qui nedum publicè, sed etiam privatim ex condicto, statuto tempore, & loco Monomachiam commiserint, etiamsi nulli Patrini, sociive ad id vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullave provocatoriæ litteræ, aut denuntiationis chartulæ præcesserint.

Denique felicis recordationis Clemens Papa VIII. Prædecessor Noster, Apostolicas Romanorum ante se Pontificum leges omnes, & pœnas in eis statutas, sua Constitutione, quæ incipit, Illius vices, *data* XVI. *Kal. Septembris anno* MDXCII. *disertè complexus, easdem extendit ad omnes non solum duello certantes, sed etiam provocantes, suadentes, equos, arma, commeatus præbentes, comitantes; chartulas, libellos, manifesta mittentes, scribentes, vel divulgantes, aut quomodolibet circa ista cooperantes, socios, Patrinos, de industria spectatores, fautores, criminis demum participes, illudque permittentes, vel, quantum in ipsis est, & non prohibentes, ac delinquentibus veniam, & impunitatem concedentes, quique se prædictis quoquomodo immiscuerint, etiamsi neque pugnæ effectus, neque accessus ad locum sit subsequutus.*

His tam sapienter, tam aperte, atque perspicue ab Ecclesia, & ab Apostolica Sede constitutis, dubitari jam nullo modo posse videbatur, quin duella omnia, tam publica, quam privata, & naturali, & Divino, & Ecclesiastico jure, prorsus illicita, vetita, atque damnata censeri deberent; Sed nonnulli earum Legum interpretes, per benignitatis speciem humanis pravisque cupiditatibus plus æquo faventes, Apostolicas Sanctiones ad corruptæ hominum judicia inflectentes ac temperantes, licere, *docuerunt,* Victo Equestri duellum acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat: Fas esse defensione occisiva, vel ipsis Clericis, ac Religiosis, tueri honorem, dum alia declinandæ calumniæ via non suppetat; propulsare damna, quæ ex iniqua Judicis sententia certò imminent; defendere non solum quæ possidemus, sed etiam ea, ad quæ jus inchoatum habemus, dum alia via id assequi non valeamus: *Quas quidem assertiones duellis faventes, Apostolica Sedes censura notavit, rejecit, proscripsit.*

Et nihilominus extiterunt, quam proxime recentiores alii, qui etsi Duella, vel odii; vel vindictæ, vel honoris tuendi causa, vel levioris momenti res fortunasque servandi, fateantur illicita, aliis tamen in circumstantiis,

tiis, & casibus, vel amittendi Officii, & sustentationis; vel denegata sibi à Magistratu justitia, defensionis innoxia titulo, ea licere pronunciant. Laxas, & periculi plenas opiniones hujusmodi, ex vulgatis eorum libris ad Nos delatas, ubi primum accepimus, earum examen nonnullis ex venerabilibus fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, & quibusdam Dilectis Filiis Sacra Theologia Magistris specialiter ad id per Nos deputatis, commisimus; qui re mature discussa, latis coram Nobis tum voce tum scripto suffragiis, infrascriptas Propositiones censura, & proscriptione dignas existimarunt.

1. Vir militaris, qui nisi offerat, vel acceptet duellum, tamquam formidolosus, timidus, abjectus, & ad Officia militaria ineptus haberetur; indeque officio, quo se suosque sustentat, privaretur; vel promotionis, aliàs sibi debitæ ac promeritæ, spe perpetuo carere deberet, culpa & pœna vacaret, sive offerat sive acceptet duellum.

2. Excusari possunt etiam, honoris tuendi, vel humanæ vilipensionis vitandæ gratia, duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo sciunt pugnam non esse secuturam, utpote ab aliis impediendam.

3. Non incurrit in Ecclesiasticas pœnas ab Ecclesia contra duellantes latas, Dux, vel Officialis Militiæ, acceptans duellum, ex gravi metu amissionis famæ & officii.

4. Licitum est, in statu hominis naturali, acceptare, & offerre duellum, ad servandas, cum honore fortunas, quando alio remedio earum jactura propulsari nequit.

5. Asserta licentia pro statu naturali, applicari etiam potest statui Civitatis male ordinatæ, in qua nimirum, vel negligentia, vel malitia Magistratus, justitia aperte denegatur.

Auditis itaque, super unaquaque earum Propositionum, dictorum Cardinalium, & Consultorum judiciis, atque omnibus rite & mature consideratis, Nos ipsas, præsentium litterarum tenore, & Apostolica Auctoritate, tamquam falsas, scandalosas, ac perniciosas rejicimus, damnamus, ac probibemus, itaut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis, etiam disputandi gratia, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto, incidat in excommunicationem, à qua non possit (praterquam in mortis articulo) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi ab existente pro tempore Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte, in virtute sancta obedientia, & sub interminatione Divini Judicii, prohibemus omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali & specialissima nota dignis, ne pradictas opiniones, aut aliquam ipsarum, ad praxim deducant.

Jam vero ut exitiosam duellorum licentiam, in Christiana, ac prasertim militari Republica, non obstantibus providis legibus à plerisque etiam Sacularibus Principibus, & Potestatibus ad eamdem extirpandam laudabiliter editis, adhuc gliscentem, validiore manu coerceamus, gravissimumque scelus Apostolica districtionis gladio magis magisque insequamur, omnes & singulas dictorum Romanorum Pontificum Pradecessorum Nostrorum Constitutiones superius enunciatas, quarum tenores, ac si prasentibus de verbo ad verbum inserta forent, pro sufficienter expressis haberi volumus, Apostolica auctoritate confirmantes & innovantes, ad hoc ut poenarum gravitas & severitas majorem perditis hominibus ingerat peccandi metum, Nostra motu proprio, ac de Apostolica auctoritatis plenitudine, earumdem prasentium litterarum serie, statuimus atque decernimus, ut si quis in duello, sive publice, sive privatim indicto, hominem occiderit, sive hic mortuus fuerit in loco conflictus, sive extra illum ex vulnere in duello accepto, hujusmodi homicida, tamquam interficiens proximum suum animo pramedidato ac deliberato, ad formam Constitutionis felicis recordationis Pradecessoris Nostri Benedicti Papa XIII., qua incipit Ex quo Divina, *data* VI. *Idus Junii Anno Domini* MDCCXXV., *ab Ecclesiastica Immunitatis beneficio exclusus & repulsus omnino censeatur; ita ut à cujuscumque Sacri aut Religiosi loci Asylo, ad quod confugerit, servatis tamen de jure servandis, extrahi, & Judicis competentis Curia pro merito puniendus, tradi possit & debeat; super quo Nos Episcopis, aliisque Superioribus Antistibus, ad quos respective pertinet, & pertinebit imposterum, necessarias & opportunas facultates prasentium quoque tenore impertimur. Quin etiam, vivente adhuc altero in singulari certamine graviter vulnerato, si percussor in locum immunem se receperit, ex quo, eveniente illius morte, fugam arripere, & legum severitatem evadere posse prospiciatur; Volumus, & respective permittimus, ut quatenus periti ad inspiciendum vulnus acciti,* grave vitæ periculum *adesse retulerint, percussor ipse, pravio sem-*

per

per Decreto Episcopi, & cum assistentia personæ Ecclesiasticæ ab eodem Episcopo deputatæ, ab hujusmodi loco immuni extractus, sine mora carceribus mancipetur; ea tamen lege Judicibus indicta, ut illum Ecclesiæ restituere debeant, si vulneratus superstes vivat ultra tempus à legibus, quæ de homicidio sunt, constitutum; alioquin in easdem pœnas incidant, quæ in memoratis Benedicti XIV. litteris constitutæ sunt adversus illos, qui delinquentem in aliquo ex casibus ibidem expressis, ex indiciis ad id sufficientibus sibi traditum, restituere recusent, postquam is in suis defensionibus hujusmodi indicia diluerit.

Præterea simili motu, & auctoritate decernimus ac declaramus, sepulturæ sacræ privationem à sacrosancta Tridentina Synodo inflictam morientibus in loco duelli & conflictus, incurrendam perpetuò fore etiam ante sententiam Judicis, à decedente quoque extra locum conflictus ex vulnere ibidem accepto, sive duellum publicè, sive privatim indictum fuerit, ac etiamsi vulneratus ante mortem non incerta pœnitentiæ signa dederit, atque à peccatis & censuris absolutionem obtinuerit; sublata Episcopis, & Ordinariis Locorum super hac pœna interpretandi ac dispensandi facultate, quo ceteris documentum præbeatur fugiendi sceleris, ac debitam Ecclesiæ legibus obedientiam præstandi.

In hujus demum sollicitudinis nostræ societatem vocantes charissimos in Christo Filios Nostros Imperatorem electum, cunctosque Catholicos Reges, necnon Principes, Magistratus, Militiæ Duces, atque Præfectos, eos omnes, & singulos, pro sua in Deum religione, ac pietate enixè obtestamur in Domino; ut conjunctis studiis & animis, exitiosæ duellorum licentiæ, qua Regnorum tranquillitas, populorum securitas, atque incolumitas, neque corporum solum, sed, quæ nullo pretio æstimari potest, æterna animarum vita certo periclitatur, omni nisu & constantia vehementer obsistant. Neque sibi, suæque in Deum fidei, munerisque rationi fecisse satis intelligant, quòd optimè constitutis legibus, indictisque gravissimis pœnis, horrendum scelus proscriptum sit, nisi accuratam ipsarum legum, pœnarumque executionem naviter urgeant ac promoveant, seque inexorabiles Dei vindices in eos, qui talia agunt, diligenter exhibeant; nam si delinquentes aut oscitanter ferant, aut molliter puniant, alieno sese crimine polluent, omnisque illius sanguinis reos sese constituent, quem ita crudeliter inultum effundi permiserint. Vani enim falsique honoris idolo humanas litari victimas non impunè feret supremus omnium Judex Deus; rationem ab iis aliquando exacturus, quorum est divina, & humana jura tueri, sibique traditorum hominum vitam servare, pro quibus sanguinem ipse suum Jesus Christus effudit.

Volumus autem ut præsentium litterarum transumptis etiam impressis, Notarii publici manu subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem ubique, etiam in judicio fides habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si originaliter forent exhibitæ vel ostensæ; Utque eadem præsentes in consuetis locis publicis hujus almæ Urbis per Cursores nostros, ut moris est, publicatæ & affixæ, omnes & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ & notificatæ fuissent.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum prohibitionis, damnationis, præcepti, statuti, declarationis, facultatum impertitionis, obtestationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCLII. quarto Idus Novembris, Pontificatus nostri Anno Tertiodecimo.

F I N I S.

INDEX RERUM NOTABILIUM.

Pro

Im-

Mel-

N

O

P

Patri-

R

Ritus.

Vas.

FINIS.

D

Pro

Im-

Mel-

N

O

P

Patri-

R

Ritus

Vas

FINIS.